

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਟੀਕ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਟੀਕ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਲ

ਕਾਮਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

१
२
३
४
५
६
७
८
९
१०
११
१२
१३
१४
१५
१६
१७
१८
१९
२०
२१
२२
२३
२४
२५
२६
२७
२८
२९
३०
३१
३२
३३
३४
३५
३६
३७
३८
३९
४०
४१
४२
४३
४४
४५
४६
४७
४८
४९
५०
५१
५२
५३
५४
५५
५६
५७
५८
५९
६०
६१
६२
६३
६४
६५
६६
६७
६८
६९
७०
७१
७२
७३
७४
७५
७६
७७
७८
७९
८०
८१
८२
८३
८४
८५
८६
८७
८८
८९
९०
९१
९२
९३
९४
९५
९६
९७
९८
९९
१००

श्री गुरु गुरु गुरु श्री

श्री गुरु
गुरु गुरु



ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥



ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਕਵੀ ਚੁੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਸਟੀਕ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਭਾਗ-੨)

ਡਾ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਔਲਖ



ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਡਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

© ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

Sri Gur Partap Suraj Granth (Vol. 10th, Part IIInd)

(Life of Sri Guru Gobind Singh Ji)

Translated by Dr. Ajit Singh Aulakh.

ISBN 81-7601-810-4

ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਫਰਵਰੀ 2007

(13 ਜਨਵਰੀ) 1 ਮਾਪ, ਬਾਬਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸੰਦਰ 538

(ਮੋਲਾ ਮਾਪੀ ਮੁਕਤਸਰ)

ਭੇਟਾ : 550-00

ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਖੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮਗਰ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਹੀ ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਗੁਰਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਅਰਥ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸਮਰੱਥ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਮਗਰ ਕਈ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਸਮਰੱਥਾ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਖਿਮਾਂ ਦੇ ਜਾਚਕ ਹਾਂ।



ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

ਡਾ. ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ

ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਇੰਡੀਆ)

ਫ਼ੋਨ/ਫੈਕਸ : 91-183-2542346, 2547974, 2557973

E.mail : csjs@vsnl.com, csjsexports@vsnl.com

Website : www.csjs.com

(Printed in India)

ਪ੍ਰਿੰਟਰ : ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਫ਼ੋਨ : 2705003, 5095774

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਤਤਕਰਾ

ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਭਾਗ ੨)

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ		
ਹੋਲਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਢੇਰੇ	੩੩	੧੧
ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬਾਦਿ, ਅਸ਼ੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ	੩੪	੧੬
ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ, ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ	੩੫	੨੨
ਹੁਸ਼ਨਾਕ ਸਿੰਘ, ਫੁੰਗੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ	੩੬	੩੧
ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ	੩੭	੩੯
ਲੇਪਣੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਮਾਚਾ	੩੮	੪੫
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ	੩੯	੫੨
ਲਾਂਗਰੀ ਤਕਰਾਰੀ, ਕਹੀ ਲੋਕਾਈ, ਲੰਗਰ ਅਟਕਾ	੪੦	੬੦
ਸ਼ਹੀਦ	੪੧	੬੯
ਇਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ	੪੨	੭੬
ਇਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਿੱਖ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ	੪੩	੮੩
ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਕ ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ	੪੪	੮੯
ਪੰਮਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਬਾਦ ਚਰਚਾ	੪੫	੯੬
ਮੇਲੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਰੋਕ ਰੱਖੀ	੪੬	੧੦੩
ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ	੪੭	੧੧੦
ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ	੪੮	੧੧੮

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਹੌਰਾ ਸਿੰਘ	੪੯	੧੨੪
ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ	੫੦	੧੩੦
ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੱਸ ਸਿੱਖਣੀ	੫੧	੧੩੭

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ

ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬਾਹਰ ਚੜ੍ਹਨਾ	੧	੧੪੫
ਸ਼ੰਕਰ ਵਰਣ	੨	੧੫੧
ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ	੩	੧੫੭
ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਤੇ ਆਲਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਯੁੱਧ	੪	੧੬੩
ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ, ਕਾਜ਼ੀ ਸਲਾਰ ਦੀਨ	੫	੧੭੦
ਮਰਦ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰਨਾ, ਨਿਗਾਹੇ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਵਣਜਾਰਾ	੬	੧੭੬
ਕੋਮਲ ਹੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼	੭	੧੮੨
ਦੀਨਾਬੇਗ ਤੇ ਪੈਡੇ ਖਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ	੮	੧੮੯
ਪੈਂਡਾ ਖਾਨ ਬੱਧ	੯	੧੯੬
ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ	੧੦	੨੦੧
ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਧਮਕੀ	੧੧	੨੦੭
ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ	੧੨	੨੧੪
ਜੰਗ ਆਰੰਭ	੧੩	੨੨੧
ਜੰਗ	੧੪	੨੨੭
ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਬੱਧ	੧੫	੨੩੪
ਜਮਤੁੱਲੇ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਗ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਰਾਮ	੧੬	੨੪੦
ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਤੀਂ ਸਲਾਹਾਂ	੧੭	੨੪੬
ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਯੁੱਧ	੧੮	੨੫੧
ਜੰਗ ਜਾਰੀ	੧੯	੨੫੯
ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਰਾਤੀਂ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਨਾ	੨੦	੨੬੫
ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਣ	੨੧	੨੭੧

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਭਰ ਜਾਣਾ	੨੨	੨੭੭
ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਨੱਸ ਜਾਣਾ	੨੩	੨੮੩
ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮੋਤ	੨੪	੨੯੦
ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ	੨੫	੨੯੬
ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਨੇਜ਼ਾ ਮਾਰਨਾ	੨੬	੩੦੪
ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ	੨੭	੩੧੨
ਭੀਮ ਚੰਦ ਸ਼ੋਕ	੨੮	੩੧੯
ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੰਗ	੨੯	੩੨੭
ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਿੱਤ	੩੦	੩੩੫
ਭਾਈ ਆਸਾ ਸਿੰਘ	੩੧	੩੪੧
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਂਜਣੇ, ਦੁਸਹਿਰਾ	੩੨	੩੪੯
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ	੩੩	੩੫੪
ਕੜਾਹ ਦੀ ਲੁੱਟ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ	੩੪	੩੬੦
ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ	੩੫	੩੬੭
ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ	੩੬	੩੭੩
ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ	੩੭	੩੮੧
ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਗ	੩੮	੩੮੮
ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕਰਨਾ	੩੯	੩੯੫
ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ	੪੦	੪੦੧
ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ	੪੧	੪੦੮
ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ, ਰਾਇ ਬਿਸਾਲੀ ਮੇਲ	੪੨	੪੧੫
ਜੰਗ ਜਾਰੀ	੪੩	੪੨੧
ਘਮਸਾਨ, ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ	੪੪	੪੨੭
ਵਿਜੈ ਲੈ ਕੇ ਬਿਸਾਲੀ ਪਹੁੰਚਣਾ	੪੫	੪੩੪
ਬਿਸਾਲੀ ਡੇਰਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ	੪੬	੪੪੨
ਭੰਡੋਰ ਦੇ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲ	੪੭	੪੪੮

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਕਲਮੇਟ ਨੂੰ ਘੇਰਨਾ	੪੮	੪੫੪
ਵਾਪਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਏ	੪੯	੪੬੧
ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਮੇਲ, ਨਾਰਦ ਨੇ ਖੰਡ ਭੇਟ ਕਰਨੇ	੫੦	੪੬੭
ਖੰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼	੫੧	੪੭੩
ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ		
ਸੰਤ ਮੰਗਲ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਆਗਮਨ	੧	੪੮੧
ਭਾਈ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੇਵਕ	੨	੪੮੭
ਪੰਮਾ ਮਕਾਰ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ	੩	੪੯੩
ਰਵਾਲਸਰ ਦਾ ਮੇਲਾ	੪	੫੦੦
ਰਵਾਲਸਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਚੰਬਿਆਲ ਕੁਮਾਰੀ	੫	੫੦੬
ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸੈਲ	੬	੫੧੩
ਮਾਲਵੀਹ ਉੱਤੇ ਨਾਗਾਂ ਤੇ ਜੱਫਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ	੭	੫੧੯
ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਪਾਸ ਡੇਰਾ	੮	੫੨੫
ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਨਾ ਲਿਆ	੯	੫੩੧
ਕਵੀਜਨ ਸੰਬਾਦ	੧੦	੫੩੭
ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ	੧੧	੫੪੬
ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਉਜੈਨੀ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਆ	੧੨	੫੫੨
ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਉਜੈਨੀ	੧੩	੫੫੮
ਅਰਦਾਸਾਂ	੧੪	੫੬੫
ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਰਦਾਸ	੧੫	੫੭੫
ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਫਲ, ਭਵਿੱਖਤ	੧੬	੫੮੨
ਭਵਿੱਖਤ, ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ	੧੭	੫੮੯
ਸ਼੍ਰਾਧ ਨਿਰਣੈ	੧੮	੫੯੫
ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਗਮਨ	੧੯	੬੦੩
ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਮਰਦ	੨੦	੬੦੯

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਸੋਨਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰਵਾਇਆ	੨੧	੬੧੫
ਥਾਨ ਸਾੜਨੇ ਤੇ ਮਜ਼ਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ	੨੨	੬੨੧
ਫਕੀਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬੁੱਕ ਭੇਟਾ ਲਿਆਇਆ	੨੩	੬੨੯
ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ	੨੪	੬੩੫
ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਰਤਾਰਾ	੨੫	੬੪੩
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਕਵੀ, ਚੰਦਨ ਕਵੀ	੨੬	੬੫੩
ਸੁਖਮਨੀ ਤੇ ਜਪੁ ਮਹਿਮਾ	੨੭	੬੫੯
ਜਪੁਜੀ ਮਹਾਤਮ	੨੮	੬੬੬
ਤਮਾਕੂ	੨੯	੬੭੫
ਕੇਸ਼	੩੦	੬੮੩
ਇਕ ਮਾਈ ਕੋਲੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ, ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸੰਗ	੩੧	੬੯੧
ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ	੩੨	੬੯੭
ਇਕ ਦਿਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਠਾਨ ਨੇ ਖੋਹੀ	੩੩	੭੦੩
ਦਿਜ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਵਾਈ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸੱਦਕਾ ਖੋਹਿਆ	੩੪	੭੦੯
ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ	੩੫	੭੧੫
ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਿਆ	੩੬	੭੨੧
'ਖਾਲਸਾ' ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ, ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ	੩੭	੭੨੭
ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ, ਰਹਤ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਲੱਛਣ	੩੮	੭੩੪
ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਲੱਛਣ	੩੯	੭੪੧
ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ	੪੦	੭੪੯
ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਨਿਰਣੈ	੪੧	੭੫੬
ਆਤਮ ਦਰਪਣ ਵਿਚਾਰ	੪੨	੭੬੩
ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਦਰਸ਼ਨ	੪੩	੭੭੦
ਜੋਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਣੈ	੪੪	੭੭੭
ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚਾਰ	੪੫	੭੮੪

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅਧਿਆਇ	ਪੰਨਾ
ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ	੪੬	੭੯੧
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼	੪੭	੭੯੭
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼	੪੮	੮੦੪
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼	੪੯	੮੧੦
ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਿਰਣੈ	੫੦	੮੧੭
ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ	੫੧	੮੨੪
ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ	੫੨	੮੩੪

ਛੇਵੀਂ ਰੁੱਤ

ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼	੧	੮੪੩
ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਆਇਆ	੨	੮੪੯
ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋ ਗਿਆ	੩	੮੫੫
ਰਮਜ਼ਾਨ ਮਾਰਿਆ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖਬਰ	੪	੮੬੧
ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨੌਰੰਗੇ ਅੱਗੇ ਫ਼ਰਿਆਦ	੫	੮੬੯
ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ	੬	੮੭੬
ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ	੭	੮੮੨
ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ	੮	੮੮੯

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਦਸਵੀਂ

ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਭਾਗ ੨)

ਤੀਜੀ ਕੁੱਤ

ਅਧਿਆਇ ਤੇਤੀਵਾਂ

ਹੋਲਾ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਵਫ਼ੇਰੇ

ਦੋਹਰਾ- ਮਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਬਜਰੂੜ ਕੋ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਬਜਾਇ।

ਫਤੇ ਪਾਇ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ੇ ਗਰਜੇ ਫਤੇ ਬੁਲਾਇ॥ ੧॥

ਬਜਰੂੜ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੱਜ ਉੱਠੇ॥ ੧॥

ਦੋਪਈ- ਜਹਿਂ ਕਹਿੰ ਸੁਧ ਪਸਰੀ 'ਭਾ ਜੰਗ। ਦੁਰਗ ਦੀਹ ਦਿਢ ਤਤਛਿਨ ਭੰਗ।

ਅਰਜੇ ਨ ਕੋਈ ਸਿੰਘਨਿ ਆਗੇ। ਉਬਰੇ ਦੀਨ ਭਏ, ਕੈ ਭਾਗੇ॥ ੨॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, 'ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਕੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਅੜਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦੀਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਬਚ ਗਏ ਹਨ, ਜਾਂ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ'॥ ੨॥

ਪੰਥ ਬਿਸਾਲ ਬਿਦਤ ਨਿਤ ਭਯੋ। ਸਭਿਨਿ ਚੁਗਿਰਦੇ ਡਰ ਉਪਜਯੋ।

ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਸੰਘਰ ਲਖਿ ਗਾਢੇ। ਕੋਨ ਸੁਭਟ ਆਗੇ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ॥ ੩॥

ਨਿੱਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਵਿਕਰਾਲ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਸੂਰਬੀਰ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ੩॥

ਹਤਹਿੰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹੋਲਾ। ਉਪਰ ਪਰਹਿੰ ਰੇਲ ਅਰੁ ਪੇਲਾ।

ਤਬਿ ਤੇ ਡਰ ਧਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨ ਕਹੈਂ ਕਿਸ ਕਾਲਾ॥ ੪॥

ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵੈਰੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਰੇਲ ਪੇਲ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦੇ॥ ੪॥

ਸੰਧਯਾ ਸੁਬਹਿ ਚਲੀ ਮਗ ਆਵੈ। ਦੁਸ਼ਟ ਮਿਲਹਿੰ ਕੋ ਹਾਥ ਨ ਪਾਵੈ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਆਲਸੂਨ ਕਹੁ ਮਾਰਾ। ਨੁਹ, ਬਜਰੂੜ ਬਹੁਰ ਸੰਘਾਰਾ॥ ੫॥

ਸ਼ਾਮ-ਸਵੇਰੇ ਸੰਗਤ ਰਾਹੇ-ਰਾਹ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਸ਼ਟ ਮਿਲ ਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਉਂਦਾ। ਪਹਿਲਾਂ

ਆਲਸੁਨ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ, ਨਹੁ ਅਤੇ ਬਜਰੂੜ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ ॥ ੫ ॥

ਜੋ ਅਬਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਕਰ ਪਾਵੈ। ਤਿਨ ਮਾਨਿੰਦ ਆਪ ਉਜਰਾਵੈ।

ਲੇਨੁ ਰਹੈ ਦੇਨੋ ਬਨ ਜਾਇ। ਮਰਨ ਹੋਇ ਪੁਨ ਘਰ ਉਜਰਾਇ ॥ ੬ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਲਵੇ। ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ਦੇਣਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਘਰ ਵੀ ਉੱਜੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹਠੀਲਾ। ਕੌਨ ਅਰਹਿ ਤਿਨ ਸੰਗ ਅਰੀਲਾ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਗੀ। ਡਰ ਧਰਿ ਮਗ ਲੂਟਤਿ ਕੋ ਨਾਂਗੀ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਹਠੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹੜਾ ਅੜੀਅਲ ਅੜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ੭ ॥

ਬਾਟਪਾਰ ਠਗ ਚੋਰ ਸੁ ਯਾਰ। ਗਹਿ ਗਹਿ ਕੈਦ ਕਿ ਦੀਨੇ ਮਾਰਿ।

ਦਬਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਤੇਜ ਗੁਰ ਹੇਰਾ। ਭਏ ਸ਼ਾਂਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੮ ॥

ਪਾੜਵੀ, ਠੱਗ, ਚੋਰ ਅਤੇ ਯਾਰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਦੁਸ਼ਟ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੇਜ ਵੇਖ ਕੇ ਦਬਕ ਗਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੋ ਗਈ ॥ ੮ ॥

ਪੰਥੀ ਸੁਖ ਸੋ ਮਾਰਗ ਚਲੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਮਨੁਜ ਅਨੰਦ ਸੋ ਮਿਲੇ।

ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਦੇਤਿ ਅਸੀਸ। 'ਕਰੋ ਰਾਜ ਜੀਵਹੁ ਜੁਗ ਬੀਸ' ॥ ੯ ॥

ਰਾਹੀ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਸਨ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, "ਰਾਜ ਕਰੋ ਤੇ ਵੀਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਤਕ ਜੀਉਂਦੇ ਰਹੋ ॥ ੯ ॥

ਸਗਰੀ ਦੂਣ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਪਾਯੋ। ਜਬਰੀ ਕਰਨਿ ਨ ਹਾਥ ਉਠਾਯੋ।

ਮਨਹੁ ਧਰਮ ਕੀ ਨੀਵ ਉਸਾਰੀ। ਪਸਰਯੋ ਸੁਜਸੁ ਕਿਧੋ ਫੁਲਵਾਰੀ ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਰੀ ਦੂਣ ਨੇ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਥ ਨਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਮਾਨੋ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਸਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੁਲਾਂ ਦੀ ਬਗੀਚੀ ਵਾਂਗ ਸੁਸ਼ਟ ਜੱਸ ਫੈਲਿਆ ॥ ੧੦ ॥

ਸੰਗਤਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਆਵੈ। ਅਜਬ ਉਪਾਇਨ ਅਨਗਨ ਲਜਾਵੈ।

ਧਰਹਿ ਕੇਸ ਕਛ ਪਹਿਰਹਿ ਜੇਈ। ਰਹੈ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਤੇਈ ॥ ੧੧ ॥

ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਅਜੀਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਉਪਹਾਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਕੇਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੱਛ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥ ੧੧ ॥

ਜੋ ਆਵਤਿ ਹੈਂ ਦਰਸਨ ਹੇਤੁ। ਤਿਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਿਸੀ ਬਿਧਿ ਦੇਤਿ।

'ਧਰਿ ਕਛ, ਕੇਸ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਨ ਬਾਂਧਹੁ। ਤੁਰਕ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨ ਗਨ ਕੋ ਸਾਧਹੁ ॥ ੧੨ ॥

ਜਿਹੜੇ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਸੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੱਛ ਅਤੇ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧੋ ॥ ੧੨ ॥

ਜੇਕਰਿ ਆਯੁਧ ਹੋਵਤਿ ਪਾਸ। ਹਾਥ ਨ ਪਾਇ ਸਕੈ ਰਿਪੁ ਤਾਸ।

ਹੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪੂ। ਨਿਵੈਂ ਜਗਤ ਜਨੁ ਹੈ ਪ੍ਰਿਤ ਆਪੂ ॥ ੧੩ ॥

ਜੇ ਪਾਸ ਸ਼ਸਤਰ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਉਸਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇਗਾ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਸਤਰ

ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਉਸ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ" ॥ ੧੩ ॥

ਨਹਿੰ ਮਸੰਦ ਲੇਤੇ ਗੁਰ ਕਾਰ। ਸਿੱਖ ਆਪ ਆਨਹਿੰ ਦਰਬਾਰ।

ਨਈ ਰੀਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨੀ। ਸਗਰੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਚੀਨੀ ॥ ੧੪ ॥

ਹੁਣ ਮਸੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖ ਕਾਰ ਭੇਟ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ।
ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਨਵੀਂ ਰੀਤੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਮਝ ਗਏ ॥ ੧੪ ॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇਤਿਕ ਮਾਸ ਬਿਤਾਏ। ਫਾਗਨ ਮਹਿੰ ਸਿਖ ਦਰਸ਼ਨ ਆਏ।

ਹੋਲਾ ਕਿਯੋ ਆਨ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਗਜਾਨੀ ਧਜਾਨੀ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੫ ॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ, ਵੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕਈ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਲਾ ਮੰਨਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਸਨ ॥ ੧੫ ॥

ਮਿਲੇ ਕੁਲਾਹਲ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ। ਰਾਗ ਰੰਗ ਅਰੁ ਸ੍ਰਾਂਗ ਤਮਾਸ਼ੇ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਲਜਾਵੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਦਿਖਾਵੈਂ ॥ ੧੬ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਬੜਾ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, ਰਾਗ ਰੰਗ ਤੇ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ੇ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ
ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥ ੧੬ ॥

ਜਗਤ ਕ੍ਰਿਆ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦਿਖੰਤੇ। ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਨਾਨਾ ਬਿਰਤੰਤੇ।

ਗੁਰੂ ਨਿਕਟ ਹੋਰੀ ਪਸ਼ਚਾਤ। ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸਿਖ ਬੋਲਹਿੰ ਬਾਤ ॥ ੧੭ ॥

ਜਗਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਲੇ ਦੇ
ਪਿਛੋਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥ ੧੭ ॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨੀਐਂ ਇਸ ਬਾਰੀ। ਭਾ ਉਤਸਾਹ ਫਾਗ ਕੋ ਭਾਰੀ।

ਸੰਗਤਿ ਵਿਚ ਤੇ ਸਿਖਣੀ ਦੋਇ। ਕਿਸੂ ਸੰਗ ਉਠਿ ਗਮਨੀ ਸੋਇ ॥ ੧੮ ॥

ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਸੁਣੋ ਇਸ ਵਾਰ ਹੋਲੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਤਸਾਹ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕਿਸੇ
ਨਾਲ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ॥ ੧੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਭਨੇ। 'ਮੇਲੇ ਇਸੀ ਹੇਤ ਕੋ ਬਨੇ।

ਇਕ ਤੋ ਲਾਭ ਲੇਨਿ ਕੋ ਆਵੈਂ। ਸਤਿ ਪੁਰਸ਼ਨਿ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੈਂ ॥ ੧੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮੇਲੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਣੇ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣ ਤੇ ਸੱਚੇ
ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ॥ ੧੯ ॥

ਮੱਜਹਿੰ ਤੀਰਥ ਕੋ ਉਤਸਾਹੁ। ਆਵੈਂ ਸਭਿਨਿ ਮਹੋਛ੍ਯਾਂ ਮਾਂਹੁ।

ਜੀਵਨ ਕੋ ਸੁਭਾਵ ਪਰਖੰਤੇ। ਪਾਪ ਨਿਵਾਰਹਿੰ ਸ਼ਰਧਾਵੰਤੇ ॥ ੨੦ ॥

ਬੜੇ ਉਤਸਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਉਤਸਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਏਥੇ ਜੀਵਨ
ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਪਰਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨੦ ॥

ਤਿਨ ਮਹਿੰ ਵਿਗੜ ਬਹੁਤ ਨਰ ਜਾਈ। ਕੋ ਕੋ ਫਲ ਖਾਟਹਿੰ ਅਧਿਕਾਈ।

ਗੁਰ ਸਿੱਖਹੁ ! ਇਮ ਸੁਨਹੁ ਪਛਾਨਹੁ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਵਾਕ ਤੁ ਇਕਰਸ ਜਾਨਹੁ ॥ ੨੧ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਫਲ ਖੱਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖੇ ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਸੁਣੋ ਤੇ ਪਛਾਣੋ, ਇਸ ਮੁਖ ਵਾਕ ਤੋਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਇਕਰਸ ਜਾਣੋ ॥ ੨੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ॥

ਜਾ ਰਹਣਾ ਨਾਹੀ ਐਤੁ ਜਗਿ ਤਾ ਕਾਇਤੁ ਗਾਰਬਿ ਹੰਦੀਐ ॥

(ਅੰਗ ੪੭੩)

ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਸ ਜਗ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਉਂ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਚੋਪਈ- ਜਿਨ ਲਿਵ ਲਗੀ ਰਿਦੇ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਤਿਨ ਕੋ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਿਛ ਲਾਗੇ।

ਮੁਕਰ ਸਮਾਨ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ। ਨਿਰਮਲ ਸਦਾ ਬਿਹੀਨ ਬਿਕਾਰ ॥੨੨ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਨਿਰਮਲ ਚਿੱਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ੨੨ ॥

ਅਪਨੋ ਮੁਖ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ ਜੈਸਾ। ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨਿ ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਸਾ।

ਹਰਖ ਸੋਗ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨਹਿੰ ਜਥਾ। ਗੁਰ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਚਲਣ ਹੈ ਤਥਾ ॥੨੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਮੁਖੜਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਤਿਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਚਲਣਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ੨੩ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਜਸ ਜਸ। ਪੂਰਾ ਭਾਵ ਹੋਤਿ ਹੈ ਤਸ ਤਸ।

ਤਉ ਜਾਨੀਐ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ। ਮਗ ਹਿੰਦੁਨਿ ਬਡ ਗਏ ਬਿਗਾਰ ॥੨੪ ॥

ਮਨੁੱਖ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਸਦਾ ਭਾਵ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਰਾਹ ਵਿਗੜ ਗਏ ਹਨ ॥ ੨੪ ॥

ਜੇ ਤੁਰਕਨਿ ਮੈਂ ਭਏ ਬਡੇਰੇ। ਮਾਰਗ ਗਏ ਸੁਧਾਰਿ ਅਛੇਰੇ।

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਆਵੇ। ਰੁਦਨ ਕਰਤਿ ਬੈਰਾਗ ਉਪਾਵੇ ॥੨੫ ॥

ਜਿਹੜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਪੀਰ-ਫਕੀਰ ਦਾ ਜਦ ਕੋਈ ਦਿਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਵੈਰਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ॥ ੨੫ ॥

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਹਤਿ ਜੁ ਬਡੇ ਹਮਾਰੇ। ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਸੁਭ ਕਰਮ ਸਿਧਾਰੇ।

ਸੋ ਹਮ ਤੇ ਬਨ ਆਵਤਿ ਨਾਹੀ। ਗਾਫਲ ਸਦਾ ਖੁਦੀ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ॥੨੬ ॥

ਮਿਲ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਉਹ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਸਾਥੋਂ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਸਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਘੁਮੰਡ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ ੨੬ ॥

ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਹਮ ਤੋਹਿ ਪਨਾਹਿ। ਰਾਖ ਲੀਜੀਐ ਬਖਸ਼ ਗੁਨਾਹਿ।

ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਦਿਨ ਹੋਲਿ ਦਿਵਾਲੀ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਦਿਨ ਚਲਹਿੰ ਕੁਚਾਲੀ ॥੨੭ ॥

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਹੇ ਖੁਦਾ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ।" ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਹੋਲੀ ਦਿਵਾਲੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ੨੭ ॥

ਬਿਨਾ ਲਾਜ ਤੇ ਹੁਇ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਕਰਹਿੰ ਖਰਾਬਾ ਕਾਢਤਿ ਗਾਰੀ।

ਸਿੱਖਹੁ! ਸੁਨਹੁ ਬਾਤ ਇਹ ਸਾਰ। ਜਿਨਹੁੰ ਬੰਦਗੀ ਕਿਯ ਕਰਤਾਰ ॥੨੮ ॥

ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਲਾਜ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਖਰਾਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖੇ! ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਰ ਸੁਣੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸੇ ਸੁਖੀ ਬਡੇਰੇ। ਜੀਤ ਗਏ ਭਵਜਲ ਨਹਿ ਫੇਰੇ।

ਬਿਨਾ ਬੰਦਗੀ ਜੇ ਨਰ ਹੋਰ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਸ਼ਰਾ ਬਧੇ ਜਿਮ ਚੋਰ॥ ੨੯॥

ਉਹ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਾ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ੨੯॥

ਜਿਮ ਪਸੁ ਬੰਧਯੋ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੇ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧੇ ਤਿਮ ਪਾਵੈ।

ਕਰਣੀ ਬਿਨਾ ਤਰਹਿ ਨਹਿ ਕੋਊ। ਕਰਣੀ ਖਾਲੀ ਜਾਇ ਨ ਸੋਊ॥ ੩੦॥

ਜਿਵੇਂ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪਸ਼ੂ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਬੰਦਗੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੋ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਬੰਦਗੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥ ੩੦॥

ਧਰਿ ਧਰਿ ਬੇਖ ਦੇਤਿ ਉਪਦੇਸ਼। ਬਿਨ ਕਰਣੀ ਦੁਖ ਪਾਇੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।

ਹਸਦਜਾਂ ਟਪਦਜਾਂ ਸ੍ਰਾਂਗ ਬਣਾਏ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰੀਝੈ ਨ ਕਦਾਏ॥ ੩੧॥

ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਰਣੀ ਰਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੱਸਣ ਟੱਪਣ ਦੇ ਸਵਾਂਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਹੀਂ ਰੀਝਦਾ ਹੈ॥ ੩੧॥

ਮਰਿ ਮਰਿ ਲੋਕ ਬਹੁਰ ਪਛੁਤਾਵਹਿ। ਫਸਿ ਬਿਸ਼ਯਨਿ ਮਹਿ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵਹਿ।

ਪਰਹਿ ਆਨਿ ਸਿਰ ਪਰ ਜਬਿ ਭਾਰੀ। ਤਬਿ ਜਾਨਹਿਗੇ ਅੰਧ ਗਵਾਰੀ॥ ੩੨॥

ਲੋਕ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਵੇਗੀ ਤਦ ਮੂਰਖ ਅੰਨ੍ਹੇ ਗਵਾਰ ਜਾਣਨਗੇ॥ ੩੨॥

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੀ ਤਾਰਹਿ ਤਬੈ। ਅਪਨੋ ਆਪ ਸਮਝਿਹੈਂ ਜਬੈ।

ਪੂਜਾ ਧਰਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਪਵਸੀ ਥਾਇ ਤਬਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ॥ ੩੩॥

ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਵੀ ਤਦ ਹੀ ਤਾਰਨਗੇ, ਜਦ ਮੂਰਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਗੇ। ਧਰਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਇਹ ਪੂਜਾ ਥਾਂ ਸਿਰ ਪਵੇਗੀ ਤਦ ਹੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ੩੩॥

ਯਾਂਤੇ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਲਿਵ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਠਾਨਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ।

ਵਹਿਰ ਕ੍ਰਿਆ ਸਭਿ ਕੈਸੀ ਕਰੈ। ਅੰਤਰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਹਰਿ ਧਰੈ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਕਰੋ, ਪਰ ਅੰਦਰ ਸਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥ ੩੪॥

ਜਾਨੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਮੀਤ। ਕਰਹਿ ਜੁ ਤਿਸ ਪਿਖਿ ਹਰਖੇ ਚੀਤ।

ਭਾਣਾ ਮਾਨਹਿ ਰਹੈ ਅਨੰਦ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਨਿਤ ਕਰਹਿ ਨਿਕੰਦ॥ ੩੫॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਿੱਤਰ ਜਾਣੋ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ। ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹੋ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੂਰ ਕਰੋ॥ ੩੫॥

ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਇ ਨਾਮ ਪਰ ਜਬੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੈ ਤਬੈ।

ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਪਾਪ ਕੇ ਖੋਇ। ਸਕਹਿ ਪਛਾਨ ਆਤਮਾ ਜੋਇ॥ ੩੬॥

ਜਦ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ੩੬॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਤੇਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥ ੩੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਤੀਵਾਂ

ਦਾਣਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਅਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੰਡ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਚ ਦਿਵਾਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ ਹੋਇ।
ਰਿਦੈ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਬੋਲਯੋ ਸਿਖ ਅਸ ਕੋਇ॥ ੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਦਿਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਿਆ॥੧॥

ਚੌਪਈ- 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਇਕ ਮੇਰੀ ਫਰਿਆਦ ਹਜੂਰੇ।
ਨਿਤ ਉਠਿ ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਇਸ਼ਨਾਨੋਂ। ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਸਦਾ ਬਖਾਨੋਂ॥੨॥

ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਮੈਂ ਹਜੂਰ ਪਾਸ ਇਕ ਫਰਿਆਦ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਦਾ ਵੱਡੀ ਰਾਤ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ॥੨॥

ਕਿਰਤਨ ਸਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਿ ਲੇਉਂ। ਪੁਨਿ ਸੁਨਿਬੇ ਮਹਿ ਨਿਜ ਮਨ ਦੇਉਂ।
ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਇਕ ਰਹਿ ਗਈ ਆਜ। ਤਬਿ ਹੀ ਆਯੋ ਰਾਗ ਸਮਾਜ॥੩॥

ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅਜ ਇਕ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਗੀ ਆਪਣਾ ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ॥੩॥

ਮੈਂ ਰਾਗੀਨਿ ਸੰਗ ਬਹੁ ਕਹਯੋ। ਪਾਠ ਕਰਨਿ ਥੋਰੋ ਅਬਿ ਰਹਯੋ।
ਭੋਗ ਸੁਖਮਨੀ ਲੇਵੋਂ ਪਾਇ। ਪੀਛੇ ਕਿਰਤਨ ਕਰਹੁ ਬਨਾਇ॥੪॥

ਮੈਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ, "ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਠ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾ ਲੈਣ ਦੇਵੋ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ॥੪॥

ਬਹੁ ਕਹਿ ਰਹਯੋ ਨ ਕੈਸੇ ਮਾਨਯੋਂ। ਨਹੀਂ ਸੁਖਮਨੀ ਭੋਗ ਬਖਾਨਯੋਂ।
ਸਾਜ ਬਜਾਇ ਸੁ ਰਾਗ ਉਚਾਰਾ। ਕਰਯੋ ਕੀਰਤਨ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ॥੫॥

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੰਨੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭੋਗ ਨਾ ਪਾ ਸਕਿਆ। ਸਾਜ ਵਜਾ ਕੇ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਰਾਗ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ॥੫॥

ਤਬਿ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਤੁਮੈਂ ਤਨਖਾਹ। ਲਗਵਾਵੋਂ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਾਹ।
ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਪੂਰੇ। ਕਰੀਅਹਿ ਮੇਰੋ ਨਜਾਉਂ ਹਦੂਰੇ॥੬॥

ਤਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾਵਾਂਗਾ। ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪਣੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰੋ॥੬॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾਂ। 'ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ! ਸੁਨਹੁ ਸੁਜਾਨਾ।
ਨਹਿ ਜਾਨਹੁ ਰਾਗੀ ਤਨਖਾਹੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਹਿ ਗਾਵਨ ਜਾਂਹੀ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਚਤੁਰ ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ! ਸੁਣੋ ਰਾਗੀ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਨਾ ਜਾਣੋ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ॥੭॥

ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਿਤੇ ਬਾਤ ਚਲਾਵੈ। ਵਹੁ ਤਨਖਾਹੀ ਵਡਾ ਕਹਾਵੈ।
ਤੂੰ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਦੇਤਿ ਚਬੀਣੀ। ਜਿਸਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ ਝੀਣੀ ॥ ੮ ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦਿਆਂ ਜਿਹੜੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਵੱਡੇ ਤਨਖਾਹੀਏ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਚੱਬਣ ਵਾਲੇ ਦਾਣੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਬੋਝੀ ਜੇਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੮॥

ਰਾਗੀ ਆਨਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਯੋ। ਬਡ ਭਾਗਨ ਕੋ ਬਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ।
ਇਨ ਪਰ ਗੁਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਉਦਾਰਾ। ਕਲਜੁਗ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮ ਅਧਾਰਾ ॥ ੯ ॥

ਰਾਗੀ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਅਧਾਰ ਹੈ ॥੯॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵਨੀ ਧਰਿਕੈ ਜੋਊ। ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਹੈ ਕੋਊ।
ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਬਨਿ ਆਵਹਿ ਤਾਂਹੀ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਸੁਖ ਭਵ ਮਾਂਹੀ ॥ ੧੦ ॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੦॥

ਤਜਿ ਬਿਕਾਰ ਕੋ ਗਾਵਹਿ ਨਾਦ। ਬੰਧਨ ਤੂਟਹਿ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।
ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਫੇਰ ਨ ਫੇਰਾ। ਪਾਇ ਅਚਲ ਪਦ ਬਹੁ ਸੁਖ ਕੇਰਾ ॥ ੧੧ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵਿਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਫੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਸੁਖਦਾਇਕ ਅਚਲ ਪਦਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੧੧॥

ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਕੋ ਨਿਰਨੈ ਕਰੈ। ਗੁਰ ਕੋ ਕਹਿਬੋ ਸਾਚ ਉਚਰੈ।
ਸੋ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦੈ ਪਕਵਾਨ। ਮਧੁਰ ਸਨਿਗਧੈ ਸ੍ਰਾਦ ਮਹਾਨ ॥ ੧੨ ॥

ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਅਰਥ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਕਵਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਪਕਵਾਨ ਮਹਾਨ ਮਿੱਠੇ, ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਅਤੇ ਸਵਾਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਬਕਤਾ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਭ ਗਤਿ ਪਾਵੇਂ। ਅੰਤ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਰੂਪ ਸਮਾਵੇਂ।
ਇਮ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਜਾਨਿ। ਫਲ ਪਰ ਰਾਖਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੩ ॥

ਬੁਲਾਰਾ ਤੇ ਸਰੋਤਾ ਦੋਵੇਂ ਸੁਭ ਗਤੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਣੋ, ਹੇ ਚਤੁਰ ! ਆਪਣੀ ਨਿਗਾਹ ਫਲ ਉੱਤੇ ਰੱਖੋ ॥੧੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਤਰੈ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਣੀ ਆਇ।
ਇਹਾਂ ਭੁਗਤ ਆਗੇ ਮੁਕਤਿ ਮਾਰਗ ਬਦ ਬਤਾਇ ॥ ੧੪ ॥

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਚੋਪਈ- ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਇਮ ਕਹਿ ਭੇ ਮੋਨ। ਸਿੱਖਨ ਸੁਨਯੋ ਮਹਾਤਮ ਸ਼੍ਰੋਨ।

ਭਏ ਅਨੰਦ ਦੇਖਿ ਮੁਖ ਇੰਦ। ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦ ॥੧੫॥

ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਚੰਦ ਮੁਖੜਾ ਵੇਖਕੇ ਅਨੰਦਮਈ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੫॥

ਏਕ ਦਿਵਸ ਸੁਭ ਸੁਰਪਤ ਜੈਸੇ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਸੇ।

ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਸਿਖ ਓਅੰਕਾਰਾ। ਬਿੱਪ੍ਰੈ ਅਰਥ ਅਜਾਨ ਉਚਾਰਾ ॥੧੬॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਭ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਵਾਂਗ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਣਜਾਣ ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਰਥ ਉਲਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੧੬॥

ਸੁਨਿ ਸੁਜਾਨ ਗੁਰਬਾਕ ਅਲਾਇ। 'ਇਸ ਕੇ ਹਤਹੁ ਲਸ਼ਟਕਾ ਜਾਇ।

ਦ੍ਰਿੜੁ ਗਹਿ ਕਰਿ ਤਾੜਹੁ ਲੇ ਜਾਵਹੁ। ਹਮ ਤੇ ਦੂਰ ਜਾਇ ਬੈਠਾਵਹੁ ॥੧੭॥

ਅਜਿਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਇਸ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਸੋਟੀ ਮਾਰੋ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੜ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਏਥੋਂ ਲੈ ਜਾਵੋ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਜਾ ਬੈਠਾਵੋ॥੧੭॥

ਤਬਿ ਸਿੱਖ ਧਾਇ ਲਸ਼ਟਕਾ ਹਤਿ ਕਰਿ। ਤਰਜਤਿ ਦੂਰ ਬਿਠਾਯੋ ਦ੍ਰਿੜੁ ਧਰਿ।

ਸੰਗਤਿ ਇਮ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਸਮਾਈ। 'ਕਹਾਂ ਕਰੀ ਗੁਰ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ ॥੧੮॥

ਤਦ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸੋਟੀ ਮਾਰੀ ਤੇ ਵਰਜ ਕੇ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੜਕੇ ਦੂਰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ। ਇਸ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ॥੧੮॥

ਮਿਲਿ ਸਿੱਖਨਿ ਅਰਦਾਸ ਬਖਾਨੀ। 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਨ ਖਾਨੀ।

ਇਹ ਸਿਖ ਰਾਵਰ ਕਯੋ ਮਰਵਾਯੋ ? ਬਾਨੀ ਪਠਨਿ ਬਿਖੈ ਮਨ ਲਾਯੋ ॥੧੯॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਘਰ! ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸੋਟੀ ਕਿਉਂ ਮਰਵਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਇਆ ਸੀ॥੧੯॥

ਕਹਯੋ ਅਹੈ ਜਗ ਗੁਰ ਗੁਨ ਖਾਨੀ। ਇਕ ਤੁਕ ਭੀ ਜੁ ਪਢਹਿ ਗੁਰ ਬਾਨੀ।

ਜਗ ਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਹੋਇ ਉਧਾਰ। ਇਹ ਸਿਖ ਪਢਤੋ ਓਅੰਕਾਰ ॥੨੦॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਵੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਜਗਤ ਵਿਚੋਂ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੨੦॥

ਤਿਸ ਪਰ ਮਾਰ ਲਾਠੀਅਨਿ ਖਾਈ। ਤੋ ਉਧਾਰ ਹੁਇ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਈ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨੀ। 'ਅਰਥ ਖੋਜ ਇਨ ਪਠੀ ਨ ਬਾਨੀ ॥੨੧॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਣੀ ਪਈ ਹੈ ਤਾਂ ਐਸੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਉਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ॥੨੧॥

ਆਨੋ ਅਬੈ ਹਜੂਰ ਹਕਾਰੋ। ਸੁਨਹੁ ਸਰਬ ਤੁਮ ਜਥਾ ਉਚਾਰੋ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਜਾਇ ਬਿਠਾਇਵ ਤੀਰ। 'ਸਿੱਖਾ ! ਪਢੀਐ' ਕਹਯੋ ਗਹੀਰ ॥੨੨॥

ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਓ, ਸਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਏ ਤੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ ॥੨੨॥

ਤਬਿ ਸਿਖ ਨੇ ਤੁਕ ਤਿਵੈ ਉਚਾਰੀ। ਬਿੱਪ੍ਰੈ ਅਰਥ ਸੁ ਜਾਸ ਮਝਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨੀ। 'ਇਮ ਤੁਕ ਪਢਹੁ ਅਰਥ ਇਹੁ ਜਾਨੀ ॥੨੩॥

ਤਦ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਉਲਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ ॥੨੩॥

ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੂ ਸੂਰਾ ॥

(ਅੰਗ ੯੩੦)

ਕਰਤੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੩॥

ਏਪਈ- ਕਰਤੇ ਕੀ ਦੀਰਘ ਵਡਿਆਈ। ਕਰਤਾ ਹੀ ਜਾਣੈ ਤਿਸ ਤਾਈ।

ਜੇ ਗੁਰ ਸੂਰਾ ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ। ਭੀ ਸੋ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਸਭਿ ਹੇਤੁ ॥ ੨੪ ॥

ਕਰਤੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਫਿਰ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੨੪॥

ਅਪਰ ਜੀਅ ਸੰਸਾਰੀ ਜੇਤੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਸਭਿ ਤੇਤੇ।

ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਹਿ ਲਖਹਿ ਵਡਾਈ। ਤੋ ਅੰਧੇਰ ਪਰਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੫ ॥

ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਡਿਆਈ ਨਾ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਨੇਰਾ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੫॥

ਇਸ ਸਿਖ ਲਗ ਕਕਾਰ ਕੀ ਏਕ। ਪਠਨਿ ਕਰੀ ਬਿਨ ਸੁਮਤਿ ਬਿਬੇਕ।

ਬਿੱਪ੍ਰੈ ਅਰਥ ਪਠਯੋ ਪਹਿਚਾਨੈ। ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ॥ ੨੬ ॥

ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੱਕੇ ਉੱਤੇ ਇਕ ਲਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹੇ ਪਹਿਚਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਰਤੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਤਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਗੁਰ ਸੂਰਾ ਕਯਾ ਜਾਣੈ ਕੋਇ। ਇਮ ਅਨਰਥ ਪਢਿ ਕੀਨੋ ਸੋਇ।

ਤੋ ਗੁਰ ਸਰਨੀ ਸਿਖ ਕਯੋ ਜਾਇ। ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਲਖਿ ਨ ਸਕਾਇ ॥ ੨੭ ॥

ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਕਿਉਂ ਜਾਣਗੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਕਰਤੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥

ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੀਖ ਇਹੁ ਮੇਰੀ। ਬਾਣੀ ਪਢਹੁ ਸੁੱਧ ਗੁਰ ਕੇਰੀ।

ਪਢੈ ਮਹਾਤਮ ਲਹੈ ਬਿਸਾਲ। ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ ॥ ੨੮ ॥

ਹੇ ਸਿੱਖੇ ! ਮੇਰੀ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸਦਾ ਸੁੱਧ ਪੜ੍ਹੋ। ਸੁੱਧ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੮॥

ਜੇ ਕੁਸੁੱਧ ਹੁਇ, ਪਵੀਐ ਸੁਧ ਕਰਿ। ਬਿਗਰੀ ਵਸਤੁ ਸੁਧਾਰਹਿ ਜਿਮ ਘਰ।

ਤਿਮ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਧਾਰਹਿ ਜੇ ਨਹਿ। ਨਹੀਂ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਨਰ ਮਹਿ ਮਹਿ॥੨੯॥

ਜੇ ਅਸੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਿਗੜੀ ਵਸਤੂ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ॥੨੯॥

ਗੈਨ ਮੈ ਉਡਤ ਕੇਤੇ ਜਲ ਮੈ ਰਹਤ ਕੇਤੇ

ਗਯਾਨ ਕੇ ਬਿਹੀਨ ਜਕ ਜਾਰੇ ਈ ਮਰਤ ਹੈ॥੧੯॥੮੯॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਪੰਨਾ ੨੦)

ਕਈ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੱਡਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲ ਵਿਚ ਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਗਿਆਨਹੀਨ ਲਟ ਲਟ ਕਰਦੀ ਔਂਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ॥੧੯॥੮੯॥

ਤੁਕ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਕੀ ਗਾਈ। 'ਪੰਚ ਬਿਧਿਨਿ ਸਿੱਖੀ ਸੁਨਿ ਭਾਈ॥

ਧੰਧੇ ਕੀ ਇਕ, ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ। ਹਿਰਸੀ ਤ੍ਰੈ, ਸਿਦਕੀ ਅਵਰੇਖੀ॥ ੩੦॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹੀ, 'ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ, ਸਿੱਖੀ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਿੱਖੀ ਧੰਧੇ ਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਤੀਸਰੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਚੌਥੀ ਸਿਦਕ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਵੇਖੀਦੀ ਹੈ॥੩੦॥

ਪੰਚਮ ਅਹੈ ਭਾਵ ਕੀ ਭਲੇ। ਪ੍ਰਥਮਾ ਇਮ ਜਿਮ ਭਾਈ ਚਲੇ।

ਸਭਿ ਸਗੁਰੇ ਮੁਝ ਨਿਗੁਰਾ ਕਹੈ। ਲੇ ਸਿੱਖੀ, ਧੰਧੇ ਕੀ ਅਹੈ॥ ੩੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਕਹਿਣਗੇ, ਇਹ ਧੰਧੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਕੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਨਜੋਂ ਕਿਹ ਦੇਖਾ। ਸਦਨ ਪਦਾਰਥ ਭਲੇ ਬਿਸ਼ੇਖਾ।

ਸੁਤ, ਬਿਤ, ਪਤਿ ਦੁਧ, ਆਦਰ ਆਦਿ। ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੇਰਿ ਅਹਿਲਾਦ॥ ੩੨॥

ਦੂਜੀ ਸਿੱਖੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਘਰ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ। ਪੁੱਤਰ, ਧਨ, ਪਤੀ, ਦੁੱਧ, ਇੱਜ਼ਤ ਆਦਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ॥੩੨॥

ਲੋਭ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਮਨ ਭਯੋ। ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਸੋ ਗਯੋ।

ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ। ਰਹੀ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹਿ ਵਿਸ਼ੇਖੀ॥ ੩੩॥

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਮਨ ਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ 'ਵੇਖਾ ਵੇਖੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਹਿ ਗਈ॥੩੩॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨ ਪਰਚਾ ਪਾਯੋ। ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਨਹਿ ਰਿਦੈ ਬਸਾਯੋ।

ਤੀਜੀ ਹਿਰਸੀ ਸਿੱਖੀ ਜਾਨੋ। ਬਹੁਤ ਜੁ ਕਰਹਿ ਕਰਨਿ ਸੋ ਠਾਨੋ॥ ੩੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਵਸਾਇਆ। ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ ਜਾਣੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹੋਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਾ॥੩੪॥

ਸੋਝੀ ਕੁਛ ਨ ਆਪ ਕੋ ਆਈ। ਨਹੀਂ ਸੀਖ ਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈ।

ਨਹਿ ਸੰਗਤ ਮਹਿ ਬੈਠਯੋ ਜਾਇ। ਗੁਰ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ॥ ੩੫॥

ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਕਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ॥੩੫॥

ਚਤੁਰਥ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕੀ ਹੋਈ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਮਾਨਹਿ ਕੋਈ।

ਜੀਵਣ ਮਰਣ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣੀ। ਤਜਹਿ ਨ ਜਿਮ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਮੈਂ ਤਰਣੀ॥੩੬॥

ਚੌਥੀ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੜ ਆਏ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੀ ਥੋੜੀ ਦੇ ਸਵਾਰ ਥੋੜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ॥੩੬॥

ਸਿਰ ਜਾਣੇ ਲਗਿ ਸਦਾ ਨਿਬਾਹੈ। ਤਨ ਮਿੱਥਿਆ ਲਖਿ ਕਰਿ ਜਗ ਮਾਂਹੈ।

ਸਿੱਖੀ ਸਚੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀ ਕਰਤਾ। ਇਮ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਬਿਨਸਨ ਲਗਿ ਧਰਤਾ॥੩੭॥

ਸਿਰ ਜਾਣ ਤਕ ਸਦਾ ਸਿੱਖੀ ਨਿਭਾਵੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਇਸ ਜੱਗ ਵਿਚ ਝੂਠਾ ਜਾਣੇ, ਸਿੱਖੀ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਤਕ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੩੭॥

ਬਿਘਨ ਅਨੇਕ ਕਸਟ ਸਹਿ ਸਾਰੇ। ਗਾਢੇ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਨਿਰਵਾਰੇ।

ਪਲ ਮਹਿ ਸਿਰ ਦੇ, ਸਿਦਕ ਨ ਖੋਵੈ। ਸੋ ਸਿਖ ਮੇਰੇ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ॥੩੮॥

ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਅਤੇ ਕਸਟਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੇ, ਪੱਕੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਪਲ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਨਾ ਗਵਾਏ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ॥੩੮॥

ਪੰਚਮ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵ ਉਪਾਈ। ਲਖਿ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਪਰਿ ਸ਼ਰਣਾਈ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਧਾਰੀ। ਕਰਹਿ ਭਾਵ ਸਭਿ ਸਿੱਖ ਮਝਾਰੀ॥੩੯॥

ਪੰਜਵੀਂ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੩੯॥

ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਿ ਇਮ ਕਹੇ। ਜਥਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦੀਰਘ ਲਹੇ।

‘ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਬਨੋਂ ਸਹਾਈ। ਜਮੁ ਸੰਕਟ ਤੇ ਲੇਹੁ ਛੁਟਾਈ’॥੪੦॥

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਕਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਬਣਾਂਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਛੁਡਵਾ ਲਵਾਂਗਾ॥੪੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਿਨ ਕੀ ਆਸ।

ਨਾਨਕ ਜਪੀਐ ਨਾਮ ਨਿਤ ਸਿਮਰਹੁ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸ॥੪੧॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਦਾ ਸਾਸ ਗਿਰਾਸ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਬਨੀਅਹਿ ਸੌਤਿਨਾਮ ਅਨੁਰਾਗੀ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਮਾਨਹਿ ਤਜਾਰੀ।

ਰਾਖਿ ਸਬਿਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਰੋਸਾ। ਧਰਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੰਤੋਸ਼ਾ॥੪੨॥

ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣੋ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਘਮੰਡ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ। ਹੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੪੨॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਚੌਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੈਂਤੀਵਾਂ

ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ, ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ

ਦੋਹਰਾ- ਸਿੱਖੀ ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਪਾਹੁਲ ਬਖਸ਼ੀਸ਼।

ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਕਰਿ ਜੋਰਿਕੈ ਧਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਸੀਸ ॥ ੧ ॥

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਵੇਖਕੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿੱਤੇ ॥੧॥

ਝੋਪਈ- ਬੁਝਤਿ ਭਏ ਸਰਬ ਕਰਿ ਪੰਗਤ। 'ਗੁਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਆਪ ਕੀ ਸੰਗਤਿ।

ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਸਗਰੇ ਮਨ ਜਾਨਨਿ। ਸ਼੍ਰਵਨ ਕਰਨਿ ਕੋ ਤੁਮਰੇ ਆਨਨਿ ॥੨॥

ਸਾਰੇ ਕਤਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਨ ਦੀ ਅਭਿਆਸਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ॥੨॥

ਪਾਹੁਲ ਕੇ ਗੁਣ ਭੇਦ ਬਖਾਨੋ। ਜਿਮ ਰਾਵਰ ਨੇ ਕੀਨ ਮਹਾਨੋ।

ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਯੋ। ਕਰਿ ਬੱਖਯਾਤ ਭੇਦ ਸਭਿ ਭਨਯੋ ॥੩॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਵੇਰਵੇ ਦੱਸੋ, ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਦੱਸਿਆ ॥੩॥

'ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਜੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਇਹੁ ਤੀਨ। ਕਾਰਜ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਤਾ ਚੀਨ।

ਸੱਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸਿਰਮੋਰ। ਜਿਸਕੇ ਸਮ ਜਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਔਰ ॥੪॥

'ਇਹ ਮੰਤਰ, ਜੰਤਰ, ਤੰਤਰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣੋ। ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੪॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨਾ। ਚਤੁਰ ਵਰਨ ਕੋ ਜੋੜਨਿ ਠਾਨਾ।

ਲੋਹ ਸਸਤ੍ਰੁ ਅਰੁ ਜਲੁ ਮਿਸ਼ਟਾਨਾ। ਇਹੀ ਤੰਤ੍ਰੁ ਕਰਤਾ ਸਵਧਾਨਾ ॥੫॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਹਾਨ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਜਲ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸਸਤਰ ਵੇਰ ਕੇ ਇਹ ਤੰਤਰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੫॥

ਦਈ ਵਸਤੁ ਇਹੁ ਦੇਵਨਿ ਲਯਾਇ। ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਹੁ ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਬਰੁਨ ਆਪਣੇ ਕਰ ਜਲ ਆਨਾ। ਇੰਦ੍ਰ ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਲਿਯ ਮਿਸ਼ਟਾਨਾ ॥੬॥

ਇਹ ਵਸਤੂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਵਰੁਨ ਦੇਵਤਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜਲ ਲਿਆਇਆ, ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਨ ਬੱਲ ਨਾਲ ਮਿਠਾ ਲਿਆਇਆ ॥੬॥

ਨੋਟ : ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮੱਤ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੀ ਤੋਰਵੀਂ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਐਸੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੰਘ ਪੁਣੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤਾਂ ਉੱਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਹਰ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੋਰਾਣਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲੋਹਾ ਦੀਨਿ ਆਨਿ ਜਮਰਾਜ। ਮਿਲੇ ਦੇਵ ਪਾਹੁਲ ਕੇ ਕਾਜ।
ਜਲ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਵਧਿ ਸਿਖ ਪਾਹਿ। ਮਿਸ਼ਟਾਨਹਿ ਤੇ ਭੋਗ ਨ ਚਾਹਿ ॥ ੭ ॥

ਜਮਰਾਜ ਨੇ ਆ ਕੇ ਲੋਹਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਜਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪਾਵੇ, ਮਿੱਠਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਚਾਹੁਣ ॥੭॥

ਹੋਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਤੇਜ ਕਰਾਲਾ। ਬਨਹਿ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਜੋਧ ਬਿਸਾਲਾ।
ਪੂਰਬ ਪਾਹੁਲ ਚਰਨਨਿ ਕੇਰੀ। ਹੁਇ ਸੇਵਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਡੇਰੀ ॥ ੮ ॥

ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਲ ਵਿਕਰਾਲ ਤੇਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਬਣਦੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਹੁਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜਾਗਦੀ ਸੀ ॥੮॥

ਅਬਿ ਗੁਰ ਇੱਛਾ ਰਣ ਰਿਪੁ ਖਾਪ। ਖੰਡਾ ਧਾਰਿ ਸੁ ਪਾਹੁਲ ਛਾਪ।
ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਕੋ ਧਰਿਬੋ ਧਯਾਨ। ਸ੍ਰੈਯੇ ਦਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਰਬਾਨ ॥ ੯ ॥

ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਾਲੀ ਪਾਹੁਲ ਦੀ ਮੁਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭਗੋਤੀ (ਤਲਵਾਰ) ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ, ਦਸੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਪੜ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ॥੯॥

ਪਠਿ ਅਨੰਦ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਚੇਤ। ਜਪੁਜੀ ਪੜਹੁ ਸੁ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤੁ।
ਹੁਇ ਪਾਹੁਲ ਤੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ। ਨਰ ਤਨ ਸਿਖ ਕੋ ਬਨਹਿ ਸਕਾਰਥ ॥ ੧੦ ॥

ਅਨੰਦ ਪੜ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪੜੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਸਕਾਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੦॥

ਬਡਭਾਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਲੇ ਕਰਿ ਫਿਰਹਿ, ਨ ਅਘ ਸਮ ਕੋਇ।
ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਿ ਪੁਛੇ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਤਬਿ ਹਮ ਨੇ ਬਿਧਿ ਸਕਲ ਉਚਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥

ਕਿਸੇ ਵਡਭਾਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਵਿਧੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੀ। 'ਅਪਰ ਭੇਦ ਭਨੀਐ ਗੁਨਖਾਨੀ'।
ਪਾਹੁਲ ਬਿਖੈ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਗੁਰ ਕੀ? ਕੈ ਜਗ ਮਾਤਿ ਚੰਡਕਾ ਧੁਰ ਕੀ? ॥ ੧੨ ॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕੁਝ ਹੋਰ ਭੇਦ ਵੀ ਸੁਣਾਓ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ? ਜਾਂ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਚੰਡੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ?' ॥੧੨॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਨੈ। 'ਕਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਬਨੈ।
ਗੁਹਜ ਬਾਰਤਾ ਬਨਹਿ ਨ ਕਹਿਨੀ। ਭਲੀ ਹੋਤਿ ਹੈ ਛਪੀ ਸੁ ਰਹਿਨੀ ॥ ੧੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ, 'ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਛੁਪੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ' ॥੧੩॥

ਤਉ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਆਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬੁਝਹਿ ਜਿਸ ਭਾਇ।
ਤਿਸ ਕੇ ਕਹਨਿ ਸਦਾ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜੋ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਨ ਭਾਵੈ॥੧੪॥

ਫਿਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਆਏ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ। ਤਿਸ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਸਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੇ॥੧੪॥

ਸੰਗਤਿ! ਸੁਨਹੁੰ ਸਿੱਖ ਮਮ ਅਹੋ। ਗੁਰ ਘਰ ਬਿਖੈ ਏਕਤਾ ਲਹੋ।
ਭੂਲ ਭੇਦ ਕੇ ਭਰਮ ਨ ਕੀਜੈ। ਕਬਹੁੰ ਨ ਇਸ ਪਰ ਤਰਕ ਕਰੀਜੈ॥੧੫॥

ਹੇ ਸੰਗਤ! ਸੁਣੋ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਸਮਝੋ, ਭੂਲ ਕੇ ਵੀ ਭੇਦ ਦਾ ਭਰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਉਤੇ ਤਰਕ ਨਾ ਕਰੋ॥੧੫॥

ਪ੍ਰਥਮ ਧਰਜੋ ਜਬਿ ਹਮ ਅਵਤਾਰ। ਕਰਜੋ ਮਨੋਰਥ ਤਪਨਿ ਉਦਾਰ।
ਬਿੰਧਿਆਚਲ ਕਾਨਨ ਮੈਂ ਰਹੇ। ਸੁਨਹੁੰ ਕਥਾ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਤਪੁ ਸਹੇ॥੧੬॥

ਪਹਿਲਾਂ ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉੱਤਮ ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਉਹ ਕਥਾ ਸੁਣੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਪ ਕੀਤੇ॥੧੬॥

ਨੋਟ : ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਤਪ ਦਾ ਥਾਂ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਪਤ ਸਿੰਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕਵੀ ਜੀ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੀ ਤੇਰਵੀ ਸਾਖੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਵੀ ਪੰਗਣਕ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਉਪਜ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਧੀ ਘਟੀ ਜਾਂ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿੱਖੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਜਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ- ਤਿਸੁ ਮਾਨ੍ਹੰਤਰ ਕੇ ਬਿਖੈ ਕਥਾ ਭਈ ਜਿਸ ਭਾਇ।
ਸੁਨਹੁੰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਉਮਾ ਤਬਿ ਗਈ ਤਪਨ ਤਿਸੁ ਥਾਇ॥੧੭॥

ਇਕ ਮਨੁ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜੋ ਇਕੱਤੀ ਕ੍ਰੋੜ, ਚੌਦਾਂ ਲੱਖ, ਅੱਠਤਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਹਰਾ ਇਕ ਕਥਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ਜਦ ਪਾਰਵਤੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਈ॥੧੭॥

ਨਿਸਾਨੀਛੰਦ- ਦਾਨਵ ਦੈਤਨਿ ਪਾਇ ਬਲ ਸੁਰ ਕਰੇ ਪਰਾਜੈ।
ਛੀਨ ਲੀਨ ਸੁਰਲੋਕ ਕੇ ਕਰਿ ਗਰਬ ਮਹਾਂ ਜੈ।
ਬ੍ਰਹਮਾ ਓਗ ਸੋ ਦੀਨ ਹੈ ਸਭਿ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੇ।
ਸ਼ਤ੍ਰੂਨਿ ਦਿਯੇ ਨਿਕਾਸ ਹਮ ਅਬਿ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ॥੧੮॥

ਦੈਤਾਂ ਅਤੇ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸਵਰਗ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ॥੧੮॥

ਦ੍ਰੁਹਣ ਉਪਾਇ ਬਖਾਨ ਕੈ ਸੁਰ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਏ।
ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡਿਕਾ ਲਿਹੁ ਤਾਂਹਿ ਰਿਝਾਏ।
ਲੈ ਦੈ ਹੈ ਤੁਮ ਰਾਜ ਕੇ ਜਹਿੰ ਅਧਿਕ ਸਮਾਜਾ।
ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਗਏ ਸੁਰ ਹਰਖਾਵਨਿ ਕਾਜਾ॥੧੯॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਉਪਾਅ ਦੱਸ ਕੇ ਸਭ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਚੰਡਿਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਵੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗਏ॥੧੯॥

ਜਾਇ ਅਰਾਧੀ ਚੰਡਿਕਾ ਬਿਦਤੀ ਜਗ ਮਾਈ।
ਕਰ ਬੰਦੇ ਬਿਨਤੀ ਸਹਿਤ ਨਿਜ ਬ੍ਰਿਥਾ ਸੁਨਾਈ।
ਦੈਂਤਨ ਕੀਨਿ ਅਨੀਤ ਲਖਿ ਨਿਰਜਰ ਸਤਿਕਾਰੇ।
ਲੈ ਦੈਹੋਂ ਤੁਮ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਰਿਪੁ ਬਿੰਦ ਸੰਘਾਰੇ॥ ੨੦॥

ਜਦ ਜਾ ਕੇ ਚੰਡੀ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਗਤ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਈ। ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਅਨੀਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗੀ॥੨੦॥

ਚਢੀ ਸਿੰਘ ਪਰ ਚੰਡਿਕਾ ਆਯੁਧ ਬਲਿ ਧਾਰੇ।
ਬਧੇ ਦੈਤ ਅਨਗਨ ਬਧੇ ਰਣ ਖੇਤ ਮਝਾਰੇ।
ਧੂਮਨੈਨ ਪੂਰਬ ਹਨਯੋ ਪੁਨ ਚੰਡ ਰੁ ਮੁੰਡਾ।
ਰਕਤਬੀਜ ਸਨਮੁਖ ਅਰਯੋ ਬਾਜਯੋ ਬਡ ਖੰਡਾ॥ ੨੧॥

ਚੰਡੀ ਦੇਵੀ ਫਿਰ ਖੇਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਸਤਰ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਰਣ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੈਂਤ ਵੱਧ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਧੂਮਨੈਨ ਦੈਂਤ ਮਾਰਿਆ ਫਿਰ ਚੰਡ ਅਤੇ ਮੁੰਡ ਦੈਂਤ ਮਾਰੇ। ਰਕਤਬੀਜ ਦੈਂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਅੜਿਆ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਖੰਡਾ ਖੜਕਿਆ॥੨੧॥

ਰਕਤਬੀਜ ਕੇ ਰਕਤ ਤੇ ਰਾਖਸ਼ ਸਮੁਦਾਏ।
ਉਪਜਤਿ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਹਨਤਿ ਹੈ ਰਣਭੂਮ ਗਿਰਾਏ।
ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਹੋਤਿ ਅਸੰਖ ਹੀ ਤੋਟਾ ਨਹਿ ਆਯੋ।
ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਭਾ ਲੇਖਾ ਨਹਿ ਪਾਯੋ॥ ੨੨॥

ਰਕਤਬੀਜ ਦੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਰਾਖਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਅਸੰਖਾਂ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕੋਈ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਚਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੇਖਾ ਨਾ ਪਾਇਆ॥੨੨॥

ਨੌਕੇ ਪਰ ਸਤਸੂਨ ਲਗਿ ਸੰਖਯਾ ਸਭਿ ਕੀਨੀ।
ਬਿੰਦ ਰਿਖੀਸੁਰ ਗਿਨਤਿ ਭੇ ਇਤਨੀ ਚਿਤ ਚੀਨੀ।
ਭਏ ਰਕਤ ਤੇ ਪੁਨ ਹਤੇ ਬੁਦਬੁਦ ਸਮੁ ਸੋਈ।
ਭਯੋ ਰਕਤ ਕੇ ਜਲ ਇਤੋ ਜਨੁ ਪਰਲੈ ਹੋਈ॥ ੨੩॥

ਨੌਕੇ ਲੱਖ ਤਕ ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਕਈ ਰਿਖੀ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਗਿਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਖੂਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਡੀ ਇਕ ਬੁਲਬੁਲੇ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਖੂਨ ਜਲ ਵਾਂਗ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਮਾਨੋ ਪਰਲੈ ਆ ਗਈ ਹੋਵੇ॥੨੩॥

ਸੁੰਨ ਭਈ ਸਭਿ ਸ੍ਰਿਸਟ ਤਬਿ ਤਨ ਇੰਗਤਿ ਨਾਂਹੀ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਿਖੀਯਤਿ ਮਨੋ ਪਾਥਰ ਜਲ ਮਾਂਹੀ।
ਗਣ ਗਣ ਸੰਗ ਜੁ ਚੰਡਿਕਾ ਇਹ ਸਮੈਂ ਪਲਾਏ।
ਕੋ ਲਰ ਕਰਿ ਕੋ ਬਿਨ ਲਰੇ ਨਹਿ ਠਹਿਰਨਿ ਪਾਏ ॥੨੪॥

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਚੇਸਟਾ ਨਾ ਰਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਨੋ ਜਲ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਗਣ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਚੰਡੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਕੋਈ ਲੜ ਕੇ ਕੋਈ ਲੜੇ ਬਗੈਰ, ਕੋਈ ਵੀ ਠਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੨੪॥

ਅੰਤ੍ਰਪ੍ਰਯਾਨ ਹੁਇ ਅੰਬੁਕਾ ਬਿੰਧਯਾਚਲ ਆਈ।
ਬਨਿ ਮੂਰਤਿ ਤਪ ਕਰਤਿ ਭੀ ਕਿਹ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ।
ਅਸੁਰ ਲਗੇ ਤਬਿ ਖੋਜਨੇ ਇਤ ਉਤ ਚਹੁੰਘਾਏ।
ਇਕ ਤਪਸੀ ਤਪਨਿਧਿ ਤਹਾਂ ਜਿਸ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ ॥੨੫॥

ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਚੰਡੀ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਆ ਗਈ। ਮੂਰਤੀ ਬਣ ਕੇ ਫਿਰ ਤਪ ਕਰਨ ਲੱਗੀ, ਉਸਦੀ ਕਰਨੀ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਦੈਂਤ ਫਿਰ ਏਧਰ ਉਧਰ ਜਾ ਕੇ ਚਾਰ ਚੁਕੋਰੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲੱਗੇ। ਇਕ ਉਥੇ ਵੱਡਾ ਤਪਸਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚੇਲੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਜੁਗ ਰਾਕਸ਼ ਤਿਹ ਜੂਥਪਤਿ ਬੁਝਨਿ ਤਬਿ ਲਾਗੇ।
ਬੇਲ ਸੁਬੇਲਹਿ ਨਾਮ ਜਿਨ ਮਨ ਮਹਿ ਰਿਸ ਜਾਗੇ।
ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਿ ਖੋਜਤੇ ਤ੍ਰਿਯ ਕਹਾਂ ਪਲਾਈ?।
ਕੋ ਲੈ ਗਮਨਜੋਂ ਕਿਤ ਗਯੋ? ਦਿਹੁ ਰਿਖੀ ਬਤਾਈ ॥੨੬॥

ਦੋ ਰਾਖਸ਼ ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਬੇਲ, ਸੁਬੇਲ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਨ ਤੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਗੁੱਸਾ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਕੇ ਲੱਭਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਇਹ ਇਸਤਰੀ ਕਿੱਥੋਂ ਭੱਜ ਗਈ ਹੈ, ਕੌਣ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਹੈ? ਹੇ ਰਿੱਖੀ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ ॥੨੬॥

ਨੋਟ:- ਪਹਿਲੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ' ਨੂੰ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਪਤਸਿੰਗ ਵਿਖੇ ਤਪ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਏਥੇ ਵਿੰਧਿਆਚਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਥਾ ਮਨਘੜਤ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਅਜਿਹੀ ਕਥਾ ਲਿਖ ਕੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਿਸ ਧਰਿ ਤਪਸੀ ਤਬਿ ਕਹਜੋ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਬਕਬਾਏ?।
ਸੋ ਪੂਰਨ ਸਭਿ ਮਹਿ ਸਦਾ ਸ਼ਕਤੀ ਬਡਿ ਆਏ।
ਤਪਸੀ ਨਾਮ ਸੁਮੁੰਡ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਤਿਵਾਰੇ।
ਧਾਇ ਪਰੇ ਹਿਤ ਮਾਰਿਬੇ ਕਹਿ 'ਮਾਰੋ ਮਾਰੇ' ॥੨੭॥

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਤਪਸਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਉਹ ਸਦਾ ਸਭ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵੱਡੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੁਮੁੰਡ ਤਪਸਵੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮਤਵਾਲੇ ਦੈਂਤ 'ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ' ਕਰਦੇ ਭੱਜ ਕੇ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ ॥੨੭॥

ਮਨ ਮਹਿੰ ਮੁਨੀ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕਯਾ ਕਰਹਿੰ ਉਪਾਈ?।
 ਮੇਰਾ ਅਰੁ ਮਮ ਚੇਲਕਾ ਨਹਿੰ ਧਰਮ ਲਰਾਈ।
 ਬ੍ਰਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਇਣਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹਮਾਰਾ।
 ਸ਼ੇਰ ਖਾਲ ਲੇ ਹਾਥ ਮੈਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹੰਕਾਰਾ॥ ੨੮॥

ਮੁਨੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਉਪਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੇਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਲੜਾਈ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਾਡਾ ਨਿਤਨੇਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਂ ਕੀਤਾ॥੨੮॥

ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਨਿਕਸਯੋ ਪੁਰਖ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਵਾ।
 ਦਸ ਲਖ ਬਰਸ ਸਹੰਸ੍ਰ ਪੰਚ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾਵਾ।
 ਮੂਰਤ ਤੇ ਉਠਿ ਚੰਡਿਕਾ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਾਏ।
 ਜੁੱਧ ਕਰਯੋ ਬਧ ਕਰਿ ਅਸੁਰ ਰਣ ਕਰਤਿ ਖਪਾਏ॥ ੨੯॥

ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਤੇਜਸਵੀ ਪੁਰਖ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਜੁੱਧ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਦਸ ਲੱਖ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਮੂਰਤੀ ਵਿਚੋਂ ਚੰਡੀ ਉੱਠੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਦੈਂਤ ਜੁੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ॥੨੯॥

ਬਿਜੈ ਪਾਇ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ।
 ਹੇ ਤਪਸੀ ਤਪ ਕੈ ਕਹਯੋ ਤੈਂ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ।
 ਮੇਰੀ ਕਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਲਰਾਈ।
 ਏਕ ਬੇਰ ਹਉਂ ਆਇਹੋਂ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ॥ ੩੦॥

ਫਿਰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਤੇਜਸਵੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਤਪਸਵੀ ਦੇ ਤਪ ਤੂੰ ਜੁੱਧ ਮਚਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵਾਂਗੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲੈਣਾ।

ਨੋਟ : ਕਵੀ ਜੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਝੁਠੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਵੀ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੈਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਬਿ ਜਾਚ ਬਰ, ਕਹਿ ਬਪੁ ਇਹੁ ਤੇਰਾ।
 'ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ' ਧਰਿ ਨਾਮ ਤੁਵ ਜਗ ਬਿਦਤਿ ਘਨੇਰਾ।
 ਤੇਰੀ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਭਈ ਬਨਿ ਗੁਰੂ ਬਡੇਰਾ।
 ਧਰੀਅਹਿ ਮੋਹਿ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੇਰਾ॥ ੩੧॥

ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਥੋਂ ਵਰ ਮੰਗੋ, ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਨਾਮ ਧਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇਰੀ ਸਭ ਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਬਣੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰਵਾਓ।

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਜੋੜੀ ਹੈ।

ਕਹਯੋ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸੁਨਤਿ ਬਰ ਹੁਇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਨਾਮੁ।
ਕੇਸ ਖੁਲੇ ਕਟ ਤਾਗੁ ਬਿਨ ਪੰਥ ਸੋ ਅਭਿਰਾਮੁ।
ਤੇਜ ਸਸਤ੍ਰ ਕੋ ਦੀਜੀਏ ਸਭਿ ਰਚਨ ਤੁਹਾਰੀ।
ਭੁਗਤਿ ਮੁਕਤਿ ਪਦਵੀ ਮਿਲਹਿ ਅਰੁ ਗਿਰਾ ਉਦਾਰੀ ॥੩੨॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਨੇ ਵਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਹੋਵੇਗਾ ਜਨੇਊ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਲੰਮੇ ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਪੰਥ ਚਲੇਗਾ। ਤੇਜ ਸਸਤਰ ਦੇਵੇ ਸਭ ਤੁਹਾਡੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉੱਤਮ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ ॥੩੨॥

ਜੁੱਧ ਅਸੁਰ ਗਨ ਕੋ ਸਦਾ ਹਤਿ ਲੇ ਛਿਤ ਰਾਜੁ।
ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਸੁਨਿ ਤਬਿ ਭਨਯੋ ਹੁਇ ਸਿਧ ਸਭਿ ਕਾਜੁ।
ਪ੍ਰਥਮ ਚਰਣ ਚਤੁਰਥ ਜੁਗਹਿ ਜਬਿ ਸਮਾ ਸੁ ਆਵੈ।
ਸ਼ੰਕਰ ਹੁਇ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸ੍ਰੁਤਿ ਮਤਿ ਬਿਦਤਾਵੈ ॥੩੩॥

ਦੈਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਲਵਾਂ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚਰਨ ਵਿਚ ਜਦ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਵੇਦ ਮਤ ਨੂੰ ਫੈਲਾਵੇਗਾ ॥੩੩॥

ਬਿਸ਼ਨੁ ਅੰਤ ਤਿਹ ਭਗਨ ਸੁਤ ਜਾ ਹੋਵਹਿ ਅਵਤਾਰਾ।
ਬਰਖ ਕਿਤਿਕ ਪਸ਼ਚਾਤ ਤੇ ਤਨ ਲਿਹੁ ਤੁਮ ਧਾਰਾ।
ਕਰਹੁ ਅਵਾਹਨ ਮੋਹਿ ਕੋ ਤਬਿ ਹੀ ਤਹਿ ਆਵੈ।
ਕਰਿਕੈ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਤੁਮ ਮਹਿ ਦਰਸਾਵੈ ॥੩੪॥

ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਫਿਰ ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਲਵੇਗਾ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋਗੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਵੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗੀ, ਉਚੀ ਗਰਜ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੩੪॥

ਨੋਟ : ਕਵੀ ਜੀ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਠੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਚਾਈ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਲਈ ਜਿਲਦ ਨੌਵੀਂ ਭਾਗ ੧ ਦੇ ਮੁੱਖਬੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖੋ।

ਦਿਨ ਮਹਿ ਅੰਜਨ ਬਸਨ ਮਮ ਨਹਿ ਅੰਗੀ ਕਾਰੈ।
ਇਮ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ਤੇ ਤਨ ਚਾਟਨ ਧਾਰੈ।
ਖੁਸ਼ੀ ਭਈ ਜਿਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਰ ਹੁਇ ਮਾਤ ਸਨੇਹਾ।
ਕਰਦ ਪਰਾਂਦਾ ਏਕ ਤਬਿ ਚੂਰੀ ਇਕ ਦੇਹਾ ॥੩੫॥

ਸੁਰਮੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇਕ ਮੇਰਾ ਵਸਤਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਨਾ ਕਰਨਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੰਮਣ ਲੱਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਕਰਦ, ਜੁੜਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਡੋਰ ਤੇ ਇਕ ਚੂਲੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਿੱਤਾ ॥੩੫॥

ਸ਼ੇਰ ਖਾਲ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਬਲ ਸੋਂ ਉਪਜਾਵਾ।
 ਤੇਜ ਸ਼ੇਰ ਕੇ ਅੱਗੂ ਹੁਇ ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਵਾ।
 ਹੁਇ ਉਨਮਾਦਹਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਪਛਤਾਵਾ ਸੋਈ।
 ਦੈਰੋਂ ਤੇਰੇ ਪੰਥ ਕੇ ਤਨ ਸੰਕਟ ਜੋਈ॥ ੩੬॥

ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਬਲ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਤੇਜ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਤੇਜ ਵੀ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਿੱਛੋਂ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਇਹ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੇਵਾਂਗੀ॥੩੬॥

ਨੋਟ : ਏਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਕਿ ਦੇਵੀ ਕੀ ਵਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਾਪ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਵੀ ਅੱਗੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਵਰ ਜਾਂ ਸਰਾਪ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਕਹਿ ਕਰਿ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਭੀ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ।
 ਆਯੋ ਤਪਸੀ ਪਿਤਾ ਵਿਗ ਬੰਦਨ ਕੇ ਠਾਨਾ।
 ਬੋਲਯੋ ਮੁਨਿਵਰ ਪੁੱਤ੍ਰ! ਸੁਨਿ ਜਨਮਹੁੰ ਕਲਿ ਮਾਂਗੀ।
 ਪਿਥੋਂ ਨ ਰਨ, ਬਯ ਅਲਪ ਤੁਵ, ਤਬਿ ਰਹਯੋ ਪਿਤਾ ਈ॥੩੭॥

ਦੇਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਚਤੁਰ ਮਹਾਂਪੁਰੁਸ਼ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਹੇ ਮੇਰੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਨੀ ਪੁੱਤਰ! ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਵਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਵੇਖਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਤਦੋਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੋਵਾਂਗਾ॥੩੭॥

ਬਰ ਦੇਵੀ ਤੇ ਜੋ ਲਯੋ ਰੱਖਯਾ ਕਰਿ ਮੇਰੀ।
 ਤਪੀਅਹਿ ਤਟ ਗੋਦਾਵਰੀ ਲਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਬਡੇਰੀ।
 ਗੋਭੀ ਸਮ ਮੁਝ ਤੇ ਭਯੋ ਰਖਿ ਨਾਮ ਗੁਬਿੰਦੰ।
 ਦੇਵੀ ਪਦਵੀ ਸਿੰਘ ਕੀ ਤੁਹਿ ਦਈ ਸੁਛੰਦੰ॥ ੩੮॥

ਮੇਰੀ ਗੋਠਿਆ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਦੇਵੀ ਤੋਂ ਵਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਗੁਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਪੋਸਿਆ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਗੋਭੀ ਵਾਂਗ ਮੈਥੋਂ ਉਤਪਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਰੱਖੇ। ਦੇਵੀ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉੱਤਮ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ॥੩੮॥

ਗਯੋ ਪਿਤਾ ਕੋ ਨਮੋ ਕਰਿ, ਤਪ ਤਹਾਂ ਅਰੰਭਾ।
 ਐਸੀ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਤਬਿ ਸੁਰ ਪਿਖਤਿ ਅਚੰਭਾ।
 ਰਹੀ ਸੁ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਹੀ ਮਾਯਾ ਭੀ ਐਸੇ।
 ਅੰਤਰ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਕਲਾ ਹੁਇ ਸੁਪਨਾ ਜੈਸੇ॥ ੩੯॥

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਤਪ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਐਸੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ। ਐਸੀ ਮਾਇਆ ਭਈ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹੀ। ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਕਤੀ (ਆਤਮ ਕਲਾ) ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲ ਗਈ॥੩੯॥

ਗੁਜਰੀ ਭਾਗਣ ਮਾਤ ਭੀ ਜਨਮੀ ਸੁ ਕਲਾ ਹੈ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਿਤਾ ਸੋ ਤਪ ਅਧਿਕ ਭਲਾ ਹੈ।
 ਘੁਰਮ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਜਿਸ ਹੋਯੋ ਪਿਤ ਸੋਈ।
 ਬਯ ਬਾਲਿਕ ਹਮ ਕੋ ਤਜਯੋ ਪਰਲੋਕ ਸੁ ਹੋਈ। ੪੦ ॥

ਭਾਗਣ ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਗੁਜਰੀ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਬਣੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਉਸ ਕਲਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਾੜੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉਹੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਣੇ ॥੪੦॥

ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਮੈਂ ਸੋ ਪੁਰਖ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਵਾ।
 ਤਪਸੀ ਕੇ ਗਣ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤਿ ਭਈ ਜੋਵਾ।
 ਦੇਵੀ ਕੇ ਬਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਅਬਿ ਬਡ ਬਿਦਤਾਈ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਤਪ ਕੀ ਸ਼ਕਤ ਹੈ ਕਰਿ ਇਕਥਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ। ਤਪਸਵੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਸਨ, ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ ਬਣੀ ਵੇਖੀ ਗਈ। ਹੁਣ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਏ ॥੪੧॥

ਨੋਟ: ਕਵੀ ਜੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ।

ਮੈ ਨ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਨਾਉਂ ॥ ਕਿਸ਼ਨ ਬਿਸ਼ਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹ ਧਿਆਉਂ ॥

ਕਾਨ ਸੁਨੇ ਪਹਿਚਾਨ ਨ ਤਿਨ ਸੋ ॥ ਲਿਵ ਲਾਗ ਮੇਰੀ ਪਗ ਇਨ ਸੋ ॥ ੪੩੪ ॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੩੧੦)

ਸ੍ਰੀ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਏਥੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਇਕ ਸੂਰਬੀਰ, ਖੜਗਧਾਰੀ, ਧਨੁਸ਼ਧਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸੋਢੀ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ ਤੇ ਚੌਥੇ ਦੇ ਵਿਚ ਬੇਦੀ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵਾਦ ਵਲੋਂ ਘੜੀਆਂ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ- ਦੈ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਹੀ ਲਖਹੁ ਸਿਰਜਯੋ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲ।

ਇਮ ਪਾਹੁਲ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਭਾਖਯੋ ਸਿੱਖਨਿ ਨਾਲ ॥ ੪੨ ॥

ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ; ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਤਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਕ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ॥ ੪੨ ॥

ਨੋਟ:- ਆਖੇਪਕਾਰ ਨੇ ਬੜੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲਾਈ ਹੈ।

ਤੀਸਰੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਪੰਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੱਤੀਵਾਂ

ਹੁਸਨਾਕ ਸਿੰਘ, ਫ੍ਰੰਗੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ

ਦੋਹਰਾ- ਰਾਮਕੁਇਰ ਲਿਖਵਾਵਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ।

ਕਹੈ 'ਲਿਖਾਰੀ! ਲਿਖਹੁ ਅਬਿ ਗੁਰ ਕੇ ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ॥ ੧ ॥

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਵਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣੋ' ॥ ੧ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀਛੰਦ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਯੋ ਜਿਮ ਸੋ ਮੈਂ ਲਿਖਵਾਵੋਂ।

ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨ ਪਾਵੋਂ।

ਏ ਸਭਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਇ ਕਰਿ ਉਠਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਾਲੇ।

ਮੰਦਿਰ ਉਚੇ ਪਰ ਚਢੇ ਮੈਂ ਪੀਛੇ ਨਾਲੇ ॥ ੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਲਿਖਵਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਕੱਥ ਕਹਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਚੇ ਮਹਿਲਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਮੈਂ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ॥ ੨ ॥

ਥਿਰ ਹੈ ਕਰਿ ਥਲ ਰੁਚਿਰ ਪਰ ਕਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲਾ।

ਕਹਿੰ 'ਬੁਢਿਆ ਬੁੱਢਾ ਹੁਵੀਂ ਬਯ ਰਹਿ ਚਿਰਕਾਲਾ।

ਤੇਰੇ ਘਰ ਜਬਿ ਪਾਰ ਹੈ ਹਮਰੇ ਸੁ ਉਰਾਰਾ।

ਤੇਰੇ ਹੋਇ ਉਰਾਰ ਜਬਿ ਹਮਰੇ ਤਬਿ ਪਾਰਾ' ॥ ੩ ॥

ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੂੰ ਸੰਤਾਨ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੇਰਾ ਘਰ ਜਦ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮਾਤ-ਲੋਕ ਵਿਚ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦ ਅਸੀਂ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮਾਤ-ਲੋਕ ਵਿਚ ਰਹੇਗਾ' ॥ ੩ ॥

ਤੀਨ ਵਾਰ ਇਮ ਬਾਕ ਕਰਿ ਅਵਲੋਕਯੋ ਨਾਥਾ।

ਢਾਲ ਕਟਾਰੀ ਕਰਦ ਇਕ ਬਖਸ਼ੀ ਨਿਜ ਹਾਥਾ।

ਕਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਨਾ ਆਯੋ ਨਿਜ ਡੇਰੇ।

ਸੁਪਤਿ ਬਿਤਾਈ ਜਾਮਨੀ ਪੁਨ ਉਠਾ ਸਵੇਰੇ ॥ ੪ ॥

ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਹ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਢਾਲ, ਕਟਾਰ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ। ਮੈਂ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੌਂ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਪਿਆ ॥ ੪ ॥

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਠਾਨਿ ਕੈ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਹੇਤਾ।
ਗਯੋ ਜਬਹਿ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ ਤਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤਾ।
ਸੁਨਯੋ ਗਏ ਸਰਿਤਾ ਨਿਕਟ ਮੈਂ ਤਿਤਹਿ ਪਯਾਨਾ।
ਦੌਰੇ ਆਵਤਿ ਸਿਖ ਤਹਾਂ ਤਿਨ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ ॥ ੫ ॥

ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਮੈਂ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਜਦ ਮੈਂ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਭੱਜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ॥ ੫ ॥

‘ਕਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ? ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਅਸ ਧਾਏ?
ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਏਤਿਕ ਉਤਲਾਏ’।
ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ: ‘ਪ੍ਰਭੁ ਆਜ ਇਤ ਕੁਛ ਫਿਰਯੋ ਸੁਭਾਉ’।
ਈਟ ਢੀਮ ਪਾਹਨ ਹਤਹਿ, ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਬਚਾਉ’ ॥ ੬ ॥

‘ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? ਕਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਏਨੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ ਹੋ?’ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਿੱਟਾਂ, ਢੀਮਾਂ, ਪੱਥਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ’ ॥ ੬ ॥

ਸੁਨਤਿ ਉਤਾਇਲ ਮੈਂ ਗਯੋ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੀਨੇ।
ਚਮਰਦਾਰ ਇਕ ਸਿਖ ਨਿਕਟ ਤਟ ਨਦੀ ਅਸੀਨੇ।
ਅਪਰ ਨਿਕਟਿ ਕੋ ਨਹਿ ਰਹਯੋ ਪਿਖਿ ਮਾਰ ਪਲਾਏ।
ਜਾਇ ਕਰੀ ਮੈਂ ਬੰਦਨਾ ਪਦ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੭ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਟ ਉਤੇ ਇਕ ਚੋਰ ਬਰਦਾਰ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਸੀ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ॥ ੭ ॥

ਸੰਗਤਿ ਸਿੱਖ ਸਮੀਪ ਨਹਿ ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ।
‘ਨਾ ਸੋਇਆ ਨਾ ਜਾਗਿਆ ਨਾ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ’।
ਇਸੀ ਤੋਰ ਮਹਿ ਦਿਨ ਸਕਲ ਜਬਿ ਦਿਯੋ ਬਿਤਾਈ।
ਦਿਨ ਕਰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਬਰਨ ਦਿਸਿ ਸੰਧਯਾ ਤਮ ਛਾਈ ॥ ੮ ॥

ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ‘ਨਾ ਸੁੱਤਾ, ਨਾ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ।’ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਜਦ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਪੱਛਮ ਵਲ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ॥ ੮ ॥

ਇਕ ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ ਭੈ ਬਿਨਾ ਢਿਗ ਰਹਯੋ ਥਿਰੈਕੈ।
ਹੁਤ ਸਿਰੰਦੀ ਧੀਰ ਉਰ ਨਹਿ ਗਯੋ ਪਲੈਕੈ।
ਸੰਭਲ ਬੋਲੇ ਹੋਸ ਧਰਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਭਾਉ।
ਚਮਰਦਾਰ ਤਿਤ ਚੀਨਿ ਕੈ ਬੁਝਨਿ ਚਿਤ ਚਾਉ ॥ ੯ ॥

ਇਕ ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ ਭੈ ਬਿਨਾ ਢਿਗ ਰਹਯੋ ਥਿਰੈਕੈ। ਹੁਤ ਸਿਰੰਦੀ ਧੀਰ ਉਰ ਨਹਿ ਗਯੋ ਪਲੈਕੈ। ਸੰਭਲ ਬੋਲੇ ਹੋਸ ਧਰਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਭਾਉ। ਚਮਰਦਾਰ ਤਿਤ ਚੀਨਿ ਕੈ ਬੁਝਨਿ ਚਿਤ ਚਾਉ ॥ ੯ ॥

ਇਕ ਸ਼ਨਾਕ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਡਰ ਤੋਂ ਬਰੈਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਦੋੜ ਕੇ ਨਾ ਗਿਆ ॥ ੯ ॥

ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ 'ਪ੍ਰਭੁ ਬਚਨ ਸੁਨਾਵੇ।
ਇਹ ਭਾਣਾ ਕਿਸੁ ਰੀਤਿ ਕਰਿ, ਦਾਸਨਿ ਬਤਲਾਵੇ ?।
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਅਰਪੋਂ ਤਿਸੈ ਮੇਲੇ ਗੁਰ ਮੋਹੀ।
ਸੋ ਤੋ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਸਗਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਹੀ ॥ ੧੦ ॥

ਉਸ ਨੇ ਗਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰੋ, ਇਹ ਭਾਣਾ ਕਿਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ। ਮੈਂ ਉਸ ਅੱਗੇ ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾਵੇ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥ ੧੦ ॥

ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਨਹਿੰ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਲਾ।
ਬਿਦਤ ਹੋਇ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਜਿਮ ਲਖਹਿੰ ਸੁਖਾਲਾ।
ਗੁਰ ਸ੍ਰਬੰਗ ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ ਤੇ ਬਡ ਗੂੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸੰਗਾ।
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਜਤ ਭਯੋ ਹੁਇ ਜਿਮ ਨੀਚ ਉਤੰਗਾ ॥ ੧੧ ॥

ਅਸੀਂ ਵਣਜਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਭੁੰਘਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਮਾੜਾ ਹੋਣਾ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥

ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਵਨਿ ਸਕਲ ਹੀ ਦਾਸਨਿ ਸਮੁਝਾਯੋ।
'ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨ ਸਿਦਕ ਕੇ ਮਨ ਕੋ ਭਰਮਾਯੋ।
ਭਈ ਦੂਰ ਉਰ ਭਾਵਨਾ ਬੇਮੁਖ ਮਤਿ ਧਾਰੀ।
ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਦੁਖ ਲਹੈਗੇ ਝੁਰ ਹੈਂ ਕਰ ਝਾਰੀ ॥ ੧੨ ॥

ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਸਿਦਕ ਰਹਿਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਮੁਖ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹੱਥ ਝਾੜ ਕੇ ਝੁਰਨਗੇ ॥ ੧੨ ॥

ਬੇਮੁਖ ਹੁਇ ਸੰਗਤਿ ਮਰਹਿ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸਿਧਾਏ।
ਮਮ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਧਾਮ ਮਹਿੰ ਪੁਨ ਉਪਜਹਿ ਜਾਏ।
ਮੋ ਸੰਗ ਘਾਲੀ ਘਾਲ ਕੁਛ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਪੈਹੈ।
ਛਿਤਪਤਿ ਹੁਇ ਤਮ ਤਾਰ ਸਭਿ ਕੋ ਚਾਕਰ ਹੈ ਹੈ ॥ ੧੩ ॥

ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮਰੇਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗੀ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਹੈ ਉਹ ਚੰਗਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਸਾਰੇ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਨੌਕਰ ਵੀ ਹੋਣਗੇ ॥ ੧੩ ॥

ਸੁਤਿ ਬਨਿਤਾ ਪਰਵਾਰ ਜੁਤਿ ਜਿਮ ਜਾਲ ਬਿਸਾਲੇ।
ਫਸੇ ਮੀਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨਿਤ ਨਿਕਸੈਂ ਨ ਦੁਖਾਲੇ।
ਸੰਕਟ ਪਹੁੰਚੈ ਆਨ ਤਬਿ ਕਛੁ ਹੈ ਨ ਉਪਾਯਾ।
ਤਬਿ ਜਾਨਹਿਗੇ ਸਚ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੋ ਫੁਰਮਾਯਾ ॥ ੧੪ ॥

ਪੁੱਤਰ ਇਸਤਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੱਛੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵਾਂਗ ਨਿਤ ਫਸੇ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਸਦਾ ਦੁਖੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਜਦ ਸੰਕਟ ਆ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਇਹ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਇਆ ਬਚਨ ਸੱਚਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ ੧੪ ॥

ਸੁਨਿ ਸੁਨਾਕਸਿੰਘ! ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਜਿਮ ਭਯੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ।
ਸੰਘਰ ਭੈਰਵ ਜਬਿ ਰਚਯੋ ਦੇਵੀ ਬਲਵੰਤਾ।
ਮਰੇ ਕਰੋਰਹੁੰ ਹੇਰਿ ਕਰਿ ਭਾਜੇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ।
ਅਸੁਰ ਬਚੇ ਕੇਤਿਕ ਤਬੈ ਕਿਯ ਬਾਸ ਅਵਾਸਾ ॥ ੧੫ ॥

ਹੇ ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ! ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਦ ਬਲਵਾਨ ਦੇਵੀ ਨੇ ਦੈਂਤਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਰਚਿਆ ਸੀ। ਕਰੋੜਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ, ਤਦ ਕੁਝ ਦੈਂਤ ਬਚ ਗਏ, ਉਹ ਭੱਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ॥ ੧੫ ॥

ਭ੍ਰਿਗੂ ਬੰਸ ਮਹਿੰ ਭਾਰਗਵ ਮੋਡੀ ਤਿਸ ਨਾਮੂ।
ਹਾਰੇ ਅਸੁਰ ਨਿਹਾਰਿਕੈ ਗਮਨਯੋ ਤਿਨ ਧਾਮੂ।
ਗੁਰੂ ਹੁਤੋ ਰੱਖਯਾ ਕਰਤਿ ਤਪ ਕੋ ਬਲ ਭਾਰੇ।
ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤ ਕੋ ਧਰਤਿ ਜੋ ਬਾਂਛਤ ਸੁਖ ਧਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਭ੍ਰਿਗੂ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੁਕਰਾਚਾਰੀਆ ਸੀ। ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਤਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋ ਧਾਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਜੋ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥ ੧੬ ॥

ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਿਖ ਆਪਨੇ ਭਾਖਯੋ ਪ੍ਰਿਤ ਹੇਤਾ।
'ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕਰੀਐ ਰਿਦੈ ਮਹਿੰ ਲਖਿ ਲੁਟੇ ਨਿਕੇਤਾ।
ਮੈਂ ਸਹਾਇਤਾ ਬਹੁ ਕਰੋਂ ਸੁਧਰੈ ਸਭਿ ਕਾਜੂ।
ਤਪ ਕੋ ਤਪੋਂ ਬਿਸਾਲ, ਮੈਂ ਰਾਖੋ ਤੁਮ ਰਾਜੂ ॥ ੧੭ ॥

ਸੁਕਰਾਚਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਪੀਰਜ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਘਰ ਲੁਟੇ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਡਰ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਰ ਜਾਣਗੇ, ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਪ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਰੱਖ ਲਵਾਂਗਾ ॥ ੧੭ ॥

ਸਭਿ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਨ ਹਹੁ ਰਣ ਭਾ ਅਪਮਾਨਾ।
ਸਹਿ ਨ ਸਕੋਂ ਮਨ ਆਪਨੇ ਤੁਮ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਨਾ।

ਐਸੂਰਜ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੂਰਬ ਸਮ ਹੋਵੈ।
ਲੈ ਹੈ ਅਵਨੀ ਰਾਜ ਕੇ ਮਮ ਤਪ ਰਿਪੁ ਖੋਵੈ॥ ੧੮॥

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਜਜਮਾਣ ਹੋ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਡਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਧਨ ਦੌਲਤ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਲੈ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਮੇਰਾ ਤਪ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ॥ ੧੮॥

ਇਮ ਦੇ ਧੀਰਜ ਸਰਬ ਬਿਧਿ ਤਪੁ ਕੀਨਿ ਬਿਲੰਦਾ।
ਅਨਿਕ ਕਸ਼ਟ ਤਨ ਪਰ ਸਹੇ ਬ੍ਰਤ ਆਦਿ ਅਮੰਦਾ।
ਚਿਰੰਕਾਲ ਬੀਤਯੋ ਜਬੈ ਭਾ ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਅੰਤਾ।
ਤਪ ਕੋ ਤਯਾਗਤਿ ਬਲ ਦਯੋ ਜੇ ਅਸੁਰ ਅਨੰਤਾ॥ ੧੯॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕੀਤਾ। ਅਨੇਕਾਂ ਕਸ਼ਟ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਤ ਆਦਿ ਰੱਖੇ। ਜਦ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਵਾਪਰ ਜੁਗ ਦਾ ਅੰਤ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬੇਅੰਤ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੱਤਾ॥ ੧੯॥

ਤਿਸ ਕੇ ਤਪ ਕੋ ਬਲ ਧਰਯੋ ਲੀਨਸਿ ਤਬਿ ਰਾਜੂ।
ਤੂਰਜ ਸੰਗਯਾ ਅਸੁਰ ਭੇ ਬਡ ਬਧਯੋ ਸਮਾਜੂ।
ਧਰਮ ਕਰਮ ਕੋ ਪਰਬਿਭੁ ਤੇ ਜਗ ਆਦਿ ਸੰਭਾਰੇ।
ਕਰਹਿੰ ਹਮਨ ਕੋ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਘ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਡਾਰੇ॥ ੨੦॥

ਉਸ ਦੇ ਤਪ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ, ਦੈਂਤਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਧਰਮ ਕਰਮ ਦੀਆਂ ਪਰਵਿਰਤੀਆਂ ਜੱਗ ਆਦਿ ਕਰਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਲਏ। ਘ੍ਰਿਉ ਆਦਿ ਪਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹਵਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥ ੨੦॥

ਖੁਸਯੋ ਸੁਰਨਿ ਕੋ ਧਰਮ ਜਬਿ ਤਪ ਮਖ ਤੇ ਆਦੂ।
ਭਏ ਨਿਰਾਸੀ ਸੋਚਿ ਬਸਿ ਮਿਲ ਕਰੈਂ ਬਿਖਾਦੂ।
ਕੋ ਉਪਾਵ ਪਾਯੋ ਨਹੀਂ ਝੂਰਤਿ ਸਮੁਦਾਏ।
ਕਮਲਾਸਨ ਕੇ ਪਾਸ ਕੋ ਸਭਿ ਸ਼ਰਨ ਸਿਧਾਏ॥ ੨੧॥

ਤਦ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਤਪ, ਜੰਗ ਆਦਿ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ। ਸੋਚ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਭਗੜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਾਅ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਝੂਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਗਏ॥ ੨੧॥

ਕਸ਼ਟ ਨਿਵੇਦਨ ਕੋ ਕਰਯੋ ਬਹੁ ਬਿਨਤਿ ਉਚਾਰੀ।
ਧਰਮ ਸੰਭਾਰਯੋ ਅਸੁਰ ਗਨ ਕੀਜਹਿ ਰਖਵਾਰੀ।
ਨਮ ਨਮੋ ਹੇ ਚਤਰਮੁਖ, ਧਾਤਾ, ਕਰਤਾਰਾ।
ਨਮੋ ਨਮੋ ਸਮਰਥ ਹੋ ਕੀਜਹਿ ਉਪਚਾਰਾ॥ ੨੨॥

ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਹੁਣ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰੋ। ਹੇ ਚਾਰ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਧਾਤਾ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਉਪਚਾਰ ਕਰੋ॥ ੨੨॥

ਸੁਣਿ ਬਿਨਤੀ ਸਭਿ ਸੁਰਨ ਕੀ ਉਰ ਦ੍ਰੁਣ ਬਿਚਾਰਾ।
ਤਪ ਮੋਡੀ ਕੇ ਅਧਿਕ ਤੇ ਹੋਯਸਿ ਬਲ ਭਾਰਾ।
ਸੁਨਹੁੰ ਦੇਵਤਾ ਮਮ ਗਿਰਾ ਸਭਿ ਬਿਸ਼ਨੁ ਅਰਾਧੋ।
ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਨੁ ਨਹਿੰ ਉਪਚਾਰ ਹੈ ਜਿਨ ਬੁੱਧਿ ਅਗਾਧੋ॥ ੨੩॥

ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਭ੍ਰਿਗੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਕ੍ਰਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਬਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਹੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਾ ਗਨ! ਸੁਣੋ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਬੜੀ ਹੁਣ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਾਧ ਬੁੱਧੀ ਹੈ॥ ੨੩॥

ਚਲਹੁ ਸ਼ਰਨਿ ਤਿਨ ਕੀ ਸਕਲ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸਾਥਾ।
ਇਮ ਕਹਿ ਕੀਨਿ ਅਰਾਧਨਾ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਗਨਾਥਾ।।
ਰੱਛ ਰੱਛ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਇਹੁ ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰਾ।
ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੇ ਸਦ ਧਨੀ ਕਰਤਾਰ ਉਦਾਰਾ॥ ੨੪॥

ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਰਚਨਹਾਰੇ ਹੋ ਤੇ ਸਦਾ ਵੱਡੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੋ॥ ੨੪॥

ਅਸੁਰਨਿ ਤੇ ਉਪਚਾਰ ਕਰਿ ਸੁਭ ਕਰਮ ਛੁਟਾਵਹੁ।
ਨਤੁ ਬਿਰ ਹੈ ਕਰਿ ਧਰਮ ਕੇ ਬਿਧਿ ਕਵਨਿ ਹਰਾਵਹੁ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਸੁਰ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।
ਰੀਝੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਕੰਦ ਭੇ ਭਾਖੀ ਨਭ ਬਾਨੀ॥ ੨੫॥

ਦੈਂਤਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਉਪਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਛੁਡਾਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੈਂਤ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਾਵਾਂਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਹੋਈ॥ ੨੫॥

ਮਤਿ ਚਿੰਤਾ ਉਰ ਮਹਿੰ ਕਰਹੁ ਠਾਨਹੁ ਉਪਚਾਰਾ।
ਜਿਸ ਤੇ ਅਸੁਰ ਬਿਨਾਸ ਹੁਇੰ ਹਿਤ ਕਰੋਂ ਤੁਮਾਰਾ।
ਸੁਨਿ ਨਭ ਬਾਨੀ ਕਿਯ ਨਮੋਂ ਹਰਖੇ ਸਮੁਦਾਯਾ।
ਗਏ ਸਦਨ ਸਭਿ ਆਪਣੇ ਚਿਤਵਤਿ ਹਰਿ ਮਾਯਾ॥ ੨੬॥

ਆਪਣੇ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ॥ ੨੬॥

ਬੀਤਯੋ ਕੇਤਿਕ ਸਮੰ ਜਬਿ ਧਾਰਯੋ ਅਵਤਾਰਾ।
 ਮੂਰਤਿ ਮਹਾਂ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਰ ਬੁਧਿ ਜਾਂਹਿ ਉਦਾਰਾ।
 ਭੇਖ ਬੇਦ ਤੇ ਬਾਹਰਾ ਮਿਲਿ ਅਸੁਰਨਿ ਸੰਗਾ।
 ਜੱਗ ਕਰਮ ਅਰੁ ਬੇਦ ਕੋ ਨਿੰਦਤਿ ਸਰਬੰਗਾ ॥ ੨੭ ॥

ਜਦ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬੜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸੂਰਤ ਸੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਉੱਤਮ ਬੁੱਧੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੈਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲਾ ਧਰਮ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੱਗ ਕਰਨ ਦੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿੰਦਦੇ ਸਨ ॥ ੨੭ ॥

ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਨਸਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਕਹਿ ਬਚ ਰਮਨੀਕਾ।
 ਮੋਹਨ ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਸਕਲ ਟਿਕ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜੀ ਕਾ।
 ਬਸੀ ਭਏ ਸਭਿ ਹੀ ਤਬੈ ਜਿਮ ਕਹੈ ਕਹਾਵੈ।
 ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਖੈ ਬਿਸ਼ਾਰਦਾ ਨਿਤ ਮਤਿ ਉਪਜਾਵੈ ॥ ੨੮ ॥

ਬੜੇ ਰਮਣੀਕ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉੱਤੇ ਟਿਕ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੈਂਤ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਨਿਤ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥ ੨੮ ॥

ਚਲੈਂ ਸਕਲ ਤਿਸ ਕਹੇ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਧਰਮ ਛੁਟਾਯੋ।
 ਨਿੰਦਤ ਕਰਿ ਮਤ ਬੇਦ ਕੋ ਮਤ ਨਯੋ ਉਪਾਯੋ।
 ਭਯੋ ਧਰਮ ਕੋ ਹੀਨ ਬਲ, ਕਰਿਬੇ ਜਬਿ ਛੋਰਾ।
 ਸਰਬ ਦੇਵਤਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗਰਜੇ ਇਨ ਓਨਾ ॥ ੨੯ ॥

ਸਾਰੇ ਦੈਂਤ ਉਸ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਧਰਮ ਕਰਮ ਛੁਡਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਵੇਦ ਮੱਤ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ ਨਵਾਂ ਮੱਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਦੈਂਤਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗਰਜ ਉੱਠੇ ॥ ੨੯ ॥

ਕਰਯੋ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਅਧਿਕ ਕਰਿ ਨਿਬਲ ਸੰਘਾਰੇ।
 ਭਾਗਯੋ ਤਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਜਿਹ ਤਪ ਬਲ ਭਾਰੇ।
 ਦੁਰਬੇ ਕੋ ਬਹੁ ਬਲ ਫਿਰਯੋ ਨਹਿੰ ਪਾਯਹੁ ਬਾਸਾ।
 ਤ੍ਰਿਯਾ ਰਾਜ ਜਿਸ ਦੇਸ ਮਹਿੰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਧਰਿ ਆਸਾ ॥ ੩੦ ॥

ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਲਹੀਨ ਦੈਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਭੱਜ ਉਠਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਭਾਰੀ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸੁਕਰਾਚਾਰੀਆ ਫਿਰ ਲੁਕਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ ਲੱਭਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਸੇਬਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਉਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ॥ ੩੦ ॥

ਪੁਰਖਾ ਤਹਿ ਦਰਲਭ ਹੁਤੋ ਚਹਿ ਭੋਗਨਿ ਹੇਤਾ।
 ਦੋ ਰਾਣੀ ਤ੍ਰਿਯ ਤਿਨਹੁੰ ਮਹਿੰ ਰਖਿ ਲਿਯੋ ਨਿਕੇਤਾ।

ਦੋਨਹੁੰ ਸੰਗ ਅਨੰਗ ਤੇ ਬਹੁ ਭੋਗ ਕਮਾਯੋ।
ਗਰਭ ਧਰਜੇ ਦੋਨਹੁੰ ਤਬੈ ਬਿੱਧਤਿ ਮਨ ਭਾਯੋ॥ ੩੧॥

ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖ ਓਥੇ ਦੁਰਲਭ ਸਨ, ਜੋ ਇਸਤਰੀ ਰਾਣੀਆਂ ਦਾ ਉਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਰਾਜ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ॥ ੩੧॥

ਤਜਿ ਕਰਿ ਲਾਗਯੋ ਚਲਨ ਕੋ ਔਰ ਕਿਤ ਦੇਸ਼ਾ।
ਦੋਨਹੁੰ ਲਾਗੀ ਬੁਝਿਬੇ ਕਰੀਐ ਉਪਦੇਸ਼ਾ।
ਬਾਲਕ ਜਨਮੇ ਗਰਭ ਤੇ ਕਿਮ ਹੁਇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ।
ਧਰਹਿ ਕੋਨ ਇਨ ਨਾਮ ਕੋ ਸੋ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੇ॥ ੩੨॥

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਚਲਿਆ, ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੀਆਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, "ਜਦ ਬਾਲਕ ਜਨਮ ਲੈਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾਲਣਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਨਾਂ ਧਰੀਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ॥ ੩੨॥

ਜਿਸ ਥਲ ਤੇਰੋ ਦੇਸ਼ ਹੁਇ ਜਹਿ ਚਾਲਨਿ ਚਾਹਾ।
ਹਮ ਕੋ ਅਰੁ ਨਿਜ ਸੁਤਨ ਕੋ ਦਿਖਰਾਵਹੁ ਤਾਹਾ।
ਸੁਨਿ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਅਸੁਰ ਗੁਰ, ਬੋਲਯੋ ਅਭਿਰਾਮੂ।
ਰਿਖ ਈਸੁਰ ਤੇ ਹੋਇ ਹੈ ਈਸਾ ਇਸ ਨਾਮੂ॥ ੩੩॥

ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਤੇਰਾ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਸਥਾਨ ਸਾਨੂੰ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਵੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਖਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਗੁਰੂ ਬੋਲਿਆ, "ਈਸੁਰ ਰਿਖੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਈਸਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ੩੩॥

ਮੁਸੇ ਹੋਏ ਕਾ ਬੀਜ ਜੋ ਮੂਸਾ ਹੁਇ ਨਾਮਾ।
ਇਨ ਦੋਨਹੁੰ ਕੋ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਦੀਨਸਿ ਸੁਖਧਾਮਾ।
ਮਨੁਰਾਜਾ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਬਰ ਸੋ ਅਹੈ ਹਮਾਰਾ।
ਇਨ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਵਪੈਗੀ ਬੁਧਿਵੰਤ ਉਦਾਰਾ॥ ੩੪॥

ਲੁਟੇ ਹੋਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮੂਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁਰਾਜਾ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁਧੀਵਾਨ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧੇਗੀ॥ ੩੪॥

ਧਰਹਿ ਓਜ ਕਰਿ ਬਿਜੈ ਕੋ ਪਹੁਚੈ ਤਿਸੁ ਦੇਸ਼ਾ।
ਭੋਗਹਿ ਨਰ ਕੀ ਆਰਬਲ ਦਲ ਸੰਚਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ।
ਫਿਰ ਕਰਿ ਆਵਨ ਤੇ ਇਨਹੁੰ ਜਗ ਮੈਂ ਬਿਦਤੈ ਹੈ।
ਨਾਮ ਫਿਰੰਗੀ ਫਰਾਸੀਸੁ ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਹਿਵੈ ਹੈ॥ ੩੫॥

ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਫੇਜ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸੋ ਸਾਲ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ। ਫਿਰ ਕੇ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਗ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਫਰੰਗੀ ਅਤੇ ਫਰਾਸੀਸੀ ਕਹਾਉਣਗੇ॥ ੩੫॥

ਨੋਟ :- ਫਿਰੰਗੀ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਨਾ ਈਸਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹਨ, ਨਾ ਮੂਸਾ ਦੀ। ਈਸਾ ਜੀ ਤਾਂ ਕੰਵਾਰੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਈਸਾ ਮੂਸਾ ਦੋਵੇਂ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਬੇਸ਼ਕ ਕਿਕਆਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਆਦਿ ਯੂਰਪ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਫਰਾਂਸ ਯੂਰਪ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਫਰੰਗ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਯੂਰਪ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਈਸਾ ਮੂਸਾ ਦੀ ਇਹ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਣ ਲੇਖਕ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਛੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥ ੩੬ ॥

ਅਧਿਆਇ ਸੈਂਤੀਵਾਂ

ਭਵਿੱਖ ਵਾਕ

ਦੇਹਰਾ- 'ਬੀਤਹਿ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਕਲਿ ਤਬਿ ਲਗਿ ਸੰਖਯਾ ਜਾਨਿ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ ਬਾਰਤਾ ਬਿਦਤਹਿ ਸਕਲ ਜਹਾਨ ॥ ੧ ॥

ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਜਦ ਤਕ ਬੀਤੇਗਾ, ਤਦ ਤਕ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਜਾਣੇ। ਹੇ ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ ! ਸੁਣੋ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ੧ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਸੁਭਾਉ ਮ੍ਰਿਦੁ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਆਏ।

ਸੁਨਹਿ ਜਥਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਹਿ ਸਗਰੇ ਬਿਸਮਾਏ।

'ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਮ ਹੋਇ ਹੈ ਜਬਿ ਆਇ ਫਿਰੰਗੀ ?।

ਪੰਥ ਤੁਮਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਕਿਮ ਹੁਇ ਸੁਖ ਸੰਗੀ ? ॥ ੨ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਸੁਭਾਵ ਵੇਖ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਸੁਣੇ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਨਾਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ ! ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਫਰੰਗੀ ਆਉਣਗੇ ਤੁਹਾਡਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ ? ॥ ੨ ॥

ਕਿਮ ਇਨ ਠਹਿਰਹਿ ਰਾਜ ਤਬਿ ਜਬਿ ਤਿਨ ਦਲ ਆਵੈ ?।

ਕੈਸੇ ਹੋਇ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸਭਿ ? ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਬਤਾਵੈ।

'ਮੋਨਿ ਫਿਰੰਗੀ ਆਇ ਹੈ ਦਲ ਜੋਰ ਘਨੇਰੇ।

ਸਿੰਘ ਗੁਰਿੰਡ ਸੁ ਸੈਨ ਬਲਿ ਹੁਇ ਹੈ ਬਹੁ ਤੇਰੇ ॥ ੩ ॥

ਫਿਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗਾ ਜਦ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਆਵੇਗਾ ? ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਹੋਵੇਗਾ ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫਰੰਗੀ ਬਹੁਤ ਦਲ ਜੋੜ ਕੇ ਆਉਣਗੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਬੜੀ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਹੋਣਗੇ ॥ ੩ ॥

ਮਹਿਪਾਲਕ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਕੇ ਮਿਲਿ ਹੈਂ ਤਿਸ ਬਾਰੀ।

ਹੁਵੈ ਬਖੇਰਾ ਪਰਸਪਰ ਐਸੇ ਇੱਛ ਧਾਰੀ।

ਕਬਹੂੰ ਸਬਲ ਮਮ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਨਿਬਲ ਫਿਰੰਗੀ।

ਕਬਹੂੰ ਨਿਬਲ ਮਮ ਪੰਥ ਹੈ ਸੇ ਸਬਲ ਕੁਦੰਗੀ ॥ ੪ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਮਿਲਣਗੇ, ਉਹ ਐਸੀ ਇੱਛਾ ਧਾਰਨਗੇ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਗੜਾ ਖੜਾ ਰਹੇਗਾ। ਕਦੀ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਰੰਗੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਦੀ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਖੋਟੇ ਢੰਗ ਵਾਲਾ ਫਰੰਗੀ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ੪ ॥

ੴ- ਰਹੈ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਲਗ ਨਜਾਰੋ। ਤਬਿ ਲਗਿ ਤੇਜ ਦਿਯੋ ਮੁਹਿ ਸਾਰੋ।

ਬੰਧੇ ਜਾਹਿ ਮੋਹ ਕੀ ਫਾਸ। ਸੁਤ ਬਨਿਤਾਦਿਕ ਬਾਸ ਅਵਾਸ ॥ ੫ ॥

ਜਦ ਤਕ ਖਾਲਸਾ ਨਿਆਰਾ ਰਹੇਗਾ ਤਦ ਤਕ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤੇਜ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਜਦ ਇਹ ਮੋਹ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਬੱਝ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੁੱਤਰ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ੫ ॥

ਗਉਅਨਿ ਹਾਂਕਹਿ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੇਈ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਰਮਨਿ ਬਸਿ ਤੇਈ।

ਧੀਅ ਭੈਣ ਕਾ ਪੈਸਾ ਖਾਵੈ। ਬੈਠਿ ਦੁਲੀਚੇ ਨਜਾਉਂ ਕਮਾਵੈ ॥ ੬ ॥

ਸਸਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਦ ਗਾਈਆਂ ਚਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈ ਜਾਣਗੇ। ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਨ ਖਾਣਗੇ। ਐਸੇ ਇਸ਼ਰਤ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲਾ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਲਾਉਣਗੇ ॥ ੬ ॥

ਵਾਚਹਿ ਬੇਦ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਛੋਡਹਿ। ਬਿੱਪੁ ਧਰਮ ਕਰਿ ਜੀਵਹਿ ਮੋਡਹਿ।

ਨਾਰ ਮਲੇਛੀ ਘਰ ਮਹਿ ਆਨੈਂ। ਬੇਸਵਾ ਰਮਣ ਨ ਕਬਹਿ ਖਿਸਾਨੈਂ ॥ ੭ ॥

ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨਗੇ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਛੱਡਣਗੇ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਕਮਾਉਣਗੇ, ਭਾਵ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਨ ਰੋਜ਼ੀ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਮਲੇਛ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਵੇਸਵਾ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰਕੇ ਕਦੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ॥ ੭ ॥

ਖੋਜੈ ਪੀਰ, ਰਹੈ ਗੁਰ ਦੂਰ। ਨਾਰੀ ਨਜਾਉ ਕਰੈ ਭਰਪੂਰ।

ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਗਣ ਭ੍ਰਿੱਤਜੁਨ ਚਾਹੈ। ਨਿਪੁ ਨਾਰੀ ਮੋ ਨੇਕੁਨ ਰਾਹੈ ॥ ੮ ॥

ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਭਾਵ ਡਰ ਡਰ ਕੇ ਕਾਇਰਤਾ ਵਾਲਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨਗੇ। ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਨੇਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ, ਭਾਵ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਨਿਬਾਹੁਣਗੇ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ, ਭਾਵ ਇਕ ਨਾਰੀ ਜਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ ਭਾਵ ਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘਰੀਂ ਪਾ ਲੈਣਗੇ ॥ ੮ ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਫਿਰੰਗੀ ਲੁਦਪੁਰ ਆਵੈ। ਭੋਰੈ ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਧਿ ਜਾਵੈ।

ਧਨ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਲੇਵੈਂ। ਤਬਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀਰਘ ਦੁਖ ਖੇਵੈਂ ॥ ੯ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਰੰਗੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਵੇਗਾ, ਰਾਜ ਭੋਗੇਗਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਤੇਜ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਧਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲੈਣਗੇ ਤਦ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਸਹਾਰਨਗੇ ॥ ੯ ॥

ਅਬਿ ਬੇਮੁਖ ਗੁਰ ਤੇ ਜੇ ਭਏ। ਤਬਿ ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਰ ਸੰਕਟ ਪਏ।

ਚਿੰਤਾ ਬਧਹਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਬੀਚ। ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੀਚ ॥ ੧੦ ॥

ਹੁਣ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਬੜੇ ਸੰਕਟ ਆਉਣਗੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਵਧ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ॥ ੧੦ ॥

ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਬੁਝਯੋ 'ਮਹਾਰਾਜ' ! ਕਿਮ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਹੋਇ ਕੁਕਾਜ ? ।

ਰਾਜ ਤੇਜ ਪੁਹਮੀ ਮਹਿ ਪੂਰਾ । ਕਿਮ ਇਨ ਕੋ ਤਬਿ ਹੈ ਹੈ ਦੂਰਾ ? ॥ ੧੧ ॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਫਿਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਕੈਸਾ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇਗਾ ? ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਰਾਜ ਤੇਜ ਹੈ, ਇਹ ਫਿਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ ?" ॥ ੧੧ ॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਖੇਲਿ ਸੁਨਾਯੋ । ਜਥਾ ਭਵਿੱਖਜਤ ਮਹਿ ਬਨਿ ਆਯੋ ।

ਅਕਬਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਤਨ ਧਾਰਾ । ਧਰਮ ਆਪਨਾ ਖੂਬ ਸਵਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਸੁਣਾਈ ਜਿਹੜੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੇ ਅਕਬਰ ਦਾ ਤਨ ਧਾਰਿਆ ਭਾਵ ਅਕਬਰ ਹੋ ਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰ ਲਿਆ ॥੧੨ ॥

ਤਿਸ ਕੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੁਤ ਹੋਵਾ । ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਪੁਨ ਸਭਿ ਨੇ ਜੋਵਾ ।

ਆਇ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਤਿਸ ਭੋਨ । ਰਹੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੋਨ ॥ ੧੩ ॥

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਫਰੰਗੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆਏ, ਫਿਰੰਗੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇ ॥੧੩ ॥

ਬਹੁਰ ਨੁਰੰਗ ਬੰਦ ਕਰਿ ਆਗੀ । ਮੀਰਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸੇਵ ਮਹਿ ਲਾਗੀ ।

ਸਾਧਨ ਵਸਤੁ ਹਿਯੇ ਮੋ ਜਾਨੀ । ਤਉ ਨ ਛੁਟੀ ਬਾਤ ਪੁਰਾਨੀ ॥ ੧੪ ॥

ਫਿਰ ਨੌਰੰਗਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੀਰਾਂ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਸਾਧਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਖੋਟ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵਾਦੀ ਨਾ ਗਈ ॥੧੪ ॥

ਮਗ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਭੂਲਾ । ਲਾਲਚ ਲਗੇ ਰਾਜ ਮਦ ਫੂਲਾ ।

ਭਾਈ ਮਾਰਾ ਰਾਜ ਨ ਛੋਰਾ । ਦਾਰਾ ਕਾਟਿ ਛਤ੍ਰੁ ਪਦ ਤੋਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਖੁਦਾ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਵੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਡੁੱਲ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ਦੂਜਾ ਭਰਾ ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਦਵੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ॥੧੫ ॥

ਮਦ ਭਰਿ ਰਾਜ ਕਰਤਿ ਇਕ ਸਾਹੂ । ਹਮ ਸੋਂ ਵੈਰ ਵਧਹਿ ਸਹਿਜਾਹੂ ।

ਕਰਹਿ ਜੋਰ ਤੇ ਜਗਤ ਅਨੀਤਿ । ਦੀਨ ਵਧਾਵਨ ਮਹਿ ਧਰਿ ਚੀਤ ॥ ੧੬ ॥

ਰਾਜ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਇਕ ਰਸ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਵੈਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਨੀਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਦੀਨ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਮੱਕੇ ਹੇਤ ਬੰਦਗੀ ਜਾਹੈ । ਮਾਂਗੈ ਇਹੁ ਮੁਹਿ ਨੂਰ ਸਲਾਹੈ ।

ਹੁਈ ਅਵਾਜ਼ ਰਾਤਿ ਕੋ ਤਾਂਹੀ । ਸਭਿ ਪਰ ਬਲੀ, ਗੁਰੂ ਪਰ ਨਾਂਹੀ ॥ ੧੭ ॥

ਮੱਕੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਨੂਰ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਤੂੰ ਸਭ ਉਪਰ ਬਲਵਾਨ ਹੈਂ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ॥੧੭ ॥

ਇਮ ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕੂਰਾ । ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕਰਨਿ ਲਗਿ ਦੂਰਾ ।

ਜਿਸ ਕਿਸ ਤੇ ਅਜਮਤਿ ਪਤਿਆਵੈ । ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਵੈ ॥ ੧੮ ॥

ਬੁਠਾ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਜਿਸ ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਮਾਤ ਪਰਖਦਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਯੁੱਧ ਕਰੇਗਾ॥੧੮॥

ਹਰਿ ਕੀ ਕਰਨੀ ਨਾਹਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਹਮ ਪਰ ਚਹਯੋ ਕਰਯੋ ਬਲ ਭਾਰੀ।
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਮਜਬ ਜਿਨ ਧਾਰਾ। ਮਾਰਹਿਗੇ ਸਭਿ ਜੁੱਧ ਮਝਾਰਾ॥ ੧੯॥

ਪੁਛੁ ਦੀ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਭਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਥ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ॥੧੯॥

ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਜਗ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸੀ। ਕਰਹਿ ਕਿਰਤ ਕੋ ਲਹਿ ਸੁਖ ਰਾਸੀ।
ਤਜਹਿ ਕਲੇਵਰ ਹਮ ਜਿਸੁ ਬੇਰ। ਬੀਤੈ ਬਰਖ ਤਿਤਾਲੀ ਕੇਰ॥ ੨੦॥

ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਜਗ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿੰਘ ਐਸੀ ਕਿਰਤ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ। ਅਸੀਂ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਾਂਗੇ। ਜਦ ਤਰਤਾਲੀ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣਗੇ॥੨੦॥

ਝਾੜ ਝਾੜ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਉਠੇ ਹੈ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਸੰਘਰ ਭੀਮ ਮਚੇ ਹੈ।
ਲੂਟਤਿ ਕੂਟਤਿ ਮਾਰਤਿ ਮਰੈ। ਸੀਸ ਅੰਤ, ਗਿਣਤੀ ਕੋ ਕਰੈ॥ ੨੧॥

ਫਿਰ ਝਾੜੀ-ਝਾੜੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿੰਘ ਉੱਠਣਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਮਚਾਉਣਗੇ। ਲੁਟਦੇ, ਕੂਟਦੇ, ਮਾਰਦੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਸਿਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ, ਐਸੀ ਕੌਣ ਗਿਣਤੀ ਕਰੇ?॥੨੧॥

ਜਬਹੁ ਅਠਾਰਾਂ ਸੈ ਹੁਇ ਪੂਰੇ। ਲੁਟਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਰਿ ਦੂਰਹਿ ਦੂਰੇ।
ਚਾਲੀ ਬਰਖ ਬਿਤੇ ਹਮ ਪਾਛੇ। ਪਸ਼ਚਮੁ ਦਿਸਿ ਕੇ ਆਵਨਿ ਬਾਛੇ॥ ੨੨॥

ਜਦ ਸੰਮਤ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ। ਜਦ ਸਾਡੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣਗੇ, ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਧਾੜਵੀ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ॥੨੨॥

ਜਵਨ ਕੰਧਾਰੀ ਆਵੈ ਜਾਹਿ। ਉਜਰਹਿ ਘਨੇ ਦੇਸ ਦੁਖ ਪਾਹਿ।
ਉੱਨੀ ਸੈ ਸੰਮਤ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਜੀਵਹਿ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਸਭਿ ਖੋਇ॥ ੨੩॥

ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਜਾੜੇਗਾ ਤੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ। ਜਦ ਸੰਮਤ ਉੱਨੀ ਸੌ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਗਵਾ ਲੈਣਗੇ॥੨੩॥

ਨੋਟ : ਸੰਮਤ ੧੯੦੦ ਸੰਨ ੧੮੪੩ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤੁਰਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜਫਰ ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਜ ਸਾਰਾ ਗੁਆ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ ਹੁੰਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਹਕੂਮਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ।

ਮਾਰ ਕੂਟ ਪੂਰਬ ਤੇ ਧਾਵਹਿ। ਸੈਨ ਪਿਆਦੀ ਈਸਹਿ ਆਵਹਿ।
ਮਿਲਹਿ ਖਾਲਸਾ ਆਪਨ ਫੂਟ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਘਰ ਸਗਰੇ ਟੂਟ॥ ੨੪॥

ਮਾਰਦਾ ਕੂਟਦਾ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੈਦਲ ਫੌਜ ਏਧਰ ਆਵੇਗੀ। ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਫੁੱਟ ਛੱਡਕੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਘਰ ਬਾਰ ਸਾਰੇ ਟੁੱਟ ਜਾਣਗੇ॥੨੪॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਛੋਰਿ ਬਿੱਪੂਨ ਸਮ ਰਹੈ। ਬੇਮੁਖ ਸਿੱਖ ਤਬਹਿ ਦੁਖ ਲਹੈ।
ਪੰਥ ਰਚਨ ਮੈਂ ਕਾਹਲ ਹੋਈ। ਕਿਤਿਕ ਬਰਖ ਆਗੇ ਲਖਿ ਸੋਈ॥ ੨੫॥

ਸਸਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣਗੇ, ਬੇਮੁਖ ਸਿੱਖ ਤਦ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਗੇ। ਪੰਥ ਰਚਣ ਵਿਚ ਕਾਹਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਈ ਸਾਲ ਅੱਗੇ ਸਮਝ ਲਵੋ॥੨੫॥

ਯਾਂਤੇ ਸੰਕਟ ਕੋ ਕੁਛ ਪਾਇ। ਹੋਹਿ ਖਾਲਸਾ ਛਿਤ ਰਹਿ ਜਾਇ।

ਆਇ ਕੰਧਾਰੀ ਇਕ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਸਿੰਘਨਿ ਅਨਗਨ ਕੋ ਦੇ ਮਾਰੀ॥੨੬॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੰਕਟ ਪਾਉਣਗੇ, ਪਰ ਖਾਲਸਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ॥੨੬॥

ਕਟਹਿੰ ਸੀਸ ਕੇ ਲਗਹਿੰ ਅੰਬਾਰਾ। ਆਗੇ ਜਾਹਿ ਤੇਜ ਧਰਿ ਭਾਰਾ।

ਮਥਰਾ ਕਤਲ ਕਰੈ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਦੇਹਿ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਡਰ ਬਲ ਧਾਰੀ॥੨੭॥

ਉਹ ਏਨੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਭਾਰੀ ਤੇਜ ਧਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੀ ਮਥਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਕਰੇਗਾ॥੨੭॥

ਸਹੈ ਨ ਤੇਜ ਤਾਹਿ ਕਹੁ ਕੋਈ। ਧਰ ਪਰ ਫਿਰਹਿ ਜ਼ੋਰ ਭਰਿ ਸੋਈ।

ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਸਭਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ। 'ਤਬਹਿ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿ ਕਿਮ ਨਾਥ ?'॥੨੮॥

ਉਸਦਾ ਤੇਜ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਉਹ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫਿਰੇਗਾ।" ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਸਵਾਮੀ! ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ ?'॥੨੮॥

ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਜਬਿ ਗਰਜਹਿੰ ਸਾਰੇ। ਖੋਜ ਖੋਜ ਜਬਿ ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰੇ।

ਅਬਚਲ ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਤੁਮ ਸੁਆਮੀ। ਤਬਿ ਕਿਮ ਥਿਰ ਹੈ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ?'॥੨੯॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਵੈਰੀ ਗੱਜਣਗੇ, ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅਮਰ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਫਿਰ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ?'॥੨੯॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਇੰ ਭਵਿੱਖਜ। ਜਿਸ ਤੇ ਧੀਰ ਲਈ ਗਨ ਸਿੱਖਜ।

'ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਜੋਧਾ ਭੁਜ ਭਾਰੀ। ਜਰਾਸੰਧ ਭਾਜਯੋ ਬਹੁ ਬਾਰੀ॥੩੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਇਕ ਭਾਰੀ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਜਰਾਸੰਧ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਭੱਜਿਆ ਸੀ॥੩੦॥

ਨਿਪੁ ਨੇ ਨਿਜ ਸਹਾਇਤਾ ਕਾਰਨ। ਕਾਲਜਮਨ ਕਰਿ ਸਖਾ ਹਕਾਰਨ।

ਹਥਸ ਵਲਾਇਤ ਜਹਿੰ ਤਨੁ ਕਾਰੇ। ਮੋਟੇ ਹੋਠ ਨਾਕ ਚਪਟਾਰੇ॥੩੧॥

ਰਾਜੇ ਜਰਾਸੰਧ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਹਥਸ ਦੇ ਰਾਜੇ ਕਾਲਜਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੋਸਤ ਜਾਣ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਹਥਸ ਵਲਾਇਤ ਜਿੱਥੇ ਕਾਲੇ ਤਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਠ ਮੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨੱਕ ਚਿਪਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਤਿਹ ਕੋ ਸ਼ਾਹੁ ਚਢਯੋ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਲਰਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੋ ਲੀਨਿ ਹਕਾਰੀ।

ਮਥਰਾ ਹਤੋਂ ਲੂਟ ਸਭਿ ਕਰੋਂ। ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਮਨ ਮਹਿੰ ਧਰੋਂ॥੩੨॥

ਰਾਜਾ ਜਰਾਸੰਧ ਭਾਰੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਕਾਲਜਮਨ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਮਥਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ ਤੇ ਲੂਟ ਬਹੁਤ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ॥੩੨॥

ਜਬਿ ਭਟ ਭੇਰ ਦੁਹਨਿ ਕੋ ਹੋਵਾ। ਜਮਨ ਅਪਾਵਨ ਤਨ ਕੋ ਜੋਵਾ।

ਛੁਵੈ ਨ ਅੰਗ ਸੰਗ ਮਤਿ ਮੂਢਾ। ਚਲੇ ਭਾਜ ਆਸੈ ਧਰਿ ਗੂਢਾ ॥ ੩੩ ॥

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਕਾਲਜਮਨ ਦਾ ਤਨ ਅਪਵਿੱਤਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਕਿ ਕਿਤੇ ਮੂਰਖ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਨਾਲ ਛੂਹ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਗੂੜ੍ਹਾ ਆਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਉੱਠਿਆ ॥੩੩॥

ਸੈਲ ਕੰਦਰਾ ਮਹਿ ਮੁਚਕੰਦਾ। ਸੁਪਤਿ ਪਰਯੋ ਧਰ ਨੀਂਦ ਬਿਲੰਦਾ।

ਰਣ ਕਰਿ ਸੁਰਹਿਤ, ਬਰ ਕੋ ਪਾਇ। ਮੋਹਿ ਜਗਾਇ ਜੁ ਜਰਬਰ ਜਾਇ ॥ ੩੪ ॥

ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਗਾਰ ਵਿਚ ਮੁਚਕੰਦਾ ਨਾਮੀ ਰਾਜਾ ਗੂੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਰ ਪਾ ਕੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਜਗਾਵੇ ਉਹ ਸੜ ਬਲ ਜਾਵੇ ॥੩੪॥

ਤਹਾਂ ਪਹੁਚਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ। ਤਤਛਿਨ ਬਲ ਤੇ ਲਾਤ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।

ਉਠਿ ਰਿਸ ਤੇ ਤਿਨ ਲੋਚਨ ਖੋਲੇ। ਜਰਯੋ ਜਮਨ, ਹੋਏ ਹਰਿ ਓਲੇ ॥ ੩੫ ॥

ਉਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਮੁਚਕੰਦ ਦੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ। ਮੁਚਕੰਦ ਨੇ ਜਦ ਜਾਗ ਕੇ ਨੈਣ ਖੋਲੇ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਜਮਨ ਸੜ ਗਿਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਓਹਲੇ ਹੋ ਗਏ ॥੩੫॥

ਹਤਨ ਮਨੋਰਥ ਮਥਰਾ ਕੇਰਾ। ਲੇਕਰਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਯੋ ਤਿਸੁ ਬੇਰਾ।

ਜਨਮੈ ਗੋ ਸੋ ਦੇਸ਼ ਕੰਧਾਰਾ। ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਆਪ ਕਰ ਮਾਰਾ ॥ ੩੬ ॥

ਮਥਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਾਲਜਮਨ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕੰਧਾਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ, ਇਹ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਮਾਰੇਗਾ ॥੩੬॥

ਨੋਟ- ਇਹ ਖਿਆਲ ਗ਼ਲਤ ਹੈ ਕਿ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੀ ਆਪਣੀ ਕੰਮ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਸੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਪਰ ਆਵਹਿ। ਨਰਨ ਖਸੋਟਹਿ ਉਜਰ ਜਾਵਹਿ।

ਦਲ ਲੇ ਬਲ ਕਰਿ ਅੱਗੁ ਸਿਧਾਰਹਿ। ਡੰਡਹਿ ਸਭਿਨਿ ਅਰਹਿ ਜੋ ਮਾਰਹਿ ॥ ੩੭ ॥

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਜੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਅੜੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ ॥੩੭॥

ਮਥਰਾ ਕਰਹਿ ਕਤਲ ਤਹਿ ਜਾਇ। ਪ੍ਰਥਮ ਮਨੋਰਥ ਕੋ ਸਫਲਾਇ।

ਮਮ ਘਰ ਸੰਗ ਸਿਖਹਿ ਜਿਸੁ ਕਾਲਾ। ਬਿਰਹਿ ਨ ਪੁਨ ਬਿਨਸੈ ਸੁ ਉਤਾਲਾ ॥ ੩੮ ॥

ਮਥਰਾ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰੇਗਾ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਠਹਿਰੇਗਾ ਨਹੀਂ ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੩੮॥

ਸ੍ਰਾਪ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕਹਯੋ। ਬਨਹਿ ਬਹੁਰ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਚਹਯੋ।

ਯਾਂਤੇ ਕਰੈ ਬਿਦਾਰਨਿ ਸੋਇ। ਬਹੁਰ ਖਾਲਸੇ ਕਰ ਤੇ ਹੋਇ ॥ ੩੯ ॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਉਸਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੩੯॥

ਨੋਟ- ਇਹ ਸ੍ਰਾਪ ਵੀ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਹ ਸ੍ਰਾਪ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਮ ਘਰ ਬਿਗਰਹਿ ਦੋਸ਼ ਘਨੇਰਾ। ਲਗਹਿ ਮੂਢ ਕੇ ਬਿਨਸੈ ਫੇਰਾ।

ਰਚਯੋ ਅਕਾਲ ਖਾਲਸਾ ਬਲੀ। ਹਤਿ ਲੈ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਧਿ ਭਲੀ॥੪੦॥

ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਲਗੇਗਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਮੂਰਖ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਬਲਵਾਨ ਅਕਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਰ ਲੈਣਗੇ॥੪੦॥

ਦੇਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਤੁਰਤ ਨਿਕਾਸ। ਬਹੁਰ ਨ ਆਵਨ ਕੀ ਰਖਿ ਆਸ।

ਗਰਜਹਿ ਪੰਥ ਫੇਰ ਟਿਕ ਰਾਜੂ। ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਖਰਾਜੂ॥੪੧॥

ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਣਗੇ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ। ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਗੱਜੇਗਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਰਾਜ ਟਿਕ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ॥੪੧॥

ਕਥਾ ਭਵਿੱਖਜਤ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਈ। ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਬਹੁ ਪੁੰਨ ਉਪਾਈ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿ ਸੁਹਾਏ॥੪੨॥

ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾਈ, ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ॥੪੨॥

ਕੇਹਰਿ ਜਥਾ ਕੰਦਰਾ ਬਿਖੈ। ਜਿਤਕਿਤ ਤੇ ਰਿਪੁ ਗਨ ਇਮ ਪਿਖੈ।

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਈ॥੪੩॥

ਜਿਵੇਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੋ ਕੇ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ॥੪੩॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੈਂਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠੱਤੀਵਾਂ

ਲੇਪਣੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਮਾਚਾ

ਦੋਹਰਾ- ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੋਚ ਮੱਜਨ ਕਰੇ ਅਲੰਕਾਰ ਕੇ ਧਾਰਿ।

ਹੀਰੇ ਮੁਕਤਾ ਗੋਲ ਜੇ ਸੋਹਤਿ ਸੇਤ ਉਦਾਰ॥ ੧॥

ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਆਭੂਸ਼ਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਸਵੇਦ ਰੰਗ ਦੇ ਗੋਲ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਬਹੁਤ ਸੋਭ ਰਹੇ ਸਨ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਸੇਤ ਧਰੈਂ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰ ਜਾਮਾ ਗਰ ਸੇਤਾ।

ਸੇਤ ਦੁਕੂਲ, ਸਫੂਲ ਸਿਤ, ਕਛ ਸੇਤ ਸਮੇਤਾ।

ਉਡਗਨ ਮਹਿ ਪੂਰਨ ਸਸੀ ਜਿਮ ਸੇਤ ਸੁਹਾਵੈ।

ਤਿਮ ਬੈਠੇ ਵਿਚ ਸਭਾ ਕੇ ਸੇਵਕ ਮਨ ਭਾਵੈ॥ ੨॥

ਸਿਰ 'ਤੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਦਸਤਾਰ ਵੀ ਸਫੇਦ ਸੀ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਮਾ ਵੀ ਸਫੇਦ ਸੀ। ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਦੁਪੱਟਾ ਸੀ ਤੇ ਤੋੜ ਸਫੇਦ ਹੀ ਕੱਛ ਪਹਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਤਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਫੇਦ ਚੰਦ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨॥

ਭੀਤ ਨਿਕਟ ਇਕ ਸਭਾ ਕੇ ਨਿਤ ਲੇਪਹਿ ਸੋਈ।
ਗੁਰ ਆਗੈ ਨਹਿ ਲਿਪੀ ਸੋ ਆਏ ਪਹਿਲੋਈ।
ਤਉ ਪ੍ਰਭੂ ਬੈਠੇ ਲਿਪਤਿ ਜਿਹ ਸਿਖ ਕੀ ਕਾਰੇ।
ਹੁਤੇ ਸਮੀਪੀ ਅਲਪ ਹੀ ਸੇਵਕ ਪਰਵਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਸਭਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਦੀਵਾਰ 'ਤੇ ਲੇਪਚੀ ਰੋਜ਼ ਲਿਪਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੀਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਆ ਕੇ ਲਿਪਣੀ ਸੀ, ਸੋ ਲਿਪੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਲਿਪਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਰੋਜ਼ ਲਿਪਾਈ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੩॥

ਲੀਪਹਿ ਹਾਥ ਸੰਭਾਰਕੈ ਬਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰੰਤਾ।
ਭਈ ਦੇਰਿ ਉਰ ਸਮੁਝਿਕੈ ਗੁਰ ਤੇ ਡਰਪੰਤਾ।
ਪੋਛਯੋਂ ਹਾਥ ਬਚਾਇ ਉਠ ਪੁਨ ਛੀਟ ਤੁਰੰਤੇ।
ਗਰ ਜਾਮਾ ਸਿਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਹਿ ਪਰੀ ਪਿਖੰਤੇ ॥ ੪ ॥

ਹੱਥ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਲਿਪਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੋਈ ਸਮਝ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦ ਉਸ ਉੱਠ ਕੇ ਹੱਥ ਬਚਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਛਿੱਟ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸਫੇਦ ਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਛਿੱਟ ਉਸ ਉੱਤੇ ਜਾ ਡਿੱਗੀ ॥੪॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਉਬਾਚਾ।
'ਉਠਹੁ ਲੇਪਨੀ ਸਿੰਘ ਕੈ ਇਕ ਹਤਹੁ ਤਮਾਚਾ'।
ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੋ ਉਠੇ ਬਹੁ ਪਹੁਚੇ ਉਤਲਾਏ।
ਹੁਤੇ ਤਮਾਚੇ ਸਭਿਨਿ ਹੂੰ ਤਿਸ ਹੋਸ਼ ਗਵਾਏ ॥ ੫ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, "ਉੱਠ ਕੇ ਲੇਪਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਉੱਠੇ ਤੇ ਬੜੇ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਕੇ ਲਿਪਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਮਾਚੇ ਮਾਰੇ ਤੇ ਲੇਪਨੀ ਸਿੰਘ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ॥੫॥

ਭਯੋ ਬਿਸੁਧ ਦੇਖਯੋ ਗੁਰੂ ਮਨ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰਾ।
ਤਨਕ ਹੁਤੇ ਅਪਰਾਧ ਇਸ, ਸਭਿ ਨੇ ਬਹੁ ਮਾਰਾ।
ਖੇਦ ਅਧਿਕ ਜੁਤਿ ਜਾਨਿ ਕੈ ਪੁਨ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ।
'ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕੋ ਮਾਨੇ ॥ ੬ ॥

ਬੇਹੋਸ਼ ਪਏ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਅਪਰਾਧ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁਖੀ ਜਾਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, 'ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥੬॥

ਤਦਪਿ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ! ਇਹ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।
 ਕੇਸਨ ਪਰ ਕਰਤਲ ਹਤੇ ਕਿਯ ਬੁਰਾ ਬਡੇਰਾ।
 ਇਹੁ ਬਾਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੋ, ਤਾੜਹਿ ਕਰ ਜੋਈ।
 ਸੋ ਗੁਰ ਕੋ ਬੈਰੀ ਅਹੈ ਲਖੀਐ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥ ੭ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੁਣੋ ! ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਉਤੇ ਤੁਸੀਂ ਤਮਾਚੇ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਾਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਤਾੜਨਾ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੭॥

ਕੀਨਿ ਅਨਰਥ ਗੁਨਾਹ ਬਡਿ ਕੇਸਨਿ ਪਰ ਮਾਰਾ।
 ਅਰੁ ਤੁਮ ਭਾਖੋ ਤਿਮ ਕਰਜੋ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ।
 ਤਿਸ ਪਰ ਸੁਨੀਐ ਹਮ ਕਹਜੋ ਇਕ ਉਠਿ ਕਰਿ ਮਾਰੋ।
 ਤਨ ਪਰ ਹਤਨੋ ਉਚਿਤ ਥੋ ਜਿਨ ਪ੍ਰਥਮ ਉਭਾਰੋ ॥ ੮ ॥

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਅਨਰਥ ਅਤੇ ਗੁਨਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੁਣੋ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਉੱਠ ਕੇ ਮਾਰੋ। ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਮਾਰਨਾ ਉੱਚਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਚੁਕਿਆ ਸੀ ॥੮॥

ਦੁਤੀਏ ਕੋ ਹਟ ਰਹਿਨ ਥੋ ਇਸ ਬਿਧਿ ਪਹਿਚਾਨੋ।
 ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਜਿਮ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨੋ।
 ਇਮ ਕਰਿਬੋ ਬਨਿ ਆਵਈ ਤੁਮ ਸਭਿ ਨੇ ਮਾਰਾ।
 ਅਲਪ ਗੁਨਾਹੀ ਜਾਨੀਐ ਹੋਈ ਬਹੁ ਮਾਰਾ ॥ ੯ ॥

ਦੂਸਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹੱਟ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਗੁਨਾਹ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਾਰਿਆ ਬਹੁਤ ਹੈ ॥੯॥

ਇਹ ਭੀ ਸਿਖ ਭਾਈ ਹੁਤੇ, ਤੁਮ ਭਲਾ ਨ ਕੀਨੋ।
 ਹੋਇ ਗਈ ਇਮ ਨੇਤ ਇਹੁ ਵਧ ਇਸ ਪਰ, ਚੀਨੋ।
 ਯਾਂਤੋ ਤਨੁਜਾ ਆਪਨੀ ਦੇ ਕਰਿ ਹਰਖਾਵੈ।
 ਸੁਨਿ ਸੰਗਤ ਤੂਸਨ ਭਈ ਨਹਿ ਕਛੁ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੧੦ ॥

ਇਹ ਸਿੱਖ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਨੈਤਿਕਤਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਵਧੀਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੋ। ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧੦॥

ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਭਨਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਸਾਰੇ।
 ਮਾਨਹਿ ਤਬਿ ਹੁਇ ਸਿਖ ਤਾਂ, ਉਰ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੇ।

ਤੁਸੀਂ ਕਾਮ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਸਿੱਖੀ ਬਡ ਦੂਰੇ।
ਬਾਣਾ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋ ਧਰਜੇ, ਲਖੀਯਤਿ ਸਿਖ ਰੂਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, "ਇਕ ਸਿੱਖ ਤਦ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਤਲਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ, ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਬਾਣਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੋਹਣੇ ਸਿੱਖ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋ" ॥੧੧॥

ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਰ ਕੋ ਨਿਜ ਤਨੁਜਾ ਲਜਾਯੋ।
ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ ਖਰੀ ਕਰਿ 'ਲਿਹੁ ਪੁਭੂ!' ਅਲਾਯੋ।
ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਯੋ 'ਨਿਹਾਲ ਭਾ, ਸਿੱਖਾ! ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ।
ਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੱਖੀ ਰਖੀ ਸਭਿ ਮਹਿ ਪਰਖੀਜੈ ॥ ੧੨ ॥

ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਕਿਹਾ, "ਪੁਭੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ, "ਸਿੱਖਾ! ਤੂੰ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਰੱਖੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਪਰਖ ਹੋ ਗਈ ਹੈ" ॥੧੨॥

ਉਠ ਬੋਲਯੋ ਸਿੱਖ ਲੇਪਨੀ 'ਸਿਖ ਤਨੁਜਾ ਜੋਈ।
ਮੋਕਉ ਉਚਿਤ ਨ ਬਜਾਹ ਕੇ ਭਗਨੀ ਸਮ ਹੋਈ।
ਸੁਨਿ ਤਬਿ ਬੋਲੀ ਕੰਨਿਕਾ 'ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।
ਜਿਸ ਤੇ ਆਨੀ ਪਿਤਾ ਨੇ ਅਰਪਨਿ ਕੋ ਠਾਨਾ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਲੇਪਨੀ ਸਿੱਖ ਉੱਠ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਇਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਭੈਣ ਵਾਂਗ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੰਨਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ" ॥੧੩॥

ਅਬਿ ਮੈਂ ਰਹੋਂ ਹਜ਼ੂਰ ਹੀ ਇਤ ਉਤ ਨਹਿ ਜਾਵੋਂ।
ਸੇਵਹੁੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਮੈਂ ਸੁਫਲ ਰਿਝਾਵੋਂ।
ਸਭਾ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਾਰਨੇ ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ।
'ਕੰਨਜਾਂ ਜਨੈ ਕਨੈਤ ਭੇ ਸੁਨਿ ਸੋ ਅੱਖਯਾਨੇ ॥ ੧੪ ॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਾਂਗੀ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਾਂਗੀ। ਸਭਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਇਸ ਕੰਨਿਆਂ ਦੇ ਜਣੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਕੁਨੈਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਨੈਤਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਕਥਾ ਸੁਣੋ" ॥੧੪॥

ਕਲੀ ਕਾਲ ਪਰਬ੍ਰਿਤਯੋ ਜਬਿ ਦੈ ਬਰਖ ਹਜ਼ਾਰੇ।
ਭਯੋ ਨੰਦ ਰਾਜਾ ਬਡੋ ਬਹੁ ਲੋਭ ਹੰਕਾਰੇ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਵਾਇ ਕੈ ਬੈਚਯੋ ਧਨ ਸਾਰਾ।
ਜਬਰੀ ਕਰਿ ਜਗ ਤੇ ਲਯੋ ਧਰਿ ਧਰਨਿ ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਦ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਨੰਦ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਲੋਭੀ ਅਤੇ ਘੁਮੰਡੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਖਵਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਰਜਾ ਪਾਸੋਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਜਬਰਦਸਤੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚਲਾ ਧਨ ਲੈ ਲਿਆ ॥੧੫॥

ਕਰਜੇ ਦਬਾਵਨਿ ਦਰਬ ਜਬਿ ਪਰਜਾ ਘਟ ਹੋਈ।
ਬੀਤ ਗਈ ਤਿਹ ਆਰਬਲ ਮ੍ਰਿਤੁ ਬਸਿ ਭਾ ਸੋਈ।
ਤਿਸ ਪਸ਼ਚਾਤਿ ਮਹੀਪ ਭੇ ਬਯ ਭੋਗਤਿ ਬੀਤੇ।
ਪੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਭਾ ਧਨ ਤੇ ਸਭਿ ਰੀਤੇ ॥ ੧੬ ॥

ਜਦ ਧਰਤੀ ਵਿਚਲਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਰਜਾ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦਬਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਹ ਮਿਰਤੂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਕਈ ਰਾਜੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਧਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਖਾਲੀ ਸਨ ॥੧੬॥

ਲੋਕ ਭਏ ਸਭਿ ਰੰਕ ਜਗ, ਗਨ ਦਰਬ ਬਿਹੀਨੇ।
ਨਿਜ ਕੰਨਯਾਂ ਬਿਨ ਮੋਲ ਤੇ ਨਹਿ ਦੈਬੋ ਕੀਨੇ।
ਸੈਨਾ ਕੇ ਨਰ ਬਯਾਹ ਬਿਨ ਸਗਰੇ ਅਕੁਲਾਏ।
ਰਾਜਾ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਢਿਗ ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਏ ॥ ੧੭ ॥

ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਗ਼ਰੀਬ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਵੀ ਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਕੰਨਿਆਂ ਮੁਲ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਨਹੀਂ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਬੜੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ॥੧੭॥

ਬਿਨਾ ਬਯਾਹ ਤੇ ਭਟ ਰਹੇ, ਤੁਵ ਰਾਜ ਮਝਾਰਾ।
ਸੰਤਤਿ ਭਈ ਨ ਕਿਸੁ ਤੇ, ਇਹੁ ਕਸ਼ਟ ਉਦਾਰਾ।
ਜਾਚਹਿ ਮੋਲ ਬਿਸਾਲ ਕੋ, ਧਨ ਏਤਿਕ ਨਾਂਹੀ।
ਦੇਤਿ ਅਲਪ ਤੁਮ ਨੋਕਰੀ ਧਾਂਤੇ ਕਿਤ ਜਾਂਹੀ ॥ ੧੮ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਕਸ਼ਟ ਹੈ। ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮੁਲ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਏਨਾ ਧਨ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਤਨਖਾਹ ਬਹੁਤ ਬੋਝੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਸੂਰਬੀਰ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ॥੧੮॥

ਸੁਨਿ ਲੋਕਨਿ ਤੇ ਖੋਟ ਕੋ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਭਾਖਾ।
ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਕੰਨਯਕਾ ਜਿਸੁ ਪਰ ਜਿਸੁ ਕਾਂਖਾ।
ਰਾਖਹੁ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਲਿਹੁ ਸੁਤ ਉਪਜਾਈ।
ਭੋਗ ਭੋਗ ਮਨ ਭਾਵਤੇ ਆਨੰਦ ਵਧਾਈ ॥ ੧੯ ॥

ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਬੋਲਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਲੈ ਲਵੋ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਵਾ ਲਵੋ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗਕੇ ਆਪਣਾ ਅਨੰਦ ਵਧਾਓ ॥੧੯॥

ਸੁਨਤਿ ਚਮੁੰ ਕੇ ਭਟ ਸਕਲ ਘਰ ਪ੍ਰਜਾ ਮਝਾਰਾ।
ਪਰੇ ਕੂਦ ਕਰਿ ਲੇਨਿ ਕੋ ਕੀਨਸਿ ਨਿਜ ਦਾਰਾ।
ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਭੋਗੀ ਸਭਿਨਿ ਕੰਨਯਾਂ ਗਹਿ ਸੋਈ।
ਭਏ ਗਰਭ ਤਿਨ ਕੇ ਤਥੈ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਕੋਈ॥ ੨੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਪਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗੇ। ਜਦ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ॥੨੦॥

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਾਨਵ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਕਟ ਪੁਕਾਰੇ।
ਅਬਿ ਗਰਭਤਿ ਹੋਈ ਸਕਲ ਬਿਨ ਬਯਾਹੁ ਉਚਾਰੇ।
ਬਾਲਕਚੰਦ ਮਹੀਪ ਤਬਿ ਉਰ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰਾ।
ਦਈ ਸੌਪ ਸਭਿ ਭਟਨ ਕੋ ਹਿਤ ਕਰਿਬੇ ਦਾਰਾ॥ ੨੧॥

ਫਿਰ ਪਰਜਾ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਬਾਲਕ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੌਪ ਦਿੱਤੀਆਂ॥੨੧॥

ਤ੍ਰੈ ਭ੍ਰਾਤਨ ਕੋ ਇਕ ਲਈ, ਦ੍ਰੈ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਕੋਈ।
ਏਕ ਰਖੀ ਕਿਸ ਏਕ ਨੈ ਦੀਨੀ ਇਮੁ ਸੋਈ।
ਤਜੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਇਹ ਨਈ ਚਲਾਈ।
ਇਕ ਤ੍ਰਿਯ ਕੇ ਪਤਿ ਬਹੁਤ ਭੇ ਐਸੇ ਠਹਿਰਾਈ॥ ੨੨॥

ਕਈ ਇਸਤਰੀਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਕੋਈ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵੱਸਦੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਨਵੀਂ ਮਰਯਾਦਾ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਤੀ ਹੋ ਗਏ, ਐਸੀ ਰੀਤੀ ਵੀ ਹੋ ਗਈ॥੨੨॥

ਪੰਚ ਭ੍ਰਾਤ ਇਕ ਜੋਖਤਾ ਕਿਨ ਚਾਰਹੁ ਲੀਨੀ।
ਇਮ ਬਾਸੀ ਸਭਿ ਸਦਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਰੀਤਿ ਨਵੀਨੀ।
ਤਿਨ ਕੇ ਸੁਤ ਜਨਮੇ ਅਨਿਕ ਸਭਿਹਿਨਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ।
ਸੰਗਯਾ ਤਿਨਹੁ ਕਨੈਤ ਭੀ ਵਧਿਗੇ ਪਰਵਾਰੇ॥ ੨੩॥

ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਚਾਰ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਲੈ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਂ ਰੀਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਲ ਕਨੈਤ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ॥੨੩॥

ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਲੇਪਨੀ ਕਯਾ ਕਹੀਐ ਕਾਹੀ।
ਇਸ ਸਿਖ ਕੀ ਕੰਨਯਾਂ ਖਰੀ ਲੀਜਹਿ, ਤਜਿ ਨਾਂਹੀ।

ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੇ ਪਾਂਚ ਤੁਵ ਪਰਿਵਾਰ ਘਨੇਰਾ।
ਬਚਨ ਹਮਾਰਾ ਮਾਨੀਐ ਸੁਖ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਹੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਲੇਪਨੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣੋ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲਵੋ, ਛੱਡੋ ਨਹੀਂ। ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਪਾਵੇ ॥੨੪॥

ਨੋਟ :- ਕਨੈਤਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੁਰੱਖਤ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੀ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹਨ ਤੇ ਬੇਟੀਆਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਇਖਲਾਕ ਕਰਕੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਭੈਣ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਕਨੈਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਿਆਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ। ਕਨੈਤ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਕਨੈਤ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਮਾਨੇ ਕਰ ਬੰਦੇ।
ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਮਲਵਈ ਸੋ, ਮਨ ਠਾਨਿ ਅਨੰਦੇ।
ਤਬਹਿ ਪਢਾਇ ਅਨੰਦ ਕੋ ਨਿਜ ਘਰ ਮਹਿ ਲਜਾਯੋ।
ਕਾਨੁ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯਾ ਕਰਿ ਕੁਛ ਕਾਲ ਬਿਤਾਯੋ ॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੰਨ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ। ਉਹ ਮਲਵਈ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਤਦ ਉਸ ਕੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਪੜਵਾਇਆ। ਕਾਨੁ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ॥੨੫॥

ਪੰਚ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਤਿਸ ਤੇ ਭਏ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਸੋਈ।
ਸੰਗਤ ਕੇ ਆਗੂ ਭਏ ਸਿੱਖੀ ਅਧਿਕੋਈ।
ਰਾਮਕੁਇਰ ਇਤਿਹਾਸ ਕੋ ਸਭਿ ਕਹਤਿ ਲਿਖਾਵੈ।
'ਇਹੁ ਲੋਚਨ ਤੇ ਪਿਖੀ ਨਹਿ ਸੁਨਿਬੇ ਮਹਿ ਆਵੈ ॥ ੨੬ ॥

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦੇ ਘਰ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਵੱਡੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ। ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਹਿ ਕੇ ਲਿਖਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਇਹ ਕਥਾ ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ॥੨੬॥

ਨੋਟ:- ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਕਨੈਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਓਥੇ ਲੇਪਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਕ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਥੋ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਬਾਸੀ।
ਤਿਨਹਿ ਬਿਲੋਕੀ ਨੈਨ ਤੇ ਮੁਝ ਪਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।
ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਨੀ ਲਿਖਾਇ ਦੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲੇਖੋ।
ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾਲੁ ਪਰੇਖੋ ॥ ੨੭ ॥

ਇਕ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਖ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੨੭॥

ਕਾਨੁ ਸਿੰਘ ਸਿਖ ਲੇਪਨੀ ਅਬਿ ਸੁਤ ਹੈ ਤਾਂਹੀ।
ਨਾਮ ਬਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਜਾਨਤਿ ਬਹੁ ਜਾਂਹੀ।

ਅਪਨਿ ਪਿਤਾ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਸੋਈ।
ਜਨਨੀ ਤੇ ਅਰੁ ਜਨਕ ਤੇ ਸੁਨਿ ਰਿਦੈ ਪਰੋਈ ॥ ੨੮ ॥

ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਲੇਪਨੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹੁਣ ਉਥੇ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬਿਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰੋ ਲਈ ਹੈ ॥੨੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਬਾਰਤਾ ਕਵਿ ਛੰਦੁ ਬਨਾਵੈ।
ਸੁਨਤਿ ਪਢਤਿ ਇਸ ਕਥਾ ਕੋ ਗੁਰਮਤਿ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਸੁਨਹਿੰ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰ ਜੋ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਦੈ ਹੈ।
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪ ਹਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ ਪੈਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਕਵੀ ਨੇ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਫਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਅਠੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਹੇਰਿ ਚਰਿਤ ਬਿਸਮਾਇ।
ਸਹਹਿ ਕਸੋਟੀ ਸਿੱਖ ਕੋ, ਕੋ ਬੇਮੁਖ ਹੁਇ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਰਿਤਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਪਰਖ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਉੱਗੁ ਤੇਜ ਮੁਖ ਪਰ ਦਿਪਹਿ ਚਿਤ ਉੱਗੁ ਸੁਭਾਉ।
ਉੱਗੁ ਬੋਲਿਬੋ ਰਸ ਭਰਜੋ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਸੁਨਾਉ।
ਆਸੈ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਜਿਨ ਉਰ ਧੀਰ ਪ੍ਰਬੀਰ।
ਰਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਜੋ ਬੀਰ ਰਸੁ ਜਨੁ ਧਰਜੋ ਸਰੀਰੰ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਤੇਜ ਚਮਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਵੀ ਬੜਾ ਤੇਜ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਰਸ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਵੱਡਾ ਧੀਰਜਵਾਨ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੇ ਬੀਰ ਰਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨॥

ਕਬਹੁ ਮੋਨ ਹੀ ਕਰਿ ਰਹੈ ਕਬਿ ਕਹਹਿ ਉਤਾਲੇ।
ਵਾਕ ਜਥਾ ਨਿਕਸੈ ਬਦਨ ਤਿਮ ਹੁਇ ਤਤਕਾਲੇ।
ਤ੍ਰੁਸਤਿ ਰਹੈ ਸੇਵਕ ਨਿਕਟ ਜੇ ਕਾਰ ਚਲਾਵੈ।
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਨ ਕੀ ਲਖਿ ਪਾਵੈ॥ ੩॥

ਕਦੀ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਬਚਨ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਰੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੇਵਕ ਪਾਸ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਡਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥੩॥

ਸੁਤ ਸੁਭਾਉ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ।
ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਚਾਹਤਿ ਰਹਹਿ ਕਯਾ ਗਤਿ ਹੈ ਤਾਤਾ?।
ਕਿਤੀ ਬਾਰ ਗਮਨਹਿ ਨਿਕਟ, ਬੈਠਹਿ ਅਵਲੋਕੈ।
ਰੁਖ ਪਰਖਹਿ ਨਹਿ ਅਪਨਿ ਦਿਸਿ ਕਹਿਬੋ ਮੁਖ ਰੋਕੈ॥ ੪॥

ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਕੈਸੀ ਹਾਲਤ ਹੈ? ਕਈ ਵਾਰ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰੁਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵੇਖਦੇ ਤਾਂ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੪॥

ਮਾਤਾ ਦਿਸਿ ਤੇ ਮੋਨ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਸਭਿ ਜਾਨੈਂ।
ਹੋਇ ਭਵਿੱਖਤ ਮਹਿ ਜਥਾ ਕਹਿਬੋ ਨਹਿ ਮਾਨੈਂ।
ਇਸ ਬਿਧਿ ਬੀਤੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਬਿਸਮਾਵਤਿ ਮਾਈ।
ਹਿਤ ਬੋਲਨ ਦ੍ਰਿੜ ਬੁੱਧਿ ਕਰਿ ਨੰਦਨ ਢਿਗ ਆਈ॥ ੫॥

ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ॥੫॥

ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਇਕੰਤ ਤਬਿ ਨਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਭੀਰਾ।
ਅਭਿਨੰਦਨ ਸੁਤ ਕੋ ਕਰਤਿ ਬੋਲੀ ਬਿਰਿ ਤੀਰਾ।
'ਹੇ ਸੁਤ ! ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹੋਤਿ ਹੈ ਮੇਰੋ ਮਨ ਬੋਰਾ।
ਸੁਖ ਨ ਬਿਲੋਕਯੋ ਮੈਂ ਕਬਹੁ ਕਰਿ ਮੋਹ ਸੁ ਤੋਰਾ॥ ੬॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਬੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥ ੬॥

ਨੋਟ :- ਉਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਹੋਣ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਹੋਣ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ੋਕਮਈ ਵਾਕ ਅਖਵਾਉਣੇ ਕਿ 'ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।' ਸ਼ੋਭਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਮਾਰੇ ਪਿਤਾ ਕੋ ਹੋਯਸਿ ਪਰਲੋਕਾ।
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੋ ਉਪਜਤਿ ਮੁਝ ਸ਼ੋਕਾ।

ਧਰਨੀ ਸਮ ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ।
ਅਜਮਤ ਦਈ ਨ, ਸਿਰ ਦਯੋ ਚਿਤਵਉਂ ਦਿਨ ਰਾਤੀ॥੭॥

ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਰਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਕੌਮਲ ਅਤੇ ਸੁਖੀਲ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸਨ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਰੱਥ ਸਨ। ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਈ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਿਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ॥੭॥

ਪਹੁੰਚੀ ਆਜ ਇਕੰਤ ਲਖਿ ਸੰਸੇ ਚਿਤ ਹੋਤੇ।
ਗੁਰੂਅਨਿ ਕੇ ਬਡ ਗੁਰੂ ਹੁਹੁ ਜਨਮੇ ਤੁਮ ਮੋਤੇ।
ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਸਮਰਥ ਮਹਾਂ ਚਿਤ ਚਹੁ ਬਨਾਵੈ।
ਅਚਰ ਚਰਹਿ ਚਰ ਅਚਰ ਹੁਇ ਲਘੁ ਮੁਖੋਂ ਅਲਾਵੈ॥੮॥

ਮੈਂ ਅੱਜ ਇਕੱਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹਾਂ ਤੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਸੰਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਜੋ ਚਾਹੋ ਉਹ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਨਾ ਚਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਵੀ ਚਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਚਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨਾ ਚਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਕਯਾ ਜਾਨਹੁ ਕਿਮ ਹੋਹਿਗੀ ਗਤਿ ਮੋਹਿ ਅਗਾਰੀ।
ਯਹਿ ਚਿਤਵਨਿ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੋਂ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਭਾਰੀ।
ਮੇਰੋ ਮੋਹ ਨ ਛੁਟਿਤਿ ਹੈ ਤੁਮ ਬੋਲਹੁ ਨਾਂਹੀ।
ਹਸਹਿੰ ਸ਼ਰੀਕ ਕੁਤਰਕ ਕਰਿ ਬੋਲਤਿ ਬਹੁ ਰਾਹੀ॥੯॥

ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਮੇਰੀ ਕੀ ਹਾਲਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਵੱਡੀ ਚਿੰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੋਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮੋਹ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਸ਼ਰੀਕ ਹੁਜ਼ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੯॥

ਨੋਟ- ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "ਤਾਤ ਮਾਤ ਮੁਰ ਅਲਖ ਅਰਾਧਾ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਜੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਾ॥" ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਅਲੱਖ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕੀ ਐਸੀ ਚਿੰਤਾ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤੱਥ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।

ਕਰੀ ਅਰਾਧਨਿ ਚੰਡਿਕਾ ਕਲਜੁਗ ਮਹਿੰ ਸਾਧੀ।
ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਭਈ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ।
ਕੇਚਿਤ ਕਹਿਤੇ ਪਰਸਪਰ ਜੋ ਕਾਮ ਅਰੰਭਾ।
ਸੋ ਪੂਰਾ ਹੋਯਸਿ ਨਹੀਂ ਬਹੁ ਭਯੋ ਅਚੰਭਾ॥੧੦॥

ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਕੇ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸਾਧੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲਈ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਚਾਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਕਈ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈਰਾਨ ਭਾਵ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥੧੦॥

ਕੇਚਿਤ ਕਹਿਤੇ ਅਪਰ ਬਿਧਿ ਸਾਧਿਕ ਦਿਜ ਜੋਊ।
ਕਲੀ ਕਾਲ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਖਿਸਕਯੋ ਤਦਿ ਸੋਊ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮਨ ਭਾਵਤੀ ਬਹੁ ਬਾਤ ਬਨਾਈ।

ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਆਪ ਅਬਿ ਮੁਝ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ॥੧੧॥

ਕਈ ਹੋਰ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਹਵਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ, ਉਹ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਖਿਸਕ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਭਾਉਂਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ ॥੧੧॥

ਨੋਟ :- ਜਿਵੇਂ ਜਿਲਦ ਨੌਵੀਂ ਦੇ ਮੁਖ ਬੰਦ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੀ। ਕਵੀ ਜੀ ਖਾਹਮਖਾਹ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਹੈਂ ਮਨਿ ਕੈ ਇਹੁ ਬਾਤੀ।

ਜਥਾ ਜੋਗ ਕਹੀਐ ਸਕਲ ਬਰਤਹਿ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ।

ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕੇ ਬੈਨ ਕੋ ਉਠਿ ਤੂਸਨ ਚਾਲੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕੋ ਸੰਗ ਲੈ ਹਿਤ ਕਹਿਨ ਸੁਖਾਲੇ ॥ ੧੨ ॥

ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹਨ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ, ਯਥਾ ਯੋਗ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਵੋ ਤਾਂਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਸੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਹ ਸੁਖਦਾਈ ਵਾਰਤਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕੇ ॥੧੨॥

ਏਕ ਸਿਲਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁਤੀ ਇਕ ਸਮ ਤਲ ਜਾਂਹੀ।

ਆਸਨ ਹੀਨ ਅਸੀਨ ਗੇ ਮਾਤਹਿ ਕਰਿ ਪਾਹੀ।

ਕਹਤਿ ਭਏ 'ਜਨਨੀ ਸੁਨਹੁ' ਗਤਿ ਗੁਪਤ ਬਡੇਰੀ।

ਦੇਵਤਾਨਿ ਕੀ ਬਾਤ ਜੋ, ਕਹਿਨੀ ਨ ਭਲੇਰੀ ॥ ੧੩ ॥

ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸਿਲਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਪਧਰੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਆਸਣ ਹੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਗਤੀ ਵੱਡੀ ਗੁਪਤ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਭਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧੩॥

ਤਉ ਕਹਿਨ ਬਨਯੋਂ ਅਬੈ ਹਠ ਹੇਰਿ ਤੁਮਾਰਾ।

ਦੇਵੀ ਭਈ ਪ੍ਰਤੱਛ ਜਿਮ ਬਰ ਦੀਨਿ ਉਦਾਰਾ।

ਬ੍ਰਹਮਣ ਬਰ ਕੇਸ਼ਵ ਮਿਲਯੋ ਹਮ ਬੁਝਨ ਕੀਨਾ।

ਤੁਰਕਨ ਤੁਰਤ ਬਿਨਾਸ ਹੁਇ ਕਹੀਯੈ ਸੁ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ੧੪ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹਠ ਵੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਉੱਤਮ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇਸ਼ਵ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਤੁਰਤ ਵਿਨਾਸ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੋ ॥੧੪॥

ਨੈਨੂ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੇਵਿਥੇ ਤਿਨਿ ਬਿਧਿ ਬਤਲਾਈ।

ਫਿਰ ਕਰਿ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਸੈਲ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਬਿਧਿ ਸਾਈ।

ਚਢਿ ਉਪਰ ਹੇਰੀ ਗੁਫਾ ਲਘੁ ਬੀਚ ਬਰੇ ਹੈਂ।

ਨੰਦਾ ਤਿਥ ਗੁਰਵਾਰ ਪੁਖ ਤਹਿੰ ਬੈਠਿ ਬਿਰੇ ਹੈਂ ॥ ੧੫ ॥

ਉਸਨੇ ਨੈਨੂ ਗੁਜਰ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸੀ। ਫਿਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪਾਸੇ ਫਿਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਛੋਟੀ ਗੁਫਾ ਵੇਖੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਏਕਮ ਤਿਥੀ, ਵੀਰਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਥੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸੀ॥੧੫॥

ਨੋਟ:-ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤਰਕ ਨਾਮ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਏਥੇ ਨੈਨੂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਨਾਂ ਇਕ ਗੁਜਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਅਚਾਨਕ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੇਵੀ ਉਥੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੈਨੂ ਗੁਜਰ ਦੀ ਧੀ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਪੂਜੀ ਗਈ ਸੀ।

ਲਗੇ ਅਰਾਧਨਿ ਧਰਮ ਹਿਤ ਧਰਿ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰੈ।
ਪਾਂਚ ਪਹਿਰ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਕਰਿ ਹਮਨ ਬਿਚਾਰੈ।
ਪੁਨ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਹੀ ਜਾਮ ਕੋ ਕਰਿ ਹਮਨ ਬਿਸਾਲਾ।
ਦੇਵੀ ਮੂਰਤਿ ਧਯਾਨ ਧਰਿ ਇਕ ਭੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥

ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਆਰਾਧਣਾ ਕਰਨ ਤਾਂਕਿ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੀਏ। ਪੰਜ ਪਹਿਰ ਹਮਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਬਾਰਾਂ ਪਹਿਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਮਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸੀ॥੧੬॥

ਚੋਪਈ- ਲਗੇ ਰੈਣ ਦਿਨ ਅੰਤਰ ਭੂਲਾ। ਦੇਵ ਕਾਮ ਸਭਿ ਅੰਗਨਿ ਭੂਲਾ।

ਉਣਉਣ ਮੁਣਮੁਣ ਗੁਣਗੁਣ ਰੁਣਰੁਣ। ਖੋੜਸ ਅੰਕ ਜਾਪ ਕਰਿ ਧੁਣ ਧੁਣ ॥੧੭॥

ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੀ ਭੁਲ ਗਿਆ। ਦੇਵੀ ਦੀ ਆਰਾਧਣਾ ਰੂਪੀ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ। ਉਣ ਉਣ, ਮੁਣ ਮੁਣ, ਗੁਣ ਗੁਣ ਰੁਣ ਰੁਣ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੧੭॥

ਨੋਟ- ਇਹ ਤੱਥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਦੇ ਮੁਖ ਵਾਕ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਜਾਪ ਆਨ ਕੋ ਜਪੋ ॥ ਨਾ ਔਰ ਬਾਪਨਾ ਬਪੋ ॥ ਏਥੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕੋਸ਼ੋਦਾਸ ਕਹਯੋ ਹਿਤ ਦੇਵੀ। ਭੇਟ ਰਾਖੀਐ ਤਿਸ ਛਿਨੁ ਦੇਵੀ।

ਹਮ ਬੋਲੇ ਤੁਮ ਓਟ ਹਮਾਰੀ। ਬਿੱਪੁ ਸਾਰਸੁਤ ਛੱਤ੍ਰਨਿ ਭਾਰੀ ॥ ੧੮ ॥

ਕੋਸ਼ੋਦਾਸ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਰੱਖੀਏ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੋ। ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਭਾਰੀ ਆਸਰਾ ਹਨ॥੧੮॥

ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵਤਿ ਰਹੇ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਿਜ ਹਿਤ ਧਰਿ ਪੁਨ ਕਹੇ।

ਬੀਰ ਗੁਰੂ ਤੁਮ ਧੰਨ ਉਦਾਰਾ। ਦੇਵ ਅਰਾਧਨਿ ਉੱਦਮ ਧਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥

ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਰਹੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹਿਤ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ। ਤੁਸੀਂ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੧੯॥

ਕਹਿਣਾ ਮੋਰ ਤੁਮਾਰੇ ਹੇਤੁ। ਰੈਨ ਦਿਨਾ ਨਿਤ ਪਢਹੁ ਸੁਚੇਤ।

ਤਨ ਕਰਿ ਸੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਰਹਿਣਾ। ਮੋਨ ਹੋਇ ਅਨਸੁਨ ਅਨੁ ਕਹਿਣਾ ॥੨੦॥

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੱਤ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹੋ। ਤਨ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਰਹਿਣਾ, ਮੋਨ ਧਾਰ ਕੇ ਨਾ ਕੁਝ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੈ॥੨੦॥

ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਦੇਵੀ ਰੁਚਿ ਉਪਜਾਈ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਤ ਭਈ ਸਵਾਈ।
ਅਰਪੀ ਦੇਹ ਗੇਹ ਕੀ ਬਾਤਿ। ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਘ੍ਰਿੱਤ ਤਿਲ ਖਾਤਿ ॥ ੨੧ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਵੀ ਵਾਸਤੇ ਰੁਚੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਨਿਤ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਘਰ ਦੀ ਗੱਲ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਭੋਜਨ ਘਿਉ ਅਤੇ ਤਿਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ॥੨੧॥

ਪੰਚ ਮਾਸ ਤੇ ਆਂਖ ਉਘਾਰੀ। ਸੁਪਨ ਸੁਨਾਇ ਅਉਂ ਇਕ ਬਾਰੀ।
ਸਭੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਭਲੇ ਕਹਿ ਦਯੋ। ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਸੁਪਨ ਏਕ ਸਮ ਭਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਪੰਜਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਅੱਖ ਖੁਲੀ ਤਾਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਆਵਾਂਗੀ। ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਕ ਵਾਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਜਾਗਦੇ ਸੁੱਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਗਏ ॥੨੨॥

ਬੀਤ ਗਏ ਦਸ ਮਾਸ ਅਰਾਧਤਿ। ਆਇ ਇਕਾਦਸ਼ਮੋ ਬਿਧਿ ਸਾਧਤਿ।
ਨਵਮੀ ਬਿਤ ਰਵਿਦਿਨ ਰਹਿ ਜਾਮੂ। ਕਹਯੋ ਬਿੱਪੂ ਬਿਦਤਹਿ ਬਲ ਧਾਮੂ ॥ ੨੩ ॥

ਆਰਾਧਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕਾਦਸ਼ੀ ਆ ਗਈ। ਨੌਵੀਂ ਬਿਤ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਦੇਨਿ ਉਪਾਇਨ ਜੁਗਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਧਾਰਿ ਡਰੁ ਆਰਤਿ।
ਚਲਯੋ ਮਿਸ਼ਰ ਕੁਛ ਮਨ ਭਯੋ ਥੋਰਾ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਮਮ ਢਿਗ ਕਹੀ ਨਿਹੋਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਉਪਹਾਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਜੁਗਤੀ ਵਿਚਾਰਦਾ ਸੀ, ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਦਿਲ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਚਲਿਆ। ਮੇਰੇ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ ॥੨੪॥

ਜਾਮ ਦਯੋਸ ਅਰੁ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੁ। ਝਮਕੇ ਜਗਮਗ ਪੁੰਜ ਪਹਾਰ।
ਕਯਾ ਦਾਮਨਿ ਕਯਾ ਸੂਰਜ ਚੰਦ। ਦਮਕਯੋ ਬਦਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੫ ॥

ਦੂਸਰੀ ਰਾਤ ਅਤੇ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਬਾਅਦ ਕਈ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਜਗਮਗ ਕਰਕੇ ਚਮਕੀ। ਬਿਜਲੀ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਕੀ ਹਨ, ਦੇਵੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਏਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਚਮਕਿਆ ॥੨੫॥

ਲੋਚਨ ਮੀਚ ਭਯੋ ਮੈਂ ਠਾਂਢੇ। ਨਿਰਖਤਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਉਰ ਬਾਢੇ।
ਬੋਲੀ ਹਸਤਿ ਮੀਚ ਗਰਜਾਨੀ। ਪੰਥ ਸਕੇਸ ਦੀਨਿ ਬਲ ਖਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥

ਮੈਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ। ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੀ ਮਾਨੋ ਮੇਰੇ ਗੱਜੀ ਹੈ। ਕੇਸਾਂ ਸਹਿਤ, ਬਲ ਦੀ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ॥੨੬॥

ਪੀਛੇ ਉਸਤਤਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ਕਹਯੋ ਧਯਾਇਹੈਂ ਐਹੋਂ ਪਾਸੀ।
ਚਖ ਮੀਚੇ, ਮੀਚ ਹੈ ਜਾਉਂ। ਪੀਛੇ ਪੰਥ ਬੀਚ ਨਿਕਸਾਉਂ ॥ ੨੭ ॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਯਾਦ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਪਾਸ ਆਵਾਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਨੈਣ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵਾਂਗੀ ॥੨੭॥

ਚਾਲੀ ਬਰਖ ਤੁਮਹਿ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਬਿਨਸਹਿ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਬੱਖਯਾਤੀ।
ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੀ ਪੂਰਨ ਆਸ਼ਾ। ਰਾਜ ਖਾਲਸੇ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੨੮ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੀ ਆਸ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੮॥

ਸਸਤ੍ਰ ਕਰਦ ਇਹੁ ਲੀਜੈ ਮੇਰਾ। ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਜਲ ਮਾਧੁਰ ਫੇਰਾ।

ਸੂਰ ਹੋਇਗਾ ਸਿਦਕ ਤੁਮਾਰਾ। ਅਬਿ ਦੀਜੈ ਮੋਕਉ ਉਪਹਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥

ਸਸਤਰ ਕਰਦ ਇਹ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲਵੋ, ਮਿੱਠੇ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਹੁਲ ਦੇਵੋ। ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਦਕੀ ਪੰਥ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਪਹਾਰ ਦੇਵੋ ॥੨੯॥

ਕਰਦ ਪਕੜਿ ਬਪੁ ਰਕਤ ਨਿਕਾਰਾ। ਬੂੰਦ ਲੀਨਿ ਨਿਜ ਰੂਪ ਸੁਧਾਰਾ।

ਕਹਯੋ ਲੰਕੜੇ ਮੁਝ ਤੇ ਲੈਹੋ। ਕਛਨੀ ਭੇਖ ਪੰਥ ਕੇ ਦੈਹੋ ॥ ੩੦ ॥

ਕਰਦ ਫੜ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਬੂੰਦ ਲਈ ਜਿਸਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਲੰਕੜੇ ਮੈਥੋਂ ਲਵੋ ਤੇ ਕੱਛ ਦਾ ਭੋਜ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਦੇਵੋ ॥੩੦॥

ਤੁਮ ਸਹਾਇਤਾ ਹਿਤ ਮੈਂ ਆਉਂ। ਲਾਜ ਪੰਥ ਕੀ ਰਾਖਿ ਵਧਾਉਂ।

ਅੰਤਰਧਯਾਨ ਭਈ ਪੁਨ ਦੇਵੀ। ਸਹਿਤ ਲੰਕੁਰਾ ਗਣਨਿ ਅਭੇਵੀ ॥ ੩੧ ॥

ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਵਾਂਗੀ, ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾਂਗੀ। ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਅੰਤਰ-ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਲੰਕੜਿਆਂ ਤੇ ਗਣਾਂ ਸਮੇਤ ਸਮਾ ਗਈ ॥੩੧॥

ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਮਾਤਾ ! ਸੁਨਿ ਘਟਕੀ। ਜਗਤ ਰੀਤਿ ਚਟਪਟ ਸਭਿ ਛੁਟਕੀ।

ਅਪਰ ਬਾਤ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਤਾਉਂ। ਦੇਵੀ ਬਰਜਯੋ ਸਦਾ ਛੁਪਾਉਂ ॥ ੩੨ ॥

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਜਗਤ ਦੀ ਰੀਤ ਝਟਪਟ ਛੁੱਟ ਗਈ ਹੈ। ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਾਂਗਾ, ਦੇਵੀ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਦਾ ਛੁਪਾਵਾਂਗਾ ॥੩੨॥

ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਕੁਛ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ। ਮਾਯਾ ਤਯਾਗ ਭਯੋ ਮਸਤਾਨਾ।

ਬਧਯੋ ਬੈਰ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਲਰੈਂ ਸਿੰਘ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਜੰਗਾ ॥ ੩੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਕੁਝ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਤਿਆਗ ਕੇ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਵਧ ਗਿਆ, ਸਿੰਘ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਜੰਗ ਲੜਦੇ ਸਨ ॥੩੩॥

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿੰ ਕੇਸ਼ਵ ਦਾਸ। ਕੁਛਕ ਲਾਜ ਆਯਹੁ ਹਮ ਪਾਸ।

ਕਹਯੋ ਤਿਸੈ ਤੁਵ ਕਰੁਨਾ ਪਾਇ। ਜਥਾ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਧਿ ਦਈ ਸਿਖਾਇ ॥ ੩੪ ॥

ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਕੇਸ਼ਵ ਦਾਸ, ਕੁਝ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਸਿਖਾਏ ਹਨ ॥੩੪॥

ਭਈ ਬਿਦਤ ਬਾਂਛਤਿ ਬਰ ਦਯੋ। ਕਾਰਜ ਸਕਲ ਸਪੂਰਨ ਭਯੋ।

ਸਵਾ ਲਾਖ ਅਬਿ ਦੈ ਹੈਂ ਧਨ ਕੋ। ਇਮ ਕਹਿ ਮੇਲਯੋ ਅਪਨੇ ਤਨ ਕੋ ॥ ੩੫ ॥

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਵਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਵਾ ਲੱਖ ਹੁਣ ਧਨ ਦੇਵੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ॥੩੫॥

ਜਿਸ ਬਲੁ ਹੋਵਹਿ ਬਾਸ ਹਮਾਰਾ। ਦਿਯੋ ਤਿਸੀ ਬਲ ਬਾਸ ਤੁਮਾਰਾ।

ਰੋਇ ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਨ ਦਿਜਬਰ ਭਾਖਾ। ਮੁਹਿ ਅਭਿਲਾਖ ਸਾਚ ਤੁਮ ਭਾਖਾ ॥ ੩੬ ॥

ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਸਾਡਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, ਮੇਰੀ ਇਹੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਬਹੁਰ ਬਿੱਪੂ ਜੈਸੇ ਮਿਲ ਗਿਨਾ। ਗਯੋ ਕਹੂੰ ਕਿਨ ਸੁਨਾ ਨ ਗਨਾ।
ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ! ਹੋਈ ਬਿਧਿ ਜੈਸੀ। ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਤੋਹਿ ਸੰਗ ਤੈਸੀ ॥ ੩੭ ॥

ਫਿਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਵੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਗਿਣ ਕੇ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਣਿਆਂ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਭਾਵ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ !
ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੭॥

ਕੁਛ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਮਨ ਰਾਖਹੁ। ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਪੰਥ ਮਹਿਦ ਅਭਿਲਾਖਹੁ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁਤ ਬੈਨ। ਨਿਸਚਲ ਮਨ ਕਰਿ ਗਮਨੀ ਐਨ ॥ ੩੮ ॥

ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਰੱਖੋ, ਵੱਡਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਕਰੋ।" ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ
ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਸਚਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਈ ॥੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਨਿ ਕੇ ਪਾਛੇ। ਏਕ ਦਯੋਸ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਆਛੇ।
ਇਕ ਸੋਢੀ ਸਮੀਪ ਤਬਿ ਬੈਸਾ। ਬੁਝਯੋ 'ਦਿਜ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਭਾ ਕੈਸਾ ॥ ੩੯ ॥

ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਤਦ ਇਕ ਸੋਢੀ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ
ਪੁੱਛਿਆ, "ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਫਿਰ ਕੈਸਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਹੋਇਆ ॥੩੯॥

ਗਯੋ ਪਲਾਇ ਨ ਦਈ ਦਿਖਾਈ। ਕਹਯੋ ਜੁ ਦੇਨਿ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਈ।
ਬਿੱਦਯਾਵਾਨ ਉਪਾਇ ਮਹਾਨਾ। ਕਰਯੋ ਸਕਲ ਬਿਧਿ, ਸੋ ਤੁਮ ਜਾਨਾ ॥ ੪੦ ॥

ਭੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰਾ ਧਨ ਫਿਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ। ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਬੜੇ ਯਤਨ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਵਿਧੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੀ ਹੈ ॥੪੦॥

ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਤਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਧੀਰਾ। 'ਕੇਸ਼ਵ ਧਾਰਯੋ ਜਾਇ ਸਰੀਰਾ।
ਹਮਰੋ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਅਵਤਰੇ। ਰਣ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਭੂਮ ਪਰ ਬਿਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਕੇਸ਼ਵ ਨੇ ਫਿਰ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਜਨਮ
ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ਰਣ ਸਿੰਘ (ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਉਸ ਨੇ ਨਾਮ ਧਰਾਇਆ ॥੪੧॥

ਦੋਇ ਜਨਮ ਪਹਿਲੋਂ ਧਰਿ ਲੈ ਹੈ। ਦੇਹ ਤੀਸਰੀ ਅਸ ਪੁਨ ਪੈ ਹੈ।
ਬਹੁਤਨਿ ਸੰਗ ਭਿਰੇਗਾ ਜਬਿਹੀ। ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਹੰਕਾਰੀ ਤਬਿਹੀ ॥ ੪੨ ॥

ਦੋ ਜਨਮ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਸਨ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਤੀਸਰਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ
ਭਿੜੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ॥੪੨॥

ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਕਰਿ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ। ਜੀਤੈ ਦੇਸ਼ਨਿ ਬਿਜੈ ਮਹਾਨੀ।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਗਤਿ ਹੋਹਿ ਬਹੋਰੀ। ਤਨ ਕੋ ਤਯਾਗ ਆਇ ਮਮ ਓਰੀ ॥ ੪੩ ॥

ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਵੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਵੇਗਾ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸਰੀਰ
ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਵੇਗਾ ॥੪੩॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੯॥

ਅਧਿਆਇ ਚਾਲੀਵਾਂ

ਲਾਂਗਰੀ ਤਕਰਾਰੀ, ਕਹੀ ਲੋਕਾਈ, ਲੰਗਰ ਅਟਕਾ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ।
ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਿੱਖ ਮਿਲਿ ਕੈ ਤਬੈ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਂਨ॥੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- 'ਗੁਰੂ ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ ਪੁਭੂ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ॥
ਤਕਰਾਰੀ ਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੈ, ਸਭਿਹਿਨਿ ਹੀ ਜਾਨਾ।
ਦੇਤਿ ਲਾਂਗਰੀ ਅਲਪ ਹੀ ਜਾਚਤਿ ਸਿਖ ਫੇਰੀ।
ਨਹਿੰ ਬੋਲਹਿ, ਮੁਖ ਮੋਨ ਧਰਿ, ਜੇ ਕਹਹਿ ਕੁਫੇਰੀ॥ ੨॥

'ਹੇ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੇ ਪੁਭੂ, ਹੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ! ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਲਾਂਗਰੀ ਵੱਡਾ ਭਗੜਾਲੂ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਸਭ ਨੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ, ਬੋੜਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੋਰ ਮੰਗਣ ਤਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਬੋਲਦਾ ਹੈ॥੨॥

ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਕਰਿ ਇਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।
'ਲੋਭੀ ਦੀਰਘ ਲਾਂਗਰੀ ਨਾਹਿਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨਾ।
ਗੁਰ ਧਨ ਇਨ ਖਾਯੋ ਅਧਿਕ ਡਹਿਕਯੋ ਮਨ ਮਾਂਹੀ।
ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਮਸੰਦ ਬੋ ਭੂਖਾ ਬਡ ਆਹੀ॥ ੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਲਾਂਗਰੀ ਵੱਡਾ ਲੋਭੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਾ ਕੇ ਇਹ ਮਨ ਵਿਚ ਭਰਮ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਡਾ ਭੁੱਖਾ ਮਸੰਦ ਸੀ॥੩॥

ਚੋਪਈ- ਜੇਵਹੁ, ਦੇਗ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੋਇ। ਦੇਗ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੋਇ।
ਸ੍ਰਾਦ ਦੇਗ ਮਹਿੰ ਬਹੁਤੋ ਰਹੈ। ਜੋ ਪਾਹੁਲੀਆ ਗੁਰ ਸਿਖ ਅਹੈ॥ ੪॥

ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੰਗਰ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਲੰਗਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਾਣ ਕੇ ਛਕੇ। ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਵਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਵੇ॥੪॥

ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇਗ ਕੋ ਖਾਇ। ਸੋ ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕਦਾਇ।
ਅਬਿ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਭਾਈ। ਕਰਿਕੈ ਰਹਿਤ ਜਥਾ ਹਮ ਗਾਈ॥੫॥

ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸੁਣੋ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਤ ਰੱਖੋ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ॥੫॥

ਆਪ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਨਾਵਹੁ ਤਜਾਰ। ਢਿਗ ਰ੍ਹੈ ਦੀਜਹਿ ਅਚਹੁ ਅਹਾਰ।
ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਵੈ ਸਿਖ ਕੋ। ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ ਨ ਕਸ਼ਟ ਭਵਿਖ ਕੋ॥੬॥

ਆਪ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਣਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇਵੇ ਤੇ ਆਖੇ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕੋ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਵੇ, ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਸਟ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ॥੬॥

ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਰਨ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਤਜਾਰੀ। ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅਨੁਰਾਰੀ।

ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਹੁ ਬਰਤਾਵਨਿ। ਤੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਿ ਛਕੈ ਛਕਾਵਨ॥੭॥

ਆਸ਼ਰਮ ਵਰਨ ਸਭ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਵੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਛਕੇ ਤੇ ਛਕਾਵੇ॥੭॥

ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਮੁਖ ਹਾਥ ਪਖਾਰਹੁ। ਤਿਸ ਪਸਚਾਤੀ ਚੁਲਾ ਉਚਾਰਹੁ।

ਸਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀ ਨਿਤ ਸੋਧੀ। ਹੋਵਨਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਵਿਰੋਧੀ॥੮॥

ਜਦ ਸਿੱਖ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧਵਾਓ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚੁਲ੍ਹੀ ਕਰਵਾਓ। ਸਸਤਰਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਦਾ ਸੋਝੀ ਰੱਖੋ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੋ॥੮॥

ਰਹਨਿ ਪਹਾਰੀ ਸੋ ਨਿਤ ਨਜਾਰੋ। ਬਨਿ ਕਰਿ ਸਖਾ ਨ ਕੀਜੈ ਪਜਾਰੋ।

ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਖਰਚ ਬਿਸਾਲਾ। ਦੈ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਰਬਥਾ ਕਾਲਾ॥੯॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਤੋਂ ਸਦਾ ਵੱਖਰੇ ਰਹੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤੀ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਰਚਾ, ਗੁਰੂ ਸਭ ਥਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਦੇਵੇਗਾ॥੯॥

ਛੱਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਬਰਨ ਚਹੁ ਰਾਸੀ। ਆਸ਼੍ਰਮ ਚਾਰਿ ਆਦਿ ਸੰਨਜਾਸੀ।

ਸਕਲ ਅਧੀਨ ਪੰਥ ਕੇ ਕਰੇ। ਸੋ ਸਭਿ ਪੰਥ ਸਬਦ ਅਨੁਸਰੇ॥੧੦॥

ਖੱਤਰੀ ਆਦਿ ਚਾਰ ਵਰਨ ਹਨ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਦਿ ਚਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰੋ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਸਬਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣੇ॥੧੦॥

ਸੇਵਾ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਸਿਖ ਧਾਰੇ। ਅਚਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨ ਪਾਸ ਉਠਾਰੇ।

ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਉਦਰ ਲੋਭ ਪੁਨ ਕਰੇ। ਮੰਦ ਨਜਰ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਧਰੇ॥੧੧॥

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੱਖ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਪੰਗਤੀ ਵਿਚੋਂ ਨਾ ਉਠਾਏ। ਜਿਹੜਾ ਪੇਟ ਰੱਜ ਜਾਣ ਤੇ ਵੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲੋਭ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਉੱਤੇ ਮੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੧੧॥

ਸੋ ਸਿਖ ਪਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿ ਜਾਈ। ਨਹਿ ਤਿਸ ਕੋ ਮੈਂ ਬਨਹੁੰ ਸਹਾਈ।

ਨਹਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੀ ਨਿੰਦ ਅਲਾਵੈ। ਛੁਧਤਿ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਾਦਰ ਖੁਵੈ॥੧੨॥

ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਰਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਮੈਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗਾ। ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੇ, ਭੁੱਖੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਵੇ॥੧੨॥

ਸੋ ਜੱਗਨ ਕੋ ਫਲ ਸੋ ਪਾਇ। ਗੁਰਸਿਖ ਕੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਛਕਾਇ।

ਸਿਖ ਕੋ ਦੇਯ ਬਿਵਾਹ ਕਰਾਇ। ਸੋ ਨਿਸਤਰਹਿ ਬਿਲਮ ਨਹਿ ਲਾਇ॥੧੩॥

ਸੋ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਉਹ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਛਕਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲੜਕੀ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਹੇਗਾ, ਉਸਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ॥੧੩॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਬਿੱਦਯਾ ਸਿਖਲਾਵੈ। ਨਗਨ ਸਿੱਖ ਕੋ ਬਸਤ੍ਰ ਉਢਾਵੈ।

ਕਾਰਜ ਅਰਜੋ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਾਧੇ। ਜਮ ਕੀ ਬਾਧਾ ਸੋ ਨਹਿ ਲਾਧੇ॥੧੪॥

ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ਤੇ ਨੰਗੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਪਹਿਣਾਵੇ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਅੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਜਮ ਦੀ ਪੀੜ ਨਹੀਂ ਸਹੇਗਾ ॥੧੪॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਸੇਵਕ ਸਭਾ ਸਮਾਜ।
ਚੋਕੀ ਭਈ ਬਿਲਾਵਲੁ ਕੇਰੀ। ਗਾਵਹਿ ਰਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤ ਘਨੇਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਚਾਰ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕ ਸਮਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਚੋਕੀ ਹੋਈ, ਰਾਗੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੫॥

ਸਾਜ ਸਮਾਜ ਕੰਠ ਸੁਰ ਤਾਲ। ਭਏ ਏਕ ਤਬਿ ਗਾਇੰ ਰਸਾਲ।
ਖੁਸ਼ੀ ਖਾਲਸਾ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਵਾ। ਗੁਰ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਾਵਤਿ ਜੋਵਾ ॥ ੧੬ ॥

ਸਾਜ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਗਲਾ ਇਕ ਸੁਰ ਤਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੰਗੀਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ॥੧੬॥

'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ' ਸਭਿਹੂੰਨ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਆਜ ਸਬਦ ਸੁੰਦਰ ਬਿਧਿ ਗਾਯੋ।
ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਰਾਗੀਅਨਿ ਆਛੇ। ਦਯੋ ਅਨੰਦ ਜਥਾ ਉਰ ਬਾਂਛੇ ॥ ੧੭ ॥

'ਵਾਹ ਵਾਹ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਸਬਦ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਹਿਆ ਹੈ ॥੧੭॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਉਚੇ ਕਹੀ। 'ਭਾਈ ਕਹੀ ਲੁਪਾਈ ਕਹੀ।
ਤਬਿ ਸਿੱਖਨ ਬੁਝਯੋ ਨਰਨਾਹਰ। 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਿੱਟਾ ਹੁਇ ਜ਼ਾਹਰ ॥ ੧੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਭਾਈ ਨੇ 'ਕਹੀ' ਕਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਲੁਕਾਈ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ। ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸ਼ੇਰ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਵੀ ਹੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ ॥੧੮॥

ਹਮ ਕੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਕੁਛ ਆਈ। ਕੋਨ ਖਜਾਲ ਮਹਿੰ ਆਪ ਅਲਾਈ।
ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਨਾਈ ਤਥਾ। 'ਗੁਮ ਚੋਧਰੀ ਕੀ ਇਕ ਕਥਾ ॥ ੧੯ ॥

ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ, ਕਿਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ।" ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜਿਵੇਂ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। "ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਚੋਧਰੀ ਦੀ ਇਕ ਕਥਾ ਹੈ" ॥੧੯॥

ਗਯੋ ਖੇਤ ਮਹਿੰ ਜਿਹ ਕਿਰਸਾਨੀ। ਜੋਰਯੋ ਹਰਠ ਸਿੰਚਤੇ ਪਾਨੀ।
ਰਾਖੀ ਕਜਾਰੇ ਪਰ ਤਿਨ ਕਹੀ। ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਕੋ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ॥ ੨੦ ॥

ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਖੇਤ ਨੂੰ ਸਿੰਜਣ ਵਾਸਤੇ ਖੂਹ ਜੁੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਨੱਕੇ ਮੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਆਰੇ ਦੇ ਨੱਕੇ 'ਤੇ ਕਹੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਕਹੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਈ ॥੨०॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਯੋ ਚੋਧਰੀ ਵਥੁ ਗਈ ਜਿ ਮੋਰੀ।

ਤੋ ਅਪਰਨ ਕੀ ਕਜਾ ਚਲੀ, ਕਯੋ ਹੋਇ ਨ ਚੋਰੀ।

ਬੋਲਿ ਭਿਰਾਈ ਕੋ ਲਯੋ ਡੋਂਡੀ ਫਿਰਵਾਈ।

ਬਜਯੋ ਢੋਲ ਸਭਿ ਨੇ ਸੁਨਯੋ ਪਰ ਕਹੀ ਨ ਪਾਈ ॥ ੨੧ ॥

ਚੋਧਰੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜੇ ਮੇਰੀ ਵਸਤੂ ਹੀ ਚੁੱਕੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਚੱਲੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੋਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਢੋਲਚੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਡੋਂਡੀ ਫਿਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਵੱਜਦਾ ਢੋਲ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਕਹੀ ਨਾ ਮਿਲੀ॥੨੧॥

ਬਹੁਰ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਸਦਨ ਜੇ ਸਗਰੇ ਖੁਜਵਾਏ।
ਤਉ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਕਹੀ ਨਰ ਉਰ ਬਿਸਮਾਏ।
ਤਬਿ ਇਕ ਮਾਨਵ ਨੇ ਕਹਯੋ ਜੋ ਸਦਨ ਭਿਰਾਈ।
ਸੋ ਭੀ ਲੀਜਹਿ ਖੋਜ ਕਰਿ ਜੇ ਲੇਵਹੁ ਪਾਈ॥ ੨੨ ॥

ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਘਰਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਤਦ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਢੋਲਚੀ ਦਾ ਘਰ ਵੀ ਫੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਵੋ, ਜੇ ਕਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਨੈ ਮਾਨਯੋ ਤਬੈ ਤਿਹ ਸਦਨ ਖੁਜਾਏ।
ਇਕ ਕੋਠੀ ਪੀਛੇ ਪਰੀ ਤਿਹ ਲਈ ਉਠਾਏ।
ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਚੋਧਰੀ ਸੁਨਿ ਮੂਢ ਭਿਰਾਈ॥
ਢੋਲ ਸੁਨਾਵਹਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ, ਘਰ ਕਹੀ ਛੁਪਾਈ॥ ੨੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਢੋਲਚੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ। ਕਹੀ ਇਕ ਕੋਠੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਈ ਸੀ, ਉਥੋਂ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਕਹੀ ਵੇਖ ਕੇ ਚੋਧਰੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੇ ਮੂਰਖ ਢੋਲਚੀ! ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢੰਡੋਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਹੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੁਕਾਈ ਹੈ॥੨੩॥

ਕਰੀ ਨਸੀਹਤਿ ਤਬਿ ਤਿਸੈ ਜੇਤਿਕ ਬਨਿ ਆਵੈ।
ਰੀਤਿ ਭਿਰਾਈ ਰਾਗੀਅਨਿ ਕਰਿ ਰਾਗ ਸੁਨਾਵੈ।
ਤਿਮ ਮੋਰੀ ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨਹੁ ਇਹੁ ਬਿਨਾ ਕਮਾਏ।
ਪੰਡਤਿ ਰਾਗੀ ਜੋਤਸੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬਨਿ ਆਏ॥ ੨੪ ॥

ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ ਜਿੰਨੀ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਢੋਲਚੀ ਵਾਂਗ ਰੀਤ ਰਾਗੀਆਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਾਂਗ ਰਾਗ ਰਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣੋ, ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਇਹ ਜੋਤਸੀ, ਪੰਡਿਤ ਰਾਗੀ ਬਣ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੨੪॥

ਅਪਰਨ ਕੋ ਸਮਝਾਵਹੀਂ ਨਹਿਂ ਆਪ ਕਮਾਵੈ।
ਪਹੁਚਹਿ ਪੁੱਛੀ ਪੁਛਿਕੈ, ਰਹਿ ਠੋਰ ਬਤਾਵੈ।
ਐਸੀ ਬਨੀ ਬਤਾਉਨੀ ਬਿਰਲਾ ਸਮਝੰਤਾ।
ਸਮਝਹਿਗੋ ਸੋ ਤਰਹਿਗੋ ਸੁਨੀਅਹਿ ਸਿਖ ਸੰਤਾ॥ ੨੫ ॥

ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਐਸੀ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਇਸਨੂੰ ਬੁਝਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਿੱਖ ਸੰਤੋ! ਸੁਣੋ ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਜਾਵੋਗੇ ਤਾਂ ਤਰ ਜਾਵੋਗੇ॥੨੫॥

ਸ

ਕਹਯੋ ਪਾਰ ਨਹਿੰ ਪਰਤਿ ਹੈ ਤਰਿਹੈ ਨਹਿੰ ਜੋਲੋ।
ਜਬਿਲੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਿ ਫੋਕਟ ਤੋਲੋ।
ਗੁਰ ਸਾਚਾ ਜਿਨ ਕੋ ਮਿਲਹਿ ਸੇ ਬਖਸ਼ੇ ਜੈ ਹੈ।
ਪੁੰਜ ਪੁੰਨ ਹੁਇ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇ ਤਬਿ ਸੋ ਸਮਝੈ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥

ਚ

ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਤਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਕਹਿਣਾ ਨਿਸਫਲ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਖਸ਼ੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਦ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਬ

ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਭ ਪੰਥ ਮਹਿੰ ਨਿਜ ਦਾਸ ਚਲਾਵੈ।
ਜੇ ਮੰਨਹਿ ਸੋ ਪਾਰ ਹੈ ਪੁਨ ਜਨਮ ਨ ਪਾਵੈ।
ਏਕ ਸਮੈ ਦੁਰਭਿਛ ਪਰਯੋ ਅੰਨ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋਵਾ।
ਡੁਲਯੋ ਜਗਤ ਬਹੁ ਛੁਧਿਤ ਹੈ ਧੀਰਜ ਉਰ ਖੋਵਾ ॥ ੨੭ ॥

ਰ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਸਮੇਂ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਨ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਗਤ ਭੁਖਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਡੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਦਿਲ ਦਾ ਧੀਰਜ ਖੋਹ ਬੈਠਾ ॥੨੭॥

ਦ

ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਿਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਆਏ।
ਦੇਗ ਹੋਤਿ ਅਨਤੋਟ ਹੀ ਲੇ ਲੇ ਸਭਿ ਖਾਏ।
ਦਯਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਬਹੁ ਭਈ ਅੰਨੁ ਰੁ ਧਨ ਦੇਤੇ।
ਦੀਨ ਹੋਇ ਨਰ ਰੈਨ ਦਿਨ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਸਭਿ ਲੇਤੇ ॥ ੨੮ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ। ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਭ ਲੋਕ ਲੰਗਰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਅੰਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਨੁੱਖ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਲੈ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੮॥

ਰ

ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਗੁਰ ਦਾਨ ਕੋ ਬਿਸਮੇਂ ਨਰ ਨਾਰੀ।
ਕੀਰਤਿ ਪਸਰੀ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਕੋ ਸਮਤਾ ਧਾਰੀ।
ਪਿਖਹਿੰ ਸੁਨਹਿੰ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤੀ ਉਰ ਲਖਹਿੰ ਅਚੰਭਾ।
ਕਹਿੰ ਤੇ ਆਨਹਿੰ ਧਨੁ ਇਤਿਕ ਬਡਿ ਦਾਨ ਅਰੰਭਾ ॥ ੨੯ ॥

f

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਫੈਲ ਗਈ, ਕੋਣ ਬਰਾਬਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਵੇਖਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਏਨਾ ਧਨ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਤਬਹਿ ਦੇਖਤਿ ਬਿਸਮਾਈ।
ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਿਲਿ ਗਏ ਨਿਸਦਿਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਈ।

ਬੁਰੈ ਅੰਨ ਬੋਰਹਿ ਦਿਨਨ ਪੁਨ ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਹੈ।
ਆਵਤਿ ਰੋਜ਼ ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੁਗ ਸਮੈਂ ਅਚੈ ਹੈ॥ ੩੦॥

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਫਿਰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਮਿਲ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਮੁਕ ਜਾਵੇਗਾ ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਨਗੇ। ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਮੇਂ ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ ਹਨ॥੩੦॥

ਨਹਿੰ ਸੁਧ ਕੁਛ ਦੁਰਭਿੱਖ ਕੀ ਰਹਿ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲਾ।
ਚਲਹਿ ਦੇਗ ਨਿਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਇਮ ਚਿਤਹਿ ਬਿਸਾਲਾ।
ਹੁਤੇ ਸਮੀਪੀ ਮਾਤ ਕੇ ਸੋ ਜੁਗਤਿ ਬਤਾਏ।
'ਏਕ ਸਮੈਂ ਦਿਹੁ ਦੇਗ ਕੇ ਸੰਜਮ ਸੰਗ ਲਾਏ॥ ੩੧॥

ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਰਹੇਗਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ, "ਇਕ ਸਮੇਂ ਲੰਗਰ ਦੇਵੇ, ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਚਲਾਵੇ॥ ੩੧॥

ਨਾਂਹਿਤ ਕਿਤ ਜੇ ਅੰਨ ਆਇ? ਜੇ ਕਿਤਿਕ ਪਕਾਵੈ।
ਬੁਰਜੋ ਪੁਰਨ ਤੇ ਪਾਇੰ ਨਹਿੰ ਜੇ ਮੋਲ ਮੰਗਾਵੈ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨ ਬਾਰਤਾ ਮਾਤਾ ਮਨ ਡੋਲੀ।
ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਲਾਂਗਰੀ ਢਿਗ ਕਰਿ ਇਮ ਬੋਲੀ॥ ੩੨॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਨਾਜ ਕਿਥੋਂ ਆਵੇਗਾ? ਜਿਹੜਾ ਫਿਰ ਪਕਾਵਾਂਗੇ, ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਕਿਥੋਂ ਮੁੱਲ ਖਰੀਦਾਂਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਡੋਲ ਗਈ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ॥੩੨॥

'ਏਕ ਸਮੈਂ ਲੰਗਰ ਕਰਹੁ ਲੀਜਹਿ ਅੰਨ ਬੋਰਾ।
ਬੁਰਜੋ ਅੰਨ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਹੁ ਨਹਿੰ ਕਿਤ ਓਰਾ।
ਅਲਪ ਦੇਗ ਤਬਿ ਕਰਤਿ ਭੇ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਮਾਤਾ।
ਪਾਯੋ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਕੋ ਸਭਿਹਿਨ ਤਬਿ ਜਾਤਾ॥ ੩੩॥

"ਇਕ ਸਮੇਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਬੋੜਾ ਅਨਾਜ ਲਵੋ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਜ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਅਨਾਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ।" ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਬੋੜਾ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਬੋੜਾ ਭੋਜਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ॥੩੩॥

ਸਿਖ ਗਨ ਮਿਲਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਭਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ।
'ਕਹਜੋ ਮਾਤ ਸਰਫਾ ਕਰਹੁ, ਸੁਧ ਕਾਲ ਨ ਕਾਈ।
ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਲਗਿ ਰਹਹਿਗੋ ਨਰੁ ਭੇ ਸਮੁਦਾਯਾ।
ਦੇਗ ਨੀਤ ਹੀ ਚਲਹਿ ਜਿਮ ਇਹ ਬਜੋਤ ਬਨਾਯਾ॥ ੩੪॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ, "ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਫਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ

ਕਾਲ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿਣਗੇ, ਲੰਗਰ ਸਦਾ ਹੀ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਹੈ॥ ੩੪॥

ਸੁਨਤਿ ਕ੍ਰੋਧ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਜੇ ਬਚ ਕਠਨ ਬਖਾਨੇ।
 'ਰੀ ਉਜਰੀ! ਘਰ ਹੋਇ ਜੇ ਸੰਕੋਚ ਨ ਠਾਨੈ।
 ਭਾਨਾ ਇਮ ਕਰਤਾਰ ਕਾ ਕੋ ਕਰੈ ਉਪਾਈ।
 ਤਉ ਕਰਹਿ ਮੁਖਤਯਾਰ ਤਿਹ ਹੁਇ ਬੀਰ ਦਨਾਈ॥ ੩੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਕਹੇ, 'ਹੇ ਉਜਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਮਾਤਾ ਜੀ) ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਣਾ ਹੈ, ਕੋਣ ਉਪਾਅ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜੇ ਸੂਰਮਾ ਅਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਖਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥ ੩੫॥

ਨੋਟ:- ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਉਜਰੀ' ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਕਵੀ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਾਪ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਖੱਤ੍ਰੀ, ਨਾਰੀ, ਦਾਰਿਦੀ, ਕਾਇਰ ਅਰ ਕੂਰਾ।
 ਬਾਲਕ, ਚਾਕਰ ਨਵੇਂ ਹੁਇ ਜਿਹ ਪ੍ਰਿਤ ਉਰ ਉਰਾ।
 ਇਨ ਕੀ ਮੁਖਤਯਾਰੀ ਬੁਰੀ ਪਰਖੀ ਅਬਿ ਸੋਈ।
 ਭਲੀ ਹੋਤਿ ਬਰ ਜਨ ਕਰਹਿ ਲਘੁਤਾ ਤਬਿ ਹੋਈ॥ ੩੬॥

ਖੱਤਰੀ, ਇਸਤਰੀ, ਗਰੀਬ, ਕਾਇਰ, ਬੂਠਾ, ਬਾਲਕ, ਨਵਾਂ ਨੌਕਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਥੋੜਾ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਖਤਿਆਰੀ ਬੁਰੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਟਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅਠੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ (ਲਘੁਤਾ) ਛੁਟਿਆਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਜਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ॥ ੩੬॥

ਭਲਾ ਪੇਕਿਆਂ ਖੱਤ੍ਰੀਆਂ ਮਿਲਿ ਸੰਗ ਮਸੰਦਾਂ।
 ਨਵਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਕਾਇਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸੁ ਕਿਯ ਚੰਗਾ।
 ਅਕਲ ਦ੍ਰਿੜਾਈਅਸ ਮਾਤਿ ਕੋ ਮੈਂ ਜਾਨੋ ਸਾਰੀ।
 ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਤਿ ਲਖਨ ਕੋ ਕੋ ਸਿਖ ਅਧਿਕਾਰੀ॥ ੩੭॥

ਪੇਕਿਆਂ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ॥ ੩੭॥

ਭੇਦੀ ਆਸ਼ੇ ਮੋਹਿ ਕੇ ਬਿਰਲੇ ਸਿਖ ਕੋਈ।
 ਕਰਨ ਭ੍ਰਾਤ ਪੰਡਵਾਨ ਕੋ ਰਣ ਮਾਰਜੋ ਸੋਈ।
 ਪੁਨ ਬਤਾਇ ਕੁੰਤੀ ਕਹਜੋ ਇਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ਤੁਮਾਰਾ।
 ਹੁਤੀ ਕੁਮਾਰੀ ਜਨਮਿਓਂ ਸੁਤ ਸੂਰ ਉਦਾਰਾ॥ ੩੮॥

ਮੇਰੇ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸਿੱਖ ਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਕਰਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪੰਡਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਭਰਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ

ਅਰਜਨ ਨੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਰਜਨ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕੁੰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਕਵਾਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸੂਰਜ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪੁੱਤਰ ਜਨਮਿਆ ਸੀ॥੩੮॥

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਹੁ ਅਪਨੋ ਮਨ ਜਾਨੋ।
ਕਹਜੋ ਜੁਧਿਸ਼ਟਰ ਅਘਵਤੀ! ਕਿਯ ਬੁਰਾ ਮਹਾਨੋ।
ਹਤਨਿ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ? ਇਹੁ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ।
ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਤਿ ਕਜੋ ਮਾਰਿਤੇ ਜਾਨਤਿ ਬਡ ਭਾਈ॥ ੩੯॥

ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ ਆਪਣਾ ਭਰਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਰੋ। ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪਾਪਣੇ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਲਗੇਗਾ? ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੇ, ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸਮਝਦੇ॥੩੯॥

ਇਸ ਅਲੰਬ ਹੀ ਸਦ ਰਹਿਤ ਲਗਿ ਚਰਨੀ ਸਾਰੇ।
ਇਸ ਛਿਨ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਉ ਤੂੰ ਪੁਨ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰੇ।
ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਬਾਤ ਨ ਪਚਹਿ ਜਹਿ ਹੁਕਮ ਤੁਹਾਰਾ।
ਸੋ ਘਰ ਉਜਰਹਿ ਦੂਰ ਹੁਇ ਸੁਖ ਕਹਾਂ ਉਦਾਰਾ?॥ ੪੦॥

ਇਸ ਆਸਰੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਰਨ ਦੀ ਚਰਨੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁਖ ਨਾ ਵਿਖਾਓ ਤੇ ਫਿਰ ਸਰਾਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਚੇਗੀ। ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਬਹੁਤਾ ਸੁਖ ਕੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਘਰ ਹੀ ਉਜੜ ਜਾਵੇਗਾ॥੪੦॥

ਨੋਟ:- ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਲੋਮਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਜਿਸ ਘਰ ਮਹਿੰ ਦੈ ਮਤੇ ਹੁਇ ਥਿਰ ਰਹੈ ਨ ਕੋਊ।
ਹੁਕਮ ਦ੍ਰਯੋਧਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਬਿਨਸਯੋ ਤਬਿ ਸੋਊ।
ਮਾਨਯੋ ਕੇਕਈ ਕੋ ਹੁਕਮ ਦਸਰਥ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈ।
ਰਹਹਿ ਸਦਨ ਮਹਿੰ ਆਪਦਾ ਨਿਤ ਦੁਖ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੪੧॥

ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਦੋ ਸਲਾਹਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਯੋਧਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦ੍ਰਯੋਧਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਦਸਰਥ ਕੇਕਈ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਭਗੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਤ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੪੧॥

ਇਮ ਕਹਿ ਕ੍ਰੁਧਤਿ ਅਧਿਕ ਹੈ ਕਹਿ ਅਧਿਕ ਕਠੋਰਾ।
'ਖੱਤ੍ਰੀ ਗਨ ਕੋ ਹਤਹਿਗੋ ਮਮ ਪੰਥ ਸੁ ਜੋਰਾ।
ਲੂਟ ਲੇਹਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਬਡਿ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਵੈ।
ਭੋਗਹਿਗੋ ਸਿਖ ਆਪਦਾ ਵਿਚ ਝਾਰਨਿ ਜਾਵੈ॥ ੪੨॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਕਰੇ। ਮੇਰਾ ਪੰਥ ਆਪਣੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ। ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਡਰ ਉਪਜਾਉਣਗੇ। ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ॥੪੨॥

ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਤਨ ਖਾਲਰੀ ਤਿਨ ਕੀ ਉਤਰਾਉਂ।
ਬਰਤਾਉਂ ਐਸੇ ਸਮਾ ਸਭਿ ਕੇ ਦਿਖਰਾਉਂ।
ਕਾਤੁਰ ਕੇ ਸੂਰਾ ਕਰੋਂ ਹੁਇ ਕਾਤੁਰ ਸੂਰੇ।
ਰਾਜਾਈ ਰਾਜਾਨ ਕੀ ਕਰਿ ਹੋਂ ਸਭਿ ਦੂਰੇ॥ ੪੩॥

ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਖੱਲ ਲੁਵਾਵਾਂਗਾ, ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਵਰਤਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਖਾਵਾਂਗਾ। ਕਾਇਰ ਨੂੰ ਸੂਰਬੀਰ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਕਾਇਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਰਜਵਾਜ਼ੇਸ਼ਾਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ॥੪੩॥

ਨੋਟ : ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਤੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਵਾਕ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ 'ਅਲਖ ਅਰਾਧਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਣ ਵਾਲੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਵਾਕ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਅਟਕਾ ਭਾਵ ਰੋਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਸਰਾਪ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਐਸਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ।

ਪੁਰਖ ਮਜ਼ੂਰੀ ਕਰਹਿਗੇ ਤੀਯਨਿ ਕੇ ਆਗੇ।
ਤ੍ਰਿਯਾ ਬਨਹਿੰ ਬਿਭਚਾਰਨੀ ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੇ ਤਜਾਗੇ।
ਈਸੇ ਕੀ ਅਉਲਾਦਿ ਕੇ ਸੋਪੋਂ ਸਿਖ ਨਾਰੀ।
ਹੋਵੈ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਧਰਮ ਤੇ ਸਭਿ ਲਾਜ ਬਿਸਾਰੀ॥ ੪੪॥

ਪੁਰਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨਗੇ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਭਚਾਰਨਾਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਈਸੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸੋਪਣਗੇ। ਸਾਰੀ ਲਾਜ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਧਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੪੪॥

ਨੋਟ : ਈਸਾ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁਆਰੇ ਹੀ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਦਨ ਸਦਨ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਹੁਇ ਪਰਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ।
ਹਮ ਪੀਛੇ ਸੰਮਤ ਬਿਤੇ ਦਸ ਘਾਟ ਪਚਾਸਾ।
ਇਮ ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਿਬੇ ਹਿਤ ਆਏ।
ਮਾਤ ਸੰਗ ਸਿਖ ਅਪਰ ਜੇ ਡਰਪੇ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੪੫॥

ਘਰ ਘਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣਗੇ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ-ਭਰੇ ਬਚਨ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਡਰ ਗਏ॥੪੫॥

'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਵਾਹਿਗੁਰ' ਕਹਿੰ ਬਾਰੰਬਾਰਾ।
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਕਲਪੀ ਬਹੁ ਤਲੋਚਨ ਜਲ ਡਾਰਾ।
'ਬਖਸ਼ਹੁ ਬਖਸ਼ਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਭੂਲਤਿ ਸਭਿ ਜੀਵੰ।
ਕਹਾਂ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਟਿਕਟ ਹੀ ਕਲਿ ਅਧਿਕ ਨ ਥੀਵੰ॥ ੪੬॥

ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕਲਪੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਵਹਿ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਸਭ ਜੀਵ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹਨ। ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਲਜੁਗ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ"॥੪੬॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਸਿਖ ਰਹੇ 'ਪ੍ਰਭੂ ! ਕਹਿਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ।
 ਤੁਮ ਹੀ ਕੇ ਪੁਨ ਲਾਜ ਹੈ ਕਿਮ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰਾ।
 ਸਿੱਖਨ ਜੁਤਿ ਕੰਪਤਿ ਜਨਨਿ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।
 ਦੇਖਿ ਦੀਨਤਾ ਸੁਭਿਨਿ ਦਿਸਿ ਬੋਲੇ ਪੁਨ ਬਾਨੀ ॥ ੪੭ ॥

ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਫਿਰ ਲਾਜ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਸਰਾਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਸਿੱਖਾਂ ਸਹਿਤ ਕੰਬਦੀ ਹੋਈ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰ ਦੀਨਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ॥੪੭॥

'ਹੇ ਜਨਨੀ ਤੁਵ ਕਲਪਤੇ ਕੁਛ ਸਮਾ ਗੁਜ਼ਾਰੈ।
 ਸੇ ਚਾਲੀ ਬੀਤੇ ਬਰਖ ਤਨ ਤਜਨੁ ਹਮਾਰੇ।
 ਇਤਨੇ ਦਿਯੋ ਹਟਾਇ ਅਬਿ ਤਬਿ ਹੋਇ ਤਮਾਸ਼ਾ।
 ਬਖਸ਼ਾਵਤਿ ਸਿਖ ਮਾਤ ਪੁਨ ਅਸ ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੪੮ ॥

"ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਤਰਕ ਅਧੀਨ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾਂਗਾ। ਜਦ ਇਕ ਸੌ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਭਾਵ ਇਕ ਸੌ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੪੮॥

ਫੰਦ- ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਤਿ ਬੋਲੇ। 'ਰਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਓਲੇ।
 ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਗ। ਨਹੀਂ ਸ੍ਰਾਪ ਆਉਗ ॥ ੪੯ ॥

ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ, "ਓਨਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਆਸਰੇ ਰਹੋਗੇ, ਲੰਗਰ ਚਲਾਉਗੇ ਸਰਾਪ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ॥੪੯॥

ਜਬੈ ਲੰਗਰ ਅਟਕਾ। ਤਬੈ ਸ੍ਰਾਪ ਸਟਕਾ।
 ਪੁੰਨ ਮੋਜ ਧਰਿਕੈ। ਥਿਰੇ ਰੂਪ ਹਰਿਕੈ ॥ ੫੦ ॥

ਜਦ ਲੰਗਰ ਅਟਕੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਸਰਾਪ ਆਵੇਗਾ।" ਫਿਰ ਮੋਜ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਹਰੀ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੇ ॥ ੫੦ ॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਚਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਤਾਲੁਵੀਵਾਂ

ਸ਼ਹੀਦ

ਦੋਹਰਾ- ਉੱਗੁ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰਾਪ ਕੇ ਬਰਹਰ ਕੰਪਹਿ ਜੀਅ।
 ਕਰਹਿੰ ਨ ਬਿੱਪੈ ਬਹੁਰ ਕਬਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਕਰਿ ਹੀਅ ॥ ੧ ॥

ਸਰਾਪ ਦੇ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਕੰਬਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਲਟ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ-ਹੋਤਿ ਤਥਾ ਲੰਗਰ ਬਹੁਤ ਗਨ ਚੂਨ ਪਕਾਵੈ।
 ਬ੍ਰਿੰਦ ਲਾਂਗਰੀ ਲਗੇ ਰਹਿੰ ਕਬਿ ਬੁਰਨ ਨ ਪਾਵੈ।
 ਖਾਇੰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਨਰੁ ਸਦਾ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਧਾਵੈ।
 ਕੋ ਦਾਤਾ ਅਸ ਗੁਰ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ॥ ੨॥

ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਟਾ ਪਕਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਲਾਂਗਰੀ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਨੁੱਖ ਰੋਜ਼ ਲੰਗਰ ਛਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੋਕ ਜੱਸ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ॥੨॥

ਦੇਗ ਕਰੈਂ ਨਰ ਰੈਨ ਦਿਨ ਤਿਮ ਹੀ ਬਰਤਾਵੈ।
 ਛੁਧਿਤਿ ਨ ਰਹੈ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਤੇ ਖਾਵੈ।
 ਸਭਿ ਜਗ ਮਹਿੰ ਦੁਰਭਿਛ ਪਰਜੋ ਬਹੁ ਡੁਲੀ ਲੁਕਾਈ।
 ਦੁਖ ਭੁਖ ਹਰਤਾ ਗੁਰੂ ਲਖਿ ਆਵਹਿੰ ਸ਼ਰਣਾਈ॥ ੩॥

ਦਿਨ ਰਾਤ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਭੁੱਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਛੱਕਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਜੱਗ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਲੁਕਾਈ ਬਹੁਤ ਡੋਲ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਭੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ॥੩॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਥਿਰੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਤੀਰਾ।
 ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਰ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਧੀਰਾ।
 ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕੈ ਅਸ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ।
 'ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਹਮੈ ਬਤਾਈਐ ਜਿਸ ਤੇ ਅਨੁਜਾਨੀ॥ ੪॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਕੁਝ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ॥੪॥

ਕਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ ਕਯਾ ਕਿਰਤ ਕਰੰਤੇ?।
 ਗਤਿ ਮਿਤ ਇਨ ਕੀ ਕੋਨ ਹੈ ਕਯਾ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰੰਤੇ?।
 ਕਿਸ ਬਲ ਬਾਸਾ, ਹੈਂ ਕਿਤਿਕ, ਪਦਵੀ ਇਨ ਕੇਤੀ।
 ਸਭਿ ਗਯਾਤਾ ਕੇ ਤੁਮ ਧਨੀ ਅਹੀਐ ਹਮ ਸੇਤੀ॥ ੫॥

ਸ਼ਹੀਦ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਮਿਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਵਾਸਾ ਹੈ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਪਦਵੀ ਹੈ। ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਧਨੀ ਹੋ, ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ॥੫॥

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਗੁਰ ਹਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਫੁਰਮਾਯੋ।
 'ਗੁਪਤ ਹੁਤੀ ਬੁਝੀ ਤੁਮਹੁ ਕਹਿਬੋ ਬਨਿ ਆਯੋ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਆਪਨੀ ਸਭਿ ਰਖਹਿ ਹਜ਼ੂਰੀ।
ਸੇਵਕ ਕੀ ਪਤਿ ਰਾਖਤੇ ਆਪੇ ਗੁਰ ਪੂਰੀ॥ ੬॥

ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਪਏ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਪਤ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੁਣ ਕਹਿਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ।" ਸਤਿਗੁਰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਆਪ ਹੀ ਪੱਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ॥੬॥

ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਕਲਿ ਕਾਲ ਇਹੁ ਬਰਤਯੋ ਬਡ ਘੋਰੇ।
ਗੁਰ ਪਾਲੀ ਸਿਖ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਭਲਕਾਵ ਨ ਭੋਰੇ।
ਤਾੜਤਿ ਹੈ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭੇਖਾ।
ਹੁਕਮ ਸੌਤਿਤਾ ਟਿਕਨਿ ਮਨ ਸਿੱਖਨ ਗੁਰ ਦੇਖਾ॥ ੭॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ, ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਘੋਰ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਲਕ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਤੇ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸੱਤ ਕਰਕੇ ਮੰਨਣਾ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਹ ਕੁਝ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ॥੭॥

ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੈ ਸਿਦਕ ਮੈਂ ਅਰ ਰਣ ਮਹਿੰ ਸੂਰਾ।
ਸੋ ਭਉਜਲ ਤੇ ਤਰਿ ਗਯੋ ਪਾਯੋ ਪਦ ਰੂਰਾ।
ਜਿਨਕੇ ਸਿਦਕ ਨ ਸਾਬਤੀ ਕਾਤੁਰ ਜੰਜਾਲੀ।
ਭਟਕਤਿ ਜਨਮ ਰੁ ਮਰਨ ਮਹਿੰ ਸੁਖ ਤੇ ਨਿਤ ਖਾਲੀ॥ ੮॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਾਬਤ ਸਿਦਕ ਹੈ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ ਉਹ ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਕਾਇਰ ਅਤੇ ਧੰਧਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਗੁਰੂ ਖਰੇ ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਚਿਰਕਾਲ ਉਡੀਕੈ।
ਖੇੜਸ ਤੱਤਨਿ ਦੇਹ ਧਰਿ ਥਿਰ ਰਹੈਂ ਸੁ ਨੀਕੈ।
ਹਿਤ ਸਹਾਇਤਾ ਹਮ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਬਨਹਿੰ ਸਹਾਈ।
ਦਸ ਸਹੰਸੂ ਸੰਮਤ ਲਗੋ ਦੇਖੋਂ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਈ॥ ੯॥

ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਉਡੀਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਉਹ ਜੋ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਕੁਸੰਗ ਕਰਕੇ ਔਝੜਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੱਕਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਕਦ ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਉਥੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣਦੇ ਹਾਂ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਕ ਅਸੀਂ ਔਖਾਂ ਲਾਈ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ॥੯॥

ਹਮਰੀ ਦਿਸਿ ਕੋ ਸਿੱਖ ਇਹੁ ਚਲਿ ਆਵਹਿ ਕੈਸੇ।
ਜੋ ਆਵਤਿ ਰਲ ਜਾਤਿ ਹੈ ਸਿੱਖਨਿ ਮਹਿੰ ਤੈਸੇ।
ਸਿੱਖ ਛਪੰਜਾ ਕ੍ਰੋੜ ਹੈਂ ਸੋਪੇ ਗੁਰ ਹਾਥਾ।
ਹੁਕਮ ਅਹੈ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਸਭਿ ਕਰਹੁ ਸਨਾਥਾ॥ ੧੦॥

ਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਚਲ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਰਲ ਜਾਵੇ। ਛਪੰਝਾ ਕਰੋੜ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੌਂਪੇ ਹਨ। ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇਹੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਵਾਲਾ ਬਣਾਓ॥੧੦॥

ਸੁੱਧ ਧਰਮ ਕਰਿ ਕੈ ਇਨਹੁੰ ਕਲਿ ਕਾਲ ਮਝਾਰਾ।
ਕਰੋ ਉਧਾਰਨ ਜਗਤ ਤੇ ਲਹਿੰ ਸਿੰਧ ਕਿਨਾਰਾ।
ਉਤ ਤੇ ਲੋਕ ਕੁਬੇਰ ਲਗਿ ਇਤ ਭੂ ਪਰ ਸਾਰੇ।
ਗੁਰੂ ਉਡੀਕਹਿਗੇ ਖਰੇ ਸਿਖ ਓਰ ਨਿਹਾਰੇ॥ ੧੧॥

ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਓਧਰੋਂ ਕੁਬੇਰ ਪੁਰੀ ਤਕ ਏਧਰੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲ ਤਕਦੇ ਹੋਏ ਉਡੀਕਣਗੇ॥੧੧॥

ਧਨਦ ਲੋਕ ਭਵਲੋਕ ਲਗਿ ਬਿਚਰਹਿੰ ਗਨ ਸਾਰੇ।
ਜਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ, ਸਭਿ ਪਰ ਬਲ ਧਾਰੇਂ।
ਜਸ ਜਸ ਹੁਇ ਇਨ ਭਾਵਨਾ ਤਸ ਤਸ ਸਿਧ ਹੋਵੈ।
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਅਸੁਰਾਨ ਪਰ ਸਭਿ ਕੋ ਇਹ ਜੋਵੈ॥ ੧੨॥

ਕੁਬੇਰ ਲੋਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਲੋਕ ਤਕ ਸਾਰੇ ਵਿਚਰਨਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਹੀਦ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ, ਰਾਕਸ਼ ਆਦਿ ਸਭ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ॥੧੨॥

ਪਸੂ, ਪੰਖੀ, ਨਗ, ਨਾਗ, ਨਰੁ, ਜਛ, ਗੰਧੂਬ ਬਿੰਦਾ।
ਰਾਖਸ਼ਿ ਆਦਿਕ ਅਪਸਰਾ ਧਰਿ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਲੰਦਾ।
ਹੁਕਮ ਸ਼ਹੀਦਨਿ ਕੋ ਚਲਹਿ ਇਨ ਸਭਿ ਪਰ ਜਾਨੋ।
ਅਪਰਨ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾਂ ਜਮਦੂਤ ਮਹਾਨੋ॥ ੧੩॥

ਪਸੂ, ਪੰਛੀ, ਪਰਬਤ, ਨਾਗ, ਮਨੁੱਖ, ਜਛ, ਗੰਧੂਬ ਆਦਿ, ਰਾਖਸ਼, ਅਪਸਰਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਉਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚੱਲੇਗਾ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਹੋਣਗੇ॥੧੩॥

ਬੁਝਿ ਸ਼ਹੀਦਨਿ ਕੋ ਫਿਰਹਿੰ ਉਰ ਮਹਿੰ ਡਰ ਧਾਰੇ।
ਲੋਕ ਕਹੈਂ ਬੈਤਾਲ ਇਨੁ ਲਖਿ ਭੇਦ ਉਦਾਰੇ।
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਨਿ ਕੋ ਪਠੈਂ ਜੋ ਸੋ ਇਨ ਕੇ ਨਾਮੁ।
ਬਿਦਯਾਧਰ ਭਾਖਤਿ ਸਕਲ ਬਿਲਸਤਿ ਅਭਿਰਾਮੁ॥ ੧੪॥

ਉਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੇਦ ਜਾਣ ਕੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਤਾਲ ਕਹਿਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਧਰ ਦੇਵਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੧੪॥

ਲਖਹੁ ਅਸੁਭ ਭੀ ਇਨਹੁ ਮੈਂ, ਸੁਭ ਅਹੈਂ ਘਨੇਰੇ।
 ਹੈ ਸੁਭਾਵ ਤ੍ਰੈ ਬਿਧਿਨਿ ਗੁਨ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਕੇਰੇ।
 ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੁਜਵਾਵਈਂ ਜੋ ਹੈ ਇਨ ਕੇਰੀ।
 ਪੂਰੀ ਕਰਤਿ ਸੁ ਕਾਮਨਾ ਜਸੁ ਜਨ ਹੈ ਕੇਰੀ॥ ੧੫॥

ਲੱਖਾਂ ਅਸੁਭ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੁਭ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤੋ, ਤਮੋ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੧੫॥

ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੇ ਦਾਤਾ ਅਹੈਂ ਦੇਤੇ ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਨੀ।
 ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਇਹੁ ਧਰਿ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਾਨੀ।
 ਦੇ ਕਰਿ ਇਨ ਕੋ ਭਰਤਖੰਡ ਸੁਰ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰੇ।
 ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਨਿਚਿੰਤ ਹੁਇ ਸਾਂਭੀ ਸਭਿ ਕਾਰੇ॥ ੧੬॥

ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇ ਇਹ ਦਾਤਾ ਹਨ, ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁਣ ਇਹ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੧੬॥

ਪਹੁੰਚਹਿ ਜੋ ਦੇਵਨ ਸਭਿਨਿ ਅਰਪਤਿ ਜੇ ਪ੍ਰਾਨੀ।
 ਹਾਥ ਸ਼ਹੀਦਨਿ ਹੋਇ ਕੈ ਜੈ ਹੈ ਸਭਿ ਥਾਨੀ।
 ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਇਸੁ ਕਾਰ ਲਗਾਏ।
 ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਕਬਿ ਨਹਿੰ ਬਿਸਰਾਏ॥ ੧੭॥

ਜਿਹੜੇ ਦੇਵਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਕੁਝ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਉਣ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਥਾਂ ਜੈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰ ਵਿਚ ਲਾਏ ਹਨ, ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਸਦਾ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਦੀ ਵੀ ਭੁਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ॥੧੭॥

ਹੈਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕੇ ਲਘੁ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਭੋਜਨ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਚਵਹਿੰ ਸਭਿ ਕਾਲਾ।
 ਸੂਖਮ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਬਰਨ ਬਹੁ ਨਿਜ ਤਨ ਪਰ ਧਾਰੇ।
 ਅਸਵਾਰੀ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਕੀ ਆਰੋਹਿ ਬਿਹਾਰੇ॥ ੧੮॥

ਸ਼ਹੀਦ ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਹਨ, ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਕੋਮਲ ਵਸਤਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਢਿਰਦੇ ਹਨ॥੧੮॥

ਅਸਨ ਬਸਨ ਬਾਹਨ ਭਲੇ ਜੇਤਿਕ ਇਹੁ ਲੈ ਹੈਂ।
 ਸਭੈ ਮੁਹਾਬ ਸ਼ਹੀਦ ਗਨ ਜਿਮ ਕਿਮ ਕੋ ਦੈ ਹੈਂ।

ਸਭਿ ਦੀਪਕ ਸਭਿ ਖੰਡ ਕੇ ਸਭਿ ਸੈਲਨ ਸੈਲਾ।
ਸਾਗਰ ਸਲਿਤਾ ਪਰ ਫਿਰਹਿ ਭੂਲਹਿ ਨਹਿ ਭੈਲਾ ॥੧੯॥

ਭੋਜਨ, ਵਸਤਰ ਅਤੇ ਵਾਹਣਾਂ ਜੈਸੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਇਹ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਦੀਪਾਂ ਸਭ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸੈਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਭੂਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੯॥

ਅਵਲੋਕਹਿ ਸਭਿ ਬਲ ਬਿਚਰਿ ਮਾਯਾ ਜੁ ਤਮਾਸ਼ਾ।
ਜਬਾ ਬਿਪਸ਼ਚਿਤ ਨਿਪੁ ਭਯੋ ਕੀਨੀ ਤਿਨ ਆਸ਼ਾ।
ਮਾਯਾ ਕੇ ਦੇਖਨਿ ਗਯੋ ਚਹੁ ਕੁੰਟ ਮਝਾਰਾ।
ਦੇਖਤਿ ਦੇਖਤਿ ਨਹਿ ਮੁਰਯੋ ਨਹਿ ਅੰਤ ਨਿਹਾਰਾ ॥੨੦॥

ਸਭ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਾ ਬਿਪਸ਼ਚਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਸਨੇ ਆਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰੇ ਕੂਟਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਿਆ ਸੀ। ਵੇਖਦਾ-ਵੇਖਦਾ ਮੁੜਿਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅੰਤ ਵੇਖਿਆ ॥੨੦॥

ਤਿਮ ਹੀ ਸਕਲ ਸ਼ਹੀਦ ਇਹੁ ਜਗ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ।
ਤਨ ਜੋਨੀ ਅਪਰ ਨ ਧਰਹਿ ਜਿਮੁ ਜੀਵ ਸੁ ਆਸ਼ਾ।
ਭਰਮਤਿ ਨਹਿ ਮਰਿਬੇ ਜਨਮ ਸਿਰ ਪਰ ਗੁਰ ਪੂਰਾ।
ਪਾਲੀ ਸਭਿ ਸੰਭਾਲ ਲੇ ਕਹਿ ਕੈ ਬਚ ਰੂਰਾ ॥੨੧॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦ ਜਗਤ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਜੀਵ ਆਸ਼ਾ ਦੇ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਜੂਨਾਂ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜੂਨਾਂ ਨਹੀਂ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਹ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਰਨ ਜੰਮਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਭਰਮਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾਲੀ ਵਾਂਗ ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਸਬਲ ਸਮੂਹ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਲਖਿ ਐਸੇ।
ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿੱਖ ਹੋ ਬੁਝੀ, ਕਹਿ ਤੈਸੇ।
ਅਹੈ ਨਾਥ ਜੇ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਤਿਨ ਸੰਗਤਿ ਜੋਈ।
ਸਿੱਧ ਅਹੈ ਸਮੁਦਾਇ ਸੋ ਸਿੱਧੀ ਧਰ ਸੋਈ ॥੨੨॥

ਸਾਰੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਤੀ ਜਾਣੋ, ਇਹ ਗਤਿ ਮਿਤ ਸਹਿਤ ਬਲ ਦੇ ਐਸੇ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਨੌਂ ਨਾਥ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਸੰਗਤ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੱਧੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉਹ ਸਿੱਧਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਇਆ ਹੈ ॥੨੨॥

ਕਹੈ ਦੀਨ ਵਾਲੀ ਜਿਸੈ ਬਹੁ ਦੀਨ ਕਮਾਵੈ।
ਲਖਹੁ ਮੁਹੰਮਦ ਕੀ ਅਹੈ ਤਿਹ ਨਿਕਟ ਰਹਾਵੈ।
ਨਾਮ ਜਨਾਇਤ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਜਗ ਬਿਖੈ ਕਹਾਵੈ।
ਕਯਾ ਕਹੀਯਹਿ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਕਯਾ ਕਿਸਹਿ ਸੁਨਾਵੈ ॥੨੩॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੀਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਦੀਨ ਵਾਲੀ ਜਨਾਇਤ

ਅਖਵਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਹੰਮਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਨਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੀਏ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈਏ॥੨੩॥

ਨਿਗੁਰੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਤਿ ਜੇ ਕਰਤੇ ਮਨ ਭਾਯਾ।
ਤਨ ਤਜਾਗਤਿ ਹੁਇ ਭੂਤਨੇ ਤਨ ਪ੍ਰੇਤ ਕੁ ਪਾਯਾ।
ਸੰਕਟ ਬਿਖੈ ਬਿਤਾਵਤੇ ਨਿਜ ਬੈਸ ਮਹਾਂਨੀ।
ਗੁਰ ਬਿਨ ਕਿਮ ਸੁਖ ਕੋ ਲਹੈ ਅੰਧੇ ਅੱਗਯਾਨੀ॥੨੪॥

ਜਿਹੜੇ ਨਿਗੁਰੇ ਬੇਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦੇ ਹੀ ਭੂਤਨੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਅਗਿਆਨੀ ਕਿਵੇਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ॥੨੪॥

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਗੁਰ ਕੋ ਬਚਨ ਮਨ ਬਿਖੈ ਬਸਾਯੋ।
ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪੂਰਨ ਕਲਾ ਤੁਮ ਸਕਲ ਬਤਾਯੋ।
ਪਰੇ ਸ਼ਰਨ ਤੁਮਰੀ ਮਲਿਨ ਲਿਹੁ ਆਪ ਸੁਧਾਰੀ।
ਕਯਾ ਜਾਨਹਿ ਨਰ ਮੰਦ ਮਤਿ ਗਤਿ ਅਗਮ ਅਪਾਰੀ॥੨੫॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਿਆ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਧੰਨ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਪੂਰਨ ਕਲਾ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਮਿਲਾ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਗਤੀ ਹੈ॥੨੫॥

ਕਿਤਿਕ ਦਯੋਸ ਦੁਰਭਿੱਛ ਰਹਹਿ ਦਿਹੁ ਆਪ ਬਤਾਈ?।
ਅੰਨ ਬੁਰਯੋ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਡੁਲ ਗਈ ਲੁਕਾਈ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਬਾਕ ਕੋ ਦੁਖ ਕਾਲ ਬਿਤਾਯੋ।
'ਬਰਖਹਿ ਘਨ ਸਭਿ ਭੂਮ ਪਰ ਅਬਿ ਸਮਾ ਸੁ ਆਯੋ'॥੨੬॥

ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਕਾਲ ਦਾ ਸੰਕਟ ਰਹੇਗਾ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਵੋ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਅਨਾਜ ਮੁਕ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਲੁਕਾਈ ਡੁਲ ਗਈ ਹੈ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਲ ਦੇ ਦੁਖ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੱਸਿਆ, "ਹੁਣ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਬਾਰਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ ਹੈ"॥੨੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਧਰਿ ਪਗ ਪੰਕਜ ਸੀਸ।
'ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਗਰੇ ਭਨਹਿ ਜਾਨਿ ਰੂਪ ਜਗਦੀਸ਼॥੨੭॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਰੂਪ ਜਾਣ ਕੇ 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਕਿਹਾ॥੨੭॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੧॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਬਤਾਲੀਵਾਂ

ਇਕ ਸੁਨਿਆਰੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਦੋਹਰਾ-ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਕ ਲਰਕਾ ਤਹਿ ਆਇ।
ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਨਮੁਖ ਖਰਜੇ ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਸਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਲੜਕਾ ਉਥੇ ਆਇਆ। ਉਹ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਕਲਗੀਧਰ ਅਵਿਲੋਕਿ ਕੈ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
'ਕਿਹ ਕੇ ਸੁਤ ਲਰਕੇ ਕਹੋ, ਕਿਸ ਪੁਰਿ ਮੈ ਸਾਲਾ ?।
ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਹੈ ਕਵਨ ਤੁਵ ?' ਸੁਨਿ ਤਾਂਹਿ ਬਤਾਯੋ।
'ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਮੈਂ ਸਰਨੀ ਆਯੋ ॥ ੨ ॥

ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਲੜਕੇ ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਤੇ ਕਿਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਹੈ ? ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਤ ਗੋਤ ਕੀ ਹੈ ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ॥੨॥

ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੀ ਲਈ ਮੋਲੇ ਕਾ ਬੇਟਾ।
ਪਿਤ ਨੇ ਲੀਨੀ ਚਰਨ ਕੀ, ਕਛੁ ਦੇ ਤੁਮ ਭੇਟਾ।
ਬਾਸੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰੰਦ ਕੇ ਹਮ ਸਿੱਖ ਤੁਮਾਰੇ।
ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਮੈਂ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਦੀ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਮੋਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਹੁਣ ਅਸਲ ਗੱਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ॥੩॥

ਵਸਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰੰਦ ਹੈ ਕੈ ਭਯੋ ਉਜਾਰੇ।
ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਹੈਂ ਤੁਰਕ ਬਸਿ ਜਿਸੀ ਮਝਾਰੇ।
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿਯਾਰੇ ਪਹਿਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ।
'ਹੁਇ ਹੈ ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਜਿਮ ਗੁਰ ਕੋ ਭਾਨਾ ॥ ੪ ॥

ਸਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀ ਤੁਰਕ ਵੱਸਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਪਹਿਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪॥

ਅਬਿ ਤੋ ਮੈਂ ਵਸਤੀ ਤਜਯੋ ਢਿਗ ਆਇ ਤੁਮਾਰੇ।
ਗੁਰੁ ਕਹਯੋ 'ਘਰੁ ਕੋ ਜੁ ਨਰ ਕੋ ਤੋਹਿ ਸੰਗਾਰੇ?'।
ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ ਲਰਕੇ ਤਬਹਿ 'ਪਿਤ ਮ੍ਰਿਤੁ ਦਿਨ ਥੋਰੇ।
ਮਾਤਾ ਆਈ ਹੈ ਇਹਾਂ ਤੁਮ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ' ॥ ੫ ॥

ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਸਦੀ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਘਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੈ?" ਫਿਰ ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈ ਹੈ" ॥੫॥

ਕਹਿੰ ਗੁਰ 'ਰਹਹੁ ਹਜ਼ੂਰ ਅਬਿ ਮਾਤ ਭਿ ਰਖਿ ਪਾਸੀ।
ਸੁਨਿ ਲਰਕੇ ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੀ ਜਿਮ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।
ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤੇ ਲੀਨ ਘਰ ਤਹਿ ਮਾਤਿ ਬਸਾਈ।
ਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹਿਬੇ ਲਗਯੋ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਈ ॥ ੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਪਾਸੋਂ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਈ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ॥੬॥

ਬੁਝਯੋ ਗੁਰ ਇਕ ਦਿਨ ਬਿਖੈ 'ਕਹੁ ਸਿਖ ਹਮ ਪਾਹੀ।
ਕੰਮ ਜੁ ਹੈ ਸੁਨਿਆਰ ਕੋ ਜਾਨਤਿ ਕੈ ਨਾਂਹੀ?'।
ਕਹਿ ਲਰਕਾ 'ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਅਪਨੋ ਸਭਿ ਕਾਮੂ।
ਜ਼ੇਵਰ ਸਗਰੀ ਰੀਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਹੋਂ ਅਭਿਰਾਮੂ' ॥ ੭ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, "ਹੇ ਸਿੱਖ! ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਜਿਹੜਾ ਸੁਨਿਆਰਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਉਹ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?" ਉਸ ਲੜਕੇ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸੁਨਿਆਰੇ ਦੇ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਘੜ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ" ॥੭॥

ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਭੂ 'ਲੇਹੁ ਅਬਿ ਇਕਦਸ ਦੀਨਾਰ।
ਆਨਿ ਬਿਭੂਖਨ ਘਰਿ ਭਲੋ ਹਮ ਕਰਹਿ ਨਿਹਾਰ।
ਕੋਸ਼ਪ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮੁ ਕੋ ਦੀਨਸਿ ਤਤਕਾਲਾ।
ਘਰਨਿ ਲਗਯੋ ਭੂਖਨ ਭਲੋ ਚਤੁਰਈ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਹੁਣ ਇਹ ਗਿਆਰਾਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ, ਲਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਘੜ ਕੇ ਲਿਆਵੋ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ।" ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਗਿਆਰਾਂ ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਹ ਲੜਕਾ ਬੜੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਗਹਿਣੇ ਘੜਨ ਲੱਗਾ ॥੮॥

ਅਲੰਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਘਰਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਢਿਗ ਲੇ ਆਯੋ।
ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਿਸ ਪਰੁ ਭਲੇ ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ ਅਲਾਯੋ।

ਕੋਸ਼ਪ ਕੋ ਸੋਪਯੋ ਤਬੈ ਜੇਤਿਕ ਚਹਿ ਹੇਮਾ।
ਦੇਹੁ, ਘਰਾਇ ਬਿਭੂਖਨੰ, ਲੀਜੈ ਪੁਨ ਤੇਮਾ ॥ ੯ ॥

ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਗਹਿਣੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲੈ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਹਿਣੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਗਹਿਣੇ ਖਜਾਨਚੀ ਨੂੰ ਸੋਪ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਇਹ ਲੜਕਾ ਸੋਨਾ ਚਾਹੇ ਦੇ ਕੇ ਗਹਿਣੇ ਘੜਾ ਲਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਓਨਾ ਹੀ ਸੋਨਾ ਤੋਲ ਕੇ ਲੈ ਲਵੇ ॥੯॥

ਜੇਮਾ ਕਰਹੁ ਬਿਚ ਕੋਸ਼ ਕੇ ਭੂਖਨ ਕਰਿ ਬੂੰਦਾ।
ਚਾਹਿ ਕਿਤਿਕ ਹੈ ਦਿਨਹੁ ਕੀ ਇਹੁ ਚਤੁਰ ਬਿਲੰਦਾ।
ਇਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਬੁਝਨਿ ਕਰਜੋ 'ਕੋ ਐਬ ਨ ਲਾਗਾ?'।
ਕਹਿ ਲਰਕਾ 'ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਤਿਸੰਗੈ ਪਾਗਾ' ॥ ੧੦ ॥

ਬਹੁਤ ਗਹਿਣੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖਜਾਨੇ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹ ਹੈ ਕਈਆਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਨਾਲੇ ਇਹ ਲੜਕਾ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, "ਕੋਈ ਐਬ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲੜਕਾ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ ਮੈਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਹਾਂ ॥੧੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ 'ਜਹਿੰ ਗੁਣ ਬਡੋ ਤਿਹਨਾਂ ਹੋਤਿ ਬਿਕਾਰ।
ਬਿਨ ਬਿਕਾਰ ਜੋ ਗੁਣੀ ਹੁਇ ਕੀਮਤ ਪਾਇ ਉਦਾਰ ॥ ੧੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹਾ, "ਜਿੱਥੇ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੱਡਾ ਵਿਕਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਣੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੧॥

ਗੁਣੀ ਬਿਕਾਰੀ ਰਹਤਿ ਜੋ ਵਿੱਦਯਕ ਹੋ ਇਨਸਾਨ।
ਤਿਸ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਪਰਖਿ ਕੈ ਨਾਨਕ ਹੁਇ ਕੁਰਬਾਨ ॥ ੧੨ ॥

ਬਿਨਾਂ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਗੁਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ ਪਰਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ-ਲਗਯੋ ਸੁਨਾਰਾ ਘੜਨਿ ਕੋ ਆਪੇ ਲੈ ਦੇਤਾ।
ਲੇਖਾ ਕੋਇ ਨ ਬੁਝਤੋ ਕਯਾ ਦੇਤਿ ਰੁ ਲੇਤਾ।
ਕੋਸ਼ਪ ਕੋ ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਮੁਝਾਏ।
ਕੰਚਨ ਦੀਜੈ ਤੋਲਿ ਕੈ, ਨਹਿੰ ਤਾਂਹਿ ਬਤਾਏ ॥ ੧੩ ॥

ਸੁਨਿਆਰਾ ਗਹਿਣੇ ਘੜਨ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਆਪੇ ਸੋਨਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪੇ ਗਹਿਣੇ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁੱਛਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਸੋਨਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸੋਨਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਖਜਾਨਚੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਤੋਲ ਕੇ ਦੇਵੋ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਤੋਲ ਬਾਰੇ ਨਾ ਦੱਸੋ" ॥੧੩॥

ਬੀਸੁ ਦੀਨਿ ਦੀਨਾਰ ਤਿਸ ਕਹਿ ਕਟਕ ਘੜਾਏ।
ਤਯਾਰ ਕਰਜੋ ਜਬਿ ਲਯਾਇ ਤਿਹ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਟ ਮੰਗਾਏ।
ਤੋਲੇ ਧਰਿ ਕਰਿ ਤੁਲਾ ਪਰ ਭਈ ਮੁਹਰ ਸਤਾਰਾਂ।
'ਸਕਲ ਬਿਭੂਖਨ ਤੋਲੀਅਹਿ' ਗੁਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਵੀਹ ਅਸਰਫੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਕੜੇ ਘੜਵਾਏ, ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਕੜੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਮੰਗਵਾਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਤੋਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਾਰਾਂ ਅਸਰਫੀਆਂ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਨਿਕਲੇ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਤੋਲੋ।"

ਕੋਸ਼ਪ ਆਨਿ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਿ ਤੋਲੇ ਜਿਸ ਕਾਲਾ।
ਸਰਬ ਘਟੇ, ਕਿਮ ਪੂਰ ਹੁਇ, ਜੋ ਹੇਮ ਨਿਕਾਲਾ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਲਰਕੇ! ਤੈਂ ਭਾਖਾ।
ਸਤਿਸੰਗੀ ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੋਂ ਮਨ ਐਬ ਨ ਰਾਖਾ॥ ੧੫॥

ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੇ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਤੋਲੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘੱਟ ਨਿਕਲੇ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਦ ਸੋਨਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਲੜਕੇ! ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਸਤਿਸੰਗੀ ਹਾਂ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ॥੧੫॥

ਅਪਰ ਐਬ ਕਯਾ ਹੋਤਿ ਹੈ? ਹਮ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ।
ਤੂ ਭੀ ਰਹਯੋ ਮਸੰਦ ਸਮ ਨਿਜ ਸਾਧ ਬਤਾਈ।
ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਵਜੋਂ ਤੁਹਿ ਮਿਲਤਿ ਕਿ ਨਾਂਹੀ?।
ਸੁਨਿ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੁਇ ਰਹਯੋ ਬਾਕ ਨ ਮੁਖ ਮਾਂਹੀ॥ ੧੬॥

ਹੋਰ ਐਬ ਕੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ, ਤੂੰ ਵੀ ਮਸੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਲਾ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਵਜੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁੰਡਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ॥੧੬॥

ਛੰਦ-ਗੁਰ ਜੀ ਭਨਯੋ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੁਨਯੋ। 'ਜੱਟ ਪੰਜਾਲੀ ਚੱਕ।
ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੱਕ। ਕਮਾਇ ਕੇ ਛੱਕ'॥ ੧੭॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, "ਜੱਟ ਪੰਜਾਲੀ ਚੁਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਛੁਕਦਾ ਹੈ"॥੧੭॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਬੁਝਯੋ ਬਹੁਰ 'ਸਿਖ ਸਕਲ ਤੁਮਾਰੇ।
ਦਿਜ ਖੱਤੀ ਬਿਟ ਸੂਦ੍ਰ ਜੇ ਇਹੁ ਬਰਣ ਜੁ ਚਾਰੇ।
ਤੁਮਨੇ ਏਕੋ ਜੱਟ ਹੀ ਅਬਿ ਭਲੇ ਸਲਾਹਯੋ।
ਸਿੰਘਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਾਹਯੋ॥ ੧੮॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਦਰ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਇਕ ਜੱਟ ਦੀ ਕਿਉਂ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ॥੧੮॥

'ਜੱਟ ਭਟ ਨੱਟ ਧਨੱਟ ਜੇ ਮੁਖ ਕੋ ਹੱਠ ਪਾਲੈਂ।
ਅਪਰ ਕਹੇ ਪਰ ਨਹਿ ਰਹੈ, ਕਹਿ ਮੁਖ ਤੇ ਹਾਲੈਂ।

ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨੀਐਂ ਸਿੱਖ ਮਮ ਸਿਦਕੀ ਲਖਿ ਤੀਨੈ।

ਸਿੱਖੀ ਬੰਟੀ ਤੀਸਰੀ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਹੀ ਨੈ॥ ੧੯॥

ਜੱਟ, ਭੱਟ, ਨਟ ਜਿਹੜੇ ਧਨੀ ਹਨ, ਉਹ ਮੂੰਹ ਦਾ ਹਠ ਪਾਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਮੂੰਹੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸਿੱਖੇ ਸੁਣੋ, ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸਮਝੋ। ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿੱਖੀ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੰਡੀ ਹੈ॥੧੯॥

ਚੋਪਈ- ਜੱਟ, ਵਣਜਾਰਾ, ਰੋੜਾ ਸਾਰਾ। ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਸਿੱਖੀ ਤਿਨ ਧਾਰਾ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਭਾਗ ਸਭਿ ਮਹਿ ਵਰਤਾਈ। ਧਰਹਿ ਰਿਦੇ ਸੋ ਪਾਰ ਪਰਾਈ॥੨੦॥

ਜੱਟ, ਵਣਜਾਰਾ ਅਤੇ ਰੋੜਾ ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਸਿੱਖੀ ਜੱਟ, ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਰੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ ਸਭ ਵਿਚ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲਵੇਗਾ ਉਸਦਾ ਪਾਰਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੨੦॥

ਅਪਰ ਲੋਕ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵੈਂ। ਸਿੱਖੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵੈਂ।

ਸੋ ਹਿਤ ਖਾਵਣ ਲੋਭ ਪਦਾਰਥ। ਬਨਹਿ ਸਿੱਖ ਪੁਰਵਹਿ ਨਿਜ ਸੁਾਰਥ॥੨੧॥

ਹੋਰ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਲੋਭ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਬਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਵਾਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੨੧॥

ਕਹਾਂ ਕਰਹਿਗਾ ਸਿੱਖ ਜਿ ਸਿਦਕ ਨ ਧਾਰਦਾ।

ਕਹਾਂ ਕਰਹਿਗਾ ਵਣਜੁ ਜਾਂ ਨਾਂਹਿ ਪਸਾਰਦਾ।

ਕਹਾਂ ਕਰੇਗਾ ਵੇਦ ਜਿ ਲੋਭ ਨ ਹਾਰਦਾ।

ਕਹਾਂ ਕਰੇਗਾ ਜਨਮੁ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਚਿਤਾਰਦਾ।

ਨਾਨਕ ਸਫਲ ਜਨੰਮ ਜਾਂ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਦਾ॥ ੨੨॥

ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਵਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਲੋਭ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਦ ਹੀ ਇਹ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨੨॥

ਚੋਪਈ- ਚਾਰ ਸਕਾਰ ਬਿਸਾਹੁ ਨ ਦੀਹ। ਸੁਨਿਆਰਾ, ਸੋਕਣ, ਸੱਪ, ਸੀਹ।

ਕਰਿਹੈ ਘਾਤ ਕਿ ਪੀਛ ਅਗੀਹ। ਨਹਿ ਇਨ ਕਹਯੋ ਜਾਨੀਐ ਲੀਹ॥੨੩॥

ਚਾਰ ਸੱਸਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੁਨਿਆਰਾ, ਸੋਕਣ, ਸੱਪ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਦਾਅ ਹੀ ਲਾਉਣਗੇ, ਭਾਵ ਵਾਰ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਸੱਚ ਨਾ ਜਾਣੋ॥੨੩॥

ਇਮ ਹੀ ਲਖੀਐ ਚਾਰ ਕਕਾਰ। ਨਿਜ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਮਝ ਨ ਹਾਰਿ।

ਕਾਜੀ, ਕਾਨੂੰਗੋਇ, ਕਲਾਲ। ਚੋਥਾ ਕਸਬੀ ਹੈ ਇਨ ਨਾਲ॥ ੨੪॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਚਾਰ ਕੱਕੇ ਜਾਣੋ, ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਨਾ ਖਾਓ, ਭਾਵ ਸ਼ਰਾਰਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਚਾਰ ਕੱਕੇ ਹਨ, ਕਾਜੀ, ਕਾਨੂੰਗੋ, ਸ਼ਰਾਬ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਕਲਾਲ ਤੇ ਚੋਥਾ ਕੰਜਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ॥੨੪॥

ਚਾਰ ਬਕਾਰ ਦਰਬ ਕੇ ਪਜਾਰੇ। ਇਨ ਤੇ ਭੀ ਰਹਿ ਆਪ ਸਭਾਰੇ।
ਬਾਮਣ, ਬਣੀਆਂ, ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਇ। ਚਤੁਰਥ ਬਾਲੱਤਣ ਹਿਯ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥

ਚਾਰ ਬੱਬੇ ਧਨ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਬਾਣੀਆਂ, ਤਨਖਾਹ ਵੰਡਣ ਵਾਲਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਾਲਕ, ਇਹ ਚਾਰ ਬੱਬੇ ਹਨ ॥੨੫॥

ਚਾਰ ਕਰਾਰ ਸੰਗ ਨਹਿੰ ਕਰੈ। ਜੋ ਨਰ ਕਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਪਰੈ।
ਕਾਮੀ, ਕਪਟੀ, ਕਲਹੀ, ਕੂਰ। ਇਨ ਕੋ ਜਾਨਿ ਰਹੈ ਨਿਤ ਦੂਰ ॥ ੨੬ ॥

ਚਾਰ ਕੱਕਿਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣਗੇ। ਇਹ ਚਾਰ ਕੱਕੇ ਹਨ, ਕਾਮੀ, ਕਪਟੀ, ਕਲੇਸ਼ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਕੂੜ (ਬੂਠ), ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹੋ ॥੨੬॥

ਨੋਟ:- ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਜਾਤ ਜਾਂ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਕਵੀ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਹਾਵਤਾਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਕਹਾਵਤਾਂ, ਹਰ ਜਾਤ, ਹਰ ਕਸਬ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਘੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਲੋਕ ਕਹਾਵਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਧਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸਮਝਣਾ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਇਮ ਕਹਿ ਕਲਗੀਧਰ ਉਠਿ ਖਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿੰ ਚਲਿ ਬਰੇ।
ਸਿੱਖ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਸਿਧਾਰੇ। ਗੁਰੂ ਕਰਮ ਕੋ ਰਿਦੈ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ੨੭ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਬਹੁਰ ਏਕ ਦਿਨ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ। ਗੁਰ ਬੈਠੇ ਸੇਵਕ ਪਰਵਾਰੇ।
ਬੋਲਯੋ ਏਕ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। 'ਭਉਜਲ ਤਰਿਬੇ ਜਤਨ ਸੁਖਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ, 'ਭਵਜਲ ਨੂੰ ਤਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੜਾ ਸੇਖਾ ਯਤਨ ਹੈ ॥੨੮॥

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ! ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਨ। ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਕਰਿਹੈ ਧਾਰਨ।
ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਨ ਕੇ ਪੰਡਤਿ ਜੇਈ। ਮਾਰਗ ਬਿਖਮ ਬਤਾਵਹਿੰ ਤੇਈ ॥ ੨੯ ॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਯਤਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨ। ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। 'ਤਰਣ ਉਪਾਉ ਬਿਸਾਲ ਸੁਖਾਲਾ।
ਧੰਧਾ ਧਾਵਤਿ ਜਬਿ ਰਹਿ ਗਇਆ। ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸੀਤਲ ਮਨ ਭਇਆ ॥ ੩੦ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਭਵਜਲ ਤਰਨਾ ਬਹੁਤ ਸੇਖਾ ਹੈ। ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਦੌੜਨ ਤੋਂ ਜਦ ਮਨ ਹਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੁਰਨੇ ਅਤੇ ਸੰਕਲਪ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਤਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।' ਤਾਪ ਪਾਪ ਸਭਿ ਮਿਟੇ ਰੋਗ ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਭਇਆ ॥ (ਬਿਲਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੧੭) ॥ ੩੦ ॥

ਤ੍ਰਿਤੀ ਬੇਰ ਗੁਰਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਭੰਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਂਖ ਸਮਾਨਾ।
ਪਰਦੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਬਿਰਮਾਯੋ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਜਾਨੇ ਦੂਰਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਭੰਭੀਰੀ ਦੇ ਖੰਭ ਵਰਗਾ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਪਰਦਾ ਜੇ ਅੱਖ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਹੀ ਸਮਝੇ। ਭੰਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ॥ (ਸਿਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੪) ॥੩੧॥

ਤੀਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਖਾਨੇ ਜਬੈ। ਨਿਕਟ ਸਭਾ ਸਭਿ ਸੁਨਿਤੇ ਸਬੈ।
ਬਹੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। 'ਸੁਨ ਸਿੱਖਾ! ਪੁਨ ਤਰਨ ਸੁਖਾਰਾ॥ ੩੨॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੁਣੇ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਸੁਣ ਸਿੱਖਾ! ਫਿਰ ਤਰਨਾ ਸੇਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੨॥

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ। ਪਾਪ ਪੂਰਬਲੇ ਪੂਰਬ ਹਰੀਅਹਿ।
ਚਿਤ ਰਾਖਹੁ ਆਖਰ ਕੋ ਮਰਨਾ। ਨਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਗਤ ਕੋ ਬਿਰ ਨਾ॥ ੩੩॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਆਖਰ ਮਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਗਤ ਦੀ ਨਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੩੩॥

ਇਨ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਨਾਂਹਿ ਬਿਸਾਰੋ। ਬਹੁਰ ਨ ਹੁਇ ਹੈ ਪਾਪ ਦੁਖਾਰੋ।
ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਾਰ ਵਥੁ ਜੋਇ। 'ਰਾਮ' 'ਮਰਨ' ਰਾਖਿਨਿ ਚਿਤ ਦੋਇ॥ ੩੪॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰੋ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਦੁਖਦਾਇਕ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ 'ਰਾਮ' ਅਤੇ 'ਮਰਨ' ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਸਨ॥੩੪॥

ਧਾਰਨ ਕਰਜੋ ਜਿਨਹੁ ਉਪਦੇਸੁ। ਚਿਤ ਰਾਖੇ ਜੁਗ, ਮਿਟਹਿ ਕਲੇਸੁ।
ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਟਿਤਿ ਪਾਪੁ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਰਮਲ ਹੁਇ ਆਪੁ॥ ੩੫॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਏ॥੩੫॥

ਨਰਨਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਕਰਨਿ ਉਧਾਰਨਿ। ਭਵਜਲ ਡੂਬਤਿ ਕੇ ਹੁਇ ਤਾਰਨ।
ਭਜਨ ਬਿਖੈ ਸਿੱਖਨਿ ਲਿਵ ਲਾਰੀ। ਗੁਰ ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੀ ਰਤਿ ਜਾਰੀ॥ ੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਵਜਲ ਵਿਚ ਡੂਬਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਜਾਗ ਪਈ॥੩੬॥

ਕੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਹੁਇ ਅੱਭਯਾਸ। ਪਰੇ ਜੰਗ ਸੱਤ੍ਰਨਿ ਬਿਨਾਸ।
ਪੂਰਬਲੇ ਜਿਨ ਕੇ ਬਡ ਭਾਗੇ। ਤਜਿ ਧਨ ਧਾਮ ਚਰਨ ਗੁਰ ਲਾਗੇ॥ ੩੭॥

ਜਾਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਜੰਗ ਲੜਨੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੀਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਸਨ, ਉਹ ਧਨ ਤੇ ਘਰ ਬਾਹਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਆ ਜੁੜੇ ਸਨ॥੩੭॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੨॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ

ਇਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸਿੱਖ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਚਹੁਫੇਰ।

ਏਕ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਆਇ ਕੈ ਬਿਨੈ ਕਰੀ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ !। ਆਨਿ ਪਰਯੋ ਮੈਂ ਸਰਨਿ ਹਜੂਰੇ।

ਦੁਖੀ ਸੰਸਾਰ ਦਿਸਾ ਤੇ ਹੋਵਾ। ਰਹਯੋ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁਖ ਜੋਵਾ ॥ ੨ ॥

ਹੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਹਜੂਰ ਦੀ ਸਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸੰਸਾਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨॥

ਦਿਹੁ ਕੱਲਜਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹੁ ਠਾਨਹੁ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਅਰੁ ਅਘ ਹਾਨਹੁ।

ਪਢਯੋ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਬਿੱਦਯਾ ਕੋਈ। ਬਰਣ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਖੇ ਨ ਸੋਈ ॥ ੩ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰੋ, ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ ਹਨ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ 'ਤੂੰ ਧੰਨ ਮਹਾਨਾ। ਭਯੋ ਵਿਰਾਗ ਜਗਤ ਦੁਖ ਮਾਨਾ।

ਪਰ ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ! ਮਨ ਚੀਨਿ। ਮੂਢ ਨ ਸਮੁਝਹਿ ਪਢੇ ਬਿਹੀਨ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈਂ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਮੰਨ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਰਾਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਈ ਸਿੱਖਾ ! ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ, ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਮੂਰਖ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਅਨਪਢ ਅੰਧਾ ਜੋ ਚਲਹਿ ਸਮੁਝ ਨ ਆਵਹਿ ਕਾਇ।

ਬਾਣੀ ਜਿਸ ਕੀ ਸੁੱਧ ਹੈ ਤਿਸੈ ਮਿਲੈ ਹਰਿਗਾਇ ॥ ੫ ॥

ਅਨਪੜ੍ਹ ਪੁਰਖ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਾਂਗ ਚਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁੱਧ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥੫॥

ਚੋਪਈ- ਚਹੀਅਹਿ ਪਢਯੋ ਅਲਪ ਕੈ ਘਨੋ। ਬੁਧਿ ਸੁਧ ਪਰੈ ਸੁਧਾਰੈ ਮਨੋ।

ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਕਰਿਬੋ ਅਨੁਕਰਬੋ। ਜਾਨੈ ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਧ ਉਰ ਧਰਿਬੋ ॥ ੬ ॥

ਬੋੜਾ ਜਾਂ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਸੁਧਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਣ ਔਗੁਣ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੬॥

ਪਢਨ ਬਿਖੈ ਗੁਨ ਅਹੈ ਅਨੇਕੂ। ਸਦਗੁਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਆਦਿ ਬਿਬੇਕੂ।

ਯਾਂਤੇ ਪਢਨ ਅਹੈ ਬਹੁ ਨੀਕਾ। ਅਨਪਢ ਰਹੈ ਅੰਧ ਨਿਤ ਹੀਕਾ ॥ ੭ ॥

ਪੜਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣ ਹਨ, ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੜਾਈ ਕਰਨੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੭॥

ਅਰੁ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪਢਨਿ ਜੋ ਕਰਨੋ। ਸਰਬੋਤਮ ਸੁਭ ਮਤਿ ਕੋ ਧਰਨੋ।

ਜਪੁਜੀ ਅਦਿਕ ਪੁੰਨ ਉਪਾਵੈਂ। ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੇ ਕਲੁਖ ਮਿਟਾਵੈਂ॥ ੮॥

ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਪੜਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਰਬ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੁਭ ਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਵਿੱਦਯਾ ਪਢਨਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਜਾਨੋ। ਪਾਠਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਲਾਭ ਮਹਾਨੋ।

ਯਾਂਤੇ ਅਬਿ ਜੇਤਿਕ ਮਤਿ ਤੇਰੀ। ਪਢਹੁ ਭਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਲਿਹੁ ਹੇਰੀ॥ ੯॥

ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਤੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੋ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੋ॥੯॥

ਤਬਹਿ ਗਰੰਥੀ ਗੁਰੂ ਹਕਾਰਯੋ। ਸਿਖ ਕੋ ਸੌਪਤਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਯੋ।

ਕਰਿਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਪਢਾਵਹੁ ਇਸੈ। ਜਗ ਤੇ ਕੁਛ ਵਿਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸੈ॥ ੧੦॥

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਾਓ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਗਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ"॥੧੦॥

ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ ਸੰਗ ਲੈ ਗਯੋ। ਤਖਤੀ ਲੀਖਿ ਸਿਖਾਵਤਿ ਭਯੋ।

ਪੈਂਤੀ ਪੁਨ ਮੁਹਾਰਨੀ ਬਿਖੇ। ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਨਾਵੇਂ ਤਿਨ ਲਿਖੇ॥ ੧੧॥

ਗ੍ਰੰਥੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਕ ਤਖਤੀ ਉਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪੈਂਤੀ ਫਿਰ ਮੁਹਾਰਨੀ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਨਾਵੇਂ ਲਿਖੇ॥੧੧॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿੱਦਯਾ ਮਹਾਂ ਸੁਖੇਨ। ਅਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਖ ਦੇਨਿ।

ਪੁਨ ਪੋਥੀ ਕੋ ਪਠਿਬੇ ਲਾਗਯੋ। ਤੁਕ ਪਠਿ ਪਠਿ ਮਨ ਬਹੁ ਅਨੁਰਾਗਯੋ॥ ੧੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਬਹੁਤ ਸੌਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੋਥੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੧੨॥

ਪਵਿ ਕਰਿ ਅਪਰ ਸੁ ਲਗਯੋ ਅਨੰਦ। ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਪਠਿ ਲਹਯੋ ਅਨੰਦ।

ਬਹੁਰ ਨ ਗਯੋ ਗਰੰਥੀ ਪਾਸ। ਵਧਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਚਿਤ ਜਗਤ ਉਦਾਸ॥ ੧੩॥

ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ, ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਾ ਗਿਆ। ਜਗਤ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਵਧਿਆ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਘਟ ਗਈ॥੧੩॥

ਕਬਹਿ ਦੇਗ ਤੇ ਭੋਜਨ ਖਾਇ। ਮਨ ਰਾਖਯੋ ਗੁਰ ਚਰਨ ਟਿਕਾਇ।

ਖਸ਼ਟ ਮਾਸ ਜਬਿ ਹੀ ਬਿਤ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਭਏ॥ ੧੪॥

ਕਦੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ ਭੋਜਨ ਛਕਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ। ਜਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ॥੧੪॥

ਨਿਕਟ ਗਰੰਥੀ ਕੋ ਬੁਲਵਾਇ। 'ਬੁਝਯੋ ਸਿਖ ਕੋ ਕਿਤਿਕ ਪਢਾਇ?'।

ਤਿਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਹਕੀਕਤ ਕਹੀ। 'ਇਕ ਤੁਕ ਪਠਿ ਪੁਨ ਆਯੋ ਨਹੀ' ॥੧੫॥

ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, "ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ?" ਉਸਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਚਾਈ ਦੱਸੀ, 'ਇਕ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ' ॥੧੫॥

ਸੁਨਿ ਸਭਿਗੁਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪਠਾਯੋ। ਤਿਸ ਸਿਖ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਯੋ।

ਖਰੋ ਜੋਰਿ ਕਰ ਹੇਰਿ ਅਲਾਯੋ ॥ 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ! ਤੂੰ ਪਢਨ ਪਠਾਯੋ?' ॥੧੬॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਬੁਲਾਇਆ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਦੱਸੋ ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਭੇਜਿਆ ਸੀ?' ॥੧੬॥

ਕਹਯੋ: 'ਏਕ ਤੁਕ ਮੈਂ ਪਠਿ ਲੀਨਿ। ਸਭਿ ਸੰਸੈ ਤੇ ਭਯੋ ਬਿਹੀਨ।

ਜਬਿ ਸਿਖ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਾਯੋ। ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਕਸਟ ਨਹਿ ਆਯੋ ॥੧੭॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਜਦ ਮੈਂ ਇਕ ਤੁਕ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਖ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ' ॥੧੭॥

ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੋਨ। ਜਿਸ ਹਿਤ ਪਢਹਿ ਜਾਨਿ ਗੁਨ ਭੋਨ।

ਭਯੋ ਅਨੰਦਤਿ ਵਧੀ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਅਪਰ ਪਢੋਂ ਮੈਂ ਕਯਾ ਧਰਿ ਚੀਤ' ॥੧੮॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਘਰ ਜਾਣ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀਏ। ਮੈਨੂੰ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਧ ਗਈ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੀ ਚਿਤ ਧਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਂ?' ॥੧੮॥

ਸੁਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹਸੇ ਗੁਸਾਈਂ। ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਿਦੇ ਸੁਖਦਾਈ।

ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਭਈ ਮਨ ਪੀਨਿ। 'ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ' ਪ੍ਰਭੂ ਬਰ ਦੀਨਿ ॥੧੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੱਸੇ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਤੀਤ ਜਾਣ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੯॥

ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਨੇ ਬੰਦਨ ਪਦ ਕੀਨਿ। ਭਯੋ ਗਯਾਨ ਦੁਬਿਧਾ ਸਭਿ ਛੀਨਿ।

ਸਭਾ ਲਗੀ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਹਰਿ ਚਰਚਾ ਤਬਿ ਭਈ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥੨੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਥੇ ਫਿਰ ਹਰੀ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ॥੨੦॥

ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਬਹੁ ਮਤਿ ਕੇ ਸਯਾਨੇ। ਸਯਾਨੀ ਸਯਾਨੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨੇ।

ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਜੋਵਾ। 'ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜਗ ਹੋਵਾ' ॥੨੧॥

ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ, 'ਜਦ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ' ॥੨੧॥

ਕੋ ਤਬਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਭੁਵ ਮਾਲਿਕ?। ਕਹਾਂ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇ ਸਭਿ ਤਾਲਿਕ?'।

ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਬੈਸ ਬਡੇਰੇ। ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥੨੨॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਿਹੜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ? ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਭ ਅਧੀਨ ਸਨ?" ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ ॥੨੨॥

‘ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਤਬਿ ਹੁਤੋ ਹੁਮਾਉ’। ਬਿਬ ਕਹਿ ‘ਹੁਤੋ ਪਥੋਰਾ ਰਾਉ’।

ਬੋਲਯੋ ਤ੍ਰਿਤੀ ‘ਸਿਕੰਦਰ ਅਹੇ’। ‘ਮਦਨ ਪਾਲ ਨ੍ਰਿਪ’ ਚੋਥੇ ਕਹੇ ॥ ੨੩ ॥

ਇਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁਮਾਉ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ”, ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ। ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਚੌਥੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਮਦਨ ਪਾਲ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ” ॥੨੩॥

ਪੰਚਮ ਕਹਯੋ ‘ਜੈਨੀਅਨਿ ਰਾਜਾ’। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਭਾ ਝਗਰ ਸਮਾਜਾ।

ਬਹਿਸਨ ਲਗੇ ਪਰਸਪਰ ਜਾਲਾ। ਕਹੈ ਸੁ ‘ਬੀਤ ਗਯੋ ਚਿਰਕਾਲਾ ॥ ੨੪ ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੈਨੀ ਰਾਜਾ ਸੀ” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਝਗੜਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ” ॥੨੪॥

ਨਿਸਚੈ ਕਰਯੋ ਗਯੋ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਗੁਰ ਤੂਸਨ ਹੋਈ।

ਝਗਰਤਿ ਸਭਹਿਨਿ ਠਾਨੀ ਮੋਨ। ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਇਮ ਕਰੁਨਾ ਭੋਨ ॥ ੨੫ ॥

ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਿਆ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਝਗੜਦੇ ਝਗੜਦੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ॥੨੫॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ‘ਅੱਪੜ ਕੋਇ ਨ ਸਾਕਈ ਹਰ ਜਨ ਹੈ ਉਚੇ।

ਜਾਤਿ ਵਰਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸਭਿ ਹੀ ਰਹਿ ਨੀਚੇ।

ਰਾਜਹੰਸ ਜਿਮ ਉਡ ਚਢਹਿ ਹੁਇ ਸਾਗਰ ਪਾਰੇ।

ਅਪਰ ਰਹੈ ਸਭਿ ਬੀਚ ਹੀ ਪੰਛੀ ਜਗ ਸਾਰੇ ॥ ੨੬ ॥

“ਹਰੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅੱਪੜ ਸਕਦਾ। ਜਾਤ, ਵਰਨ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਸਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਨੀਵੀਆਂ ਹਨ। ਰਾਜ ਹੰਸ ਜਿਵੇਂ ਉੱਡ ਕੇ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ” ॥੨੬॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬੁਝਨਿ ਲਗੇ ‘ਤੁਮ ਬੁਝਯੋ ਕੈਸੇ?’।

ਕੋਨ ਹੁਤੋ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮਹਿ ਸੋ ਕਹੀਅਹਿ ਤੈਸੇ?’।

ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਨਾਮੁ।

ਆਨ ਸਮਾਨ ਨ ਜਾਨੀਐ ਮਹੀਆਨ ਭਿਰਾਮੁ ॥ ੨੭ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, “ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਣ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ?” ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, “ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਾ ਜਾਣੋ” ॥੨੭॥

ਜਾਤਿ ਜੁਲਾਹਾ ਰੰਕ ਜੋ ਭਜਿ ਨਾਮ ਕਬੀਰੰ।

ਸਭਿ ਕੋਈ ਜਾਨੈ ਜਗਤ ਘਰ ਘਰ ਮਹਿ ਧੀਰੰ।

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਲਖ ਦੋਲਤਾਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹਤ ਵਾਲਾ।

ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਨਤਿ ਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥

ਜਾਤ ਦਾ ਜੁਲਾਹਾ ਗ਼ਰੀਬ ਕਬੀਰ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਾਲੇ ਘਰ ਘਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੱਖਾਂ ਦੌਲਤਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ॥੨੮॥

ਦੇਖਹੁ ਮਹਿਮਾ ਨਾਮ ਕੀ ਜਪ ਜਪਯੋ ਜੁਲਾਹੇ।
ਪੰਡਤ ਵੈਦ ਸੁ ਜੋਤਕੀ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੇ।
ਭਏ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਜਾਨੀਅਹਿ ਪਰ ਜਾਇੰ ਨ ਜਾਨੇਂ।
ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਬੀਰ ਕੋ ਜਾਨੈ ਸਭਿ ਗਜਾਨੇ॥ ੨੯॥

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੇਖੋ, ਇਕ ਜੁਲਾਹੇ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਡਿਤ, ਵੈਦ, ਜੋਤਸ਼ੀ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੋਏ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਜਾਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਕਬੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਤਪੀ, ਜਪੀ, ਧਿਆਨੀ, ਗੁਨੀ, ਗ੍ਰਿਸਤੀ, ਨਿਰਬਾਨੀ।
ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਲਖਹਿ ਕਬੀਰ ਕੋ ਅਰੁ ਲੋਈ ਜਾਨੀ।
ਧੰਨ ਨਾਮੁ ਯਾਂਤੇ ਲਖਹੁ ਏਤੀ ਵਡਿਆਈ।
ਹਲਤ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੁਇ ਪਲਤ ਸਹਾਈ॥ ੩੦॥

ਗਿਆਨੀ, ਤਪੀ, ਜਪੀ, ਧਿਆਨੀ, ਗੁਣੀ, ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਅਤੇ ਅਤੀਤ, ਉਹ ਪੁੱਤਰ ਸਹਿਤ ਕਬੀਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲੋਈ ਨੂੰ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਬੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਧੰਨ ਸਮਝੋ, ਜਿਸਦੀ ਏਨੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ॥੩੦॥

ਜੇ ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਤਿਨ ਸਮ ਨਹਿ ਕੋਈ।
ਭਯੋ ਭੂਤ ਮਹਿ ਕੋ ਨਹੀਂ, ਭਾਵਿੱਖਯ ਨ ਹੋਈ।
ਜੇ ਨਰ ਐਸੇ ਨਾਮੁ ਕੋ ਨਹਿ ਸਿਮਰਹਿ ਅੰਧੇ।
ਤਿਨ ਕੋ ਤੋਟਾ ਬਡ ਅਹੈ ਲਪਟੇ ਜਗ ਧੰਧੇ॥ ੩੧॥

ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਨਾ ਕੋਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੱਗੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਲੋਕ ਐਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਜਗਤ ਦੇ ਧੰਧਿਆਂ ਨਾਲ ਚੰਬੜੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ॥੩੧॥

ਸਿਮਰਯੋ ਜਬਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕੋ ਭਾ ਭਗਤ ਕਬੀਰੰ।
ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਤਬਿ ਹੁਤੋ ਜਿਹ ਤੇਜ ਗਹੀਰੰ।
ਗਰਜਤਿ ਜੀਤਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸਗਰੋ ਹਿੰਦੁਵਾਨਾ।
ਅਜਮਤਿ ਤਾਂਹਿ ਕਬੀਰ ਕੀ ਦੇਖੀ ਇਕ ਥਾਨਾ॥ ੩੨॥

ਜਦ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਸਾਰਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਜਿੱਤ ਲਿਆ। ਇਕ ਥਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਬੀਰ ਦੀ ਕਰਾਮਤ ਵੇਖੀ॥੩੨॥

ਕੀਨਿ ਬੰਦਗੀ ਨਿਕਟ ਹੁਇ ਕਰਿ ਕਦਮ ਸਲਾਮੁ।
 ਕਹਾਂ ਜੁਲਾਹਾ ਰੰਕ ਸੈ ਕਿਤ ਸ਼ਾਹ ਤਮਾਮੁ।
 ਯਾਂਤੇ ਸੁਨੀਐ ਸਿੱਖ ਸਭਿ, ਜੋ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮੁ।
 ਸੋਈ ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ ਬਡ ਸਭਿ ਤੇ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥ ੩੩ ॥

ਉਸ ਨੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ। ਕਿੱਥੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਜੁਲਾਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ! ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੁਣੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮਨੋਹਰ ਸਿੱਖ ਹਨ ॥੩੩॥

ਮੁਖ ਤੇ ਕੈ ਮਨ ਤੇ ਸਦਾ ਲਿਵ ਨਾਮ ਲਗਾਵੈ।
 ਹਾਥਨਿ ਤੇ ਕਰਿ ਟਹਿਲ ਕੋ ਸਿਖ ਸੰਤ ਰਿਝਾਵੈ।
 ਸੋ ਮਮ ਪਜਾਰੋ ਅਧਿਕ ਹੈ ਬਸਿ ਰਹੋਂ ਸਦੀਵਾ।
 ਕਰਣੀ ਉੱਚੀ ਨਿਤ ਕਰਹਿ ਰਾਖਹਿ ਮਨ ਨੀਵਾ ॥ ੩੪ ॥

ਮੁਖ ਤੇ ਜਾਂ ਮਨ ਤੇ ਸਦਾ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਵੇ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਤੇ ਮੈਂ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉੱਚੀ ਕਰਨੀ ਨਿਤ ਕਰੋ ਪਰ ਮਨ ਆਪਣਾ ਨੀਵਾਂ ਰੱਖੋ ॥੩੪॥

ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਹੰਤਾ ਗਾਢੇ।
 ਏਕ ਰੂਪ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰਿ ਨਾਨਾ ਕੋ ਕਾਢੇ।
 ਜਾਨੈ ਸਾਚਾ ਏਕ ਕੋ ਲਖਿ ਝੂਠ ਅਨੇਕੇ।
 ਉਪਜਨਹਾਰ ਸੁ ਬਿਨਸ ਹੈ ਇਮ ਧਰਹਿ ਬਿਬੇਕੇ ॥ ੩੫ ॥

ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਹੰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਕ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੋ। ਇਕੋ ਸੱਚੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣੋ ਤੇ ਬਾਕੀ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਸਮਝੋ। ਜਿਹੜਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੩੫॥

ਦੋਹਰਾ-ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼।
 ਬੈਠੇ ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਉਠੇ ਮੰਦਰਿ ਗਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਦੇ ਬੈਠੇ ਫਿਰ ਉਠ ਪਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੬॥

ਤੀਸਰੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੩॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਚੁਤਾਲੀਵਾਂ

ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਕ ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ

ਚੌਹਰਾ- ਬੀਤਯੋ ਫਾਗਨ ਚੇਤ ਜਬਿ ਨਿਕਟ ਮੇਖ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤ।
ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਨ ਸੰਗਤਿ ਉਮਡਾਤਿ ॥ ੧ ॥

ਜਦ ਮਹੀਨਾ ਫਗਣ ਚੇਤ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਨੇੜੇ ਆ ਗਈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਮਡ ਪਈਆਂ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਸ ਪਸਰਹਿ ਜਗ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ। ਮੇਲਾ ਅਧਿਕ ਮਿਲਤਿ ਹੈ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ।
ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਚਹਿ ਐਸੇ। ਗਨ ਚਕੋਰ ਸਸਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜੈਸੇ ॥ ੨ ॥

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੱਸ ਫੈਲਿਆ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੇਲਾ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰਾਂ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੨॥

ਜਨੁ ਘਨ ਘਟਾ ਘੋਖ ਕਹੁ ਚਾਹਤਿ। ਦਾਸ ਕਲਾਪ ਕਲਾਪਿ ਉਮਾਹਤਿ।
ਬੰਧਿ ਟੋਲ ਪਰ ਟੋਲ ਬਿਸਾਲੇ। ਚਲਹਿ ਪੰਥ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਜਾਲੇ ॥ ੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਗੁਹੜੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੀ ਗਰਜ ਨੂੰ ਮੋਰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਗਾਵਹਿ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਰਾਤੇ। ਭਾਉ ਪਰਸਪਰ ਕਰਿ ਹਰਖਾਤੇ।
ਆਪਸ ਮਹਿ ਸੇਵਹਿ ਅਨੁਰਾਗੀ। ਗੁਰ ਕੀ ਭਗਤਿ ਅਧਿਕ ਚਿਤ ਜਾਗੀ ॥ ੪ ॥

ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਗਤੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਜਾਗੀ ਸੀ ॥੪॥

ਨਈ ਰੀਤਿ ਧਰਿ ਸੁਭ ਮਤਿ ਮਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ।
ਜੁਗਮ ਸਮੈ ਕੰਘਾ ਕਰਿ ਲੇਨਾ। ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਦੇਨਾ ॥ ੫ ॥

ਨਵੀਂ ਸੁਭ ਰੀਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮਸਤ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੋ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕੰਘਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ॥੫॥

ਬੈਠਹਿ ਹੰਸਨਿ ਕੀ ਸਮ ਪੰਗਤ। ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਕੀ ਅਦਭੁਤ ਰੰਗਤ।
ਸੋਹਿਤ ਕੇਸ਼ਨ ਸ਼ਮਸ਼ ਸਮੇਤ। ਮਨਹੁ ਜਨਾਇੰ ਦੇਵਤਨਿ ਭੇਤ ॥ ੬ ॥

ਹੰਸਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅਦਭੁਤ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਜਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੬॥

ਰਹਿਤ ਕਹਿਤ ਕੇ ਸਹਿਤ ਬਿਸਾਲੇ। ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ ਧਾਰਹਿ ਬੀਰ ਮੁਛਾਲੇ।
ਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਈ। ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਟਨਿ ਲਜਾਈ॥ ੭॥

ਉਹ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਚਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਭਾਂਤ-ਭਾਂਤ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ॥੭॥

ਦਿਵਸਿ ਵਿਸੋਏ ਕੋ ਜਬਿ ਆਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਰਨ ਫਰਸ ਡਸਾਯੋ।
ਉਚੇ ਬਾਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਿਰਜੋ। ਅਨਗਨ ਮੇਲ ਆਨਿ ਤਹਿ ਜੁਰਜੋ॥ ੮॥

ਜਦ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਗਲੀਚੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਫਰਸ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਣ ਡਾਹਿਆ। ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਉੱਚੇ ਆ ਕੇ ਜੁੜ ਗਿਆ॥੮॥

ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤਨ ਬਸਤ੍ਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਧਰਿ। ਜ਼ੇਵਰ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਮੇ ਜਰ।
ਸ਼ੇਰ ਗੁਫਾ ਤੇ ਨਿਕਸਹਿ ਜੈਸੇ। ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਤੈਸੇ॥ ੯॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਬਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਸੁੰਦਰ ਗਹਿਣੇ ਜਿਹੜੇ ਹੀਰੋ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਗੁਫਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ॥੯॥

ਹਯ ਪਰ ਚਢੇ ਸਭਾ ਬਲ ਆਏ। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ।
ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਫੇਰ। ਸੰਗਤਿ ਝੁਕੀ ਬਿੰਦੁ ਇਕ ਬੇਰ॥ ੧੦॥

ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਗਏ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਏ। ਫੇਰ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਦਰ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਈ॥੧੦॥

ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ। ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਰ ਜੋਰਿ।
ਦੇਖਤਿ ਨਹਿ ਲੋਚਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਹਿ। ਬਹੁ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕਹੀ ਨ ਜਾਵਹਿ॥ ੧੧॥

ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਕਰਕੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਨੇਤਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ॥੧੧॥

ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਹੋਈ ਬਡ ਭੀਰ। ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨ ਖੋਵਤਿ ਪੀਰ।
ਆਛਾਦੇ ਮੁਖ ਸਿਖਨੀ ਆਵੈ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਨਿਕਟ ਨ ਪੁਨ ਹਟਿ ਜਾਵੈ॥ ੧੨॥

ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ ਘੁੰਡ ਕੱਢ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੀ ਸੀ॥੧੨॥

ਬਡੀ ਭੀਰ ਪੁਰਖਨਿ ਕੀ ਹੇਰਹਿ। ਚਹਹਿ ਅਧਿਕ ਹੈ ਸਕੈ ਨ ਨੇਰਹਿ।
ਮਨ ਗਤਿ ਲਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਪਾਸੀ। ਕਰਜੋ ਪਠਾਵਨਿ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸੀ॥ ੧੩॥

ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਵੇਖਦੀ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗਤੀ ਜਾਣ ਕੇ, ਇਕ ਅਰਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ॥੧੩॥

ਲਜਾਇ ਹਜ਼ੂਰ ਖਰੀ ਕਰਿ ਨੇਰੇ। ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਿ ਗੁਰੂ ਦਿਸਿ ਹੇਰੇ।
ਤਿਸ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਜੇ ਨਰੁ ਔਰ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਤਿਸ ਠੋਰ॥ ੧੪॥

ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਖੜੀ ਕਰੋ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖੋ।
ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਘੁੰਘਟ ਕਾਢੇ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ। ਖਰੀ ਅਗਾਰੀ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕਾ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕੀਨਾ। 'ਕਹੁ ਸਿਖਣੀ ! ਇਹ ਕਯਾ ਚਿਤ ਚੀਨਾ ? ॥੧੫॥

ਘੁੰਘਟ ਕੱਢਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ
ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਹੇ ਸਿੱਖਣੀ ਕਹੋ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ? ॥੧੫॥

ਲਖੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੋ ਕਹੁ ਆਛੇ। ਤਉ ਸੁਨਨਿ ਹਿਤ ਸੰਗਤਿ ਬਾਛੇ।
ਨਿਜ ਬਿਰਤਾਂਤ ਰਿਦੇ ਕਰਿ ਬਾਹਰ। ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਜਾਹਰ ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਤੈਨੂੰ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਗਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਨ ਦੀ ਚਾਹਵਾਨ ਹੈ।
ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਆਪਣੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ ॥੧੬॥

ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਤਬਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਉਬਾਢੇ। 'ਸੁਨੀਐ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਸਾਢੇ !।
ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰਾਇਪੁਰਿ ਮੇਰੇ। ਹੁਤੀ ਕੁਮਾਰੀ ਜਬਿ ਇਕ ਬੇਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੁਣੋ। ਜਦ ਇਕ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਕੰਵਾਰੀ ਸੀ
ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਰਾਇਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੭॥

ਇਕ ਸਾਧੂ ਬਯ ਬਿੱਧ ਉਦਾਰਾ। ਆਨਿ ਰਹਯੋ ਹਮ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ।
ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਮਾਤਪਿਤ ਮੇਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਤੇ ਆਦਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਇਕ ਬੜਾ ਬਿੱਧ ਸਾਧੂ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰਿਹਾ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਖਾਣ
ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਸੰਮਤ ਪੰਚ ਰਹਯੋ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਮੈਂ ਭੀ ਸੇਵ ਕਰੋਂ ਹਿਤ ਲਾਏ।
ਕਥਾ ਸੁਨਾਇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਮੈਂ ਭੀ ਸੁਨਤਿ ਰਹੀ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥

ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਬੜੇ ਹਿਤ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ ॥੧੯॥

ਖੱਤ੍ਰੀ ਸੁਤ ਬਰਸਾਣੇ ਗ੍ਰਾਮੂ। ਮੁਝ ਕੋ ਬਯਾਹ ਦੀਨਿ ਤਿਨ ਧਾਮੂ।
ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਖਣੀ ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨੋ। ਸਿਖ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖ ਭਲਾ ਪਛਾਨੋ ॥ ੨੦ ॥

ਬਰਸਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲ ਮੈਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਜਾਣੋ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ
ਵੀ ਭਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਛਾਣੋ ॥੨੦॥

ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਜੋ ਵਹਿਰ ਨਿਹਾਰੇ। ਲੇ ਆਵਤਿ ਹੈ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ।
ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋਂ ਮੈਂ ਪੀਸ ਪਕਾਵੋਂ। ਲੇਹਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਛਕਾਵੋਂ ॥ ੨੧ ॥

ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਬਾਹਰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ
ਆਟਾ ਪੀਸਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਂਦੀ ਹਾਂ ॥੨੧॥

ਭਰਤਾ ਸਾਥ ਰਹੀ ਬਨ ਮੇਰੀ। ਸਿੱਖਨ ਸੇਵਾ ਕਰੋਂ ਘਨੇਰੀ।
ਸੰਤਨਿ ਤੇ ਮੈਂ ਪੂਰਬ ਸੁਨਯੋਂ। ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਇਕ ਅਲੰਬ ਪਤਿ ਗੁਨਯੋਂ॥ ੨੨ ॥

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਚੰਗੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ। ਸੰਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਣ ਗਈ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਹੀ ਇਕ ਵੱਡਾ ਆਸਰਾ ਜਾਣੇ॥੨੨॥

ਯਾਂਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੋਂ ਮਹਾਨਾ। ਗੁਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਤਿ ਹੀ ਜਾਨਾ।
ਮਮ ਸਸੁਰੇ ਕੋ ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰਾ। ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਸੰਗ ਦਾਰਾ॥ ੨੩ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਦੇਵਰ ਜੇਠ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਹਿਤ ਏਥੇ ਆਏ ਹਨ॥੨੩॥

ਤੁਮਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਸਭਿ ਆਵੈਂ। ਮਮ ਪਤਿ ਸਹਿਤ ਦੇਖਿ ਪੁਨ ਜਾਵੈਂ।
ਮੈਂ ਪਾਪਣ ਬਿਨ ਭਾਗ ਬਿਚਾਰਾ। ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਨਹਿੰ ਕਬਹਿ ਨਿਹਾਰਾ॥ ੨੪ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਸਹਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਭਾਗ ਰਹਿਤ ਪਾਪਣ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ॥੨੪॥

ਗਨ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੂ ਚਿਤਵਨਾ ਧਰੋਂ।
ਅਰੁ ਮੈਂ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਾਤੀ। ਕੋ ਸੇਵਹਿ ਸਿਖ ਮਮ ਪਸ਼ਚਾਤੀ॥ ੨੫ ॥

ਜਦ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਵਾਂਗੀ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੌਣ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ॥੨੫॥

ਸਭਿ ਕੁਟੰਬੀਅਨਿ ਅਬਿਕੇ ਆਨੀ। ਲਖਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਚਾਹਿ ਮਹਾਨੀ।
ਮਮ ਪਤਿ ਕੀ ਮਰਜੀ ਥੀ ਨਹੀਂ। ਤਉ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਸੰਗੀ ਰਹੀ॥ ੨੬ ॥

ਇਸ ਵਾਰ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਚਾਹਤ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗੀ ਰਹੀ ਹਾਂ॥੨੬॥

ਇਤ ਕੋ ਚਲਿ ਆਈ ਤੁਮ ਪਾਹੀ। ਤਉ ਧਯਾਨ ਮਮ ਲੰਗਰ ਮਾਂਹੀ।
ਰਾਵਰਿ ਨਿਕਟ ਭੀਰ ਪਿਖਿ ਭਾਰੀ। ਹਟੀ ਆਵਤੀ ਰਿਦੈ ਵਿਚਾਰੀ॥ ੨੭ ॥

ਏਧਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਈ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਪਿੱਛੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਪਈ ਸੀ ਫਿਰ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ॥੨੭॥

ਮਮ ਪਾਪਣ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਹਾਂ। ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਈ ਤਉ ਨ ਲਹਾ।
ਜਾਇ ਕਰੋਂ ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਸੇਵਾ। ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਲਖਿ ਭੇਵਾ॥ ੨੮ ॥

ਮੈਨੂੰ ਪਾਪਣ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿੱਥੇ ਹੋਣਗੇ, ਚਲ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਏ॥੨੮॥

ਪਠਯੋ ਸਿੱਖ ਤਿਨ ਜਾਇ ਹਕਾਰੀ। ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਮੁਝ ਸੰਗ ਉਚਾਰੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਹਿ ਬੁਲਾਵਨ ਕਰਯੋ। ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਮੇਰੋ ਉਰ ਭਰਯੋ॥ ੨੯ ॥

ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਦਯਾ ਕਰੀ ਮੁਝ ਆਪ ਹਕਾਰਾ। ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਾ।

ਮੁਝ ਪਰ ਹੁਕਮ ਹੋਹਿ ਜਿਸ ਭਾਂਤੀ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ ਸੋ ਬਾਤੀ॥ ੩੦॥

ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ, ਆਪ ਕਿਰਪਾਲੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗੀ॥੩੦॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਕਹਯੋ ਬਚਨ 'ਸਿਖਣੀ ਤੂੰ ਧੰਨ!।

ਨੈਹਰ ਸਾਹੁਰ ਧੰਨ ਸੁ ਤੇਰੇ। ਜਿਸ ਨੈ ਸ੍ਰੋਣ ਸੁਨਯੋ ਇਕ ਬੇਰੇ॥ ੩੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਣੀ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਪੇਕੇ ਸਹੁਰੇ ਵੀ ਧੰਨ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ॥੩੧॥

ਧਰਯੋ ਸਿਦਕ ਸੇਵਨ ਸਿਖ ਸੰਤ। ਤਥਾ ਸਿਦਕ ਰਾਖਯੋ ਬਿਚ ਕੰਤ।

ਹਮ ਭੀ ਤੁਝ ਪਰ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈਂ। ਪਰ ਭਰਤਾ ਤੇਰਾ ਜਬਿ ਆਵੈ॥ ੩੨॥

ਸਿੱਖਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸਿਦਕ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਕੁਝ ਭੇਟਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਾਂਗੇ ਜਦ ਤੇਰਾ ਪਤੀ ਨਾਲ ਆਵੇਗਾ॥੩੨॥

ਹੇ ਦੇਵੀ! ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ। ਭਈ ਭਾਵਨੀ ਪੂਰ ਮਹਾਨਾ।

ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਰਹੋ। ਰਾਹ ਮਿਲਣ ਗੁਰ ਕੋ ਸੋ ਲਹੋ॥ ੩੩॥

ਹੇ ਦੇਵੀ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਵੋ ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਾਨ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੋ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਜੋ ਰਾਹ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ॥੩੩॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਗਈ। ਭਰਤਾ ਸਾਥ ਬਾਤ ਕਹਿ ਦਈ।

ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸਨ ਦੇ ਗਏ। ਅਪਰ ਸਕਲ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਲ ਭਏ॥ ੩੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ॥੩੪॥

ਸੁਪਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।

ਪਤਿ ਕੋ ਸੰਗ ਲੀਨਿ ਤਿਹ ਨਾਰੀ। ਖਰੀ ਭਈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ॥ ੩੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਭਾ ਲਾਈ। ਉਸ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ॥੩੫॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੁਝਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। 'ਸਿੱਖਣੀਏ! ਸਿਖਣੀ ਕਿਸ ਕੇਰੀ?'।

ਸ਼ਰਮਾਵਤਿ ਪੁਨ ਨਾਰਿ ਉਬਾਚੇ। 'ਸੁਨੀਅਹਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਚੇ॥ ੩੬॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਣੀਏ! ਤੂੰ ਕਿਸ ਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਏ?' ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ ਫਿਰ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੁਣੋ॥੩੬॥

ਜੇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਹੋਵਤਿ ਅਨਜਾਨ। ਤੋ ਬਤਾਵਥੇ ਹੇਤੁ ਬਖਾਨ।

ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਤਿ ਭਨਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ! ਸਿਖਣੀ ਇਹੁ ਤੇਰੀ?' ॥੩੭॥

ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਕਹੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੁਣਾਇਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ ਕਹੋ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਿਖਣੀ ਹੈ?' ॥੩੭॥

ਸਿੱਖਥਾਕ ਦੋਹਰਾ-'ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਗੁਰ ਕੋ ਸਭੈ ਮਮਤਾ ਛੋਡੀ ਦੂਰ।

ਦੇਹਿ ਸੰਜੋਗੀ ਨਾਰਿ ਹੈ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਗੁਰ ਧੂਰ' ॥ ੩੮ ॥

ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਮਮਤਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਛੱਡ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਦੇਹ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੇਰੀ ਨਾਰੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸਿੱਖਣੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਹਾਂ' ॥੩੮॥

ਚੋਪਈ-ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨ ਕੀਨਾ। 'ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾ।

ਨਹਿ ਪਰੰਤੁ ਤੋ ਕਹੁ ਸੁਧ ਕੋਈ। ਹੋਹਿ ਜਾਹਿਗੀ ਸੁਨੀਅਹਿ ਸੋਈ' ॥੩੯॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਸੁਣ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਹੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸੋਝੀ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਛੋਟੀ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ' ॥੩੯॥

ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਕੋ ਭਗਤ ਕਬੀਰ। ਹੁਤੋ ਤੁਹੀ ਸਿਮਰਤਿ ਹਰਿ ਧੀਰ।

ਹੁਤੀ ਤਬਹਿ ਇਹ ਸਿਖਣੀ ਲੋਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਹਯੋ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਸੋਈ' ॥੪੦॥

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੂੰ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਸੀ, ਤੂੰ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਹਰੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿੱਖਣੀ ਲੋਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਘਰ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ ॥੪੦॥

ਲੋਈ! ਸੁਨਹੁ ਜਨਮ ਤੈਂ ਧਰਯੋ। ਕੋਨ ਲਾਭ ਤੈਂ ਖਾਣਨਿ ਕਰਯੋ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਹਤਿ ਭਈ ਸੰਗ ਤੋਹਿ। ਅਜਹੁ ਰੀਝ ਸੇਵਾ ਕੀ ਮੋਹਿ' ॥ ੪੧ ॥

ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਲੋਈ! ਸੁਣੋ, ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਸ ਜਨਮ ਤੋਂ ਕੀ ਲਾਭ ਖੋਟਿਆ ਹੈ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਈ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਹਾਲੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਰੀਝ ਹੈ' ॥੪੧॥

ਤਬਿ ਕਬੀਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਥ ਕਹੇਹੀ। ਨਹਿ ਗ੍ਰੇਹੀਨਿ ਰਾਹੁ ਹੁਇ ਏਹੀ।

ਜੋ ਮਰਜੀ ਭਰਤਾ ਕੀ ਹੋਇ। ਉਚਿਤ ਭਾਰਜਾ ਧਾਰਹਿ ਸੋਇ' ॥ ੪੨ ॥

ਤਦ ਕਬੀਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਮਰਜੀ ਪਤੀ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਤਨੀ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ ਉਹੀ ਕਾਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰੇ' ॥੪੨॥

ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਵਾਸਨਾ ਤੇਰੀ। ਜਨਮ ਧਰਹੁ ਪੁਨ ਜਗ ਇਕ ਬੇਰੀ।

ਘਰ ਖੱਤ੍ਰੀ ਜਨਮਯੋ ਇਸ ਕਾਲਾ। ਹੁਇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ' ॥ ੪੩ ॥

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤੇਰੀ ਵਾਸਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜਗ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਵੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪੰਥ ਚਲੇਗਾ ॥੪੩॥

ਗੁਰ ਦਰਸਹਿ ਗੁਰ ਬਾਕ ਸੁਨੈ ਹੈ। ਪੁਨ ਉਧਾਰ ਸੇਵੇ ਹੁਇ ਜੈ ਹੈ।

ਸੁਨਿ ਲੋਈ ਚਰਨਨਿ ਪਰ ਪਰੀ। ਦੀਨ ਹੋਇ ਤਬਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰੀ' ॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰੋਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੋਗੇ, ਫਿਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਈ ਤੇ ਫਿਰ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ॥੪੪॥

ਤੁਮ ਭੀ ਦਾਸੀ ਕੋ ਮਤ ਤਜਾਗਹੁ। ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇਖਿ ਅਨੁਰਾਗਹੁ।

ਕਹਯੋ ਕਬੀਰ 'ਸਾਧਨੀ! ਸੁਨੀਏ। ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਭਲ ਜਨੀਏ॥ ੪੫॥

ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਫਿਰ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਕਬੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਾਧਨੀ! ਸੁਣੋ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਭਲਾ ਕਰਮ ਜਾਣੋ॥੪੫॥

ਭਈ ਭਾਵਨਾ ਜੇ ਇਮ ਤੋਹੀ। ਜਨਮ ਹੋਇ ਤੇਰੇ ਸੰਗ ਮੋਹੀ।

ਇਮ ਕਹਿ ਜਨਮ ਧਰਯੋ ਤੁਵ ਦੋਈ। ਪੂਰਬ ਕੀ ਸੁਧ ਰਹੀ ਨ ਕੋਈ॥ ੪੬॥

ਜੇ ਤੇਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਸੋਝੀ ਸਾਰੀ ਭੁੱਲ ਗਈ'॥੪੬॥

ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਸਮਾ ਸੁ ਪੂਰਬ ਤੇਰਾ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਨਹਿ ਜਾਗਹਿ ਇਸ ਬੇਰਾ।

ਇਤਨੋ ਕਹਿ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਨਿਜ ਕਰ ਦੀਨਿ ਕਰਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ੪੭॥

ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਯਾਦ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਹੈ।' ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਿੱਤਾ॥੪੭॥

ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਮੁਖ ਪਾਵਨ ਕੀਨਾ। ਖੁਲਿ ਕਪਾਟ ਭਾ ਠਾਟ ਨਵੀਨਾ।

ਜਾਗਯੋ ਬੋਧ ਸਕਲ ਸੁਧਿ ਆਈ। ਜਿਮ ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਮਤਿ ਬਿਸਮਾਈ॥ ੪੮॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਨਵੀਂ ਠਾਟ ਹੋ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬੀਤੀ ਸੀ ਸਭ ਸੋਝੀ ਆ ਗਈ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ॥੪੮॥

ਬੋਲੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ, ਮੁਖੀ ਜੋਵੈ। 'ਹਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਾਕ ਆਪ ਕੋ ਹੋਵੈ।

'ਕਰੀ ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜਬੈ। ਦਯੋ ਬਿਦੇਹ ਦਰਸ ਤੁਮ ਤਬੈ॥ ੪੯॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, 'ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਚਨ ਹੋਵੇ।' ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਜਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ॥੪੯॥

ਅਥਿ ਇਸ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਹੁਇ ਆਏ। ਪੂਰਬ ਬਾਣੀ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਏ।

ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਆਇ ਸਰਬ ਕੇ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤਿ॥ ੫੦॥

ਹੁਣ ਇਸ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣਾ ਦੇਵੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ'॥੫੦॥

ਤਬਿ ਕਬੀਰ ਗਨ ਸਬਦ ਸੁਨਾਏ। ਜਨਮ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇ ਜਥਾ ਬਨਾਏ।

ਭੋਗ ਪਾਇ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਇਹ ਫੁਰਮਾਯੋ॥ ੫੧॥

ਫਿਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਫਿਰ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ॥੫੧॥

‘ਸਭਿ ਭਗਤਨਿ ਸਰਦਾਰ ਕਬੀਰ। ਰਚਯੋ ਗੁਰੂ ਕਿਯਾ ਪੰਥ ਗਹੀਰ।
ਅਬਿ ਸਿੱਖਨ ਘਰ ਜਨਮਹੁ ਜਾਇ ਸੁ। ਧਰਮ ਰਖਨ ਹਿਤ ਬੇਖ ਬਨਾਇਸ ॥੫੨॥

‘ਸਭ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਕਬੀਰ ਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਧਰਮ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਭੇਸ ਬਣਾਵੋ, ਭਾਵ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੫੨॥

ਕਲਿਜੁਗ ਕੋ ਕਰਿਬੋ ਨਿਰਬਾਹੂ। ਉਤਰਉ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਘਰ ਮਾਂਹੂ।
ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਸਿਖ ਸਿਖਣੀ ਜਾਗੇ। ਗਮਨੇ ਸਦਨ, ਜੋਗ ਕੋ ਲਾਗੇ ॥ ੫੩ ॥

ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ ॥੫੩॥

ਮਾਨਯੋ ਬਚਨ ਭਗਤ ਸਮੁਦਾਏ। ਸਿੱਖਨ ਘਰੇ ਜਨਮ ਧਰਿ ਆਏ।
ਪੰਥ ਬਿਖੇ ਹੁਇ ਸੇਵਾ ਲਾਗੇ। ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਮਹਿ ਜਾਗੇ ॥ ੫੪ ॥

ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਆਏ। ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਮਚਾਉਣ ਲੱਗੇ ॥੫੪॥

ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੇਸ ਕਾਛ ਧਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰਾਲਾ।
ਭਏ ਬੀਰ ਰਸ ਮਹਿ ਸਵਧਾਨਾ। ਬਿਨਾ ਜੁੱਧ ਕੁਛ ਚਹੈ ਨ ਆਨਾ ॥ ੫੫ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇਜ ਵੱਧ ਗਿਆ, ਕੇਸ, ਕੱਛ ਧਾਰ ਕੇ ਵਿਕਰਾਲ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਲਏ। ਸਾਰੇ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ॥੫੫॥

ਤੀਸਰੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚੁਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ

ਪੰਮਾ ਵਜ਼ੀਰ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਚਰਚਾ

ਦੋਹਰਾ- ਪਰਬਤ ਪਤਹਿ ਵਜ਼ੀਰ ਇਕ ਨਾਮ ਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦ।
ਪ੍ਰੇਮ ਜਨਾਵਤਿ ਨ੍ਰਿਪ ਪਠਯੋ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਬਿਖੇ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰੇਮ ਜਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸੂਝ ਬੂਝ ਵਿਚ ਬੜਾ ਬੁਧੀਮਾਨ ਸੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਅਨਿਕ ਮਤਨ ਕੋ ਸੁਭ ਮਤਿ ਬੇਤਾ। ਸੁਨਿ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਨਨਿ ਜੇਤਾ ॥
ਮਿਲਯੋ ਆਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਥ। ਧਰੀ ਅਕੋਰ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਹਾਥ ॥ ੨ ॥

ਉਹ ਅਨੇਕ ਮੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ

ਸੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਉਪਹਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ॥੨॥

ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਪਰਮਾਨੰਦ। ਲਹਯੋ ਦਰਸੁ ਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਕਾਰਿ ਬਿਠਾਰਾ। ਸੈਲਪਤਨਿ ਕੋ ਕੁਸ਼ਲ ਉਚਾਰਾ॥੩॥

ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਕਿਹਾ॥੩॥

'ਕਿਸ ਕਾਰਜ ਤੇ ਨਿਪਤ ਪਠਾਯਹੁ। ਕਹਹੁ ਕਾਜ ਜਿਸ ਹਿਤ ਚਲਿ ਆਯਹੁ।
ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਕੋ ਲਾਭ ਮਹਾਨਾ॥੪॥

'ਜਿਸ ਕੰਮ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੪॥

ਪਠਯੋ ਮੋਹਿ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੇਵਾ। ਰਹੀਐ ਨਿਕਟ ਜਾਇ ਗੁਰਦੇਵਾ।
ਨਿਪੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਸਹੋ ਮੈਂ ਤੀਰ। ਪਰਹਿ ਬਿਗਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਧੀਰ॥੫॥

ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੋ, ਰਾਜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ॥੫॥

ਲਿਖੋਂ ਮਿਜ਼ਾਜ ਆਪ ਕੋ ਸਾਰਾ। ਕਾਰਜ ਪਰਹਿ ਸੁ ਦੇਹੁ ਸੁਧਾਰਾ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਤ ਕੀ ਸੁਧ ਰਾਖਨਿ। ਪਠਯੋ ਦੂਤ ਕਰਿ ਇਮ ਅਭਿਲਾਖਨਿ॥੬॥

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਾਂਗਾ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੰਮ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਨਿਤ ਦੀ ਖਬਰ ਰੱਖਾਂਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ॥੬॥

ਇਤ ਰਾਵਰ ਕੋ ਦਰਸਨ ਲੇਹੁ। ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਫਲ ਮੋ ਕਹੁ ਏਹੁ।
ਸੁਨਿ ਸਨੇਹ ਸਾਨੀ ਤਿਸ ਬਾਨੀ। ਸਨਮਾਨਯੋ 'ਰਹੁ ਨਿਕਟ' ਬਖਾਨੀ॥੭॥

ਏਧਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਾਭ ਅਤੇ ਫਲ ਮੈਨੂੰ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ।" ਉਸ ਦੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹੋ"॥੭॥

ਪਰਮਾਨੰਦ ਰਹਨਿ ਹਿਤ ਹਰਖਯੋ। ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਰਖਯੋ।
ਰੋਜ ਰਜਤਪਣ ਪੰਜ ਦਿਵਾਏ। ਦੂਤ ਪਨੋ ਲਿਖਿ ਪਠਨ ਕਮਾਏ॥੮॥

ਪਰਮਾਨੰਦ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ ਦੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦਿਵਾਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ॥੮॥

ਸਭਾ ਲਗਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਜਿਹ ਸਮੈਂ। ਆਇ ਹਜ਼ੂਰ ਦਰਸ ਕਰਿ ਨਮੈਂ।
ਬੈਠਹਿ ਨਿਕਟ ਅਧਿਕ ਬੁਧਿਵੰਤਾ। ਭਲੀ ਬਾਰਤਾ ਭਨਤਿ ਸੁਨੰਤਾ॥੯॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਲਗਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵੱਡਾ ਬੁਧੀਵਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਤੇ ਭਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸੁਣਦਾ ਸੀ॥੯॥

ਇਕ ਦਿਨ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਬੀਚ ਬਿਰਾਜੇ ਆਨਾ।
ਚਾਰੁ ਚਲਾਚਲ ਚਮਰ ਢੇਰੇ। ਇਮ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਵਤਿ ਜੁਗ ਓਰੇ॥ ੧੦॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ। ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਚੰਚਲ ਚੋਰ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਖੁਲਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੧੦॥

ਕਲਗੀ ਮਹਿੰ ਮੁਕਤਾ ਫਲ ਗੁੱਛੇ। ਤਿਨਹੁੰ ਮਰਾਲ ਹੇਰਿ ਕਰਿ ਸੁੱਛੇ।
ਭੱਛਨਿ ਜਨੁ ਚਾਹਤਿ ਝੁਕ ਆਵਤਿ। ਤਉ ਹਟਤਿ ਉਡ ਕਰਿ ਡਰਪਾਵਤਿ॥੧੧॥

ਕਿ ਮਾਨੋ ਕੋਈ ਹੰਸ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਲਗੀ ਵਿਚ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਵੇਖ ਕੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਝੁਕ ਝੁਕ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਡਰ ਖਾ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੧॥

ਬੈਠੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਭਾ ਬੁਧਿਵੰਤੇ। ਅਨਿਕ ਬਾਰਤਾ ਕਥਤਿ ਸੁਨੰਤੇ।
ਪਰਮਾਨੰਦ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ॥ ੧੨॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੁਧੀਮਾਨ ਲੋਕ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ॥੧੨॥

ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਬੈ। ਸ਼ੋਭਤਿ ਸਭਾ ਸਭਾਸਦ ਸਭੈ।
ਮਦਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਏਕ। ਸੋ ਭੀ ਸੇਵਤਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ॥ ੧੩॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਦਸ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਮਦਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੧੩॥

ਸੰਨਿਆਸੀ, ਜੋਗੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ। ਬੈਠੇ ਸੁਭ ਮਤਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ।
ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਪੰਥਨਿ ਜਥਾ। ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ ਚਲੀ ਤਬਿ ਕਥਾ॥ ੧੪॥

ਸੰਨਿਆਸੀ, ਜੋਗੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਸਨ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਏ॥੧੪॥

ਭਲੀ ਭਲੀ ਨਿਜ ਮਤਿ ਕੀ ਬਾਤੀ। ਸਗਰੇ ਕਰਤਿ ਭਏ ਬੱਖਯਾਤੀ।
ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਕੋ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਵੈਂ। 'ਹਮਰੇ ਇਮ ਕਰਤੇ ਗਤਿ ਪਾਵਹਿ'॥ ੧੫॥

ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਦੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਭਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ, 'ਸਾਡੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ'॥੧੫॥

ਪੀਛੇ ਮਦਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ। ਬੋਲਯੋ ਕਰਿ ਜੋਗਤਿ ਬਡਭਾਗੀ।
'ਸੁਨਹੁ ਬੇਨਤੀ ਗੁਰ ਪਤਿਸਾਹੂ! ਬਨਹਿ ਕੜਾਹੇ ਨਾਮ ਕੜਾਹੂ॥ ੧੬॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਮਦਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੜਾਹ ਹੈ॥੧੬॥

ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਅਚਤਿ ਸੁ ਸੁਖੈਨਾ। ਹਨੂਮਾਨ ਦੇਵੀ ਕੋ ਦੈਨਾ।
ਇਨ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਇਹੈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ। ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਅਹਿਲਾਦ॥ ੧੭॥

ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਨਰਮ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਛੱਕਦੇ ਹਨ, ਸੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਨੂਮਾਨ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੧੭॥

ਸੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਾਬੇ। ਕਜੋਂ ਲੀਨੋਂ ਅਪਨੇ ਹਿਤ ਖਾਬੇ।

ਮੋਹਨ ਭੋਗ ਕਿਮ ਲਾਗਸਿ ਪਜਾਰੋ। ਹੁਤੋ ਬਿੱਧ ਸੇ ਖਾਇਂ ਸੁਖਾਰੋ ? ॥੧੮॥

ਉਹੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਚੁਣਿਆ ? ਮੋਹਨ ਭੋਗ (ਇਹ ਵੀ ਕੜਾਹ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਕਿਵੇਂ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਜਿਹੜੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ? ॥੧੮॥

ਕਜਾ ਆਸੈ ਗੁਰ ਕੋ ਇਸ ਮਾਂਹੀ। ਬਿਦਤ ਬਖਾਨ ਕਰਹੁ ਹਮ ਪਾਹੀ।

ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਕਥਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਸਕਲ ਉਚਾਰੀ ॥੧੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਆਸਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ।" ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਕਥਾ ਸਾਰੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ॥੧੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਬੇ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ। ਹੁਤੇ ਬਿਰਾਗੀ ਸਾਂਈਂਦਾਸ।

ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਕਰਤਿ ਹਰਿ ਗਾਥਾ। ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਹਾਥਾ ॥੨੦॥

"ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਾਸ ਇਕ ਸਾਂਈਂਦਾਸ ਨਾਮੀਂ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ, ਉਹ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਹਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ॥੨੦॥

ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਗੁਰ ਤੁਮ ਲੀਨ ਕਰਾਹੂ। ਕੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਮਾਂਹੂ ?।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੀਨਿ ਤਿਸ ਉੱਤਰ : ਹਮ ਇਕ ਸਮੈ ਗਏ ਦਿਸਿ ਉੱਤਰ ॥੨੧॥

ਹੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ! ਤੁਸੀਂ ਕੜਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਕ ਵਾਰ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਗਏ ਸੀ॥੨੧॥

ਚਲੇ ਚਲੇ ਮਗ ਪਹੁੰਚੇ ਦੂਰ। ਚਢੇ ਜਾਇ ਪਰਬਤ ਹਿਮਨੂਰ।

ਬੈਠੇ ਰੁਚਿਰ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਦੇਖਿ। ਸਭਿ ਸੈਲਨ ਕੀ ਸੈਲ ਵਿਸ਼ੇਖ ॥੨੨॥

ਚਲਦੇ ਚਲਦੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਤੇ ਜਾ ਚੜ੍ਹੇ। ਅਸੀਂ ਸੁੰਦਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਭ ਸੈਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਸੀ॥੨੨॥

ਕਿਤਿਕ ਸਮੈਂ ਮਹਿੰ ਸਿਧ ਅਰੁ ਨਾਥ। ਬੋਲੇ ਆਨਿ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ।

ਸੰਤਹੁ ! ਕਹਹੁ ਅਦੇਸ ਅਦੇਸ। ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਅਲਖ ਵਿਸ਼ੇਸ ॥੨੩॥

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸਿਧ ਅਤੇ ਨਾਥ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸੰਤ ਜੀ ! ਅਸੀਂ ਅਦੇਸ਼ ਅਦੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਰਖ ਜਿਹੜਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ" ॥੨੩॥

ਤਿਨਹਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹਮਹਿ ਉਚਾਰਾ। ਸਤਿਕਰਤਾਰ ਸਤਿਕਰਤਾਰਾ।

ਆਵਹੁ ਸਿੰਧਹੁ ਦਰਸ਼ਨ ਦੈਹੋ। ਬੈਠਹੁ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਲੈਹੋ ॥੨੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ, "ਸਤ ਕਰਤਾਰ ! ਸਤ ਕਰਤਾਰ ! ਆਵੇ ਸਿਧੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ, ਬੈਠ ਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੋ" ॥੨੪॥

ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਸਿੱਧ ਨਿਕਟ ਥਿਰ ਭਏ। ਚਾਹਤਿ ਕਰਾਮਾਤ ਕੁਛ ਲਏ।
ਕਰਿਕੈ ਮਸਲਤ ਸਭਿਹੁ ਬਖਾਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੁਮ ਤਪਾ ਮਹਾਨੇ ॥ ੨੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿਧ ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਹ ਕੁਝ ਕਰਾਮਾਤ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੋਲੇ,
“ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ ਹੋ ॥੨੫॥

ਇਸ ਪਹਾਰ ਪਰ ਥਿਰੇ ਅਗਾਰੀ। ਹਮ ਚਲਿ ਆਏ ਸਕਲ ਪਿਛਾਰੀ।
ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਸ਼ਾਨਿਗਧ ਉਦਾਰਾ। ਕਰਹੁ ਆਪ ਅਥਿ ਦੇਹੁ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥

ਇਸ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਡਾ ਅਹਾਰ
ਬਹੁਤ ਬਿੰਦਾਈ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਭੰਡਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਭੋਜਨ ਛਕਾਓ ॥੨੬॥

ਅਪਨਿ ਭੰਡਾਰੇ ਕੇਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਅਚਵਾਵਹੁ ਸਭਿ ਕੋ ਅਹਿਲਾਦ।
ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ! ਸੁਨਹੁ ਤਿਹ ਸਮੇ। ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨੀ ਹਮੇਂ ॥ ੨੭ ॥

ਆਪਣੇ ਭੰਡਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਆਓ ਤਾਂਕਿ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਹੇ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ! ਸੁਣੋ, ਉਸ ਸਮੇਂ, ਅਸੀਂ
ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ॥੨੭॥

ਮਰਦਾਨਾ ਦੂਸਰ ਸੰਗ ਬਾਲਾ। ਸਿੱਧਨ ਢਿਗ ਬਿਠਾਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸਨ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਾ। ਦੈ ਹੈ ਤੁਮ ਕੋ ਭਲੇ ਅਹਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ
ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਲਾ ਭੋਜਨ ਦੇਵੇਗਾ ॥੨੮॥

ਇਮ ਨਿਵਤਾ ਦੇ ਕਰਿ ਹਮ ਗਏ। ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਬਨ ਦੇਖਤਿ ਭਏ ॥
ਸੁਨੀਐ ਮਦਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ!। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਿ ਸਭਿ ਆਗੀ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਓਤਾ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਗਏ, ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਹੇ ਮਦਨ ਦਾਸ
ਬੈਰਾਗੀ! ਸੁਣੋ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੨੯॥

ਗਏ ਦੂਰ ਜਗ ਗੁਰੂ ਅਰੋਕ। ਸੁਰਸਰਿ ਸਲਿਤਾ ਤਹਾਂ ਬਿਲੋਕਿ।
ਤਿਸ ਕੇ ਤੀਰ ਤੀਰ ਚਲਿ ਜਾਤੇ। ਸਿਧ ਪਸ਼ਚਾਤ ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਜਾਤੇ ॥ ੩੦ ॥

ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰੁਕਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਵੇਖਿਆ।
ਉਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ॥੩੦॥

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਨ ਕੋ ਗਏ। ਕੰਦ ਮੂਲ ਫਲ ਆਨਹਿ ਨਏ।
ਹਮ ਭੀ ਅਧਿਕ ਬਿੱਧ ਹੁਇ ਬੈਸੇਂ। ਮੁਖ ਮਹਿ ਦਸਨ ਦਾੜ੍ਹ ਨਹਿ ਜੈਸੇ ॥ ੩੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ, ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਤੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਫਲ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢੇ ਬਣ
ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੩੧॥

ਜਥਿ ਦੈ ਹੈਂ ਹਮ ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਇ। ਇਹ ਕਠੋਰ ਨਹਿ ਅਚਵੇ ਜਾਇ।
ਬਹੁਰ ਕਹਾਂ ਦੇਂ? ਲੱਜਤਿ ਹੋਇ। ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਬਨਿ ਬੈਠੇ ਸੋਇ ॥ ੩੨ ॥

ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਾਂਗੇ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹਨ, ਸਾਥੋਂ ਖਾਧੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਫਲ ਕਿਵੇਂ ਦੇ ਸਕਣਗੇ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਬੁੱਢੇ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ॥੩੨॥

ਮਦਨ ਦਾਸ! ਸੁਨਿ ਗੰਗ ਕਿਨਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜਬਿ ਦੂਰ ਸਿਧਾਰੇ।

ਤਬਿ ਸਿੱਧਨ ਕੇ ਧਰਿ ਧਰਿ ਰੂਪ। ਚਲਿ ਆਏ ਬਡ ਦੇਵ ਅਨੂਪ॥ ੩੩॥

ਹੇ ਮਦਨ ਦਾਸ! ਸੁਣੋ, ਜਦ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਨੂਪਮ ਦੇਵਤੇ ਆ ਗਏ॥੩੩॥

ਏਕ ਸਿੱਧ ਸਿਕਤਾ ਕਰਿ ਦੀਨਾ। ਦੂਸਤ ਤੇ ਜਲ ਕੇ ਕਰ ਲੀਨਾ।

ਦਈ ਬਿਭੂਤ ਤੀਸਰੇ ਆਨ। ਮੇਵਾ ਲਜਾਏ ਅਪਰ ਸੁਜਾਨ॥ ੩੪॥

ਇਕ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਖੰਡ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਜਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮੈਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਹੋਰ ਕਈ ਚਤੁਰ ਸਿਧ ਮੇਵੇ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ॥੩੪॥

ਦਾਖ, ਚਿਰੋਂਜੀ, ਮਿਰਚਾਂ ਆਏ। ਦੈ ਦੈ ਸੁੰਦਰ ਫਲ ਅਹਿਲਾਏ।

ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਭਏ ਪੁਨ ਸੋਈ। ਹਟੇ ਪ੍ਰਭੂ ਲਖਿ ਕਾਰਜ ਹੋਈ॥ ੩੫॥

ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੇਵੇ ਅਤੇ ਗਿਰੀ ਬਦਾਮ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਸੁੰਦਰ ਫਲ ਫੁਲ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਏ, ਜਦ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਾਰਜ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ॥੩੫॥

ਆਇ ਤਹਾਂ ਹੇਰੀ ਬਿਧਿ ਖਰੀ। ਦੀਰਘ ਸ਼ਿਲਾ ਕਰੀ ਇਕ ਖਰੀ।

ਤਿਸ ਕੀ ਓਟ ਬਿਠਾਇ ਸੁ ਬਾਲਾ। ਸਿੱਧਨਿ ਸਾਬ ਭਨਯੋਂ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥ ੩੬॥

ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਪਹਾੜੀ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਓਟ ਵਿਚ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ॥੩੬॥

ਕਰਿ ਬੈਠਹੁ ਪੰਕਤਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਅਚਹੁ ਭੰਡਾਰ ਜਥਾ ਮਨ ਭਾਈ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੁਏ ਤਬੈ ਸਿਧ ਘਨੇ। ਬਡੇ ਡੀਲ ਬਿਨ ਦੇਤਨ ਬਨੇ॥ ੩੭॥

ਸਾਰੇ ਪੰਗਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਆਪਣਾ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਛਕੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦੈਂਤਾਂ ਵਰਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਬਣਾ ਲਏ॥੩੭॥

ਅਧਿਕ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਰਿੱਧਿ ਵਧਾਈ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਤੋਟ ਨ ਸਾਕਸਿ ਪਾਈ।

ਸਭਿ ਕੇ ਆਛੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ। ਦਿਯੋ ਤਿਤਿਕ ਜੇਤੋ ਮਨ ਭਾਯੋ॥ ੩੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰਿੱਧੀ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਲਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਤੋਟ ਨਾ ਆਵੇ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਤਾ, ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕੋਈ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ॥੩੮॥

ਦਸਨ ਦਾੜ੍ਹ ਬਿਨ ਖਾਇ ਸੁਖਾਰੇ। ਗਰ ਲਗਿ ਪੂਰੇ ਹਟੇ ਪਿਛਾਰੇ।

ਪਾਇ ਬਿਸਮਤਾ ਸਭਿ ਸਿਧ ਬੋਲੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਮ ਤਪਾ ਅਤੋਲੇ॥ ੩੯॥

ਦੰਦਾਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖਾ ਗਏ, ਜਦ ਗਲ ਤਕ ਰੱਜ ਗਏ ਤਾਂ ਖਾਣ ਤੋਂ ਹਟੇ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਫਿਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਤੋਲੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਤਪਾ ਹੋ॥੩੯॥"

ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੁਮ ਭੀ ਅਚਿ ਲੀਜੈ। ਦੀਰਘ ਸ੍ਰਾਦ ਪਾਇ ਪਰਸੀਜੈ।
ਤਿਨ ਕੇ ਕਹੇ ਖਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ। ਪੁਨ ਸਿੱਧਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਲਾਇ ॥ ੪੦ ॥

ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਛੱਕ ਲਵੋ, ਬਹੁਤ ਸਵਾਦੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛੱਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ॥੪੦॥

ਪਾਵਨ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਮਾਰਾ। ਜਿਸ ਖਾਧੇ ਹੁਇ ਪੁੰਨ ਉਦਾਰਾ।
ਤਪ ਜਪ ਬਰਤ ਆਦਿ ਸਭਿ ਨੇਮੂ। ਪਾਇ ਪਰਮ ਫਲ ਅਚੈ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮੂ ॥ ੪੧ ॥

“ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਜਮ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਨੇਮ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਖਾਣ ਤੇ ਪਰਮ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ” ॥੪੧॥

ਬੋਲੇ ਸਕਲ ਸਿੱਧ ਹੁਇ ਰਾਜੀ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੁਮ ਅਧਿਕ ਤਪਾ ਜੀ।
ਸਿੱਧ ਬਨ ਬਿਸਨੁ ਖੰਡ ਦਈ ਆਏ। ਮਹਾਂਦੇਵ ਮੈਦਾ ਸੁਭ ਲਜਾਏ ॥ ੪੨ ॥

ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਤਪਾ ਹੋ। ਸਿੱਧ ਬਣ ਕੇ ਵਿਸਨੂੰ ਨੇ ਖੰਡ ਦਿੱਤੀ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਧੀਆ ਮੈਦਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ॥੪੨॥

ਜਲ ਘ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਹਮੇ ਦੀਨਸਿ ਆਨਿ। ਰਿਖਿਨਿ ਦਏ ਫਲ ਸੇਵ ਸੁ ਠਾਨਿ।
ਕਪੜਾ ਪੜਦਾ ਸੂਤ ਕਾ ਜੋਇ। ਦੀਨੋ ਆਨਿ ਭਵਾਨੀ ਸੋਇ ॥ ੪੩ ॥

ਜਲ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਫਲ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜਾ ਸੂਤ ਦਾ ਕਪੜਾ ਤੇ ਪੜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਵਾਨੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ॥੪੩॥

ਤੁਮਰੇ ਪੱਖੀ ਸਭਿ ਰਖਵਾਰੀ। ਬਿਧਿ ਹਰਿ ਹਰ ਆਦਿਕ ਸੁਰ ਝਾਰੀ।
ਹਮ ਪਰ ਛਿਮਾ ਕਰਹੁ ਗੋਸਾਈਂ। ਕਿਸ ਮਹਿੰ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਹਿ ਸਮਤਾਈ ॥ ੪੪ ॥

ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੂੰ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹਨ। ਹੇ ਮਾਲਕ! ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ ॥੪੪॥

ਸਭਿ ਸੁਰ ਭੁਕਤਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੁਹਾਰਾ। ਜੋ ਨਰ ਕਲਿ ਮਹਿੰ ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਾ।
ਤੁਮ ਕੋ ਅਰਪੈ ਖਾਇ ਖੁਆਵੈ। ਹਤਿ ਕਰਿ ਕਲਮਲ ਪੁੰਨ ਉਪਾਵੈ ॥ ੪੫ ॥

ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਰਪਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪ ਖਾਣਗੇ ਅਤੇ ਖੁਆਉਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਪੁੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ॥੪੫॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਤਿਨਹੁੰ ਉਚਾਰਾ। ਖੋਪਾ ਸੌਫ ਜਾਸ ਮਹਿੰ ਡਾਰਾ।
ਸੋ ਦੇਵੀ ਕੋ ਅਰੁ ਹਨੁਮਾਨ। ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਕਰਹੁ ਜਹਾਨ ॥ ੪੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਖੋਪਾ ਸੌਫ ਜਿਹੜਾ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ॥੪੬॥

ਮਿਰਚਾਂ ਪਾਇ ਚਿਰੋਜੀ ਮੇਵਾ। ਤਿਸ ਕੋ ਭੋਗ ਲਗਹਿ ਗੁਰਦੇਵਾ।
ਘਾਟ ਨ ਪਾਇ ਤ੍ਰਿਹਾਵਲ ਪੂਰਾ। ਸੁਚ ਸੋ ਪਹੁੰਚੈ ਗੁਰ ਕੋ ਰੂਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਜਿਹੜੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਚਿਰੌਂਜੀ ਮੇਵਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਭੋਗ ਗੁਰਦੇਵ ਨੂੰ ਲਗੇਗਾ। ਸੁੱਚਮ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਦੀ ਵੀ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੪੭॥

ਤੀਨਹੁ ਮਹਿੰ ਇਕ ਘਟ ਜੇ ਪਾਵੈ। ਤਿਸ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਭੋਗ ਨ ਲਾਵੈ।

ਇਮ ਹੀ ਹੋਵਹਿ ਸਿੱਧ ਬਖਾਨਾ। ਸਕਲ ਭਏ ਤਬਿ ਅੰਤਰ ਧਯਾਨਾ॥੪੮॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਕ ਪਦਾਰਥ ਘੱਟ ਪਾਵੇ ਉਸਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।" ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇਗਾ" ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰ-ਧਿਆਨ ਹੋ ਗਏ॥੪੮॥

'ਜਾਨਹੁ ਤਬਿ ਕੇ ਸਾਂਈਦਾਸ! ਮੋਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੜਾਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ'।

ਇਮ ਕਹਿ ਬਾਬਾ ਤੂਸ਼ਨਿ ਰਹੇ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਨਿ ਉਰ ਸੰਸੇ ਦਹੇ॥੪੯॥

"ਹੇ ਸਾਈਦਾਸ! ਇਹ ਜਾਣੋ ਕਿ ਤਦ ਤੋਂ ਇਹ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਣਿਆ ਹੈ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁਪ ਹੋ ਗਏ, ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ॥੪੯॥

ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਸਿਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਭਿ ਕੋ। 'ਮਦਨ ਦਾਸ! ਲਖੀਐ ਇਹ ਤਬਿ ਕੋ'।

ਅਸ ਬਚ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਕੈ। ਸਭਿ ਮਤ ਕੇ ਨਰ ਹਰਖੇ ਗੁਨਿਕੈ॥੫੦॥

ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਹ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। "ਹੇ ਮਦਨ ਦਾਸ! ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਮੱਤਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ॥੫੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਹੇਤੁ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸੁ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਨੋ ਸਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥੫੧॥

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਣਾਇਆ॥੫੧॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥ ੪੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛਤਾਲੀਵਾਂ

ਮੇਲੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਰੋਕ ਰੱਖੀ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਏਕ ਦਿਨ ਕਰਿ ਤਨ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ।

ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ ਬਰ ਧਰੇ ਪਹਿਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਜਾਨ॥੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਬਸਤਰ, ਗਹਿਣੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਣ ਲਏ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸਿਰ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਾਲ ਸਜਾਈ। ਸੁੰਦਰ ਦਰਸਨ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਈ।
ਆਨਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਪਰ ਬੈਸੇ। ਸੁਰ ਗਨ ਮਹਿ ਸੁਰਪਤਿ ਹੈ ਜੈਸੇ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕੱਚੇ ਹੋਏ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫੱਬੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਇੰਝ ਲੱਗ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ॥੨॥

ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨ ਸੁਜਾਨਾ। ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਸਿਖ ਥਿਰ ਮਤਿਵਾਨਾ।
ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ 'ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਬਹੁ ਥਲ ਤੇ ਆਈ ॥੩॥

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਿਵਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬੁਧੀਵਾਨ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਜਿਹੜੀ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਆਈ ਹੈ ॥੩॥

ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਆਇ ਸੁ ਪਾਵੈ। ਗਯੋ ਮੇਵੜਾ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵੈ।
ਤਬਿ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਚਲਿ ਆਈ। ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਭਈ ਸਮੁਦਾਈ ॥੪॥

ਉਹ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮੇਵੜਾ ਉੱਠ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਦ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪॥

ਅਧਿਕ ਭੀਰ ਹੋਈ ਚਹੁ ਫੇਰੇ। ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਮਿਲੇ ਘਨੇਰੇ।
ਬੈਠੇ ਸ਼ੋਭਤਿ ਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰੰ। ਗਨ ਜੱਛਨ ਮਹਿ ਜਥਾ ਕੁਬੇਰੰ ॥੫॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਜਫਾ ਵਿਚ ਰਾਜਾ ਕੁਬੇਰ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ ॥੫॥

ਆਂਖ ਪਾਂਖਰੀ ਕਮਲ ਸਰੀਖੀ। ਬਡੀ ਭੀਰ ਸੰਗਤ ਕੀ ਦੀਖੀ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨਿ ਕਰਯੋ। ਅਬਿ ਕੈ ਮੇਲਾ ਦੀਰਘ ਭਰਯੋ ॥੬॥

ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਕੰਵਲ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਇਸ ਵਾਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਹੁਤ ਚਿਆਦਾ ਭਰਿਆ ਹੈ ॥੬॥

ਦਿਨ ਦੈ ਤੀਨ ਕਿ ਰੋਕ ਰਖੀਜੈ। ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਜਾਨਿ ਨ ਦੀਜੈ।
ਹੁਕਮ ਸੁਨਯੋ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਾਏ। ਬੈਠੇ ਭਟ ਰੋਕੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥੭॥

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰੋਕ ਰੱਖੋ, ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਵੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ॥੭॥

ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਘਰਿ ਚਹਿਤਿ ਸਿਧਾਯੋ। ਕਿਸ ਹੂੰ ਮਗ ਕੋ ਜਾਨਿ ਨ ਪਾਯੋ।
ਭਈ ਭਾਵਨਾ ਸਭਿਨਿ ਉਦਾਸਾ। ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਰੋਕੇ ਚਹੁਪਾਸਾ ॥੮॥

ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਾਪਸ ਜਾ ਨਾ ਸਕਿਆ। ਜਦ ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ॥੮॥

ਘਰ ਕੇ ਕਾਜ ਘਨੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਕਰਹਿ ਕਾਹਲੀ ਜਾਹਿ ਉਤਾਲਾ।
ਦਿਪਤਿ ਤੇਜ ਗੁਰ ਕੋ ਸਭਿ ਹੇਰੇ। ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥੯॥

ਘਰ ਕੇ ਕਾਜ ਘਨੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਕਰਹਿ ਕਾਹਲੀ ਜਾਹਿ ਉਤਾਲਾ। ਦਿਪਤਿ ਤੇਜ ਗੁਰ ਕੋ ਸਭਿ ਹੇਰੇ। ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥੯॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਰ ਦੇ ਕਈ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਯਾਦ ਆਏ, ਕਾਹਲੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਛੇਤੀ ਜਾਈਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਮਕਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ॥੯॥

ਹੋਤਿ ਕੀਰਤਨ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ। ਸੰਗਤਿ ਭਈ ਕਾਹਲੀ ਭੂਰ।
ਦੇਸ ਮਾਲਵੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਘਨੇ। ਤਿਨ ਮਿਲਿ ਬਜੋਤ ਬਿਚਾਰਯੋ ਮਨੇ ॥ ੧੦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕਾਹਲੀ ਪਈ ਸੀ। ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਉਂਤ ਵਿਚਾਰੀ ॥੧੦॥

ਨਿਕਸਿ ਰੋਕ ਤੇ ਜਿਮ ਘਰ ਚਾਲੈ। ਛੁਟਿਬੇ ਰਚਯੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਿਸਾਲੈ।
ਇਕ ਸਿਖ ਸ਼ਵ ਸਮ ਸੀਢੀ ਪਾਯੋ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਗਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਏਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਈਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਚਿਆ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗੂ ਤਖਤ ਤੇ ਪਾਇਆ ਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ॥੧੧॥

ਲਯੋ ਉਠਾਇ ਕੰਧ ਪਰ ਸੋਊ। ਕਿਰਤਨ ਕਰਹਿ ਅੱਗੂ ਗਨ ਹੋਊ।
ਸੇਵਕ ਕੀ ਓੜਕ ਨਿਬਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਇਹ ਤੁਕ ਗਾਇ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਚੀਤ ॥ ੧੨ ॥

ਤਖਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਕਈ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ, 'ਸੇਵਕ ਕੀ ਓੜਕ ਨਿਬਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ' ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੨॥

ਜਹਾਂ ਬਿਰਾਜਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਤਹਿ ਕੋ ਅਏ ਠਗਨ ਹਿਤ ਸ੍ਰਾਮੀ।
ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਤਿਨ ਹੇਰਾ। ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੧੩ ॥

ਜਿਥੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਥੇ ਉਹ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਠੱਗੀ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਵਲ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ॥੧੩॥

ਕੈਸੇ ਇਹ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਸੋਰ। ਰੋਦਨ ਸ਼ਬਦਿ ਉਦਿਤਿ ਜੁਤਿ ਜੋਰ।
ਇਕ ਸਿਖ ਸੁਨਿ ਬੁਝਨਿ ਕਹੁ ਧਾਯੋ। ਕਹਯੋ ਧਾਇ 'ਕਯੋ ਸੋਰ ਮਚਾਯੋ ?' ॥ ੧੪ ॥

"ਇਹ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਸੋਰ ਕੈਸਾ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰੋਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ।" ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਦੌੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਭੱਜਦੇ ਹੋਇਆਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਕਿਉਂ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਹੈ?" ॥੧੪॥

ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਪੁਨਿ ਹਟਿ ਭਾਖਤਿ ਭਯੋ। ਹੁਕਮਸੌਤਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਹੁਇ ਗਯੋ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਭਨਯੋ 'ਇਹਾਂ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਗਯੋ ਸਿਖ ਕਹਿ 'ਉਤ ਨਹਿ ਜਾਵਹੁ ॥ ੧੫ ॥

ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਕ ਸਿੱਖ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲੈ ਆਵੋ" ਉਹ ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਓਧਰ ਮਸਾਣਾਂ ਵਲ ਨਾ ਜਾਵੋ ॥੧੫॥

ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਤਹਾਂ ਲੇ ਆਯਹੁ। ਸਨਮੁਖ ਜਿਤ ਗੁਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲਗਾਯਹੁ।
ਤਰੇ ਉਤਾਰਿ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ ਹੋਈ। ਗਾਵਨਿ ਲਗੇ ਸ਼ਬਦ ਤੁਕ ਸੋਈ ॥ ੧੬ ॥

ਮਰੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਓਥੇ ਲੈ ਆਵੋ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ।" ਫੱਟੇ ਨੂੰ ਥੱਲੇ ਲਾਹ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਓਹੋ ਤੁਕ ਗਾਉਣ ਲੱਗੇ ॥੧੬॥

ਉਮਗ ਉਮਗ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲੇ॥ ਅਧਿਕ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਡਾਲੇ।

ਰੋਦਨ ਸ਼ਬਦ ਬੰਦ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਚਤੁਰਘਟੀ ਲਗਿ ਸਭਿ ਥਿਰ ਭਯੋ॥ ੧੭॥

ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਚ ਆ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਡੇਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਤਕ ਸਾਰੇ ਖੜੇ ਰਹੇ॥੧੭॥

ਸਿੱਖ ਸਮੀਪਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਸਾਬ। ਅਵਲੋਕਤਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਨਾਬ।

'ਭੇਖ ਬਹੁਤ, ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ ਦੂਰੇ। ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਤੇ ਉਰੇ॥ ੧੮॥

ਪਾਸ ਖੜੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਵੱਡਾ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਪਰਤੀਤਿ ਤੋਂ ਉਣੇ ਹੋ ਗਏ ਹੋ॥੧੮॥

ਕਰੇ ਕੀਰਤਨ ਕਯਾ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਰੁਦਨ ਕਰੇ ਨਹਿੰ ਕਾਜ ਸਰਾਇ।

ਗੁਰ ਬਚ ਪਰ ਨਹਿੰ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤੇ। ਕਰਤਿ ਸਰਬ ਕੁਛ ਗਮਨਤਿ ਰੀਤੇ॥ ੧੯॥

ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਰੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੋਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੯॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ-ਰੋਵਤੇ ਰੀਝ ਪਰੈ ਗੁਰਦੇਵ ਮਰੇ ਕੋ ਰੋਵਤਿ ਹੈਂ ਮਿਲਿ ਨਾਰੀ।

ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਜਥਿ ਰੀਝ ਪਰੈ ਸੁਕ, ਮੋਰ, ਕਪੋਤ, ਪੁਕਾਰ ਉਚਾਰੀ।

ਮੱਜਤਿ ਦਾਦਰ, ਮੋਨ ਮਹੀਰੁਹ, ਬਾਨਰ ਕਾਨਨ ਫੂਲ ਫੁਲਾਰੀ।

ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਕੀ ਲੇਸ਼ ਬਿਨਾ ਸਿਖ ਪੰਡਤਿ ਗਾਇਕ ਜਾਹਿੰ ਸੁ ਹਾਰੀ॥ ੨੦॥

ਰੋਣ ਤੇ ਜੇ ਗੁਰਦੇਵ ਰੀਝ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਮਰੇ ਉੱਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਉੱਤੇ ਜੇ ਰੀਝ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਤੋਤੇ, ਮੋਰ, ਕਬੂਤਰ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਤੇ ਜੇ ਰੀਝ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਡੱਡੂ ਸਦਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਤੇ ਰੀਝ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਦਰੱਖਤ ਸਦਾ ਹੀ ਚੁੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਫਲ, ਫੁਲ ਖਾਣ ਨਾਲ ਰੀਝ ਪੈਂਦੇ ਤਾਂ ਬਾਂਦਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹਰ ਵੇਲੇ ਫਲ ਫੁਲ ਖਾਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਦੀ ਲੇਸ਼ ਬਗੈਰ ਸਿੱਖ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਰ ਕੇ ਜਾਣਗੇ॥ ੨੦॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ ਅਰਦਾਸੀਏ ਬੇਨਤੀ ਕੀਨਸਿ ਨੰਮ੍ਰਿ ਅਗਾਰੀ।

'ਸਾਚਿ ਗੁਰੂ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਬਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਹੋਵਤਿ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰੀ।

ਰਾਵਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਰੁ ਕਿਰਤਨੁ ਸਿੱਖ ਕਰੈ ਸਗਰੇ ਇਸ ਬਾਰੀ।

ਹੈ ਸਭਿ ਕੀ ਅਥਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਭਲੇ ਅਘ ਦੋਖ ਮਿਟੈ, ਪੁਭੁ ਫੇਰ ਉਚਾਰੀ॥ ੨੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਵੱਡੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਿਆਣ ਕਰੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਦੂਰ ਕਰੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੨੧॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਮਨਮੁਖ ਹਾਰਤਿ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਵਹਿੰ ਜੀਤ।

ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਤਿ ਸਾਬਤ ਸਿਦਕ, ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤਹਿੰ ਚੀਤ॥ ੨੨॥

‘ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਮਨਮੁਖ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਵਿਚ ਚਿਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ॥੨੨॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ- ਸੂਰਜ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੈ ਸਭਿ ਪਾਪ ਕਮਾਇ ਸੁ ਦੋਖਕ ਜਾਵੈ।
ਪਾਨੀ ਸੋ ਦੇਵ ਨਹੀਂ ਜਗ ਭੀਤਰ ਭੇਟਤ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰੇਤ ਬੁਲਾਵੈ।
ਇੰਦ ਕਿ ਤਾਰਾ ਕਿ ਪੋਨ ਸੁਰੇਸੁਰ ਦੇਖਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਛੁਟਨਿ ਪਾਵੈ।
ਲੋਕਿਕ ਰੀਤਿ ਕੀ ਲਾਜ ਭਰੇ ਜਨ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਤੋ ਨਾਮ ਤਰਾਵੈ॥੨੩॥

ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਪ ਕਮਾ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੱਗ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ, ਆਦਮੀ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਤੀਰਥ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਜਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਚੰਦ ਕੀ ਤਾਰੇ ਕੀ ਪੋਣ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਕੀ ਇੰਦਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਮਨੁੱਖ ਲੋਕਿਕ ਰੀਤ ਦੀ ਲਾਜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੇ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੨੩॥

ਚੋਪਈ- ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬਿਹੀਨੇ ਲੋਕ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋਕ।
ਸਿਦਕ ਨਰਿਦੈ, ਰਚਯੋ ਪਰਪੰਚ। ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਹੁਇੰ ਨਰ ਸੰਚਿ॥੨੪॥

ਪ੍ਰੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਲੋਕ ਨਿਤ ਜਨਮ ਮਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਲ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਵੇਖਾ-ਵੇਖੀ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਨਾਲ ਰਲ ਗਏ ਹਨ॥੨੪॥

ਜੇ ਪਰਖਯੋ ਚਾਹਿਤ ਇਨ ਤਾਈ। ਮੋਨ ਧਾਰਿ ਲਿਹੁ ਅਗਨਿ ਲੁਕਾਈ।
ਜੁਲਤੀ ਦੇਹੁ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੇ ਤਰੇ। ਅਪਰਨਿ ਕੋ ਨਹਿ ਜਿਮ ਲਖਿ ਪਰੇ॥੨੫॥

ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਲੁਕਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾ। ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਫੱਟੇ ਬੱਲੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੱਖ ਦੇਵੋ ਕਿ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਤਾ ਲੱਗੇ॥੨੫॥

ਬਿਸਮਯੋ ਬਚਨ ਮਾਨਿ ਅਰਦਾਸੀ। ਉਤਲਾਵਤਿ ਗਮਨਯੋ ਤਜਿ ਪਾਸੀ।
ਜੁਲਤੀ ਦੇਗ ਬਿਖੈ ਬਡਿ ਭਾਠੀ। ਤਹਿ ਤੇ ਲੀਨਿਸ ਅਗਨਿ ਮੁਆਠੀ॥੨੬॥

ਅਰਦਾਸੀਆ ਸਿੱਖ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਤੁਰਤ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡੀ ਭੱਠੀ ਬਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਥੋਂ ਅੱਗ ਦੀ ਬਲਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਚੁਆਂਤੀ ਲਈ॥੨੬॥

ਆਵਤਿ ਭਾ ਤਿਹ ਬਲ ਉਤਲਾਤਾ। ਜੁਲਤ ਹਾਥ ਮਹਿੰ ਗਹਯੋ ਚੁਮਾਤਾ।
ਦਿਯੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੀ ਸੀਢੀ ਤਰੇ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਕਹੀ ਤਥਾ ਹੀ ਕਰੇ॥੨੭॥

ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਉਸ ਥਾਂ ਆ ਗਿਆ, ਚੁਆਂਤੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਬਲਦੀ ਰਹੀ। ਉਸ ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਤਖਤੇ ਦੇ ਬੱਲੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ॥੨੭॥

ਅਗਨਿ ਸੇਕ ਤਨ ਜਰਿਬੇ ਲਾਗਾ। ਸਹਿ ਕਿਮ ਸਕਹਿ, ਚਹਤਿ ਤਬਿ ਭਾਗਾ।
ਸਭਿ ਗਿਨਤੀ ਤਜਿ ਫਾਰਿ ਦੁਸ਼ਾਲਾ। ਤਜਯੋ ਕਫਨ ਕੋ ਤੂਰਨ ਚਾਲਾ॥੨੮॥

ਜਦ ਉਸ ਪਖੰਡੀ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਾ ਸੇਕ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਫਿਰ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਫਿਰ ਸਭ ਗਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਪਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚਾਦਰ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਖੱਫਨ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਤ ਭੱਜ ਉੱਠਿਆ॥੨੮॥

ਭਾਗ ਗਯੋ ਚੀਰਤਿ ਬਡ ਭੀਰ। ਨਹਿੰ ਥਿਰੁ ਭਯੋ ਕਿਸੀ ਕੇ ਤੀਰ।
ਨਰ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਇਹ ਭਾਣਾ ਕਯਾ ਗੁਰ ਵਰਤਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਫਿਰ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਹੋਇਆ ਭੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸੰਗਤ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਸਾ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਇਆ ਹੈ ॥੨੯॥

ਕਿਰਤਨੀਏ ਸਿਖ ਸਵ ਘਰ ਕੇਰੇ। ਪਿਖੇ ਸ੍ਰਮਿੰਦਤਿ ਭਏ ਘਨੇਰੇ।
ਲਾਜ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਆਂਖਨਿ ਆਈ। ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਨਹਿੰ ਨਾਰ ਉਠਾਈ ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮੁਰਦੇ ਪਾਸ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਇਹ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਸਿਰ ਉਤਾਰ ਨਾ ਚੁੱਕ ਸਕੇ ॥੩੦॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਖਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਤੁਮਰੋ ਕਿਰਤਨ ਫਲਯੋ ਮਹਾਨਾ।
ਸਿੱਖਹੁ ਸ਼ਬਦ ਸ ਪ੍ਰੇਮ ਉਚਾਰਯੋ। ਸਣੈ ਦੇਹ ਇਹ ਸ੍ਰਗ ਸਿਧਾਰਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕੁਝ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਫਲ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਰੀਰ ਸਹਿਤ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਿਆ ਹੈ" ॥੩੧॥

ਤਬਿ ਸਿੱਖਨ ਸਭਿ ਮਸਤਕ ਟੇਕੇ। 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਸਚ ਜਲਧ ਬਿਬੇਕੇ।
ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਨੋ। ਕਿਸ ਮਹਿੰ ਸ਼ਕਤਿ ਜੁ ਲੇਹਿ ਪਛਾਨੋ ॥ ੩੨ ॥

ਤਦ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੀ ਗਤ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਕਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇ" ॥੩੨॥

ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਤਬਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯਹੁ। 'ਸਿੱਖਹੁ ਜੋ ਪਰਪੰਚ ਬਨਾਯਹੁ।
ਕਰਿ ਪੂਰਾ ਗਮਨਤਿ ਨਿਜ ਭਵਨੁ। ਚਰਚਾ ਕਰਤਿ ਨ ਜਾਨਯੋ ਕਵਨੁ ॥ ੩੩ ॥

ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਛਲ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਚਰਚਾ ਕਰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਾ ਪਛਾਣਿਆ ॥੩੩॥

ਅਪਰ ਨਰਨ ਸਮ ਹਮ ਕਹੁ ਜਾਨਤਿ। ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਰਿਦੈ ਤੁਮ ਹਾਨਤਿ।
ਯਾਂ ਤੇ ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੱਲਜਾਨ। ਹੋਤਿ ਨਰਕ ਕੀ ਗਤੀ ਨਿਦਾਨ ॥ ੩੪ ॥

ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਤੁਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੂਰਖਤਾ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਨਸੀਬ ਹੋਣਗੇ ॥੩੪॥

ਹਮ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਚਹਤਿ ਉਧਾਰਯੋ। ਯਾਂਤੇ ਤੁਮਰੋ ਕਪਟ ਉਘਾਰਯੋ।
ਜਾਨੋਗੇ ਅਬਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਲਖਯੋ ਮਹਾਤਮ ਠਾਨਹੁ ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ੩੫ ॥

ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਖੰਡ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਣੋਗੇ। ਇਸ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹੁਣ ਸਵਾਮੀ ਮੰਨੋਗੇ" ॥੩੫॥

ਸਿੱਖ ਸਮੀਪਨਿ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ। 'ਬਖਸ਼ਹੁ ਇਨ ਕੂਰੀ ਚਤੁਰਾਈ।
ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਹੁਇ ਦੋਖ ਨ ਕੋਈ। ਭਈ ਰੋਕ, ਛਲ ਠਾਨਯੋ ਸੋਈ ॥ ੩੬ ॥

ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਭੂਠੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਤੂਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾਪ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਛਲ ਕੀਤਾ ਹੈ' ॥੩੬॥

ਦੇਹਰਾ- ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਵਿਲੋਕ।
ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਬਦਨ ਤੇ ਉਚਰਯੋ ਏਕ ਸ਼ਲੋਕ ॥ ੩੭ ॥

ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਵਲ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੩੭॥

ਅਸੀਂ ਖਤੇ ਬਹੁਤ ਕਮਾਵਦੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਖਸਿ ਲੈਹੁ ਹਉ ਪਾਪੀ ਵਡ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੧੪੧੬)

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਓੜਕ ਅਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਪਾਪੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ।

ਚੋਈ- ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਾਕ ਕੋ ਕਹਯੋ। ਘਰ ਕੋ ਕਾਜ ਸਭਿਨਿ ਕਉ ਲਹਯੋ।
'ਗਵਨਹੁ ਭਵਨ ਰਟਹੁ ਸਤਿਨਾਮੁ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਸੇਵਹੁ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੩੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਜਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਗਏ। 'ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵੋ, ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰੋ ॥੩੮॥

ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਸਭਿ ਸਿਦਕ ਕਮਾਵਹੁ। ਹੋਲਿ ਦੁਸਹਿਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਆਵਹੁ।
ਸੁਨਿ ਬਖਸ਼ਨ ਕੋ ਸਭਿ ਹਰਖਾਏ। ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਭਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥੩੯॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸਿਦਕ ਕਮਾਓ ਤੇ ਹੋਲੇ ਅਤੇ ਦੁਸਹਿਰੇ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਵੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਏ ॥੩੯॥

ਗਵਨੇ ਭਵਨ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰ ਲੈ ਕੈ। ਬਹੁ ਕਲਜਾਣ ਆਪਣੀ ਪੈਕੈ।
ਜਹਿ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਫੈਲਾ। ਕਲਿ ਕੇ ਕਲਮਲ ਸਕਲ ਕਟੈਲਾ ॥੪੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਕਲਿਆਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਸ ਫੈਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਜਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ॥੪੦॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਫਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੬॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ

ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ

ਦੋਹਰਾ- ਮੇਲ ਮੇਖ ਸੰਕ੍ਰਾਤ ਕੋ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਸਮੁਦਾਇ।
ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਦਰਸ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥

ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਆਈਆਂ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦਮਈ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰੇ। ਆਨਿ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪਰ ਤਬਿ ਠਹਿਰੇ।
ਸੁਭਟ ਸਭਾਸਦ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਬਿਰੇ ਨਮੋ ਕਰਿ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਬਸਤਰ ਸਸਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਸ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨॥

ਸੰਗਤਿ ਆਵਹਿ ਅਰਪ ਅਕੋਰਹਿ। ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਹਿ ਕਰ ਜੋਰਹਿ।
ਕੋ ਬੈਠਹਿ ਕੋ ਖਰੋ ਨਿਹਾਰਹਿ। ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਨਹੀਂ ਹਰਖ ਉਰ ਧਾਰਹਿ ॥ ੩ ॥

ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਕੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਕਈ ਖੜੇ ਹੀ ਦਰਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਦਰਸਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩॥

ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਯੁਤਿ ਜਨੁ ਰਘੁਨਾਥਾ। ਲੋਕ ਐਧ ਕੇ ਟੇਕਹਿ ਮਾਥਾ।
ਮਨਹੁੰ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਮਹਿੰ ਘਨ ਸੁਜਾਮੂ। ਜਾਦਵ ਦੇਖਹਿੰ ਦੁਤਿ ਅਭਿਰਾਮੂ ॥ ੪ ॥

ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ ਤੇ ਮਾਨੋ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਲੋਕ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਨੋ ਦਵਾਰਕਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਛਵੀ ਦਾ ਯਾਦਵ ਦਰਸਨ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪॥

ਬਦਨ ਚੰਦ ਕੋ ਮਨਹੁੰ ਚਕੋਰੇ। ਇਕ ਟਕ ਨੇਤ੍ਰੁ ਲਗੇ ਗੁਰ ਓਰੇ।
ਰਿਦੈ ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦਹਿ ਸੰਗਤਿ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਪਿਖਹਿੰ ਬਿੰਦ ਕਰਿ ਪੰਗਤਿ ॥ ੫ ॥

ਚੰਦ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਮਾਨੋ ਚਕੋਰਾਂ ਤਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣ ਇਕ ਟਿਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਉੱਤੇ ਟਿਕੇ ਸਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੫॥

ਇਕ ਸਿਖ ਆਇ ਸਿੱਖਣੀ ਸਹਿਤ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਭਾਉ ਮਨ ਮਹਤ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਸੁਖਦਾਨੀ ॥ ੬ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਆਪਣੀ ਸਿੱਖਣੀ ਸਹਿਤ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ॥੬॥

ਇਕ ਸੁਤ ਹਮਰੇ ਦਯੋ ਸੁ ਰਾਵਰਿ। ਤਜ ਘਰਨੀ ਥਿਰਿਯੋ ਜਨੁ ਬਾਵਰ।

ਭਲੇ ਸਿੱਖ ਕੀ ਤਨੁਜਾ ਬਜਾਹੀ। ਹੈ ਅਬੋਲ ਸੰਗ ਬੋਲਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੭ ॥

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਘਰ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਭਲੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ, ਚੁਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਵਹੁਟੀ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੭॥

ਹਮਹਿੰ ਦੀਹ ਦੁਖ, ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਵਹਿੰ। ਨਿਰਮੋਹੀ ਬਚ ਤਿਹ ਸੁਨ ਪਾਵਹਿੰ।

ਤਜੋਂ ਦੇਸ ਮੈਂ ਜਾਉਂ ਬਿਦੇਸ਼। ਧਰੋਂ ਫਕੀਰੀ ਤਜਾਗਿ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੮ ॥

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਫਕੀਰ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ" ॥੮॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਯੋ ਅਬੈ ਸਿਖ ਜਾਵੋ। ਸੁਤ ਹਕਾਰ ਕਰਿ ਹਮ ਢਿਗ ਲਜਾਵੋ।

ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਆਨਯੋ ਤਤਕਾਲਾ। ਕਰ ਜੋਰੇ ਥਿਰਿ ਅੱਗੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖ! ਹੁਣ ਜਾਵੋ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਲਿਆਵੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਤੁਰਤ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੯॥

ਪਿਖਿ ਸਿਖ ਸੁਤ ਕੋ ਕਹਯੋ ਗੁਸਾਈਂ। ਤੇਹਿ ਮਾਤ ਪਿਤ ਕਹਾਂ ਅਲਾਈਂ?।

ਹਮਰੋ ਸੁਤ ਜਗ ਤੇ ਹੁਇ ਨਜਾਰੋ। ਭਯੋ ਉਦਾਸ, ਦੇਖਿ ਦੁਖ ਭਾਰੋ ॥ ੧੦ ॥

ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਜਗਤ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੦॥

ਯਾਤੇ ਹਮ ਤੁਹਿ ਬੁਝਨ ਕਰਹਿੰ। ਕਯੋਂ ਕਰਿ ਭਾ ਵਿਰਾਗ ਉਰ ਧਰਹਿੰ?।

ਨਾਮ ਕੋਨ ਅਰੁ ਸਿਖ ਕਿਸ ਕੇਰਾ? ਪਰਚਾ ਕਿਸ ਪਕਾਰ ਕੋ ਤੇਰਾ? ॥ ੧੧ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਏਨਾ ਵੈਰਾਗ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਤੇਰਾ ਕੀ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ? ॥੧੧॥

ਬੈਸ ਅਸ਼ਟ ਦਸ ਸੰਮਤ ਤੇਰੀ। ਲਖੀਅਤਿ, ਕਹੁ ਸਭਿ ਸਚ ਇਸ ਬੇਰੀ।

ਭੋਗੇ ਭੋਗ ਜਿਨਹੁੰ ਬਿੱਧ ਹੋਏ। ਤਿਨਹੁੰ ਵਿਰਾਗ ਨ ਉਪਜਹਿ ਕੋਏ ॥ ੧੨ ॥

ਤੇਰੀ ਹਾਲੇ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੱਸ ਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਬਿਰਧ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਰਾਗ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਭਾਗ ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਬਡ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥ ਤੁਵ ਦਰਸ਼ਨ ਹਮ ਚਹਿ ਬੁਲਵਾਯੋ।

ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਸੁਤ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਪ੍ਰਾਹੁ। 'ਕਯੋਂ ਮੁਝ ਹਸਹੁ ਸਾਚਿ ਪਤਿਸਾਹੁ! ॥ ੧੩ ॥

ਤੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਚਾਹ ਕੇ ਬੁਲਵਾਇਆ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥੧੩॥

ਭਵਜਲ ਜੀਵ ਸੁ ਬਹੇ ਮਝਾਰੀ। ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਉਤਰਹਿੰ ਪਾਰੀ।

ਅਨਜਾਨ ਨ, ਸਭਿ ਕੋ ਤੁਮ ਜਾਨੋ। ਜਾਨਿ ਬੁਝ ਕਿਮ ਬੁਝਨਿ ਠਾਨੋ ॥ ੧੪ ॥

ਇਹ ਜੀਵ ਭਵਜਲ ਵਿਚ ਬਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਦਾ ਪਾਰਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਅਨਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਫਿਰ ਕਿਉਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ॥੧੪॥

ਨਾਮ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈ ਮੇਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਚਿਤ ਚੇਰਾ।

ਭਯੋ ਬਿਰਾਗ ਪਠਤਿ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਇਮ ਕਹਿ ਗਾਥਾ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੀ॥੧੫॥

ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਚਿਤੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਰਾਗ ਉਪਜਿਆ ਹੈ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ॥੧੫॥

ਸੋਰਠਾ- 'ਕਯਾ ਬੁਢਾ ਕਯਾ ਬਾਲ ਜਾਂ ਗੁਰ ਸ਼ਰਣੀ ਜਾਇਗਾ।

ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਤਤਕਾਲ ਨਾਉ ਚਢਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਯੋ॥ ੧੬॥

ਕੀ ਬੁੱਢਾ ਕੀ ਬਾਲ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਬੇੜੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੈ॥੧੬॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨੀਐ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸੁਖਦਾਯਹੁ! ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਮੁਹਿ ਪਢਨਿ ਪਠਾਯਹੁ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਜਾਗਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕੰਠ ਕਰਿਬੇ ਲਾਗਾ॥੧੭॥

ਹੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ! ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਣੋ, ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਰਨ ਲੱਗਾ॥੧੭॥

ਤੁਕ ਅਨੰਦ ਕੀ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ। ਕਹੀ ਸੀਖ ਸੋ ਉਰ ਮਹਿ ਧਾਰੀ।

ਰਾਤ ਦਿਵਸ ਚਿਤ ਰਾਖਿ ਘਨੇਰਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਭਾ ਉਦਾਸ ਮਨ ਮੇਰਾ॥੧੮॥

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਤੁਕ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਤੁਕ ਵਿਚਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਤੁਕ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ॥੧੮॥

ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੩॥

ਏ ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਤੂ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਮਾਲੇ॥ ਏਹੁ ਕੁਟੰਬੁ ਤੂ ਜਿ ਦੇਖਦਾ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲੇ॥

ਸਾਥਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ਨਾਹੀ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ॥ ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੁਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ॥

(ਅੰਗ ੯੧੮)

ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮਨ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ। ਇਹ ਪਰਿਵਾਰ ਜੋ ਤੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ? ਐਸਾ ਕੰਮ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਕਰੋ ਜਿਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।

ਚੋਪਈ- ਅਰਥ ਬਸਯੋ ਉਰ ਭਯੋ ਵੈਰਾਗਾ। ਜਗ ਸਭਿ ਤੁੱਛ ਦੀਸਨੇ ਲਾਗਾ।

ਜਥਾ ਪ੍ਰੰਮ ਬਾਦਰ ਦਿਸ਼ਟਾਯਾ। ਸੁਪਨਾ ਜਿਮ ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਮਾਯਾ॥੧੯॥

ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਤੁੱਛ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਇਹ ਪੁੰਦੋਂ ਦਾ ਇਕ ਬੱਦਲ ਹੈ, ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਾਂਗ ਇਹ ਇਕ ਸੁਪਨਾ ਹੈ॥੧੯॥

ਜੇ ਸਰੀਰ ਅਥਿ ਦਿਖਯਤਿ ਸਾਰੇ। ਨਹੀਂ ਆਦਿ ਮੈਂ ਕਿਨਹੁੰ ਨਿਹਾਰੇ।

ਅੰਤ ਸਮੈਂ ਬਿਨਸੈਂ ਇਹੁ ਸਬੈ। ਬਹੁਰੇ ਨਹਿੰ ਲਖੀਯਤਿ ਕਿਸ ਕਦੈ ॥ ੨੦ ॥

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਅੰਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਸਣਗੇ ॥੨੦॥

ਕੋ ਇਕ ਦਿਨ ਕੋ ਧੁੰਧ ਪਸਾਰਾ। ਆਦਿ ਨ ਅੰਤ ਸੁ ਕੁਤੇ ਮਝਾਰਾ।

ਨਿਸਾ ਬਾਸ ਪਾਹੁਨ ਸਮ ਆਏ। ਮੇਲਨ ਦੀ ਨੌਕਾ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੨੧ ॥

ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਇਹ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦਾ ਧੁੰਧ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਮੱਧ ਵਿਚ ਭਾਵ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਕਿਥੇ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਹੁਣੇ ਵਾਂਗ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਵਸਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੇੜੀ ਦੇ ਪੂਰ ਵਾਂਗ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥

ਜਿਮ ਜਲ ਬਹੈਂ ਮਿਲੇ ਤ੍ਰਿਣ ਖਿੰਦਾ। ਬਿਛਰੇ ਮੇਲ ਨ ਬਹੁਰ ਬਨੰਦਾ।

ਨਿਕਸਹਿ ਦੁਗਧ ਨ ਅਸਥਨ ਆਵੈ। ਝਰਹਿ ਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਸ਼ਾਖ ਲਗਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੀਲੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਵਿਛੜਿਆਂ ਦਾ ਢੇਰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਥਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ ਫਿਰ ਥਣਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਝੜੇ ਹੋਇਆਂ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੋਣ ਟਹਿਣੀ ਨਾਲ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਤਿਮ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਰ ਨ ਮੇਲਾ। ਪਰਾਰਥਧ ਕਰਿ ਭਏ ਸਕੇਲਾ।

ਕਜੋਚਿਤ ਲਾਇ ਸੁ ਜਨਮ ਗਵਾਈਯੇ। ਜਿਸ ਕੋ ਮਿਲਿਏ ਬਹੁਰ ਨ ਪਾਈਯੇ ॥ ੨੩ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਫਜੂਲ ਵਿਚ ਇਹ ਜਨਮ ਕਿਉਂ ਗਵਾਈਏ, ਜਿਸ ਜਨਮ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ॥੨੩॥

ਜਜੋਂ ਤਰੁ ਪਰ ਨਿਸ ਪੰਛੀ ਬਾਸੇ। ਉਡਹਿੰ ਦਿਸ਼ਾ ਚਹੁੰ ਮੈਂ ਰਵਿ ਭਾਸੇ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੈਂ ਤਰਕ ਬਿਚਾਰੋਂ। ਸੱਤਾਸੱਤ ਭਲੇ ਨਿਰਧਾਰੋਂ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਵੇਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਰੱਖਤ 'ਤੇ ਪੰਛੀ ਬੈਠਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੈਂ ਤਰਕ ਵਿਚਾਰੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਤ ਅਤੇ ਅਸੱਤ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰੋ ॥੨੪॥

ਬੋਲਣ ਹਸਣਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ। ਬਿਸਰ ਗਏ ਉਰ ਭਾ ਸੁਧ ਹੀਣਾ।

ਜਗਤ ਮਨੋਰਥ ਫੁਰਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਲੋਕਨ ਲਖਯੋ ਕਸਰ ਕੁਛ ਹੋਈ ॥ ੨੫ ॥

ਬੋਲਣਾ, ਹੱਸਣਾ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਸੋਝੀ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਨੋਰਥ ਸੁਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਡਾਇਆ ਹੈ ॥੨੫॥

ਅਥਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਣਿ ਆਪ ਕੀ ਪਰਯੋ। ਸ਼ਬਦ ਤੁਮਾਰੇ ਇਹ ਗੁਣ ਕਰਯੋ

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰ ਬੋਲੇ। 'ਸੁਤ ਪਰ ਭਰਮ ਕਰਯੋ ਕਜੋਂ ਡੋਲੇ ॥ ੨੬ ॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, "ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਭਰਮ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂ ਡੋਲ ਗਏ ਹੋ ॥੨੬॥

ਤਜਹੁ ਭਰਮਨਾ ਜੋ ਉਰ ਹੋਈ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਇਸ ਰੋਗ ਨ ਕੋਈ।
ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਗ ਇਸ ਕੇਰੇ। ਮਿਲਿ ਤੁਮ ਗੈਲ ਨ ਪਰਹੁ ਬਡੇਰੇ ॥ ੨੭ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਭਰਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤਾ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਪਵੋ ॥੨੭॥

ਤੁਮ ਕੋ ਸੁਤ ਬਖਸ਼ਯੋ ਗੁਰ ਔਰ। ਬੈਠਹੁ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਨਿਜ ਠੋਰ।
ਇਸ ਕੋ ਆਪੇ ਹਮ ਸਮੁਝਾਵੈਂ। ਚਲਹਿ ਪੰਥ ਜੇ ਤਿਸਹਿ ਚਲਾਵੈਂ ॥ ੨੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁੱਤਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਰਾਹ ਚੱਲੇਗਾ, ਚਲਾ ਲਵਾਂਗੇ ॥੨੮॥

ਇਸ ਤਿਜਿ ਜਾਹੁ ਅਪਨਿ ਘਰ ਪਾਛੇ। ਸਿਖਣੀ ਭੀ ਇਸ ਕੀ ਰਹਿ ਆਛੇ।
ਆਪੇ ਹੋਇ ਕੁਟੰਬੀ ਰਹਿ ਹੈ। ਭਲੋ ਬੁਰੋ ਜਬਿ ਭੇਵ ਕੁ ਲਹਿ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਨੂੰ ਏਥੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵੋ, ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਵੀ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਰਹੇ। ਆਪੇ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੇ ॥੨੯॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਸੁਣਿ ਗੁਰ ਬੈਨ। ਹਰਖਹਿ ਬੰਦੇ ਗਮਨੇ ਐਨ।
ਰਹਯੋ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਨਾਥ। ਬੈਠਹਿ ਨਿਕਟ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਹਾਥ ॥ ੩੦ ॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਿਆ ॥੩੦॥

ਇਕ ਦਿਨ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਚਾਰਾ।
'ਸੁਨਹੁ ਨੀਂਗਰਾ ਦੇਂ ਹਮ ਭੇਟ। ਇਤ ਰੁਖ ਕਰਿ ਇੰਦ੍ਰੈਨ ਸਮੇਟ ॥ ੩੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ, "ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਭੇਟਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈਂ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਟ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਰੁਖ ਕਰੋ ॥੩੧॥

ਬਹੁਰ ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਉਰ ਅਭਿਲਾਖੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਭਨਹਿ ਨ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤ ਕੀ ਸਾਖੀ।
ਬਨ ਮਹਿ ਤਪਸੀ ਇਕ ਤਪ ਕਰਤਿ। ਰਿਦੈ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਣ ਕੋ ਧਰਤਿ ॥ ੩੨ ॥

ਫਿਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਵਿਰਤੀ ਦੀ ਸਾਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਇਕ ਤਪੱਸਵੀ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੩੨॥

ਪੁਰਿ ਢਿਗ ਰਹੈ ਕੁਟੀ ਮਹਿ ਬੈਸਾ। ਦੇਤਿ ਨਾਰਿ ਨਰ ਅਚਵਹਿ ਤੈਸਾ।
ਅਲਪ ਬਹੁਤ ਕੈ ਸ੍ਰਾਦ ਕੁ ਸ੍ਰਾਦ। ਚੂਨ ਸਾਗ ਦੁਧ ਕੈ ਦਧਿ ਆਦਿ ॥ ੩੩ ॥

ਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਕੁਝ ਖਾ ਛੱਡਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਬੋਝਾ ਅਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਸਵਾਦ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਬੇਸਵਾਦ। ਆਟਾ, ਸਾਗ, ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਦਹੀਂ ਆਦਿ ਛਕਦਾ ਸੀ ॥੩੩॥

ਦਯੋ ਦਈ ਕੋ ਲਖਿ ਸੋ ਖਾਇ। ਪ੍ਰਾਨ ਅਪਾਨ ਸੋ ਜੋਗ ਕਮਾਇ।

ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਭੇਦ ਅਨਾਹਦਿ ਸੁਨਿਕੈ। ਸਮੁਝਿ ਸਕਲ ਇਕ ਚਿਤ ਭਾ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥੩੪॥

ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਜੋਗ ਕਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਅਨਾਹਦ ਚੱਕਰ ਜੋ ਬਾਰਾਂ ਦਲਾਂ ਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਭੇਦ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇ ਗੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੪॥

ਸਪਤ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਇਕ ਬਾਰ। ਕਿਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਨਹੀਂ ਅਹਾਰ।

ਸੁਣਹੁ ਨੀਂਗਰਾ! ਤਪੀ ਬਿਚਾਰਾ। ਮੁਝ ਪਰ ਕੋਪ ਭਯੋ ਕਰਤਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਸਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹੇ ਬੱਚਾ! ਸੁਣੋ, ਉਸ ਤਪੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਕਰ ਪਗ ਦਿਏ ਨ ਉੱਦਮ ਧਰੇ। ਉਦਰ ਭਰਣ ਲਗਿ ਚਹੀਐ ਕਰੇ।

ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਫਿਰਿ ਭਿਛ ਕਰੀਅਹਿ ਕੋਇ। ਸੁਰ ਭੀ ਬੈਠ ਦੇਤਿ ਦੁਖਿ ਹੋਇ ॥੩੬॥

ਹੱਥ ਪੈਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਉਦਮ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਚਿੱਡ ਭਰਨ ਤਕ ਹੀ ਚਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਈ ਨਗਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿੰਦਿਆਂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਖਿੰਬਾ ਛਰੀ ਕੁਸ਼ਾਸਨ ਮਾਲਾ। ਧਰੇ ਹਾਥ ਤੂੰਬਾ ਤਬਿ ਚਾਲਾ।

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕੇ ਬਾਣੇ ਬਿਨ ਜਾਨਾ। ਨਹਿ ਸੁਭ ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩੭॥

ਗੋਦੜੀ, ਸੋਟੀ, ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਆਸਣ ਤੇ ਮਾਲਾ ਤੇ ਤੂੰਬੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੇ ਘਰ ਸਾਧ ਦੇ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣਾ ਸੁਭ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗਤਾ ਕੌਣ ਹੈ ॥੩੭॥

ਗ੍ਰਿਸਤੀ ਕਰਹਿ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇਖ। ਲਗਹਿ ਸਾਧ ਕੋ ਪਾਪਹਿ ਪੋਖ।

ਭਿੱਛਿਆ ਕੋ ਦੁਇ ਸਮੈ ਨ ਜਾਨਾ। ਧਰਹਿ ਭੇਖ ਨਹਿ ਬਦਲਹਿ ਆਨਾ ॥੩੮॥

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਧ ਨੂੰ ਲਗੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧ ਹੀ ਪਾਪ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਭਿਖਿਆ ਮੰਗਣ ਦੇਵੇ ਵੇਲੇ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵਾਰ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਰ ਭੇਖ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ॥੩੮॥

ਜੈਸੀ ਜੈਸੀ ਜੋ ਕਿਮੁ ਦੇਇ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦੁਧ ਭਿੱਛਯਾ ਲੇਇ।

ਚਿਰ ਨਹਿ ਠਹਿਰਹਿ ਪਰਾ ਨ ਲੇਵੇ। ਤ੍ਰਿਯ ਸਿਸ ਕਰ ਛੁਵਨਿ ਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ॥੩੯॥

ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਵੀ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਭਿਖਿਆ ਲਵੇ, ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾ ਖਲੋਵੇ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪੱਕੀ ਹੋਈ ਨਾ ਲਵੇ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਲੜਕੇ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਹੱਥ ਛੂਹਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ॥੩੯॥

ਜਿਸ ਕਿਸ ਕੀ ਲੇ ਕਰਿ ਨਹਿ ਖਾਇ। ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਕੋ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਇ।

ਭੋਜਨ ਪੱਕ ਖਾਇ ਸਭਿ ਕੇਰਾ। ਤਿਸ ਕੋ ਤੋਟਾ ਪਰਹਿ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵਸਤੂ ਲੈ ਕੇ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਸਿੱਖ ਸਾਧ ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਣਾ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਖਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਦੇਹਰਾ- ਜਾਂਕੀ ਰਹਤਿ ਨ ਜਾਣੀਐ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹਿ ਰੀਤਿ।

ਤਾਂਕੋ ਭੋਜਨ ਖਾਇਕੈ ਬਿਛਰੈ ਹਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ।

॥ ੩੯ ॥ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ

ਇਹ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਬਿਚਾਰਿਕੈ ਤਪਸੀ ਗਯੋ ਬਜ਼ਾਰ।

ਨਗਰ ਬੀਚ ਇਕ ਸ਼ਾਹੁ ਘਰ ਬਡੇ ਜੱਗ ਕੋ ਸਾਰ॥ ੪੧॥

ਜਿਸ ਦੀ ਰਹਿਤ ਨਾ ਜਾਣੀਏ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤਪਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਨਗਰ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਘਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੱਗ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰ ਸੀ॥੪੧॥

ਓਪਈ- ਬਡੀ ਭੀਰ ਭਰਿ ਰਹੀ ਨਿਕੇਤ। ਪਕਰਿ ਬਿਠਾਵੈਂ ਭੋਜਨ ਦੇਤਿ।

ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਤਪਸੀ ਬਿਰ ਰਹਯੋ। ਕਿਨੈ ਬਿਠਾਇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਹਯੋ॥੪੨॥

ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਭੋਜਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਤਪੱਸਵੀ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੁਝ ਕਿਹਾ॥੪੨॥

ਪ੍ਰਣ ਸੰਤੋਖ ਧਰਯੋ ਸੁ ਬਿਚਾਰੇ। ਖਰਯੋ ਰਹਯੋ ਹੁਇ ਏਕ ਕਿਨਾਰੇ।

ਨਿਸ ਜਬਿ ਭੀ ਸਭਿ ਲੋਕ ਪਯਾਨੇ। ਪਿਖਿ ਤਪਸੀ ਨਿਜ ਆਇ ਟਿਕਾਨੇ॥੪੩॥

ਤਪੱਸਵੀ ਨੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਿਨਾਰੇ ਵੱਲ ਹੋ ਕੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਤਪੱਸਵੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਆ ਗਿਆ॥੪੩॥

ਆਧੀ ਰਾਤਿ ਭਈ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਦੁਇ ਦੇਵਨ ਕੇ ਦੂਤ ਕਰਾਲਾ।

ਜੁਲਤ ਮਸਾਲੈਂ ਹਾਥਨਿ ਲੀਨਿ। ਤਪਸੀ ਆਨਿ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨ॥੪੪॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਦੋ ਦੂਤ ਭਿਆਨਕ ਮਸਾਲਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਉਥੇ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਤਪੱਸਵੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ॥੪੪॥

ਤੁਮ ਢਿਗ ਦੇਵਨਿ ਹਮਹੁੰ ਪਠਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਗਯਾ ਲਯਾਏ।

ਉਠਿ ਕਰਿ ਹਮਰੇ ਸੰਗਿ ਸਿਧਾਰਹੁ। ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਸ਼ਾਹੁ ਤਿਸੀ ਘਰ ਜਾਰਹੁ॥੪੫॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਸਾਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਉੱਠ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲੋ, ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਸਾੜਨਾ ਹੈ॥੪੫॥

ਜਿਸ ਘਰ ਸੰਤ ਛੁਧਤਿ ਹੀ ਆਯੋ। ਨਹਿ ਆਦਰ ਕੋ ਬਚ ਭੀ ਗਾਯੋ।

ਸ਼ਾਹੁ ਤਿਸੀ ਨੇ ਪਾਪ ਕਮਾਏ। ਤੁਵ ਸਹਾਇ ਹਿਤ ਹਮ ਚਲਿ ਆਏ॥੪੬॥

ਜਿਸ ਘਰੋਂ ਇਕ ਸੰਤ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਆਦਰ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ॥੪੬॥

ਚਲਿ ਆਗੇ ਘਰ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਪਸੀ ਭਯੋ ਅਗੁਵਾਈ।

ਮੁਝ ਕੋ ਭੀ ਇਕ ਦੇਹੁ ਮਸਾਲ। ਦਈ ਤਿਨਹੁੰ ਗਹਿਕੈ ਕਰ ਨਾਲ॥੪੭॥

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲ ਕੇ ਉਸਦਾ ਘਰ ਵਿਖਾਓ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਪੱਸਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਦੇਵੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਿਸਾਲ ਹੱਥ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਦਿੱਤੀ॥੪੭॥

ਦੂਤਨ ਕੋ ਤਬਿ ਲਗਯੋ ਜਲਾਵਨਿ। ਭਾਗੇ ਤਪਸੀ ਤੇ ਡਰਪਾਵਨ।

ਲਗਯੋ ਸੁਨਾਵਨਿ ਤਿਨ ਬੱਖਯਾਤਾ। 'ਨੀਕੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸਭਿਨ ਕੋ ਦਾਤਾ॥੪੮॥

ਤਪਸਵੀ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਸਾਲ ਨਾਲ ਸਾੜਨ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਤਪਸਵੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਭੱਜ ਉਠੇ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ, "ਸ਼ਾਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥੪੮॥

ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰੇਰਹਿ। ਤੋ ਦਾਤਾ ਦੇਤੋ ਬਿਨ ਦੇਰਹਿ।

ਸਭਿ ਜਗ ਕਰਤਾ ਕਿਰਤ ਕਰਾਵਤਿ। ਕਹਾਂ ਸ਼ਾਹੁ ਵਸ ਜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾਵਤਿ॥੪੯॥

ਜਦ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਦਾਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਗ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਕਿਰਤ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੱਸ ਕੀ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੪੯॥

ਹਰਿ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਰਤਾ ਨਿਤ ਦਾਯਾ। ਹਮ ਅਧੀਨਿ ਸਭਿ ਤਿਸ ਕੀ ਮਾਯਾ।

ਤੁਮ ਕੋ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਬਰਨੀ। ਐਸੀ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਕਬਿ ਕਰਨੀ॥੫੦॥

ਪ੍ਰਭੂ ਸਵਾਮੀ ਨਿਤ ਦਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਐਸਾ ਕੰਮ ਫਿਰ ਕਦੀ ਨਾ ਕਰਨਾ"॥੫੦॥

ਸੁਨਹੁ ਨੀਂਗਰਾ!' ਗੁਰ ਕਹਿ ਤੈਨਾ। 'ਤਯਾਗੀ ਬਨਹਿ ਤ ਐਸਾ ਹੋਨਾ।

ਪਰ ਅਵਗੁਣ ਚਿਤਵਹੁ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿੰਮ੍ਰਿ ਦੂਤ ਦ੍ਰੈ ਹੋਈ॥੫੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਬੱਚਾ! ਸੁਣੋ, ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਚਿਤਾਰੋ। ਤਪਸਵੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਦੂਤ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਗਏ॥੫੧॥

ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਪਹੁਚੇ ਦਰਬਾਰਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਗ ਸਕਲ ਉਚਾਰਾ।

ਪਰਚਯੋ ਸਚ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਸਾਚਾ। ਗਯੋ ਸੰਤੋਖ ਉਬਾਚ ਨ ਜਾਚਾ॥੫੨॥

ਦੂਤ ਤਪਸਵੀ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁਚੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ, "ਸੱਚਾ ਸਾਧੂ ਸੱਚੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਪਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰ ਉਹ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੫੨॥

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨੇ। ਗੁਣ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਮਨ ਮੰਨੇ।

ਪਠਿ ਬਿਬਾਨ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ। ਅਪਨਿ ਲੋਕ ਮੈਂ ਭਲੇ ਬਸਾਯੋ॥੫੩॥

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਬਿਬਾਨ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਵਸਾ ਲਿਆ॥੫੩॥

ਤੀਸਰੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ

ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਤਿ ਭਲੇ ਉਪਦੇਸ਼।
ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਸੰਗ 'ਨੰਦ' ਸੁਨਿ ਇਹ ਮਗ ਲਖਿ ਦਰਵੇਸ਼ ॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਬੱਚਾ! ਸੁਣੋ ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਰਾਹ ਸਮਝੋ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਬ੍ਰਿਕਤ ਹੋਨਿ ਕੀ ਚਿਤ ਮਹਿ ਤੋਰੇ। ਤੋ ਇਮ ਬਨਹੁੰ ਨ ਕੋਇ ਬਹੋਰੇ।
ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਪੰਥ ਦੂਸਰ ਲਖਿ ਲੀਜੈ। ਜੇ ਕਰਿਬੋ ਹੁਇ ਸਕਲ ਸੁਨੀਜੈ ॥੨॥

ਤੋਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦਰਵੇਸ਼ ਬਣਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੈ, ਫਿਰ ਐਸੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਬਣੋ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਪੰਥ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਮਝ ਲਵੋ, ਜੇ ਉਹ ਪੰਥ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਲਵੋ ॥੨॥

ਮ: ੨ ॥

ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥ ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾਂ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥ ੨ ॥

(ਅੰਗ ੬੫੩)

ਨੱਕ ਦੀ ਨਕੇਲ ਮਾਲਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅਮਲ ਉਸ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬੰਦੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਕੇਵਲ ਇਹੋ ਹੀ ਨਿਰੋਲ ਸੱਚ ਹੈ।

ਮ: ੧ ॥

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥ ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ੨ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੯੧)

ਹੇ ਸੁਆਮੀ! ਤੂੰ ਖੁਦ ਤਖਤੀ ਹੈਂ, ਖੁਦ ਹੀ ਲੇਖਣੀ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਿਖਤ ਵੀ ਤੂੰ ਹੀ ਹੈਂ। ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਇਕ ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਹੀ ਕਿਉਂ?

ਚੌਪਈ- ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਸੁਤ !" ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿੰ ਤੈਸੇ। 'ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਨਿ ਤ ਹੋਈਐ ਐਸੇ।
ਸਘਨ ਛਾਵ ਤਰੁ ਬਨ ਮਹਿ ਅਹਾ। ਰਹਿਤ ਕਪੋਤ ਕਪੋਤੀ ਤਹਾਂ ॥ ੩ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪੁੱਤਰ! ਸੁਣ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋਣ ਤੇ ਐਸੇ ਹੋਈਏ। ਇਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ ਕਬੂਤਰ ਕਬੂਤਰੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਬਧਿ 'ਨਿਡੀਯ' ਉਸ ਬਸੈ ਸੁਖਾਰੇ। ਬਚੇ ਬਚੀ ਜਣ ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰੇ।
ਬਰਖਤਿ ਝਰੀ ਲਗੀ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਆਯੋ ਬਧਿਕ ਲਿਯੇ ਕਰ ਜਾਰੀ ॥੪॥

ਆਲੁਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਬੱਚੀਆਂ ਜੰਮ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਵਰਖਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ। ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਆਇਆ ॥੪॥

ਬਿਹੰਗ ਨ ਹਤਯੋ ਨਹਿ ਕਿਤ ਪਾਯੋ। ਭ੍ਰਮਤਿ ਭ੍ਰਮਤਿ ਛੁਛਾ ਤਹਿ ਆਯੋ।

ਕੰਪਤਿ ਸੀਤ ਲਗੇ ਜਲਬਾਉ। ਤਿਸ ਤਰੁ ਤਰੇ ਰਹਯੋ ਠਹਿਰਾਉ॥ ੫॥

ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਲੱਭਾ, ਫਿਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੰਥ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹਨੇਰੀ ਤੇ ਮੀਂਹ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਠਹਿਰ ਗਿਆ॥੫॥

ਰਾਤਿ ਭਈ ਪਰ ਭੂਲਯੋ ਰਾਹੂ॥ ਛੁਪਿਤਿ ਉਦਾਸ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨ ਮਾਹੂ।

ਠਰਯੋ ਸੁੰਨ ਹੁਇ ਬੈਠਯੋ ਮੋਨ। ਬੋਲ ਨ ਨਿਕਸਿ, ਬਿਲੋਕਯੋ ਤੋਨ॥ ੬॥

ਜਦ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਰਾਹ ਭੁਲ ਗਿਆ, ਭੁੱਖਾ ਭਾਣਾ ਉਦਾਸ ਸੀ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਠਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦੀ॥੬॥

ਹੁਤੋ ਕੁਟੰਬੀ ਕਹੈ ਕਪੋਤ। ਸੁਨਹੁੰ ਕਪੋਤੀ! ਇਸ ਦੁਖ ਹੋਤਿ।

ਖਗ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹਮਰੇ, ਅਰਧੰਗੀ! ਆਯਹੁ ਅੱਭਯਾਗਤ ਨਰ ਅੰਗੀ॥ ੭॥

ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਕਬੂਤਰੀ ਸੁਣੋ, ਇਹ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਹੇ ਅਰਧੰਗੀ! ਅਸੀਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪੰਛੀ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਨਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਆਇਆ ਹੈ॥੭॥

ਬੈਠਯੋ ਆਇ ਨਿਕੇਤ ਹਮਾਰੇ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਧਰਮ ਸੁ ਦੇਹਿ ਅਹਾਰੇ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਬਿਸਰਾਮੈ ਦੈਬੋ। ਸੁਖ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਅਤਿਥ ਸੁਧ ਲੈਬੋ॥ ੮॥

ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਖਾਣਾ ਦੇਵੇ, ਖਵਾ ਪਿਆ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੁਖ ਪਾਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਤਰਦਾਰੀ ਕਰੋ॥੮॥

ਖਗ ਤਨ, ਹਾਥ ਨ ਦਏ ਬਿਧਾਤਾ। ਹੈ ਇਕ ਚੋਚ ਚੋਗ ਚੁਨਿ ਖਾਤਾ।

ਸੁਨਿ ਸੁਖਦਾਇਨ! ਸੁਧ ਇਸ ਕੇਰੀ। ਚਹੀਐ ਲਈ ਸਕਲ ਇਸ ਬੇਰੀ॥ ੯॥

ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤੇ, ਇਕ ਚੁੰਝ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੋਗਾ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ! ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਖਬਰਸਾਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ॥੯॥

ਪਹਿਲੇ ਪਾਵਕ ਦੈ ਹੈਂ ਇਸੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਸੀਤ ਸਰੀਰਹਿ ਨਸੇ।

ਉੱਦਮ ਤੇ ਲਛਮੀ ਹੁਇ ਭੋਨ। ਜਿਮ ਬਿਜਨੇ ਹਾਲੇ ਹੁਇ ਪੋਨ॥ ੧੦॥

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਈਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਪਾਲਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ, "ਉੱਦਮ ਅੱਗੇ ਲੱਛਮੀ ਪੱਖੇ ਅੱਗੇ ਪੋਣਾ", ਜਿਵੇਂ ਪੱਖੇ ਦੇ ਹਿਲਣ ਨਾਲ ਪੋਣ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੧੦॥

ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਹੀ ਉਡ ਕਰਿ ਗਯੋ। ਗ੍ਰਾਮ ਅਗਨਿ ਧੁਖਿ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ।

ਮੇਂਡਣ ਆਗ ਸੁਲਗਤੀ ਲੈ ਕੈ। ਲਜਾਇ ਬਧਿਕ ਕੇ ਆਗੇ ਦੈਕੈ॥ ੧੧॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਦਾ ਹੀ ਉਹ ਕਬੂਤਰ ਉੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਉਸ ਅੱਗ ਧੁਖਦੀ ਵੇਖੀ। ਉਸ ਨੇ ਧੁਖਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੁੰਝ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ॥੧੧॥

ਸੁਸ਼ਕ ਆਲ੍ਹਣੇ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣ ਗੇਰੇ। ਬਧਿਕ ਹੇਰਿ ਜਾਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।

ਈਧਨ ਅਧਿਕ ਪਰਯੋ ਚੁਨ ਲਯੋ। ਬਹੁਰ ਭੜਾਂਭ ਮਚਾਵਤਿ ਭਯੋ॥ ੧੨॥

ਆਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਸੁੱਕੇ ਤੀਲੇ ਸੁੱਟੇ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਗ ਜਲਾਈ, ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਬਾਲਣ ਓਥੇ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਚੁਗ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਅੱਗ ਦਾ ਭਾਂਬੜ ਮੱਚ ਗਿਆ॥੧੨॥

ਗਯੋ ਸੀਤ ਪਰ ਭੂਖਾ ਰਹਯੋ। ਦੇਖਿ ਕਪੋਤ ਬਾਤ ਤਬਿ ਕਹਯੋ।
ਹੇ ਘਰ ਕੀ ਸਰਦਾਰਨਿ ਸੁਨੋ। ਬਾਲ ਬਚੇ ਪਾਲਹੁ ਸੁਖਸਨੋ॥ ੧੩॥

ਉਸ ਦੀ ਠੰਡ ਤਾਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਭੁੱਖਾ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਘਰ ਦੀ ਮਾਲਕਣ ! ਸੁਣੋ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰੋ॥੧੩॥

ਇਸ ਮਾਣੂ ਹਿਤ ਅਲਪ ਅਹਾਰਾ। ਦੇਉਂ ਸਰੀਰ ਅਪਨਿ ਇਸ ਬਾਰਾ।
ਕਹੈ ਕਪੋਤੀ ਧਰਮ ਸੁ ਮੇਰਾ। ਦੇਉਂ ਅਹਾਰ ਅਪਨਿ ਤਨ ਕੇਰਾ॥ ੧੪॥

ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੋੜਾ ਭੋਜਨ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਾਰ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਬੂਤਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਦੇਵਾਂਗੀ॥੧੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਨਾਰੀ ਨਰਕ ਸਰੀਰ ਹੈ ਬਿਨਾ ਪੁਰਖ ਕਿਹ ਕਾਮ।
ਸਤ ਗਤਿ ਦਾਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਅਵਰਨ ਦਾਤਾ ਰਾਮ॥ ੧੫॥

ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾਰੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਰਕ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸਦ ਗਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਰਾਮ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥੧੫॥

ਪੁਰਖ ਕਹਯੋ ਘਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਬਿਨ ਸੁਨਾ ਰਹੇ ਦੁਆਰ॥
ਪੁਰਖ ਵਹਿਰ ਹੀ ਸੂਰਮਾ ਅੰਤਰ ਘਰ ਕੇ ਖਾਰ ॥ ੧੬॥

ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਘਰ ਦਾ ਦੁਆਰ ਸੁੰਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੁਰਖ ਬਾਹਰ ਹੀ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਘਰ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਹੈ ਭਾਵ ਮਰਦ ਇਸਤਰੀ ਵਾਂਗ ਘਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ॥੧੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਨਹੁ ਨੀਗਰਾ ! ਪਤਿ ਬਚ ਹੋਤੀ। ਜੁਲਤਿ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਗਿਰੀ ਕਪੋਤੀ।
ਬਧਕ ਦੇਖਿ ਭੂਨੀ ਅਰੁ ਖਾਈ। ਤਬਹਿ ਕਪੋਤ ਬਿਚਾਰ ਉਠਾਈ॥੧੭॥

ਹੇ ਬੱਚਾ ! ਸੁਣੋ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕਬੂਤਰੀ ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਈ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਭੁੰਨੀ ਅਤੇ ਖਾਧੀ। ਫਿਰ ਕਬੂਤਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ॥੧੭॥

ਨਰ ਤਨ ਤੀਨ ਸੇਰ ਲੈ ਖਾਈ। ਅਰਧ ਛੁਧਿਤਿ ਰਹਿਗਾ ਅਰਗਾਈ।
ਅਧ ਭੋਜਨ ਦੇ ਭੂਖਾ ਰਾਖੈ। ਨਰਕ ਪਰਹਿ ਦਾਤਾ, ਸੂਤਿ ਭਾਖੈ॥੧੮॥

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਤਿੰਨ ਸੇਰ ਅੰਨ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਧਾ ਭੁੱਖਾ ਰਹਿ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅੱਧਾ ਭੋਜਨ ਦੇ ਕੇ ਭੁੱਖਾ ਰੱਖੇ, ਉਹ ਦਾਤਾ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਵੇਗਾ ਇਹ ਸੂਤੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ॥੧੮॥

ਨੋਟ :- ਇਹ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਪੋਰਾਣਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਸਲ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸੂਤੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਲ ਬੜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਹਨ।

ਤਬਿ ਤਜਿ ਮੋਹ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਗਿਰਯੋ। ਹੇਰਿ ਪਾਰਧੀ ਕਰੁਣਾ ਭਰਯੋ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਇਹ ਖਗ ਤਨ ਧਰੇ। ਮਮ ਅਹਾਰ ਹਿਤ ਦੋਨਹੁ ਮਰੇ॥ ੧੯॥

ਤਦ ਕਬੂਤਰ ਵੀ ਮੋਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੇਖ ਰਹਿਮ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਇਹ ਜੀਅ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਭੋਜਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਗਏ ਹਨ॥੧੯॥

ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਬਡ ਹੋਯਹੁ ਪਾਪ। ਬਿਨਸੈ ਤਨ ਮੋਹ ਸੁ ਤਜਿ ਆਪ।

ਮੈਂ ਤਪ ਤਪੋ ਜਿ ਨਰ ਤਨ ਹੋਵਾ। ਇਮ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਕ ਬਹੁ ਰੋਵਾ ॥੨੦॥

ਮੇਰੇ ਪਾਪੀ ਤੋਂ ਇਹ ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡ ਕੇ ਤਪ ਕਰਾਂਗਾ, ਇੰਝ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਉਛਾਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਰੋਇਆ ॥੨੦॥

ਮਹਾਰਾਜ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਇਹਨਾਂ ਆਨਹੁ ਪਠਯੋ ਬਿਮਾਨਾ।

ਸਹਤਿ ਕੁਟੰਬ ਕਬੂਤਰ ਚਢਯੋ। ਬਧਿਕ ਚਢਾਇ ਸੰਗ ਮੁਦ ਬਢਯੋ ॥੨੧॥

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋ ਤੇ ਫਿਰ ਬਿਬਾਨ ਭੇਜਿਆ। ਕਬੂਤਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀ ॥੨੧॥

ਸੁਖ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜਹਾਂ ਉਦਾਰਾ। ਬਸ ਕਰਿ ਭੋਗੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।

ਸੁਨਿ ਲਰਕੇ ! ਇਹ ਮਾਰਗ ਦੋਇ। ਤੋਹਿ ਸੰਗ ਹਮ ਬੁਝਤਿ ਸੋਇ ॥੨੨॥

ਜਿੱਥੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੁਖ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੱਸ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗੇ। ਹੇ ਲੜਕੇ ਸੁਣੋ ! ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਰਗ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ॥੨੨॥

ਤੋਹਿ ਰਿਦੈ ਕਹੁ ਕੌਨ ਪਸੰਦ। ਜਿਸ ਤੇ ਚਾਹਤਿ ਸ੍ਰੇਯ ਬਿਲੰਦ।

ਨਤੁਰ ਖੁਆਰ ਹੋਨ ਕੇ ਜਾਨੋ। ਭੇਖ ਅਨੇਕ ਬਿਬੇਕਹਿ ਹਾਨੋ ॥੨੩॥

ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੈਸਾ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਹੀ ਜਾਣੋ। ਅਨੇਕਾਂ ਭੇਖ ਗਿਆਨ ਰਹਿਤ ਹਨ ॥੨੩॥

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਅਪਰ ਸਾਧ ਭੀ ਘਨੇ। ਕੋ ਪੂਰਾ ਉਤਰਹਿ ਹਿਤ ਸਨੇ।

ਗੁਰ ਦਿਵਾਨ ਮਹਿ ਤੂੰ ਸਚ ਭਾਖਹੁ। ਕਯਾ ਮਾਨਹਿਗੋ ਕਰਨ ਭਿਲਾਖਹੁ ? ॥੨੪॥

ਗਿਆਨ ਹੀਨ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਤੇ ਬਥੇਰੇ ਸਾਧ ਹਨ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪੂਰਾ ਉਤਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹੋ, ਤੇਰਾ ਮਨ ਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ? ॥੨੪॥

ਭਗਤਿ ਜਿ ਚਹੁੰਜੁਗ ਜਗਤ ਮਝਾਰਾ। ਸਭਿ ਕੋ ਹੈ ਕਬੀਰ ਸਰਦਾਰਾ।

ਸਿੱਧ ਗ੍ਰਿਹਸਥੁ ਤਿਨ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਯੋ। ਬੀਚ ਜੋਗ ਭੀ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਯੋ ॥੨੫॥

ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਬੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੋਗ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ ॥੨੫॥

ਸਲੋਕ ਕਬੀਰ ॥

ਕਬੀਰ ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੇਡ ਤੇ ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ ॥

ਹੀਰਾ ਕਿਸ ਕਾ ਬਾਪੁਰਾ ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜਿ ॥੧੫੩॥ (ਅੰਗ ੧੩੭੨)

ਹੇ ਕਬੀਰ ! ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਖੀਰ ਤਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਗਰੀਬ ਜਵਾਹਰ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮਾਣਕ ਵੀ ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦੇ ॥੧੫੩॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ।

ਦੀਨ ਹੋਇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਖਾਨਯੋ। ਅਬਿ ਮੈਂਬਚਨ ਆਪ ਕੋ ਮਾਨਯੋ ॥੨੬॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ,
“ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ॥੨੬॥

ਸਿੱਖ ਆਪ ਕੇ ਅਬਿ ਮਨੁ ਭਾਵੈ॥ ਮੁਹਿ ਢਿਗ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਹੋਨਿ ਬਨਿ ਆਵੈ।

ਮਨ ਬਿਰਕਤ ਰਹਿ ਤਉ ਘਨੇਰਾ। ਸਿਥਲ ਅੰਗ ਆਲਸ ਬਹੁਤੇਰਾ॥ ੨੭॥

ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਣਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਬੇਸ਼ਕ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਿਆਗੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਸਿਥਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਲਸ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ॥੨੭॥

ਬਨਿ ਆਵਹਿਗੀ ਮੁਝ ਤੇ ਜੇਤੀ। ਕਰੋਂ ਸੇਵ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਤੇਤੀ।

ਸੁਨਯੋਂ ਸੁਭਾਵ ਆਲਸੀ ਜਬੈ। ਬੋਲੇ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਹਸਿ ਤਬੈ॥ ੨੮॥

ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਮੈਥੋਂ ਬਣ ਆਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਓਨੀ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਾਂਗਾ।” ਜਦ ਉਸ ਆਲਸੀ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ॥੨੮॥

‘ਗੁਰ ਹਜੂਰ ਕੀ ਟਹਿਲ ਕਰਯਾ ਕਰਿ। ਜੇਤਿਕ ਭਾਰ ਪਰੈ ਹੁਇ ਤੁਵ ਸਿਰ।

ਲੈ ਹੈਂ ਬਾਂਟ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੋਇ। ਕਾਰਜ ਘਰ ਕੋ ਖੁਰਹਿ ਨ ਕੋਇ॥ ੨੯॥

‘ਗੁਰੂ ਹਜੂਰ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਰਿਆ ਕਰ, ਤੇਰੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਭਾਰ ਪਵੇਗਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਖੁੜੇਗਾ ਨਹੀਂ॥੨੯॥

ਜਨਮ ਪੁਰਬਲੋ ਹਮਰੋ ਜਬੈ। ਅਸੁ ਕੀ ਸੇਵ ਕਰਤਿ ਤੂੰ ਤਬੈ।

ਮੰਡੂ ਨਾਮ ਤੋਹਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਹਮ ਬੋਲੇ ਨਿਸ ਮਹਿ ਤੁਵ ਨਾਲਾ॥ ੩੦॥

ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਮੰਡੂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਕ ਰਾਤ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ॥੩੦॥

ਰਾਖ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀ ਸੁਧ ਆਛੇ। ਦੀਜਹਿ ਸਕਲ ਜਥਾ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ।

ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਤੁਮ ਝੂਠ ਉਚਾਰਾ। ਦਾਨਾ ਘਾਸ ਬਹੁਤ ਮੈਂ ਡਾਰਾ॥ ੩੧॥

ਸਾਡੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਚਾਹਿਆ ਘਾਹ ਦਾਣਾ ਦੇਵੋ। ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਦਾਣੇ ਤੇ ਘਾਹ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪਾਇਆ ਹੈ॥੩੧॥

ਆਗੇ ਧਰਯੋ ਸੁਧਾਰਿ ਘਨੇਰਾ। ਲਖਿ ਉਰੋ ਤੁਝ ਕੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

ਹਮਰੋ ਬਚ ਨਿਕਸਯੋ ਇਮ ਤਬੈ। ਕਹੁ ਦਰਿੰਦ੍ਰੀਆ ਘਰ ਕਿਮ ਨਿਭੈ॥ ੩੨॥

ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਘੋੜਿਆਂ ਅੱਗੇ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਘਾਹ ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੈਨੂੰ ਉਣਾ ਅਤੇ ਸੁਸਤ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਹੇ, ਹੇ ਦਲਿਦਰ ਦਿਆ ਮਾਰਿਆ, ਦੱਸ ਘਰ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਾ ਹੋਵੇ॥੩੨॥

ਨਿਕਟ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਲਈ। ਪੁਨ ਦਰੋਗ ਹਮ ਸੋਂ ਕਹਿ ਦਈ।

ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਤੈਂ ਰੋਇ। ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਦੀਨ ਸੁਰ ਹੋਇ॥ ੩੩॥

ਨੇੜੇ ਖੜੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਵੀ ਖਬਰ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ, ਫਿਰ ਦਰੋਗੇ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤੂੰ ਰੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਤੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਤੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ॥੩੩॥

ਬਿਰਦ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰਾ। ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਇਮ ਕਹਿ ਕਿਮ ਮਾਰਾ।

ਪਰਜੇ ਰਹਜੇ ਰਾਵਰਿ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ। ਚਹੈਂ ਜਮਾਦਿਕ ਪੀਰਾ ਹਰਨੀ ॥ ੩੪ ॥

ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਉਂ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਜਮਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ। ਹਮਰੇ ਰਿਦੇ ਦਯਾ ਤਬਿ ਆਈ।

ਕਿਸੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਕਾਰਜ ਪਰੈ। ਹਮ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇਰੀ ਕਰੈ ॥ ੩੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਤੂੰ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਇਆ ਆ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰੀਤ ਨਾਲ ਵੀ ਤੈਨੂੰ ਜੇ ਕੰਮ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਾਂਗੇ ॥੩੫॥

ਕਲਜੁਗ ਪ੍ਰਥਮ ਚੋਕਰੀ ਕੇਰਾ। ਬਰਤਯੋ ਭੀਖਨ ਪਾਪ ਬਡੇਰਾ।

ਰਖਿਬੇ ਹੇਤੁ ਧਰਮ ਕੋ ਜਗ ਮੈਂ। ਨਰਨਿ ਚਲਾਵਨ ਕੋ ਸੁਭ ਮਗ ਮੈਂ ॥ ੩੬ ॥

ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਚੋਕੜੀ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਘੋਰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਭ ਪੰਥ ਤੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ॥੩੬॥

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰਯੋ ਅਵਤਾਰ। ਬਰਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਤਨ ਤਪੁ ਧਾਰਿ।

ਸੋ ਮੰਝੂ ਤੈਂ ਇਹ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਨਹਿ ਆਲਸ ਤੇ ਜਾਇ ਕਮਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਤਨ 'ਤੇ ਤਪ ਧਾਰ ਕੇ, ਸੋ ਮੰਝੂ ਤੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਆਲਸ ਨਾਲ ਤਪ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ॥੩੭॥

ਅਬਿ ਤੂੰ ਰਹੀਐ ਨਿਕਟ ਹਮਾਰੇ। ਕਰੈਂ ਨਿਬਾਹਨਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਨਿ ਸਦਨ ਮਹਿ ਬਾਸਹੁ। ਕਿਸੂ ਰੀਤਿ ਤੇ ਨਹਿ ਮਨ ਤ੍ਰਾਸਹੁ ॥ ੩੮ ॥

ਹੁਣ ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹੋ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇਰਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਨਾ ਮੰਨੋ ॥੩੮॥

ਗੁਰ ਸਹਾਇ ਇਮ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਿਨਕੋ। ਸਿਮਰਹਿ ਕਾਰਜ ਬੁਰਹਿ ਨ ਤਿਨ ਕੋ।

ਹੋਵੇਂ ਮੈਂ ਸਹਾਇ ਤਿਹ ਜਾਈ। ਮੇਟਨਿ ਕਰੋਂ ਬਿਘਨ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਯਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਾਂਗਾ ॥੩੯॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਮੁਦ ਸਾਥਾ। ਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਰ ਧਰਿ ਮਾਥਾ।

ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸਗਰੋ ਬਿਸਮਾਨਯੋ। ਸਭਾ ਸਪੂਰਨ ਅਚਰਜ ਮਾਨਯੋ ॥ ੪੦ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਮੱਥਾ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਸਚਰਜ ਮੰਨਿਆ ॥੪੦॥

ਅਲਖ ਨ ਲਖੇ ਜਾਹਿ ਗੁਰਦੇਵ। ਤਤਛਿਨ ਰੀਝਹਿ ਲਘੁ ਭੀ ਸੇਵ।

ਧੰਨ ਬਿਰਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰਾ। ਨਰਕ ਨ ਪਰਨਿ ਦੇਤਿ ਨਿਜ ਚੇਰਾ ॥ ੪੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਲੱਖ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੁਰਤ ਰੀਝ ਕੇ ਮਾਝੇ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦੇ॥੪੧॥

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਲੇ ਨਿਜ ਨਾਰੀ। ਬਸਯੋ ਆਨਿ ਗੁਰ ਨਗਰ ਮਝਾਰੀ।

ਕਰੀ ਜਾਇ ਜੇਤਿਕ ਸਿਖ ਸੇਵਾ। ਤੇਤਿਕ ਕਰਤਿ ਨਿਕਟ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੪੨ ॥

ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਓਨੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੪੨॥

ਸਭਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬਾਹੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਰਹਯੋ ਘਰ ਮਾਂਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਰਸਹਿੰ ਬਾਕਨਿ ਸੁਨੇ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਪੂਰਬ ਕੇ ਜਿਨੇ॥ ੪੩ ॥

ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਵੀ ਬਚਨ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬਲੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਜਾਣਦਾ ਸੀ॥੪੩॥

ਤੀਸਰੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥ ੪੮ ॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣਜਵਾਂ

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਹੋਰਾ ਸਿੰਘ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰਹਿੰ ਸੰਭਾਰ।

ਭਰਿ ਭਰਿ ਪੂਰ ਲੰਘਾਵਹੀਂ ਅਤਿ ਭਵਜਲ ਤੇ ਪਾਰ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੧॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ- ਬੀਤਯੋ ਮਾਸ ਵਿਸਾਖ ਸੁਭ ਚਢਿ ਕਾਨਨ ਜਾਤੇ।

ਤਰਵਰ ਪੁਸ਼ਪਤਿ ਨਿਰਖਤੇ ਸ਼ੋਭਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤੇ।

ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੇ ਪੁਸ਼ਪ ਗੱਨ ਚਿਤ ਮੋਦ ਉਪਾਵੈਂ।

ਬਿਚ ਰਹਿੰ ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਕੋ ਜਿਤ ਕਿਤ ਫਿਰਿ ਆਵੈਂ॥ ੨ ॥

ਜਦ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਿਰਛਾਂ, ਫਲਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਫਿਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ॥੨॥

ਜਹਿੰ ਕੁਨੀਤ ਦੇਖਹਿੰ ਸੁਨਹਿੰ, ਚਢਿ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਡਾਰੈਂ।

ਦੇਤਿ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਮਿਲੈ ਤਿਸ ਰੱਛਯਾ ਧਾਰੈਂ।

ਅਕਰਹਿ ਆਨ ਨ ਮਾਨਹੀਂ, ਹੁਇੰ ਆਪ ਭਰੋਸਾ।

ਲੂਟਹਿ ਤਿਸ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਜਾਨਹਿ ਜਿਸ ਦੋਸ਼ਾ ॥ ੩ ॥

ਜਿਥੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਪਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਆਕੜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਤਨ ਬਲ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਖਾਲਸਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ॥੩॥

ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਗ੍ਰੀਖਮ ਬਿਤੀ, ਬਰਖਾ ਰਿਤੁ ਆਈ।

ਨਈ ਘਟਾ ਚਹੁਦਿਸਿ ਉਠੀ ਘੁਮੰਡੈ ਸਮੁਦਾਈ।

ਧਾਰਾ ਛੋਰਤਿ ਧਰਨਿ ਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਹੋਈ।

ਦਾਦਰ ਮੋਰਨਿ ਸ਼ੋਰ ਕਰਿ ਚਿਤ ਹਰਖੇ ਸੋਈ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਗਰਮੀਆਂ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ, ਫਿਰ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ, ਨਵੀਂ ਘਟਾ ਉੱਠ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਛਾ ਗਈ। ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੋ ਗਈ, ਡੱਢੂਆਂ, ਮੋਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੱਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੪॥

ਕਰਹਿ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੁਖਕੰਦ ਮੁਕੰਦਾ।

ਭਾਦ੍ਰ ਮਾਸ ਜਲ ਬਿੰਦ ਭਾ ਬਿਚ ਨਦੀ ਬਹੰਦਾ।

ਮੰਦਰ ਹੁਤੇ ਉਤੰਗ ਬਹੁ ਤਿਸ ਪਰ ਨਿਸ ਮਾਂਹੀ।

ਹਿਤ ਸੁਪਤਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢੇ ਗਰਮੀ ਜਹਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੫ ॥

ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਮੂਲ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਦ੍ਰੋਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਸਤਿਲੁਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਲ ਵਗਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਹਨ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੋਣ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛੱਤ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਜਿਥੇ ਗਰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੫॥

ਆਇ ਬਾਯੁ ਸਭਿ ਦਰਨਿ ਤੇ ਸੀਤਲ ਸਮੁਦਾਈ।

ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਇ ਬਰੁ ਸੁਮਨਤਿ ਸੁਖਦਾਈ।

ਚੰਪਕ ਚੰਬੇਲੀ ਰੁਚਿਰ ਕਰਿ ਦੀਰਘ ਮਾਲਾ।

ਲਰਕਾਈ ਦਰ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਮਹਿਕਾਰ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੬ ॥

ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਠੰਡੀ ਹਵਾ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸੋਹਣੇ ਸੁਖਦਾਈ ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਚੰਪਾ ਅਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੁੰਦਰ ਹਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਲਟਕਾਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੁੰਦਰ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ॥੬॥

ਅਤਰ ਅਰਗਜਾ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਭੀਤਨਿ ਸਭਿ ਲਾਏ।

ਦੀਪਤਿ ਦੀਪਕ ਮੈਨ ਕੇ ਫਾਨੂਸ ਟਿਕਾਏ।

ਆਸਤਰਨ ਸੁੰਦਰ ਬਿਸਦ ਕਸਿ ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰੇ।

ਗੁੰਫੇ ਦੀਰਘ ਜ਼ਰੀ ਕੇ ਲਰਕਤਿ ਚਹੂੰ ਓਰੇ ॥ ੭ ॥

ਚੰਦਨ, ਕਸਤੂਰੀ, ਕਪੂਰ, ਕੇਸਰ ਆਦਿ ਅਠ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਲੇਪ ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਕੰਧਾਂ ਉਪਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੋਮ ਦੇ ਦੀਵੇ ਭਾਵ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਫਾਨੂਸ ਟਿਕਾਏ ਗਏ, ਆਸਤਰ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ

ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਨ, ਉਹ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀਆਂ ਡੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕੱਸੇ ਗਏ। ਜਰੀ ਦੇ ਗੁੰਢੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ॥੭॥

ਥਿਰੇ ਸੇਜ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਿਤ ਸੁਪਤਨ ਕੇਰੇ।
ਘਰ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬੇ ਬਚ ਸੁਨੀਅਤਿ ਨੇਰੇ।
ਨਾਮ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਤਨਿ ਖਿਲਾਵਾ।
ਦੂਸਰ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਘਰ ਨਿਕਟ ਬਨਾਵਾ॥ ੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਣ ਵਾਸਤੇ ਸੇਜਾ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੀ ਘਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ॥੮॥

ਕਰਤਿ ਹੁਤੋ ਬਿਵਹਾਰ ਕੋ ਧਨ ਲੇਨਿ ਰੁ ਦੈਨਾ।
ਸਿਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਮਹਾਜਨ ਲੱਜਤਿ ਬਹੁ ਨੈਨਾ।
ਤੋਟੇ ਬਨਜ ਗਰੀਬ ਭਾ, ਸੁਭ ਜਾਂਹਿ ਸੁਭਾਉ।
ਕਰਜ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਲੇ ਨਿਜ ਕਾਰ ਚਲਾਉ॥ ੯॥

ਉਹ ਧਨ ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਰਮ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਘਾਟੇ ਨਾਲ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਸੀ। ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਜ਼ ਲਿਆ ਸੀ॥੯॥

ਹੁਤੇ ਰਜਤਪਣ ਸਤ ਲਏ ਬੀਤਯੋ ਚਿਰਕਾਲਾ।
ਦਿਏ ਨ ਬਹੁਰ ਹਟਾਇ ਕਰਿ ਹਠਿ ਧਾਰਿ ਬਿਸਾਲਾ।
ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਮੰਗਤ ਰਹੈ ਨਿਰਧਨ ਹੁਇ ਚਾਹੇ।
ਦੇਤਿ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਟਾਰੇ ਟਰਿ ਜਾਹੇ॥ ੧੦॥

ਉਸ ਨੂੰ ਸੋ ਰੁਪਏ ਕਰਜ਼ ਲਏ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹ ਪੈਸੇ ਨਾ ਮੋੜੇ ਤੇ ਜਦ ਵੀ ਮੰਗਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਹੱਠ ਧਾਰ ਛੱਡਿਆ। ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਆਪ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧਨ ਮੰਗਦਾ ਰਿਹਾ, ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਮੋੜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਟਾਲੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੧੦॥

ਗੁਜਰ ਤੰਗ ਤਿਸ ਕੀ ਭਈ ਸਿਖਣੀ ਸਮੁਝਾਯੋ।
'ਕਯੋ ਨ ਲੇਤਿ ਸਤ ਰਜਤਪਣ ਘਰਿ ਦਾਰਿਦ ਆਯੋ।
ਅਸਨ ਬਸਨ ਚਾਲਹਿ ਕਠਨ, ਹੁਇ ਕਹਹੁ ਕਠੋਰਾ।
ਕਯੋ ਨ ਦੇਤਿ ਹਮਰੋ ਦਰਬ ਕਯੋ ਠਾਨਹਿ ਜੋਰਾ॥ ੧੧॥

ਉਸ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਜੇ ਰੁਪਏ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਘਰ ਵਿਚ ਏਨੀ ਗਰੀਬੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਘਰ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੋ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੈਸੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਦੁੱਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੧੧॥

ਖਾਤਰ ਮਹਿ ਆਨਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਆਲਾ ਟੋਲਾ।
ਅਬਿ ਨਿਸ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੇ ਸਦਨ ਗਮਨਉ ਤਜਿ ਓਲਾ।

ਤ੍ਰਿਯ ਤੇ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਤਿਹ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਾ।

ਮਿਲਯੋ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਕੋ 'ਦਿਹੁ ਦਰਬ' ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੨ ॥

ਦਿਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਲਿਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਆਲਾ-ਟਾਲਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੋ।" ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਧਨ ਦੇਵੋ" ॥੧੨ ॥

'ਟਾਰਤਿ ਹੈਂ ਨਿਤ ਕੂਰ ਕਹਿ ਅਥਿ ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਵੈਂ।

ਬਨਯੋ ਢੀਠ ਕਿਸੁ ਹੇਤ ਕਰਿ ਮੈਂ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਵੈਂ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਝਗਰਾ ਕਿਯੋ ਉਚੇ ਬਚ ਸੰਗਾ।

ਹਸਯੋ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਤੁਕ ਭਨੀ ਉਤੰਗਾ ॥ ੧੩ ॥

"ਨਿਤ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਟਾਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਢੀਠ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਕਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਝਗੜਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਤੁਕ ਬੋਲੀ ॥੧੩ ॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦਾ ਖਾਇ ਕਰਿ ਚਿੰਤਾ ਕਰੀਅਹਿ ਦੂਰ।

ਕਹਯੋ ਦੁਖਾਵਨਿ ਹੇਤ ਇਮ ਜਿਸ ਤੇ ਰਿਸ ਹੁਇ ਭੂਰ ॥ ੧੪ ॥

"ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਦਾ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰੇ।" ਉਸ ਨੇ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਗਿਆ ॥੧੪ ॥

ਬਹੁਰ ਕਹੀ ਤੁਕ ਦੂਸਰੀ ਉਚੇ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇ।

'ਜੈਸਾ ਜਿਸ ਕਾ ਲੇਖ ਹੈ ਤੈਸੀ ਬਿਧਿ ਬਣਿ ਆਇ' ॥ ੧੫ ॥

ਫਿਰ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹੀ, "ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਵੈਸੀ ਵਿਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ" ॥੧੫ ॥

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿਕੈ ਰਿਸਯੋ 'ਧਨ ਲੇ ਗਜਾਨ ਸੁਨਾਇ'।

ਭਨਯੋ ਦੋਹਰਾ ਬਲ ਨ ਕਰਿ ਧਰਮ ਰੀਤਿ ਇਸ ਭਾਇ ॥ ੧੬ ॥

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਤੂੰ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਧੱਕਾ ਨਾ ਕਰ ਧਰਮ ਰੀਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਦਰਗਹਿ ਹੋਨ ਸਜਾਈਆਂ ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਜਿਨਾਹਿ।

ਜਮ ਮਾਰਾਂ ਗਹਿ ਮਾਰੀਅਹਿ ਰੋਇ ਰੋਇ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ੧੭ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਅਮਲ ਹਨ, ਉਹ ਅਗਲੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਸਜਾਵਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਮ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ" ॥੧੭ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੀਛੰਦ- ਸੁਨਯੋ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਇਮ ਪੁਨ ਬਾਕ ਕਹੰਦਾ।

'ਲੇਖਾ ਕੋਇ ਨ ਪੁਛਈ ਜਾ ਹਰਿ ਬਖਸੰਦਾ' ॥

(ਅੰਗ ੧੦੯੬)

ਸੁਨੀ ਤੁਕਾਂ ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੰਦਿਰ ਪਰ ਨੇਰੇ।
ਰਿਦੈ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਬਿਚਾਰਿਓ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਮੇਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਜਦ ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛ ਸਕਦਾ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੇ ਹੀ ਲੰਮੇ ਪਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਹਨ ॥੧੮॥

ਧਨ ਲੇ ਧੱਕਾ ਕਰਿ ਰਹਯੋ ਰਿਣ ਨਾਂਹਿ ਨ ਦੇਤਾ।
ਦਿਯੋ ਭਾਰ ਇਨ ਗੁਰੂ ਪਰ, ਧਰਿ ਲੋਭ ਅਚੇਤਾ।
ਕਰਿ ਕੈ ਖੋਟੇ ਅਮਲ ਕੋ ਤੁਕ ਪੜੀ ਸੁਨਾਈ।
ਹਮ ਕੋ ਭਾਰ ਨ ਹੋਇ ਕਿਮ ਮਨ ਮਹਿ ਠਹਿਰਾਈ ॥੧੯॥

ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਰਕਮ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦਾ ਹੈ। ਲੋਭ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਭਾਰ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖੋਟੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤੁਕ ਪੜ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਹੈ। ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਈ ਹੈ ॥੧੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇਕ ਆਪ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ।
ਉਤਰ ਦੇ ਤੁਕ ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਜਥਾ ਜੋਗ ਤਿਸ ਭਾਇ ॥ ੨੦ ॥

ਸਹਜ ਸੁਭਾਅ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਦਾ ਯਥਾ ਯੋਗ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਉੱਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ॥੨੦॥

'ਖਾਵੈ ਖਰਚੁ ਨ ਦੋਹ ਕਰਿ ਰਹੀਐ ਬੰਦ ਹਜੂਰ।
ਸਮਝ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਕ੍ਰਿਆ ਸਭਿ ਜਿਸ ਤੇ ਧਰਮ ਨ ਦੂਰ ॥ ੨੧ ॥

"ਦੋਹ ਕਰਕੇ ਖਾਵੇ ਖਰਚੇ ਨਾ ਤੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਹਜੂਰ ਰਹੇ, ਸਾਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝੋ ਜਿਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ" ॥੨੧॥

ਪੁਨ ਉਤਰ ਤੁਕ ਦੂਸਰੀ ਉਚੇ ਭਨੀ ਸੁਨਾਇ।
'ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਕਰੈ ਤੈਸਾ ਗੁਰ ਭੁਗਤਾਇ' ॥ ੨੨ ॥

ਫਿਰ ਉੱਤਰ ਵਾਲੀ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਉੱਚੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਈ। "ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤਾਉਂਦਾ ਹੈ" ॥੨੨॥

ਮ: ੧ ॥

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ ਉਸੁ ਸੁਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥
ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥

(ਅੰਗ ੧੪੧)

ਹੇ ਨਾਨਕ! ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੋਰ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਵਸਤੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਾਸਤੇ ਸੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਲਈ ਗਾਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਜਾਮਨੀ ਭਰਨਗੇ ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਮੁਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਏ।

ਚੋਪਈ-ਉਚੇ ਮੰਦਰ ਪਰ ਗੁਨਖਾਨੀ। ਉੱਤਰ ਕੀ ਤੁਕ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨੀ।

ਤਬਹਿ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦਬ ਗਯੋ। ਲਖਿ ਨਿਜ ਕੂਰੋ ਕਹਤਿ ਨ ਭਯੋ ॥੨੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦੀ ਤੁਕ ਤਦ ਕਹੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਦੱਬ ਗਿਆ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ॥੨੩॥

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਚਾਰੇ। 'ਦੈ ਹੈਂ ਧਨ ਪੁਨ ਆਉ ਸਕਾਰੇ।

ਹਸਤ ਹੁਤੋ, ਨਹਿੰ ਕੀਜੈ ਰੋਸ। ਛਿਮਾ ਧਰਹੁ, ਸਿਮਰਹੁ ਨਹਿੰ ਦੋਸ ॥੨੪॥

ਬੜਾ ਨਰਮ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਆਵੇ, ਮੈਂ ਹੱਸਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਦੋਸ ਨਾ ਜਾਣੋ' ॥੨੪॥

ਇਮ ਕਹਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਸੁਪਤਾਏ। ਸਰਬ ਜਾਮਨੀ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਏ।

ਉਠਿ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਚ ਸਨਾਨੇ। ਪਹਿਰੇ ਬਸਤ੍ਰ ਦਿਪਤਿ ਦੁਤਿਵਾਨੇ ॥੨੫॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਜਦ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ॥੨੫॥

ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਬਿਰਾਜੇ ਜਾਈ। ਮਿਲੇ ਸਭਾਸਦ ਜੇ ਸਮੁਦਾਈ।

ਉਠਯੋ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਸਕਾਰੇ। ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੇ ॥੨੬॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਦਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਵੱਖਤੇ ਉੱਠ ਪਿਆ ਤੇ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੨੬॥

ਗਿਹਯੋ ਰਜਤਪਣ ਸਤ ਦੇ ਦੀਨਾ। ਕਰਜ ਉਤਾਰ ਹਰਖ ਤਿਸ ਕੀਨਾ।

ਪੁਨ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸੁਧਾਰਾ। ਜਹਿੰ ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਦਰਬਾਰਾ ॥੨੭॥

ਸੋ ਰੁਪਏ ਗਿਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਕਰਜ਼ਾ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਾ ਸੀ ॥੨੭॥

ਜੋਰੇ ਹਾਥ ਧਰੇ ਪਦ ਮਾਥਾ। ਨਿਸ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤ ਸਾਥਾ।

ਤਿਹ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਦੋਸ ਮਹਾਨਾ। ਹੋਇ ਦੀਨ ਮਨ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ ॥੨੮॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ 'ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਹਾਨ ਦੋਸ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਤਦ ਕਿਹਾ ॥੨੮॥

ਛੰਦ- 'ਗੁਰ ਤੇ ਵਿਛੜਿਆ ਸਿਖ ਲੋਭੀ ਕਾਮ ਕਹੁ।

ਬਖਸ਼ੈ ਗੁਰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਮੇਲੈ ਛਾਡਿ ਰੁਹੁ।

ਔਗਣਹਾਰੇ ਨੀਤ, ਚਲੈ ਨਹਿੰ ਸਾਚ ਮਗ।

ਲੰਪਟ ਭਏ ਕੁਟੰਬ ਨ ਮਿੱਥਯਾ ਲਖਯੋ ਜਗ ॥ ੨੯ ॥

'ਕਾਮਨਾ ਅਧੀਨ ਲੋਭੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੇ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਗੁੱਸਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮੇਲ ਲਵੋ। ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਔਗਣਹਾਰੇ ਹਾਂ, ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਇਸ ਜਗ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ' ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਹਸਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ 'ਨਹਿ' ਧਰੀਐ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ।
ਗੁਰ ਕੀ ਏ ਆਗਯਾ ਸਹੀ ਬੇਦ ਧਰਮ ਕੀ ਰੀਤਿ॥ ੩੦॥

ਹੱਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ, 'ਬੇਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੈ ਧਰਮ 'ਚ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਇਹ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ॥੩੦॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਲੋਭ ਤੇ ਕਰਹੁ ਨਹੀਂ ਅਪਰਾਧ।
ਰਿਦਾ ਸਰਲ ਬਿਨ ਕਪਟ ਤੇ ਪੰਥ ਚਲਹਿ ਇਹੁ ਸਾਧ॥ ੩੧॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਲੋਭ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਕਰੋ, ਹਿਰਦਾ ਸਦਾ ਕਪਟ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਸਰਲ ਰੱਖੋ, ਇਹ ਹੀ ਸਾਧ ਮਾਰਗ ਹੈ'॥੩੧॥

ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਯਹੁ ਆਪਨੇ ਸਿੱਖਯਾ ਦੈਬੇ ਹੇਤੁ।
ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਿੱਖ ਸੋਭਤਿ ਸੁਮਤਿ ਸਮੇਤ॥ ੩੨॥

ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ, ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਸਿੱਖ ਸੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੨॥

ਤੀਸਰੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਉੱਟਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੯॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਾਹਵਾਂ

ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ

ਦੋਹਰਾ- ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਮਤਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਦੈਨ।
ਤਯਾਗਨ ਕੁਮਤਿ ਬਿਕਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਉਚਰੇ ਬੈਨ॥ ੧॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੱਤ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ॥੧॥

ਚੋਪਈ- 'ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸੁ। ਧਰਹਿ ਕਮਾਵੈ ਤਜੈ ਕਲੇਸੁ।
ਲਖਹੁ ਮੁਕਤਨਾਮਾ ਇਸ ਨਾਮੁ। ਜਿਸ ਕੇ ਕਰਤਿ ਲਹੈ ਗੁਰਧਾਮ॥ ੨॥

'ਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖੇ ਸੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣੋ, ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਜਾਣੋ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨॥

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਕਿਸ ਕਰਜ ਨ ਲੇਵੈ। ਜੇ ਕਰਿ ਲੇਯ ਭਾਵ ਕਰਿ ਦੇਵੈ।
ਸੁਨੇ ਨ ਝੂਠ, ਨ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹੈ। ਸੰਗ ਝੂਠ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਗਹੈ॥ ੩॥

ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਕਰਜ਼ ਨਾ ਲਵੇ, ਜੇ ਕਰਜ਼ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਨਾ ਝੂਠ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਝੂਠ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਹੇ, ਝੂਠ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਪਾਵੇ॥੩॥

ਸਤਿਸੰਗੀ ਹੁਇ ਸਾਚ ਕਮਾਵੈ। ਸੰਗਿ ਸਾਚ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧਾਵੈ।

ਸਚ ਉਰ ਧਰਹਿ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸਾਚੀ। ਛਲ ਬਿਨ ਹੋਵੈ ਸਾਚ ਉਬਾਚੀ॥ ੪॥

ਸਤਿਸੰਗੀ ਹੋ ਕੇ ਸੱਚ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇ, ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਧਾਵੇ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਮਰਯਾਦਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਸਦਾ ਛਲ ਰਹਿਤ ਰਹੇ ਤੇ ਸੱਚ ਹੀ ਬੋਲੇ॥੪॥

ਸਚਿ ਕੇ ਸੰਗ ਜੀਵਕਾ ਜੋਈ। ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਹਿ, ਦੰਭ ਬਿਨੁ ਹੋਈ।

ਕੁਛਕ ਬਿਚਾਰ ਦੁਹਨ ਮਹਿ ਅਹੈ। ਸੂਖਮ ਭੇਦ ਸੁਮਤਿ ਕੋ ਲਹੈ॥ ੫॥

ਸੱਚ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਰੋਜ਼ੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਪਟ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਰੇ। ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਸੂਖਮ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇ॥੫॥

ਕਹੇ ਸਾਚ ਕਿਸਿ ਹੋਵੈ ਘਾਤਿ। ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਬਿਚਾਰਹੁ ਬਾਤ।

ਤਹਾਂ ਸਾਚ ਨਹਿ ਅੰਗੀਕਾਰੈ। ਬਨਿ ਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰੈ॥ ੬॥

ਜੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਰੰਭ ਤੋਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ। ਉਥੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰੋ ਤੇ ਉਪਕਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ॥੬॥

ਇਸ ਪਰ ਇਕ ਗਾਥਾ ਸੁਨਿ ਕਾਨੇ। ਦਿਜ ਬੈਠਯੋ ਕਿਤ ਜਾਪ ਬਖਾਨੇ।

ਭਾਗੀ ਧੇਨੁ ਕਸਾਈ ਕਰ ਤੇ। ਖੋਜਤਿ ਆਇ ਸੁ ਬੁਝਨ ਕਰਿਤੇ॥ ੭॥

ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਗਾਥਾ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ। ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੈਠਾ ਕਿਤੇ ਜਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਕ ਗਾਂ ਕਸਾਈ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਭੱਜ ਪਈ। ਜਿਹੜੇ ਲੱਭਣ ਆਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ॥੭॥

ਹਾਥ ਸਾਥ ਦਿਜ ਸ਼ਾਰਤ ਕਰੀ। ਗਹੀ ਜਾਇ ਪਾਪੀ ਦੁਖ ਭਰੀ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਚ ਤਜਹੁ ਬਿਚਾਰੇ। ਪਰ ਹਿਤ ਕੀਜੈ ਕੂਰ ਉਚਾਰੇ॥ ੮॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਾਪੀ ਕਸਾਈ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਗਾਂ ਫੜ ਲਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਚ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਝੂਠ ਬੋਲੋ॥੮॥

ਅਪਰ ਜਿਤਿਕ ਜਗ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰੇ। ਸਚਿ ਕੇ ਸਹਿਤ ਕਰਹੁ ਹਿਤ ਧਾਰੇ।

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਕਿਸ ਜੂਠ ਨ ਖਾਵੈ। ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਧਨ ਪ੍ਰੇਮ ਨ ਲਾਵੈ॥ ੯॥

ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਜਗ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸੱਚ ਸਹਿਤ ਕਰੋ। ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜੂਠ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਧਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਲਾਵੇ॥੯॥

ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਾਟ ਕਰਿ ਖਾਇ। ਨੰਗੇ ਕੇਸ ਨ ਕਰਿ ਚਿਰ ਲਾਇ।

ਮੈਥਨ ਸੁਪਤਨਿ, ਅਚਵਨ ਆਦਿ। ਨੰਗੇ ਕੇਸ ਨ ਲੇ ਕੁਛ ਸ੍ਰਾਦ॥ ੧੦॥

ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਵੇ। ਦੇਰ ਤਕ ਨੰਗਾ ਸਿਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਸੁੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਂਦਿਆਂ, ਨੰਗਾ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਸਵਾਦ ਨਾ ਲਵੇ॥੧੦॥

ਪਠਿ ਜਪ ਜਾਪੁ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਲੇਇ। 'ਤਵਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਚਵੇਇ।

ਨਗਨ ਨਾਇਕਾ ਨਾਹਿ ਨਿਹਾਰੈ। ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਉਰ ਨਹਿ ਧਾਰੈ॥ ੧੧॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੇ, ਤਵਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕੇ। ਨੰਗੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖੇ, ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਯਾਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਖਰ ਪਰ ਧਨ ਕੇ ਛੁਏ ਨਹਿ, ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਤੇ ਦੂਰ।
ਕੁਠਿਆ ਮਾਸ ਨ ਖਾਈਏ, ਪਾਲਿਓ ਖਾਇ ਨ ਸੂਰ॥ ੧੨॥

ਪ੍ਰਾਏ ਧਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਏ ਮਾਲ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚ ਜਾਣ ਕੇ ਦੂਰ ਰਹੇ। ਕੁਠਾ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਏ ਤੇ ਪਾਲਤੂ ਸੂਰ ਨਾ ਖਾਏ॥੧੨॥

ਦੋਹਰਾ- ਮਲ ਕੇ ਤਜਹਿ ਸੋਚ ਪੁਨ ਧਾਰਹਿ। ਲੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰ ਚਰਨ ਪਖਾਰਹਿ।
ਜਲ ਕੇ ਲੇਹੁ ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਪਾਛੇ। ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਮੱਜਹਿ ਆਛੇ॥ ੧੩॥

ਮਲ ਮੂਤਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁੱਚਮਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਭਾਵ ਕੁਰਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰੇ। ਮਿੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਧੋਵੇ। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ॥੧੩॥

ਸੀਤਲ ਜਲ ਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰੈ। ਜੇ ਨਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਤਪਤ ਕਰਿ ਬਾਰੈ।
ਬਿਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨ ਦਿਵਸੁ ਬਿਤਾਵੈ। ਬਿਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨ ਭੋਜਨ ਖਾਵੈ॥ ੧੪॥

ਠੰਡੇ ਜਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਫਿਰ ਠੰਡੇ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਲ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਵੇ॥੧੪॥

ਮਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਬਿਨ ਮੱਜਨ ਖਾਇ। ਸੁਚ ਕੇ ਰਾਖੈ ਸਦਾ ਬਨਾਇ॥
ਪ੍ਰਜਾ ਸਕਲ ਚਹੁ ਬਰਨਨਿ ਸਹਿਤ। ਇਨ ਤੇ ਰਾਖੈ ਨਜਾਰੀ ਰਹਿਤ॥੧੫॥

ਮਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਬਗੈਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਾਮ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਨ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਚਮਤਾ ਸਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੇ। ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਵੱਖਰੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖੇ॥੧੫॥

ਸਭਿ ਕੈ ਸੰਗ ਰਖੈ ਬਿਵਹਾਰੈ। ਨਿਸ਼ਚਾ ਨੇਮ ਇਨਹੁ ਤੇ ਨਜਾਰੈ।
ਜਗਤ ਜੂਠ ਤੇ ਰਹੀਐ ਦੂਰ। ਪਹਿਰੈ ਨਹੀਂ ਕਸੁੰਭਾ ਰੂਰ॥ ੧੬॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਰੱਖੇ, ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨੇਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਰੱਖੇ। ਤੰਬਾਕੂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਦੂਰ ਰਹੀਏ, ਕਸੁੰਭਾ ਰੰਗ ਜੋ ਗਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪਹਿਣੇ॥੧੬॥

ਦਿਨ ਮਹਿ ਸੁਰਮਾ ਨੈਨ ਨ ਪਾਵੈ। ਕਛ ਬਿਨ ਨਗਨ ਨਹੀਂ ਸੁਪਤਾਵੈ।
ਕਛ ਬਿਹੀਨ ਚਿਰਕਾਲ ਨ ਰਹੈ। ਇਕ ਤਜਿ ਦੁਤੀ ਤੁਰਤ ਹੀ ਗਹੈ॥੧੭॥

ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਨਾ ਪਾਵੇ ਤੇ ਕੱਛ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨੰਗਾ ਨਾ ਸੋਵੇਂ। ਕੱਛ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਾ ਰਹੇ, ਇਕ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੀ ਤੁਰਤ ਫੜ ਲਵੇ॥੧੭॥

ਸਿਮਰਨਿ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੇ ਧਰੈ। ਸੁਪਤਨ ਸਮੈ ਸੋਹਿਲਾ ਰਰੈ।
ਬਿਘਨ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਹੁਇ ਨਾਸ਼। ਸਦਾ ਧਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਸ॥੧੮॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ਤੇ ਸੋਣ ਲਗਿਆਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੇ॥੧੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਗੁਰ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਸਿੱਖ ਲੇ ਰਹਿਤ ਕਮਾਵੈ ਗ੍ਰੰਥ।
ਜਿਸ ਬੇੜੇ ਚੜ੍ਹਿ ਸੇਵਿ ਸੋ ਭਰਮੈ ਅਪਰ ਨ ਪੰਥ ॥ ੧੯ ॥

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਵੇ ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਈ ਰਹਿਤ ਰੱਖੇ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੇ। ਸਿੱਖ ਉਸੇ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਸੇਵੇ ਜਿਹੜੇ ਬੇੜੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੇ ॥੧੯॥

ਅਸਨ ਅਚਹਿ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕੰਨਯਾ ਦੇ ਸਿਖ ਸੋਧਿ।
ਅਨਰਿਣ ਹਿਤ ਕਰਿ, ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਹੋਵੈ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਬੋਧ ॥ ੨੦ ॥

ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਖਵਾਏ ਤੇ ਕੰਨਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਹੋਵੇ। ਅਰਿਣੀ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹਿਤ ਕਰੇ ਤੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ॥੨੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਤ ਬਰਜਹਿ ਨਹਿੰ ਬਿਰਹਿ ਕੁਸੰਗਤਿ। ਤਿਮ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਰਖ ਬਰਜ ਕੁਪੰਗਤਿ।
ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਨਿਸਦਿਨ ਰਰੈ। ਨਿਤ ਉਠਿ ਘਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਕਰੈ ॥ ੨੧ ॥

ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਕਿ ਉਹ ਭੈੜੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਜੋ, ਭੈੜੀ ਪੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠੇ। ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਪ ਕਰੇ ਤੇ ਸਦਾ ਉੱਠ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰੇ ॥੨੧॥

ਧਨ ਪੂਜਾ ਪਰ ਨਹਿੰ ਲਲਚਾਇ। ਨਿਤ ਕੜਾਹ ਰੰਚਕ ਲਗਿ ਖਾਇ।
ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਲੇਇ। ਜੋ ਅਰਦਾਸੀ ਬੰਟਤਿ ਦੇਇ ॥ ੨੨ ॥

ਧਨ ਪੂਜਾ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਦਾ ਥੋੜੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਓ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਵੋ, ਜਿਹੜਾ ਅਰਦਾਸੀਆ ਵੰਡ ਕੇ ਦੇਵੇ ॥੨੨॥

ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਬੰਟਨ ਕਰੈ। ਸਭਿ ਕੋ ਸਮ ਹੀ ਦੇ ਹਿਤ ਧਰੈ।
ਕਰੈ ਈਰਖਾ ਲੋਭ ਵਧਾਵੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਨ ਰੋਗ ਉਠਾਵੈ ॥ ੨੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨੂੰ ਵੰਡੇ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇ ਕਿ ਸਭ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ-ਬਰਾਬਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਲੋਭ ਵਧਾਵੇ, ਐਸਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨੩॥

ਦਾਰਿਦ ਦੇਤਿ ਦੋਖ ਸੋ ਹੋਇ। ਪੁਨ ਸਿਖ ਅਸਨ ਜੁ ਭੁਗਤਹਿ ਕੋਇ।
ਉਠੈ ਨ ਛੋਡਹਿ ਥਿਰ ਜਿਸੁ ਥਾਇੰ। ਜੇ ਤਜਿ ਉਠਹਿ ਬਹੁਰ ਨਹਿੰ ਖਾਇ ॥ ੨੪ ॥

ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਖ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਰੋਟੀ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਜਿਸ ਥਾਂ ਵੀ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਉੱਠੇ। ਜੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਏ ॥੨੪॥

ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਨੀ ਤੇ ਬਚ ਰਹੈ। ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਪਰ ਤੁਰਕ ਨ ਕਹੈ।
ਚਾਰਹੁ ਬਰਨ ਬਨਹਿੰ ਗੁਰ ਭਾਈ। ਸਾਦਰ ਭੋਜਨ ਖਾਇ ਖਵਾਈ ॥ ੨੫ ॥

ਤੁਰਕ ਤੁਰਕਣੀ ਪਾਸੋਂ ਬਚ ਕੇ ਰਹੋ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਾਰੇ ਤੁਰਕ ਨਾ ਕਰੋ। ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਗੁਰਭਾਈ ਬਣਨ, ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਅਤੇ ਖਵਾਉਣ ॥੨੫॥

ਭੇਖਨ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਤਜੈ। ਖਾਇ ਨ ਅਸਨ ਸੀਤਲਾ ਜਜੈ।

ਤੁਰਕ ਸੁ ਜਾਨਹਿ ਰੋਗ ਸਮਾਨੇ। ਅਚਹਿ ਨ ਕਲਮਾ ਅਸਨ ਬਖਾਨੇ ॥ ੨੬ ॥

ਹੋਰ ਭੇਖਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਭੋਜਨ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਨਾ ਹੀ ਸੀਤਲਾ ਪੂਜੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਖਾਵੇ। ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣੇ, ਜਿਸ ਭੋਜਨ ਉਤੇ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਏ ॥੨੬॥

ਬੰਚਕ ਬਿਪਰ ਦਰਬ ਮੁਸ ਲੇਯ। ਭੇਖੀ ਸਿੱਖ ਭੁਲਾਵੈ ਜੇਯ।

ਖੰਡਨ ਨਾਰੀ ਸੰਤਤਿ ਹੀਨ। ਦੇ ਬਿਸਵਾਸ ਘਾਤ ਜਿਨ ਕੀਨਿ ॥ ੨੭ ॥

ਠੱਗ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧਨ ਦੀ ਚੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਭੇਖੀ ਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਵੇ, ਵਿਭਚਾਰਨ ਇਸਤਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿਸਾਹਘਾਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ॥੨੭॥

ਇਨ ਕੋ ਤਜਾਗਤਿ ਬਿਲਮ ਨ ਲਾਵੈ। ਤਜਹਿ ਕੁਸੰਗੀ ਸੰਗ ਜਿ ਪਾਵੈ।

ਪਾਵਨ ਤਨ ਪਾਵਨ ਕਰਿ ਬਾਨ। ਘ੍ਰਿਤ ਮੈਦਾ ਲੇ ਖੰਡ ਸਮਾਨ ॥ ੨੮ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਵੇ, ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਸੰਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਗ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੇ ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਣਾਵੇ। ਘ੍ਰਿ, ਮੈਦਾ ਅਤੇ ਖੰਡ ਬਰਾਬਰ ਬਰਾਬਰ ਲਵੇ ॥੨੮॥

ਕਰਹਿ ਕੜਾਹ ਜਪੁ ਪਾਨ ਸੁ ਠਾਨੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਰਦਾਸ ਬਖਾਨੈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਠਾਂਢੇ ਹੁਇ ਕਰੈ। ਕੱਛ ਅਰੁ ਪਾਗ ਸਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਰੈ ॥ ੨੯ ॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰੇ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਕੱਛ, ਪਗੜੀ ਅਤੇ ਸਸਤਰ ਸਰੀਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਜਿਤ ਕਾਰਜ ਗੁਰ ਭਾਵ ਹਿਤ ਹੋਹਿ ਭਾਵਨੀ ਪੂਰ।

ਇਹਾਂ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਭਯੋ ਆਗੇ ਸੁਖ ਭਰਪੂਰ ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਏਥੇ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਭਰਪੂਰ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥੩੦॥

ਚੋਪਈ- ਸਿਖ ਕੋ ਆਧਾ ਨਾਮ ਨ ਲੇਯ। ਲੇਯ ਜੁ ਜਮ ਕੇ ਵਸ ਹੁਇ ਤੇਯ।

ਬਿਨਾ ਬਜਾਹ ਬਿਨ ਪਠੇ ਅਨੰਦ। ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਰਮਹਿ ਨ ਹੇਤੁ ਅਨੰਦ ॥ ੩੧ ॥

ਸਿੱਖ ਦਾ ਔਧਾ ਨਾਮ ਨਾ ਲਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਔਧਾ ਨਾਮ ਲਵੇਗਾ ਉਹ ਜਮ ਦੇ ਵਸ ਪਵੇਗਾ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ। ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਵਾਸਤੇ ਰਮਨ ਨਾ ਕਰੇ ॥੩੧॥

ਨਹਿ ਸੁਪਤਹਿ ਸਿਖ ਸੰਝ ਸਵੇਰੇ। ਅਸੁੱਚ ਜੂਠ ਕੇ ਜਾਇ ਨ ਨੇਰੇ।

ਰਖਹਿ ਨ ਕੇਸ ਖੁਲੇ, ਕਰਿ ਜੂੜਾ। ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰੂੜਾ ॥ ੩੨ ॥

ਸਿੱਖ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਸੌਂਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਸਤੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੁੱਚ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਜੂਠ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਵੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਖੁਲੇ ਨਾ ਰੱਖੇ ਤੇ ਜੂੜਾ ਕਰੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸਵੰਧ ਕੱਢੇ ॥੩੨॥

ਕਰਹਿ ਦੰਤਧਾਵਨ ਜਲ ਸਾਥਾ। ਪਠਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਟੇਕਹਿ ਮਾਥਾ।

ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਤਜਿ ਦੁਇ ਗੋਤ। ਸਾਕ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਗ ਹੋਤਿ ॥ ੩੩ ॥

ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦਾਤਨ ਕਰੇ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ। ਨਾਨਕੇ ਦਾਦਕੇ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਗੋਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਾਕ ਕਰੇ॥੩੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਕੇ ਲੱਛਨ। ਗੁਰ ਮਹਿੰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਰਹਿ ਬਿਚੱਛਨ।

ਮਰੇ ਸਿਖ ਤੇ ਕਰੇ ਕੜਾਹ। ਤਿਸ ਕੁਟੰਬ ਰੁਦਨਹਿ ਬਹੁ ਨਾਂਹ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਰ ਜਾਣ ਉਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਾਵੇ, ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਰੋਣਾ ਧੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ॥੩੪॥

ਤਜਹਿ ਸ਼ੋਕ ਸਭਿ ਅਨੰਦ ਬਢਾਇ। ਨਹਿੰ ਪੀਟਹਿੰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਇ।

ਪਢਹਿੰ ਸ਼ਬਦ ਕਿਰਤਨ ਕੋ ਕਰੈ। ਸੁਨਹਿੰ ਬੈਠ ਬੈਰਾਗ ਸੁ ਧਰੈ॥ ੩੫॥

ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਛੱਡ ਕੇ ਅਨੰਦ ਵਧਾਏ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਪਿੱਟਣ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ। ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕਰਨ॥੩੫॥

ਪੁੰਜ ਸੰਤ ਦਿਜ ਸਿੱਖ ਹਕਾਰੈ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿਵਾਇ ਅਹਾਰੈ।

ਦਰਬ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇ ਭੇਟਨਿ ਤਾਂਹੀ। ਰੀਤਿ ਬੇਦ ਕੀ ਤਜਾਰੈ ਨਾਂਹੀ॥ ੩੬॥

ਪੰਜ ਸਤ ਸੰਤਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਏ ਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਧਨ ਵਸਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਦੇਵੇ। ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਦੀ ਫਾਹੀ ਨੂੰ ਛੱਡੇ॥੩੬॥

ਕ੍ਰਿਆ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਾਰੈ। ਕੇਸ ਛਾਪ ਗੁਰ ਸਿਰ ਨ ਉਤਾਰੈ।

ਪਾਹੁਲੀਆ ਸਿਖ ਰਖੈ ਅਦਾਬਿ। ਰਖਹਿ ਨ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਸੁ ਖਰਾਬ॥ ੩੭॥

ਲੌਕਿਕ ਵੇਦਕ ਸਾਰੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਛੱਡੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੇਸ ਨਾ ਉਤਾਰੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਅਦਬ ਰੱਖੇ। ਜਿਹੜਾ ਬੇਮੁਖ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਅਦਬ ਨਹੀਂ ਰੱਖੇਗਾ ਉਹ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗਾ॥੩੭॥

ਨੋਟ:- ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਮਾਂ ਪਿਉ ਦੇ ਮਰਨ ਉੱਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਮੁੰਡਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਸਹੈ ਸਾਸਨਾ ਜਮ ਕੀ ਭਾਰੀ। ਪਰਹਿ ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਹੈ ਨ ਉਬਾਰੀ।

ਛਾਪ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੁਰ ਸਮ ਜਾਨੈ। ਗੁਰ ਸਮ ਅਦਬ ਕੇਸ ਕੋ ਠਾਨੈ॥ ੩੮॥

ਉਹ ਜਮਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਕਸਟ ਸਹੇਗਾ, ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸਦਾ ਉਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੇਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੇਹਰ ਛਾਪ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਜਾਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰਾਬਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰੇ॥੩੮॥

ਜੋ ਉਤਰਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਤਜਿ ਦੇਨਾ। ਸਾਕ ਤਜਹਿ ਕਰ ਪਾਨ ਨ ਲੇਨਾ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਜੋ ਦੇਵੈ ਤਾਂਹਿ। ਪਾਪ ਭਾਗ ਸੋ ਭੀ ਕੁਛ ਪਾਹਿ॥ ੩੯॥

ਜੇ ਕੇਸ ਉਤਰਵਾਵੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਕ ਹੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਾ ਲਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਪਾਪ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਉਹ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ॥੩੯॥

ਤੁਰਕ ਮੀਤ ਕਰੀਐ ਨ ਵਿਸਾਹੁ। ਪਢਹਿ ਪਾਰਸੀ ਬੇਮੁਖ ਵਾਹੁ।

ਮਰਨ ਕਿ ਜਨਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੈ ਵਜਾਹੁ। ਬਖਸ਼ਾਵਹਿ ਤਨਖਾਹ ਸੁ ਰਾਹੁ॥ ੪੦॥

ਤੁਰਕ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਕਰੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੀਵਨ ਉਸ ਰਾਹੇ ਨਾ ਤੇਰੇ ਭਾਵ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਲਮ ਅਦਬ ਤੇ ਸ਼ਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੀ ਰਹੁਰੀਤ ਨਾ ਸਿੱਖੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੁਅੱਸਬ ਹੈ। ਮਰਨ, ਜਨਮ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਵੇ, ਇਹ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਾਹ ਹੈ॥੪੦॥

ਮੇਨੇ ਕਰ ਅਹਾਰ ਨਹਿੰ ਖਾਨਾ। ਸਿਲਾ ਨ ਪੂਜਹਿ ਪਾਨ ਨ ਪਾਨਾ।
ਬਰਨਾਸ਼੍ਰਮ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਿਰੋਧੀ। ਮਮ ਸਿਖ ਕਰਹਿ ਨ ਰਾਖਹਿ ਸੋਧੀ॥ ੪੧॥

ਮੇਨੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੁੱਠਾ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਪੱਥਰਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲਵੇ। ਪਾਨ ਨਾ ਖਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਤੰਬਾਕੂ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਜੋ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਰੋਧ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਤਕੜਾਈ ਰੱਖੋ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਬਹੁਤ ਕਰਮ ਸੰਸਾਰ ਕੋ, ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾਂ ਦੇਵ।
ਨਹਿੰ ਮਾਨਹਿੰ ਸਿਖ, ਸੀਖ ਲੇ, ਰਖਿ ਭਰੋਸ ਗੁਰਦੇਵ॥ ੪੨॥

ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਚਾਰੀ ਰਸਮੋ-ਰਵਾਜ, ਕੁਲ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰੇ॥੪੨॥

ਜੋ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਜਨਮਯੋ ਬਡੇ ਕਹੈਂ ਜਿਹ ਬੇਦ।
ਤਪਿ, ਜਪਿ, ਦਾਨੀ, ਭੂਪ, ਦਿਜ ਇਨਕੋ ਦੇਯ ਨ ਖੇਦ॥ ੪੩॥

ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਵੀ ਵੱਡਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਪੱਸਵੀ, ਜਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਦਾਨੀ, ਰਾਜੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਵੇ॥੪੩॥

ਰੋਵੈਂ ਬੇਦੀ ਬੇਦ ਬਿਨ, ਰੋਵੈਂ ਪਾਪੀ ਲੋਗ।
ਵੇਮੁਖ ਗੁਰ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਰੋਵੈਂ ਦੀਰਘ ਰੋਗ॥ ੪੪॥

ਵੇਦ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਾਪੀ ਲੋਕ ਵੀ ਰੋਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਫਿਟਕਾਰੇ, ਬੇਮੁਖ ਵੱਡੇ ਰੋਗ ਵਾਲੇ ਰੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋਂਦੇ ਹਨ॥੪੪॥

ਮੇਰੇ ਘਰ ਜੋ ਆਇਓ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਕਰਿ ਹੇਤ।
ਗੁਰ ਸਿੱਖਯਾ ਸੁਣ ਧਾਰੀਐ ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ॥ ੪੫॥

ਮੇਰੇ ਘਰ ਜੋ ਆਵੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਬਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤੇ ਰਹਿਤ ਵਲੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ॥੪੫॥

ਓਪਈ- ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੈਂਗਾ ਦਯੋਂ ਪਦ ਸੋਇ। ਜਹਾਂ ਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿ ਕਬਿ ਕੋਇ।
ਸ਼ੰਕਰ, ਦੱਤ, ਰਾਮਾਨੁਜ ਨਾਂਹੀ। ਗੋਰਖ ਮੁਹੰਮਦ ਪਹੁੰਚਿ ਨ ਤਾਂਹੀ॥੪੬॥

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖਸ਼ਾਂਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪਦਵੀ ਦੇਵਾਂਗਾ ਜਿਥੇ ਸ਼ਿਵਜੀ, ਦੱਤਾ ਤ੍ਰੇਯ ਅਤੇ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਗੋਰਖ ਆਦਿ ਵੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ ਹਨ॥੪੬॥

ਜਥਾ ਧਰਨਿ ਪਰ ਬਰਖਾ ਬਰਸੈ। ਖੇਤੀ ਖੂਬ ਉਗਹਿ ਫਲ ਸਰਸੈ।
ਤਯੋਂ ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਸਗਰੇ ਧਰਮ। ਕਹੈਂ ਗੁਰੂ ਫਲ ਦੇਂ ਬਿਨ ਭਰਮ॥੪੭॥

ਜਿਵੇਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਬਾਰਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਖੇਤੀ ਖੂਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਫੁੱਲ ਬਹੁਤ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਬਿਨਾਂ ਭਰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਫਲਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ॥੪੭॥

ਕਹਯੋ ਮੁਕਤਿ ਨਾਮਾ ਸੁਨਿ ਪਜਾਰੇ। ਨ੍ਰਾਇ ਮੁਕਤਸਰ ਇਸਹਿ ਉਚਾਰੇ।
ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤੇ ਸੋ ਛੁਟਿ ਜਾਇ। ਮਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਇ ॥੪੮॥

ਹੇ ਪਿਆਰੇ! ਇਹ ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣੋ, ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਉਸ ਦੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਛੁੱਟ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੮॥

ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਰਹਿਤ ਇਹ ਕਹੀ। 'ਛੁਟਹਿ ਚੁਰਾਸੀ ਜਿਨ ਇਹ ਲਹੀ।
ਰਹਿਣੀ ਰਹੈ ਜਾਨੀਐ ਨੀਕੀ। ਅਘ ਤੇ ਛੁਟਹਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹੁਇ ਜੀ ਕੀ ॥੪੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਹਿਤ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈ, 'ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਚੁਰਾਸੀ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਚੰਗੀ ਰਹਿਣੀ ਰਹਿਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ॥੪੯॥

ਜੇ ਨਰ ਪਚੀ ਅਧਿਕ ਸੰਸਾਰੀ। ਫਸੇ ਕਰਮ ਮਹਿ ਜਯੋ ਮਧ ਜਾਰੀ।
ਤਿਨ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮਾਨਹਿ ਨਹੀਂ। ਧਰਹੁ ਸਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਮ ਕਹੀ ॥੫੦॥

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰਿਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਫਸੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਲੋਕ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹੇ ਹਨ ॥੫੦॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਗੁਰ ਰਹਿਤ ਬਿਬੇਕ। ਆਦਿ ਲਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਅਨੇਕ।
ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਈ। ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦ ਰਿਦੈ ਸਮੁਦਾਈ ॥੫੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਲਾਹੋਰਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁਰਸ਼ ਬਿਬੇਕ ਸਹਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ॥੫੧॥

ਤੀਸਰੀ ਕੁੱਝ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਵੀਂਝਵਾਂ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੱਸ ਸਿੱਖਣੀ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਉਠੇ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗੁਰ ਬਿਰੇ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਇ।
ਕੇਤਿਕ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਨਿਕਟ ਬੈਠੇ ਸੁਰ ਸੁਰਗਾਇ ॥੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਕਈ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਇੰਝ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਇੰਦਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੇਵਤੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹੋਣ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਇਕ ਸਿਖ ਨਗਨ ਸ੍ਰਾਸ ਬਡ ਚਢਯੋ। ਭਾਗਤਿ ਆਇ ਬਿਸਮ ਡਰ ਬਢਯੋ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਢਿਗ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਬੰਦਨ ਕੀਨਸਿ ਹੋਲ ਬਿਸਾਲਾ ॥੨॥

ਇਕ ਨੰਗਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਭੱਜਦਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਸਾਹ ਬੜਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਬਹੁਤ ਡਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ॥੨॥

ਹੇਰਿ ਹਾਲ ਤਿਸ ਕੋ ਇਸ ਢਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਉਚਾਰਾ।

'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ! ਸੁਖ ਹੈ ਤੁਵ ਤਾਈਂ ? ਕਿਮ ਇਮ ਆਯਹੁ ਬਹੁ ਸਹਿਸਾਈ ॥੩॥

ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਕਹੋ ਸੁਖ ਤਾਂ ਹੈ ? ਕਿਵੇਂ ਏਨੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਭੱਜਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ?" ॥੩॥

ਸੁਨਤਿ ਪੁਨਹਿੰ ਕਰਿ ਨਮੋ ਉਚਾਰਾ। 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੈਂ ਸਿਖ ਵਣਜਾਰਾ।

ਅਚਰਜ ਹੇਰਤਿ ਛੋਰਿ ਬਿਲੰਦਾ। ਤੁਮ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ ਲਖੇ ਅਲੰਬਾ ॥ ੪ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਫਿਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਇਕ ਵਣਜਾਰਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਅਸਚਰਜ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਸਮਝ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ ॥੪॥

ਏਕ ਮੋਮਨੀ ਹੈ ਇਤ ਓਰੀ। ਸਿੱਖਣੀ ਨਿਜ ਬਸਿ ਮੈਂ ਕਰਿ ਛੋਰੀ।

ਐਸੋ ਮੰਤ੍ਰੁ ਪਠਯੋ ਤਿਨ ਕੋਈ। ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨਤਿ ਸੋਈ ॥ ੫ ॥

ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਖਣੀ ਹੁਣ ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੫॥

ਅਬਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖਣੀ ਰਹੋਂ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਨਿ ਮੈਂ ਚਹੋਂ।

ਕਰ ਜੋਰੇ ਹਮ ਜਿਤਿਕ ਨਿਕੇਤ। ਬਹੁ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖੀ ਸੁਖ ਹੋਤੁ ॥ ੬ ॥

ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਿੱਖਣੀ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗੀ, ਇਸ ਵਰਗਾ ਹੀ ਮੈਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਘਰ ਵਾਲੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸੁੱਖਣਾਂ ਸੁੱਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸੁਖ ਹੋਵੇ' ॥੬॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸੁ ਜਾਨ ਅਯੋਗ। ਪੀਰ ਮੁਰੀਦੀ ਸਿੱਖਣੀ ਹੋਗ।

ਖਾਵਤਿ ਹੋਗ ਸ਼ਰੀਣੀ ਸੋਇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਬਸਿ ਤਿਸ ਹੋਇ' ॥ ੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸਨੂੰ ਅਯੋਗ ਜਾਣੋ, ਉਹ ਸਿੱਖਣੀ ਉਸ ਪੀਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਰੀਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੀਰਨੀ ਖਾਂਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ ਹੈ" ॥੭॥

ਸਿੱਖ ਬਿਨੈ ਬੋਲਯੋ ਕਰ ਜੋਰੀ। 'ਬਖਸ਼ਹੁ, ਅਹੈ ਭਾਣਜੀ ਮੋਰੀ।

ਮੈਂ ਅਰੁ ਮਮ ਭਗਨੀ ਜਦ ਕਦਾ। ਅਹੈਂ ਆਦਿ ਕੇ ਸਿਦਕੀ ਸਦਾ ॥ ੮ ॥

ਸਿੱਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਉਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ ਉਹ ਮੇਰੀ ਭਾਣਜੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਜਦ ਕਦੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਦਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥੮॥

ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ। ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਕੁਮਤਿ ਕੋ ਧਾਰੇ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਉਪਚਾਰ ਬਖਾਨਾ। 'ਤਿਸ ਕਰਾਉ ਸਰਮੁਕਤ ਸ਼ਨਾਨ ॥ ੯ ॥

ਸਾਡੇ ਨਾਨਕੇ ਦਾਦਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਐਸੀ ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਦੱਸਿਆ, "ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਦਿਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਓ ॥੯॥

ਦੂਰ ਕੁਰਹਿਤ ਹੋਹਿਗੀ ਤਬੈ। ਪਢਉ ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਢਿਗ ਸਬੈ।
ਚਾਲੀ ਪਾਠ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਰੀਏ। ਪੁਨ ਜਪ ਪਢਹੁ ਬਿਘਨ ਪਰਹਰੀਏ ॥੧੦॥

ਤਦ ਇਸ ਦੀ ਕੁਰਹਿਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮੁਕਤਿਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹੋ। ਮੁਕਤਿਨਾਮੇ ਦੇ ਚਾਲੀ ਪਾਠ ਸੁਣਾਓ, ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੧੦॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਇੰ ਸਹਾਇ। ਆਦਿਤਵਾਰ ਨਉਚੰਦ ਲਿਖਾਇ।
ਸਿਰ ਬੰਧਹੁ ਕੈ ਗਰ ਮਹਿੰ ਪਾਵੈ। ਸੁਰਤਿ ਟਿਕਾਣੇ ਤਬਿ ਤਿਸ ਆਵੈ ॥੧੧॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ। ਨੌ ਚੰਦੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਵੋ ਜਾਂ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਦੇਵੋ, ਉਸ ਦੀ ਫਿਰ ਸੁਰਤ ਟਿਕਾਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ॥੧੧॥

ਪਰਯੋ ਭੂਤ ਕੋ ਸਾਯਾ ਜੋਇ। ਸਕਲ ਬਿਨਾਸੀ ਹੋਵੈ ਸੋਇ।
ਸਿਖੀ ਸਾਬਤ ਰਖੀਅਹਿ ਪਲਾ। ਰਹਿਣੀ ਭਲੀ ਭੇਖ ਨਹਿੰ ਭਲਾ ॥੧੨॥

ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਭੂਤ ਦਾ ਸਾਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਸਾਬਤ ਰੱਖੋ, ਰਹਿਣੀ ਰੱਖਣੀ ਭਲੀ ਹੈ, ਭੇਖ ਕਰਨਾ ਮਾੜਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਸਿਦਕ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖੀ ਗੁਰ ਪਜਾਰੀ। ਜਿਨ ਧਾਰੀ ਸੋ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰੀ।
ਲੋਭੀ ਦਰਬ ਭੇਟ ਕੇ ਗੁਰ ਨਹਿੰ। ਲੇ ਕਰਿ ਜੇ ਕੁਰਹਿਤੀਯੇ ਬਖਸ਼ਹਿੰ ॥੧੩॥

ਸਿਦਕ ਸਹਿਤ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਨ ਦੀ ਭੇਟਾ ਦੇ ਲੋਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਕੁਰਹਿਤੀਯੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਣ ॥੧੩॥

ਜੋ ਸਿਖ ਧਨ ਕੋ ਲੋਭੀ ਹੋਇ। ਬਖਸ਼ਹਿ ਕਬਿ ਕੁਰਹਿਤਿਯਹਿ ਕੋਇ।
ਸੋ ਸਿਖ ਨਾਹਿਨ ਲਖਹੁ, ਕੁਚਾਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਚੋਰ ਬਿਸਾਲਾ ॥੧੪॥

ਜੇ ਸਿੱਖ ਧਨ ਦਾ ਲੋਭੀ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਕਿਸੇ ਕੁਰਹਿਤੀਯੇ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਖੰਡੀ ਸਮਝੋ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਚੋਰ ਹੈ ॥੧੪॥

ਗੁਰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੱਖੀ ਤਿਸ ਕੇਰੀ। ਨਹਿੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇ ਕਿਸ ਬੇਰੀ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰਬਾਕ ਸਿੱਖ ਘਰ ਗਯੋ। ਸੋ ਬਿਧਿ ਸਕਲ ਕਰਤਿ ਤਹਿੰ ਭਯੋ ॥੧੫॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਲਾਜ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ॥੧੫॥

ਕੇਤਿਕ ਦਯੋਸ ਬਿਤੇ ਜਬਿ ਫੇਰ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਚਢੇ ਅਖੇਰ।
ਜੰਮਣ ਖੇੜੇ ਕੇ ਢਿਗ ਗਏ। ਬਿਖ ਬਣਜਾਰੇ ਪਿਖ ਤਹਿੰ ਲਏ ॥੧੬॥

ਜਦ ਫੇਰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਤੇ ਜਦ ਪਿੰਡ ਜੰਮਣ ਖੇੜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਵਣਜਾਰੇ ਨੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ॥੧੬॥

ਕਰਿ ਬਿਨਤੀ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਉਤਾਰੇ। ਸਿਖਣੀ ਆਨਿ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰੇ।
ਕਹੀ ਬਾਰਤਾ ਜੁਗ ਕਰ ਜੋਰੀ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੁਝ ਵਸਿ ਕਰਿ ਫੋਰੀ ॥੧੭॥

ਉਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹੀ, "ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ॥੧੭॥

ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਨਿਤ ਰਹੀ। ਮਨ ਇਸਥਿਰਤਾ ਪਾਵਤਿ ਨਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਚਿੰਤ ਦਿਹੁ ਤਯਾਗੇ। ਅੰਗ ਸੰਗ ਬਿਨ ਪਾਪ ਨ ਲਾਗੇ॥੧੮॥

ਮੈਂ ਸਦਾ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਮਨ ਟਿਕਾਅ ਪਾਉਂਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਚਿੰਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਲਗੀਏ, ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ॥੧੮॥

ਚਾਰ ਮਕਾਰ ਵਿਸਾਹੁ ਨ ਰੱਖੀ। ਮੁਸਲਾ, ਮਤਰੇਈ, ਮਨ, ਮੱਖੀ।

ਸਿੱਖਣੀਏ ਨਿਜ ਸਿਦਕ ਸੁਨਾਇ'। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਬਿ ਕਹਤਿ ਬਨਾਇ॥੧੯॥

ਚਾਰ ਮੱਖਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਮੁਸਲਾ, ਮਤਰੇਈ, ਮਨ ਅਤੇ ਮੱਖੀ। ਹੇ ਸਿੱਖਣੀਏ! ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਿਦਕ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਓ।" ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਿੱਖਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ॥੧੯॥

'ਗੁਰ ਕੀ ਅਰੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇਰੀ। ਨਿਜ ਕਰ ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਘਨੇਰੀ।

ਉਰ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਮੈਂ ਧਰੋਂ ਬਡੇਰੇ। ਓਟ ਆਸਰਾ ਗੁਰ ਤੁਮ ਮੇਰੇ॥ ੨੦॥

"ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਓਟ ਅਤੇ ਆਸਰਾ ਹੋ॥੨੦॥

ਬਖਸ਼ ਲੇਹੁ ਹਮ ਤੁਮਰੀ ਸ਼ਰਨੀ। ਪਤਿਤਨਿ ਪਾਵਨਤਾ ਬਿਧਿ ਬਰਨੀ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ, ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਸੇਵਾ। ਕਰੀ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੨੧॥

ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਈ ਹਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨੀਚਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਧੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਜੋ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ॥੨੧॥

ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਉਪਾਇਨ ਦੀਨੀ। ਖੁਸ਼ੀ ਤਿਨਹੁ ਪ੍ਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨੀ।

ਕਹਯੋ 'ਸਿਖਣੀਏ ! ਸੁਨਹੁ ਭਵਿੱਖ। ਤੁਵ ਸੁਤ ਹੋਵਹਿਗੋ ਗੁਰ ਸਿੱਖ॥ ੨੨॥

ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ, ਉਪਹਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿਖਣੀਏ! ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ, "ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ॥੨੨॥

ਜਨਮ ਸਪਤਮੋ ਤੁਵ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਸੰਗਤਿ ਸਿੰਘ ਕੀ ਬਨਿ ਹੈਂ ਜੋਇ।

ਤਬਿ ਉਧਾਰ ਤੇਰੋ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਕਰਨਿ ਸੇਵ ਕੋ ਤਬਿ ਫਲ ਪਾਇ'॥ ੨੩॥

ਜਦ ਤੇਰਾ ਸਤਵਾਂ ਜਨਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣੇਗੀ, ਤਦ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਿਰ ਤੂੰ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗੀ॥੨੩॥

ਇਮ ਬਰ ਦੇ ਕਰਿ ਹਯ ਆਰੋਹੇ। ਡੇਰੇ ਬਿਖੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਸੋਹੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਰ ਹਜੂਰ। ਰਾਗੀ ਕਰਤਿ ਕੀਰਤਨ ਰੂਰ॥ ੨੪॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੋਭਾ ਪਾਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ, ਰਾਗੀ ਬਹੁਤ ਰਸੀਲਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਜਿਸ ਤੇ ਬਹੁ ਬੈਰਾਗ ਉਪਾਵਤਿ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਵਾਰ ਕੇ ਗਾਵਤਿ।

ਸੁਨੈ ਖਾਲਸਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ। ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲ ਧਾਰਤੇ ਚੀਤ ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਾਗੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦੀ ਵਾਰ ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਸਮੈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਮਨ ਟਿਕ ਗਏ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਭਏ।

ਸ਼ਬਦ ਸਾਜ ਅਰ ਕੰਠ ਮਿਲੇ ਹੈਂ। ਬਸਯੋ ਰਾਗ ਜੁਤਿ ਤਾਲ ਭਲੇ ਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥

ਸਵੇਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਟਿਕ ਗਏ, ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਬਦ, ਸਾਜ ਅਤੇ ਗਲਾ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਗ ਸਹਿਤ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਲ ਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੨੬॥

ਜਬਹਿ ਭੋਗ ਪਾਯੋ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਸਿੱਖ ਇਕਾਂਗੀ ਸੁਨਿ ਤਿਹ ਸਮੋ।

ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਨ ਬਿਨ ਗੁਰ ਬਾਨੀ। ਸੁਨਹਿ ਪਠਹਿ ਨਹਿ ਅਪਰ ਬਖਾਨੀ ॥ ੨੭ ॥

ਜਦ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ। ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜਾਂ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੨੭॥

ਸੋ ਉਠਿ ਕੈ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਉਚੇਰੇ। ਬੋਲਯੋ ਕਰੁਨਾ ਸਿੰਧ ਅਗੇਰੇ।

'ਸੁਨੀਐ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਮੋਰ ਪੁਕਾਰ। ਰਾਗੀ ਗਏ ਸਿਦਕ ਕੋ ਹਾਰਿ ॥ ੨੮ ॥

ਉਹ ਉੱਠ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੋ। ਰਾਗੀ ਸਿਦਕ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ ॥੨੮॥

ਤਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਨੀ ਇਸ ਬੇਰਾ। ਗਾਯੋ ਗੋਪੀਚੰਦ ਕੋ ਝੇਰਾ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਤਿ ਅਰੰਭਾ। ਸੁਨਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਭਯੋ ਅਚੰਭਾ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛੱਡ ਕੇ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗਾਇਆ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰੰਭਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ॥੨੯॥

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਿ ਬਿਨ ਬਾਣੀ ਕਾਚੀ। ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿੰ ਏਵ ਉਬਾਚੀ।

ਜਾਨਿ ਬੁਝਿ ਇਨ ਤਜਾਗਨਿ ਠਾਨੀ। ਵੇਲਾ ਕਿਰਤਨ ਕੇ ਗੁਰਬਾਨੀ ॥ ੩੦ ॥

ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਣੀ ਕੱਚੀ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਛੱਡੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ ॥੩੦॥

ਕਯੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਗਾਨਿ ਕਿਯ ਆਨਾ। ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।

'ਭਾਈ ਸਾਈ ਲੋਕਾ! ਸੁਨੀਅਹਿ। ਗੁਰ ਅਰੁ ਸਿਖ ਮੈਂ ਭੇਵ ਨ ਜਨੀਅਹਿ ॥ ੩੧ ॥

ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਿਉਂ ਹੋਰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਭਾਈ ਸਾਈ ਲੋਕਾ! ਸੁਣੋ, ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਣੋ ॥੩੧॥

ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਭਗਤਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਸਾਸ ਸਾਸ ਕਰਤਾਰ ਸਮਾਲੇ।

ਤੱਦਪਿ ਸਿੱਖਾ ਸਿੱਖੀ ਦੂਰ। ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਰ ॥ ੩੨ ॥

ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ ਵੱਡੀ ਭਗਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਸਿੱਖੀ ਦੂਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੩੨॥

ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਧੰਨ ਬੈਰਾਗੀ। ਚੋਦਾਂ ਸੈ ਰਾਣੀ ਜਿਨ ਤਜਾਗੀ।

ਦੀਰਘ ਰਾਜ ਮੋਹ ਜੋ ਮਨ ਕਾ। ਤੁਰਤ ਤੋਰ ਡਾਰਜੋ ਜਿਮ ਤਿਨਕਾ॥ ੩੩ ॥

ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਵੈਰਾਗੀ ਧੰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਚੋਦਾਂ ਸੋ ਰਾਣੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਭਾਰੀ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਮੋਹ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਤਿਣਕਾ ਹੋਵੇ॥੩੩॥

ਤਪ ਕਰਿ ਸਿੱਧ ਭਯੋ ਸਭਿ ਤਜਾਗਯੋ। ਉਧਰਯੋ ਗੋਰਖ ਕੇ ਪਗ ਲਾਗਯੋ।

ਗਜ, ਬਾਜੀ, ਧਨ, ਸਿਵਕਾ, ਸਜੰਦਨ। ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਰਮੁਖੀ ਸਹਿ ਨੰਦਨ॥ ੩੪ ॥

ਤੱਪ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੋਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਧਨ, ਪਾਲਕੀਆਂ, ਰੱਥ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਮੁਖ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ॥੩੪॥

ਤਜਿ ਕਰਿ ਨਹਿਨ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬੈਰਾਗ ਰਿਦੇ ਮੋਂ ਧਰੇ।

ਤੁਮ ਸਭਿ ਸਿੱਖ ਹਜੂਰ ਰਹੰਤੇ। ਮਨ ਅਪਨੇ ਕੋ ਨਹਿ ਥਿਰਿਯੰਤੇ॥ ੩੫ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮਨ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਬਿੜਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋ॥੩੫॥

ਘਰ ਮਹਿ ਨਾਰਿ ਕੁਸੁੰਦਰ, ਕਾਣੀ। ਭਲੀ ਰਹਿਤ ਜਿਨ ਏਕ ਨ ਜਾਣੀ।

ਮਨ ਲਾਗਯੋ ਤਿਨ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੋ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਧਨ ਲਹੋ, ਬਿਚਾਰੋ॥ ੩੬ ॥

ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਹੜੀ, ਕਾਣੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਲੀ ਰਹਿਤ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਨ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਧਨ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋ॥੩੬॥

ਸੋ ਲੇ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਹੁ ਤਿਨ ਪਾਸ। ਕਰਿਬੇ ਚਹਹੁ ਬਿਲਾਸ ਅਵਾਸ।

ਗੋਪੀਚੰਦ ਰੀਸ ਕੋ ਕੈਸੇ। ਤੁਮ ਚਾਹਤਿ, ਕਹੀਐ ਬਿਧਿ ਤੈਸੇ॥ ੩੭ ॥

ਉਹ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਘਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਵਿਲਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰੋ॥੩੭॥

ਜੇ ਬੈਰਾਗਵਾਨ ਜਨ ਭਾਰੇ। ਸਭਿ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰੇ।

ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਕੋ ਪਠਤਿ ਸੁਨੰਤੇ। ਸ਼ਾਂਤ ਵਿਰਾਗ ਗਯਾਨ ਉਪਜੰਤੇ॥ ੩੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਵਿਰਾਗ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨਿ ਜੁ ਸੁਭ ਮਤਿ ਬਾਣੀ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੇ ਲਖਹੁ ਸਮਾਣੀ।

ਬੇਦ ਵਾਕ ਜੋ ਅਹੈ ਬਿਅਰਥ। ਸੁਰ ਮੁਨਿ ਕਹੇ ਜਨਾਇ ਅਨਰਥ॥ ੩੯ ॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਸਮਝੋ। ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਵੀ ਵਿਅਰਥ ਹਨ। ਦੇਵਤਾ ਮੁਨੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਲਟ ਅਰਥ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੩੯॥

ਤਿਸ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰਨ ਭਲ ਜਾਨੋ। ਗਹੈ ਜੁ ਤਹਾਂ ਸੁ ਨਰਕ ਪਯਾਨੋ।

ਕੋ ਬਾਲਕ ਨੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਸਾਰ ਭਲੇ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਉਸਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਜਾਣੇ, ਉਸ ਭਾਵ ਨੂੰ ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ, ਉਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਬਾਲਕ ਨੇ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥੪੦॥

ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਨ ਲੇਨਿ ਸੁਭ ਜਾਨੋ। ਸੋ ਨਰ ਕਰਹਿ ਬਿਕਾਰਨ ਹਾਨੋ।

ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਸੁ ਕਹਯੋ। ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਬਿਚਾਰਨ ਲਹਯੋ ॥ ੪੧ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਸੁਭ ਜਾਣੇ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜੱਸ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ, ਸੱਚ ਭੂਠ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ॥੪੧॥

ਅਵਤਾਰਨਿ ਕੀ ਕਥਾ ਮਹਾਂਨੀ। ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਗੁਨਖਾਨੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਦਿ। ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੰਬਾਦਿ ॥ ੪੨ ॥

ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕਥਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਿਆਂ ਦੀ ਕਥਾ ਹੋਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ॥੪੨॥

ਤਿਸ ਪਰ ਤਰਕ ਕਰਹਿ ਮਨ ਮੂੜੇ। ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ ਸਕਹਿੰ ਗੁਨ ਰੂੜੇ।

ਸੋ ਨਰ ਖੈ ਹੈਂ ਜਮ ਕੀ ਮਾਰ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਲਹਿੰ ਨਿਤ ਹੈਂ ਖਾਰ ॥ ੪੩ ॥

ਉਸ ਉੱਤੇ ਜੋ ਮੂਰਖ ਮਨ ਵਾਲੇ ਤਰਕ ਕਰਨ, ਉਹ ਭੂਠੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖੱਜਲ ਖਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਿਤ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਹਨ ॥੪੩॥

ਯਾਂਤੇ ਜਿਨ ਸੁਭ ਬਾਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਸਭਿ ਅੰਗੀਕਾਰੀ।

ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਗੁਰਮਤ ਕੋ ਧਾਰੈ। ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੇ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰੈ ॥ ੪੪ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਭ ਗੱਲ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੁਧੀਵਾਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੪॥

ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਨਹਿੰ ਭਲੋ ਕਮਾਵਹਿ। ਸੁਭ ਬਾਨੀ ਪਰ ਤਰਕ ਉਠਾਵਹਿ।

ਤਿਸ ਨਰ ਕਾ ਹੁਇ ਨਰਕ ਪਯਾਨਾ। ਹਾਰ ਜਨਮ ਕੋ ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਨਾ ॥ ੪੫ ॥

ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਭ ਬਾਣੀ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਨਮ ਹਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੪੫॥

ਕਰੈਂ ਖਾਲਸਾ ਕੇ ਹਿਤ ਬਾਨੀ। ਹਮ ਭੀ, ਕੇਤਿਕ ਕਰਹਿੰ ਬਖਾਨੀ।

ਆਦਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਜੇ ਆਨ। ਭਾਖਾ ਸਭਿ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੬ ॥

ਅਸੀਂ ਖਾਲਸੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਆਦਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਚਤੁਰ ਕਵੀ ਬ੍ਰਿਜਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਤਰਜਮੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ॥੪੬॥

ਸੋ ਹਮ ਪੰਥ ਹੇਤੁ ਕਰਿਵਾਵੈਂ। ਪਠਹਿੰ ਆਪ ਸਭਿਹੂੰਨ ਸੁਨਾਵੈਂ।

ਹੁਤੇ ਬਵੰਜਾ ਕਵਿ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਸਭਿ ਹੀ ਬਾਨੀ ਕਰਹਿੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੪੭ ॥

ਇਹ ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਤਰਜਮੇ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਵੰਝਾਂ ਕਵੀ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੪੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਿਵਾਵੈਂ ਪੱਤ੍ਰੇ ਦੀਰਘ ਪਰ .ਲਿਖਵਾਵੈਂ।

ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਬਿੱਦਯਾ ਸਾਗਰ। ਰਾਖਨ ਕੀਨੋ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਗਰ॥ ੪੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਪੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਲਿਖਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬਵੰਝਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥੀਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਵਿੱਦਿਆ ਸਾਗਰ' ਰੱਖਿਆ॥੪੮॥

ਕਵਿਤਾ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਪਰਖੰਤੇ। ਜਿਮ ਤਮ ਤਾਰ ਸੁ ਛੰਦ ਬਨੰਤੇ।

ਰੀਝ ਰੀਝ ਦੇਂ ਮੋਜ ਘਨੇਰੀ। ਲਾਖਹੁੰ ਦਰਬ ਕਰੋਰਨ ਕੇਰੀ॥ ੪੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪਰਖਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਵਧ ਘੱਟ ਉਹ ਛੰਦ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਹੋ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਲੱਖਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਧਨ ਵੰਡਦੇ ਸਨ॥੪੯॥

ਕਵੀਅਨਿ ਕੋ ਆਗੇ ਬਿਰਤਾਂਤ। ਕਰਹਿੰ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਬੱਖਯਾਤ।

ਰੁੱਤ ਭਈ ਅਬਿ ਤੀਸਰ ਪੂਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਪਰ ਕੀ ਕਥ ਰੂਰੀ॥ ੫੦॥

ਅਸੀਂ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਹੋਰ ਬਿਰਤਾਂਤ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਲਗੀਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਕਥਾ ਹੈ॥੫੦॥

ਪਠਹਿੰ ਸੁਨਹਿੰ ਉਪਜਾਵਹਿੰ ਪ੍ਰੇਮ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਸ਼ਹਿ ਸ਼੍ਰੋਤਨਿ ਛੇਮ।

ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨਿ ਚਰਨ ਮਨਾਇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਾਬਯ ਬਨਾਇ॥੫੧॥

ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਮਨਾ ਕੇ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਈ ਹੈ॥੫੧॥

ਤੀਸਰੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕਵੰਝਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੫੧॥

ਤੀਜੀ ਰੁੱਤ ਸਮਾਪਤਿ ਹੋਈ।

☆☆☆

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ

ਅਧਿਆਇ ਪਹਿਲਾ

ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਬਾਹਰ ਚੜ੍ਹਨਾ

੧. ਇਸੁ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਮੰਗਲ

ਦੇਹਰਾ- ਦੀਨਨਿ ਦਜਾਲੁ ਅਨੰਦਖਨ ਜੋ ਸਭਿ ਮੈਂ ਲਯ, ਲੀਨਿ।
ਲੀਨਿ ਨਾਮ ਜਨ ਜਾਹਿ ਨੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕੈਵਲ ਦੀਨਿ॥ ੧॥

ਗਰੀਬਾਂ ਉਪਰ ਦਿਆਲਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਕ ਰਸ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਐਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੰਪੂਰਨ ਖਲਾਸੀ ਵਾਲੀ ਕੰਵਲ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ॥੧॥

੨. ਇਸੁ ਗੁਰੂ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਕਬਿੱਤ-ਹਰਿ ਹਰਿ ਖੋਟੀ ਮਤਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਦੈ ਦੈ ਨਾਮ ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜਨਿ ਕੋ ਭਰਿ ਭਰਿ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਰ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰਦਾਸ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਚੰਦ ਰਾਮਦਾਸ ਦਯਾ ਢਰਿ ਢਰਿ।
ਘਰੁ ਘਰੁ ਜਸ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜਾਨੀਯਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਹਰਿ ਰਾਇ ਰੂਪ ਧਰਿ ਧਰਿ।
ਦਰਿ ਦਰਿ ਦੁਖ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਵਮ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋ ਚਰਨ ਪਰ ਪਰਿ ਪਰਿ॥੨॥

ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਖੋਟੀਆਂ ਮਤਾਂ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਦੇ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਦੇ ਚੰਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਦਇਆ ਵਿਚ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਲੋਕ ਪਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜੱਸ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਵੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤਕ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਡਿਗ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ॥੨॥

੩. 'ਕਵਿ ਸੰਕੇਤ' ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਚੌਪਈ- ਚੰਦਨ ਸੇਤ ਸੁ ਚਰਚਤਿ ਅੰਗਾ। ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ ਬਦਨ ਸਿਤ ਰੰਗਾ।
ਚੰਦ੍ਰਕ ਸੇਤ ਲਗਯੋ ਤਨ ਸੰਗ। ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹਿ ਜਿਹ ਰੰਗ ਸੁ ਰੰਗ॥੩॥

ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਦੇ ਅੰਗ ਚਿੱਟੇ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਛਿੜਕੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਚੰਦਰਮਾਂ ਵਰਗਾ ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਤਨ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੈ ਚਿੱਟਾ ਕਪੂਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਹਣਾ ਰੰਗ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗ ਲਹਿਰਦਾ ਭਾਸਦਾ ਹੈ॥੩॥

ਚੋਦਹਿ ਲੋਕਨਿ ਬਯਾਪ ਮਹਾਂਨੀ। ਉਚਰਤਿ ਕੋਟਹੁ ਅੰਤ ਨ ਜਾਨੀ।
ਨਈ ਨਈ ਨਿਤ ਕਵਿਨਿ ਬਖਾਨੀ। ਅਸ ਬਾਨੀ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ॥੪॥

ਜੇ ਮਹਾਨ ਬਾਣੀ ਚੋਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਬਾਣੀ ਨਿਤ ਕਵੀ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹਾਂ॥੪॥

ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ। ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਪਰਹਰਿ ਦੁਰਮਤਿ ਉਰ ਕੀ।
ਅਚਰਜ ਚਰਿਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਹੈ। ਕਿਸ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਜੁ ਸਗਰੇ ਕਹੈ॥੫॥

ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਦੁਰਮਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਚਰਜ ਚਰਿਤਰ ਹਨ, ਕਿਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਰਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕੇ॥੫॥

ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੇਤਿਕ ਕਿਯ ਕਰੁਨਾ। ਮੈਂ ਭੀ ਕਰਹੁ ਤਿਤਿਕ ਜਸੁ ਬਰਨਾ।
ਮੈਂ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਰੰਚਕ ਭਰ ਹੈ। ਅਪਨੇ ਚਲਿਤ ਆਪ ਹੀ ਕਰਿਹੈ॥੬॥

ਕਿਰਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੰਨੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਓਨਾ ਜਸ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਰਿਤਰ ਆਪ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ॥੬॥

ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਿਨ ਕੋ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਾਲਾ।
ਬਰਨਨ ਕਰੋ ਸੁਨੋ ਮਨ ਲਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਿਮ ਕਰਿਵਾਏ॥੭॥

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵੱਧ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੁਣ ਮੈਂ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣੋ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਕਰਵਾਏ॥੭॥

ਨਿਤ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਸਭਾ ਲਗਾਵੈ। 'ਹਤਹੁ ਰਿਪੁਨ' ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਅੱਭਯਾਸ ਸਦੀਵਾ। ਮਤਿ ਉੱਚੀ ਰਾਖਹੁ ਮਨਿ ਨੀਵਾ॥੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਤ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ 'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। "ਸਦਾ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਤੇ ਮੱਤ ਉੱਚੀ ਰੱਖੋ ਤੇ ਮਨ ਨੀਵਾਂ ਰਖੋ"॥੮॥

ਆਯੁਧ ਕੋ ਵਿਸਾਹੁ ਨਹਿ ਕਰੈ। ਅੰਗ ਮਨਿੰਦ ਰੈਨ ਦਿਨ ਧਰੈ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ। ਗਰਜਤਿ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ॥੯॥

ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹੁ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਅੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਜ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੯॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸੰਗਤਿ ਅਤਿਸੈ ਆਵੈ। ਬਸਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮੋਦ ਬਢਾਵੈ।
ਥਿਰਹਿ ਸਦੀਵ ਸਿੰਘ ਦਲ ਭਯੋ। ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਚਢਿਬੇ ਲਯੋ॥੧੦॥

ਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਧਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਦਾ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਬਣ ਗਈ, ਬੜੇ ਬਲਵਾਨ ਘੋੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਰੀ ਵਾਸਤੇ ਲਏ॥੧੦॥

ਕਿਸ ਕੋ ਅਸੁ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਤਿ। ਕੋ ਮੁਲ ਆਨਹਿ ਅਪਨਿ ਨਿਕੇਤ।

ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਟੋਰ ਸਦਾ ਗੁਰ ਆਨੈ। ਲੇਤਿ ਮੋਲ ਗੁਰ ਦਰਬ ਮਹਾਨੈ॥੧੧॥

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਆਪ ਘੋੜਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ॥੧੧॥

ਲਗੇ ਤਬੇਲੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ। ਚਪਲ, ਬਿਸਾਲ, ਭਰੇ ਤਨ, ਜੋੜੇ।

ਕੇਤਿਕ ਹਾਥੀ ਰਹਿ ਗੁਰਦਾਰੇ। ਝੂਲਤਿ ਝੂਲਤ ਡਾਰਿ ਸਿੰਗਾਰੇ॥੧੨॥

ਤਬੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ, ਚਾਲਾਕ, ਲੰਮੇ ਤੇ ਉੱਚੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਭਰਵੇਂ ਘੋੜੇ ਜੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਵਾਰੇ ਕਈ ਹਾਥੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਗਾਰੇ ਹੋਏ ਡਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜੇ ਝੂਲਦੇ ਸਨ॥੧੨॥

ਬ੍ਰਿੰਦ ਬ੍ਰਿੰਦ ਨਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸਥਾਨ। ਉਤਰੇ ਡੇਰੇ ਪਰੇ ਮਹਾਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੌਰ ਭੀਰ ਬਹੁ ਰਹੈ। ਰਾਜਨ ਕੇ ਵਕੀਲ ਥਿਰ ਲਹੈ॥੧੩॥

ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਮੂਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪੁਰਸ਼ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦੂਤ ਸਥਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੧੩॥

ਭੀਰ ਬਜ਼ਾਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਨਰ ਕੀ। ਦੇਸ ਬਿਦੇਸੀ ਬੇਸਨ ਧਰ ਕੀ।

ਬਧਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਬਡ ਨਗਰੰ। ਆਵਹਿ ਚਲੇ ਸਿੱਖ ਦਿਸਿ ਸਗਰੰ॥੧੪॥

ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਭੇਸ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਨਗਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਨਿਕਟ ਨਿਕਟ ਤ੍ਰਿਣ ਕਤਹੁੰ ਨ ਰਹੇ। ਖੋਜਤਿ ਤਿਸੀ ਦੂਣ ਕੋ ਲਹੇ।

ਛੁਧਿਤਿ ਰਹਤਿ ਘੋਰੇ ਗਨ ਹਾਥੀ। ਚਾਰਾ ਅਲਪ ਆਇ ਬਨ ਸਾਥੀ॥੧੫॥

ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਘਾਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਖੋਜਦੇ ਖੋਜਦੇ ਦੂਣ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲਭਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਹਾਥੀ ਛੁੱਧੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਚਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ॥੧੫॥

ਮਿਲਯੋ ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਦਿਨ ਗਰਜੀ। ਮਰਜੀ ਲਖੀ ਗੁਜ਼ਾਰਤਿ ਅਰਜੀ।

'ਸੁਨੀਅਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ! ਨਿਕਟ ਨ ਰਹਯੋ ਹਾਥੀਅਨਿ ਖਾਜਾ॥੧੬॥

ਇਕ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੀ ਗਰਜ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ! ਸੁਣੋ, ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ॥੧੬॥

ਤਿਮ ਹੀ ਤ੍ਰਿਣ ਨ ਤੁਰੰਗਮ ਕੇਰੇ। ਨਹਿ ਪਾਈਯਤ ਹੈ ਕਿਤਹੂੰ ਨੇਰੇ।

ਰਹੈ ਛੁਧਿਤਿ ਗਜ ਬਾਜਿ ਸੁ ਦੁਰਬਲ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਕਹੇ ਨ ਜਾਹਿ ਅਨਤ ਬਲ॥੧੭॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕਿਤੇ ਘਾਹ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ॥੧੭॥

ਮਰਦਨ ਦੂਨ ਭਈ ਸਭਿ ਨੇਰੇ। ਨਿਤ ਆਮਦ ਗਜ ਹਯਨਿ ਘਨੇਰੇ।

ਇਸ ਕਾਰਣ ਹਮ ਭਾਖੀ ਅਰਜੀ। ਕਰਹਿ ਖਾਲਸਾ ਰਾਵਰਿ ਮਰਜੀ॥੧੮॥

ਸਾਰੀ ਦੂਨ ਹੀ ਘਾਹ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨਿਤ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ ॥੧੮॥

ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਸਾਰੇ। ਸੰਗਤ ਬਿਚਰਤਿ ਗਿਰਨਿ ਕਿਨਾਰੇ।
ਤਿਮ ਹੀ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦਲ ਹੋਵਾ। ਵਿਚਰਹਿ ਵਹਿਰ ਅਖੇਰਨਿ ਜੋਵਾ ॥੧੯॥

ਕੀਰਤਪੁਰ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਰੇ, ਸੰਗਤ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ-ਕਿਨਾਰੇ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਲਦੇ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੧੯॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਨ ਗਨ ਖਾਨੀ। ਸੁਨੀ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਅਸ ਬਾਨੀ।
ਅਵਨੀ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰਨ ਹੇਤ। ਘਾਲਨ ਘਨੋ ਜੰਗ ਰਿਪੁ ਖੇਤ ॥੨੦॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਹਨ, ਜਦ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ॥੨੦॥

ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਸੰਘਰ ਸਿਖਰਾਵਨਿ। ਦੇਨਿ ਰਾਜ ਕੋ, ਤੇਜ ਵਧਾਵਨਿ।
ਦੇਗ ਤੇਗ ਮਹਿ ਫਤੇ ਕਰਨ ਕੋ। ਲੇਨਿ ਬਚਾਇ ਜੁ ਗਹੈ ਸਰਨ ਕੋ ॥੨੧॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਦੇਗ ਤੇਗ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਫੜਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਾਂ ਲੜਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ॥੨੧॥

ਘਨਸੁਰ ਸੋ ਗਰਜੇ ਰਿਪੁ ਹਾਨੀ। ਕਹੀ ਖਾਲਸੇ ਸੋ ਇਮ ਬਾਨੀ।
'ਸੁਤ ਪਰਵਾਰ ਬਧਤਿ ਹੈ ਜਯੋ ਜਯੋ। ਜਲ ਸਮ ਧਰਨੀ ਪਸਰਹਿ ਤਯੋ ਤਯੋ ॥੨੨॥

ਵੈਰੀ ਨਾਸ਼ਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਹੇ, 'ਪੁੱਤਰ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਧਦਾ ਹੈ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਫੈਲਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਏਕ ਦੂਨ ਅਬਿ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰੀ। ਪਸਰਹਿ ਸਿੰਘ ਧਰਾ ਮਹਿ ਸਾਰੀ।
ਅਪਰ ਦੂਨ ਮਹਿ ਚਢਿ ਗਮਨੀਜੈ। ਸਾਵਧਾਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਧਰਿ ਲੀਜੈ ॥੨੩॥

ਇਕ ਦੂਨ ਹੁਣ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੰਘ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਣਗੇ। ਹੋਰ ਦੂਨਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਫਿਰੋ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੨੩॥

ਜਹਿ ਤ੍ਰਿਣ ਹੇਰਹੁ ਰਹੇ ਕਿਸੂ ਕੇ। ਤਹਾਂ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਦਲ ਢੂਕੇ।
ਬਹੁਰ ਖੇਤ ਲਿਹੁ ਬਾਢਿ ਉਠਾਈ। ਗਜ ਬਾਜਿਨਿ ਚਾਰਹੁ ਸਮੁਦਾਈ ॥੨੪॥

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਰੇ ਘਾਹ ਪੱਠੇ ਵੇਖੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਖੇਤ ਹੀ ਵੱਢ ਕੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆਵੇ, ਫਿਰ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਾ ਖਵਾਓ ॥੨੪॥

ਦੈ ਕਰਿ ਭੇਟ, ਮਿਲਹਿ ਜੋ ਐਸੀਏ। ਹੁਇ ਸਹਾਇ ਤਿਹ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ।
ਜਹਿ ਅਕਰਹਿ ਮਿਲਿਬੇ ਨਹਿ ਆਵਹਿ। ਨਿਜ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਜੋਰ ਜਨਾਵਹਿ ॥੨੫॥

ਜੇ ਕੋਈ ਭੇਟਾ ਦੇ ਕੇ ਆ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ, ਜੇ ਕੋਈ ਆਕੜਨ, ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਜੋਰ ਜਤਾਉਣ ॥੨੫॥

ਤਹਾਂ ਨ ਤਜੀਅਹਿ ਲੇਹੁ ਕਹੀ ਕਰਿ। ਆਨਹੁ ਤ੍ਰਿਪਤ ਤੁਰੰਗਮ ਲੇਂ ਚਰ।

ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਹੁ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਫੇਰੇ। ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਢਿਗ ਦੇਸ਼ ਘਨੇਰੇ ॥੨੬॥

ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਛੱਡੋ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਆਖੇ ਕਰ ਲਵੋ, ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ, ਫਿਰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਹਨ' ॥੨੬॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਖਾਲਸਾ ਗਰਜਯੋ। ਬਾਂਛਹਿ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਤਰਜਯੋ।

ਜੇ ਨ ਜਰਹਿ ਉਰ ਜਰਿ ਜਰਿ ਜਾਹਿ। ਦੁਖ ਦੈਬੇ ਜਿਮ ਤ੍ਰਿਣ ਦ੍ਰਿਗ ਮਾਂਹਿ ॥੨੭॥

ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਗੱਜ ਉੱਠਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਨਗੇ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੜ ਜਾਣਗੇ, ਦੁਖੀ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਘਾਹ ਵਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ ॥੨੭॥

ਅਵਨੀ ਲੇਨਿ ਇਰਾਦਾ ਧਰਯੋ। ਚਹਤਿ ਗਰਬ ਰਾਜਨ ਪਰਹਰਯੋ।

ਗੁਰੂ ਮਨੋਰਥ ਸਾਚ ਕਰਨਿ ਕੋ। ਸਫਲਹਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਨ ਕੋ ॥੨੮॥

ਧਰਤੀ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ॥੨੮॥

ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਆਇਸੁ ਇਮ ਕਰੇ। ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਜ ਮੰਦਰਿ ਬਰੇ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਕੈ ਸੁਖ ਪਾਯੰ। ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਯੰ ॥੨੯॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੌਂ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ॥੨੯॥

ਬਡੀ ਪ੍ਰਤਿ ਉਠਿ ਬਜਯੋ ਨਗਾਰਾ। ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤਯਾਰਾ।

ਗਹਿ ਗਹਿ ਤੁਪਕਨਿ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ। ਗਮਨਹਿ ਵਹਿਰ ਬੀਰਤਾ ਸੰਗ ॥੩੦॥

ਬੜੇ ਸਵੱਖਤੇ ਉੱਠ ਪਏ ਅਤੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ। ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਫੜ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੦॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਗਏ। ਜਿਨ ਡਰ ਧਾਰਿ ਅਕੋਰਨ ਦਏ।

ਦੁਗਧ ਦਧੀ ਦੇ ਕਰਿ ਘਿਘਿਆਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਸੇ ਲੀਨਿ ਬਚਾਏ ॥੩੧॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਰਿੰਆਸਤ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗਏ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਉਪਹਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਦੇ ਕੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ ॥੩੧॥

ਭਏ ਸਮੁਖ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਗਹਿ। ਤਿਨ ਪਰ ਮਚੀ ਮਾਰਿ ਰਿਪੁ ਲਹਿ ਲਹਿ।

ਦੁਹਰਿ ਚੋਬ ਧੋਸੇ ਪਰ ਧਰੀ। ਤਬਿ ਗੁਲਕਨਿ ਕੀ ਬਰਖਾ ਕਰੀ ॥੩੨॥

ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਫੜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਜਾਣ ਕੇ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਪਈ। ਨਗਾਰੇ ਉੱਤੇ ਦੁਹਰੀ ਚੋਬ ਲਾਈ ਤਦ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ॥੩੨॥

ਖੇਤੀ ਲਈ ਵਹਿਰ ਤੇ ਕਾਟ। ਬਾਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਖੈ ਰਿਪੁ ਡਾਟਿ।

ਲਾਦਿ ਲਾਦਿ ਸੇ ਡੇਰਨਿ ਆਏ। ਲਰੇ ਖਾਲਸੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਹਟਾਏ ॥੩੩॥

ਬਾਹਰੋਂ ਖੇਤੀ ਕੱਟ ਲਈ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰਾ ਘੋੜਿਆਂ ਉਤੇ ਲੱਦ ਲੱਦ ਕੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਲੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪਿਛਾਹ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ॥ ੩੩ ॥

ਜੇ ਨ ਟਰਹਿੰ ਲਰਿਬੇ ਦੁਖ ਮਾਨ। ਪਿਖਿ ਖੇਤੀ ਕੋ ਬਹੁ ਨੁਕਸਾਨ।
ਤਿਨਹੁੰ ਪਲਾਵਹਿੰ ਗ੍ਰਾਮ ਮਝਾਰੇ। ਚਲਹਿੰ ਸਦਨ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਡਰਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥

ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮੰਨ ਕੇ ਲੜਨ ਤੋਂ ਟੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਭਜਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥ ੩੪ ॥

ਲੂਟ ਲੂਟ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਲੇਈ। ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਰਿਪ ਗਨ ਕੋ ਦਈ।
ਬਿਜੈ ਪਾਇ ਕਰਿ ਕਰਤਿ ਅਨੰਦੰ। ਹਟਹਿ ਖਾਲਸਾ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦੰ ॥ ੩੫ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਚਾਰਾ ਲੁੱਟ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਰਾਇਆ। ਵਿਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥ ੩੫ ॥

ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਗਜ ਬਾਜਨਿ ਆਗੇ। ਪਾਵਹਿੰ ਤ੍ਰਿਣਨਿ ਖਾਨ ਸਭਿ ਲਾਗੇ।
ਕਰਹਿੰ ਸੁਚੇਤਾ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸੈ। ਹਰਖਹਿੰ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਹੁ ਪਰਸੈ ॥ ੩੬ ॥

ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਚਾਰਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਘਾਹ ਖਾਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਦੇ ਸਨ ॥ ੩੬ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰ ਡਤੇ। ਲਗੇ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸਾ ਮਤੇ।
ਸੁਧ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਕਲ ਬਤਾਵੈ। 'ਇਮ ਦੂਣਨ ਮਹਿੰ ਧੂਮ ਮਚਾਵੈ' ॥ ੩੭ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀ ਦੂਣਾਂ ਵਿਚ ਧੂਮ ਮਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥ ੩੭ ॥

'ਅਮੁਕ ਗ੍ਰਾਮ ਆਜ ਬਹੁ ਲਰੇ। ਅਮੁਕੇ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣ ਬਾਢਨਿ ਕਰੇ'
'ਅਮੁਕੋ ਲੂਟ ਖਾਲਸੇ ਲੀਨੋ। ਅਮੁਕੋ ਮਿਲਜੋ ਬਚਾਵਨਿ ਕੀਨੋ' ॥ ੩੮ ॥

"ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਲੜੇ", "ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਘਾਹ ਵੱਢ ਕੇ ਲਿਆਂਦਾ।" "ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ" "ਅਮੁਕਾ ਪਿੰਡ ਅੱਗੋਂ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ" ॥ ੩੮ ॥

ਦੁਤਿਯ ਦਿਵਸ ਮਹਿੰ ਤਿਸ ਬਿਧਿ ਗਏ। ਜਾਇ ਕਹੀ ਕੀਨਸਿ ਤ੍ਰਿਣ ਲਏ।
ਨਏ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਨਿਤ ਚਲਿ ਜਾਵੈ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਕੈ ਚਲਿ ਆਵੈ ॥ ੩੯ ॥

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਵੀ ਉਸੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਘਾਹ ਲੈ ਆਏ। ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਨਿਤ ਚਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਕੁੱਟ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥ ੩੯ ॥

ਮਾਚੀ ਧੂਮ ਸੁ ਦੇਸ਼ ਪਹਾਰਨਿ। ਪਰਹਿ ਲਰਾਈ ਮਰਿਬੇ ਮਾਰਨ।
ਮਰੇ ਸੈਕਰੇ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ। ਪਰੇ ਸੈਕਰੇ ਘਾਇਲ ਭਾਰੀ ॥ ੪੦ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਧੂਮ ਮੱਚ ਗਈ, ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਦੀ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਪਵੇਗੀ, ਸੈਕੜੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਯੋਧੇ ਮਰਨਗੇ ਤੇ ਸੈਕੜੇ ਹੀ ਘਾਇਲ ਹੋਣਗੇ ॥ ੪੦ ॥

ਖੇਤੀ ਕਟੀ ਵਹਿਰ ਤੇ ਸਾਰੀ। ਕਿਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ ਗਏ ਉਜਾਰੀ।
ਕੇਤਿਕ ਰਾਖੀ ਲਗੇ ਸੁ ਦੇਨਿ। ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਬਚਾਇ ਸੁ ਲੇਨਿ॥੪੧॥

ਸਾਰੀ ਖੇਤੀ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਕੱਟ ਲਈ ਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਉੱਜੜ ਗਏ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਏਸੇ ਰਾਖੀ ਦੇ ਬਦਲੇ ਪੱਠੇ ਆਦਿ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ॥੪੧॥

ਢਿਗ ਢਿਗ ਹੁਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜੇਈ। ਮਾਨੀ ਆਨ ਨੰਮ੍ਰਿ ਭੇ ਤੇਈ।
ਜੇ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਲ ਕੇ ਧਰੈ। ਤਿਨ ਪਰ ਗੁਜਬ ਗੁਜਾਰਨਿ ਕਰੈ॥੪੨॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਨ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਧੌਸ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਖਾਲਸਈ ਸੈਨਾ ਗੁਜਬ ਢਾਉਂਦੀ ਸੀ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧॥

ਅਧਿਆਇ ਦੂਸਰਾ

ਸੰਕਰ ਵਰਣ

ਚੌਹਰਾ- ਪ੍ਰਜਾ ਗਈ ਦੁਖ ਪਾਇ ਕੈ ਰਾਜਨ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ।
'ਲੁਟੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸਭਿ ਖਾਲਸੇ ਮਾਰੇ ਕਰੇ ਉਜਾਰ॥ ੧॥

ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਰਜਾ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਗਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, "ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਲੁੱਟ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਕਜੈ ਨ ਕਰੋ ਪਰਜਾ ਰਖਵਾਰੀ? ਜਿਸ ਤੇ ਲੇਤੇ ਦਾਮ ਹਜ਼ਾਰੀ।
ਜੇ ਨਹਿੰਚਲ ਕਰਿ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ। ਤੋ ਸਭਿ ਦੂਨ ਉਜਰ ਕਰਿ ਜਾਇ॥੨॥

ਤੁਸੀਂ ਪਰਜਾ ਦੀ ਕਿਉਂ ਰਖਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਾਲੀਆ ਵਸੂਲ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਚਲ ਕੇ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੂਨ ਉੱਜੜ ਜਾਵੇਗੀ॥੨॥

ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜੇ। ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਜਾ ਤੇ ਕੀਨਿ ਕੁਕਾਜੇ।
ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿੰ ਚਮੁੰ ਉਤਾਰੀ। ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਦੀਨਿ ਸੰਗ ਭਾਰੀ॥੩॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਪਰਜਾ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਢੋਲ ਉਤਾਰੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਢੋਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤੇ ਹਨ॥੩॥

ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਭਏ। ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਮੇਲ ਕਰਿ ਲਏ।
ਮਿਲਯੋ ਹੰਡੂਰੀ ਅਰੁ ਜਸਵਾਲ। ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਗਿਰਪਾਲ॥੪॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕੀਤਾ। ਹੰਫੂਰੀ ਅਤੇ ਜਸਵਾਲ ਰਾਜਾ ਆ ਮਿਲੇ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ॥੪॥

ਅਥਿ ਗੁਰ ਦਲ ਕਰਿ ਧੂਮ ਮਚਾਈ। ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਬਹੁ ਕਜੋਂ ਬਨਿ ਆਈ।
ਇਤ ਦਿਸਿ ਜੇ ਅਖੇੜ ਭੀ ਚੜ੍ਹੈ। ਕਰਿ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੰਘ ਦਲ ਲੜੈ ॥ ੫ ॥

'ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੈ, ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਆਵੇਗੀ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਜਾ ਕੇ ਲੜਦਾ ਹੈ ॥੫॥

ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਲ ਹੋਇ ਲਰੀਜੈ। ਰਾਜ ਅਪਨੋ ਰਾਖਨਿ ਕੀਜੈ।
ਐਸੀ ਮਾਰ ਕਰਹੁ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਪੁਨ ਇਤ ਆਇ ਨ ਕਰੇ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਸਾਰੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਲੜੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਈਏ। ਐਸੀ ਮਾਰ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਰੋ, ਫਿਰ ਮੁੜ ਏਧਰ ਨਾ ਆਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਹੀ ਨਾ ਸਕੋ ॥੬॥

ਆਪ ਜਿ ਗੁਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਤ ਆਇ। ਫਿਰਿਬੇ ਦੇਹੁ ਨ ਤੁਪਕ ਚਲਾਇ।
ਜਗ ਗੁਰ ਭਯੋ ਤ ਕਯਾ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਤੋ ਹਮ ਨੇ ਦਯੋ ॥ ੭ ॥

ਆਪ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਏਧਰ ਆਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਧਰ ਫਿਰਨ ਨਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਓ। ਜੇ ਜਗਤ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ॥੭॥

ਜੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਦੇਹੁ ਨ ਜੰਗ। ਰਾਜ ਬਿਨਾਸ ਕਰੈ ਸਰਬੰਗ।
ਕਿਤਨੇ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਖੇਤ ਉਜਾਰੇ। ਨੁਹ ਬਜਰੂੜ ਕਤਲ ਕਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ੮ ॥

ਜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਕਿੰਨੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਖੇਤ ਉਜਾਰੇ ਹਨ, ਨੁਹ ਅਤੇ ਬਜਰੂੜ ਪਿੰਡ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੮॥

ਇਮ ਸਲਾਹ ਕਰਿ ਚਮੁੰ ਬਿਥਾਰੀ। ਜਿਤ ਆਵਹਿ ਸਿੰਘਨਿ ਅਸਵਾਰੀ।
ਲੇ ਲੇ ਢੋਲ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰੇ। ਕਰਤਿ ਉਚ ਧੁਨਿ ਮਾਰ ਬਕਾਰੇ ॥ ੯ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸੈਨਾ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਢੋਲ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੯॥

ਦੁੰਦ ਮਚਯੋ ਜਥਿ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ। ਤਿਮ ਹੀ ਸਿੰਘ ਚਢੇ ਬਲ ਧਾਰੀ।
ਕ੍ਰਿਖਿ ਕਾਟਤਿ ਬਹੁ ਮਚੈ ਲਰਾਈ। ਤੜ ਭੜ ਚਲਹਿ ਤੁਪਕ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੦ ॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਹਲਚਲੀ ਮੱਚ ਗਈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ। ਖੇਤੀ ਕੱਟਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਲੜਾਈ ਮੱਚਦੀ ਸੀ ਤੇ ਤੜ ਤੜ ਕਰਕੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧੦॥

ਮਾਰਹਿ ਮਾਰਹਿ ਜੰਗ ਨਿਤ ਹੋਤਿ। ਕਥਿ ਕਿਤਹੂੰ ਕਥਿ ਕਿਤਹੂੰ ਉਦੋਤਿ।
ਸੀਖੇ ਜੰਗ ਘਾਤ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਰਿਪੁਨਿ ਸੰਗ ਘਮਸਾਨਾ ॥ ੧੧ ॥

ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ ਕਰਦੀ ਨਿਤ ਜੰਗ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕਦੀ ਕਿਤੇ ਅਤੇ ਕਦੀ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਜੰਗੀ ਦਾਅ ਪੇਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਯੋ ਲਗੇ ਦਿਵਾਨ। ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਹਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ।
ਚਲੀ ਬਾਰਤਾ ਕਰਿਬੇ ਜੁੱਧ। 'ਲਰਹਿ' ਪਹਾਰੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੁੱਧ ॥ ੧੨ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਵੀ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਸਨ।
ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਚਲੀ, 'ਪਹਾੜੀਏ ਕੁੱਧ ਧਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥੧੨ ॥

ਤਉ ਨ ਠਹਿਰਹਿ ਖੇਤ ਮਝਾਰੇ। ਕਾਤੁਰ ਹੋਤਿ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਮਾਰੇ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਗੁਰ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਤੇਜ ਖਾਲਸੇ ਬਧਹਿ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਾਇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, 'ਜਦ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।' ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ਤਦ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਮਹਾਨ ਤੇਜ ਵਧੇਗਾ ॥੧੩ ॥

ਸਮਾ ਪਾਇ ਪਸਰਹਿ ਸਭਿ ਧਰਾ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨ ਹੋਵਹਿ ਖਰਾ।
ਬਧੈ ਸਮਾਜ ਰਾਜ ਕੋ ਭਾਰਾ। ਜਬਿ ਬਿਦਤਹਿ ਜਾਨਹਿ ਜਗ ਸਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਭਾਰੀ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਵਧੇਗਾ,
ਜਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗ ਜਾਣੇਗਾ ॥੧੪ ॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਬਡ ਧੀਰ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ।
ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ। ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੋਧਾ ॥ ੧੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵੱਡੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਦਾਇਆ ਸਿੰਘ, ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ, ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੋਧਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ,
ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੁਧੀਵਾਨ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ॥੧੫ ॥

ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਖਾਲਸਾ ਸਾਰਾ। ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਉਚਾਰਾ।
'ਮੁਗਲ ਪਠਾਨਨਿ ਤੇਜ ਬਡੇਰਾ। ਸਗਰੋ ਜਗਤ ਜੀਤ ਕਰਿ ਜੇਰਾ ॥ ੧੬ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਮੁਗਲਾਂ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੇਜ ਹੈ, ਸਾਰਾ
ਜਗਤ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਅਬਿ ਹਮ ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਚਾਹਤਿ। ਹਰਿਬੇ ਤੁਰਕਨ ਹੇਤੁ ਉਮਾਹਤਿ।
ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਹੋਹਿ ਬਸਿ ਕਾਲਾ ॥ ੧੭ ॥

ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਚਾਹਤ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਵੱਡਾ
ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ, ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਸਭ ਮੌਤ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੧੭ ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਮਰਦ ਕੋ ਗਰਦ ਮਿਲਾਵੈ। ਬਨਹਿ ਜ਼ਰਦਰੂ ਭੀਰੁ ਪਲਾਵੈ।
ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ ਨਿਬੇਰੈ। ਪੁਰਿ ਕੇ ਦੁਰਗ ਕੋਟ ਸਭਿ ਘੇਰੈ ॥ ੧੮ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਾਂਗੇ, ਪੀਲੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਕਾਇਰ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਜੰਗ
ਕਰ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਬੇੜ ਲਵਾਂਗੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਕੋਟ ਘੇਰ ਲਵਾਂਗੇ ॥੧੮ ॥

ਚੌਧ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ। ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਨਾਵਨਿ ਭਾ ਧੁਰ।
'ਜਮ ਨੇ ਠਟਯੋ ਨੇਮ ਇਕ ਬੇਰੀ। ਹਿੰਸਾ ਮੈਂ ਨ ਕਰਉਂ ਕਿਸ ਕੇਰੀ ॥ ੧੯ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਚਾਹਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਧੁਰੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਇਕ ਵਾਰ ਜਮਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨੇਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰਾਂਗਾ॥੧੯॥

ਪ੍ਰਜਾ ਬਿਸਾਲ ਵਧੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਭਯੋ ਦੂਰ ਡਰ ਕਾਲ ਕਰਾਲਾ।

ਇਕ ਇਕ ਕੈ ਪਰਵਾਰ ਘਨੇਰੇ। ਨਿਪਜੀ ਸੰਤਤਿ ਅਗਹੁ ਅਗੇਰੇ॥ ੨੦॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਜਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵਿਕਰਾਲ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਗਈ॥੨੦॥

ਧਰਨੀ ਪਰ ਨਰ ਭੀਰ ਬਡੇਰੀ। ਜਨਮਹਿੰ ਨਿਤ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਿਸਹੁ ਨ ਕੇਰੀ।

ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਨ ਬਲ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸੇ ਹੈ। ਸੁਖ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਸੇ ਹੈ॥ ੨੧॥

ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ, ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਮਰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜੰਗਲਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਸ ਰਹੇ ਸਨ, ਸੁਖ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਭ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੨੧॥

ਦੇਵ ਕਰਮ ਜੇ ਬੇਦਹੁ ਬਰਨੇ। ਜੱਗਜ ਦਾਨ ਸਤਿ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੇ।

ਸੋ ਸਭਿ ਛੋਰਿ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੁਇ ਗਏ। ਬਿਨਾ ਮਰਨ ਹੰਕਾਰੀ ਭਏ॥ ੨੨॥

ਦੇਵ ਕਰਮ ਜੋ ਵੇਦਾਂ ਨੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ। ਮੌਤ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ॥੨੨॥

ਸਮਤਾ ਲਗੇ ਸੁਰਨਿ ਕੀ ਕਰਨੇ। ਅਹੈ ਤਿਨਹੁ ਸਮ ਨਾਂਹਨਿ ਮਰਨੇ।

ਤਬਹਿ ਦੇਵਤਾ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਕਮਲਾਸਨ ਕੇ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰੇ॥ ੨੩॥

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਦ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ॥੨੩॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਭਿ ਤੁਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਨਾਈ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਕਾਰਜ ਸਰਬ ਲਗਾਈ।

ਜਿਮ ਆਗਯਾ ਦਿਗਪਾਲਨ ਦਈ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਕਾਰ ਹਮਹੁ ਸਭਿ ਕਈ॥ ੨੪॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਈ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਦਸ ਦੇਵਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ॥੨੪॥

ਤਪੁ ਆਦਿਕ ਜੇ ਕਰਮ ਹਮਾਰੇ। ਦੇਖਤਿ ਉਪਜੀ ਦਯਾ ਤੁਮਾਰੇ।

ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਜਾਨਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਹਮ ਕੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥ ੨੫॥

ਤਪ ਆਦਿ ਕਰਨ ਦੇ ਸਾਭੇ ਕਰਮ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵੱਡੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੨੫॥

ਜਿਸ ਤੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਹਿਤ ਲੇਨੇ। ਹਮ ਕਹੁ ਮਾਨਿ ਲਗੇ ਬਲਿ ਦੇਨੇ।

ਸੋ ਹਮਰੀ ਮਨਤਾ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਭਈ ਬਿਨਾਸ, ਕਰਤਿ ਕੋ ਨਾਂਹੀ॥ ੨੬॥

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਸਾਥੋਂ ਮੀਂਹ, ਧਨ, ਧਾਨ, ਬੱਚੇ, ਉਮਰਾ ਆਦਿ ਲੈਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਬਲੀ ਦੇ ਕੇ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਜਗ ਵਿਚ ਮਨਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਮਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਛਾਣਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੨੬॥

ਤਪ ਕੋ ਕਰਨ ਨੇਮ ਜਮ ਲਏ। ਲੋਕ ਮਰਨ ਤੇ ਸਭਿ ਰਹਿ ਗਏ।

ਦੇਵਨ ਤੇ ਭਯ ਧਾਰਤਿ ਜੋਇ। ਸਭਿ ਜੀਵਨ ਅਭਿ ਤਜਾਗਯੋ ਸੋਇ ॥੨੭॥

ਜਦ ਤੋਂ ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਨੇਮ ਜਮ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ ਭੈਅ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਲੈਣਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੨੭॥

ਸੁਨਿ ਦੇਵਨ ਤੇ ਬਾਕ ਦੁਖਾਰੇ। ਕਮਲਾਸਨ ਤਿਹ ਸਾਥ ਉਚਾਰੇ।

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਤਿਸ ਕੀ ਨੇਤ ਲਖਹੁ ਇਸ ਢਾਲ ॥੨੮॥

ਦੇਵਤਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਦੁੱਖ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਇਕ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਠਟੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ ॥੨੮॥

ਕਰਤਾ ਅਹੈ ਅਕਰਤੀ ਸੋਇ। ਤਿਮ ਹੀ ਕਰਹਿ ਜਥਾਵਤਿ ਹੋਇ।

ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਥਾਨ ਪਯਾਨੋ। ਕਰਹਿ ਸੁ ਕ੍ਰਿੱਤ ਰਿਦੇ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ॥੨੯॥

ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਜੋ ਜਰ ਸਕੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਜਥਾ ਉਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਕਾਰਜ ਕਰੇ ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ॥੨੯॥

ਜਬਿ ਪ੍ਰਮੇਸਰੀ ਦੇਵ ਬਖਾਨੇ। ਗਰਿਬਾਨ ਨਿਜ ਥਾਨ ਪਯਾਨੇ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪ੍ਰਦ ਅਰਬੰਦ। ਪਹੁਚੇ ਧਾਰਤਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ ॥੩੦॥

ਜਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕੇ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੩੦॥

ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ ਬਿਤਯੋ ਤਪ ਦਿਯੋ। ਜਮ ਕੋ ਨੇਮ ਸਪੂਰਨ ਭਯੋ।

ਜਬਹਿ ਜਗਤ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਦੇਖਾ। ਪ੍ਰਜਾ ਬਧੀ ਜਿਸ ਬਿਖੈ ਬਿਸ਼ੇਖਾ ॥੩੧॥

ਜਦ ਤਪ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤੇ ਜਮ ਦਾ ਨੇਮ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਉਸ ਜਗਤ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਰਜਾ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ ਹੈ ॥੩੧॥

ਜਥਾ ਤਰੀ ਬਹੁ ਭਾਰੀ ਭਾਰ। ਡਗਮਗ ਡੋਲ ਸਕਹਿ ਨ ਸਹਾਰ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਈ ਸਭਿ ਧਰਨੀ। ਅੱਪ੍ਰਮਾਨ ਤਰਨੀ ਸਮੁ ਬਰਨੀ ॥੩੨॥

ਜਿਵੇਂ ਖੇੜੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਡਗਮਗ ਕਰਕੇ ਡੋਲਦੀ ਤੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੱਡੀ ਬਿਅੰਤ ਭਾਰ ਵਾਲੀ ਖੇੜੀ ਵਾਂਗ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥੩੨॥

ਪਾਪ ਕਲਾਪਨ ਤੇ ਜਮ ਆਪ। ਪਿਖਯੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਭਾ ਪਰਤਾਪ।

ਰੁੱਦ੍ਰ ਧਯਾਨ ਕਰਿ ਭਸਮੀ ਹੋਏ। ਅਗਨ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਦਗਧ ਭੇ ਕੋਏ ॥੩੩॥

ਜਦ ਜਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਜਮ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸਿਵ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਸਿਵ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਭਸਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੩॥

ਬਾਯੂ ਬਹੀ ਉਡਾਇ ਡਿਗਾਏ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਜਮ ਕੇ ਲੋਕ ਸਿਧਾਏ।

ਪੁਨ ਦੁਰਭਿੱਖਯ ਪਰਯੋ ਦੁਖਦਾਈ। ਤਿਸ ਤੇ ਮਰੇ ਲੋਕ ਸਮੁਦਾਈ ॥੩੪॥

ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਹਵਾ ਚਲੀ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਉਡਾ ਕੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਜਮ ਲੋਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਫਿਰ ਇਕ ਦੁਖਦਾਇਕ ਬੀਮਾਰੀ ਪੈ ਗਈ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਮਰ ਗਏ॥੩੪॥

ਨਹੀਂ ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਬਿ ਹੋਵਾ। ਬਚੇ ਜੁ ਕੁਛਕ ਮਰਨ ਤਿਨ ਜੋਵਾ।
ਦੇਸ਼ ਛੋਰਿ ਸੇ ਚਲੇ ਪਲਾਈ। ਅਧਿਕ ਅੰਨ ਕੀ ਸੁਧ ਜਿਤ ਪਾਈ।
ਸਤ੍ਰੁੰਦ੍ਰਵ ਉਲੰਘਿ ਬਿਪਾਸਾ ਗਏ। ਰਾਵੀ ਚੰਦ੍ਰਗਾ ਉਲੰਘਏ॥ ੩੫॥

ਜਦ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅੰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਹੜੇ ਕੁਝ ਬਚੇ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਏ। ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਭੱਜ ਪਏ, ਜਿਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਨਾਜ ਹੋਣ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲੀ, ਸਤਿਲੁਜ ਲੰਘ ਕੇ ਬਿਆਸ ਗਏ ਤੇ ਰਾਵੀ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆ ਵੀ ਲੰਘ ਗਏ॥੩੫॥

ਨਦੀ ਬਿਦੱਸਤਾਂ ਸਿੰਧੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਰਿ ਕਰਿ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
ਗੰਧੂਬ ਇਕ ਜਲਾਲ ਤਹਿ ਭਯੋ। ਪੁਰਿ ਜਲਾਲ ਤਿਹ ਨਗਰ ਬਸਯੋ॥ ੩੬॥

ਜਿਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਬੜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਤਰ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪਾਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਲਾਲ ਨਾਮੀਂ ਇਕ ਗੰਧੂਬ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਜਲਾਲਪੁਰ ਇਕ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ॥੩੬॥

ਨਾਮ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਕਹੈ ਅਬਿ। ਪਹੁੰਚੇ ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ਼ ਜਾਇ ਸਬਿ।
ਨਗਰ ਕੰਧਾਰ ਆਦਿ ਜੇ ਜਹਾਂ। ਬਸੇ ਜਾਇ ਜੀਵੇ ਸਭਿ ਤਹਾਂ॥ ੩੭॥

ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਕੰਧਾਰ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਸ ਗਏ॥੩੭॥

ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ਼ ਬਿਖੇ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਵਧਤਿ ਭਈ ਸੰਤਾਨ ਘਨੇਰੀ।
ਕੈਰਵ ਪਾਂਡਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕ੍ਰੁੱਧੰ। ਵਧਯੋ ਵਿਖਾਦ ਭਯੋ ਬਡ ਜੁੱਧੰ॥ ੩੮॥

ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀ। ਉਧਰ ਕੈਰਵ ਪਾਂਡਵ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਝਗੜਾ ਵਧ ਗਿਆ ਤੇ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਛਿੜ ਗਿਆ॥੩੮॥

ਕਰਿਓ ਮਹਾਂ ਭਾਰਥੰ ਭਾਰੇ। ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਕੇਰਹਿ ਮਾਰੇ।
ਦੁਰਯੋਧਨ ਕੋ ਮਾਤੁਲ ਰਾਜਾ। ਸਕੁਨੀ ਨਾਮ ਵਧਾਇ ਸਮਾਜਾ॥ ੩੯॥

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਤਾਨ ਮਾਰੀ ਗਈ। ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਾ ਇਕ ਰਾਜਾ ਮਾਮਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸਕੁਨੀ ਨਾਮ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਜੇ-ਸਾਮਾਨ ਵਧਾਇਆ ਸੀ॥੩੯॥

ਸੰਗ ਲਜਾਇ ਤਿਨ ਬਹੁ ਮਰਿਵਾਏ। ਅਰਜਨ ਖਰ ਤੀਰਨ ਸੋਂ ਘਾਏ।
ਹਨੇ ਨੇਤ ਕੇ ਥੋਰੇ ਰਹੇ। ਤਿਨਹੁੰ ਬਿਪਰਜੈ ਮਾਰਗ ਲਹੇ॥ ੪੦॥

ਸਕੁਨੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਗੰਧਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਰਜਨ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਥੋੜੇ ਬਚ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਲਟਾ ਰਾਹ ਛੱਡਿਆ॥੪੦॥

ਚਾਰ ਬਰਨ ਕੋ ਭੇਦ ਮਿਟਾਯੋ। ਏਕ ਮੇਕ ਹੈ ਭੋਜਨ ਖਾਯੋ।
ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਸਨਬੰਧ ਬਨਾਏ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਤਾ ਕੇ ਬਜਾਹ ਰਚਾਏ॥ ੪੧॥

ਬਚੇ ਹੋਏ ਗੰਧਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਰਨ ਭੇਦ ਮਿਟਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਇਕਮਿਕ ਹੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਰਚਾਏ ॥੪੧॥

ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਤਤਿ ਪੁਨ ਵਧ ਗਈ। ਸਕਲ ਰੀਤਿ ਮਰਜਾਦਾ ਹਈ।

ਨਿਜ ਬਿਵਹਾਰਨ ਕੇ ਕਰਿ ਲਯੋ। ਸੰਕਰ ਬਰਨ ਏਸ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ॥ ੪੨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਰੀਤ ਮਰਯਾਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਿਜੀ ਵਿਹਾਰ ਨਵੇਂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ, ਜਿਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥ ੨ ॥

ਅਧਿਆਇ ਤੀਸਰਾ

ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ

ਦੋਹਰਾ- 'ਜਹਾਂ ਵਧੀ ਸੰਤਾਨ ਤਿਨ ਭਈ ਸਕਲ ਇਕ ਰੰਗ।

ਤਨੁਜਾ ਉਪਜੀ ਗੋਰਟੀ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ ॥ ੧ ॥

'ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਕਲ ਵੀ ਇਕ ਰੰਗ ਹੋ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ॥੧॥

ਓਪਈ- ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਭਯੋ ਤਹਿ ਰਾਜਾ। ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਿਧਾਯਹੁ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ।

ਤਿਨ ਕੇ ਸਦਨ ਹੁਤੀ ਪਟਰਾਣੀ। ਸੁੰਦਰ ਅੰਗਨਿ ਸਕਲ ਸਵਾਣੀ ॥੨॥

ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਨਾਮ ਦਾ ਉਥੇ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਬਹੁਤ ਵਧਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਪਟਰਾਣੀ ਸੀ, ਉਹ ਸਰਬ ਅੰਗਾਂ ਪੱਕੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੁੰਦਰੀ ਸੀ ॥੨॥

ਤਿਸ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਯੋ ਬਲਵਾਨਾ। ਜਾਨ ਮਹਾਨ ਅਧਿਕ ਸਵਧਾਨਾ।

ਕਛੁ ਅੰਨਯਾਇ ਰਾਜ ਮੈਂ ਕੀਨਾ। ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਜਬਹਿ ਸੁਨਿ ਲੀਨਾ ॥ ੩ ॥

ਉਸ ਪਟਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਬੜਾ ਜਵਾਨ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਨਿਆਏ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ॥੩॥

ਰਿਸ ਧਰਿ ਤਿਸ ਕੋ ਸਦਨ ਨਿਕਾਰਾ। ਨਹੀ ਹਕਾਰਨਿ ਬਹੁਰ ਸੰਭਾਰਾ।

ਪਿਤਾ ਨਿਕਾਸਯੋ ਚਲਿ ਸੋ ਆਯੋ। ਤਿਨ ਲੋਕਨ ਮਿਲਿ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ ॥ ੪ ॥

ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢਣ 'ਤੇ ਉਹ ਚਲ ਕੇ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਦੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ॥੪॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਜਬਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਹਯੋ। ਨਾਮ ਸਜਾਦਾ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਯੋ।

ਏਕ ਸੁਤਾ ਉਪਜੀ ਤਿਸ ਕੇਰੀ। ਜੋ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ ਬਡੇਰੀ॥ ੫॥

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜਾਦੇ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਉਹ ਸਰਬ ਅੰਗਾਂ ਪਖੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ॥੫॥

ਸੰਕਰ ਬਰਣ ਸੁ ਨਰਨ ਮਝਾਰਾ। ਤਰੁਨਾਪਨ ਤਨ ਮਾਂਹਿ ਸੰਭਾਰਾ।

ਰਾਜਾ ਮੋਮਨ ਸਰਫ ਮਹਾਂਨਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਰਿ ਤੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ॥ ੬॥

ਉਹ ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਦੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜਵਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਮਹਾਨ ਰਾਜਾ ਮੋਮਨ ਸਰਫ, ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗਿਆ॥੬॥

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਬਿਚਰਤਿ ਭਯੋ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਦੇਖਤਿ ਗਯੋ।

ਆਯੋ ਤਿਨ ਲੋਕਨ ਕੇ ਨਗਰ। ਜਿਹ ਠਾਂ ਬਾਸ ਕਰਤਿ ਵੈ ਸਗਰ॥ ੭॥

ਉਹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਗਿਆ। ਫਿਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਉਹ ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੭॥

ਉਤਰਯੋ ਬਾਗ ਮਾਂਹਿ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਪਿਖਿ ਬਾਲਾ ਕੋ ਰਹਿ ਬਿਰਮਾਏ।

ਉਪਜਯੋ ਕਾਮ ਰਿਦੈ ਤਬਿ ਭਾਰੀ। ਤਿਨ ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਸੁਤਾ ਕੁਮਾਰੀ॥ ੮॥

ਇਕ ਬਾਗ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸੁਖ ਪਾਇਆ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਭਰਮ ਗਿਆ। ਤਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ॥੮॥

ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਕਰਿ ਉਰ ਬਿਰਮਾਯੋ। ਬਜਾਹਨਿ ਹੇਤੁ ਤਿਨਹਿ ਲਲਚਾਯੋ।

ਕਰਿ ਜਬਰੀ ਜਬਿ ਲਈ ਮੰਗਾਇ। ਪਾਸ ਆਪਨੇ ਲਈ ਬਿਠਾਇ॥ ੯॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਭਰਮ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਲਲਚਾਇਆ। ਜਬਰਦਸਤੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ॥੯॥

ਤਿਨ ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਸੁਤਾ ਰਿਸਾਈ। ਹਮ ਨਹਿੰ ਰਮਹਿੰ, ਮਰਹਿੰ ਬਿਖ ਖਾਈ।

ਕੈ ਗਰ ਪਾਸੀ ਪਾਇ ਮਰੈਗੀ। ਜਲ ਡੂਬਹਿੰ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਣ ਹਰੈਗੀ॥ ੧੦॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਮੈਂ ਰਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਜਾਂ ਗਲ ਵਿਚ ਫਾਂਸੀ ਪਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ, ਜਲ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੀ॥੧੦॥

ਇਮ ਤਿਨ ਕੋ ਹਠ ਹੇਰਨਿ ਕੀਨਾ। ਮੋਮਨ ਸਰਫ ਜਤਨ ਮਨ ਕੀਨਾ।

ਧਨ ਕੋ ਦੇਨ ਅਪਰ ਸਿਰਦਾਰੀ। ਲੋਭ ਦਿਖਾਯੋ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ॥ ੧੧॥

ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਠ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੋਮਨ ਸਰਫ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਅਤੇ ਸਿਰਦਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਲੋਭ ਵਿਖਾਏ॥੧੧॥

ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਰਮਯੋ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਗਰਭਵਤੀ ਹੁਇ ਸੁਤ ਤਿਨ ਜਾਏ।

ਬਿੰਦਯਾਰਿ ਪਾਠਕ ਕੀ ਸੁਤਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਪੋਟਲ ਖਾਂ ਉਤਪੱਤਾ॥ ੧੨॥

ਫਿਰ ਸਾਰੀਆਂ ਜਵਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਰਮਨ ਕਰਕੇ ਸੁੱਖ ਪਾਇਆ। ਗਰਭਵਤੀ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਪਾਠਕ ਨਾਮੀ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੋਟਲ ਖਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ॥੧੨॥

ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਇਕ ਮੁਗਲ ਰਹਾਈ। ਨਾਮ ਸ਼ੇਖਰਾ ਸੁਤਾ ਸੁ ਤਾਂਹੀ।

ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਚੀਨਾ। ਤਾਂਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਰਮਨ ਸੁ ਕੀਨਾ ॥ ੧੩ ॥

ਇਕ ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਨਾਮ ਦਾ ਮੁਗਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੇਖਰਾ ਨਾਮ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੜ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰਮਨ ਕੀਤਾ ॥੧੩॥

ਤਿਸਕੇ ਏਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮਯੋ। ਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਸੰਮਨ ਤਿਸ ਭਯੋ।

ਹੁਤੀ ਸਜਾਦੇ ਕੀ ਇਕ ਤਨੀਆ। ਨਾਮ ਸਜਾਤੀ ਤਿਸ ਕੋ ਭਨੀਆ ॥ ੧੪ ॥

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਸੰਮਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਕ ਸਜਾਦੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜਾਤੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਜਨਮਯੋਂ ਬੇਟਾ ਤਿਸ ਤੇ ਜਬੈ। ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਸੁ ਬੁਝੀ ਤਬੈ।

'ਤੇਰਾ ਗੋਤ ਕਹਹੁ ਕਯਾ ਅਹੈ?'। ਸੁਨਤਿ ਸਜਾਦੀ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਜਦ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਬੇਟੇ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤਦ ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਦੱਸੋ ਤੇਰਾ ਗੋਤ ਕੀ ਹੈ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਜਾਦੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੧੫॥

ਸੁਤਾ ਸਜਾਦਰਾਇ ਕੀ ਮੈਂ ਹੋਂ। ਤੁਝ ਬੁਝੀ ਤੇ ਸਭਿ ਕਹਿ ਦੈਹੋਂ।

ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਰਮਾਯੋ। ਪੋਤੀ ਸੰਗ ਰਮਯੋ ਪਛੁਤਾਯੋ ॥ ੧੬ ॥

ਮੈਂ ਸਜਾਦਰਾਇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਦੱਸ ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ। ਮੋਮਨ ਸ਼ਰਫ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਮਾ ਗਿਆ, ਪੋਤੀ ਨਾਲ ਰਮਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਬੜਾ ਪਛੁਤਾਇਆ ॥੧੬॥

ਸ਼ਰਫ ਹਿਦਾਇਤ ਸਾਈਂ ਲੋਗ। ਤਿਸ ਕੋ ਲਖਯੋ ਬੰਦਗੀ ਜੋਗ।

ਬਿਸਮਾਵਤ ਤਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਸੇਵਾ ਬਿਖੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਭਯੋ ॥ ੧੭ ॥

ਇਕ ਸ਼ਰਫ ਹਿਦਾਇਤ ਨਾਮ ਦਾ ਸਾਈਂ ਲੋਕ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾਯੋਗ ਸਮਝਿਆ। ਭਰਮ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ॥੧੭॥

ਸਭੀ ਹਕੀਕਤ ਕਹਿ ਸਮਝਾਈ। ਬਿਨ ਜਾਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਈ।

ਕਰਹਿ ਬੰਦਗੀ ਪੀਰ ਤਿਸੀ ਕੀ। ਉਚਰਤਿ ਰਹੈ ਦੁਆਇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ॥ ੧੮ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਹਕੀਕਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਈ, ਕਿ ਜਾਣਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਦਿਨ ਉਸ ਪੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥੧੮॥

ਬੀਤ ਗਏ ਬਹੁਤੇ ਦਿਨ ਜਬੈ। ਸ਼ਰਫ ਹਿਦਾਯਤ ਬੋਲਯੋ ਤਬੈ।

'ਏਕ ਸਮਾ ਐਸੋ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਜਾਤੀ ਕੇ ਬਿਰਧਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥

ਜਦ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ਰਫ ਹਿਦਾਇਤ ਬੋਲਿਆ, "ਇਕ ਦਿਨ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆਵੇਗਾ ਜਦ ਸਜਾਤੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਬਿਰਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੯॥"

ਸੱਯਦ ਸੰਗਯਾ ਹੁਇ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਰਾਖਹਿਗੇ ਤਬਿ ਸੰਤਤਿ ਤੇਰੀ।
ਤੂੰ ਭੀ ਨੇਤ ਮਾਨਿ ਜਗਦੀਸ਼ਾ। ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਬੈਠਿ ਚਲੀਸਾ ॥ ੨੦ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੱਯਦ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਚਾਲੀਸਾ ਸਿੱਧ ਕਰੋ ॥੨੦॥

ਪਾਪ ਕਰਯੋ ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਮਹਿ। ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਨ, ਦੇਹਿ ਕਸ਼ਟ ਨਹਿ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੋ। 'ਸੁਨੀਅਹ ਸਿੰਘਹੁ ! ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੧ ॥

ਤੁਸੀਂ ਅਣਜਾਣਪੁਣੇ ਵਿਚ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।" ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫਿਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਸੁਣੋ ਸਿੰਘੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ॥੨੧॥

ਜਮ ਤੇ ਜੋ ਭਾਜੇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ। ਸੋ ਅਰਜਨ ਤੇ ਭਏ ਬਿਨਾਸ।
ਭੀਮ ਸੈਨ ਜੁਤਿ ਪਾਂਡਵ ਆਨਾ। ਤਿਨੈ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੀਨੇ ਹਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥

ਜਿਹੜਾ ਡਰ ਮੰਨ ਕੇ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਰਜਨ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭੀਮ ਸੈਨ ਸਹਿਤ ਹੋਰ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੈਨਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ ॥੨੨॥

ਕੋਪਯੋ ਤਿਸੀ ਅੰਸ਼ ਪਰ ਕਾਲ। ਬਚਹਿ ਨ ਕਯੋਹੂੰ ਅਲਪ ਬਿਸਾਲ।
ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲਹਿ ਕਹਿ ਕਾਲਾ। ਉੱਗੁ ਸਮਰਥ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲਾ ॥ ੨੩ ॥

ਮੋਮਨ ਸਰਫ ਦੀ ਔਲਾਦ ਉੱਤੇ ਕਾਲ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧਤ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਵੱਡਾ ਵੀ ਨਾ ਬਚਿਆ। ਮਹਾਂਕਾਲ ਜਿਹੜਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵੀ ਕਾਲ ਹੈ, ਸਰਥ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਕਰਾਲ ਹੈ ॥੨੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਹੋਤਿ ਹੈ ਕੋਟਕ ਬਿਸਨ ਮਹੇਸ਼।
ਤੈਸੇ ਸੇਵਕ ਸਾਥ ਹਮ ਮਾਰੋ ਚਾਰੋ ਸ਼ੇਖ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ, ਸੱਯਦ ਅਤੇ ਸ਼ੇਖ ਮਾਰਾਂਗਾ ॥੨੪॥

ਨੋਟ :- ਇਹ ਪਠਾਣਾਂ, ਮੁਗਲਾਂ, ਸ਼ੇਖਾਂ ਤੇ ਸੱਯਦਾਂ ਦੀ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਉਤਪਤੀ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਦੁਖ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਦੋਪਈ- ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸਕਲ ਬਿਸਮਾਏ। ਅਦਭੁਤ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ।
'ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਹਮ ਤਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਦਿਹੁ ਭੇਵ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਦਭੁਤ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਸੁਣਾਓ ॥੨੫॥

ਨੋਟ :- ਐਸੀਆਂ ਫਜੂਲ ਗੱਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈਆਂ, ਇਹ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭੰਨ-ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਖੇਪਕਾਰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਬਾਬਤ ਚਲਦੀਆਂ ਲੋਕ ਕਥਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਛੱਡ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾ ਸਕਦੇ।

ਤਿਨ ਕੋ ਅੰਸ਼ ਸਰਬ ਹੀ ਮਰਿ ਹੈ। ਕਿਧੋਂ ਬੀਚ ਤੇ ਕੋਇ ਉਬਰਿਹੈ।
ਫੁਰਮਾਯੋ ਬਚ 'ਲੋਕ ਘਨੇਰੇ। ਤਿਨ ਕੀ ਅੰਸ਼ ਬਿਲੋਕਿ ਬਡੇਰੇ ॥ ੨੬ ॥

ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਬਚ ਕੇ ਕੋਈ ਉਬਰੇਗਾ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਵਡੇਰੀ ਜਾਣਗੇ॥੨੬॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਛੋਡ ਮਿਲ ਰਹੈ। ਤਿਨ ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਪੁਛ ਕਹੈ।
ਤਿਸੀ ਅੰਸ਼ ਕੇ ਸਭਿ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈ। ਇਤ ਦਿਸਿ ਕੋ ਨਹਿ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਹੈ॥੨੭॥

ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗਾ॥੨੭॥

ਹਮ ਹੈਂ ਪੀਛੇ ਬਰਖ ਸਵਾਸੈ। ਤਬਹਿ ਖਾਲਸਾ ਇਨਹੁ ਬਿਨਾਸੈ।
ਬਿਨਸਤਿ ਰਹੈ ਸਮੈ ਪ੍ਰਤਿ ਫੇਰ। ਯੋ ਤਿਨ ਕੀ ਹੁਇ ਮੂਲ ਉਖੇਰ॥੨੮॥

ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸਵਾ ਸੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ, ਸਾਡਾ ਖਾਲਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਇਹ ਮਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਜਾਵੇਗੀ॥੨੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੰਘਨਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਸਭਾ ਉਠਨ ਕੋ ਸਮੈ ਸੁ ਆਯੋ।
ਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੋ। ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਿਵਰ ਅਸ਼ੋਸ਼ੋ॥੨੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, ਫਿਰ ਸਭਾ ਦੇ ਉਠਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ, ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਨਿਆਂ ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।
ਆਨਿ ਖਾਲਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਨਾ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਢਿਗ ਬੈਠਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ॥੩੦॥

ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਭਾ ਲਾਈ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ॥੩੦॥

ਗਰਜ ਗਰਜ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈ। ਸਸਤ੍ਰਨ ਸਹਤ ਬੈਸਿ ਦੁਤਿ ਪਾਵੈ।
ਰਾਜਨ ਕੇ ਤਬਿ ਚਲੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾ। ਧਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਲਿ ਭੇ ਇਕ ਰੰਗਾ॥੩੧॥

ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗੱਜ ਗੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਸਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲੇ, "ਡਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥੩੧॥

ਕੇਤਿਕ ਲੇ ਕਰਿ ਚਮੁੰ ਬਿਸਾਲਾ। ਦਿਸਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਘੇਰੋ ਡਾਲਾ।
ਚਹਤਿ ਰਹੈ ਲਰਿਬੇ ਕਹੁ ਜੰਗ। ਕੇਤਿਕ ਆਗੇ ਆਇ ਨਿਸੰਗ॥੩੨॥

ਕਈਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਲੜਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਸੰਕਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ ਹਨ॥੩੨॥

ਸਿੰਘਨ ਸੰਗ ਭਿਰਤਿ ਹੀ ਰਹੈ। ਜੇ ਜੇ ਬਡੇ ਸੁ ਐਸੇ ਕਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਚਢਿ ਇਤ ਓਰ। ਆਵਹਿ ਤਿਨਹਿ ਦਿਖਾਵਹਿ ਜੋਰ॥੩੩॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਭਿੜਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਵਾਂਗੇ॥੩੩॥

ਸਿੰਘਨ ਸੰਗ ਲਰਹਿੰ ਨਹਿੰ ਜਾਇ। ਸੰਗ ਚਮ੍ਰੁ ਕੇ ਚਮ੍ਰੁ ਲਰਾਇ।

ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਬੋਲਹਿੰ ਬਾਤਨ। ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਸੰਘਰ ਕੇ ਘਾਤਨਾ ॥ ੩੪ ॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੜਾਂਗੇ, ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਲੜਾਵਾਂਗੇ। ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੩੪॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਭਏ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਚਹਤਿ ਹਮ ਜਾਯੋ।

ਬਹੁ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਗਏ ਅਖੇਰ। ਤਿਤ ਦਿਸਿ ਚਲਹਿੰ ਹਤਹਿ ਕਿਤ ਸ਼ੇਰ ॥ ੩੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ" ॥੩੫॥

ਇਸ ਤੇ ਆਦਿਕ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਭਏ ਸੁਨੇ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਸੰਗ।

ਸੋ ਭਿ ਰਾਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਤਾਈ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਕਰੀ ਚਢਾਈ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੇ। ਉਹ ਰਾਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੩੬॥

ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਗਰਜ ਉਠਯੋ ਜਿਮ ਜਲਪਰ ਭਾਰਾ।

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤਜਾਰੂ। ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਕਰਿ ਸਿੰਗਾਰੂ ॥ ੩੭ ॥

ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਇੰਝ ਗੱਜ ਉਠਿਆ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰੀ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਲਈਆਂ ॥੩੭॥

ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸਜੇ ਬਿਸਾਲੇ। ਗਹੇ ਤੁਫੰਗਨਿ ਚਢਿ ਚਢਿ ਚਾਲੇ।

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾਏ। ਕਲਗੀਧਰ ਆਯੁਧ ਅੰਗ ਲਾਏ ॥ ੩੮ ॥

ਬਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਜ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਸਜਾ ਲਏ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਲਏ ॥੩੮॥

ਬਿਧਿ ਸੰਗ ਕਟ ਮੋਂ ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ। ਗਹਯੋ ਧਨੁਖ ਕਰ ਸਬਜ ਸੁਰੰਗ।

ਜਿਗਾ ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਿਰ ਜੋਤਿ। ਝੁਲਤਿ ਕਲਗੀ ਅਤਿ ਦੁਤਿ ਹੋਤਿ ॥ ੩੯ ॥

ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਮਰਕੱਸੇ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਕੱਸ ਲਈ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਸਜਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਬਜ ਰੰਗ ਦਾ ਧਨੁੱਖ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ। ਹੀਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੜੀ ਜਿਗਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਝੁਲਦੀ ਹੋਈ ਕਲਗੀ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ ॥੩੯॥

ਦੀਨ ਹੁਕਮ ਅਨਵਾਇ ਤੁਰੰਗ। ਭਏ ਅਰੋਹਨਿ ਗਹਿ ਬਲ ਅੰਗ।

ਜਬਿ ਕੀਨਸਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਅਗੇਰੇ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਯੋ ਸ਼ਬਦ ਉਚੇਰੇ ॥ ੪੦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲਵਾਨ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ ਤਾਂ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉੱਠਿਆ ॥੪੦॥

ਤੁਪਕਨ ਸੋਂ ਤੋੜੇ ਸੁ ਲਗਾਇ। ਚਲੇ ਬੀਰ ਹੋਏ ਪਿਛਵਾਇ।

ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਕੁਦਾਇ ਹਯਨਿ ਕੋ। ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁ ਬਨ ਕੋ ॥ ੪੧ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਤੋੜੇ ਲਗਾਏ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਏ। ਚਲਾਕ ਬਲਵਾਨ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ॥੪੧॥

ਦੀਰਘ ਕਾਨਨ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਮ੍ਰਿਗ ਹਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ।

ਤੁਪਕਨ ਕੇ ਤੜਾਕ ਗਨ ਹੋਵੈ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਇਤ ਉਤ ਫਿਰ ਜੋਵੈ ॥ ੪੨ ॥

ਵੱਡੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹਿਰਨ ਮਾਰੇ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਤੜ ਤੜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਸੀ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਪੁਨਿ ਉੱਚੀ ਪੁਨ ਬਜਯੋ ਨਗਾਰਾ। ਬਨ ਮਹਿ ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਭਾਰਾ।

ਖੇਲਿ ਅਖੇਰ ਸੈਲ ਪਰ ਸੈਲ। ਗਏ ਗੁਰੂ ਦਲ ਜੁਤਿ ਸੋ ਗੈਲ ॥ ੪੩ ॥

ਫਿਰ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਪੁਨ ਵਿਚ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਕੁਲਾਹਲ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਤੇ ਪਹਾੜ ਤੇ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਰਾਹ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ॥੪੩॥

ਬਲ ਉਤੰਗ ਸਤਿਗੁਰ ਥਿਰ ਹੋਏ। ਚਾਰਹੁ ਦਿਸਿ ਕਾਨਨ ਗਿਰ ਜੋਏ।

ਹਾਥ ਧਨੁਖ ਧਰਿ ਖੈਚਨ ਕਰਯੋ। ਸ਼ਬਦ ਉਤੰਗ ਦੇਸ ਤਿਸ ਭਰਯੋ ॥ ੪੪ ॥

ਇਕ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਖੜੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਸਨ। ਫਿਰ ਧਨੁੱਖ ਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ॥੪੪॥

ਗਰਜਯੋ ਗਗਨ ਭਈ ਪੁਨਿ ਭਾਰੀ। ਇਮ ਸਭਿ ਸਥਲ ਅਵਾਜ਼ ਉਚਾਰੀ।

‘ਰਾਖ ਲੇਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ। ਤੁਮ ਸਮਾਨਤਾ ਬਨਹਿ ਨ ਕੇਹੁ ॥ ੪੫ ॥

ਅਕਾਸ਼ ਗਰਜ ਉਠਿਆ ਤੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਇੰਝ ਸਭ ਥਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ, “ਰੱਖ ਲਵੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੪੫॥

ਤਜਹੁ ਛੋਭ ਉਰ ਕਰੁਨਾ ਕੀਜੈ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਹੁ ਰਾਖ ਲਈਜੈ।

ਹਯ ਨੀਲੋ ਪੁਨ ਤਲੇ ਉਤਾਰਾ। ਪਰਚਤਿ ਲਾਗੇ ਕਰਨ ਸ਼ਿਕਾਰਾ ॥ ੪੬ ॥

ਗੁੱਸਾ ਛੱਡੋ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਕੇ ਰੱਖ ਲਵੋ।” ਫਿਰ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬੱਲੇ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਪਰਚ ਕੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਗਏ ॥੪੬॥

ਚੋਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਥਾ

ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਤੇ ਆਲਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਯੁੱਧ

ਦੋਹਰਾ- ਪਰਚਤਿ ਕਰਤਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋ ਦੂਰ ਗਏ ਜਗਨਾਥ।

ਨਾਦ ਕੁਲਾਹਲ ਗੈਲ ਮਹਿ ਦੁੰਦਭਿ ਤੁਪਕਨ ਸਾਥ ॥ ੧ ॥

ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਿਚ ਲੀਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੧॥

ੴ- ਨਿਕਟ ਰਹਯੋ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਡੇਰਾ। ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਹੰਕਾਰ ਬਡੇਰਾ।

ਬਲੀਆਚੰਦ ਸੁ ਆਲਮਚੰਦ। ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਕੋ ਉਤਸਾਹ ਬਿਲੰਦ॥੨॥

ਉਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰ ਸੀ। ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਅਤੇ ਆਲਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਦ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਸੜੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ॥੨॥

ਤੂਰਨ ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਅਸਵਾਰਾ। ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਪਾਹਿ ਹਜ਼ਾਰਾ।

ਚਹਿੰ ਬਹਾਦਰੀ ਕਰਨਿ ਦਿਖਾਵਨਿ। ਕਹੈ ਪਰਸਪਰ 'ਭਾ ਮਨ ਭਾਵਨ'॥੩॥

ਤੂਰਤ ਉਹ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਸਾਡੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ"॥੩॥

ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੋ ਉਰ ਹੰਕਾਰੀ। ਆਏ ਸਮੁਖ ਚਮ੍ਹੂ ਲੇ ਸਾਰੀ।

ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਅਨਿਕ ਪਹਾਰੀ। ਤੁਪਕ ਚਲਨਿ ਲਾਰੀ ਤਿਸ ਬਾਰੀ॥੪॥

ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਭਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪਹਾੜੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਣ ਲੱਗੀਆਂ॥੪॥

ਸਿੰਘ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਇਤ ਥੋਰੇ। ਜੋਧਾ ਘਨੇ ਆਇ ਉਤ ਓਰੇ।

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੋ। ਗਏ ਭਜਾਇ ਕੁਦਾਇਤ ਅਸੁ ਕੋ॥੫॥

ਏਧਰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਯੋਧੇ ਆਏ ਸਨ। ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਕਦਵਾਉਂਦੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ॥੫॥

ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ ਖਾਲਸਾ ਲਰਯੋ। ਅਪਨੇ ਮਹਿੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਨਿਹਰਯੋ।

'ਹਮ ਕੋ ਛੋਰਿ ਗਏ ਕਰਿ ਭਾਣਾ। ਕੋ ਜਾਣਹਿੰ ਮਨ ਮਹਿੰ ਕਯਾ ਜਾਣਾ'॥੬॥

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤਕ ਖਾਲਸਾ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਾਨੂੰ ਡੱਢ ਕੇ ਉਹ ਭਾਣਾ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੋਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ"॥੬॥

ਧੀਰਜ ਰਹਯੋ ਨ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰਾ। ਰਣ ਤੇ ਭਾਜਿ ਚਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

ਬਿਚਲਯੋ ਪਿਖਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਬੈ। ਮਿਲਿ ਪਹਾਰੀਯਨਿ ਮਾਰੇ ਤਬੈ॥੭॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਚਲੇ। ਜਦ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵਿਗੜਦਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ॥੭॥

ਨਿਕਸੇ ਖੜਗ ਕਟੇ ਬਹੁ ਅੰਗ। ਭਈ ਲਾਲ ਛਿਤ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੰਗ।

ਬਿਬਰੀ ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਹੋਈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਭਿਰੇ ਦਿਸਿ ਦੋਈ॥੮॥

ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਅੰਗ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਲੋਥਾਂ ਖਿਲਰ ਕੇ ਲੋਥ ਪੋਥ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਭਿੜ ਪਏ॥੮॥

ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਜਬਿ ਰਣ ਮਹਿ ਮਾਰੇ। ਕੋ ਦੌਰਤਿ ਗੁਰ ਤੀਰ ਪੁਕਾਰੇ।

‘ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਰਖਿ ਲੀਜੈ। ਤੇਰੋ ਬਿਰਦ ਤਜਾਗ ਨਹਿ ਦੀਜੈ॥ ੯॥

ਜਦ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੌੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, ‘ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੋ॥੯॥

ਸ਼ੋਭਤਿ ਬਿਨਾ ਸ਼ੇਰ ਨਹਿ ਕਾਨਨ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਸੁਨੀ ਬਾਤਿ ਇਹੁ ਕਾਨਨਿ।

ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਜਬੈ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬੋਲੇ ਤਬੈ॥ ੧੦॥

ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸ਼ੇਰ ਨਹੀਂ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਬੋਲੇ॥੧੦॥

ਦੌਹਰਾ- ‘ਸਿਦਕ ਪੁਕਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ ਪਾਠ।

ਆਪ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਬਿਪਨ, ਬਿਰਦ ਬਿਹਾਰੀ ਰਾਠ॥ ੧੧॥

ਖਾਲਸਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜੰਗਲ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹਾਂ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਸਿਦਕ ਸਿਦਕ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰਾਠ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਬਿਹਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਬਿਰਦ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੧੧॥

ਏਪਈ- ਬਿਰੇ ਗੁਰੂ ਕਰ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰੇ। ਸਹ ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਪੰਚ ਨਿਕਾਰੇ।

ਤਾਨ ਕਾਨ ਲਗਿ ਤੁਰਤ ਚਲਾਏ। ਸ਼ੁਕਤਿ ਚਾਲੇ ਨਾਦ ਉਠਾਏ॥੧੨॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਨੁੱਖ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ ਤੇ ਭੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜ ਤੀਰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਤਾਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਚਲਾਏ। ਸ਼ੁਕਦੇ ਹੋਏ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੨॥

ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਚਲ ਦਲ ਉਮਡਾਯੋ। ਸਰਬ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਦਿਖਰਾਯੋ।

ਤੁਮਲ ਜੁੱਧ ਤਬਿ ਹੋਵਨਿ ਲਾਗਾ। ਮਨਹੁ ਰੁੱਦ੍ਰ ਰਸ ਸੋਵਤਿ ਜਾਗਾ॥ ੧੩॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਫੌਜਾਂ ਉਮਡ ਕੇ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਸੀਆਂ। ਤਦ ਤੁਮਲ ਜੁੱਧ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਮਾਨੋ ਭਿਆਨਕ ਅਸਰ ਵਾਲਾ ਰੁੱਦ੍ਰ ਰਸ, ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਜਾਗਿਆ ਹੋਵੇ॥੧੩॥

ਭਿੜੇ ਭੇੜ ਭਟ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੜੇ। ਜੇ ਭਾਜਤਿ ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਖੜੇ।

ਹਤੀ ਸ਼ਲਖ ਗੁਲਕਨਿ ਕੀ ਐਸੇ। ਹਟਯੋ ਜਲਦ ਮੁਚਿ ਬਰਖਾ ਜੈਸੇ॥ ੧੪॥

ਆਪਸ ਵਿਚ ਭੇੜ ਭਿੜ ਕੇ ਭੱਟ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੜੇ, ਜਿਹੜੇ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ ਸਨ ਉਹ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਲਖਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਨੇ ਹੱਟ ਕੇ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ॥੧੪॥

ਲੋਹ ਪਰੇ ਦੁਹਿੰ ਦਿਸਿ ਕੇ ਜੋਧਾ। ਦੰਤਨ ਪੀਸ ਧਾਰਿ ਬਹੁ ਕ੍ਰੋਧਾ।

ਉਰ ਫੂਟੇ ਟੂਟੇ ਭਟ ਅੰਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੰਗ ਭਰੇ ਸਰਬੰਗਾ॥ ੧੫॥

ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਯੋਧੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਉੱਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹ ਦੰਦ ਪੀਸਦੇ ਸਨ। ਯੋਧਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਪਾਟ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਸਨ॥੧੫॥

ਮਾਨਹੁ ਖੇਲ ਫਾਗ ਕੋ ਆਏ। ਕੈ ਪਲਾਸ ਫੂਲੇ ਸਮੁਦਾਏ।

ਬੂਟਾ ਏਕ ਕਰੋਦੇ ਕੇਰਾ। ਤਿਸ ਤਰੁ ਬਿਰੇ ਗੁਰੂ ਰਣ ਹੇਰਾ॥ ੧੬॥

ਮਾਨੋ ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਜਾਂ ਪਲਾਸ ਦੇ ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਕਰੌਂਦੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਸੀ, ਉਸ ਬੱਲੇ ਖੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਦੁਹਿੰ ਦਿਸਿ ਕੋ ਤਬਿ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸਾ। ਲਰਹਿ ਸੂਰਮੇ ਹੋਤਿ ਬਿਨਾਸਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬਲ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ। ਲਰਤਿ ਖਾਲਸਾ ਵਧਯੋ ਅਗੇਰਾ॥੧੭॥

ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸੂਰਮੇ ਲੜ ਲੜ ਮਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ॥੧੭॥

ਅਰਯੋ ਜੁ ਸਨਮੁਖ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਿ ਭੂ ਪਰ ਡਾਰੇ।
ਪਰੀ ਅਕਾਸ਼ੀ ਫੋਜਾਂ ਆਇ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਇ॥੧੮॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅੜਿਆ ਉਸ ਉਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਸ਼ੀ ਫੋਜਾਂ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਈਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿਹੜਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ॥੧੮॥

ਪਰਾ ਬੰਧਿ ਜਨੁ ਘਨ ਘਟ ਆਈ। ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਈ।
ਤੁਪਕਨਿ ਕੜਕ ਗਾਜ ਜਨੁ ਪਰੈ। ਛਟਾ ਪਲੀਤੇ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਟਰੈ॥੧੯॥

ਸਫਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਮਾਨੋ ਸੰਘਣੀ ਘਟਾ ਆਈ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਗਰਜਦੀਆਂ ਸਨ ਜਦ ਗਜ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਸਨ, ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਪਲੀਤੇ ਕਦੀ ਧੁਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੀ ਚਮਕਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਨਿ ਸ਼ਬਦ ਮਹਾਨਾ। ਜਨੁ ਬਰਖਤਿ ਘਨ ਧੁਨਿ ਗਰਜਾਨਾ।
ਕ੍ਰਿਖਿ ਪਾਕੀ ਸਮ ਪਰਮ ਪਹਾਰੀ। ਤੋਰਿ ਫੋਰਿ ਚੂਰਨ ਕਰਿ ਡਾਰੀ॥੨੦॥

ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਢੋਲਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਗਰਜ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੱਕੀ ਫਸਲ ਵਾਂਗ ਪਹਾੜੀਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਫੋੜ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚੂਰਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ॥੨੦॥

ਹੇਲਾ ਘਾਲਿ ਖਾਲਸਾ ਲਰਯੋ। ਭਾਗਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਲਾਜ ਕਰਿ ਮੁਰਯੋ।
ਬਲੀਆਚੰਦ ਆਨਿ ਪਗ ਰੋਪਯੋ। ਪਿਖਿ ਸਿਪਾਹ ਭਾਜੀ ਉਰ ਕੋਪਯੋ॥੨੧॥

ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਲੜਿਆ, ਪਹਾੜੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਭੱਜ ਚਲੇ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਰਮ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਨੇ ਆ ਕੇ ਪੈਰ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ॥੨੧॥

ਇਤ ਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਧਰਿ ਧੀਰ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਲੇ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਭੀਰ।
ਆਲਮਚੰਦ ਖੜਗ ਕਰਿ ਨੰਗਾ। ਭਯੋ ਸਮੁਖ ਚਾਹਤਿ ਰਣ ਜੰਗਾ॥੨੨॥

ਏਧਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਆਲਮ ਚੰਦ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੨੨॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੁਪਯੋ ਇਸ ਦੇਖਿ। ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਮਨਿ ਕੋਪ ਵਿਸ਼ੇਖ।
ਦੋਨਹੁੰ ਗਹੇ ਸਿਪਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਘਾਤ ਕਰਨਿ ਜੂਟੇ ਸਮ ਸ਼ੇਰ॥੨੩॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰੋਧ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਢਾਲ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਭਿੜ ਪਏ॥੨੩॥

ਬਾਮ ਦਾਹਨੇ ਫਿਰਿ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਭਏ।
ਗਿਰਪਤਿ ਸਮੁਖ ਸਿਪਰ ਕਰਿ ਦਈ। ਰੋਕਯੋ ਵਾਰ ਹੁਤੇ ਬਲ ਮਈ ॥ ੨੪ ॥

ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਫਿਰ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਅੱਗੇ ਢਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਲਵਾਨ ਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ॥੨੪॥

ਤਿਹ ਪਾਛੈ ਨਿਜ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਖੜਗ ਸਮੇਤ ਹਾਥ ਕਟਿ ਡਾਰਾ।
ਤਿਸ ਕੇ ਭਟ ਪਹੁੰਚੇ ਲਿਯ ਆਗਾ। ਆਲਮਚੰਦ ਤਜਾਗਿ ਰਣ ਭਾਗਾ ॥ ੨੫ ॥

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੱਥ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਜਦ ਆਲਮ ਚੰਦ ਦੇ ਭੱਟ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਆਲਮ ਚੰਦ ਰਣਖੇਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠਿਆ ॥੨੫॥

ਇਮ ਆਲਮਸਿੰਘ ਲੇ ਕਰਿ ਫਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ।
ਦਿਸਾ ਦੂਸਰੀ ਬਲੀਆਚੰਦ। ਲਰਤਿ ਕਰਤਿ ਉਤਸਾਹਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੬ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਬੜਾ ਉਤਸਾਹ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੨੬॥

ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਤੇ ਬਾਜਤਿ ਢੋਲ। ਲਲਕਾਰਤਿ ਸੂਰਨਿ ਕੋ ਟੋਲਿ।
ਐਚਿ ਐਚਿ ਧਨੁ ਬਾਨ ਚਲਾਵੈ। ਤਨ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇ ਪੁੰਜ ਧਸਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥

ਢੋਲ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਲਲਕਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਤੋਂ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਧਸਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੨੭॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਚਲਿ ਸਨਮੁਖ ਹੋਵਾ। ਸਿੰਘਨਿ ਸੰਗ ਕਰਯੋ ਰਿਪੁ ਜੋਵਾ।
'ਕਯਾ ਦੇਖਤਿ ਹੋ ਹਤਰੁ ਤੁਫੰਗੇ। ਆਵਹਿ ਸੁੱਤੁ ਵਧਯੋ ਕੁਢੰਗੇ ॥ ੨੮ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਚਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਇਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, "ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹੋ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੋ, ਵੈਰੀ ਕੁਢੰਗੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ" ॥੨੮॥

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਇਕ ਵਿਰ ਛੋਰੀ। ਚਲੀ ਸਮੂਹ ਸੁੰਕਤੀ ਗੋਰੀ।
ਬਲੀਆਚੰਦ ਜੰਘ ਮਹਿ ਲਾਗੀ। ਭਟ ਬਹੁ ਮਰੇ ਚਮੁੰ ਬਹੁ ਭਾਗੀ ॥ ੨੯ ॥

ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਛੱਡੀਆਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ। ਇਕ ਗੋਲੀ ਬਲੀਆ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ, ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਮਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਭੱਜ ਉਠੀ ॥੨੯॥

ਘਾਇਲ ਹੈ ਬਲੀਆ ਹਟਿ ਪਰਯੋ। ਬਹੁਰ ਪਹਾਰੀ ਨਹਿ ਕੋ ਬਿਰਯੋ।
ਚਲੇ ਪਲਾਇਨ ਹੈ ਬਿਨ ਧੀਰ। ਪਰੇ ਗਗਨ ਕੇ ਬਡ ਬਰ ਬੀਰ ॥ ੩੦ ॥

ਜਖਮੀ ਹੈ ਕੇ ਬਲੀਆ ਵੀ ਹਟ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਾੜੀਆ ਨਾ ਖਲੋਤਾ। ਧੀਰਜ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਉਠੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਪਏ ਸਨ ॥੩੦॥

ਹਤੇ ਸੈਂਕਰੇ ਜੋ ਅਰ ਰਹੇ। ਭਜੀ ਸਿਪਾਹ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਗਹੇ।
ਰਾਮਕੁਇਰ ਸਭਿ ਕਹਤਿ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਤਬਿ ਮੈਂ ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ੩੧ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਅੜੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ, ਫਿਰ ਪਹਾੜੀਏ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠੇ। ਮੈਂ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ॥੩੧॥

ਹੁਤੋ ਅਵਸਥਾ ਬਿਖੈ ਛੁਟੇਗਾ। ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਕੇਤਿਕ ਰਣ ਹੇਗਾ।
ਤਬਿ ਮੁਝ ਕੋ ਕੰਪਾ ਹੁਇ ਆਈ। ਉਪਜਯੋ ਰਿਦੈ ਤ੍ਰਾਸ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੩੨॥

ਉਮਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਈ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਵੀ ਵੇਖੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਕੰਬ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ॥੩੨॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕਰਜੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਉਚਰਜੋ।
'ਜਿਮ ਉਧਵ ਕੋ ਰਾਖਿ ਅਸੋਕ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿਧਾਰ ਗਏ ਪਰਲੋਕ॥ ੩੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉਧੋ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪ ਪਰਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ॥੩੩॥

ਤਿਸ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਕਰਨੀ। ਰਖਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਲ ਧਰਨੀ।
ਬਹੁਰ ਸਿਧਾਰਨਗੇ ਪਰਲੋਕ। ਨਹਿ ਡਰ, ਨਹਿ ਡਰ, ਬਨਹੁ ਅਸੋਕ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਕਰਨਗੇ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦੇ ਤਲ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪ ਪਰਲੋਕ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਡਰੋ ਨਹੀਂ ਡਰੋ ਨਹੀਂ ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੋ॥੩੪॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਭਾਖਯੋ ਜਬਿਹੂੰ। ਰੁਦਨ ਕਰਨਿ ਲਾਗਯੋ ਮੈਂ ਤਬਿਹੂੰ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਪੁਨ ਬਾਕ ਅਲਾਵੈ। 'ਰਿਪੁਨਿ ਚਲਾਇ ਖਾਲਸਾ ਆਵੈ॥ ੩੫॥

ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, 'ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਆਵੇਗਾ॥੩੫॥

ਧਰ ਧੀਰਜ ਕੋ ਉਹ ਨਹਿ ਰੋਵਹੁ। ਸੰਘਰ ਮਚਯੋ ਖਰੋ ਰਹੁ ਜੋਵਹੁ।
ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਭਜਾਇ ਪਹਾਰੀ। ਅਰਯੋ ਰਹਯੋ, ਤਿਹਿ ਦੀਨਸਿ ਮਾਰੀ॥ ੩੬॥

ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਰੋਵੋ ਨਹੀਂ, ਮੱਚੇ ਹੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖੋ।' ਏਨੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ॥੩੬॥

ਚਮੁੰ ਅਕਾਸ਼ੀ ਸਭਿ ਚਲਿ ਗਈ। ਅੰਤਰ ਧਯਾਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਈ।
ਬਹੁਰ ਖਾਲਸਾ ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਖਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ॥ ੩੭॥

ਅਕਾਸ਼ੀ ਸੈਨਾ ਸਾਰੀ ਚਲੀ ਗਈ, ਅੰਤਰ-ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਹਟ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ॥੩੭॥

ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਦੇਖਿ ਗੁਸਾਈ। ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਤਾਈ।
ਸਿੰਘਨਿ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪਿਖਤਿ ਉਚਾਰੋ। 'ਹਿੰਦੂ ਹੈ ਪਹਾਰੀਏ ਸਾਰੇ॥ ੩੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਹਿੰਦੂ ਹਨ'॥੩੮॥

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸਾ ਬਿਨਤੀ ਕਹੈ। ਸਕਲ ਪਹਾਰੀ ਬਨਚਰ ਅਹੈ।
ਸੇ ਹਮਰੇ ਹੈਂ ਖਾਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਖਾਵਤਿ ਰਹੈਂ ਸਰਬਥਾ ਕਾਲਾ ॥ ੩੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਡਾ ਵੱਡਾ ਖਾਜਾ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਭ ਥਾਈਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਖਾਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ" ॥੩੯॥

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਪੁਨ ਮੁਸਕਾਏ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਬਾਕ ਅਲਾਏ।
'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਦੇ ਕਾਨ। ਕਰਹਿੰ ਗਿਰੀਸ਼ ਰਾਜ ਅਭਿਮਾਨ ॥ ੪੦ ॥

ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕਹੇ, "ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੋ, ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੪੦॥

ਨਹੀਂ ਨੇਤ ਭਾਣੇ ਕੋ ਮਾਨਹਿੰ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿੰ ਜਾਨਹਿੰ।
ਆਇ ਸਮਾ ਇਨ ਕੇ ਸਿਰ ਬਲੀ। ਬਿਨ ਹੰਕਾਰ ਹੋਇੰ ਬਿਧਿ ਭਲੀ ॥ ੪੧ ॥

ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਭਲੀ ਨਿਬਾਹੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕੀਨੋ ਤੀਜਾ ਲੋਗ।
ਜਿਨ ਸਿਰਜੀ ਗੋਈ ਤਿਸੈ ਮਿਟੈ ਤੁਮਾਰਾ ਰੋਗ ॥ ੪੨ ॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਬਾਹੀ ਹੈ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਸਿਰਜੀ ਤਿਸ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ" ॥੪੨॥

ਦੋਪਈ- ਤੀਨ ਬਾਰ ਇਸ ਰੀਤਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਰੋਗ ਸਮਾਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਹੁਇ ਹਾਨਾ'।
ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਰੁਖ ਲਖਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ ॥ ੪੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਰੋਗ ਸਮਾਨ ਵੈਰੀ ਦਾ ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਰੁੱਖ ਵੇਖਿਆ ॥੪੩॥

ਬੂਝਯੋ ਗੁਰ ਪੁਨ 'ਕਸ ਰਣ ਭਯੋ?'। ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਸਭਿ ਕਹਿ ਦਯੋ।
'ਦੈ ਸਰਦਾਰ ਹੁਏ ਸੋ ਘਾਇਲ। ਸਹਤ ਸਿਪਾਹਿ ਭਏ ਕਰਸਾਯਲ ॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, "ਕੈਸਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ?" ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਸਭ ਕੁਝ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਦੋ ਸਰਦਾਰ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਸਮੇਤ ਹਿਰਨ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਘੁੰਮ ਕੇ ਮੁੜ ਜਾਣਾ ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਨ ਜ਼ਖਮ ਖਾ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੪॥

ਭਾਗ ਗਏ ਨਹਿੰ ਪਾਇ ਜਮਾਏ। ਮਰੇ ਪਰੇ ਕੋ ਧਰ ਤਰਫਾਏ।
ਬਲ ਰਾਵਰ ਕੋ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ। ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਇਸ ਬੇਰਾ ॥ ੪੫ ॥

ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਜਮਾਏ ਹਨ, ਕਈ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਧੜ ਤੜਫ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬਲ ਪਾ ਕੇ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਫਤਹਿ ਹੋਈ ਹੈ" ॥੪੫॥

ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਈ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਅਲਾਈ।
'ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਦਾਹਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਸਭਿ ਬਲ ਖੋਜ ਏਕ ਬਲ ਧਰੀਅਹਿ ॥ ੪੬ ॥

ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਈ, ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰੋ, ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖੋ' ॥੪੬॥

ਮਾਨਿ ਬਚਨ ਕੋ ਤਤਛਿਨ ਕੀਨਿ। ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਭਿ ਦਾਹ ਸੁ ਦੀਨਿ।

ਘਾਇਲ ਹੁਤੇ ਉਠਾਇ ਸੁ ਲਯਾਏ। ਫਤੇ ਪਾਇ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਕੋ ਆਏ ॥੪੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਰਤ ਕੀਤਾ, ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਚਖਮੀ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਆ ਗਏ ॥੪੭॥

ਬਜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੇ ਬਿੰਦ ਨਗਾਰੇ। 'ਭਈ ਜੀਤ' ਨਰ ਨਾਰਿ ਉਚਾਰੇ।

ਮੰਗਲ ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਭਾ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਸੋਕ ਅਪਾਰਾ ॥੪੮॥

ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉੱਠੇ, "ਸਾਰੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, "ਸਾਡੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਹੈ।" ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਗਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਪਸਰ ਗਿਆ ॥੪੮॥

ਦੋਬੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਦੋਬਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵਾਂ

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ, ਕਾਜੀ ਸਲਾਰ ਦੀਨ

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਨੀ ਲੜਾਈ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਚਿਤ ਸੰਕਤ ਸਭਿ ਹੋਇ।

ਅਲਪ ਚਮੂ ਗੁਰ ਸੰਗ ਹੈ ਹਮਰੇ ਰਾਜੇ ਦੋਇ ॥ ੧ ॥

ਜਦ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਸੰਕਤ ਹੋ ਗਏ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਸੈਨਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੋ ਰਾਜੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਗਏ ਸਨ ॥੧॥

ਦੋਪਈ- ਸੈਨਾ ਪਠੀ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਈ। ਕਿਮ ਰਣ ਕਰਤਿ ਪਰਾਜੈ ਪਾਈ।

ਵਡੇ ਬਹਾਦੁਰ ਉਰ ਹੰਕਾਰੀ। ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਯਾ ਜਾਨਤ ਸਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਬਹਾਦਰ ਸਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰ ਭਰਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੨॥

ਠਹਿਰੇ ਕਜੋਂ ਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਗੇ। ਹੁਇ ਘਾਇਲ ਸੇ ਤਤਛਿਨ ਭਾਗੇ।

ਜੇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਹੋਇ ਦਲ ਮਹਾਂ। ਹਮਰੇ ਰਾਜ ਬਿਰਹਿ ਤਬਿ ਕਹਾਂ ॥ ੩ ॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਠਹਿਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੇ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਤ ਭੱਜ ਉੱਠੇ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਦਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ॥੩॥

ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਜਾਟ ਕਮੀਨੀ ਜਾਤਿ। ਬਨਹਿ ਸਿੰਘ ਪਾਹੁਲ ਲੇ ਜਾਤਿ।

ਖੜਗ ਤੁਫੰਗ ਕੇਸ ਕਛ ਧਰੈ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਕਰੈ ॥ ੪ ॥

ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜੱਟ ਤੇ ਹੋਰ ਕਮੀਣੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸੱਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਲਵਾਰ, ਬੰਦੂਕ, ਕੇਸ ਅਤੇ ਕੱਛ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜੈਕਾਰੇ ਛੱਡਦੇ ਹਨ॥੪॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਜਾ ਨਹਿੰ ਗਨੈਂ। ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਸਭਿਹਿਨ ਕੋ ਭਨੈਂ।

ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇਮ ਪਈਅਤਿ। ਜਿਮ ਪੜਵਾ ਤੇ ਨਿਸਪਤਿ ਲਹੀਅਤਿ॥੫॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਹਨ, 'ਮਾਰ ਲਵੋ, ਮਾਰ ਲਵੋ' ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਇੰਝ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਏਕਮ ਦਾ ਚੰਦਰਮਾਂ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੫॥

ਇਨ ਕੋ ਚਹੀਐ ਕਰਨਿ ਉਪਾਇ। ਅਲਪ ਅਹੈਂ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਬਨਿ ਜਾਇ।

ਲਘੁ ਬੂਟੇ ਕੋ ਤੁਰਤ ਉਖਾਰੈਂ। ਸਕੈਂ ਹਲਾਇ ਨ, ਬਟ ਜਬਿ ਭਾਰੈਂ॥ ੬॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹਾਲੇ ਬੋਝੇ ਹਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਬੋਹੜ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਉਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੬॥

ਅਗਨਿ ਚਿੰਗਾਰਾ ਤੁਰਤ ਬੁਝਾਈ। ਬਨ ਲਗਿ ਪਸਰੈ, ਹੈ ਨ ਉਪਾਈ।

ਬੋਰਨਿ ਦਿਨ ਕੋ ਕੇਹਰਿ ਹੋਇ। ਪਕਰ ਲੇਹਿੰ ਨਿਰਬਲ ਹੁਇ ਸੋਇ॥ ੭॥

ਅੱਗ ਦੇ ਚੰਗਿਆੜੇ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਬੁਝਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਜੰਗਲ ਤਕ ਫੈਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੋਝੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਜੇ ਸ਼ੇਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਰਬਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਈਦਾ ਹੈ॥੭॥

ਜਬਿ ਅਪਨੋ ਬਲ ਧਰਿ ਕਰਿ ਗਰਜੈ। ਕੋਣ ਸਮੁਖ ਹੁਇ ਤਿਹ ਤਬਿ ਤਰਜੈ।

ਅਬਿ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸੈਂਕਰੇ ਅਹੈਂ। ਇਮ ਉਤਪਾਤਿ ਕਰਤਿ ਸੋ ਰਹੈਂ॥ ੮॥

ਜਦ ਆਪਣਾ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਗਰਜਦਾ ਹੈ, ਕੋਣ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਂਟ ਸਕੇਗਾ। ਹੁਣ ਤਕ ਸਿੰਘ ਕੇਵਲ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗੜਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਜਬਹਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਗਿਨਤੀ ਹੋਇ। ਅਰੈ ਲਰੈ ਤਿਨ ਸੋਂ ਤਬਿ ਕੋਇ ?।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮਿਲਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕਹੈਂ। ਦਲ ਤੁਰਕਾਨ ਹਕਾਰਜੋ ਚਹੈਂ॥ ੯॥

ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਕੋਣ ਲੜਾਈ ਕਰੇਗਾ ?" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਲਸ਼ਕਰ ਮੰਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੯॥

ਦੱਖਣ ਗਯੋ ਨੁਰੰਗਾ ਆਪ। ਦਿੱਲੀ ਮਹਿੰ ਸੂਬਾ ਬਡ ਥਾਪਿ।

ਤਹਾਂ ਵਕੀਲ ਪਠਨ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਕਰਜੋ ਤਜਾਰ ਸਮੁਝਾਇ ਉਚਾਰਨਿ॥ ੧੦॥

ਨੋਰੰਗਾ ਆਪ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੂਬਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਕੀਲ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ॥੧੦॥

ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਵਸਤੁ ਸਮਾਜੇ। ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਦੀਨਸਿ ਗਨ ਰਾਜੇ।

ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਤੇ ਜੋ ਕਰ ਆਵੈ। ਹੇਤੁ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਹਿ ਪਹੁੰਚਾਵੈ॥ ੧੧॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਧਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਜੇ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੧੧॥

ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਉਧਮ ਦੇਸ਼ ਪਾਇ ਬਹੁ ਭਾਂਤ।

ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ ਮੈਂ ਅਬਿ ਕਰਜੋ । ਹਮ ਸੋਂ ਕਈ ਬਾਰ ਲਰਿ ਪਰਜੋ॥ ੧੨॥

ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ, "ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਧਮ ਮਚਾਇਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਹੁਣ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਲੜ ਪਿਆ ਹੈ॥੧੨॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਰਾ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਚਾਹਹਿ ਜੰਗ ਅਖਾਰਾ।

ਬਿਗਰੈ ਤੁਮ ਸੋਂ ਭੀ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਯਾਂਤੇ ਸੁਧ ਭੇਜੀ ਹਮ ਸਾਰੀ॥ ੧੩॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਡਰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜੰਗ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਗਾੜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਖਬਰਸਾਰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ॥੧੩॥

ਅਬਿ ਉਪਾਇ ਇਸ ਕੋ ਹੁਇ ਆਵੈ। ਨਤੁ ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਜ ਪੰਥ ਵਧਾਵੈ।

ਸੈਨਾ ਪਠਹੁ ਮਿਲਹਿ ਹਮ ਸੰਗ। ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਰ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਜੰਗਾ॥ ੧੪॥

ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਦਿਨ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਨਾ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੧੪॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ। ਕਹਿ ਵਕੀਲ ਸੋਂ ਬਚ ਸਮੁਝਾਏ।

ਸੂਬੇ ਢਿਗ ਦਿੱਲੀ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਯੋ॥ ੧੫॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਕੁਝ ਬਚਨ ਸਮਝਾਏ। ਵਕੀਲ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵੱਲ ਚਲ ਪਿਆ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ॥੧੫॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਹੁ ਦਈ ਅਕੋਰਾ। ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਨਯੋ ਇਤ ਓਰਾ।

ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਮਿਲਿ ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ। ਆਪ ਪਾਸ ਇਸ ਹਿਤ ਚਲਿ ਆਯੋ॥ ੧੬॥

ਵਕੀਲ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਅਤੇ ਉਪਹਾਰ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ"॥੧੬॥

ਤਿਨ ਸੂਬੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਾਤ। ਲਿਖਯੋ ਨੁਰੰਗੇ ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ।

ਧੀਰਜ ਤਿਸ ਵਕੀਲ ਕੋ ਦਈ। ਗਜ ਬਾਜੀ ਜੁਤਿ ਭੇਟੈ ਲਈ॥ ੧੭॥

ਉਸ ਸੂਬੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਨੌਰੰਗੇ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ॥੧੭॥

ਇਤ ਰਾਜਨਿ ਬਹੁ ਸੈਨ ਬਨਾਈ। ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ!

ਚਢੈ ਸਿੰਘ ਗਨ ਖੇਤ ਉਜਾਰੈ। ਅਰੈ ਲਰੈ ਰਣ ਮਰੈ ਸੁ ਮਾਰੈ॥ ੧੮॥

ਏਧਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਟਿਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਕਰਾਈ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਚੜਾਈ ਕਰਕੇ ਖੇਤ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਅੜਦੇ ਸੀ ਲੜਦੇ ਸੀ, ਮਾਰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ॥੧੮॥

ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਨਿਤ ਬਡੇ ਹੰਗਾਮਾ। ਇਨ ਕੈ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਕਾਮਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੧੯॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਦਾ ਨਿਤ ਜੰਗ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੁੱਤੇ ਸਿੰਧ ਹੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੧੯॥

ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਈ।
ਤਬਿ ਅਰਦਾਸੀ ਅੱਗੂ ਖਰੋਇ। ਸਾਂਭਤਿ ਸਕਲ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸੋਇ ॥ ੨੦ ॥

ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤੋਂ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਸੀ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਹ ਉਪਹਾਰ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਤਦ ਅਰਦਾਸੀਆ ਪੱਗੇ ਆ ਕੇ ਖਲੋਤਾ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ॥੨੦॥

ਪੈਸਾ ਮੁਹਰ ਰਜਤਪਣ ਜੇਤੇ। ਕਰਹਿ ਸੰਤਾਰਨਿ ਰਾਖਹਿ ਤੇਤੇ।
ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਅਨਿਕ ਖਜਾਨਾ। ਪੁਹਹਿ ਭਾਵਨਾ ਦਾਸਨ ਨਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥

ਪੈਸੇ, ਮੁਹਰਾਂ ਅਤੇ ਜਿੰਨੇ ਰੁਪਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਖਜਾਨਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨੧॥

ਹੁਤੇ ਸਲਾਰਦੀਨ ਇਕ ਕਾਜੀ। ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਭਯੋ ਨਹਿ ਪਾਜੀ।
ਨਹਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸੋ ਧੋਖ ਕਰਤਾ। ਸਭਿ ਮਹਿ ਇਕ ਸਮਾਨ ਬਰਤੰਤਾ ॥ ੨੨ ॥

ਇਕ ਸਲਾਰਦੀਨ ਨਾਮੀ ਕਾਜੀ ਸੀ, ਉਹ ਇਕ ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਪਖੰਡੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਇਕ ਸਮਾਨ ਵਰਤਾਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੨੨॥

ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਕੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਬੈਠਯੋ ਬਹੁਰ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਯੋ।
ਸੰਗਤਿ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਲਗਿ ਰਹਯੋ ਨਿਹਾਰ ॥ ੨੩ ॥

ਉਹ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ। ਉਹ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ॥੨੩॥

ਮਨ ਮਹਿ ਤਰਕਨ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ। ਲਹਿ ਅਵਕਾਸਹਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ।
ਜਬਹਿ ਭੀਰ ਬਹੁ ਹਟਿ ਕਰਿ ਗਈ। ਤਬਿ ਬੁਝਨਿ ਕੀ ਚਿਤ ਮਹਿ ਭਈ ॥ ੨੪ ॥

ਮਨ ਵਿਚ ਤਰਕ ਵਿਚਾਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੋਕਾ ਲੱਭ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਦ ਬਹੁਤੀ ਭੀੜ ਘੱਟ ਹੋ ਗਈ ਤਦ ਉਸ ਪੁੱਛਣ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾਈ ॥੨੪॥

ਕਹਯੋ 'ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਮਰੇ ਪਾਸ। ਨਰ ਕਯੋਂਕਰਿ ਕਰਿਤੇ ਅਰਦਾਸ?।
ਦਿਹੁ ਅਸੀਸ ਕੈਸੇ ਕਰਿ ਦੇਤ?। ਇਸ ਕੋ ਮੈਂ ਨਹਿ ਜਾਨਯੋ ਹੇਤ ॥ ੨੫ ॥

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਮਨੁੱਖ ਕਿਉਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਅਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਕੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ਹਾਂ ॥੨੫॥

ਜੋ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਦੀਨ ਬਨਾਇ। ਸੋ ਭੋਗਤਿ ਹੈ ਜਿਤ ਕਿਤ ਜਾਇ।
ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਮਤਿ ਮਹਿ ਭੀ ਐਸੇ। ਪੂਰਬ ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਜੈਸੇ ॥ ੨੬ ॥

ਜੋ ਖੁਦਾ ਨੇ ਕਰਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜੀਵ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ॥੨੬॥

ਭੋਗਤਿ ਸਰਬ ਜੀਵ ਸਦ ਤੈਸੇ। ਤਿਸ ਕੋ ਮੇਟ ਸਕੈ ਕੋ ਕੈਸੇ।
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਿਤ ਸੁਤ ਦੇਤਿ। ਐਸੋ ਬੂਠ ਕਹਨਿ ਕਿਸ ਹੇਤ ॥ ੨੭ ॥

ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮਤ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਐਸਾ ਝੂਠ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ" ॥੨੭॥

ਬਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕੈ। ਉੱਤਰ ਦੀਨਿ ਸੁਮਤਿ ਤੇ ਭਨਿ ਕੈ।

‘ਸੁਨਿ ਕਾਜ਼ੀ! ਬਡ ਬੁੱਧਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਅਹੈ ਜਥਾਵਤ ਤਥਾ ਉਚਾਰੀ॥ ੨੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਜ਼ੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਮੱਤ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ। “ਹੇ ਕਾਜ਼ੀ! ਸੁਣੋ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ” ॥੨੮॥

ਤਉ ਜਨਨ ਕੋ ਜਿਮ ਹਮ ਦੇਤਿ। ਤਿਸ ਗਤਿ ਕੋ ਅਵਿਲੋਕਹੁ ਹੇਤੁ।

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਾਗਦ ਮਸ ਲੈ ਕੈ। ਪੂਰਬ ਮੁਹਰ ਦਿਖਾਵਨਿਕੈ ਕੈ॥ ੨੯॥

ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਗਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਵੇਖੋ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਹਰ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਉੱਤੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥੨੯॥

‘ਬਰਨ ਅਪੁਠੇ ਇਸ ਪਰ ਅਹੈ। ਇਨ ਤੇ ਕਾਜ ਸਰਤਿ ਨਹਿ ਲਹੈ।

ਪੁਨ ਕਾਗਦ ਪਰ ਦਈ ਲਗਾਇ। ਭਏ ਬਰਨ ਸੂਧੇ ਇਸ ਭਾਇ॥ ੩੦॥

“ਇਹ ਅੱਖਰ ਮੋਹਰ ਉੱਤੇ ਪੁੱਠੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਵੀ ਸਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੋਹਰ ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅੱਖਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ” ॥੩੦॥

ਸੁਨਿ ਕਾਜ਼ੀ! ਨਰ ਜਨਮੈਂ ਜਬੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰੀ ਤਬੈ।

ਹੋਨਹਾਰ ਸਿਰ ਲਿਖੀ ਸੁ ਜਾਇ। ਪੂਠੇ ਬਰਣ ਮੁਹਰ ਜਿਸ ਭਾਇ॥ ੩੧॥

ਹੇ ਕਾਜ਼ੀ! ਸੁਣੋ, ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਣਹਾਰ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਪੁੱਠੇ ਹਨ” ॥੩੧॥

ਜਬਹਿ ਲਗਾਵਣਹਾਰ ਲਗਾਵੈ। ਹੁਇ ਸੂਧੇ ਤਬਿ, ਨੰਮ੍ਰਿ ਟਿਕਾਵੈ।

ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮਨਿ ਫਲਦਾਤਾ। ਮਸਤਕ ਪਰ ਲਿਖਿ ਲੇਖ ਬਿਧਾਤਾ॥ ੩੨॥

ਜਦ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੋਹਰ ਨੀਵੀਂ ਕਰਕੇ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਅੱਖਰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾਤਾ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਲੇਖ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ” ॥੩੨॥

ਤਬਹਿ ਕਹਹਿ ਏਹ ਮਾਨੁਖ ਜੋਇ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕੇ ਆਗੇ ਹੋਇ।

ਮਸਤਕ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਤ ਨਿਵਾਵੈ। ਸੂਧੇ ਅੱਖਰ ਤਬਿ ਹੁਇ ਜਾਵੈ॥ ੩੩॥

ਤਦ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਦ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਖਰ ਸਿੱਧੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ” ॥੩੩॥

ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਸੁਖ ਭੋਗਨਿ ਕਰੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ ਕਾਜ ਸਵਰੈ।

ਜੇ ਮਸਤਕ ਕੋ ਟੇਕੈ ਨਾਂਹੀ। ਪੂਠੇ ਕਰਮ ਰਹੈ ਬਿਧਿ ਤਾਂਹੀ॥ ੩੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਸਰੂਪ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰਜ ਸੋਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਮ ਪੁੱਠੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ” ॥੩੪॥

ਗੁਰ ਮਹਿੰ ਸਿੱਖ ਭਾਵਨਾ ਧਰੈ। ਸੁਤ ਬਿਤਾਦਿ ਸੁਖ ਪਾਵਨ ਕਰੈ।

ਕਾਜੀ ਸੁਨਿ ਮਨ ਭਯੋ ਅਨੰਦ। ਠਾਂਢਾ ਭਯੋ ਹਾਥ ਦੈ ਬੰਦਿ॥ ੩੫॥

ਜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਪਤਨੀ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।" ਕਾਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੰਦਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ॥੩੫॥

ਭੁਕਿਭੁਕਿ ਕਰੈ ਸਲਾਮ ਅਗਾਰੀ। ਗੁਰ ਤਾਰੀਫ ਬਲੰਦ ਉਚਾਰੀ।

'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੰਸੇ ਭਯੋ ਬਿਨਾਸ। ਵਾਹ ਵਾਹ ਬਡ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ॥ ੩੬॥

ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਭੁਕ ਭੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਬਹੁਤ ਉਸਤਤਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਸੰਸਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਹ ਵਾਹ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੩੬॥

ਵਾਹਿ ਵਾਹਿ ਜੀ ਐਨ ਖੁਦਾਇ ਅਬਲ ਗੁਰੂ ਆਮਦਹ।

ਕਦਮ ਮੁਸੱਰਤ ਬੰਦਹ ਜਹਾਨ ਪਾਰ ਕਰਦਮਹ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਠੀਕ ਖੁਦਾ ਦਾ ਰੂਪ ਮੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਹੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਓਪਈ- ਹਤਿ ਸੰਸੈ ਸੁ ਤਸੱਲੀ ਹੋਨ। ਅਸ ਉੱਤਰ ਦੇ ਸਕ ਹੈ ਕੋਨ।

ਤੁਮ ਬਿਨ ਸੁਮਤਿ ਧਰਹਿ ਕੋ ਐਸੇ। ਆਪ ਦਿਖਾਇ ਕਹਯੋ ਸੁਭ ਜੈਸੇ॥ ੩੭॥

ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਐਸਾ ਉੱਤਰ ਕੋਣ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਕੋਣ ਐਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੱਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁਭ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕਰਕੇ ਵੀ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ॥੩੭॥

ਪੁਨ ਸਾਦਰ ਬੈਠਾਯਹੁ ਕਾਜੀ। ਸੁਨਿ ਉੱਤਰ ਜੋ ਅਤਿਸੈ ਰਾਜੀ।

ਅਪਰ ਸੰਬਾਦ ਕਰਯੋ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੩੮॥

ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਬੈਠਾਇਆ, ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਉਸ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੮॥

ਪੂਰਨ ਕੀਨਿ ਕਾਮਨਾ ਮਨ ਕੀ। ਸੁਤ ਬਿਤ ਸੁਖ ਕੀ ਲਾਲਸ ਤਿਨ ਕੀ।

ਬਹੁਰੋ ਉਠੇ ਸੁਭ ਮੰਦਿਰ। ਜਹਿੰ ਇਕਾਂਤ ਬੈਠਨਿ ਥਲ ਸੁੰਦਰ॥ ੩੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ ਸੀ॥੩੯॥

ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਪ੍ਰਭੂ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਮੁਦ ਬਹੁ ਧਰਿ ਧਰਿ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਪਹੁੰਚਤੇ ਭਏ। ਕਰਤਿ ਸੁਜਸੁ ਗੁਰ ਸੁਖ ਬਹੁ ਲਏ॥ ੪੦॥

ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਕਰ ਕੇ, ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜੱਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਹਨ॥੪੦॥

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਭਾਏ। ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਪਤਾਏ।

ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਜਾਗਨਿ ਧਰੇ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਕਰੇ॥ ੪੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜਾਗ ਪਏ ਤੇ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ॥੪੧॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥ ੫॥

ਸ੍ਰੀ

→

ਅਧਿਆਇ ਛੇਵਾਂ

ਆ

ਮਰਦ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰਨਾ, ਨਿਗਾਹੇ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਵਣਜਾਰਾ

ਦੋਹਰਾ- ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਪਾਇ।

ਅਲੰਕਾਰ ਦੀਪਤਿ ਰਤਨ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧ ॥

ਕੀ

ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਸਤਰ ਵਸਤਰ ਪਹਿਣ ਲਏ। ਰਤਨਾਂ ਜੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਗਹਿਣੇ ਪਾ ਕੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਆਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੇ।

ਸਿਰ ਨੰਮ੍ਰੀ ਕਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਚਿਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ ॥ ੨ ॥

ਕੀ

ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ॥੨॥

ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸਾ ਆਯੋ। ਸੁਰ ਗਨ ਮਹਿ ਜਿਮ ਇੰਦ੍ਰ ਸੁਹਾਯੋ।

ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਆਈ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਥਿਰੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩ ॥

ਅ

ਜਦ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਝ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ। ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਸੀ, ਉਹ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ ॥੩॥

ਇਕ ਟਕ ਹੇਰਤਿ ਹੈਂ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਸਿਰ ਪਰ ਢੁਰਹਿ ਚੋਰ ਬਹੁ ਬਾਰੀ।

ਚਹੁਦਿਸਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਬੈਸੇ। ਉਚੇ ਧੁਨਿ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਐਸੇ ॥ ੪ ॥

ਅ

ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਟਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚੋਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੇ ॥੪॥

ਅਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ, ਸੰਗਤਿ ਮਾਂਹੀ? ਮਰਦ ਨਹੀਂ ਫਿਟਕਾਰਯੋ ਜਾਂਹੀ।

ਛੋਟਾ ਬਡਾ ਹੋਇ ਬਯ ਕੋਈ। ਰਿਦੈ ਸੁਮਤਿ ਧਰਿ ਕਹਯੋ ਨ ਜੋਈ ॥ ੫ ॥

ਅ

“ਕੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਦ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਹੋਵੇ। ਬੇਸ਼ਕ ਉਮਰ ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣ ਮੱਤ ਧਾਰ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਭੈੜਾ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ” ॥੫॥

ਸੰਗਤਿ ਬਿਖੈ ਸਿੱਖਣੀ ਜੇਤੀ। ਗੁਰੂ ਬਾਕ ਸੁਨਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਤੇਤੀ।

ਕਰ ਜੋਰੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੀ ਤਨੀਆ। ਖਰੀ ਹੋਹਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਚ ਭਨੀਆ ॥ ੬ ॥

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹੀਆਂ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਖੜੀ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ॥੬॥

ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਦੀਨ। ਮਰਦ ਨ ਕਬਿ ਫਿਟਕਾਰਨਿ ਕੀਨਿ।

ਅਪਨਾ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਨ ਝਿਰਕਯੋ ਕਬਹੀ। ਜਾਤਿ ਮਰਦ ਕੀ ਲਖਿ ਬਡ ਸਭਿ ਹੀ ॥ ੭ ॥

ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਨੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਫਿਟਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਿੜਕਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਭ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਮਝਦੀ ਹਾਂ ॥੭॥

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। 'ਸਾਧ ਸਾਧ ਤੁਵ ਜੇ ਇਮ ਜਾਨੇ।

ਤਉ ਜਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਇਨ ਚੀਤ। ਸਭਿ ਕੇ ਹੁਇ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥੮॥

ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, "ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ! ਜੇ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਰੀਤੀ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਵੇਗੀ ॥੮॥

ਭਾਗਣ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਨੀਯਹਿ ਜਿਮ ਚਹਯੋ।

ਬਸਹਿ ਆਗਰੇ ਨਗਰ ਮਹਾਂਨ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਮਮ ਪਿਤਾ ਦਿਵਾਨ ॥੯॥

ਭਾਗਣ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹਿਆ ਹੈ, ਸੁਣੋ, ਮਹਾਨ ਆਗਰਾ ਨਗਰ ਵੱਸਦਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਵਾਨ ਸਨ ॥੯॥

ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ, ਦਰਬ ਬਹੁ ਆਵੈ। ਸਰਬ ਕਾਰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਵੈ।

ਚਿਰੰਕਾਲ ਲਗਿ ਕਾਰਜ ਕਰਯੋ। ਸਮਾ ਪੁਜਯੋ ਮੇਰੇ ਪਿਤ ਮਰਯੋ ॥੧੦॥

ਸਭ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਧਨ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਰ ਗਏ ॥੧੦॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਬਿਹੀ ਸੁਨਯੋ। ਨਿਜ ਲੋਕਨਿ ਸੋਂ ਤਤਛਿਨ ਭਨਯੋ।

ਚੌਕੀ ਦਿਹੁ ਬਿਠਾਇ ਤਿਸ ਦ੍ਰਾਰੇ। ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਹੁ ਭੇਰਹੁ ਤਾਰੇ ॥੧੧॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਚੌਕੀ ਬਿਠਾ ਦੇਵੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਾ ਦੇਵੋ ॥੧੧॥

ਤਿਸ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇ ਜੇ ਕੋਈ। ਮੁਹਿ ਢਿਗ ਜਾਇ ਆਨਿਯੈ ਸੋਈ।

ਤੂਰਨ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਪਾਹੀ ਆਏ। ਸਭਿ ਦ੍ਰਾਰਨ ਤਾਰੇ ਭਿਰਵਾਏ ॥੧੨॥

ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ। ਤੁਰਤ ਸ਼ਾਹੀ ਸਿਪਾਹੀ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਭੇੜ ਦਿੱਤੇ ॥੧੨॥

ਹਮਰੇ ਨਰ ਹਟਾਇ ਸਮੁਦਾਈ। ਚੌਕੀ ਕਰਿ ਤਾਕੀਦ ਬਿਠਾਈ।

ਬੁਝਿ ਬਾਰਤਾ ਹਮ ਤੇ ਸਾਰੀ। ਜਾਇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਪਾਸ ਉਚਾਰੀ ॥੧੩॥

ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕਰਕੇ ਚੌਕੀ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਜਾਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ॥੧੩॥

ਸਪਤ ਸੁਤਾ ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮਾਂਹੀ। ਅਸ਼ਟਮ ਹੈ ਅਧਾਨ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾਂਹੀ।

ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੰਧੁ ਅਪਰ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਜੋ ਨਿਕੇਤ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਹੋਈ ॥੧੪॥

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਤ ਲੜਕੀਆਂ ਹਨ, ਅੱਠਵੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਇਕ ਗਰਭਵਤੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ। ਭਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਵੇ ॥੧੪॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਇਮ ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਜਨਮੈ ਜਬਿ ਲੋ ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ।

ਹੋਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੋ ਕਰਹੁ ਖਲਾਸੇ। ਸੁਤਾ ਭਏ ਕਰਿ ਜਪਤ ਅਵਾਸੇ ॥ ੧੫ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ ਜਦ ਨਵਾਂ ਬੱਚਾ ਜਨਮ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਖਲਾਸ ਕਰ ਦੇਵੋ ਤੇ ਜੇ ਲੜਕੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਘਰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੫॥

ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਚੌਂਕੀ ਥਿਰ ਦ੍ਰਾਰੇ। ਪੁਜੇ ਗਰਭ ਕੇ ਜਬਿ ਦਿਨ ਸਾਰੇ।

ਜਨਮਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਹਾਂ ਸਭਿ ਜੋਵਾ। ਮੰਗਲ ਕੋ ਉਤਸਵ ਬਹੁ ਹੋਵਾ ॥ ੧੬ ॥

ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਡੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਚੌਂਕੀ ਬੈਠ ਗਈ। ਜਦ ਗਰਭ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਗਲ ਅਤੇ ਉਤਸਵ ਹੋਏ ॥੧੬॥

ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਨੌਬਤੈ ਬਾਜੀ। ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ ਭਯੋ ਬਹੁ ਰਾਜੀ।

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਜਬਿ ਸੁਨਿਬੋ ਕੀਨਿ। ਕਰਹੁ ਖਲਾਸੀ ਆਇਸੁ ਦੀਨਿ ॥ ੧੭ ॥

ਛੋਟੇ ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਨੌਬਤਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਤੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਖਲਾਸੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ॥੧੭॥

ਬਖਸ਼ਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨ ਰੁਜ਼ੀਨਾ। ਘਰ ਖਲਾਸ ਤਤਛਿਨ ਕਰਿ ਦੀਨਾ।

ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਗਏ। ਜਨ ਸਨਮਾਨ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਭਏ ॥ ੧੮ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਦਾ ਖਰਚਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਸਪਤ ਭਗਨਿ ਮਹਿੰ ਕਹਿੰ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਧੰਨ ਮਰਦ ਕੀ ਸ਼ਮਸ ਬਿਸਾਲਾ।

ਸਭਿ ਪਰਵਾਰਿ ਛੁਟਯੋ ਜਿਸ ਪਾਛੇ। ਇਸ ਤੇ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਆਛੇ ॥ ੧੯ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਾਂ ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਧੰਨ ਮਰਦ ਦੀ ਦਾੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ॥੧੯॥

ਜਿਸ ਦਾੜੀ ਤੇ ਜਪ ਤਪ ਜੋਗ। ਫਲਹਿ ਸਕਲ ਦੇ ਮੁਖ ਗਨ ਭੋਗ।

ਮਰਦ ਕਚਹਿਰੀ ਦਰ ਦਰਗਾਹਿ। ਸ਼ਮਸ ਕਬੂਲ ਪਰਹਿ ਦੁਤਿ ਜਾਹਿ ॥ ੨੦ ॥

ਜਿਸ ਦਾੜੀ ਕਰਕੇ ਜਪ ਤਪ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਅਤੇ ਭੋਗ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲੋਕ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਧੰਨ ਮਰਦ ਦੀ ਦਾੜੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ੇਭਾ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕੇ ਕਬੂਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥੨੦॥

ਮਰਦ ਬਿਨਾ ਸ਼ਮਸ ਦਸਤਾਰ। ਇਨ ਬਿਨ ਔਰਤ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰ।

ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਮੈਂ ਚੀਤ। ਤਬਿ ਕੀ ਧਰੀ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ॥ ੨੧ ॥

ਮਰਦ ਦਾੜੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਔਰਤ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੨੧॥

ਜਨਮਤਿ ਮਰਦ ਸੁ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ। ਹਮ ਜਨਾਨੀਯਾਂ ਸਪਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।

ਨਹਿੰ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਿਨਹਿ ਉਬਾਚੀ। ਯਾਂਤੇ ਧੰਨ ਸ਼ਮਸ ਹੈ ਸਾਚੀ ॥ ੨੨ ॥

ਮਰਦ ਦੇ ਜੰਮਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਇਆ, ਅਸੀਂ ਸਤ ਲੜਕੀਆਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੋਜੂਦ ਸਾਂ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਧੰਨ ਸੱਚੀ ਦਾੜੀ ਹੈ ॥੨੨॥

ਫਾਰਸੀ। ਜਨ ਜੁਲਮ ਜੰਮਹਿ ਲਾਨਤੁਹਿ ਸ਼ਬਹਿ ਰੋਜ਼ ਹਰਦੋ ਮਾਂਹਿ।

ਮਰਦਹਿ ਜੰਮਹਿ ਦਰ ਗੋਸ਼ ਖੈਰ ਕਰਦਮਹਿ।

ਦਾੜੀ ਬੰਦਗੀ ਐਨ ਖੁਦਾਇ ਦੀਦਾਰ ਸੁਮਾਰਹਿ।

ਬਗੈਰ ਦਾੜੀ ਸ਼ੈਤਾਨ ਬਿਸਾਹਸ ਨ ਕਰਦਮਹਿ ॥ ੨੩ ॥

ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜੰਮਣਾ ਜੁਲਮ ਉਤਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੋਵਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਹਨਤ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਮਰਦ ਜੰਮੇ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧਾਈ ਦੀ ਕਨਸੇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇ ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਾੜੀ ਰੱਖਣੀ ਖੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਦਾੜੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਖੁਦਾ ਦੇ ਹੁਬਹੂ ਦਰਸ਼ਨ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾੜੀ ਦੇ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ੈਤਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਸਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ॥੨੩॥

ਚੌਪਈ- ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਸਭਾ ਬਿਸਮਾਈ। 'ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ' ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਤਾਂਈ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਖਯੋ ਤਿਸ ਹੇਰੀ। 'ਧੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਿਦੈ ਅਸ ਤੇਰੀ ॥੨੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ, ਉਸ ਸਿੱਖਣੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਧੰਨ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਐਸੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ॥੨੪॥

ਫਾਰਸੀ। 'ਸਿੱਖੋ' ਦਾੜੀ ਤਾਰੀਫ ਕੇਸ਼ ਸੁਮਾਰ ਬਾਲਤਣਹ।

ਬਗੈਰ ਦਾੜੀ ਬਦਨ ਚਸ਼ਮ ਨ ਦੀਦਮਹਿ ॥ ੨੫ ॥

'ਹੇ ਸਿੱਖੋ! ਦਾੜੀ ਦੀ ਇਹ ਤਾਰੀਫ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਮਰਦ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਰੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬਾਲਪੁਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਗਿਣਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਾੜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਜੇ ਮੂੰਹ ਹੈ ਭਾਵ ਦਾੜੀ ਮੁੰਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ' ॥੨੫॥

ਚੌਪਈ- ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸਾ। ਕਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸੰਗਤਿ ਆਸਾ।

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਰਹਿਕੈ। ਭਈ ਬਿਦਾ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਕਹਿ ਕੈ ॥੨੬॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰਕੇ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਿੱਖਣੀ ਕਈ ਦਿਨ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਈ ॥੨੬॥

ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੀ ਕੇਤੇ। ਆਯੁਧ ਧਾਰਿ ਗੁਰੂ ਹਰਖੇਤੇ।

ਲੇ ਸਿਰੁਪਾਉ ਅਵਾਸ ਸਿਧਾਏ। ਜਸ ਕੇ ਉਚਰਤਿ ਜਿਤ ਜਿਤ ਜਾਏ ॥੨੭॥

ਕਈ ਖੰਡੇ-ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਫਿਰ ਸਿਰੇਪੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੱਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਜਿਮ ਆਮਦ ਤਿਮ ਖਰਚ ਬਿਸਾਲਾ। ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਹੋਵਤਿ ਸਭਿ ਕਾਲਾ।

ਕਾਤਕ ਬਿਤਯੋ ਸੁ ਅਗਹਨ ਆਵਾ। ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਵਾ ॥੨੮॥

ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਮਦਨ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖਰਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕੱਤਕ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤਿਆ ਤਾਂ ਮੱਘਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੨੮॥

ਤਬਿ ਸਿੱਖਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸਾਹਿ ਉਦਾਰਾ।

ਭਾਣਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਜਿਮ ਉਰ ਚਾਹੋ। ਤਿਮ ਵਿਹਾਰ ਤੋਰਹੁ ਸਭਿ ਮਾਹੋ ॥ ੨੯ ॥

ਤਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਉਦਾਰ ਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀਓ! ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਭ ਵਿਚ ਵਿਹਾਰ ਤੋਰੋ ॥੨੯॥

ਤਉ ਪਰੰਤੁ ਖਰਚ ਅਬਿ ਚਹੀਅਹਿ। ਸੀਤ ਕਾਲ ਆਯੋ ਬਹੁ ਲਹੀਅਹਿ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬਿਹੂੰ ਸਭਿ ਕਹਜੋ। ਇਕ ਵਣਜਾਰਾ ਆਵਤਿ ਲਹਜੋ ॥ ੩੦ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਹੁਣ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਇਕ ਵਣਜਾਰੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਵੇਖਿਆ ॥੩੦॥

ਧਰਜੋ ਰਜਤਪਣ ਦੋਨ ਹਜ਼ਾਰੇ। ਮਸਤਕ ਟੇਕਜੋ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜਬਿ ਸਨਮੁਖ ਬੈਸਾ। ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ 'ਇਹੁ ਧਨ ਹੈ ਕੈਸਾ ? ॥ ੩੧ ॥

ਉਸ ਨੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਜਦ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਇਹ ਧਨ ਕੈਸਾ ਹੈ ? ॥੩੧॥

ਕਿਸ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਰਹੈ?। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬੇਨਤੀ ਕਹੈ।

'ਪੁਰਿ ਮੁਲਤਾਨੇ ਕਰਹੁ ਬਸੇਰਾ। ਅਹੋ ਮੁਰੀਦ ਨਿਗਾਹੇ ਕੇਰਾ ॥ ੩੨ ॥

ਤੂੰ ਕਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ?। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਮੈਂ ਨਗਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਗਾਹੇ ਪੀਰ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹਾਂ ॥੩੨॥

ਇਤ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਕੋ ਆਯੋ। ਬਿਕਯੋ ਨ ਮਾਲ ਫਿਰਜੋ ਅਕੁਲਾਯੋ।

ਬੂਝਯੋ ਮੈਂ ਕੋ ਜਾਹਰ ਪੀਰ?। ਸੁੱਖੋ ਜਿਸ ਕੀ ਸੁੱਖ ਸਪੀਰ ॥ ੩੩ ॥

ਏਧਰ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਮੇਰਾ ਮਾਲ ਨਾ ਵਿਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਏਥੇ ਜਾਹਰਾ ਪੀਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਸੁਖਣਾ ਸੁੱਖਾਂ ॥੩੩॥

ਲੋਕਨ ਕਹਜੋ ਆਜ ਕੇ ਸਮੇਂ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਜਾਹਰ ਜਗ ਨਿਮੈ।

ਸੁੱਖੀ ਸੁੱਖ, ਤਬਹਿ ਬਿਕ ਗਯੋ। ਸਾਠ ਹਜ਼ਾਰ ਬਨਜ ਕਰਿ ਲਯੋ ॥ ੩੪ ॥

ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਖਣਾ ਸੁੱਖੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਵਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮੈਂ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ॥੩੪॥

ਭਯੋ ਨਫੋ ਜੇਤਿਕ ਮਨ ਜਾਨੀ। ਤਿਸ ਦਸਵੰਧ ਭੇਟ ਮੁਹਿ ਆਨੀ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਭਨਜੋ ਬਚੰਨ। 'ਜਿਸ ਕੋ ਖੇਤ ਤਿਸੀ ਕਹੁ ਅੰਨ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿੰਨਾ ਨਫਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀ ਭੇਟ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਜਿਸ ਦਾ ਖੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਅਨਾਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਸੁਨਿ ਭਾਈ! ਕੋ ਪੰਥੀ ਜਾਇ। ਚਰਿਤ ਖੇਤ ਗੋ ਦਈ ਹਟਾਇ।

ਦਾਵੇਦਾਰ ਖੇਤ ਕੋ ਹੋਇ ਨ। ਇਹ ਕਯਾ ਬਾਤ, ਲਖਤਿ ਹੈ ਕੋਇ ਨ ॥ ੩੬ ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ, ਜੇ ਕੋਈ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਾਹੀ ਕਿਸੇ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਚਰਦੇ ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖੇਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੩੬॥

ਜਿਹ ਮੁਰੀਦ ਦਿਹੁ ਭੇਟ ਸੁ ਤਾਹੂ। ਗੁਰ ਕੇ ਰਾਹੁ ਨ ਮਾਰਤਿ ਕਾਹੂ।
ਕਹਿ ਵਣਜਾਰਾ 'ਸੁਨਹੁ ਗੁਸਾਈ'! ਮੈਂ ਸੁ ਮੁਰੀਦੀ ਪਿਛਲ ਸੁਨਾਈ॥ ੩੭॥

ਜਿਸ ਦਾ ਤੂੰ ਮੁਰੀਦ ਹੈਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਭੇਟਾ ਦੇਵੇ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ।" ਫਿਰ ਵਣਜਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਮਾਲਕ! ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਮੁਰੀਦੀ ਸੁਣਾਈ ਸੀ॥੩੭॥

ਸੁੱਖ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਜਬਿ ਪਾਈ। ਤਬਿ ਕੋ ਰਾਵਰਿ ਸਿੱਖ, ਗੁਸਾਈ'।
ਬਖਸ਼ਹੁ ਕਰਜੋ ਗੁਨਾਹੁ ਜੁ ਪਾਛੇ। ਅਬਿ ਦੀਜੈ ਸਿੱਖੀ ਮੁਝ ਆਛੇ॥ ੩੮॥

ਜਦ ਸੁੱਖਣਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਪਾਈ ਹੈ ਤਦ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਗੁਨਾਹ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖੀ ਬਖਸ਼ੋ॥੩੮॥

ਗੁਰੂ ਭਨਜੋ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸਿਖ ਜੇਹੀ। ਬਨ ਜੈ ਹੈਂ ਹਮਰੇ ਸਿਖ ਤੇਹੀ।
ਤੁਰਕ ਸੱਤ੍ਰੁ ਹਮ ਮਾਰਨ ਕਰਨੇ। ਪਕਰਜੋ ਖੰਡਾ ਤਿਨ ਕੋ ਹਰਨੇ॥ ੩੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਰਕ ਸਾਡੇ ਵੈਰੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਖੰਡਾ ਫੜਿਆ ਹੈ॥੩੯॥

ਜੋ ਉਨ ਕਾ, ਸੋ ਨਾਹਿਨ ਮੇਰਾ। ਜੋ ਮੇਰਾ, ਤਿਨ ਕੋ ਨਹਿ ਹੇਰਾ।
ਹੋਨਿ ਸਿੱਖ, ਰਖਿ ਕੇਸ ਬਿਸਾਲੇ। ਦੇਨਿ ਲੈਨਿ ਇਹ ਸਰਬ ਸੁਖਾਲੇ॥ ੪੦॥

ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਕੇਸ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਇਹ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਸੌਖਾ ਹੈ॥੪੦॥

ਸਾਬਤ ਸਿਦਕ ਰਾਖਿਓ ਜੋਇ। ਅਹੈ ਕਠਨ ਤੇ ਕਠਨੈ ਸੋਇ॥ ੪੧॥

ਜਿਹੜਾ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਕਠਨ ਤੋਂ ਕਠਨ ਕਾਰਜ ਹੈ॥੪੧॥

ਬਿਸਿਦਕ ਬੁਇ ਗੰਦ ਮੇ ਆਯਦ, ਸਿਦਕ ਬੁਏ ਖੂਬ ਮਗਜਰਾ ਖੈਰ ਸੁਦ।
ਵਿਮੁਖਾਂਟਾਮ ਪਰੱਤ੍ਰੁਚ ਨ ਸੁਖੰ ਦਿਸੁਜਤੇ ਕ੍ਰਚਿਤ॥ ੪੨॥

ਬੇਸਿਦਕੀ ਦੀ ਬੇ ਬਦਬੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿਦਕ ਇਕ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਗਜ਼ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਤੇ ਏਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸੇਗਾ ਭਾਵ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥੪੨॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਿਦਕ ਬਲਾਈਂ ਛੈ ਕਰੇ, ਬਿਸਿਦਕੀ ਘਰਨ ਉਜਾੜ।

ਗੁਰ ਪੀਰ ਬਿਸਿਦਕੀ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਖੇਤਿ ਬਿਬਾੜ॥ ੪੩॥

ਭਰੋਸਾ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਸਿਦਕੀ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਬੇਸਿਦਕੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਬੇਸਿਦਕੀਆਂ ਦਾ ਖੇਤ ਵਾੜ ਰਹਿਤ ਹੈ॥੪੩॥

ਨੋਟ :- ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਚੋਪਈ- ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਭ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ। ਰਿਦੇ ਸਿਦਕ ਹੋਯਸਿ ਅਧਿਕਾਏ।

ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਸੋਈ। ਬਸਜੋ ਨਿਕਟ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਈ॥ ੪੪॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਭ ਵਾਕ ਸੁਣਾਏ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਦਕ ਵਧ ਗਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ਰਧਾ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਸ ਗਿਆ ॥੪੪॥

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਅਪਨੇ ਜਾਇ ਸਥਾਨਾ।

ਭੇਜਨਿ ਲਗਯੋ ਭੇਟ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਦਰਬ ਮਹਾਂਨਾ ॥੪੫॥

ਉਥੇ ਕਈ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭੇਟਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਅਜੀਬ ਵਸਤਾਂ ਭੇਜਣ ਲੱਗਾ ॥੪੫॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਕੀ ਪਰਤੀਤ। ਪਾਲਨ ਕਰਤਿ ਭਏ ਭਲਿ ਰੀਤਿ।

ਕਬਿ ਕਬਿ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੋ ਆਵੈ। ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲਜਾਵੈ ॥੪੬॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਤੀਤ ਭਲੀ ਰੀਤ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਉਹ ਵਪਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ ॥੪੬॥

ਦੈ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਦਯੋ ਸੁਨਾਏ। 'ਸੀਤ ਕਾਲ ਲਿਹੁ ਬਸਤ੍ਰ ਬਨਾਏ'।

ਤਬਹਿ ਖਾਲਸੇ ਮੋਲ ਮੰਗਾਇ। ਲੇਫ ਨਿਹਾਲੀ ਲਏ ਬਨਾਇ ॥੪੭॥

ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਇਹ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, "ਸਰਦੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਵਸਤਰ ਬਣਵਾ ਲਵੋ।" ਤਦ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਵਸਤਰ ਮੁੱਲ ਲਿਆਂਦੇ ਤੇ ਲੇਫ ਤਲਾਈਆਂ ਬਣਵਾ ਲਈਆਂ ॥੪੭॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਵਾਂ

ਕੌਮਲ ਹੱਥਾਂ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਜਨ ਬੋਰਨ ਬਿਖੈ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਗੰਭੀਰ।

ਪਯਾਸ ਲਗੀ, ਇਤ ਉਤ ਪਿਖਯੋ, ਤਬਿ ਗਡਵਈ ਨ ਤੀਰ ॥੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕੁਝ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਦੇਧਰ ਓਧਰ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਡਵਈ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਨਾਮ ਸੁ ਜ਼ਾਲਮ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰਯੋ। ਜ਼ਾਲਮ ਪਿਆਸ ਲਗੀ ਸੁ ਹਕਾਰਯੋ।

'ਲਜਾਉ ਸਰਦ ਜਲ ਪੀਬੇ ਹੇਤੁ'। ਇਮ ਜਬਿ ਬੋਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਕੇਤ ॥੨॥

ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜ਼ਾਲਮ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ। "ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਠੰਡਾ ਪਾਣੀ ਲਿਆਵੋ" ਜਦ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੇ ॥੨॥

ਇਕ ਸਿਖ ਸੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਉੱਜਲ ਹੰਕਾਰੀ।

ਤਿਨ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਹੁਇ ਆਗਯਾ ਮੈਂ ਆਨੋਂ ਬਾਰੀ ॥੩॥

ਇਕ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਉੱਜਲ ਰੂਪ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਲ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ" ॥੩॥

ਸ਼ਾਰਤ ਕਰੀ, ਗਯੋ ਤਤਕਾਲੇ। ਲੇ ਜਲ ਕੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲੇ।

ਪਹੁੰਚਯੋ ਰੁਚਿਰ ਕਟੋਰਾ ਹਾਥ। ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਅਵਲੋਕਯੋ ਨਾਥ ॥ ੪ ॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਜਲ ਨੂੰ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਸੁੰਦਰ ਕਟੋਰਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਲੜਕੇ ਵਲ ਬੜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ॥੪॥

ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਉਠਾਇ ਕਟੋਰਾ। ਦੇਖਯੋ ਸਿਖ ਜੁਤ ਹਾਥਨਿ ਓਰਾ।

ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਬੋਲੇ ਤਬਿ ਨਾਥ। 'ਕੋਮਲ ਬਹੁ ਮਲੂਕ ਤਵ ਹਾਥ ॥ ੫ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਟੋਰਾ ਫੜ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਸਹਿਤ ਵੇਖਿਆ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਬੜੇ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਮਲੂਕ ਹਨ ॥੫॥

'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਕਯਾ! ਕਾਰਜ ਕਰੈ। ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਹਾਥ ਦਿਖ ਪਰੈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਤੇ। 'ਕਿਰਤ ਨ ਕਰੀ ਕਛੁ ਮੈਂ ਧੁਰ ਤੇ ॥ ੬ ॥

"ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਦੱਸ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਬੜੇ ਮਲੂਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।" ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਿਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੬॥

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਵਰਿ ਸਿਖ ਜੋਈ। ਅਰੁ ਕੁਟੰਬ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕੋਈ।

ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਕਰੀ ਹੇਤ ਕਿਸੁ ਫਲ ਕੋ। ਆਨਯੋ ਆਜ ਕਟੋਰਾ ਜਲ ਕੋ ॥ ੭ ॥

ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮੈਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਲ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ ॥੭॥

ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕਰਿ ਆਨਾ। ਅਪਰ ਨ ਕੀਨਸਿ ਅਪਨ ਬਿਗਾਨਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਤੇ ਹੀ ਤਤਕਾਲ। ਦਿਯੋ ਕਟੋਰੇ ਤੇ ਜਲ ਡਾਲ ॥ ੮ ॥

ਇਹ ਕਟੋਰਾ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਬਿਗਾਨਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰਤ ਕਟੋਰੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ ॥੮॥

ਕਹਯੋ 'ਕੁਸਿੱਖ ਕਾ ਕਰ ਜਲ ਛੁਹਯੋ। ਪਾਨ ਕਰਨ ਕੇ ਉਚਿਤ ਨ ਰਹਯੋ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਾਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲਾ। ਗਹੇ ਚਰਨ ਸਿਖ ਨੇ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਸ ਕਟੋਰੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਹਲੜ ਦਾ ਹੱਥ ਛੂਹਿਆ ਹੈ, ਐਸਾ ਜਲ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤੁਰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ॥੯॥

ਸ਼ਰਮਿੰਦਤਿ ਬੋਲਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਸਿੱਖ ਕਦੀਮੀ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੇਰਾ।

ਪਾਹੁਲ ਚਰਨਨ ਕੀ ਲਿਯ ਮੋਹੀ। ਬਖਸ਼ਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਦੋਸ਼ ਜੋ ਹੋਹੀ ॥ ੧੦ ॥

ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਦੀਮੀ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਹੈ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਹੈ" ॥੧੦॥

ਤਬ ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਭਨੈ। ਪਢਿਥੇ ਤੇ ਕੁਛ ਸਿੱਖ ਨ ਬਨੈ।

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਸਿਦਕ ਇਹੁ ਜਾਨਿ। ਸੋ ਤੈਂ ਕਿਸ ਕੀ ਕਰੀ ਨ ਪਾਨ ॥ ੧੧ ॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, "ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਇਹ ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਜਾਣੋ। ਉਹ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ਗੁਰਮਤਿ ਇਹ ਸਾਰ। ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੀ ਸੇਵ ਉਦਾਰ।

ਹਾਥ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਟਹਿਲ ਤੇ ਜਾਨਹੁੰ। ਪਦ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਗੁਰ ਦਰਸ ਪਯਾਨਹੁ ॥ ੧੨ ॥

ਸੁਣ ਸਿੱਖਾ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰ ਹੈ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੋ। ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੱਥ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੈਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਸੰਤਨ ਤੀਰਥ ਪਰਸਨ ਪੰਥਾ। ਪਦ ਪਾਵਨ ਭਾਖਹਿੰ ਸਭਿ ਗ੍ਰੰਥਾ।

ਸਕਲ ਰਿਖੀਕ ਸਮੇਤ ਸਰੀਰ। ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਕੀ ਸੇਵ ਸਧੀਰ ॥ ੧੩ ॥

ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪੈਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਰੀਰ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਕਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੩॥

ਕੋਨ ਕੋਨ ਸੁਭ ਕਰਮ ਗਿਨੀਜੈ। ਕਰਿਥੇ ਗੋ ਤਨ ਪਾਵਨ ਕੀਜੈ।

ਸੋ ਤੈਂ ਕਰੀ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਕੈਸੇ। ਰਹਜੇ ਅਪਾਵਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਐਸੇ ॥ ੧੪ ॥

ਕਿਹੜਾ ਕਿਹੜਾ ਸੁਭ ਕਰਮ ਗਿਣੀਏ, ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤਨ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ। ਉਹ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਅਪਵਿੱਤਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੪॥

ਜਿਮ ਮੁਰਦੇ ਕੇ ਅੰਗ ਅਪਾਵਨ। ਸੁਕਚੀਤ ਸਭਿ, ਨਹਿੰ ਕਰਹਿੰ ਛੁਵਾਵਨ।

ਬਿਨਾ ਸੇਵ ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੇਰੀ। ਦੇਹਿ ਅਪਾਵਨ ਤਿਮ ਨਰ ਕੇਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਅੰਗ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦੇ ਤੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ॥੧੫॥

ਯਾਂਤੇ ਹਾਥ ਅਪਾਵਨ ਤੇਰਾ। ਕਰਜੋ ਨ ਪਾਨ ਹਮਹੁੰ ਜਲ ਗੇਰਾ।

ਸਿਖ ਸਮਝਜੋ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ੁ। ਬਖਸ਼ਾਯਹੁ ਬਨਿ ਦੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ ॥ ੧੬ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਲ ਨਹੀਂ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਡੋਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾ ਲਿਆ ॥੧੬॥

ਸਿਖ ਸੰਤਨ ਦਿਜ ਅਤਿਬਨ ਕੇਰੀ। ਕਰਿਥੇ ਲਾਗਜੋ ਸੇਵ ਘਨੇਰੀ।

ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਤੇ ਸੇਵ ਕਰੰਤਾ। ਹੋਹਿ ਭਲਾ ਮੇਰੋ ਚਿਤਵੰਤਾ ॥ ੧੭ ॥

ਫਿਰ ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵੀ ਬੇਲਾਗ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ॥੧੭॥

ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਸੇਵਾ। ਕਰਹਿੰ ਪ੍ਰਸੰਸਨਿ ਢਿਗ ਗੁਰਦੇਵਾ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੇਵਾ ਮਹਿੰ ਸਿਖ ਰਾਤਾ। ਅਪਨੋ ਭਲਾ ਕਰਨਿ ਤਿਨ ਜਾਤਾ ॥ ੧੮ ॥

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੜੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, 'ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਸੇਵਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ' ॥੧੮॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਭਾ ਤਤਛਿਨ ਧੰਨ।
ਇਤਨੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰਿ ਸੁਨਾਈ। ਪ੍ਰੇਮ ਸਮਾਧਿ ਰਿਚੈ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੧੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੁਰਤ ਧੰਨ ਹੈ ਕਿਹਾ। ਏਨੀ ਕਥਾ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਈ। ਫਿਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਮਾਧੀ ਹੋ ਆਈ ॥੧੯॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਮੁੱਦ੍ਰਿਤ ਕਰਿ ਨੈਨ। ਬੈਠਯੋ ਅਚਲ, ਕਹੈ ਕੋ ਬੈਨ।
ਸਭਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਏ। ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਥਾਨ ਸਿਧਾਏ ॥ ੨੦ ॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਬੰਦ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਅਚਲ ਬੈਠ ਗਏ, ਹੁਣ ਕੌਣ ਥੇਲੇ। ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੦॥

ਪਾਛਲ ਪਹਿਰ ਦਿਵਸ ਕੋ ਹੁਤੋ। ਬੁੱਢਾ ਤਬਿ ਸਮਾਧਿ ਮਹਿ ਜੁਤੋ।
ਸਰਬ ਜਾਮਨੀ ਤਿਵੇਂ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੨੧ ॥

ਦਿਨ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਹਿਰ ਸੀ ਤਦ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਜੁੜਿਆਂ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਜਾਗ ਪਏ ॥੨੧॥

ਉਠਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸਮੇਤ ਸੁਨਾਨੇ। ਥਿਰੇ ਆਨਿ ਆਸਨ ਜਿਸ ਥਾਨੇ।
ਸੁਨਨਿ ਹੇਤੁ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਚਲਿ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ੨੨ ॥

ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਬੈਠੇ। ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰੋਤੇ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਿਤਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਾਂ ਸੈਯ ਇਕਾਸੀ। ਜੇਠ ਮਾਸ ਇਹੁ ਕਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।
ਸਿੰਘ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਤਬਿ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ ॥ ੨੩ ॥

ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾਂ ਸੌ ਇਕਾਸੀ, ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਫਿਰ ਕਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ॥੨੩॥

ਭੂਲ ਚੂਕ ਮੁਝ ਤੇ ਜਹਿ ਹੋਇ। ਗੁਰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਬਖਸ਼ ਹੈ ਸੋਇ।
ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ। ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਕੀ ਬੁੱਧਿ ਕਹਾਂ ਸੁ ॥ ੨੪ ॥

ਜੇ ਮੈਥੋਂ ਕੋਈ ਭੁਲ ਚੁੱਕ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ ਹਨ, ਉਹ ਬਖਸ਼ ਲੈਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਅਗਮ ਅਤੇ ਅਗਾਧ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਣ ॥੨੪॥

ਜਥਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਨ ਸੀਪ ਉਲੀਚੈ। ਤਾਰੇ ਜਿਮ ਅਸੰਖ ਨਭਿ ਬੀਚੈ।
ਤਥਾ ਕਥਾ ਗੁਰ ਬਰਨੈ ਕੋਨ। ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖਨ ਸੁਖ ਭੋਨ ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਸਿੱਪੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਝਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਸੰਖਾਂ ਤਾਰੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕੋਣ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਦਾਤੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ॥੨੫॥

ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹਾਰੀ। ਸਿੱਖੀ ਹੁਇ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਭਾਰੀ।

ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ। ਪਾਇ ਕਥਾ ਤੇ ਪੁਰਵਹਿੰ ਸਾਰਥ ॥ ੨੬ ॥

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੨੬॥

ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸਾਰੇ। ਕਹੋਂ ਕਥਾ ਗੁਰ ਕੀ ਵਿਸਤਾਰੇ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਪਹਾਰੀ। ਦਿੱਲੀ ਪਠਯੋ ਵਕੀਲ ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ॥੨੭॥

ਤਿਨ ਕਹਿ ਪਠਯੋ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਪਾਸ। 'ਖਰਚੇ ਦਰਬ ਕਾਜ ਹੁਇ ਰਾਸ।

ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟ ਸੂਬੇ ਸੁਧ ਲਿਖੀ। ਤਉ ਜਾਇ ਐਸੀ ਕੁਛ ਦਿਖੀ ॥ ੨੮ ॥

ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, "ਧਨ ਖਰਚੇ ਤਾਂਕਿ ਕੰਮ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ। ਸੂਬੇ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਐਸੀ ਗੱਲ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੨੮॥

ਪਠਹਿ ਨ ਸੈਨ ਬਿਨਾ ਧਨ ਲੀਨੇ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਇਕ ਦ੍ਰੈ ਵਾਰ ਪਤੀਨੇ।

ਭੀਮਚੰਦ ਸਭਿ ਸੰਗ ਬਿਚਾਰਾ। ਦੈਬੇ ਹਿਤੁ ਧਨ ਸੰਚਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥

ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਧਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸੈਨਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ, ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੈਂ ਪਰਥ ਲਿਆ ਹੈ।" ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰੀਏ ॥੨੯॥

ਸਭਿ ਤੇ ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਪਠਿ ਦੀਨਿ। ਬਿਨਤੀ ਲਿਖੀ ਅਧਿਕ ਬਠਿ ਦੀਨ।

'ਜੇ ਨਹਿ ਕਰਿ ਹੈ ਸ਼ਾਹ ਸਹਾਇ। ਤੇ ਹਮ ਅਲਬ ਲੇਹਿ ਕਿਸ ਬਾਇ? ॥ ੩੦ ॥

ਸਭ ਪਾਸੋਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਨੁੱਖ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ, ਬੜੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖੀ, "ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਆਸਰਾ ਲਵਾਂਗੇ? ॥੩੦॥

ਸਦਾ ਆਸਰਾ ਬਡੇ ਹਮਾਰੇ। ਤੁਮ ਸਮ ਸੂਬੇ ਸੁਖਦ ਉਦਾਰੇ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਪਠੀ ਬਨਾਇ। ਲਾਖ ਰਜਤਪਣ ਜਮਾ ਕਰਾਇ ॥ ੩੧ ॥

ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵੱਡੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਏ ॥੩੧॥

ਬੈਠਿ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਭਨੈ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਆਵਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਨ ਹਿਤ ਜੰਗ।

ਲਰਹਿ, ਗੁਰੂ ਕੋ ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਸੇ। ਤੁਮ ਬੈਠੇ ਪਿਖਿ ਲੇਹੁ ਤਮਾਸੇ ॥ ੩੨ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਹਾ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੈਨਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਬੈਠ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵੇਖ ਲਵੋ ॥੩੨॥

ਦੇਨੋ ਦਰਬ ਸਫਲ ਹੀ ਜਾਨੋ। ਨਿਤ ਕੋ ਜੰਗ ਮਿਟਹਿ ਹਿਤ ਠਾਨੋ।

ਇਮ ਕਹਿ ਨਿਜ ਮਹਿ ਹਰਖ ਉਪਾਵੈ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਦਲ ਕਬਿ ਆਵੈ ॥ ੩੩ ॥

ਧਨ ਦੇਣਾ ਸਫਲਾ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਨਿਤ ਦਾ ਜੰਗ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਮੁਕ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਭਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫੌਜ ਆਵੇਗੀ॥੩੩॥

ਦਿੱਲੀ ਮਹਿੰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਧਨ ਜਾਇ। ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਦਿਯੋ ਸਮੁਦਾਇ।

ਕਰਿ ਲਾਲਚ ਤਿਨ ਸਗਰੋ ਲੀਨਿ। ਸੈਨਾ ਪਠਨ ਮਨੋਰਥ ਕੀਨਿ॥ ੩੪॥

ਧਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਸੈਨਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੩੪॥

ਦੀਨਾਬੇਗ ਮੁਗਲ ਅਹੰਕਾਰੀ। ਮਨਸਬ ਜਿਸ ਕੋ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰੀ।

ਤਿਸਹਿ ਬੁਲਾਇ ਕੀਨਿ ਸਨਮਾਨਾ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਦੇ ਕਾਜ ਬਖਾਨਾ॥ ੩੫॥

ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਇਕ ਹੰਕਾਰੀ ਮੁਗਲ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨਾ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਸਤਰ ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ॥੩੫॥

ਕਾਹਲੂਰ ਕੀ ਦੂਣ ਸਿਧਾਰੋ। ਤਹਿ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੋ।

ਕੁਛਕ ਸੈਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਜ਼ੂਰ। ਪਾਇ ਰਖਯੋ ਤਿਸ ਦੇਸ ਫਤੂਰ॥ ੩੬॥

ਕਾਹਲੂਰ ਦੀ ਦੂਣ ਵਲ ਜਾਓ, ਓਥੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸੈਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਫਤੂਰ ਪਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ॥੩੬॥

ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਆਯਹੁ ਪਰਵਾਨਾ। ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਤਹਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ।

ਦੂਸਰ ਪੈਡੇ ਖਾਂ ਉਮਰਾਇ। ਤਿਸ ਕੋ ਤਿਮ ਹੀ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਇ॥ ੩੭॥

ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।" ਦੂਸਰਾ ਉਮਰਾਵ ਪੈਡੇ ਖਾਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ॥੩੭॥

ਤਿਹ ਸਮ ਇਹ ਭੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ। ਸਾਦਰ ਚਵਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੀ।

ਸ਼ਾਹੁ ਤਰਫ ਤੇ ਬਖਸਿਸ਼ ਕਰੀ। ਦੋਨਹੁ ਤਜਾਰ ਭਏ ਬਿਧਿ ਖਰੀ॥ ੩੮॥

ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਵਾਂਗ ਇਹ ਵੀ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਬਖਸਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ॥੩੮॥

ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁ ਬਰੂਦ ਬਰਤਾਈ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਇਮ ਫੌਜ ਸਜਾਈ।

ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਛੋਰਾ। ਮਗ ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਨ ਕੀ ਓਰਾ॥ ੩੯॥

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰੂਦ ਵਰਤਾਇਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਫੌਜ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਗਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਦੂਣ ਦੇ ਰਸਤੇ ਚਲ ਪਏ॥੩੯॥

ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਤਿ ਚਲਹਿ ਅਗਾਰੀ। ਛੁਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨਨਿ ਫਰਰੇ ਭਾਰੀ।

ਦੈ ਉਮਰਾਵ ਬੀਰ ਹੰਕਾਰੀ। ਬਿੱਦਯਾ ਅਧਿਕ ਖਤੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੀ॥ ੪੦॥

ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਫਰਰੇ ਝੂਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਉਮਰਾਵ ਹੰਕਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ। ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਾਹਰ ਸਨ॥੪੦॥

ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਾਵਤਿ ਮਗ ਡੇਰੇ। ਆਵਤਿ ਭਏ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਨੇਰੇ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਚੈ ਕਰਿ ਤਯਾਰ। ਲੈ ਕਰਿ ਸੈਨਾ ਚੈ ਅਸਵਾਰ॥ ੪੧॥

ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪੜਾਅ ਕਰਦੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ॥੪੧॥

ਕੇਤਿਕ ਮਜ਼ਲ ਅਗਾਰੀ ਜਾਇ। ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਮਿਲੇ ਹਰਖਾਇ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਰਾਇ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲ ਮਿਲਾਇ॥ ੪੨॥

ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਕਹਿਲੂਰੀ ਰਾਇ ਅਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ॥੪੨॥

ਮਦਨਪਾਲ ਸਿਰਮੌਰੀ ਗਯੋ। ਦੇ ਬਹੁ ਭੇਟ ਮੇਲ ਤਬਿ ਕਿਯੋ।
ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਸਕਲ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਤ ਧੂਮ ਉਠਾਈ॥ ੪੩॥

ਫਿਰ ਮਦਨਪਾਲ ਸਿਰਮੌਰੀ ਗਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੇਟਾਂ ਦੇ ਕੇ ਮੇਲ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ, 'ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਊਧਮ ਮਚਾਇਆ ਹੈ॥੪੩॥

ਨਹਿੰ ਚਾਕਰ ਨਰ ਬੀਰ ਨ ਕੋਈ। ਇਤ ਉਤ ਤੇ ਮਿਲਿ ਭਾ ਦਲ ਸੋਈ।
ਲਰ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਫੁਰਵਾਵਹੁ। ਰਹੈ ਤ ਅਪਨੀ ਆਨ ਮਨਾਵਹੁ॥ ੪੪॥

ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਰਬੀਰ ਮਨੁੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ, ਏਧਰੋਂ ਉਧਰੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਦਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾਹੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀ ਈਨ ਮੰਨਵਾਵੋ॥੪੪॥

ਬਰਜਹੁ, ਨਹਿੰ ਫਤੂਰ ਇਤ ਪਾਵੈ। ਹਮ ਪਰ ਅਪਨੋ ਦਲ ਨ ਚਢਾਵੈ।
ਖੇਤੀ ਕਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨ ਕਰੈ। ਅਪਨੇ ਨਗਰ ਬਾਸ ਕੋ ਧਰੈ॥ ੪੫॥

ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਜੋ ਕਿ ਏਧਰ ਫਤੂਰ ਨਾ ਪਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਦਲ ਨਾ ਚੜਾਵੇ। ਖੇਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਸਾ ਰੱਖੋ॥੪੫॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਮੁਝਾਵਤਿ ਲਯਾਏ। ਰੋਪਰ ਤੇ ਚਢਿ ਆਗੂ ਧਾਏ।
ਕੀਰਤਪੁਰਿ ਕੋ ਉਲਾਂਘੇ ਫੇਰ। ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਹੋਯਹੁ ਨੇਰ॥ ੪੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਲਿਆਏ, ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਆਏ। ਫੇਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ॥੪੬॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸਤਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੭॥



ਅਧਿਆਇ ਅਠਵਾਂ

ਦੀਨਾਬੇਗ ਤੇ ਪੈਡੇ ਖਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ

ਦੋਹਰਾ- ਉਲਘੇ ਕੀਰਤਪੁਰੀ ਤੇ ਦੁੰਦਭਿ ਬਿੰਦ ਬਜਾਇ।
ਪਹੁੰਚੀ ਖਬਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਚਮ੍ਰੁ ਤੁਰਕ ਕੀ ਆਇ ॥ ੧ ॥

ਕੀਰਤਪੁਰ ਲੰਘ ਕੇ ਨਗਾਰੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵਜਾਏ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਤੁਰਕ ਦੀ ਸੈਨਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ॥੧॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ- 'ਸਭਿ ਸੈਲਪਤੀ ਕਰਿਕੈ ਪੁਕਾਰ। ਬਹੁ ਦਯੋ ਦਰਬ ਦਿੱਲੀ ਮਝਾਰ।

ਆਨੇ ਚਢਾਇ ਹਯ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਉਮਰਾਇ ਦੋਇ ਹਿਤ ਕਰਨ ਰਾਰ ॥੨॥

'ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪੁਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜ-ਸਵਾਰ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ' ॥੨॥

ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਦੀਨੋ ਉਚਾਰ। 'ਸਭਿ ਚਢਹਿ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ।

ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਜੰਗ ਤੁਰਕਾਨ ਸੰਗ। ਧਰਿ ਖਰ ਖਤੰਗ ਪੂਰਹੁ ਨਿਖੰਗ ॥੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਜੰਗ ਹੈ। ਤੇਜ ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਛੱਡੋ' ॥੩॥

ਤਤਕਾਲ ਡਾਰਿ ਜੀਨਨਿ ਤੁਰੰਗ। ਕਸਿ ਕਮਰ ਲੀਨਿ ਤੂਰਨ ਤੁਫੰਗ।

ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਯੋ ਰਣਜੀਤ ਗਾਜ। ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਜਾਨਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਾਜ ॥੪॥

ਤੁਰਤ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ ਤੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੱਸ ਕੇ ਤੁਰਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ। ਛੋਟੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉੱਠੇ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੀ ਗੱਜਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਾਣ ਲਿਆ ॥੪॥

ਗੁਲਕਾਂ ਬਰੂਦ ਬਰਤਾਇ ਬਿੰਦ। ਤੋੜੇ ਧੁਖਾਇ ਬੀਰਨਿ ਬਿਲੰਦ।

ਚਢਿ ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਵਹਿਰ ਆਇ। ਜਿਤ ਸੁਨੇ ਤੁਰਕ ਤਿਤ ਸਮੁਖ ਜਾਇ ॥੫॥

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰੂਦ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੋੜੇ ਧੁਖਾਏ। ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਜਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤੁਰਕ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ॥੫॥

ਕਸਿ ਕਸਿ ਤੁਫੰਗ ਗੁਲਕਾਨਿ ਮਾਰਿ। ਰੁਕਿਯੰਤਿ ਅੱਗ੍ਰ ਰਿਪੁ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ।

ਜਬਿ ਛੁਟੀ ਸ਼ਲਖ ਤੁਰਕਾਨ ਜਾਨਿ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸੰਭਾਰਿ ਬਨਿ ਸਾਵਧਾਨ ॥੬॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਵੈਰੀ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਜਦ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਜਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ॥੬॥

ਇਕ ਬਾਰਿ ਪਰੇ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਾਇ। ਮੋਰਨ ਮਨਿੰਦ ਘੋਰਨ ਫੰਧਾਇ।

ਕਰਿ ਹਲਾਹੂਲ ਕੜਕੀ ਕਮਾਨ। ਬਹੁ ਐਚਿ ਐਚਿ ਮੁਚਕੰਤਿ ਬਾਨ ॥੭॥

ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਇਕੇ ਵਾਰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਮੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਲਾਹੂਲ ਕਰਦੀਆਂ ਕਮਾਨਾਂ ਕੜਕੀਆਂ ਤੇ ਕਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ॥੭॥

ਅਸ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ ਬੀਰ। ਰਣ ਭੂਮ ਆਇ ਬਹੁ ਸਿੰਘ ਭੀਰ।

ਗਨ ਤੁਪਕ ਚਲੀ ਇਕ ਬਾਰਿ ਐਸ। ਭੁਜਿਯੰਤਿ ਧਾਨ ਬਿਚ ਭਾਠ ਜੈਸ॥੮॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸੂਰਬੀਰ, ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਿਤਰ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੇ ਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲੀਆਂ ਮਾਨੋ ਭਠਿਆਰਾ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਦਾਣੇ ਭੁੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੮॥

ਬਰਛੇ ਭ੍ਰਮਾਇ ਕਰਿ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ। ਧਸਿ ਅੰਗ ਜਥਾ ਬਲਮੀਕ ਮਾਰ।

ਭਟ ਗਿਰਤਿ ਹਯਨ ਤੇ ਉਬਲ ਕੋਇ। ਗੁਲਕਾਨ ਸੰਗ ਫੁਟਿ ਸੀਸ ਜੋਇ॥੯॥

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬਰਛੇ ਭੰਵਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਧੱਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਵਰਮੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਧੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਛੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਧਸਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਸੂਰਬੀਰ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿਰ ਪਾਟ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੯॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਆਯੋ। ਇਨੈ ਆਦਿ ਸਿੰਘਾਂ। ਮਨੋ ਕੋਪ ਸਿੰਘਾਂ॥੧੦॥

ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਆਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਦਿ ਸਿੰਘ, ਮਾਨੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਗੱਜਿਆ ਹੋਵੇ॥੧੦॥

ਚਲੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ। ਬਿਖੀਚੈ ਸਰੀਖੇ। ਬਡੇ ਸੇਲ ਠੇਲੇ। ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲੇ॥੧੧॥

ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਸੱਪਾਂ ਵਰਗੇ ਨੇਚੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਉਲਟ ਉਲਟ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੧॥

ਗੁਰੂ ਤਯਾਰ ਹੋਏ। ਰਿਪੂ ਜਾਨਿ ਢੋਏ। ਕਰਾਚੋਲ ਪਾਯੋ। ਨਿਖੰਗੀ ਸੁਹਾਯੋ॥੧੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋਏ, ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਵੈਰੀ ਨੇੜੇ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰ ਪਾਈ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੱਥੇ ਨੇ ਵੀ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ॥੧੨॥

ਕੁਦੰਡੰ ਸੰਭਾਰਾ। ਕਠੋਰੰ ਉਦਾਰਾ। ਮੰਗਾਯੋ ਸੁ ਨੀਲਾ। ਸਿੰਗਾਰਯੋ ਛਬੀਲਾ॥੧੩॥

ਧਨੁੱਖ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਸਖਤ ਸੀ। ਫਿਰ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਗਾਰਿਆ॥੧੩॥

ਚਢਯੋ ਤਾਤਕਾਲਾ। ਰਿਪੂ ਪੁੰਜ ਕਾਲਾ। ਜਿਗਾ ਸੋ ਕਲੰਗੀ। ਸੁਹਾਵੈ ਉਤੰਗੀ॥੧੪॥

ਤੁਰਤ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਸਨ। ਜਿਗਾ ਤੇ ਕਲੰਗੀ ਦਸਤਾਰ ਉਤੇ ਉੱਚੀ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਸੀ॥੧੪॥

ਨਗਾਰਾ ਬਜਾਯੋ। ਦੁਚੋਬੈ ਲਗਾਯੋ। ਹਯੰਹੀਨ ਜੇਈ। ਚਲੇ ਸਿੰਘ ਤੇਈ॥੧੫॥

ਨਗਾਰੇ ਨੂੰ ਵਜਾਇਆ ਤੇ ਦੋ ਚੋਟਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਜਿਹੜੇ ਪੈਦਲ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਸਿੰਘ ਚਲ ਪਏ॥੧੫॥

ਸੁ ਕੰਧੈ ਤੁਫੰਗਾ। ਮਹਾਂ ਬੇਗ ਸੰਗਾ। ਲਘੂ ਏਕ ਨਾਰਾ। ਤਿਸੀ ਵਾਰ ਪਾਰਾ॥੧੬॥

ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਲਾ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਪਾਰ ਕੀਤਾ॥੧੬॥

ਲਰਾਈ ਮਚਾਈ। ਇਤੈ ਉੱਤ ਜਾਈ। ਕਦੇ ਵਾਰ ਆਵੈਂ। ਕਦੇ ਪਾਰ ਜਾਵੈਂ॥੧੭॥

ਏਧਰ ਓਧਰ ਜਾ ਕੇ ਲੜਾਈ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੧੭॥

ਸੁ ਤਾਮੋ ਦਿਖਾਏ। ਮਨੋ ਬਾਜ਼ ਆਏ। ਤਥਾ ਸਿੰਘ ਧਾਏ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਏ ॥੧੮॥

ਕਦੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮਾਸ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਜਿਵੇਂ ਬਾਜ਼ ਆਏ ਹੋਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਰਤਾ ਵੀ ਨਾ ਡਰੇ ॥੧੮॥

ਭਯੋ ਭੇਰ ਭਾਰੀ। ਪਰੀ ਭੂਰ ਮਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਲੋਹ ਮਾਚਾ। ਰਜੰ ਸ਼੍ਰੋਣ ਰਾਚਾ ॥੧੯॥

ਭਾਰੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪਈ। ਮਹਾਨ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕਿਆ, ਪੂੜ ਵਿਚ ਲਹੂ ਰਚ ਗਿਆ ॥੧੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਪੰਚਹੁੰ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ ਜਬਿ ਅਰੁ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ।

ਸਲਿਤਾ ਦਲ ਤੁਰਕਾਨ ਕੋ ਅਰੇ ਸੈਲ ਸਮ ਧੀਰ ॥ ੨੦ ॥

ਪੰਜੇ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਜਦ ਨਦੀ ਵਰਗੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਲ ਅੱਗੇ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਧੀਰਜ ਧਰ ਕੇ ਅੜ ਖਲੋਤੇ ॥੨੦॥

ਤਿਸ ਨਾਰੇ ਕੇ ਪਾਰ ਹੀ ਰੋਕਯੋ ਦਲ ਸਮੁਦਾਇ।

ਗਿਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨ, ਥਿਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਪਾਇ ॥ ੨੧ ॥

ਉਸ ਨਾਲੇ ਦੇ ਪਾਰ ਹੀ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਵੈਰੀ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ ਤੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੨੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛਾਂਦ- ਚਲੈਂ ਯੋਂ ਤੁਫੰਗੀ। ਭਟੰ ਅੰਗ ਭੰਗੀ। ਹਯੰ ਤੇ ਉਬਲੈਂ। ਨਹੀਂ ਅੰਗ ਹੱਲੈਂ ॥੨੨॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਨ-ਭੰਨ ਕੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਖਰੇ ਘਾਵ ਝੱਲੈਂ। ਪਿਛਾਰੀ ਨ ਚੱਲੈਂ। ਬਕੈਂ 'ਮਾਰ ਮਾਰਾ'। ਬਡੋ ਹੇਲ ਡਾਰਾ ॥੨੩॥

ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ਖਮ ਝੱਲਦੇ ਸਨ, ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ, ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ ॥੨੩॥

ਥਿਰੇ ਸਿੰਘ ਝੱਲੈਂ। ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਹੱਲੈਂ। ਤਫੰਗੀ ਚਲਾਵੈਂ। ਤੁਰੰਗੀ ਫੰਧਾਵੈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਸਿੰਘ ਵੀ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਝੱਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹਿਲਦੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਘੋੜੇ ਟਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੨੪॥

ਜਿਸੀ ਕੋ ਤਕਾਵੈਂ। ਤਿਸੀ ਕੋ ਗਿਰਾਵੈਂ। ਦਸੰ ਬੀਸ ਗੇਰੇ। ਥਿਰੇ ਔਰ ਹੇਰੇ ॥੨੫॥

ਜਿਸ ਵੱਲ ਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਬੱਲੇ ਡੇਗ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਦਸ ਵੀਹ ਡੇਗ ਕੇ, ਖਲੋ ਕੇ ਹੋਰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਮਰੇ ਹੇਰਿ ਬੀਰੰ। ਕਿਤੇ ਹੋਤਿ ਭੀਰੰ। ਘਨੇ ਗੇਰਿ ਘੇਰੇ। ਕਿਤੇ ਪੇਟ ਫੋਰੇ ॥੨੬॥

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਈ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਕਾਇਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਡੇਗੇ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਵਿੱਡ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ॥੨੬॥

ਕਿਤੇ ਅੰਗ ਤੇਰੇ। ਕਿਤੇ ਛੂਛ ਦੋਰੇ। ਭਏ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਬੇਰੇ। ਮਹਾਂ ਡੋਰ ਭੋਰੇ ॥ ੨੭ ॥

ਕਿਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਦੌੜ ਪਏ। ਵੈਰੀ ਕਮਲੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੜੇ ਡੋਰ ਭੋਰੇ ਹੋ ਗਏ ॥੨੭॥

ਤਬੈ ਪੈਡ ਖਾਨਾ। ਹੰਕਾਰੀ ਮਹਾਂਨਾ। ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਸੁ ਬਾਨਾ। ਨ ਕੋਊ ਸਮਾਨਾ ॥੨੮॥

ਕਮਾ

ਤਦ ਪੈਡਾ ਖਾਨ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ॥ ੨੮ ॥

ਤਬੈ ਦੇਖਿ ਜੁੱਧਾ। ਰਿਦੈ ਕੀਨਿ ਕ੍ਰੁੱਧਾ। ਤਬੈ ਅੱਗੁ ਆਯੋ। ਸੁ ਉਚੈ ਸੁਨਾਯੋ ॥੨੯॥

ਬੰਦੂਕ

ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਦਿੱਤੀ ਸੁਣਾਇਆ ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਦੀਨ ਮਜਬ ਕੋ ਜੁੱਧ ਇਹ ਹਮ ਜੂਝਨਿ ਕੋ ਆਇ।

ਗੁਰੂ ਤੁਮਾਰੇ ਬਡ ਬਲੀ ਮੋ ਕਹੁ ਬਹੁਤ ਸੁਨਾਇੰ ॥ ੩੦ ॥

ਪੱਸਦ

'ਦੀਨ ਮਜਬ ਦਾ ਇਹ ਯੁੱਧ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਬਲਵਾਨ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ॥੩੦॥

ਗੋਲੀ

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ- ਲਰੋਂ ਤਾਂਹਿ ਸੰਗਾ। ਪਿਖੇ ਮੋਹਿ ਜੰਗਾ। ਅਬੈ ਆਪ ਆਵੈ। ਸੁ ਹਾਥੰ ਦਿਖਾਵੈ ॥੩੧॥

ਰਸ

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਾਂਗਾ, ਮੇਰਾ ਯੁੱਧ ਵੇਖੋ, ਉਹ ਹੁਣ ਆਪ ਆਉਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ॥੩੧॥

ਗੱਜ

ਦਿਖੈ ਮੋਰ ਹਾਥਾ। ਲਰੈਂ ਬਾਨ ਸਾਥਾ। ਅਹੈ ਚਾਹ ਮੋਰੀ। ਲਰੋਂ ਨਾਂਹਿ ਔਰੀ ॥੩੨॥

ਮੇਰੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ, ਅਸੀਂ ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਾਂਗੇ, ਮੇਰੀ ਇਹੋ ਚਾਹਤ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ ॥੩੨॥

ਪਿਖੇ ਤੀਰ ਬਿੱਦਯਾ। ਕਰੈਂ ਬੀਰ ਭਿੱਦਯਾ। ਜਬੈ ਬਾਕ ਗਾਏ। ਇਤੇ ਬੀਚ ਆਏ ॥੩੩॥

ਨੇ ਵ

ਮੇਰੀ ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵੇਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਦਾ ਹਾਂ।" ਜਦ ਪੈਡਾ ਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੩੩॥

ਅਲੰਕਾਰ ਚਾਰੂ। ਦਿਪੈ ਰੂਪ ਭਾਰੂ। ਸੁ ਨੀਲਾ ਕੁਦਾਯੋ। ਸਬੈ ਮੈਂ ਸੁਹਾਯੋ ॥੩੪॥

ਸਿੰਗ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਣੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ ॥੩੪॥

ਗੁਰੂ ਬਾਕ ਭਾਖਾ। 'ਸੁਨੋਂ ਖਾਨ ਮਾਖਾ ! ਮਹਾਂ ਸ਼ੌਰੁ ਮੇਰਾ। ਬਿਜੈ ਜੰਗ ਹੇਰਾ ॥੩੫॥

ਬੜੀ

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, 'ਹੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਖਾਨ! ਸੁਣੋ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਹੈਂ, ਜੰਗ ਜਿੱਤਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਦਿਖੈਂ ਹਾਥ ਤੇਰੇ। ਸਹੋ ਬਾਨ ਮੇਰੇ। ਕਰੋ ਵਾਰ ਆਈ। ਬਿਸੂਰੈਂ ਪਿਛਾਈ ॥੩੬॥

ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰੋ, ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰ ਕਰੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਛਤਾਏਂਗਾ ॥੩੬॥

ਸੁਨੀ ਪੈਡਖਾਨਾ। ਦਿਲੇਰੀ ਮਹਾਂਨਾ। ਰਿਦੈ ਬੀਚ ਜਾਨਾ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਨਾ ॥੩੭॥

ਉਸ

ਜਦ ਪੈਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਮਹਾਨ ਦਲੇਰੀ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥੩੭॥

ਅਰੈ ਮੋ ਅਗਾਰੀ। ਸਹੈ ਤੀਰ ਭਾਰੀ। ਕਿ ਜੈ ਹੈ ਪਲਾਈ। ਜਬੈ ਬਾਨ ਖਾਈ ॥੩੮॥

ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਅੜਨਗੇ ਤੇ ਭਾਰੀ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਗੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਜਦ ਮੇਰਾ ਬਾਣ ਖਾਧਾ" ॥੩੮॥

ਕਹਯੋ ਉੱਚ ਵਾਕੰ। 'ਕਿਜੈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਕੰ। ਹਿੰਦੂ ਕੇਰੀ ਪੀਰੰ ! ਅਹੋ ਬੀਰ ਧੀਰੰ ! ॥੩੯॥

ਫਿਰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ ਕਰੋ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪੀਰ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਧੀਰਜਮਈ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋ ॥੩੯॥

ਲਗੈ ਵਾਰ ਮੇਰਾ। ਹਯੰ ਦੇਹਿ ਗੇਰਾ। ਬਚੈਂ ਗੇ ਨ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਬਿਧੋਂ ਏਕ ਬਾਨਾ ॥੪੦॥

ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਲਗੇਗਾ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਬਚਣਗੇ। ਇਕੋ ਬਾਣ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿਆਂਗਾ ॥੪੦॥

ਦੌਹਰਾ- ਮਮ ਖਤੰਗ ਬਡ ਜ਼ਾਲਮੀ ਕਰਦਮ ਗਰਦ ਸ਼ਿਤਾਬ।

ਬਿਨਾ ਜਤਨ ਜਿਮ ਮਰਦਬੇ ਬਿਨਸੈ ਫੂਲ ਗੁਲਾਬਿ ॥ ੪੧ ॥

ਛੇਤੀ ਹੀ ਗਰਦ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਬਾਣ ਵੱਡਾ ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯਤਨ ਬਗੈਰ ਹੀ ਕੇਵਲ ਮਲਣ ਨਾਲ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਈਦਾ ਹੈ' ॥੪੧॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ- ਸੁਨਿ ਗੁਰੂ ਤਬਹਿ ਉੱਤਰ ਬਖਾਨਿ। 'ਅੱਬਲ ਸੁ ਵਿੰਗਾਰੇ ਆਪ ਆਨਿ।

ਅੱਵਲ ਸੁ ਵਾਰ ਕਰਦਮ ਬਨੰਤਿ। ਇਹੁ ਰੀਤ ਜੰਗ ਕੀ ਭਟ ਲਖੰਤਿ ॥੪੨॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਵੰਗਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸੂਰਬੀਰ ਜੰਗ ਦੀ ਇਹੋ ਰੀਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ" ॥੪੨॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਠਾਨ ਚਮਕਯੋ ਬਿਲੰਦ। ਦਲ ਦੁਉ ਦਿਖਤਿ ਹੁਇ ਕੋ ਨਿਕੰਦ ?।

ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਲਖੈਂ ਹਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਖਾਨ। ਗੁਰ ਸੰਗ ਜੁਟਯੋ, ਨਹਿੰ ਦੇਹਿੰ ਜਾਨ ॥੪੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਠਾਣ ਬੜਾ ਚਮਕਿਆ, ਦੋਵੇਂ ਦਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, "ਕਿਹੜਾ ਮਰਦਾ ਹੈ?" ਸਭ ਸਿੰਘ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਖਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਭਿੜਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ ॥੪੩॥

ਸਭਿ ਤੁਰਕ ਭਨਹਿੰ 'ਇਹ ਬਲਿ ਮਹਾਂਨ। ਭਟ ਲਖਹਿੰ ਸੁ ਵਿੱਦਯਾਵਾਨ ਖਾਨ।

ਜਬਿ ਤਜਹਿ ਤੀਰ ਗੁਰ ਬਚੈਂ ਨਾਂਹਿ। ਅਬਿ ਫਤੇ ਹੋਹਿ ਹਮ ਜੰਗ ਮਾਂਹਿ ॥੪੪॥

ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਇਹ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ ਤੀਰ ਛੱਡੇਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਣਗੇ ਨਹੀਂ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਹੁਣੇ ਹੀ ਫਤਹਿ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ" ॥੪੪॥

ਬਖਤਰ ਦੁਉਨ ਕੇ ਅੰਗ ਸੰਗ। ਦੋਨਹੁ ਪ੍ਰਹਾਰ ਜਾਨਹਿੰ ਖਤੰਗ।

ਬਾਂਛਤਿ ਬਿਸਾਲ ਦੋਨਹੁ ਸੁ ਜੰਗ। ਦੈ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਭੰਗ ॥੪੫॥

ਚਰਾਬਖਤਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਨੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ॥੪੫॥

ਹਤਿ ਬਲੀ ਚੁਫੇਰੇ ਫੇਰਿ ਖਾਨ। ਗੁਰ ਦਿਸ਼ਿ ਤਕਾਇ ਬਗਰਾਇ ਬਾਨ।

ਐਚਯੋ ਕੁਦੰਡ ਕਰਿ ਲੱਛ ਭਾਲ। ਹੁਇ ਸਮੁਖ ਤਯਾਗ ਦੀਨਸਿ ਕਰਾਲ ॥੪੬॥

ਤੀਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਗੜ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਵਿਕਰਾਲ ਤੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੪੬॥

ਬਡ ਬੇਗ ਸੰਗ ਸੁੰਕਯੋ ਛੁਟੰਤਿ। ਜਨੁ ਸਰਪ ਕੁਲੀ ਤੱਛਕ ਲਸੰਤਿ।

ਗੁਰੂ ਤੇਜ ਹਾਥ ਬਹਿਕਾਇ ਦੀਨਿ। ਬਡ ਹੁਤੋ ਸਬਿੱਦਯਕ ਸਰਬ ਚੀਨ ॥੪੭॥

ਸ੍ਰੀ
-->

ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ੁਕਦਾ ਹੋਇਆ ਤੀਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਮਾਨੋ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਤੱਛਕ ਨਾਗ ਚਮਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੇਜ ਨੇ ਹੱਥ ਕੰਬਾ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਡਾ ਵਿਦਿਆਵਾਨ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ॥੪੭॥

ਕ)

ਸਰ ਤਉ ਲਗਯੋ ਨਹਿੰ ਬੀਚ ਭਾਲ। ਛੁਇ ਕਾਨ ਸਾਥ ਪੁਨ ਅੱਗੂ ਚਾਲ।

ਪਿਖਿ ਗੁਰੂ ਕਹਤਿ ਕਿਹ ਨਿਕਟ ਸੀਖ ?। ਬਡ ਤੀਰਮਦਾਜ਼ ਨ ਅਪਰ ਦੀਖ ॥੪੮॥

ਬੰ

ਫਿਰ ਵੀ ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਕੰਨ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਤੀਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥੪੮॥

ਚੁਕ ਗਯੋ ਰਹਿ ਪਛਤਾਵ ਭੂਰ। ਸਭਿ ਗਯੋ ਨਿਫਲ ਜੇਤਿਕ ਗ਼ਰੂਰ।

ਅਬਿ ਫੇਰ ਵਾਰਿ ਦੂਸਰ ਕਰੇਹੁ। ਨਹਿੰ ਰਹਿ ਮਾਖਤਾ ਹੇਰਿ ਲੇਹੁ ॥੪੯॥

ਧੰ

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚੁਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਫਿਰ ਤੇਰਾ ਪਛਤਾਵਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤੇਰਾ ਸਾਰਾ ਘੁਮੰਡ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਵਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਭਾਵ, ਰੰਜ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਮਾਨ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ' ॥੪੯॥

ਗੋ

ਸੁਨਿ ਕੈ ਪਠਾਨ ਹੁਇ ਲਾਜ ਲੀਨ। ਨਹਿੰ ਕਹਤਿ ਬਾਤ ਮੁਖ ਮੋਨ ਕੀਨਿ।

ਉਰ ਮੈਂ ਬਿਸੁਰਿ ਕਰਕੈ ਬਿਚਾਰ। ਕਯਾ ਭਯੋ ਮੋਹਿ ਗਾ ਨਿਫਲ ਵਾਰ ॥੫੦॥

ਗੰ

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਠਾਣ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਖ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਨਿਕਲੀ ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖੂਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, "ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਗਿਆ ਹੈ" ॥੫੦॥

ਹਯ ਕੋ ਧਵਾਇ ਗੁਰ ਭਾਖਿ ਫੇਰ। 'ਕਰਿ ਵਾਰ ਖਾਨ ਪੁਨ ਦੁਤਿਯ ਬੇਰ'।

ਪੁਭੁ ਵਾਰ ਵਾਰ ਤਿਹ ਕੋ ਸੁਨਾਇ। 'ਮਨ ਰਖਹੁ ਨਾਹਿ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਦਾਇ' ॥੫੧॥

ਨੰ

ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪਠਾਣ! ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਦੂਸਰਾ ਵਾਰ ਕਰੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, "ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਰੱਖੋ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰ ਲਵੋ" ॥੫੧॥

ਤਬਿ ਪੈਂਡਖਾਨ ਚਪਿ ਕਹਤਿ ਬੈਨ। 'ਸਨਮੁਖ ਨ ਹੋਤਿ ਮੁਹਿ ਲਾਜ ਨੈਨ।

ਮੈਂ ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਇਮ ਬਾਨ ਤਯਾਗ। ਤੁਮ ਜਿਯਤ ਦਿਖਹੁ ਨਹਿੰ ਕਿਤਹੁ ਲਾਗ ॥੫੨॥

ਫੰ

ਤਦ ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਨੇ ਖਿੱਝ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੈ॥੫੨॥

ਬਹੁ ਕਰਾ ਭਯਾਸ ਤਿਸੁ ਕੋ ਧਿਕਾਰ। ਇਸ ਵਖਤ ਚੁਕਯੋ ਦੁਇ ਦਲ ਮਝਾਰ।

ਹੁਇ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਏਕ ਵਾਰ। ਪਰ ਕਹਤਿ ਅਬੈ ਤੁਮ ਬਾਰਬਾਰ ॥੫੩॥

੧

ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਚੁਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਇਕ ਵਾਰ ਹੀ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੂਸਰਾ ਵਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ॥੫੩॥

ਤੁਮਰੇ ਵਚੰਨ ਕੋ ਵਾਰ ਦੂਜ। ਕਰਿਬੋ ਬਨਯੋ, ਹਹੁ ਦੀਹ ਪੂਜ।

ਨਹਿੰ ਕਰਹੁ ਨਾਹਿ, ਇਹ ਲਖਹੁ ਆਇ। ਸਵਧਾਨ ਆਪ ਹੂਜਹਿ ਬਨਾਇ ॥੫੪॥

੧

ਤੁਸੀਂ ਸਮੂਹ ਦੇ ਪੂਜਨੀਕ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਉੱਪਰ ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਬਾਣ ਆਇਆ ਹੀ ਜਾਣੋ, ਆਪ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਵੋ' ॥੫੪॥

ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੁਦੰਡ ਲੀਨਸਿ ਕਠੋਰ। ਭਾਬਾ ਮਝਾਰ ਸਰ ਕਾਇ ਘੋਰ।

ਬਾਗਰ ਧਸਾਇ ਬਿਚ ਪਨਚ ਫਾਗ। ਕਰਿ ਸਿਸਤ ਐਚਿ ਕਰ ਸ਼੍ਰੇਣ ਲਾਗ ॥੫੫॥

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਭੱਬੇ ਵਿਚੋਂ ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ ਕੀਓਆ ਤੇ ਚਿੱਲੇ ਦੇ ਗੋਫੀਏ ਵਿਚ ਚੜਾ ਕੇ ਏਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਖਿਚਿਆ ਕਿ ਹੱਥ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਗੇ ॥੫੫॥

ਬਖਤਰ ਸਰੀਰ ਆਛਾਦ ਹੇਰਿ। ਨਹਿ ਨਗਨ ਅੰਗ ਜਿਤ ਹਨਹਿ ਫੇਰ।

ਬਹੁਰੇ ਬਿਸਾਲ ਸੁਭ ਭਾਲ ਜਾਨਿ। ਤਕ ਕੈ ਮਹਾਨ ਬਲ ਜੁਤਿ ਪਠਾਨ ॥੫੬॥

ਸੰਜੋਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ ਅੰਗ ਨੰਗਾ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਤੀਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰੇ। ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਵੇਖ ਕੇ, ਪਠਾਣ ਨੇ ਮਹਾਨ ਬਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ॥੫੬॥

ਸਮ ਸਰਪ ਛੋਰਿ ਤੀਖਨ ਖਤੰਗ। ਜਿਸ ਬੇਗ ਬਹੁ ਤੀਖਨ ਸੁਢੰਗ।

ਖਪਰਾ ਦਰਾਜ਼ ਖਰ ਸਾਨ ਲਾਗ। ਸੁੰਕਯੋ ਸੁ ਜਾਤਿ ਜਬਿ ਖਾਨ ਤਯਾਗ ॥੫੭॥

ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਗ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਤੇ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਲੰਮਾ ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਸਾਨ ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾਨ ਨੇ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਕਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ॥੫੭॥

ਲਟਪਟੀ ਸ਼ਾਲ ਗੁਰ ਸਿਰ ਲਪੇਟ। ਤਿਹ ਛੋਰ ਸਾਥ ਕਰਿ ਤੀਰ ਭੇਟ।

ਉਪਰ ਉਠਾਇ ਗਾ ਅੱਗੂ ਦੂਰ। ਬਿਸਮਾਇ ਰਹੇ ਦਲ ਦੁਹਨਿ ਸੂਰ ॥੫੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਰੋਸ਼ਮ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰ ਤੇ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਉਸ ਪੱਲੇ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ॥੫੮॥

ਭੂਬਯੋ ਪਠਾਨ ਬਹੁ ਲਾਜ ਮਾਂਹਿ। ਤੁਰਕਾਨ ਬਿਖੈ ਬਡ ਨਾਮ ਜਾਂਹਿ।

ਢਿਗ ਅੱਗੂ ਲੱਛ ਬਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬੀਰ। ਮੁਝ ਕੋ ਪ੍ਰਚਾਰ ਥਿਰਤਾ ਸਪੀਰ ॥੫੯॥

ਪਠਾਣ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਉਹ ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਵਿਚਾਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਰੀ ਸੂਰਮਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੈ ਤੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਖਲੋ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੫੯॥

ਸਦ ਹੈਛ ਕਰਨ ਬਿੱਦਯਾ ਬਿਸਾਲ ! ਨਹਿ ਸਰਯੋ ਕਾਰ ਜਬਿ ਜੰਗ ਕਾਲ।

ਅਬਿ ਵਾਰਿ ਤਿਨਹੁੰ ਕਹੁ ਬਨਹਿੰ ਦੇਨਿ। ਜਿਮ ਕਿਯੇ ਜੰਗ ਮਹਿੰ ਦੇਨਿ ਲੇਨਿ ॥੬੦॥

ਮੈਂ ਸਦਾ ਆਪਣੀ ਧਨੁੱਖ ਵਿਦਿਆ ਤੇ ਘੁਮੰਡ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਰ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵਾਰ ਦੇਣਾ ਲੈਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ॥੬੦॥

ਚੋਥੀ ਗੁੰਤ ਦਾ ਅਠਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੮॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਨੌਵਾਂ

ਪੈਡਾ ਖਾਨ ਬੱਧ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਬਿਧਿ ਹਤਿ ਕੈ ਖਾਨ ਸਰ ਰਹਯੋ ਰਿਦੈ ਪਛੁਤਾਇ।

ਆਦਿਕ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਤੇ ਦੇਖਤਿ ਰਣ ਬਿਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਖਾਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਰਹੇ ॥੧॥

ਭੁਜੰਗ ਛੰਦ- ਰਹਯੋ ਖਾਨ ਠਾਂਢੇ ਬਡੀ ਲਾਜ ਪਾਏ। ਪਿਥੈਂ ਬੀਰ ਸਾਰੇ ਜਥਾ ਜੰਗ ਦਾਏ।

ਦੁਊ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਅਰੀਲੇ ਬਿਸਾਲੇ। ਦੁਊ ਸੈਨ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕੁਦੰਡ ਸੰਭਾਲੇ ॥੨॥

ਬੜਾ ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਖਾਨ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਦੇ ਦਾਅ ਪੇਚ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਬਹੁਤ ਅੜਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਕਠੋਰ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਸੰਭਾਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੨॥

ਦੁਊ ਤੇਜ ਘੋਰੇ ਕਰੇ ਓਜਵਾਰੇ। ਦੁਊ ਤੀਰ ਬਿੱਦਯਾ ਗ਼ਰੂਰੀ ਕਰਾਰੇ।

ਦੁਊ ਜੰਗ ਜੇਤਾ ਕਰੇ ਜੀਤ ਆਸਾ। ਦੁਊ ਜੰਗ ਕੋ ਪੁੰਜ ਦੇਖੈਂ ਤਮਾਸਾ ॥੩॥

ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਘੋੜੇ ਬੜੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤੀਰ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਕਰੜੇ ਗ਼ਰੂਰ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਬੈ ਫੇਰ ਨੀਲਾ ਡੰਦਾਯੋ। ਖਰੋ ਖਾਨ ਕੇ ਸਾਬ ਉਚੇ ਅਲਾਯੋ।

‘ਹਤੈਂ ਤੀਰ ਤੋਹੀ ਦਿਜੈ ਵਾਰ ਮੇਰਾ। ਕਰਯੋ ਓਜ ਜੇਤੋ ਪਿਖਯੋ ਸਰਬ ਤੇਰਾ’ ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਨੀਲੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਇਆ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ਖਾਨ ਨੂੰ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, ‘ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਦੇਵੋ, ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ’ ॥੪॥

ਸੁਨੇ ਖਾਨ ਬੋਲਯੋ ‘ਲਿਜੈ ਵਾਰਿ ਦੋਈ। ਜਥਾ ਮੈਂ ਕਰੇ ਆਪ ਕੇ ਸਾਬ ਸੋਈ।

ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਬੋਲੇ ‘ਨਹੀਂ ਦੋਇ ਲੇ ਹੈ। ਅਹੈ ਏਕ ਨੀਕੋ ਕਹੈਂ ਬੀਰ ਜੇ ਹੈ’ ॥੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਵਾਰ ਲੈ ਲਵੋ, ਜਿਹੜੇ ਮੈਂ ਦੇ ਵਾਰ ਆਪ ਦੇ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ।’ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਬੋਲੇ, ‘ਅਸੀਂ ਦੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਲੈਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਉਹ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ੫ ॥

ਦੋਹਰਾ- ਫਿਰਕਤਵਾਰ ਸੁ ਮੁਰਦਮਹਿ ਹੋਤਿ ਹਰਮੈ ਖੋਰ।

ਯਾਂਤੇ ਪਲਟਾ ਹਮ ਕਰੈਂ ਇਕ ਖਤੰਗ ਕਹੁ ਛੋਰਿ ॥ ੬ ॥

ਮਰਦਾਂ ਵਿਚ ਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਰ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਹਰਮਖੋਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਤੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ’ ॥੬॥

ਸਾਬਾਸ ਛੰਦ- ਇਮ ਕਹਿ ਫੇਰਿਯ। ਗੁਰਹਯ ਪ੍ਰੇਰਿਯ। ਬਨ ਸਵਧਾਨਹਿ। ਗਹਿ ਇਕ ਬਾਨਹਿ ॥੭॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨੂੰ ਫੜਿਆ ॥੭॥

ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਖਾਨਹਿ। ਫੇਰਿ ਕਿਕਾਨਹਿ। ਬਖਤਰ ਬੰਧਿਯ। ਗੁਰਸਰ ਸੰਧਿਯ ॥੮॥

ਖਾਨ ਨੇ ਫਿਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੇਰਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੰਜੋਆਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ ॥੮॥

ਸਭਿ ਤਨੁ ਛਾਦਿਯ। ਕਿਤ ਨ ਦਿਖਾਦਿਯ। ਜਿਤ ਸਰ ਮਾਰਹਿ। ਤਨ ਨ ਨਿਹਾਰਹਿ ॥੯॥

ਖਾਨ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ ਨੰਗਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਤੀਰ ਮਾਰ ਸਕਣ, ਨੰਗਾ ਸਰੀਰ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ॥੯॥

ਬਖਤਰ ਸੰਗਹਿ। ਲਿਪਟਹਿ ਅੰਗਹਿ। ਮਹਿਦ ਪਠਾਨਹਿ।

ਕਿਤ ਹਨਿ ਬਾਨਹਿ? ਫਿਰਿ ਫਰਿ ਹੇਰਤਿ। ਹਯ ਬਰ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ॥੧੦॥

ਸੰਜੋਆਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਵੱਡੇ ਪਠਾਣ ਦੇ ਤੀਰ ਕਿੱਥੇ ਮਾਰੀਏ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਤੱਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਣ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ ॥੧੦॥

ਧਨੁ ਸਰ ਜੋਰਿਯ। ਕਰਿ ਕਰ ਜੋਰਯ। ਲਛ ਨਹਿ ਟੋਰਿਯ। ਇਮ ਨਹਿ ਛੋਰਿਯ ॥੧੧॥

ਧਨੁੱਖ ਨਾਲ ਤੀਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਭਦਾ, ਲਕਸ਼ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਉਹ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ॥੧੧॥

ਫਿਰ ਬਹੁ ਦੇਖਤਿ। ਨਗਨ ਪਰੇਖਤਿ। ਪਿਖਿ ਜਬਿ ਨੀਕਹਿ। ਸ਼੍ਰੋਨ ਨਜੀਕਹਿ ॥੧੨॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਦੇਖਿਆ, ਨੰਗਾ ਸਥਾਨ ਲੱਭਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਜਦ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ॥੧੨॥

ਨਗਨ ਸੁ ਬੋਰਿਯ। ਗੁਰ ਜਬਿ ਟੋਰਿਯ। ਤਹਿ ਤਕਿ ਬਾਨਹਿ। ਸ਼ਿਸਤ ਨਿਸ਼ਾਨਹਿ ॥੧੩॥

ਬੋੜਾ ਥਾਂ ਨੰਗਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਉਹ ਨੰਗਾ ਸਥਾਨ ਲੱਭ ਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਿਸਤ ਲਾਈ ॥੧੩॥

ਖਰ ਖਪਰਾ ਧਰਿ। ਧਨੁ ਗੁਨ ਮੈਂ ਭਰਿ। ਕਰਖਤਿ ਆਛਯ। ਛੋਰਨ ਬਾਛਯ ॥੧੪॥

ਤੇਜ ਤੀਰ ਫੜ ਕੇ, ਧਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੧੪॥

ਸਰਪ ਸਮਾਨਹਿ। ਛੁਟਤਿ ਪਯਾਨਹਿ। ਢਿਗ ਬਲ ਕਾਨਯ। ਲਗਤਿ ਸੁ ਬਾਨਯ ॥੧੫॥

ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਉਹ ਕੰਨ ਲਾਗੇ ਨੰਗੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਾ ॥੧੫॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ-ਲਗਯੋ ਬਾਨ ਕਾਨੰ ਨਜੀਕੰ ਬਿਸਾਲਾ। ਗਿਰਯੋ ਭੂਮ ਮੈਂ ਖਾਨ ਕੀਨੇ ਉਤਾਲਾ।

ਗਯੋ ਭਾਜ ਘੋਰਾ ਜਬੈ ਛੁਛ ਹੋਵਾ। ਪਰਯੋ ਬੀਰ ਭਾਰੋ ਚਮੁੰ ਦੋਨ ਜੋਵਾ ॥੧੬॥

ਪੈੜੇ ਖਾਨ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਲਾਗੇ ਬਾਣ ਬੜੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਾ, ਖਾਨ ਝੱਟ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਦ ਘੋੜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਵਾਰੀ ਰਹਿਤ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਦੋਵਾਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਸੈਫ ਖੈਚੀ ਬਡੀ ਤਾਤਕਾਲਾ। ਭਏ ਸੀਸ ਉਪੈ ਖਰੇ ਕੈ ਉਤਾਲਾ।

ਪਿਖੇ ਭੀਮ ਰੂਪੰ ਭਯੋ ਖਾਨ ਭੀਰਾ। ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਨਯੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਤੇ ਅਧੀਰਾ ॥੧੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰਤ ਵੱਡੀ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਲਈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੈਂਡਾ ਖਾਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਜਾ ਖਲੋਤੇ।
ਭੀਮ ਰੂਪੀ ਖਾਨ, ਕਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਧੀਰਜ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਡਰ ਮੰਨਿਆ ॥੧੭॥

ਭਨੇ ਦੀਨ ਬੈਨੋ 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਖੀਜੈ। ਮਹਾਂ ਤੇਗ ਤੀਖੀ ਨ ਗ੍ਰੀਵਾ ਕਟੀਜੈ।

ਪ੍ਰਭੂ ਫੇਰ ਬੋਲੇ 'ਪਠਾਨਾ ਸੰਭਾਲੋ। ਅਬੈ ਰਾਖਬੇ ਕੋ ਲਖਯੋ ਕੌਨ ਕਾਲੋ ? ॥੧੮॥

ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਮਹਾਨ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਗਲ ਨਾ ਕੱਟੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ
ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਪਠਾਣ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ, ਹੁਣ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ॥੧੮॥

ਕਰੋ ਯਾਦ ਕਲਮਾ ਲਖੋ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤਾ। ਮਹਾਂ ਬਾਨ ਘਾਵੈ ਬਚੈ ਨਾਕਦੰਤਾ।

ਇਮੰ ਬੋਲਤੇ ਸੈਫ ਸਾਫੰ ਚਲਾਈ। ਜੁਦੋ ਹੁੰਡ ਤੇ ਮੁੰਡ ਕੀਨੋ ਤਦਾਈ ॥੧੯॥

ਹੁਣ ਕਲਮੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅੰਤ ਨੇੜੇ ਵੇਖੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਰ ਦਾ ਜਖਮ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ
ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ ਤੇ ਪਠਾਣ ਦਾ ਸਿਰ ਅਤੇ ਧੜ ਵੱਖ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ॥੧੯॥

ਜਬੈ ਮਾਰਿ ਲੀਨੋ ਭਏ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਦੀਨੰ। ਫਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇਖਿ ਆਨੰਦ ਕੀਨੰ।

ਬਜੇ ਦੀਹ ਬਾਜੇ ਸੁ ਧੌਸੇ ਪੁੰਕਾਰੇ। ਅਪੋ ਆਪ ਮੈਂ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਬਕਾਰੇ ॥੨੦॥

ਜਦ ਪੈਂਡਾ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਦੀਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫਤਹਿ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ।
ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਉੱਠੇ ਤੇ ਧੌਸੇ ਪੁੰਕਾਰ ਉੱਠੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਾਂਕੇ ਬੀਰ ਜੈਕਾਰੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ ॥੨੦॥

ਕਿਨੂ ਖੱਗ ਖੈਚੇ ਬਡੇ ਬਾਢ ਵਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਜੂਝੇ ਜੁਝਾਰੇ ਕਰਾਰੇ।

ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਕੋ ਮਾਰਿਕੈ ਏਕ ਬਾਰੀ। ਮਿਲੀ ਦੋਨ ਸੈਨਾ ਭਿਰੇ ਭੇਰ ਭਾਰੀ ॥੨੧॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿੱਚ ਲਈਆਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁਝਾਰੂ ਸੂਰਮੇ ਜੁਝ ਗਏ। ਇਕ ਵਾਰ
ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਭੇੜ ਹੋਇਆ ॥੨੧॥

ਤਮਾਂਚੇ ਕਰਾਚੋਲ ਨੇਜੇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਗਿਰਜੇ ਸ਼੍ਰੋਨ ਭੂਮੰ ਦਬਜੇ ਖੇਹ ਸਾਰੇ।

ਧਕਾਧੱਕ ਧੀਰੰ ਹਥਾਵੱਥ ਹੋਏ। ਕਿਨੈ ਮਾਰਿ ਸਾਂਗੀ ਸੁ ਬੀਰੰ ਪਰੋਏ ॥੨੨॥

ਪਸਤੋਲ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨੇਜਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਲਹੂ ਵਿਛ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਘੱਟਾ ਨੱਪ
ਗਿਆ। ਧੀਰਜਵਾਨ ਯੋਧੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਧੱਕਦੇ ਹੋਏ ਹੱਥੋਂ-ਹੱਥੀਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਰਛੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ
ਸੂਰਬੀਰ ਪਰੋ ਲਏ ॥੨੨॥

ਪਿਖਯੋ ਭੀਮ ਜੁੱਧੰ ਨ੍ਰਿਪੰ ਭੀਮਚੰਦੰ। ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਾਰੀ ਜਿ ਔਰੈ ਨਰਿਦੰ।

ਪਲਾਏ ਪਹਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਜਾਮੇ। ਪਿਖੈਂ ਸੈਂਕਰੇ ਬੀਰ ਕੋ ਜੰਗ ਧਾਮੇ ॥੨੩॥

ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ। ਸਾਰੇ
ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਗਏ ਤੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਜੰਮ ਸਕੇ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ
ਲੜਦੇ ਵੇਖਿਆ ॥੨੩॥

ਬਡੇ ਹੋਲ ਘਾਲਾ ਸਭੈ ਸਿੰਘ ਧਾਏ। ਮਨੋ ਬਿੰਦ ਮਿਰਗਾਨ ਪੈ ਸਿੰਘ ਆਏ।

ਅਰੇ ਜੋ ਮਰੇ, ਭਾਜ ਚਾਲੇ ਸੁ ਬਾਚੇ। ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਾਰੀ ਮਹਾਂ ਰੋਸ ਰਾਚੇ ॥੨੪॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਭੱਜ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ, ਮਾਨੋ ਅਣਗਿਣਤ ਹਿਰਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਖੋਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਜਿਹੜੇ ਅੜ ਗਏ ਸੇ ਮਰ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸੇ ਬਚ ਗਏ। ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਸੂਰਬੀਰ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੨੪॥

ਫਿਰੈਂ ਮਾਸ ਖਾਤੇ ਸਮੂਹਿ ਸ੍ਰਿਗਾਲਾ। ਗਨੰ ਸ੍ਰਾਨ ਭੱਖਹਿ ਪੁਕਾਰੈਂ ਕਰਾਲਾ।
ਬਡੇ ਗਿਰਝ, ਕਾਕੰ, ਉਡੈਂ ਗੈਨ ਮਾਂਹੀ। ਨਚੀ ਜੋਗਨੀ ਸੀਸ ਬਾਰੰ ਖਿੰਡਾਹੀਂ॥੨੫॥

ਗਿੱਦੜਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਕੁੱਤੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਭੁੱਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਵੱਡੀਆਂ ਗਿਰਝਾਂ ਅਤੇ ਕਾਂ ਅਕਾਸ਼ 'ਤੇ ਉੱਡ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੋਗਨੀਆਂ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਨੱਚ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੨੫॥

ਪਰੀ ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਦੇਖੀ ਘਨੇਰੀ। ਕਟੇ ਹਾਥ ਪੈਰੰ ਸਮੂਹਿ ਬਿਖੇਰੀ।
ਪਠਾਣੀ ਚਮ੍ਰੁ ਮੋਗੁਲਾਣੀ ਮਰੀ ਹੈ। ਰਹੀ ਜੀਵਤੀ ਜੰਗ ਦੇਖੇ ਡਰੀ ਹੈ॥੨੬॥

ਬਹੁਤ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਲੋਥਾਂ ਪਈਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਪੈਰ ਸਾਰੇ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਠਾਣੀ ਤੇ ਮੁਗਲਾਣੀ ਫੌਜ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਜੀਉਂਦੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਜੰਗ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਡਰੀ ਹੋਈ ਹੈ॥੨੬॥

ਹੁਤੇ ਦੀਨ ਬੇਗੰ ਲਗਯੋ ਘਾਇ ਅੰਗੇ। ਪਿਛਾਰੀ ਹਟਯੋ ਭੀਮ ਦੇਖੇ ਭੁਜੰਗੇ।
ਲਰੈ ਕੋਨ ਫੇਰੰ ਗਏ ਹਾਰ ਦੋਊ। ਬਿਲੋਕੈਂ ਪਲਾਏ ਬਿਰਯੋ ਹੈ ਨ ਕੋਊ॥੨੭॥

ਜਿਹੜਾ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਸੀ ਉਹ ਬੜਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਿਆਨਕ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਇਆ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਹੱਟ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕੋਣ ਲੜੇ ਜਦ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਕਮਾਂਡਰ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਗਏ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਖੜਾ ਨਾ ਹੋਇਆ॥੨੭॥

ਗਯੋ ਦੀਨ ਬੇਗੰ ਜਬੈ ਜੰਗ ਤਯਾਗੇ। ਬਿਨਾ ਧੀਰ ਜੋਧਾ ਅਪੋ ਆਪ ਭਾਗੇ।
ਪਿਛਾਰੀ ਪਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਨਾਂਹਿ ਛੋਰੈ। ਧਵਾਏ ਤੁਰੰਗਾਨਿ ਕੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਓਰੈ॥੨੮॥

ਜਦ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਜੰਗ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਧੀਰਜ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਯੋਧੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਤੇ ਘੋੜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ॥੨੮॥

ਓਪਈ- ਰੋਪਰ ਨਿਕਟ ਔਰ ਪੁਰਿ ਔਰ। ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਬਸੈ ਤਿਸ ਠੋਰ।
ਤਿਸ ਹੀ ਦਿਸ਼ਿ ਦਲ ਗਯੋ ਪਲਾਈ। ਜਾਹਿ ਖਾਲਸਾ ਪੀਠ ਦਬਾਈ॥੨੯॥

ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਹੋਰ ਨਗਰ ਵਸਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤੁਰਕ ਦਲ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਉਥੋਂ ਤਕ ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਾ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਮਾਰਤਿ ਜਾਤਿ ਭਜਾਵਤਿ ਜਾਤਿ। ਲੇਹਿੰ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ੱਸਤ੍ਰੁ ਭਟ ਘਾਤ।
ਵਧਯੋ ਅਧਿਕ ਮਨ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰਾ। ਕਾਤੁਰ ਬਡੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਹੇਰਾ॥੩੦॥

ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਭਜਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੜੇ ਬੁਲੰਦ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਰਕ ਦਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਡਰਪੋਕ ਵੇਖਿਆ॥੩੦॥

ਲੂਟਿ ਲੂਟਿ ਆਯੁਧ ਗਨ ਬਾਜ। ਅਪਰ ਸੈਨ ਕੋ ਸਕਲ ਸਮਾਜ।
ਮਾਰੇ ਪੁੰਜ ਰਹੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ। ਤਊ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਤਿ ਜਾਇ॥੩੧॥

ਬਹੁਤ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਲੁੱਟ ਲਏ ਤੇ ਸੈਨਾ ਦਾ ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਦ ਖਾਲਸਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੩੧॥

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਦੂਤ ਪਠਾਯੋ। ਜਾਤਿ ਖਾਲਸਾ ਸਕਲ ਹਟਾਯੋ।
ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਤੁਰਕ ਬਰਿ ਗਏ। ਤਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰਤਿ ਨਿਜ ਭਏ॥ ੩੨॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦੂਤ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ।
ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਨਗਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਵੜ ਗਏ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ॥੩੨॥

ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਹਟਿ ਸਾਰੋ। ਲੈ ਕਰਿ ਹਯਨਿ ਘਨੋ ਹਥਯਾਰੋ।
ਘਾਇਲ ਤੁਰਕ ਸੰਭਾਲੇ ਫੇਰੇ। ਲੈ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ ਅਪਨੇ ਡੇਰੇ॥ ੩੩॥

ਜਦ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਹਟ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਖੋਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਨਗਰ
ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ॥੩੩॥

ਸਰਬ ਹਿਰਾਸੇ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ। ਉਮਰਾਵਨ ਹਮ ਭਲੇ ਲਰਾਏ।
ਕਿਸਹੂੰ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹਿ ਰਹੀ। ਚਮੁੰ ਅਧਿਕ ਬਹੁ ਜੀਤ ਨ ਲਹੀ॥ ੩੪॥

ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ, "ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੜਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ
ਰਹੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਿੱਤ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ॥੩੪॥

ਦੀਨਾਬੇਗ ਸੁ ਘਾਇਲ ਪਰਯੋ। ਆਨ ਜਰਾਹ ਇਲਾਜੈ ਕਰਯੋ।
ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਪਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਕਰੇ॥ ੩੫॥

ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਘਾਇਲ ਪਿਆ ਸੀ, ਹੋਰ ਜਰਾਹ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ ਤੇ
ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ॥੩੫॥

ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਇਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ।
ਸੱਤ੍ਰੂ ਲੂਟ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚ ਸੁ ਧਾਮੇ। ਬਜੇ ਜੀਤ ਕੇ ਬਡੇ ਦਾਮਾਮੇ॥ ੩੬॥

ਖਾਲਸਾ ਹੱਟ ਕੇ ਏਧਰ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ
ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਜਿੱਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉੱਠੇ॥੩੬॥

ਮਿਲੇ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਅਲਾਯੋ।
'ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਲ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ। ਹਤਯੋ ਤੁਰਕ ਦਲ ਜੰਗ ਘਨੇਰਾ॥ ੩੭॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਏ ਤੇ "ਧੰਨ ਧੰਨ" ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ
ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਲੜ ਕੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ॥੩੭॥

ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਪੁਚਾਯਹੁ ਧੁਰੇ। ਕਹੇ ਆਪ ਕੇ ਹੇ ਪੁਭੁ ਮੁਰੇ।
ਨਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੈਦਾਨ, ਸੁ ਹੋਟੇ। ਮਿਲੇ ਤੁਰਕੜੇ ਇਮ ਮਤਿ ਖੋਟੇ॥ ੩੮॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੁਰ ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਹਾਂ,
ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮੱਤ ਦੇ ਖੋਟੇ ਤੁਰਕ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭੇ ਸਨ॥੩੮॥

ਲੇਤਿ ਰੁਲਾਇ, ਨ ਦੇਤੇ ਜਾਨਿ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਾਜੇ ਮੂਢ ਅਜਾਨ।
ਸਭਿ ਪਹਾਰੀਏ ਟਰ ਕਰਿ ਗਏ। ਸੈਲਨ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ ਭਏ॥ ੩੯॥

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਦਿੰਦੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਬਚ ਕੇ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੂਰਖ ਅਣਜਾਣ ਭੱਜੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਟਲ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ॥੩੯॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਪ੍ਰਭੂ ਬਖਾਨਾ। 'ਸਨੇ ਸਨੇ ਹਨੀਯਹਿ ਤੁਰਕਾਨਾ।
ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਸਿੰਘਨ ਹੋਵਹਿ ਵਾਧਾ। ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਤੁਰਕਨਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਾਧਾ' ॥੪੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, "ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ" ॥੪੦॥

ਅਪਨੇ ਘਾਇਲ ਸਿੰਘ ਉਠਾਏ। ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ ਸੁ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਏ।
ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਤਿਨ ਦੀਨੋ ਦਾਹੂ। ਆਵਤਿ ਭਏ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੂ ॥ ੪੧ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਘਾਇਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੪੧॥

ਕਵਿਯਨਿ ਬਿਜੈ ਕਵਿੱਤ ਬਨਾਏ। ਉਤਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬਿ ਆਨਿ ਸੁਨਾਏ।
ਅਧਿਕ ਜੀਤ ਕੇ ਗੀਤ ਗਵਾਏ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਗਰੇ ਨਰ ਹਰਖਾਏ ॥ ੪੨ ॥

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਜੈ ਕਬਿਤ ਬਣਾਏ, ਜਦ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਜਿੱਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੀਤ ਗਵਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੪੨॥

ਬੈਠਿ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਸਨ ਰਾਜੇ। ਸਰਬ ਖਾਲਸਾ ਦੇਖਤਿ ਗਾਜੇ।
ਮੰਗਲ ਕੀਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ। ਦੇਤਿ ਅਸੀਸ ਸਕਲ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਗੱਜਦਾ ਹੋਇਆ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ ॥੪੩॥

ਚੌਥੀ ਕੁੰਭ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੯॥

ਅਧਿਆਇ ਦਸਵਾਂ

ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ

ਦੋਹਰਾ- ਲੇ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੀ ਸਿੰਘ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਜਾਇ।
ਨਗਰ ਨਗਰ ਮਹਿੰ ਬਾਦ ਹੁਇ ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਿੰਘ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੇ ਜਿਥੇ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਗਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦੂਸਰੇ ਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਜਾਤਿ ਪਾਤਿ ਨਹਿੰ ਬੱਧਤ ਜੇਈ। ਕੇਸ਼ ਕਾਛ ਨਹਿੰ ਮਾਨਹਿੰ ਤੇਈ।
'ਭੱਦਣ ਹੋਤਿ ਸੁ ਬੰਸ ਹਮਾਰੇ। ਤਿਸ ਕੇ ਤਜਾਗ ਨ ਅੰਗੀਕਾਰੇ ॥ ੨ ॥

ਜਿਹੜੇ ਜਾਤ ਪਾਤ ਵਿਚ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਕੇਸ ਤੇ ਕੱਛ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, 'ਸਾਡੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਮੁੰਡਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ' ॥੨॥

ਸਿੱਖ ਕਦੀਮੀ ਹੈਂ ਗੁਰ ਕੇਰੇ। ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਕੀ ਲੇਤਿ ਘਨੇਰੇ।

ਕਰਦ, ਕੇਸ, ਕਛ, ਰਹਿਤ ਜੁ ਨਜਾਰੀ। ਸੋ ਨ ਕਰਹਿੰ ਹਮ ਅੰਗੀਕਾਰੀ ॥੩॥

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਦੀਮੀ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਹੈ। ਕਿਰਪਾਨ, ਕੇਸ, ਕੱਛ ਪਾ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਵਖਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ' ॥੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਹਠ ਕੋ ਕਰਤੇ। ਜਗ ਜੂਠਾਦਿਕ ਬਰਤਨ ਧਰਿਤੇ।

ਤਿਨ ਕਹੁ ਸਿੰਘ ਕਰਹਿੰ ਅਪਮਾਨਾ। ਨਜਾਰੇ ਭਏ ਖਾਨ ਅਰੁ ਪਾਨਾ ॥੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਹੱਠ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੰਬਾਕੂ ਆਦਿ ਕੁਰਹਿਤਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਖਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਨਿਕਟ ਰਹਿ ਸਿਖੀਅਹਿ ਸੀਖ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੈ ਤੇ ਭਿਨ ਦੀਖ।

ਜਗ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਸਾਰ ਨਿਕਾਰਾ। ਸੁਧਾ ਰਹਿਤ ਜਿਨ ਅੰਗੀਕਾਰਾ ॥੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਗਤ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਰਕ ਕਢਿਆ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੫॥

ਭਏ ਸਿੰਘ ਸੁਰ ਸੇ ਤਤਕਾਲਾ। ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੁਖ ਲਹਯੋ ਬਿਸਾਲਾ।

ਕੇਤਿਕ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਕੀ ਲਹਿ। ਸੇਵ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜਾਇੰ ਸਦਨ ਮਹਿੰ ॥੬॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੬॥

ਕੇਤਿਕ ਜੀਵਨ ਮਰਨੇ ਮਾਂਹਿ। ਸੰਗੀ ਭਏ ਤਬਹਿ ਗੁਰ ਨਾਹਿ।

ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਐਸੇ। ਉਪਬਨ ਮਹਿੰ ਤਰੁ ਸਿੰਚਤਿ ਜੈਸੇ ॥੭॥

ਕਈਆਂ ਨੇ ਜੀਉਣਾ ਮਰਨਾ ਗੁਰੂ ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤ ਖਾਲਸਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿੱਛ ਬਾਗ ਵਿਚ ਵੱਧਦਾ ਹੈ ॥੭॥

ਜਥਾ ਦੂਜ ਤੇ ਦੀਰਘ ਚੰਦ। ਦਿਨਪ੍ਰੀਤਿ ਹੋਵਹਿ ਤਥਾ ਬਿਲੰਦ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨਿ ਕੋ ਵਿਸਾਹੁ ਨਹਿੰ ਕਰੈ। ਆਗੇ ਅਰਤਿ ਤਿਸੈ ਸੰਗ ਲਰੈ ॥੮॥

ਜਿਵੇਂ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਦਿਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਅਗੇ ਅੜਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸਨ ॥੮॥

ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ ਉਚਿਤਾ ਰਿਪੁ ਕੇਰੀ। ਹੱਥਜਾਰਨਿ ਸੇ ਜੁਟ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਮਾਰਨ ਕੈ ਮਰਨੋ ਤਿਸ ਠੋਰ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਪਰਯੋ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਰੋਰ ॥੯॥

ਵੈਰੀ ਦੀ ਉੱਚਤਾ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਭਿੜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ॥੯॥

ਦਸ ਕੈ ਬੀਸ ਸਿੰਘ ਕਿਤ ਹੋਇ। ਤਹਾਂ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਕਰਿ ਸੋਇ।

ਮਿਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੋ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਸੁਖਦਾਨੀ ਕਹੁ ਦਰਸਨ ਪਾਵੈ॥ ੧੦ ॥

ਜਿਥੇ ਵੀ ਦਸ ਵੀਹ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਮਿਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਚਲ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਦੇ ਦਰਸਨ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੧੦॥

ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਹੁਇ ਮੇਲ ਇਕੱਤ੍ਰ। ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਮਿੱਤ੍ਰ।

ਜੋ ਮਰਿ ਜਾਵੈ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਵੈ। ਹੁਇ ਘਾਇਲ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਵੈ॥ ੧੧ ॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮੇਲ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਸਾਰੇ ਵਚਿੱਤਰ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਘਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੧੧॥

ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਦੇਤਿ। ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਨ ਮਹਿ ਬਨਹਿ ਸੁਚੇਤ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ ਉਠੇ ਰਣ ਕਰਿਬੇ। ਪੀਰਾ ਨਹੀਂ ਘਾਵ ਕੀ ਧਰਿਬੇ॥ ੧੨ ॥

ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਪੱਤਾ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜ਼ਖਮੀਂ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸ਼ਸਤਰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਉੱਠ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜ਼ਖਮ ਦੀ ਪੀੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੀ॥੧੨॥

ਕਾਰੀਗਰ ਅਨੇਕ ਬੁਲਵਾਏ। ਕਹਿ ਆਯੁਧ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਨਵਾਏ।

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਤੀਰ ਅਨਾਏ। ਖਰ ਖਪਰੇ ਫੋਲਾਦ ਕਰਾਏ॥ ੧੩ ॥

ਬਹੁਤ ਕਾਰੀਗਰ ਬੁਲਵਾਏ ਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰ ਬਣਵਾਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤੀਰ ਘੜਵਾਏ, ਫੋਲਾਦ ਦੇ ਬੜੇ ਤੇਜ਼ ਖਪਰੇ ਬਣਵਾਏ॥੧੩॥

ਸੇਲੇ ਗਨ ਅਧ ਚੰਦ੍ਰਾਕਾਰ। ਤੁੱਕੇ, ਮੀਨ ਮੁਖੇ, ਖਰ ਧਾਰ।

ਗਨ ਬਦਾਮਚੇ ਆਦਿਕ ਘਨੇ। ਏਕ ਮੁਹਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਸਨੇ॥ ੧੪ ॥

ਬਹੁਤ ਨੇਚੇ ਅਤੇ ਅੱਧੇ ਚੰਦ੍ਰਾਕਾਰ ਭਾਲੇ ਬਣਵਾਏ, ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਡਲੀ ਵਰਗੇ ਦੰਦੇਦਾਰ ਤੀਰ ਘੜਵਾਏ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਰਗੀ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਵੀ ਬਣਵਾਏ। ਕਈ ਬਦਾਮ ਵਰਗੀ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਬਣਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀ ਇਕ ਮੁਹਰ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ॥੧੪॥

ਬਾਨ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਗੁਰ ਬਨਵਾਏ। ਜਿਨ ਤੇ ਚਾਹਤਿ ਦੁਸ਼ਟ ਖਪਾਏ।

ਪੁਰਿ ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਤੇ ਦੂਰ। ਦੀਹ ਕਠੋਰ ਕੁਦੰਡਹਿ ਰੂਰ॥ ੧੫ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੀਰ ਬਣਵਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਖਤ ਤੇ ਸੋਹਣੇ ਧਨੁੱਖ ਮੰਗਵਾਏ॥੧੫॥

ਤਾਂਹਿ ਬਨਾਇ ਆਨਿ ਗੁਰ ਦੇਤਿ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਬਖਸਿਸ਼ ਕੋ ਲੇਤਿ।

ਕਿਤ ਜੇ ਤੋਮਰ, ਤਰ ਤਰਵਾਰੈਂ। ਆਨੈ ਕੋ ਦਰਸਨ ਅਬਿਚਾਰੇ॥ ੧੬ ॥

ਉਥੇ ਬਣਾ ਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਨੇਚੇ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਿੰਘ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਤੇ ਲੇ ਲੇ ਜਾਂਹਿ। ਰੀਝਹਿ ਮੋਜ ਦੇਤਿ ਗੁਰ ਤਾਂਹਿ।

ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬਨਹਿ ਤੁਫੰਗ। ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ॥ ੧੭ ॥

ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਰਚ ਖਰਚ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੀਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ, ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ॥੧੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ ਬਹਾਨੇ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਦੂਨ ਪਯਾਨੇ।
ਜਹਿ ਜਾਨਤਿ ਬੇਮੁਖ ਕੋ ਬਾਸਾ। ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਨਿ ਬਿਨਾਸਾ॥੧੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦੂਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਬੇਮੁਖਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੧੮॥

ਸਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਗੁਰ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ। ਨਿਕਸਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਸਸਤ੍ਰੁ ਗਹਿ ਭਾਰੀ।
ਸ਼ਕਤੀ, ਸੇਲੇ, ਸਾਂਗ, ਸਰੋਹੀ। ਅਰਹਿ ਆਨਿ ਖਲ ਮੂਰਖ ਦੌਹੀ॥੧੯॥

ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਭਾਰੀ ਸਸਤਰ ਫੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ। ਬਰਫੀਆਂ, ਭਾਲੇ, ਨੇਚੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਤਿਨ ਕਹੁ ਮਾਰਿ ਕੂਟ ਗੁਰ ਆਵੈ। ਕ੍ਰਿਖੀ ਸਕਲ ਕੀ ਕਹੀ ਕਰਾਵੈ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਢਹਿ ਖਾਲਸਾ ਦੂਣ। ਦਿਨ ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਦੂਨ ਚਗੂਣ॥੨੦॥

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਖਾਲਸਾ ਦੂਣ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਿਨ ਬ-ਦਿਨ ਦੂਣ ਵਿਚ ਦੂਣਾ ਚੋਗੂਣਾ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੨੦॥

ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਆਵਤਿ ਰੋਕੈ। ਸੋ ਤਤਕਾਲ ਸੋਕ ਅਵਿਲੋਕੈ।
ਗ੍ਰਾਮ ਦੁ ਤੀਨਕ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰੇ। ਕਰਜੋ ਬੇਹੁ ਘਰ ਢਾਹਤਿ ਸਾਰੇ॥੨੧॥

ਜਿਹੜਾ ਆਉਂਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਤੁਰਤ ਦੁਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਪਿੰਡ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਢਾਹ ਕੇ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ॥੨੧॥

ਯਾਂਤੇ ਪਰੀ ਧਾਂਕ ਜਹਿ ਕਹਾਂ। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨ ਕਹੈ ਕੁਛ ਕਹਾਂ।
ਬੀਚ ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ। ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗਰਜਿ ਉਚਾਰੀ॥੨੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਧਾਂਕ ਪੈ ਗਈ, ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਤਹਿ ਨੂੰ ਗੱਜ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੨੨॥

ਵਧੇ ਖਾਲਸਾ ਅਨਗਨ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ। ਧੂਮਧਾਮ ਕੋ ਘਾਲਤਿ ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ।
ਜੋ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਬਨਤਿ ਬਿਗਾਰੀ। ਹੁਤੇ ਦੀਨ ਰਹਿ ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰੀ॥੨੩॥

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖਾਲਸਾ ਅਣਗਿਣਤ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਉਹ ਬੜੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਘਾਲਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਗਾਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੀਨ ਰਹਿ ਕੇ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੨੩॥

ਸੋ ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੈ। ਸਸਤ੍ਰੁ ਆਪਣੇ ਸੰਗ ਸਜੈ ਕੈ।
ਸੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੋ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਬਦਹਿ ਨ ਕਾਹੂ॥੨੪॥

ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੇ, ਸਸਤਰ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਜਾ ਕੇ ਉਹ ਪਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਜੋ ਬੋਲਹਿ ਕਟੁ ਬਾਕ ਅਲਪ ਹੀ। ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ ਸੱਤ੍ਰ ਸੁ ਥਪਹੀ।
ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤਿ। ਪੁਨ ਹੋਵਹਿ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸੰਜੁਗਤ ॥ ੨੫ ॥

ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਕੜਵਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਸਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਠੱਪ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਸਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ॥੨੫॥

ਮਹਾਂ ਰੰਕ ਜੋ ਦੀਨ ਸਦਾਈ। ਜੋਧਾ ਬਨਹਿ ਨ ਮਿਟਹਿ ਕਦਾਈ।
ਜਿਨ ਕੈ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਨ ਕੋਈ। ਸੋ ਬਿੱਪੁਨ ਤੇ ਉੱਤਮ ਹੋਈ ॥ ੨੬ ॥

ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਦੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਯੋਧੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਕਦੀ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਤਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ॥੨੬॥

ਜਿਨ ਕੀ ਕੁਲ ਮੂਢਨਿ ਕੀ ਮਹਾਂ। ਅੱਖਯਰ ਭੇਵ ਨ ਜਾਨਹਿ ਕਹਾਂ।
ਸੋ ਪੰਡਤਿ ਪਵਿ ਪਵਿ ਤਬਿ ਬਨੇ। ਨਿਜ ਸਮਤਾ ਕਿਸ ਕੋ ਨਹਿ ਗਿਨੇ ॥ ੨੭ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਅੱਖਰ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਰੁਨਾ। ਪਾਇ ਭਲੇ ਜੁਗ ਚਾਰੋ ਬਰਨਾ।
ਇਮ ਗਾਦਰ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਬਨਾਏ। ਬਾਇਸ ਹੰਸੁ-ਚਾਲ ਸਿਖਰਾਏ ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਕਲਯੁਗ ਵਿਚ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿੱਦੜਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਏ ਹਨ ਤੇ ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲਣੀ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੨੮॥

ਮਿਹਨਤ ਕਰਹਿ ਮਜ਼ੂਰੀ ਪਾਵਹਿ। ਸੋ ਹਯ ਗਯ ਚਵਿ ਪੰਥ ਸਿਧਾਵਹਿ।
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਨ ਜਾਨਹਿ ਜੋਊ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੇ ਤਰਿ ਸੋਊ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਫ਼ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਕੋਨ ਕੋਨ ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਡਿਆਈ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਕਹਹਿ ਬਨਾਈ।
ਆਗੇ ਜਗ ਮਹਿ ਭਯੋ ਨ ਕੋਊ। ਇਮ ਉਪਕਾਰ ਕਰਹਿ ਜਗ ਜੋਊ ॥ ੩੦ ॥

ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਕੋਈ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹੇ। ਅੱਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜਗਤ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰੇ ॥੩੦॥

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਅਵਤਾਰ। ਕਰੇ ਤਿਨਹੁ ਭੀ ਬਡ ਉਪਕਾਰ।
ਬਿਦਤਿ ਅਹੈਂ ਜਗ ਨਾਹਿ ਨ ਛਾਨੇ। ਸੁਨਿ ਪਠਿ ਕਥਾ ਸੁਮਤਿ ਸਭਿ ਜਾਨੇ ॥ ੩੧ ॥

ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਅਵਤਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਉਪਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ, ਕੋਈ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸੁੱਸਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸੁਣ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ॥੩੧॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੇ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ। ਇਨਹੁ ਸਾਰਖੇ ਭੇ ਉਪਕਾਰਿ ਨ।
ਮੂਢ ਰੰਕ ਜੋ ਪੁਸ਼ਤਨ ਕੇਰੇ। ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਤਿਨਹੁ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਜੇ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ। ਇਨਹੁ ਸਾਰਖੇ ਭੇ ਉਪਕਾਰਿ ਨ।
ਮੂਢ ਰੰਕ ਜੋ ਪੁਸ਼ਤਨ ਕੇਰੇ। ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਤਿਨਹੁ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਪਰ ਯਥਾ ਯੋਗ ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਵਰਗੇ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਗ਼ਰੀਬ ਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਪਿਸਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ॥੩੨॥

ਜ਼ਾਹਰ ਮਹਾਂ ਜਗਤ ਮਹੁੰ ਸਾਰੇ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ ਪਰਮ ਉਦਾਰੇ।
ਜੇ ਮਹਿਮਾ ਲਖਿ ਪਰੇ ਨ ਸ਼ਰਨੀ। ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਨ ਲਖਿ ਗੁਰ ਕਰਨੀ॥੩੩॥

ਇਹ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਪਰਮ ਉਦਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਜਨਮ ਨਾ ਜਾਣੇ॥੩੩॥

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਖਨਿ ਕੀਨਾ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਛੀਨਾ।
ਅਸ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਜਾਨੈ ਜੋਇ ਨ। ਅਸ ਕ੍ਰਿਤਘਨੀ ਤਿਨੈ ਸਮ ਕੋਇ ਨ॥੩੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਰਗਾ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ॥੩੪॥

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖਦਾਤੇ। ਕਰਜੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਬਿਧਾਤੇ।
ਅਵਿਨੀ ਭਾਰ ਨਿਵਾਰਨ ਕਾਰਨ। ਰਚਜੋ ਬੈਰ ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਦਾਰੁਨ॥੩੫॥

ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੰਨ ਹਨ, ਵਿਧਾਤੇ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੌਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਵੈਰ ਪਾ ਲਿਆ॥੩੫॥

ਗਿਰਪਤਿ ਸੰਗ ਬ੍ਰਿਧਾਯਹੁ ਝੇਰੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਆਨਹਿੰ ਤੁਰਕ ਘਨੇਰੇ।
ਜਜੋ ਜਜੋ ਆਵਹਿੰ ਤਜੋ ਤਜੋ ਘਾਵਹਿੰ। ਇਹੀ ਬਜੋਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਨਾਵਹਿੰ॥੩੬॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜੇ ਵਧਾ ਲਏ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕ ਆਏ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਰਕ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਵਿਉਂਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਮਿਲਜੋ ਨ ਗੁਰ ਸਮ, ਕਰਹਿੰ ਕੁਕਾਜੇ।
ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਸੋ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰੇ। ਤੁਰਕ ਸ਼ਰਨਿ ਪਹੁੰਚਨਿ ਚਿਤ ਧਰੇ॥੩੭॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਂਗ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਠੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਕੇ ਪਹੁੰਚਣ॥੩੭॥

ਨਿਤ ਪੁਕਾਰ ਪਰਜਾ ਕੀ ਸੁਨੈ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਰਾਜੇ ਜਤਨਨਿ ਗੁਨੈ।
'ਦਿੱਲੀ ਚਲਹਿੰ ਕਹਹਿੰ ਅਹਿਵਾਲ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੂਬਾ ਰਿਸਹਿ ਬਿਸਾਲ॥੩੮॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਦਾ ਪਰਜਾ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। 'ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਬਾ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ॥੩੮॥

ਇਕ ਉਮਰਾਵ ਪੈਂਡ ਖਾਂ ਮਾਰਾ। ਦੀਨਬੇਗ ਘਾਯਲ ਕਰਿ ਡਾਰਾ।
ਸੈਨਾ ਦੀਰਘ ਮਾਰਿ ਪਲਾਈ। ਕਿਮ ਹਮਰੋ ਦਲ ਠਹਿਰ ਸਕਾਈ॥੩੯॥

ਇਕ ਪੈਂਡ ਖਾਂ ਉਮਰਾਵ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਦੀਨ ਬੇਗ ਉਮਰਾਵ ਚੜ੍ਹਮੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਾਰ ਕੇ ਭਜਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਸੈਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਠਹਿਰ ਸਕਦੀ ਸੀ॥੩੯॥

ਸ਼ਾਹੁ ਚਢਯੋ ਗਾ ਦੱਖਣ ਬਿਖੈ। ਇਹ ਸੂਬਾ ਸਗਰੀ ਬਿਧਿ ਲਿਖੈ।

ਹਮ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸਚਿਵ ਪਠਾਵਹਿ। ਗੁਰ ਜਬਰੀ ਕੋ ਸਰਬ ਸੁਨਾਵਹਿ॥੪੦॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਝ ਸੂਬਾ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਾਂਗੇ॥੪੦॥

ਰਿਸਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਧੂਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਪੁਨ ਲਸਕਰ ਭੇਜਹਿ ਇਤ ਜਾਲਾ।

ਤਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਛੁਰਵਾਇ। ਗੁਰ ਕੋ ਹਤਹਿ ਕਿ ਦੇਹਿ ਪਲਾਇ॥੪੧॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਏਧਰ ਬਹੁਤ ਲਸਕਰ ਭੇਜੇਗਾ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਭਜਾ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੪੧॥

ਤਬਿ ਠਹਿਰੈਗੋ ਰਾਜ ਹਮਾਰਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਬਿਚਾਰਾ।

ਭਏ ਤਜਾਰ ਦਿੱਲੀ ਕਹੁ ਜਾਨੇ। ਲਈ ਉਪਾਇਨ ਮੋਲ ਮਹਾਨੇ॥੪੨॥

ਤਦ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਉਪਹਾਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਲੈ ਲਏ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੦॥

ਅਧਿਆਇ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਬਿਧਿ ਦੁਖ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਕਰਤਿ ਮਿਲਤਿ ਗਿਰਰਾਜ।

ਤਬਿ ਹੰਡੂਰੀਏ ਸੁਨਿ ਸਕਲ ਕਰਨਿ ਪੁਕਾਰ ਕੁਕਾਜ॥ ੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤਦ ਹੰਡੂਰੀਆ ਰਾਜਾ ਇਸ ਖੇਟੇ ਕੰਮ ਭਾਵ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਆ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਇ ਮਿਲਯੋ ਤਿਹ ਕਾਲ। ਭਾਖਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਅਹਿਵਾਲ।

ਗੁਰ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਭਯੋ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਲੀਨਿ ਕੁਕਾਜੇ॥ ੨॥

ਉਹ ਵੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਰਾਜੇ ਡਰਦੇ ਹਨ, ਲੂਟ ਕੂਟ ਕੇ ਖੇਟਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੨॥

ਏਕ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੈਨ ਸਕੇਲੇ। ਤੀਨ ਲਾਖ ਗਿਨਤੀ ਹੁਇ ਮੇਲੇ।

ਕਹਾਂ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸਿੰਘ ਇਤੇਕ। ਜਿਸਤੇ ਰਹਿ ਮਵਾਸ ਗਹਿ ਟੇਕ॥ ੩॥

ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਏਨੇ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਆਸਰਾ ਫੜ ਕੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਗੇ॥੩॥

ਘੇਰਹਿ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਕਰਿ ਡੇਰੇ। ਨਹਿ ਅੰਤਰ ਕੁਛ ਜਮਾ ਘਨੇਰੇ।

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰਹਿ। ਨਾਹਿ ਤ ਹੇਲੇ ਘਾਲਿ ਗਢ ਮਾਰਹਿ ॥੪॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰੇ ਕਰਕੇ ਘੇਰ ਲਵੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗੇ ॥੪॥

ਜੇ ਐਸੇ ਹੀ ਕੁਛ ਬਨ ਜਾਇ। ਰਹੈ ਮਵਾਸ ਮਾਰ ਨਹਿ ਖਾਇ।

ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਪਾਸ ਪਧਾਰਨਿ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਹੈ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨਿ ॥ ੫ ॥

ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਆਕੀ ਰਹੇ ਤੇ ਮਾਰ ਨਾ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ ਯੋਗ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ॥੫॥

ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਨਹਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਕਬਿਹੂੰ। ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਕਰਿ ਗਮਨਹੁ ਅਬਿਹੂੰ।

ਗ੍ਰਾਮ ਸੈਂਕਰੇ ਗੁਜਰ ਬਾਸਾ। ਲਰਿਬੇ ਬਿਖੈ ਬਲੀ ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ੬ ॥

ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਲੜ ਕੇ ਰੱਜੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਸੈਂਕੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜਰ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਡਰ ਦੇ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਹਨ ॥੬॥

ਤਥਾ ਗ੍ਰਾਮ ਰੰਘਰ ਬਸਿ ਘਨੇ। ਸਭਿ ਕੋ ਗੁਰ ਦਲ ਦੇ ਦੁਖ ਹਨੇ।

ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ। ਹੋਇੰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਿਲਿ ਇਕ ਥਾਂਈ ॥ ੭ ॥

ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰੰਘੜ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਲ ਦੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਵੋ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਵੋ ॥੭॥

ਸੈਨ ਸਮੇਤ ਕਟੋਚਿ ਹਕਾਰਹੁ। ਜੰਮੂ ਤੇ ਬੁਲਾਇ ਸਤਿਕਾਰਹੁ।

ਨੂਰ ਪੁਰੇ ਕੋ ਰਾਜਾ ਆਵਹਿ। ਮੰਡਸਪਤੀ, ਭੁਟੰਤੀ ਧਾਵਹਿ ॥ ੮ ॥

ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਕਟੋਚੀਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ, ਜੰਮੂ ਤੋਂ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋ। ਨੂਰਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਵੇ, ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭੁਟੰਤੀ ਆਵੇ ॥੮॥

ਕੁੱਲੁ ਕੈਠਲ ਭੂਪ ਗੁਲੇਰੀ। ਆਇ ਦੜੇਲਨ ਪਤਿ ਚੰਦੇਰੀ।

ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਤੇ ਚਮ੍ਹੂ ਬਿਸਾਲਾ। ਨਿਪੁ ਬਿਸ਼ਹਰ ਤੇ ਸੁਭਟ ਕਰਾਲਾ ॥ ੯ ॥

ਕੁੱਲੂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਕੈਠਲ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਗੁਲੇਰੀਆ ਰਾਜਾ ਆਉਣ ਤੇ ਦੜੇਲਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦੇਰੀ ਆਵੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਹੈ। ਰਾਮਪੁਰ ਬਿਸ਼ਹਰ ਪਾਸ ਵਿਕਰਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ ॥੯॥

ਸੈਨ ਸਹਿਤ ਡਢਵਾਰੀ ਆਵਹਿ। ਸਭਿ ਸੋ ਲਿਖਹੁ ਕਿ ਭੂਪ ਬੁਲਾਵਹਿ।

ਜੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਨ ਮਿਲਿ ਹੈ ਆਈ। ਸੋ ਸਭਿ ਕੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਨ ਜਾਈ ॥ ੧੦ ॥

ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾ ਡਢਵਾਰੀ ਆਵੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਕਿ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆ ਕੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੦॥

ਕਰਿ ਉਦਯੋਗ ਪ੍ਰਥਮ ਤੂੰ ਆਪ। ਪੁਨ ਸਭਿ ਮਿਲਹਿ ਬਿਲੋਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ।

ਇਮ ਹੰਡੂਰੀਏ ਮਸਲਤ ਦੀਨੀ। ਭੀਮਚੰਦ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਦੀਨੀ ॥ ੧੧ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਉੱਦਮ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵੇਖ ਕੇ ਆ ਮਿਲਣਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਜੇ ਹੰਫ਼ਰੀਏ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਚਿੱਤ ਦੇ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਭ੍ਰਾਤਾ ! ਕਹਿੰ ਨੀਕੀ ਬਾਤਿ। ਅਬਿ ਲੋ ਹਮ ਨ ਲਰੇ ਭਲਿ ਭਾਂਤਿ।
ਸਭਿ ਇਕ ਬਲ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਜੇ ਲਰਹਿੰ। ਪੁਨ ਹਮ ਆਗੇ ਕੋਨ ਸੁ ਅਰਹਿ ॥੧੨॥

"ਹੇ ਭਰਾ ! ਸੁਣੋ, ਤੂੰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਨਹੀਂ ਲੜੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੋਣ ਅੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਅਪਰਨਿ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕਹਾਂ। ਚਿੰਤਾ ਪਰਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਮਹਾਂ।
ਤਵ ਉੱਦਮ ਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਨੈ। ਜੋ ਨ ਮਿਲਹਿ ਅਬਿ ਤਿਹ ਸਭਿ ਹਨੈ ॥੧੩॥

ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਕਹਾਂ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਉੱਦਮ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਬਣੇਗੀ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗੇ ॥੧੩॥

ਇਹ ਡਰ ਸਭਿ ਕੋ ਲਿਖਹੁ ਪਠਾਵਹੁ। ਗੁਰ ਪਰ ਹੈ ਮੁਹਿੰਮ, ਚਢਿ ਆਵਹੁ।
ਨਾਹਿ ਤ ਸਭਿ ਕੋ ਹੈ ਦੁਖਦਾਈ। ਲੇਹਿ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਛਿਨਾਈ ॥੧੪॥

ਇਹ ਡਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤੇ ਮੁਹਿੰਮ ਚਾੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਵੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਹੀ ਖੋਹ ਲਵੇਗਾ ॥੧੪॥

ਮਿਲਿ ਕੈ ਲਰਹੁ ਬਚਯੋ ਜੇ ਚਾਹਤਿ। ਨਤੁ ਕ੍ਰਿਖਿ ਲੂਟਹਿ ਗ੍ਰਾਮਨ ਦਾਹਤਿ।
ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਚਮੁੰ। ਤੂਰਨ ਮਿਲਹੁ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹਮੁੰ ॥੧੫॥

ਜੇ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਕੇ ਖੇਤੀ ਲੁੱਟ ਲੈਣਗੇ। ਯਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਕੇ, ਤੂਰਤ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੋ ॥੧੫॥

ਦੋਨਹੁੰ ਨ੍ਰਿਪ ਮਸਲਤ ਕੋ ਧਰਿਕੈ। ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਸੋਂ ਹਿਤ ਕਰਿਕੈ।
ਦਲ ਆਰਾਸਤ ਅਪਨੋ ਕੀਨਾ। ਜੰਗ ਸਮਾਨ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦੀਨਾ ॥੧੬॥

ਦੋਵਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਧਾਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ। ਸੈਨਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਦਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ॥੧੬॥

ਸੈਲਨਾਥ ਜੇਤਿਕ ਸੁਨਿ ਸਾਰੇ। 'ਭੀਮਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਬਡੋ ਹਕਾਰੇ'।
ਜੇਰਿ ਜੇਰਿ ਕਰਿ ਚਮੁੰ ਘਨੇਰੀ। ਸਭਿ ਮਉਜੂਦ ਭਏ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥੧੭॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।" ਸਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸੈਨਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਗਏ ॥੧੭॥

ਕਰਯੋ ਸਿਵਰ ਦੂਣ ਜੁ ਕਹਿਲੂਰ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਨ੍ਰਿਪ ਹੋਤਿ ਗਰੂਰ।
ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਕਲਨਿ ਕੋ ਕਰਯੋ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਸੁਖ ਧਰਯੋ ॥੧੮॥

ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਦੂਣ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੇਖ ਘੁਮੰਡ ਨਾਲ ਭਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੀਤਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥੧੮॥

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਨਿਜ ਸਭਾ ਲਗਾਈ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਡ ਫਰਸ ਕਰਾਏ। ਸੈਲਨਾਥ ਸਗਰੇ ਤਬਿ ਆਏ ॥ ੧੯ ॥

ਯਥਾ ਯੋਗ ਸੌ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਲਾਈ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਗਲੀਏ ਅਤੇ ਚਾਦਰਾਂ ਵਿਛਵਾ ਕੇ ਫਰਸ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਤਦ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ॥੧੯॥

ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਸਰ ਧਨੁਖ ਕਰਾਲੇ। ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਸਜਾਇ ਬਿਸਾਲੇ।
ਪ੍ਰਥਮ ਹੰਡੂਰੀ ਅਰੁ ਜਸੁਵਾਲ। ਗਰਬ ਕਟੋਚੀ ਆਇ ਉਤਾਲ ॥ ੨੦ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ, ਢਾਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੰਡੂਰੀ ਅਤੇ ਜਸੁਵਾਲ ਰਾਜੇ ਆਏ, ਘੁਮੰਡੀ ਕਟੋਚੀਆ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਕਾਹਲੀ ਆਇਆ ॥੨੦॥

ਨਾਮ ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਤਿਸ ਕੇਰਾ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਨ੍ਰਿਪ ਹੇਰਾ ॥
ਜੰਮੂ ਨਾਥ ਆਇ ਸਭਿ ਆਏ। ਭੀਮਚੰਦ ਸਨਮਾਨਿ ਬਿਠਾਏ ॥ ੨੧ ॥

ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਸੀ, ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇ ਸਭ ਆਏ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਆਦਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ॥੨੧॥

ਗਨ ਰਾਜਨਿ ਕੀ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ। ਕਹਿਲੂਰੀ ਮਹਿਪਾਲ ਉਚਾਰਾ।
'ਸਭਿ ਕੋ ਹਿਤ ਲਿਹੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੀ। ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਸੱਤ੍ਰੁ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਬਹੁਤ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਹਿਲੂਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ, ਸਾਡਾ ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨੨॥

ਸ਼ਾਮ ਦਾਮ ਅਰੁ ਭੇਦ ਉਪਾਇ। ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੰਗ ਨ ਇਹੁ ਬਨਿ ਆਇ।
ਕਰੀ ਸ਼ਾਮ ਤਬਿ ਕਹੀ ਕਰਾਵੈ। ਖੇਤੀ ਵਹਿਰ ਨ ਪਾਕਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨੩ ॥

ਜੇ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਖੇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜਨਗੇ, ਜੇ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਵੱਸ ਕਰਾਂਗੇ ਜਾਂ ਵੈਰੀ ਵਿਚ ਆਪੇ ਵਿਚ ਝੁੱਟ ਪਾਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬਣ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਖੜੀ ਸਾਡੀ ਖੇਤੀ ਪੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗੀ ॥੨੩॥

ਦਾਮ ਦੇਹਿੰ ਪੁਨ ਲੂਟਹਿੰ ਗ੍ਰਾਮ। ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਪਾਈ ਧੁੰਮਨ ਧਾਮ।
ਭੇਦ ਨ ਬਨਹਿ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਅਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਸਿਮਰਤੇ ਰਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਜੇ ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲੂਟਣਗੇ, ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧੁੰਮ ਪਾਈ ਹੈ। ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਿਵੇਂ ਭੇਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ॥੨੪॥

ਇਹ ਬਿਖਾਦ ਕੁਛ ਮੋਕਹੁ ਨਾਂਹੀ। ਸੰਸੈ ਸਭਿ ਕੈ ਰਾਜਨਿ ਮਾਂਹੀ।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿੰ ਪਾਹੁਲਾਂ ਲੇਤਿ। ਆਠਹੁੰ ਜਾਮ ਲਰਨਿ ਸਨ ਹੇਤ ॥ ੨੫ ॥

ਇਹ ਭਗੜਾ ਮੇਰੇ ਇਕੱਲੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੇ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ ॥੨੫॥

ਅਬਿ ਉਪਾਵ ਸਭਿ ਤੇ ਹੁਇ ਆਵੈ। ਮਿਲਹੁ ਲਰਹੁ ਗੁਰੁਪੁਰਾ ਛਿਨਾਵੈ।
ਰਾਖਯੋ ਚਹੈ ਮੇਲ ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ। ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ਅਪਨੇ ਕਾਜਨਿ ॥ ੨੬ ॥

ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਉਪਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਿਲ ਕੇ ਲੜੋ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਵੋ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ॥੨੬॥

ਸੋ ਅਬਿ ਚਲਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲਰਿਬੇ। ਪੁਨ ਸੁਖ ਸਾਥ ਰਾਜ ਨਿਜ ਕਰਿਬੇ।
ਜੋ ਮਿਟਿ ਰਹਹਿ ਨ ਆਛੀ ਤਾਂਹਿ। ਰਿਪੁ ਸਭਿ ਕੋ, ਨਹਿ ਮੇਲੀ ਕਾਂਹਿ ॥੨੭॥

ਹੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਰਾਜਾ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਹਟਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਸਭ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੈ' ॥੨੭॥

ਸੁਨਤਿ ਕਟੋਚ ਹੰਡੂਰੀ ਕਹੈ। 'ਰਾਜੇ ਸਕਲ ਮਿਲੇ ਅਬਿ ਅਹੈ।
ਨਹਿ ਆਛੀ ਕਿਸ ਕੋ ਇਹ ਬਾਤ। ਬਿਗਰਹਿ ਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਿਨ ਰਾਤ ॥੨੮॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਟੋਚ ਤੇ ਹੰਡੂਰੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਏਥੇ ਹੁਣ ਸਭ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਇਹ ਹੁਣ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁਣ ਵਿਗੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ' ॥੨੮॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਕੂਚ ਕਰੀਜੈ। ਘੇਰਾ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ।
ਬਸੈ ਅਪਰ ਥਲ, ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਸਹੁ। ਤਿਤਿਕ ਸਿੰਘ ਲਰਿ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸਹੁ ॥੨੯॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਕੂਚ ਕਰੋ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਵੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਵੋ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਲੜ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ' ॥੨੯॥

ਕਹਯੋ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਸਭਿਨਿ ਮੈਂ। 'ਕੋਨ ਮੁਰੈਗੋ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਰਨ ਮੈਂ।
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਕਰਿ ਸਗਲੇ ਲਰੈਂ। ਧਰਹਿ ਅੱਗੁ ਪਗ, ਪਾਛ ਨ ਮੁਰੈਂ ॥੩੦॥

ਫਿਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੌਣ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇਗਾ, ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਲੜਨਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੱਗ ਧਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਮੁੜਨਗੇ' ॥੩੦॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਾਨੀ। ਉਠੀ ਸਭਾ ਗੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨੀ।
ਲਰਨ ਸਮਾਜ ਤਯਾਰ ਤਬਿ ਕਰਯੋ। ਪੈਦਲ ਅਸਵਾਰਨ ਦਲ ਜੁਰਯੋ ॥੩੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਜੋ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਤੇ ਪੈਦਲ ਦਲ ਜੁੜ ਗਏ ॥੩੧॥

ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਬਰੂਦ ਬਹੁ ਦੇਤਿ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲਨਿ ਬਨੇ ਸੁਚੇਤ।
ਸਗਰੀ ਰਾਤਿ ਕਰੀ ਸਭਿ ਤਯਾਰੀ। ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਅਲਪ ਬਿਲੋਚਨ ਧਾਰੀ ॥੩੨॥

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀ ਸਿੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨੈਣ ਥੋੜੇ ਨਿੰਦ੍ਰਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ॥੩੨॥

ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਆਲਸ ਕੋ ਟਾਰਾ। ਭੀਮਚੰਦ ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰਾ।
ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਬਸਤ੍ਰੀਨਿ ਕੋ ਪਾਏ। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਅਪਣੇ ਅੰਗ ਲਾਏ ॥੩੩॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਲਸ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਨਗਾਰਾ ਵਜਵਾਇਆ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕਪੜੇ ਪਾਏ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਢਾਲ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਹਿਣ ਲਏ ॥੩੩॥

ਚੜ੍ਹ ਗਜ ਪਰ ਲੇ ਰਾਜਨਿ ਸੰਗ। ਸਭਿ ਕੇ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਉਤੰਗ।
ਇਕ ਦੁਇ ਕੋਸ ਚਲੇ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਵਹਿਰ ਨਿਕਸ ਕਰਿ ਸਿਵਰ ਲਗਾਯੋ ॥੩੪॥

ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੱਜ ਉੱਠੇ। ਜਦ ਇਕ ਦੇ ਕੋਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਤੰਬੂ ਲਾ ਲਏ ॥੩੪॥

ਮਿਲਿ ਰਾਜੇ ਗਨ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖਾਯੋ। ਦੂਤ ਹਾਥ ਤਤਕਾਲ ਪਠਾਯੋ।
ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਿ ਸੁਧ ਸਾਰੀ। ਕਰੀ ਜੁੱਧ ਕੀ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰੀ ॥੩੫॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਫਿਰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਦੂਤ ਦੇ ਹੱਥ ਤੁਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਓਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ, ਜੁੱਧ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ॥੩੫॥

ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰਾ। ਪਾਸ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ੋਭ ਉਦਾਰਾ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਪੱਤ੍ਰ ਖੁਲਾਇ ਪਠਾਯੋ। ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਤੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪਾਸ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਦੂਤ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੬॥

‘ਸੁਨੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਥਾਨ ਹਮਾਰਾ। ਜਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਸਯੋ ਤੁਮਾਰਾ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਲੀਨੰ। ਹਮ ਕੋ ਕਈ ਬੇਰ ਧਨ ਦੀਨੰ ॥੩੭॥

‘ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੁਣੋ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡਾ ਥਾਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਥਾਂ ਲਿਆ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੭॥

ਨੋਟ :- ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਖੋਵਾਲ ਦਾ ਥੇਹ ਇਕੇ ਵਾਰ ਹੀ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦਿਆ ਸੀ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਧਨ ਦੇਣ ਦਾ ਕਿਤੇ ਚਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਝੂਠ ਥੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਰਾਜੇ ਦੀ ਮੰਗ ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੁੱਧ ਜਿੱਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਜਬਿ ਕੋ ਬਾਸ ਆਪ ਨੇ ਕਰਯੋ। ਤਬਿ ਕੋ ਦਯੋ ਨ, ਕਯਾ ਮਨ ਧਰਯੋ।
ਅਬਹਿ ਆਪਨੋ ਪੰਥ ਉਪਾਯੋ। ਹਬਜਾਰਨ ਕੋ ਹਾਥ ਗਹਾਯੋ ॥੩੮॥

ਜਦ ਦਾ ਆਪ ਨੇ ਏਥੇ ਵਸੇਬਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਫੜਵਾਏ ਹਨ ॥੩੮॥

ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਦੂਣ ਉਜਾਰੀ। ਲਗਨਿ ਮਰਨਿ ਨਿਤ ਧੂਮ ਉਤਾਰੀ।
ਅਬਿ ਲੋ ਮੈਂ ਕੀਨਸਿ ਬਹੁ ਟਾਰਾ। ਦੇਨਿ ਰਹਯੋ ਧਨ, ਦੇਸ ਉਜਾਰਾ ॥੩੯॥

ਲੁਟ ਕੂਟ ਕੇ ਸਾਡੀ ਦੂਣ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੀ ਨਿੱਤ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਟਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਧਨ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਸਗੋਂ ਸਾਡਾ ਦੇਸ ਹੀ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੯॥

ਕੇਤਿਕ ਹਮਰੇ ਸੁਭਟ ਖਪਾਏ। ਕਿਤਿਕ ਪਰੇ ਘਾਯਲ ਦੁਖ ਪਾਏ।
ਅਬਿ ਜੇ ਕਰਿ ਰਸ ਰਾਖਯੋ ਚਾਹਤਿ। ਬਸਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਉਮਾਹਤਿ ॥੪੦॥

ਕਈ ਸਾਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਕਈ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜੇ ਰਸ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ॥੪੦॥

ਦਯਾ ਕਰਹੁ ਦੀਜੈ ਸਭਿ ਦਾਮੂ। ਬਸਹੁ ਆਪ ਬਿਗਰਹਿ ਨਹਿੰ ਕਾਮੂ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਯੋ ਹੁਇ ਜੁੱਧ। ਹਿਰਦੈ ਸੁੱਧ ਵਿਚਾਰਹੁ ਬੁੱਧਿ॥ ੪੧॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇਵੋ, ਆਪ ਏਥੇ ਵਸੋ, ਕੋਈ ਕੰਮ ਵਿਗੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ॥੪੧॥

ਉਤ ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਬੈਰ ਤੁਮਾਰਾ। ਇਤ ਹਮ ਸਾਥ ਵਧੀ ਬਹੁ ਰਾਰਾ।
ਦੋਨਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਦਲ ਉਮਡਾਵੈ। ਸਭਿ ਜਗ ਸੁਭਟ ਤੁਮਹੁ ਪਰ ਧਾਵੈ॥ ੪੨॥

ਉਧਰ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵੈਰ ਹੈ, ਏਧਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਝਗੜਾ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਦਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ॥੪੨॥

ਪਰਹਿ ਭੀਰ, ਨਹਿੰ ਕੁਛ ਬਨਿਆਵੈ। ਘੇਰੇ ਜਾਹੁ ਨ ਨਿਕਸਨਿ ਪਾਵੈ।
ਯਾਂਤੇ ਦੀਜਹਿ ਦੋਲਤ ਅਬੈ। ਆਗੈ ਪੰਥ ਬਰਜ ਰਖਿ ਸਬੈ॥ ੪੩॥

ਜਦ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ, ਘੇਰੇ ਜਾਵੋਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕੋਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਹੀ ਧਨ ਦੇ ਦੇਵੋ ਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੋ॥੪੩॥

ਤਜਹੁ ਜੰਗ ਕੀ ਰੀਤਿ ਭਯਾਨਾ। ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਨਿੱਤ ਬਯਾਧ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ।
ਅਪਨੇ ਪਿਤ ਸਮਾਨ ਬਨ ਰਹੀਐ। ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਅਕੋਰ ਗਨ ਲਹੀਐ॥ ੪੪॥

ਜੰਗ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਰੀਤੀ ਛੱਡੋ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ ਹੀ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਾਂਗ ਬਣ ਕੇ ਰਹੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਪਾਸੋਂ ਉਪਹਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੋ॥੪੪॥

ਹਮ ਕੋ ਦਰਬ ਬਰਖ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੀਜੈ। ਹੁਇ ਸੁਖਵਾਸੀ ਸਮਾ ਬਿਤੀਜੈ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਛੋਡਹੁ ਭੂਮਿ ਹਮਾਰੀ। ਗਮਨ ਕਰਹੁ ਜਹਿੰ ਇੱਛ ਤੁਮਾਰੀ॥ ੪੫॥

ਸਾਨੂੰ ਧਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਦੇਵੋ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ॥੪੫॥

ਅਥਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਮੈਂ ਨਿਕਟ ਤੁਮਾਰੇ। ਚਮ੍ਹੁ ਸਮੂਹ ਮਿਲੇ ਨਿਪੁ ਸਾਰੇ।
ਫੀਨ ਸਕਲ ਕਵਿ ਦੈ ਹੋਂ ਬਾਹਰ। ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਜਾਨੀਅਹਿ ਜਾਹਰ॥ ੪੬॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਆਸਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜਾਣੋ॥੪੬॥

ਇਮ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਲਿਖਾ ਸੁਨਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਿਦੈ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਰਧਾਯੋ।
ਉੱਤਰ ਲਿਖਿਬੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਨਿ। ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਨ॥ ੪੭॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪੱਤਰ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਾਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਪੱਤਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ॥੪੭॥

ਉਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੧ ॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ

ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਗਰਜਿਕੈ ਮੇਘ ਮਨਿੰਦ ਬਿਲੰਦ।

ਉੱਤਰ ਦਯੋ ਲਿਖਾਇ ਕਰਿ ਸ਼ੋਕ ਦੇਨਿ ਰਿਪੁ ਬਿੰਦ ॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਬੱਦਲ ਵਾਂਗ ਗੱਜ ਕੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਲਿਖਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ ॥੧॥

ਓਪਈ- 'ਸੁਨੀਅਹਿ ਭੀਮਚੰਦ ਅਭਿਮਾਨੀ! ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਸਨ ਦੇਹੁ ਬਖਾਨੀ।

ਹਮ ਤੇ ਦਾਮ ਚਹਹਿ ਜੇ ਲੈਬੋ। ਖੜਗ ਧਾਰ ਸੋਂ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੈਬੋ ॥ ੨ ॥

'ਹੇ ਘਮੰਡੀ ਭੀਮ ਚੰਦ! ਸੁਣੋ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦੇਵੋ। ਜੇ ਸਾਥੋਂ ਧਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ॥੨॥

ਤੋਮਰ ਤੀਰਨਿ ਸਾਂਗਨਿ ਅਨੀ। ਇਨ ਤੈ ਦੈ ਹੋਂ ਭੇਦੋਂ ਅਨੀ।

ਸ਼ਲਖ ਤੁਫੰਗਨਿ ਬਰਖਾ ਗੁਲਕਨਿ। ਇਨ ਤੇ ਪਰਖਨ ਕਰਿ ਧਨ ਅਨਗਨ ॥੩॥

ਨੇਜਿਆਂ, ਤੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਤੇਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਧਨ ਦਿਆਂਗੇ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰਖ ਕੇ ਟਣਕਾ ਕੇ ਅਣਗਿਣਤ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲੈਣੇ ॥੩॥

ਮੂਢ ਅਜਾਨ ਨ ਤੁਮ ਸਮ ਕੋਈ। ਚਹੈਂ ਦਰਬ, ਲਿਹੁ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ।

ਬਜੈ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਜੁਝਾਰੇ। ਲੇਹੁ ਪਰਖ ਤਬਿ ਦਾਮ ਕਰਾਰੇ ॥ ੪ ॥

ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਤੂੰ ਰੁਪਏ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੈ। ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਖੜਕੇਗਾ, ਵਿਰ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਰੁਪਏ ਪਰਖ ਕੇ ਲੈ ਲਈਂ ॥੪॥

ਕੋਨ ਸਨੇਹ ਰਹਜੋ ਅਬਿ ਤੋਸੋਂ। ਕਰਿਬੋ ਚਾਹਤਿ ਆਨਿ ਕਰੋ ਸੋ।

ਨਤੁ ਮਤਿ ਸਮਝਹੁ ਬਨੀਯਹਿ ਸਜਾਨੋ। ਪਰਹੁ ਸ਼ਰਨ ਆਵਹੁ ਬਚ ਮਾਨੋ ॥੫॥

ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆ ਕੇ ਹੁਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਸਮਝਕੇ ਸਿਆਣੇ ਬਣੋ ਤੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੋ ॥੫॥

ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਲਹੀਅਹਿ। ਸ਼ਰਨ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਪਰਿ ਰਹੀਅਹਿ।

ਹਠ ਹੰਕਾਰ ਛੋਰਿ ਮਨ ਮੱਧੇ। ਮਿਲਹੁ ਆਨਿ ਕਰਿ ਹੈ ਬੁਧਿ ਸੁੱਧੇ ॥ ੬ ॥

ਸ਼ਰਨ ਫੜ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪਏ ਰਹੋ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚਲੇ ਹਠ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਸੁਧ ਕਰਕੇ ਆ ਮਿਲੋ ॥੬॥

ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਚਾਹਹੁ ਸੋ ਪਾਵਹੁ। ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਭਲੇ ਬਿਰਧਾਵਹੁ।

ਜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਅਧਿਕ ਤੁਵ ਮਨ ਮੈਂ। ਬਾਛਤਿ ਮੇਲ ਕਰਜੋ ਚਹਿ ਰਨ ਮੈਂ ॥੭॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਜੋ ਚਾਹੋ, ਉਹੀ ਪਾਵੋ, ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਧਾਵੋ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮੇਲ ਕਰ ॥੭॥

ਮੁਕਰ ਮਨਿੰਦ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅਹੈ। ਰਿਦੈ ਭਾਵਨਾ ਤਿਮ ਫਲ ਲਹੈ।

ਸੇਵਕ ਬਨੈ ਅਨਿਕ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਕਰਜੋ ਦ੍ਰੈਸ ਜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਾਏ ॥੮॥

ਸੀਸੇ ਵਾਂਗ ਇਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਕ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਈਰਖਾ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੮॥

ਤੋ ਮਗ ਮਹਿੰ ਪਗ ਧਰਹੁ ਉਤਾਲੇ। ਨਹਿੰ ਪੀਵਹੁ ਜਲ ਬੈਠਿ ਸੁਖਾਲੇ।

ਰੈਨ ਬਸਨਿ ਕੀ ਹੈ ਤੁਹਿ ਆਨ। ਹੇਰਹੁ ਰਣ ਘਮਸਾਨੈ ਆਨਿ ॥੯॥

ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਕੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪੈਰ ਧਰੋ, ਬੈਠ ਕੇ ਸੌਖੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲ ਨਾ ਪੀਵੋ। ਤੈਨੂੰ ਰਾਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ, ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ॥੯॥

ਇਮ ਉੱਤਰ ਲਿਖਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਠਾਯੋ। ਨਿਕਟ ਗਯੋ ਨ੍ਰਿਪ, ਖੋਲਿ ਸੁਨਾਯਹੁ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਨ ਮਨ ਲਾਗਸਿ ਆਗ। ਸਹਿ ਨ ਸਕਯੋ ਮਨਮੁੜ ਕੁਭਾਗ ॥੧੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੋਜਿਆ, ਜਦ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਉੱਤਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਤਨ, ਮਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਮੂਰਖ ਮਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਸਹਿ ਨਾ ਸਕਿਆ ॥੧੦॥

ਸਤਿ ਰਾਮਨ ਕੋ ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਅਬਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਜੰਗ ਬਨਿ ਆਯੋ।

ਸੋ ਨਿਸ ਬਸਿ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ ਚਹਤਿ ਚੜਾਈ ॥੧੧॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।' ਉਹ ਰਾਤ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਚੜਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੧੧॥

ਗਿਰਨਾਬਨ ਕੇ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਹੋਯਸਿ ਤਬਿ ਤਯਾਰੇ।

ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸੈਨਾ ਕਰਿ ਰਾਜੇ। ਚਢੇ ਅਨੇਕ ਬਜਾਵਤਿ ਬਾਜੇ ॥੧੨॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉੱਠੇ, ਫਿਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੀਆਂ ਸੈਨਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ ॥੧੨॥

ਫਰਰੇ ਛੁਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਗਾਰੀ। ਮਨਹੁੰ ਘਟਾ ਕੇ ਘਨ ਅਗਵਾਰੀ।

ਰਣਸਿੰਛੇ ਗਨ ਢੋਲ ਵਜਾਏ। ਸਲਖ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੀ ਚਲਿਵਾਏ ॥੧੩॥

ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਚੰਡਿਆਂ ਦੇ ਫਰੇ ਝੂਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਰਣਸਿੰਛੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਢੋਲ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਲਖਾਂ ਚਲਵਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਗੁਜਰ ਜਾਤਿ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਰਾਉ। ਨਾਮ ਕਹੈ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ।

ਸੋ ਪੈਦਲ ਕੇ ਭਯਾ ਅਗਾਰੀ। ਬਰਛੀ, ਸੇਲੇ, ਸਾਂਗ, ਕਟਾਰੀ ॥੧੪॥

ਗੁਜਰ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ' ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਛੀਆਂ, ਭਾਲੇ, ਸੇਲੇ ਅਤੇ ਕਟਾਰਾਂ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੧੪॥

ਤੋਮਰ ਤਰਵਾਰਨ ਗਹਿ ਢਾਲੇ। ਗੂਜਰ ਰੰਘਰ ਬਿੰਦ ਕੁਚਾਲੇ।
ਛੋਰ ਗਵਾਰਨ ਅਧਿਕ ਬਟੋਰੀ। ਆਗੇ ਚਲਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰੀ॥ ੧੫॥

ਨੇਚੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਢਾਲਾਂ ਛੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਗੂਜਰ ਅਤੇ ਰੰਘੜ ਜਿਹੜੇ ਪੁੱਠੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੂਰਖ ਗਵਾਰਾਂ ਦੀ ਛੋੜ (ਵਹੀਰ) ਬਹੁਤ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ॥੧੫॥

ਬਾਇਸ ਧਾਰਨਿ ਨਰ ਗ੍ਰਾਮੀਨ। ਚਲੇ ਸੰਗ ਜਿਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨ।
ਕਲਮਲਾਟ ਪੈਦਲ ਦਲ ਬੀਰੰ। ਚਮਕਹਿ ਆਯੁਧ ਪਰਯੋ ਬਿਹੀਰੰ॥ ੧੬॥

ਬਾਈਧਾਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੈਦਲ ਦਲ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਗੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਫਪਯ-ਪੁਰਿ ਤਜਿਕੈ ਕਹਿਲੂਰ ਨਿਪਨਿ ਕੀਨਸਿ ਅਸਵਾਰੀ।
ਮੁਹਰੇ ਧਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੋਰਿ ਫਰਰੇ ਇਕਬਾਰੀ।
ਭੀਮਚੰਦ ਅਸਵਾਰ ਖੜਗ ਗਾਤ੍ਰੈ ਤਿਨ ਪਾਯੰ।
ਡਾਲਿ ਢਾਲ ਨਿਜ ਕੰਧ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਲਟਕਾਯੰ।
ਕਰਿ ਅੰਗੂ ਉਦਰ ਜਮਧਰ ਧਰੀ ਉਤਸਾਹਤਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਿਯ।
ਤਬਿ ਬਜੀ ਬੰਬ ਦੁੰਦਭਿ ਅਨਿਕ ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਚਿਤ ਚੋਪ ਲਿਯ॥ ੧੭॥

ਨਗਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਭੰਡੇ ਦੇ ਫਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਈ ਸੀ ਤੇ ਢਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਟਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੇਟ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਟਾਰ ਧਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਬੜੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਉਹ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਤਦ ਫਿਰ ਨਗਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ ਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ॥੧੭॥

ਤਿਮਹੀ ਚਲਯੋ ਕਟੋਚਿ ਚੋਪ ਚੰਚਲ ਬਹੁ ਬਾਜੀ।
ਜਿਸ ਕੇ ਤਨ ਬਲ ਅਧਿਕ ਮਨਹੁ ਫਾਂਧਤਿ ਨਟਬਾਜੀ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਕਟ ਕਸਤਿ ਤੁਰਮ ਤਬਿ ਤੂਰਨ ਬਾਜੀ।
ਬਾਜੀ ਬਾਜੀ ਬੇਰ ਲਰਯੋ ਜਬ ਰਾਰਹਿ ਬਾਜੀ।
ਇਮ ਭੂਪ ਕਾਂਗੜੇ ਕੋ ਬਲੀ ਭਾਬਾ ਸਾਥ ਖਤੰਗ ਭਰਿ।
ਚਪ ਚਲਯੋ ਲਰਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰਖ ਸੋਂ ਦਿਸਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਧਰਿ॥ ੧੮॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਟੋਚ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬੜਾ ਚੰਚਲ ਸੀ। ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਨਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਢਾਲਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਤਲਵਾਰ, ਢਾਲ ਪਹਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਕਟਾਰ ਕਮਰਕੱਸੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਤੂਰਤ ਤੂਰੀ ਵੱਜ ਉੱਠੀ। ਕਈ ਵਾਰ ਜਦ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਮਾਨ ਸਹਿਤ ਭੱਠਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੧੮॥

ਜਸੋਵਾਰੀਆ ਮਹਿਪ ਸੂਰਮਾ ਮਨ ਅਹੰਕਾਰੀ।
 ਤਰੁਨ ਬੈਸ ਤਨ ਬਿਖੈ ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿਕਾਰੀ।
 ਕਸ ਕ੍ਰਿਪ ਵਾਨ ਕਟ ਸੰਗ ਢਾਲ ਧਰਿ ਰੰਗ ਜੁ ਕਾਰੀ।
 ਗਹਿ ਕਮਾਨ ਤਬਿ ਹਾਥ ਓਜ ਤੇ ਕਸ ਟੰਕਾਰੀ।
 ਵਿਗ ਹੁਤੋ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਮਹਿਦ ਚਲਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਪਰ ਚਢਯੋ।
 ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਕਹਿੰ ਲਰਨ ਬੀਰ ਰਸ ਉਰ ਬਢਯੋ॥ ੧੯॥

ਜਸੋਵਾਲੀਆ ਸੂਰਬੀਰ ਰਾਜਾ ਮਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜੁਆਨ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਪਹਿਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਕਮਰਕੱਸੇ ਨਾਲ ਕੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਢਾਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਸਕੇ ਟੱਟਕਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਤੇਜ਼ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਉਪਰ ਉਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੀ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੧੯॥

ਨ੍ਰਿਪਤ ਹੰਭੂਰੀ ਚਢਯੋ ਧਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ ਸਭਿ ਸੰਗਾ।
 ਰਾਜਨੀਤ ਮਹਿੰ ਚਤੁਰ ਕਹੈ ਸਭਿ ਬੁਧਿ ਉਤੰਗਾ।
 ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਸੰਗ ਕਥੈ ਬਹੁ ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗਾ।
 ਪਿਖਤਿ ਬਾਹਿਨੀ ਬਡੀ ਚਲੀ ਜਿਮ ਉਮਡਤਿ ਗੰਗਾ।
 ਬਡ ਗਜ ਪਰ ਭਯੋ ਆਰੋਹ ਸੋ, ਚਮ੍ਰੁ ਚਮ੍ਰੁ ਦਹਿ ਦਿਸਿ ਚਲੀ।
 ਗਹਿ ਬਹੁ ਤੁਫੰਗ ਸੇਲੇ ਸਿਪਰ ਪਰਬਤ ਨਿਕਸਤਿ ਕਲਮਲੀ॥ ੨੦॥

ਹੰਭੂਰੀ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਖੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਹ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਗੰਗਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕ ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ, ਕਸਟ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ ਦਸਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਨੇਚੇ, ਢਾਲਾਂ ਫੜ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਨਿਕਲ ਰਹੀ ਸੀ॥੨੦॥

ਗਿਣਤੀ ਕਿਹ ਕਿਹ ਕਰੈਂ ਅਪਰ ਰਾਜੇ ਚਢਿ ਚਾਲੇ।
 ਕੁੱਲੂ, ਕੈਠਲ ਅਰੁ ਭੁਟੰਤ ਗਨ ਜੰਮੁ ਵਾਲੇ।
 ਪੁਨ ਗੁਲੇਰੀਆ ਚਢਯੋ ਔਰ ਡਢਵਾਰ ਨਰੇਸ਼।
 ਸਿਰੀਨਗਰ ਕੀ ਚਮ੍ਰੁ ਚਲੀਂ ਧਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸ਼ੇਸ਼।
 ਬਡ ਪੁਰਿ ਬੁਸ਼ਹਿਰ ਕੇ ਭਟ ਮਿਲੇ ਪੈਦਲ ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਗਨ।
 ਪੁਨ ਚਢਿ ਚੰਦੇਰੀਆ ਚਤੁਰ ਚਤਿ, ਚੋਕਸ ਚੰਚਲ ਚਲਤਿ ਰਨ॥ ੨੧॥

ਕਿਸ ਕਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁੱਲੂ, ਕੈਠਲ, ਭੁਟੰਤ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਲੇਰੀਆ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਡਢਵਾਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਸੀਨਗਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਸਾਰੇ

ਸਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚਲ ਪਈ। ਬਡਪੁਹ ਬੁਸਹਿਰ ਦੇ ਪੈਦਲ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਵੀ ਆ ਮਿਲੇ। ਫਿਰ ਚਤੁਰ ਚੰਦੇਰੀਆ ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵੱਲ ਚਲਦਾ ਹੈ॥੨੧॥

ਨੂਰਪੁਰੀ ਸੰਗ ਸੈਨ ਚਢ੍ਹਯੋ ਦੁੰਦਭਿ ਬਡ ਬਾਜਯੋ।
ਕਿਤਿਕ ਦੜੋਲੀ ਮਿਲੇ ਆਪਨੋ ਦਲ ਬਲ ਸਾਜਯੋ।
ਮੰਡਸਪਤੀ ਬਿਸਾਲ ਔਰ ਚੰਬਯਾਲ ਸੈਲ ਗਨ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਬੰਧੇ ਟੋਲ ਕਹਾਂ ਕਹੀਅਹਿ ਗਨਨਾ ਗਨ।
ਮਗ ਚਲਤਿ ਉਡੀ ਰਜ ਗਗਨ ਕੋ ਸੂਰਜ ਤੇਜ ਅਛਾਦ ਲਿਯ।
ਬਹੁ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਸਭਿ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਮਹਿ ਖਰਭਰਾਟ ਸਭਿ ਗਿਰਨਿ ਕਿਆ॥੨੨॥

ਬੜੇ ਉੱਚੀ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਨੂਰਪੁਰੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕਈ ਦੜੋਲੀ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਦਲ ਬਲ ਸਾਜਿਆ। ਮੰਡੀ ਅਤੇ ਚੰਬੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟੋਲੇ ਬਣਾ ਲਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹੀਏ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਲੇ ਤਾਂ ਏਨੀ ਧੂੜ ਉਡੀ ਕਿ ਸੂਰਜ ਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਕ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧੂੜ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਭ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਖੜਬਲਾਹਟ ਮੱਚ ਗਈ॥੨੨॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਚਲੀ ਸੰਗ ਗਿਰਨਾਥ।
ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਸਨਮੁਖ ਭਈ ਸਸਤ੍ਰ ਧਰੇ ਸਭਿ ਹਾਥ॥੨੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਲ ਪਈ। ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸਸਤਰ ਫੜ ਲਏ॥੨੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਧ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰ ਤਬਿ ਆਏ। ਬਿਚ ਦਿਵਾਨ ਜਹਿ ਗੁਰੂ ਸੁਹਾਏ।
'ਬੈਠੇ ਕਹਾਂ ਆਪ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਚਢੇ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕਰਿ ਆਪੈ ਰਾਤੀ॥੨੪॥

ਫਿਰ ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸੂਹੀਏ ਆਏ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸੋਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਆਪ ਕਿਉਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਏਥੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ॥੨੪॥

ਬੇਸੁਮਾਰ ਦਲ ਗਿਰਨਿ ਬਟੋਰਾ। ਪਹੁੰਚੇ ਲਖਹੁ ਆਪਨੀ ਓਰਾ।
ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਜੇ ਅਖਿਲ ਪਹਾਰੀ। ਅਬਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਹਿਤ ਆਪ ਮਝਾਰੀ॥੨੫॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬੇਸੁਮਾਰ ਫੌਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਵੇਖੋ ਸਾਡੀ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵੈਰੀ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹਿਤ ਧਾਰ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥੨੫॥

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੁਟਕਾਵਨਿ ਕਾਜੂ। ਸਭਿ ਆਏ ਬਡ ਕਰਯੋ ਸਮਾਜੂ।
ਬਿਚ ਦਿਵਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ! ਬਨਿ ਸਵਧਾਨਾ॥੨੬॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ।' ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ! ਸੁਣੋ, ਸਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਵੋ॥੨੬॥

ਹੁਇ ਹੈ ਅਬਿ ਘਮੰਡ ਬਲਵੰਡਾ। ਸੰਘਰ ਕਰਹੁ ਬਿਲੰਦ ਪ੍ਰਚੰਡਾ।
ਇਨ ਕੇ ਸਮ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ਆਛੀ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖਦ ਬਭਿ ਬਾਛੀ॥੨੭॥

ਹੁਣ ਹੈ ਅਬਿ ਘਮੰਡ ਬਲਵੰਡਾ। ਸੰਘਰ ਕਰਹੁ ਬਿਲੰਦ ਪ੍ਰਚੰਡਾ। ਇਨ ਕੇ ਸਮ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ਆਛੀ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖਦ ਬਭਿ ਬਾਛੀ॥੨੭॥

ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਬਲਵਾਨ ਘੁਮੰਡ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੭॥

ਨਿਊਭੈ ਜੰਗ ਮਹਿੰ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ। ਸਮੁਖ ਥਿਰਹੁ, ਸੱਤ੍ਰੀਨਿ ਗਨ ਮਾਰਹੁ।
ਮਹਾਂ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹੁ। ਲੇਨਿ ਪਰਦਮਦ ਕੋ ਮਗ ਜੋਵਹੁ ॥ ੨੮ ॥

ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਵੋ, ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਤੇ ਮਹਾਂ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਫੜੋ ॥੨੮॥

ਸੰਮਤ ਘਨੇ ਤਪਹਿ ਤਪੁ ਭਾਰੇ। ਬਰਖਾ ਸੀਤ ਰੁ ਉਸਨ ਸਹਾਰੇ।
ਸੰਕਟ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਝਾਲੇ। ਸਭਿ ਜਗ ਸੁਖ ਤੇ ਬਨਹਿ ਨਿਰਾਲੇ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਹੜੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤਕ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਰਖਾ, ਸਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗਰਮ ਰੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਕਟ ਝਲਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਤੋਂ ਅਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਪਦ ਜੋਇ। ਕਰਹਿ ਜਤਨ ਜੋਗੀ ਚਹਿ ਸੋਇ।
ਰਣ ਮਹਿੰ ਮ੍ਰਿਤਜੂ ਹੋਇ, ਸੋ ਪਾਵਹੁ। ਏਕ ਪਲਕ ਮਹਿੰ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥ ੩੦ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਦੁਰਲੱਭ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਪਲਕ ਵਿਚ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੦॥

ਜੋ ਅਬਿ ਲਰਹਿੰ ਮਰਹਿੰ ਸਹਿਕਾਮੀ। ਸੋ ਤੂਰਨ ਚੈਂ ਸੁਰਪੁਰਿ ਗਾਮੀ।
ਤਹਿੰ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਚਿਤ ਕਹੈ। ਆਦਿ ਅਪਸਰਾ ਜੇਤਿਕ ਅਹੈ ॥ ੩੧ ॥

ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇਗਾ, ਉਹ ਤੂਰਤ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਸੁੱਖ ਭੋਗੇਗਾ। ਅਪਸਰਾਵਾਂ ਆਦਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ॥੩੧॥

ਪੁਨ ਅਵਨੀ ਪਰ ਹੁਇ ਹੈਂ ਰਾਜੇ। ਸਭਿ ਸੁਖ ਭੋਗਹਿ, ਵਧੈ ਸਮਾਜੇ।
ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਰ ਕਮਾਇ। ਮਿਲਹਿੰ ਆਨਿ ਮੁਝ ਆਨੰਦ ਪਾਇ ॥ ੩੨ ॥

ਫਿਰ ਉਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਬਣਨਗੇ, ਉਹ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਭੋਗਣਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਜ ਵਧੇਗਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਪਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆ ਮਿਲਣਗੇ ॥੩੨॥

ਜੋ ਨਿਸਕਾਮੀ ਜੰਗ ਮਝਾਰਾ। ਮਾਰਹਿੰ ਮਰਹਿੰ ਗਹੇ ਹੱਥਯਾਰਾ ॥
ਸੋ ਮਮ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਪਦ ਜੋਗੀਨਿ ਜੁ ਦੁਰਲਭ ਅਹੈ ॥ ੩੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਮਰਦਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦੁਰਲੱਭ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੩੩॥

ਆਗੈ ਲਖਹੁ ਜੁ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਏ। ਰਣ ਮਹਿੰ ਮਰੇ ਸੁਰਗ ਸਭਿ ਗਏ।
ਛਪੀ ਨਹੀਂ ਜਗ ਮਹਿੰ ਇਹ ਕਥਾ। ਜੋਧੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਖ ਜਥਾ ॥ ੩੪ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖੋ ਜਿਹੜੇ ਖੱਤਰੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਥਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਛੁਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਯਥਾ ਯੋਗ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਪੁਨ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਸਹਾਈ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਜਾਈ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸੰਘਰ ਕਾਮੀ ॥ ੩੫ ॥

ਫਿਰ ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਹਾਇਕ ਹਾਂ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਰਹਾਂਗਾ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਯੁੱਧ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੫॥

ਮਾਝੇ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਹੁਤੇ ਸਿੰਘ ਘਰ ਗਮਨੇ ਤਾਂਹੀ।

ਪ੍ਰਥਮ ਹਕਾਰਿ ਪਠੇ ਸਭਿ ਆਏ। ਦੁਨੀਚੰਦ ਨਿਜ ਸਾਥਹਿ ਲਜਾਏ ॥ ੩੬ ॥

ਮਾਝੇ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਕਈ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ ਸਨ ॥੩੬॥

ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਰਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਚਲੇ ਸਿੰਘ ਆਏ ਸਮੁਦਾਈ।

ਬਖਸ਼ਿ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੁਨ। ਭੈਰੋਵਾਲ ਕਲਾਲ ਸਿੰਘ ਗੁਨ ॥ ੩੭ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਈ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਫਿਰ ਭੈਰੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕਲਾਲ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ॥੩੭॥

ਲਏ ਸੈਂਕਰੇ ਸਿੰਘਨਿ ਆਏ। ਦਜਾਲ ਸਿੰਘ ਸੁਰਸਿੰਘ ਬਸਾਏ।

ਮੱਟੂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ। ਏ ਸਭਿ ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੇ ਗੈਲ ॥ ੩੮ ॥

ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੱਟੂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ॥੩੮॥

ਸਕਲ ਪੰਜ ਸੈ ਗਿਨਤੀ ਬਿਖੈ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸਨ ਪਿਖੈ।

ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਸੁਨਿ ਰਣ ਕਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਢਿਗ ਆਏ ॥ ੩੯ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜ ਸੌ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ॥੩੯॥

ਭਏ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਿੰਘ। ਗਹੇ ਸਸਤ੍ਰ ਰਿਪੁ ਮ੍ਰਿਗ ਪਰ ਸਿੰਘ।

ਗਰਜਤਿ ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਨਾਇ। 'ਚਹੈਂ ਆਪ ਕੀ ਏਕ ਰਜਾਇ ॥ ੪੦ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਸਸਤਰ ਫੜ ਕੇ ਹਿਰਨ ਰੂਪ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਗੱਜ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਰਜਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ' ॥੪੦॥

ਕਯਾ ਪਹਾਰੀਏ ਹਮਹੁੰ ਅਗਾਰੀ। ਕਰਹੁ ਹੁਕਮ ਦਿੱਲੀ ਲੇਂ ਮਾਰੀ।

ਸਭਿ ਤੁਰਕਾਨਾ ਦੇਹਿੰ ਖਪਾਇ। ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਛੁਟਾਇ ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਪਹਾੜੀਏ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਹਨ, ਜੇ ਹੁਕਮ ਕਰੋ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਲਈਏ। ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਖਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਛੁਡਵਾ ਲਵਾਂਗੇ' ॥੪੧॥

ਉਦੇਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿਕ ਬੀਰ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਨ ਦੀਨਸ ਧੀਰ।

'ਦੁਰਗ ਕਰਹੁ ਦਿਢ ਬਨਹੁ ਸੁਚੇਤ। ਰੋਕਹੁ ਆਗਾ ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ॥ ੪੨ ॥

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, "ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮੋਰਚਾ ਬੰਦੀ ਪੱਕੀ ਕਰੋ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਗਲਾ ਪਾਸਾ ਰੋਕੋ" ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬਾਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੩॥

ਅਧਿਆਇ ਤੇਰਵਾਂ

ਜੰਗ ਆਰੰਭ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਬਿਧਿ ਗੁਰੂ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀਨਿ ਸੁਚੇਤ।
ਸਸਤ੍ਰ ਨਿਕਾਸੇ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਬਖਸ਼ੇ ਸੰਘਰ ਹੇਤੁ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਸਸਤਰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ॥੧॥

ਭੁਸੰਗ ਛੰਦ- ਬਡੇ ਬਾਢ ਚੋਰੇ ਸੁ ਤੇਗੇ ਜੁ ਮਜਾਨੀ। ਦੁਧਾਰੇ ਪੁਲਾਦੀ ਅਨੇਕੈ ਮਹਾਂਨੀ।
ਸਰੋਹੀ ਹਲੱਬੀ ਜੁਨੱਬੀ ਦਈ ਹੈ। ਕਰਾਚੋਲ ਖੰਡੇ ਜੁ ਕੇਤੇ ਲਈ ਹੈ ॥੨॥

ਵੱਡੇ ਤੇਗੇ ਤੇ ਚੋੜੇ ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵਿਚਲੀ ਮੇਲ ਦੇ ਤੇਗੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਨੇਕਾਂ ਫੋਲਾਦੀ ਦੁਧਾਰੇ ਵੱਡੇ ਗਏ। ਸਰੋਹੀ, ਹੱਲਬੀ ਅਤੇ ਜੁਨੱਬੀ ਨਾਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਲਏ ਹਨ ॥੨॥

ਸਭੇ ਲੋਹ ਕੀ ਸਾਂਗ ਨੇਜੇ ਬਿਸਾਲੇ। ਬਿਛੂਏ ਬਡੇ ਬਾਂਕ ਜੰਬੂਏ ਕਰਾਲੇ।
ਛੁਰੇ ਖੋਖਨੀ ਸੈਫ ਲਾਂਬੀ ਬਿਲੰਦੇ। ਘਨੇ ਸੇਲ ਭਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਅਮੰਦੇ ॥੩॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਬਰਫੇ ਅਤੇ ਨੇਜੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੇ ਸਨ, ਵੱਡੇ ਬਿਛੂਏ ਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਬਾਂਕ ਜੰਬੂਏ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਛੁਰੇ, ਖੋਖਰੀਆਂ ਜੋ ਗੋਰਖੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਬਹੁਤ ਸੇਲੇ ਤੇ ਭਾਲੇ ਵੀ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩॥

ਮਲੰ ਹੀਨ ਸਾਫੰ ਬਨੇ ਅੰਗ ਚੰਗੇ। ਤਮਾਂਚੇ ਕਲਾਦਾਰ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਭੰਗੇ।
ਤੁਫੰਗੇ, ਜੰਜੈਲਾਂ, ਜੰਬੂਰੇ ਧਮਾਕੇ। ਦਏ ਚੱਕਬੱਕ੍ਰ ਚਮੰਕੇ ਚਲਾਕੇ ॥ ੪ ॥

ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਮੈਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਾਫ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਲਾਦਾਰ ਪਸਤੌਲ ਵੀ ਵੱਡੇ ਗਏ। ਬੰਦੂਕਾਂ, ਬਹੁਤ ਲੰਮੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਧਮਾਕੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਚੱਕਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਚਲਦਿਆਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹੋਏ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ॥੪॥

ਬਡੇ ਮੋਲ ਕੇ ਦੂਰ ਤੇ ਆਇ ਢਾਲੇ। ਕਠੌਰੰ ਕੁਦੰਡੰ ਬਡੇ ਓਜਵਾਲੇ।
ਭਰੇ ਬਾਨ ਭਾਬਾ ਅਨੇਕੈ ਪ੍ਰਕਾਰੇ। ਧਰੇ ਬਾਣ ਪੈਨੇ ਲਗੇ ਬੀਧ ਪਾਰੇ ॥੫॥

ਬੜੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਢਾਲਾਂ ਆਈਆਂ ਤੇ ਬੜੇ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਆਏ ਜਿਹੜੇ ਬੜੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸਨ। ਤੀਰ ਭੌਬਿਆਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਹ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਲੱਗਿਆਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ॥੫॥

ਇਨੋ ਆਦਿ ਤੇ ਆਯੁਧੰ ਪੰਜ ਦੀਨੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਖਾਲਸੇ ਪੈ ਪ੍ਰਭੂ ਭੂਰ ਕੀਨੇ।
ਦਈ ਬਿੰਦ ਬਾਰੂਦ ਗੋਰੀ ਘਨੇਰੀ। ਪਹਾਰੀ ਸਿੰਘਾਰਹੁ ਕਹਜੇ ਤਾਂਹਿ ਬੇਰੀ ॥੬॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਸਤਰ ਦਿੱਤੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਤ ਬਰੂਦ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਸਿੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ" ॥੬॥

ਭਏ ਸਾਵਧਾਨੰ ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਬੀਰਾ। ਰਸੰ ਬੀਰ ਰਾਤੇ ਚਲੇ ਬਾਂਧਿ ਧੀਰਾ।
ਬੰਧੇ ਟੋਲ ਪੈ ਟੋਲ ਸੂਰਾਨ ਐਸੇ। ਬਹੇ ਬਾਯੁ ਤੇ ਮੇਘ ਹੈ ਪੰਜ ਜੈਸੇ ॥੭॥

ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਧੀਰਜ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ ਤੇ ਇੰਝ ਲੱਗਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਹਵਾ ਵਗਣ ਨਾਲ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੭॥

ਜਿਤੋ ਆਇਬੋ ਬਿੰਦ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਹੋਈ। ਤਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਜਾਇ ਕੀਨੀ ਸੁ ਢੋਈ।
ਤੁਫੰਗੇ ਤੜਾਕੇ ਉਠਾਵੈ ਘਨੇਰੇ। ਉਡੀਕੈ ਪਹਾਰੀ ਜਿ ਆਵੈ ਜਿਨੇਰੇ ॥੮॥

ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਤੜਾਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ॥੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਿਲੇ ਦੋਇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਗਾਢੇ ਕੋਟ ਉਤੰਗ।
ਨਾਮ ਫਤੇਗੜ ਲੋਹਗੜ ਅਪਰ ਅਗਮ ਪੁਰਿ ਅੰਗ ॥੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕਿਲੇ ਸੜੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਉੱਚੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਫਤਹਿਗੜ ਅਤੇ ਲੋਹਗੜ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੯॥

ਦੋਈ- ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੋਉ। ਕਾਇਮ ਕਰੇ ਲੋਹਗੜ ਸੋਉ।
ਸਿੰਘ ਪੰਚਸੈ ਸੰਗ ਸੁ ਸੂਰੇ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਹਤਿਬੇ ਬਲਿ ਪੂਰੇ ॥੧੦॥

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਨ ਖਲਵਾਨ ਸਨ ॥੧੦॥

ਅਗਮਪੁਰੇ ਦਿਸਿ ਸਗਲ ਮਝੈਲ। ਗਾਢੇ ਕਰੇ ਸਸਤ੍ਰ ਧਰਿ ਛੈਲ।
'ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਜੇ ਔਰ। ਰਾਖਹਿ ਤਕਰਾਈ ਸਭਿ ਠੋਰ ॥੧੧॥

ਅਗਮਪੁਰੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਮਝੈਲ ਖੜੇ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਛੈਲ ਛਬੀਲੇ ਸਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਖੜੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਥਾਂ ਤਕਰਾਈ ਰੱਖਣ ॥੧੧॥

ਜਹਾਂ ਜੋਰ ਤੇ ਪਰਹਿ ਲਰਾਈ। ਤਹਾਂ ਜਾਉ ਤੂਰਨ ਕਰਿ ਧਾਈ।
ਘਾਲ ਦੇਹੁ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰਾ। ਦਿਹੁ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਅੰਗ ਬਿਖੇਰਾ ॥੧੨॥

ਜਿੱਥੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਥੇ ਤੂਰਤ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਓ। ਉਥੇ ਵੱਡਾ ਘਮਸਾਨ ਖੜਾ ਕਰ ਦੇਵੋ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਨ ਭੰਨ ਕੇ ਖਿਲਾਰ ਦੇਵੋ ॥੧੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਅੱਗੂ ਜਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਟਾਈ।
ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਨਿਕਟ ਹੀ ਰਾਖੀ। ਲਰਹੁ ਇਸੀ ਥਲ ਰਣ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥੧੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਅੱਗੂ ਜਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਟਾਈ। ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਨਿਕਟ ਹੀ ਰਾਖੀ। ਲਰਹੁ ਇਸੀ ਥਲ ਰਣ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥੧੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਤਕੜਾਈ ਕੀਤੀ, ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰੱਖੀ, 'ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਯੁੱਧ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰੋ' ॥੧੩॥

ਉਤ ਤੇ ਭੀਮਚੰਦ ਹੰਕਾਰੀ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਿੰਦ ਬਜੇ ਬਲ ਭਾਰੀ।

ਸਭਿ ਗਿਰਨਾਥਨ ਸਾਥ ਨਿਹਾਰਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤੇ ਬਡ ਹੰਕਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਉਧਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਨਗਾਰੇ ਭਾਰੀ ਬਲ ਸਹਿਤ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਦ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ॥੧੪॥

ਇਤਨੋ ਲਖਕਰ ਜੇ ਸੰਗ ਹੋਇ। ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹੈ ਸਭਿ ਕੋਇ।

ਇਕ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾਂ। ਲਵਪੁਰਿ ਜੀਤਿ ਲੇਹੁ ਗੜ੍ਹ ਮਹਾਂ ॥ ੧੫ ॥

ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਏਨੀ ਸੈਨਾ ਜੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਦਾ ਸਾਰੇ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣ। ਫਿਰ ਇਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਗੜ੍ਹ ਜਿੱਤ ਲਈਏ ॥੧੫॥

ਕਰੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਚਿੰਤੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਜਤਿ ਲੋਹ ਸੋ ਲੋਹ ਕਰਾਲਾ।

ਅਬਿ ਲਰਿ ਹੈਂ ਮਿਲਿ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਕਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਅੱਗੁ ਹਮਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡਾ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਜਦ ਵਿਕਰਾਲ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਵੱਜੇਗਾ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ ॥੧੬॥

ਦਲ ਕਲਮਲਤਿ ਆਇ ਤਬਿ ਗਯੋ। ਨੇਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਹੁਇ ਗਯੋ।

ਖਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ। ਦੁੰਦਭਿ ਤੁਪਕਨ ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਈਖਤ ॥ ੧੭ ॥

ਤਦ ਪਹਾੜੀ ਦਲ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਖਾਲਸਾ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦ ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਬੋੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ॥੧੭॥

ਕਰੀ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੀ ਤਬਿ ਤਜਾਰੀ। ਤੋੜੇ ਅਗਨਿ ਲਾਇ ਇਕ ਬਾਰੀ।

ਪਾਇ ਬਰੂਦ ਮੇਲਿ ਕਰਿ ਗੋਰੀ। ਠੋਕਿ ਠੋਕਿ ਗਜ ਕੀਨਿ ਕਠੋਰੀ ॥ ੧੮ ॥

ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਤੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ। ਬਰੂਦ ਪਾ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਗਜ ਠੋਕ ਠੋਕ ਕੇ ਸਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੧੮॥

ਆਛੇ ਸੁਲਗ ਗਏ ਜਹਿੰ ਤੋੜੇ। ਜੜੇ ਕਲਾ ਪਰ ਗਹਿ ਕਰਿ ਮੋੜੇ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਹਾਂ ਸੁਹਾਏ। ਸੁਧ ਹਿਤ ਪਹੁਚੇ ਤੂਰਨ ਧਾਏ ॥ ੧੯ ॥

ਜਦ ਤੋੜੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੁਖ ਪਏ ਤਾਂ ਕਲਾ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਮੋੜ ਕੇ ਜੜ ਦਿੱਤੇ। ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤੂਰਤ ਭੱਜ ਕੇ ਗਏ ॥੧੯॥

'ਮਹਾਰਾਜ! ਸੁਨੀਐ ਤਤਕਾਲਾ। ਦੁੰਦਭਿ ਤੁਪਕਨ ਨਾਦਿ ਉਠਾਲਾ।

ਬਹੁਤੇ ਬਜਹਿੰ ਸੁਵਨ ਧੁਨਿ ਪਰੇ। ਰਾਜੇ ਆਇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਖਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੂਰਤ ਸੁਣੋ, ਨਗਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੨੦॥

ਖੜੋ ਖਾਲਸਾ ਭੀ ਸਵਧਾਨਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਹੁ ਲੇ ਫਤੇ ਮਹਾਨਾ।

ਫਿਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਸ ਨਵੀਨ। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਇਖੁਧੀ ਕਰ ਲੀਨਿ ॥੨੧॥

ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖੜਾ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੇ।" ਪਾਸ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰ, ਚਾਲ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੨੧॥

ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਇਸੁ ਚਾਹਤਿ। ਰਿਪੁ ਸਨ ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਮਾਹਤਿ।

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਮਨ ਜਾਨਾ ॥੨੨॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਦ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ! ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਿਆ ॥੨੨॥

ਤਉ ਬੇਨਤੀ ਭਨੋ ਅਗਾਰੀ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਚਾਹਤਿ ਭਾਰੀ।

ਸ਼ੌਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕੋ ਘਾਲਨ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਦੇ ਧੀਰ ਸੰਭਾਲਨਿ ॥੨੩॥

ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਕਹਹਿ ਆਪ ਤੇ ਲਾਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੁਛੁ ਨਹਿ ਬੋਲ ਸਕਹਿ ਇਸ ਕਾਲਾ।

ਹੁਕਮ ਦੇਹੁ ਮੋਕਉ ਇਨ ਸਾਥ। ਗਮਨਹਿ ਰਣ ਕੋ ਧਰਿ ਪਦ ਮਾਥ ॥੨੪॥

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ। ਹੁਕਮ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾਈਏ ॥੨੪॥

ਸਭਿ ਗਿਰ ਨਾਥਨਿ ਕੇ ਦਲ ਆਏ। ਚਹਤਿ ਵਹਿਰ ਹੀ ਜੰਗ ਮਚਾਏ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ, ਪੁੱਤ੍ਰ ਦਿਸਿ ਦੇਖਾ। ਲਗੇ ਸਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸੁਭਤਿ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥੨੫॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸੈਨਾ ਦਲ ਆਏ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਹੀ ਜੰਗ ਮਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਸਰੀਰ ਉਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਸਤਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੫॥

'ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੀ। ਬਿੱਦਯਾ ਸੀਖੀ ਧਨੁਖ ਸਰਨ ਕੀ।

ਸੋ ਅਬਿ ਰਿਪੁਨ ਹਤਨ ਕੋ ਸਮੋ'। ਭਯੋ ਹੁਕਮ ਗੁਰ, ਕੀਨਸਿ ਨਮੋ ॥੨੬॥

"ਜੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਹੈ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ।" ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ॥੨੬॥

'ਇਹੀ ਕਾਜ ਹੈ ਸੁਤ ਛੱਤ੍ਰੀਨ। ਜਿਮ ਭਾਰਥ ਅਭਿਮੰਨੁ ਕੀਨ।

ਤਿਸ ਕੇ ਸਮ ਬਯ ਲਾਲਸ ਮਨ ਕੀ। ਦੇਖਯੋ ਚਹਤਿ ਕਰਨ ਬਿਧਿ ਰਨ ਕੀ ॥੨੭॥

"ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਕੰਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਭਿਮੰਨੁ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਾਂਗ ਹੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਨ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ, ਰਣ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥

ਇਸ ਤੇ ਆਛੀ ਔਰ ਨ ਬਾਤ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਕੋ ਘਾਤ।

ਹੁਕਮ ਅਨੰਦਤਿ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਸੁਨਹੁ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲਲਚਾਯੋ ॥੨੮॥

ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਖੱਤਰੀ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਹੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ! ਸੁਣੋ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰਾ ਮਨ ਲਲਚਾਇਆ ਹੈ॥੨੮॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੋ ਲੀਜਹਿ ਸੰਗ। ਸਨਮੁਖ ਕਰਹੁ ਰਿਪੁਨਿ ਸਨ ਜੰਗ।
ਆਗੇ ਵਧਨ ਨਹੀਂ ਬਹੁ ਦੀਜੈ। ਦੁਰਗਿ ਨਿਕਟ ਅਪਨੇ ਦਿਢ ਥੀਜੈ ॥੨੯॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਵੋ, ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੋ। ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਣਾ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੋ' ॥੨੯॥

ਸੁਨਤਿ ਪਿਤਾ ਕੋ ਹੁਕਮ ਅਨੰਦਜੋ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦਜੋ।
ਸਿੰਘ ਏਕ ਸੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਕਹਿ ਤਤਛਿਨ ਅਨਵਾਇ ਤੁਰੰਗ ॥੩੦॥

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਕ ਸੌ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਤੁਰਤ ਇਕ ਘੋੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ॥੩੦॥

ਦਾਦੇ ਕੇ ਸਥਾਨ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬੰਦਤਿ ਭਯੋ।
ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਦੇ ਕਰਿ ਫਿਰਜੋ। ਬਿਨੈ ਕੀਨਿ ਹਯ ਪਰ ਪੁਨ ਚਰਜੋ ॥੩੧॥

ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਵਾਲੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਤੇ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਕੇ ਚਾਰ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੧॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਬੋਲਤਿ ਬੈਨ। ਚਲਜੋ ਵਹਿਰ ਜਹਿ ਸਿੰਘਨ ਸੈਨ।
ਚੰਚਲ ਬਾਜੀ ਚਲਤਿ ਫੰਧਾਵਤਿ। ਖਰ ਖਪਰਾ ਧਨ ਗੁਨ ਬਗਰਾਵਤਿ ॥੩੨॥

ਫਿਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਉਸ ਤਰਫ ਚਲੇ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਸੀ। ਚਲਾਕ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਧਨੁੱਖ ਦੇ ਢਿੱਲੇ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੩੨॥

ਬੀਚ ਖਾਲਸੇ ਜਾਇ ਥਿਰਜੋ ਹੈ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਉਤਸਾਹ ਕਰਜੋ ਹੈ।
ਸਿੰਘ ਦੇਖਿ ਆਨੰਦਤਿ ਅਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ ॥੩੩॥

ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਨ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ॥੩੩॥

ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਕਰਿਤੇ ਚਲੇ। ਆਗੇ ਹੋਇ ਲਰਹਿ ਰਿਪੁ ਮਿਲੇ।
ਪਿਤਾ ਬਾਕ ਕੋ ਤਬਹਿ ਸੰਭਾਲਾ। ਕਰਹਿ ਹਟਾਵਨਿ ਕਹਿ ਤਤਕਾਲਾ ॥੩੪॥

ਬਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਵੈਰੀ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਫਿਰ ਤੁਰਤ ਹਟ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਏ ॥੩੪॥

'ਗੁਰ ਕੋ ਕਹਜੋ ਉਲੰਘਹੁ ਨਾਂਹੀ। ਚਰਨ ਜਮਾਇ ਥਿਰਹੁ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ।
ਦੁਰਗ ਆਪਨੇ ਰਾਖਿ ਪਿਛਾਰੇ। ਕਰਹਿ ਜੁੱਧ ਕੁੱਧਤ ਹੁਇ ਭਾਰੇ ॥੩੫॥

'ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਉਲੰਘਿਆ ਨਹੀਂ, ਚਰਨ ਜਮਾ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਹੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਸਨ' ॥੩੫॥

ਇਤ ਯੋ ਤਜਾਰ ਭਏ ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਉਤ ਇਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਿਬੇ।

ਸਿਵਰ ਕਰਨ ਠਹਿਰਾਇ ਪਿਛਾਰੀ। ਲੇ ਅਨੀਕਨੀ ਭਯੋ ਅਗਾਰੀ॥੩੬॥

ਏਧਰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਉਧਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਤੰਬੂ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੁਝ ਪਿੱਛੇ ਠਹਿਰਾ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ॥੩੬॥

ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਜੁਝਾਉ ਐਸੇ। ਢੋਲਨਿ ਜੁਤਿ ਘਨ ਗਰਜਹਿ ਜੈਸੇ।

'ਡੇਰਾ ਕਰਹਿ ਮਹਾਂ ਰਣ ਲਰਿਕੇ। ਮਾਰੈ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਰਿਕੈ॥੩੭॥

ਨਗਾਰੇ ਏਨੀ ਉੱਚੀ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਢੋਲਾਂ ਸਹਿਤ ਨਗਾਰੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜਦੇ ਸਨ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਲੜ ਕੇ ਫਿਰ ਡੇਰਾ ਕਰਾਂਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵੜ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ॥੩੭॥

ਭੋ ਰਾਜਹੁ! ਲਿਹੁ ਪੂਰਬ ਜੀਤ। ਚੜੇ ਖੜੇ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਰਣ ਰੀਤਿ।

ਇਮ ਕਹਿ ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਚਲਿ ਆਏ। ਫੱਰੇ ਅਨਿਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਛੁਰਾਏ॥੩੮॥

ਹੇ ਰਾਜਨ! ਪਹਿਲੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ, ਖੜੇ ਖੜੋਤੇ ਰਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਕਰ ਲਵੋ ਭਾਵ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸ਼ਗਨ ਕਰ ਲਵੋ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਫਰੋਰੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ॥੩੮॥

ਸਲਖ ਤੁਫੰਗਨ ਤੜਭੜ ਚਲੀ। ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਚਮ੍ਰੁ ਅਧਿਕ ਕਲਮਲੀ।

'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਕਹਿ ਬਡੋ ਬਕਾਰਾ। ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਬਹੁ ਜੰਗ ਅਖਾਰਾ॥੩੯॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਲਖਾਂ ਤੜਭੜ ਚਲੀਆਂ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮਚਾਇਆ। "ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ" ਕਹਿ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਖਾੜਾ ਮੱਚ ਉੱਠਿਆ॥੩੯॥

ਇਤ ਬਾਜਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਪਰੀ ਦੁਚੋਬੈ ਰਣ ਪੁੰਕਾਰਾ।

ਗਿਰਨਾਥਨ ਕੋ ਬਾਯੁ ਕੁਫੇਰੀ। ਭੇ ਅਪਸ਼ਗਨ ਘਨੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥੪੦॥

ਏਧਰ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਪਿਆ, ਜਦ ਡੱਗੇ 'ਤੇ ਦੂਹਰੀ ਚੋਬ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾ ਉਲਟ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਮਾੜੇ ਸ਼ਗਨ ਵੇਖੇ॥੪੦॥

ਜਰਾਸੰਧ ਜਨੁ ਸੈਨ ਸਕੇਲੀ। ਮਥੁਰਾਪੁਰੀ ਆਨਿ ਕਰਿ ਮੇਲੀ।

ਗਜ ਸਮ ਜੋਧਾ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲਾ। ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਹੈ ਜਿਨ ਕਾਲਾ॥੪੧॥

ਰਾਜੇ ਜਰਾਸੰਧ ਵਾਂਗ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਥੁਰਾ ਨਗਰੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਲਿਆਂਦੀ ਸੀ। ਹਾਥੀਆਂ ਵਰਗੇ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧੇ ਸੀ, ਸ਼ੇਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੌਤ ਰੂਪ ਹੈ॥੪੧॥

ਦੌਹਰਾ-ਇਕ ਦਿਸਿ ਚਮ੍ਰੁ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਇਕ ਦਿਸਿ ਪੈਦਲ ਹੋਇ।

ਪਰਯੋ ਜੰਗ ਘਮਸਾਨ ਕੋ ਮਿਲੇ ਸੁਭਟ ਦਿਸਿ ਦੋਇ॥੪੨॥

ਇਕ ਪਾਸੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੈਨਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਸੀ। ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਮੱਚ ਉੱਠਿਆ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁੱਟ ਗਏ॥੪੨॥

ਚੋਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੩॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਚੌਦਵਾਂ

ਜੰਗ

ਦੋਹਰਾ- ਇਮ ਦੁਹਿਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਓਰੜੇ ਬੀਰ ਬੜੇ ਬਲਵੰਡ।

ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਫੰਗਨਿ ਭੇੜ ਕਰਿ ਭਯੋ ਘੁਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥੧॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਭੇੜ ਕੇ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਜਸੰਵਾਲ ਧਾਯੋ। ਪਦਾਤੀ ਲਿਹਾਯੋ। ਚਲੀ ਯੋ ਤੁਫੰਗੋ। ਮਹਾਂ ਏਕ ਸੰਗੈ ॥੨॥

ਜਸਵਾਲ ਨੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਇਕ ਸਾਥ ਚਲੀਆਂ ॥੨॥

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੋਰਾ। ਮਚਯੋ ਭੂਰ ਰੋਰਾ। ਛੁਟੇ ਤੀਰ ਗੋਰੀ। ਭਿਰੇ ਦੋਨ ਓਰੀ ॥੩॥

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੌੜਿਆ, ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮੱਚਿਆ। ਤੀਰ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਭਿੜ ਪਏ ॥੩॥

ਮਨੋ ਪੋਨ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਭਏ ਮੇਘ ਨੇਰੇ। ਪਰੇ ਬਿੰਦ ਓਰੇ। ਕ੍ਰਿਖੀ ਸੂਰ ਫੋਰੇ ॥੪॥

ਮਨੋ ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੋਏ, ਬੱਦਲ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ ਹੋਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੜੇ ਮਾਰ ਹੋਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਰੂਪੀ ਖੇਤੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ॥੪॥

ਮਹਾਂ ਤੇਜ ਤੱਤੇ। ਰਸੰ ਬੀਰ ਰੱਤੇ। ਚਲੀ ਸੂਕ ਗੋਰੀ। ਰਿਦਾ ਸੀਸ ਫੋਰੀ ॥੫॥

ਮਹਾਨ ਤੇਜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੂਕਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ॥੫॥

ਲਗੇ ਘਾਇ ਘੁਮੇ। ਪਰੇ ਝੂਮਿ ਝੂਮੇ। ਕਿਸੀ ਟਾਂਗ ਟੂਟੀ। ਰਿਦੈ ਧੀਰ ਛੂਟੀ ॥੬॥

ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਘੁੰਮ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਝੂਮ ਝੂਮ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਧੀਰਜ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੬॥

ਕਿਸੂ ਘਾਵ ਛਾਤੀ। ਪਰਯੋ ਝੂਮ ਘਾਤੀ। ਕਸੈ ਕੋ ਤੁਫੰਗਾ। ਗਜੰ ਕਾਢਿ ਚੰਗਾ ॥੭॥

ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਉੱਤੇ ਜ਼ਖਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਵੱਜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗਜਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ ॥੭॥

ਠੁਕੈ ਡਾਲਿ ਗੋਰੀ। ਡਭੈ ਸ਼ੌਰੁ ਓਰੀ। ਉਠਾਵੈ ਤੜਾਕੇ। ਬਡੇ ਬੀਰ ਬਾਕੇ ॥੮॥

ਫਿਰ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਠੋਕਦੇ ਸਨ, ਵੈਰੀ ਵੱਲ ਪਲੀਤਾ ਦਾਗਦੇ ਸਨ, ਵੱਡੇ ਬਾਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਤੜਾਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਕਰੈ ਸਿੰਘ ਹੇਲਾ। ਪਹਾਰੀ ਨ ਝੇਲਾ। ਪਦਾਂਤੀ ਗਵਾਰੇ। ਪਰੇ ਏਕ ਬਾਰੇ ॥੯॥

ਜਦ ਸਿੰਘ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਝਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਇਕੇ ਵਾਰ ਪੈ ਗਈ ॥੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਤ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬੀਰ।

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸੋ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਰਹੁ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕੇ ਤੀਰ ॥੧੦॥

ਏਧਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਤਦ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੋ" ॥੧੦॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ- ਹਮ ਸਭਿ ਪਦਾਂਤ ਕੇ ਸਮੁਖ ਜਾਇ। ਉਤ ਬਧੀ ਜਾਇ ਹਤਿ ਕੈ ਹਟਾਇ।
ਇਹ ਦਲ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਟੋਲ ਦੇਖਿ। ਇਨ ਸੰਗ ਅਰਹੁ ਦਿਢ ਰਖਹੁ ਟੇਕ ॥੧੧॥

ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਓਧਰ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਮਾਰ ਕੇ ਹਟਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਨੂੰ ਵੇਖੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੜੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਟੇਕ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਰੱਖੋ ॥੧੧॥

ਨਹਿ ਅੱਗੂ ਜਾਨਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਘਾਤ । ਗਨ ਤਜੋ ਤੁਪਕ ਤਕਿ ਸ਼ੱਤੁ ਗਾਤ ।
ਗੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਖਿ ਥਿਰ ਧੀਰ ਦੇਹੁ । ਨਹਿ ਜਾਹਿ ਅਗਾਰੀ ਵਧਹਿ ਕੇਹੁ ॥੧੨॥

ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦਾਅ ਨਾ ਤੱਕੋ। ਵੈਰੀ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਤਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡੋ। ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਸਥਿਰ ਰੱਖੋ, ਉਹ ਵਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਵੇ ॥੧੨॥

ਇਨ ਨਈ ਬੈਸ ਰਨ ਚੌਪ ਭੂਰ। ਪ੍ਰਭੁ ਪੁਰਖ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੂਰਾ ਗਰੂਰ।
ਇਮ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਟਿਕਾਇ। ਲੈ ਸਿੰਘ ਪੰਚ ਸੈ ਸੰਗ ਧਾਇ ॥੧੩॥

ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਪਰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਕਹਿ ਕੇ ਟਿਕਾਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ॥੧੩॥

ਇਕ ਬਾਰਿ ਪਰੇ ਉਪਰ ਰਿਸਾਇ। ਗੁਲਕਾਨ ਮੀਂਹ ਬਰਖਾਇ ਧਾਇ।
ਗਨ ਤੀਰ ਬੀਰ ਧਰਿ ਧੀਰ ਮਾਰਿ। ਕੜਕੀ ਕਮਾਨ ਜਿਮ ਉਡਤਿ ਮਾਰ ॥੧੪॥

ਇਕ ਵਾਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਮਾਰੇ, ਕਮਾਨਾਂ ਕੜਕੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡੇ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਉੱਡਦੇ ਹਨ ॥੧੪॥

ਮਿਲਿ ਗਏ ਬੀਚ ਗਨ, ਸੇਲ ਠੇਲਿ। ਹਤਿ ਖੜਗ ਕਾਟਿ ਰਿਪੁ ਪੇਲਿ ਪੇਲਿ।
ਗਿਰ ਗਏ ਸੁਭਟ ਗਨ ਲੌਥ ਪੋਥ। ਹਯ ਪਗਨ ਸੰਗ ਤਨ ਚੋਥ ਬੋਥ ॥੧੫॥

ਬਹੁਤ ਸੇਲ ਠੇਲ ਕੇ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਧੱਕ ਧੱਕ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਕਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਚਿੱਥੇ ਹੋ ਕੇ ਜਿੰਦ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ॥ ੧੫ ॥

ਚਲਿਯੰਤਿ ਰਕਤ ਪਲਿਯੰਤਿ ਕੱਟ। ਮਿਲਿਯੰਤਿ ਹੱਥਵੱਥਨ ਦਬੱਟ।
ਇਮ ਮਰੇ ਜਬਹਿ ਭਾਜੇ ਗਵਾਰ। ਪਿਖਿ ਭੀਮ ਰੂਪ ਸਿੰਘਨ ਉਦਾਰ ॥੧੬॥

ਜਿਥੋਂ ਮਾਸ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਲਹੂ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਬੱਟ ਕੇ ਐਸੇ ਪਏ ਕਿ ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀਂ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਗੁਥਮ ਗੁੱਥਾ ਹੋ ਗਏ। ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਰੇ ਤਾਂ ਮੂਰਖ ਭੱਜ ਉੱਠੇ, ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਉਹ ਮਹਾਨ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਠਹਿਰੰਤਿ ਨਹਿਨ ਜਮ ਮਨਹੁ ਆਇ। ਮਾਰਤਿ ਰਿਸਾਇ ਨਹਿ ਕੋ ਉਪਾਇ।
ਤਬਿ ਭੀਮਚੰਦ ਲਖਿ ਭੀਮ ਜੁੱਧ। ਭੀ ਪ੍ਰਥਮ ਹਾਰ ਬੋਲਯੋ ਸੁਕੁੱਧ ॥੧੭॥

ਠਹਿਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਮਾਨੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਮ ਆ ਗਏ ਹੋਣ। ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਦ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਬੜੇ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਹਾਰ ਗਏ ਸੀ ॥੧੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਹੁਤੋ ਗੁਜਰਨਿ ਗਨ ਸਰਦਾਰ।

ਤਾੜਯੋ ਰਾਤੀ ਆਖ ਕਰਿ 'ਤੂੰ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰ॥ ੧੮॥

ਇਕ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਨਾਮ ਦਾ ਗੁਜਰਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ, 'ਤੂੰ ਨਿਤ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ'॥੧੮॥

ਤੋਟਕ ਛੰਦ-ਬਜਰੂੜ ਜਬੈ ਹਤਿ ਗ੍ਰਾਮ ਲਯੋ। ਤਬਿ ਕੋ ਦੁਖ ਪਾਇ ਭਨੰਤਿ ਭਯੋ।

ਗੁਰ ਸੰਗ ਲਰੋਂ ਦਲ ਬੋਰ ਅਹੈ। ਪਲਟਾ ਹਮਰੋ ਨਿਤ ਲੇਨਿ ਚਹੈ॥੧੯॥

ਜਦ ਦਾ ਬਜਰੂੜ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਦਾ ਦੁਖ ਪਾ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾਂਗਾ, ਹਾਲੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੋੜੀ ਫੌਜ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ॥੧੯॥

ਸਮੁਦਾਇ ਸਕੇਲਨ ਛੇਰ ਕਰੋਂ। ਤੁਮ ਸੰਗ ਚਲੋਂ, ਪਿਖਿ ਲੇਹੁ ਲਰੋਂ।

ਕੁਛ ਬੋਰ ਸਹਾਇਕ ਆਪ ਬਨੇ। ਤਬਿ ਜਾਨ ਲਿਜੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਹਨੇ॥੨੦॥

ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਛੇੜ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚਲਾਂਗਾ ਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗਾ। ਬੋੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕਰਨਾ, ਤਦ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਣ ਲੈਣਾ॥੨੦॥

ਅਬਿ ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਸੋ ਸਿਮਰਹੁ ਮਨ ਮੈਂ। ਮੁਹਰੈ ਚਲ ਜਾਹੁ, ਬਿਰੋ ਰਨ ਮੈਂ।

ਸਭਿ ਛੇਰ ਪਲਾਇਨ ਹੋਇ ਚਲੀ। ਠਹਿਰੈ ਤੁਝ ਤੇ ਲਰਿ ਭਾਂਤਿ ਭਲੀ॥੨੧॥

ਹੁਣ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਰਣਖੇਤਰ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਵਹੀਰ ਭੱਜ ਚਲੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਹ ਠਹਿਰਣਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਲੜਨਗੇ'॥੨੧॥

ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ ਬਚ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨੇ। ਚਪਿ ਗੁਜਰ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਹੋਇ ਘਨੇ।

ਸਵਧਾਨ ਬਨਯੋ ਧਨੁ ਬਾਨ ਗਹੇ। ਬਿਚ ਪੈਦਲ ਜਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬ ਲਹੇ॥੨੨॥

ਜਦ ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਚਨ ਗੁਜਰਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਜਰ ਖਿੱਝ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਫੜਿਆ ਤੇ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ॥੨੨॥

ਲਲਕਾਰ ਬਕਾਰ ਬਹੋਰਤਿ ਭਾ। ਸਰ ਜੋਰਤਿ ਐਂਚਤਿ ਛੋਰਤਿ ਭਾ।

ਇਮ ਪਾਇ ਸਹਾਇਕ ਛੇਰ ਬਡੀ। ਇਕਬਾਰ ਮੁਰੇ ਤੁਪਕਾਨਿ ਛਡੀ॥੨੩॥

ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਬਕਾਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮੋੜਨ ਲੱਗਾ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਡੀ ਵਹੀਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਹਾਇਕ ਪਾ ਕੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਫਿਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡੀਆਂ॥੨੩॥

ਉਤ ਰਾਜਨ ਕੇਰ ਤੁਰੰਗ ਦਲੰ। ਅਗਵਾਰ ਬਧੇ ਕਰਿ ਦੀਹ ਦਲੰ।

ਮੁਖ 'ਮਾਰਹਿ ਮਾਰ' ਪੁਕਾਰਤਿ ਹੈਂ। ਗੁਲਕਾਨਿ ਖਤੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹੈਂ॥੨੪॥

ਓਧਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੈਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਤੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ 'ਮਾਰ ਲਵੇ ਮਾਰ ਲਵੇ' ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਬਡ ਹੇਲ ਕਰਯੋ ਕੁਛ ਸਿੰਘ ਹਟੇ। ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰਤਿ ਕਾਟ ਸਟੇ।

ਭਟ ਭੇੜ ਲਟਾਪਟ ਜੂਟ ਗਏ। ਤੁਪਕਾਨਿ ਤੜਾਭੜ ਨਾਦ ਭਏ॥੨੫॥

ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਕੁਝ ਪਿਛਾਂਹ ਹੱਟ ਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਚ ਕੇ ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ। ਸੂਰਬੀਰ ਝਟ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਗਏ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਣ ਦੀ ਤੜ ਤੜ ਆਵਾਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਨੰਦ ਬਿਲੋਕਤਿ ਕੋਪ ਭਯੋ। ਧਨੁ ਐਚਤਿ ਤੀਰਨਿ ਛੋਰਿ ਦਯੋ।
ਚਲਿਸੁੰਕ ਪਰੇ ਰਿਪੁ ਬ੍ਰਿੰਦਨਿ ਮੈਂ। ਬਡ ਬੀਰ ਤੁਰੰਗ ਨਿਕੰਦਨ ਮੈਂ॥ ੨੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ। ਤੀਰ ਛੁੱਕਦੇ ਹੋਏ ਚਲ ਕੇ ਸਮੂਹ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ॥੨੬॥

ਜਹਿੰ ਲਾਗਤਿ ਪਾਰ ਪਰੇ ਤਨ ਤੇ। ਜਲ ਜਾਚਤਿ ਹੈਂ ਨ ਉਭੇ ਰਨ ਤੇ।
ਬਹੁ ਅੰਧ ਰੁ ਪੁੰਧ ਮਚਾਇ ਦਈ। ਨਭ ਧੂਲ ਉਡੀ ਇਕਸਾਰ ਭਈ॥ ੨੭॥

ਜਿਸ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੀਰ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਫਿਰ ਨਾ ਹੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁਬਾਰਾ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੨੭॥

ਪਿਖਿ ਮਾਸ ਗ੍ਰਿਧਾਂ ਮੰਡਰਾਵਤਿ ਹੈਂ। ਗਨ ਕਾਂਕ ਰੁ ਕੰਕ ਭ੍ਰਮਾਵਤਿ ਹੈਂ।
ਬਹੁ ਕੂਕਰ ਜੰਬੁਕ ਡੋਲਤਿ ਹੈਂ। ਭਖਿ ਆਮਿਖ ਦੀਰਘ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ॥ ੨੮॥

ਮਾਸ ਵੇਖ ਕੇ ਗਿਰਝਾਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮੰਡਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਕਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਉੱਡਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਕੁੱਤੇ ਅਤੇ ਗਿਦੜ ਡੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਸਿਰ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਰ ਖਿਲਾਰਤਿ ਹੈਂ। ਗਨ ਜੋਗਨਿ ਚੀਕ ਪੁਕਾਰਤਿ ਹੈਂ।
ਹਰਖਾਵਤਿ ਪ੍ਰੇਤ ਸੁ ਨਾਚਤਿ ਹੈਂ। ਮਿਲਿ ਭੂਤਹਿੰ ਸ੍ਰੋਣਤ ਰਾਚਤਿ ਹੈਂ॥ ੨੯॥

ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜੋਗਣੀਆਂ ਚੀਖ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਹੂ ਪੀਂਦੇ ਸਨ॥੨੯॥

ਰਣਖੇਤ ਭਯੰਕਰ ਭੂਰ ਭਯੋ। ਬਹੁ ਦੇਰ ਲਗੀ ਨਹਿੰ ਲੋਥ ਛਯੋ।
ਜਬਿ ਸਿੰਘ ਪਲਾਇਨ ਹੋਇ ਚਲੇ। ਤਬਿ ਸਿੰਘ ਉਦੇ ਅਵਿਲੋਕ ਭਲੇ॥ ੩੦॥

ਯੁੱਧ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਕਲ ਧਾਰਨ ਕਰ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਣਖੇਤਰ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਗਿਆ। ਜਦ ਸਿੰਘ ਭੱਜਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਲਿਆ॥੩੦॥

ਜਿਤ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਡ ਟੋਲ ਖਰੇ। ਤਿਤ ਸੰਮੁਖ ਦੇਕਰਿ ਜੋਰ ਤੁਰੇ।
ਅਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਸੰਗ ਲਿਏ। ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਕੋ ਸਭਿ ਬੀਚ ਦਿਏ॥ ੩੧॥

ਜਿਧਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਟੋਲੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਲ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਸਵਾਰ ਨਾਲ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ॥੩੧॥

ਗੁਲਕਾਨਨਿ ਬਾਨਨਿ ਮਾਰਿ ਕਰੀ। ਇਕਬਾਰ ਬਡੀ ਤਬਿ ਧੂਮ ਪਰੀ।
ਜਿਮ ਧਾਨ ਭੁਜੈਂ ਬਿਚ ਭਾਠ ਘਨੇ। ਤਿਮ ਨਾਦ ਉਠੇ ਤੁਪਕਾਨ ਹਨੇ॥ ੩੨॥

ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ, ਇਕ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਪੈ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਦਾਣੇ ਭੁੱਜਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ॥੩੨॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਤੰਗ ਜੋ ਸਬੰਡਲੰ।
 ਥਿਰੇ ਤਹਾਂ ਬਿਲੋਕਤੇ ਜੁਟੇ ਬਿਲੰਦ ਦੈ ਦਲੰ।
 ਤੁਫੰਗ ਤੇ ਖਤੰਗ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਫੇਰ ਮਾਰਿਹੀਂ।
 ਮਚਯੋ ਘਮੰਡ ਦੀਰਘੰ ਪੁਕਾਰ ਦੈ ਪੁਕਾਰਹੀਂ॥ ੩੩॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਦਲ ਬੜੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਮੱਚਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੁਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਚਲੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ਮਾਰਿਬੇ ਸੁ ਬੇਗ ਸੁੰਕ ਗੋਰਿਯਾਂ।
 ਮਨਿੰਦ ਮੇਘ ਬੁੰਦ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਡਾਰ ਛੋਰਿਯਾਂ।
 ਤੜਾਕ ਤੇ ਸੜਾਕ ਹੈ ਪੜਾਕ ਭੂਮ ਗੋਰਤੇ।
 ਬਰੂਦ ਫੇਰ ਡਾਲਤੇ, ਸੁ ਦੂਰ ਦੂਰ ਪ੍ਰੇਰਤੇ॥ ੩੪॥

ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸੂਕਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਬੰਦੂਕਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਤੜਾਕ ਸੜਾਕ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਭੜਾਕ ਭੜਾਕ ਕਰਦੇ ਸੂਰਮੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਬਰੂਦ ਭਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ॥੩੪॥

ਪ੍ਰਚੰਡ ਭਾ ਘਮੰਡ ਸੂਰ ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਾਟਤੇ।
 ਕੁਦੰਡ ਬਾਹੁ ਦੰਡ ਤੇ ਸੁ ਜੋਰ ਘੋਰ ਡਾਰਤੇ।
 ਬਿਹੰਡ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਹੈ ਕਿਤੇਕੁ ਤੁੰਡ ਪੰਡੁ ਤੇ।
 ਦਿਖਾਇ ਕੰਡ ਭਾਜਤੇ ਸੁ ਆਯੁਧਾਨੀ ਛੰਡਤੇ॥ ੩੫॥

ਯੁੱਧ ਬੜਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਯੋਧੇ ਟੋਟੇ ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਕੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਡੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬਲ ਨਾਲ ਯੋਧੇ ਧਨੱਖ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਹੋ ਕੇ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖ ਪੀਲੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿੱਛਾ ਦੇ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਬਿਸ਼ਾਲ ਹੇਲ ਠੇਲਤੇ ਕਰਾਲ ਰੇਲ ਪੇਲਤੇ।
 ਮਨੋ ਸੁ ਫਾਗ ਖੇਲਤੇ, ਦੁਹੇਲ ਹੇਲ ਝੇਲਤੇ।
 ਪਲਾਇ ਏਕ ਗੇਲ ਤੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ਪਾਇ ਮੇਲਤੇ।
 ਮਨੋ ਚਲਾਇ ਜੇਲ ਤੇ ਬਿਹਾਲ ਏਵ ਭੇਲਤੇ॥ ੩੬॥

ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੱਲੇ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੇਲ ਪੇਲ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਨੋ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਐਖੇ ਹੱਲੇ ਝੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸਿਓਂ ਭੱਜ ਕੇ ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਪੈਰ ਮੇਲ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਪੈਰੀਂ ਰੱਸੇ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਤੌਰੇ ਕੈਦੀ ਸਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਫਿਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਭਏ ਘਨੇ ਪਹਾਰਿਯੇ ਮਚਾਇ ਧੂਮ ਧੂਮ ਕੋ।
 ਹੁਤੇ ਸੁ ਥੋਰ ਖਾਲਸਾ ਨ ਛੋਰਿ ਜੰਗ ਭੂਮ ਕੋ।

ਰਿਸਾਇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਚਾਂਪ ਆਪ ਲੀਨਿਓ।
ਨਿਹਾਰਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸੈਨ ਕੇ ਖਤੰਗ ਬੀਚ ਦੀਨਿਓ॥ ੩੭॥

ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਏ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਭਾਵੇਂ ਖਾਲਸਾ ਬੇੜੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੀ ਪਰ ਉਹ ਰਣ ਭੂਮੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਧਨੁਖ ਬਾਣ ਫੜਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਰੱਖਿਆ॥੩੭॥

ਪਰਜੇ ਸੁੰਕਾਟ ਗੈਨ ਮੈਂ ਅਨੰਤ ਸੈਨ ਓਰੜੀ।
ਮਚੰਤਿ ਜੁੱਧ ਕੁੱਧ ਕੇ ਪਰੀ ਨ ਮਾਰ ਥੋਰੜੀ।
ਸੜਾ ਸੜੀ ਤਤਾਰਚੇ ਤੜਾਭੜੀ ਚਲਾਇਕੈ।
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੇ ਅਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਓਜ ਲਾਇਕੈ॥ ੩੮॥

ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਸੁੰ ਸੁੰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਈ, ਬੇਅੰਤ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਈ। ਵੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਮੱਚਿਆ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪਈ। ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸੜਾ ਸੜੀ ਦੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੋਰ ਲਾ ਕੇ ਛੱਡਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਰ ਕਈ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ॥੩੮॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਐਚਿ ਮਜਾਨ ਤੇ ਰਿਪੂਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਨਤੇ।
ਰਚਾਇ ਸ਼੍ਰੇਣ ਸਾਥ ਤੇ ਨਚਾਇ ਧਾਰਿ ਪਾਨ ਤੇ।
ਉਤੰਗ ਅੰਗ ਭੰਗ ਤੇ ਕਿਤੇਕ ਸੀਸ ਕਾਟਿਓ।
ਲਗੀ ਸੁ ਤੁੰਡ ਕਾਂਹਿ ਕੇ ਸਿਕੰਧ ਚੀਰ ਫਾਟਿਓ॥ ੩੯॥

ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਉੱਤੇ ਧਰ ਕੇ ਨਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੋਢਾ ਹੀ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ॥੩੯॥

ਰਿਦਾ ਬਿਦੀਰ ਕਾਂਹਿ ਕੇ ਕਿ ਜੰਘ ਕਾਟ ਡਾਰਿਓ।
ਕਿਤੇਕ ਤੇਗ ਸਾਥ ਹੀ ਸੁ ਹਾਥ ਭੂਮ ਪਾਰਿਓ।
ਬਜੰਤਿ ਧੌਸ ਦੀਰਘਾ ਸੁਣਾਇ ਸੇ ਨਫੀਰਿਯਾਂ।
ਅਨੇਕ ਦੁੰਦਭਾਨਿ ਪੈ ਦੁਚੋਬ ਲਾਗ ਧੀਰਿਯਾਂ॥ ੪੦॥

ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਹੱਥ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਸਨ। ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਵੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਛੋਟੇ ਨਗਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਦੂਹਰੀਆਂ ਚੋਬਾਂ ਲੱਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੪੦॥

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬੁਰੀ ਸਬੇਗ ਕ੍ਰੋਧ ਪਾਇਓ।
ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਅੰਬਰੀਕ ਸਿੰਘ ਧਾਇਓ।
ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋਪਯੋ।
ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੰਗ ਪਾਇ ਰੋਪਯੋ॥ ੪੧॥

ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬੁਰੀ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੇਗ ਪਾਇਆ ਭਾਵ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸੂਰਬੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ

ਅੰਬਰੀਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਧਾਵਾ ਬੋਲਿਆ, ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੰਗ ਕੀਤੀ॥੪੧॥

ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਦੋਰਿਕੈ।
ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਭ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਿੰਘ ਰੋਰਕੈ।
ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ।
ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਰੂਰਮਾ॥ ੪੨॥

ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੌੜ ਕੇ, ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੋਲ ਸਿੰਘ ਰੋਲਾ ਪਾ ਕੇ, ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਚੇਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ, ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਜੰਗ ਕੀਤੀ॥੪੨॥

ਰਸਾਵਲ ਛਾਂਦ- ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਬੀਰੰ। ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਧੀਰੰ।
ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ। ਭੁਜੰਗੇ ਨਿਸੰਗੀ॥ ੪੩॥

ਸੂਰਬੀਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ, ਧੀਰਜਵਾਨ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ, ਸਾਥੀ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨਿਡਰ ਸੂਰਮੇ ਸਨ॥੪੩॥

ਗਿਨੈ ਨਾਮ ਕੇਤੇ। ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਜੇਤੇ। ਮਝੈਲ ਬਿਸਾਲੇ। ਭਏ ਰੋਹ ਵਾਲੇ॥੪੪॥

ਕਈਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਗਿਣੇ ਹਨ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸਨ, ਮਝੈਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋ ਗਏ॥੪੪॥

ਖਚਾਖਚ ਬਾਹੈਂ। ਜੁਦੇ ਅੰਗ ਲਾਹੈਂ। ਉਤੈ ਢੂਕਿ ਰਾਜੇ। ਭਜੇ ਫੇਰ ਲਾਜੇ॥੪੫॥

ਉਹ ਖਚਾਖਚ ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਅੰਗ ਲਾਹ ਕੇ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਭੱਜੇ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਸ਼ਰਮ ਖਾ ਕੇ ਫਿਰ ਆ ਗਏ॥੪੫॥

ਕਰੇ ਆਨਿ ਹੱਲੇ। ਉਥੱਲੇ ਪਥੱਲੇ। ਕਿਤੇ ਘਾਵ ਝੱਲੇ। ਨਹੀਂ ਪਾਵ ਹੱਲੇ॥੪੬॥

ਆ ਕੇ ਹੱਲੇ ਕਰਕੇ ਉਥੱਲ ਪੁੱਥਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਤੇ ਜ਼ਖਮ ਝੱਲਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿੱਲਦੇ ਸਨ॥੪੬॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਨਿਕਾਰੇ। ਕਰੂਰੰ ਕਰਾਰੇ। ਕਟਾਰੰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਦਏ ਪੇਟ ਫਾਰੇ॥੪੭॥

ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਕੱਢ ਲਈਆਂ, ਕਟਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਢਿੱਡ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ॥੪੭॥

ਦੋਹਰ- ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰਣ ਮਿਲੀ ਬਾਹਿਨੀ ਦੋਇ।

ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਿਬਰਯੋ ਧਰਨ ਬਹੁ ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਹੋਇ॥ ੪੮॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਖਿਲਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਏ॥੪੮॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੪॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਪੰਦਰਵਾਂ

ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਬੱਧ

ਦੋਹਰਾ- ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦੁ ਤਬਿ ਦੂਰਿ ਬਚਾਇਨ ਜੰਗ।
ਖਰੋ ਬਿਲੋਕਤਿ ਜੰਗ ਕੋ ਬਿਚਰੇ ਬੀਰ ਨਿਸੰਗ॥ ੧॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ ਖੜਾ ਜੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੧॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ- ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਪਰੀ ਹਯ ਪੋਥਤ ਸ੍ਰੋਣਤ ਤੇ ਗਨ ਚਾਲਿ ਪਨਾਰੇ।
ਘਾਵ ਭਕਾਭਕ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਭਟ ਏਕ ਕਰਾਹਤਿ ਹਾਇ ਪੁਕਾਰੇ।
ਘਾਇਲ ਘੁਮਤਿ ਝੁਮਤਿ ਹੈਂ ਬਹੁ ਮਾਰ ਪਰੀ ਇਕ ਹੈ ਮਤਵਾਰੇ।
ਮਾਰੂ ਜੁਝਾਊ ਕੋ ਬਾਜਤਿ ਬਾਜਨ ਏਕ ਲਰੇ ਬਿਰ ਸੂਰ ਜੁਝਾਰੇ॥ ੨॥

ਲੋਥ ਉੱਤੇ ਲੋਥ ਪਈ ਸੀ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਜ਼ਖਮ ਭਕਾ ਭਕ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਕੁਰਲਾਂਦੇ ਹੋਏ ਹਾਏ ਹਾਏ ਪੁਕਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜ਼ਖਮੀਂ ਘੁੰਮ ਕੇ ਝੁੰਮਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪਈ ਤੇ ਕਈ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ। ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ ਵੱਜਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਜੁਝਾਰੂ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕ ਥਾਂ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇ॥੨॥

ਸੰਗ ਹੰਫੂਰੀਏ ਭੂਪ ਕਟੋਚ ਕੇ ਸਾਥ ਕਹੈ ਕਹਿਲੂਰ ਕੋ ਰਾਜਾ।

ਮਾਰ ਪਰੀ ਬਿਸੁਮਾਰ, ਮਹਾਂ ਘਮਸਾਨ ਪਰਜੋ, ਨਹਿੰ ਖਾਲਸਾ ਭਾਜਾ।

ਭੀਰ ਪਰੀ ਧਰਿ ਧੀਰ ਰਹੇ ਬਹੁ ਜੰਗ ਲਰੇ ਨ ਸਰਜੋ ਕੁਛ ਕਾਜਾ।

ਆਪਨੀ ਸੈਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਪੀਛੇ ਹਟੀ ਤਜਿਕੈ ਕੁਲ ਲਾਜਾ॥ ੩॥

ਹੰਫੂਰੀਏ ਅਤੇ ਕਟੋਚ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਘਮਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਭੀਜਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਬਣੀ ਹੈ, ਪਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਲ ਦੀ ਲਾਜ ਛੱਡਕੇ ਕਿਉਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ ਹਨ॥੩॥

ਗੂਜਰ ਰੰਘਰ ਕੋ ਸਰਦਾਰ ਲਖੀ ਬਹੁ ਮਾਰ ਖਰਜੋ ਟਰਿ ਸੋਊ।

ਔਰ ਦਯੋ ਤਨ ਨਾਂਹਿ ਕਿਸੂ ਜਿਸ ਤੇ ਨਹਿੰ ਜੀਤ ਭਈ ਅਬਿ ਜੋਊ।

ਫੈਲ ਕੇ ਫੋਜ ਮੈਂ ਆਪ ਲਰੈਂ ਨਿਪੁ ਤੋ ਸਵਧਾਨ ਬਨੈ ਸਭਿ ਕੋਊ।

ਅੱਗੂ ਅਰੈਂ ਤਬਿ ਧੀਰ ਧਰੈਂ ਭਟ ਮਾਰਿ ਕਰੈਂ ਅਰਿਕੈ ਅਰਿ ਖੋਊ॥ ੪॥

ਗੂਜਰਾਂ ਰੰਘੜਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਜਦ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜਾ ਹੋ ਕੇ ਟਲ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੋਚਣ ਲਗਾ ਕਿ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਫੋਜ ਵਿਚ ਫੈਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਆਪ ਲੜਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੇ ਅਗੋਂ ਅੜਨ ਤਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਅੜ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ॥੪॥

ਬੋਲਤਿ ਬਾਕ ਕਟੋਚ ਹੰਡੂਰੀਆ 'ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਈ।
ਦਾਹਿਨ ਸੈਨ ਲੀਏ ਉਮਡੈ ਤਿਤ ਛੋਰ ਬੰਦੂਕਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਈ।
ਬਾਮ ਦਿਸ਼ਾ ਜਮਤੁੱਲ ਬਚੈ ਜਮ ਤੁੱਲ ਬਨੈ ਬਹੁ ਸਿੰਘਨ ਘਾਈ।
ਬੀਚ ਥਿਰੇ ਹਮ ਫੌਜ ਕੋ ਪੇਲਹਿ, ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਹਿ ਦੇਹਿ ਭਜਾਈ॥ ੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਟੋਚ ਹੰਡੂਰੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੋ, ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਣ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਜਮਤੁੱਲ ਵਧੇ ਤੇ ਯਮ ਵਾਂਗ ਬਣਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰੇ। ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਾਂਗੇ ਤੇ ਹਲਾ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੫॥

ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਮਹਿ ਬਾਹਰ ਮੋਰਚੇ ਦੇਹੁ ਲਗਾਈ।
ਘਾਯਲ ਹੋਹਿ ਉਠਾਇ ਪਠਾਵਹੁ ਆਪ ਸਮੀਪ ਦੁਕੋ ਬਲ ਲਾਈ।
ਕੋ ਲਗਿ ਹੋਹਿ ਮਵਾਸਿ ਇਹਾਂ ਲਰ ਤੂਰਨ ਹੀ ਗੁਰ ਕੋ ਨਿਕਸਾਈ।
ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਇਮ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਕੋ ਫੇਰ ਸੁਨਾਈ॥ ੬॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮੋਰਚੇ ਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਉਠਾ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇਵੋ, ਆਪ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਪਾਸ ਦੁਕੋ। ਕਦ ਤੱਕ ਏਥੇ ਆਕੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਏਥੇ ਲੜ ਕੇ ਤੁਰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੋ।" ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਅਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਾਇਆ॥੬॥

'ਬੀਰ ਲਰੇ ਦਿਸ਼ਿ ਦੋਇਨ ਕੇ ਬਹੁ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹਾਰ ਗਏ।
ਦੂਰ ਥਿਰੇ ਤੁਪਕਾਨ ਚਲਾਵਤਿ ਪੈਦਲ ਆਡ ਕੋ ਲੇਤਿ ਭਏ।
ਫੇਰ ਤੁਫੰਗਨ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਪਿਖਿ ਹਾਥ ਲਏ ਹਥਿਆਰ ਭਏ।
ਨੇਰ ਕਰੈ ਨ ਡਰੈ ਮਨ ਦੈ ਨ ਹਨੇ ਭਟ ਸੈਨ ਲਿਟੇ ਸੁ ਪਏ' ॥ ੭॥

"ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲੜੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਉਹਲੇ ਖੜੀ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਨੇੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਡਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਰ ਨਾ ਦੇਣ ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਹੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਲੋਟੀ ਪਈ ਹੈ" ॥੭॥

ਕਬਿੱਤ-ਇਤੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਗੁਰੂਰ ਮੈਂ ਲਰਤਿ ਭੂਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਕੀਨੇ ਅਰਿ ਧੂਰਿ ਮੈਂ ਮਿਲਾਇਕੈ।
ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਮੇਂ ਚੀਰ ਪੂਰ, ਕੇਤਿਕ ਹਜੂਰ ਗਏ 'ਮਾਰੇ ਕਰਿ ਚੂਰ ਚੂਰਿ' ਭਾਖਤਿ ਸੁਨਾਇਕੈ।
ਬੋਲੇ ਪੁਭੁ ਪੂਰਨ 'ਸ਼ਹੂਰ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕਰੋ ਤੂਰਨ ਅਗਾਰੀ ਪਗ ਕੀਜੈ ਨ ਬਧਾਇਕੈ।
ਰਾਖੇ ਨਿਜ ਖੇਤ ਅਸਿਕੇਤੁ ਹੈ ਸਹਾਇ ਤੁਮ' ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਧਾਇ ਗਏ ਲਰੈ ਚਿਤ ਚਾਇਕੈ॥੮॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਬੜੇ ਰੌਹ ਨਾਲ ਲੜੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਧੂੜ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਤਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਈ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ, "ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਚੂਰਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।" ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੋ, ਉਹ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਨਾ ਆਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖੋ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੁਹਾਡਾ ਸਹਾਇਕ ਹੈ," ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋੜ ਦੋੜ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗਏ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹ ਭਰ ਕੇ ਲੜੇ॥੮॥

ਪ੍ਰਮਾਣਕਾਛੰਦ- ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ ਮੋਰਚੇ। ਬਿਲੋਕਿ ਜੰਗ ਮੋਂ ਰਚੇ।
ਬਿਰੇ ਤਿਨੈ ਮਝਾਰਿਆ। ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਸੰਭਾਰਿਆ ॥ ੯ ॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮੋਰਚੇ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਰਚ ਗਏ। ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ ॥੯॥

ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਸਾਧਿਕੈ। ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧਿਕੈ।
ਸਉਰ ਸਿੰਘ ਜੇਤਨੇ। ਇਕੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇ ਤੇਤਨੇ ॥ ੧੦ ॥

ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਸਾਧ ਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅਰਾਧ ਕੇ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ॥੧੦॥

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਹੈ। ਫਿਰੰਤਿ ਦਾਇ ਜੰਗ ਹੈ।
ਬਿਰੇ ਲਰੇ ਸਧੀਰਯਾ। ਅਭੀਰ ਪੂਰ ਬੀਰਯਾ ॥ ੧੧ ॥

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਗ ਹੋ ਕੇ, ਜੰਗ ਦੇ ਦਾਅ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਕਾਇਰਤਾ ਰਹਿਤ ਹਨ ॥੧੧॥

ਨਿਨੱਦ ਬਿੰਦ ਢੋਲਕੇ। ਸਰੋਲ ਬੀਰ ਬੋਲਕੇ।
ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੋਬ ਮਾਰਿਤੇ। ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੀਰ ਚਾਰਤੇ ॥ ੧੨ ॥

ਢੋਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵੱਡੇ ਰੋਲੇ ਸਹਿਤ ਬੋਲ ਕੇ, ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਫਰਰੇ ਫਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਚਲਾਇ ਤਾਕ ਗੋਰਿਯਾਂ। ਭਿਰੰਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਓਰਿਯਾਂ।
ਨ ਨੇਰ ਹੋਨਿ ਪਾਵਈ। ਤਕੰਤਿ ਦੂਰ ਘਾਵਈ ॥ ੧੩ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਵੈਰੀ ਵੱਲ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਦੂਰ ਤਕ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥੧੩॥

ਗਿਰੀਸ਼ ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ। ਪ੍ਰਚਾਰਿ ਬੀਰ ਬਿੰਦ ਨੇ।
ਹਕਾਰਿ ਪਾਸ ਕੇਸਰੀ। ਮਨਿੰਦ ਓਜ ਕੇਸਰੀ ॥ ੧੪ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਕੇ, ਰਾਜੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ॥੧੪॥

ਭਨੰਤਿ ਹੇਲ ਘਾਲਿਬੇ। 'ਬਿਲੋਕ ਤੂੰ ਸੰਭਾਲਬੇ।
ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਤਾਨਿਯੇ। ਸੰਮੂਹ ਲੇ ਸੰਗਾਨਿਯੇ ॥ ੧੫ ॥

ਉਸਨੂੰ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਵੇਖ, ਕਮਾਨ ਬਾਣ ਤਾਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੇ ॥੧੫॥

ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੂਜਰਾਨ ਕੋ। ਦਿਸਾ ਦੁਤੀਯ ਜਾਨ ਕੋ।
ਸੁਚੇਤ ਸੋਇ ਕੀਜਿਯੇ। ਨਿਸੰਗ ਸੰਗ ਲੀਜਿਯੇ ॥ ੧੬ ॥

ਗੁਜਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰੋ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਵੋ ॥੧੬॥

ਬਟੋਰਿ ਬੀਰ ਧਾਇਯੋ। ਸੁ ਏਕ ਬਾਰਿ ਜਾਇਯੋ।

ਹਜ਼ਾਰਹੂੰਨਿ ਹੇਲ ਕੋ। ਮਿਲਾਇ ਦੇਹੁ ਪੇਲਕੋ ॥ ੧੭ ॥

ਸੂਰਬੀਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲੋ ਤੇ ਇਕੇ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਵੋ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰੋ ਦਬਾ ਕੇ ਮਿਲਾ ਦੇਵੋ ॥੧੭॥

ਪਲਾਇ ਪੁੰਜ ਖਾਲਸਾ। ਪੁਰੋ ਬਿਸਾਲ ਲਾਲਸਾ।

ਪੁਰੇ ਅਨੰਦ ਬਾਰਿਯੋ। ਸੁ ਓਜ ਕੋ ਸੁਧਾਰਿਯੋ ॥ ੧੮ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸਮੂਹ ਭੱਜ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾੜ ਦੇਵੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ ॥੧੮॥

ਸੁ ਕੇਸਰੀ ਸੁਨੰਤਿ ਭਾ। ਚਲੰਤਿ ਚੋਪਵੰਤ ਭਾ।

ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਿ ਕੈ। ਸੁ ਹੇਲ ਕੋ ਉਚਾਰਿ ਕੈ ॥ ੧੯ ॥

ਕੇਸਰੀ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਚਾਅ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੰਗਾਰਕੇ, ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੧੯॥

ਸਮੂਹ ਅੱਗੁ ਤੋਰਿ ਕੈ। ਮਹਾਨ ਜੁੱਧ ਲੋਰਿਕੈ।

ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਤ੍ਰੁਪਾਇ ਕੈ। ਇਤੈ ਉਤੈ ਭਜਾਇਕੈ ॥ ੨੦ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰ ਕੇ, ਮਹਾਨ ਜੁੱਧ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾ ਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਜਾ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ॥੨੦॥

ਰੁਣਝੁਣ ਛੰਦ-ਜਮਤੁਲ ਭਾਉ। ਤਿਹ ਕਹਿਰਾਉ। 'ਇਤ ਦ੍ਰਿਢ ਹੈ ਕੈ। ਪਰਹੁ ਰਿਸੈ ਕੈ' ॥੨੧॥

ਜਿੱਥੇ ਜਮਤੁਲ ਭਾਉ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਪਾਸੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰੋ' ॥੨੧॥

ਉਤ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਰਿਸ ਉਰ ਪੂਰੀ। ਅਰਿ ਪਰ ਧਾਵੈ। ਸਸਤ੍ਰੁਨਿ ਘਾਵੈ ॥੨੨॥

ਓਧਰ ਰਾਜਾ ਕਹਿਲੂਰੀ, ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੨੨॥

ਸਭਿ ਗਿਰ ਨਾਥੇ। ਧਨੁ ਸਰ ਹਾਥੇ। ਚਹਿੰ ਚਿਤ ਹੇਲਾ। ਕਰਨਿ ਧਕੇਲਾ ॥੨੩॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਸਨ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਵਿਚ ਧਕੇਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੩॥

'ਬਨਿ ਸਵਧਾਨਾ। ਤਜਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨਾ'। ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਗਾਈ ॥੨੪॥

'ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਦੇ ਰਹੋ', ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾ ਕੇ ਤਕੜਾਈ ਕੀਤੀ ॥੨੪॥

ਫਿਰ ਫਿਰ ਫੇਰਾ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਫੇਰਾ। ਸਭਿਹਿਨਿ ਪ੍ਰੇਰਾ। ਹਤਿ ਇਕ ਬੇਰਾ ॥੨੫॥

ਬਾਰ ਬਾਰ ਫਿਰ ਕੇ ਤੇ ਫੇਰਾ ਕਰ ਕਰਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਮਾਰ ਦੇਵੋ ॥੨੫॥

ਭਟ ਬਹੁ ਗਾਜੇ। ਪੁਨ ਪੁਨ ਬਾਜੇ। ਪੁਨ ਗਨਿ ਉਚੇ। ਅਧਿਕ ਪਹੁਚੇ ॥੨੬॥

ਫਿਰ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਤ ਗੱਜੇ, ਉੱਚੀ ਪੁਨ ਵਿਚ ਵਾਜੇ ਫਿਰ ਵੱਜ ਉੱਠੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਆ ਪਹੁਚੇ ॥੨੬॥

ਗਿਰ ਨਰ ਸਾਰੇ। ਪੁਨ ਹੁਇ ਤਜਾਰੇ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰੇ। ਬਕ ਬਕ ਮਾਰੇ ॥੨੭॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਸੰਖਨਾਰੀ ਛੰਦ-ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਜਾਨਾ। ਸੁ ਬੈਨੰ ਬਖਾਨਾ। ਘਨੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਆਏ। ਸੁ ਰੋਰੰ ਮਚਾਏ ॥੨੮॥

ਜਦ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮਚਾਇਆ ਹੈ ॥੨੮॥

ਘਨੋ ਹੇਲ ਪਾਯੋ। ਦਲੰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਧਾਯੋ। ਬਨੋ ਸਾਵਧਾਨੇ। ਗਹੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਨੇ ॥੨੯॥

ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਲਵੋ ॥੨੯॥

ਨ ਪੈਰੰ ਹਿਲਾਓ। ਖਰੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਘਾਓ। ਬਡੇ ਹੋਇ ਗਾਢੇ। ਕਰਾਚੋਲ ਕਾਢੇ ॥੩੦॥

ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਹਿਲਾਓ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਇਕੇ ਥਾਂ ਪੈਰ ਗੱਦ ਕੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਕੱਢੋ ॥੩੦॥

ਕਰੋ ਮਾਰ ਐਸੇ। ਨਹੀਂ ਜਾਹਿ ਜੈਸੇ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ। ਤੁਰੰਗੰ ਭਜਾਯੋ ॥੩੧॥

ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਾਰੋ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੱਜ ਕੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕਣ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤੇ ਘੋੜਾ ਭਜਾਇਆ ॥੩੧॥

ਸਭੈ ਕੇ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਾਯੋ। ਸੰਭਾਰੀ ਤੁਫੰਗੀ। ਭਏ ਭੀਮ ਰੰਗੀ ॥੩੨॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਾਇਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭਿਆਨਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ॥੩੨॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ-ਗੁਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਬੈ ਹੁਇਕੈ ਸੁਚੇਤ। ਲੈ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਰਿਪੁ ਹਤਨਿ ਹੇਤੁ।

ਵਧਿ ਅੱਗੁ ਧਰਜੇ ਸਰ ਚਾਂਪ ਹਾਥ। ਖਪਰੇ ਨਿਕਾਸਿ ਬਡ ਓਜ ਸਾਥ ॥੩੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤਦ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤੇ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ। ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ॥੩੩॥

ਤਕਿ ਟੋਲ ਟੋਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਤਨਿ ਕੀਨ। ਬੀਧੇ ਤੁਰੰਗ ਭਟ ਭੰਗ ਦੀਨਿ।

ਉਤ ਤੇ ਵਧਾਇ ਆਏ ਕਰਾਲ। ਹੁਇ ਸਮੁਖ ਧਰੇ ਆਯੁਧ ਬਿਸਾਲ ॥੩੪॥

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ ਤਕ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਵਿਕਰਾਲ ਵੈਰੀ ਵੱਧਦੇ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹਥਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ॥੩੪॥

ਛੂਟੀ ਤੁਫੰਗ ਇਕਬਾਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਗੁਲਕਾਂ ਸੜਾਕ ਜੋਧਾ ਨਿਕੰਦ।

ਮਿਲਿ ਗਏ ਪਰਸਪਰ ਘਾਲਿ ਹੇਲ। ਭਟ ਜੁਟੇ ਪਾਇ ਨਹਿ ਧਰ ਪਿਛੇਲ ॥੩੫॥

ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੇ ਵਾਰ ਚਲੀਆਂ, ਸੜਾਕ-ਸੜਾਕ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਤੇ ਯੋਧੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਏ, ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਯੋਧੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ ਸਨ ॥੩੫॥

ਪਰ ਗਯੋ ਏਕ ਬਾਰੀ ਘਮੰਡ। ਗਿਰ ਪਰੇ ਬੀਰ ਹੁਇ ਖੰਡ ਖੰਡ।

ਨਹਿ ਤਜੀ ਥਾਂਉ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਪ੍ਰਹਾਰ। ਹੇਲਾ ਸੁ ਝਾਰ ਪੁਨ ਜੋਰ ਧਾਰਿ ॥੩੬॥

ਇਕ ਵਾਰ ਵੱਡਾ ਘਮਸਾਨ ਮੱਚ ਗਿਆ, ਸੂਰਬੀਰ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਝਾੜ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਜੋਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੩੬॥

ਚੋਪਈ- ਪੰਚਨ ਮਹਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੋਇ। ਗਹਿ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੋਇ।

ਖਰੋ ਜਹਾਂ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ। ਆਵਤਿ ਹੇਲਾ ਕਰਤਿ ਅਗਾਉ ॥ ੩੭ ॥

ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਉਹ ਬੰਦੂਕ ਫੜਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਖੜਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਹੱਲਾ ਕਰਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੩੭॥

ਫੇਰਿ ਕਵਾਇਦ ਕੋ ਨਿਜ ਘੋਰਾ। ਤਜੀ ਤੁਫੰਗ ਤਾਂਹਿ ਕੀ ਓਰਾ।

ਕੜਕ ਸੁੰਕਤੀ ਤਾਂ ਪਰ ਗਈ। ਮਨਹੁੰ ਗਾਜ ਪਹੁੰਚੀ ਸਿਰ ਪਈ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੱਸੀ ਕਵਾਇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਗੋਲੀ ਜਮਤੁੱਲੇ ਵੱਲ ਛੱਡੀ ਤੇ ਉਹ ਗੋਲੀ ਸੁਕਦੀ ਹੋਈ ਉਸ ਵੱਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਈ, ਮਾਨੋ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬਿਜਲੀ ਆ ਡਿੱਗੀ ਹੋਵੇ ॥੩੮॥

ਲਗੀ ਭਾਲ ਮਹਿ ਗਿਰਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਪਰਯੋ ਭੂਮਿ ਪਰ ਅੰਗ ਨ ਹਾਲਾ।

ਸੀਸਭੇਦ ਮਿਝ ਨਿਕਸੀ ਐਸੇ। ਮਖਨੀ ਜੁਤਿ ਹਾਂਡੀ ਫੁਟ ਜੈਸੇ ॥ ੩੯ ॥

ਉਹ ਗੋਲੀ ਜਮਤੁੱਲਾ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਤੁਰਤ ਥੱਲੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਲੇਟ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਗ ਨਾ ਹਿਲਿਆ। ਸਿਰ ਫੱਟਣ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਝ ਨਿਕਲੀ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖਣ ਦੀ ਭਰੀ ਹਾਂਡੀ ਪਾਟ ਗਈ ਹੋਵੇ ॥੩੯॥

ਗੁੱਜਰ ਰੰਘਰ ਛੇਰ ਹਜ਼ਾਰਨਿ। ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹੇ ਹੱਥਯਾਰਨ।

ਸਭਿ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੋਵਾ। ਪਰਯੋ ਨੀਂਦ ਦੀਰਘ ਮਹਿ ਸੋਵਾ ॥ ੪੦ ॥

ਗੁੱਜਰਾਂ ਅਤੇ ਰੰਘੜਾਂ ਦੀ ਵਹੀਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਮਤੁੱਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਮਤੁੱਲਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ ॥੪੦॥

ਹਾਹਾਕਾਰ ਪੁਕਾਰਤਿ ਸਾਰੇ। 'ਭਯੋ ਗਜਬ ਜਮਤੁੱਲਾ ਮਾਰੇ।

ਮਿਲੇ ਸੈਂਕਰੇ ਤਿਸ ਥਲ ਆਏ। ਚਾਹਤਿ ਤਿਸ ਕੀ ਲੋਥ ਉਠਾਏ ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਰਹੇ ਸਨ, "ਗਜਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਮਤੁੱਲਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਫਿਰ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁੱਜਰ ਅਤੇ ਰੰਘੜ ਮਿਲ ਕੇ ਉਥੇ ਆਏ ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਥ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੪੧॥

ਇਤ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰਾ। ਲੈ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਹੇਲ ਕੋ ਡਾਰਾ।

ਉਚੇ ਕਹਯੋ ਪੁਕਾਰਿ 'ਸੁਨੀਜੈ !। ਲੋਥ ਦੁਸ਼ਟ ਕੀ ਜਾਨਿ ਨ ਦੀਜੈ ॥ ੪੨ ॥

ਏਧਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਵੱਡੇ ਜੁਝਾਰੂ ਸੂਰਬੀਰ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ "ਸੁਣ ਲਵੋ ! ਇਸ ਦੁਸ਼ਟ ਦੀ ਲੋਥ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਹੈ" ॥੪੨॥

ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਹਰਖਤਿ ਅਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ।

ਓਰੜ ਪਰੇ ਲੋਕ ਪਰ ਸਾਰੇ। ਸਿੰਘ ਪਦਾਤੀ ਗਹਿ ਹੱਥਯਾਰੇ ॥ ੪੩ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੈਦਲ ਸਿੰਘ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਹੀਰ ਉੱਤੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ॥੪੩॥

ਉਤ ਤੇ ਉਨਹੁਂ ਜ਼ੋਰ ਬਡ ਕੀਨਾ। ਲੋਥ ਲੇਨਿ ਕੇ ਹਠ ਧਰਿ ਲੀਨਾ।
ਦੁਹਦਿਸਿ ਤੇ ਮਿਲਿ ਗਏ ਹਜ਼ਾਰਨ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਜੰਗ ਰਚਿ ਦਾਰੁਨ ॥੪੪॥

ਉਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰ ਕੀਤਾ, ਲੋਥ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਹਠ ਕੀਤਾ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੪੪॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੫॥

ਅਧਿਆਇ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ

ਜਮਤੁੱਲੇ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਗ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਰਾਮ

ਦੋਹਰਾ- ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਨ ਮਹਿੰ ਹੁਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਹਾਂਨ।
ਵਧਯੋ ਅੱਗੂ ਤਿਹ ਲੋਥ ਢਿਗ ਪਰਨ ਲਗਯੋ ਘਮਸਾਨ ॥ ੧ ॥

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਦ ਲੋਥ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤਾਂ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਫਾਂਧਤਿ ਆਏ। ਕਰਾਚੋਲ ਕਰ ਧਰਿ ਚਮਕਾਏ।
ਤੋਮਰ ਤੀਰਨਿ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਭਾਉ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਮਾਰੇ ॥ ੨ ॥

ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕਾਈਆਂ, ਨੇਚਿਆਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ॥੨॥

ਸਿੰਘਨਿ ਅਨੀ ਘਨੀ ਤਹਿੰ ਘਾਵਤਿ। ਤੁਪਕ ਤਮਾਂਚੇ ਤਕਿ ਤਕਿ ਲਾਵਤਿ।
ਪਿਖਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਆਇ ਕਟੋਚਿ। ਐਚਿ ਐਚਿ ਧਨੁ ਬਾਨਨਿ ਮੋਚਿ ॥ ੩ ॥

ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਪਸਤੋਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ ਤਕ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਕਟੋਚੀਆ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ॥੩॥

ਪ੍ਰੇਰੇ ਬਹੁ ਜੋਧਾ ਤਿਸ ਬਾਨ। ਕਹਯੋ 'ਕਰਹੁ ਬਲ, ਲੇਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨ।
ਸਹਿਤ ਲੋਥ ਕੇ ਤੁਰਤ ਉਠਾਵਹੁ। ਆਵਹਿੰ ਵਧੇ ਮਾਰਿ ਉਬਲਾਵਹੁ ॥੪॥

ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝੰਡਾ ਖੋਹ ਲਵੋ। ਲੋਥ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਵੋ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉ" ॥੪॥

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਧਰਿ ਧੀਰ। ਗਾਡਯੋ ਤਹਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਭੀਰ।
ਰਹਿਤ ਕਹਿਤ ਕੇ ਸਹਿਤ ਮਹਿਤ ਹੈ। ਸਰ ਮਾਰਹਿ ਜਿਹ ਨਿਕਟ ਲਹਿਤ ਹੈ ॥੫॥

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਯੋਧੇ ਨੇ ਫਿਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਉਥੇ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਰਹਿਣੀ ਕਹਿਣੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ॥੫॥

ਫੇਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਓਰੜ ਪਰੀ। 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਹਿ ਮਾਰਤਿ ਮਰੀ।

ਘਨੇ ਢੋਲ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਕੇ ਸਾਥ। ਸੇਲੇ ਸਿਪਰ ਸ਼ਕਤਿ ਅਸਿ ਹਾਥ ॥ ੬ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਹੀਰ ਉੱਮਡ ਕੇ ਪੈ ਗਈ, 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਢੋਲ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਨੇੜੇ, ਢਾਲਾਂ, ਬਰਫੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੬॥

ਬਜੇ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜੁਝਾਉ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਫਾਂਦਤਿ ਆਇ ਅਗਾਉ।

ਗੁਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਰ ਘਾਲਹਿ ਹੇਲਾ। ਲੇਨਿ ਲੋਥ ਜੁਤਿ ਤਉ ਦੁਹੇਲਾ ॥ ੭ ॥

ਵਾਜੇ ਬਜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਢਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਲੋਥ ਲੈਣੀ ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ॥੭॥

ਜੇ ਸਦੂਰ ਨਿਜ ਹਯਨਿ ਬਚਾਵਹਿ। ਗੁਲਕਾਂ ਲਗਹਿ ਨ ਇਤ ਉਤ ਧਾਵਹਿ।

ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਨ ਆਵਹਿ ਸੋਇ। ਲਖਿ ਸਰ ਗੋਰੀ ਬਰਖਾ ਹੋਇ ॥ ੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੋਲੀ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਭਜਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ॥੮॥

ਜੇ ਉਤਸਾਹਤਿ ਆਇ ਧਵਾਵਤਿ। ਤਕਿ ਗੁਲਕਾ ਮਾਰਤਿ ਉਤਲਾਵਤਿ।

ਯਾਂਤੇ ਓਰੜ ਆਇ ਪਦਾਤੀ। ਹੇਰਿ ਖਾਲਸੇ ਪੁੰਜ ਅਰਾਤੀ ॥ ੯ ॥

ਜਿਹੜੇ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ ਭਜਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਤੀਰ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਉੱਮਡ ਕੇ ਆ ਪਈ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਜਦ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖਿਆ ॥੯॥

ਗੁਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇ ਬਨ ਰਖਵਾਰੇ। ਕਸਹਿ ਤੁਫੰਗਨ ਤਕਿ ਤਕਿ ਮਾਰੇ।

ਪਰੀ ਲੋਥ ਨਹਿ ਲੈਬੇ ਦੀਨਿ। ਭਯੋ ਭੇੜ ਭਾਰੀ ਭਯ ਭੀਨ ॥ ੧੦ ॥

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਝੰਡੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਰਖਵਾਲੇ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਸ ਕਸ ਕੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ ਤਕ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਲੋਥ ਉਥੇ ਪਈ ਰਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਥੇ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੧੦॥

ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ-ਗਰਜੇ ਪੁੰਜ ਪਹਾੜੀ ਭੜਬੂ ਘੱਤਿਆ। ਕੁੱਝ ਨ ਮੁੜੇ ਪਿਛਾੜੀ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੇ।

ਚਾਲੈ ਓਡਿ ਅਗਾੜੀ ਸੰਮੁਖ ਆਂਵਦੇ। ਲਹੂ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਉਘਾੜੀ ਪਕੜਿ ਨਚਾਂਵਦੇ ॥੧੧॥

ਕੁਝ ਪਹਾੜੀਏ ਗੱਜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੜਬੂ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਿਆ, ਢਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕੱਢ ਕੇ ਨਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੧॥

ਇਤ ਤੇ ਛਾਲੀ ਉੱਠੇ ਸਿੰਘ ਸੁਹਾਂਵਦੇ। ਗੋਰੀ ਤੀਰਨ ਵੁੱਠੇ ਛਹਿਬਰ ਸੀ ਲਗੀ।

ਹਥਾਵੱਥ ਹੁਇ ਕੁੱਠੇ ਅੱਗੇ ਆਂਵਦੇ। ਤੜਫਤਿ ਧਰ ਪਰ ਲੁੱਠੇ ਪੜੇ ਕਰਾਂਹਦੇ ॥੧੨॥

ਏਧਰ ਢਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਛਹਿਬਰ ਜੇਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀਂ ਹੋ ਕੇ ਵੱਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਤੜਫਦੇ ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਰਕੇ ਕੁਰਲਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੨॥

ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਹੇਲਾ ਘਾਲਹਿ, ਛਾਲਹਿ ਉੱਛਲੈ। ਮੁੱਛੈ ਬੰਕ ਬਿਸਾਲੈ ਤੱਛੈ ਤਤਛਿਨੈ।

ਰੱਛੈ ਗੱਛ ਉਛਾਲੈ ਢਾਲੈ ਛੈਲ ਜੇ। ਕੱਛੈ ਪੱਛ ਕਰਾਲੈ ਆਮਿਖ ਛਕ ਰਹੇ ॥ ੧੩ ॥

ਪਹਾੜੀਏ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅਗੋਂ ਡਾਢੀਆਂ ਬਾਂਕੀਆਂ ਮੁਛਾਂ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਫੈਲ ਫਬੀਲੇ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਰਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਢਾਲ ਉਛਾਲ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਵਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਭਿਆਨਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਤਛਾਮੁੱਛ ਬਨ ਅੰਗੀ ਛੱਡਯੋ ਕੁੱਧਨਾ। ਬਾਣੇ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗੀ ਸ਼੍ਰੇਣਤ ਸੋਂ ਭਰੇ।
ਉਛਲੈਂ ਫੈਲ ਫਲੰਗੀ ਫਾਲੈਂ ਫੋਭਤੇ। ਕੱਛੈਂ ਕੇਸ਼ ਭੁਜੰਗੀ ਜੰਗੀ ਸੋਭਦੇ ॥ ੧੪ ॥

ਸਿੰਘ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢਦੇ ਅਤੇ ਕੱਟਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਣੇ ਸੁੰਦਰ ਲਹੂ ਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋਹਣੇ ਸੂਰਬੀਰ ਕੁੱਧ ਨਾਲ ਭਰੇ, ਉੱਛਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਹਣੀਆਂ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਕੱਛਾਂ ਕੇਸ਼ਾਂ ਸਹਿਤ ਜੰਗੀ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਤ ਸੋਭਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਲਾਇ ਲਾਇ ਬਲ ਹਾਰੇ ਲੋਥ ਨ ਉੱਠੀਆ। ਅਪਰ ਲੋਥ ਭਟ ਭਾਰੇ ਮਰਿ ਕਰ ਗਨ ਭਈ।
ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਅਸਿ ਧਾਰੇ ਰਹਯੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਮਾਰੇ ਛੇਰੈਂ ਗ੍ਰਾਮਕੀ ॥੧੫॥

ਬਹੁਤ ਤਾਕਤ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਪਰ ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਦੀ ਲੋਥ ਨਾ ਉਠਾ ਸਕੇ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਖੜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਉਹ ਪੇਂਡੂ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੫॥

ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਹੁਇ ਤਰਵਾਰੀ ਲਰਿ ਲਰਿ ਹਟ ਪਰੇ। ਰਖਯੋ ਖੇਤ ਗੁਰ ਭਾਰੀ ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰਿਕੈ।
ਬਿਰਯੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਗਾਰੀ ਨਾਹਿਨ ਹਾਲਿਓ। ਹਾਰੀ ਚਮ੍ਰੁ ਪਹਾਰੀ ਪੀਛੇ ਹਟਿ ਭਈ ॥੧੬॥

ਮਿਲ ਮਿਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਪਹਾੜੀਏ ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਹੱਟ ਗਏ, ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਡਾ ਰਣਖੇਤਰ ਮੱਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੈਰੀ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਨਾ ਹਿੱਲਿਆ। ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਹਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਗਈ ॥੧੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਭਈ ਸੰਝ ਤਬਿ ਭੀਖਨਾ ਅਸਤਯੋ ਸੂਰਜ ਜਾਇ।
ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ਭਯੋ ਜੁੱਧ ਜਿਸ ਭਾਇ ॥ ੧੭ ॥

ਫਿਰ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਗਿਆ। ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੧੭॥

ਚੋਪਈ- ਦੁਹਦਿਸ਼ਿ ਕੇ ਜੋਧਾ ਮਿਟ ਗਏ। ਤੀਨ ਜਾਮ ਲਰਿਕੈ ਤ੍ਰਿਪਤਏ।
ਸੁਮਤਿ ਸੁਭਟ ਸਭਿ ਹਯ ਜੁਤਿ ਹੋਇ। ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਗਿਨੇ ਨ ਕੋਇ ॥੧੮॥

ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਯੋਧੇ ਮਰ ਗਏ। ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਲੜ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਘੋੜਿਆਂ ਸਹਿਤ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮਰ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਣ ਗਿਣਤੀ ਕਰੋ ॥੧੮॥

ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸ ਮੁਰੇ। ਘਾਯਲ ਸੰਭਾਲਤਿ ਸਭਿ ਤੁਰੇ।
ਰਚੇ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘਨਿ ਜਹਾਂ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਥਿਰੇ ਜਹਿੰ ਕਹਾਂ ॥ ੧੯ ॥

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸਿਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਪਏ। ਜਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰ ਪਏ। ਜਿੱਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਟੋਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੧੯॥

ਕੋ ਕੋ ਤੁਪਕ ਛੁਟਹਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਰਤਿ ਸੰਭਾਲਾ।
ਜਿਨ ਸਿੰਘਨਿ ਰਣ ਤਯਾਰੋ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਗਏ ਅਰੁਢਿ ਵਿਮਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕੋਈ ਬੰਦੂਕ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਮਾਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ॥੨੦॥

ਘਾਇਲ ਕਿਤਿਕ ਉਠਾਵਤਿ ਲਜਾਏ। ਕੇਤਿਕ ਚਲਿ ਆਪਨ ਹੀ ਆਏ।

ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਕੀਨਸਿ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਆਨੰਦ ਭੀਨਸਿ॥੨੧॥

ਕਈ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਠਾ ਉੱਠਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ, ਕਈ ਆਪੇ ਹੀ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਗਿਆ॥੨੧॥

ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੰਗ ਕੋ ਕਹਯੋ। 'ਜਮਤੁੱਲਾ' ਖੇਤਹਿ ਮਹਿ ਰਹਯੋ।

ਲੋਥ ਹੇਤੁ ਓਰੜ ਗਨ ਪਰੇ। ਲਏ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਾਨਸਿੰਘ ਖਰੇ॥੨੨॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਜਮਤੁੱਲਾ' ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਲੋਥ ਲੈਣ ਵੈਰੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉੱਮਡ ਉੱਮਡ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਆ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਗੱਡ ਦਿੱਤਾ॥੨੨॥

ਰਾਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਨੇਰੇ ਢੁਕੇ ਨ, ਜਬਿ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।

ਗਏ ਹਾਰ ਹਟ ਗਏ ਪਿਛਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ॥੨੩॥

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਾ ਢੁਕ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਲਾਜ ਰੱਖੀ ਹੈ॥੨੩॥

ਬਿਕਸ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ 'ਕੀਨਸਿ ਭਲਾ'। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਜਮਤੁਲ ਜਮ ਤੁਲਾ।

ਦੇਤਿ ਬਿਖਾਦ ਮਾਰ ਸੋ ਲੀਨਸਿ। ਚਹੁਦਿਸਿ ਕੇ ਸਿਖ ਸੁਖੀਆ ਕੀਨਸਿ॥੨੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਭਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਮਤੁਲ ਜਮ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੀ, ਨਿਤ ਭਗੜਾ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੁਖੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ'॥੨੪॥

ਕਰਯੋ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਸਨਮਾਨਾ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਖੁਸ਼ੀ ਅਨੰਦ ਨਿਧਾਨਾ।

ਕੇਤਿਕ ਘਾਯਲ ਆਇ ਹਜ਼ੂਰ। ਕੇਤਿਕ ਨਿਜ ਡੇਰਨਿ ਮਹਿ ਸੂਰ॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਅਨੰਦ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਏ, ਕਈ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ॥੨੫॥

ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਸਭਿ ਕੋ ਦਿਲਵਾਯੋ। ਘਾਵ ਬਿਖਾਦ ਤੁਰਤ ਬਿਨਸਾਯੋ।

ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਲੋ ਬਨਹਿ ਸੁਚੇਤ। ਹੱਥਯਾਰਨ ਗਹਿ ਆਹਵ ਹੇਤੁ॥੨੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸਾਲ ਦਾ ਪੱਤਾ' ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਵਾਇਆ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਤੁਰਤ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਸਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਉਹ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ॥੨੬॥

ਬਿੰਦ ਮਸਾਲ ਜੁਲਤਿ ਗੁਰ ਆਗੇ। ਗੁਰ ਸਿਖ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਅਨੁਰਾਗੇ।

ਬਰਤੀ ਦੇਗ ਤਿਹਾਵਲ ਹੋਏ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਅਚਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੋਏ॥੨੭॥

ਬਹੁਤ ਮਸਾਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਾਈ। ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਮਨ-ਭਾਉ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਿਆ॥੨੭॥

ਅਭਿਨੰਦਤਿ ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਖਾਯੋ। ਰਣ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਿਨਿ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾਯੋ।
ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਤਿਸਹਿ ਪ੍ਰਸੰਸੈ। 'ਰਣ ਮਹਿ ਗਾਢੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਿ ਪ੍ਰੰਸੈ' ॥ ੨੮ ॥

ਅਭਿਨੰਦਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਛਕਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਹਿਤ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ ਸੀ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ, 'ਰਣ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ' ॥੨੮॥

ਸਿੰਘ ਸਥਿਰੇ ਮੋਰਚੇ ਮਹੀਆ। ਤਿਨ ਹਿਤ ਗਈ ਦੇਗ ਜਹਿੰ ਕਹੀਆ।
'ਨਿਜ ਥਲ ਠਾਢੇ ਗਾਢ ਰਹੀਅਹਿ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਜਪੁ ਰਿਪੁਦਿਸ਼ਿ ਲਹੀਅਹਿ' ॥੨੯॥

ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ, 'ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ਤੇ ਵੈਰੀ ਉੱਤੇ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖੋ' ॥੨੯॥

ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰੇ। ਮਰੇ ਜਿਤਿਕ ਆਛੇ ਸਸਕਾਰੇ।
ਪਰਮਗਤੀ ਕਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ। ਗੁਰ ਹਿਤ ਸਮੁਖ ਜੰਗ ਪੁਨ ਮਰੇ ॥ ੩੦ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇ ॥੩੦॥

ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਲਾਭ ਕਯਾ ਅਹੈ। ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰਨ ਚਹੈ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੋਜਨ ਖਾਏ। ਬਹੁਰ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੧ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣਾ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੰਦੇ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕਰ ਭੋਜਨ ਛੱਕਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ॥ ੩੧ ॥

ਕਸੇ ਤੁਫੰਗਨਿ ਆਧੇ ਖਰੇ। ਆਧੇ ਨਿਸ ਅਰਾਮ ਕੋ ਕਰੇ।
ਭਯੋ ਖੇਤ ਬਿਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੂਕਤਿ ਮਿਲੇ ਬਿੰਦੁ ਸਿੰਗਾਲਾ ॥ ੩੨ ॥

ਅੱਧੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ ਕੇ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅੱਧੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਬਹੁਤ ਗਿੱਦੜ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ॥੩੨॥

ਬਹੁਤੇ ਸ੍ਰਾਨ ਪੁਕਾਰਤਿ ਫਿਰੈ। ਸੂਰਨਿ ਆਮਿਖ ਭੱਖਜਨ ਕਰੈ।
ਭੂਤਨਿ ਪ੍ਰੇਤਨਿ ਪਾਇ ਧਮਾਰ। ਗਾਵਤਿ ਨਾਚਤਿ ਮੁਦਤਿ ਉਦਾਰ ॥ ੩੩ ॥

ਬਹੁਤ ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਗਾਉਂਦੇ ਨੱਚਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ ॥ ੩੩ ॥

ਸਿਰ ਕੇ ਬਾਰਿ ਖਿੰਡਾਇ ਕਰਾਲੇ। ਮਿਲੀ ਜੋਗਨੀ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਲੇ।
ਸੰਧਯਾ ਸਮੈ ਲਏ ਗਨ ਸਾਰੇ। ਬਿਚਰਤਿ ਭੱਦ੍ਰੁ ਰੁੱਦ੍ਰੁ ਹੁਇ ਭਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਵਿਕਰਾਲ ਖਿਲਾਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜੋਗਨੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰੁਦ੍ਰ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥੩੪॥

ਪੁਕ ਪੁਕ ਉਠੇ ਮਸਾਨ ਮਹਾਨੇ। ਬੋਲਤਿ ਹੜ ਸੁਨੀਅਤਿ ਭੈ ਮਾਨੇ।
ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਕੇ ਕਰਦਮ ਰਜ ਰਾਚਾ। ਕਿਤ ਕਿਤ ਘਾਇਲ ਹਾਇ ਉਬਾਚਾ ॥੩੫॥

ਪੁਕ ਪੁਕ ਕਰਦੇ ਮਸਾਣ ਉੱਠਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਮਸਾਣ ਹੜ ਹੜ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਬੜਾ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।
ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਲਹੂ ਰੱਚਕੇ ਗਾਰਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਚਖਮੀ ਹਾਏ ਹਾਏ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੫॥

ਮਰੇ ਤੁਰੰਗਮ ਧਰਨੀ ਪਰੇ। ਪਲ ਭੱਖੀ ਪਲ ਭੱਖਨਿ ਕਰੇ।
ਜੁਦੇ ਮੁੰਡ ਕਹੂੰ ਰੁੰਡ ਕਰਾਲੇ। ਖੜਗ ਸਮੇਤ ਹਾਥ ਕਟਿ ਡਾਲੇ ॥੩੬॥

ਮਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਜਾਨਵਰ ਅਤੇ ਪੰਛੀ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਧੜ ਵੱਖ
ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ। ਕਿਤੇ ਤਲਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੀ ਹੱਥ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੩੬॥

ਕਹੂੰ ਚਰਨ ਕਹੂੰ ਜੰਘ ਕਟੇ ਹੈ। ਕਿਤ ਕਟਾਰ ਸਨ ਪੇਟ ਫਟੇ ਹੈ।
ਘੋਰ ਦਰਸਨਾ ਧਰਨੀ ਹੋਇ। ਦੇਖੀ ਜਾਇ ਨ ਕਾਇਰ ਜੋਇ ॥੩੭॥

ਕਿਤੇ ਪੈਰ ਤੇ ਕਿਤੇ ਲੱਤਾਂ ਕਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਕਟਾਰ ਨਾਲ ਚਿੱਡ ਪਾੜ ਪਏ ਸਨ। ਧਰਤੀ ਵੇਖਣ ਵਿਚ
ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਸਿੰਘ ਮੋਰਚੇ ਬਿਰੇ ਸੁ ਜਿਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ।
ਗਰਜਿ ਗਰਜਿ ਕਰਿ ਦੂਰ ਸੁਨਾਵੈ। ਬਿਜੈ ਆਪਨੀ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵੈ ॥੩੮॥

ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਜਾਂ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਹ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।
ਗਰਜ ਗਰਜ ਕੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਬਾਰੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਿਤੀ ਖਾਲਸੇ ਮਾਂਹੀ। ਮਰੇ ਸੁ ਮਰੇ ਸ਼ੋਕ ਕਛੁ ਨਾਂਹੀ।
ਹੋਤਿ ਭੋਰ ਧਾਰੇ ਉਤਸਾਹਾ। ਹਤਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਕੇ ਸੰਘਰ ਮਾਂਹਾ ॥੩੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਬੀਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਮਰੇ ਸੋ ਮਰੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਤਸਾਹ
ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ ॥੩੯॥

ਅਬਿ ਪਹਾਰੀਅਨਿ ਕੀ ਬਡ ਸੈਨਾ। ਕਹੋਂ ਕਥਾ ਬੀਤੀ ਜਿਮ ਰੈਨਾ।
ਗਿਰਪਤਿ ਅਰੁ ਗਿਰ ਨਰ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਜਾ ਅਰੁ ਸੁਭਟ ਲਰਾਯਾ ॥੪੦॥

ਹੁਣ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਤ ਬੀਤੀ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ
ਮਨੁੱਖ ਸਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੂਰਮੇ ਲੜਾਏ ਹਨ ॥੪੦॥

ਦੋਹਰਾ-ਲਾਜ ਸ਼ੋਕ ਸਭਿ ਮਹਿ ਭਯੋ ਚਿੰਤਾ ਰਿਦੈ ਉਪਾਇ।
ਸੁਨਹੁ ਬਾਰਤਾ ਤਿਨਹੁ ਕੀ ਗਨ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥੪੧॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਉਪਜਾ ਕੇ ਸ਼ਰਮ ਅਤੇ ਦੁਖ ਸਭ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਹੇ ਸਰੋਤਾ ਗਨ ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ
ਸੁਣੋ ॥੪੧॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੬॥



ਅਧਿਆਇ ਸਤਾਰਵਾਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਤੀਂ ਸਲਾਹਾਂ

ਦੋਹਰਾ- ਭੀਮਚੰਦ ਬਿਨ ਅਨੰਦ ਕੇ ਦੇਖਿ ਰਹਜੇ ਬਿਸਮਾਇ।

ਬੀਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਪਚ ਰਹੇ ਲੋਥ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਲਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਨੰਦ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਹੁਣ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਈਏ ॥੧॥

ਚੋਪਈ-ਅਲਪ ਖਾਲਸਾ ਅਰਜੋ ਲਹਜੋ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹਮਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਰਹਜੋ ਹੈ।

ਪਚਿ ਪਚਿ ਰਹੇ ਹੇਲ ਕੋ ਡਾਲਤਿ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਕੇ ਬਲ ਘਾਲਤਿ ॥੨॥

ਖਾਲਸਾ ਬੋੜੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਅੜਿਆ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਸੀ। ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਲ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨॥

ਨਹੀਂ ਕਿਸਹੁੰ ਨੇ ਸਿੰਘ ਹਲਾਏ। ਗਾਡ ਨਿਸ਼ਾਨ ਥਿਰੇ ਜਿਸ ਥਾਏਂ।

ਕਿਮ ਇਹ ਲਰਤੇ ਤਹਾਂ ਨਰਨ ਮੈ। ਇਮ ਸੋਚਤਿ ਗਿਰਪਤਿ ਬਹੁ ਮਨ ਮੈ ॥੩॥

ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਖੜੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਖੜੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਾੜੀਏ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਹਟੀ ਚਮੁੰ ਲਰਿਬੇ ਪਿਛਵਾਈ। ਆਇ ਸਿਵਰ ਘਾਲਜੋ ਗਿਰਰਾਈ।

ਮਰੇ ਪਰੇ ਸੋ ਖੇਤ ਰਹੇ ਹੈ। ਜੋ ਘਾਇਲ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਹੈ ॥ ੪ ॥

ਸੈਨਾ ਲੜ ਕੇ ਹਟ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਗਈ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਹਨ, ਜੋ ਘਾਇਲ ਸਨ, ਉਹ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਸਨ ॥੪॥

ਬਕਤਿ ਸੂਰਮੇ ਸਕਲ ਤੁਰੰਗਨਿ। ਮੁਰਝਾਨੇ ਮੁਖ ਸਿਬਲੇ ਅੰਗਨਿ।

ਬਿਨ ਉਤਸਾਹ ਸੋਕ ਮੈਂ ਕੇਤੇ। ਸਨਬੰਧੀ ਹਤਿ ਘਾਲਜੋ ਜੇਤੇ ॥ ੫ ॥

ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ, ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਏ ਸਨ ਤੇ ਅੰਗ ਸਿੱਥਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਤਸਾਹ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ ॥੫॥

ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਪਰ ਜਿਤਿਕ ਥੇ ਸਜਾਨੇ। ਹੋਤਿ ਸਮੀਪ ਸਕਲ ਸਨਮਾਨੇ।

ਨਿਜ ਵਜ਼ੀਰ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਰਾ। ਜੁਲਤਿ ਮਸਾਲ ਖਰੇ ਗਨ ਝਾਰਾ ॥੬॥

ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਸਿਆਣੇ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਨੇੜੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਸਭ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ। ਕਈ ਸੇਵਕ ਮਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਝਾਰ ਮਤਾਬੀਆਂ ਜਗਾ ਕੇ ਖੜੇ ਸਨ ॥੬॥

ਆਇ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ। ਭੂਪ ਕਟੋਚ ਆਇ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ।

ਸਭਿ ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਬੈਠੇ ਜਬਿ ਆਇ। ਤਿਨ ਕੇ ਜੇ ਬਜੀਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੭ ॥

ਰਾਜਾ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰੀ ਆਇਆ, ਰਾਜਾ ਕਟੋਚ ਆਦਿ ਵੀ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਆਏ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਨ ਉਹ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੭॥

ਭੀਮਚੰਦ ਤਬਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। ਸੁਨਹੁ ਸ਼੍ਰੋਣ ਦੇ ਤੁਮ ਸਭਿ ਸਜਾਨੇ।

ਆਜ ਪਰੀ ਜਿਸ ਭਾਂਤਿ ਲਰਾਈ। ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹਿੰ ਦਲ ਖਪ ਜਾਈ ॥੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਤਦ ਕਿਹਾ, "ਕੰਠ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿਆਣੇ ਹੋ। ਅੱਜ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ॥੮॥

ਜੋਧਾ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਲਰਿ ਲਰਿ। ਲੋਥ ਹੇਤੁ ਬਹੁ ਹੇਲਾ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਅਰਜੋ ਖਾਲਸਾ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਫੋਰਤਿ ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਭਰਿ ਭਰਿ ॥੯॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯੋਧੇ ਲੜ ਲੜ ਮਰ ਗਏ। ਲੋਥ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਭਰ ਭਰ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡਦਾ ਰਿਹਾ ॥੯॥

ਸੁਨਤਿ ਕਟੋਚ ਹੰਡੂਰੀ ਬੋਲਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਜੰਗ ਲਰ ਸਭਿ ਨੇ ਤੋਲਾ।

ਅਬਿ ਜਿਮ ਬਾਂਛਾ ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੀਅਹਿ। ਬਾਧ ਘਾਟ ਸਭਿ ਘਾਤ ਬਿਚਰੀਅਹਿ ॥੧੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਟੋਚ ਹੰਡੂਰੀ ਬੋਲਿਆ, "ਅੱਜ ਪਹਿਲਾ ਜੰਗ ਲੜ ਕੇ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਤੋਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰੋ, ਵੱਧ ਘੱਟ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅ ਵਿਚਾਰੀਏ" ॥੧੦॥

ਮੰਡਸਪਤੀ ਨਰਿੰਦੂ ਬਖਾਨਾ। ਇਹ ਗੁਰੂਅਨਿ ਕੋ ਸਦਨ ਮਹਾਂਨਾ।

ਨਹਿੰ ਸਮਾਨਤਾ ਕਿਸਤੇ ਹੋਇ। ਇਨ ਸੋਂ ਮਿਲਿਨਿ ਨੀਕ ਹੈ ਸੋਇ ॥੧੧॥

ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਘਰ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ ॥੧੧॥

ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਬਲਵੰਤੇ। ਤੁਰਤ ਬਨਾਵਹਿੰ ਜਥਾ ਚਹੰਤੇ।

ਬਿਦਤ ਮਹਿਦ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ। ਨਹਿੰ ਪੂਰਾ ਉਤਰਹਿ ਕੋ ਬਾਦੀ ॥੧੨॥

ਉਹ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਬਲਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਤੁਰਤ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਸੁਨਿ ਹੰਡੂਰੀਏ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ਰਾਜ ਕਾਜ ਕੀ ਬਾਤ ਨਿਆਰੀ।

ਇਸ ਮਹਿੰ ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਬਿਗਰੰਤੇ। ਜੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਸੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਬਨੰਤੇ ॥੧੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੰਡੂਰੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਰਾਜ ਕਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਤੀ ਪਿਆਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਵੈਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੩॥

ਜੋ ਤਜਿ ਰਾਜ ਸਾਧ ਬਨਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਤੋ ਅਸ ਬਾਤਿ ਬਿਚਾਰਨ ਕੈ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਬਨ ਗਯੋ ਹਮਾਰਾ। ਕਹਹੁ ਲਰਨ ਤੇ ਕਿਮ ਹੁਇ ਟਾਰਾ ? ॥੧੪॥

ਜੇ ਰਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਧ ਬਣਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਐਸੀ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਦੱਸੋ ਲੜਨ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਟਾਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ॥੧੪॥

ਸੁਨਿ ਜਸਵਾਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ। ਬੋਲਯੋ ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਗਰਬ ਬਿਲੰਦ।

‘ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਹਮਹੁ ਅਗਾਰੀ। ਠਹਿਰ ਨ ਸਕਹਿੰ ਪਰੀ ਜਬਿ ਮਾਰੀ ॥੧੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਸਵਾਲ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਬੋਲਿਆ, ‘ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਸਿੰਘ ਕੀ ਹਨ, ਜਦ ਮਾਰ ਪਈ ਤਾਂ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ ॥੧੫॥

ਕਹਾਂ ਭਏ ਪੂਰਬ ਅਰ ਰਹੈ। ਦਾਵ ਲਰਨਿ ਕੋ ਸੈਨ ਨ ਲਹੈ।

ਹੋਇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਮੰਡਹੁ ਜੰਗ। ਪਰਹੁ ਹੇਲ ਕਰਿ ਸਭਿ ਇਕ ਸੰਗ ॥੧੬॥

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅੜੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਜੰਗ ਛੇੜੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਪੈ ਜਾਵੇ ॥੧੬॥

ਕਬਿ ਲੋ ਲਰਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜੋਈ। ਦਰਬ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਰਾਜ ਨ ਕੋਈ।

ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਧਨ ਰਾਜ ਮਝਾਰੇ। ਕਿਮ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਸਹਿੰ ਸੁਖਾਰੇ ॥੧੭॥

ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਕਦ ਤਕ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਧਨ ਹੈ, ਨਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਹਕੂਮਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਧਨ ਸਹਿਤ ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਕਿਵੇਂ ਸੋਖਾ ਵਸ ਸਕਦਾ ਹੈ’ ॥੧੭॥

ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਕਹੈ। ‘ਭੋ ਜਸੁਵਾਰ! ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਅਹੈ।

ਤਉ ਦੇਖਿਯੇ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੀ। ਪੈਂਡ ਖਾਨ ਆਯੋ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥੧੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਹੇ ਜਸਵਾਲ! ਏਸੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਵੀ ਵੇਖ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ। ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਉਮਰਾਵ ਭਾਰੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ॥੧੮॥

ਜਿਮ ਮਾਰਯੋ ਦਲ ਗਯੋ ਪਲਾਈ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਭਟ ਹਯ ਸਮੁਦਾਈ।

ਹੇਰਿ ਆਜ ਕੋ ਜੰਗ ਹਿਰਾਸਾ। ਲਸਕਰ ਭਯੋ ਕਿਤੇਕ ਬਿਨਾਸਾ ॥੧੯॥

ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਫੌਜ ਭੱਜ ਗਈ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਆਏ ਸਨ। ਅੱਜ ਦਾ ਜੰਗ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਡਰ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਕਿੰਨੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ’ ॥੧੯॥

ਕਹਿਲੂਰੀ ਕੋ ਏਕ ਵਜ਼ੀਰ। ਬੋਲਯੋ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਜੁਤਿ ਧੀਰ।

ਅਬਿ ਗਿਰਪਤ ਤੁਮ ਸਭਿ ਚਢਿ ਆਏ। ਲਰਹਿੰ ਨਹੀ ਇਹੁ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਏ? ॥੨੦॥

ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਰਾਜੇ ਦਾ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਬੋਲਿਆ, ‘ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋ, ਜੇ ਇਹ ਲੜਨਗੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਆਵੇਗੀ’ ॥੨੦॥

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਛੱਤ੍ਰੀਨ। ਪੂਰਬ ਸੁਨੇ, ਜਥਾ ਸਭਿ ਕੀਨਿ।

ਇਸ ਅਵਨੀ ਹਿਤ ਲਰਿ ਮਰਿ ਗਏ। ਜੀਤ ਪਾਇ ਸੁਖ ਭੋਗਤਿ ਭਏ ॥੨੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਧਰਤੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਸਨ ॥੨੧॥

ਕੈ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੁਰਪੁਰਿ ਕੋ ਪਾਯੋ। ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਜੋਧਾ ਜਸੁ ਛਾਯੋ।

ਲਰਨ ਮਰਨ ਅਰੁ ਸਾਕੇ ਕਰਨੇ। ਇਹੀ ਕਾਮ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਰਨੇ ॥੨੨॥

ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਜੱਸ ਫਾਇਆ ਹੈ। ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ ਅਤੇ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਕਾਰਜ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ' ॥੨੨॥

ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਿਪੁ ਕਹਿਲੁਰੀ। ਬੋਲਯੋ ਸੁਨਯੋ ਨੀਤ ਜਿਮ ਰੂਰੀ।
'ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਘੇਰਾ ਦਿਹੁ ਡਾਲਾ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਉਤਰਹਿ ਸਦਲ ਨਿਪਾਲਾ ॥੨੩॥

ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ, "ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਉਤਾਰ ਦੇਵੋ ॥੨੩॥

ਅੰਨ ਆਦਿ ਨਹਿੰ ਦੇਉ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ। ਸਾਵਧਾਨ ਬਨਿ ਸਰਬ ਗਿਰੇਸੁਨਿ।
ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਜਬੈ। ਨਿਕਟ ਲਗਾਇ ਮੋਰਚੈ ਸਬੈ ॥ ੨੪ ॥

ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਵੋ, ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਪੂਰਨ ਸਾਵਧਾਨੀ ਰੱਖਣ। ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾ ਲਵੋ ॥੨੪॥

ਕਰਹੁ ਤੰਗ ਨਿਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ। ਬਿਚਰਤਿ ਹਤਹੁ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸੰਗ।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਘੇਰਹੁ ਬਰਿਆਈ। ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨ ਨਿਕਸਨ ਕੋ ਨਹਿੰ ਪਾਈ ॥੨੫॥

ਨਿਤ ਜੰਗ ਕਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰੋ ਤੇ ਬਾਹਰ ਫਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਚਲਾ ਮਾਰ ਦੇਵੋ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਲਵੋ, ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੰਘ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ॥੨੫॥

ਇਮ ਸਲਾਹ ਆਵਤਿ ਮੁਝ ਮਨ ਮੈਂ। ਹਤੇ ਨ ਜਾਹਿੰ ਸਿੰਘ ਕਿਮ ਰਨ ਮੈਂ।
ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਸਲਤ ਐਸੀ। ਮਾਨੀ ਗਿਰਈਸੁਨਿ ਤਬਿ ਤੈਸੀ ॥੨੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੰਘ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ।" ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ॥੨੬॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਿਵਰ ਗਏ ਸਹਿ ਚਿੰਤਾ। ਗੁਰੂ ਨ ਹਾਰਹਿ ਲਰਤਿ ਕਦੰਤਾ।
ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਨਿ ਆਧੇ ਸਵਧਾਨਾ। ਖਰੇ ਰਹੇ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਪਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥

ਚਿੰਤਾ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੜਦੇ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਗੇ। ਡਰ ਮੰਨ ਕੇ ਅੱਧੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੋ ॥੨੭॥

ਅਰਧਨ ਪਰਿ ਕੀਨਿਸਿ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਧਾਰਿ ਅਰਾਮੂ।
ਸਭਿਨਿ ਜਾਮਨੀ ਡਰਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਛੋਰਤਿ ਰਹੇ ਤੁਪਕ ਨਿਜ ਬਾਈ ॥੨੮॥

ਅੱਧਿਆਂ ਨੇ ਸੌਂ ਕੇ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਖਾ ਪੀ ਆਰਾਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਾਤ ਡਰਦਿਆਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ ॥੨੮॥

ਬੀਤੀ ਰਾਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਭਈ। ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਪੀਅਰੀ ਪਰ ਗਈ।
ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਦੁਹਨ ਦਿਸਿ ਕੀਨੇ। ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਤਨ ਧਾਰਿ ਸਭੀ ਨੇ ॥੨੯॥

ਜਦ ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ, ਪੂਰਬੀ ਦਿਸ਼ਾ ਪੀਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਵਸਤਰ ਸਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ॥੨੯॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਬਾਨ ਬਨੇ ਸਵਧਾਨਾ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ਅਲਪ ਮਹਾਨਾ।

ਸੰਖ ਘਨੇ ਸ਼ਹਿਨਾਇ ਨਫੀਰਨ। ਬਡੇ ਢੋਲ ਉਤਸਾਹਤਿ ਬੀਰਨ ॥ ੩੦ ॥

ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਉਠੇ, ਸੰਖ, ਸ਼ਹਿਨਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਵੱਜ ਪਈਆਂ। ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਢੋਲ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੦॥

ਚਢੀ ਚਮ੍ਹੂ ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੇਰੀ। ਹੈ ਨ ਸਕਹਿ ਆਨੰਦਪੁਰ ਹੇਰੀ।

ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਲਗ ਪਸਰੀ ਘਨੀ। ਘੇਰਨਿ ਕੋ ਡੇਰੇ ਕਰਿ ਅਨੀ ॥ ੩੧ ॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ, ਪਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੈਨਾ ਖਿਲਰ ਗਈ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੈਨਾ ਨੇ ਡੇਰੇ ਕਰ ਲਏ ॥੩੧॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੰਜੈਲ ਚਲਾਈ। ਬਾਘਨ ਤੋਪ ਤੁੰਗ ਬਿਰ ਥਾਈ।

ਗਨ ਲਮਛੜਾਂ ਸਿਪਾਹਨ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਤਕਿ ਤਕਿ ਸਿਵਰ ਹਤੀ ਤਬਿ ਭਰਿ ਭਰਿ ॥੩੨ ॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੰਜੈਲ (ਲੰਮੀ ਨਾਲੀ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ) ਚਲਾਈ। ਬਾਘਨ ਨਾਮ ਦੀ ਤੋਪ ਉੱਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਛੱਡੀ। ਲੰਮੀ ਨਾਲੀ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਭੇਰਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਚਲਾਈਆਂ ॥੩੨॥

ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਲਗਿ ਮਾਰਿ ਹਟਾਏ। ਲੇ ਲੇ ਓਟ ਬਿਰੇ ਸਮੁਦਾਏ।

ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤਜਾਰ ਲਰਾਈ। ਸਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਰਿਪੁ ਕੀ ਬਰਿਆਈ ॥ ੩੩ ॥

ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਾਏ, ਸਾਰੇ ਓਟਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਖਾਲਸਾ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਚੋਰਾਵਰੀ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ॥੩੩॥

ਠੌਰ ਠੌਰ ਚਾਰਹੁੰ ਦਿਸਿ ਹੋਏ। ਬਿਰੇ ਮੋਰਚਨਿ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਕੋਏ।

ਲਗੀ ਤੁਫੰਗੀਂ ਤੜਭੜ ਛੂਟਨ। ਸਿਰ ਛਾਤੀ ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਛੂਟਨ ॥ ੩੪ ॥

ਥਾਂ ਥਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜ ਤੜ ਚੱਲਣ ਲਗੀਆਂ। ਕਈਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਪਾਟ ਗਈਆਂ ॥੩੪॥

ਲੈ ਲੈ ਆਡ ਬਿਰੇ ਤਕ ਮਾਰਹਿੰ। ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ ਭੂਮ ਪਰ ਡਾਰਹਿੰ।

ਡਾਰਹਿੰ ਪੁਨ ਬਾਰੂਦ ਉਤਾਲੇ। ਗੁਲਕਾਂ ਠੋਕਿ ਠੋਕਿ ਗਜ ਨਾਲੇ ॥ ੩੫ ॥

ਓਟ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਖਲੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਕ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਬਾਰੂਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗਜ ਨਾਲ ਗੋਲੀਆਂ ਠੋਕਦੇ ਸਨ ॥੩੫॥

ਪਸਰ ਗਈ ਚਹੁਦਿਸ਼ਨਿ ਲਰਾਈ। ਦਸਤਰਵਾਂ ਕਰਿ ਸ਼ਿਸਤ ਲਗਾਈ।

ਬਿਚਰਹਿ ਹਯ ਕੈ ਜੋਧ ਪਦਾਂਤੀ। ਡਾਂਭਹਿ ਤੋੜਾ ਤਤਫਿਨ ਘਾਤੀ ॥ ੩੬ ॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲੜਾਈ ਫੈਲ ਗਈ, ਬੰਦੂਕ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੋਧਦੇ ਸਨ। ਫਿਰਦੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਜਾਂ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਤੁਰਤ ਤੋੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੩੬॥

ਰਾਖਹਿੰ ਦੂਰ ਬਰਜ ਕਰਿ ਅਰੀ। ਤੋਪ ਜੰਜੈਲਨਿ ਮਾਰਨ ਕਰੀ।

ਕੇਤਿਕ ਚੜ੍ਹੇ ਸਉਰ ਪਹਾਰੀ। ਉਤਰੇ ਦੂਰ ਜਾਇ ਡਰ ਧਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥

ਵੈਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵਰਜ ਕੇ ਦੂਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਜੰਜੀਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚੜਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ॥੩੭॥

ਆਗੇ ਲੈ ਲੈ ਢੁਕਹਿ ਪਦਾਤੀ। ਗੁਲਕਾ ਫੋਰਹਿ ਤਿਨ ਕੀ ਛਾਤੀ।
ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੁਇ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰੈ। ਦੂਸਰ ਨਹੀਂ ਆਇਬੋ ਕਰੈ ॥ ੩੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਦੇ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਓਟ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਸਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਪਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਦੂਸਰਾ ਵਿਰ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ॥੩੮॥

ਬਜਹਿ ਬੰਦੂਕ ਦੁਤਰਫੀ ਘਨੀ। ਆਡੇ ਲੈ ਲੈ ਲਰਤੀ ਅਨੀ।
ਗਿਰਿ ਕਰਿ ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਸੂਰਾ। ਤੜਫਤਿ ਘਾਇਲ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਧੂਰਾ ॥ ੩੯ ॥

ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੈਨਾ ਓਟਾਂ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਲੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਡਿੱਗ ਡਿੱਗ ਮਰ ਗਏ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਧੂੜ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਤੜਫਦੇ ਸਨ ॥੩੯॥

ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਮਾਰ ਮਚੀ ਹੈ। ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਧੂਲ ਰਚੀ ਹੈ।
ਹੈ ਹੈ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਧਾਵੈ। ਸਨਮੁਖ ਹੈ ਹੈ, ਮੁਖ ਤੁਰਵਾਵੈ ॥ ੪੦ ॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਮੱਚੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਖੂਨ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ' ਕਰਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹ ਤੁੜਵਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੪੦॥

ਭਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਮਚਤਿ ਲਰਾਈ। ਥਿਰੇ ਮੋਰਚਨਿ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ।
ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਤਕਿ ਤਕਿ ਫੋਰਹਿੰ। ਉਰ ਆਵਤਿ ਇਹੁ ਹਤਿ ਹਤਿ ਮੋਰਹਿੰ ॥ ੪੧ ॥

ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ ਤਕ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੋੜਦੇ ਸਨ ॥੪੧॥

ਪਸਰੀ ਸੈਨਾ ਰਾਜਨ ਕੇਰੀ। ਜਨੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਛਲਯੋ ਇਸ ਬੇਰੀ।
ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਪਸਰਯੋ ਜਲ ਸਮ ਢਰਿ ਢਰਿ। ਬੀਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਟਾਪੂ ਸਮਸਰ ॥ ੪੨ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਉਛਲ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਲ ਵਾਂਗ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਟਾਪੂ ਹੋਵੇ ॥੪੨॥

ਚੋਬੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਾਰਵਾਂ

ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਯੁੱਧ

ਦੋਹਰਾ- ਢਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨਸਿ ਬਿਜੀਆ ਪਾਨ।
ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਮਹਾਨ ਕਰਿ ਭਏ ਸਕਲ ਸਵਧਾਨ ॥ ੧ ॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਪਠਹਿ ਗੁਰਬਾਣੀ। ਬੀਨਿ ਬੀਨਿ ਦਸਤਾਰ ਮਹਾਣੀ।

ਕੰਘਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੂੜ ਬਨਾਏ। ਉਪਰ ਬਾਂਧਤਿ ਪਾਗ ਸੁਹਾਏ ॥ ੨ ॥

ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਮਹਾਨ ਦਸਤਾਰਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰਾਂ ਵਿਚ ਕੰਘੇ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਜੂੜੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉੱਤੇ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ ॥੨॥

ਸ਼ਮਸ ਸੁਧਾਰਿ ਕਰਤਿ ਮੁਛ ਬੰਕੀ। ਗੁਰ ਕੀ ਰਹਿਤ ਸਹਿਤ ਅਕਲੰਕੀ।

ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਸਭਿ ਡਾਲੇ। ਕਰਾਚੋਲ ਗੁਰ ਤੁਪਕ ਸੰਮਾਲੇ ॥ ੩ ॥

ਦਾੜੀ ਨੂੰ ਸਵਾਰ ਕੇ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਕੇ ਬਾਂਕੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਭਾਰੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ॥੩॥

ਹੁਕਮ ਪਿਤਾ ਕੋ ਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲੇ। ਤਜਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਨਾਲੇ।

'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੁਮ ਪਾਉਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਉਂ ॥੪॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯੁੱਧ ਮਚਾਵਾਂਗਾ ॥੪॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਪਹਾਰੀ। ਤਿਨ ਤੇ ਨਹਿ ਸੁਧਿ ਜਾਇ ਸੰਭਾਰੀ।

ਲਰਿਬੇ ਸ੍ਰਾਦ ਆਜ ਸੋ ਪਾਵੈ। ਚਢਿ ਆਵਨਿ ਕੋ ਮਨਿ ਪਛੁਤਾਵੈ ॥ ੫ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲੇ ਜਾਣਗੇ। ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਦ ਜੋ ਅੱਜ ਪਾਉਣਗੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾਉਣਗੇ' ॥੫॥

ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਬਾਕ ਕੋ ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦੇ। ਸੁੱਤ੍ਰੁਨਿ ਬਨ ਕੋ ਅਗਨਿ ਮਨਿੰਦੇ।

'ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਉਤਸਾਹੀ। ਤੁਮਰੇ ਸਮ ਰਿਪੁ ਮੈਂ ਬਲ ਨਾਂਹੀ ॥੬॥

ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ, ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚੋਂ ਤੂੰ ਉਤਸਾਹ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੇ ਵਾਂਗ ਵੈਰੀ ਵਿਚ ਬਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੬॥

ਬਲ ਕਰਿਬੇ ਮਹਿ ਨਹਿ ਉਤਲਾਵਹੁ। ਵਧਹੁ ਨ ਆਗੇ, ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ।

ਚਤਰ ਘਟੀ ਬੀਤੇ ਹਟਿ ਆਵਹੁ। ਸਿੰਘਨ ਬਰਜਿ ਸੰਗ ਨਿਜ ਲਜਾਵਹੁ ॥੭॥

ਬਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਉਤਲਾਵਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੋ ਤੇ ਜੰਗ ਮਚਾਵੋ। ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੋ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਰਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਵੋ ॥੭॥

ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕੀ ਖੇਲ ਹਮਾਰੀ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਇਨ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।

ਤੁਰਕਨਿ ਸੰਗ ਬਿਨਸ ਕਰਿ ਜਾਈ। ਬਲੀ ਖਾਲਸਾ ਲੈ ਠਕੁਰਾਈ ॥ ੮ ॥

ਇਸੇ ਹੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਾਡੀ ਖੇਡ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਫਿਰ ਬਲਵਾਨ ਖਾਲਸਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਲਵੇਗਾ ॥੮॥

ਇਹ ਕੁਛ ਲਰਤਿ ਨਹੀਂ ਅਥਿ ਜੋਵੈਂ। ਅਨੰਦ ਰਾਜ ਕੋ ਕੁਲ ਤੇ ਖੋਵੈਂ।

ਇਮ ਕਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਲਰਨ ਕੇ ਹੇਤੁ। ਪਠਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਿ ਭਲੇ ਸੁਚੇਤ ॥ ੯ ॥

ਇਹ ਪਹਾੜੀਏ ਹੁਣ ਕੁਝ ਲੜਕੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ, ਰਾਜ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਕੁਲ ਤੋਂ ਗਵਾ ਲੈਣਗੇ।" ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ॥੯॥

ਮੁਕਤਾ ਜਰੇ ਨਿਖੰਗ ਸੁਹਾਯੋ। ਲਿਯੋ ਦਾਸ ਤੇ ਗਰ ਮਹਿੰ ਪਾਯੋ।

ਖੜਗ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਥੋ ਗਰ ਪਰਯੋ। ਉਪਰ ਦੁਪਟਾ ਐਂਚਨਿ ਕਰਯੋ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਭੱਠਾ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸੇਵਕ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਿਆ। ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਈ ਸੀ। ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਦੁਪੱਟਾ ਕੱਸਿਆ॥੧੦॥

ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜੋਤਿ। ਅੰਗ ਬਿਭੂਖਨ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਤਿ।

ਕੰਚਨ ਫੂਲ ਸਿਪਰ ਕੋ ਜਰੇ। ਧਰਿ ਸਿਕੰਧ ਪਰ, ਸ਼ੋਭਯੋ ਖਰੇ॥ ੧੧ ॥

ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੇ ਫੂਲ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਪਹਿਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਢਾਲ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਧਰ ਕੇ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ॥੧੧॥

ਕਠਨ ਕੁਦੰਡ ਹਾਥ ਮਹਿੰ ਲੈ ਕੈ। ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੈ ਕੈ।

ਨਿਕਸਿ ਵਹਿਰ ਹਯ ਕੋ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਕਰਿ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਉਪਰ ਆਯੋ॥ ੧੨ ॥

ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਘੋੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਦੱਛਣਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ॥੧੨॥

ਪਰੀ ਦੁਚੋਬੈ ਗਰਜਯੋ ਭਾਰਾ। ਉਚੀ ਧੁਨ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।

ਗੁਰ ਸੁਤ ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਚਢਯੋ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਹਤਨ ਪਰ ਚਾਵ ਸੁ ਬਢਯੋ॥ ੧੩ ॥

ਜਦ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਚੋਬਾਂ ਵੱਜੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਗੱਜ ਉੱਠਿਆ। ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬੜਾ ਚਾਅ ਵਧਿਆ॥੧੩॥

ਕਸਿ ਕਸਿ ਤੁਪਕਨਿ ਪਾਇ ਦੁਗੋਰੀ। ਨਿਕਸੇ ਭੀਮਚੰਦ ਜਿਸ ਓਰੀ।

ਪੀਛੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸੋ ਕਹਯੋ। 'ਜਾਤਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਣ ਚਹਯੋ॥ ੧੪ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਪਏ ਜਿਧਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ। ਪਿੱਛੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੜੀ ਚਾਹਤ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਕਰਹੁ ਮੋਰਚਨਿ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ। ਅਸਵਾਰਨਿ ਦਲ ਹੈ ਸਮੁਹਾਈ।

ਏਕ ਤਮਾਂਚਾ ਰਣ ਕੋ ਮਾਰਹੁ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸੈਂਕਰੇ ਹਤਿ ਕਰਿ ਡਾਰਹੁ॥ ੧੫ ॥

ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾਈ ਕਰੋ ਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਦਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਮਾਰੋ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੋ॥੧੫॥

ਪੁਨ ਹਟਿ ਆਵਹੁ ਲੈ ਕਰਿ ਫਤੇ। ਹੇਰਹਿੰ ਗਿਰਪਤ ਨਿਜ ਭਟ ਹਤੇ।

ਸੁਨਤਿ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨ ਕਰੀ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਢਿਗ ਤਿਸ ਘਰੀ॥ ੧੬ ॥

ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੋ ਤਾਂਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰੇ ਹੋਏ ਵੇਖ ਲੈਣ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਗਿਆ॥੧੬॥

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਬਡ ਜੋਧਾ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਧਰੇ ਬਡ ਕ੍ਰੋਧਾ।
ਬੀਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਡ ਬਾਹੂ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਗਮਨਯੋ ਰਣ ਮਾਂਹੂ॥ ੧੭॥

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵੱਡੇ ਜੋਧੇ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਿਆ॥੧੭॥

ਮੱਟੂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ। ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੇ ਆਯਵ ਗੈਲ।
ਸਭਿ ਅਸਵਾਰ ਹੋਇ ਤਬਿ ਗਏ। ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਸੰਗ ਮਿਲਤੇ ਭਏ॥ ੧੮॥

ਮਝੈਲ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ, ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇ॥੧੮॥

ਕਿਸੂ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਧਰਿ ਲੀਨਿ। ਤੋਮਰ ਬਰਛੀ ਸਾਂਗ ਨਵੀਨ।
ਨਿਕਸੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਛੋਰਿ। ਗਮਨੇ ਸਿੰਘ ਪੰਚ ਸੈ ਘੋਰ॥ ੧੯॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਤੀਰ ਧਰ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੇੜਾ, ਬਰਛੀ ਜਾਂ ਨਵਾਂ ਭਾਲਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨਿਕਲ ਪਏ ਤੇ ਪੰਚ ਸੈ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਚਲ ਪਿਆ॥੧੯॥

ਸੁਨਯੋ ਪਹਾਰੀ ਬਜਯੋ ਨਗਾਰਾ। ਜੀਨ ਪਾਇ ਤਜਾਰੀ ਅਸਵਾਰਾ।
ਹੋਤਿ ਮੋਰਚਨਿ ਜੁਦੀ ਲਰਾਈ। ਜਾਨਯੋ ਇਤ ਸੈਨਾ ਕੁਛ ਆਈ॥ ੨੦॥

ਜਦ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਏਧਰ ਕੁਝ ਸੈਨਾ ਆਈ ਹੈ॥੨੦॥

ਗਮਨੇ ਗਹੇ ਕਮਾਨ ਤੁਫੰਗ। ਸਮੁਖ ਭਏ ਦੈ ਦਲ ਹਿਤ ਜੰਗ।
ਕਿਤੀ ਬਾਉਂ ਮਚ ਰਹੀ ਲਰਾਈ। ਜੁਲਾਬਮਨੀ ਛੁਟਿ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੧॥

ਕਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੋਵੇਂ ਦਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲੜਾਈ ਮੱਚ ਰਹੀ ਸੀ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੨੧॥

ਇਤੈ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਹੋਲਾ ਪਰੇ। ਧਾਇ ਅਚਾਨਕ ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਲਰੇ।
ਮਨਹੁੰ ਚੇਤ ਬਹਿ ਬਾਉ ਬਡੇਰਾ। ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦਲ ਜਲਧਰ ਪ੍ਰੇਰਾ॥ ੨੨॥

ਏਧਰ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਮਾਨੋ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਚੇਤ ਦੀ ਹਵਾ ਨੇ ਵਗ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਵੇ॥੨੨॥

ਬਰਖਨ ਗੁਲਕਨਿ ਕਰਕਾ ਕੇਰੀ। ਪਰਬਤ ਲਰ ਕ੍ਰਿਖਿਪਾਕ ਘਨੇਰੀ।
ਏਕ ਬਾਰ ਪਰਿ ਕਰੀ ਬਿਨਾਸਨ। ਕਰਕੀ ਤੁਪਕਨਿ, ਬਾਨ ਸਰਾਸਨ॥ ੨੩॥

ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਵਰਗੀ ਸੀ, ਪਹਾੜੀਏ ਬਹੁਤ ਪੱਕੀ ਖੇਤੀ ਵਾਂਗ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਵਿਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੜ ਕੜ ਕਰਦੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਤੇ ਕਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਤੀਰ ਸਰ ਸਰ ਕਰਦੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੩॥

ਫੂਟੇ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਬਿਕਰਾਰੇ। ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਫੂਟੇ ਮਨਹੁੰ ਪਨਾਰੇ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਦਲ ਸਮੁਹਾਯੋ। ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਨਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਜਾਯੋ॥ ੨੪॥

ਸਿਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਟ ਗਏ ਤੇ ਲਹੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਗ ਉੱਠਿਆ ਮਾਨੋ ਪਰਨਾਲੇ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਦਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢੋਲ ਨਗਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਜਾਏ ॥੨੪॥

ਤਜੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਤੀਰ। ਬੀਧੇ ਬੀਰਨਿ ਘਨੇ ਸਰੀਰ।

ਸੁਭਟ ਕਿ ਘੋਰਾ ਘੋਰ ਲਗੇ ਸਰ। ਗਿਰਤਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਪ੍ਰਾਨਨ ਪਰਹਰਿ ॥੨੫॥

ਤਦ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੀਰ ਛੱਡੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਸੂਰਬੀਰ ਹੋਏ ਜਾਂ ਘੋੜਾ
ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਬਹੁ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਹਿ ਚਲਾਵਨ। ਭਾਥਾ ਮਹਿ ਹਾਥਹਿ ਕਰਿ ਪਾਵਨ।

ਸਰ ਨਿਕਾਸਿ ਗੁਨ ਮਹਿ ਬਗਰਾਵਨ। ਐਚਿ ਕਾਨ ਸਨ ਪਾਨ ਲਗਾਵਨ ॥੨੬॥

ਬੜੀ ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭੱਥੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਤੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ
ਜੋੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖਿੱਚੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਗਦੇ ਸਨ ॥੨੬॥

ਤਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਅੰਗ ਲਗਾਵਨ। ਜਾਨਯੋ ਪਰਹਿ ਨ ਗਨ ਕਿਯ ਘਾਵਨ।

ਚੰਚਲ ਬਾਜੀ ਕਰਨਿ ਕੁਦਾਵਨ। ਬਿਚਰਤਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਵਾਰ ਬਚਾਵਨ ॥੨੭॥

ਵੈਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਟਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਵਾਰ ਬਚਾਉਂਦੇ
ਸਨ ॥੨੭॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ- ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤ ਚਾਹਿ ਤੀਰ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ।

ਤੁਫੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਸੰਘਾਰਤੇ।

ਮਰੀ ਪਹਾਰ ਬਾਹਿਨੀ ਬਿਸਾਲ ਸਾਮ੍ਹੁਹਾਇ ਕੈ।

ਸੁ ਏਕ ਬਾਰ ਗੋਰੀਯਾਂ ਅਨੇਕ ਹੀ ਚਲਾਇਕੈ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਇਕ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ
ਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੀ। ਫਿਰ ਵੈਰੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਅਨੇਕਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ
ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੨੮॥

ਚਲੀ ਸੁ ਬੇਗ ਸੁੰਕਤੀ ਲਗੀ ਤੁਰੰਗ ਆਇਕੈ।

ਗਿਰਯੋ ਸੁ ਜੰਗ ਖੇਤ ਮੈਂ ਸੁ ਦੋਇ ਘਾਵ ਖਾਇਕੈ।

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛੋਰਿ, ਅੰਗ ਆਪਨੇ ਬਚਾਇਕੈ।

ਖਰੋ ਚਰੰਨ ਭਾਰ ਫੇਰ ਬਾਨ ਕੋ ਚਲਾਇਕੈ ॥ ੨੯ ॥

ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੂਕਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਗੋਲੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆ ਲੱਗੀ। ਘੋੜਾ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ
ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਫਿਰ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਚਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ
ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੨੯॥

ਪਹੂਚਿ ਕੈ ਸੁ ਦਾਸ ਆਇ ਬਾਜ ਔਰ ਦੀਨਿਓਂ।

ਕਰੀ ਸ਼ਿਤਾਬ ਦੋਰਿਕੈ ਰਕਾਬ ਪਾਇ ਲੀਨਿਓਂ।

ਅਰੋਹਿ ਤਾਤਕਾਲ ਹੀ ਚਲਾਕ ਕੋ ਚਲਾਇਕੈ।

ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਾਨ ਫੇਰ ਤਾਕਿ ਤਾਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਘਾਇਕੈ ॥ ੩੦ ॥

ਸੇਵਕ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਘੋੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਦੌੜ ਕੇ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਧਰਿਆ। ਉਹ ਤੁਰਤ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਲਾਕ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਚਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਤੀਰ ਚਲਾ ਚਲਾ ਕੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ॥੩੦॥

ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ ਅੱਗੂ ਹੈ ਤੁਫੰਗ ਸੰਗ ਭੰਗਿ ਕੈ।

ਰਖੇ ਟਿਕਾਇ ਬਾਇ ਹੀ ਵਧੇ ਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਜੰਗ ਕੈ।

ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਲੈ ਦਯੋ ਸੁ ਚੀਰ ਛੋਰਿ ਕੈ।

ਤ੍ਰਪਾਇ ਕੈ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਚਹੁੰਤਿ ਹੇਲ ਦੋਰਿਕੈ ॥ ੩੧ ॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕਾ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧਣ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫਰੇਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਪੁਕਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੋ ਪਰੇ ਸੁ ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ।

ਬਜਾਇ ਜੰਗ ਜੀਤ ਕੋ ਨਿਨਾਦ ਕੈ ਉਚਾਰ ਹੀ।

ਕਰੰਤਿ ਰੇਲ ਪੇਲ ਕੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇ ਸੂਰਮੇਂ।

ਤੁਫੰਗ ਤੀਰ ਮਾਰਿ ਕੈ ਮਿਲਾਇ ਬੀਰ ਧੂਰ ਮੇਂ ॥ ੩੨ ॥

'ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ' ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਇਕੇ ਵਾਰ ਹੀ ਪੈ ਗਏ। ਜੰਗ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਏ ਤੇ ਨਿਨਾਦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੇਲ ਪੇਲ ਕਰਦੇ ਡੇਗਦੇ ਹੋਏ, ਸੂਰਮੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧੂੜ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੨॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੈਚਿ ਮਜਾਨ ਤੇ ਕੜਾਕੜੀ ਮਚਾਇਕੈ।

ਬਿਹੰਡ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਪੰਡ ਤੇ ਪਲਾਇਕੈ।

ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੀ ਘਮੰਡ ਪਾਇ ਦੰਡ ਦੂਤ ਧਾਇਕੈ।

ਕਟੰਤਿ ਕੰਠ ਕੰਧ ਬਾਹੁਦੰਡ ਕੋ ਰਿਸਾਇਕੈ ॥ ੩੩ ॥

ਮਿਆਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੜਾਕੜੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਸੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੋਢਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਕਈ ਮੂੰਹ ਪੀਲੇ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ, ਮੋਢੇ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੩੩॥

ਬਿਲੋਕਿ ਬੀਰ ਖਾਲਸਾ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ ਘਮੰਡ ਕੈ।

ਪਰੇ ਸੁ ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਅਨੇਕਹੂੰ ਬਿਹੰਡ ਕੈ।

ਪ੍ਰਚੰਡ ਓਜ ਕੀਨਿ, ਤੁੰਡ ਮੋਰਿ ਕੈ ਰਿਪੂਨਿਓ।

ਪਲਾਇ ਕੰਡ, ਦੇਖਿ ਬੀਰ ਧੀਰਜੰ ਕਿਸੂਨਯੋ ॥ ੩੪ ॥

ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਘਮੰਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਪੈ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕੀਤਾ ॥੩੪॥

ਨਿਹਾਰਤੇ ਨ ਮੋਰਿ ਨੈਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕੈ ਬਿਸਾਲ ਤੇ।
ਬਚੇ ਰਹੇ ਪਲਾਇ ਜੇ, ਅਰੇ ਸੁ ਮੇਲ ਕਾਲ ਤੇ।
ਹੁਤੇ ਸੁ ਦੂਰ ਕੇਸਰੀ ਬਿਲੋਕਿ ਸੂਰ ਭਾਜਿਤੇ।
ਲਏ ਸਮੂਹ ਸੂਰਮੇ ਮਿਲੇ ਸੁ ਸਿੰਘ ਗਾਜਤੇ ॥ ੩੫ ॥

ਏਨੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਭੱਜ ਗਏ ਉਹ ਬਚੇ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਅੜੇ ਉਹ ਮੌਤ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਲਏ ਤੇ ਗੱਜਦੇ ਹੋਇਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ ॥੩੫॥

ਕੁਦੰਡ ਐਚਿ ਐਚਿ ਕੈ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਾਨ ਕਾਲ ਕੇ।
ਅਰਜੋ ਸੁ ਅੱਗੂ ਆਇਕੈ ਹਜ਼ਾਰ ਜੋਧ ਨਾਲ ਕੇ।
ਜਥਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਵਤੇ ਗਿਰੀਨ ਤੇ ਸਥੀਤ ਹੈ।
ਤਥਾ ਬਿਰੰਤਿ ਖਾਲਸਾ ਚਹੰਤਿ ਚੀਤ ਜੀਤ ਹੈ ॥ ੩੬ ॥

ਉਹ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਾਰੂ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਧੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਅੜ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਗਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅੱਗੇ ਪਹਾੜ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਰੁਕ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਖਾਲਸਾ ਪਹਾੜ ਵਾਂਗ ਅੜਿਆ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੩੬॥

ਰਿਪੂਨਿ ਕਾਟਿ ਸੈਂਕਰੇ ਸਰੀਰ ਘਾਇ ਖਾਇਕੈ।
ਮੁਰੇ ਬਹੋਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਫਤੇ ਸੁ ਪਾਇਕੈ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਹਟੰਤਿ ਘਾਇਲਾਨ ਕੋ ਸੰਭਾਰਕੈ।
ਬਿਰੇ ਸਥਾਨ ਆਪਨੇ ਸਮੂਹ ਧੀਰ ਧਾਰਿਕੈ ॥ ੩੭ ॥

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਖਮ ਸਹਿ ਕੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਫਤਹਿ ਪਾ ਕੇ ਮੁੜ ਪਏ, ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਿੱਛੇ ਹਟਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆ ਕੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਖਲੇ ਗਏ ॥੩੭॥

ਤੁਫੰਗ ਸੰਗ ਅੰਗ ਬਾਹੁ ਭੰਗਿ ਕੈ ਬਿਸਾਲ ਹੀ।
ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਓਰੜੇ ਅਨੇਕ ਹੇਲ ਘਾਲ ਹੀ।
ਖਰੇ ਕਰੇ ਸੁ ਦੂਰ ਹੀ ਪ੍ਰਹਾਰ ਗੋਰਿਯਾਨ ਕੇ।
ਸਮੀਪ ਹੋਇ ਪਾਇ ਨਾ ਪ੍ਰਹਾਰਯੇ ਪ੍ਰਹਾਨਿ ਕੇ ॥ ੩੮ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅੰਗ ਤੇ ਬਾਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਸ਼ਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪਹਾੜੀਏ ਅਨੇਕਾਂ ਹੱਲੇ ਕਰਦੇ ਖਾਲਸੇ ਵਲ ਆ ਗਏ, ਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਹੀ ਰੱਖਿਆ, ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਾੜੀਏ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਦੁਕ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਸਿੰਘ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥੩੮॥

ਮਚਯੋ ਸੁ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੈ ਤੁਫੰਗ ਸੰਗ ਘਾਇਹੀ।
ਮਰੇ ਪਰੇ ਅਨੇਕ ਹੀ ਲਹੂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਇਹੀ।
ਸੁ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਜੋਗਨੀ ਸਿੰਗਲ ਮਾਸ ਖਾਵਤੇ।
ਪੁਕਾਰ ਕਾਂਕ ਕੰਕਰੀ ਕਰਾਲ ਹੀ ਸੁਨਾਵਤੇ॥ ੩੯॥

ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧਮਈ ਯੁੱਧ ਮੱਚ ਉਠਿਆ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਲਹੂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਜੋਗਨੀਆਂ ਅਤੇ ਗਿੱਦੜ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਾਂ ਅਤੇ ਦਿੱਲਾਂ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੯॥

ਤੁਰੰਗ ਅੰਗ ਭੰਗਤੇ ਕਿਤੇਕ ਛੂਛ ਡੋਲਿਤੇ।
ਕਟੇ ਸਰੀਰ ਹਾਥ ਪਾਇ ਕੋਇ ਦੀਨ ਬੋਲਤੇ।
ਬਿਹਾਲ ਹੈ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਕਰਾਲ ਬੀਚ ਖੇਤ ਕੇ।
ਕਰਾਹਤੇ ਪੁਕਾਰਤੇ ਮਰੰਤਿ ਸ੍ਰਾਮਿ ਹੇਤੁ ਕੇ॥ ੪੦॥

ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਘੋੜੇ ਖਾਲੀ ਹੀ ਡੋਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਕੱਟੇ ਸਨ, ਕਈ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਯੋਧੇ ਬਿਹਾਲ ਹੋਏ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪਏ ਸਨ। ਉਹ ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਮੀ ਵਾਸਤੇ ਮਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੪੦॥

ਲਰੰਤਿ ਏਵ ਰੀਤ ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਦ ਹੋਇਓ।
ਪ੍ਰਗੋਪ ਮਾਰਤੰਡ ਭਾ, ਭਯਾਨ ਸੰਝ ਸੋਇਓ।
ਫਿਰੰਤਿ ਰੁੱਦ੍ਰੁ ਰੁੱਦ੍ਰੁ ਬੇਖ ਸੰਗ ਲੇ ਗਣਾਨਿ ਕੋ।
ਟਿਕੇ ਸਮੂਹ ਸੂਰਮੇ ਸਥਾਨ ਮੋਰਚਾਨ ਕੋ॥ ੪੧॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਘਟ ਗਿਆ, ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸੰਝ ਹੋ ਆਈ। ਰੁੱਦ੍ਰੁ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਗਣ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਣੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਾਲੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ॥੪੧॥

ਫਿਰੇ ਸੁ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਸੰਭਾਲ ਘਾਇਲਾਨ ਕੋ।
ਬਿਲੋਕਿ ਭੀਮਚੰਦ ਬਿੰਦ ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਨ ਕੋ।
ਸਚਿੰਤ ਸ਼ੋਕ ਧਾਰਤੋ ਕਹੈ ਨ ਕਾਂਹੁ ਪਾਸ ਹੀ।
ਲਰੈਂ ਜੁ ਏਵ ਨੀਤ ਹੀ ਨ ਜੀਤ ਹੋਤਿ ਆਸ ਹੀ॥ ੪੨॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਪ ਫਿਰ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਇਸ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ॥੪੨॥

ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰੁ ਆਨਿਕੈ ਅੰਬਾਰ ਦੀਹ ਲਾਗਿਓ।
ਮੰਗਾਇ ਕਾਸ਼ਟਾਨ ਤਾਤਕਾਲ ਦੀਨ ਦਾਗਿਓ।

ਬਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ੋਕ ਧਾਰਿ ਕੈ ਸਚਿੰਤ ਰਾਤ ਹੋਇ ਕੈ।

ਕਛੁਕ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੈ ਰਹਜੋ ਪ੍ਰਯੰਕ ਸੋਇ ਕੈ ॥ ੪੩ ॥

ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਵੱਡਾ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਥਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾਂ ਚਿੰਤ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਕੁਝ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਸੌ ਗਿਆ ॥੪੩ ॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੮ ॥

ਅਧਿਆਇ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ

ਜੰਗ ਜਾਰੀ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਤ ਲੇ ਘਾਯਲ ਸਕਲ ਸੰਭਾਲਿ।

ਪਿਤ ਸਮੀਪ ਆਵਤਿ ਭਏ ਭਨਜੋਂ ਜੰਗ ਅਹਿਵਾਲ ॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ ॥੧ ॥

ਦੋਹਰਾ- ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਦੋਊ। ਕੁਛਕ ਘਾਇ ਖੈ ਕੇ ਤਨ ਸੋਊ।

ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਕੇਤਿਕ ਮਰਿ ਗਏ। ਸੁਰਪਰਿ ਬਸੇ ਭੋਗ ਸੁਖ ਲਏ ॥ ੨ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ। ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੰਘ ਮਰ ਗਏ, ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗਿਆ ॥੨ ॥

ਪਹੁਚੇ ਗੁਰ ਸੁਤ ਸੰਗ ਹਜ਼ੂਰ। ਸ਼੍ਰੋਨਤ ਲਿਪਤ ਭਯੇ ਪਟ ਸੂਰ।

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਭਨਜੋਂ ਅਹਿਵਾਲਾ। 'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਸੰਘਰ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩ ॥

ਜਦ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੩ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਰਜੋ ਘਮੰਡ। ਬਾਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁ ਤੂਰਨ ਛੰਡਿ।

ਬਿਚਰਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਮਹਿ ਧਰਿ ਧੀਰਜ। ਹਤੇ ਬਹੁਤ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਬੀਰਜ ॥ ੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਮਸਾਣ ਵਾਲਾ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਚੰਡ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਚਲਾ ਕੇ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਲ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ॥੪ ॥

ਲਗੀ ਤੁਫੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਗਿਰਜੋ। ਉਤਰਜੋ ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ ਤਰ ਖਰਜੋ।

ਪਹੁਚਿ ਦਾਸ ਨੇ ਦੂਸਰ ਦੀਨਿ। ਭਏ ਅਰੋਹਨ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫ ॥

ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਸੇਵਕ ਨੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਘੋੜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਦੂਸਰੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹਨ ॥੫ ॥

ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਲ ਤੇ ਬਹੁ ਸਿੰਘ। ਘਨੇ ਮਾਰਿ ਮ੍ਰਿਗ ਰਿਪੁ ਬਨ ਸਿੰਘ।
ਘਾਇਲ ਆਜ ਭਯੇ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਘਨੇਰੇ॥ ੬॥

ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ, ਜੰਗਲੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਵੈਰੀ ਰੂਪੀ ਹਿਰਨ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਹਨ॥੬॥

ਐਸੀ ਕਟਾ ਭਈ ਅਜ ਹੇਰਤਿ। ਜਿਮ ਖਾਤੀ ਬਡ ਬਨ ਕੇ ਗੇਰਤਿ।
ਸੁਮਤਿ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਗਨ ਲਖੀਅਹਿ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਪਿਖੀਅਹਿ॥੭॥

ਅੱਜ ਐਸੀ ਕੱਟ ਵੱਢ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤਰਖਾਣ ਵੱਡੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਏ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਵੀ ਸਮਝੇ। ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖੋ॥੭॥

ਸਾਲਪੱਤ੍ਰੁ ਸਭਿ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀਜੈ। ਪੀਰ ਸਰੀਰ ਦੂਰ ਕਰਿ ਦੀਜੈ।
ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਲਗਿ ਮੇਲਉ ਘਾਉ। ਉਠਹਿ ਲਗਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਿਤ ਚਾਉ॥੮॥

ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੀੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲ ਦੇਵੋ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹ ਧਾਰ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ॥੮॥

ਰਾਵਰਿ ਬਲ ਅਲੰਬ ਕੇ ਪਾਈ। ਗਿਰਨਰ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਦੇਹਿ ਖਪਾਈ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦਿਸ਼ਿ ਸਨਮੁਖ ਖਰੇ॥੯॥

ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਖਪਾ ਦੇਵੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਸੀ॥੯॥

ਸਾਲਪੱਤ੍ਰੁ ਲੇ ਸਭਿ ਤਨ ਲਾਇਵ। ਘਾਇਨ ਤੇ ਗੁਲਕਾਂ ਨਿਕਸਾਇਵ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਪੀਰ ਨ ਹੋਈ। ਮਲੇ ਘਾਵ ਸੁਖ ਲਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ॥੧੦॥

ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਕਢਵਾਈਆਂ। ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਪੀੜ ਨਾ ਹੋਈ। ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਮਲਣ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੦॥

ਬਰਤੀ ਦੇਗ ਤਿਹਾਵਲ ਘਨੋ। ਖਾਇ ਅਸਨ ਬਹੁ ਸ੍ਰਾਦਨ ਸਨੋ।
ਲੇ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਕਲ ਪਰਿ ਸੋਏ। ਜਿਤਿਕ ਮੋਰਚੇ ਮਹਿ ਥਿਰ ਹੋਏ॥੧੧॥

ਫਿਰ ਲੰਗਰ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ, ਬਹੁਤ ਸਵਾਦੀ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹਨ॥੧੧॥

ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ। ਛੁਟਤਿ ਤੁਫੰਗ ਦੁਹਨ ਦਿਸ਼ਿ ਲਹੇ।
ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਢੋਲਨਿ ਪਰ ਡੰਕੇ ਗਨ ਮਾਰੇ॥੧੨॥

ਉਹ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫਿਰ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉਠੇ, ਢੋਲਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਡੱਗੇ ਲੱਗੇ॥੧੨॥

ਨੋਬਤ ਬਜਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਭਾਵਤਿ। ਸੂਰਨ ਕੈ ਉਤਸਾਹ ਬਧਾਵਤਿ।
ਭਰਿ ਭਰਿ ਫੂਕਨ ਸੰਖ ਬਜਾਏ। ਦੁਹੰਦਿਸ਼ਿ ਆਪਨ ਬਿਖੈ ਸੁਨਾਏ॥੧੩॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਨੋਬਤ ਵੱਜਦੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਫੂਕਾਂ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਸੰਖ ਵਜਾਏ ਗਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸੈਨਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ॥੧੩॥

ਡਫ ਸ਼ਹਿਨਾਇ ਬਜੈ ਕਰਨਾਈ। ਡੰਕ ਘਰਾਵਲ ਪਰ ਠਣਕਾਈ।

ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ। ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਤਾਨ ਬਸਾਵੈਂ ॥ ੧੪ ॥

ਤੂਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤੂਤੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ ਤੇ ਘੜਿਆਲਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਡੰਕੇ ਲਗਾਏ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਰਬਾਬੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਾਂ ਖਿੱਚਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅਲੰਬ। ਦ੍ਵਾਰੇ ਮੰਗਲ ਹੋਤਿ ਕਦੰਬ।

ਪਰੇ ਭੋਗ ਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਧਯਾਨ ਲਗਾਵੈਂ ॥ ੧੫ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਦਵਾਰੇ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਭੋਗ ਪੈਣ 'ਤੇ ਗੁਰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੫॥

ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰੈਂ। ਬਿੰਦੁ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰਮਤਿ ਧਰੈਂ।

ਆਦਿ ਸੁਖਮਨੀ ਪਠਿ ਪਠਿ ਬਾਨੀ। ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਤੇ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨੀ ॥ ੧੬ ॥

ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੁਖਮਨੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਕਰਿ ਕੰਘਾ ਗਹਿ ਕੇਸ ਸੁਵਾਰੈਂ। ਚੁਨਿ ਚੁਨਿ ਪਾਗ ਸੀਸ ਪਰ ਧਾਰੈਂ।

ਸੂਧੀ ਸ਼ਮਸ ਕਰਤਿ ਮੁਛ ਬੰਕੀ। ਰਹਤਿ ਸਹਿਤ ਹੈਂ ਮਹਤ ਨਿਸ਼ੰਕੀ ॥ ੧੭ ॥

ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੰਘਾ ਫੜ ਕੇ ਕੇਸ ਸਵਾਰਦੇ ਸਨ, ਪੱਗੜੀ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ, ਦਾੜੀ ਵਾਹ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਕੇ ਬਾਂਕੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਵੱਡੇ ਰਹਿਤਵਾਨ ਅਤੇ ਨਿਡਰ ਸਨ ॥੧੭॥

ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਆਯੁਧ ਰਾਖਹਿ ਪਾਸ। ਸਿਮਰਹਿ ਸੱਤਿਨਾਮ ਬਿੰਸ੍ਰਾਸ।

ਨਿਸਾ ਮੋਰਚਨਿ ਜਿਨਹੁ ਬਿਤਾਈ। ਤਿਨ ਢਿਗ ਜਾਇ ਸੁ ਦੇਹਿ ਉਠਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਸਤਰ ਪਾਸ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਬਿਰੇ ਆਪ ਹੈ ਕੈ ਸਵਧਾਨਾ। ਸੋ ਉਠਿ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪੁਨਿ ਦਰਸਹਿ ਜਾਈ। ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਵਨ ਬਾਤ ਲਗਾਈ ॥ ੧੯ ॥

ਫਿਰ ਆਪ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਛੁੱਟੀ ਕਰਕੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲੜਾਈ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੯॥

ਕਿਸੂ ਦੇਸ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਵੈਂ। ਮਿਲੈਂ ਸਿੰਘ ਇਕ ਥਲ ਹੁਇ ਜਾਵੈਂ।

ਲੇ ਸਿੱਕਾ ਬਾਰੂਦ ਬਡੇਰੀ। ਖਾਨ ਹੇਤੁ ਲੇ ਰਸਤ ਘਨੇਰੀ ॥ ੨੦ ॥

ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਿੱਕਾ ਬਾਰੂਦ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਰਸਦ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੨੦॥

ਕਰਹਿ ਤਜਾਰ ਸੁਧ ਦੇਂ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਨਿਕਸਿ ਖਾਲਸਾ ਪੁਰਿ ਸਮੁਦਾਈ।
ਤਿਨ ਆਗਾ ਲੇ ਕਰਿ ਬਹੁ ਲਰੈਂ। ਮਾਰਨ ਕਰਹਿ ਅੱਗੁ ਜੋ ਅਰੈਂ॥ ੨੧॥

ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਅੰਦਰ ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਧਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖਾਲਸਾ ਨਿਕਲ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਧ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਲੜਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਹਨ॥੨੧॥

ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਪੁ ਬਿੰਦ ਉਪਾਇ। ਰਹੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਸ ਨ ਬਸਾਇ।
ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕਰਹਿ ਅਧਿਕ ਤਕਰਾਈ। 'ਰਹੁ ਸੁਚੇਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨ ਜਾਈ॥ ੨੨॥

ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ, ਬਹੁਤ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਦਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਤਕੜਾਈ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਹੋਰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਰਸਦ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਣ॥੨੨॥

ਦੁਇ ਸੈ ਕਬਹੁ ਤੀਨ ਸੈ ਚਢੈਂ। ਦੇਹੁ ਤਿਲਾਵਾ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਬਧੈਂ।
ਜਬਹਿ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਹੁਇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਤਬਹਿ ਖਾਲਸਾ ਅੰਤਰ ਆਵੈ॥ ੨੩॥

ਕਦੀ ਦੋ ਸੇ ਕਦੀ ਤਿੰਨ ਸੇ ਸੈਨਿਕ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ, ਤੇ ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਵੇ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵਧੇ।" ਜਦ ਵੈਰੀ ਬੱਕ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਦ ਨਵਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਆਇਆ ਖਾਲਸਾ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੩॥

ਬਕੇ ਲਾਇ ਬਲ ਬੁਧਿ ਕੋ ਰਾਜੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰ ਸਕਹਿ ਗੁਰ ਕਾਜੇ।
ਚਲੈ ਤੁਫੰਗ ਮੋਰਚਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਆਗੇ ਬਧਨ ਦਏਂ ਰਿਪੁ ਨਾਂਹੀ॥ ੨੪॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਬੱਕ ਗਏ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਵਿਗਾੜ ਸਕੇ। ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਪ੍ਰਥਮ ਥਿਰੇ ਜਹਿ ਥਾਨ ਪਹਾਰੀ। ਤਹਿ ਹੀ ਰਹੇ ਮੋਰਚਨਿ ਧਾਰੀ।
ਸੀਸ ਉਕਾਸਹਿ ਉਪਰ ਜੋਇ। ਗੁਲਕਾ ਤੇ ਫੋਰਤਿ ਹੈਂ ਸੋਇ॥ ੨੫॥

ਪਹਾੜੀਏ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹੀ ਉਹ ਮੋਰਚੇ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਥੜਾ ਜਿਹਾ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੨੫॥

ਯਾਂਤੇ ਰਹੇ ਦਬਕ ਤਰ ਨੀਚੇ। ਖਨਹਿ ਮੋਰਚਾ ਅਵਨੀ ਬੀਚੇ।
ਖਾਨਪਾਨ ਤੇ ਸੰਕਟ ਪਾਵੈਂ। ਨਹਿ ਉਕਸਹਿ ਆਵਹਿ ਨਹਿ ਜਾਵੈਂ॥ ੨੬॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਦਬਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਪੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕੁਸਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ॥੨੬॥

ਸਗਰੇ ਬਾਸੁਰ ਦੁਖ ਕੋ ਭਰੈਂ। ਇਤਹਿ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸਨ ਫਿਰੈਂ।
ਪੁਰਿ ਤੇ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰਿਪੁ ਰਾਖਹਿ। ਲਰੈਂ ਜਾਇ ਜਬਿ ਹੁਇ ਅਭਿਲਾਖਹਿ॥ ੨੭॥

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਏਧਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੂਰ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਲੜਦੇ ਸਨ॥੨੭॥

ਹੋਤਿ ਮੋਰਚਨਿ ਬਿਖੈ ਲਰਾਈ। ਕਬਿ ਕਬਿ ਭੇੜ ਪਰਹਿ ਸਮੁਦਾਈ।
ਇਕ ਦਿਨ ਪਰੀ ਰਾਤਿ ਅੰਧਯਾਰੀ। ਨਹਿ ਸੂਝਤਿ ਹੈ ਭੁਜਾ ਪਸਾਰੀ॥ ੨੮॥

ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਹਨੇਰੀ ਹੋ ਗਈ, ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆਂ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ॥੨੮॥

ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਤਬਿਹੂੰ। ਮਸਲਤ ਕਰਤਿ ਭਏ ਇਮ ਸਭਿਹੂੰ।

‘ਆਜ ਮੋਰਚਨਿ ਕਰੀਅਹਿ ਧਾਈ। ਕਟਾ ਕਰਹੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੯ ॥

ਤਦ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਸਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ‘ਅੱਜ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ॥੨੯॥

ਨਹੀਂ ਤੁਫੰਗ ਹਾਥ ਮੈਂ ਲੀਜੈ। ਫੇਟੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ ਲਰੀਜੈ।

ਖੜਗ, ਸਿਪਰ ਗਹਿ, ਨੇਜੇ, ਭਾਲੇ। ਸ਼ਕਤੀ, ਸਾਂਗ, ਕਟਾਰ ਕਰਾਲੇ ॥ ੩੦ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਲਈਏ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜੀਏ। ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ, ਨੇਜੇ, ਬਰਛੇ, ਬਰਛੀਆਂ, ਭਾਲੇ ਅਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਕਟਾਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਚਲੀਏ ॥੩੦॥

ਪਰਹੁ ਅਚਾਨਕ ਕਰਹੁ ਘਮੰਡ। ਖੰਡਖੰਡ ਕਰਿ ਲਰਹੁ ਪ੍ਰਚੰਡ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ। ‘ਗੁਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਭਈ ਨ ਕਾਇ ॥ ੩੧ ॥

ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰੀਏ, ਟੋਟੇ-ਟੋਟੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਯੁੱਧ ਲੜੀਏ।’ ਫਿਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੩੧॥

ਬਿਨਾ ਕਹੇ ਤੇ ਰਣ ਘਮਸਾਨ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਕਿਮ ਚਾਹਹੁ ਬਲਵਾਨ !।

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਭਨਯੋ ਸਭਿ ਸੰਗ। ‘ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਆਸ਼ੈ ਕਰਿਬੇ ਜੰਗ ॥ ੩੨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੇ ਸੂਰਬੀਰੋ ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ?’ ਫਿਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ॥੩੨॥

ਕਤਲ ਮੋਰਚਾ ਕਰੀਅਹਿ ਧਾਇ। ਭੀਮਚੰਦ ਮੂਰਖ ਪਛੁਤਾਇ।

ਆਨ ਪਰਹਿ ਗਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਿਮ ਬੁਝਨਿ ਗੁਰ ਹੁਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੩੩ ॥

ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦੇਈਏ ਕਿ ਮੂਰਖ ਭੀਮ ਚੰਦ ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਏ। ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਆ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕੇਗਾ ॥੩੩॥

ਸੁਖ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਹੁਇੰ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਰੇ। ਅਬਿ ਤਿਨ ਕੋ ਨ ਬੁਝਿਬੇ ਕਰੈਂ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਭਾਰੇ। ਇਨ ਤੇ ਆਗਯਾ ਲੇਹੁ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਲੇਟੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਪੁਛੀਏ, ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈਏ’ ॥੩੪॥

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ‘ਇਹ ਆਸ਼ੈ ਨੀਕੇ ਮਨ ਲਹਯੋ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਹੁਕਮ ਉਚਾਰੋ। ਹਤਹਿ ਖਾਲਸਾ ਰਿਪੁਨ ਸੁਖਾਰੋ ॥ ੩੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਹ ਚੰਗਾ ਆਸ਼ਾ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੇ’ ॥੩੫॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਰਹੁ ਕਾਜ ਗੁਰ ਕੋ ਸਵਧਾਨਾ।

ਕੜੋ ਨ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਕਹਿ ਐਸੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਫਤੇ ਖਾਲਸਾ ਲੈਸੇ ॥੩੬॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਦ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰੋ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ" ॥੩੬॥

ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਯਹੁ ਤਬਿ ਖਰੇ। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਕਰ ਨੇਜਾ ਧਰੇ।

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ ਨਿਸੰਗ। ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਕਰਿਬੇ ਕਹੁ ਜੰਗ ॥ ੩੭ ॥

ਫਿਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਤਲਵਾਰ, ਢਾਲ ਤੇ ਨੇਜਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸੰਕਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੭॥

ਆਗੇ ਖਰੇ ਹੋਇ ਸਭਿ ਰਹੇ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਮੁਖ ਬਚ ਕਹੇ।

'ਜੇ ਸਭਿ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਐਸੇ। ਹਤਹੁ ਪਹਾਰੀ ਭਟ ਗਨ ਤੈਸੇ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਰੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕਹੇ, "ਜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪਹਾੜੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੋ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਮਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥੩੮॥

ਮੈਂ ਭੀ ਗਮਨਹੁੰ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤਬਹਿ ਹਟਕਾਰੇ।

'ਇਹਾਂ ਥਿਰਹੁ ਹਮ ਹੀ ਚਲਿ ਜੈਹੈ। ਤੁਮਰੇ ਬਾਕ ਫਤੇ ਰਣ ਲੈਹੈ ॥ ੩੯ ॥

ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ।" ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਦ ਭਾਈ ਦਇਆ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਹੀ ਰਹੋ, ਮੈਂ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨਾਂ ਕਰਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ" ॥੩੯॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਯਸਿ ਤਜਾਰੇ। ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਭਾਰੇ।

ਗੁਰੂ ਮਨਾਇ ਬੀਰ ਬਰ ਬਾਂਕੇ। ਚਲੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਦਿਸਿ ਤਾਕੇ ॥ ੪੦ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਤਲਵਾਰ, ਢਾਲ ਆਦਿ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਲਏ। ਫਿਰ ਬਾਂਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਏ ॥੪੦॥

ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਭੀਮਚੰਦ ਭਟ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਕਰੇ ਮੋਰਚਾ ਥਿਰੇ ਬਿਲੰਦ।

ਦਿਨ ਮਹਿ ਘਾਤ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਨਿਸਾ ਤਿਮਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ॥ ੪੧ ॥

ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਮੋਰਚੇ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਦਾਅ ਪੇਚ ਵੇਖ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੪੧॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੯॥

ਅਧਿਆਇ ਵੀਹਵਾਂ

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਰਾਤੀ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ- ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਮੋਰਚਾ ਸੁਭਟ ਬਿੰਦ ਜਿਸ ਮਾਂਹਿ।
ਤਿਤ ਦਿਸਿ ਗਮਨਯੋ ਖਾਲਸਾ ਹਿਤ ਮਾਰਨ ਉਤਸਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਡਟੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਖਾਲਸਾ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਤਸਾਹ ਸੀ ॥੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਗਏ ਸਿੰਘ ਬੀਰੀ। ਧਰੇ ਚਾਂਪ ਤੀਰੀ। ਕਰਾਚੋਲ ਢਾਲੇ। ਕਿਨ੍ਹੂ ਲੈ ਸੰਭਾਲੇ ॥੨॥

ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਿੱਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੀਰ ਧਰੇ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਢਾਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੈ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ ॥੨॥

ਸੁ ਨੇਜਾ ਉਭਾਰੇ। ਛੁਰੇ ਪੈ ਕਟਾਰੇ। ਸਰੋਹੀ ਨਿਕਾਸੇ। ਦੁਧਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ॥ ੩ ॥

ਨੇਜੇ ਉਪਰ ਉਭਾਰੇ, ਛੁਰੇ ਅਤੇ ਕਟਾਰਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢੀਆਂ, ਦੁਧਾਰੇ ਚਮਕੇ ॥੩॥

ਮਹਾਂ ਸਾਵਧਾਨਾ। ਸਮੰ ਏਕ ਜ੍ਯਾਨਾ। ਬਲੀ ਬੀਰ ਬੰਕੇ। ਮੁਛੈਲੇ ਨਿਸ਼ੰਕੇ ॥ ੪ ॥

ਮਹਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਜਵਾਨ ਸਨ, ਬਾਂਕੇ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ, ਸੁੰਦਰ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲੇ ਜਵਾਨ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਕੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ ॥੪॥

ਚਲਾਏ ਜੁਝਾਰੇ। ਇਕੈ ਮੇਲ ਵਾਰੇ। ਕਰੈਂ ਖਾਨ ਪਾਨਾ। ਇਕੈ ਥਾਨ ਵਾਨਾ ॥ ੫ ॥

ਸਾਰੇ ਜੁਝਾਰੂ ਯੋਧੇ, ਇਕੋ ਮੇਲ ਵਾਲੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰ ਸਨ, ਇਕੇ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ॥੫॥

ਹਟੈ ਕੋਨ ਪਾਛੇ। ਲਰੈਂ ਅੱਗੂ ਬਾਛੇ। ਸੰਮੂਹੰ ਪਹਾਰੀ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਪਿੱਛੇ ਕੋਣ ਹਟਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ॥੬॥

ਕਛੂ ਨਾਦ ਸ਼੍ਰੋਤੰ। ਲਖਯੋ ਘਾਤ ਹੋਤੰ। ਕਹਯੋ ਆਪ ਮਾਂਹੀ। 'ਇਤੈ ਕੋਨ ਆਹੀ ? ॥੭॥

ਕੁਝ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ, ਵੇਖਿਆ ਹਮਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਏਧਰ ਕੋਣ ਆਇਆ ਹੈ ? ॥੭॥

ਬਨੋ ਰੇ ਸੁਚੇਤੰ। ਤਜੋ ਨੀਂਦ ਹੇਤੰ। ਸੁਨਯੋ ਜਾਨਿ ਲੀਨੇ। ਸਵਾਧਾਨ ਕੀਨੇ ॥ ੮ ॥

ਸੁਚੇਤ ਬਣੋ, ਨੀਂਦ ਦਾ ਪਿਆਰ ਛੱਡੋ।" ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੮॥

ਤਬੈ ਸਿੰਘ ਗਾਜੇ। 'ਕਹਾਂ ਜਾਹਿ ਭਾਜੇ। ਅਬੈ ਹੋਹੁ ਠਾਂਢੇ। ਲਖੈਂ ਖੱਗ ਬਾਢੇ ॥ ੯ ॥

ਤਦ ਸਿੰਘ ਗੱਜ ਪਏ, 'ਕਿੱਥੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਸਾਡੇ ਖੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਵੇਖੋ ॥੯॥

ਕਿਧੋਂ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰੋ। ਪਲੀਜੈ ਪਧਾਰੋ। ਨ ਆਵੋ ਲਰਾਈ। ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਧਾਈ ॥੧੦॥

ਜਾਂ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ, ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਨਾ ਆਵੋ, ਭੱਜ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ ॥੧੦॥

ਚਾਚਰੀ ਛੰਦ- ਕਹੰਤੇ। ਸੁਨੰਤੇ। ਲਰਾਈ। ਮਚਾਈ॥ ੧੧॥

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਲੜਾਈ ਮਚਾਈ ਹੈ॥੧੧॥

ਪ੍ਰਚਾਰੈ। ਪ੍ਰਹਾਰੈ। ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ। ਮਹਾਨੈ॥ ੧੨॥

ਵੰਗਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੨॥

ਨਿਕਾਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ਉਭਾਰੀ। ਪ੍ਰਹਾਰੀ॥ ੧੩॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋਈਆਂ। ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਚੁੱਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ॥੧੩॥

ਨਿਸੰਗੀ। ਭੁਜੰਗੀ। ਰਿਸਾਵੈਂ। ਚਲਾਵੈਂ॥ ੧੪॥

ਸੂਰਮੇ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਸੁਰੰਗੀ। ਸੁ ਚੰਗੀ। ਚਮਕੈਂ। ਖਿਮਕੈਂ॥ ੧੫॥

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ਲਿਸ਼ਕਦੀਆਂ ਸਨ॥੧੫॥

ਲਪਕੈਂ। ਦਬਕੈਂ। ਅਤਕੈਂ। ਸਸਕੈਂ॥ ੧੬॥

ਸਿੰਘ ਲਪਕ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਦਬਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਵੈਰੀ ਡਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਗਦੇ ਹਨ॥੧੬॥

ਜੁਸੇਲੇ। ਜਠੇਲੇ। ਪ੍ਰਪੇਲੇ। ਧਕੇਲੇ॥ ੧੭॥

ਜੋਸ਼ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕੱਚ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀਏ ਪਰੇ ਦਬਾ ਕੇ ਧੱਕ ਸਿੱਟੇ॥੧੭॥

ਜੁਝਾਰੈਂ। ਨ ਹਾਰੈਂ। ਬਿਦਾਰੇ। ਕਰਾਰੇ॥ ੧੮॥

ਜੁਝਾਰੂ ਸੂਰਬੀਰ ਹਾਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ॥੧੮॥

ਅੰਧੇਰਾ। ਘਨੇਰਾ। ਨ ਹੇਰੇ। ਨਿਬੇਰੇ॥ ੧੯॥

ਬਹੁਤ ਗਾੜਾ ਹਨੇਰਾ ਸੀ, ਵੇਖਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਨਿਬੇੜੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਜੁਟੇ ਹੈਂ। ਕੁਟੇ ਹੈਂ। ਲਟੇ ਨਾ। ਹਟੇ ਨਾ॥ ੨੦॥

ਸੂਰਬੀਰ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਟਲੇ ਨਹੀਂ, ਜੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟੇ ਨਹੀਂ॥੨੦॥

ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ- ਜੁੱਟ ਗਈ ਤਰਵਾਰੀਂ ਰੋਰ ਪੁਕਾਰਤੇ। ਲੋਥ ਲੋਥ ਪਰ ਡਾਰੀ ਉਪਰ ਕੋ ਤਰੇ।

ਭੁਜੈਂ ਪਸਾਰਿ ਉਭਾਰੀ ਮਾਰਤਿ ਜੋਰ ਤੇ। ਹਟੀ ਤੁਪਕ ਤਿਸ ਬਾਰੀ ਨਹੀਂ ਚਲਾਵਦੇ॥੨੧॥

ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੱਟ ਪਏ, ਲੋਥ ਲੋਥ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਈ, ਕੋਈ ਉਪਰ ਹੋ ਗਈ, ਕੋਈ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਈ। ਬਾਹਾਂ ਪਸਾਰ ਕੇ ਤੇ ਉਭਾਰ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਣੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ॥੨੧॥

ਬਰਛੀ ਸਾਂਗ ਪਰੋਏ ਫੇਰ ਨਿਕਾਸੀਆਂ। ਗੁੱਥ ਹਥਾਵਥ ਹੋਏ ਜਮਧਰ ਮਾਰਦੇ।

ਉਚੇ ਨਾਦਤਿ ਰੋਏ ਪਰੇ ਪਹਾਰੀਏ। ਬਡੀ ਨੀਂਦ ਇਕ ਸੋਏ ਬਹੁਰ ਨ ਜਾਗਦੇ॥੨੨॥

ਬਰਛਿਆਂ ਭਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰੋ ਕੇ ਫਿਰ ਕੱਚ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀਂ ਹੋ ਕੇ ਕਟਾਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਪਹਾੜੀਏ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਰੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਵੱਡੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ ਸਨ॥੨੨॥

ਮਚੀ ਮਾਰ ਬਿਕਰਾਲੀ ਤੜਫਤਿ ਛਿਤ ਪਰੇ। ਸੁਧ ਨਹਿ ਕਿਨਹੁ ਸੰਭਾਲੀ ਮੂਰਖ ਕਟ ਗਿਰੇ।

ਨਹਿ ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਲੀ ਚਲੇ ਪਲਾਇਕੈ। ਘਾਲੀ ਧੂਮ ਬਿਸਾਲੀ ਮਾਰੇ ਮੋਰਚਾ ॥੨੩॥

ਵਿਕਰਾਲ ਮਾਰ ਮੱਚੀ ਤੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਤੜਪ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੋਸ਼ ਨਾ ਸੰਭਾਲੀ, ਮੂਰਖ ਕੱਟ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਪਹਾੜੀਏ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੀ ਨਾ ਕੱਢ ਸਕੇ, ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਭੱਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੩॥

ਭੀਮਚੰਦ, ਹੰਡੂਰੀ ਸੁਧ ਕੇ ਪਾਇਕੈ। ਸੁਨਿ ਪੁਕਾਰ ਭਟ ਭੂਰੀ ਔਚਕ ਜਾਗਿਕੈ।

ਸੈਨ ਰਾਤਿ ਮੈਂ ਚੂਰੀ ਸਿੰਘਨ ਆਇਕੈ। 'ਮਾਰਹੁ ਪਹੁੰਚਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਹੁ ਸ਼ਿਤਾਬਤੇ' ॥੨੪॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੰਡੂਰੀਏ ਨੂੰ ਇਹ ਖਬਰ ਹੋਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਚਾਨਕ ਜਾਗ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਰਹੀ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆ ਪਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲੇ, 'ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਾਰੋ' ॥੨੪॥

ਦੋਨਹੁ ਗਿਰਪਤਿ ਜਾਗੇ ਸੁਭਟ ਪਠਾਵਦੇ। 'ਜਾਇ ਬਚਾਵਹੁ ਆਗੇ ਬਿਲਮ ਨ ਕੀਜੀਏ।

ਸੁਨੀਅਤਿ ਆਵਤਿ ਭਾਗੇ ਤਜਿ ਕਰਿ ਮੋਰਚਾ। ਸੁਨਿ ਭਟ ਆਯੁਧ ਲਾਗੇ ਨਿਕਸੇ ਸਿਵਰ ਤੇ ॥੨੫॥

ਦੋਵਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਜਾਗ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਭੇਜੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ ਬਚਾਵੋ, ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਮੋਰਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਸਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ॥੨੫॥

ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ ਕੇਤਿਕ ਖਾਲਸਾ। ਰਹੇ ਦੂਰ ਅਰਗਾਈ ਨੇਰੇ ਨਹਿ ਢੁਕੇ।

ਮੁਰਚੇ ਮਹਿ ਸਮੁਦਾਈ ਕਟੀਆ ਸੋ ਕਰੇ। ਕੇਤਿਕ ਭਏ ਪਲਾਈ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਇਕੈ ॥੨੬॥

ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਖਾਲਸਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਦੂਰ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕਰਕੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਏ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿਹੜੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਕਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ ॥੨੬॥

ਧਰਧਰਾਤਿ ਰਿਪੁ ਛਾਤੀ ਬੋਲਯੋ ਜਾਇ ਨਾ। ਬਿਥਰੇ ਲਖਿ ਕਰਿ ਘਾਤੀ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਨਾ।

ਕਾਟਹਿ ਆਨਿ ਅਗਾਤੀ ਧੀਰਜ ਪਾਇ ਨਾ। ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਲੋਥ ਪਪਾਤੀ ਹਾਇ ਅਲਾਇ ਨਾ ॥੨੭॥

ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਧੜਕਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਦਾਅ ਲਾ ਕੇ ਖਿੰਡ ਗਏ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਇਹੋ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਵੈਰੀ ਹੁਣ ਵੀ ਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਲੋਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਾਇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੨੭॥

ਭਟ ਸਿੰਘਨ ਬਹੁ ਮਾਰੇ ਬਹੁਰੇ ਮੁਰਿ ਚਲੇ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਲਲਕਾਰੇ ਕਰੇ ਅਵਾਹਿਨਾ।

'ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਤੁਮਾਰੇ ਹਟੀਅਹਿ ਖਾਲਸਾ'। ਅਪਨੇ ਥਾਨ ਮਝਾਰੇ ਨੇ ਆਵਨ ਸਭਿ ਲਗੇ ॥੨੮॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਿਕ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਮੁੜ ਚਲੇ, ਫਿਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਇਆ, 'ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਵੋ।' ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਵੱਲ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ॥੨੮॥

ਕੋ ਘਾਇਲ ਸੰਘਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਲਿ ਕੈ। ਆਏ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰੇ ਹਤਿ ਗਨ ਸੱਤੁ ਕੋ।

ਸਤਿਗੁਰ ਫਤੇ ਉਚਾਰੇ ਗਰਜਤਿ ਖਾਲਸਾ। ਆਨੰਦ ਨਗਰ ਮਝਾਰੇ ਆਨੰਦ ਸੋ ਬਰੇ ॥੨੯॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਕਈ ਘਾਇਲ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਈ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗਰਜ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ॥੨੯॥

ਭਾਰ ਮਤਾਬੀ ਜਾਰੇ ਬਹੁਰਿ ਪਹਾਰੀਆਂ। ਪੁੰਜ ਮਸਾਲ ਉਜਾਰੇ ਤਿਮਰ ਨਸਾਇ ਕੈ।

ਆਇ ਮੋਰਚੇ ਭਾਰੇ ਲਗੇ ਬਿਲੋਕਿਬੇ। ਮਰੇ ਸਮੂਹ ਨਿਹਾਰੇ ਲੋਥਾਂ ਡਿੱਗੀਆਂ ॥੩੦॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਝਾੜ ਅਤੇ ਮਤਾਬੀਆਂ ਜਗਾਈਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਾਲਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਭੱਜਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਭਾਰੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਰੇ ਵੇਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਉਥੇ ਡਿੱਗੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ॥੩੦॥

ਬਚੇ ਮਰਨ ਤੇ ਸੋਊ ਗਏ ਪਲਾਇਕੈ। ਅਵਲੋਕਤਿ ਸਭਿ ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਕ ਡਰਾਵਣੇ।

ਲਾਲ ਥਾਨ ਜਹਿ ਜੋਊ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪਸਰਿਗਾ। ਕਿਤ ਇਕਠੇ ਤ੍ਰੈ ਦੋਊ ਲੋਥਾਂ ਗੁੱਥੀਆਂ ॥੩੧॥

ਮਰਨ ਤੋਂ ਉਹੀ ਬਚ ਸਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਬੜੇ ਡਰਾਉਣੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਲਾਲ ਸਥਾਨ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਹੂ ਖਿਲਰਿਆ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਲੋਥਾਂ ਗੁਥਮਗੁਥਾ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੩੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਭਿ ਗਿਰਨਾਥਨ ਤਬਿ ਸੁਨਜੋਂ 'ਸਿੰਘ ਪਰੇ ਬਲਵੰਡ।

ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਮੋਰਚਾ ਕੀਨਿਸ ਖੰਡਿ ਬਿਹੰਡ ॥ ੩੨ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, "ਬਲਵਾਨ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਮੋਰਚਾ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਬਚਜੋ ਨਹੀਂ ਕੋ ਸੂਰਮਾ, ਸਿੰਘ ਰਹਜੋ ਨਹਿ ਮਾਂਹਿ।

ਗਤਿ ਅਚਰਜ ਕੁਛ ਕਰਿ ਗਏ ਨਹਿ ਮਨ ਜਾਨੀ ਜਾਹਿ ॥ ੩੩ ॥

ਕੋਈ ਵੀ ਸੂਰਮਾ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੰਘ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਚੜ੍ਹਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਗਤੀ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥੩੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਆਨਿ ਤਿਮਰ ਮਹਿ ਸੁਭਟ ਸੰਘਾਰੇ। ਔਚਕ ਪਰੇ ਸਕਲ ਹੀ ਮਾਰੇ।

ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਉਪਜਯੋ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਬਿਨ ਹੀ ਸੰਘਰ ਭਏ ਬਿਨਾਸਾ ॥੩੪॥

ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਚਾਨਕ ਆ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਸਾਰੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਮਰ ਗਏ ॥੩੪॥

ਭਏ ਸੁਚੇਤ ਮਿਲੇ ਗਨ ਜਾਗੇ। ਪੁੰਜ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਵਨਿ ਲਾਗੇ।

'ਧਰਹੁ ਭਰੋਸਾ ਸੁਪਤਹੁ ਨਾਂਹੀ। ਜੇ ਸੁਪਤਹੁ ਇਸ ਬਿਧਿ ਮਰਿ ਜਾਂਹੀ ॥ ੩੫ ॥

ਕਈ ਜਾਗ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੇ, ਕੁਝ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਭਰੋਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਸੇਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਸੇਵੇਗਾ ਉਹ ਇਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ" ॥੩੫॥

ਸਭਿਨਿ ਮੋਰਚੇ ਬਨਿ ਸਵਧਾਨਾ। ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਉਚ ਬਖਾਨਾ।

'ਜਾਗਤਿ ਰਹਹੁ ਤੁਫੰਗੈ ਮਾਰਹੁ। ਇਤ ਉਤ ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨਿਹਾਰਹੁ ॥ ੩੬ ॥

ਸਾਰੇ ਆਪਣਿਆਂ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਜਾਗਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਓ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ" ॥੩੬॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕੈ ਚਿੰਤ ਘਨੇਰੀ। ਕਿਮ ਹੁਇ ਬਿਜੈ ਉਪਾਇ ਨ ਹੇਰੀ।

ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋਧਾ ਮਰਹਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ। ਇਸੀ ਰੀਤ ਹੁਇ ਹੈ ਮਮ ਹਾਰੋ॥੩੭॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਈ, ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇ ? ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਸਦਾ। ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯੋਧੇ ਮਰਦੇ ਸਨ, ਏਸੇ ਰੀਤ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ॥੩੭॥

ਲਰਤਿ ਬਿਤੇ ਦਿਨ ਮੋਕਹੁ ਘਨੇ। ਸਿੰਘ ਮਵਾਸੀ ਜਾਹਿ ਨ ਹਨੇ।

ਆਇ ਵਹਿਰ ਤੇ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਭਏ ਪ੍ਰਥਮ ਤੇ ਅਬਹੁੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ॥੩੮॥

ਮੈਨੂੰ ਲੜਦੇ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਆਕੀ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥੩੮॥

ਗੁਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਛੋਰਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਬੈਠੇ ਰਹੈ ਜੁ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਂਹੀ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਤੇ ਤੰਗ ਨ ਹੋਏ। ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁ ਬਰੂਦ ਲੈ ਢੋਏ॥੩੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਗੇ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੋਂ ਉਹ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਰੂਦ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੩੯॥

ਸਿੰਘ ਓਟ ਮਹਿ ਲਰਤਿ ਨ ਮਰੈ। ਵਹਿਰ ਸੁਭਟ ਸੈਂਕਰ ਨਿਤ ਗਿਰੈ।

ਰਹਜੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਿਤਹੁ ਛੁਰਾਵਨਿ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰੇ ਬਨਹਿ ਪਲਾਵਨ॥੪੦॥

ਸਿੰਘ ਓਟ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰਨਗੇ, ਬਾਹਰ ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਨਿਤ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਭੱਜਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ॥੪੦॥

ਹੋਹਿ ਨਮੋਸ਼ੀ ਜਿਤ ਕਿਤ ਮੇਰੀ। ਹਟਿਹੋ ਚਮੁ ਮਰਾਇ ਘਨੇਰੀ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਤਰਕਤਿ ਮਨ ਘਨੇ। ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਰਹਜੇ ਚਿੰਤ ਚਿਤ ਸਨੇ॥੪੧॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮੇਰੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਰਵਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦਾ ਰਿਹਾ, ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੪੧॥

ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਹੋਈ ਭੁਨਸਾਰ। ਉਤ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਗੇ ਜਿਸ ਬਾਰਿ।

ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਅੰਗ। ਛਕੀ ਅਫੀਮ ਸੁ ਬਿਜੀਆ ਸੰਗ॥੪੨॥

ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੪੨॥

ਗਾਵਨਿ ਲਗੇ ਰਬਾਬੀ ਵਾਰ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਬੰਦਨ ਕਰਤਿ ਬਤਾਯਹੁ ਜੰਗ॥੪੩॥

ਰਬਾਬੀ ਫਿਰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਵਾਲੀ ਜੰਗ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ॥੪੩॥

ਮਹਾਰਾਜ ਆਇਸੁ ਤੁਮ ਜੋਈ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਮੁਖ ਤੇ ਲੇ ਸੋਈ।

ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਮਾਰਿ ਮੋਰਚਾ ਕਤਲ ਕਰਾਯਾ॥੪੪॥

“ਮਹਾਰਾਜ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਗਿਆ, ਸਾਰਾ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ॥੪੪॥

ਭਯੋ ਰਿਪੁਨ ਕੇ ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲਾ। ਗਿਰ ਗਿਰ ਕੇ ਘਰ ਘਰ ਮਹਿੰ ਘਾਲਾ।

ਕਰਿ ਸਥਾਰ ਤਹਿੰ ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੇਯ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾਏ ॥ ੪੫ ॥

ਵੈਰੀ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਥਰ ਲਾਹ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਚਲ ਆਏ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਕਲਿਆਣ ਸਹਿਤ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੪੫॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁ ਕੀਨੀ। 'ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਰਣ ਆਇਸੁ ਦੀਨੀ।

ਇਹ ਗਜਾਨੀ ਮਮ ਸਿਖ ਹੈ ਪੂਰਾ। ਕਜੋਂ ਨ ਹੋਇ ਯਾਂਕੋ ਬਚ ਰੂਰਾ ॥ ੪੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ, "ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਕਿਉਂ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪੬॥

ਹਤਹੁ ਪਹਾਰੀ ਮੂਰਖ ਕਰ ਕਰ। ਪਰਹਿ ਪੀਟਬੋ ਇਨਕੇ ਘਰ ਘਰ।

ਮੋਰ ਖਾਲਸਾ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲਾ। ਗੁਰ ਦੋਹੀਨ ਹਤੈ ਸਭਿ ਕਾਲਾ ॥ ੪੭ ॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਖ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿੱਟਣਾ ਪੈ ਜਾਏ। ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਧਰੋਹੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ॥੪੭॥

ਇਮ ਕਹਿ ਥਿਰੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਜਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

ਵਹਿਰ ਮੋਰਚਨਿ ਤਥਾ ਲਰਾਈ। ਛੁਟਹਿ ਤੁਫੰਗ ਸਮੁਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੮ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਭੂਤ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਕਾਲ ਦੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਮਣੇ ਵਲ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪੮॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਮੁਰਚੇ ਪਰ ਥਿਰ ਹੈ ਕੈ। ਹੇਰਤਿ ਰਿਪੁ ਦੇਂ ਤੁਪਕ ਛੁਟੈ ਕੈ।

ਆਵਤਿ ਜਾਤੇ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਨ। ਕੋ ਪਲਾਇ ਹੈ ਕੋ ਸੰਘਾਰਨਿ ॥ ੪੯ ॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕੋਈ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੪੯॥

ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਠਾਇ ਉਠਾਇ ਲਿਜਾਤੇ। ਕਾਸ਼ਟ ਸੰਚੈ ਕਰਤਿ ਮਹਾਂਤੇ।

ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਦਾਹੈਂ। ਬਾਨ ਮਸਾਨਨ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਹੈਂ ॥ ੫੦ ॥

ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਠਾ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਲੱਕੜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮਸਾਣਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਬਣ ਗਏ ॥੫੦॥

ਜਿਤ ਕਿਤ ਧੂਮ ਉਠਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈ। ਪਰੇ ਕਿਤਿਕ ਤਿਨ ਕੂਕਰ ਖਾਵੈਂ।

ਬਿੰਦ ਬਿਹੰਗਮ ਗੀਧ ਬਡੇਰੀ। ਕਾਕ ਕੰਕ ਖੈ ਹੈਂ ਬਹੁਤੇਰੀ ॥ ੫੧ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਧੂਮ ਉੱਠਿਆ ਨਿਕਲਦਾ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਕਈ ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਤੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਂ ਅਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਖਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੫੧॥

ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਪਿਖਿ ਚਿੰਤ ਉਪਾਈ। ਚਿਤਵਹਿੰ ਹਤਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਪਾਈ।

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਦਿਵਸ ਚਢਿ ਗਯੋ, ਜਾਮ ਏਕ ਬੀਤਤਿ ਜਬਿ ਭਯੋ ॥ ੫੨ ॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਸੋਚਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਦ ਇਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ॥੫੨॥

ਭੀਮਚੰਦ ਭਾ ਸਮੈ ਰਸੋਈ। ਸੈਲਨਾਥ ਪਹੁਚੇ ਸਭਿ ਕੋਈ।

ਸਭਾ ਕਰਨ ਮਸਲਤ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਪਹੁਚੇ ਜੁਤਿ ਮੰਤ੍ਰੀਨ ਬਿਚਾਰਨ ॥੫੩॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਜਦ ਲੰਗਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਸਹਿਤ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੫੩॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇੱਕੀਵਾਂ

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਣ

ਦੋਹਰਾ- ਸੈਲਨਾਥ ਆਏ ਸਕਲ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ।

ਨਿਪੁ ਹੰਡੂਰ ਕਟੋਚੀਆ ਗੁਲੇਰੀ ਭਟ ਬਿੰਦ ॥ ੧ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਆਇਆ ਤੇ ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰ, ਕਟੋਚੀਆ, ਗੁਲੇਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਆਏ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਭੀਮਚੰਦ ਸਨਮਾਨ ਬਿਠਾਏ।

ਸਭਿ ਕੋ ਲੇ ਸੰਗ ਗਯੋ ਰਸੋਈ। ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਿ ਥਿਰੇ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਭ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਬਿਠਾਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਰਸੋਈ ਘਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੨॥

ਚਾਦਰ ਜਾਮਾ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ। ਏਕ ਉਪਰਨਾ ਕਰ ਮਹਿ ਧਾਰੀ।

ਚਰਨ ਪਖਾਰਤਿ ਚੌਕੇ ਬਰੇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਆਸਨ ਪਰ ਨਿਪੁ ਥਿਰੇ ॥੩॥

ਚਾਦਰ, ਜਾਮਾ ਤੇ ਪੱਗ ਉਤਾਰ ਲਈ, ਇਕ ਸਾਫਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ। ਪੈਰ ਧੋ ਕੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਆਸਣ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੩॥

ਆਗੇ ਸਭਿ ਕੇ ਧਰਿ ਪਨਵਾਰੇ। ਭਾਤ ਪਰੋਸਯੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।

ਬਹੁਰ ਸਲਵਣੰ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ। ਸੂਪਕਾਰ ਤਬਿ ਧਰਿ ਧਰਿ ਜਾਤਿ ॥੪॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੱਤਲ ਧਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਵਲ ਪਰੋਸੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਬਜ਼ੀ ਪਾਈ ਗਈ। ਰਸੋਈਆ ਫਿਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧਰ ਧਰ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੪॥

ਖਾਨ ਲਗੇ ਜਬਿ ਕੌਰ ਉਠਾਏ। ਕਹਿਲੂਰੀ ਤਬਿ ਕੁਛ ਮੁਸਕਾਏ।

ਦੇਖਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦਿਸਾ ਕੋ। ਹਾਸ ਕਰਤਿ ਭਾਖਤਿ ਇਮ ਤਾ ਕੋ ॥੫॥

ਜਦ ਗ੍ਰਹੀਆਂ ਚੁਕ ਕੇ ਖਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਕਹਿਲੂਰੀ ਫਿਰ ਕੁਝ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਿਆ ॥੫॥

‘ਯੱਧੀ ਦਿਯੋ ਭਾਤ ਕਹੁ ਖਾਣੇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਘਰ ਛੋਡਿ ਪਯਾਣੇ।
ਕਿਧੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਹੇਤੁ ਛੁਟਾਵਨਿ। ਲਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਹਟਾਵਨਿ ॥੬॥

‘ਅਜਿਹੇ ਵਾਹਯਾਤ ਚਾਵਲ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ ਜਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ ॥੬॥

ਇਤ ਆਏ? ਸਭਿ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ। ਬਿਤੇ ਮਾਸ ਤੇ ਦਿਨ ਅਧਿਕਾਈ।
ਗਾਢੀ ਗੜੀ ਲੋਹਗੜ ਨਾਮੁ। ਸੋਭੀ ਨਹੀਂ ਛੁਟੀ ਕਯਾ ਕਾਮੁ? ॥੭॥

ਏਧਰ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਦੱਸ ਦੇਵੋ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੀ ਕਈ ਦਿਨ ਵਧ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ ਹਨ। ਪੱਕੀ ਗੜੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੋਹਗੜ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਐਡੀ ਤਕੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਛੁਡਵਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕੀ ॥੭॥

ਸਰਯੋ ਨ ਕੁਝ ਗੁਰ ਕਨ ਚਢਿ ਆਏ। ਬੀਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਾਰਿ ਖਪਾਏ।
ਕਯਾ ਮੁਖ ਲੇ ਕਰਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੋ। ਕਹਿ ਗਿਰਪਤਨਿ ਕਹਾ ਜਗ ਸਾਰੋ? ॥੮॥

ਹੁਣ ਤਕ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੀ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਉਗੇ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇਗਾ? ॥੮॥

ਕਹਾਂ ਬੀਰਤਾ ਰਹੀ ਤੁਮਾਰੀ। ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਲਰੇ ਸਰੀ ਨਹਿੰ ਕਾਰੀ।
ਏਕ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਦੇਸ਼ ਬਿਹੀਨਾ। ਚਮੁੰ ਨ, ਕਿਯ ਇਕ ਪੰਥ ਨਵੀਨਾ ॥੯॥

ਤੁਹਾਡੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜੇ ਹਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਉਹ ਦੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸ ਫੌਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੀ ਹੈ, ਇਕ ਪੰਥ ਹੀ ਨਵਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ॥੯॥

ਭਯੋ ਉਪਾਇ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਕੋਈ। ਪਚਿ ਹਾਰੇ ਪਰਬਤ ਪਤਿ ਜੋਈ।
ਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿ ਸਗਰੇ ਇਮ ਕਹੈ। ਕਹਾਂ ਸੁਜਸੁ ਤੁਮਰੋ ਤਬਿ ਰਹੈ ॥੧੦॥

ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਪਚਿ ਪਚਿ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਗੇ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੇਖਰ ਜੱਸ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੦॥

ਇਸ ਤੇ ਆਛੀ ਲਰਤਿ ਨ ਜਬੈ। ਭਰਮ ਸਮੇਤ ਹੁਤੇ ਹਮ ਸਬੈ।
ਰਾਤਿ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਿ ਖਪਾਯੋ। ਸੁਭਟ ਬਿੰਦ ਕੋ ਨਹਿੰ ਅਟਕਾਯੋ ॥੧੧॥

ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਜੇ ਉਦੋਂ ਹੀ ਨਾ ਲੜਦੇ, ਜਦੋਂ ਸਾਡਾ ਭਰਮ ਭਾਅ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਮੋਰਚਾ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਟਕਾਅ ਨਾ ਸਕਿਆ ॥੧੧॥

ਸਭਿ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਕੀ ਮਸਲਤ ਕਰੋ। ਲਸਕਰ ਘਨੋ ਮੇਲ ਕਰਿ ਲਰੋ।
ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨਿ ਸਾਰੇ। ਕਿਮਿ ਰਹਿ ਆਵੈ ਲਾਜ ਹਮਾਰੇ? ॥੧੨॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਲਸਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲੜੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਲਾਜ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਆਵੇਗੀ? ॥੧੨॥

ਚਮਕੌ ਰਿਸੌ ਕੇਸਰੀਚੰਦ। 'ਕੜਾ ਮਸਲਤ ਹਮ ਕਰਨਿ ਬਿਲੰਦ?।

ਪਿਖਹੁ ਕਾਲ ਹੁਇ ਸੰਘਰ ਮੇਰਾ। ਸਿੰਘਨ ਕਰਹੁ ਲਬੇਰ ਪਬੇਰਾ॥ ੧੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਬੜਾ ਚਮਕਿਆ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ, "ਅਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਉਹ ਸਮਾਂ ਵੇਖੋ ਜਦ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਲਬੇੜ ਪਬੇੜ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦੇਵਾਂਗਾ॥੧੩॥

ਕਹੈ ਲੋਹਗੜ ਨਾਮ ਕਠੋਰਾ। ਕਾਗਤ ਸਿਕਤਾ ਸਮ ਦਿਯੋ ਫੋਰਾ।

ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਮਹਾਂ ਬਲ ਧਾਮੂ। ਆਵਹਿ ਪੁਨ ਹਮਰੇ ਕਿਸ ਕਾਮੂ॥ ੧੪॥

ਲੋਹਗੜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਖਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਰੋਤੇ ਦੀ ਕੰਧ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਫਿਰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਚਹੂੰ ਦਿਸਿਨ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਘੇਰਾ। ਸਗਰੀ ਚਮੁ ਕਰਹੁ ਸੰਗ ਮੇਰਾ।

ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ ਤੋਰਹਿੰ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਨਿ ਲੇ ਸਭਿ ਬਾਜਾ॥ ੧੫॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜਾਂਗੇ, ਦੁੰਦਭੀਆਂ, ਢੋਲ, ਨਗਾਰੇ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਵਾਜੇ ਵਜਾਵਾਂਗੇ॥੧੫॥

ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਅਟਕਹਿੰ ਆਗੇ। ਹੋਹਿੰ ਕਤਲ ਕਰ ਪਿਖਿ ਕੈ ਭਾਗੇਂ।

ਕੜੇਂ ਆਲਸ ਕੋ ਧਰਿ ਥਿਰ ਹੋਏ। ਜੰਗ ਮੋਰ ਦੇਖਹੁ ਸਭਿ ਕੋਏ॥ ੧੬॥

ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਿੰਘ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਅੜਨਗੇ, ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਹੱਥ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਕਿਉਂ ਆਲਸ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਮੇਰੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖੋ॥੧੬॥

ਇਮ ਬਾਤੈਂ ਕਰਿ ਭੋਜਨ ਖਾਤੇ। ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਰਿਸ ਤੇ ਦ੍ਰਿਗ ਰਾਤੇ।

ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਥਿਰੇ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਨਿਸਚੈ ਕਰਨਿ ਆਪਨੋ ਕਾਜੇ॥ ੧੭॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਜਨ ਪਾਦੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਭਰੇ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਉਠ ਪਏ। ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਨ ਲੱਗੇ॥੧੭॥

ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਕਹਿ ਗੁਲੇਰੀ। 'ਅਥਿ ਲੋ ਲਰੇ ਜੀਤ ਨਹਿੰ ਹੇਰੀ।

ਪੁਰਿ ਕੋ ਘੇਰੋ ਸਿੱਧ ਨ ਹੋਯੋ। ਆਵਤਿ ਜਾਤੇ ਦਾਵ ਨ ਜੋਯੋ॥ ੧੮॥

ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਗੁਲੇਰੀਏ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਤਕ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਗਰ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਿੰਘ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਾਥੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ॥੧੮॥

ਲਰਨ ਸਮਾਜ ਅੰਨ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਲੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭੇ ਕੇਤਿਕ ਬੇਰਾ।

ਸੁਨਿ ਨਿਪੁ ਹੰਡੂਰੀ ਤਬਿ ਕਹੇ। ਘੇਰਾ ਨਹੀਂ ਨੀਕ ਬਿਧਿ ਰਹੇ॥ ੧੯॥

ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਾਢੇ-ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਅਨਾਜ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਹੰਡੂਰੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਘੇਰਾ ਠੀਕ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ॥੧੯॥

ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਭਟ ਸਨਮੁਖ ਚਲੈਂ। ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਦੁਾਰ ਕੋ ਭਿਲੈ।

ਤੋਮਰ, ਤੁਪਕ, ਤੀਰ ਤਰਵਾਰੈਂ। ਅਰੈ ਅੱਗੂ ਤਿਹ ਤਤਫਿਨ ਮਾਰੈਂ॥ ੨੦॥

ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਲੀਏ, ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਮੁਖ ਦਵਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨੇਗਾ। ਨੇਚੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤੀਰ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜੇ ਅਗੋਂ ਅੜਨਗੇ ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਮਾਰਾਂਗੇ॥੨੦॥

ਪਰਸਹਿ ਨਹੀਂ ਚਮੁ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਗਮਨਹਿ ਬਾਂਧੇ ਚੁੰਗ ਅਗਾਰੀ।
ਹਤਹੁ ਲੋਹਗੜ ਕਾਰਜ ਭਲੋ। ਬਹੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਸ਼ਿ ਸੁਖ ਸੋ ਚਲੋ॥ ੨੧॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੈਨਾ ਨਹੀਂ ਪਰਸੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਟੋਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅੱਗੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋਹਗੜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲੋ॥੨੧॥

ਭਾਜੈ ਗੁਰੂ ਕਿਧੋਂ ਮਿਲਿ ਪਰੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇ ਕਾਰਜ ਸਰੈ।
ਮੰਡਸਪਤੀ ਸੁਨਤਿ ਸਭਿ ਮਤ ਕੋ। ਬੋਲਯੋ ਬਾਕ ਦੇਖਿ ਗਰਬਤਿ ਕੋ॥ ੨੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਣਗੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਵੇਗਾ।" ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਲਾਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ-ਭਰੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ॥੨੨॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਬਡ ਭਾਰੀ। ਮੀਰ ਪੀਰ ਸਭਿ ਨਿਵੈਂ ਅਗਾਰੀ।
ਤੁਮ ਤੇ ਕਿਮ ਹੋਵਹਿ ਸੋ ਹੀਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸੰਘਰ ਕੀਨਿ॥ ੨੩॥

"ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮੀਰ ਪੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਹੀਣੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ॥੨੩॥

ਸ਼ਾਹੁ ਚਮੁ ਤਉ ਭਿਰ ਕਰਿ ਹਾਰਯੋ। ਪੁਨ ਮਨ ਤੇ ਰਿਸ ਕਰਿ ਨਿਰਵਾਰਯੋ।
ਕਯੋਂ ਨ ਬਿਚਾਰਤਿ ਅਪਨਿ ਲਰਾਈ। ਲਰਤਿ ਮਰਤਿ, ਜੈ ਭੀ ਕਬਿ ਪਾਈ ?॥ ੨੪॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਭਿੜ ਕੇ ਹਾਰ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚਲਾ ਗੁੱਸਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ। ਲੜ ਮਰ ਕੇ ਕਦੀ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਤ ਪਾਈ ਹੈ ?॥੨੪॥

ਨਾਹਕ ਦੈਸ਼ ਬਧਾਇ ਬਡੇਰਾ। ਸਭਿ ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਪਾਯੋ ਝੇਰਾ।
ਮਿਲਤਿ ਆਪਨੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਿ। ਹੁਇ ਪੂਰਨ, ਗੁਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਤਿ॥ ੨੫॥

ਫਜੂਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਈਰਖਾ ਵਧਾ ਲਈ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਭਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰਦੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨੫॥

ਚਮੁ ਸਕੇਲਿ ਸਮੂਹ ਲਰਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਬਲ ਲਾਇ ਫਤੇ ਤੁਮ ਪਾਵਹੁ।
ਇਤ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਗੁਰ ਕੋ ਨਿਕਸਾਵਹੁ। ਹੁਇ ਨਚਿੰਤ ਤੁਮ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਵਹੁ॥ ੨੬॥

ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ॥੨੬॥

ਇਹ ਸਭਿ ਝੂਠ ਨ ਲੇਵਹੁ ਕੈਸੇ। ਅਘਵੰਤਨ ਸੁਰਪਰਿ ਨਹਿ ਜੈਸੇ।
ਅਬਿ ਭੀ ਮੇਲ ਕਰੋ ਸੁਖ ਪਾਵੋ॥ ਸ਼੍ਰੇਯ ਸਹਤ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵੋ॥ ੨੭॥

ਇਹ ਸਭ ਝੂਠ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਪਾਪੀ ਕਦੇ ਵੀ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵੋ ਤੇ ਕਲਿਆਣ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਵੋ॥੨੭॥

ਸੁਨਿ ਮੰਡਿਸਪਤਿ ਤੇ ਅਸ ਬਾਨੀ। ਰਿਸਯੋ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਬਖਾਨੀ।
'ਕਯਾ ਮਤ ਦੇਤਿ ਕਾਤੁਰਨ ਕੇਰੀ। ਗੁਰ ਪੱਖੀ ਬੁਧਿ ਲਖੀਅਤਿ ਤੇਰੀ ॥ ੨੮ ॥

ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸੋਂ ਅਜਿਹੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਰਾਜਾ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਕਿਹੜੀ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਗੁਰੂ-ਪੱਖੀ ਤੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੨੮॥

ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਹੇਰਹੁ ਰਣ ਮੇਰਾ। ਲਿਹੁ ਸਭਿ ਕੋ ਦਲ ਸੰਗ ਘਨੇਰਾ।
ਰਵਿ ਅਸਤਨ ਤੇ ਪੂਰਬ ਜਬੈ। ਜੇ ਨਹਿ ਲੋਹਗੜ ਤੋੜੋ ਤਬੈ ॥ ੨੯ ॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਯੁੱਧ ਵੇਖੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਦਲ ਸਹਿਤ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ, ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੇ ਮੈਂ ਲੋਹਗੜ ਨੂੰ ਤੋੜ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੯॥

ਤੋ ਨਿਜ ਪਿਤ ਤੇ ਜਨਮਯੋ ਨਾਂਹੀ। ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵਹੁ ਰਾਜਨਿ ਮਾਂਹੀ।
ਸ਼ਾਲਗਰਾਮ ਅਵੱਗਯਾ ਦੋਸ਼। ਲਗਹਿ ਮੋਹਿ ਜੇ ਹਟਿ ਹੋ ਰੋਸ ॥ ੩੦ ॥

ਫਿਰ ਸਮਝੋ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਉ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਵਾਂਗਾ। ਸ਼ਾਲਗਰਾਮ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਦਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਜਾਵਾਂ ॥੩੦॥

ਲਾਤ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਕਰਹਿ ਜੁ ਧੇਨੁ। ਬਰਜਹਿ ਬੇਦਨ ਬਿੱਦਯਾਧੈਨ।
ਦੇਹਿ ਸਤੀ ਕੋ ਪਤਿੱਬ੍ਰਤ ਟਾਰੇ। ਗਨ ਦੇਵਨ ਕੀ ਨਿੰਦ ਉਚਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥

ਗਊ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ, ਵੇਦ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂ, ਕਿਸੇ ਸਤੀ ਦਾ ਪਤੀਬ੍ਰਤਿ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵਾਂ ਜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਮੈਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣਾਂ ॥੩੧॥

ਕੰਨਯਾ ਮਾਰਨ, ਦਿਜ ਸੰਘਾਰਨਿ। ਕਰਨਿ ਸੰਤ ਸੋ ਦ੍ਰੋਹ ਅਕਾਰਨ।
ਚਲਤਿ ਲੋਹਗੜ ਤੇ ਮੁਖ ਫੇਰੇ। ਏ ਸਭਿ ਪਾਪ ਚਢਹਿ ਸਿਰ ਮੇਰੇ ॥ ੩੨ ॥

ਕੰਨਿਆ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਲੱਗੇ, ਜਾਂ ਅਕਾਰਨ ਸੰਤ ਨਾਲ ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨ ਦਾ ਪਾਪੀ ਹੋਵਾਂ, ਲੋਹਗੜ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜੇ ਮੈਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਨ ॥੩੨॥

ਕਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘ ਜੁ ਬੋਰੇ। ਦੇਖਹੁ ਦਲ ਬਿਲੰਦ ਨਿਜ ਓਰੇ।
ਆਟੇ ਬਿਖੈ ਮੇਲਿਯਤਿ ਲੋਨ। ਅੰਤਰ ਇਤੋ ਲਖਹਿ ਨਹਿ ਕੋਨ ? ॥ ੩੩ ॥

ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ, ਵੇਖੋ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੈਨਾ ਦਲ ਹੈ, ਖਾਲਸਾ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਸਾਹਮਣੇ ਆਟੇ ਵਿਚ ਲੂਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਏਨਾ ਫਰਕ ਕੌਣ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ? ॥੩੩॥

ਇਕਠੇ ਹੁਇ ਨਹਿ ਕਰੀ ਲਰਾਈ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਗਰੀ ਪਸਰਾਈ।
ਇਕ ਬਲ ਸਿੰਘ ਮਿਲਹਿ ਤਬਿ ਲਰੈ। ਉਪਰ ਆਨਿ ਹੇਲ ਕੋ ਕਰੈ ॥ ੩੪ ॥

ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹਾਲੇ ਲੜਾਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਖਿਲਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਦ ਸਿੰਘ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ ਤਦ ਲੜਾਂਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਾਂਗੇ ॥੩੪॥

ਫਤੇ ਲੇਤਿ ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਬਰਿ ਜਾਵੈ। ਲਾਇ ਘਾਤ ਚੋਰਨਿ ਜਿਮ ਧਾਵੈ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ, 'ਸਾਧ ਸਾਧ ਤੂੰ ਬੀਰ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੫ ॥

ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਘਾਤ ਲਾ ਕੇ ਚੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਧਾਵਾਂਗੇ।" ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਸ਼ਾਬਾਸ਼" ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈਂ ॥੩੫॥

ਅਬਹਿ ਨਹੀਂ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕਰੈਂ। ਹਤੇ ਰਿਪੁਨਿ ਜਬਿ ਕਬਿ ਤੂੰ ਲਰੈਂ।
ਪੁਰਿ ਘੇਰਾ ਅਬਿ ਦੇਹੁ ਹਟਾਇ। ਕਰਹੁ ਸਕੇਲਨ ਦਲ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੬ ॥

ਤੂੰ ਇਹ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਉੱਦਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਤੂੰ ਜਦ ਕਦੀ ਵੀ ਲੜਿਆ ਹੈਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਨਗਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹੁਣ ਹਟਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ ॥੩੬॥

ਆਛੀ ਲਾਗਹਿ ਮਸਲਤ ਤੋਰੀ। ਲੇਹੁ ਕਾਲ ਇਸ ਗੜ ਕੋ ਤੋਰੀ।
ਅਬਿ ਹੀ ਤੇ ਦਿਹੁ ਤੇਜ ਮਸਾਲੇ। ਮਦ ਪਿਲਾਇ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੭ ॥

ਤੋਰੀ ਸਲਾਹ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਇਸ ਗੜ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲਵੋ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਤੇਜ ਮਸਾਲੇ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਸਵੇਰੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦੇਵੋ ॥੩੭॥

ਲੇ ਸਗਰੋ ਦਲ ਹੋਹੁ ਪਿਛਾਰੀ। ਸੰਘਾਰਹੁ ਜੋ ਆਇ ਅਗਾਰੀ।
ਏਕਤਾਣੁ ਹੁਇ ਪਹੁਚਹੁ ਸਾਰੇ। ਇਮ ਲੀਜਹੁ ਗੜ ਤੋੜਿ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਰਾ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤੇ ਮਾਰ ਦੇਵੋ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਵੇ। ਇਕ ਤਾਕਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੜੀ ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋੜ ਲਵੋ ॥੩੮॥

ਪ੍ਰੇਰਯੋ ਕਾਲ ਸਮੀਪ ਮਰਣ ਕੋ। ਕੀਨ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਪਰਣ ਕੋ।
ਤਜਾਰੀ ਕਰਨਿ ਲਗਯੋ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਲਖਹਿ ਕਿ ਹੋਹਿ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ॥ ੩੯ ॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਕਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੁਣ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਕਹਿਲੂਰੀ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਲਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ॥੩੯॥

ਜਹਿ ਕਹਿ ਡੇਰਨਿ ਮਹਿ ਨਰ ਫੇਰਾ। 'ਇਕਠੇ ਹੋਹਿ ਤਜਾਗ ਦਿਹੁ ਘੇਰਾ।
ਹੇਲਾ ਕਰਹਿ ਬਨਹਿ ਸੁਖਦਾਈ। ਲੇਹੁ ਲੋਹਗੜ ਕੋ ਛੁਟਵਾਈ ॥ ੪੦ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਡੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਛੱਡ ਦੇਵੋ। ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਛੁਟਵਾ ਲਵੋ ॥੪੦॥

ਪਾਛੇ ਸਭਿ ਸੁਖੈਨ ਹੁਇ ਜਾਈ। ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇਹੁ ਪਲਾਈ।
ਸਭਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਇਹ ਮਸਲਤ। 'ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਲੇਹਿ ਦੁਰਗ ਹਤਿ' ॥ ੪੧ ॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਭ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦੇਵੋ। ਸਾਰੀ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਇਹ ਸਲਾਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ, "ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ" ॥੪੧॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਿਵਰ ਗਏ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਚਿਤਵਤਿ ਜਾਤਿ ਜੰਗ ਕੇ ਕਾਜੇ।
ਸੰਘਰ ਅੰਤ ਹੋਇ ਹੈ ਪ੍ਰਾਤੀ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੈ ਕਿ ਪਰਾਜੈ ਬਾਤੀ ॥ ੪੨ ॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਕਾਰਜ ਬਾਰੇ ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਅੰਤਲਾ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿੱਤ ਜਾਂ ਹਾਰ ਇਕ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ॥੪੨॥

ਭੇਰੇ ਗਯੋ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ। ਪਿਖਿ ਹਾਥੀ ਕੋ ਗਰਬ ਬਿਲੰਦ।

ਗਿਰ ਕੋ ਸ਼ਿੰਗ ਮਨੋ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਖਰੋ ਝੂਲਤੋ ਬਲ ਬਹੁ ਧਾਰੀ॥ ੪੩॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਵੀ ਆਪਣੇ ਭੇਰੇ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਪਹਾੜ ਦੀ ਮਾਨੋ ਚੋਟੀ ਹੈ, ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਝੂਮਦਾ ਹੈ॥੪੩॥

ਤਵੇ ਪੁਲਾਦੀ ਢਾਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਏ ਸਕੇਲ ਅਨਾਇ ਉਤਾਲਾ।

ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ ਬਹੁਤ ਮੰਗਾਈ। ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਆਨੀ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੪੪॥

ਫੋਲਾਦੀ ਤਵੇ ਤੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਢਾਲ ਤੁਰਤ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਪਹਿਲੇ ਤੋੜ ਦੀ ਸਰਾਬ ਬਹੁਤ ਮੰਗਵਾਈ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵੀ ਮੰਗਵਾ ਲਈਆਂ॥੪੪॥

ਚੰਬੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇੱਕੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬਾਈਵਾਂ

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਡਰ ਜਾਣਾ

ਦੋਹਰਾ- ਲਰਤਿ ਚੁਗਿਰਦੇ ਮੋਰਚੇ ਉਠਨਿ ਲਗੇ ਜਿਸ ਕਾਲ।

ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਖਾਲਸੇ ਕਸਿ ਕਸਿ ਤਜੀ ਉਤਾਲ॥ ੧॥

ਜਦ ਪਹਾੜੀਏ ਲੜਾਈ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਛੱਡੀਆਂ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਤਜਿ ਤਜਿ ਮੁਰਚਾ ਭਾਜੇ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ। ਕਸਿ ਕਸਿ ਤੁਪਕ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ।

ਲਗਿ ਲਗਿ ਗੁਲਕਾਂ ਘਾਯਲ ਹੋਏ। ਘਾਵ ਕੁਥਾਇ ਕਿਤਿਕ ਮਰਿ ਸੋਏ॥੨॥

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮੋਰਚੇ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਭੱਜਦੇ ਸਨ ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਪਹਾੜੀਏ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗ ਲੱਗ ਕੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਕਈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾਜ਼ਕ ਅੰਗ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਰ ਵੀ ਗਏ॥੨॥

ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਿੰਘ ਲੁਟਹਿ ਹੱਥਯਾਰਹਿ। ਜਿਯਤਿ ਮਿਲਹਿ ਕਟੀਆ ਕਰਿ ਡਾਰਹਿ।

ਗਈ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਸੁਧਿ ਤਬਿ ਸਾਰੀ। 'ਤਜਿ ਤਜਿ ਮੁਰਚੇ ਜਾਤਿ ਪਹਾਰੀ॥ ੩॥

ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਢ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ "ਪਹਾੜੀਏ ਮੋਰਚੇ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ॥੩॥

ਬਡੇ ਮੋਰਚੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਬਾਨਾ। ਤਹਿ ਤਹਿ ਥਿਰੇ ਬਨੇ ਸਵਧਾਨਾ।

ਘੇਰਾ ਦਯੋ ਪੁਰੀ ਕੋ ਛੋਰਿ। ਘਾਲ ਲੋਹਗੜ ਓਰਹਿ ਜੋਰ॥ ੪॥

ਜਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਮੋਰਚੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਹਨ। ਨਗਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਲੋਹਗੜ ਵਲ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਗੇ'॥੪॥

ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਗੋਪ ਜੁ ਹਲਕਾਰਾ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਇ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਉਚਾਰਾ।

ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਅਹੈ ਵਹਿਰ ਸੁਧਿ ਜੈਸੀ। ਸੁਨਿ ਪਿਖੀ ਮੈਂ ਕਹਿ ਹੋਂ ਤੈਸੀ॥੫॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਗੁਪਤ ਸੂਹੀਆ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ॥੫॥

ਰਾਤਿ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰਜੋ ਜਬੈ। ਭੀਮਚੰਦ ਦੁਖ ਝੂਰਜੋ ਤਬੈ।

ਰਾਜੇ ਸਕਲ ਹਕਾਰਿ ਸਕੇਲੇ। ਸਮੇਂ ਰਸੋਈ ਕੇ ਜਬਿ ਮੇਲੇ॥੬॥

ਜਦ ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਝੂਰਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਸਮੇਂ ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ॥੬॥

ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਕਹਜੋ ਮਨੋਰਥ ਆਪਨਿ। ਲਸਕਰ ਹੋਇ ਬਿਲੰਦ ਬਿਖਾਪਨ।

ਸਰਬ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਗਰਬ ਬਖਾਨਾ। ਪਰਣ ਕੇਸਰੀ ਇਸ ਬਿਧਿ ਠਾਨਾ॥੭॥

ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਕਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਰੋਜ਼ ਬਹੁਤ ਲਸਕਰ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੭॥

ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਹਾਥੀ ਪੇਲੋਂ। ਦਲ ਕੇ ਸਕਲ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਮੇਲੋਂ।

ਦ੍ਵਾਰ ਲੋਹਗੜ ਕੋ ਤੁੜਵਾਵੋਂ। ਨਤੁ ਰਾਜਨ ਮਹਿੰ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵੋਂ॥੮॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂਗਾ। ਲੋਹਗੜ ਦਾ ਮੁਖ ਦਵਾਰ ਤੁੜਵਾਵਾਂਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਵਾਂਗਾ॥੮॥

ਘੇਰਾ ਦੇਹੁ ਛੋਰ ਪੁਰਿ ਕੇਰਾ। ਪਰਹਿ ਲੋਹਗੜ ਜੰਗ ਬਡੇਰਾ।

ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਚਾਹਹੁ ਤਿਮ ਕਰਹੁ। ਕੀਟੀ ਤੇ ਕੁੰਚਰ ਕੋ ਦਰਹੁ॥੯॥

ਨਗਰ ਦਾ ਘੇਰਾ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਮਚੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਕੀੜੀ ਪਾਸੋਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ॥੯॥

ਤਉ ਬਿਚਾਰੋ ਗਜ ਕੋ ਆਵਨਿ। ਤਿਸ ਕੋ ਚਹੀਯਤਿ ਜਤਨ ਬਨਾਵਨਿ।

ਨਤੁ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕੋ ਮਸਤਕ ਮਾਰਹਿ। ਗਾਢੇ ਬਡੇ ਕਪਾਟ ਉਖਾਰਹਿ॥੧੦॥

ਫਿਰ ਵੀ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਦੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਯਤਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਮਾਰੇ ਤੇ ਵੱਡੇ ਠੋਸ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਉਖੇੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦੇਵੇ॥੧੦॥

ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਹੈ ਮਸਤ ਸਦਾਈ। ਦ੍ਰਿੜੁ ਤਰੁ ਟੱਕਰ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਈ।

ਤਿਹ ਸਮ ਗਜ ਬਲਵੰਤ ਨ ਔਰ। ਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿ ਜੇ ਨਿਪਤਨਿ ਠੋਰ॥੧੧॥

ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਸਦਾ ਹੀ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਹੈ, ਵੱਡੇ ਮੋਟੇ ਸਥਿਰ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਟੱਕਰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਰਗਾ ਬਲਵਾਨ ਹਾਥੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਵੀ ਐਸਾ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੧੧॥

ਮਹਾਰਾਜ ਸੰਧਯਾ ਅਬਿ ਹੋਈ। ਕਰਹੁ ਜਤਨ ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਅਸ ਕੋਈ।

ਜਿਤ ਤੇ ਦ੍ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਗਜ ਆਵੈ। ਲਾਖਹੁ ਸੁਭਟ ਪਿਛਾਰੀ ਧਾਵੈ॥੧੨॥

ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਕਰੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਾਥੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਮੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਉਣਗੇ' ॥੧੨॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਘਟਿਕਾ ਲਗਿ ਮੋਨ। ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਕਿਸ ਕੋ ਕਥਿ ਭੋ ਨ।

ਚਿੰਤਮਾਨ ਸਗਰੇ ਹੁਇ ਗਏ। ਫੀਲ ਬਲੀ ਬਡ ਜਾਨਤਿ ਭਏ ॥ ੧੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਘੜੀ ਤਕ ਮੋਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਛੱਡਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਦੀ ਭੈਅ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਚਿੰਤਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਵੱਡੇ ਬਲਵਾਨ ਹਾਥੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਬਿਨ ਅਰੈ ਨ ਕੋਈ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਘਾਵ ਜਿਸਕੇ ਨਹਿ ਹੋਈ।

ਲੋਹੇ ਸੰਗ ਮਢਯੋ ਤਨ ਜੋਇ। ਕਹਾਂ ਘਾਵ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਸੋਇ ॥ ੧੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਬਗ਼ੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮੜਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਜ਼ਖਮ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣੇਗਾ ॥੧੪॥

ਬਿਰੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੇ ਚਹੁੰਫੇਰੇ। ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਸਗਰੇ ਮੁਖ ਹੇਰੇ।

ਚਿਤਵਹਿੰ ਦੀਰਘ ਏਵ ਉਪਾਇ। ਜਿਸ ਤੇ ਦੁਰਦ ਨਿਵਾਰਯੋ ਜਾਇ ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਵਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਉਪਾਅ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੧੫॥

ਦੁਨੀਚੰਦ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਆਯੋ। ਲੰਬੋਦਰ ਤਬਿ ਥੂਲ ਦਿਸਾਯੋ।

ਬਡੇ ਜੁਗਮ ਭੁਜਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡੇ। ਤਿਮ ਛਾਤੀ ਆਯੁਤ ਬਰ ਬੰਡੇ ॥ ੧੬ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਉਥੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੇਟ ਤੇ ਮੋਟਾ ਸਰੀਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੋਟੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚੋੜੀ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਛਾਤੀ ਸੀ ॥੧੬॥

ਦੀਰਘ ਬਦਨ ਸ਼ਮਸ ਬਡ ਸੇਤ। ਕਟ ਕਸਿ ਧੋਤੀ ਬਨਯੋ ਸੁਚੇਤ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ 'ਭੋਰ ਹੋਇ ਹੈ ਹੇਲਾ'। ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਅੱਗੂ ਦੇ ਪੇਲਾ' ॥ ੧੭ ॥

ਵੱਡਾ ਚਿਹਰਾ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਫੇਦ ਦਾੜੀ ਸੀ ਤੇ ਕਮਰਕੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, "ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਆਉਣਗੇ" ॥੧੭॥

ਜਤਨ ਬਨਾਵਨਿ ਸੁਨਿਬੇ ਕਾਰਨ। ਆਯੋ ਪੁਭੁ ਕੋ ਕਰਯੋ ਨਿਹਾਰਨ।

ਦੋਨਹੁੰ ਜੰਘ ਦੀਰਘਾ ਭਾਰੀ। ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਿਸਾਲੀ ਡਾਰੀ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਯਤਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਜੰਘਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਤਲਵਾਰ ਪਹਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧੮॥

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਨਿਤ ਬਿਚਰੰਤਾ। ਸਦਾ ਤਿਹਾਵਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੰਤਾ।

ਗਨ ਸਿੱਖਨ ਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰੰਤਾ। ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਲੇਤਿ ਧਨਵੰਤਾ ॥ ੧੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਿਤ ਵਿਚਰਦਾ ਸੀ, ਸਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਖਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਂਟ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਧਨਾਢ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧੯॥

ਸਾਲੋ ਸੁਤ ਮਸੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨ। ਜਿਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੰਦਨ।

ਨਿਤ ਭੋਗਤਿ ਸੁਖ ਰਹਯੋ ਘਨੇਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਾਸ ਬਡੇਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਸਾਲੋ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਸੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਿਤ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਭੋਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥੨੦॥

ਆਵਤਿ ਕੋ ਅਵਿਲੋਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।

'ਕਯਾ ਰਾਜਨ ਕੋ ਮਸਤ ਮਤੰਗ। ਕਹਾਂ ਅਧਿਕ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲਿ ਅੰਗ ॥ ੨੧ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਕੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਬਲ ਹੈ ॥੨੧॥

ਗੁਰ ਘਰ ਦੁਨੀਚੰਦ ਬਡ ਹਾਥੀ। ਇਸਹਿ ਲਰਾਵਹਿਗੇ ਤਿਸ ਸਾਥੀ।

ਮਹਾਂ ਮਸਤ ਇਹ ਗੁਰ ਬਲ ਪਾਇ। ਅਰਿਬੇ ਦੇਹਿ ਨ, ਲੇਹਿ ਧਕਾਇ ॥ ੨੨ ॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹਾਥੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਲੜਾਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਲ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਮਹਾਂ ਮਸਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੜਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਧੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨੨॥

ਦੁਰਦ ਕੇਸਰੀ ਕੀਟੀ ਸਮ ਹੈ। ਇਹ ਗਜਰਾਜ ਬਨਹਿ ਤਿਸ ਜਮ ਹੈ।

ਛਿਨ ਮਹੁੰ ਕਰਹਿ ਸੰਭਾਲਨਿ ਬਲੀ। ਧਰਹਿ ਸਹਾਇ ਖਾਲਸਾ ਭਲੀ ॥ ੨੩ ॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਹਾਥੀ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀੜੀ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੀ ਮੋਤ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਕ ਖਿਣ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ ਸੰਭਾਲ ਲਵੇਗਾ ॥੨੩॥

ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਰਹੇ ਮੋਨ ਨਹਿੰ ਬਾਕ ਅਲਾਇੰ।

ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੋ ਬਦਨ ਪਰੇਖਾ। ਗਤਿ ਉਤਸਾਹ ਸਭਿਹਿ ਤਬਿ ਦੇਖਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੨੪॥

ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਇਮ ਬਚਨ। ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ।

ਅਪਰ ਸਰਬ ਉਠਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬਲ ਥਿਰ ਬਏ ॥ ੨੫ ॥

ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਉੱਠ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ॥੨੫॥

ਦੁਨੀਚੰਦ ਸੁਨਿ ਜਨੁ ਮਰਿ ਗਯੋ। ਕਹਿਬੇ ਬਾਕ ਸਮਰਥ ਨ ਭਯੋ।

ਹੋਲ ਉਠਯੋ ਦਿਲ ਧੀਰਜ ਹਾਰੀ। ਗਮਨਯੋ ਅਪਨੇ ਸਿਵਰ ਮਝਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਜਿਵੇਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਬੋਲਣ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਲ ਉੱਠਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਿਲ ਧੀਰਜ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਿਆ ॥੨੬॥

ਸੁਸ਼ਕ ਓਠ ਪਰ ਜਿਹਵਾ ਫੇਰਤਿ। ਪਿਯਰੀ ਪਰੀ ਨ ਕਿਸ ਦਿਸਿ ਹੇਰਤਿ।

ਦੀਰਘ ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤਿ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ। ਇਹ ਕਯਾ ਗੁਰੂ ਕਰਯੋ ਬਿਰਤੰਤਾ ॥ ੨੭ ॥

ਸੁੱਕੇ ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਜੀਭ ਫੇਰਦਾ ਸੀ। ਚਿਹਰੇ ਉੱਤੇ ਪਲਿਤਣ ਫਿਰ ਗਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਸੀ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਿੰਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੨੭॥

ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲ ਮਰਨਿ ਕੋ ਭਯੋ। ਬਿਨ ਹੀ ਮਾਰੇ ਜਨੁ ਮਰਿ ਗਯੋ।
ਚਿਤ ਸੋਚਤਿ ਚਿੰਤਾ ਪਰ ਗਈ। ਅੰਧੇਰੀ ਨਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ॥ ੨੮॥

ਮੌਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਡਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਮਾਨੋ ਬਿਨ ਮਾਰਿਆਂ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੈਸੀ ਚਿੰਤਾ ਪੈ ਗਈ ਹੈ, ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ॥੨੮॥

ਚਿਤਵਹਿ ਜਤਨ ਬਚੋ ਕਿਸ ਦਾਇ। ਪ੍ਰਾਤਿਹੋਤਿ ਮੁਝ ਦੇਂ ਚਿਰਵਾਇ।
ਜਾਮਨਿ ਬਿਖੈ ਕਛੂ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈ॥ ੨੯॥

ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿਹੜਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਚਾਅ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਹਾਥੀ ਪਾਸੋਂ ਚਿਰਵਾ ਦੇਣਗੇ। ਰਾਤ ਰਾਤ ਹੀ ਕੁਝ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਾਣ ਬਚਾ ਲੈਣ॥੨੯॥

ਚਲੋਂ ਪਲਾਇਨ ਹੈ ਨਿਜ ਦੇਸ਼। ਬਚਿਬੇ ਜਤਨ ਨ ਔਰ ਬਿਸੇਸ਼।
ਸਰਬ ਸਿੰਘ ਭੀ ਹੈ ਦੁਖਵੰਤੇ। ਕਹੋਂ ਸਭਿਨਿ ਜੇ ਸਾਥ ਚਲੰਤੇ॥ ੩੦॥

ਦੇਸ਼ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਬਚਾਅ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ॥੩੦॥

ਪੂਰਬ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਸ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਰਯੋ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
'ਕਹਾ ਕਰੀ ਗੁਰ ਰਣ ਕੀ ਕਾਰ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਗਾਰ॥ ੩੧॥

ਪਹਿਲਾਂ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਜੰਗ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਜ ਫੜਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਗਾਲ ਸਿੱਟੇ ਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਕਰਿ ਮਹਿਦ ਬਖੇਰਾ। ਕਾਜ ਬਿਗਾਰਤਿ ਬਡਹੁੰ ਬਡੇਰਾ।
ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਢੋਵਹਿੰ ਹਾਥੀ। ਲਾਖਹੁੰ ਸੁਭਟਨਿ ਆਯੁਧ ਸਾਥੀ॥ ੩੨॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਝਗੜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਾੜੀਏ ਹਾਥੀ ਲੈ ਆਉਣਗੇ, ਲੱਖਾਂ ਯੋਧੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਹਿਤ ਆ ਜਾਣਗੇ॥੩੨॥

ਮੇਰੀ ਬਾਤਿ ਕਹਾਂ ਜੇ ਮਰਯੋ। ਕਤਲ ਸਕਲ ਹੈ ਹੈਂ ਇਮ ਡਰਯੋ।
ਅਬਿ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਕੀਜੈ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ ਸੰਧੀ ਕੀਜੈ॥ ੩੩॥

ਮੇਰੀ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੇ ਮਰ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰੋ, ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਸੁਲਹ ਕਰ ਲਵੋ॥੩੩॥

ਭੀਮਚੰਦ ਢਿਗ ਦੂਤ ਪਠੀਜੈ। ਸੰਘਰ ਹੋਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਬਰਤੀਜੈ।
ਇਮ ਗੁਰ ਮਾਨਹਿੰ ਤੋ ਢਿਗ ਰਹੀਅਹਿ। ਨਤ ਨਾਹਕ ਕਯੋ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਈਅਹਿ॥ ੩੪॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਾਸ ਦੂਤ ਭੇਜੋ, ਜੰਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਵਰਤਾਓ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਸ ਰਹੀਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਣ ਗਵਾਈਏ॥੩੪॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਭਰਮਯੋ ਤਿਸ ਜਾਨਯੋ। ਤਿਹ ਧੀਰਜ ਦੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਯੋ।

‘ਗੁਰ ਸਰਬੱਗਯ ਭਲੀ ਸਭਿ ਕਰੈ। ਹੋਨਹਾਰ ਸੋਈ ਚਿਤ ਧਰੈ॥ ੩੫॥

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਟਕਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਧੀਰਜ ਭਰੇ ਬਚਨ ਕਹੇ, ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਲੀ ਹੀ ਕਰਨਗੇ, ਜੇ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਤਰਕ ਨ ਤਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮਹਿੰ ਬਨੈ। ਰਹੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਆਨੰਦ ਸਨੈ।

ਹੁਕਮ ਕਰਹਿੰ ਸੋ ਮਾਨਹੁੰ ਭਲੋ। ਜਿਮ ਤੋਰਹਿੰ ਮਗ ਤਿਮ ਹੀ ਚਲੋ॥ ੩੬॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਤਰਕ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹੋ। ਜੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਭੋਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲੋ॥੩੬॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਉਠਿ ਅਪਰਨਿ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੀ ਸੋ ਭਾਖਤਿ ਭਯੋ।

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਾਸੀ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ॥ ੩੭॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਉੱਠ ਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਵੀ ਤੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ॥੩੭॥

ਪੰਚਹੁੰ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ ਜੁ ਬੀਰ। ਭੇਦ ਕਰਨ ਭਾਖਹਿ ਸਭਿ ਤੀਰ।

‘ਆਛੀ ਬਾਤ ਮੇਲ ਕਰਿਵਾਵਹੁ। ਨਾਂਹਿਤ ਗੁਰ ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਪਲਾਵਹੁ॥ ੩੮॥

ਪੰਜ ਮੁਕਤੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪਾੜਨ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ। ‘ਇਹੋ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੋ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਵੋ॥੩੮॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਨ ਬਾਚਯੋ ਜਾਇ। ਅਬਿ ਕਰੀਯਹਿ ਬਨ ਜਾਇ ਉਪਾਇ।

ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਰਾਜਨ ਸੰਗ ਨਾਂਹੀ। ਕਯੋ ਨਾਹਕ ਮਰੀਅਹਿ ਰਣ ਮਾਂਹੀ॥ ੩੯॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਫਿਰ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਹੁਣੇ ਕਰੋ ਜੇ ਉਪਾਅ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਰੀਏ॥੩੯॥

ਪੁਨ ਉਠਿ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਡੇਰੇ। ਗਮਨਯੋ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਰਿਦੇ ਬਡੇਰੇ।

ਚਿੰਤਾ ਅਪਨੀ ਸਕਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ‘ਕਹਾਂ ਸਹੇਰੀ ਅਪਨਿ ਬਿਨਾਸ਼ੀ॥ ੪੦॥

ਫਿਰ ਉਠ ਕੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਉਸ ਪਾਸ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ, ‘ਆਪਣਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਸਹੇੜ ਲਿਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਅਬਿ ਲੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਲ ਬੁਧਿ ਛਲ ਕਰਿ ਸੱਤ੍ਰੁਨ ਝਾਲਾ।

ਸਾਧ ਸਾਧ ਤੋ ਕਹੁ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਅਰਯੋ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ, ਹਤੇ ਅਰਾਂਤੀ॥ ੪੧॥

ਹੁਣ ਤਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਤੇ ਬਲ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਛਲ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੱਲਿਆ ਹੈ। ਸਾਬਾਸ਼ ਤਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਅੜੇ ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ ਹਨ॥੪੧॥

ਆਇ ਭਈ ਅਬਿ ਘਾਤ ਕੁਫੇਰੀ। ਬਚਹਿੰ ਸਕਲ, ਜੇ ਲਿਹੁ ਮਤਿ ਮੇਰੀ।

ਨਤੁ ਹੁਇ ਭੋਰ, ਪਰੇ ਘਮਸਾਨਾ। ਢੋਇੰ ਜਬਹਿ ਹਾਥੀ ਮਸਤਾਨਾ॥ ੪੨॥

ਪਰ ਹੁਣ ਪੁੱਠਾ ਦਾਅ ਪੈ ਗਿਆ, ਤਦ ਹੀ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਚੋਟੇਗੇ ॥੪੨॥

ਮੁਹਿ ਮਾਰੇ ਪੂਰਬ ਬਿਨ ਆਈ। ਪੁਨ ਤਿਮ ਹੀ ਸਭਿ ਸੀਸ ਬਿਹਾਈ।

ਗਢ ਟੂਟੈ ਪੁਨ ਬਚੈ ਨ ਕੋਈ। ਲਾਖਹੁ ਸੁਭਟ ਖੜਗ ਰਣ ਹੋਈ ॥ ੪੩ ॥

ਮੈਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੋਤ ਆਈ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਰਨਗੇ, ਫਿਰ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਗੁਜ਼ਰੇਗੀ। ਗੜੀ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ। ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪੩॥

ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਤੇਰੇ ਢਿਗ ਮਿਲਾ। ਗੁਰੁ ਸਮੁਝਾਇ ਲੇਹੁ ਅਬਿ ਭਲਾ।

ਕਹਯੋ ਜੁ ਹਮਰੋ ਮਾਨਹਿ, ਮਿਲੀਐ। ਨਤੁ ਤਜਿ ਦੇਸ ਆਪਨੇ ਚਲੀਐ ॥੪੪॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਵੋ, ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਮੰਨੋ ਤੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲੀਏ ॥੪੪॥

ਕਹਾਂ ਇਕਾਕੀ ਗੁਰ ਕਰਿ ਲੈਗੇ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਬਿਨ ਕਹਾਂ ਲਰੈਗੇ।

ਯਾਂਤੇ ਮਿਲਿ ਸਗਰੇ ਜੇ ਕਹੋ। ਸੰਧਿ ਕਰਹੁ ਜੀਵਤਿ ਬਚ ਰਹੋ ॥ ੪੫ ॥

ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬਗੈਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੜਨਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹੋ ਤੇ ਸੰਧੀ ਕਰਕੇ ਬਚੇ ਰਹੋ ॥੪੫॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤੇਈਵਾਂ

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਨੱਸ ਜਾਣਾ

ਦੋਹਰਾ- ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜਾਨਯੋ ਭਲੇ ਕਾਤੁਰ ਭਯੋ ਮਸੰਦ।

ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤਿ ਹੈ ਮਰਨ ਤੇ ਚਹਤਿ ਪਲਾਯੋ ਮੰਦ ॥ ੧ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਮਸੰਦ ਕਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਡਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਧੀਰਜ ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਸੋ ਬੋਲਾ। 'ਦੁਨੀਚੰਦ ਕਯੋ ਉਠਿ ਮਨ ਹੋਲਾ।

ਪੁਸ਼ਤਨਿ ਚਲੀ ਮਸੰਦੀ ਆਈ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਨਿਜ ਪਰਵ੍ਰਜ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥

ਧੀਰਜ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, 'ਦੁਨੀ ਚੰਦ ! ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੋਲ ਕਿਉਂ ਉਠਿਆ ਹੈ। ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਮਸੰਦੀ ਚਲਦੀ ਆਈ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ॥੨॥

ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗਨਿ ਇਨਕੇ ਸਾਥ। ਹਮ ਤੁਮ ਕੋ ਉਚਿਤੈ ਧਰਿ ਮਾਥ।

ਸੰਗ ਮਤੰਗ ਜਿ ਤੋਹਿ ਲਗਾਵਹਿ। ਤਉ ਕੇਹਰਿ ਬਲ ਤੋਹਿ ਬਨਾਵਹਿ ॥੩॥

ਹੁਣ ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹੋ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੀਏ। ਜੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਲੜਾਉਣਗੇ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗਾ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣਗੇ॥੩॥

ਤੁਝ ਮਰਾਇ ਕਰਿ ਅਪਨਿ ਪਰਾਜੈ। ਕਿਮ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਹਿ ਨਿਬਾਹਿ ਲਾਜੈ।

ਤੂੰ ਹਾਥੀ ਕੇ ਮਾਰਹਿ ਜਬੈ। ਅਧਿਕ ਬਡਾਈ ਪੈਹਹਿ ਤਬੈ॥ ੪॥

ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਰੋਸਾ ਰੱਖ ਤੇਰੀ ਲਾਜ ਨਿਬਾਉਣਗੇ। ਤੂੰ ਜਦ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੇਂਗਾ ਤਦ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ॥੪॥

ਅਪਨੋ ਕਾਜ ਬਨਾਵਹਿ ਆਪੂ। ਤੋਹਿ ਬਧਾਵਹਿ ਘਨੋ ਪ੍ਰਤਾਪੂ।

ਸਾਹਿਬ ਕਾਮ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਆਇ। ਇਕ ਸੇਵਕ ਪਰ ਬਿਚ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣਾ ਕਾਜ ਆਪੇ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਕੰਮ ਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਚੁਣਦੇ ਹਨ॥੫॥

ਲਾਖਨ ਮਹਿ ਜਬਿ ਏਕ ਬੁਲਈਅਹਿ। ਸਫਲ ਬਡਾਈ ਕੋ ਤਬਿ ਪਈਅਹਿ।

ਜਾਨਹਿ ਸੇਵਕ ਨਿਜ ਕੋ ਧੰਨ। ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਪਤਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ॥ ੬॥

ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਦ ਇਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸਫਲ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸੇਵਕ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੰਨ ਜਾਣੇ ਜਿਹੜਾ ਤਨ ਮਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੬॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੁਨੀਚੰਦ ਪੁਨ ਕਹਜੋ। ਹਿਤ ਸਭਿ ਕੋ ਤੈਂ ਕਯੋਹੁ ਨ ਲਹਜੋ।

ਭਲੀ ਦੇਹਿ ਮੋਕਉ ਵਡਿਆਈ। ਦੁਰਦ ਬਲੀ ਜਬਿ ਚੀਰ ਬਗਾਈ॥ ੭॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਜਦ ਬਲਵਾਨ ਹਾਥੀ ਮੈਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਵਗਾਹ ਮਾਰੇਗਾ॥੭॥

ਬਿਨ ਆਈ ਮੁਝ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਮਰਿ ਹੋਂ ਇਹਾਂ ਭਾਂਗ ਕੈ ਭਾਰੇ।

ਜਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕਾਜਾ। ਜਬਿ ਮਾਰਹਿ ਦਲ ਮਲ ਗਜਰਾਜਾ॥ ੮॥

ਬਿਨਾਂ ਆਈ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਏਥੇ ਮੈਂ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾੜੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਸ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਵੇਗਾ, ਜਦ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਮੈਨੂੰ ਦਲਮਲ ਸੁੱਟੇਗਾ॥੮॥

ਇਨ ਕੋ ਪਿਤਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਹੋਵਾ। ਇਨ ਸਮ ਉੱਗੂ ਨ ਕੋ ਗੁਰ ਜੋਵਾ।

ਜਬਿ ਨਿਜ ਤਨ ਮੈਂ ਬਲ ਕੁਛ ਲਹਜੋ। ਨਿਤ ਉਤਪਾਤਿ ਕਰਤਿ ਹੀ ਰਹਜੋ॥ ੯॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬੜੇ ਸ਼ਾਂਤ ਚਿੱਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਤੇਜ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਬਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਝਗੜੇ ਹੀ ਖੜੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥੯॥

ਸ਼ਾਰਿਮੋਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਲਰਾਈ। ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਸੰਗ ਬਿਗਰਜੋ ਜਾਈ।

ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਹਤੇ ਮਸੰਦ। ਪੁਨ ਆਯੋ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ॥ ੧੦॥

ਸ਼ਿਰਮੋਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜ ਖੜਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਮਰਾਏ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਸੰਦ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ॥੧੦॥

ਲਰਨਿ ਮਰਨਿ ਤਿਹ ਕਾਮੁ। ਧਰਹਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਥਿਰਹਿ ਨ ਧਾਮੁ।
ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਕਰਿ ਚੁਕਯੋ ਲਰਾਈ। ਸਭਿ ਤੇ ਕਰਹਿ ਹੀਨ ਬਛਿਆਈ ॥੧੧॥

ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਲੜਾਈ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਘਟਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਤੋਹਿ ਬਨਿ ਆਯੋ।
ਇਮ ਕਹਿਬੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਜਾਨੇ। ਉਚਿਤ ਨ ਤੋਕਉ, ਸਮੁਝਹੁ ਸਜਾਨੇ ! ॥੧੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਤੈਨੂੰ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਸੁਜਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਬਿਆਣੇ ਹੋ ॥੧੨॥

ਨਿਪਜਯੋ ਸਾਲੋ ਬੰਸ ਮਝਾਰੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਹੁ ਸਦਾ ਉਰ ਭਾਰੀ।
ਕਹਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ। ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੈ ਹੋਲ ਉਦੋਤਾ ॥ ੧੩ ॥

ਤੁਸੀਂ ਸਾਲੋ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋ, ਸਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।" ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਗਨ ਸੁਣੋ। ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹੋਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੩॥

ਉਦੈਸਿੰਘ ਕੋ ਤਜਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਮੁਝ ਢਿਗ ਆਯਹੁ ਤ੍ਰਸਤਿ ਬਿਸਾਲਾ।
ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟ ਸੁਨਾਵਨਿ ਲਾਗਾ। 'ਦੇਖਹੁ ਹਮ ਨੇ ਕਿਯ ਗੁਰ ਜਾਗਾ ॥੧੪॥

ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ, "ਵੇਖੋ, ਅਸੀਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ॥੧੪॥

ਸਗਰੀ ਸੰਗਤਿ ਚਰਨ ਝੁਕਾਈ। ਸੋ ਅਥਿ ਪੇਸ਼ ਹਮਾਰੇ ਆਈ।
ਮਾਝੇ ਕੇ ਸਿਖ ਗਨ ਮੈਂ ਲਜਾਯੋ। ਅਥਿ ਚਾਹਤਿ ਗਜ ਤੇ ਤੁੜਵਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਝੁਕਵਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਹੈ। ਮਾਝੇ ਦੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਹਾਥੀ ਪਾਸੋਂ ਤੁੜਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੫॥

ਹਮ ਤੁਮ ਅਹੈਂ ਨਜੀਕੀ ਦੋਉ। ਦੁਖ ਮਹਿੰ ਦੁਖੀ ਸੁਖੀ ਸੁਖ ਜੋਉ।
ਅਪਦਾ ਪਰੀ ਆਨਿ ਮੁਝ ਭਾਰੀ। ਸੰਗੀ ਬਨਿਕੈ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਅਸੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਾਂ, ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਬਿਪਤਾ ਆ ਪਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਸੰਗੀ ਬਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ ॥੧੬॥

ਕੈ ਮਿਲਿ ਜੁੱਧ ਹਟਾਵਨ ਕਰੋ। ਕੈ ਹੁਇ ਸੰਗ ਭਾਜ ਚਲਿ ਪਰੋ।
ਇਸ ਮਹਿੰ ਗੁਰ ਕੇ ਲੱਛਨ ਕੋਇ ਨ। ਰਹਿ ਸਮੀਪ ਅਵਿਲੋਕੇ ਲੋਇਨ ॥੧੭॥

ਜਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਵੋ, ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਸੰਗੀ ਬਣ ਕੇ ਭੱਜ ਚਲੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜਾ ਚਿਰ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ॥੧੭॥

ਅਥਿ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਚਲਿ ਬਰੈਂ। ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਬਡ ਗੁਰ ਕਰੈਂ।
ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੀ ਤਹਾਂ ਲਿਜਾਵੈਂ। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈਂ ॥ ੧੮ ॥

ਹੁਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਧੀਰਮਲ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਨਗੇ॥੧੮॥

ਗੁਰੂ ਕਰਨਿ ਤੋ ਹਮਰੇ ਹਾਥਹਿ। ਜਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਜੁਤਿ ਟੇਕਹਿੰ ਮਾਥਹਿ।
ਤਹਿੰ ਹੀ ਚਹੁਦਿਸਿ ਕੇ ਸਿਖ ਆਵੈਂ। ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈਂ॥੧੯॥

ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਾਣ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੧੯॥

ਧੀਰਮੱਲ ਆਗੇ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਪਠੇ ਸਿੱਖ ਤੁਮ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ।
ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਬਾਜ ਪਠਿ ਦੀਜੈ। ਬਡ ਉਪਕਾਰ ਮੋਹਿ ਪਰ ਕੀਜੈ॥੨੦॥

ਧੀਰਮੱਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸਿੱਖ ਭੇਜੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਬਾਜ ਭੇਜ ਦੇਵੋ, ਵੱਡਾ ਉਪਕਾਰ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰੋ॥੨੦॥

ਚਾਹੁ ਦਰਬ ਮੋਹਿ ਤੇ ਜੇਤਾ। ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਪਠੋਂ ਅਥਿ ਤੇਤਾ।
ਤੁਮ ਘਰ ਤੇ ਮਮ ਬਡਿ ਬਡਿਆਈ। ਬਿਦਤਹਿ ਜਗਤ ਆਇ ਸਮੁਦਾਈ॥੨੧॥

ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ, ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਓਨਾ ਹੀ ਧਨ ਮੈਂ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ॥੨੧॥

ਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਤੁਮ ਕੋ ਸੋਈ। ਨਿਕਸਹੁ ਚਲਹੁ ਮਿਲਹਿੰ ਅਥਿ ਦੋਈ।
ਜੇ ਨ ਕਹਯੋ ਮਾਨਹਿੰ ਅਥਿ ਮੇਰਾ। ਸੁਨੀਅਹਿ ਜਿਮ ਹੁਇ ਕਸਟ ਬਡੇਰਾ॥੨੨॥

ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਨਿਕਲੋ ਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਨੋਗੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਾ ਕਸਟ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੋਗੇ॥੨੨॥

ਨਿਸਾ ਬਿਤੇ ਹੋਵਤਿ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਢੋਵਹਿੰ ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਉਦਾਰਾ।
ਲਾਖਹੁ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਲੈ ਰਾਜੇ। ਤੋਰਹਿੰ ਤੁਰਤ ਆਨਿ ਦਰਵਾਜੇ॥੨੩॥

ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਏਥੇ ਲਿਆਉਣਗੇ, ਰਾਜੇ ਲੱਖਾਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮਗਰ ਆਉਣਗੇ। ਉਹ ਤੁਰਤ ਆ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋੜ ਦੇਣਗੇ॥੨੩॥

ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਸੋ ਕਟਿ ਜੈਹੈ। ਦੀਨ ਭਏ ਤੇ ਰਿਪੁ ਗਹਿ ਲੈਹੈ।
ਕਰਿਕੈ ਕੈਦ ਸੁ ਦੇਹਿੰ ਸਜਾਈ। ਬੰਧਿ ਜੇਲ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਾਈ॥੨੪॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗਾ, ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਦੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਫੜ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਸਜਾਵਾਂ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣਗੇ॥੨੪॥

ਜਹਿੰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਸ ਕੀ ਨਾਂਹੀ। ਪਰਹੁ ਕੈਦ ਤਹਿੰ ਹੀ ਮਰਿ ਜਾਂਹੀ।
ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਮਮ ਸਾਥ ਗਹੀਜੈ। ਨਿਸਾ ਤਿਮਰ ਗਾਢੋ ਲਖਿ ਲੀਜੈ॥੨੫॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਥੇ ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਏ ਪਏ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਫੜੋ, ਰਾਤ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਨੇਰੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ॥੨੫॥

ਚਲਹੁ ਪਲਾਇਨ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ। ਸਿਖ ਮਾਝੇ ਕੇ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ।
ਲੇ ਕਰਿ ਦਾਮ ਲਟਕ ਪਿਛਵਾਰੇ। ਚਲਹਿ ਉਤਰ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਸੁਖਾਰੇ ॥੨੬॥

ਇਸ ਸਮੇਂ ਭੱਜ ਕੇ ਚਲੇ ਚਲੇ, ਮਾਝੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਰੱਸਾ ਲੈ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿਛਵਾੜੇ ਵੱਲ ਲਟਕਾ ਕੇ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥੨੬॥

ਘੇਰਾ ਹਟਯੋ ਨ ਕੋ ਅਟਕਾਵੈ। ਅਸ ਅਵਸਰ ਪੁਨ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਾਨੀ। ਗੁਰ ਮਾਇਆ ਹੈ ਮਹਦ ਮਹਾਨੀ ॥੨੭॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਹਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਐਸਾ ਮੋਕਾ ਫਿਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੈ ॥੨੭॥

ਸੁਰ ਨਰ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭਿ ਬਿਰਮਾਏ। ਏ ਬਪੁਰਾ ਕਯਾ ਤਿਸ ਅਗੁਵਾਏ।
ਕੋ ਮਸੰਦ ਰਹਿਬੇ ਨਹਿ ਪਾਵੈ। ਗਯੋ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾਵੈ ॥੨੮॥

ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਜਿਸ ਨੇ ਭਰਮਾਏ ਹਨ, ਇਹ ਵਿਚਾਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਮਸੰਦ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗਾ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾ ਕੇ ਚਲਿਆ ਹੈ ॥੨੮॥

ਪੂਜਾ ਕੇ ਗਟਾਕ ਇਨ ਖਾਏ। ਭਰਮਯੋ ਮੂਰਖ ਚਹਤਿ ਪਲਾਏ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਰ ਕਰਿ ਜਾਨੈ। 'ਮਰੋ ਨ ਕਯੋ' ਛਲ ਬਲ ਕੋ ਠਾਨੈ ॥੨੯॥

ਪੂਜਾ ਦੇ ਇਸ ਬਹੁਤ ਗੱਢੇ ਖਾਧੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਭਰਮ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੂਰਖ ਭੱਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਨਾ ਮਰਾਂ ਇਸ ਲਈ ਛਲਵਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਸਿਖ ਸਾਲੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਗਾਰਾ। ਕਰਹਿ ਕਲੰਕਤਿ ਕੁਲੀ ਉਦਾਰਾ।
ਮੁਝ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਵੈ। ਆਪ ਗਯੋ ਪੁਨ ਔਰ ਗਵਾਵੈ ॥੩੦॥

ਇਸ ਨੇ ਉੱਤਮ ਸਿੱਖ ਸਾਲੋ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤਿ ਕਰੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਤਾਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਮੁਖ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੦॥

ਇਸ ਤੇ ਆਛੀ ਉਪਜਤਿ ਕੰਨਯਾਂ। ਕਿਸ ਕੋ ਬੰਸ ਵਧਾਵਤਿ ਧੰਨਯਾਂ।
ਗਈ ਮਸੰਦਨ ਕੀ ਜਰ ਜਾਨ। ਕਿਮ ਨਹਿ ਸਫਲਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ॥੩੧॥

ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਇਹ ਕੰਨਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਕੰਨਿਆਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੁਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ। ਸਮਝੋ ਹੁਣ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ॥੩੧॥

ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਮੈਂ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਯੋ। 'ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਆਯੋ।
ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਸਿਰਜ ਸੰਘਾਰਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਰੀ ॥੩੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਸਮਝਾਇਆ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਨ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਤੇ ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੩੨॥

ਏਕ ਬਾਕ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ। ਜਗਤ ਸੁਰਾਸੁਰ ਜਿਸ ਅਨੁਸਰੈ।

ਤੁਝ ਕੋ ਮਰਨ ਦੇਹਿ ਕਿਮ ਨਾਹੀ। ਬਨਹਿ ਸਹਾਇਕ ਦੁਸ਼ਮਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੩ ॥

ਇਕ ਬਚਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਗਤ ਅਤੇ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਨ ਦੇਣਗੇ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣਨਗੇ ॥ ੩੩ ॥

ਦੰਤਨਿ ਬਿਖੈ ਜੀਭ ਬਚ ਰਹੈ। ਅਪਰ ਪਰਹਿ ਮੁਖ ਚਰਬਨ ਲਹੈ।

ਤਿਮ ਸੇਵਕ ਕੇ ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ। ਰਾਖਹਿ ਬਿਚ ਰਿਪੁ ਗਨ ਜੇ ਘਾਯਕ ॥ ੩੪ ॥

ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਜੀਭ ਬਚੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਚੱਬੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਜੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਗੇ ॥ ੩੪ ॥

ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਰਹੁ ਜਥਾ ਗਿਰ ਕੂਟੰ। ਤੂੰ ਸਜਾਨੋ ਕੈਸੇ ਚਿਤ ਛੂਟੰ?।

ਅਪਰਨ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵਨ ਹਾਰੋ। ਨਹਿ ਡੋਲਹੁ, ਬੋਲਹੁ ਬੁਧਿ ਭਾਰੋ ॥ ੩੫ ॥

ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਵਾਂਗ, ਅਟੱਲ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰੋ, ਤੂੰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਦਿਲ ਛੱਡ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਡੋਲੋ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲੋ ॥ ੩੫ ॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੈਂ ਬਹੁ ਕਹਿ ਰਹਯੋ। ਬਨਹਿ ਨ ਸੰਗੀ ਜਬਿ ਤਿਨ ਲਹਯੋ।

ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੁਇ ਗਮਨਯੋ ਨਿਜ ਡੇਰੇ। ਟਿਕਯੋ ਨ ਜੈ ਹੈ ਚਿੰਤ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਰ ਜਦ ਉਸ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਭਗੋੜਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਗਾ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਟਿਕਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ, ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਵਾਨ ਸੀ ॥ ੩੬ ॥

ਅਪਨੀ ਸੰਗਤਿ ਸਕਲ ਬੁਲਾਈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਇਹਾਂ ਦੁਖਦਾਈ।

ਕਯੋ ਨਾਹਕ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਵੋ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਸਭਿ ਬਿਨਸਾਵੋ ॥ ੩੭ ॥

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਰਨਾ-ਮਾਰਨਾ ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗਵਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਸਾਰੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ॥ ੩੭ ॥

ਇਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਕਰੈ ਰਹਿ ਕਹਾਂ। ਦਿਵਸ ਜਾਮਨੀ ਸੰਕਟ ਮਹਾਂ।

ਜੀਵਤਿ ਚਲਹੁ ਅਪਨਿ ਘਰ ਮਾਂਹੀ। ਇਹਾਂ ਪ੍ਰਾਨ ਕਯੋਹੂੰ ਬਚਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੮ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਆ ਪਵੇਗਾ। ਜੀਉਂਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੋ, ਏਥੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚ ਸਕਣਗੇ ॥ ੩੮ ॥

ਅਬਿ ਪਲਾਇ ਜੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੈ। ਸੁਖ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਹਿ ਪਰਿਵਾਰੈ।

ਸੋਢੀ ਅਪਰ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਲੈਹੈ। ਰਾਮਦਾਸ ਕੀ ਕੁਲ ਕੋ ਪੈ ਹੈ ॥ ੩੯ ॥

ਹੁਣ ਜੇ ਭੱਜ ਕੇ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੋਢੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਦਾ ਲੱਭ ਲਵਾਂਗੇ ॥ ੩੯ ॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੂਰਖ ਸਿਖਰਾਏ। ਭਾਜ ਚਲਨਿ ਕੋ ਬਯੋਤ ਬਨਾਏ।

ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਲੇ ਦਾਮ ਬਟੋਰ। ਅਰਧ ਰਾਤ੍ਰਿ ਤਮ ਪਸਰਯੋ ਘੋਰ ॥ ੪੦ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਤੇ ਭੱਜ ਚੱਲਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ। ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਕੁਝ ਰੱਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ, ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦ ਪੂਰਨ ਹਨੇਰਾ ਪਸਰ ਗਿਆ ॥੪੦॥

ਟਿਕੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ। ਜਾਗਹਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਨਰ ਕੀ ਰਾਰੇ।
ਟਾਂਵੀ ਤੁਪਕ ਚਲੈ ਕਬਿ ਕਬੈ। ਦਿਸਾ ਦੂਸਰੀ ਤੇ ਹਟਿ ਸਬੈ ॥ ੪੧ ॥

ਤੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਟਿਕ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕੇਵਲ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੀ ਜਾਗਦੇ ਸਨ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਬੰਦੂਕ ਚਲਦੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਦੂਸਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹਟ ਗਏ ॥੪੧॥

ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਜਾਨਯੋ ਨਰ ਨਹਿ ਰਹੈ। ਅਵਸਰ ਭਾਗਨਿ ਕੇ ਤਬਿ ਲਹੈ।
ਦ੍ਰਾਰੈ ਕੇ ਨਿਕਸਯੋ ਨਹਿ ਜਾਈ। ਗਹੈ ਸਿੰਘ ਇਤ ਉਤ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੨ ॥

ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਦ ਭੱਜਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਦਵਾਰ ਰਾਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਫੜ ਲੈਣਗੇ ॥੪੨॥

ਛੂਛ ਮੋਰਚਾ ਕਰਯੋ ਪਹਾਰੀ। ਅੰਤਰ ਜਹਿ ਮਝੈਲ ਬਿਰ ਕਾਰੀ।
ਤਹਿ ਕੇ ਬਰਤ ਪਾਇ ਲਟਕਾਵਾ। ਅਰਧਿਕ ਉਤਰਿ ਗਏ ਤਰ ਥਾਵਾ ॥ ੪੩ ॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਮੋਰਚਾ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਿੱਥੇ ਮਝੈਲ ਟਿਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਰੱਸਾ ਪਾ ਕੇ ਲਟਕਾਇਆ, ਅੱਧੇ ਥੱਲੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਉੱਤਰ ਗਏ ॥੪੩॥

ਦੁਨੀਚੰਦ ਜਿਸ ਤਨ ਬਹੁ ਪੀਨਾ। ਉਤਰਨਿ ਹੇਤੁ ਸੁ ਬ੍ਰਤ ਗਹਿ ਲੀਨਾ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਬਿ ਉਤਰਤਿ ਭਯੋ। ਅਰਧਿਕ ਜਬੈ ਲਟਕਤੇ ਗਯੋ ॥ ੪੪ ॥

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਸੀ, ਉਤਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਰੱਸਾ ਫੜ ਲਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਫਿਰ ਉਤਰਨ ਲੱਗਾ, ਜਦ ਲਮਕਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਧ ਵਿਚ ਗਿਆ ॥੪੪॥

ਮਹਾਂ ਭਾਰ ਨਹਿ ਦਾਮ ਸਹਾਰਾ। ਟੂਟਿ ਤੜਾਕ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰਾ।
ਪੁਨ ਕੁਛ ਗਹਯੋ ਗਯੋ ਨਹਿ ਕਰ ਤੇ। ਗਿਰਯੋ ਤੁਰਤ, ਬਹੁ ਰਹੇ ਸੰਭਰਤੇ ॥ ੪੫ ॥

ਬਹੁਤ ਚਿਆਦਾ ਭਾਰ ਨੂੰ ਰੱਸਾ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੱਸਾ ਤੜਾਕ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਨਾ ਗਿਆ, ਤੁਰਤ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਬੇਸ਼ਕ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀ ਬਹੁਤ ਸੰਭਾਲਦੇ ਰਹੇ ॥੪੫॥

ਏਕ ਜਾਂਘ ਕੇ ਭਾਰ ਗਿਰਯੋ ਜਬਿ। ਲਗੀ ਚੋਟ ਸੋ ਟੂਟਿ ਗਈ ਤਬਿ।
ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਤਿ ਨਹਿ ਬੋਲਯੋ ਉਚੇ। ਸੁਨਿ ਖਰਕੇ ਜੋ ਸੰਗਿ ਪਹੁਚੇ ॥ ੪੬ ॥

ਜਦ ਇਕ ਲੱਤ ਦੇ ਭਾਰ ਡਿੱਗਾ ਤਾਂ ਲੱਤ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਉਸਦੇ ਸੰਗੀ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ॥੪੬॥

ਡਰਤਯੋ ਤੁਰਤ ਉਠਾਵਨਿ ਕਰਯੋ। ਗਮਨਯੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੀਸ ਬਹੁ ਧਰਯੋ।
ਮੰਜੇ ਪਰ ਉਠਾਇ ਲੇ ਗਏ। ਪਿਛਲੇ ਉਤਰਿ ਮੇਲ ਸਭਿ ਕਿਏ ॥ ੪੭ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਰਦਿਆਂ ਛੇਤੀ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਪਾ ਕੇ ਉਠਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਉਤਰ ਕੇ ਮਿਲ ਪਏ ॥੪੭॥

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਥ ਪਧਾਰੇ। ਮਿਲੇ ਮਝੈਲ ਜਾਤਿ ਡਰ ਧਾਰੇ।
ਹੋਤਿ ਪੀਰ ਬਹੁ ਚਲਤਿ ਉਠਾਏ। ਹਾਇ ਹਾਇ ਬੋਲਤਿ ਦੁਖ ਪਾਏ ॥੪੮॥

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਮਝੈਲ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਬੜਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਉਹ ਉਠਾ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੀੜ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਹਾਏ ਹਾਏ ਬੋਲਦਾ ਦੁਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੪੮॥

ਚੌਥੀ ਕੁੰਡ ਦਾ ਤੇਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਵੀਵਾਂ

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੀ ਮੋਤ

ਦੋਹਰਾ- ਭਈ ਭੋਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਗਿਕੈ ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸ਼ਰੀਰ।
ਬਸਤ੍ਰੁ ਸਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ॥ ੧ ॥

ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਗ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਬਸਤਰ ਸਸਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਾਤਿਕਾਲ ਕੇ ਭਏ। ਸੰਖ ਸ਼ਬਦ ਧੁਨਿ ਬਾਜਨਿ ਕਿਏ।
ਆਸਾਵਾਰ ਭੋਗ ਕਹੁ ਪਾਏ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸੁਨਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥੨॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੰਗਲ ਹੋਏ, ਸੰਖ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁੰਨ ਵਿਚ ਵੱਜਿਆ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ॥੨॥

ਬਾਜ ਉਠਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਜੀਤ ਜਨਾਵਨ ਵਾਰਾ।
ਇਤ ਉਤ ਤੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਗਨ ਸਿੰਘ। ਦਰਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ॥੩॥

ਫਿਰ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਏਧਰ ਓਧਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਜਮਧਰ ਸਰ ਤਰਕਸ਼। ਤੋਮਰ ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਕਟ ਕਸਿ ਕਸਿ।
ਬੈਠਹਿ ਆਨਿ ਨਿਕਟ ਸਮੁਦਾਈ। ਸ਼ਮਸ ਸੁਧਾਰਤਿ ਮੂਛ ਉਠਾਈ ॥੪॥

ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ, ਕਟਾਰਾਂ, ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੱਥੇ, ਧਨੁੱਖ, ਨੇਚੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਪਹਿਣ ਕੇ ਤੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੱਸ ਕੱਸ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦਾੜੀਆਂ ਸਵਾਰ ਕੇ ਉਹ ਮੁੱਛਾਂ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਕੇ ਉਪਰ ਚੁੱਕਦੇ ਸਨ ॥੪॥

ਉਤ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਦੁੰਦਭੀ ਵਾਏ। ਢੋਲ ਸਮੂਹ ਡੰਕ ਢਮਕਾਏ।
ਰਣਸਿੰਛੇ ਤੁਰਰੀ ਬਜਵਾਏ। ਪਟਹਿ ਨਫੀਰੀ ਜੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੫ ॥

ਓਧਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵੀ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾਏ, ਸਾਰੇ ਢੋਲ ਤੇ ਡੱਕ ਢਮਕਾਏ ਤੇ ਰਣਸਿੰਘੇ ਤੇ ਤੁਰੀਆਂ ਵਜਵਾਈਆਂ, ਵੱਡੇ ਢੋਲ ਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਵੀ ਵਜਾਈਆਂ ॥੫॥

ਮਹਾਂ ਕੁਲਾਹਲ ਦਲ ਮਹਿੰ ਹੋਵਾ। ਉਤਸਾਹਤਿ ਚਾਹਤਿ ਗਜ ਢੋਵਾ।
ਸਭਿ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ। ਨਹਿੰ ਮਝੈਲ ਕੋ ਪਰਜੋ ਦਿਖਾਈ ॥੬॥

ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਕੁਲਾਹਲ ਮੱਚ ਗਿਆ, ਵੱਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਝੈਲ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥

'ਮੱਟੂ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜਿ ਆਇ। ਨਹਿੰ ਆਯੋ ਕਜਾ ਭਯੋ ਵਿਖਾਦ?'।
ਇਤਨੇ ਕਹਤਿ ਸਿੰਘ ਦੁਇ ਆਏ। ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਹੀ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ ॥੭॥

'ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਮੱਟੂ ਆਇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ, ਕੀ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ?' ਏਨਾ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦੋ ਸਿੰਘ ਆਏ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੭॥

'ਮਹਾਰਾਜ! ਸੰਗ ਲਏ ਮਝੈਲ। ਦੁਨੀਚੰਦ ਭਾਜਯੋ, ਨਿਸ ਗੈਲ।
ਚਹਯੋ ਆਪ ਨੇ ਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਨਿ। ਮਸਤ ਮਤੰਗ ਸੰਗ ਤਿਹਿੰ ਭੇਰਨ ॥੮॥

'ਮਹਾਰਾਜ! ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਝੈਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਰਾਹ ਪੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਸੀ, ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਭੇੜ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ॥੮॥

ਤਿਸ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ ਭਜਿ ਗਯੋ। ਅਪਰ ਨ ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਲਖਿ ਪਯੋ।
ਮਰਿਬੇ ਕੋ ਡਰ ਧਰਿ ਉਰ ਭਾਗਾ। ਮੰਦ ਮਸੰਦ ਮਹਿਦ ਦੁਰਭਾਗਾ ॥੯॥

ਉਸ ਕਰਕੇ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਰਨ ਦਾ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ, ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਮਸੰਦ ਮਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ' ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ। 'ਭਾਗਯੋ ਮੂੜੁ ਕਾਲ ਡਰ ਧਾਰੇ।
ਤਹਿੰ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਲ ਅਗਾਰੀ। ਮਾਰਹਿ, ਕਹਾਂ ਜਾਹਿ ਡਰ ਧਾਰੀ ॥੧੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਮੂਰਖ ਕਾਲ ਦਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੀ ਮਾਰਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੧੦॥

ਭਾਜ ਗਯੋ ਤਿਸ ਭਾਜਨਿ ਦੇਹੁ। ਕਹਾਂ ਕਰਹੁ ਤਿਹ ਸੰਗ ਸਨੇਹੁ।
ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਇਹਠਾਂ ਰਹਯੋ। ਤਿਸ ਕੋ ਮੇਲ ਲੇਹੁ ਸੁਖ ਲਹਯੋ ॥੧੧॥

ਉਹ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਦੇਵੋ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕੀ ਸਨੇਹ ਕਰਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਏਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਮੇਲ ਲਵੋ, ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇਵੋ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਮਝੈਲ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਢ ਦੇਵੋ ॥੧੧॥

ਸਭਿ ਮਝੈਲ ਰਣ ਕੇ ਡਰ ਭਾਗੇ। ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਲਾਗੇ ਤਿਨ ਆਗੇ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਜੰਗ ਗਰੇ ਤਿਨ ਪਰੇ। ਰੁਟੀਆ ਹਾਥ ਅਏ ਜਬਿ ਲਰੇ ॥੧੨॥

ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਝੈਲ ਜਿਹੜੇ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਫਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਜੰਗ ਪਈ ਰਹੇਗੀ, ਜਦ ਲੜਨਗੇ ਤਦ ਹੀ ਰੋਟੀ ਹੱਥ ਆਵੇਗੀ ॥੧੨॥

ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਜਿਸ ਦੁਖ ਕਰਿ ਗਏ। ਸੌ ਦੁਖ ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਤ ਗਰ ਪਏ।

ਇਹਾਂ ਧਰਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਹਾਥਾ। ਹਾਥੀ ਕਹਾਂ ਲਰਹਿ ਜਮ ਸਾਥਾ ॥੧੩॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੁੱਖ ਕਰਕੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਦੁੱਖ ਹੁਣ ਨਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਵੇਗਾ। ਏਥੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਾਂਗੇ, ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਹਾਥੀ ਕੀ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਮ ਨਾਲ ਵੀ ਲੜੇਗਾ" ॥੧੩॥

ਇਮ ਦੇ ਸ਼੍ਰਾਪ ਗੁਰੂ ਚੁਪ ਰਹੇ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਲਹੇ।

ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੀ ਸੁਨੀਅਹਿ ਕਥਾ। ਤਿਹ ਸੰਗ ਬਿਤੀ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜਥਾ ॥੧੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਪ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ। ਏਧਰ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਬੀਤੀ ॥੧੪॥

ਮੰਚ ਪਾਇ ਸਿਰ ਲਯੋ ਉਠਾਇ। ਟੂਟੀ ਟਾਂਗ ਹਾਇ ਬਿਲਲਾਇ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁਚੇ ਜਾਈ। ਬਰਜੋ ਸਦਨ ਅਪਨੇ ਉਤਰਾਈ ॥੧੫॥

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਤੇ ਲਿਟਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਲੱਤ ਟੁੱਟੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਏ ਹਾਏ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੫॥

ਮਨ ਮਹਿ ਕਹੈ, "ਮਿਲਿਨਿ ਸਿਖ ਆਵੈ। ਭਾਜਯੋ ਸੁਨਿਕੈ ਮੋਹਿ ਲਜਾਵੈ।"

ਯਾਂਤੇ ਨਿਜ ਸਬੰਧੀਅਨਿ ਕਹਯੋ। ਚੋਟ ਲਗੀ ਮੈਂ ਬਹੁ ਦੁਖ ਲਹਯੋ ॥੧੬॥

ਮਨ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਣਗੇ ਮੈਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰਨਗੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਸੱਟ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ॥੧੬॥

ਘਰ ਕੇ ਅੰਤਰ ਮੰਚ ਡਸਾਵਹੁ। ਮੋ ਢਿਗ ਬਹੁਤ ਨ ਆਵਹੁ ਜਾਵਹੁ।

ਭਲਾ ਨ ਭਾਵਹਿ ਮਿਲਨੋ ਮੋਹੀ। ਅੰਤਰ ਰਹਯੋ ਤੂਸਨੀ ਹੋਹੀ ॥੧੭॥

ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤਾ ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਨਹੀਂ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਾਂਗਾ" ॥੧੭॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਪੋੜ੍ਹੇ ਦੋਇ। ਅੰਦਰ ਜਾਇ ਪਵਾਯੋ ਸੋਇ।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਬਹੁ ਅਪਵਾਦਾ। ਗੁਰ ਤਜਿ ਭਾਗਯੋ ਜਾਨਿ ਬਿਖਾਦਾ ॥੧੮॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਪੋਤਰਿਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੰਮਾ ਪਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਯੁੱਧ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਭੱਜ ਆਇਆ ਹੈ ॥੧੮॥

ਪੁਸ਼ਤਨਿ ਲੋ ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਪਾਰੇ। ਭਯੋ ਬਿੱਧ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਡਰ ਧਾਰੇ।

ਸਿਖ ਸਾਲੋ ਕਾ ਨਾਮ ਗਵਾਯੋ। ਗੁਰ ਆਗੈ ਰਹਿ ਬਹੁ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥੧੯॥

ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੇ ਪਾਲਿਆ ਹੈ, ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਕੇ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਸਾਲੋ ਦਾ ਨਾਮ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਸੀ ॥੧੯॥

ਜੀਵਨ ਸਦਾ ਅਪਨਿ ਇਨ ਜਾਨਾ। ਅਬਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਹੁਇ ਗਯੋ ਬਿਰਾਨਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇ ਸਿਖ ਆਵੈ। ਮਿਲਹਿ ਨ ਕਿਹ ਸੋ ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵੈ ॥੨੦॥

ਇਸ ਨੇ ਸਦਾ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਗਾਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ॥੨੦॥

ਲਗੀ ਚੋਟ ਕੋ ਲੇਤਿ ਬਹਾਨਾ। ਪਰਜੋ ਮੰਚ ਪਰ ਚਿੰਤ ਮਹਾਨਾ ॥

ਅਪਰ ਜਿ ਭਾਜੇ ਸੰਗ ਮਝੈਲ। ਸਭਿ ਕੋ ਹੁਇ ਧਿਕਾਰ ਤਿਸ ਗੈਲ ॥ ੨੧ ॥

ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, "ਪਲੰਘ ਤੇ ਲੰਮਾ ਪਿਆ, ਮਹਾਨ ਚਿੰਤਿਤ ਸੀ"। ਹੋਰ ਮਝੈਲ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਭੱਜੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਡੀ ਧਿਰਕਾਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ॥੨੧॥

ਕੇਤਿਕ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰੰਤੇ। ਨਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿੰ ਮੁਖ ਦਿਖਰੰਤੇ।

'ਹਮ ਤੇ ਬੁਰੀ ਕਾਰ ਹੁਇ ਗਈ। ਇਤ ਕੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਲਘੁ ਭਈ ॥ ੨੨ ॥

ਕਈ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਸਾਥੋਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਝੇ ਵੱਲ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਲਈ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ" ॥੨੨॥

ਸਭਿ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਯੋ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ। ਤਮ ਮਹਿੰ ਪਰਜੋ ਨ ਬਦਨ ਦਿਖਾਵਤਿ।

ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਜਬਹੂੰ ਆਇ। ਉਠਜੋ ਤਜਨਿ ਮਲ ਕੋ ਤਿਸ ਥਾਂਇ ॥ ੨੩ ॥

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪਖਾਨੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਪਿਆ ॥੨੩॥

ਮੰਚ ਤਰੈ ਜਬਿ ਪੈਰ ਉਤਾਰਾ। ਹੁਤੋ ਤਹਾਂ ਪੰਨਗ ਬਡ ਕਾਰਾ।

ਦਬੀ ਪੁੰਛ ਤੇ ਬਹੁ ਫੁੰਕਾਰਾ। ਡਸਜੋ ਤਬੈ ਕੋਪਜੋ ਉਰ ਭਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਮੰਜੇ ਬੱਲੇ ਜਦ ਪੈਰ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਕਾਲਾ ਨਾਗ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਜਦ ਪੈਰ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਪੁੰਛ ਦੱਬੀ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਫੁੰਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੱਸ ਲਿਆ ॥੨੪॥

'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰਿ ਨਿਕਸਜੋ ਤਬੈ। ਦੇਖਤਿ ਭਏ ਸਬੰਧੀ ਸਬੈ।

ਦੋਰੈ ਉਪਚਾਰਨ ਕੋ ਜਿਤ ਕਿਤ। ਕਹਾਂ ਹੋਤਿ ਤਿਸ ਤੇ, ਤਤਫਿਨ ਹਤਿ ॥ ੨੫ ॥

ਫਿਰ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਹ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੌੜਨ ਭੱਜਣ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਦਾ ਸੀ, ਝੱਟ ਮਰ ਗਿਆ ॥੨੫॥

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਦਾਹ ਕਰਿ ਦੀਨਾ। ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਜੀਵਨ ਹੀਨਾ।

ਬਹੁਰ ਅਧੋਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾ। ਕਰਹਿੰ ਧਿਕਾਰਨਿ ਜਿਨ ਸਿਖ ਜੋਵਾ ॥ ੨੬ ॥

ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਗਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੁਣਦਾ ਧਿਰਕਾਰਦਾ ਸੀ ॥੨੬॥

'ਤਹਿੰ ਬਚ ਰਹਤਿ ਬਿਜੈ ਕੋ ਪਾਵਤਿ। ਸਕਲ ਪੰਥ ਦੀਰਘ ਜਸੁ ਗਾਵਤਿ।

ਮਿਰਤ ਨ ਟਰਤਿ ਬਿਮੁਖ ਹੈ ਮਰਜੋ। ਬਹੁ ਮਤਿਮੰਦ ਨਰਕ ਮੈਂ ਪਰਜੋ ॥ ੨੭ ॥

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਉਥੇ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਜਿੱਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ, ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦਾ। ਮੌਤ ਟਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਮੁਰਖ ਅਖੀਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ" ॥੨੭॥

ਦੁਇ ਪੋੜੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਪਵਾਦਾ। ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਤਿ ਹੋਤਿ ਬਿਖਾਦਾ।
ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਇਕ ਕੇਰਾ। ਦੁਤਿਯ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੨੮ ॥

ਦੋਵੇਂ ਪੋੜੇ ਜਿਹੜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਹਾਰਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੋੜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਸੀ ॥੨੮॥

ਕਟ ਕਸਿਕੈ ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਚਲਿ ਪਰੇ। ਦੋਸ਼ ਪਿਤਾਮਾ ਕੋ ਬਡ ਧਰੇ।
ਜੋ ਮਝੈਲ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਮਿਲੇ। ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਅਨੰਦਪੁਰ ਚਲੇ ॥ ੨੯ ॥

ਉਹ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੱਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਖੁਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਭੱਜ ਕੇ ਆਏ ਮਝੈਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਮਝੈਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕੇ ਮਿਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੯॥

ਦੁਨੀਚੰਦ ਕੀ ਇਮ ਭੀ ਕਥਾ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਸੁਨੀਅਹਿ ਜਥਾ।
ਛੁਟਹਿ ਲੋਹਗੜ ਦਿਸਾ ਤੁਫੰਗ। ਢੁਕੇ ਮੋਰਚੇ ਨਿਕਟ ਨਿਸੰਗ ॥ ੩੦ ॥

ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਾ ਹੋਈ, ਹੁਣ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਹੋਈ। ਲੋਹਗੜ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ॥੩੦॥

ਅਨੀ ਘਨੀ ਸੈਲਿੰਦ੍ਰਨ ਕੇਰੀ। ਘਾਲੜੋ ਜੋਰ ਸਭਿਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
“ਆਜ ਗੜੀ ਕੋ ਲੇਹੁ ਛੁਟਾਇ। ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ ਪੁਨ ਟਿਕੈ ਨ ਕਾਇ” ॥ ੩੧ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਜੋਰ ਪਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅੱਜ ਗੜੀ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਲਵਾਂਗੇ, ਇਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਟਿਕੇਗਾ ਨਹੀਂ” ॥੩੧॥

ਭੀਮਚੰਦ ਉਤਸਾਹ ਬਿਲੰਦੰ। ਲਿਯੋ ਹਕਾਰਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦੰ।
ਹੰਡੂਰੀ ਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜੇ। ਭਏ ਇਕੱਤ੍ਰ ਲਰਨ ਕੇ ਕਾਜੇ ॥ ੩੨ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੱਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਹੰਡੂਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਆਦਿ ਰਾਜੇ, ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ॥੩੨॥

ਬੈਠਿ ਏਕ ਥਲ ਗਜ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ਝੂਲਤੋ ਆਯੋ।
ਪੁਸ਼ਟ ਬਡੋ ਨਿਤ ਮਸਤ ਰਹੰਤਾ। ਨਿਕਟ ਪਿਖਹਿ ਨਰ ਤਤਛਿਨ ਹੰਤਾ ॥ ੩੩ ॥

ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠ ਕੇ ਹਾਥੀ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਹਾਥੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਝੂਮਦਾ-ਝੂਮਦਾ ਆਇਆ। ਬੜਾ ਮੋਟਾ ਸੀ ਤੇ ਸਦਾ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਨੇੜੇ ਮਨੁੱਖ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਰਤ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ॥੩੩॥

ਤੋਮਰ ਦੀਰਘ ਹਾਥ ਰਹੰਤੇ। ਇਤ ਉਤ ਘੇਰਤਿ ਤਾਂਹਿ ਚਲੰਤੇ।
ਸੰਗਲ ਰਹਹਿ ਪੈਰ ਮੈਂ ਪਾਯੋ। ਮਾਨਵ ਬਿੰਦਨਿ ਅੱਗੂ ਚਲਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨੇੜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਘੇਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸੰਗਲ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੪॥

ਦਏ ਮਸਾਲੇ ਗਰਮ ਘਨੇਰੇ। ਜਿਨ ਤੇ ਹੋਯੋ ਮਸਤ ਬਡੇਰੇ।
ਆਂਖ ਲਾਲ ਦੀਰਘ ਤੇ ਹੇਰਤਿ। ਇਤ ਉਤ ਤੋਮਰ ਗਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ॥ ੩੫ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੂਰੋਂ ਵੇਖਦਾ ਸੀ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਬਹੁਤ ਨੇਚੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਨਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨਾ। ਰਾਤਬ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ ਸੁ ਲੀਨਾ।

ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ ਕੋ ਮੰਗਵਾਇ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਵਾ ਮਣ ਦਈ ਪਿਲਾਇ॥ ੩੬॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਖਾਣਾ ਖਵਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਤੇਜ਼ ਸਰਾਬ ਮੰਗਵਾਈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਵਾ ਮਣ ਸਰਾਬ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤੀ॥੩੬॥

ਤਵੇ ਪੁਲਾਦੀ ਮਸਤਕ ਸਾਰੇ। ਬੰਧੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤਿ ਬਡ ਭਾਰੇ।

ਕੁਛਕ ਸੁੰਡ ਨੰਗੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਸਰਬ ਲੋਹ ਸੋ ਛਾਦਨਿ ਭਈ॥ ੩੭॥

ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਫੋਲਾਦੀ ਤਵੇ ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੁਛ ਕੁ ਸੁੰਡ ਨੰਗੀ ਰੱਖੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰਾ ਹਾਥੀ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੩੭॥

ਦੀਰਘ ਲਾਂਬੀ ਸੈਫ ਮੰਗਾਈ। ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤੀਖੀ ਧਾਰ ਲਗਾਈ।

ਸੁੰਡ ਅੰਤ ਸੋ ਬੰਧਤਿ ਖਰੀ। ਖੁਲਹਿ ਨ, ਦਿਢ ਐਸੀ ਬਿਧਿ ਕਰੀ॥ ੩੮॥

ਇਕ ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ ਤਲਵਾਰ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਸੁੰਡ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹ ਨਾ ਸਕੇ, ਐਸੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੩੮॥

ਗੋਰੀ ਫੋਰ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਜੈਸੇ। ਲੋਹੇ ਸੰਗ ਅਛਾਦਯੋ ਐਸੇ।

ਨੇਜਾ ਖੜਗ ਕਟਹਿ ਤਿਸ ਕਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਢੋ ਕਰਿ ਮਹਾਂ॥ ੩੯॥

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਨੇਜਾ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕੱਟ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੩੯॥

ਸੋਡਾ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਸੈਫ ਸੁ ਫੇਰਤਿ। ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੈਲਿੰਦ੍ਰ ਅਨੰਦਤਿ ਹੇਰਤਿ।

ਫੁੰਕਾਰਤਿ ਚਿੰਘਾਰਤਿ ਭਨਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਲਗਿ ਸੁਨਯੋ॥ ੪੦॥

ਸੁੰਡ ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰ ਵੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਹਾਥੀ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਚਿੰਘਾੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੋਂ ਤਕ ਉਸਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੀ ਸੀ॥੪੦॥

ਸਭਿ ਸਿੰਘਨਿ ਤਬਿ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਕੁੰਚਰ ਕੇਰ ਚਿੰਘਾਰੀ।

ਮੱਤ ਬਾਰਣੀ ਤੇ ਸੋ ਲਹੀਯਤਿ। ਤਿਸ ਉਪਾਇ ਕਰਿਬੋ ਅਤਿ ਚਹੀਅਤਿ॥ ੪੧॥

ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਹਾਥੀ ਦੇ ਚਿੰਘਾੜਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਾਬ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥੪੧॥

ਆਜ ਲੋਹਗੜ ਲੋਹਾ ਮਾਚੈ। ਕਰਦਮ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਰਜਸੋ ਰਾਚੈ।

ਪਾਯੋ ਜ਼ੋਰ ਸਭਿਨਿ ਤਹਿ ਜਾਈ। ਇਤ ਤੇ ਗਏ ਹਟਕ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੪੨॥

ਅੱਜ ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਵੱਜੇਗਾ, ਲਹੂ ਧੂੜ ਨਾਲ ਰੱਚ ਕੇ ਗਾਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਓਧਰ ਜਾ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਓ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹਟ ਜਾਵੇ॥੪੨॥

ਤੜਭੜ ਛੁਟਹਿ ਤੁਫੰਗ ਘਨੇਰੀ। ਹੋਤਿ ਮੋਰਚੈ ਨਿਕਟ ਬਡੇਰੀ।

ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹੋਇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ। ਆਜ ਸੱਤ੍ਰਾਨ ਪਠਿ ਜਮ ਧਾਮਾ ॥ ੪੩ ॥

ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜਤੜ ਕਰਕੇ ਚਲਣਗੀਆਂ, ਮੋਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਅੱਜ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ ॥੪੩ ॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚੌਵੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੪ ॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਝੀਵਾਂ

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਇ।

ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਬਿੰਦੁ ਹੀ ਚਹੁਦਿਸਿ ਮਹਿ ਤਿਸ ਥਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਿੰਘਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਲਾਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੧ ॥

ਨਿਸਪਾਲਕ ਛੰਦ-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਯੋਕ ਨਿਸ ਕੇ ਬਿਚ ਸਦੀਵ ਹੀ।

ਹੋਵਹਿ ਸੁਚੇਤ ਰਖਵਾਰ ਬਿਤ ਥੀਵ ਹੀ।

ਬਿੰਸਤ ਸੁ ਪੰਚ ਗਿਨਤੀ ਤਿਨਹੁ ਜਾਨਿਯੇ।

ਜਾਗਤਿ ਰਹੰਤਿ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਸੁ ਪਾਨਿਯੇ ॥ ੨ ॥

ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਬਿਰਾਜਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨ ਰਖਵਾਲੇ ਪਲੰਘ ਪਾਸ ਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਝੀ ਜਾਣ ਲਵੇ। ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੨ ॥

ਪਾਸਹਿ ਰਹੰਤਿ ਸਭਿ ਖਾਸ ਹਰਖਾਇਕੈ।

ਜਾਮਨਿ ਮਝਾਰ ਕਰਿ ਸੇਵ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ।

ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ ਸੁ ਪੁਭੁ ਏਕ ਸਮ ਬੀਰ ਹੈ।

ਜੰਗਹਿ ਨਿਸੰਗ ਭਟ ਭੰਗ ਹਿਤ ਧੀਰ ਹੈ ॥ ੩ ॥

ਇਹ ਸੂਰਬੀਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਤਨ ਦੇ ਰਾਖੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਬਹਾਦਰ ਹਨ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਭੈ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹਨ ॥੩ ॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ- ਤਿਨਹੁ ਮਝਾਰ ਏਕ ਹੈ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ।

ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ਬਾਹੁ ਦੰਡ ਸੱਤ੍ਰੁ ਤੇ ਗੁਰੂਰਮਾ।

ਸੁ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ ਤੇ ਮੁਛੈਲ ਛੈਲ ਜਾਨਿਯੇ।
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਢਾਲ ਅੰਗ ਸੰਗ ਜੰਗ ਮੈਂ ਮਹਾਂਨਿਯੇ ॥ ੪ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ, ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵੈਰੀ ਉੱਤੇ ਸਦਾ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਤ ਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁੰਢੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਿਰਪਾਨ ਢਾਲ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰੱਖ ਕੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਪੋਸ਼ਸ ਪਟ ਬਹੁ ਰੂਪ ਕੀ ਪਹਿਰਤਿ ਅਪਨੇ ਅੰਗ।
ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਿੰ ਬਹੁਰੂਪੀਆ ਭਯੋ ਸੁ ਸੰਗਯਾ ਸੰਗ ॥ ੫ ॥

ਬਹੁਤ ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਹਿਣਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਹੁਰੂਪੀਆ ਸੰਗਿਆ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫॥

ਚੰਚਲਾ ਛੰਦ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਿਲੋਕ ਕੈ ਬਿਲੰਦ ਓਜਵਾਨ ਜਾਨਿ।
ਸਾਮਹੇ ਬਿਰਯੋ ਸੁ ਬੀਰ ਹਾਥ ਧਾਰਿ ਆਯੁਧਾਨ।
ਮਾਨਿ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁ ਬਾਕ, ਹੈ ਅਨੰਦ ਧੀਰ ਮਾਂਹਿ।
ਬਾਸਤੋ ਹਜ਼ੂਰ ਨੀਤਿ ਭਾਉ ਦੀਹ ਚੀਤ ਜਾਂਹਿ ॥ ੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਜਾਣਿਆ, ਉਹ ਹਥਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਵੇਗਾ, ਬੜਾ ਅਨੰਦਮਈ ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ॥੬॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਬਿੱਦਯਾ ਨੇਜੇ ਮਾਰਨਿ ਕੀ ਮਹਿੰ ਬੁੱਧਿਵਾਨ ਬਡ ਜਾਨੈ।
ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਕੈ ਪੈਦਲ ਹੈਕਰਿ ਅਧਿਕ ਭ੍ਰਮਾਵਨਿ ਠਾਨੈ ॥ ੭ ॥

ਨੇਜੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਪੈਦਲ ਹੋ ਕੇ ਨੇਜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਭਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੭॥

ਨੇਜਾ ਗਹੇ ਖਰੋ ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ।
ਆਉ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਡ ਜੋਧਾ ਤੁਵ ਸਿਰ ਭਾਰ ਉਦਾਰਾ ॥ ੮ ॥

ਜਦ ਨੇਜਾ ਫੜ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, "ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਏਧਰ ਆਵੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿਰ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਹੈ ॥੮॥

ਉਤ ਸੈਲੇਂਦ੍ਰਨਿ ਕੋ ਮਤੰਗ ਬਡ, ਇਤ ਤੇ ਕੇਹਰਿ ਥੀਜੈ।
ਮਹਾਂ ਦਾੜ ਨੇਜਾ ਖਰ ਦੈ ਹੈ ਗਜ ਹਤਿਬੇ ਕੋ ਕੀਜੈ ॥ ੯ ॥

ਓਧਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਹੈ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੇਰ ਬਣੋ। ਤਿੱਖੇ ਨੇਜੇ ਰੂਪੀ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਭਾਰੀ ਦਾੜ ਦਿਆਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰੋ ॥੯॥

ਆਯੁਤ ਭਾਲਾ ਭਾਲ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਮੁਰ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਹਾਥੀ।
ਨਹੀਂ ਕਦਾਚਿਤ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈ ਪੀਛੇ ਮਾਰੈ ਸਾਥੀ ॥ ੧੦ ॥

ਚੌੜਾ ਨੇੜਾ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਮਾਰੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਾਥੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਵੇ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਦੀ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ॥੧੦॥

ਪਰਿ ਪੀਰਜ ਦੀਰਘ ਬਲ ਕਰਿਕੈ ਸੰਕਾ ਤਜਾਗਿ ਪ੍ਰਹਾਰੋ।

ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਯਾਸ ਧਰਹੁ ਅਸ, ਜਸੁ ਕੋ ਪਾਇੰ ਸੁਖਾਰੋ॥ ੧੧॥

ਪੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਸੰਕਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਵਾਰ ਕਰੇ, ਭਰ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਐਸਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਵਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇ॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਪ੍ਰਫੁੱਲ੍ਯਤ ਤਬਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਬੰਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਆਇਸੁ ਜੈਸੇ ਤਿਮ ਹੀ ਕਰੋਂ ਨਿਕੰਦੇ॥ ੧੨॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ॥੧੨॥

ਮਹਿ ਮਹਿੰ ਇਹ ਹਾਥੀ ਕ੍ਯਾ ਬਪੁਰੋ ਜੋ ਅਰ ਸਕਹਿ ਅਗਾਰੀ।

ਸੁਨਯੋ ਸੁਰਗ ਮਹਿੰ ਇਕ ਐਰਾਵਤ ਤਿਸ ਕੋ ਲੈਹੋਂ ਮਾਰੀ॥ ੧੩॥

ਇਸ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਇਹ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਅੜ ਸਕੇ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਸਵਰਗ ਵਿਚ ਇਕ ਐਰਾਵਤ ਨਾਮੀ ਹਾਥੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗਾ"॥੧੩॥

ਅਪਨਿ ਖਜਾਨੇ ਬਿਚ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਨੇਜੇ ਮੰਗਵਾਏ।

ਕਿਸੀ ਵਲਾਇਤ ਭਏ ਤਜਾਰ ਸੋ ਕੀਮਤ ਅਧਿਕ ਬਨਾਏ॥ ੧੪॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲਾ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨੇਜੇ ਮੰਗਵਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਬਣਵਾਏ ਸਨ॥੧੪॥

ਬੇਣ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਕਲੀ ਪੂਰ ਕਰਿ ਉਪਰ ਪੈ ਲਪਟਾਏ।

ਦੁਹਰੇ ਹੋਇ ਬਨਹਿੰ ਪੁਨ ਸਰਲੀ ਨਹਿੰ ਟੂਟਹਿੰ ਬਲ ਲਾਏ॥ ੧੫॥

ਬਾਂਸ ਵਿਚ ਕਲੀ ਭਰ ਕੇ ਉਪਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਬਦਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਤੰਦੀ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਬਾਂਸ ਏਨਾ ਲਚਕਦਾਰ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਦੂਹਰਾ ਹੋ ਕੇ ਵੀ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਬਾਂਸ ਟੁੱਟਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ॥੧੫॥

ਪਰੇ ਬੰਦ ਬਹੁ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਨਗ ਤਿਨ ਪਰ ਜਰਵਾਏ।

ਧਨ ਦਸ ਸਪਤ ਸਹੰਸ੍ਰੈ ਲਾਗਯੋ ਬਾਸ਼ਕ ਸਮ ਦਰਸਾਏ॥ ੧੬॥

ਨੇਜੇ ਦੇ ਉਪਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਗ ਜੜਵਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਸ ਨੇਜੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸਤਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਧਨ ਲੱਗਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਵਾਂਗ ਉਹ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ॥੧੬॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦੋਨਹੁੰ ਲਏ ਹਾਥ ਮਹਿੰ ਪਰਖਹਿੰ ਤੋਲਨ ਕੀਨਾ।

ਕੁੰਚਰ ਕੇ ਮਸਤਕ ਕੋ ਫੋਰਨਿ ਇਕ ਤਿਨ ਮਹਿੰ ਤੇ ਦੀਨਾ॥ ੧੭॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਨੇਜੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਏ ਤੇ ਪਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਪਾੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਨੇਜਾ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ॥੧੭॥

ਫਲ ਫੁਲਾਦ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤੇ ਕੀ ਲੋਹਾ ਬੀਧਨ ਵਾਰੋ।

ਲੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨ ਕੀਨਸਿ ਤਤਫਿਨ ਭਾ ਬਲ ਭਾਰੋ॥ ੧੮॥

ਨੇਚੇ ਦਾ ਫਲ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਲੋਹੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਲੋਹਾ, ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਨੇਚਾ ਲੈ ਕੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੁਰਤ ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ॥੧੮॥

ਬਿੱਦਯਾ ਅਧਿਕ ਬਹੁਤ ਸਿਖਰਾਈ 'ਇਮ ਗਹਿ ਕਰਿ ਗਜ ਮਾਰੋ।

ਸਕਲ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਨਜੋਂ ਤੂਰਨ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਉਰ ਧਾਰੋ॥ ੧੯॥

ਵਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਿਖਾਈਆਂ, "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇਚਾ ਵੜ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮਾਰੋ।" ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤੁਰਤ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਉਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ॥੧੯॥

ਕਰੀ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ 'ਹਾਰਿ ਜੀਤ ਨਹਿ ਜਾਨੋਂ।

ਜਿਤ ਪ੍ਰੇਰਹੁ ਤਿਤ ਗਮਨਹੁੰ ਸਨਮੁਖ ਬੁਧਿ ਅਰੁ ਬਾ, ਸਭਿ ਠਾਨੋਂ॥ ੨੦॥

ਵਿਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਮੇਰੀ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣੋ, ਜਿਧਰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹੋ ਉਧਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਬਲ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ॥੨੦॥

ਮੋਹਿ ਮਰਨ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨ ਕੋਈ ਤੁਮਹਿੰ ਦਾਸ ਕੀ ਲਾਜਾ।

ਖਰੋ ਹੋਨਿ ਮਿਸ ਮੇਰੋ ਇਕ ਹੈ ਆਪ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਕਾਜਾ॥ ੨੧॥

ਮੈਨੂੰ ਮਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰਦੇ ਹੋ॥੨੧॥

ਦਾਸ ਉਚਿਤ ਆਇਸੁ ਕੋ ਮੰਨਨਿ ਤੁਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਬਾਹੋ।

ਜਗ ਮਹਿੰ ਸੁਜਸੁ ਪੁਲੋਕ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਮਨ ਜਾਨਜੋਂ ਇਸ ਮਾਂਹੋ॥ ੨੨॥

ਸੇਵਕ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਨਿਰਬਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਜੱਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪੁਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਹ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ॥੨੨॥

ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭੀਮ ਕੋ ਬਲ ਦੇ ਜਰਾਸੰਧ ਮਰਿਵਾਯੋ।

ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਓਜ ਦੇ ਬਾਲੀ ਕੋ ਹਤਵਾਯੋ॥ ੨੩॥

ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭੀਮ ਨੂੰ ਬਲ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜੇ ਜਰਾਸੰਧ ਨੂੰ ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਕੇ ਬਾਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ॥੨੩॥

ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਮੁਝ ਤੇ ਕਾਰਜ ਆਪ ਬਨਾਵਨ ਚਾਹੋ।

ਦੀਜਹਿ ਮਾਦਕ ਰਹੁ ਮਤ ਮੁਹਿ ਮਤ, ਆਪ ਦੁਰਦ ਕੋ ਗਾਹੋ॥ ੨੪॥

ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੪॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗੀਧਰ ਹੈ ਕੈ ਨਿਜ ਅਫੀਮ ਮੰਗਵਾਈ।

ਡੱਬਾ ਚਾਮੀਕਰ ਕੋ ਸੁੰਦਰ ਜਟੇ ਰਤਨ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੫॥

ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੫॥

ਮਾਸੇ ਪੰਚ ਭਖਤਿ ਸੋ ਪੂਰਬ ਤਿਸ ਤੇ ਦਈ ਸਵਾਈ।
ਦੂਰ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਜੋ ਆਵਤਿ ਅਤਿ ਮਾਦਕ ਬਡਿਆਈ॥ ੨੬॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੬॥

ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀਨੀ ਜੁਗ ਹਾਥਨਿ ਪਰ ਲੀਨੀ।
ਸਿਮਰਿ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਤਬਿ ਖਾਈ ਬਡਿ ਕੀਮਤਿ ਕੀ ਚੀਨੀ॥ ੨੭॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੭॥

ਪੁਨ ਬਿਜੀਆਂ ਘੁਟਵਾਇ ਮੰਗਾਈ ਸਿੰਘਨ ਪਾਨ ਕਰਾਈ।
ਪੀਵਤਿ ਚਢ੍ਹਯੋ ਬਿਸਾਲ ਅਮਲ ਤਬਿ, ਲਾਲੀ ਲੋਚਨ ਛਾਈ॥ ੨੮॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੮॥

ਭੋਹੈ ਚਢੀ ਕਮਾਨ ਮਨਿੰਦੈ ਮੂਛਨ ਪਰ ਕਰ ਫੇਰਾ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਤੇ ਕਮਰ ਕਸੀ ਦਿਢ, ਬਰਛਾ ਕਰ ਮਹਿ ਫੇਰਾ॥ ੨੯॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਵੱਟੇ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਛਾਂ ਉਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਮਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕੱਸ ਲਈ ਤੇ ਬਰਛੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੇਰਿਆ॥੨੯॥

ਬਖਸ਼ਯੋ ਬਲ ਬਿਸਾਲ ਕਲਗੀਧਰ ਵਧ ਗਯੋ ਮਨ ਉਤਸਾਹੁ।
ਕੁੰਚਰ ਕੋ ਪਪੀਲਕਾ ਜਾਨਤਿ ਹਤੋਂ ਤੁਰਤ ਰਣ ਮਾਂਹੁ॥ ੩੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਲ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਦਾ ਉਤਸਾਹ ਵਧ ਗਿਆ। ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਉਸ ਨੇ ਕੀੜੀ ਵਾਂਗ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਰਣ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ॥੩੦॥

ਵਧਯੋ ਪ੍ਰਮੋਦ ਭਯੋ ਤਬਿ ਗਦਗਦ ਪਰਯੋ ਚਰਨ ਗੁਰ ਆਗੇ।
ਦੇ ਬਾਪੀ ਤਤਕਾਲ ਉਠਾਯੋ 'ਕਰਹੁ ਜੁਧ ਅਨੁਰਾਗੇ'॥ ੩੧॥

ਜਦ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਧੀ ਤਾਂ ਗਦਗਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰਤ ਉਠਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੋ"॥੩੧॥

ਚਤਰ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਦੇ ਪੁਛੁ ਕੇਰੀ ਸਭਿ ਸੋ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ।
ਪਿਖਤਿ ਖਾਲਸਾ ਚਲਯੋ ਅੰਗੂ ਕੋ ਅਸੁ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ॥ ੩੨॥

ਚਾਰ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਅੰਗੇ ਚਲ ਪਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਲਾਈ॥੩੨॥

ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਗ, ਭਯੋ ਅਰੂਢਨਿ, ਬਰਛਾ ਹਾਥ ਹੁਲਾਰਾ।
ਦੂਸਰ ਕਰ ਮਹਿ ਬਾਗ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਲੇ ਗੁਰ ਨਾਮ ਪਧਾਰਾ॥ ੩੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ, ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਬਰਛੇ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਸੀ, ਤੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ॥੩੩॥

ਹੁਤੋ ਦਮਦਮਾ ਅਧਿਕ ਉਚੇਰੋ ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਰੂੜੇ।
ਪਿਖਿਨਿ ਤਮਾਸਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੋ ਢੇਵਨ ਗਜ ਕੋ ਕੂੜੇ॥ ੩੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਗ ਦਾ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਣ ਲਈ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਦਾ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਚਬੂਤਰੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ॥੩੪॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਸੇ।
ਕਰਹਿੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈਂ ਸਨਮਾਨਤਿ ਹੈਂ ਤੈਸੇ॥ ੩੫॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਜਿਵੇਂ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਲੋਹਗੜ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੇਰਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਏ।
ਬਡੇ ਢੋਲ ਦੁੰਦਭਿ ਰਣਸਿੰਭੇ ਨਾਦ ਬਿਸਾਲ ਉਠਾਏ॥ ੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲੋਹਗੜ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਵੱਡੇ ਢੋਲ, ਨਗਾਰੇ, ਰਣਸਿੰਗੇ ਆਦਿ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ॥੩੬॥

ਗਜ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਯੋ ਬਹੁ ਗਾਢੋ ਲੋਹੇ ਸੰਗ ਅਛਾਦਾ।
ਇਤ ਉਤ ਸੌਂਡਾ ਫੇਰਨਿ ਕਰਤੇ, ਚਮਕ ਸੈਫ ਭੰਟ ਬਾਦਾ॥ ੩੭॥

ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਫੇਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਚਮਕਦੀ ਸੀ॥੩੭॥

ਏਕ ਲਾਖ ਗਿਨਤੀ ਕੋ ਜੋਧਾ ਪੁਨ ਸਤਵੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾ।
ਸੰਗ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੁ ਲੈਕੇ ਹੇਲਾ ਘਾਲਨਿ ਤਯਾਰਾ॥ ੩੮॥

ਇਕ ਲੱਖ ਸਤਵੰਭਾ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੩੮॥

ਸੁਥਰੀ, ਧੌਂਸ ਦੀਰਘਾ, ਭੇਰਹਿ, ਡਫ ਗਨ ਢੋਲ ਸਮੂਹੰ॥
ਪਟਹਿ, ਬਾਂਸੁਰੀ, ਬਜੀ ਨਫੀਰੀ, ਭਟ ਉਮਡੇ ਹਿਤ ਹੂਹੰ॥ ੩੯॥

ਸੁਥਰੀਆਂ, ਵੱਡੇ ਧੌਂਸੇ ਅਤੇ ਭੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਢੋਲਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਵੀ ਗੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਛੋਟੇ ਢੋਲ, ਬਾਂਸੁਰੀਆਂ ਅਤੇ ਨਫੀਰੀਆਂ ਵੀ ਵੱਜੀਆਂ ਤੇ ਭੱਟ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਮਡ ਆਏ॥੩੯॥

ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਹਿੰ ਰੋਰ ਪਰਯੋ ਬਡ ਤੋਮਰ ਲਏ ਹਜ਼ਾਰਾ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਲੇ ਫਾਂਦਨ ਕਰਿਤੇ ਤੜਭੜ ਤੁਪਕ ਉਦਾਰਾ॥ ੪੦॥

ਮਾਰ ਲਵੇ ਮਾਰ ਲਵੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਰੋਲਾ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਨੇਚੇ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ। ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ ਲੈ ਕੇ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੜਭੜ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ॥੪੦॥

ਤੁਰੰਗ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਫਾਂਧਾਯੋ ਸਭਿ ਤੇ ਆਗੂ ਹੈ ਕੈ।
'ਆਜ ਲੋਹਗੜ ਤੋੜੋਂ ਭਿੜਿ ਕੈ' ਸਪਥ ਰਿਦੈ ਸਿਮਰੈਕੇ॥ ੪੧॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਆਗੂ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਕੁਦਵਾਇਆ ਤੇ ਉੱਚੀ ਜਿਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,
“ਅੱਜ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ” ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ॥੪੧॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬੋਲਯੋ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਜਸਵਾਰੀ।

ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਹੰਕਾਰਿ ਬਡੇਰਾ ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਸਪਥ ਉਚਾਰੀ॥ ੪੨॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, “ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਜਸਵਾਰੀ ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਣ ਕਰਕੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ॥੪੨॥

ਆਜ ਜੰਗ ਮਹਿੰ ਇਸਹਿ ਸੰਘਾਰਹਿ ਸੈਲੇਂਦ੍ਰਿਨਿ ਹਤਿ ਧੀਰੰ।

ਕਰਹੁ ਖਾਲਸੇ ਪਰ ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਇਤ ਤੇ ਭੇਜਹੁ ਬੀਰੰ॥ ੪੩॥

ਅੱਜ ਜੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰੀਏ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਧੀਰਜ ਨਾਸ਼ ਕਰੀਏ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸੇ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਏਧਰੋਂ ਸੂਰਬੀਰ ਭੇਜੋ ॥੪੩॥

ਅਪਰ ਕਾਰ ਲਰਿ ਮਾਰਨ ਕੇਰੀ ਸੋ ਨ ਕਰਹਿ ਰਣ ਮਾਂਹੀ।

ਹਤਹਿੰ ਕੇਸਰੀ ਕੋ ਕਰਿ ਉੱਦਮ ਰਿਪੁ ਨਿਰਬਲ ਹੁਇ ਜਾਂਹੀ॥ ੪੪॥

ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਈਏ, ਇਸਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੪੪॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨੀ ‘ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਬਤਾਈ।

ਜਿਮ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਗਜ ਪਰ ਗਮਨਯੋ ਤਿਮ ਕੋ ਇਸ ਪਰ ਜਾਈ॥ ੪੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਤੂੰ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਵੱਲ ਜਾਵੇ ॥੪੫॥

ਸਿਰ ਨਿਕੰਦ ਕਰਿ ਹਮ ਢਿਗ ਆਨਹਿ ਨਿਭੈ ਖੜਗ ਕੇ ਸਾਥਾ।

ਧਰਿ ਬਿਸ਼ਵਾਸ ਮਹਤ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕੋ ਟੇਕਹਿ ਪਗ ਮਾਥਾ॥ ੪੬॥

ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਇਸਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਲਿਆਵੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਧਾਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ॥੪੬॥

ਤੀਨ ਬਚਨ ਸੁਨਿ ਉਦੇਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬੋਲਯੋ ਜੋਰਤਿ ਹਾਥਾ।

‘ਕਰਹੁ ਦਾਸ ਕੋ ਆਇਸੁ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਂ ਲਰਿ ਹੋਂ ਰਿਪੁ ਸਾਥਾ॥ ੪੭॥

ਤਿੰਨ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਦਾਸ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰੋ ਮੈਂ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂ ॥੪੭॥

ਜੰਗ ਖੇਤ ਮਹਿੰ ਹਤਨ ਕਹਾਂ ਇਹ, ਜੇ ਅਵਿਲੋਕ ਪਲਾਵੈ।

ਦੁਰਗ ਸੈਲ ਮੈਂ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸੈ ਤਹਾਂ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾਵੈ॥ ੪੮॥

ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਜੇ ਵੇਖ ਕੇ ਭੱਜ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੪੮॥

ਕਰੋ ਪ੍ਰਹਾਰ ਅਪਰ ਪਰ ਮੈਂ ਨਹਿ, ਪਹੁਚੈ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਸਾ।
ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਕਰਾਚੋਲ ਸੋ ਦੇਵਹੁ ਸੀਸ ਬਿਨਾਸਾ॥ ੪੯॥

ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉੱਤੇ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਪਹੁੰਚਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਵਾਂਗਾ॥੪੯॥

ਜਹਿਂ ਕਹਿੰ ਅਰਹਿ ਲਰਹਿ ਇਹ ਮੂਰਖ ਰਣ ਕੀ ਬਾਯੁ ਨ ਲਾਗੀ।
ਆਜ ਲੇਹਿ ਫਲ ਸਗਰੇ ਦਿਨ ਕੋ ਬੇਮੁਖ ਕੂੜ ਕੁਭਾਗੀ॥ ੫੦॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਅੜ ਕੇ ਇਹ ਮੂਰਖ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਲੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋ, ਬੇਮੁਖ, ਕੂੜ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ॥੫੦॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗੀਧਰ ਹੋਏ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਤਬੇਲੇ।
ਜੀਨ ਪਵਾਇ ਅਨਾਯਹੁ ਤੂਰਨ ਕਹਯੋ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਲੇ ਲੇ॥ ੫੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਤਬੇਲੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਾਠੀ ਪਵਾਈ ਗਈ ਤੇ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਤੁਰਤ ਕਿਹਾ, "ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ ਲੈ ਲਵੋ"॥੫੧॥

ਦੀਰਘ ਖੜਗ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਦੀਨਸਿ ਖਰੋ ਪੁਲਾਦ ਕਰਾਰਾ।
ਬਲ ਤੇ ਹਤੇ ਲੋਹ ਕੋ ਕਾਟਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰ॥ ੫੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਤਲਵਾਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਖਤ ਫੋਲਾਦ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਲ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਾਰਾ ਉਸਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਸੀ॥੫੨॥

ਬਰਛਾ ਦੁਤੀ ਰਹਯੋ ਸੋ ਬਖਸ਼ਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੋ ਹੇਰਾ।
ਬਲ ਉਤਸਾਹ ਬਿਸਾਲ ਵਧਯੋ ਤਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਘਨੇਰਾ॥ ੫੩॥

ਦੋਹਾਂ ਬਰਛਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਬਰਛਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬਲ ਵਧਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ॥੫੩॥

ਕਟ ਸੋ ਬੰਧਿ ਖੜਗ, ਬਡ ਢਾਲਾ, ਤੋਮਰ ਹਾਥ ਮਝਾਰਾ।
ਨਮੋ ਪ੍ਰਦੱਫਨ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਜਬਿ ਮਾਦਿਕ ਦੀਨਿ ਉਦਾਰਾ॥ ੫੪॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੫੪॥

ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਹਫੀਮ ਸੋ ਦੀਨੀ ਬਿਜੀਆ ਕਰਿਕੈ ਪਾਨਾ।
ਬੰਕ ਮੁਛਹਿਰੇ ਕਰਿ ਤਬਿ ਗਮਨਯੋ ਭਾ ਅਸਵਾਰ ਕਿਕਾਨਾ॥ ੫੫॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੫੫॥

ਗਿਰ ਈਸ਼ਨ ਕੀ ਚਮੁੰ ਘਨੀ ਲਖਿ ਸਿੰਘ ਸਮੂਹ ਉਠਾਏ।
ਤੁਪਕ ਤਮਾਚੇ ਚਾਂਪ ਤੀਰ ਖਰ ਗਹਿ ਗਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸਿਧਾਏ॥ ੫੬॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੀ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ, ਪਸਤੌਲ, ਧਨੁੱਖ, ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਸਤਰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ॥੫੬॥

‘ਆਜ ਭੇੜ ਓੜਕ ਕੇ ਪਰਿ ਹੈ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਮਾਰੈ।
ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੋ ਅਨੀ ਘਨੀ ਤਿਨ, ਲਰਿ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਹਾਰੈ’ ॥ ੫੭ ॥

‘ਅੱਜ ਓੜਕ ਦਾ ਭੇੜ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਜਾਣਗੇ’ ॥੫੭॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਪੰਛੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੱਬੀਵਾਂ

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਨੇਜਾ ਮਾਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ- ਦੋਨਹੁੰ ਦੀਰਘ ਸੂਰਮੇ ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਸਮੁਦਾਇ।
ਚਲੇ ਲਰਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕੋ ਜਹਿ ਰਣਖੇਤ ਬਨਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਪਏ ਜਿੱਥੇ ਰਣਖੇਤਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ॥੧॥

ਚੰਪਕਮਾਲਾ ਛੰਦ-ਦੀਰਘ ਰੋਗਾ ਦੈ ਦਿਸਿ ਹੋਵਾ। ਚਾਹਤਿ ਹਾਥੀ ਕੋ ਤਬਿ ਢੋਵਾ।
ਸਿੰਘ ਗਏ ਘੋਰੇ ਅਸਵਾਰਾ। ਲੋਹਗੜੀ ਕੋ ਦੁਾਰ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਵੱਡਾ ਰੋਲਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵੱਲ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੨॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘੰ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਬੀਚ ਬਿਰਜੋ ਲੈ ਸਿੰਘਨਿ ਜਾਲਾ।
ਕਾਸਟ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹਾਥ ਸੰਭਾਰੇ। ਡਾਲਿ ਦੁਗੋਰੀ ਹੈ ਕਰਿ ਤਜਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖਲੋ ਗਿਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲੀਆਂ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ॥੩॥

ਛੋਰਤਿ ਬੈਰੀ ਹੋਰਤਿ ਆਏ। ਦੈ ਉਤਸਾਹੰ ਬੀਰ ਬਧਾਏ।
'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈਂ ਰੱਛਯਾ ਕਰਿ ਭਾਰੀ। ਨਾਮ ਸੁ ਲੀਜੈ ਜੈ ਰਣ ਕਾਰੀ ॥ ੪ ॥

ਵੈਰੀ ਆਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ, ਉਤਸਾਹ ਦੇ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ, ‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਭਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਿੱਤ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਵੋ’ ॥੪॥

ਚੰਚਲਾ ਛੰਦ- ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੂਸਰੋ ਸੁ ਜੂਥ ਨਾਥ ਬੀਚ ਬੀਰ।
ਤਜਾਰ ਜੰਗ ਖੇਤ ਕੋ ਸੁ ਲੋਹ ਕੋਟ ਪੋਰ ਤੀਰ।

ਸੈਨ ਸੈਲ ਨਾਥ ਕੀ ਬਿਸਾਲ ਹੇਲ ਘਾਲਿ ਘਾਲਿ।

‘ਮਾਰ ਮਾਰ’ ਬੋਲਤੀ ਪੁਕਾਰ ਭੂਰਿ ਡਾਲਿ ਡਾਲਿ ॥ ੫ ॥

ਸੇਰ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸੀ, ਉਹ ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਸੀ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕਰ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ-ਪੁਕਾਰ ਮਾਰ ਲਵੇ, ਮਾਰ ਲਵੇ ਬੋਲਦੇ ਸਨ ॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਿਲੋਕਤੇ ਉਤੰਗ ਥਾਨ ਪੈ, ਬਿਰੰਤਿ।
ਜੰਗ ਮੈਂ ਉਮੰਗ ਕੈ ਤੁਫੰਗ ਸੰਗ ਭੰਗਯੰਤਿ।
ਗੋਰੀਆਂ ਦੁਓਰਿਯਾਂ ਸੁ ਛੋਰਿਯਾਂ ਸਰੀਰ ਫੋਰ।
ਗੋਰਿਯਾਂ ਘਨੇਰਿਯਾਂ ਬਿਖੇਰਿਯਾਂ ਜਿ ਲੋਥ ਘੋਰ ॥ ੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਖਲੋਤੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਲੋਥਾਂ ਡੇਰੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਡਿੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਖਿਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ॥੬॥

ਮੁੰਡ ਤੁੰਡ ਤੂਟਿਗੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੀ ਘਮੰਡ ਘਾਲਿ।
ਟੂਟ ਹਾਥ ਪਾਂਇ ਗੇ, ਸੁ ਜੰਘ ਕੰਧ ਸ੍ਰੋਣ ਡਾਲਿ।
ਨੈਨ, ਕਾਨ, ਨਾਕ, ਓਠ, ਗ੍ਰੀਵ, ਭਾਲ, ਸੀਸ ਲਾਗਿ।
ਫੋਰਿ ਦੇਤਿ ਗੋਰਿਯਾਂ ਉਤਾਰ ਦੇਤਿ ਕਾਂਹੁ ਪਾਗ ॥ ੭ ॥

ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਸਿਰ ਟੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਜੰਘਾਂ ਅਤੇ ਮੋਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲਹੂ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਨੱਕ, ਬੁਲ੍ਹ, ਧੋਣ, ਮੱਥਾ ਤੇ ਸਿਰ ਤੱਕ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲਾਹ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੭॥

ਸ੍ਰੀਯਾ- ਬਾਨ ਸਟਾਸਟ ਛੂਟ ਚਲੇ ਗਨ ਬੀਰ ਕਟਾਕਟ ਹੋਨਿ ਲਗੇ।
ਨਾਦ ਚਟਾਪਟ ਉਠਤਿ ਦੀਰਘ ਹੋਤਿ ਹਟਾਹਟ ਸੂਰ ਅਗੇ।
ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਮਾਰ ਮਚੀ ਰਜ ਸ੍ਰੋਣ ਰਚੀ ਭਟ ਚੀਰ ਪਗੇ।
ਅੰਗਨ ਭੰਗ ਤੁਰੰਗ ਭਏ ਕਿਹ ਪੇਟ ਫਟੇ ਰਣਖੇਤ ਡਿਗੇ ॥ ੮ ॥

ਛੋਤੀ-ਛੋਤੀ ਤੀਰ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਵਾਜੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਹਟਾ-ਹਟਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤਿੱਖੀ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਮਾਰ ਮਚੀ, ਧਰਤੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਲਹੂ ਰੰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋ ਗਏ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਪੇਟ ਪਾਟ ਗਏ ਤੇ ਉਹ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਸਨ ॥੮॥

ਛੂਛ ਫਿਰੇ ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਹੈਂ ਹਯ ਹਾਕ ਪੁਕਾਰਤਿ ਹੈਂ ਕਹਿ ਕੋਊ।
ਭਾਰਥ ਦੂਸਰ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਜਨੁ ਮਾਰਿ ਮਰੇ ਕਿਹ ਠਾਂ ਭਟ ਦੋਊ।
ਪੂਲ ਉਡੀ ਅੰਧਕਾਰ ਭਯੋ ਬਡ ਧੂਮ ਉਠਯੋ ਜਨੁ ਬਾਰਦ ਹੋਊ।
ਹੋਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰੂਦ ਧੁਖੈ ਤੜਿਤਾ ਸਮਤਾ ਕਹੁ ਪਾਵਤਿ ਸੋਊ ॥ ੯ ॥

ਕਈ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੀ ਹਿਣਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਸੂਰਮੇ ਆਹਮੋ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਏਨੀਂ ਧੂੜ ਉਡੀ ਕਿ

ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ ਤੇ ਏਨਾ ਧੁੰਮਾਂ ਉੱਠਿਆ ਮਾਨੋ ਬੱਦਲ ਛਾ ਗਏ ਹੋਣ। ਜਦ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ ਬਾਰੂਦ ਧੁੱਖਦਾ ਸੀ ਤਦ ਚਾਨਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਚਾਨਣਾ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੯॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਦਏ ਬਿੰਦ ਨੇਜੇ। ਕਲੂਰੀ ਸੁ ਭੇਜੇ। 'ਮਤੰਗੈ ਪਿਛਾਰੀ। ਕਰੋ ਜਾਇ ਮਾਰੀ ॥੧੦॥

ਬਹੁਤ ਨੇਜੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਕਹਿਲੂਰੀ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਵੋ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰੋ ਮਾਰੀ ਕਰੋ ॥੧੦॥

ਕਿਤੇ ਹੋਇ ਦਾਏਂ। ਦਿਜੈ ਚੋਕ ਜਾਏ। ਕਿਤੇਬਾਮ ਪਾਸੇ। ਥਿਰੋਜਾਇ ਰਾਸੇ ॥੧੧॥

ਕਿਤੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਹੁੱਜਾਂ ਮਾਰਦੇ ਜਾਣਾ, ਕਿਤੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਓ ॥੧੧॥

ਜਹਾਂ ਕੋਟ ਪੋਰਾ। ਚਲੈ ਤਾਂਹਿ ਠੋਰਾ। ਹਟੈ ਨਾਂਹਿ ਜੈਸੇ। ਕਰੋ ਕਾਰ ਤੈਸੇ ॥੧੨॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਹਾਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਾਥੀ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮੁੜੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੋ ॥੧੨॥

ਸੁਨੀ ਭੂਪ ਬਾਨੀ। ਕਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ। ਬਡੋ ਫੀਲ ਪ੍ਰੇਰਾ। ਮਹਾਂ ਮੱਤ ਘੇਰਾ ॥੧੩॥

ਰਾਜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਕੀਤੀ, ਵੱਡੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੩॥

ਮਨੋ ਸੈਲ ਸਿੰਗੀ। ਚਲਯੋ ਯੋ ਮਤੰਗੀ। ਫੁੰਕਾਰੇ ਕਰਾਲਾ। ਮਹਾਂ ਓਜਵਾਲਾ ॥੧੪॥

ਮਾਨੋ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ ਹੈ, ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਵਿਕਰਾਲ ਫੁੰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਸੀ ॥੧੪॥

ਸੁ ਨੇਜਾਨ ਪ੍ਰੇਰਾ। ਚਿੰਘਾਰੈ ਬਡੇਰਾ। ਘਨੀ ਕੈਫ ਪਾਨੀ। ਚਲਯੋ ਅੱਗੂ ਬਾਨੀ ॥੧੫॥

ਉਹ ਨੇਜਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਕਦਾ ਅਤੇ ਚਿੰਘਾੜਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੫॥

ਪਦਾਂਤੀ ਹਜ਼ਾਰੈਂ। ਮਿਲੇ ਹੈਂ ਪਿਛਾਰੈਂ। ਤੁਰੰਗੈ ਨਚਾਏ। ਭਏ ਬਾਮ ਦਾਏ ॥੧੬॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੈਦਲ ਸੂਰਮੇ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਘੋੜੇ ਨਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ-ਚਲਯੋ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਲੀਨੀ ਕਮਾਨਾ। ਗਹੇ ਬਾਨ ਤੀਖੇ ਗੁਨੰ ਸੰਧਿਤਾਨਾ।

ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਚਲੈ ਸਾਮੁਹੇ ਕੋਟ ਪੋਰਾ। ਕਰੀ ਹਾਲ ਹੂਲੰ ਪਰਯੋ ਭੂਰ ਰੋਰਾ ॥੧੭॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ ਲਏ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਖਿੱਚਿਆ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਲ ਚਲਦਾ ਗਿਆ। ਹਾਲ ਹੂਲੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਰੋਲਾ ਪਿਆ ॥੧੭॥

ਭਯੋ ਭੀਮਚੰਦੰ ਕਿਤੀ ਦੂਰ ਪਾਛੇ। ਫਤੇ ਕੋਟ ਕੈ ਹੈਂ ਇਮੰਚੀਤ ਬਾਂਛੇ।

ਕਟੋਚੀ ਹੰਡੂਰੀ ਹੁਤੇ ਔਰ ਰਾਜੇ। ਭਏ ਬਾਮ ਦਾਏਂ ਚਲੇ ਜੁੱਧ ਕਾਜੇ ॥੧੮॥

ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਪਿੱਛੇ ਸੀ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇੰਝ ਸੋਚਦਾ, "ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਝੱਟ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।" ਕਟੋਚੀ, ਹੰਡੂਰੀ ਹੋਰ ਵੀ ਰਾਜੇ ਸਨ, ਉਹ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਹੋਏ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਦੁਊ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਗੁਰੂ ਆਪ ਭੇਜੇ। ਬਰੇ ਕੋਟ ਮੈਂ ਜਾਇ ਲੀਨੇ ਸੁ ਨੇਜੇ।
ਜਿਤੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗੀ ਕਰੇ ਜ਼ੋਰ ਆਏ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਤੜਾਕੇ ਉਠਾਏ ॥੧੯॥

ਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਹ ਨੇਜੇ ਲੈ ਕੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਆਏ, ਉਹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਤੜਾਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਹੁਤੋ ਅਗਮ ਪੁਰ ਮੋਰਚਾ ਤਹਾਂ ਪਰਯੋ ਘਮਸਾਨ।
ਬਿਰਹਿੰ ਸਿੰਘ ਛੋਰਹਿੰ ਨਹੀਂ ਪਰੇ ਪਹਾਰੀ ਆਨਿ ॥ ੨੦ ॥

ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਮੋਰਚਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਬੜਾ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ। ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਛੱਟ ਗਏ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆ ਪਏ ॥੨੦॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ-ਬਡੇ ਓਜ ਲਾਏ ਤੁਫੰਗੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਤਬੈ ਆਨਿ ਚੂਕੇ ਸਮੂਹੰ ਪਹਾਰੀ।
ਚਲੀ ਬਿੰਦ ਗੋਰੀ ਮਰੇ ਬੀਰ ਕੇਤੇ। ਤਉ ਨਾਹਿ ਛੋਰੈਂ ਰੁਪੇ ਸਿੰਘ ਜੇਤੇ ॥੨੧॥

ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਪਏ। ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਵੀ ਮੋਰਚੇ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੇ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੨੧॥

ਕਰਾਚੋਲ ਕਾਢੇ ਭਏ ਹੱਥਵੱਥ। ਮਰੇ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਪਹਾਰੀ ਪ੍ਰਮੱਥ।
ਰਹੇ ਆਨਿ ਬੋਰੇ ਸੁਲੀਨੇ ਧਕਾਈ। ਲਿਯੋ ਮੋਰਚਾ ਮੱਲ ਛੂਛੰ ਤਕਾਈ ॥੨੨॥

ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਫਿਰ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਹੋ ਗਏ, ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਆਪ ਵੀ ਮਰੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਧੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਖਾਲੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੱਲ ਲਿਆ ॥੨੨॥

ਚਲੇ ਫੇਰ ਆਗੇ ਲਯੋ ਬੀਰ ਹਾਥੀ। ਜੁ ਸੈਫੰ ਭ੍ਰਮਾਵੈ ਬਧੀ ਸੁੰਡ ਸਾਥੀ।
ਧਕਾਏ ਕਿਤੀ ਦੂਰ ਲੋ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਪਰੇ ਮਾਰ ਗੋਰੀਨ ਕੀ ਬੀਰ ਘਾਏ ॥੨੩॥

ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਥੱਪੀ ਹੋਈ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਧਕਾਏ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਅੱਗੇ ਆਏ। ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਘਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨੩॥

ਭਏ ਕੋਟ ਕੋ ਪੋਰ ਕੋ ਸਾਮੁਹਾਈ। ਚਲੈਂ ਬਾਨ ਗੋਰੀ ਮਹਾਂ ਧੂਮ ਪਾਈ।
ਫਿਰੀ ਜੋਗਨੀ ਆਨਿ ਭੂਤੰ ਸੁ ਪ੍ਰੇਤੰ। ਭਖੈਂ ਮਾਸਹਾਰੀ ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਖੇਤੰ ॥੨੪॥

ਫਿਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਵੱਡਾ ਰੋਲਾ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੋਗਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਫਿਰਨ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਨ ਜੰਗ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਸਹਾਰੀ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੪॥

ਭ੍ਰਮੈਂ ਗਿੱਧ ਬਿੱਧੰ, ਰੜੈਂ ਕੰਕ ਬੰਕੰ। ਅਘਾਵੈਂ ਡਕਾਰੈਂ, ਬਜੈਂ ਬਿੰਦ ਡੰਕੰ।
ਸਰੰ ਸਾਂਗ ਸੇਲੇ ਸਰੋਹੀ ਦੁਧਾਰੇ। ਲਗੇ ਅੰਗ ਭੰਗੇ ਪਰੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ॥੨੫॥

ਬਹੁਤ ਗਿਰਝਾਂ ਭਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਟੇਢੀਆਂ ਚੁੰਝਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਨੱਕ ਤੱਕ ਰੱਜ ਕੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਡੰਕੇ ਵੱਜਦੇ ਸਨ। ਤੀਰ, ਸਾਂਗ, ਸੇਲੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ, ਦੁਧਾਰੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਕੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਲੇਟੇ ਪਏ ਸਨ ॥੨੫॥

ਚਲਜੋ ਮੱਤ ਹਾਥੀ ਜਬੈ ਪੌਰ ਆਯੋ। ਧਕੇਲੇ ਸਭੈ ਸਿੰਘ ਯੋਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਯੋ।
ਬਰੇ ਬੀਚ ਕੋਟ ਲਿਏ ਓਟ ਠਾਂਢੇ। ਤੁਫੰਗੀਂ ਤੜਾਕੇ ਪਰੈ ਹੋਇ ਗਾਢੇ ॥ ੨੬ ॥

ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਜਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਧਕੇਲੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇੰਝ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਲਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਤੜਾਕੇ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੬॥

ਫੁਟੀ ਸੈਂਕਰੇ ਏਕਬਾਰੀ ਤੁਫੰਗੀਂ। ਫੁਟੈਂ ਤੁੰਡ ਮੁੰਡੈਂ ਲਿਟੈਂ ਜਜੋਂ ਮਲੰਗੀਂ।
ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਪਰੇ ਮਾਰ ਗੋਰੀਨ ਹੋਈ। ਤਉ ਨ ਮਿਟੇ ਹੇਲ ਘਾਲੰਤਿ ਸੋਹੀ ॥ ੨੭ ॥

ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੇ ਵਾਰ ਚਲ ਪਈਆਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਪਾਟ ਗਏ ਉਹ ਮਲੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਸੌਂ ਗਏ। ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਾਰ ਹੋਈ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੱਲਾ ਕਰਨੋਂ ਨਾ ਹਟੇ, ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਪਹੁੰਚੇ ਜਬੈ ਪੌਰ ਲੋ ਆਨਿ ਬੈਰੀ। ਬਡੀ ਮਾਰ ਖੈ ਕੈ ਨਹੀਂ ਤੁੰਡ ਫੇਰੀ।
ਕਰਾਚੋਲ ਕਾਢੇ ਚਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਦਿਯੋ ਢੋਇ ਹਾਥੀ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ ॥ ੨੮ ॥

ਜਦ ਵੈਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜਿਆ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੮॥

ਦੜਾ ਦਾੜ ਗੇਰੈਂ ਤੁਫੰਗੀਂ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ। ਕਿਲੇ ਮੋਰਚੇ ਮੈਂ ਖਰੇ ਸਿੰਘ ਮਾਰੈਂ।
ਪਰੀ ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਪੌਰੈਂ ਅਗਾਰੀ। ਗਏ ਜੂਝ ਕੇਤੇ ਬਕੈਂ 'ਮਾਰ ਮਾਰੀ' ॥ ੨੯ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਦੜਦੜ ਕਰਕੇ ਡੇਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਿੰਘ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਲੋਥਾਂ ਉਪਰ ਲੋਥਾਂ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। 'ਮਾਰੋ-ਮਾਰੀ' ਬੋਲਦੇ ਕਈ ਸੂਰਬੀਰ ਜੂਝ ਗਏ ॥੨੯॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਤਬਿ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਜੋ ਇਹ ਅਵਸਰ ਅਬਿ ਮੇਰਾ।

ਹਤੋਂ ਮਤੰਗ ਅੰਗ ਮੈਂ ਬਰਛਾ ਕਰਿਕੈ ਓਜ ਘਨੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥

ਤਦ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਮੇਰੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਬਰਛਾ ਮਾਰ ਕੇ ਭੰਨਦਾ ਹਾਂ ॥੩੦॥

ਹਯ ਅਰੁਢਿ ਕਰਿ ਠਾਂਢੋ ਅੰਤਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਸਾ।

ਮਾਦਕ ਚਢਜੋ ਮਸਤ ਅਤਿ ਹੋਵਾ ਸਭਿ ਸੋ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੩੧ ॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੩੧॥

'ਖੋਲਿ ਕਪਾਟ ਦੇਹੁ ਮੁਝ ਆਗੈ ਦੇਖਹੁ ਜੰਗ ਮਤੰਗਾ।

ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਤੁਮ ਦਿਢ ਝਾਲੋ ਸ਼ਲਖ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸੰਗਾ ॥ ੩੨ ॥

"ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਦੇਵੋ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵੇਖੋ। ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਝੱਲੋ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਲਖਾਂ ਛੱਡਦੇ ਜਾਵੋ ॥੩੨॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਬਾਂਟੇ ਆਯੋ ਹਤੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦਾ।

ਐਸੀ ਕਰਹੁ ਮਾਰ ਮਿਲਿ ਸਿੰਘਹੁ ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਹੈ ਬਿੰਦਾ ॥ ੩੩ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਸਿੰਘ ! ਮਿਲ ਕੇ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਾਰੋ ਕਿ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧੜਾਂ ਦਾ ਵੇਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ॥ ੩੩ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹਵਾਏ ਹਯ ਕੀ ਬਾਗ ਉਠਾਈ।

ਸਮੁਖ ਮਤੰਗ ਆਵਤੋ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਗਮਨਜੋਂ ਕੇਹਰਿ ਨਜਾਈ ॥ ੩੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹਵਾਏ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਚੁੱਕੀ, ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਗਿਆ ॥ ੩੪ ॥

ਚਰਬਤਿ ਓਠਨ ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨਿ ਫਰਕਤਿ ਮੂਛ ਉਠਾਈ।

ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਚਢੀ ਕੁਟਿਲ, ਮੁਖ ਲਾਲੀ, ਸਮਸ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਛਾਈ ॥ ੩੫ ॥

ਹੈਠ ਚੱਬਦਾ ਸੀ, ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਤੇ ਫੜਕਦੀ ਮੁੱਛ ਨੂੰ ਉਸ ਚੁਕਿਆ, ਭਰਵੱਟੇ ਕਮਾਨ ਵਾਂਗ ਟੇਢੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਲਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਮਹਾਂ ਛਵੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥ ੩੫ ॥

ਮਨਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਟਾ ਉਠਿ ਭੀਖਨ ਦਰਸਨ ਹੋਵਾ।

ਤੋਮਰ ਧਰਿਕੈ ਹਾਥ ਉਭਾਰਜੋ ਹਾਥੀ ਮਸਤਕ ਜੋਵਾ ॥ ੩੬ ॥

ਮਾਨੋ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਲੰਮੇ ਵਾਲ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਵਿਕਰਾਲ ਚਿਹਰਾ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੇਚਾ ਫੜ ਕੇ ਹੱਥ ਉਭਾਰਿਆ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ॥ ੩੬ ॥

ਪਗ ਕੋ ਬਲ ਰਕਾਬ ਪਰ ਕਰਿ ਕੈ ਉਛਲਜੋ ਆਸਨ ਛੋਰਾ।

ਸਭਿ ਸਰੀਰ ਕੋ ਓਜ ਸੰਭਰਿਕੈ ਹਯ ਫਾਂਦਜੋ ਗਜ ਓਰਾ ॥ ੩੭ ॥

ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰਕਾਬ ਉੱਤੇ ਕਰਕੇ, ਕਾਠੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਛਲਿਆ, ਸਾਰੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਕੁੱਦ ਕੇ ਹਾਥੀ ਵੱਲ ਹੋਇਆ ॥ ੩੭ ॥

ਸੈਫ ਬਚਾਇ ਚਲਾਇ ਸੁ ਬਰਛਾ ਤਵਾ ਪੁਲਾਦੀ ਫੋਰਾ।

ਬਰਜੋ ਜਾਇ ਗਜ ਮਸਤਕ ਮੈਂ ਜਬਿ ਪੁਨ ਕਰ ਜੁਗ ਕਰਿ ਜੋਰਾ ॥ ੩੮ ॥

ਤਲਵਾਰ ਬਚਾ ਕੇ ਬਰਛਾ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਫੋਲਾਦੀ ਤਵੇ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਰਛਾ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਜਾ ਖੁਭਿਆ, ਜਦ ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਲਾਇਆ ॥ ੩੮ ॥

ਕਰਜੋ ਧਸਾਵਨਿ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੋ ਐਸੇ ਉਪਮਾਂ ਕਹੋਂ ਬਨਾਈ।

ਕ੍ਰੋਚ ਸੈਲ ਮਹਿ ਜਿਮ ਸਿਵਨੰਦਨ ਬਰਛੀ ਮਾਰਿ ਧਸਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਬਰਛੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਧਸਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕ੍ਰੋਚ ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਿਵ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਾਰਤਕ ਨੇ ਬਰਛੀ ਮਾਰ ਕੇ ਧਸਾਈ ਸੀ ॥ ੩੯ ॥

ਬਾਸਕ ਕਿਧੋਂ ਬੇਗ ਫਣ ਦੀਰਘ ਬਿਨਤਾ ਸੁਤ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸਾ।

ਦੇਖਿ ਰੰਧੂ ਗਿਰ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ ਨਹਿ ਪੁਨ ਬਦਨ ਨਿਕਾਸਾ ॥ ੪੦ ॥

ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਵੱਨ ਵਾਲਾ ਬਾਸਕ ਨਾਗ ਗਰੁੜ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਖੁਡ ਵੇਖ ਕੇ ਵੜ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ ॥੪੦॥

ਮਨਹੁੰ ਇੰਦ੍ਰ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਲੰਦੈ ਲੀਨਿ ਰੁੱਦ੍ਰ ਤੇ ਸੂਲੰ।
ਗਿਰ ਕੋ ਹਤਯੋ ਬਧਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕਰਿ ਅਸ ਉਪਮਾ ਅਨੁਕੂਲੰ ॥ ੪੧ ॥

ਮਾਨੋ ਇੰਦਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਤ੍ਰਿਸੂਲ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਉਪਮਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ॥੪੧॥

ਪੁਨ ਤੋਮਰ ਕੋ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਸੋਂ ਬਲ ਤੇ ਬਹੁ ਝਕਝੋਰਾ।
ਖੈਚਿ ਨਿਕਾਸਯੋ ਸ਼੍ਰੇਣਤ ਲਿਪਟਯੋ ਕੀਨਸਿ ਅਪਨੀ ਓਰਾ ॥ ੪੨ ॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਬਰਛੇ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਘੁੰਮ ਘੁਮਾ ਕੇ ਫੇਰਿਆ, ਫਿਰ ਲਾਲ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪੨॥

ਬਰਛਾ ਲਗਤਿ ਚਿੰਘਾਰਯੋ ਦੀਰਘ ਕੁੰਚਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ।
ਜਨੁ ਗੁਰਸਿੰਖ ਕੋ ਬਦਨ ਠਾਨਯੋ 'ਮੈਂ ਭੂਲਯੋ ਇਤ ਆਯੋ ॥ ੪੩ ॥

ਬਰਛਾ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਹਾਥੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਚਿੰਘਾੜਿਆ ਤੇ ਵੱਡੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨਿਵਾਇਆ ਮਾਨੋ ਗੁਰਸਿੰਖ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇੰਝ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, "ਮੈਂ ਏਧਰ ਆ ਕੇ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ" ॥੪੩॥

ਨਿਕਸਯੋ ਤੋਮਰ ਮਸਤਕ ਤੇ ਜਬਿ ਹਟਿ ਪਾਛੈ ਮੁਖ ਮੋਰਾ।
ਪੁਨ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਚੋਭਤਿ ਨੇਜਾ ਰਿਸਯੋ ਦੁਰਦ ਤਬਿ ਘੋਰਾ ॥ ੪੪ ॥

ਜਦ ਨੇਜਾ ਮੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਭਿਆਨਕ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ॥੪੪॥

ਬਹਿਤਿ ਰੁਧਰ ਕੀ ਧਾਰ ਬਡੇਰੀ, ਝਟਤਿ ਸੁੰਡ ਫਿਰ ਫੇਰੀ।
ਜੇ ਤੋਮਰ ਕੋ ਚੋਕਤਿ ਨੇਰੈ ਤਿਨ ਕੋ ਮਾਰਤਿ ਗੇਰੀ ॥ ੪੫ ॥

ਲਹੂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਧਾਰ ਵਹਿੰਦੇ ਹੋਇਆਂ, ਹਾਥੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸੁੰਡ ਝਾੜ ਕੇ ਫੇਰੀ, ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਨੇਜੇ ਚੋਕੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਡੇਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੪੫॥

ਭਯੋ ਬਿਬਸ ਬਹੁ ਮਰੇ ਪਹਾਰੀ ਸੈਫ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਹਾਥੀ।
ਚਿੰਘਾਰਤਿ ਅਰੁ ਫੇਰਤਿ ਬਲ ਤੇ ਕਤਲ ਕਰੇ ਨਿਜ ਸਾਥੀ ॥ ੪੬ ॥

ਸਾਰੇ ਬੇਬਸ ਹੋ ਗਏ, ਹਾਥੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਫੇਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀਏ ਮਾਰੇ। ਚਿੰਘਾਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੪੬॥

ਭਯੋ ਸਥਾਰ ਸੈਫ ਤੇ ਕਾਟਤਿ ਪਰਯੋ ਰੋਰ ਤਬਿ ਭਾਰਾ।
ਸਹਤਿ ਸਿੰਘ ਕੁਛ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਰੇ ਪਯੋ ਅਨੰਦ ਉਦਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਕੱਟਣ ਨਾਲ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਏ, ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਰੋਲਾ ਮੱਚ ਗਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੪੭॥

ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਘਨੇ ਮੋਰਿਬੇ ਗਜ ਕੋ ਜਹਿ ਦੇਖਤਿ ਨਿਜ ਨੇਰੇ।
ਰਿਸ ਤੇ ਸੁੰਡ ਫੇਰਤੋ ਮਾਰਤਿ ਸੈਫ ਸਾਥ ਗਨ ਗੇਰੇ॥ ੪੮॥

ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਮੋੜਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਨੂੰ ਫੇਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਡੇਗ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੪੮॥

ਰਹਜੋ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਨ ਤੇ ਕਿਤ, ਇਕ ਮਤੰਗ ਹੀ ਮਾਰੈ।
ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਦੋਰ ਪਰਤਿ ਹੈ ਕਾਟਿਤ ਭਾਜਿਤਿ ਜਾਤਿ ਅਗਾਰੈ॥ ੪੯॥

ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਹੀ, ਇਕ ਹਾਥੀ ਹੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹਾਥੀ ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਦੌੜ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਕੱਟਦਾ ਭੱਜਦਾ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੪੯॥

ਪੈਰਨ ਸੋਂ ਦਰਿ ਕਰਿ ਗਨ ਮਾਰੇ ਸੈਫ ਸੰਗ ਬਹੁ ਕਾਟੇ।
ਜਤਨ ਹਟਾਵਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹਾਰੇ ਹਟਯੋ ਨ ਕੇਤਿਕ ਡਾਟੇ॥ ੫੦॥

ਹਾਥੀ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਦਲ ਕੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਢੇ। ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਕਰ ਹਾਰ ਗਏ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਡਾਟਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਾ ਹਟਿਆ॥੫੦॥

ਤਬਿ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪੇਲਤਿ ਪਾਛੇ ਤੋਮਰ ਅਨੀ ਪ੍ਰਹਾਰੈ।
ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਬੇਗ ਜਾਤਿ ਕਰਿ ਆਗੇ ਘਨੇ ਪਹਾਰੀ ਮਾਰੈ॥ ੫੧॥

ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਬਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਰਛੇ ਦੀ ਨੌਕ ਚੋਭ ਕੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਧੱਕਦਾ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ॥੫੧॥

ਪਰਯੋ ਅਪੂਠੋ ਘਰ ਕੇ ਮਾਰਤਿ ਜਸੁਵਾਰਨ ਕੋ ਹਾਥੀ।
ਅਬਿ ਲੋ ਕਹਿਵਤ ਅਹੈ ਗਿਰਨਿ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬੋਲਤਿ ਸਾਥੀ॥ ੫੨॥

ਪੁੱਠਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਾਥੀ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਮਿਲ ਮਿਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, "ਜਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹਾਥੀ, ਮੁੜ ਘਿੜ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ"॥੫੨॥

ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਗਿਰਨਰ ਕੁੰਚਰ ਗੁਰ ਕੀ ਬਿਜੈ ਕਰੰਤਾ।
ਲੋਚਨ ਲਾਲ ਚਿੰਘਾਰ ਪੁਕਾਰੈ ਸੁੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਭ੍ਰਮੰਤਾ॥ ੫੩॥

ਹਾਥੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਤੇ ਚਿੰਘੜ ਕੇ ਪੁਕਾਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸੁੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਵਾਉਂਦਾ ਸੀ॥੫੩॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਛੱਬੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਾਈਵਾਂ

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ- ਜਸਵਾਰੀ ਨਿਪ ਕੇਸਰੀ ਨਿਜ ਕੁੰਚਰ ਅਵਿਲੋਕ।

ਸੈਨ ਖਪਾਵਤਿ ਫਿਰਤਿ ਹੈ ਰਿਦੈ ਧਾਰਿ ਬਹੁ ਸੋਕ ॥ ੧ ॥

ਜਸਵਾਰੀਆ ਰਾਜਾ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਹੀ ਸੈਨਾ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਪਦਾਂਤੀ ਖਪਾਏ। ਜਿਤੇ ਸੰਗ ਲਾਏ। ਰਹੇ ਸ਼ੇਖ ਜੋਈ। ਭਜੇ ਤੀਰ ਸੋਈ ॥੨॥

ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਸੀ, "ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਬਚੇ ਵੀ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ ॥੨॥

ਇਕੈ ਓਰ ਹਾਥੀ। ਬਿਨਾਸੇ ਜੁ ਸਾਥੀ। ਦੁਤੀ ਓਰ ਸਿੰਘੰ। ਜਥਾ ਭੀਮ ਸਿੰਘੰ ॥੩॥

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਸਾਥੀ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਭਿਆਂਕਰ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਮਾਰੇ ਹਨ ॥੩॥

ਚਮੁੰ ਪੁੰਜ ਘਾਈ। ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਪਾਈ। ਰਹਯੋ ਦੁਰਗ ਲੈਬੇ। ਬਨਯੋ ਜੀਵ ਦੈਬੇ ॥੪॥

ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਾਰੀ ਹੈ, ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਿਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ ਹਾਂ, ਜਿੰਦ ਦੇਣੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਸੈਨ ਬੋਰੀ। ਬਡੇ ਘਾਲਿ ਜੋਰੀ। ਹਮੈ ਸਾਥ ਲੱਛਾ। ਬਿਲੋਕੈ ਪ੍ਰਤੱਛਾ ॥੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਜੋਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸੈਨਾ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹੈ ॥੫॥

ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਜਾਨੀ। ਭਈ ਪੁੰਜ ਹਾਨੀ। ਬਿਰੇ ਨ ਪਦਾਂਤੀ। ਰਿਦੈ ਧੀਰ ਹਾਤੀ ॥੬॥

ਇਹ ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਨਹੀਂ ਖਲੋਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ ॥੬॥

ਤੁਰੰਗਾਨਿ ਸੈਨਾ। ਅਬੈ ਜੁੱਧ ਐਨਾ। ਲਰੋਂ ਸੰਗ ਲੈਕੇ। ਚਢੋਂ ਕੋਟ ਪੈਕੇ ॥੭॥

ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੈਨਾ, ਹਾਲੇ ਵੀ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੭॥

ਰਿਦੈ ਯੋਂ ਬਿਚਾਰੀ। ਸਮੂਹੰ ਹਕਾਰੀ। ਬਧੇ ਟੋਲ ਕੇਤੇ। ਨਿਭੈ ਬੀਰ ਜੇਤੇ ॥੮॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਮੰਗਵਾਈ, ਕਈ ਟੋਲੇ ਬਣਾਏ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਨਿਰਭੈ ਯੋਧੇ ਸਨ ॥੮॥

ਮਿਲੇ ਹੋਲ ਘਾਲਾ। ਛੁਟੀ ਬੋਨਿਜ਼ਾਲਾ। ਤੜਾ ਤੜਾ ਮਾਚੀ। ਕਰਾਲੀ ਜੁ ਨਾਚੀ ॥੯॥

ਉਹ ਹੱਲਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲ ਪਈਆਂ, ਤੜਾ ਤੜਾ ਮਚ ਗਈ, ਵਿਕਰਾਲ ਨਾਚ ਨੱਚਣ ਲੱਗੇ ॥੯॥

ਬਕੈਂ 'ਮਾਰ ਮਾਰੰ'। ਤੁਰੰਗਾਂ ਸਵਾਰੰ। ਗਜੰ ਘੇਰ ਲੀਨਾ। ਸਬੈ ਅੱਗੂ ਕੀਨਾ ॥੧੦॥

'ਮਾਰ ਲਵੇ ਮਾਰ ਲਵੇ' ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵਾਰਦੇ ਸਨ, ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ॥੧੦॥

ਜਸੋਵਾਰਿ ਦੇਖਾ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਖਾ। ਪਰਜੇ ਕਾਮ ਮੇਰਾ। ਢੁਕਯੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨੇਰਾ ॥੧੧॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦ ਜਸਵਾਰੀਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਰਖਿਆ, 'ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ' ॥੧੧॥

ਖੁਲ੍ਹਯੋ ਕੋਟ ਦ੍ਵਾਰਾ। ਚਮ੍ਰੁ ਕੋ ਨਿਹਾਰਾ। ਭਯੋ ਨੇਰ ਆਈ। ਤਫੁੰਗੈ ਚਲਾਈ ॥੧੨॥

ਕਿਲੇ ਦਾ ਦਵਾਰ ਖੁਲਿਆ, ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ॥੧੨॥

ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ- ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤਬ ਧਾਯੋ ਬਰਛਾ ਹਾਥ ਲੈ।

ਮੋਰ ਮਨਿੰਦ ਨਚਾਯੋ ਬਾਗ ਉਠਾਇ ਕਰਿ।

ਲਲਕਾਰਤਿ ਰਣ ਆਯੋ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਿ ਕੈ।

ਜਥਾ ਸ਼ੇਰ ਗਰਜਾਯੋ ਦੇਖਿ ਮਤੰਗ ਗਣ ॥ ੧੩ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਬਰਛਾ ਲੈ ਕੇ ਧਾਇਆ ਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵਾਗ ਉਠਾ ਕੇ ਮੋਰ ਵਾਂਗ ਨਚਾਇਆ। ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ, ਮਾਨੋ ਬਹੁਤ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਗੱਜਿਆ ਹੋਵੇ ॥੧੩॥

ਬਿਚਰਤਿ ਗਨ ਮਤਵਾਲਾ ਬਾਰਨ ਚਢਿ ਰਹੀ।

ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਹਿਤ ਬਿਸ਼ਾਲਾ ਘਾਵਨ ਭੇਦਿਓ।

ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਹਿ ਬਿਹਾਲਾ ਦਰੜਤਿ ਲੋਥ ਗਨ।

ਫੇਰਤਿ ਸੁੰਡ ਕਰਾਲਾ ਕਾਟਤਿ ਸੁਭਟ ਦਲ ॥ ੧੪ ॥

ਚੜੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਲਾ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਖਮਾਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਿਹਾਲ ਹੋਇਆ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਲੋਥਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਦਰੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸੈਨਾ ਦਲ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੪॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧੁਨਿ ਛੰਦ-ਬਲ ਬਲ ਦਲ ਖਲਭਲ ਪਰਜੋ ਲੋਥ ਉਲੱਥ ਪਲੱਥ ॥

ਜਸੁਵਾਰੀ ਕੋ ਫਿਰਤਿ ਹੈ ਹਾਥੀ ਹੱਥ ਪ੍ਰਮੱਥ ॥

ਹੱਥ ਪ੍ਰਮੱਥਥ ਕਿੱਤ ਨ ਪੱਥਥ ਥਿਤ ਜਹਿ ਜੁੱਥਥ ॥

ਬਲ ਬਲ ਗੁੱਥਥ, ਥਿਰਤਿ ਨ ਸੱਥਥ ਥਰ ਥਰ ਗੁੱਥਥ।

ਬੰਭਤਿ ਨ ਕਿੱਥਥ ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਿੱਥਥ ਬਪੁ ਉਪਲੱਥਥ।

ਬਿਸਲ ਚਲੱਥਥ ਬੁਰਜ ਨਮੱਥਥ ਬਕਤ ਪਰੰ ਬਲਬਲ ॥ ੧੫ ॥

ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖਲਬਲੀ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋਥਾਂ ਤੇ ਲੋਥਾਂ ਉਲਟੀਆਂ ਪੁਲਟੀਆਂ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਸਵਾਰੀਆ ਦਾ ਹਾਥੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਤਬਾਹੀ ਕਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਰਸਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਟਿਕ ਕੇ ਖਲੋ ਜਾਣ। ਹਾਥੀ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮਲੀ ਦਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ

ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਦੇ ਗੁੱਛਾ-ਮੁੱਛਾ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਰੁਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖਲੋ ਕੇ ਚੀਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਪੁਲਟਾ ਕੇ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅਟਪਟੀ ਚਾਲੇ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬੋੜਾ-ਬੋੜਾ ਝੂਮਦਾ ਹੈ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਮੁਰਦਾ ਸਰੀਰ ਪਏ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਬੱਕੇ ਹੋਏ ਮੁਸਾਫ਼ਰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੫॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਹਿੰ ਲਗਿ ਬਰਨੋ ਕਰੀ ਨੇ ਕਰੀ ਮਾਰ ਇਕਸਾਰ।

ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸੂਰਮਾ ਖੇਤ ਭਯੋ ਬਿਕਰਾਰ ॥ ੧੬ ॥

ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ ਹਾਥੀ ਨੇ ਇਕਸਾਰ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਮੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੬॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਚਮੁੰ ਚੀਰ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਬੇਗ ਬਿਲੰਦੰ।

ਦਬਟਤਿ ਕਾਟਤਿ ਡਾਟਤਿ ਭਟ ਬਹੁ ਸਿਮਰਿ ਗੁਰੂ ਸੁਖਕੰਦੰ ॥ ੧੭ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਬੜੀ ਫੁਰਤੀ ਕੀਤੀ। ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਕਦਾ, ਕੱਟਦਾ ਅਤੇ ਡਾਂਟਦਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੭॥

ਜਹਾਂ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਖਰੋਵਾ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਸੰਧਾਨੇ।

ਭੋਂਹ ਅਮੈਠਤਿ ਐਚਤਿ ਬਲ ਕਰਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਹਤਿ ਹਾਨੇ ॥ ੧੮ ॥

ਜਿਥੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਖੜਾ ਸੀ ਬਾਣ ਵਿਚ ਤੀਰ ਜੋੜ ਕੇ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਬਲ ਨਾਲ ਖਿਚਦਾ ਹੈ ॥੧੮॥

ਤਹਾਂ ਪਹੁਚਿ ਲਲਕਾਰਜੋ 'ਬਿਰ ਰਹੁ ਸਿੰਘ ਅਨਿਕ ਤੈਂ ਮਾਰੇ।

ਸਭਿ ਕੋ ਪਲਟਾ ਛਿਨ ਮਹੁ ਲੈ ਹੋਂ ਕਹਾਂ ਛੋਭ ਤੂੰ ਧਾਰੇ ?' ॥ ੧੯ ॥

ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ, "ਖੜਾ ਰਹੋ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਬਦਲਾ ਇਕ ਛਿਣ ਵਿਚ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ, ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਏਨਾ ਘੁਮੰਡ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ?" ॥੧੯॥

ਪਿਖਜੋ ਅਚਾਨਕ ਨਿਕਟ ਆਇਗੋ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਬਾਨਾ।

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਫੋਰਜੋ ਸੁੰਕਜੋ ਸਰਪ ਸਮਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥

ਜਦ ਅਚਾਨਕ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਕਰਾਲ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਛੱਡਿਆ ਜਿਹੜਾ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਸੁਕਦਾ ਹੋਇਆ ਆਇਆ ॥੨੦॥

ਲਗਜੋ ਖੂਰੀਨ ਬਿਖੈ ਨ ਸਰਜੋ ਕੁਛ, ਤੇਗਾ ਤਬਹਿ ਨਿਕਾਰਾ।

ਦੜਬੜਾਇ ਘੋੜੇ ਕਹੁ ਆਯਹੁ ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਕਰਿ ਝਾਰਾ ॥ ੨੧ ॥

ਉਹ ਤੀਰ ਕਾਠੀ ਨੂੰ ਜਾ ਵੱਜਾ ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਸਰਿਆ, ਫਿਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਤੇਗਾ ਮਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ। ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਝਾੜਿਆ ॥੨੧॥

ਕੁੰਡਲ ਸਹਿਤ ਸੁਭਤਿ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਸਿਰ ਕੋ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਾ।

ਧਰਿ ਪਰ ਧਰ ਤਤਕਾਲ ਪਰਜੋ ਗਿਰ, ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਕੋ ਮਾਰਾ ॥ ੨੨ ॥

ਉਸ ਦਾ ਕੁੰਡਲਾਂ ਸਹਿਤ ਚਿਹਰਾ ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੱਟ ਕੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧੜ ਤੁਰਤ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ ॥੨੨॥

ਸਿਮਰਿ ਬਾਕ ਗੁਰ ਕੋ ਉਰ ਤਿਸ ਛਿਨ ਨੇਜੇ ਸੀਸ ਪਰੋਵਾ।
ਲੇ ਹਟਿ ਚਲਯੋ ਗਯੋ ਗੜ੍ਹਿ ਅੰਤਰ ਹਾਹਾਕਾਰ ਸੁ ਹੋਵਾ॥ ੨੩॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਯਾਦ ਕਰਕੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨੇਜੇ ਵਿਚ ਪਰੋ ਲਿਆ, ਲੈ ਕੇ ਹਟ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ਤੇ ਗੜ੍ਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਸਾਰੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ॥੨੩॥

ਮਨਹੁ ਅੰਧ ਭੇ ਸਕਲ ਪਹਾਰੀ ਪੀਛੇ ਮਰਯੋ ਬਿਲੋਕਾ।
ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਸਹਿਤ ਧਰ ਪਰ ਧਰ, ਵਧਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮੈਂ ਸੋਕਾ॥ ੨੪॥

ਮਾਨੋਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਬਾਣ ਕਮਾਨ ਸਹਿਤ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧਰ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਸੋਕ ਵਧਿਆ॥੨੪॥

ਨਿਕਸਿ ਖਾਲਸਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹੀ ਤੇ ਹੇਲਾ ਮਾਰਿ ਉਤਾਰਾ।
ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਖੜਗ ਦੁਰਦ ਕੈ ਝਾਰਾ॥ ੨੫॥

ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹੱਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚੋਂ ਉਤਾਰਿਆ। ਫਿਰ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਇਕ ਛਣ ਵਿਚ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਝਾੜਿਆ॥੨੫॥

ਕਟੀ ਸੁੰਡ ਬਾਵਰ ਹੁਇ ਭਾਗਯੋ ਓਰ ਸਤੁੰਦ੍ਰਵ ਜਾਈ।
ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਹਾਰੀ ਧੀਰਜ, ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ॥ ੨੬॥

ਜਦ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟੀ ਗਈ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਵੱਲ ਭੱਜ ਉਠਿਆ। ਪਹਾੜੀਏ ਫਿਰ ਧੀਰਜ ਹਾਰ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟ ਗਏ, ਤਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਮਚਾਈ॥੨੬॥

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ, ਅਰੇ ਜੁ ਕਾਟੇ ਜੋਧਾ।
ਮਨਹੁ ਸ਼ੇਰ ਨਿਰਭੈ ਬਿਚਰੰਤੇ ਰਕਤ ਨੇਤ੍ਰ ਕਰਿ ਕੋਧਾ॥ ੨੭॥

ਫਿਰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਅੜੇ ਉਹ ਯੇਹੇ ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਮਾਨੋਂ ਸ਼ੇਰ ਨਿਰਭੈ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਲਹੂ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਕੀਤੇ ਸਨ॥੨੭॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਸ਼ੇਰਸਿੰਘ ਜੁਗ ਤਰਵਾਰੈ ਚਮਕਾਈ।
ਚਲਹਿੰ ਤੁਫੰਗ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਰਿਪੁ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਸਹਾਈ॥ ੨੮॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕਾਈਆਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਨਿਭੈ ਖਾਲਸਾ ਸੁੱਤ੍ਰਨਿ ਦਲ ਮਹਿੰ ਘਾਯਲ ਲੇਤਿ ਉਠਾਈ।
ਵਧਹਿੰ ਅੱਗੂ ਰੁਧ ਕਰਹਿੰ ਪਹਾਰੀ, ਫਤੇ ਜੰਗ ਤੇ ਪਾਈ॥ ੨੯॥

ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਲ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁਕ ਲਿਆ। ਜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਜੰਗ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ॥੨੯॥

ਭਯੋ ਖੇਤ ਦਾਰੁਣ ਬਹਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਜਹਿੰ ਲੋਥੈਂ ਸਮੁਦਾਈ।
ਕਾਕ ਗਿੱਝ ਆਮਿਖ ਭਖਿ ਕੰਕਨ ਖਿੰਦ ਜੋਗਨੀ ਆਈ॥ ੩੦॥

ਰਣਖੇਤਰ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਖੂਨ ਵਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਲੋਥਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਕਾਂ ਅਤੇ ਗਿਰਝਾਂ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਅਤੇ ਜੋਗਨੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ॥੩੦॥

ਕਲਗੀਧਰ ਬਿਕਸਤਿ ਕਹਿੰ ਬਾਤਨਿ ਬੈਠਹਿ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸਾ।
ਗਜ ਸੌਂ ਭਿੜਨਿ, ਕੇਸਰੀ ਮਾਰਨਿ ਇਹ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ੩੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਭਿੜਨਾ ਅਤੇ ਕੇਸਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ, ਇਹੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮਨਸਾ ਸੀ, ਜੋ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ॥੩੧॥

ਕਹਕਹ ਹਸੀ ਕਾਲਕਾ ਕੜਕੀ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪਾਨ ਕਰਾਲੀ।
ਲਾਖਹੁੰ ਛੁਟੇ ਤੁਫੰਗ ਤੜਾਕੇ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਮੁਖ ਲਾਲੀ ॥ ੩੨ ॥

ਕਹਿਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਾਲਕਾ ਹੱਸੀ ਤੇ ਵਿਕਰਾਲ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੇ ਲਾਲੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥੩੨॥

ਘਾਯਲ ਭਏ ਰੁਧਰ ਪਟ ਲਪਟੇ, ਫੂਲੇ ਮਨਹੁੰ ਪਲਾਸਾ।
ਇਕ ਘੁੰਮਤਿ ਜਨੁ ਮਾਦਿਕ ਖਾਇਓ, ਭਏ ਸਮੂਹ ਬਿਨਾਸਾ ॥ ੩੩ ॥

ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਘਾਇਲ ਇੰਝ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਛਿੱਛਰੇ ਦੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਫੁੱਲ ਹੋਣ। ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਨਸ਼ਾ ਖਾਧਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ॥੩੩॥

ਟੂਟੇ ਚਰਨ, ਛੁਟੀ ਕਿਸ ਛਾਤੀ, ਕੋ ਕਟ ਤੇ ਕਟਿ ਡਾਰਾ।
ਕਾਨ ਕਟੇ, ਕਿਹ ਪਾਨ ਕਟੇ, ਕਿਹ ਪੇਟ ਫਟੇ, ਕਟ ਫਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥

ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਟੁੱਟੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੱਕ ਤੋਂ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਨ ਕੱਟੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੇਟ ਢਟਿਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੱਕ ਪਾਟਾ ਸੀ ॥੩੪॥

ਨੈਨ ਛੂਟਿ ਕੋ ਅੰਧ ਭਯੋ ਭਟ, ਜੰਘ ਕਾਂਹੁ ਕੀ ਛੂਟੀ।
ਕੇਚਿਤ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਨਿਚੁਰਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਕਿਸ ਕੀ ਮੁੰਡੀਆ ਟੂਟੀ ॥ ੩੫ ॥

ਕੋਈ ਸੂਰਬੀਰ ਨੈਣ ਛੱਟਣ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਹੀ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਲਹੂ ਨੁਚੜਦਿਆਂ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਛੱਟ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩੫॥

ਪਰੇ ਕਰੇ 'ਹੈ' ਕੋ ਜਲ ਜਾਚਤਿ, ਕੋ ਕਾਤੁਰ ਡਰ ਭਾਗਾ।
ਚੀਰ ਫਟੇ, ਕਿਹ ਬਾਂਹੁ ਫਟੀ, ਕਿਹ ਸਿਰ ਨਾਂਗੇ ਬਿਨ ਪਾਗਾ ॥ ੩੬ ॥

ਕਈ ਲੰਮੇ ਪਏ ਹੋਏ 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਕਰਦੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕਾਇਰ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਫਟੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫਟੀ ਸੀ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਪੱਗਾਂ ਰਹਿਤ ਨੰਗੇ ਸਿਰ ਸਨ ॥੩੬॥

ਪਟਹੇ, ਦੁੰਦਭਿ, ਢੋਲ ਪਟੇ ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਲਗਿ ਲਗਿ ਛੂਟੇ।
ਗਿਰੇ ਤੁਰੰਗਮ, ਭੰਗ ਪਏ ਗਨ, ਕੋ ਸਚੂਰ ਮਹਿ ਛੂਟੇ ॥ ੩੭ ॥

ਕਈ ਪਟਹੇ, ਨਗਾਰੇ, ਢੋਲ, ਪਟੇ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਛੱਟ ਗਏ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਕਈ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਗਿਰੀ ਤੁਫੰਗੈਂ ਖੜਗ ਪਰੇ ਗਨ ਸੇਲੇ ਬਾਨ ਕਮਾਨਾ।

ਕਾਤੁਰ ਨਰ ਉਰ ਬਿਦਰਤਿ ਹੇਰਤਿ, ਅਸ ਮਾਚਾ ਘਮਸਾਨਾ॥ ੩੮॥

ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ, ਭਾਲੇ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਧਨੁੱਖ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਕਾਇਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦਾ ਫੱਟਦਾ ਸੀ, ਐਸਾ ਘਮਸਾਨ ਮੱਚਿਆ ਸੀ॥੩੮॥

ਬੀਰਨ ਕੇ ਮਨ ਹੋਸ ਰਹੀ ਨਹਿੰ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ।

ਬਾਗੇ ਲਾਲ ਫਾਗ ਜਨੁ ਖੇਲਤਿ ਗਾਇੰ ਮਨਹੁੰ 'ਕਿਯ ਮਾਰੇ'॥ ੩੯॥

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਰਮਾਨ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਲਾਲ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ' ਮਾਨੋ 'ਮਾਰੋ ਮਾਰੋ' ਇਹ ਹੋਲੀ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ॥੩੯॥

ਹਾਥ ਤੁਫੰਗ ਗਹੀ ਪਿਚਕਾਰੀ, ਮੂਠ ਗੁਲਾਲਨ ਸੇਲੇ।

ਨਿਕਸੀ ਮਿੰਝ ਅੰਬੀਰ ਪਰਯੋ ਜਨੁ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਬਹੁ ਮੇਲੇ॥ ੪੦॥

ਹੱਥ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਹੋਈ ਮਾਨੋ ਰੰਗ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਪਿਚਕਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਲਾਲ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਮਾਨੋ ਸੇਲੇ ਸਨ, ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਮਿਝ ਮਾਨੋ ਅੰਬੀਰ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਟਕਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ॥੪੦॥

ਬਕਤ ਭਏ ਭਟ ਪੌਢੇ ਕੇਤਿਕ ਲੋਥਪੋਥ ਪਰ ਕੋਏ।

ਭੂਮ ਨਿਹਾਲੀ ਲਾਲ ਡਸੀ ਜਨੁ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਕਰਿ ਸੋਏ॥ ੪੧॥

ਜਿਵੇਂ ਬੱਕੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਲੋਥ ਪੋਥ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਨਿਹਾਲੀ ਵਿਛੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸਨ॥੪੧॥

ਔਧੋ, ਤ੍ਰਿਯਕ ਪਰੇ ਕੋ ਸੂਧੇ ਭਰੇ ਧੂਲ ਅਰੁ ਲੋਹੂ।

ਕੂਕਰ ਜੰਬੁਕ ਬੋਲਤਿ ਡੋਲਤਿ ਖਾਇ ਅਘਾਵਨ ਹੋਹੂ॥ ੪੨॥

ਕਈ ਮੂਧੇ, ਵਿੰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਸਨ, ਕਈ ਸਿੱਧੇ ਪਏ ਲਹੂ ਅਤੇ ਧੂੜ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਸਨ, ਕੁੱਤੇ, ਗਿਦੜ ਬੋਲਦੇ ਡੋਲਦੇ ਗਲ ਤਕ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ॥੪੨॥

ਸੂਰਨਿ ਪਰਖਤਿ ਹੂਰਨਿ ਬਿਚਰਤਿ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਬਰਹਿੰ ਉਤਾਲਾ।

ਖੰਜਨ ਲੋਚਨ ਅੰਜਨ ਅੰਜਤਿ ਕਰਿਹੰ ਸਿੰਗਾਰ ਬਿਸਾਲਾ॥ ੪੩॥

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੂਰਾਂ ਪਰਖਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਬੜੀਆਂ ਉਤਾਵਲੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਵਰ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਮੋਲੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਮਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੪੩॥

ਮੰਜਤ ਮੁਖ ਰੰਜਤ ਨਿਜਬਰ ਕੋ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸਨ ਸੰਗਾ।

ਮਹਿੰਦੀ ਕਰਨਿ ਅਰੁਨ ਕਰਿ ਚਰਨਨ, ਤਰੁਨਿ ਹਰਨ ਮਨ ਅੰਗਾ॥ ੪੪॥

ਆਪਣੇ ਸੋਹਣੇ ਮੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਮਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੪੪॥

ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਮੰਦਰ ਸਸਿ ਬਦਨੀ, ਕੰਚਨ ਗੋਰੀ ਰੰਗਾ।
 ਤੁਰਤ ਬਿਮਾਨ ਚਢਾਵਹਿ ਬੀਰਨਿ ਕਰਹਿ ਸਪਰਸ਼ਨ ਅੰਗਾ ॥ ੪੫ ॥

ਹੁਰਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਘਰ ਸਨ, ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜੇ ਸਨ ਤੇ ਸੋਨੇ ਵਰਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਸਨ, ਉਹ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਵਿਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੪੫॥

ਦਾਰੁਨ ਕਰਜੋ ਨਿਹਾਰਨ ਰਨ ਕੋ ਭੀਮ ਚੰਦ ਮਤਿ ਮੰਦੇ।
 ਸਾਤੋਂ ਸੁਧਾਂ ਭੂਲ ਗੀ ਤਤਛਿਨ ਬਾਜਯੋ ਲੋਹ ਬਿਲੰਦੇ ॥ ੪੬ ॥

ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਭਿਆਨਕ ਰਣਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਤੁਰਤ ਸਤੇ ਸੁਧਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ, ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਵੱਜਿਆ ॥੪੬॥

ਪਿਖਿ ਹੰਫੂਰੀਆ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ ਬਲ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਚਢਾਈ।
 ਸਨਮੁਖ ਭਯੋ ਜੰਗ ਕੇ ਆਵਤਿ ਛੋਰੇ ਸਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੰਫੂਰੀਆ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਮਾਨ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਆ ਕੇ ਜੰਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਲੱਗਾ ॥੪੭॥

ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਕੀਨਿ ਤਹਿ ਪਰਖਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁ ਜੋਧਾ।
 ਤੁਰਾ ਧਵਾਇ ਤੁਪਕ ਤਕਿਮਾਰੀ ਹੇਰਤਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੪੮ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਯੋਧੇ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਤੇ ਘੋੜਾ ਭਜਾ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ॥੪੮॥

ਹੁਇ ਘਾਇਲ ਤਤਕਾਲ ਗਯੋ ਹਟਿ ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾਸਾ।
 ਪਿਖਿ ਗੁਲੇਰੀਏ ਤਜਾਰੀ ਧੀਰਜ ਚੈ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੀ ਆਸਾ ॥ ੪੯ ॥

ਹੰਫੂਰੀਆ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਤ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਲੇਰੀਏ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਧੀਰਜ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਆਸ ਵੀ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸੀ ॥ ੪੯ ॥

ਰਹਯੋ ਕਟੋਚੀ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਵਤਿ, ਮੰਡਸਪਤਿ ਕਰ ਮੋਨੰ।
 ਜੰਮੂਪਤਿ ਆਦਿਕ ਬਿਸਮਾਏ 'ਭਯੋ ਕਾਜ ਇਹ ਕੋਨੰ !' ॥ ੫੦ ॥

ਕਟੋਚੀ ਰਾਜਾ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, "ਇਹ ਕੈਸਾ ਕਾਰਜ ਆ ਪਿਆ ਹੈ" ॥੫੦॥

ਸੈਨਾ ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਰੀ ਪਰੀ ਗਨ, ਜੀਵਤਿ ਭਈ ਬਿਹਾਲਾ।
 ਕਹਾਂ ਭਯੋ, ਇਹ ਕਿਨਹਿ ਸੰਘਾਰੇ, ਲੋਥ ਲੋਥ ਪਰ ਜਾਲਾ ॥ ੫੧ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਰੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਲੋਥ ਉੱਤੇ ਲੋਥ ਚੜ੍ਹੀ ਹੈ ॥੫੧॥

ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਹੋਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਪਰੇ ਸਿਵਰ ਮਹਿ ਜਾਈ।
 ਮਾਰਨ ਦੁਰਗ ਭਰੋਸਾ ਧਰਿਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਦਏ ਰਨ ਆਈ ॥ ੫੨ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਲੰਮੇ ਪਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੫੨॥

ਮੀਏਂ ਰਾਵ ਬਿੰਦ ਜੇ ਰਾਣੇ ਸਿੰਘਨ ਘਨੇ ਖਪਾਏ।

ਲਰਤਿ ਬਿਤਯੋ ਦਿਨ, ਹਟਿ ਪੁਰਿ ਗਮਨੇ ਜਬਿ ਸੂਰਜ ਅਸਤਾਏ ॥ ੫੩ ॥

ਮੀਏਂ, ਰਾਜੇ, ਰਾਣੇ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਬਹੁਤ ਖਪਾਏ, ਲੜਾਇਆਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਜਦ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ॥੫੩॥

ਜਾਇ ਸਿਵਰ ਮਹਿ ਕਈ ਸੰਭਾਰਨ, ਸੁੰਨ ਭਯੋ ਜਨੁ ਜਾਨਾ।

ਕਿਤਿਕ ਸਬੰਧੀ ਦਾਸ ਮੁਸਾਹਿਬ ਜਮ ਘਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ॥ ੫੪ ॥

ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਮਾਨੋ ਡੇਰਾ ਸੁੰਭਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਈ ਸੰਬੰਧੀ, ਸੇਵਕ, ਮੁਸਾਹਿਬ ਜਮ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ॥੫੪॥

ਸਾਗਰ ਸ਼ੋਕ ਪਰੇ ਤਬਿ ਸਗਰੇ ਬਾਇਸ ਧਾਰਨਿ ਕੇਰੇ।

ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗੁਨ ਬਹੁ ਪਤੁਛਾਏ ਲੋਚਨ ਅਸੁੰਅਨਿ ਗੇਰੇ ॥ ੫੫ ॥

ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪਏ, ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਗੁਣ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦੇ ਸਨ ॥੫੫॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸਤਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਾਈਵਾਂ

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸ਼ੋਕ

ਦੋਹਰਾ- ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਮਰੇ ਸੁ ਦੀਨੇ ਦਾਹ।

ਘਾਇਲ ਕੀ ਸੇਵਾ ਬਿਖੈ ਲਾਗੇ ਤਬਹਿ ਜਰਾਹੁ ॥ ੧ ॥

ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਘਾਇਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੈਦ ਲੱਗ ਗਏ ॥੧॥

ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ- ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਬਡ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸੀਸ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦੰ।

ਨੇਜੇ ਮਹਿ ਪਰੋਇ ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੰ ॥ ੨ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਸੀ, ਉਹ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਨੇਜੇ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਭਰ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ॥੨॥

ਤਜਯੋ ਦਮਦਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਉਤਰੇ ਦੇਖਯੋ ਜੁੱਧ ਤਮਾਸ਼ਾ।

ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਆਨ ਬਿਰੇ ਤਬਿ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਚਹੁ ਪਾਸਾ ॥ ੩ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਮਦਮਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੁੱਧ ਦਾ ਸਾਰਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤਦ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੩॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਫੁਤੇ ਬੁਲਾਈ।
ਪਲੰਘ ਪਾਸ ਰਿਪੁ ਕੋ ਸਿਰ ਗੇਰਯੋ ਹੇਰਤਿ ਭੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ। ਪਲੰਘ ਦੇ ਲਾਗੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਡੇਗ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪॥

ਕਾਕ ਪੰਖ ਅਰ ਕਾਨਨ ਕੁੰਡਲ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਮੋਤੀ।
ਭਾਲ ਬਿਸਾਲ, ਬਿਲੋਚਨ ਮੁਦਿਤ, ਮੂਛ ਸਮਸ਼ ਦੁਤਿ ਹੋਤੀ ॥ ੫ ॥

ਪਟੇ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕੁੰਡਲ ਲਟਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੱਥਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਸਨ, ਦਾੜੀ ਮੁੱਛਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਸੋਭਾ ਸੀ ॥੫॥

ਪਨਹੀ ਸਹਿਤ ਚਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਰਾਖੇ ਧਰਨ ਟਿਕਾਈ।
ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਯੰਕ ਰੁਚਿਰ ਪਰ ਜੁਗਮ ਜੰਘ ਲਟਕਾਈ ॥ ੬ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੁੱਤੀ ਸਹਿਤ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈਰ ਟਿਕਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਟਿਕੀਆਂ ਸਨ ॥੬॥

ਪਰਯੋ ਪਿਖਯੋ ਸਿਰ, ਪਨਹੀ ਜੁਤਿ ਪਗ ਠੁਕਰਾਯਹੁ, ਬਚ ਭਾਖਾ।
'ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਇਹੁ ਸਿੰਘਨਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਭਲੇ ਜੁੱਧਿ ਮਹਿੰ ਰਾਖਾ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਵੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਜੁੱਤੀ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਚਰਨ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਇਸ ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥੭॥

ਉਚਿਤ ਮਾਰਿਬੇ ਮਾਰਯੋ ਅਰਿ ਕੋ ਇਮ ਸਭ ਦੁਸ਼ਟ ਨਿਬੇਰੋ।
ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ 'ਆਪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰੋ ॥ ੮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੈਰੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ।' ਫਿਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ' ॥੮॥

ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਗੁਰ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।
ਫੁਤੇ ਬੁਲਾਇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਹੁਤੇ ਜਿ ਸਿਖ ਤਿਸ ਥਾਨੀ ॥ ੯ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਬਚਿੱਤ੍ਰੁ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਈ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੯॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਯੋ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨਾ।
ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਆਇ ਕਿਯ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਉਰ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚਤੁਰ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿੰਘ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ॥੧੦॥

ਗਜ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਤਬਿ ਸਗਰੀ 'ਇਮ ਦਲ ਰਿਪੁਨਿ ਖਪਾਯੋ।

ਦੁਤੀ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਹਤੈ ਖਾਲਸਾ ਗਜਬ ਤਿਨਹੁੰ ਪਰ ਆਯੋ॥ ੧੧॥

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ, "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਖਪਾਇਆ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਮਾਰੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਗਜਬ ਵਹਿ ਗਿਆ॥੧੧॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੁਨਹੁੰ ਗਿਰੀਸ਼ਨਿ ਸੈਨਾ ਜਿਤ ਕਿਤ ਪਰੀ ਸਥਾਰਾ।

ਮਨਹੁੰ ਬਿੰਦ ਖਾਤੀ ਮਿਲਿ ਇਕ ਬਲ ਕਾਨਨ ਕੋ ਕਟ ਡਾਰਾ॥ ੧੨॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸੱਥਰਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਬਹੁਤ ਤਰਖਾਣਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਕੱਟ ਡੱਡਿਆ ਹੈ॥੧੨॥

ਵਧਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਕਾਤੁਰ ਬਹੁ ਭਾਜੇ, ਅਰਯੋ ਮਾਰ ਕਰਿ ਦੀਨਾ।

ਗਿਰਪਤਿ ਉਰ ਉਤਸਾਹ ਹਾਰ ਕਰਿ ਜਨੁ ਦੰਤਨਿ ਤ੍ਰਿਣ ਲੀਨਾ॥ ੧੩॥

ਦੇਨਾ ਡਰ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਇਰ ਬਹੁਤ ਭੱਜ ਗਏ, ਜਿਹੜਾ ਅੜਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਿਲ ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਨੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਮਾਨੋ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਘਾਹ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ॥੧੩॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਸੁਨਾਵਤਿ ਆਨੰਦ ਕੋ ਉਪਜੰਤੇ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਦੇਖੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੰਤੇ॥ ੧੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਜਿਨ ਜਿਨ ਕੇ ਤਨ ਘਾਇ ਲਗਯੋ ਤਬਿ ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਤਿਨ ਦੀਨਾ।

ਸਭਿ ਕੇ ਤਨ ਕੀ ਪੀਰ ਹਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸ਼੍ਰਮ ਤੇ ਭਏ ਬਿਹੀਨਾ॥ ੧੫॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਦ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੀੜ ਦੂਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਕਾਵਟ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ॥੧੫॥

ਦੁਰਗ ਬਿਖੈ ਜੋ ਹੁਤੇ ਘਾਵ ਜੁਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਪਾਸ ਪਠਾਯੋ।

ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਸੰਕਟ ਨਾਸਯੋ ਸਭਿ ਕੈ ਸੁਖ ਉਪਜਾਯੋ॥ ੧੬॥

ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਭੇਜਿਆ, ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਬਖਸ਼ਿਆ॥੧੬॥

ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਲੋ ਘਾਵ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਨੀ ਕੀਨੀ।

ਜੋ ਰਣ ਬਿਖੈ ਮਰੇ ਤਬਿ ਲਰਿਕੈ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਦੀਨੀ॥ ੧੭॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਜ਼ਖਮ ਮਿਲ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਜਿਹੜੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ॥੧੭॥

ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਕੋ ਮੁਕਤ ਦਈ ਤਬਿ ਬੰਧਨ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸ਼ੇ।

ਸਹਿਕਾਮੀ ਕੋ ਸੁਰਗ ਭੋਗ ਦੇ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਸੁਖਰਾਸੇ॥ ੧੮॥

ਨਿਸਕਾਮੀ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਸਹਿਕਾਮੀ ਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ, ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਬਖਸ਼ੇ॥੧੮॥

ਉਤ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸੁਨਹੁ ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਸਿਵਰ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ।
ਪਾਇ ਪਰਾਜੈ ਮਰਜੇ ਕੇਸਰੀ ਉਪਜਯੋ ਸ਼ੋਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ॥ ੧੯॥

ਓਧਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੀਤੀ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਕੇਸਰੀ ਮਰਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ॥੧੯॥

ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਬੈਠਯੋ ਮਹਾਂ ਬਿਸੂਰਤ ਮਾਨੀ।
ਲਰੇ ਮਹਾਂ ਕੁਛ ਕਾਜ ਸਰਯੋ ਨਹਿ, ਭ੍ਰਾਤ ਸੈਨ ਗਨ ਹਾਨੀ॥ ੨੦॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਬਹੁਤ ਭੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ, ਭਰਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਰਵਾ ਲਈ ਹੈ॥੨੦॥

ਬਾਈਧਾਰਨ ਕੇ ਨਰ ਆਏ ਪੂਜਾ ਸਹਤ ਗਨ ਜੋਧਾ।
ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਮਰਯੋ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਕ੍ਰੋਧਾ॥ ੨੧॥

ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਆਏ, ਪਰਜਾ ਸਹਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਯੋਧੇ ਸਨ। ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਵਰਗੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਮਰ ਗਏ॥੨੧॥

ਆਜ ਗਿਰੀਸ਼ਨਿ ਸਭਿ ਕੀ ਮਸਲਤ ਮਰਯੋ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦੰ।
ਗਿਰਪਤਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਸਰ ਜੋਧਾ ਜੁੱਧ ਬਿਲੰਦੰ॥ ੨੨॥

ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਧਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਲੜ ਸਕੇ॥੨੨॥

ਘਾਇਲ ਭਯੋ ਹੰਡੂਰੀ ਆਯੋ ਮਰਿਬੇ ਠਾਕੁਰ ਰਾਖਾ।
ਅਬਿ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਲਰਿਕੈ ਕਹਾਂ ਬਿਜੈ ਅਭਿਲਾਖਾ॥ ੨੩॥

ਘਾਇਲ ਹੋਇਆ ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਨੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਜਿੱਤ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ॥੨੩॥

ਇਮ ਬਿਸੂਰਤੋ ਸ਼ੋਕਤਿ ਬੈਠਯੋ ਆਯੋ ਨਿਕਟ ਕਟੋਚੀ।
ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਸਿਪਰ ਖਗ ਕਟ ਸੋ ਦੇਖਯੋ ਭੂਪਤਿ ਸੋਚੀ॥ ੨੪॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਖ ਸਹਿਤ ਜਦ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਕਟੋਚੀ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਸੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਪਹਿਣ ਕੇ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਡੁੱਬਾ ਵੇਖਿਆ॥੨੪॥

ਜੰਮੂਪਤਿ, ਮੰਡਸਪਤਿ ਬੋਲਤਿ ਅਰੁ ਗੁਲੇਰੀਆ ਆਯੋ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਰਾਜੇ ਅਰੁ ਰਾਣੇ ਮੇਲ ਭਯੋ ਸਮੁਦਾਯੋ॥ ੨੫॥

ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਤੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਗੁਲੇਰੀਆ ਆਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਣਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੇਲ ਹੋਇਆ॥੨੫॥

ਕੈਠਲ ਕੁਲੂ, ਭੁਟੰਤੀ ਸਗਰੇ ਮਿਲਿਕੈ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਯੋ।

ਅੱਗੁਣੀਯ ਜਸੁਵਾਰੀ ਹਤਿ ਭਾ, ਲਰਜੇ ਮਹਾਂ ਬਲ ਲਾਯੋ॥ ੨੬॥

ਕੈਠਲ, ਕੁਲੂ, ਭੁਟੰਤੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਜਸਵਾਰੀ ਮੁਖੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਂ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਲੜਿਆ ਸੀ॥੨੬॥

ਸਮੁਖ ਬਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਇਕ ਆਵਤਿ ਖਪਰਾ ਅਰਿ ਤਕ ਮਾਰਾ।

ਲਗਜੇ ਨ ਤਿਸ ਕੇ ਖੜਗ ਚਲਾਯੋ ਸਿਰ ਤਤਕਾਲ ਉਤਾਰਾ॥ ੨੭॥

ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਸਿੰਘ ਆਇਆ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਇਕ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾ ਲੱਗਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੁਰਤ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ॥੨੭॥

ਰਹੇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸਗਰੇ ਜੋਧਾ ਕਛੂ ਜਤਨ ਨਹਿ ਹੋਵਾ।

ਸਿਰ ਪਰੋਇ ਨੇਜੇ ਮਹਿ ਗਮਨਜੋ, ਧਰ ਧਰ ਧਰਿ ਪਰ ਸੋਵਾ॥ ੨੮॥

ਸਾਰੇ ਯੋਧੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਸਿੰਘ, ਕੇਸਰੀ ਦਾ ਸਿਰ ਨੇਜੇ ਵਿਚ ਪਰੇ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਧੜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਸੌ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੨੮॥

ਭੀਮਚੰਦ ਦ੍ਰਿਗ ਤੇ ਜਲ ਚਾਲਾ ਸੁਨਤਿ ਹਿਤੂ ਕੋ ਹਾਲਾ।

ਹੇਰਿ ਅਪਰ ਸਭਿ ਅਸੂਆਂ ਗੇਰਤਿ ਬਰਧਜੋ ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲਾ॥ ੨੯॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਚਲ ਪਿਆ ਜਦ ਉਸ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੰਝੂ ਡੋਗਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਵਧ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਕਰਿ ਸੋਚਤਿ ਹੈ ਚਿਤ, ਲਾਜ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਛਾਈ।

ਮੋਨ ਰਹੇ ਕਰਿ ਮਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਰ ਪਰਾਜੈ ਪਾਈ॥ ੩੦॥

ਸਾਰੇ ਨੀਵਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਸੋਚਦੇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ ਦੂਸਰੀ ਹਾਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ॥੩੦॥

ਸਭਿ ਕੀ ਦਿਸਿ ਅਵਿਲੋਕਿ ਕਟੋਚੀ ਉਰ ਹੰਕਾਰਤਿ ਭਾਖਾ।

ਰਣ ਕੀ ਗਤਿ ਦ੍ਰੈ ਬਿਜੈ ਪਰਾਜੈ ਬਿਦਤ ਅਹੈ ਸਭਿ ਲਾਖਾ॥ ੩੧॥

ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕਟੋਚੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਯੁੱਧ ਦੀ ਗਤੀ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਉਥੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਹਾਰ, ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਮਰੇ ਸੁਭਟ ਕੋ ਸ਼ੋਕ ਜਿ ਕਰਨੋ ਤੇ ਕਜੋ ਕਰਹੁ ਚਢਾਈ।

ਕਜੋ ਰਣ ਘਾਲੋ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੋ ਜਿਸ ਕੀ ਧਾਂਕ ਮਹਾਂਈ॥ ੩੨॥

ਜੇ ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਉੱਤੇ ਏਨਾ ਅਫਸੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਧਾਂਕ ਹੈ॥੩੨॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਦੇਖਹੁ ਸੰਘਰ ਮੈਂ ਕਰਿਹੋਂ ਸਭਿ ਆਗੇ।

ਤਜੋ ਨ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਮੈਂ ਜੀਵਤਿ, ਜੇ ਨਹਿ ਜੈ ਹੈ ਭਾਗੇ॥ ੩੩॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਮੇਰਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੇਖੋ, ਮੈਂ ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗਾ, ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਹ ਭੱਜ ਨਾ ਗਏ॥੩੩॥

ਮਾਰਨ ਮਰਣ ਕਾਜ ਰਣ ਮਾਂਹੀ, ਸ਼ੌਕ ਨ ਹੋਤਿ ਸੁਹਾਈ।
ਜੇ ਉਤਸਾਹ ਧਰਹਿ ਸੇ ਜੀਤਹਿ, ਭੀਰੂ ਡਰ ਭਜਿ ਜਾਈ॥ ੩੪॥

ਯੁੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੀ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਮਨਾਉਣਾ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਿੱਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਇਰ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੩੪॥

ਉਚਿਤ ਨ ਤੁਮ ਕੋ ਸ਼ੌਕ ਕਰਨਿ ਅਬਿ ਬੈਰੀ ਸਿਰ ਪਰ ਠਾਂਢੇ।
ਬਚੇ ਜੁ ਮਰਿਹੋਂ ਰੋਦਤਿ ਕਰਤੇ, ਜੈ ਉਤਸਾਹਿ ਕਿ ਬਾਢੇ॥ ੩੫॥

ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਖ ਮਨਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਵੈਰੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਚ ਗਏ ਹੋ ਤਾਂ ਰੋਣ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਉਗੇ, ਉਤਸਾਹ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ॥੩੫॥

ਭੀਮਚੰਦ ਧੀਰਜ ਕੁਛ ਕੀਨੀ 'ਸੁਜਸੁ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਹਾਨਾ।
ਮਰੇ ਕੇਸਰੀ ਤੇ ਹਟਿ ਜੈ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਨੀਕ ਨ ਮਾਨਾ॥ ੩੬॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕੁਝ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸੂ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਸਰੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਜੇ ਹੱਟ ਜਾਈਏ, ਇਹ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ॥੩੬॥

ਜੰਗ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਜਹਾਜ ਚੜ੍ਹੇ ਹਮ ਤੂੰ ਕੇਵਟ ਕਰਿ ਪਾਰੀ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਬੀਚ ਡੂਬਤੇ ਲਖੀਅਤਿ ਬਨ ਸਹਾਇ ਬਲ ਭਾਰੀ॥ ੩੭॥

ਜੰਗ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਚੜ੍ਹੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਮਲਾਹ ਬਣ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਡੁੱਬਦੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਰੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੋ॥੩੭॥

ਮੀਏਂ ਅਰੁ ਰਾਣੇ ਬਹੁ ਮਾਰੇ ਅਧਿਕ ਬਹਾਦਰ ਜੇਈ।
ਕਿਸ ਭਰੋਸੇ ਮੈਂ ਉਰ ਉਤਸਾਹੁ ਤੁਝ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਕੋਈ॥ ੩੮॥

ਮੀਏਂ ਅਤੇ ਰਾਣੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰ ਸਨ, ਕਿਸ ਦੇ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂ, ਤੇਰੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਬਾਈ ਧਾਰ ਸ਼ੌਕ ਹੁਇ ਬਾਸਾ, ਨਹਿੰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਛੂਟਾ।
ਨਿਫਲ ਭਯੋ ਉੱਦਮ ਸਭਿ ਕੇਰਾ ਹਿਰਦੈ ਧੀਰਜ ਟੂਟਾ॥ ੩੯॥

ਬਾਈ ਧਾਰ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੌਕ ਨੇ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨਹੀਂ ਛੁਡਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਕੀਤਾ ਸਾਰਾ ਉੱਦਮ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਧੀਰਜ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ॥੩੯॥

ਕੋਨ ਬਦਨ ਲੇ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਜੈ ਹੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਹਯੋ ਮਵਾਸਾ।
ਧਨ ਬਿਨਸਯੋ, ਸੰਬੰਧੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਭੇ, ਰਹੀ ਨ ਕਾਰਜ ਆਸਾ॥ ੪੦॥

ਕਿਹੜਾ ਮੂੰਹ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾਈਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਕੀ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਨ ਗਵਾਇਆ ਹੈ, ਸੰਬੰਧੀ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ॥੪੦॥

ਬਿਦਤਹਿ ਸਗਰੇ ਦੇਸ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ ਜੰਗ ਪਰਾਜੈ ਪਾਈ।
ਯਾਂਤੇ ਲਰਨ ਮਰਨ ਹੀ ਆਛੇ ਅਪਰ ਨ ਬਨਹਿ ਉਪਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੜਨਾ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ॥੪੧॥

ਮੰਡਸਪਤਿ ਮਨ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰੈ, 'ਸਮਝਹਿ ਨਹਿ ਅੱਗਯਾਨੀ।
ਜੇ ਅਬਿ ਕਹੈ, ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਰਿਸਿ ਹੈ ਭਲੀ ਨ ਮਾਨਹਿ ਮਾਨੀ ॥ ੪੨ ॥

ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, 'ਇਹ ਮੂਰਖ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇਗਾ, ਜੇ ਹੁਣ ਕਹਾਂਗਾ ਤੇ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਕਰੇਗਾ, ਹੰਕਾਰੀ ਮੇਰੀ ਭਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇਗਾ ॥੪੨॥

ਮਿਲੇ ਰਹੈ ਅਰ ਹਰੈ ਕ੍ਰਿਤ ਇਨ, ਕਿਮ ਹਾਰੇ ਗੁਰ ਪੂਰਾ।
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸੋ ਜਿਨਹੁ ਪਿਤਾਮਾ ਲਰਤਿ ਰਹਯੋ ਬਡ ਸੂਰਾ ॥ ੪੩ ॥

ਮਿਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਹਾਰ ਜਾਣਗੇ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਾ ਸੀ ॥੪੩॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨਵ ਖੰਡਨ ਮਾਂਹੀ ਸਿਖ ਕਰਿ ਜਸੁ ਵਿਸਤਾਰਾ।
ਤਿਨ ਗਾਦੀ ਪਰ ਬਿਦਤ ਬਿਰਯੋ ਇਹੁ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜੱਸ ਫੈਲਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉੱਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹਨ ॥੪੪॥

ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਰਣ ਕੋ ਭੈਰਵ ਕਰਤਾ, ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਅਰਿ ਮਾਰੇ।
ਅਬਿਲੋ ਇਕ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੈ ਕਰਿ ਨਹਿ ਖਰ ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੪੫ ॥

ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਏ ਹਨ ॥੪੫॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਚਿਤ ਸਮੁਝਿ ਮੋਨ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਰਹਯੋ ਬਿਚ ਭ੍ਰਾਤਾ।
ਅਪਰ ਸਕਲ ਰਣ ਕਰਯੋ ਨ ਚਾਹਹਿ ਭਯੋ ਸਮੂਹਨ ਘਾਤਾ ॥ ੪੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਵੀ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸਮੂਹ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਘਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੪੬॥

ਇਕ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਬੀਰ ਕਟੋਚੀ ਰਹੀ ਹੋਸ ਰਣ ਕੇਰੀ।
ਭੀਮਚੰਦ ਉਰ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਕਰਿ ਉਠੇ ਸਰਬ ਤਿਸੁ ਬੇਰੀ ॥ ੪੭ ॥

ਇਕ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਕਟੋਚੀ ਸੂਰਬੀਰ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਦੀ ਹਵਾਸ ਬਾਕੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਉੱਠ ਪਏ ॥੪੭॥

ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਗਨ ਘਾਇਲ ਪਰੇ ਪੀਰ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਕੇਤਿਕ ਰੁਦਤਿ ਸੰਬੰਧੀ ਮਰਿਗੇ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸ਼ੋਕ ਉਪਾਵੈ ॥ ੪੮ ॥

ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਘਾਇਲ ਪਦੇ ਪੀੜ ਨਾਲ ਕੁਰਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਈ ਰੋਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੪੮॥

ਗਈ ਗਿਰਨਿ ਮਹਿੰ ਸੁਧ 'ਗਨ ਮਰਿਗੋ' ਪਰਯੋ ਪੀਟਨਾ ਭਾਰੀ।
ਕੇਸ ਉਖਾਰਤਿ ਰੁਦਤਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਤੇ ਨਾਰੀ॥ ੪੯॥

ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਪਹਾੜੀਏ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰੀ ਪਿੱਟਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕੇਸ ਉਖਾੜਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਰੋਂਦੀਆਂ ਸਨ॥੪੯॥

ਜਸਵਾਰੀ ਕੇ ਸੁਧਿ ਜਬਿ ਪਹੁੰਚੀ ਗਨ ਰਾਨੀ ਮਿਲਿ ਰੋਵੈਂ।
ਹਾਹਾਕਾਰ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਉਚਰੈਂ ਦ੍ਰਿਗ ਜਲ ਤੇ ਪਟ ਧੋਵੈਂ॥ ੫੦॥

ਜਸਵਾਰੀਏ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਦ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਰਾਣੀਆਂ ਮਿਲ ਕੇ ਰੋਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹਾਹਾਕਾਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਵਗ-ਵਗ ਕੇ ਕੱਪੜੇ ਧੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੫੦॥

ਕਹਿੰ ਲੋ ਕਹੈਂ ਸ਼ੋਕ ਵਧਿ ਗਿਰ ਗਨ ਰੋਦਤਿ ਬਾਇਸ ਧਾਰਾ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਕਹੈਂ ਮੰਦਮਤਿ ਦੇਤਿ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਗਾਰਾ॥ ੫੧॥

ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਾਂ ਕਿ ਏਨਾ ਦੁੱਖ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਰੋਂਦੇ ਸਨ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ॥੫੧॥

ਇਮ ਮਸਲਤ ਕਰਿ 'ਲਰੈਂ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਕਰਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਆਗੇ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੁਛ ਕਰਿਕੈ ਸੁਪਤੇ ਸੁਮ ਤੇ ਨਾਹਿਨ ਜਾਗੇ॥ ੫੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਕਰਾਂਗੇ। ਕੁਝ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ, ਬਕਾਵਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਾਗੇ ਨਹੀਂ॥੫੨॥

ਪਹੁੰਚੀ ਸੁਧਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਕਟ ਇਹੁ ਕਰੇ ਸਿੰਘ ਸਵਧਾਨਾ।
'ਵਹਿਰ ਲੋਹਗੜ ਤੇ ਕਰਿ ਮੁਰਚੇ ਹਤਹੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ'॥ ੫੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਵੀ ਇਹ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਲੋਹਗੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾ ਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ'॥੫੩॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਡ ਜੋਧਾ ਕਰੀ ਅਧਿਕ ਤਕਰਾਈ।
ਦੂਰ ਦੂਰ ਕਰਿ ਮੁਰਚੇ ਬੰਦੀ ਜਹਿੰ ਬੈਠੇਂ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੫੪॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵੱਡੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੇ ਬੜੀ ਤਕੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ॥੫੪॥

ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਤੇ ਘਾਇਲ ਸੁਖ ਲਹਿੰ ਮਿਲੇ ਘਾਵ ਤਤਕਾਲਾ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿਤੇ ਜੋ ਨਿਤ ਰਖਹਿ ਸੁਖਾਲਾ॥ ੫੫॥

ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਸਿੰਘ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਨਾਲ ਰਾੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੁਰਤ ਜ਼ਖਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਉਹ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋਖਿਆਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ॥੫੫॥

ਇਮ ਦੁਇ ਦਿਸਿ ਤੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਜਾਮਨਿ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਈ।

ਕੁਛਕ ਗਰਬ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਉਪਜਯੋ ਹਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੫੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੇ ਜਦ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਕੁਝ-ਕੁਝ ਹੱਕਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ ਹਨ॥੫੬॥

ਸੋ ਨ ਸਹਯੋ ਗੁਰ ਅਵਗੁਨ ਮਨ ਮੋ, ਜਾਗੇ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਜੋਧਾ।

ਸੰਖ ਨਗਾਰੇ ਬਜੇ ਘਨੇ ਤਬਿ ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਵਧਿ ਕ੍ਰੋਧਾ॥ ੫੭॥

ਉਹ ਔਗੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਯੋਧੇ ਜਾਗ ਪਏ। ਬਹੁਤ ਸੰਖ ਅਤੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜੇ, ਵਿਰ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਯੋਧੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਵਧੇ॥੫੭॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਅਠਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣੱਤੀਵਾਂ

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੰਗ

ਦੌਹਰਾ- ਸੰਘਰ ਕੇ ਉਤਸਾਹ ਉਰ ਜੋਧਾ ਬਨੇ ਸੁਚੇਤ।

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨੇ ਸਕਲ ਤਨ ਤਜਾਰੀ ਬਨ ਰਨ ਹੇਤੁ॥ ੧॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਉਤਸਾਹ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਯੋਧੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ। ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ॥੧॥

ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ-ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਭੇਜੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਾ। ਬਜੇ ਦੁੰਦਭੀ ਧੌਸ ਤੇ ਦੀਹ ਨਾਦਾ।

ਕਰੀ ਕੋਟ ਕੇ ਅੱਗੂ ਮੈਂ ਓਟ ਗਾਢੀ। ਪਦਾਂਤੀ ਸਬੈ ਸਿੰਘ ਹੈ ਚੌਪ ਬਾਢੀ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਨਗਾਰੇ, ਧੌਸੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਵੱਜ ਉੱਠੇ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੱਡੀ ਓਟ ਬਣਾ ਲਈ, ਪੈਦਲ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਓਟ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਲਾਸ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ॥੨॥

ਉਤੈ ਜੀਨ ਪਾਏ ਪਹਾਰੀਨ ਸੈਨਾ। ਭਏ ਤਜਾਰ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਜੁੱਧ ਐਨਾ।

ਕਟੋਚੀ ਬਡੇ ਓਤਸਾਹੰ ਧਰੰਤਾ। ਕਰਾਚੇਲ ਪਾਯੋ ਗਰੇ ਓਜਵੰਤਾ॥ ੩॥

ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ। ਕਟੋਚੀ ਬੜਾ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗਲ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਪਾ ਲਈ, ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ॥੩॥

ਕਸੀ ਢਾਲ ਕੰਧੇ ਬਡੀ ਮੋਲ ਕੇਰੀ। ਭਰੇ ਤੀਰ ਭਾਥਾ ਪਿਖੇ ਤਾਂਹਿ ਬੇਰੀ।

ਲਿਯੋ ਚਾਂਪ ਭਾਰੀ ਬਡੇ ਡੀਲ ਜਾਂਹੀ। ਬਲੀ ਦੀਹ ਵਾਰੋ ਚਲਯੋ ਜੰਗ ਮਾਂਹੀ॥੪॥

ਬੜੀ ਕੀਮਤੀ ਢਾਲ ਉਸ ਮੋਢੇ 'ਤੇ ਕੱਸ ਲਈ, ਜਿਹੜਾ ਭੱਥਾ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ

ਇਕ ਭਾਰੀ ਧਨੁੱਖ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਡੀਲ ਡੋਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਰ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਲ ਚਲਿਆ ॥੪॥

ਮਿਲਜੋ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਈ ਧੀਰ ਬੋਲਾ। 'ਪਿਖੇ ਜੁੱਧ ਮੇਰੇ ਕਰੋ ਨਾਹਿ ਹੋਲਾ।
ਰਹੋ ਪੀਠ ਪੈ ਡੀਠ ਹੈ ਸੈਨ ਪੁਰੋ। ਪਲਾਵੈ ਨਹੀਂ ਜਜੋਂ ਤਥਾ ਘੇਰਾ ਫੇਰੋ' ॥੫॥

ਜਦ ਭੀਮ ਚੰਦ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਹੋਲ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖੋ। ਸੈਨਾ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹੋ ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਪੁਰੋ, ਸੈਨਾ ਭੱਜੇ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੇਰਾ ਪਾਈ ਰੱਖੋ" ॥੫॥

ਇਮੰ ਭਾਖਿਕੈ ਚਾਂਪ ਆਪੰ ਟੰਕਾਰਾ। ਸਰੰ ਸੰਧਿਕੈ ਚੌਪ ਸੰਗੈ ਪ੍ਰਹਾਰਾ।
ਲਏ ਟੋਲ ਜੋਧਾਨ ਕੇ ਬੋਲਿ ਐਸੇ। 'ਕਰੋਂ ਆਜ ਕਾਜੰ ਜਸੰ ਪਾਇ ਜੈਸੇ' ॥੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਟੁਟਕਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਤੀਰ ਰੱਖ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਜੋਧਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ" ॥੬॥

ਪਰਾਜੈ ਭਈ, ਮੈਲ ਲਾਰੀ ਮਹਾਨੀ। ਪਖਾਰੋਂ ਭਲੇ ਬੀਰ ਕੈ ਓਜ ਪਾਨੀ।
ਹਟੋਂ ਨ ਪਿਛਾਰੀ, ਚਲੋਂ ਸਾਮੁਹਾਈ। ਰਹੈ ਜੋਨ ਆਗੇ ਮਹਾਂ ਦੁੱਬ ਪਾਈ ॥੭॥

ਹਾਰ ਹੋਈ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਦਾਗ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾਗ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਬਲ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਵਾਂਗਾ। ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਹਟੋ, ਅੱਗੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚਲੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਰਹੇਗਾ, ਬਹੁਤ ਧਨ ਪਾਵੇਗਾ ॥੭॥

ਮਰੈ ਜੰਗ ਮੈਂ ਦੇਵ ਲੋਕੈਂ ਪਧਾਰੈ। ਰਹੈ, ਕੀਰਤੀ ਲੇ ਭਲੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮਾਰੈ।
ਕਰੇ ਤਜਾਰ ਤੋੜੇ ਸਮੂਹੰ ਧੁਖਾਏ। ਬਰੂਦੰ ਸੁ ਗੋਰੀ ਪਲੀਤੇ ਮਿਲਾਏ ॥੮॥

ਜਿਹੜੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰਨਗੇ ਉਹ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ, ਜੇ ਬਚੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਲੈਣਗੇ।" ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤੋੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਧੁਖਾਏ ਤੇ ਬਰੂਦ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਪਲੀਤੇ ਮਿਲਾਏ ॥੮॥

ਗਜੰ ਸੰਗ ਠੋਕੀ ਧਰੀ ਕੰਧ ਚਾਲੇ। ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੜੀ ਕੋ ਗਏ ਆਲਬਾਲੇ।
ਪਦਾਂਤੀ ਸਚੂਰੰ ਮਿਲੇ ਸੰਗ ਜੋਧਾ। ਪਰਾਜੇ ਭਈ ਤੇ ਰਿਦੈ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੯॥

ਗਜਾਂ ਨਾਲ ਠੋਕ ਕੇ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਘੇਰਾ ਪਾਏ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੜੀ ਵੱਲ ਗਏ। ਪੈਦਲ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਯੋਧੇ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲੇ, ਹਾਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੯॥

ਇਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਬਰੇ ਮੋਰਚਾ ਮੈਂ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਕਸੀ ਭਾਰਿ ਗੋਰੀ ਸੁ ਤਾਂ ਮੈਂ।
ਪੁਖੇ ਪੁੰਜ ਤੋੜੇ ਕਲੀ ਆਛ ਹੋਈ। ਜੜੇ ਹੈਂ ਕਲਾ ਪੈ ਲਿਯੋ ਮੋੜ ਸੋਈ ॥੧੦॥

ਏਧਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕੱਸ ਲਈਆਂ। ਤੋੜੇ ਧੁਖਦਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੰਗਾ ਗੁਲ ਆ ਗਿਆ। (ਤੋੜਾ ਧੁਖਕੇ ਜੇ ਨਾਲ ਗੁਲ ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਕਲਾ ਉੱਤੇ ਜੜ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥

ਪਲੀਤੇ ਜਮਾਏ ਸਿਰੰਪੋਸ਼ ਖੋਲੇ। ਰਵਾਂਦਸਤ ਕੀਨੀ ਤਜੇ ਅੱਗੂ ਓਲੇ।
ਕਰੀ ਸ਼ਿਸਤ ਆਗੇ ਜਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਆਵੈਂ। ਡੰਭੇ ਤਾਤਕਾਲੰ ਤੜਾਕੇ ਉਠਾਵੈਂ ॥੧੧॥

ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਲੇ ਸਨ ਉਹ ਛੱਡ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਥਾਵਾਂ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਿਧਰ ਵੈਰੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੁਰਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜਾਕ ਤੜਾਕ ਕਰਕੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੧੧॥

ਤੁਫੰਗੀ ਚਲੀ ਆਵਤੇ ਸਾਮ੍ਹਾਈ। ਕਰੇ ਬੇਗ ਗੋਰੀ ਮਹਾਂ ਸੁੰਕ ਪਾਈ।

ਅਜਾਨ ਸੁਜਾਨ ਤਜੈ ਜੋਨ ਕੋਨਾ। ਲਗੀ ਏਕ ਚਾਹੈ ਹਤੈ ਪ੍ਰਾਨ ਤੋਨਾ ॥੧੨॥

ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੂਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚਲੇ ਗਈਆਂ। ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਗੋਲੀ ਛੱਡਦਾ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਬਸ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਹਲਾਹਾਲ ਬੋਲੇ ਕਰਜੇ ਹੇਲ ਧਾਈ। ਮਨੋ ਸੈਲ ਹੂੰ ਪੈ ਘਟਾ ਢੂਕਿ ਆਈ।

ਪਲੀਤੇ ਛਟਾ ਜ਼ਾਲਮਾਲਾ ਉਠਾਲੇ। ਚਲੇ ਪੁੰਜ ਗੋਰੀ ਕਿ ਓਰੇ ਕਰਾਲੇ ॥੧੩॥

ਹਲਾਹਾਲ ਬੋਲਦੇ ਭੱਜ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘਟਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਈ ਸੀ। ਪਲੀਤਿਆਂ ਰੂਪੀ ਅਗਨੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਦੂਰੋਂ ਉੱਠਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਗੜ੍ਹੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਉਠੀ ਧੂਮ ਧਾਰਾ ਚਮੁੰ ਓਰ ਹੋਈ। ਭਯੋ ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਡਰੇ ਭਾਜ ਕੋਈ।

ਤੜਾਕੇ ਮਨਹੁੰ ਗਾਜ ਹੈ ਬਾਰ ਬਾਰੀ। ਗਿਰੈਂ ਬਿੱਛ ਜੋਧਾ ਮਚੀ ਮਾਰ ਭਾਰੀ ॥੧੪॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਣ ਨਾਲ ਧੂੰਏਂ ਦੀ ਇਕ ਸੰਘਣੀ ਧਾਰ ਉੱਠੀ ਤੇ ਉਹ ਸੈਨਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ, ਕਈ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਜੋ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੜਾਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਉਹ ਬਿਜਲੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਰੂਪੀ ਬਿੱਛ ਡਿੱਗਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧੪॥

ਉਭੈ ਓਰ ਤੇ ਜ਼ਾਲ ਬੋਨਾ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ। ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਕਸੈਂ, ਹਾਥ ਪੈ ਟੇਕਿ ਮਾਰੈਂ।

ਲਗੈ ਅੰਗ ਮੈਂ ਤੋੜ ਫੋੜੈ ਬਿਹੰਡੈ। ਗਿੜੈ ਦਾੜ ਭੂ ਮੈਂ ਫੁਟੇ ਤੁੰਡ ਮੁੰਡੈ ॥੧੫॥

ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਤੁਰਤ ਕੱਸ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਗੋਲੀਆਂ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਭੰਨ ਦਿੰਦੀਆਂ ਤੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਧੜੈਂ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਫਟ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੫॥

ਹੁਤੇ ਮੋਰਚੇ ਅੱਗੂ ਬੰਧੇ ਜਿਥਾਈ। ਘਨੋ ਲੋਹ ਬਾਜਯੋ ਤਹਾਂ ਧੂਮ ਪਾਈ।

ਭਯੋ ਢੋਇ ਭਾਰੋ, ਜੁਟੇ ਬੀਰ ਬੰਕੇ। ਲਗੇ ਢੋਲ ਧੋਸਾਨਿ ਪੈ ਬਿੰਦ ਡੰਕੇ ॥੧੬॥

ਜਿੱਥੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਮੋਰਚੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਲੋਹਾ ਖੜਕਿਆ ਤੇ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਪੈ ਗਈ। ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਹੋਈ, ਥਾਂਕੇ ਵੀਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਢੋਲਾਂ ਅਤੇ ਨਗਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਡੰਕੇ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਲਲਕਾਰੇ ਭਟ ਪੁੰਜ ਕਟੋਚੀ 'ਕਿਤ ਕਾਤੁਰ ਹੁਇ ਤ੍ਰਾਸੇ।

ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਥੋੜੇ ਅਬਿ ਰਹਿਗੇ ਪਹਿਲੇ ਜੰਗ ਬਿਨਾਸੇ ॥੧੭॥

ਫਿਰ ਕਟੋਚੀਏ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ, "ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਕਿਉਂ ਡਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਪਹਿਲੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੧੭॥

ਹੇਲ ਘਾਲਿ ਅਬਿ ਲੇਹੁ ਮੋਰਚਾ ਦਿਹੁ ਨਿਕਾਲ ਬਲ ਪਾਯੋ।

ਦੁਗਨ ਦਰਬ ਕੋ ਮਨਸਬ ਕਰਿਹੈਂ ਬਨਹੁ ਸੂਰ ਜਸੁ ਛਾਯੋ ॥੧੮॥

ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਮੋਰਚਾ ਮਾਰ ਲਵੋ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦੇਵੋ, ਦੁਗਣਾ ਧਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਬਣੋ ਤਾਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਡਾ ਜੱਸ ਛਾ ਜਾਵੇ" ॥੧੮॥

ਕਹਯੋ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਭਟ ਗਨ ਸੋ ਅੱਗੂ ਆਪ ਹੀ ਚਾਲਾ।
ਖਪਰਾ ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਲੀਨਸਿ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਬਿਸਾਲਾ॥ ੧੯॥

ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਲਏ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਉਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੜਾ ਸਖਤ ਸੀ॥੧੯॥

ਐਚਿ ਐਚਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਛੋਰਹਿ ਬਾਨ ਮਹਾਂਨੇ।
ਸੁਭਟ ਬਲੀ ਕੇ ਕਰ ਤੇ ਚਲਿ ਚਲਿ ਬੀਧਤਿ ਪਾਰ ਪਰਾਨੇ॥ ੨੦॥

ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਹੋ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਵੱਡੇ ਬਲਵਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਚਲਿਆ ਤੀਰ ਜਿਸ ਦੇ ਵੀ ਵੱਜਦਾ ਪਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਸੀ॥੨੦॥

ਲਗੇ ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਜਬਿਹੂੰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਕੇ,
ਹੇਲਾਘਾਲ ਧਕੇਲਤਿ ਬਲ ਤੇ ਰਹੇ ਨ ਕਜੋਹੂੰ ਰੋਕੇ॥ ੨੧॥

ਜਦ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵੱਜਦੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੇਖੇ ਕਿ ਕਟੋਚੀਆ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਬੜੇ ਬਲ ਨਾਲ ਧੱਕਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੨੧॥

ਜ਼ੋਰ ਮੋਰਚੇ ਪਰ ਬਹੁ ਦੈ ਕੈ ਸਿੰਘ ਨਿਕਾਸਨਿ ਕੀਨੇ।
ਕੋ ਮਰਿ ਗਏ, ਭਏ ਕੋ ਘਾਇਲ, ਕਿਨਹੁੰ ਓਟ ਗਢ ਲੀਨੇ॥ ੨੨॥

ਮੋਰਚੇ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਈ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਕਈ ਘਾਇਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਖਤ ਓਟ ਲਈ ਹੈ॥੨੨॥

ਸਹਿ ਨ ਸਕਯੋ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਕਸਿ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰੀ।
ਚੰਚਲ ਤੁਰਾ ਨਚਾਵਤਿ ਗਵਨਜੋਂ ਤਕਹਿ ਦਾਵ ਮਤਿ ਭਾਰੀ॥ ੨੩॥

ਫਿਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਯੋਧਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕੱਸ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੂਝ ਨਾਲ ਦਾਅ ਤੋਂਕਿਆ॥੨੩॥

ਇਤ ਉਤ ਹਯ ਕੋ ਫੇਰਿ ਨੇਰ ਕਿਯ ਪਿਖਿ ਕਟੋਚ ਲਲਕਾਰਾ।
'ਮੂਢ ਖਰੋ ਰਹੁ ਲੇਹੁ ਅਬੈ ਫਲ, ਤੈਂ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਮਾਰਾ'॥ ੨੪॥

ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫੇਰ ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਟੋਚ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲਲਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ, 'ਹੇ ਮੂਰਖਾ! ਹੁਣ ਖੜਾ ਰਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਣ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ'॥੨੪॥

ਕਰਤਿ ਕੁਵਾਇਦ ਫੇਰਯੋ ਘੋੜਾ ਤਕਿ ਸੁੱਤੁ ਤਨ ਮਾਰੀ।
ਪੁਖਤਿ ਪਲੀਤਾ ਉਠਯੋ ਤੜਾਕਾ ਗੋਰੀ ਸੁੰਕਿ ਸਿਧਾਰੀ॥ ੨੫॥

ਫਿਰ ਕੁਵਾਇਦ ਕਰਕੇ ਘੋੜਾ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ। ਫਿਰ ਪਲੀਤਾ ਪੁਖਾ ਕੇ ਤੜਾਕਾ ਉਠਿਆ ਤੇ ਸੂਕਦੀ ਹੋਈ ਗਲੀ ਚਲੇ ਗਈ॥੨੫॥

ਲਖਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਤੁਪਕ ਤਕੀ ਮੁਹਿ ਚੰਚਲ ਕੀਨ ਤੁਰੰਗਾ।
ਬਚਯੋ ਆਪ ਜਮ ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਨੋ ਗੁਲਕਾ ਲਗੀ ਨ ਅੰਗਾ॥ ੨੬॥

ਜਦ ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਨੇ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਗੋਲੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾ ਕੇ ਮਾਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਫੋਰਨ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੰਚਲ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਜਮ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਮਾਨੋ ਗੋਲੀ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ॥੨੬॥

ਹਯ ਕੀ ਗ੍ਰੀਵ ਲਗੀ ਦੜ ਗਿਰ ਗਾ ਉਤਰਿ ਕਟੋਚਿ ਸੰਭਾਰਾ।
ਭਯੋ ਪਦਾਂਤੀ ਤਉ ਚਾਂਪ ਗਹਿ ਧਰਿ ਧਨੁ ਮਹਿੰ ਸਰ ਮਾਰਾ॥ ੨੭॥

ਪਰ ਉਹ ਗੋਲੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਧੋਣ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਦੜ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤੇ ਕਟੋਚ ਨੇ ਉਸ ਉਪਰੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਫਿਰ ਧਨੱਖ ਫੜ ਕੇ ਪੈਦਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਧਨੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਰ ਰੱਖ ਕੇ ਮਾਰਿਆ॥੨੭॥

ਭੀਮਚੰਦ ਅਵਿਲੋਕਯੋ ਹਯ ਮ੍ਰਿਤੁ ਭਯੋ ਆਪ ਕੁਛ ਆਗੇ।
ਸਭਿ ਬੀਰਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਨਿ ਕੀਨਾ 'ਪਹੁੰਚਯੋ ਦੇਰ ਲਾਗੇ॥ ੨੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਦ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਘੋੜਾ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਕੁਝ ਅੱਗੇ ਆਇਆ। ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, 'ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚੋ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਵੋ॥੨੮॥

ਅਰਯੋ ਨਰਿੰਦ ਘੁਮੰਡਚੰਦ ਰਣ ਹੂਜਹਿ ਸਕਲ ਸਹਾਈ।
ਕਿਸਹੁੰ ਦਿਲਾਸਾ ਕਿਸਹੁੰ ਰਿਸ ਕਰਿ ਆਗੇ ਧਰਿ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੯॥

ਰਾਜਾ ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ।' ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ॥੨੯॥

ਇਤ ਤੇ ਉਮਡਿ ਖਾਲਸਾ ਸਨਮੁਖ ਤਜੇ ਤੀਰ ਅਰੁ ਗੋਰੀ।
ਹੇਲੇ ਪਰ ਹੇਲਾ ਬਡ ਘਾਲਯੋ ਰੁਪੇ ਕੋਪ ਦੁਇ ਓਰੀ॥ ੩੦॥

ਏਧਰ ਸਿੰਘ ਉਮਡ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ, ਹੱਲੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੇ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ॥੩੦॥

ਪਰਯੋ ਜੋਰ ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰਾ ਲਾਗੇ ਫਿਰਨ ਪਹਾਰੀ।
ਤਬਿ ਲਲਕਾਰ ਕਟੋਚੀ ਬੈਠਯੋ ਲੇ ਕੁਛ ਓਟ ਅਗਾਰੀ॥ ੩੧॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਨ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਕਟੋਚੀਏ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ॥੩੧॥

ਤਰਕਸ਼ ਤੇ ਸਰ ਕਾਢ ਬਖੇਰੇ, 'ਉਠੋਂ ਨ ਹਟ ਹੋਂ ਪਾਛੇ'।
ਤਬਿ ਗੁਲੇਰੀਆ ਆਦਿ ਸੈਲਪਤਿ ਅਰਯੋ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਆਛੇ॥ ੩੨॥

ਭੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਕੱਢ ਕੇ ਬਖੇਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਨਾ ਉਠਾਂਗਾ ਨਾ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਂਗਾ' ਫਿਰ ਗੁਲੇਰੀਆ ਆਦਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ, ਵੇਖ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੜ ਗਏ॥੩੨॥

ਲੈ ਲੈ ਸੁਭਟ ਪਰੇ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਮਾਰ ਮਚੀ ਇਕਸਾਰਾ।
ਗਿਰਹਿੰ ਮਰਹਿੰ ਦੜ ਪਰਹਿੰ ਧਰਾ ਪਰ, ਘਾਇਲ ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰਾ॥ ੩੩॥

ਉਹ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਮਾਰ ਮੱਚੀ, ਡਿੱਗਦੇ ਮਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਧੜੈਂ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਘਾਇਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਦੀਰਘ ਬਲ ਘਾਲਜੋ ਸਿੰਘਨ ਪਰ ਠਹਿਰ ਨ ਸਕਹਿੰ ਜੁਝਾਰੇ।

ਤਜਜੋ ਮੋਰਚਾ ਬਰੇ ਲੋਹਗੜ, ਕੋ ਥਿਰ ਦ੍ਰਾਰ ਅਗਾਰੇ॥ ੩੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਯੋਧੇ ਅੱਗੇ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਉਹ ਮੋਰਚੇ ਛੱਡ ਲੋਹਗੜ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਕਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ॥੩੪॥

ਬਹੁਰ ਨਿਕਟ ਕਰਿ ਹੇਲਾ ਘਾਲਣ, ਰੁਪਜੋ ਘਮੰਡੈ ਚੰਦੰ।

ਬਾਨ ਸੜਾਸੜ ਫੋਰਤਿ ਸਨਮੁਖ ਦੁਕੇ ਆਨਿ ਭਟ ਬਿੰਦੰ॥ ੩੫॥

ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸੜਾਕ ਸੜਾਕ ਕਰਕੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ॥੩੫॥

ਸਰਬ ਗਿਰੀਸ਼੍ਰ ਰਭੀਮਚੰਦ ਜੁਤਿ ਓਰੜਿ ਗੜ ਪਰ ਆਏ।

ਸੇਲੇ, ਤੋਮਰ, ਤੀਰਨ, ਤੁਪਕਾਂ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਬਰਖਾਏ॥ ੩੬॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਸਹਿਤ, ਉਮਡ-ਉਮਡ ਕੇ ਲੋਹਗੜ ਵੱਲ ਆਏ, ਭਾਲੇ, ਨੇਚੇ, ਤੀਰ, ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਕਰੇ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਬਹੁ ਤਬਿ ਹੀ ਥਿਰੇ ਲੋਹਗੜ ਮਾਂਹੀ।

ਨਿਕਸਨ ਦੇਤਿ ਨ ਵਹਿਰ ਕਟੋਚੀ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਪਾਹੀ॥ ੩੭॥

ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਉਹ ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਏ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ, ਕਟੋਚੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ॥੩੭॥

ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਮਰੇ ਪਰੇ ਨਹਿੰ ਦੀਖਹਿੰ ਕੂਕਰ ਜੰਬੁਕ ਖਾਏ।

ਹੜ ਹੜ ਹਸੈਂ ਮਸਾਨ ਜੁੱਧ ਬਲ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠਿ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੩੮॥

ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ, ਕੋਈ ਵੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੁੱਤੇ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੜ ਹੜ ਕਰਕੇ ਮਸਾਣ ਹੱਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਧੁਖ-ਧੁਖ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੩੮॥

ਕਹੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਬਡ ਘਮਮਾਨਾ ਭਯੋ ਜੁੱਧ ਤਬਿ ਘੋਰਾ।

ਘਾਲਿ ਘਮੰਡ ਘਮੰਡਚੰਦ ਬਹੁ, ਲੱਜਤਿ ਮੁਖਿ ਨਹਿੰ ਮੋਰਾ॥ ੩੯॥

ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਾਂ ਵੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਨੇ ਘੁਮੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ ਤੇ ਲੱਜਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਪਿਛਾਂਹ ਨਾ ਮੋੜਿਆ॥੩੯॥

ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚਤਿ ਅਰੁ ਗਾਵਤਿ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਰਨ ਹੇਰਾ।

ਕਾਕ ਕੰਕ ਕੀ ਕੂਕੈਂ ਕੂਕੀ ਸੁਨੀਅਤਿ ਭੀਮ ਬਡੇਰਾ॥ ੪੦॥

ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨੱਚਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਕੂਕਾਂ ਕੂਕਦੀਆਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੪੦॥

ਗਿੱਧ ਬਿੱਧ ਮੰਡਰਾਵਤਿ ਪੁੰਜੈ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਹਿ ਬਹੁ ਚਾਲਾ।

ਫਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨਨ ਕੇ ਪਟ ਫਰਰੇ ਰਹਿ ਗਏ ਬਾਂਸ ਬਿਸਾਲਾ॥ ੪੧॥

ਬਹੁਤ ਗਿਰਝਾਂ ਮੰਡਲਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਬਹਿ ਚਲਿਆ ਸੀ। ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਢੱਕੇ ਵੀ ਢੱਟ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਕੇਵਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਾਂਸ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ॥੪੧॥

ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਜੋਧਾ ਤਬਿ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਓਜ ਬਡੇਰਾ।

ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਘਾਇਲ ਹੈ ਕੈ, ਥਕਯੋ ਬੋਲ ਬਹੁ ਟੇਰਾ ॥ ੪੨ ॥

ਯੋਧੇ ਫਿਰ ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾਈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯੋਧੇ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵੀ ਥੱਕ ਗਏ ॥੪੨॥

ਪਰੇ ਸਸਤ੍ਰੁ ਗਨ ਬਿਖਰੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਾ।

ਖੜਗ, ਸਿਪਰ, ਜਮਧਰ ਬਹੁ ਖੰਜਰ ਕਿਤਿਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤਨ ਸੰਗਾ ॥ ੪੩ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਸਤਰ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ, ਬਰਛੇ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ, ਕਟਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖੰਜਰਾਂ ਖਿਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਏ ਸਨ ॥੪੩॥

ਮਰੇ ਤੁਰੰਗ ਪਰੇ ਜੁਤਿ ਜੀਨਨਿ ਤਰ ਉਪਰ ਗਨ ਲੋਥਾਂ।

ਕਿਤਿਕ ਸਊਰ ਮਰੇ ਅਸੁ ਛੂਛੇ ਦੋਰਤਿ ਪਗ ਤੇ ਪੋਥਾ ॥ ੪੪ ॥

ਮਰੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਕਾਠੀਆਂ ਸਹਿਤ ਪਏ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਲੋਥਾਂ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤੇ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਸਵਾਰ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਖਾਲੀ ਘੋੜੇ ਚੜਦੇ ਹੋਏ ਲੰਮੀਆਂ ਪਈਆਂ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਸਨ ॥੪੪॥

ਸਗਰੇ ਬਾਸੁਰ ਮਚੀ ਲਗਾਈ ਭਾ ਤਬਿ ਸੰਧਯਾ ਕਾਲਾ।

ਉਠਨ ਲਗਯੋ ਜਬਿ ਨ੍ਰਿਪਤ ਕਟੋਚੀ ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗ ਕਰਾਲਾ ॥ ੪੫ ॥

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੜਾਈ ਮੱਚੀ ਰਹੀ ਤਦ ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਰਾਜਾ ਕਟੋਚੀ ਉੱਠਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲੀਆਂ ॥੪੫॥

ਬਚਯੋ ਮਰਣ ਤੇ ਘਾਇਲ ਹੈ ਕਰਿ ਪੁਨ ਤਤਕਾਲ ਪਲਾਯੋ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਬਿ ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਥਕਤਿ ਲੋਹ ਬਰਖਾਯੋ ॥ ੪੬ ॥

ਰਾਜਾ ਕਟੋਚੀਆਂ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਗਿਆ, ਪਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਤ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਫਿਰ ਪਹਾੜੀਏ ਵੀ ਹਟ ਗਏ, ਲੋਹਾ ਬਰਖਾਉਂਦੇ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ ॥੪੬॥

ਭੀਮਚੰਦ ਮੁਰਝਾਵਤਿ ਮੂਰਖ ਹਟਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਨਿਜ ਡੇਰੇ।

ਸੰਗ ਘਮੰਡਚੰਦ ਲੇ ਘਾਇਲ ਚਿੰਤਾ ਧਰਤਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ੪੭ ॥

ਮੂਰਖ ਭੀਮ ਚੰਦ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਪਹੁੰਚਾ, ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀ ॥੪੭॥

ਸਗਲ ਚਮ੍ਰੁ ਜੀਵਤਿ ਜੋ ਬਚ ਰਹਿ ਥਕਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਏ।

ਘਾਯਲ ਕੇਤਿਕ ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਦੁਖ ਬਿਕੁਲਾਏ ॥ ੪੮ ॥

ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਜਿਉਂਦੀ ਬਚੀ ਸੀ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਕੇ ਆਈ। ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਹੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ ਸਨ ॥੪੮॥

ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੰਗ ਰੰਗ ਮਹਿੰ ਰੰਗੇ ਤਨ ਪਰ ਜਮਜੋ ਬਿਸਾਲਾ।

ਪਰੇ ਕਰਾਹੈਂ ਮਾਰ ਮਚੀ ਬਹੁ ਕਰਿ ਪਗ ਟੁਟੇ ਕਰਾਲਾ॥ ੪੯॥

ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਤਨ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਲਹੂ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜ਼ਖਮੀ ਪਏ ਕਰਾਹ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਰਾਰੀ ਮਾਰ ਪਈ ਸੀ ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਟੁੱਟ ਗਏ ਸਨ॥੪੯॥

ਇਤ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕਰੇ ਸੰਭਾਲਨਿ ਘਾਇਲ ਮੰਚਨ ਪਾਏ।

ਮਰੇ ਜਿਤਿਕ ਸੁਰ ਲੋਕ ਪਧਾਰੇ ਦਾਹ ਕਰੇ ਇਕ ਬਾਏਂ॥ ੫੦॥

ਏਧਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਭ ਘਾਇਲ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਮੰਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲੰਮੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਹੜੇ ਮਰੇ ਸਨ ਉਹ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ॥੫੦॥

ਪੌਰ ਲੋਹਗੜ ਬਜਹਿ ਨਗਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਵੈਂ।

ਜਿਨ ਕੇ ਮੋਹ ਨ ਸੋਕ ਕਹਾਂ ਹੁਇ, ਸਿੱਖੀ ਸਦਾ ਕਮਾਵੈਂ॥ ੫੧॥

ਲੋਹਗੜ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੋਹ ਜਾਂ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੫੧॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਗਮਨੇ ਕੇਤਿਨ ਦਰਸਨ ਕੀਨਾ।

ਅਪਰ ਲੋਹਗੜ ਮਹਿੰ ਦਿਢ ਬਾਸਹਿੰ ਗੁਰ ਪਗ ਮਹਿੰ ਚਿਤ ਦੀਨਾ॥ ੫੨॥

ਕਈ ਸਿੰਘ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ। ਹੋਰ ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤ ਲਾਇਆ ਸੀ॥੫੨॥

ਜੁੱਧ ਬਾਰਤਾ ਸਰਬ ਸੁਨਾਈ 'ਅੱਜ ਕਟੋਚੀ ਰੋਹਾ।

ਪੁੰਜ ਹੇਲ ਘਾਲਜੋ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਜਜੋ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹਾ॥ ੫੩॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੁੱਧ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੀ ਸੁਣਾਈ, "ਅੱਜ ਕਟੋਚੀ ਬੜਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੱਲੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਵੱਜਿਆ॥੫੩॥

ਰਹਜੋ ਪ੍ਰਬਲ ਜਬਿ ਉਠਨਿ ਲਗਜੋ ਤਹਿੰ ਗੁਲਕਾ ਲਗੀ ਕਿਬਾਈਂ।

ਜੋਧਾ ਪੁੰਜ ਸੰਗ ਲੇ ਗਮਨਜੋਂ ਗਏ ਮੂਢ ਪਛੁਤਾਈਂ॥ ੫੪॥

ਕਟੋਚੀ ਅੱਜ ਸਿੰਘਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬਲ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜਦ ਉੱਠਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਉਸਦੇ ਇਕ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਯੋਧੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਇਆ ਹੈ॥੫੪॥

ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਘਾਇਲ ਸਿੰਘ ਭਏ ਬਹੁ, ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਪਠਵਾਵੈਂ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਤਨ ਪੀਰਾ ਹਰੀਅਹਿ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ਬਚਾਵੈਂ॥ ੫੫॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਭੇਜੋ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਵੋ'॥੫੫॥

ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਕੋ ਦੇ ਧੀਰਜ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਏ।

ਹਿਤ ਘਾਇਲ ਅਰੁ ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਹਿਤ ਵਸਤੁ ਸਮੂਹ ਪਠਾਏ॥ ੫੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, ਘਾਇਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਮੂਹ ਵਸਤਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ॥੫੬॥

ਦੇਖੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਉਣੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੯॥

ਅਧਿਆਇ ਤੀਹਵਾਂ

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਿੱਤ

ਦੋਹਰਾ- ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਮਿਲੇ ਗਿਰੀਮ ਸਭਿ ਜਹਿੰ ਕਟੋਚ ਮਹਿਪਾਲ।

ਭੀਮਚੰਦ ਭੀ ਤਹਿੰ ਗਯੋ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਜਾਲ ॥ ੧ ॥

ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਮਿਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜੇ ਕਟੋਚ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੀ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਪੰਮਾ ਆਦਿ ਵਜ਼ੀਰ ਅਨੇਕ। ਮਿਲੇ ਸਿਆਣੇ ਸੁਮਤਿ ਵਿਵੇਕ।

ਸਭਾ ਬਿਸਾਲ ਸਮੂਹ ਲਗਾਈ। ਝਾਰ ਮਸਾਲਾਂ ਬਹੁ ਜੁਲਤਾਈ ॥ ੨ ॥

ਪੰਮਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਭਾ ਲਾਈ ਤੇ ਝਾੜ ਅਤੇ ਮਸਾਲਾਂ ਬਹੁਤ ਜਗਾਈਆਂ ॥੨॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਮਤਿਮੰਦ ਗੁਮਾਨੀ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ।

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਤੇ ਲਰ ਰਹੇ। ਨਹੀਂ ਮਨੋਰਥ ਕਜੋਂ ਹੂੰ ਲਹੇ ॥ ੩ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਉਸ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਹਾਂ ॥੩॥

ਦਿਵਸ ਮਾਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਿਤਾਏ। ਲਰਤਿ ਰਹੇ ਗਨ ਸੁਭਟ ਖਪਾਏ।

ਰਾਜ ਨੀਤਿ ਕੇ ਚਤੁਰ ਉਪਾਇ। ਸਕਲ ਬਿਚਾਰਹੁ ਚਿਤ ਕੇ ਲਾਇ ॥ ੪ ॥

ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਕਈ ਦਿਨ ਵਧ ਬਤੀਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਲੜਦੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਵਾਏ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਚਤੁਰ ਉਪਾਅ ਸਾਰੇ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ॥੪॥

ਬਡੇ ਬਹਾਦਰ ਕੇਸਰਿ ਚੰਦ। ਭਾਉ ਜਮਤੁੱਲਾ ਸੁ ਬਿਲੰਦ।

ਦੋਨਹੁ ਜੋਧਾ ਮਰੇ ਜੁਝਾਰੇ। ਮੀਏਂ ਅਰੁ ਰਾਣੇ ਗਨ ਮਾਰੇ ॥ ੫ ॥

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਵੱਡਾ ਬਹਾਦਰ ਸੀ, ਭਾਉ ਜਮਤੁੱਲਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਜੁਝਾਰੂ ਯੋਧੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਮੀਏਂ ਅਤੇ ਰਾਣੇ ਬਹੁਤ ਮਰ ਗਏ ਹਨ ॥੫॥

ਕਹਿੰ ਲੋ ਗਿਨੀਅਹਿ ਸਭਿ ਤੁਮ ਜਾਨੋਂ। ਸਰਜੋ ਨ ਕਾਰਜ ਮਰੇ ਮਹਾਨੋਂ।

ਸ਼ਾਮ, ਦਾਮ, ਅਰੁ ਭੇਦ ਨ ਭਯੋਂ। ਦੰਡ ਉਪਾਇ ਚਤੁਰਥੋ ਕਿਯੋਂ ॥ ੬ ॥

ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਗਿਣੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਵਾ ਲਏ ਹਨ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਰੇ ਉਪਾਅ, ਦੰਡ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ॥੬॥

ਇਹ ਤੈ ਤੇ ਪਾਛੇ ਬਨਿ ਆਵਤਿ। ਸੋ ਹਮ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀਨਿ ਮਨ ਭਾਵਤਿ।
ਕੁਛ ਥੋਰੇ ਨਹਿ ਭਯੋ ਬਿਚਾਰੋ। ਪਸਰਯੋ ਸ਼ੋਕ ਦੇਸ਼ ਗਿਰ ਸਾਰੋ॥ ੭॥

ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦਾਮ, ਭੇਦ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਤ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੋਗ ਫੈਲ ਗਿਆ ਹੈ॥੭॥

ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਨਿ ਜੋ ਚਹੀਯਤਿ ਤੀਨ। ਸੋ ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਦੰਡ ਉਪਾਇ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਅਬੈ। ਸ਼ਾਮ ਆਦਿ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ ਸਬੈ॥ ੮॥

ਜਿਹੜੇ ਤਿੰਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹੁਣ ਕਰੋ। ਦੰਡ ਦੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਹੁਣ ਛੱਡ ਕੇ, ਸ਼ਾਮ, ਦਾਮ ਤੇ ਭੇਦ ਆਦਿ ਉਪਾਅ ਕਰੀਏ॥੮॥

ਇਤੋ ਜੁੱਧ ਕਰਿ ਕੁੱਧ ਵਿਰੁੱਧੇ। ਚਹੁਦਿਸਿ ਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਰੁੱਧੇ।
ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਹਿ ਚਿੰਤਾ। ਆਨਿ ਮਿਲਹਿ ਸਿਖ ਬਹੁਰ ਬਿਅੰਤਾ॥੯॥

ਏਧਰ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਆ ਮਿਲਣਗੇ॥੯॥

ਨਹਿਨ ਚਮੁ ਕੀ ਚਾਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਿਨਾ ਹਕਾਰੇ ਆਵਤਿ ਜਾਲਾ।
ਬਹੁਰ ਦਰਬ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਕਬਿਹੂੰ। ਚਹੁਦਿਸਿ ਤੇ ਆਨਹਿ ਸਿਖ ਸਭ ਹੂੰ॥੧੦॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਹੀ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਧਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚਾਰ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ॥੧੦॥

ਰਹੀ ਲਰਾਈ ਲਖਹੁ ਘਨੇਰੀ। ਨਹਿ ਕਾਯਲ ਹੋਯਸਿ ਕਿਸ ਬੇਰੀ।
ਨਿਤ ਉਤਸਾਹ ਅਧਿਕ ਬਿਰਧਾਵਾ। ਕਿਮ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਚਹੋਂ ਛੁਟਾਵਾ॥੧੧॥

ਇਹ ਸਮਝੋ ਹਾਲੇ ਬਹੁਤ ਲੜਾਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਿਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਤਸਾਹ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੧੧॥

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੀ ਲਾਖਹੁ ਅਨੀ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਮਿਲਿ ਆਵਹਿ ਘਨੀ।
ਭੀਮ ਬਿਸਾਲਾ ਤੋਪ ਸੰਬੂਹਾ। ਘੇਰਿ ਚਹੁਦਿਸਿ ਘਾਲਹਿ ਹੂਹਾ॥੧੨॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਕਿਥੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਾਂਗੇ॥੧੨॥

ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਭਿ ਲਰਤਿ ਨ ਹਾਰੈ। ਅਨਿਕ ਸਿੰਘ ਰਣ ਕਰਿ ਮਰਿ ਮਾਰੈ।
ਅੰਨ ਆਦਿ ਜੇ ਹੈ ਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ। ਦਿਢ ਘੇਰਾ ਘਾਲਹਿ ਅਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨ॥੧੩॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਅਸੀਂ ਹਾਰਾਂਗੇ ਨਹੀਂ, ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂ ਤੇ ਮਰਾਂਗੇ। ਜੇ ਅਨਾਜ ਆਦਿ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਘੇਰਾ ਪਾਵਾਂਗੇ॥੧੩॥

ਕਈ ਮਾਸ ਮਹਿੰ ਕਾਇਲ ਹੋਇ। ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤਜਾਰੀ ਸੋਇ।
ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਸੈਨ ਘਨੇਰੀ। ਨਹਿੰ ਸਰਿ ਹੋਇ, ਭਲੇ ਮੈਂ ਹੇਰੀ॥ ੧੪॥

ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਗੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਹਰਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ॥੧੪॥

ਅਬਿ ਤੇ ਹਟਨਿ ਜੰਗ ਤੇ ਜੋਗ। ਮਰੇ ਬਿੰਦੁ ਹੀ ਘਾਯਲ ਲੋਗ।
ਸ਼੍ਰੋਮਤ ਸਪੂਰਨ ਸੈਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਰਤਜੋ ਬੀਤ ਗਏ ਚਿਰ ਕਾਲਾ॥ ੧੫॥

ਹੁਣ ਜੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮਰ ਗਏ ਜਾਂ ਘਾਇਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁਤ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੜਾਇਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ॥੧੫॥

ਹੰਡੂਰੀ ਅਰੁ ਚੰਦੁ ਘਮੰਡ। ਘਾਇਲ ਪਰੇ ਬੀਰ ਬਰਬੰਡ।
ਕੋਨ ਅੱਗੂਣੀ ਹੁਇ ਅਬਿ ਲਰੈ। ਤਉ ਲਖੇ, ਕਾਰਜ ਨਹਿੰ ਸਰੈ॥ ੧੬॥

ਰਾਜਾ ਹੰਡੂਰੀ ਅਤੇ ਘਮੰਡ ਚੰਦ, ਬਲਵਾਨ ਯੋਧੇ ਘਾਇਲ ਪਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਕੋਣ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਮਝੋ, ਹੁਣ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰੇਗਾ"॥੧੬॥

ਗੁਾਲੇਰੀ ਅਰੁ ਮੰਡਸਪਤੀ। ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਬੋਲੇ ਬਡ ਮਤੀ।
'ਨਾਹਕ ਜੋਧਾ ਲਰਿ ਮਰਵਾਏ। ਖਰਚਜੋ ਦਰਬ ਨ੍ਰਿਪਨ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੧੭॥

ਗੁਾਲੇਰੀ ਅਤੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਬੋਲੇ, "ਫਜੂਲ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਯੋਧੇ ਮਰਵਾਏ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਰਚਿਆ ਹੈ॥੧੭॥

ਭਯੋ ਬਜਰਥ ਕੋ ਕਾਜ ਨ ਸਰਜੋ। ਤੈਸੇ ਚੰਦ ਕੇਸਰੀ ਮਰਜੋ।
ਹਟਨੋ ਉਚਿਤ ਬਿਚਾਰੀ ਨੀਕੇ। ਇਸ ਮੈਂ ਭਲੋ ਅਹੈ ਸਭਿ ਹੀ ਕੇ॥ ੧੮॥

ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵਿਅਰਥ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੱਟਣਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਇਹ ਚੰਗੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਬਿਨਾਂ ਲਰਨ ਤੇ ਅਪਰ ਉਪਾਇ। ਕਰੈਂ ਸਰਬ, ਲੇਂ ਪੁਰੀ ਛੁਟਾਇ।
ਪਾਪੀ ਪੰਮੇ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਕਰਹੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰੀ॥ ੧੯॥

ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਪਾਅ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਗਰੀ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਲਈਏ। ਪਾਪੀ ਪੰਮਾ ਫਿਰ ਬੋਲਿਆ, "ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ॥੧੯॥

ਏਕ ਜਤਨ ਮੈਂ ਕਰਿਹੋਂ ਐਸੇ। ਛੋਰਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੈਸੇ।
ਅਬਿ ਸਭਿ ਗਮਨਹੁੰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦੇਸ਼। ਕਰਿ ਅਰਾਮ ਕੋ ਤਜਹੁ ਕਲੇਸ਼॥ ੨੦॥

ਇਕ ਯਤਨ ਮੈਂ ਐਸਾ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਵੋ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਛੱਡ ਦੇਵੋ॥੨੦॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਕਰੀਅਹੁ ਕੂਚ। ਸਭਿਨਿ ਸੰਭਾਲਹੁ ਜਾਇ ਪਹੂਚਿ।
ਇਮ ਹੀ ਮਤਿ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਮਾਨਾ। ਚਢਿ ਝੰਪਾਨ ਸੁ ਤਬਹਿ ਪਯਾਨਾ॥ ੨੧॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਵੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ।" ਇਸ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਘੁਮੰਡ ਚੰਦ ਵੀ ਮੰਨ ਗਿਆ, ਪਾਲਕੀ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੨੧॥

ਘਾਇਲ ਅਪਰ ਸਕਲ ਨਿਸ ਮਾਂਹੀ। ਆਦਿ ਹੰਫੂਰੀ ਟਿਕਹਿ ਸੁ ਨਾਂਹੀ।
ਲੇ ਲੇ ਨਿਜ ਸਮਾਜ ਕੋ ਚਲੇ। ਧਰੀ ਮੋਨ ਮੁਖ ਤੇ, ਨਹਿ ਮਿਲੇ॥ ੨੨॥

ਘਾਇਲ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੰਫੂਰੀ ਆਦਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਿਕੇ ਨਹੀਂ, ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਾਥੇ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੋਨ ਧਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ॥੨੨॥

ਜਾਮਨਿ ਮਹਿ ਗਮਨੇ ਦੁਖ ਲਹੇ। ਬਿਖਮ ਪੰਥ ਗਿਰ ਗਨ ਕੇ ਅਹੇ।
ਸਾਵਧਾਨ ਜੇ ਹੁਤੀ ਪਦਾਂਤੀ। ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ ਜਿ ਹੁਏ ਨ ਹਾਤੀ॥ ੨੩॥

ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ, ਪਹਾੜੀ ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਸੀ। ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਜਿਹੜੀ ਸਾਵਧਾਨ ਸੀ ਅਤੇ ਘੋੜ ਅਸਵਾਰ ਜਿਹੜੇ ਮਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ॥੨੩॥

ਸੋ ਸਭਿ ਭੀਮਚੰਦ ਨੇ ਰਾਖੇ। 'ਚਲੋਂ ਪ੍ਰਾਤਿ ਮੈਂ' ਇਮ ਅਭਿਲਾਖੇ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੇਤਿਕ ਸੋਏ। ਕੋ ਬਿਰ ਰਹੇ ਸੁਚੇਤੀ ਹੋਏ॥ ੨੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਰੱਖ ਲਿਆ, "ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਚਲਾਂਗੇ", ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਲਾਖਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਕਈ ਸੌ ਗਏ, ਕਈ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ॥੨੪॥

ਤਿਮ ਹੀ ਸਿੰਘ ਲੋਹਗੜ ਮਾਂਹੀ। ਕੇਤਿਕ ਸੁਪਤੇ ਕੇਤਿਕ ਨਾਂਹੀ।
ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਰਹੇ ਚਲਾਵਤਿ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਤਕਾਵਤਿ॥ ੨੫॥

ਓਧਰ ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ ਵੀ, ਕਈ ਸਿੰਘ ਸੌ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਤੱਕਦੇ ਸਨ॥੨੫॥

ਜਬਿਹੂੰ ਦੋਇ ਘਰੀ ਨਿਸ ਰਹੀ। ਕੂਚ ਕਰਨ ਕੀ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹੀ।
ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਤਬਿ ਡਾਲੇ। ਜੇ ਕੁੰਚਰ ਤਿਨ ਹੋਦਾ ਘਾਲੇ॥ ੨੬॥

ਜਦ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਕੂਚ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹਾਥੀ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੋਦੇ ਪਾਏ॥੨੬॥

ਤੂਸ਼ਨ ਹੀ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਤੰਬੂ ਸਹਤਿ ਕਨਾਤ ਉਖਾਰੀ।
ਲਾਦ ਦਿਯੇ, ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪਯਾਨੇ। ਆਪ ਤਜਾਰ ਹੁਇ ਬਿਰਜੋ ਸਥਾਨੇ॥ ੨੭॥

ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਤੰਬੂਆਂ ਸਹਿਤ ਕਨਾਤਾਂ ਉਖੇੜ ਲਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੱਦ ਲਏ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਲ ਪਏ, ਆਪ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਖਲੋ ਗਏ॥੨੭॥

ਤ੍ਰੁਸਤਿ ਤੁਫੰਗੈ ਸਭਿ ਕਸਵਾਈ। ਖਰੋ ਰਹਜੋ ਅਰਣੋਦੈ ਤਾਂਈਂ।
ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਲਿ ਚਲਾਈ। ਆਪ ਚਢ੍ਹਯੋ ਧੌਸਾ ਵਜਵਾਈ॥ ੨੮॥

ਡਰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਸਵਾਈਆਂ ਤੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਖੜੇ ਰਹੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਆਪ ਵੀ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਕੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ॥੨੮॥

ਤਬਿ ਸੁਧਿ ਭਈ ਲੋਹਗੜ ਆਇ। 'ਚਲੇ ਪਹਾੜੀ ਲਾਜ ਗਵਾਇ'।

ਤਤਛਿਨ ਜੀਨ ਹਯਨਿ ਪਰ ਡਾਲੇ। ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਤੁਪਕ ਸੰਭਾਲੇ ॥੨੯॥

ਤਦ ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ, "ਪਹਾੜੀਏ ਲਾਜ ਗਵਾ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।" ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੨੯॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿਕ ਜੋਧਾ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧਾ।

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧਵਾਯੋ ਘੋਰਾ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਚਲਯੋ ਰਿਪੁ ਓਰਾ ॥੩੦॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਯੋਧੇ ਸਨ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਘੋੜਾ ਭਜਾਇਆ ਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ ॥੩੦॥

ਪ੍ਰਥਮ ਸੈਂਕਰੇ ਹੀ ਮਿਲਿ ਗਏ। ਜੁਲਾਬਮਣੀ ਦਾਗਤਿ ਭਏ।

ਬਹੁਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਹੈ ਗੇ ਸਿੰਘ। ਜਨੁ ਗਜ ਦਲ ਪਰ ਦੌਰੇ ਸਿੰਘ ॥੩੧॥

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਮਿਲ ਗਏ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਭੁੰਡ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੌੜਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਮਿਲਤਯੋਂ ਐਸੀ ਮਾਰਿ ਮਚਾਈ। ਚਲਣਿ ਦੁਹੇਲਾ ਭਯੋ ਤਿਥਾਈ।

ਭੀਮਚੰਦ ਪਰ ਘਾਲੀ ਭੀਰ। ਛੂਟੀ ਗੁਲਕਾਂ ਤੌਮਰ ਤੀਰ ॥੩੨॥

ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਚਾਈ, ਕਿ ਵੈਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਚਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਉਤੇ ਭੀੜ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਗੋਲੀਆਂ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਨੇਚੇ ਚਲੇ ॥੩੨॥

ਢਾਹ ਲੀਏ ਕੇਤਿਕ ਤਬਿ ਘੋਰੇ। ਤਜਹਿ ਤਿਸਹਿ ਜੋ ਦੈ ਕਰ ਜੋਰੇ।

ਨਾਂਹਿ ਤ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਲਾਗੇ। ਮਚਯੋ ਜੁੱਧ ਭੇ ਆਰੁਨ ਬਾਗੇ ॥੩੩॥

ਕਈ ਘੋੜੇ ਫਿਰ ਢਾਹ ਲਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਅਗੋਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਦਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਜੁੱਧ ਮਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕਪੜੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ ॥੩੩॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ। 'ਹਤੈਂ ਸਿੰਘ ਭਜ ਚਲੇ ਪਹਾਰੀ'।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਪਤੇ ਪਠਾਏ। 'ਭਾਜੇ ਪੀਠ ਨ ਪਰੀਅਹਿ ਧਾਏ' ॥੩੪॥

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ, "ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਚਲੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ।" ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਆਦਮੀ ਭੇਜੇ, "ਭੱਜਦੇ ਦੇ ਮਗਰ ਦੌੜ ਕੇ ਧਾਵਾ ਨਾ ਬੋਲੋ" ॥੩੪॥

ਆਛੇ ਆਛੇ ਸਿੱਖ ਪਠਾਏ। ਜਾਇ ਤਿਨਹੁੰ ਸਗਰੇ ਸਮੁਝਾਏ।

'ਕਯੋਂ ਨਾਹਕ ਘਾਲਹੁ ਘਮਸਾਨਾ। ਹਟਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਅਸ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ ॥੩੫॥

ਚੰਗੇ ਸਿੱਖ ਭੇਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ। "ਫੜੂਲ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਘਮਸਾਨ ਘਾਲਦੇ ਹੋ, ਹੱਟ ਜਾਵੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਨਾਂਹਿ ਤ ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਘਰ ਲੋ। ਲੂਟਨਿ ਮਾਰਨਿ ਬਨਹਿ ਸੁ ਦਰ ਲੋ।

ਅਬਿ ਆਗੇ ਜਾਨੋਂ ਨਹਿ ਬਨੈ। ਭਾਗੇ ਕੋ ਨਾਹਿਨ ਰਿਪੁ ਹਨੈ ॥੩੬॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਤੱਕ, ਉਸ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੱਕ ਲੁਟਣਾ ਮਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭੱਜਦੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ' ॥੩੬॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿੰ ਫਤੇ। ਗਰਜੇ ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਤੇ ਅਤੇ।
ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗ ਲੂਟ ਕਰਿ ਲਜਾਏ। ਆਯੁਧ ਛੀਨੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਪਲਾਏ ॥ ੩੭ ॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਕਹਿ ਕੇ, ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਗਰਜੇ। ਕਈ ਘੋੜੇ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲਿਆਏ, ਸ਼ਸਤਰ ਖੋਹ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾਇਆ ॥੩੭॥

ਹਟਿ ਆਏ ਬਡ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰੇ। ਪੁਨ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਿਧਾਰੇ।
ਜਹਿ ਕਹਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨ ਮਹਿ ਰੋਰਾ। ਪੀਟਨ ਰੁਦਨ ਹੋਤਿ ਸਭਿ ਠੋਰਾ ॥ ੩੮ ॥

ਜਦ ਹਟ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜੇ, ਫਿਰ ਵੈਰੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਨਗਰਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਭ ਥਾਈਂ ਪਿੱਟਣਾ ਰੋਣਾ ਪੈ ਗਿਆ ॥੩੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਛੁਤਾਵਤਿ। ਚਿਤਵਤਿ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਵਤਿ।
ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਬਿ ਅਪਨੀ ਰਜਧਾਨੀ। ਹੋਰਾ ਭਯੋ ਬਹੁਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥ ੩੯ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਚਿੰਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਵੱਡਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩੯॥

ਇਤ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਖਾਲਸਾ ਆਯੋ। ਫਤੇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁ ਹਰਖਾਯੋ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਸੁ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਖਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥ ੪੦ ॥

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਖਾਲਸਾ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਵੇਖਿਆ ॥੪੦॥

ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਬਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਰਿ।
ਸਭਿ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਉਚਾਰਾ। 'ਜਬਿ ਜਾਨਹਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਭਜ ਹਾਰਾ ॥ ੪੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਦ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਵੈਰੀ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੧॥

ਤਬਿ ਤਿਨ ਗੈਲ ਨ ਪਰੈ ਕਦਾਈ। ਇਹੀ ਨੀਤਿ ਸੁਭ ਨਰਨ ਬਤਾਈ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹੇ ਰਿਪੁ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਯ ਨ ਕੋਇ ॥ ੪੨ ॥

ਫਿਰ ਕਦੀ ਵੀ ਉਸਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਹਮਲਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਨੀਤੀ ਸਿਆਣੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜਦ ਵੈਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਉਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਪਿੱਠ ਨਾ ਦੇਵੇ ॥੪੨॥

ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕੋ ਨਿਤ ਅਨੁਰਾਗੋ। ਭਲੇ ਨਰਨਿ ਕੇ ਮਗ ਕੋ ਲਾਗੋ।
ਸਿੱਖੀ ਧਰਹੁ ਸਿਦਕ ਨਹਿ ਹਾਰਹੁ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਜਪ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਹੁ ॥ ੪੩ ॥

ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਨਾਲ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ, ਭਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਓ। ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਸਿਦਕ ਨਾ ਹਾਰੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਵਾਰੋ ॥੪੩॥

ਕਰਿਹੈ ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰਾ। ਸਭਿਹਿਨ ਪਰ ਹੈ ਬਲੀ ਬਡੇਰਾ।
ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ ਕਾਲਕਾ ਮਾਈ। ਹੁਇ ਹੈ ਤੁਮਰੇ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ॥ ੪੪ ॥

ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਖੜਗ ਕੇਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੁਹਾਡਾ ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪੪ ॥

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸਾ। ਫਤੇ ਲਈ ਕਰਿ ਸੱਤੁ ਬਿਨਾਸਾ।
ਘਾਇਲ ਸਭਿ ਹੋਏ ਸਵਧਾਨਾ। ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਸੁਖ ਕੇ ਠਾਨਾ ॥ ੪੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਭ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਹਿ ਕੇ, ਵੈਰੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਘਾਇਲ ਸਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਬਖਸ਼ਿਆ ॥੪੫ ॥

ਜੁੱਧ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਇਹ ਪਢੈ। ਕਿਧੋਂ ਸੁਨਾਇ ਸੁਨੇ ਸੁਖ ਬਢੈ।
ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਦਕ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਪਾਵੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਕੁਮਤਿ ਮਿਟਾਵੈ ॥ ੪੬ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਇਸ ਜੁੱਧ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਸੁਣੇ ਜਾਂ ਸੁਣਾਏ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਦਕ ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਾਲੀ ਮਾੜੀ ਬੁੱਧੀ ਮਿੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ॥੪੬ ॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ- ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਸਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ। ਤਿਨ ਸੁਜਸੁ ਪਢਹਿ ਕੈ ਸੁਨਹਿ ਸਿੰਘ।
ਬਿਨਤੀ ਭਨੰਤਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ। ਮ੍ਰਿਗ ਪਾਪ ਹਨਨ ਕੇ ਮਨਹੁ ਸਿੰਘ ॥ ੪੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਉੱਤਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਸਿੰਘ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਾਨੋ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਮਿਰਗਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ ॥੪੭ ॥

ਢੇਬੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੦ ॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕੱਤੀਵਾਂ

ਭਾਈ ਆਸਾ ਸਿੰਘ

ਦੋਹਰਾ- ਜਹਿ ਕਹਿ ਦਿਸਿ ਪਸਰਯੋ ਸੁਜਸੁ ਸਿੰਘ ਮੇਖਲਾ ਭੂਮ।
'ਭਯੋ ਪੰਥ ਸੁਭ ਖਾਲਸਾ ਘਾਲੀ ਸੈਲਨਿ ਧੂਮ ॥ ੧ ॥

ਜਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਰੂਪੀ ਸਾਗਰ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਸਰ ਗਿਆ। 'ਸੁਭ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਧੂਮ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੧ ॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ- ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਬਾਈਧਾਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਜੋਧਾ।
ਤੀਨ ਲਾਖ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਇਕਬਲ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੨ ॥

ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ
ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤੇ ਜਾ ਪਏ ॥੨॥

ਕਰੀ ਦੂਕ ਅਰੁ ਕਰੀ ਢੋਇ ਕਰਿ ਹੇਲਾ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਘਾਲਾ।
ਅਲਪ ਖਾਲਸਾ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਝਾਲ ਝਾਲ ਦਰ ਠਾਲਾ ॥ ੩ ॥

ਆਪ ਦੂਕ ਕੇ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਢੇ ਕੇ ਤੇ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ
ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਠਲ ਲਿਆ ॥੩॥

ਮਰਦ ਗਰਦ ਮਹਿੰ ਮਿਲੇ ਜ਼ਰਦ ਮੁਖ ਹਰਦ ਰੰਗ ਹੈ ਭਾਗੇ।
ਦੁਰਦ ਦਰੇ ਤਨ ਘਾਵ ਦਰਦ ਭਾ ਥਿਰੇ ਨ ਸਿੰਘਨ ਆਗੇ ॥ ੪ ॥

ਪੀਲੇ ਮੁਖ ਤੇ ਹਲਦੀ ਵਰਗੇ ਰੰਗ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਹਾਥੀ ਨੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦਰੜ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ
ਖੜੇ ਨਾ ਹੋਏ ॥੪॥

ਜਿਤ ਕਿਤ ਕਹਤਿ 'ਮੰਦ ਗਿਰਪਤਿ ਅਤਿ ਮਤ ਹਤਿ ਚਿਤ ਕੀ ਹੋਈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਕਯੋ ਨ ਬਿਸੁਰਹਿ ਸੋਈ ॥ ੫ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਅਤੀ ਮੱਤ ਮਾਰੀ ਗਈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ
ਕਰਕੇ ਮੂਰਖ ਕਿਉਂ ਨਾ ਝੁਰਦੇ ॥੫॥

ਇਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਈ ਖੰਡ ਦੀਪ ਜਿਨ ਜੀਤੇ।
ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਜਗ ਬਿਦਤੇ ਪੀਰ ਮੀਰ ਧਰਿ ਭੀਤੇ ॥ ੬ ॥

ਇਕ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ, ਖੰਡ ਦੀਪ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ, ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਜੱਗ ਵਿਚ
ਪ੍ਰਗਟ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਪੀਰ ਮੀਰ ਡਰਦੇ ਹਨ ॥੬॥

ਦੁਤੀਏ ਬਿਦਤ ਕਾਲਕਾ ਦਰਸਨ ਪੰਥ ਰਚਨ ਬਰ ਪਾਯੋ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਜਗ ਰਾਖਨ ਕਾਰਨਿ ਪੁਭੁ ਅਵਤਾਰ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੭ ॥

ਦੂਸਰਾ ਕਾਲਕਾ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਰ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜੱਗ ਵਿਚ ਰੱਖਣ
ਲਈ, ਪੁਭੂ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ ॥੭॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕਾਲਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਪੰਥ ਰਚਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣ
ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਟੀਕ ਦੀ ਜਿਲਦ ਨੌਵੀਂ ਦਾ ਮੁਖ-ਬੰਦ ਵੇਖੋ।

ਕਰਹਿੰ ਬਾਕ ਜਗ ਰਚਨ ਸੰਘਾਰਨਿ ਇਮ ਸਮਰਥ ਜਿਨ ਕੇਰੀ ॥
ਬਰਤਹਿੰ ਤਉ ਮਾਨਵੀ ਲੀਲਾ ਮੂਰਖ ਲਖਹਿੰ ਕੁਫੇਰੀ ॥ ੮ ॥

ਇਕ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਜਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਹੀ ਜਗਤ ਦਾ
ਵਿਨਾਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਨਵੀ ਲੀਲਾ ਵਰਤਾਈ ਹੈ, ਮੂਰਖ ਇਸ ਨੂੰ ਉਲਟ ਫੇਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਨੋਟ : ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਬਚਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ
ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ 'ਵਰ' ਦੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ।

ਤੁਰਕਨ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧ ਜਿਨਹੁੰ ਕਹੁ ਨਹਿੰ ਸਮਝੈ ਮਤਿ ਮੰਦੇ।
ਸ਼ਰਨ ਗਹਤਿ ਸੁਖ ਲਹਤਿ ਚਹਤਿ ਚਿਤ ਦੇਂ ਦੈਲੋਕ ਅਨੰਦੇ ॥ ੯ ॥

ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੁਖ ਲੈਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਛੱਡਦੇ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ॥੯॥

ਕਹਾਂ ਕਰਹਿੰ ਜੇ ਭਾਲ ਭਾਗ ਨਹਿੰ ਜੁਗ ਲੋਕਨ ਦੁਖ ਪਾਵੈ।
ਇਹਾਂ ਰਾਜ ਮਹਿੰ ਦੁੰਦ ਪਰਹਿ ਨਿਤ ਮਰਿ ਕਰਿ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ੧੦ ॥

ਕੀ ਕਰੀਏ ਜੇ ਸੁਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਗੇ। ਇਥੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਖਗੜੇ ਖੜੇ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਗੇ ॥੧੦॥

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਚਹੁੰ ਬਰਨ ਰੰਕ ਜੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਿਯ ਜੋਧੇ।
ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਜਸੁ ਜੁਤਿ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਹਿਤ ਪੁਲੋਕ ਉਰ ਬੋਧੇ ॥ ੧੧ ॥

ਪੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਯੋਧੇ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੱਸ ਸਹਿਤ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਲੋਕ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੧੧॥

ਭੀਮਚੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇ ਬਡੇਰਾ ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਏ।
ਹਯ ਗਜ ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਲੈ ਕਰਿ ਤੁਰਕਨ ਹਿਤ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੨ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸਨ, ਤੁਰਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ॥੧੨॥

ਕੰਚਨ ਰਜਤ ਘਰੇ ਜਿਨ ਹੋਦਾ ਤਿਮ ਹੀ ਜੀਨ ਬਨਾਏ।
ਵਸਤੁ ਅਨੂਠੀ ਅਪਰ ਸਕੇਲੀ ਧਨ ਗਨ ਸੰਗ ਪਠਾਏ ॥ ੧੩ ॥

ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਉਸ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਹੋਦੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਲੱਖਣ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਨਾਲ ਭੇਜਿਆ ॥੧੩॥

ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਬਲ ਭਾਰੀ ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਜਿਸ ਨਾਮੂ।
ਤਿਸ ਢਿਗ ਰਿਸ਼ਵਤ ਪਠੀ ਬਿਨੈ ਕਰਿ 'ਹਮ ਕੋ ਲਖਹੁ ਗੁਲਾਮੂ ॥ ੧੪ ॥

ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸੀ। ਉਸ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਭੇਜੀ, "ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਸਮਝੋ ॥੧੪॥

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਭਯੋ ਬਹੁ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਸਿੰਘ ਵਧਾਏ।
ਤੂੰ ਨਜੀਕ ਸੋ ਲਰੈ ਏਕ ਦਿਨ ਜਬਿ ਹਮ ਲੇਹਿ ਹਰਾਏ ॥ ੧੫ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੇਗਾ ॥੧੫॥

ਅਬਿ ਤੋ ਸੁਗਮ ਜਤਨ ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਹਮ ਸੰਗ ਹੋਇ ਲਰੀਜੈ।
ਚਹੁਦਿਸਿ ਤੇ ਰੋਕਹਿੰ ਬਲ ਦੇ ਕਰਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੁਟਵੀਜੈ ॥ ੧੬ ॥

ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਆਸਾਨ ਯਤਨ ਜਾਣੋ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰੋ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ
ਰੋਕੀਏ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾ ਲਈਏ ॥੧੬॥

ਆਗੈ ਸ਼ਾਹੁ ਚਮੁ ਕੁਛ ਆਈ ਦੇ ਉਮਰਾਵ ਪਠਾਏ।
ਪੈਂਡਖਾਨ ਕੋ ਘਾਤਿ ਕੀਨਿ ਰਣ, ਦੀਨਾਬੇਗ ਪਲਾਏ ॥ ੧੭ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੁਝ ਸੈਨਾ ਆਈ ਹੈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਨੂੰ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧੭॥

ਉੱਦਮ ਕਰਹੁ ਹਮਹੁ ਲਖਿ ਅਪਨੇ ਅਬਿ ਜੇ ਬਨਹੁ ਸਹਾਈ।
ਦਲ ਗਨ ਕੋ ਸਕੇਲ ਚਲਿ ਆਵਹੁ ਕਰਹਿ ਕਾਜ ਸਹਿਸਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਉੱਦਮ ਕਰੋ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮਝੋ, ਹੁਣ ਜੇ ਸਾਡੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੋ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਚਲ ਕੇ ਆ
ਜਾਵੋ ਤੇ ਤੁਰਤ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਰ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੮॥

ਇਕ ਤੇ ਹਮ ਪਰ ਹੁਇ ਉਪਕਾਰਾ ਦੁਤੀਏ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਤੁਮਾਰਾ।
ਕਯੋ ਨਿਚਿੰਤ ਤੁਮ, ਜਾਨਹੁ ਨਾਹਿਨ ਬਿਗਰਹਿ ਕਾਰਜ ਭਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥

ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਉਪਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਵੈਰੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਇਹ
ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਭਾਰਾ ਕਾਰਜ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੯॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਪਠਯੋ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਦਿੱਲੀ ਤਥਾ ਪਠਾਏ।
ਬਡ ਪਰਧਾਨ ਪਠਯੋ ਦਿਸ਼ਿ ਦੱਛਨ ਅਵਰੰਗਾ ਜਿਸ ਥਾਏ ॥ ੨੦ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਇਕ
ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੌਰੰਗੋ ਵੱਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੨੦॥

ਦੀਨ ਹੋਇ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਭਨਿ ਭਨਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਆਪ ਗੁਲਾਮੁ।
ਗੁਰ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਭਈ ਦਸ਼ਾ ਅਸ ਬਿਗਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤ ਕਾਮੁ ॥ ੨੧ ॥

ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ
ਹੋਣ ਨਾਲ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿਗੜ ਗਏ ॥੨੧॥

ਦੀਨ ਬਨੇ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਚੇਰਾ ਦੇਤਿ ਸੁਤਾ ਕੇ ਡੋਰੇ।
ਧਰਮ ਖੋਇ ਅਪਜਸੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਰਹਿ ਨਰਕ ਪਰਿ ਘੋਰੇ ॥ ੨੨ ॥

ਦੀਨ ਬਣ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸੇਵਕ ਬਣਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਡੋਲਾ ਵੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ, ਧਰਮ
ਗਵਾ ਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਰ ਕੇ ਘੋਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਣੇਗੇ ॥੨੨॥

ਜਹਿ ਕਹਿ ਗਏ ਵਕੀਲ ਸੁਨਾਵਤਿ ਜਨੁ ਲੂਟੇ ਕਿਨ ਮਾਰੇ।
ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਆਗੇ 'ਹਮ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਹਾਰੇ' ॥ ੨੩ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਦੂਤ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਅਸੀਂ ਲੁੱਟੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਾਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ, 'ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਰਦੇ ਹਨ' ॥੨੩॥

ਬਡੀ ਮਜਲ ਕੇ ਕਰਤਿ ਗਏ ਤਬਿ ਸ਼ਾਹ ਸਮੀਪ ਪੁਕਾਰੇ।

ਘਾਲੀ ਧੂਮ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੈਲਨਿ ਵਸਦੇ ਰਾਜ ਉਜਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥

ਫਿਰ ਵੱਡੀ ਮੰਜਲ ਤੈਅ ਕਰਕੇ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੀ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ" ॥੨੪॥

ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸੂਬੇ ਲਿਖਿ ਭੇਜਾ 'ਇਤ ਗੁਰ ਕਰਤਿ ਲਰਾਈ'।

ਅਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨਿਜ ਨਰ ਪਠਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਸੁਨਾਈ ॥ ੨੫ ॥

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, "ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਭੇਜ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ॥੨੫॥

ਬਹੁਤ ਲਿਖੇ ਅਵਿਰੰਗ ਸੁਨੇ ਜਬਿ, ਰਿਸ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ।

'ਸੀਰੰਦ ਤੇ ਗਨ ਸੈਨਾ ਲੇ ਕਰਿ ਉਤ ਕੇ ਕਰਹਿ ਪਯਾਨਾ ॥ ੨੬ ॥

ਜਦ ਬਹੁਤ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਜਾਵੋ ॥੨੬॥

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੁਟਵਾਇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਦੀਜੈ।

ਆਗੇ ਬਹੁਰ ਜੰਗ ਨਹਿ ਕਰਿ ਹੈ ਬਲ ਤੇ ਬਰਜਨਿ ਕੀਜੈ ॥ ੨੭ ॥

ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਛੁਡਵਾ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਜੰਗ ਨਾ ਕਰੋ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਵਰਜ ਦੇਵੋ ॥੨੭॥

ਉਤ ਤੋ ਭਏ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਕਥਾ ਸੁਨਹੁ ਗੁਰ ਕੇਰੀ।

ਸੁਜਸੁ ਕਵਿੱਤ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਕਵਿ ਗਨ ਬਖਸ਼ਤਿ ਮੋਜ ਬਡੇਰੀ ॥ ੨੮ ॥

ਓਧਰ ਇਸੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਬਹੁਤ ਕਵੀ ਕਵਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣਿ ਜੱਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ ॥੨੮॥

ਕੋਤਕ ਹੋਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੁੰਦਰ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ।

ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਅਰਪਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨਿ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪਾਵੈ ॥ ੨੯ ॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਕੋਤਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੨੯॥

ਲਰਤਿ ਜੁ ਬਿਗਰਜੇ ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਜੇ ਬਾਗ ਤੜਾਗ ਨਵੀਨੇ।

ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰ ਕੀਨੇ ॥ ੩੦ ॥

ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਜੋ ਕੁਝ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਉਹ ਬਾਗ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਸੌਨੇ ਦੀ ਝਾਲ ਫਿਰਵਾਈ ॥੩੦॥

ਬਸਹਿ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤਿਨਹੁ ਮਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਆਨੰਦ ਪਾਵੈ।

ਕੰਚਨ ਬੰਭ ਚਿੱਤ੍ਰ ਜਿਹ ਨਾਨਾ ਤਨੇ ਬਿਤਾਨ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਨੰਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਖੰਭੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦੋਆ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੩੧॥

ਬਗਰ ਬਜਾਰਨਿ ਦੀਰਘ ਸ਼ੋਭਾ ਮੋਰ ਸ਼ੋਰ ਸਮੁਦਾਯਾ।

ਪਾਵਸ ਆਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨਭ ਛਿਤ ਘਨ ਕੀ ਘਟ ਘੁਮਡਾਯਾ॥੩੨॥

ਵੇਹੜੇ ਅਤੇ ਬਜਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ੋਭਾ ਸੀ, ਮੋਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਰਖਾ ਗੁੱਤ ਆ ਗਈ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਉੱਤੇ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਘੁੰਮਣ ਲੱਗੀਆਂ॥੩੨॥

ਰਾਇਬੇਲ ਚੰਬੇਲੀ ਚੰਪਾ ਚੰਚਰੀਕ ਰੁਚਿ ਚਾਰੂ।

ਗੁਨੀ ਪੁਰਖ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਆਇ ਰਹੇ ਗੁਰਦਾਰੂ॥੩੩॥

ਰਾਇਵੇਲ, ਚੰਬੇਲੀ ਅਤੇ ਚੰਪਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਭੋਰੇ ਮੰਡਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਆਯੁਧ ਗਨ ਹੋਵੈ ਦੈ ਧਨ ਗਨ ਘਰਵਾਓ।

ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਜੰਬੂਰ ਰਹਿਕਲੇ ਬਹੁ ਜੰਜੈਲ ਬਣਾਓ॥੩੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਬਹੁਤ ਹਥਿਆਰ ਤਿਆਰ ਹੋਣ, ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਘੜਵਾਓ। ਤੋਪਾਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਜੰਬੂਰੇ, ਰਹਿਕਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜੰਜੈਲ ਬਣਵਾਓ॥੩੪॥

ਬੁਗਦੇ, ਖੰਜਰ, ਸੈਫ ਦੁਧਾਰੇ, ਤੋਮਰ, ਚੱਕ੍ਰ, ਖਤੰਗਾ।

ਚਾਂਪ, ਤਮਾਚੇ, ਸਾਂਗ, ਸੁ ਬਰਛੀ, ਕਰਾਚੋਲ ਖਰ ਅੰਗਾ॥੩੫॥

ਬੁਗਦਰ, ਮੂੰਗਲੀਆਂ, ਖੰਜਰ, ਸੈਫ, ਦੁਧਾਰੇ, ਨੇਚੇ, ਚੱਕਰ ਅਤੇ ਤੀਰ ਘੜਵਾਓ। ਧਨੁੱਖ, ਪਸਤੋਲ, ਬਰਛੇ, ਬਰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਣਵਾਓ॥੩੫॥

ਲਗੇ ਅਨਿਕ ਕਾਰੀਗਰ ਘਰਨੇ ਪ੍ਰਥਮ ਤੋਪ ਇਕ ਢਾਰੀ।

ਜਨੁ ਜਮ ਕੋ ਮੁਖ, ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੀ ਛੋਡੇ ਗਰਜਨ ਭਾਰੀ॥੩੬॥

ਬਹੁਤ ਕਾਰੀਗਰ ਘੜਨ ਲੱਗੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਤੋਪ ਢਾਲੀ ਮਾਨੋ ਉਹ ਜਮ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਦੀ ਮੋਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਰਜ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ॥੩੬॥

ਪੁਭੁ ਹਿਤ ਬਾਨ ਬਿਲੰਦ ਬਨੇ ਬਹੁ ਬਰ ਬੀਰਨ ਕੇ ਘਾਤੀ।

ਏਕ ਮੁਹਰ ਕੋ ਹੇਮ ਲਗਹਿ ਤਿਸ ਮੁਖੀ ਪੁਲਾਦਿ ਸੰਗਾਤੀ॥੩੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਇਕ ਮੋਹਰ ਦਾ ਸੋਨਾ ਫੋਲਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩੭॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਆਯੁਧ ਨਿਤ ਬਨਤੇ ਪਰਖਤਿ ਗੁਰੂ ਰਖਾਵੈਂ।

ਕੇਤਿਕ ਬਖਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਕਰਿ ਸਿੰਘਨ ਸਦਾ ਜੰਗ ਮਨ ਭਾਵੈ॥੩੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤ ਹਥਿਆਰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਖਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਹਥਿਆਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੩੮॥

ਕਥਾ ਸੁਨਹੁੰ ਇਕ ਹੁਤੋ ਮੁਸੱਦੀ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਸੁ ਨਾਮੁ।
ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਬਹੁ ਕਾਰ ਚਲਾਵੈ ਟੋਬੂ ਲਿਖਹਿ ਤਮਾਮੁ॥ ੩੯॥

ਇਕ ਮੁਨਸ਼ੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੁੰਡੀਆਂ ਲਿਖਦਾ ਸੀ॥੩੯॥

ਤਿਸ ਢਿਗ ਰੰਕ ਸਿੱਖ ਇਕ ਜਾਚਤਿ 'ਕੰਨਯਾ' ਬਯਾਹਨਿ ਜੋਗਾ।
ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਤੇ ਹੁਇ ਕਾਰਜ ਮੁਝ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗਾ॥ ੪੦॥

ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਗ਼ਰੀਬ ਸਿੱਖ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ, "ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਤੁਝ ਤੇ ਹੁਇ ਉਪਕਾਰ ਕਰਹੁ ਇਹੁ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਰੁ ਲਖਿ ਦੀਨਾ।
ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਦਯਾ ਉਰ ਕਰਿਕੈ ਤਿਹ ਟੋਬੂ ਲਿਖ ਦੀਨਾ॥ ੪੧॥

ਤੁਹੇ ਪਾਸੋਂ ਜੇ ਇਹ ਉਪਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਸੁਣ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਵੇਖ ਕੇ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੁੰਡੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ॥੪੧॥

ਸੋ ਲੇ ਗਏ ਜਹਾਂ ਪਰ ਭੇਜਾ ਲਏ ਪੰਚ ਸੈ ਜਾਈ।
ਹੁਤੋ ਰੰਕ ਤਿਨ ਬਯਾਹ ਕਰਜੋ ਤਬਿ ਕੰਨਯਾ ਸਦਨ ਉਠਾਈ॥ ੪੨॥

ਉਹ ਸਿੱਖ ਫਿਰ ਹੁੰਡੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲੈ ਲਏ। ਵਿਚਾਰਾ ਗ਼ਰੀਬ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਲੜਕੀ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ॥੪੨॥

ਬਿਤੇ ਮਾਸ ਖਟ ਸੋ ਸਿਖ ਆਯੋ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੋ ਕੀਨਾ।
ਟੋਬੂ ਧਰਜੋ: 'ਆਪ ਨੇ ਭੇਜਯੋ, ਮੈਂ ਪੰਜ ਸੈ ਤਿਸ ਦੀਨਾ'॥ ੪੩॥

ਜਦ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਟੋਬੂ ਧਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ"॥੪੩॥

ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਕਹਯੋ 'ਨ ਹਮ ਨੇ ਭੇਜਾ ਕਿਨ ਇਹ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਯੋ?'।
'ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਹਾਥ ਮੁਹਰ ਹੈ ਜਬਿ ਐਸੇ ਲਿਖ ਪਾਯੋ॥ ੪੪॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ?" "ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਸ ਮੁਹਰ ਹੈ" ਉਹ ਹੀ ਐਸੇ ਲਿਖ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ॥੪੪॥

ਕੁਛ ਰਿਸ ਧਰਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਕਹੇ ਬਿਨ ਇਹ ਕਯੋ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਯੋ।
ਦਿਯੋ ਆਪ ਹੀ ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਕੈਸੇ ਖੋਟ ਕਮਾਯੋ'॥ ੪੫॥

ਕੁਝ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇਹ ਹੁੰਡੀ ਲਿਖ ਕੇ ਕਿਉਂ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੈਸਾ ਖੋਟ ਕਮਾਇਆ"॥੪੫॥

ਇਮ ਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਕਿਹ ਸਿਖ ਖਬਰ ਬਤਾਈ।
ਡਰਤਿ ਮਾਰ ਤੇ ਭਾਜ ਗਯੋ ਤਬਿ ਨਿਜਘਰ ਬਿਖੈ ਤਦਾਈ॥ ੪੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਮਾਰ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਿਆ ॥੪੬॥

ਕੇਤਕਿ ਦਿਨ ਮਹਿ ਤਿਨ ਅਰਜੀ ਲਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਪਠਾਈ।

ਲਿਖੇ ਦੋਹਿਰੇ ਬਿਚ ਬਨਾਇ ਕਹਿ ਸੋ ਮੈਂ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜੀ, ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਿਰੇ ਵਿਚ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਖੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣੇ ਸੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ॥੪੭॥

ਕਲਮੋਵਾਚ-ਦੋਹਰਾ-‘ਮੁਖ ਕਾਰਾ ਮੇਰੋ ਕਰੈ ਕਰਤਿ ਨ ਪਰਉਪਕਾਰ।

ਤਿਸ ਕੋ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਰੋਗੀ ਪਲਟਾ ਇਹੁ ਦਰਬਾਰ ॥ ੪੮ ॥

ਕਲਮ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, “ਜੇ ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕਰਾਂਗੀ ॥੪੮॥

ਫਟ ਛਾਤੀ ਦੋ ਟੁਕ ਭਈ, ਰੁਦਨ ਕਰਤਿ ਲਿਖਿ ਜਾਤਿ।

ਪਰਸਾਰਥ ਉਪਕਾਰ ਬਿਨ ਮੋਹਿ ਨ ਉਪਜਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥ ੪੯ ॥

ਛਾਤੀ ਫਟ ਕੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਰੋਂਦੀ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਪਕਾਰ ਬਿਨ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੪੯॥

ਚੋਪਈ- ਐਸੇ ਕਲਮ ਕਹਤਿ ਸਭਿ ਸਾਥਿ। ਸੋ ਪਕਰਾਈ ਗੁਰ ਮੁਹਿ ਹਾਥ।

ਗੁਰ ਕੀ ਆਨ ਜਬਹਿ ਸਿਖ ਕੀਨੀ। ਸਹੀ ਨ ਮੈਂ, ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਿ ਦੀਨੀ ॥੫੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਮ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਲਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾਈ ਸੀ। ਜਦ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਆ ਕੇ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਹੁੰਡੀ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ॥੫੦॥

ਸਰਬ ਲੱਛਮੀ ਜਗਤ ਤੁਮਾਰੀ। ਭੁੰਚਤਿ ਹੈ ਇਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਰੀ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਬਿਨੈ ਪਠਾਈ। ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਗੋਸਾਈ ॥੫੧॥

ਜਗਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੱਛਮੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿੱਤਾ ਹੀ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਭੇਜੀ ਤੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੫੧॥

ਤਿਹ ਬੁਲਾਇ ਪੁਨ ਪਾਗ ਬੰਧਾਈ। ਦਈ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮ ਕਾਰ ਤਦਾਈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਹੁਤੋ ਲਿਖਾਰੀ। ‘ਸੈਣਾ’ ਜਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀ ॥੫੨॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਵਾਈ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਇਕ ਲਿਖਾਰੀ ਸੀ। ‘ਸੈਣਾ’ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੫੨॥

ਕੁਛਕ ਖਤਾ ਤਿਸ ਤੇ ਜਬਿ ਹੋਈ। ਭਾਜ ਗਯੋ ਪੁਨ ਆਇ ਨ ਸੋਈ।

ਸੁੰਦਰ ਬਰਨ ਲਿਖੈ ਚਿਤ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਿਸ ਕੋ ਬੋਲਿ ਪਠਾਯੋ ॥੫੩॥

ਜਦ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੱਜ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਚੇਤਾ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਸੁੰਦਰ ਅੱਖਰ ਲਿਖਦਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ॥੫੩॥

ਨਿਜ ਸੰਬੰਧੀਅਨਿ ਕੋ ਮਿਲਿ ਗਯੋ। ਆਯੋ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਭਯੋ।

ਨਹਿ ਆਵਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਬਹਾਨਾ। ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਦੋਹਾ ਪਠਯੋ ਬਖਾਨਾ ॥ ੫੪ ॥

ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹਾਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਦੋਹਰਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ॥੫੪॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਜਬਿ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਬੀਛੁਰੇ ਕੀਯੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕੋ ਠਾਟ।

ਬ੍ਰਿਖਭਨਿ ਸੰਗਤਿ ਹਮ ਕਰੀ ਭਏ ਜਾਟ ਕੇ ਜਾਟ ॥ ੫੫ ॥

"ਜਦ ਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਹਾਂ ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਾਂ, ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਸੰਗਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਜੱਟ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ" ॥੫੫॥

ਦੋਬੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬੱਤੀਵਾਂ

ਸਸਤ੍ਰ ਮਾਂਜਣੇ, ਦੁਸਹਿਰਾ

ਦੋਹਰਾ- ਪਾਵਸ ਬੀਤੀ ਅਨੰਦ ਸੋ ਸਰਦ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਆਇ।

ਪਿਤਰਨਿ ਪਛ ਤੇ ਨੌਰਤੇ ਚੰਡੀ ਜਗਤ ਮਨਾਇ ॥ ੧ ॥

ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਆ ਗਈ। ਸਰਾਧਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨੌਰਤੇ ਆਏ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ॥੧॥

ਲਲਿਤਪਦੁ ਛੰਦ-ਹੁਕਮ ਕੀਨਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ 'ਸਸਤ੍ਰ ਨਿਕਾਸੋ ਸਾਰੇ।

ਮੈਲ ਨਿਵਿਰਤਹਿ ਮਾਰਵਾਰਿਯੇ ਪੂਜਹਿ ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਰੇ' ॥ ੨ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਪੂਰੇ ਸਸਤਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਮਾਰਵਾੜ ਤੋਂ ਆਏ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸਸਤਰ ਮਾਂਝ ਕੇ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਫਿਰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਸਤਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਾਂਗੇ" ॥੨॥

ਖਾਸ ਖਜਾਨੇ ਲਗੇ ਨਿਕਾਸਨ ਜਾਤੀ ਖੜਗਨਿ ਠਾਠਾ।

ਤੇਗੇ ਆਯੁਤ, ਖੜਗ ਦੁਧਾਰੇ, ਤੋਮਰ, ਸੈਫ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ॥ ੩ ॥

ਫਿਰ ਸਸਤਰ ਭੰਡਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ। ਤੇਗਿਆਂ ਸਹਿਤ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਦੁਧਾਰੇ, ਨੋਜ਼ੇ, ਸੈਫ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ॥੩॥

ਦੁਬਿਧਿ ਸਰੋਹੀ, ਨੀਮ ਸੀਖਚੇ, ਮਿਸਰੀ ਦੈ ਗੁਜਰਾਤੀ।

ਇਲਮਾਨੀ ਰੁ ਹਲੱਬੀ ਮਗਰਬਿ ਕਿਰਚ ਜੁਨੱਬੀ ਜਾਤੀ ॥ ੪ ॥

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਸੀਖ ਵਾਂਗੂੰ ਸਿਧੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤਲੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਮਿਸਰੀ ਅਤੇ ਗੁਜਰਾਤੀ ਤਲਵਾਰਾਂ,

ਯਮਨੀ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਹਲਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਲਵਾਰ, ਫਾਰਸ ਦੀ ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ, ਕਿਰਚ (ਮੋੜ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ) ਤੇ ਆਰਮੀਨੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ ਜੁਨੱਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਫਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੱਢੀਆਂ ॥੪॥

ਜਮਧਰ ਲਘੁ ਬਿਸਾਲ ਪਉਲਾਦੀ, ਖੰਜਰ ਚੱਕ੍ਰ ਮਹਾਂਨਾ।
ਬਿਛੁਏ ਬਾਂਕ ਛੁਰੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੇ, ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼ ਸੁਭ ਨਾਨਾ ॥ ੫ ॥

ਛੋਟੀ ਵੱਡੀ ਫੋਲਾਦੀ ਕਟਾਰ, ਮਹਾਨ ਖੰਜਰ ਚੱਕਰ, ਟੇਢੇ ਬਿਛੁਏ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਛੁਰੇ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਭ ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼ ਵੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ ॥੫॥

ਤੀਰ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਖਪਰੇ ਸੇਲੇ ਗਨ ਬਦਾਂਮਚੇ ਤੁੱਕੇ।
ਸੇਲ ਨਰਾਂਚ ਸੁ ਨਾਵਕ ਤੀਖਨ ਕਰ ਦਹਿੰਤਨ ਰਿਪੁ ਢੂਕੇ ॥ ੬ ॥

ਤੀਰ, ਅਨੇਕ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਖਪਰੇ, ਨੇਜ਼ੇ ਮੂੰਹੀ ਤੀਰ, ਬਦਾਮ ਮੂੰਹੀ ਤੀਰ, ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਤੁੱਕੇ ਵਰਗੀ ਦੰਦੇਦਾਰ ਮੁਖੀ ਵਾਲਾ ਤੀਰ, ਸਾਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਤੀਰ ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਚਾਰ ਮੁਖੇ ਤੀਰ, ਇਕ ਛੋਟਾ ਤੀਰ ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਦੰਦੇਦਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੋਥੀ ਨਾਲੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਛੋਟਾ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਤਨ ਵਿਚ ਖੁਭ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਕੱਢਵਾਏ ॥੬॥

ਤੁਪਕ ਤਮਾਂਚੇ ਗਨ ਬਿਲਾਇਤੀ ਸਾਰੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਕਾਸੇ।
ਬ੍ਰਿੰਦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਕਹਿੰ ਲੋ ਕਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ॥ ੭ ॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਪਸਤੋਲ, ਈਰਾਨ ਤੂਰਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਂਗ ਤੇ ਬਰਫੀਆਂ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਸਨ, ਸਭ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਵੀ ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਚਾਨਣਾ ਪਾਵੇ ॥੭॥

ਮਾਰਵਾਰਿਯੇ ਮਾਂਵਨਿ ਲਾਗੇ ਚਰਨ ਦਾਬ ਕਰ ਫੇਰੇ।
ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਹਿਰ ਨਿਕਸੇ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਦਿਸ਼ਿ ਹੇਰੇ ॥ ੮ ॥

ਮਾਰਵਾੜੀਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਬੱਲੇ ਦੱਬ ਕੇ ਅਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ ਮਾਂਝਣ ਲੱਗੇ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਸੁਭ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ॥੮॥

ਕਹਯੋ 'ਬਿਅਦਬੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇਰੀ ਤੈਂ ਕਯੋ ਚਰਨ ਲਗਾਯੋ।
ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਖੜਗ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਨਿਜ ਧੁਜ ਬਿਖੈ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਾਏ ਹਨ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਖੜਗ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਸੋਭਦੀ ਹੈ ॥੯॥

ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਰੂਪ ਇਹ ਪੂਜਨ ਜੋਗ ਸਦੀਵਾ।
ਸਰਬ ਸੁਰਾਸੁਰ ਨਰ ਕਯਾ ਬਪੁਰੋ ਜਿਸ ਕੇ ਬਸਿ ਮਹਿੰ ਥੀਵਾ ॥ ੧੦ ॥

ਤਲਵਾਰ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪੂਜਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਦੈਂਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚਾਰੇ ਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਨ ॥੧੦॥

ਸਾਦਰ ਸੇਵ ਮਾਵਿਬੇ ਕਰੀਯਹਿ ਇਹ ਕਹਿ ਅੱਗ੍ਰ ਸਿਧਾਏ।
ਬੈਠੇ ਬਹੁਰ ਖਾਲਸਾ ਆਯੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ॥ ੧੧ ॥

ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਮਾਂਝਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ॥੧੧॥

ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਮਹਿੰ ਇਕ ਸਿਖ ਬੋਲਯੋ 'ਮਾਰਵਾਰਿਯਾ ਜੋਈ।

ਪੁੰਜ ਖੜਗ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿ ਬੈਠਯੋ ਕਾਰ ਨ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥ ੧੨ ॥

ਕੋਈ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਜਿਹੜੇ ਮਾਰਵਾਰੀਏ ਹਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਧਰ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ" ॥੧੨॥

ਸੁਨਿ ਬਿਕਸੇ ਪੁਭੁ ਗਏ ਬਿਲੋਕਨਿ ਦੇਖਯੋ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ।

'ਇਹ ਕਯਾ ਕਰਯੋ ਨ ਸੇਵਾ ਠਾਨਤਿ ਬੈਠੇ ਸਮਾ ਗੁਜਾਰਾ' ॥ ੧੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਵੇਖਣ ਗਏ। ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੈਠੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ" ॥੧੩॥

'ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਵਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਅਦਬ ਕਰਨਿ ਇਮ ਹੋਵੈ।

ਸੇਵਾ ਮਾਂਵਨ ਕੀ ਹੁਇ ਤੈਸੇ ਜਥਾ ਪ੍ਰਥਮ ਮਲ ਖੋਵੈ' ॥ ੧੪ ॥

ਮਾਰਵਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮਹਾਰਾਜ ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਦਬ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਾਂਝਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂਝਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ" ॥੧੪॥

ਬਿਗਸਿ ਪੁਭੁ ਕਹਿ 'ਤੁਮ ਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਨਿਤ ਦਾਸਾ।

ਕਰਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੇਵਾ ਆਯੁਧ, ਤੈ ਸਭਿ ਸੁਖ ਹੁਇ ਪਾਸਾ' ॥ ੧੫ ॥

ਪੁਭੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਦਾਸ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ" ॥੧੫॥

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤਿਹ ਨਾਮ ਹੁਤੋ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ।

ਮਾਂਵਨ ਕਰਨਿ ਲਗਯੋ ਸੁਧ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ, ਪੁਨ ਸੁਖ ਲਹਯੋ ਮਹਾਂਨੀ ॥ ੧੬ ॥

ਉਸ ਮਾਰਵਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹ ਮਾਂਝ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਮਹਾਨ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ॥੧੬॥

ਉਚੇ ਥਲ ਟਿਕਾਇ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਪੂਜਾ ਸੋਜ ਮੰਗਾਈ।

ਲਗੇ ਨੁਰਾਤੇ ਸਗਰੇ ਪੂਜਨ ਚੰਡਿ ਕਾਲਕਾ ਮਾਈ ॥ ੧੭ ॥

ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਟਿਕਾਇਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪੂਜਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ, ਨੌਰਾਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਚੰਡੀ ਅਤੇ ਕਾਲਕਾ ਮਾਈ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਲੱਗੇ ॥੧੭॥

ਚੰਡਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਪਾਠ ਨਿਤ ਹੋਵੈ ਸਹਿਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰੁ ਭਾਖਾ।

ਧੂਪ ਦੀਪ ਚੰਦਨ ਕੋ ਚਰਚਤਿ ਫੂਲਮਾਲ ਬਹੁ ਰਾਖਾ ॥ ੧੮ ॥

ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ ਦਾ ਨਿਤ ਪਾਠ ਹੋਣ ਲੱਗਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਧੂਪ ਦੀਪ ਕਰਕੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਛਤਕਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੮॥

ਚਮਰ ਫੇਰਿ ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਸ੍ਰੀ ਪੁਭੁ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰੰਤੇ।

ਕਰਹਿੰ ਸਤੁਤਿ ਜਿਹ ਜੋਤਿ ਬਿਦਤਿ ਜਗ, ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਸਿਮਰੰਤੇ ॥ ੧੯ ॥

ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧੯॥

ਅਨੰਗਸ਼ੇਖਰ ਛੰਦ- ਨਮੋ ਅਨੰਤ ਕਾਰਣੀ, ਪ੍ਰਪੋਖਣੀ, ਸੰਘਾਰਣੀ, ਭਵਾ, ਬਿਸਾਲ, ਤਾਰਣੀ, ਭਯੰਹਰੀ, ਅਖੰਡਕਾ।
 ਸਬੁੱਧਿ ਜੁੱਧ ਕ੍ਰੁੱਧਤਾ ਬਿਰੁੱਧ ਬੱਧ ਉੱਧਤਾ, ਅਰੁੱਧ ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਦਾ, ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਸੁੱਧ ਮੰਡਕਾ।
 ਸਜੋਰ ਘੋਰ ਲੰਚਨਾ, ਜਪੰਤਿ ਸੋਚ ਮੋਚਨਾ, ਸੁਚੇਤ ਚਿਤ ਰੋਚਨਾ, ਰਿਪੁਨਿ ਕੋ ਘਮੰਡਕਾ।
 ਨਿਸੁੰਭ ਸੁੰਭ ਖੰਡਕਾ, ਅਸੁਰ ਦਲ ਦੰਡਕਾ, ਬਿਹੰਡ ਚੰਡ ਮੁੰਡਕਾ, ਪ੍ਰਚੰਡ ਤੁੰਡ ਚੰਡਿਕਾ ! ॥੨੦॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੦॥

ਦਿ੍ਰੜੀਤਿ ਦੀਹ ਦਾੜਕਾ, ਬਿਲੰਦ ਦੈਤ ਦਾਹਕਾ, ਨਿਕੰਦ ਕੈਟਭਾਨਕੀ, ਅਮੰਦ ਤੇਜ ਜ਼ਾਲਕਾ।
 ਪ੍ਰਪਾਣ ਸ਼੍ਰੇਣ ਬੀਰਜਾ, ਬਿਸਾਲ ਬਾਹੁਬੀਰਜਾ, ਮਝਾਰ ਜੰਗ ਧੀਰਜਾ, ਬਿਸੁੰਭਰੀ ਕਪਾਲਕਾ।
 ਨਖਾਨ ਪੁੰਜ ਤੀਖਨਾ, ਸਕ੍ਰੋਧ ਲਾਲਈਛਨਾ, ਦਿਖਾਇ ਰੂਪ ਭੀਛਨਾ ਸੁ ਭੱਛ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਾਲਕਾ।
 ਸੁਦਾਸ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਲਕਾ, ਸਬੇਗ ਦੈਤ ਘਾਲਕਾ, ਗਰੇ ਮੈਂ ਮੁੰਡ ਮਾਲ ਕਾ, ਪ੍ਰਣਾਮਪਾਦ ਕਾਲਕਾ ॥੨੧॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸਪਤ ਸਹੰਸ੍ਰੈ ਲੱਖ।
 ਸਿਮਰਤਿ ਉਚਰਤਿ ਖਾਲਸਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਤੱਛ ॥ ੨੨ ॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੨॥

ਅਨੰਗਸ਼ੇਖਰ ਛੰਦ- ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੌਰਤੇ ਪ੍ਰਪੁਜਤੇ ਸੁ ਆਯੁਧਾਨ ਚੰਦਨਾਦਿ ਫੂਲਮਾਲ ਧੂਪ ਕੋ ਜਗਾਵਤੇ।
 ਉਤੰਗ ਸੰਖ ਪੂਰਤੇ ਸੁ ਮੰਗਲੰ ਅਰੰਭਤੇ, ਬਿਸਾਲ ਸੋਜ ਹੋਮਤੇ, ਸੋ ਧੂਮ ਕੋ ਉਠਾਵਤੇ।
 ਨਮੋ ਨਮੋ ਭਨੰਤਿ ਹੈਂ, ਸੁ ਬ੍ਰਹਮਕੋਚ ਪਾਠ ਕੋਪਠੰਤ ਹੈ ਸੁਨੰਤ ਕੋਈ, ਜੈ ਬਿਜੈ ਸੁ ਗਾਵਤੇ।
 ਉਛਾਹ ਮੋਦ ਕੀਨਿਓ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੰਟ ਦੀਨਿਓ, ਸਮੂਹ ਪਾਨ ਲੀਨਿਓ, ਸੁ ਖਾਇ ਚੀਤ ਭਾਵਤੇ ॥੨੩॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੩॥

ਦੁਸੈਹਿਰਾ ਕੇ ਦਯੋਸ ਮੈਂ ਤਿਹਾਵਲਾ ਬਿਸਾਲ ਕੀਨਿ ਨੋਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੇ ਸਥਾਨ ਅੱਗੂ ਜਾਇਕੈ।
 ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੰਦਨਾ ਸੁ ਕੀਨਿਓ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਸੁ ਦੀਨਿ ਪਰਸਾਦਿ ਕੋ ਬ੍ਰੁਤਾਇ ਕੈ।
 ਨਿਕੇਤ ਫੇਰ ਆਇਕੈ, ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਮੰਗਾਇਕੈ, ਮਤੰਗ ਸੰਗ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ, ਮੋਦ ਕੋ ਵਧਾਇਕੈ।
 ਅਹਾਰ ਫੇਰ ਖਾਇਕੈ ਅਰਾਮ ਬੋਰ ਪਾਇਕੈ ਅਫੀਮ ਸੋ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸੁ ਦਾਸ ਭੰਗ ਲਯਾਇਕੈ ॥੨੪॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੪॥

ਸ਼ਨਾਨ ਕੀਨ ਸੋਚ ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕੇਸ ਪਾਸਕੋ ਸਜਾਇ ਸੀਸ ਪਾਗ ਕੋ ਉਤੰਗ ਜ਼ੇਬ ਜਾਰ ਕੇ।
 ਜਰਾਵ ਜ਼ੇਵਰਾਨਿ ਕੋ ਸਰੀਰ ਚੀਰ ਸੋਹਤੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਾਇ ਗਾਤਰੇ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਧਾਰਿਕੇ।
 ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਪਾਨ ਮੈਂ ਦਿਵਾਨ ਮੈਂ ਕਛੂਕ ਬੈਠਿ, ਬਾਹਰੇ ਚਲੰਨਿ ਕੋ ਤੁਰੰਗ ਸੋ ਹਕਾਰਿ ਕੇ।
 ਅਰੂਢਿ ਕੇ ਗਵੰਨ ਕੀਨਿ, ਦੁੰਦਭਾਨਿ ਚੋਬ ਦੀਨਿ, ਬੋਲਤੇ ਨਕੀਬ ਭਾਟ ਕੀਰਤੀ ਉਚਾਰਿਕੇ ॥੨੫॥

ਫਿਰ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਿਆ ਤੇ ਜੂੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਤੇ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਈ। ਜੜਾਊ ਗਹਿਣਿਆਂ ਸਹਿਤ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾ ਕੇ ਭੱਥੇ ਸਹਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ। ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਘੋੜਾ

ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚੱਲੇ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪਏ। ਨਗਾਰੇ ਨੂੰ ਚੋਬ ਦਿੱਤੀ, ਭੱਟ ਕੀਰਤੀ ਉਚਾਰਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੫॥

ਬਿਲੋਕਿ ਬੈਨਤੇਯ ਕੋ ਕੁਵਾਇਦਾ ਤੁਫੰਗ ਕੀ, ਤੁਰੰਗ ਪੈ ਕਰੰਤਿ ਕੋ ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਮਾਰਿਤੇ।
ਧਵਾਇਕੈ ਭ੍ਰਮਾਇ ਸੇਲ ਮੇਲਤੇ ਬਗਲ ਕੋਇ, ਏਵ ਆਯੁਧਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ ਦਿਖਾਰਿਤੇ।
ਕਿਦਾਰ ਜੇ ਫਲਾਨਕੇ ਲੁਟਾਇ ਦੀਨ ਕੇਤਨੇ, ਬਹੋਰ ਬਿੰਦ ਬਾਹੁਰੇ ਅਨੰਦ ਭੂਰ ਧਾਰਤੇ।
ਗੁਰੂ ਫਤੇ ਉਚਾਰਿਤੇ, ਸੁ ਰੂਪ ਕੋ ਨਿਹਾਰਤੇ, ਸੁਭਾਗ ਕੋ ਬਿਚਾਰਤੇ ਬਿਲੰਦ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਤੇ॥੨੬॥

ਫਿਰ ਵੈਨਤੇ ਜਾਂ ਗਰਝ ਵਿਉ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ, ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਆਦਿ ਕੁਵਾਇਦਾਂ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਘੋੜੇ ਭਜਾ ਕੇ ਨੇਜੇ ਫੇਰਦੇ ਸਨ, ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਆ ਕੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਫਿਰ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਟਕ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਫਲਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਤੀਆਂ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁੜ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਉਚਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਗ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਨ ਸਨ॥੨੬॥

ਨੋਟ : ਵੈਨਤੇਯ, ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਨਾਤਨ ਕੁਵਾਇਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਖਾਸ-ਖਾਸ ਸੂਰਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੰਡਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਉ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਫੌਜ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਵਿਉਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:- ਦੰਡ, ਵਰਾਹ, ਮਕਰ, ਸੂਚੀ, ਚੱਕ੍ਰ, ਪਦਮ, ਬੱਜ੍ਰ, ਸਦੇਨ, ਮੰਡਲ, ਧੰਨੁ, ਗਰੁੜ, ਸਰਵਤੋ ਭੱਦ੍ਰ। ਗੁਰੁੜ ਵਿਉ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਗੋਂ ਨੌਕਦਾਰ, ਵਿਚੋਂ ਚੋੜੀ ਤੇ ਪਿਛਲਾ ਹਿੱਸਾ ਪਤਲਾ।

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਸਕਟਨਾਲਕਾ ਸੁਤਰਨਾਲਕਾ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਘੁੜਨਾਲੈ।
ਤੋਪ, ਜੰਮੂਰ, ਜੰਜੈਲਨ, ਲਮਛੜ ਲਏ ਤੁਫੰਗਨ ਜਾਲੇ।
ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਲੇ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਹਿੰ ਜੇ ਪਦਾਂਤਿ ਅਸਵਾਰਾ।
ਸ਼ਲਖ ਛੋਰਨੀ ਸੁਰੂ ਕਰੀ ਤਬਿ ਭਯੋ ਅੰਧ ਪੁੰਧਕਾਰਾ॥ ੨੭॥

ਗੋਡਿਆਂ ਉਪਰ ਲੱਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ, ਉਠਾਂ ਉਪਰ ਲੱਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਘੋੜਿਆਂ ਉਪਰ ਲੱਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ, ਜੰਮੂਰੇ, ਜੰਜੈਲਨ, ਲਮਛੜ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਜੋ ਪੈਦਲ ਸਵਾਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਵਾਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਣੀਆਂ ਸੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਪੁੰਧੋਂ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ॥੨੭॥

ਮਨਹੁੰ ਬਿੰਦ ਹੀ ਗਾਜ ਗਾਜ ਕਰਿ ਗਿਰ ਪਰ ਗਿਰ ਗਨ ਜਾਨੀ।
ਧੁਖੇ ਪਲੀਤੇ ਸ਼ਬਦ ਉਠਯੋ ਬਡ ਸੁਨੀਅਹਿ ਕਛੂ ਨ ਕਾਨੀ।
ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਲੋ ਸਤਿਗੁਰ ਠਹਿਰੇ ਸ਼ਲਖ ਬਿੰਦ ਕਰਿਵਾਈ।
ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਗਮਨੇ ਰਮਨੀ ਬੀਥਨਿ ਦਰਸੈ ਲੋਗ ਲੁਗਾਈ॥ ੨੮॥

ਮਾਨੋਂ ਬਹੁਤ ਗੱਜ-ਗੱਜ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀਆਂ ਡਿੱਗੀਆਂ ਹੋਣ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਨੇ ਸਮਝਿਆ। ਪਲੀਤੇ ਧੁੱਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਈ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਠਹਿਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਵਾਈਆਂ। ਫਿਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ, ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਉਤਰੇ ਆਨਿ ਪ੍ਰਭੂ ਘਰਿ ਸੁੰਦਰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਹੇਮੂ।
 ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਹਿ ਮਨ ਮੁਦਤਹਿ ਪਾਇ ਜੋਗ ਅਰੁ ਛੇਮੂ।
 ਨੋਬਤ, ਦੁੰਦਭਿ, ਸੰਖ, ਨਫੀਰੀ, ਪਟਹਿ, ਢੋਲ, ਕਰਨਾਈ।
 ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਰਬਾਬ ਸਤਾਰਨਿ, ਗਾਵਹਿ ਪਾਇ ਵਧਾਈ॥ ੨੯॥

ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਤਰ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਚਿਤਰਕਾਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੋਗ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਢੋਲ, ਨਗਾਰੇ, ਸੰਖ, ਨਫੀਰੀਆਂ, ਪਟਹਿ, ਛੋਟੇ ਢੋਲ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਰਬਾਬਾਂ, ਸਤਾਰਾਂ ਵੱਜ ਉਠੀਆਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਧਾਈਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੨੯॥

ਗੁਣੀ ਕਵੀ ਕਰਿ ਸੁਜਸੁ ਕਵਿੱਤਨ ਆਨਿ ਅਨੇਕ ਸੁਨਾਵੈ।
 ਰੀਝੈ ਮੋਜ ਦੇਤਿ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖਾਵੈ।
 ਉਤਸਵ ਭਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸੁਖਦਾਇਕ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੋਏ।
 'ਜੁਗ ਲਗਿ ਰਾਜ ਬਿਰਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ' ਕਹਿ ਅਸੀਸ ਸਭਿ ਕੋਏ॥ ੩੦॥

ਗੁਣੀ ਕਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮੋਜ ਵਿਚ ਰੀਝ ਕੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਉਤਸਵ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ। "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੁੱਗਾਂ ਤੱਕ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਰਹੇ" ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੩੦॥

ਢੇਬੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਬੰਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤੇਤੀਵਾਂ

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਦਰਸਨ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਲੀ ਤਰੁਨ ਤਨ ਬੈਸ।
 ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਿੱਧਤਿ ਖਾਲਸਾ ਦੂਜ ਚੰਦ ਨਭ ਜੈਸ॥ ੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਖਾਲਸਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਵਧਦਾ ਹੈ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਗੁਰ ਮਾਤਾ। ਪ੍ਰਾਤ ਭਈ ਜਲ ਬਿਮਲ ਸਨਾਤਾ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਠਕਰਿ ਜਪੁਜੀ ਕੇਰਾ। ਅਪਰ ਪਢੀ ਗੁਰਬਾਨੀ ਫੇਰਾ॥ ੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੱਖਤੇ ਕੌਮਲ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ॥੨॥

ਪੁਨ ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਠ ਕੋ ਕਰਿਤੇ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਫਿਰਤੇ।
ਸਾਦਰ ਤਬਿ ਹੀ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਏ। ਆਪ ਪਠਤਿ ਬਾਨੀ ਚਿਤ ਲਾਏ ॥ ੩ ॥

ਫਿਰ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਧਰ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਫਿਰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਏ, ਆਪ ਬਾਣੀ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ॥੩॥

ਚਹਤਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਵੈਰਾਗ ਉਪਾਈ। ਪਠਤਿ ਪਠਤਿ ਇਹ ਤੁਕ ਮੁਖ ਆਈ।
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖ ਖਾਟੀ ॥ ੪ ॥

ਵੈਰਾਗਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇਹ ਤੁਕ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਆਈ :-
ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥ ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖ ਖਾਟੀ ॥

(ਅੰਗ ੨੭੪)

ਜਿਹੋ ਜੇਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜੇਹੀ ਹੀ ਉਸ ਲਈ ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਜਿਹੋ ਜੇਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਉਹੋ ਜੇਹੀ ਹੀ ਖੱਟੀ ਜਹਿਰ ਹੈ।

ਇਸਕੋ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਯੋ ਮਾਈ। ਪੁਨਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੰਗ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।
'ਹੇ ਸੁਤ ਸਭਿ ਬਲ ਗਯਾਤਾਵਾਨ ! ਹਾਥ ਬੱਦ੍ਰ ਸਮ ਬਿਦਤ ਜਹਾਨ ॥ ੫ ॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, 'ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਧਰੇ ਬੇਰ ਵਾਂਗ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਆਪ ਉੱਤੇ ਰੋਸਨ ਹੈ ॥੫॥

ਉਚ ਰੁ ਨੀਚ ਰੰਕ ਕੈ ਰਾਜਾ। ਸਾਧ ਅਸਾਧ ਲਖਹੁ ਸਭਿ ਪਾਜਾ।
ਇਨ ਤੁਕਹਨ ਮੈਂ ਜੋ ਭਿੱਪ੍ਰਾਯ। ਹਰਖ ਸੋਕ ਰਹਿਨੋ ਇਕ ਭਾਇ ॥ ੬ ॥

ਉਚ ਨੀਚ, ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਮੰਗਤਾ, ਸਾਧ, ਅਸਾਧ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਾਜ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਲੁਕਿਆ ਜੋ ਤੱਤਸਾਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਸੰਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਮੋਕਉ ਦਿਖਰਾਵਹੁ ਕਿਸ ਕਾਲਾ।
ਦੁੰਦਨ ਮਹਿ ਜਿਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਨ। ਮਾਨ ਅਮਾਨ, ਅਸੁਖ ਸੁਖ ਜਾਨ ॥ ੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾਓ। ਦੁੱਖ ਸੁਖ, ਹਰਖ ਸੋਗ, ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ॥੭॥

ਹਰਖ ਸੋਕ ਨਹਿ ਕਬਿ ਉਪਜੰਤਾ। ਸਦਾ ਏਕਰਸ ਕੋ ਨਿਬਹੰਤਾ।
ਜਿਸਕੀ ਐਸ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇ। ਬਡੇ ਸਾਹਿਬਨ ਬਰਨੀ ਜੋਇ ॥ ੮ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਦੀ ਉਪਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਦਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇ, ਵੱਡੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੮॥

ਉੱਜਲ ਅਰੁ ਬਡਭਾਗਾ ਮਾਤਾ। ਕਹਯੋ 'ਦਿਖਾਵਹੁ ਤਿਹ ਸੱਖਯਾਤਾ'।
ਰੁਚਿਰ ਮਨੋਰਥ ਜਨਨੀ ਕੇਰਾ। ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੯ ॥

ਉੱਜਲ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਤ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਵਿਖਾਵੋ।' ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ ॥੯॥

‘ਅਸ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਸੰਤ ਸੁਚਾਲੀ। ਪਿਖਹੁ ਨਿਸੰਸੈ ਹੋਵਤਿ ਕਾਲੀ।
ਦਰਸਨ ਕਰਿਕੈ ਅਚਹੁ ਅਹਾਰਾ। ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਭਾਵ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥

‘ਐਸੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਹਿਤ ਵਾਲਾ ਸੰਤ, ਸੰਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕਲ੍ਹ ਹੀ ਵੇਖ ਲਵੇ। ਉਸ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਭੋਜਨ ਛੱਕੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਦਾਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰੋ ॥੧੦॥

ਐਸਨਿ ਕਹੁ ਰਚਿ ਕਰਿ ਕਰਤਾਰਾ। ਲਖਹਿ ਸਫਲ ਸਿਰਜਨ ਜਗ ਸਾਰਾ।
ਸ਼ੇਖ, ਸਾਰਦਾ, ਬੇਦ, ਬਿਰੰਚ। ਕਰਿ ਨ ਸਕਹਿ ਜਿਹ ਮਹਿਮਾ ਰੰਚ ॥ ੧੧ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਐਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸਫਲ ਹੋਈ। ਸ਼ੇਖਨਾਗ, ਸਾਰਦਾ, ਵੇਦ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਿਸ ਦੀ ਬੋਝੀ ਵੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ॥੧੧॥

ਸਮਦਰਸੀ ਇਕਸਰ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ। ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਅਵਿਦਾਤਿ।
ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਵਹੁ। ਨਿਹਸੰਸੈ ਦਰਸਨ ਕੋ ਜੋਵਹੁ ॥ ੧੨ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸਮਦਰਸੀ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਇਕ ਰਸ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਭ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੨॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਹਿਰ ਆਏ। ਜੇ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖਦਾਏ।
ਮਾਤਾ ਭਈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਹਾਨਾ। ‘ਦੇਖਹੁ ਸੰਤ ਸੁ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਮਾਨਾ’ ॥ ੧੩ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹਨ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ‘ਇਕ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂਗੀ’ ॥੧੩॥

ਉਤਕੰਠਾ ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਏਵੀ। ਜਗਤਈਸ਼ ਕੀ ਜਨਨੀ ਦੇਵੀ।
ਪ੍ਰਥਮ ਮਿਲਯੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੰਗ। ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਸੁਮਤਿ ਉਤੰਗ ॥ ੧੪ ॥

ਐਸੀ ਇੱਛਾ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ, ਉਹ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਗਜਾਨ ਅਵਸਥਾ ਬਿਖੈ ਅਰੂਢਾ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਪਰਮ ਪਦ ਗੂਢਾ।
ਖਟ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਲਗਿ ਜਗ ਰਹਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿਤ ਬਿੰਦ ਕੋ ਲਹਯੋ ॥ ੧੫ ॥

ਉਹ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਸਨ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤਕ ਉਹ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ॥੧੫॥

ਜਿਸ ਕੇ ਬਾਕ ਮਿਟੈ ਨਹਿ ਕਿਸ ਤੇ। ਉੱਤਮ ਅਪਰ ਕਹੋ ਕੋ ਤਿਸ ਤੇ।
ਤਿਸ ਕੀ ਕੁਲ ਕੋ ਭੂਖਨ ਭਯੋ। ਨਾਮ ਸੁ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੋ ਬਿਯੋ ॥ ੧੬ ॥

ਜਿਸ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਿਟਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਇਕ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਹੈ ॥੧੬॥

ਜਨੁ ਦੀਪਕ ਤੇ ਦੀਪ ਜਗਾਯੋ। ਗਜਾਨ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ ਦਿਪਤਾਯੋ।
ਸਿੱਖਜ ਮੁੱਖਜ ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕੇਰੇ। ਜਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਅਪਰ ਨ ਹੇਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਜਗਾਇਆ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ॥੧੭॥

ਹੁਤੋ ਸਮੈ ਤਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ। ਲਖਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਰਬ ਗੁਰ ਘਰ ਜੀ।

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਨ ਕੇਰਾ। ਮਾਤਾ ਹਿਤ ਸੁ ਮਨੋਰਥ ਮੇਰਾ॥ ੧੮॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਜਾਣੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਦਰਸ ਅਵੱਸ਼ਯ ਕਰਨਿ ਕਹੁ ਕਾਲੀ। ਉਰ ਮਹਿੰ ਇੱਛਾ ਕੀਨਿ ਬਿਸਾਲੀ।

ਗਈ ਨਿਸਾ ਪਰਿ ਕਰਿਤੇ ਤਯਾਰੀ। ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਸੋ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ॥ ੧੯॥

ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੇ ਹਨ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇੱਛਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ॥੧੯॥

ਭਏ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਾਨਾ। ਮੁਝ ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਕਰਹੁ ਪਯਾਨਾ।

ਮੈਂ ਏਕਾਂਕੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਿਧਾਉਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਪਾਉਂ॥ ੨੦॥

"ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਲ ਪੈਣਾ। ਮੈਂ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ॥੨੦॥

ਤੁਮ ਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ ਸੁ ਜਾਵਤਿ। ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਿਧਾਵਹੁ ਆਵਹੁ ਤਾਵਤ।

ਇਮ ਕਹਿ ਰੈਨ ਬਿਖੈ ਪਰਿ ਸੋਏ। ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਜਾਗਿਬੋ ਹੋਏ॥ ੨੧॥

ਜਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਤੁਹਾਥੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾਵੇ, ਓਨੀ ਛੋਟੀ ਤੁਰ ਪਵੇ ਤੇ ਆ ਜਾਵੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌ ਗਏ, ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਜਾਗ ਪਏ॥੨੧॥

ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨ ਪਾਠ ਜਪ ਕੀਨਾ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਮਨ ਦੀਨਾ।

ਭਯੋ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਆਰੂਢ। ਚਲਯੋ ਬੇਗ ਜਿਸ ਆਸ਼ੇ ਗੁਢ॥ ੨੨॥

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲ ਪਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਬੜੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਨ॥੨੨॥

ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਆਵਹੁ ਮਿਲੇ। ਮੁਖ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਿਸਿ ਕਰਿ ਚਲੇ।

ਤੂਰਨ ਤੋਰਿ ਤੁਰੰਗਨਿ ਤਬੈ। ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਬੈ॥ ੨੩॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਆ ਕੇ ਮਿਲੋ ਤੇ ਮੁਖ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਚਲੋ।" ਤੁਰਤ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀ ਘੋੜੇ ਤੋਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਗਏ॥੨੩॥

ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਾਥ ਮਗ ਚਲਤੇ ਚਲਤੇ। ਭਾ ਮੱਧਯਾਨ ਭਾਨੁ ਕੁਛ ਢਲਤੇ।

ਕੋਸ ਪਚੀਸਕ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ। ਪੈਡੋ ਦੂਰ ਰਹਯੋ ਪੁਰਿ ਥਾਂਇ॥ ੨੪॥

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਢਲਣ 'ਤੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਪੰਝੀ ਕੋਹ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਨਗਰੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ॥੨੪॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਪੁੰਨ ਮਹਾਨੀ। ਉਠੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਪਾਨੀ।
ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਪਾਠ ਕਰਿ ਬਾਨੀ। ਬੈਠੀ ਪੁਨ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਠਾਨੀ॥ ੨੫॥

ਏਧਰ ਮਹਾਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਵੱਖਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ॥੨੫॥

ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਾਕ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਲੀਏ। ਭੋਜਨ ਜਲ ਅਚਿਬੋ ਨਹਿ ਕੀਏ।
ਉਤਕੰਠਤਿ ਬੈਠੀ ਬਡਭਾਗਨ। ਪੂਰਬ ਸੰਤ ਪਿਖਿਨਿ ਅਨੁਰਾਗਨ॥ ੨੬॥

ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਭੋਜਨ ਜਲ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਛਕਿਆ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉਡੀਕਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ॥੨੬॥

ਬੀਤੇ ਜਬਹਿ ਜਾਮ ਜੁਗ ਬੈਸੇ। ਸੁਤ ਢਿਗ ਪਠਯੋ ਦਾਸ ਕੋ ਐਸੇ।
'ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਕਹੇ ਤੁਹਾਰੇ। ਨਹਿ ਆਯੋ ਨਹਿ ਅਚਯੋ ਅਹਾਰੇ॥ ੨੭॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦ ਦੋ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਪੁੱਤਰ ਪਾਸ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਭੇਜਿਆ।
"ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਨਾ ਸੰਤ ਜੀ ਆਏ ਹਨ, ਨਾ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ ਹੈ॥੨੭॥

ਅਬਿ ਮੱਧਯਾਨ ਕਾਲ ਭੀ ਬੀਤਾ। ਰਹਿ ਗਯੋ ਮੋਰ ਮਨੋਰਥ ਰੀਤਾ।
ਆਇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਜ ਕਿ ਨਾਂਹੀ। ਨਿਪੁਨ ਜਿ ਸੰਤ ਗਯਾਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀ॥੨੮॥

ਹੁਣ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਵੇਲਾ ਵੀ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੁਣ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਪੁੰਨ ਹਨ॥੨੮॥

ਅਬਿ ਜਿਮ ਕਹਹੁ ਕਰਹਿ ਤਿਸ ਰੀਤਿ। ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਦ ਚੀਤਿ।
'ਧੰਨ ਮਨੋਰਥ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰਾ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਧੰਨ ਉਦਾਰਾ॥ ੨੯॥

ਹੁਣ ਜਿਵੇਂ ਕਹੋ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੀਤੀ ਕਰੀਏ।" ਇਸ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲੇ, 'ਧੰਨ ਤੁਹਾਡਾ ਇਕ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਧੰਨ ਤੁਸੀਂ ਏਡੀ ਲੰਮੀ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਉਪਜਾਵਹੁ ਅਹਾਰ ਰਸਵਾਰੇ। ਮਧੁਰ ਸਲਵਣ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ।
ਕਰਿਵਾਵਹੁ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀ ਤਯਾਰੀ। ਸਕਲ ਪਰੋਸਹੁ ਥਾਲ ਮਝਾਰੀ॥ ੩੦॥

ਰਸੀਲੇ ਸਵਾਦੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਓ, ਮਿੱਠੇ-ਲੂਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਓ। ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਓ ਤੇ ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ ਇਕ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਰੋਸ ਦੇਵੋ॥੩੦॥

ਜਬਿ ਸਭਿਹੁ ਬਿਧਿ ਇਹ ਕਰਿ ਲੈਹੋ। ਤਾਤਕਾਲ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪੈਹੋ।
ਨਹੀਂ ਬਿਲਮ ਅਬਿ ਆਵਨਿ ਮਾਂਹਿ। ਤਯਾਰੀ ਕਰਹੁ ਭਾਵ ਧਰਿ ਤਾਂਹਿ॥ ੩੧॥

ਜਦ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਤੁਰੰਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਿਰ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਹੁਣ ਆਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ॥੩੧॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਸੁਨਤਿ ਦਾਸ ਨੇ ਜਾਇ ਸੁਨਾਯੋ।
ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਨਨਿ ਮਨ ਭਯੋ। ਕਰਿਓ ਤਯਾਰ ਸੁ ਆਇਸੁ ਦਯੋ॥ ੩੨॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਾਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ॥੩੨॥

ਬਹੁ ਤੂਰਨ ਕਰਿ ਬਹੁ ਨਰ ਲਾਏ। ਬਿੰਜਨ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਕਰਾਏ।

ਖਟਰਸ ਜੁਗਤ ਸ੍ਰਾਦਿ ਮਨ ਭਾਵਾ। ਅਪਨ ਹਜੂਰ ਬਾਲ ਮਹਿੰ ਪਾਵਾ ॥੩੩॥

ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਛੇ ਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਸਵਾਦੀ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਬਾਲ ਪਰੋਸਿਆ॥੩੩॥

ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕਰਿਕੈ ਤਜਾਰੀ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਭਾਉ ਸੁ ਭਾਰੀ।

ਜਬਿ ਮੱਧਯਾਨ ਚਲਯੋ ਮਗ ਆਵਤਿ। ਬੜਵਾ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਉਤਲਾਵਤ ॥੩੪॥

ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ, ਭਾਰੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਇੰਤਜਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਅੱਧ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਘੋੜੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਸਨ॥੩੪॥

ਇਤ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਬਿਰਤਾਂਤ। ਜਾਨਯੋ ਰਾਮਕੁਇਰ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ।

ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ ਨ ਅਜਮਤ ਬਿਨਾ। ਬਿਨ ਪਹੁੰਚੇ ਮਿਥਯਾ ਹੁਇ ਜਨਾ ॥੩੫॥

ਦੇਧਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ। ਸੋਚਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਰਾਮਾਤ ਬਗੈਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੩੫॥

ਤਯੋਂ ਹੀ ਕਰਨਿ ਸਭਿਨਿ ਬਨ ਆਇ। ਜਯੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਹੋਇ ਰਜਾਇ ॥

ਅਸ ਮਨ ਜਾਨਿ ਛਿਨਕ ਮਹਿੰ ਆਵਾ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ ॥੩੬॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਜਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ ਇਕ ਖਿਣ ਵਿਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ॥੩੬॥

ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿਹੀ। ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰੂਪ ਨਿਹਰਿਹੀ।

ਕੁਸਲ ਬੁਝਿ ਗੁਰ ਸਾਦਰ ਭਾਖਾ। 'ਅਚਹੁ ਅਹਾਰ ਮਹਿਤ ਅਭਿਲਾਖਾ' ॥੩੭॥

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਕੁਸਲਤਾ ਪੁੱਛ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਭੋਜਨ ਛਕੋ, ਵੱਡੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ"॥੩੭॥

ਦਾਸ ਏਕ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਸੰਗ। ਗਏ ਮਾਤ ਕੇ ਮਹਿਲ ਉਤੰਗ।

ਕਰਯੋ ਹੁਤੋ ਤਬਿ ਬਾਲ ਸੁ ਤਜਾਰੀ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸਿਖ ਭਾਰੀ ॥੩੮॥

ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਝੱਟ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਬਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਿੱਖ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ॥੩੮॥

ਮਾਤਾ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰਯੋ। ਪੂਰਨ ਜਾਂਹਿ ਮਨੋਰਥ ਕਰਯੋ।

ਸੁੰਦਰ ਆਸਨ ਤਹਾਂ ਡਸਾਵਾ। ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਦਰ ਭਾਖਿ ਬਿਠਾਵਾ ॥੩੯॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਸੁੰਦਰ ਆਸਣ ਉਥੇ ਡੁਹਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਬਿਠਵਾਇਆ॥੩੯॥

ਆਗੈ ਬਾਰ ਮਾਤ ਧਰਿ ਦੀਨਸਿ। ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਬੀਜਨਾ ਲੀਨਸਿ।
ਮੰਦ ਮੰਦ ਕਰਿ ਪੰਖ ਝੁਲਾਵਾ। ਧਰੇ ਭਾਵ ਭੋਜਨ ਅਚਵਾਵਾ ॥ ੪੦ ॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਬਾਲ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਪੱਖਾ ਲਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੱਖਾ ਝੌਲਿਆ, ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਖਵਾਇਆ ॥੪੦॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਮਨ ਜਾਨੇ। ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਭਾਉ ਰਿਦ ਠਾਨੇ।
ਬੂਝਨਿ ਲਗੀ ਮਾਤ ਸਤਿ ਭਾਏ। 'ਆਜ ਕਹਾਂ ਤੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ?' ॥੪੧॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, "ਅੱਜ ਕਿਥੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋ?" ॥੪੧॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਅਚਿ ਭੋਜਨ ਸੋਈ। ਬੋਲਯੋ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਦੋਈ।
'ਤਹਾਂ ਰਖੇ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਜਹਾਂ। ਜਹਾਂ ਪਠਾਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਤਹਾਂ ॥ ੪੨ ॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਭੋਜਨ ਛੱਕ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੋਜਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ॥੪੨॥

ਪੁਤਲੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਯਾ ਅਹੈ। ਨਰ ਕੇ ਬਸ ਬਰਤੀ ਨਿਤ ਰਹੈ।
ਜਥਾ ਕਰਾਇ ਤਥਾ ਸੋ ਕਰਿਹੀ। ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਹਮ ਅਨੁਸਰ ਹੀ ॥੪੩॥

ਇਕ ਪੁਤਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀ ਹੈ, ਪੁਤਲੀ ਖਿਡਾਵਨ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ॥੪੩॥

ਹਮ ਸੁਛੰਦ ਕੁਛ ਕਰਿ ਸਕਿ ਨਾਂਹੀ। ਸਦਾ ਚਲਹਿ ਗੁਰ ਆਗਯਾ ਮਾਂਹੀ।
ਇਮ ਕਹਿ ਨਮਹਿ ਮਾਤ ਕੋ ਕਰਿਕੈ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਯੋ ਉਰ ਮੁਦ ਧਰਿਕੈ ॥੪੪॥

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਾਂ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਗਏ ॥੪੪॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਤੇਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਤੀਵਾਂ

ਕੜਾਹ ਦੀ ਲੁੱਟ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ

ਦੋਹਰਾ- ਬੈਠਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਰਾਮਕੁਇਰ ਸੁਭ ਸੰਤ।
ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਲਛਮੀ ਮਹਾਂ ਜਿਨ ਕੇ ਦਿਪਤ ਅਨੰਤ ॥ ੧ ॥

ਸੁਭ ਸੰਤ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਬਹੁ ਸਤਿਕਾਰੇ।

'ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਕੇ ਤੁਮ ਆਧਾਰੇ। ਪਾਇ ਸੁਮਗ ਨਰ ਅਨਿਕ ਉਧਾਰੇ ॥੨॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਾਰੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਆਧਾਰ ਹੋ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨॥

ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਸਾਗਰ ਬਿਨੁ ਪਾਰੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਰ ਬਾਰੀ।

ਸੱਤਜਨਾਮ ਸਿਮਰਨੋ ਨਿਰੰਤਰ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਠਹਿ ਤਰੰਗ ਸੁ ਅੰਤਰ ॥੩॥

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸਾਗਰ ਵਾਂਗ ਅਪਾਰ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਲ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦਿਨ ਉਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਤਰੰਗ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ॥੩॥

ਹਉਮੈ ਸੁਰਤ ਬਿਸਾਰਨ ਕਰਨੀ। ਇਹ ਪਾਵਨਤਾ ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਬਰਨੀ।

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਭਲ ਭਾਵੈ। ਸਦਾ ਅਗਾਧਪਨੋ ਦਰਸਾਵੈ ॥੪॥

ਹਉਮੈ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੁਰਤ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕਿਰਤ ਭਲੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅਗਾਧਪਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੪॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅਰ ਦਸਮ ਸਰੂਪ। ਦਿਢ ਬੇਲਾ ਦੈ ਲਖਹੁ ਅਨੂਪ।

ਸਮ ਦਮ ਦਯਾ ਧਰਮ ਸੁਚ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਰਹਿਤਿ ਰਾਖਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਤੀ ॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਸਰੂਪ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਨੂਪਮ ਜੰਗਲ ਜਾਣੇ। ਸਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦਇਆ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੁਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ॥੫॥

ਛਿਮਾ, ਸੋਚਤਾ, ਮੁਦਿਤਾ, ਪ੍ਰੀਤ। ਇਹ ਨਦ ਨਦੀ ਮਿਲਹਿ ਜਿਸ ਨੀਤ।

ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਜਲਜੰਤੁ ਅਪਾਰਾ। ਮੀਨ ਆਦਿ ਜੇ ਅਹੈਂ ਉਦਾਰਾ ॥੬॥

ਖਿਮਾਂ, ਸੁਚਮਤਾ, ਮਿਠਾਸ, ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇ ਇਹ ਨਾਲੇ ਸਦਾ ਹੀ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਜਲ ਜੰਤੂ ਅਪਾਰ ਹਨ, ਮੱਛੀਆਂ ਆਦਿ ਜੋ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੬॥

ਨਰਕ ਤਪਤ ਜਿਨ ਕਉ ਕਥਿ ਨਾਂਹੀ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਹਿੰ ਜੋ ਤਜਿ ਨ ਸਕਾਹੀਂ।

ਅਸ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਜਲਧ ਸਕਾਸਾ। ਬੰਸ ਤੁਮਾਰੋ ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥੭॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣੀ ਪੈਂਦੀ, ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਸ, ਤੁਹਾਡਾ ਵੰਸ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਬੁੱਢਾ ਭਯੋ ਮਹਾਤਮਾ ਛੁਯੋ ਬਿਕਾਰ ਨ ਲੇਸ਼।

ਸਦਾ ਏਕ ਰਸ ਮਹਿੰ ਰਹਯੋ ਅਪਰਨ ਹਤੇ ਕਲੇਸ਼ ॥੮॥

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰ ਲੇਸ਼ ਮਾਰੂ ਵੀ ਛੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ॥੮॥

ਚੋਪਈ- ਰਾਮਕੁਇਰ ਸੁਨਿ ਬੰਸ ਬਡਾਈ। ਮਸਤਕ ਟੇਕਯੋ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਈ।

ਮਨਹੁ ਲਾਜ ਕੋ ਭਾਰ ਉਦਾਰਾ। ਸਹਯੋ ਨ ਜਾਇ, ਬਿਰਯੋ ਬਲ ਭਾਰਾ ॥੯॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਸੁਣ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ, ਮਾਨੋ ਲਾਜ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਸਹਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ, ਏਨਾ ਭਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ॥੯॥

ਇਮ ਕਰਿਕੈ ਸਨਮਾਨ ਘਨੇਰਾ। ਦੀਨਸਿ ਸੁਭ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ ਡੇਰਾ।

ਦਿਵਸ ਚਾਰ ਮਹਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਸੁਮਤਿ ਹੁਇ ਭਾਰੀ॥੧੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਸੁਭ ਘਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਇਆ। ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਜਿਹੜੀ ਬਹੁਤ ਥੱਕੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੧੦॥

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਹਿ ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ। ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਹਿ ਕੋਮਲ ਪਾਇਨ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਦੀਨਸਿ। ਸੁਮ ਮਾਰਗ ਨਿਰਬਿਰਤੀ ਕੀਨਸਿ॥੧੧॥

ਉਹ ਉਪਹਾਰ ਧਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਮਲ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਥਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ॥੧੧॥

ਰੈਨ ਸੈਨਕਰਿ ਚੈਨ ਸਮੇਤੇ। ਜਾਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮੈਂ ਭਏ ਤੇ।

ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਸੁੰਦਰ ਸੀਤਲ ਨੀਰ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਸਰਬ ਸਰੀਰ॥੧੨॥

ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੌਂ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਾਗ ਪਏ। ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸੀਤਲ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ॥੧੨॥

ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਪਠਤਿ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਸੌਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹਿ ਅਘ ਹਾਨੀ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਏ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਹਾਏ॥੧੩॥

ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਚਲ ਕੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਹਾਏ॥੧੩॥

ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ। ਆਇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ।

ਸਕਲ ਸਿੱਖ ਤੈਸੇ ਚਲਿਆਏ। ਦਰਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ॥੧੪॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਫਿਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਆਏ, ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਲੇ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਜਾਇ ਨਮੋ ਗੁਰ ਚਰਨ ਅਗਾਰੀ।

ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਸੁ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਦਰਸ਼ਨ ਦਰਸਹਿ ਮੋਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ॥੧੫॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੫॥

ਤਬਿ ਅਰਦਾਸੀ ਓਰ ਨਿਹਾਰਯੋ। ਮਹਾਂਰਾਜ ਗੁਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਯੋ।

'ਆਗਯਾ ਕੋਸ਼ਪ ਨਿਕਟ ਪਠਾਵਹੁ। ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰਜਤਪਣ ਲਯਾਵਹੁ॥੧੬॥

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸੀਏ ਸਿੱਖ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਸਾਡੀ ਆਗਿਆ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਪਾਸ ਭੇਜੋ ਕਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਏ ਲਿਆਵੇ॥੧੬॥

ਸਭਿ ਕੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਇ। ਹੁਇ ਤਯਾਰ ਆਨਹੁੰ ਸਹਿਸਾਇ।
ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਯੋ ਕਿੱਤ ਸਭਿ ਕਰਿਕੈ। ਲਜਾਵਤਿ ਭਯੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਰਿਕੈ ॥੧੭॥

ਸਾਰੇ ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਵੇ। ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਲੈ ਆਇਆ ॥੧੭॥

ਪੁਨਹਿੰ ਸਿੱਖ ਸਗਰੇ ਬੁਲਵਾਏ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਨਿ ਮਿਲਹਿੰ ਇਕ ਥਾਏਂ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਗ ਕਰਿ ਬੰਦਨ। ਬੈਠੈ ਦਰਸਤਿ ਹੈ ਅਭਿਨੰਦਨ ॥੧੮॥

ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਵਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਸੰਗਤਿ ਜੁਤਿ ਤਹਾਂ। ਪੂਰਨ ਸਭਾ ਭਈ ਸੁਖ ਮਹਾਂ।
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰ ਸੋਹੈ। ਬਿਗਸਾਵਤਿ ਮੁਖ ਕਮਲ ਮਨੋ ਹੈ ॥੧੯॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਵੀ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ਼ੇਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਵਲ ਮੁਖ ਮਾਨੋਂ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੯॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਨੇ ਬਰ ਬੋਲਤਿ ਬੋਲ। ਕੁੰਡਲ ਡੋਲ ਕਪੋਲਨਿ ਲੋਲ।
ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਿਖ ਜੀਵਤਿ ਮਾਨੋਂ। ਮਿਟਹਿੰ ਪਾਪ ਦੁਖ ਦੋਖ ਮਹਾਂਨੋ ॥੨੦॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਰੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੋਲ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਾਨੋਂ ਸਿੱਖ ਸੁੰਦਰ ਗਲਾਂ ਤੇ ਕੁੰਡਲਾਂ ਦੀ ਡੋਲ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਦੁਖ ਅਤੇ ਪਾਪ ਮਿੱਟ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੦॥

ਪਿਖਯੋ ਤਿਹਾਵਲ ਕੀ ਦਿਸਿ ਫੇਰ। ਆਗਯਾ ਦੇਤਿ ਭਏ ਤਿਸ ਬੇਰ।
'ਲੂਟ ਲੇਹੁ ਸਭਿ ਕਰਹੁ ਅਹਾਰਾ'। ਕਹਤਿ ਉਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰਾ ॥੨੧॥

ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, "ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੁੱਟ ਕੇ ਸਭ ਛਕੋ" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੧॥

ਮਹਿਲਨਿ ਬਿਖੈ ਬਿਰਾਜੇ ਜਾਇ। ਪਾਛੇ ਉਠੇ ਸਿੰਘ ਸਹਿਸਾਇ।
ਕਰਹਿੰ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਲੂਟ ਮਚਾਈ। ਲੇ ਲੇ ਜਾਹਿੰ ਤਹਾਂ ਸਮੁਦਾਈ ॥੨੨॥

ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਪਿਛੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਕਰਕੇ ਬੜੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਜਿਤੋ ਜਿਤੋ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਲੀਨਸਿ। ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਸੁ ਖੈਬੋ ਕੀਨਸਿ।
ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਚਹੁੰ ਕੋ ਜਿਤਿਕ ਅਹਾਰੇ। ਇਕ ਇਕ ਲੇ ਗਮਨਯੋਂ ਬਲ ਭਾਰੇ ॥੨੩॥

ਜਿੰਨਾ ਕਿੰਨਾ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕ ਲਿਆ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਹਾਰ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਇਕ ਭਾਰੀ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੩॥

ਲੂਟਤਿ ਅਧਿਕੈ ਰੋਰ ਮਚਾਵਾ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਲੋ ਬਹੁ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ।
ਰਾਮਕੁਇਰ ਪਿਖਿ ਕੈ ਗੁਰ ਤੋਰ। ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਭਯੋ ਤਿਸ ਠੋਰ ॥੨੪॥

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੁੱਟਦਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮਚਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।
ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਗਏ ॥੨੪॥

ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਕੋਚੀ ਕੂਰਮ ਨਜਾਈਂ। ਬੈਠਯੋ ਅਚਲ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ।
ਨਹਿੰ ਲੁਟਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨਿਹਾਰਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੋ ਕੁਛ ਖਜਾਲ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥੨੫॥

ਕਛੂਦੇ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਰਤੀ ਸਕੋਚ ਲਈ ਤੇ ਅਚਲ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਲੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ,
ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖਿਆਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ॥੨੫॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜੋਇ। ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਜੋਇ।
ਰੋਕਿ ਰਿਖੀਕਨਿ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਉਠੇ ਨ ਹਾਲੇ, ਬਾਕ ਨ ਕਹੇ ॥ ੨੬ ॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਦਰੀਆਂ ਰੋਕ ਕੇ ਬੈਠੇ
ਰਹੇ, ਨਾ ਉੱਠੇ, ਨਾ ਹਿੱਲੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੨੬॥

ਜਯੋ ਕੇ ਤਯੋ ਟਿਕ ਰਹੇ ਬਿਚਾਰੇ। ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਲੇ ਗਮਨੇ ਸਾਰੇ।
ਬੀਤ ਗਯੋ ਪੁਨ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ। ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਤਨ ਭਈ ਸੰਭਾਲ ॥ ੨੭ ॥

ਵਿਚਾਰੇ ਜਿਵੇਂ ਟਿਕੇ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਟਿਕੇ ਰਹੇ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਜਦ
ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਹੋਸ਼ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ॥੨੭॥

ਖੋਲਿ ਬਿਲੋਚਨ ਨਿਜ ਸਿਖ ਹੇਰੇ। ਉਠਿ ਗਮਨਯੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾ ਡੇਰੇ।
ਪ੍ਰਚੁਰਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਕਲ ਮਹਿੰ ਭਯੋ। 'ਨਹੀਂ ਤਿਹਾਵਲ ਲੁਟਨ ਕਿਯੋ ॥ ੨੮ ॥

ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਫੈਲ
ਗਿਆ, "ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਹੀਂ ਲੁੱਟਿਆ ਹੈ ॥੨੮॥

ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਧੀਰ ਕੋ ਧਾਰੇ। ਰਹੇ ਸਥਿਤ ਨਹਿੰ ਹਾਥ ਨਿਕਾਰੇ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਝਾਰੀ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਹਿੰ ਸਮ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥

ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢੇ ਹਨ"। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ
ਨੇ ਜਦ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ॥੨੯॥

ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਸਮ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ। ਅਲਪ ਬਾਤਿ ਇਹ ਕਯਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ।
'ਧੰਨਯ ਧੰਨਯ ਮਾਤਾ ਜੀ ਕਹੈਂ। ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬਡ ਭਾਗਨ ਤੇ ਲਹੈਂ ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸੋਨਾ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਇਕ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕੀ ਅਰਥ ਰੱਖਦੀ ਹੈ।
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਧੰਨ ਧੰਨ ਹਨ ਸੰਤ ਜੀ, ਇਹ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ॥੩੦॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਸੋਈ। ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਬਿਨਸੇ ਜਿਨ ਦੋਈ।
ਮਹਿਮਾਂ ਮਹਾਂ ਮਾਨਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਅਪਨ ਸਮੀਪਨਿ ਸਾਥ ਸਰਾਹੀਂ ॥ ੩੧ ॥

ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀ ਡਾਮੀ ਦੋਵੇਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਮਹਿਮਾਂ ਮਨ ਵਿਚ
ਮੰਨੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩੧॥

ਬੀਤ ਗਏ ਦਿਨ ਨਿਸ ਇਸ ਭਾਂਤੀ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭਾਤੀ।

ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ। ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਖ ਆਨਿ ॥ ੩੨ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਫਿਰ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੩੨॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਸਹਿ ਸੰਗਤਿ ਆਵਾ। ਕਰਿ ਪਗ ਨਮੋ ਬੈਠਿ ਹਰਖਾਵਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨੇ। ਦਿਵਸ ਜਾਮਨੀ ਜਿਨ ਕੋ ਧਿਆਨੇ ॥ ੩੩ ॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਆਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ॥੩੩॥

ਸਭਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੀ ਗਯਾਤਾ ਵਾਰੇ। ਪਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ।

'ਕਯੋਂ ਕਰਾਹੁ ਤੁਮ ਲੀਨਹੁ ਨਾਂਹੀ ?। ਰਹੀ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਸ੍ਰਾਦਨ ਚਾਹੀ ॥ ੩੪ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਣਹਾਰੇ ਸਨ, ਸੰਗਤ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਭਾਈ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੜਾਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ? ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਦ ਦੀ ਚਾਹਤ ਰਹੀ? ਜੇ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ॥੩੪॥

ਸਮ ਚਿਤ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ। ਤੁਮ ਕਯੋਂ ਕੀਨਸਿ ਦੰਭ ਵਿਸ਼ੇਖ ?।

ਇਕ ਤੋ ਹਮਰੀ ਆਗਯਾ ਭਈ। ਦੁਤੀਏ ਬਾਂਛਤਿ ਬਿਧਿ ਨਿਰਮਈ ॥ ੩੫ ॥

ਸਮ ਚਿੱਤ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਵੱਡਾ ਪਖੰਡ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਦੂਜੀ ਵਿਧੀ ਮਨ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ ਭਾਵ ਕੜਾਹ ਖਾਣਾ ਮਨਪਸੰਦ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਤਸੀਹੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੩੫॥

ਤਉ ਤੁਮਹੁ ਨੇ ਦੰਭ ਕਮਾਵਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਮਨ ਕੋ ਨਹਿ ਨ ਬਿਰਾਵਾ।

ਯਾਂਤੇ ਤੁਮਰੇ ਮੇਲ ਮਝਾਰੀ। ਹੁਇ ਪਖੰਡ ਕੋ ਬਾਸਾ ਭਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਪਖੰਡ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੰਭ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਿਕਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਪਖੰਡ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵਾਸਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਜਿਸ ਕਲਜੁਗ ਤੇ ਡਰ ਉਰ ਚੀਨ। ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨਹਿ ਲੂਟਨਿ ਕੀਨਿ।

ਸਭਿ ਲੋਕਨ ਕੋ ਜੋ ਕਲਿਕਾਲ। ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਪੋਰਨ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲ ॥ ੩੭ ॥

ਜਿਸ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਡਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਲੁਟਿਆ ਹੈ। ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੩੭॥

ਸੋ ਇਨ ਕੈ ਪਹੁੰਚੈ ਇਸ ਭਾਇ। ਫਾਂਧਹਿ ਕੋਟਨ ਕੋ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਇ।

ਕਿਮ ਬਚਾਉ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਤੁਮਾਰੇ। ਕਲਜੁਗ ਬਰਤੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥

ਸੋ ਕਲਜੁਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਕਿ ਕਿਲਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੋਂ ਦੀ ਵੀ ਫਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਟੱਪ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਾਅ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ, ਕਲਜੁਗ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤੇਗਾ ॥੩੮॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਸੁਨਿਕੈ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ।

‘ਹਮਰੇ ਘਰ ਕਲਿ ਕਾਲ ਪ੍ਰਤਾਪੁ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨ ਇਹੁ ਬਖਸ਼ਹੁ ਆਪੁ ॥੩੯॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਬਚਨ ਆਪ ਜੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੋ ॥੩੯॥

ਪਰਾਲਬਧ ਕੇ ਓਰਕ ਹੋਹੀ। ਤਨ ਕੇ ਤਜਾਗਨ ਹੈ ਜਬਿ ਮੋਹੀ।

ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਤਿਸ ਕੇ ਪਸਚਾਤੀ। ਸਭਿ ਜਗ ਮਹਿੰ ਬਿਥਰਹਿ ਬੱਖਜਾਤੀ ॥੪੦॥

ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੦॥

ਮਮ ਸੁਤ ਕੇ ਜਬਿ ਸੁਤ ਉਪਜਾਇ। ਤਬਿ ਤੁਮ ਵਾਕ ਫੁਰਹੁ ਸਤਿ ਭਾਇ।

‘ਏਵ ਮਸਤ’ ਪੁਨ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨੀ। ਨਿਜ ਸਿਖ ਕੀ ਬਾਨੀ ਕਹੁ ਮਾਨੀ ॥੪੧॥

ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਘਰ ਜਦ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਦ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਸੱਚ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। “ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ” ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ॥੪੧॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਕੇ ਭਾ ਜਬਿ ਪੋਤਾ। ਤਬਿ ਇਨ ਕੇ ਘਰ ਕਲੀ ਉਦੋਤਾ।

ਕਰੇ ਕੁਕਰਮ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਜਾਨਿਯ। ਬਹੁਰ ਬੰਸ ਬਿਨਸਯੋ ਪਹਿਚਾਨਿਯ ॥੪੨॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੇ ਘਰ ਜਦ ਪੋਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਲਜੁਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੁਕਰਮ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਗਏ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵੰਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਪਹਿਚਾਨਣਗੇ ॥੪੨॥

ਨਹਿੰ ਤਬਿ ਰਾਮਕੁਇਰ ਨੇ ਕਹਯੋ। ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਾਵਨਿ ਚਹਯੋ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹਿੰ ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ। ਜਿਨ ਕੀ ਮਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥੪੩॥

ਤਦ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਬੇਨਤੀ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ॥੪੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁ ਬਿਲਾਸ। ਕਰਤਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰੇ ਸੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਵਹਿੰ ਸਿੱਖ ਅਨੇਕ। ਸੇਵਹਿੰ ਦਰਸਹਿੰ ਲਹੈਂ ਬਿਬੇਕ ॥੪੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੱਖ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੪॥

ਓਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚੌਥੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੪॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਪੈਂਤੀਵਾਂ

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ

ਦੋਹਰਾ- ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਕੁਛ ਕਹੋਂ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੀ ਫੇਰ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ ਕਹੁ ਜਾਨਤਿ ਜਿਮ ਚਖਿਹੇਰ ॥ ੧ ॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਹੋਰ ਵਾਰਤਾ ਫਿਰ ਕਹਾਂਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨਾ। ਜਗ ਤਾਰਨ ਸਿੱਖਜਨ ਅਘ ਹਾਨਾ।

ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਰਹੇ ਸੁਖ ਮਾਨੀ। ਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ ਸੁਭ ਮਤਿ ਗਜਾਨੀ ॥੨॥

ਪ੍ਰਥੀਨ ਚਤੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਸੁਖ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਮੱਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨॥

ਗੁਰ ਭਾਣਾ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਵੈ। ਆਠਹੁ ਜਾਮ ਏਕ ਲਿਵ ਲਾਵੈ।

ਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪ੍ਰੇਮ ਅਪਾਰਾ। ਰਿਦੈ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਿ ਇਕਸਾਰਾ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਣਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਇਕ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਵ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਹਿਰਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਇਕਸਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥੩॥

ਤਉ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਿ ਨਿਜ ਮਾਇਆ। ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਕਹੁ ਮਨ ਭਰਮਾਇਆ।

ਇਸ ਮਹਿ ਕੁਛ ਸੰਕਾ ਨਹਿ ਕੀਜੈ। ਪੂਰਬ ਕੇਤਿਕ ਭੇ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥੪॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਰਚ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦਾ ਮਨ ਭਰਮਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਕਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੪॥

ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭ੍ਰਮਾਵਨ ਕਰੈ। ਅਸ ਨਹਿ ਕੋ, ਤਿਸ ਛਿਨ ਰਹਿ ਥਿਰੈ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਨਿਜ ਹਾਥ ਬਚਾਵੈ। ਸੋ ਉਬਰੈ ਮਨ ਨਹੀਂ ਡੁਲਾਵੈ ॥੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਬੜੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਬਚਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਡੁਲਾਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੫॥

ਕਾਗ ਭਸੁੰਡ ਖਰੋਸ ਜੁ ਅਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਮੀਪੀ ਜੋ ਨਿਤ ਰਹੈ।

ਬਹਰ ਬਸਿਸਟਾਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ। ਇਨਕੈ ਭਯੋ ਮੋਹ ਜਗ ਜਾਨੀ ॥੬॥

ਕਾਗ ਭਸੁੰਡ ਅਤੇ ਗਰੁੜ ਜੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਜਿਹੜੇ ਵਸਿਸਟ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਮੋਹ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ॥੬॥

ਤਉ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨਾ। ਜਿਨ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੇਸ ਅੱਗਜਾਨਾ।

ਤਿਮ ਇਨ ਕੇ ਮਨ ਮੋਹ ਉਪਾਵਾ। ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ ਸੋ ਅਘ ਬਨ ਦਾਵਾ ॥੭॥

ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਇਕ ਲੋਸ ਮਾਤ੍ਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮੋਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਅਜਿਹੀ ਕਥਾ ਸੁਣੇ ਜਿਹੜੀ ਦਾਵਾਨਲ ਅਗਨੀ ਵਾਂਗ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਾੜਦੀ ਹੈ॥੭॥

ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਕੁਇਰ ਗੁਰ ਸਿੱਖਯ। ਤਿਸ ਕੀ ਕਹੋਂ ਕਥਾ ਕੁਛ ਲਿਖੱਯ।
ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁ ਬਰ ਦਸਮ। ਜਿਨਕੇ ਦਿਪਤ ਤੇਜ ਕੀ ਰਿਸ਼ਮ॥ ੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਕਥਾ ਲਿਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹਨ॥੮॥

ਕਠਨ ਕੁਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਾਰੀ। ਧਰਜੇ ਹੁਤੇ ਆਗੇ ਇਕ ਬਾਰੀ।
ਰਾਮਕੁਇਰ ਨੇ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨਸਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਲ ਤੇ ਅਧਿਕੈ ਚੀਨਸ॥ ੯ ॥

ਇਕ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਕ ਬੜਾ ਸਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਧਨੁੱਖ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਉਸ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਦ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਲ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ ਭਾਰੀ ਜਾਣਿਆ॥੯॥

ਅਤਿ ਬਲਵਾਨ ਸਰੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਪੁਨਹ ਧਨੁਖ ਕੀ ਬਿੱਦਯਾ ਵਾਲਾ।
ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਨਹਿ ਐਚਯੋ ਜਾਈ। ਇਨ ਕੋ ਤਨ ਨਹਿ ਡੀਲ ਬਡਾਈ॥ ੧੦ ॥

ਉਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤਿ ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਧਨੁੱਖ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਵੀ ਮਾਹਰ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਧਨੁੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੱਡੇ ਡੀਲ-ਡੋਲ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੧੦॥

ਅਪਨਿ ਓਜ ਐਚਨ ਕੇ ਲਾਇਕ। ਚਹੀਯਹਿ ਅਸ ਧਨੁ ਤੇ ਤਜਿ ਸਾਯਕ।
ਅਰਜਨ ਆਦਿ ਪ੍ਰਥਮ ਜੇ ਭਏ। ਤਿਨ ਕੇ ਧਨੁ ਐਸੇ ਸੁਨਿ ਲਏ॥ ੧੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਧਨੁੱਖ ਤੋਂ ਤੀਰ ਛੱਡਣ। ਅਰਜਨ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਧਨੁੱਖਧਾਰੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਨੁੱਖ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੀ ਸੁਣੇ ਹਨ॥੧੧॥

ਧਰਜੋ ਕੁਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਾਰੀ। ਕਯਾ ਕਾਰਨ ? ਇਮ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰੀ।
ਤਿਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨੀ। ਚਹਿਤ ਦਾਸ ਕੋ ਸੰਸੈ ਹਾਨੀ॥ ੧੨ ॥

ਬੜਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਧਨੁੱਖ ਅੱਜ ਅੱਗੇ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੧੨॥

ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਤਯਾਰੀ ਵਹਿਰ ਕਰਾਵਹੁ। ਗਜ ਬਾਜੀ ਚਢਿਬੇ ਸਜਵਾਵਹੁ।
ਇਮ ਕਹਿ ਰਾਮਕੁਇਰ ਸੰਗ ਲੀਨਸਿ। ਸਾਯਕ ਧਨੁਖ ਲੀਨ ਜੋ ਪੀਨਸ॥ ੧੩ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਾਵੋ, ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਜਾਓ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਭਾਰੀ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ॥੧੩॥

ਮੰਦ ਮੰਦ ਪਗ ਪੰਕਜ ਸਾਥ। ਆਇ ਵਹਿਰ ਠਾਢੇ ਗੁਰ ਨਾਥ।
ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਗਜ ਸਜ ਆਵਹਿ। ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਤਬਿ ਲੋ ਤੀਰ ਚਲਾਵਹਿ'॥ ੧੪ ॥

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਚਲ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਖਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੱਜ ਕੇ ਆਵੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਜਦ ਤੱਕ ਹਾਥੀ ਸੱਜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ"॥੧੪॥

ਤਿਸੀ ਧਨੁਸ ਕੇ ਲੇ ਜਗਨਾਇਕ। ਸੰਧਯੋ ਪਨਚ ਬਿਖੈ ਖਰ ਸਾਯਕ।
ਮੁਸ਼ਟ ਹਾਥ ਸੋਂ ਗਹਿ ਬਹੁ ਗਾਢੀ। ਬੂਟੀ ਹਰੀ ਦੂਰ ਇਕ ਠਾਂਢੀ ॥ ੧੫ ॥

ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਰੱਖਿਆ। ਹੱਥ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਨਾਲ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਦੂਰ ਇਕ ਹਰੀ ਬੂਟੀ ਵਲ ਖੜੀ ਵੇਖਿਆ ॥੧੫॥

ਤਿਹ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਿ ਐਚਨ ਕੀਨਸਿ। ਸਰ ਭਲਕਾ ਲਗਿ ਪੂਰ ਸੁ ਲੀਨਸਿ।
ਐਚੇ ਮਹਾਂ ਚਾਪ ਚਿਰਗਾਨੋ। ਤਜੇ ਤੀਰ ਉਠਿ ਸ਼ਬਦ ਭਯਾਨੋ ॥ ੧੬ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ ਤੇ ਤੀਰ ਮੁੱਖੀ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਵਿਚ ਪੂਰ ਲਿਆ। ਖਿੱਚਣ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਤੇ ਭਾਰੀ ਕਮਾਨ ਚਿਰੜਾਇਆ ਤੇ ਤੀਰ ਦੇ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ॥੧੬॥

ਹਤਯੋ ਨਿਸ਼ਾਨੋ ਗਯੋ ਅਗਾਰੀ। ਧਰਨੀ ਧਸਯੋ ਸੁ ਪੰਖ ਨਿਹਾਰੀ।
ਬਹੁਰ ਬਾਣ ਲੇ ਅਪਰ ਚਲਾਇਵ। ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸਭਿਨਿ ਦਿਖਾਇਵ ॥੧੭ ॥

ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਫੁੰਡ ਕੇ ਵੀ ਤੀਰ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਤੀਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਧੱਸ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸਦੇ ਖੰਭ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਬਾਣ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਚਲਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ॥੧੭॥

ਗਜ ਤਯਾਰ ਹੈ ਅਯੋ ਨ ਜਾਵਦ। ਤੀਰ ਚਲਾਇ ਦਿਖਾਵਤਿ ਤਾਵਦ।
ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਬਿਸਮੈ ਹੁਇ ਰਹੇ। ਬਪੂ ਅਲਪ, ਬਲ ਕਿਮ ਇਨ ਲਹੇ ॥੧੮ ॥

ਜਦ ਤੱਕ ਹਾਥੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਆ ਗਿਆ ਤਦ ਤੱਕ ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੇ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਸਰੀਰ ਸੁਥਕ ਹੈ, ਏਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੧੮॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਨੇ ਜਾਨੀ ਬਾਤਿ। ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਭਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ।
ਬਿੱਸੁ ਰਚਨ ਪਾਲਨ ਸੰਹਾਰ। ਅਤਿ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰਿ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰ ॥ ੧੯ ॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਝੂਰੇ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਰਚਨ, ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਉੱਤਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੧੯॥

ਜਿਹ ਸਮ ਜਗ ਮਹਿੰ ਅਪਰ ਨ ਬੀਆ। ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਕਿਮ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨੀਆ।
ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਜਿਸ ਆਇਸੁ ਮਾਂਹੀ। ਚਹੈ ਸੁ ਕਰੈ, ਮੁਰੈ ਕਿਮ ਨਾਂਹੀ ॥ ੨੦ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਿਉਂ ਸ਼ੰਕਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ? ਇੰਦਰ ਆਦਿ ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਹਨ, ਜੋ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੋੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੨੦॥

ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਹਾਥੀ ਸੁਭ ਆਇਵ। ਚਲਯੋ ਅਚਲ ਤਿਮ ਸ਼ੋਭ ਸੁਹਾਇਵ।
ਝਾਲਰਦਾਰ ਝੂਲ ਝਮਕੰਤਾ। ਜ਼ਰੀ ਸਡੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੰਤਾ ॥ ੨੧ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਸੁਭ ਹਾਥੀ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਾੜ ਚਲਦਾ ਹੋਵੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ। ਝਾਲਰਦਾਰ ਝੂਲ ਚਮਕਦਾ ਸੀ। ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਡੋਰਾਂ ਚਮਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੨੧॥

ਘੰਟਨ ਕੋ ਠਨਕਾਰ ਉਠੰਤਾ। ਗਜਗਾਹਨ ਸੋਂ ਅਧਿਕ ਸੁਭੰਤਾ।
ਸਿਰ ਪਰ ਸਿਰੀ ਸੁ ਚਾਮੀਕਰ ਕੀ। ਮਨਹੁੰ ਕਾਮ ਕਾਰੀਗਰ ਕਰ ਕੀ ॥ ੨੨ ॥

ਘੰਟੀਆਂ ਦੀ ਟਣਕਾਰ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ, ਹਾਥੀ ਗਜਗਾਹਨ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਲਗੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਕਾਮਦੇਵ ਰੂਪੀ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਹੈ॥੨੨॥

ਦੁਤਿ ਕੀ ਹੱਦ ਹੋਦਾ ਬਨ ਰਹਯੋ। ਆਯੋ ਨਿਕਟ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲਹਯੋ।

ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੀ ਗਹਿ ਕਰਿ ਬਾਹੂੰ। ਭੇ ਅਤਿ ਪਾਸ ਚਢਨਿ ਕਹੁ ਤਾਹੂੰ॥੨੩॥

ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਹੋਦਾ ਬਣ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ। ਫਿਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਏ॥੨੩॥

ਤਬਹਿ ਮਹਾਵਤ ਗਜ ਬੈਠਾਇਵ। ਚਢਨ ਹੇਤੁ ਗੁਰ ਚਰਨ ਉਠਾਇਵ।

ਕਰਿ ਧਰਿ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੇ ਕੰਧ। ਦੀਨਸਿ ਭਾਰ ਦੀਨਿ ਗਨ ਬੰਧੂ॥੨੪॥

ਤਦ ਮਹਾਵਤ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ, ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਉਠਾਏ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਧਰ ਕੇ ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਬੰਧੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਪਾਇਆ॥੨੪॥

ਲਾਖਹੁ ਮਣ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਭਾਰੇ। ਬੁੱਢੇ ਅੰਸ ਬਿਨਾ ਕੋ ਧਾਰੇ।

ਅਪਰ ਜਿ ਹੋਤਿ ਜਾਤਿ ਮਿਲਿ ਮਾਟੀ। ਉਰ ਸਦੇਹ ਤਿਸ ਕੀਨਸਿ ਕਾਟੀ॥੨੫॥

ਲੱਖਾਂ ਮਣਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਬਗੈਰ ਇਸ ਭਾਰ ਨੂੰ ਕੌਣ ਸਹਾਰੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸਦੇਹ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ॥੨੫॥

ਬਿਬੈ ਪੈਰ ਚਲਿਬੇ ਜਬਿ ਲਾਗਾ। ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਜਾਇ ਤਬਿ ਆਗਾ।

ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਆਉ ਖਵਾਸੀ ਮਾਂਹਿ। ਚਢਹੁ ਸੰਗਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਯੋ ਤਾਂਹਿ॥੨੬॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਬਿੜਕਵੇਂ ਪੈਰ ਨਾਲ ਜਦ ਅੱਗੇ ਚਲਣ ਲੱਗੇ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਆਉ ਹੋਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਓ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ॥੨੬॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਿਨਤੀ ਤਬਿ ਠਾਨੀ। 'ਜਗਤ ਚਰਾਚਰ ਕੇ ਤੁਮ ਸ੍ਰਾਮੀ।

ਸਮ ਬੈਠਬਿ ਕੇ ਉਚਿਤ ਨ ਮੋਹੀ। ਮਹਾਂ ਅਵੱਗਯਾ ਮੁਝ ਤੇ ਹੋਹੀ॥੨੭॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਜਗਤ ਦੇ ਜੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਲਕ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮੈਥੋਂ ਵੱਡੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ"॥੨੭॥

ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਨੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਆਉ ਆਉ ਬੈਠਹੁ ਇਸ ਥਾਨਾ'।

ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਅਰੂਢਨਿ ਕੀਨਾ। ਚਲੇ ਪੰਥ ਗੁਰ ਕਹਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ॥੨੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਆਉ ਆਉ ਇਸ ਥਾਂ ਬੈਠੋ", ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਹੋਦੇ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਰਾਹੋ ਰਾਹ ਚਲ ਪਏ॥੨੮॥

'ਸਿੱਖੀ ਕੇ ਸਬੰਭ ਗਿਰ ਜੈਸੇ। ਮਾਯਾ ਬਾਯੁ ਪਾਯ ਕਰਿ ਐਸੇ।

ਸ਼ਰਧਾ ਬਿਰਤਾ ਤੇ ਚਲਿ ਪਰੈ। ਤਉ ਅਪਰ ਕਯਾ ਗਿਨਤੀ ਕਰੈ॥੨੯॥

"ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਪਹਾੜ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਬੰਮੁ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਰਮਾਇਆ ਕਿ ਆਪ ਵਰਗੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਇਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਹਿਲ ਪਏ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰੀਏ"॥੨੯॥

ਲਾਜ ਭਾਰ ਤੇ ਨੰਮੀ ਹੋਵਾ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਨਹਿ ਉਚੈ ਜੋਵਾ।

'ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ ! ਤਵ ਪਰਬਲ ਮਾਯਾ। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਜਿਸਨੇ ਭਰਮਾਇਆ॥੩੦॥

ਫਿਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਲਾਜ ਦੇ ਭਾਰ ਨਾਲ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਉੱਚੀ ਅੱਖ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਮਾਲਕ! ਸੁਣੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਇਆ ਬੜੀ ਪਰਬਲ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੇ ਭਰਮਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ॥੩੦॥

ਭਏ ਗੁਪਾਲ ਆਪ ਜਬਿ ਆਛੇ। ਹਰਿ ਲੇ ਗਯੋ ਗੋਪ ਸਿਸੁ ਪਾਛੇ।
ਅਪਰ ਲਿਏ ਰਚਿ, ਨਾਹਿਨ ਜਾਨੇ। ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹਰਿ ਮਾਨੇ॥੩੧॥

ਜਦ ਆਪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ ਸੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੱਡਿਆਂ ਸਹਿਤ ਗੁਆਲਿਆਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਚੁਰਾ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਦ ਆਪ ਨੇ ਹੋਰ ਰਚ ਲਏ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਪਛਾਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ, ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਿਆ॥੩੧॥

ਅਸ ਮਾਯਾ ਤੇ ਆਪ ਬਚਾਵਹੁ। ਰਾਖਹੁ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਵਹੁ।
ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਭਰਮੇ ਜਬਿ ਐਸੇ। ਹਮ ਜੈਸਨਿ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕੈਸੇ॥੩੨॥

ਐਸੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਆਪ ਬਚਾਵੋ, ਰੱਖੋ ਹੋਏ ਨਿਸਚੇ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲਾਵੋ। ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਰਮ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦੀ ਫਿਰ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ॥੩੨॥

ਰਾਵਰ ਨੇ ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਾ। ਉਰ ਬਿਕਾਰ ਮਮ ਦੂਰ ਬਿਦਾਰਾ।
ਭਈ ਜਥਾ ਭਾਖੀ ਇਹੁ ਤਥਾ। ਅੱਗੂ ਕਹੋਂ ਕਿਛੁ ਇਨ ਕੀ ਕਥਾ॥੩੩॥

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਕਥਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ॥੩੩॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਸੁਜਾਨ।
ਚਹੁਦਿਸਿ ਬਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤਬੈ। ਦਰਸਨ ਲੇਤਿ ਅਨੰਦਤਿ ਸਬੈ॥੩੪॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਵਾਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਚਤੁਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ ਤਦ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੪॥

ਬਿੱਧ ਬੰਸ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਾਂਨੀ। ਕਰਹਿੰ ਸਦਾ ਗੁਰ ਸਭਿ ਮਨ ਜਾਨੀ।
ਜਬਿ ਕਬਿ ਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਵੈ। ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਅਕੋਰ ਅਰਪਾਵੈ॥੩੫॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ, "ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਵੰਸ਼ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।" ਜਦ ਜਦ ਸੰਗਤ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਦਰਸਨ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ॥੩੫॥

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇਂ ਉਪਦੇਸ਼। ਪਹਿਰਤੁ ਕਾਛੁ ਰਖਹੁ ਸਿਰ ਕੇਸ਼।
ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਅਬਿ ਲੀਜੈ। ਰਹਿਤ ਸਹਤ ਹੁਇ ਸਸਤੁ ਰਖੀਜੈ॥੩੬॥

ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, "ਕੱਛੁ ਪਹਿਣੋ ਤੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਰੱਖੋ। ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕੋ, ਰਹਿਤ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਸਤਰ ਰੱਖੋ"॥੩੬॥

ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਬਿਚਾਰਤਿ ਰਹੈ। ਬਿੱਧ ਬੰਸ ਕੋ ਗੁਰ ਨਹਿੰ ਕਹੈ।
ਸਿਰ ਪਰ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰਖਵਾਏ। ਪਹਿਰਹਿੰ ਚੀਰਾ, ਨਹੀਂ ਹਟਾਏ॥੩੭॥

ਕਈ ਸਿੰਘ ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਰਖਵਾਏ ਹਨ, ਇਹ ਚੀਰਾ ਪਹਿਣਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ॥੩੭॥

ਬੁਝਨਿ ਸਮੇਂ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਤਬੈ। ਬੋਲੇ ਸਿੰਘ ਬੰਦਿ ਕਰ ਸਬੈ।

ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਪਰਧਾਨ। ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਮਹਿਮਾ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨ ॥ ੩੮ ॥

ਤਦ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥੩੮ ॥

ਨੋਟ :- ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਗੁੰਥ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਥਾਂ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕੇ ਪਾਸ। ਸਭ ਸਿੰਘਨ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ।

ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲ ਆਪ ਕੀ ਹੋਵੈ । ਇਹ ਭੀ ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਕੋ ਜੋਵੈ।

ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਧਾਰਤਿ ਹੈਂ ਸਿਰ ਕੇਸ਼ ॥ ੩੯ ॥

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸਾਰੀ ਰੀਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਇਹ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੩੯ ॥

ਇਹ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਸੰਸੈ ਰਹੈ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਉੱਤਰ ਚਹੈ।

ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਬੈਨ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੀ ਦਿਸਿ ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ੪੦ ॥

ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਇਆ ਦੇ ਸਾਗਰ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ॥੪੦ ॥

ਬਿਕਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। ਉਚਿਤ ਕੇਸ਼ ਰਖਿਏ ਸਿਖ ਜਾਨੇ।

ਇਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਭੀ ਬਡ ਕੇਸ। ਨਿਤ ਅੰਤਰ ਕੋ ਵਧਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੪੧ ॥

ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਸਿੱਖ ਕੇਸ ਰਖਣਾ ਉਚਿਤ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਕੇਸ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਧਦੇ ਹਨ ॥੪੧ ॥

ਅਪਰਨਿ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਬਾਹਿਰ। ਸਭਿ ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਜਾਹਰ।

ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਵਧਹਿ ਹਮੇਸ਼। ਜਾਹਿ ਤਰੇ ਕੋ ਦੀਰਘ ਕੇਸ਼ ॥ ੪੨ ॥

ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਹਰਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬੱਲੇ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ-ਲੰਮੇ ਕੇਸ ਹਨ ॥੪੨ ॥

ਕਿਮ ਬਿਨ ਕੇਸ ਰਹਹਿ ਇਹ ਸਿੱਖ। ਕਬਹੂੰਕ ਰੱਖਹਿ ਸਿੰਘ ਭਵਿੱਖਯ।

ਭਰਮਯੋ ਜਬਿ ਤੇ ਲੱਜਤਿ ਰਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਉਰ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਲਹੈ ॥ ੪੩ ॥

ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਰੱਖਣਗੇ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸੱਜਣਗੇ।" ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜਦ ਦਾ ਭਰਮ ਗਿਆ ਸੀ ਤਦ ਤੋਂ ਲੱਜਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ॥੪੩ ॥

ਤਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਭੁਜ ਗਹਿ ਪਾਨੀ। ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਮੁਖ ਮਧੁਰ ਬਖਾਨੀ।

ਮੋਹਿ ਸਰੂਪ ਅਹੈ ਸੋ ਤੇਰੋ। ਤੇਰੋ ਅਹੈ ਸੁ ਜਾਨੋ ਮੇਰੋ ॥ ੪੪ ॥

ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ, "ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਜਾਣੋ ॥੪੪ ॥

ਤੋਹਿ ਮੋਹਿ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨ ਕੋਊ। ਏਕ ਰੂਪ ਕੇ ਤਨ ਹੈ ਦੋਊ।
ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੈ ਇਕ ਹੈ ਜੈਸੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੁਰਸਿਖ ਲਖੀਅਹਿ ਤੈਸੇ ॥੪੫॥

ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਰੂਪ ਦੇ ਦੋ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਹਰੀ ਤੇ ਹਰੀ ਜਨ ਦੋ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝੋ ॥੪੫॥

ਭੇਦ ਲਖਤਿ ਹੈ ਜੇ ਇਨ ਮਾਂਗੀ। ਪਰਮ ਰਹੱਸ ਸੁ ਜਾਨੈ ਨਾਂਗੀ।
ਤੁਮ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਹੁ ਸਿਰਮੋਰ। ਸਮਤਾ ਪਹੁੰਚਿ ਨ ਸਕਿ ਹੈ ਔਰ ॥੪੬॥

ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਰਮ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਮੋਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੪੬॥

ਸਦਾ ਏਕਰਸ ਗਜਾਨਾਨੰਦ। ਤੁਰੀਆ ਮਹਿ ਥਿਰਤਾ ਜਗਬੰਦ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਡਿਆਈ। ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਬਿਖੈ ਸੁਨਾਈ ॥੪੭॥

ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਗਿਆਨ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਤੁਰੀਆ ਪਦਵੀ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਤੁਸੀਂ ਜਗਤ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਨਾ ਯੋਗ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ॥੪੭॥

ਚੋਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪੈਂਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੱਤੀਵਾਂ

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ

ਦੋਹਰਾ- ਰਾਮਕੁਇਰ ਕੀ ਕਥਾ ਮੈਂ ਬਰਨੀ ਕੁਛਕ ਬਨਾਇ।
ਅਪਰ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਕੋ ਸਭਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾਨਿ ਸੁਨਾਇ ॥੧॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੀ ਕੁਝ-ਕੁ ਕਥਾ ਮੈਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਸਭ ਸ਼੍ਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ॥੧॥

ਓਪਈ- ਇਕ ਸਿਖ ਕੀ ਸਾਖੀ ਸੁਨਿ ਲੇਹੁ। ਜਥਾ ਸਿਦਕ ਮਹਿ ਤਾਂਹਿ ਸਨੇਹੁ।
ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਹੁਤੇ ਤਿਸ ਨਾਮੂ। ਰਹੈ ਕਿਤਿਕ ਚਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਧਾਮੂ ॥੨॥

ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣ ਲਵੋ, ਜਿਵੇਂ ਸਿਦਕ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੨॥

ਦੇਸ਼ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤਨ ਕੀ ਵਾਸੀ। ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤ ਗੁਰ ਪਾਸੀ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਸਿਦਕ ਕੋ ਠਾਨਹਿ। ਪ੍ਰਭੂ ਰਿਝਾਵਨਿ ਕਰਹਿ ਮਹਾਨਹਿ ॥੩॥

ਉਹ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਿਦਕ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੩॥

ਕੇਤਿਕ ਵਰਖ ਬੀਤ ਜਬਿ ਗਏ। ਤਿਸਕੇ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤਹਿ ਆਏ।

ਦਰਸਨ ਕਰਿਕੈ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ। ਬੋਲੇ ਜੁਗਲ ਹਾਥ ਕਰਿ ਜੋਰਿ॥ ੪॥

ਜਦ ਕਈ ਵਰਸ ਬੀਤ ਗਏ, ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉਥੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ॥੪॥

‘ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਕੋ ਅਬਿ ਬਜਾਹੂ। ਰਹਜੋ ਸਮੈਂ ਬਹੁ ਰਾਵਰਿ ਪਾਹੂ।

ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ ਬਜਾਹ ਕਰਿਵਾਵੈ। ਬਸਹਿ ਧਾਮ ਕੁਛ, ਪੁਨ ਇਤ ਆਵੈ?’॥੫॥

‘ਮਹਾਰਾਜ! ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਗਿਆ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਹ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੇ, ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਘਰ ਰਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਏਧਰ ਆ ਜਾਵੇ’॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਨਿਕੈ ਸਿਖ ਸਨ ਭਾਖਾ। ‘ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਕਹਾਂ ਅਭਿਲਾਖਾ?’।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰੀ। ‘ਮੈ ਪ੍ਰਣ ਰਾਵਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ॥ ੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ‘ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ! ਤੇਰੀ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ?’ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੬॥

ਜਿਮ ਆਇਸੁ ਦਿਹੁ ਮੈਂ ਤਿਮ ਕਰਿਹੈਂ। ਅਪਰ ਨ ਕਾਨ ਕਿਸੂ ਕੀ ਧਰਿਹੈਂ।

ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਚਾਰੀ। ‘ਅਬਿ ਤੂੰ ਜਾਹੁ ਨਿਕੇਤ ਮਝਾਰੀ॥ ੭॥

ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।’ ਫਿਰ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਸਾਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ‘ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵੋ’॥੭॥

ਅਪਨੋ ਵਜਾਹੁ ਕਰਾਵਨਿ ਕਰੋ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਹਮ ਆਗਯਾ ਸਿਰ ਧਰੋ।

ਮਾਨ ਵਾਕ ਤਿਸ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਾ। ਤਰੁਨੀ ਤਰੁਨ ਹੁਤੀ ਤਿਸ ਬਾਰਾ॥ ੮॥

ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਵੋ, ਸਾਡੀ ਆਗਿਆ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚੋ।’ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਦੀ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ॥੮॥

ਰਚਯੋ ਬਜਾਹ ਤਿਸ ਕੋ ਤਤਕਾਲਾ। ਮਿਲੋਂ ਰੈਨ ਮਹਿ, ਚਹੈ ਬਿਸਾਲਾ।

ਮਹਿਦ ਮਦਨ ਤੇ ਪੀੜਤਿ ਹੋਵਾ। ਜਾਇ ਸਸੁਰ ਘਰ ਕੀਨਸਿ ਢੋਵਾ॥ ੯॥

ਉਸ ਦਾ ਤੁਰਤ ਵਿਆਹ ਰਚ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਬਹੁਤ ਚਾਹਤ ਸੀ। ਕਾਮ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਢੁਕਾ ਕੀਤਾ॥੯॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਨਰ ਤਾਂਹਿ ਪਿਛਾਰੀ। ਭੇਜਯੋ ਐਸੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੀ।

‘ਇਕ ਦੋ ਫੇਰੇ ਤਿਯ ਸੋਂ ਫਿਰੇ। ਤਬਿ ਮਮ ਹੁਕਮ ਦੇਹੁ ਤਿਹ ਕਰੇ॥ ੧੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕਹੇ, ‘ਇਕ ਦੋ ਫੇਰੇ ਜਦ ਉਹ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦੇਵੋ’॥੧੦॥

ਸੋ ਭੀ ਸੰਗ ਤਹਾਂ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਸਮਾ ਜਾਮਨੀ ਕੋ ਤਬਿ ਭਯੋ।

ਤਿਯ ਸੋਂ ਫੇਰਾ ਜਬਿ ਇਕ ਫਿਰਯੋ। ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕਰਯੋ॥ ੧੧॥

ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਥੇ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਤਦ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਦ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਫੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ॥੧੧॥

ਪੈਰ ਉਠਾਵਹੁ ਪਠਿ ਕਰ ਇਸੈ। ਸ੍ਰੀ ਪੁਭੁ ਲਿਖਯੋ ਏਵ ਤਿਸ ਬਿਖੈ।

ਜਥਿ ਤੂੰ ਹੇਰਹਿ ਹੁਕਮ ਹਮਾਰੋ। ਦਿਨ ਕੈ ਨਿਸ ਹੁਇ ਇਤਹਿ ਪਧਾਰੋ ॥੧੨॥

“ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਅਗਲਾ ਪੈਰ ਉਠਾਵੋ”, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। “ਜਦ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਵੇਖੇ, ਰਾਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਦਿਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਏਧਰ ਚਲ ਪਵੋ ॥੧੨॥

ਅਪਰ ਕਾਜ ਕੋ ਪਗ ਨ ਉਠਾਵਹੁ। ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਤਜਿ ਇਤ ਕੋ ਆਵਹੁ।

ਪਢਤਿ ਅਚੰਭੈ ਅਤਿ, ਛਿਨ ਭਯੋ। ਨਹਿ ਫੇਰੇ ਹਿਤ ਪਗ ਅਗ ਦਯੋ ॥੧੩॥

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਉਠਾਵੋ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਏਧਰ ਆ ਜਾਵੋ।” ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਫੇਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਨਾ ਧਰਿਆ ॥੧੩॥

ਸਭਿ ਲੋਗਨ ਅਰੁ ਪਿਤ ਕੇ ਸਾਥ। ਕਰੀ ਜਨਾਵਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਗਾਥ।

ਮੇ ਤੇ ਹੁਕਮ ਨ ਮੇਟਯੋ ਜਾਈ। ਨਹਿ ਫੇਰੇ ਮੈਂ ਫਿਰੋਂ ਕਦਾਈ ॥੧੪॥

ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗਾਥਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, “ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਦੀ ਵੀ ਫੇਰੇ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗਾ” ॥੧੪॥

ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਸਭਿਹਿਨ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਪੁਨ ਗਮਨਹੁੰ ਧਾਯੋ।

ਐਸੀ ਬਾਤਿ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਭਈ। ਫੇਰੇ ਫਿਰਤਿ ਬਹੁਰ ਅਟਕਈ ॥੧੫॥

ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ, “ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਐਸੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਫੇਰੇ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਈ ਅਟਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ॥੧੫॥

ਸਭਿ ਮਹਿ ਹੋਵਹਿ ਹਾਸ ਹਮਾਰਾ। ਤੋਹਿ ਨ ਲਗਹਿ ਇਹਾਂ ਕੁਛ ਬਾਰਾ।

ਸਿਖ ਅਰੁ ਸਤੀ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣੋ। ਨੈਕ ਮੁਰੇ ਮਨ ਧਰਮ ਸੁ ਹਾਣੋ ॥੧੬॥

ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਹਾਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੈਨੂੰ ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇਗੀ।” ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਤੀ ਇਕ ਸਮਾਨ ਪਛਾਣੋ, ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ ਮਨ ਮੁੜੇ ਤਾਂ ਧਰਮ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੬॥

ਇਹੁ ਪਟਕਾ ਲਿਹੁ ਫੇਰੇ ਦੇਹੁ। ਮੁਝ ਸੋਂ ਬਾਕ ਨ ਕਛੁ ਕਰੇਹੁ।

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰ ਗੁਰ ਦਿਸ ਪਗ ਡਾਲਾ। ਪੀੜਤਿ ਮਨ ਕੋ ਮਦਨ ਬਿਸਾਲਾ ॥੧੭॥

ਇਹ ਮੇਰਾ ਪਰਨਾ ਲਵੋ ਇਸ ਨਾਲ ਫੇਰੇ ਦੇਵੋ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕੋਈ ਗੱਲ ਵੀ ਨਾ ਕਰੋ।” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਮ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੭॥

ਤਉ ਨ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਕੋ ਹਾਰਾ। ਤਾਤਕਾਲ ਪੁਭੁ ਓਰ ਪਧਾਰਾ।

ਪੰਥ ਉਲੰਘਤਿ ਦ੍ਰਾਬੇ ਦੇਸ਼ਾ। ਉਤਲਾਵਤਿ ਹੀ ਆਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ ॥੧੮॥

ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਨੂੰ ਨਾ ਹਾਰਿਆ, ਤੁਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਪੈਂਡਾ ਮੁਕਾਉਂਦਾ ਬਹੁਤ ਉਤਲਾਵਲਾ ਹੋ ਕੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ॥੧੮॥

ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਹੋਇ ਕੁਛ ਆਵਾ। 'ਬਡ ਉੱਤਮ ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਮਾਵਾ।
ਅਪਰ ਕੋਨ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਮਿਲਿਨਿ ਤ੍ਰਿਯ ਤਜਿ ਗੁਰ ਤਕੈ ॥੧੯॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੰਕਾਰ ਆ ਗਿਆ, "ਬੜਾ ਉੱਤਮ ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ" ॥੧੯॥

ਹੁਤੇ ਸੁੱਧ ਉਰ ਭਯੋ ਵਿਕਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋ ਨਹਿੰ ਸਕੇ ਸਹਾਰਾ।
ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਤਬਿ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰੀ। ਜਿਸਤੇ ਸਿਖ ਕੀ ਸੁਭ ਮਤਿ ਹਰੀ ॥੨੦॥

ਸੁੱਧ ਸੀ, ਪਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਆ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਸਹਾਰਿਆ ਨਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਸੁਭ ਮੱਤ ਖੋਹ ਲਈ ॥੨੦॥

ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬੇ ਪੁਰਿ ਹੁਸ਼ੀਆਰ। ਰਹਯੋ ਜਾਮਨੀ ਡੇਰੋ ਡਾਰਿ।
ਜਹਿੰ ਸੰਧਯਾ ਕੋ ਬੈਠਯੋ ਸੋਇ। ਸਨਮੁਖ ਬੇਸਯਾ ਤਹਾਂ ਖੜੋਇ ॥੨੧॥

ਦੇਸ਼ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇਕ ਹੁਸ਼ੀਆਰਪੁਰ ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਲਾ ਕੇ ਰਹਿ ਪਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਸੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਖੜੀ ਸੀ ॥੨੧॥

ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਚਢੀ ਤਿਨ ਦੇਖੀ। ਮਦਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਉਰ ਬਢੀ ਵਿਸ਼ੇਖੀ।
ਖੇੜਸ ਬਰਸਨਿ ਕੀ ਤਨ ਰੂਰਾ। ਸੁੰਦਰ ਬਦਨ ਚੰਦੁ ਜਨੁ ਪੂਰਾ ॥੨੨॥

ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹੀ ਉਸ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਾਮ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਈ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਸੀ ਤੇ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੀ, ਸੁੰਦਰ ਮੁਖੜਾ ਮਾਨੋ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਚੰਦ ਹੋਵੇ ॥੨੨॥

ਦ੍ਰਿਗ ਮ੍ਰਿਗ ਸੇ, ਸ੍ਰਿਗ ਗਰ ਮਹਿੰ ਸੋਹਤਿ। ਅਤਰ ਲਗਯੋ, ਬੋਲਤਿ ਮਨ ਮੋਹਤਿ।
ਬੇਨੀ ਸਰਪਨ ਸੀ ਸਟਕਾਰੀ। ਚੰਪਕ ਬਰਨੀ, ਚੰਚਲ ਪਜਾਰੀ ॥੨੩॥

ਹਿਰਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਔਖਾਂ ਤੇ ਗਲ ਵਿਚ ਮਾਲਾ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਸੀ, ਅਤਰ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਬੋਲਦੀ ਹੋਈ ਮਨ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਗੁੱਤ ਸੌਂਪ ਵਾਂਗ ਲਮਕਦੀ ਸੀ, ਚੰਪਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀ ਬੜੀ ਚੰਚਲ ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਸੀ ॥੨੩॥

ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਸੁੰਦਰਤਾਈ। ਸਿੰਘ ਪਿਖਤਿ ਮਨ ਰਹਯੋ ਲੁਭਾਈ।
'ਮਿਲੋਂ ਜਾਮਨੀ ਮਹਿੰ ਇਹ ਸੰਗ। ਕਰੋ ਕੇਲ ਮਦ ਹਰੋਂ ਅਨੰਗ ॥੨੪॥

ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਉਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬਿਆਨ ਕਰਾਂ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਲੁਭਾਉਂਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। "ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਰਮਨ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਕਾਮ ਦਾ ਮਦ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ" ॥੨੪॥

ਪਰੀ ਰਾਤਿ ਬੀਤੀ ਇਕ ਜਾਮ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਤਨ ਪੀੜਤਿ ਕਾਮ।
ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਲੇ ਧਨ ਕੋ ਚਲਯੋ। ਤਿਚ ਚਾਹਤਿ ਅਤਿ ਤਿਹ ਸੋਂ ਮਿਲਯੋ ॥੨੫॥

ਜਦ ਰਾਤ ਪਈ ਤੇ ਇਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਾਮ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੀੜਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਚਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਚਿੱਤ ਬਹੁਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੨੫॥

ਸਿਖ ਕੀ ਦਸਾ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਜਾਨੀ। ਭਰਮਯੋ ਕਰੈ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ।
ਜੇ ਅਬਿ ਹਮ ਨ ਬਚਾਵਹਿੰ ਜਾਇ। ਅਪਰ ਆਨਿੰ ਕੋ ਕਰੈ ਸਹਾਇ ॥੨੬॥

ਸਿੱਖ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆ, ਇਹ ਹੁਣ ਭਰਮ ਕੇ ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਕਰੇਗਾ। ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬਚਾਵਾਂਗੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਆਣ ਕੇ ਕੋਣ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ ॥੨੬॥

ਧਰਮ ਨਸੇ, ਸਿੱਖੀ ਨਹਿੰ ਰਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਬਿਨਾ ਨਰਕ ਕੋ ਲਹੈ।
ਔਚਕ ਜਬਿ ਬਿਕਾਰ ਕੋ ਹੋਇ। ਉਚਿਤਿ ਬਚਾਵਨਿ ਗੁਰ ਕੋ ਸੋਇ ॥੨੭॥

ਧਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਰਕ ਪਾਵੇਗਾ। ਅਚਾਨਕ ਜਦ ਵਿਕਾਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥

ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਜਗਨਾਥਾ। ਕੰਚਨ ਆਸਾ ਗਹਿ ਕਰਿ ਹਾਥਾ।
ਜਾਮਾ ਬਹੁ ਪਾਲਨ ਕੋ ਪਾਇ। ਬੇਸਵਾ ਦੁਾਰ ਖੜੋਏ ਜਾਇ ॥੨੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਆਸਾ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜਾਮਾ ਪਾ ਕੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਦਵਾਰ ਤੇ ਜਾ ਖਲੋਤੇ ॥੨੮॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇਖਿ ਹਟਿ ਰਹਜੋ। ਨਿਪੁ ਕੋ ਚੋਬਦਾਰ ਉਰ ਲਹਜੋ।
ਇਸ ਕੋ ਸ੍ਰਾਮੀ ਅੰਤਰ ਹੋਇ। ਮੋ ਸੰਗ ਮਿਲਹਿ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਸੋਇ ॥੨੯॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵੇਖ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦਾ ਚੋਬਦਾਰ ਸਮਝਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਅੰਦਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ॥੨੯॥

ਚਲਯੋ ਜਾਇ ਜਬਿ ਇਹ ਨਿਜ ਡੇਰੇ। ਮਿਲੋਂ ਆਇ ਬੇਸੁ ਸੋਂ ਫੇਰੇ।
ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਨਿਜ ਹਯ ਕੇ ਪਾਸ। ਥਿਰੋ ਜਾਇ ਤ੍ਰਿਯ ਮਿਲਿਬੇ ਆਸ ॥੩੦॥

ਜਦ ਇਹ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਾਂਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਖਲੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ॥੩੦॥

ਪੀੜਤਿ ਮਦਨ ਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਆਵੈ। ਤ੍ਰਿਯਾ ਮਿਲਿਨਿ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵੈ।
ਬੀਤੇ ਜਾਮ ਬਹੁਰ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਚੋਬਦਾਰ ਸੋ ਹੇਰਤਿ ਭਯੋ ॥੩੧॥

ਕਾਮ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਚਲ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਚੋਬਦਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ ॥੩੧॥

ਮਨ ਮੁਰਝਾਇ ਦੁਖੀ ਹੁਇ ਮੁਰਜੋ। ਅਬਿ ਲੋ ਨਹਿੰ ਮਹਿਪਾਲ ਨਿਕਰਜੋ।
ਗਯੋ ਬਿਸੁਰਤਿ ਹਯ ਕੇ ਤੀਰ। ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਲਗਹਿੰ ਕਾਮ ਕੇ ਤੀਰ ॥੩੨॥

ਮਨ ਵਿਚ ਮੁਰਝਾ ਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਾਜਾ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਭੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਕਾਮ ਦਾ ਤੀਰ ਵੱਜਦਾ ਸੀ ॥੩੨॥

ਇਹ ਨਿਕਸੈ ਜਬਿ ਭੂਪ ਬਿਲੰਦ। ਮਿਲੋਂ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸੋ ਦਹੇ ਅਨੰਗ।
ਆਜ ਰਾਤਿ ਮੈਂ ਕੇਲ ਮਚਾਵੋਂ। ਮਨਭਾਵਤਿ ਕੈ ਹਿਯ ਲਪਟਾਵੋਂ ॥੩੩॥

ਇਹ ਜਦ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ ਤੇ ਕਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਅੱਜ ਰਾਤ ਮੈਂ ਰਮਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਲਪਟਾਵਾਂਗਾ ॥੩੩॥

ਏਕ ਜਾਮ ਜਬਿ ਰਾਤਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਗਤਿ ਬੈਠੇ ਘਾਤਿ ਲਹੀ ਹੈ।

ਧਨ ਲੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਯ ਦ੍ਵਾਰੇ ਗਯੋ। ਚੋਬਦਾਰ ਬਿਰ ਹੇਰਤਿ ਭਯੋ ॥ ੩੪ ॥

ਇਕ ਪਹਿਰ ਜਦ ਰਾਤ ਰਹਿ ਗਈ, ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਗ ਰਹੇ ਨੇ ਇਹ ਚੰਗਾ ਮੋਕਾ ਸਮਝਿਆ। ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਦਵਾਰ ਤੇ ਗਿਆ ਪਰ ਚੋਬਦਾਰ ਉਥੇ ਹੀ ਖਲੋਤਾ ਵੇਖਿਆ ॥੩੪॥

ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇ ਹਟਯੋ ਮੁਰਝਾਯੋ। ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਇਸ ਪਰ ਬਹੁ ਬਿਰਮਾਯੋ।

ਨਹਿ ਨਿਕਸਯੋ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਰ ਬਿਤਾਏ। ਅਬਿ ਇਹ ਚਾਰ ਘਰੀ ਠਹਿਰਾਏ ॥ ੩੫ ॥

ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਮੁਰਝਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਇਸ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਰੀਝਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਇਹ ਚਾਰ ਘੜੀ ਹੀ ਏਥੇ ਠਹਿਰੇਗਾ ॥੩੫॥

ਨਿਕਸ ਜਾਇਗੋ ਅਪਨੇ ਸਦਨ। ਤਬਿ ਮੈਂ ਮਿਲੋਂ ਹਰੋਂ ਮਦ ਮਦਨ।

ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਪੁਨ ਬੈਠਯੋ ਜਾਇ। ਰਹੀ ਰਾਤਿ ਜਬਿ ਗਈ ਬਿਹਾਇ ॥ ੩੬ ॥

ਜਦ ਇਹ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਵੇਗਾ ਤਦ ਮੈਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾਂਗਾ ਤੇ ਕਾਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਫਿਰ ਜਾ ਬੈਠਾ, ਰਹਿੰਦੀ ਰਾਤ ਜਦ ਬੀਤ ਗਈ ॥੩੬॥

ਅਰਣੈਦੈ ਕੋ ਸਮੇ ਪਹੂਚਾ। ਬਹੁ ਮਨਮਥ ਤੇ ਮਿਲਿਬੋ ਰੂਚਾ।

ਤਬਿ ਭੀ ਚੋਬਦਾਰ ਸੋ ਖਰਯੋ। ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਇ ਤਿਮਰ ਤਬਿ ਟਰਯੋ ॥ ੩੭ ॥

ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਕਾਮ ਕਰਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਤਦ ਵੀ ਉਥੇ ਚੋਬਦਾਰ ਖੜਾ ਸੀ, ਜਦ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩੭॥

ਤਮ ਸਮੇਤ ਸਿਖ ਕੋ ਅੱਗਯਾਨਾ। ਨਾਸਯੋ, ਭਯੋ ਪ੍ਰਗਾਸ ਸੁ ਗਯਾਨਾ।

ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਮਨ ਅਧਿਕ ਧਿਕਾਰਾ। ਬੀਤਯੋ ਹੁਤੋ ਗਜਬ ਇਹ ਭਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥

ਫਿਰ ਹਨੇਰੇ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਿਕਾਰਿਆ, ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਗਜਬ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ॥੩੮॥

ਜੇਕਰਿ ਚੋਬਦਾਰ ਨਹਿ ਹੋਤਾ। ਇਸ ਮਿਸ ਖਾਤ ਨਰਕ ਮਹਿ ਗੋਤਾ।

ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਕਮਾਈ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਸੇਵਤਿ ਰਹਯੋ ਸਦਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਜੇਕਰ ਇਹ ਚੋਬਦਾਰ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਮੈਂ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ। ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਇਸ ਭਾਂਤ ਕਮਾਈ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥੩੯॥

ਆਇਸੁ ਲੇਇ ਬਜਾਹੁ ਕੋ ਗਯੋ। ਤਹਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਯੋ।

ਖੋੜਸ ਬਰਖਨਿ ਕੀ ਬਰ ਬਾਲਾ। ਬੇਦ ਲੋਕ ਮਤ ਧਰਮ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੦ ॥

ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੇਖਿਆ। ਭਾਵ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਬੇਦ ਮੱਤ ਅਤੇ ਲੋਕ ਮੱਤ ਦੋਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ॥੪੦॥

ਅਸ ਤ੍ਰਿਯ ਸੰਗ ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਮੇਲ। ਜੋ ਨਿਸ਼ਪਾਪ ਮਦਨ ਕੋ ਕੇਲ।

ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਰਾਖਿਬੇ ਹੇਤੁ। ਚਲਯੋ ਤੁਰਤ ਸਭਿ ਤਜਯੋ ਨਿਕੇਤ ॥ ੪੧ ॥

ਐਸੀ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਮਿਲਣੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਕਾਮ ਕਰੀੜਾ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਤੁਰਤ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ॥੪੧॥

ਇਮ ਪਛਤਾਇ ਜੀਨ ਹਯ ਪਾਇ। ਚਢਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੀ ਦਿਸਿ ਧਾਇ।
ਮਾਰਗ ਲੰਘਿ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਤਰਜੈ। ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਬਰਜੈ ॥੪੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਨੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਕਾਠੀ ਪਾਈ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਸਾਰਾ ਪੈੜਾ ਲੰਘ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ॥੪੨॥

ਹਯ ਲੰਘਾਇ ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਗਯੋ। ਜਗਤਨਾਥ ਤਬਿ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ।
ਸਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋ ਪਿਖਿ ਕਹਿ ਬਾਨੀ ॥੪੩॥

ਘੋੜਾ ਲੰਘਾ ਕੇ ਤੁਰਤ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ ॥੪੩॥

‘ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਸਦਨ ਤੇ ਆਯੋ। ਪਿਖਹੁ ਮਹਾਂ ਉਰ ਸਿਦਕ ਕਮਾਯੋ।
ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਿਗਸੇ ਮੰਦ ਮੰਦ। ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪੁਨ ਭਨੈ ਮੁਕੰਦ ॥੪੪॥

‘ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਘਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਵੇਖੋ, ਇਸ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਸਿਦਕ ਕਮਾਇਆ ਹੈ।’ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਥੋੜੇ-ਥੋੜੇ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੁਝ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੪੪॥

ਹਸਤ ਬਹੁਤ ਅਰੁ ਕਹੈ ਸੁ ਬੈਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਸੀਲੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨੈਨ।
ਹਸਹਿੰ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹਿੰ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਨਿਕਟ ਸਿੰਘ ਗਨ ਗੁਰ ਕੇ ਹੇਰੇ ॥੪੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੱਸਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਰਸੀਲੇ ਨੈਣ ਕਰ-ਕਰ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹੱਸ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਵਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ॥੪੫॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ। ‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਵਰ ਕੇਰ ਬਿਲਾਸ।
ਜਾਨਹੁ ਆਪ ਨ ਹਮ ਕੁਛ ਜਾਨਾ। ਹਸਨ ਹੇਤੁ ਕਯਾ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨਾ’ ॥੪੬॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਹੱਸਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸੋ’ ॥੪੬॥

ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ ‘ਬੁਝ ਲਿਹੁ ਇਸਕੋ। ਬ੍ਰਿਥਾ ਆਪਨੀ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕਿਸ ਕੋ।
ਜਿਸ ਬੀਤੀ ਗਤਿ ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ। ਜਿਸ ਰਾਖਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ’ ॥੪੭॥

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਸ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁੱਛ ਲਵੋ, ਆਪਣੀ ਹੋਈ ਬੀਤੀ ਇਹ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ’ ॥੪੭॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਲਖੀ ਗਤਿ ਸੋਏ। ਮਮ ਹਿਤ ਚੋਬਦਾਰ ਗੁਰ ਹੋਏ।
ਸਮੁਝਿ ਬਾਰਤਾ ਚਰਨੀ ਪਰਜੈ। ‘ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਹਾਥ ਉਬਰਜੈ ॥੪੮॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੋਬਦਾਰ ਬਣੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਚਰਨੀ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ’ ॥੪੮॥

ਆਪ ਸਮਾਨ ਨ ਅਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਸਦਾ ਦਾਸ ਕੇ ਬਨਿ ਰਖਵਾਲਾ।

ਤਜਹੁ ਜਿਠਾਈ ਸਿਖ ਕੇ ਕਾਰਨ। ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿਹੋ ਦਾਸ ਉਧਾਰਨਿ ॥੪੯॥

ਆਪ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਣ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ, ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਣਦੇ ਹੋ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਵੀ ਛੱਡਦੇ ਹੋ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ॥੪੯॥

ਨਈ ਨ ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਬਨਿ ਆਯਾ। ਨਾਮਦੇਵ ਕੋ ਛਾਪਰ ਛਾਯਾ।

ਧੰਨੇ ਕੇ ਬਛੁਰੇ ਗਨ ਚਾਰੇ। ਹਿਤ ਕਬੀਰ ਕੇ ਬਨ ਬਨਜਾਰੇ ॥ ੫੦ ॥

ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹੋ। ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਛਾਪਰ ਦੀ ਛਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਧੰਨੇ ਦੇ ਗਾਈਆਂ-ਵੱਡੇ ਚਾਰੇ ਸਨ ਤੇ ਕਬੀਰ ਵਾਸਤੇ ਵਣਜਾਰੇ ਬਣੇ ਸੀ ॥੫੦॥

ਤਿਮ ਹੀ ਮਮ ਹਿਤ ਭੇ ਚੁਬਦਾਰਾ। ਸੇਵਕ ਰਾਖਯੋ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਾ।

ਮੇਰੋ ਕਹਯੋ ਕਹਾਂ ਛਬਿ ਦੈ ਹੈ। ਆਪ ਸੁਨਾਵਹੁ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਲੈ ਹੈ ॥ ੫੧ ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਚੋਬਦਾਰ ਬਣੇ ਹੋ, ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਕਿੱਥੇ ਚੰਗੇ ਲੱਗਣੇ ਹਨ, ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਾ ਦੇਵੋ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਲੈਣਗੇ ॥੫੧॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ 'ਕਹੋ ਮੁਕੰਦ'।

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ। 'ਤਜਿ ਫੇਰੇ ਮਮ ਆਇਸੁ ਪਾਈ ॥ ੫੨ ॥

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸੁਣਾਓ।" ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ। "ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਫੇਰੇ ਵਿਚੋ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥੫੨॥

ਪੁਰਿ ਹੁਸੀਆਰ ਆਇ ਕਰਿ ਡੇਰਾ। ਬਿਰਮਯੋ ਬਾਰਬਧੂ ਪੁਨ ਹੇਰਾ।

ਜੇ ਮੈਂ ਨਹੀ ਬਚਾਵੋਂ ਤਹਾਂ। ਆਗਯਾਕਾਰੀ ਗੁਰ ਸਿਖ ਮਹਾਂ ॥ ੫੩ ॥

ਹੁਸੀਆਰਪੁਰ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਥੇ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਭਰਮ ਗਿਆ। ਜੇ ਮੈਂ ਉਥੇ ਨਾ ਬਚਾਉਂਦਾ, ਮੇਰਾ ਮਹਾਨ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੈ ॥੫੩॥

ਬਿਗਰੈ ਧਰਮ, ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਜੈ ਹੈ। ਮੁਝ ਗੁਰ ਕਰੇ ਕਹਾਂ ਫਲ ਪੈ ਹੈ।

ਯਾ ਸਮ ਸਿਖ ਆਇਸੁ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਜੇ ਕਰਿ ਭੂਲ ਜਾਇ ਇਕ ਬਾਰੀ ॥ ੫੪ ॥

ਧਰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦਾ, ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਵਰਗਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰ ਭੁੱਲ ਵੀ ਕਰ ਲਵੇ ॥੫੪॥

ਤੋ ਗੁਰ ਤਿਸ ਕੋ ਲੇਤਿ ਬਚਾਇ। ਕਿਸੂ ਬਿਪਦ ਮਹਿੰ ਜੇ ਪਰ ਜਾਇ।

ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਸਿਖ, ਗੁਰ ਸਮ ਮੋਹਿ। ਕਜੋਂ ਨ ਉਚ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ ॥ ੫੫ ॥

ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਬਿਪਤਾ ਜੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਆ ਪਵੇ। ਇਸ ਵਰਗਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ॥੫੫॥

ਇਮ ਕਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਹੇਰਾ। ਗਯਾਨਵਾਨ ਸਿਖ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

ਘਰ ਕੋ ਪਠਯੋ, ਗਯੋ ਤਤਕਾਲਾ। 'ਕਰਹੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਿਸਾਲਾ' ॥ ੫੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਤੁਰਤ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਦੀ ਰੀਤ ਕਰੋ" ॥੫੬॥

ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਬਸਿ ਆਯੋ ਫੇਰ। ਰਹਜੋ ਸਮੀਪੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਰਿ।
ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉਚੋ ਪਦਿ ਪਾਯੋ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰ ਕੇਰ ਸਮਾਯੋ ॥ ੫੭ ॥

ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕੰਵਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ ॥੫੭॥

ਰੋਬੀ ਕੁੰਤ ਦਾ ਛੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸੈਂਤੀਵਾਂ

ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਮ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣਾ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇਤਿਕ ਦਯੋਸ ਬਿਤਾਇ।
ਕਰੇ ਪਰਾਜੈ ਗਿਰਪਤੀ ਬਿਜੈ ਸੁਜਸੁ ਬਹੁ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ॥੧॥

ਕਥਿੱਤ-ਦੇਸ਼ਨ ਬਿਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਸੁ ਫੈਲ ਰਹਜੋ, 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਨਿੰਦ ਨਹੀਂ ਸੂਰਮਾਂ ਜਹਾਨ ਮੈਂ।
ਸੈਲਨ ਕੇ ਬਲ ਸਾਰੋ, ਤੀਨ ਲੱਛ ਸੈਨ ਜੋਰਿ, ਘਾਲਜੋ ਚੋਰ ਘੋਰ, ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਬਖਾਨ ਮੈਂ।
ਕੇਤੇ ਮਾਰਿ ਲੀਨਿ ਭਟ, ਘਾਇਲ ਬਿਸਾਲ ਕੀਨਿ, ਹਾਰੇ ਹੀਨ ਹੈ ਕੈ ਗਏ ਆਪਨੇ ਸਥਾਨ ਮੈਂ।
ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਮੈਂ, ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਪਾਨ ਮੈਂ, ਬਿਰਾਜੈ ਗੁਨ ਗਜਾਨ ਮੈਂ ਕਿ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਮੈਂ ॥੨॥

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਸ ਫੈਲ ਗਿਆ, "ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਸੂਰਬੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਚੋਰ ਲਾਇਆ, ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ, ਘੋਰ ਚੋਰ ਪਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਈ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਰ ਲਏ, ਬਹੁਤ ਘਾਇਲ ਕੀਤੇ, ਹੀਣੇ ਹੋ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਕਮਾਨ ਬਾਨ ਪਾਸ ਸੀ, ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਤੇ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ" ॥੨॥

ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਫੈਲਜੋ ਜਸੁ ਚਾਂਦਨੀ ਬਿਤਾਨ ਮਾਨੋ, ਸਭਿ ਪਰ ਛਾਯੋ ਜੈਸੇ ਛੱਤ੍ਰ ਸੇਤ ਸੀਸ ਪਰ।
ਹੀਰਾ ਸੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਜੋ, ਸੁਧਾ ਸਮ ਚਾਹੈ ਸੰਭੁ, ਚੋਰ ਸਮ ਝੁਲੈ ਸਮੁਦਾਇ ਅਵਨੀਸ਼ ਪਰ।
ਬੀਚ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਹੰਸਨ ਕੀ ਪੰਗਤ ਜਜੋ ਫੂਲ ਰਹੀ ਮਾਲਤੀ ਸੁ ਦੇਸ਼ ਬੀਚ ਘਰ ਘਰ।
ਸਿੰਘ ਜਹਿ ਸੁਨਹਿ, ਬਿਰਮਾਇ ਰਹੈ ਮਨ ਸਬੈ ਜੈਸੇ ਹੈ ਚਕੋਰ ਗਨ, ਲੋਭੈ ਰਜਨੀਸ਼ ਪਰ ॥੩॥

ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਚੰਦੇ ਵਾਂਗੂ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਜੱਸ ਫੈਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੀਸ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟਾ ਛੱਤਰ ਛਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੱਸ ਹੀਰੋ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਜਿਹੇ ਜੱਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗੂ ਚਾਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਜੱਸ ਚੋਰ ਵਾਂਗ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਭੂਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਹੰਸਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਲਤੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਸਿੰਘ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਚਕੋਰਾਂ ਚੰਦ ਉੱਤੇ ਰੀਝ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ ॥੩॥

ਸੁਨਤਿ ਗਿਰੀਸ਼ ਕੈ ਗਿਰੀਸ਼ਨ ਕੇ ਨਰ ਗਨ ਸਹਿਨ ਸਕਤਿ ਮਨ ਮੂਢ ਜਰ ਬਰ ਜਾਤਿ।
ਸ਼ੋਕ ਫੈਲਯੋ ਸੈਲਨ ਮਹਿ ਸੂਰਮੇ ਮਰੇ ਹੈਂ ਬਹੁ, ਸੰਕਟ ਪਰਯੋ ਹੈ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਭੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਘਾਤ।
ਭੀਮਚੰਦ ਮੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇਕੈ ਪਠਾਏ ਨਰ ਜੇਤਿਕ ਨਰਿੰਦ ਪਰਬਤ ਕੇ ਬਿਲੰਦ ਪਾਤਿ।
ਘਾਯਲਨ ਘਾਵ ਮਿਲੇ ਘੋਰ ਜੇ ਘਮੰਡ ਚੰਦ, ਆਯੋ ਸੋ ਹੰਡੂਰੀਆ ਹੰਕਾਰ ਰਜਪੂਤ ਜਾਤਿ ॥੪॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਜਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਮੂਰਖ ਸੜ ਬਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਸੋਗ ਫੈਲ ਗਿਆ, ਬਹੁਤ ਸੂਰਮੇ ਮਰੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਨੀਚ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਦੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ। ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਘੋਰ ਘਾਇਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤ ਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੰਡੂਰੀਆ ਆਇਆ ॥੪॥

ਲਲਿਤਪਦ ਫੰਦ-ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ ਆਨੁਜ ਪੁਨ ਮੰਡਸਪਤਿ ਆਯੋ।

ਸਿਵਰ ਕਰੇ ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਨ ਮਹਿ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨ ਕਰਾਯੋ ॥ ੫ ॥

ਜਸਪਾਲੀਏ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਆਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ। ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਦੂਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰੇ ਲਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਆਦਰ ਸਨਮਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ॥੫॥

ਅਗਲੇ ਦਯੋਸ ਸਭਾ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਲੈ ਲੈ ਨਿਜ ਪਰਧਾਨਾ।

ਖੜਗ, ਸਿਪਰ, ਤਰਕਸ਼, ਧਨੁ ਧਰਿ ਕਰਿ ਚਮੁੰ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਬਾਨਾ ॥੬॥

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਭਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਤਲਵਾਰ, ਢਾਲ, ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੱਥੇ, ਧਨੁੱਖ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਵਰਦੀਆਂ ਸਹਿਤ ਆਏ ॥੬॥

ਫਰਸ਼ ਬਿਸਾਲਹਿ ਗਿਲਮ ਗਲੀਚੇ ਹੇਮ ਛਰੀਧਰ ਆਗੇ।

ਬੈਠਯੋ ਭੀਮਚੰਦ ਸਨਮਾਨਤਿ ਕਹੈ ਮਧੁਰਤਾ ਪਾਗੇ ॥ ੭ ॥

ਗਿਲਮ ਗਲੀਚੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਫਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਛੜੀ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਰਾਜਾ ਬੈਠ ਕੇ ਮਿਠਾਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੭॥

‘ਰਹਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਸੱਲਯ ਸੁ ਛਾਤੀ ਕਰਕਤਿ ਬਹੁ ਦੁਖ ਦਾਨੀ।

ਨਹੀਂ ਜਾਮਨੀ ਲੋਚਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਰੁਚੈ ਨ ਭੋਜਨ ਪਾਨੀ ॥ ੮ ॥

‘ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਡੀ ਛਾਤੀ ਉੱਤੇ ਇਕ ਸੱਲ ਵਾਂਗ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਛਾਤੀ ਕੜਕਦੀ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੇ ਭੋਜਨ ਪਾਣੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੮॥

ਮਰੇ ਸਬੰਧੀ ਕਾਜ ਸਰਯੋ ਨਹਿੰ ਧਨ ਬਹੁ ਖਰਚ ਹੰਗਾਮੇ।

ਚਮੁੰ ਹਤੀ ਆਧੀ ਨਹਿੰ ਰਹਿ ਗਈ ਸਭਿ ਪਹੁਚੇ ਜਮਧਾਮੇ ॥ ੯ ॥

ਸੰਬੰਧੀ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਧਨ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ, ਅੱਧੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹਨ' ॥੯॥

ਬੋਲਯੋ ਤਬਿ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਸਭਿ ਮੈਂ ਪੰਮਾ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਧਾਨਾ।
ਚਲਨਿ ਲਗੇ ਜਬਿ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤੇ ਤਿਨ ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥

ਤਦ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਮੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਚਲਣ ਲੱਗੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ॥੧੦॥

ਜਤਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਛੁਟਵਾਵਨਿ ਮੈਂ ਜਾਨਤਿ ਹੋਂ ਆਛੇ।
ਅਬਿ ਕਜੋਂ ਮੋਨ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਬੈਠਯੋ ਕਰਹਿ ਕਹਾਂ ਮਤਿ ਪਾਛੇ ॥ ੧੧ ॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਮੋਨ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਅਕਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰੇਗੀ ॥੧੧॥

ਕਹਹਿ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭਿ ਸੁਨਹੁ ਬਿਚਾਰਹੁ ਉਚਿਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲੀਜੈ।
ਜਯੋਂ ਕਯੋਂ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਕਾਰਹੁ ਸਭਿ ਕੀ ਆਸ ਪੁਰੀਜੈ ॥ ੧੨ ॥

ਜੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦੱਸੇ ਸਭ ਸੁਣੋ, ਵਿਚਾਰੋ ਤੇ ਜੇ ਵੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ ਕਰ ਲਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਤੇ ਸਭ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ॥੧੨॥

ਬਿਨਾ ਲਰਨ ਤੇ ਨਿਕਸੈ ਜੈਸੇ ਸੋ ਉਪਾਇ ਹੈ ਨੀਕਾ।
ਜੰਗ ਕਰੈ ਤੇ ਸਰੈ ਨ ਕਾਰਜ ਪਰੈ ਸੁਜਸੁ ਨਿਤ ਫੀਕਾ ॥ ੧੩ ॥

ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ, ਉਹ ਉਪਾਅ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਜੰਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਾਡਾ ਜੱਸ ਫੀਕਾ ਪੈਂਦਾ ਜਾਵੇਗਾ ॥੧੩॥

ਜਿਤੀ ਚਮੁੰ ਤੁਮ ਅੱਗੂ ਬਟੋਰੀ ਤਿਤੀ ਨ ਅਬਿ ਕਿਮ ਹੋਵੈ।
ਕਾਤਰ ਭਏ ਨ ਮੁਖ ਉਤ ਕਰਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸੋਵੈ ॥ ੧੪ ॥

ਜਿੰਨੀ ਸੈਨਾ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਓਨੀ ਸੈਨਾ ਹੁਣ ਕਿੱਥੋਂ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਕਾਇਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਓਧਰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰ ਕੇ ਸੌ ਗਏ ਹਨ' ॥੧੪॥

ਸੁਨਿ ਪੰਮੇ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਬਖਾਨੀ 'ਗੁਰੂ ਧਰਮ ਦਿਢ ਧਾਰੀ।
ਹਿੰਦੁਨਿ ਬਿਖੈ ਧੇਨੁ ਕੈ ਦਿਜਬਰ ਇਸ ਤੇ ਪਰੈ ਨ ਭਾਰੀ ॥ ੧੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਮੇ ਨੇ ਸਭ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚ ਗਊ ਜਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੈਅ ਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੧੫॥

ਦੇਹਿੰ ਗਊ ਕੀ ਆਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤਜਾਗਹੁ ਇਤ ਕੋ ਬਾਸਾ।
ਅਪਰ ਥਾਨ ਮਹਿੰ ਬਿਰ ਹੈ ਰਹੀਐ ਮਿਟੇ ਬਾਦ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ ॥ ੧੬ ॥

ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡੋ ਤੇ ਏਥੋਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਛੱਡੋ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਰਹੀਏ ਤਾਂਕਿ ਝਗੜੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ' ॥੧੬॥

ਕੇਤਿਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹੈ 'ਨ ਨੀਕੀ, ਮਹਾਂ ਦੀਨਤਾ ਧਾਰੀ।

ਰਾਜੇ ਹੋਇ ਰੰਕਤਾ ਠਾਨਹੁ ਨਿਰਬਲ ਨਿਰਧਨ ਕਾਰੀ॥ ੧੭॥

ਕਈਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ 'ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਾਇਰਾਂ ਵਰਗੀ ਦੀਨਤਾ ਧਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਹੋ ਕੇ ਰੰਕਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਨਿਰਬਲ ਤੇ ਨਿਰਧਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ॥੧੭॥

ਆਗੇ ਜਸੁ ਕੋ ਚੰਦ ਚੜਾਯਹੁ ਮਾਰ ਖਾਇ ਹਟਿ ਆਏ।

ਅਬਿ ਪੰਮੇ ਕੀ ਮਤਿ ਕੋ ਲੈਕੇ ਲੇਹੁ ਪਰਮਪਦ ਪਾਏ॥ ੧੮॥

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਲੰਕ ਲਵਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਹੋ। ਹੁਣ ਪੰਮੇ ਦੀ ਮੱਤ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡਾ ਪਰਮਪਦ ਪਾ ਲਵੋ॥੧੮॥

ਕੇਤਿਕ ਕਹੈ 'ਭਲੀ ਇਹ ਠਾਨਹੁ ਮਿਟੇ ਮਰਨ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਾ।

ਹਟਹਿ ਜੰਗ ਨਿਤ ਪਰਤਿ ਬਖੇਰਾ ਸੁਭਟਨਿ ਕੇਰ ਬਿਨਾਸਾ॥ ੧੯॥

ਕਈ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਭਲੀ ਜਾਣੋ, ਮਰਨ ਦਾ ਡਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਤ ਦੀ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਖੇੜਾ ਪਾ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਾਂ॥੧੯॥

ਹੀਨ ਭਏ ਤੇ ਕਜਾ ਘਟਿ ਜੈ ਹੈ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ ਸਦਾ ਕੀ।

ਪੰਮੇ ਸੁਭ ਮਤਿ ਕਰੀ ਬਿਚਾਰਨ ਰਹੈ ਨ ਕਾਰਜ ਬਾਕੀ॥ ੨੦॥

ਹੀਣੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੀ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਦਾ ਦਾ ਭਗੜਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਮੇ ਨੇ ਚੰਗੀ ਸੁਭ ਮੱਤ ਵਿਚਾਰੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ॥੨੦॥

ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ ਕਹਯੋ 'ਅੱਜ ਨਿਸ ਮਾਂਹੀ।

ਕਰਿ ਹੇਰਹੁ ਜੇ ਸਿਧ ਹੁਇ ਕਾਰਜ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੁਟ ਜਾਂਹੀ॥ ੨੧॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅੱਜ ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਜੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ॥੨੧॥

ਸਭਿ ਜਹਾਨ ਜਾਨਹਿੰ ਜਸੁ ਕਰਿ ਹੈ ਪੁਰਿ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਿਕਾਸਾ।

ਧੇਨ ਆਨਿ ਕੋ ਕੋ ਕੋ ਜਾਨਹਿੰ ਲਖਹਿੰ ਕਿ ਪਾਯੋ ਤ੍ਰਾਸਾ॥ ੨੨॥

ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਜੱਸ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੀ ਜਾਣੇਗਾ, ਇਹ ਸਮਝਣਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰ ਗਏ ਹਨ॥੨੨॥

ਇਮ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਉਠੇ ਸਕਲ ਹੀ ਪੰਮੇ ਉੱਦਮ ਲੀਨਾ।

ਸੁੰਦਰ ਰਚੀ ਚੂਨ ਕੀ ਧੇਨੂ, ਚਾਰ ਚਰਨ ਤਿਹ ਕੀਨਾ॥ ੨੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਉੱਠ ਪਏ, ਪੰਮੇ ਨੇ ਫਿਰ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ, ਆਟੇ ਦੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਗਾਂ ਬਣਾਈ, ਚਾਰ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਬਣਾਏ॥੨੩॥

ਕਾਨ, ਬਿਖਾਨ, ਪੂੰਛ ਔ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਗਰੇ ਅੰਗ ਬਨਾਏ।

ਤਿਮਰ ਸਮੇਤ ਰਾਤਿ ਜਬਿ ਹੋਈ ਸੀਸ ਉਠਾਇ ਸਿਧਾਏ॥ ੨੪॥

ਕੰਨ, ਸਿੰਗ, ਪੂਛ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬਣਾਏ। ਜਦ ਰਾਤ ਹਨੇਰੇ ਸਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ॥੨੪॥

ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਦ੍ਰਾਰ ਹੁਤੇ ਜਹਿ ਗੋਮੈ ਲਿੰਪ ਸਥਾਨਾ।

ਖਰੀ ਕਰੀ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਡੋਰੀ ਗਰ ਬੰਧਾਨਾ॥ ੨੫॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਮੁਖ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਗੋਹੇ ਨਾਲ ਲਿੰਬ ਪੋਚ ਕੇ ਉਥੇ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਟੇ ਦੀ ਗਾਂ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਡੋਰ ਉਸ ਦੇ ਗਲ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ॥੨੫॥

ਪੂਰਜੋ ਚੌਕ ਧਰੇ ਕੁੱਛ ਅੱਛਤ ਕੇਸਰ ਚੰਦਨ ਮਾਲਾ।

ਅਰਚਨ ਚਰਚਨ ਕਰਿਕੈ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਪੰਮਾ ਕੂਰ ਕੁਚਾਲਾ॥ ੨੬॥

ਚੌਕ ਬੱਲੇ ਕੁਝ ਚਾਵਲ, ਕੇਸਰ, ਚੰਦਨ ਪੂਰਿਆ ਤੇ ਪੂਜਨ ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਕੇ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਮਕਾਰ ਪੰਮੇ ਨੇ ਪੂਜਾ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ॥੨੬॥

ਲਿਖਜੋ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰ ਆਨ ਗਊ ਕੀ ਤਜਾਗ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਜਾਵਹੁ।

ਰਾਜਨ ਕੋ ਅਰਮਾਨ ਰਹੈ ਜਗ ਨਿਕਟ ਬਸਹੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ॥ ੨੭॥

ਫਿਰ ਪੰਮੇ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੋਲ ਵਸਦੇ ਹੋ, ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਅਰਮਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੨੭॥

ਏਕ ਬਾਰ ਤਜਿ ਕਿਤਿਕ ਸਮੇ ਮਹਿ ਬਹੁਰ ਬਸਹੁ ਪੁਰਿ ਆਈ।

ਇਮ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਕਾਗਦ ਢਿਗ ਰਖਿ ਕਰਿ ਬਨਿ ਤਸਕਰ ਡਰਪਾਈ॥ ੨੮॥

ਇਕ ਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਫਿਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ ਗਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਕੇ ਚੋਰ ਬਣ ਕੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ॥੨੮॥

ਗਏ ਅਪਨਿ ਘਰ ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ, ਹੇਰਜੋ ਕਿਨਹੁ ਨ ਜਾਨਾ।

ਸੁਪਤਿ ਰਹੇ ਨਰ ਘਰ ਘਰ ਅਪਨੇ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਮ ਹਾਨਾ॥ ੨੯॥

ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ ਰਹੇ, ਸਵੇਰੇ ਜਦ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਇਆ॥੨੯॥

ਗਏ ਦ੍ਰਾਰ ਜਬਿ ਕਰਜੋ ਬਿਲੋਕਨਿ 'ਇਹ ਕਯਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਨਾ?'

ਇਕ ਦੋਇ ਤ੍ਰੈ ਚੋਥੇ ਪਿਖਿ ਪੰਚਮ ਬਿਕਸੇ ਕਛੂ ਨ ਚੀਨਾ॥ ੩੦॥

ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦ ਵੇਖਿਆ, 'ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ?' ਇਕ ਦੋ ਤਿੰਨ ਚੋਥੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਪੰਜਵਾਂ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਰਿਹਾ, ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕੇ॥੩੦॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਕਟ ਗਏ ਤਬਿ ਦੋਰਤਿ ਜਾਇ ਬਤਾਈ।

'ਪੁਛੁ ਜੀ! ਪੁਰਿ ਕੇ ਪੋਰ ਅੱਗੂ ਕੀ ਕਿਨ ਇਹ ਬਨਤ ਬਨਾਈ॥ ੩੧॥

ਫਿਰ ਦੋੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, "ਪੁਛੁ ਜੀ! ਨਗਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੈ॥੩੧॥

ਕਾਗਦ ਧਰਜੋ ਨ ਹਮ ਕਰ ਛੂਵਜੋ, ਚਹਹੁ ਜਿ ਲਿਹੁ ਮੰਗਵਾਈ।

ਧੇਨੁ ਚੂਨ ਕੀ ਲਿੰਪ ਧਰੀ ਧਰਿ ਕਛੂ ਨ ਜਾਨਜੋ ਜਾਈ॥ ੩੨॥

ਇਕ ਕਾਗਜ਼ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਫੂਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜੇ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾ ਲਵੋ। ਇਕ ਆਟੇ ਦੀ ਗਾਂ, ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਬ ਪੋਚ ਕੇ ਧਰੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ' ॥੩੨॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਸ ਪਠਯੋ ਪੁਰਿ ਪੋਰਹਿ ਜਾਇ ਤਬਹਿ ਲੇ ਆਵਾ।

ਕਾਗਦ ਤਬਹਿ ਪੜ੍ਹਾਵਨਿ ਕੀਨਾ ਜਬਿ ਲਿਖਿਓ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ ॥ ੩੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸੇਵਕ ਨਗਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਵਾਰ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਸ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹਵਾਇਆ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ॥੩੩॥

ਆਨ ਗਊ ਕੀ ਸਹਿ ਨ ਸਕਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਤਛਿਨ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ।

ਕੂਚ ਕਰਨ ਕੋ ਬਜਯੋ ਦਮਾਮਾ ਸਭਿ ਕੇ ਸੂਤ ਧੁਨਿ ਡਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥

ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਪਿਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਿਆਂ ਕੰਨਾਂ ਤਕ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਾਈ ॥੩੪॥

ਗਜ ਬਾਜਨਿ ਪਰ ਜੀਨ ਪਵਾਏ ਕਰਯੋ ਤਜਾਰ ਸਰਬੰਸਾ।

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਆਦਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ ਬਿੰਦ ਜਿਮ ਹੰਸਾ ॥ ੩੫ ॥

ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਵਾਈਆਂ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਹੰਸਾਂ ਵਾਂਗ ਆ ਮਿਲੇ ॥੩੫॥

ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਪਰ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਹਾਥ ਬੰਦ ਕਰਿ ਭਾਖਾ।

'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਕਿਮ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ ਕਹਾਂ ਚਲਨ ਅਭਿਲਾਖਾ? ॥ ੩੬ ॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਕਿਵੇਂ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹੈ? ॥੩੬॥

ਕਾਚੀ ਮਤਿ ਕੇ ਕੁਮਤ ਪਹਾਰੀ ਤਿਨਹੁੰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪਸਾਰਾ।

ਅਪਜਸ ਜਗ ਮੈਂ ਲੱਜਿਤਿ ਖਿਝਿਐ ਤੁਮ ਕੋ ਚਹਤਿ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥

ਕੱਚੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਮਸਾਰ ਹੋ ਕੇ ਖਿਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੩੭॥

ਪਾਪ ਪੁੰਨ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਇਹੁ ਦੁੰਦ ਜੁ, ਹਰਖ ਸੋਗ ਨਹਿ ਦੋਊ।

ਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਿਹ ਥਲ ਬਾਸਾ ਜਹਾਂ ਨ ਪਹੁਚੈ ਕੋਊ ॥ ੩੮ ॥

ਪਾਪ-ਪੁੰਨ, ਦੁੱਖ-ਸੁਖ, ਹਰਖ-ਸੋਗ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਦਵੰਦ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਦਾ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਸਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਵੰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੩੮॥

ਇਮ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੀ ਸਪਥ ਦਏ ਤੇ ਉਚਿਤ ਨ ਕਿਤਹੁੰ ਜਾਨਾ।

ਦੋਖੀ ਤੁਮਰੇ ਪਾਪ ਮਤੀ ਨਿਤ ਪੈ ਹੈਂ ਫਲ ਹੁਇ ਹਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਕਸਮ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਖੀ ਨਿਤ ਪਾਪੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਦਾ ਨਿਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੯॥

ਸਪਥ ਦੋਸ਼ ਤੁਮ ਲਗਹਿ ਨ ਕੋਊ ਨਹਿ ਤਜੀਅਹਿ ਪੁਰਿ ਧਾਮਾ।

ਪੀਛੈ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਇ ਰਿਪੁ ਪਰਿ ਹੈ ਲਾਖਹੁ ਸੰਘਰ ਕਾਮਾ ॥ ੪੦ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਕਸਮ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਅਤੇ ਘਰ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੀਏ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਏ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਣਗੇ" ॥੪੦॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਸਭਿ ਸਨ ਭਾਖਯੋ 'ਕਹੋ ਜਥਾਰਥ ਬਾਤੀ।

ਤਉ ਬਿਚਾਰਹੁ ਲਾਖਹੁ ਸੱਤੁ ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ ॥ ੪੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰੋ, ਲੱਖਾਂ ਵੈਰੀ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਾਰ ਮੰਨ ਗਏ ਹਨ ॥੪੧॥

ਤਜੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਖਗ ਤੋਪ ਤੁਪਕ ਸਰ ਭਏ ਦੀਨ ਘਿਘਿਆਏ।

ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਬਨਯੋ ਨਹਿ ਕੋਊ ਬਲ ਕੇ ਤਜਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੨ ॥

ਸਾਰੇ ਸਸਤਰ, ਧਨੁੱਖ, ਤੋਪ, ਬੰਦੂਕ ਤੀਰ ਆਦਿ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਕਤੀ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੪੨॥

ਹੋਇ ਰੰਕ ਸਮ ਦਈ ਸਪਥ ਗੋ, ਹੈਫ ਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ।

ਮਮ ਜੈਸੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਨਾ ਮਾਨਹਿ ਤੋ ਭੀ ਨੀਕ ਨ ਕਾਜਾ ॥ ੪੩ ॥

ਇਕ ਗਰੀਬ ਵਾਂਗ ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਉਤੇ ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ, ਅਫਸੋਸ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸੂਰਬੀਰ ਖੱਤਰੀ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਠੀਕ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੪੩॥

ਬਲ ਤੇ ਚਹਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਲੈਬੇ ਚਲਯੋ ਨ ਬਸ ਕਿਸਿ ਭਾਂਤੀ।

ਅਬਿ ਨਿਰਬਲਤਾ ਧਰਿ ਅਭਿਲਾਖੇ ਸਭਿ ਸੈਲਪ ਬਲਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ॥ ੪੪ ॥

ਸਕਤੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦਪੁਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਿਰਬਲਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੁਡਵਾਉਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਬਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੪॥

ਜੇ ਹਮ ਧੇਨੁ ਸਪਥ ਨਹਿ ਮਾਨੈ ਆਨ ਕੋਨ ਤਬਿ ਮਾਨੇ।

ਦਯਾ ਸਿੰਘ! ਚਿਤ ਸਮੁਝਿ ਬਿਚਾਰਹੁ ਰਿਪੁ ਜੀਵਤਿ ਹਤਿ ਜਾਨੇ ॥ ੪੫ ॥

ਜੇ ਅਸੀਂ ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਹੋਰ ਕੋਣ ਮੰਨੇਗਾ। ਹੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ! ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮਝੋ ਤੇ ਵਿਚਾਰੋ, ਵੈਰੀ ਜੀਉਂਦਾ ਹੀ ਮਰਿਆ ਜਾਣੇ ॥੪੫॥

ਰਾਜਨ ਕੋ ਜੀਵਨ ਅਬਿ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ ਸਸਤ੍ਰੁ ਗਹਿਨ ਧ੍ਰਿਗ ਹੋਈ।

ਹਮਰੋ ਤੋ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਘਰ ਹੈ ਇਸ ਮਹਿ ਅਪਰ ਨ ਕੋਈ ॥ ੪੬ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਜੀਉਣਾ ਹੁਣ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਤਰ ਫੜਨਾ ਵੀ ਧ੍ਰਿਗ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਘਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਸੇਗਾ ॥੪੬॥

ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਨ, ਧਰਮ ਧਰਹੁ ਨਿਜ, ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੇ ਹਾਥਾ।

ਜਗ ਮਹਿ ਅਪਜਸੁ ਰਾਜਨ ਕੇਰਾ, ਮਰੇ ਨਰਕ ਦੁਖ ਸਾਥਾ ॥ ੪੭ ॥

ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਗ ਵਿਚ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਵੇਗੀ, ਮਰ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਗੇ" ॥੪੭॥

ਕਹਿ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਏ ਬਹੁਰ ਨ ਸਿੰਘਨ ਭਾਖਾ।

'ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਸਰਬ ਮਹਿੰ ਸਮਰਥ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਅਭਿਲਾਖਾ' ॥ ੪੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਏ, ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ, "ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰੋ" ॥੪੮॥

ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਸਾਥ ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੈਨਾ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰੀ।

ਭਏ ਤਯਾਰ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਛੋਰਨਿ ਹਯ ਅਰੂਢਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੪੯ ॥

ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੪੯॥

ਨਿਕਸਿ ਚਲੇ, ਜਬਿ ਬਜਯੋ ਦਮਾਮਾ ਆਗੇ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ।

ਅਪਰ ਕਿਸੂ ਕੇ ਨਹਿੰ ਮਨ ਭਾਵੈ ਘਰ ਤਯਾਗਨਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੫੦ ॥

ਜਦ ਨਿਕਲ ਕੇ ਚਲੇ ਤਾਂ ਨਗਰਾ ਵੱਜਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਘਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦਾ ॥੫੦॥

ਇਤਨੇ ਲਰੇ ਮਰੇ ਸੰਗ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ, ਬਲ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਕੋ ਰਾਖਾ।

ਅਬਿ ਸੁਖੇਨ ਹੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਕਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੫੧ ॥

ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਏਨੇ ਲੜੇ ਅਤੇ ਮਰੇ, ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਾ ਕੇ ਨਗਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਕੈਸੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ ॥੫੧॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸੈਂਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠੱਤੀਵਾਂ

ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੰਗ

ਦੋਹਰਾ- ਕਹਯੋ ਕੂਚ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲੇ ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ।

ਬਿਜੈ ਨਾਦ ਰਣਜੀਤ ਕੋ ਸੁਨਤਿ ਅਧੀਰਜ ਭੀਰੁ ॥ ੧ ॥

ਕੂਚ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਨਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸਾ ਸੀ। ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਜੇਤੂ ਪੁੰਨ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਾਇਰ ਆਪਣਾ ਧੀਰਜ ਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ-ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਖਾਲਸੇ ਜੌਰਿ ਹਾਥ। 'ਨਿੰਪ ਦਈ ਆਨ ਪੁਰਿ ਤਯਾਗ ਨਾਥ।

ਪਲਟਾ ਸੁ ਲੇਹੁ ਅਪਨਾ ਜ਼ਰੂਰ। ਲੁਟ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਇੰ ਉਜਰੈ ਕਹਿਲੂਰ ॥ ੨ ॥

ਤਦ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਨਗਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਲੁੱਟ ਪਾਈਏ ਜਿਹੜਾ ਕਹਿਲੂਰ ਉਜੜ ਜਾਵੇ ॥੨॥

ਸੁਖ ਸੰਗ ਅਬੈ ਕਿਮ ਬਸਨ ਦੇਹਿ। ਕਰਿਹੈ ਉਜਾਰ ਗ੍ਰਾਮਾਨਿ ਬੇਹ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁ ਬਾਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਾਨ। 'ਲਿਹੁ ਮਾਰ ਲੁਟ ਕਰੀਅਹਿ ਨਿਦਾਨ ॥੩॥

ਸੁਖ ਨਾਲ ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਵਸਣ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਕੇ ਬੇਹ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂਗੇ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਕੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ ॥੩॥

ਨੋਟ : ਵੈਰੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਮ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਢਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਗਾ ਕਰਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜੋ ਲਰਨ ਆਇ ਹਨੀਐ ਤੁਫੰਗ। ਤਬਿ ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਕਰਨਿ ਜੰਗ।

ਨਿਰਮੋਹ ਨਾਮ ਜਿਹਠਾਂ ਸਥਾਨ। ਉਤਰੇ ਸੁ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਗੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥੪॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਲੜਨ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰੋ।" ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਜੰਗ ਕਰਨ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ 'ਨਿਰਮੋਹ' ਸੀ, ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ॥੪॥

ਜਬਿ ਲੁਟਯੋ ਦੇਸ਼ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਕੇਰ। ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸੈਨ ਪਹੁੰਚੀ ਬਡੇਰ।

ਭੇਜੇ ਸਮੂਹ ਨਿਪ ਭੀਮਚੰਦ। ਜਿਹ ਸੰਗ ਹੰਡੂਰੀ ਭੂਪਚੰਦ ॥੫॥

ਜਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਲੁਟਿਆ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੰਡੂਰੀਆ ਰਾਜਾ ਭੂਪ ਚੰਦ ਵੀ ਸੀ ॥੫॥

ਸਗਰੇ ਗਿਰੀਸ਼ ਮਨ ਅਧਿਕ ਚਾਵ। 'ਨਹਿੰ ਦੁਰਗ ਕੋਟ ਮਾਵਾਸ ਥਾਵ।

ਇਹੁ ਭਈ ਬਹੁਤ ਆਛੀ ਲਖੇਹ। ਗੁਰ ਅਨੰਦਪੁਰਾ ਤਜਿ ਦੀਨਿ ਗ੍ਰੇਹ ॥੬॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਅ ਸੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੬॥

ਨਹਿੰ ਪਰਤਿ ਜੋਰ, ਚੈ ਜਤਨ ਨਾਂਹਿ। ਲਰਿ ਕਰਿ ਸੁ ਮਰੈ ਭਟ ਅਨਿਕ ਤਾਂਹਿ।

ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਗਰੀਸ਼ ਇਮ ਅਨੰਦ ਪਾਇ। ਪੈਦਲ ਤੁਰੰਗ ਦੀਨਸਿ ਪਠਾਇ ॥੭॥

ਹੁਣ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਵੀ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ, ਲੜ ਕੇ ਉਸਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ।" ਪਹਾੜੀਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਪੈਦਲ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੭॥

ਜੇਤੀਕ ਸੈਨ ਬਾਈਸ ਧਾਰ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਾਇ ਹੱਥਯਾਰ ਧਾਰਿ।

ਚਲਿ ਮਨੋ ਓਰੜੀ ਗੰਗ ਧਾਰ। ਅਨਗਨ ਤੁਫੰਗ ਖਰ ਖੜਗ ਧਾਰਿ ॥੮॥

ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਬਾਈ ਧਾਰ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਹਥਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਗਾਰੇ ਵਜਾ ਕੇ ਚਲ ਪਈ, ਮਾਨੋ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦਾ ਵਹਿਣ ਉਮਡ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਅਣਗਿਣਤ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤੀਰ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੮॥

ਗਨ ਬਜੇ ਢੋਲ ਪਟਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਭੇਰਿਨਿ ਭੁੰਕਾਰ ਤੁਰਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ।

ਉਤ ਪਾਇ ਖਾਲਸੇ ਲੁਟ ਮਾਰ। ਸਭਿ ਲਏ ਪਦਾਰਥ ਕਰਿ ਉਜਾਰ ॥੯॥

ਬਹੁਤ ਢੋਲ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜੇ, ਭੇਰੀਆਂ, ਭੁੰਕਾਰ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ਤੁਰੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ। ਓਧਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਲੁਟਮਾਰ ਮਚਾਈ ਸੀ, ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਲੁੱਟ ਲਏ ਸਨ ਤੇ ਘਰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ॥੯॥

ਕਹਿਲੂਰ ਦੂਣ ਮਹਿੰ ਧੂਮ ਧਾਮ ਇਮ ਪਰੀ ਮਾਰ ਭਜਿ ਤਜਤਿ ਧਾਮ।
ਜੇ ਅਰਹਿ ਬੇਗ ਹੀ ਮਾਰ ਲੇਤਿ। ਛੂਟੈ ਤੁਫੰਗ ਬਡ ਜੰਗ ਖੇਤ ॥ ੧੦ ॥

ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਦੂਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਏਨੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਿ ਪਹਾੜੀਏ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਅੜਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧੦॥

ਘੋਰਨਿ ਨਚਾਇ ਮੋਰਨਿ ਮਨਿੰਦ। ਕੋਰਨਿ ਬਨਾਇ ਸੂਰਨਿ ਬਿਲੰਦ।
ਤੋਰਨ ਰਿਪੂਨ ਫੋਰਨ ਸੁ ਅੰਗ। ਓਰਨ ਉਭੈ ਸੁ ਫੋਰਨਿ ਤੁਫੰਗ ॥ ੧੧ ॥

ਸੂਰਮੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਨਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਸੂਰਮੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਤੋੜਦੇ ਸਨ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ ਤੋੜਦੇ ਸਨ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੧੧॥

ਤਬਿ ਹੁਇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਲ ਦੁਊਨ। ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਮੀਰ ਜਿਮ ਜਲਦ ਉਨ।
ਕਰਕਾ ਸਮੂਹ ਗੋਰੀ ਗਿਰੰਤਿ। ਬਾਰੂਦ ਅਗਨਿ ਤਜਿਤਾ ਦਿਪੰਤਿ ॥ ੧੨ ॥

ਫਿਰ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਹਵਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਦਲ ਓਰੜ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹੋਣ। ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਣ ਨਾਲ ਕੜਕੜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਦ ਬਾਰੂਦ ਪੁਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਮਾਨੋਂ ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਇਕ ਬਾਰਿ ਛੁਟੀ ਸ਼ਲਖਾਂ ਕਰਾਲ। ਤੜਭੜ ਸੁ ਨਾਦ ਸੁਨਤੇ ਬਿਸਾਲ।
ਦਿਸ਼ਿ ਦੁਹਨ ਮਾਰ ਮਾਚੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਛਣਕੰਤਿ ਗਜਨ ਰਣ ਕੈ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੩ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਵਿਕਰਾਲ ਸ਼ਲਖਾਂ ਛੁੱਟੀਆਂ, ਤੜਭੜ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਰ ਮੱਚੀ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਗੜ ਛਣਕਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ॥੧੩॥

ਭਰਿ ਮੁਸਟ ਬਰੂਦ ਡਾਲਤਿ ਉਤਾਲ। ਗੁਲਕਾਂ ਸੁ ਡਾਲ ਠੋਕਤਿ ਬਿਸਾਲ।
ਭਰਿ ਤੁਰਤ ਪਲੀਤੇ ਪਰ ਜਮਾਇ। ਤੋੜਾ ਉਭਾਰਿ ਕਲ ਪੈ ਟਿਕਾਇ ॥ ੧੪ ॥

ਬੜੀ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਮੁਠਾਂ ਭਰ-ਭਰ ਬਰੂਦ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਗੜਾਂ ਨਾਲ ਠੋਕਦੇ ਸਨ। ਬੰਦੂਕ ਭਰ ਕੇ ਤੁਰਤ ਪਲੀਤੇ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੋੜਾ ਉਭਾਰ ਕੇ ਕਲਾ 'ਤੇ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਕਰਿ ਦਸਤਰਵਾਂ ਰਿਪੁ ਤਨ ਤਕਾਇ। ਡਾਂਭੈਂ ਸ਼ਿਤਾਬ ਨਹਿੰ ਕਰ ਡੁਲਾਇ।
ਜਬਿ ਲਗਹਿ ਜਾਇ ਨਹਿੰ ਦੇਰ ਕੋਇ। ਗਿਰ ਪਰਹਿ ਭੂਮ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਇ ॥ ੧੫ ॥

ਫਿਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੁਰਤ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿੰਦੇ। ਜਦ ਗੋਲੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗਦੀ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗਵਾ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ॥੧੫॥

ਅਸਵਾਰ ਧਵਾਇ ਹਯ ਕੇ ਸ਼ਿਤਾਬ। ਛੋਰਤਿ ਤੁਫੰਗ ਕਰ ਕਰਤਿ ਦਾਬ।
ਰਿਪੁ ਕੋ ਗਿਰਾਇ ਕਸਿ ਲੇਤਿ ਫੋਰ। ਪੁਨ ਕਰਤਿ ਨੇਰ ਤਤਕਾਲ ਗੇਰਿ ॥ ੧੬ ॥

ਅਸਵਾਰ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਭਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਘੋੜਾ ਦਬਾ ਕੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਕੱਸ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਨੇੜਤਾ ਕਰਕੇ ਤੁਰੰਤ ਡੇਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਰੁਣਝੁਣਾ ਛੰਦ-ਚਲਹਿ ਤੁਫੰਗਾ। ਗੁਲਕਨ ਸੰਗਾ। ਲਗਿ ਲਗਿ ਅੰਗਾ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੰਗਾ ॥੧੭॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਵੈਰੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧੭॥

ਮੁਰਛਤਿ ਹੋਏ। ਧਰ ਪਰ ਸੋਏ। ਮਨਹੁ ਨਿਹਾਲੀ। ਬਰਨ ਸੁ ਲਾਲੀ ॥੧੮॥

ਵੈਰੀ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਧਰਤੀ ਮਾਨੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਨਿਹਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ॥੧੮॥

ਗਿਰ ਬਹੁ ਲੋਹੂ। ਬਹੁਬਲ ਹੋਹੂ। ਮੁਖ ਮੁਰਝਾਨੇ। ਹਤਿ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨੇ ॥੧੯॥

ਬਹੁਤ ਲੋਹਾ ਡਿੱਗਦਾ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਮੁਖੜੇ ਮੁਰਝਾ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਗਏ ਸਨ ॥੧੯॥

ਰੁਪਿ ਰੁਪਿ ਆਗੇ। ਨਹਿੰ ਡਰਿ ਭਾਗੇ। ਚਰਨ ਜਮਾਏ। ਨਹਿੰਨ ਹਿਲਾਏ ॥੨੦॥

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ-ਆ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦੇ ਸਨ, ਡਰ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ ॥੨੦॥

ਤਕਿ ਤਕਿ ਗੋਰੀ। ਅਰਿ ਦਿਸਿ ਛੋਰੀ। ਉਰ ਸਿਰ ਛੋਰੀ। ਕਰ ਪਗ ਤੋਰੀ ॥੨੧॥

ਗੋਲੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ-ਤਕ ਵੈਰੀ ਵੱਲ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੨੧॥

ਥਲ ਥਲ ਰੋਕੇ। ਦਲ ਖਲ ਢੋਕੇ। ਖਲ ਭਲ ਹੋਵਾ। ਅਤਿ ਭੈ ਜੋਵਾ ॥੨੨॥

ਢੁਕੇ ਹੋਏ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ, ਖਲਬਲੀ ਮੱਚ ਗਈ, ਜਦ ਅਤਿ ਭੈ ਵੇਖਿਆ ॥੨੨॥

ਰਨ ਮਹਿੰ ਮਾਰੇ। ਸੁਭਟ ਕਰਾਰੇ। ਬਡ ਬਰਿਆਰੇ। ਟਰਤਿ ਨ ਟਾਰੇ ॥੨੩॥

ਬੜੇ ਕਰਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਵੱਡੇ ਬਲਵਾਨ ਜਿਹੜੇ ਟਾਲਿਆਂ ਵੀ ਟੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ॥੨੩॥

ਝਟਪਟ ਜੁੱਟੇ। ਕਟ ਕਟਿ ਕੁੱਟੇ। ਲਪ ਪਟ ਹੁੱਟੇ। ਮੁਖ ਲਗਿ ਟੁੱਟੇ ॥੨੪॥

ਝਟਪਟ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੁੱਟ ਪਏ, ਕਮਰ ਤੇ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਚਾਹੇ ਬੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਗੁੱਥਮ-ਗੁੱਥਾ ਹੋਏ, ਮੂੰਹ ਤੱਕ ਟੁੱਟ ਗਏ ॥੨੪॥

ਸਟਪਟ ਧਾਏ। ਰਕਤ ਭਿਗਾਏ। ਖੜਗ ਨਚਾਏ। ਤਨ ਰਿਪੁ ਲਾਏ ॥੨੫॥

ਸਟਪਟਾ ਕੇ ਦੌੜ ਪਏ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਭਿੱਜ ਗਏ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਚਾਈਆਂ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਾਰੀਆਂ ॥੨੫॥

ਸਾਬਾਸ ਛੰਦ- ਗਹਤਿ ਕਮਾਨਹਿ। ਧਨੁ ਖਰ ਬਾਨਹਿ।

ਕਰਿ ਬਲ ਤਾਨਹਿ। ਤਕਤ ਨਿਸ਼ਾਨਹਿ ॥ ੨੬ ॥

ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਵੜ ਲਏ, ਚਾਂਪ ਵਿਚ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਰੱਖੇ, ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕਿਆ ॥੨੬॥

ਰਿਪੁ ਗਨ ਹਾਨਹਿ। ਲਗਤਿ ਕਿਕਾਨਕਿ।

ਤਜਹਿ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨਹਿ। ਤਜਤਿ ਨ ਥਾਨਹਿ ॥ ੨੭ ॥

ਕਈ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਕਈ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਤੀਰ ਲੱਗੇ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਗਏ, ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ॥੨੭॥

ਹੁਇ ਹਥ ਵੱਥਹਿ। ਖਿਲਤਿ ਪਲੱਥਹਿ।
ਗਹਿ ਗਹਿ ਮੱਥਹਿ। ਬਹੁ ਬਲ ਸੱਥਹਿ॥ ੨੮॥

ਹੱਥੋ ਹੱਥੀ ਹੋ ਪਏ, ਮਾਨੋਂ ਹੱਥਪਲੱਥੇ ਦੀ ਬਾਜੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮਲ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ॥੨੮॥

ਮਿਲਿ ਲਲਕਾਰਤਿ। ਸਿਪਰ ਸੰਭਾਰਤਿ।
ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ। ਕਟਿ ਕਟਿ ਡਾਰਤਿ॥ ੨੯॥

ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਲਲਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਢਾਲਾਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਤੁਪਕ ਕੜਾਕਹਿ। ਹਤਹਿ ਸੁ ਤਾਕਹਿ।
ਮਿਲਿ ਭਟ ਪ੍ਰੇਰਤਿ। ਕਿਤ ਕਿਤ ਟੇਰਤਿ॥ ੩੦॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੜਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬੰਨ੍ਹ-ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਸੁਰਮੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਵੱਲ ਟੇਰਦੇ ਹਨ॥੩੦॥

ਹਯ ਬਰ ਫੇਰਤਿ। ਰਿਪੁ ਹਤਿ ਗੇਰਤਿ।
ਸੁਭਟ ਨਿਬੇਰਤਿ। ਰਿਸ ਦ੍ਰਿਗ ਹੇਰਤਿ॥ ੩੧॥

ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਘੋੜੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗਦੇ ਹਨ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਬੇੜਦੇ ਹਨ, ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਿਧਿ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਜੁੱਧ ਮੱਧ ਬਹੁ ਗੁੱਧਿ।
ਜਨੁ ਦੂਜੇ ਭਾਰਥ ਭਯੋ ਲਰਤਿ ਬੀਰ ਬੁਧਿ ਸੁਧ॥ ੩੨॥

ਅਤਿ ਭਾਵੁਕਤਾ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰੁਕ ਗਏ, ਮਾਨੋਂ ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰ ਸੁਧ ਬੁੱਧ ਭੁਲਾ ਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਹੋਣੇ॥੩੨॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਭਟ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੰਭਾਰੇ।
ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਕੈ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰੇ॥ ੩੩॥

ਸੂਰਬੀਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਧਨੁੱਖ ਸੰਭਾਲੇ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤਜਹਿ ਸਰ ਖਰ ਗਨ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਤੀਰੰ।
ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬੀਰ ਰਸ ਮਾਤਾ ਗਿਨੈ ਨ ਰਿਪੁ ਕੋ ਬੀਰੰ॥ ੩੪॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤੇਜ਼ ਤੀਰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਖੜਾ ਤੀਰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਗਿਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ॥੩੪॥

ਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੈ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਅਸੁ ਫੇਰਾ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਭਨੈ ਕੋ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਰਿਦੈ ਘਨੇਰਾ॥ ੩੫॥

ਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੇਰਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਣ ਕਰੇ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਉਤ ਤੇ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਫੂਰੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ।
ਭੀਮਚੰਦ ਪ੍ਰੇਰੇ ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੇ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲੀ॥ ੩੬॥

ਓਧਰ ਰਾਜਾ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਫੂਰੀਆ ਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ॥੩੬॥

ਰਾਣੇ ਗਣ ਮੀਏ ਜਿਨ ਸੰਗਯਾ ਮਿਲੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਏ।
ਸੈਨਾ ਸਕਲ ਗਿਰੀਸ਼ਨਿ ਕੇਰੀ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੩੭॥

ਬਹੁਤ ਰਾਣੇ ਤੇ ਮੀਏਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਬਹੁਤ ਪਰਜਾ ਵੀ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਆਈ ਸੀ॥੩੭॥

ਕੋਪ ਕਟੋਚੀ ਅਰੁ ਚੰਬਯਾਲੀ ਕੁੱਲੁ ਕੈਠਲ ਵਾਲੇ।
ਮਿਲ ਗੁਲੇਰੀਆ ਗੁੱਜਰ ਰੰਘੜ ਜਿਤ ਕਿਤ ਆਇ ਬਿਸਾਲੇ॥ ੩੮॥

ਕਟੋਚੀ, ਚੰਬਯਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁੱਲੁ ਕੈਠਲ ਵਾਲੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਆਏ। ਗੁਲੇਰੀਏ, ਗੁੱਜਰ ਅਤੇ ਰੰਘੜ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਏ॥੩੮॥

ਗਿਨੋਂ ਗਿਰੀਸ਼ਨ ਕੇਤਿਕ ਸੰਗਯਾ ਬਾਇਸ ਧਾਰਨ ਆਏ।
ਬਾਜਤਿ ਢੋਲ ਬੋਲਿ ਲਲਕਾਰੇ ਟੋਲ ਟੋਲ ਹੁਇ ਧਾਏ॥ ੩੯॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮੈਂ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਗਿਣਾਂ, ਬਾਈਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਢੋਲ ਵੱਜਦੇ ਸਨ, ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਟੋਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੯॥

ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਨਿਜ ਮਿਸਲ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਮੁਖ ਖਾਲਸੇ ਹੋਏ।
ਬਜਯੋ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਕਰਾਰਾ ਕੇਤਿਕ ਧਰ ਮਰਿ ਸੋਏ॥ ੪੦॥

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਪਣੀ ਮਿਸਲ ਬਣਾ ਕੇ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਲੋਹੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰਾਰਾ ਲੋਹਾ ਵੱਜਿਆ, ਕਈ ਮਰ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸੌਂ ਗਏ॥੪੦॥

ਲੋਥਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਥਲ ਹੋਵਾ ਕੇਤਿਕ ਪਰੇ ਕਰਾਰੈ।
ਕੇਤਿਕ ਜਲ ਜਾਚਤਿ ਦੁਖ ਆਰਤਿ ਬਜੀ ਬੰਦੂਕ ਮਹਾਂ ਹੈ॥ ੪੧॥

ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸਥਾਨ ਭਰ ਗਿਆ, ਕਈ ਪਏ ਕਰਾਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਈ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੇ ਸਨ, ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਆਤਰ ਸਨ, ਬੜੀ ਸਖਤ ਗੋਲੀ ਵੱਜੀ ਸੀ॥੪੧॥

ਕੁੱਧਤਿ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਅਤਿਸੈ ਆਨ ਦਈ ਨਿਕਸਾਏ।
ਕਪਟੀ, ਦੁਸ਼ਟ, ਅਨਿਸ਼ਟੀ, ਕੰਟਕ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਉਥਲਾਏ॥ ੪੨॥

ਖਾਲਸਾ ਬੜੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਕਪਟੀ, ਦੁਸ਼ਟ, ਪਾਪੀ ਦੁਖਦਾਈ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤੇ॥੪੨॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ਕਾਲੀ ਤਬਿ ਕੜਕੀ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪਾਨ ਕਰੰਤੀ।
ਹੜ ਹੜ ਹਸਤਿ ਦੰਤ ਤੇ ਚਰਬਤਿ ਹਾਡਨਿ ਮਾਸ ਭਖੰਤੀ॥ ੪੩॥

ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਸਾਗਰ ਫਿਰ ਕਾਲੀ ਕੜਕੀ, ਉਹ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲਹੂ ਪੀ ਰਹੀ ਸੀ। ਹੜ-ਹੜ ਕਰਕੇ ਦੰਦ ਕੱਢ ਕੇ ਹੱਸਦੀ ਸੀ, ਹੱਡ ਚੱਬਦੀ ਸੀ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀ ਸੀ॥੪੩॥

ਫਿਰੀ ਜੋਗਨੀ ਵਾਲ ਖਿਲਾਰਤਿ ਪੀ ਪੀ ਰਕਤ ਡਕਾਰੇ।
ਨਾਚਤਿ ਮਿਲਿ ਧਮਾਲ ਕੋ ਘਾਲਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੈ ਪਰਵਾਰੇ॥ ੪੪॥

ਫਿਰ ਜੋਗਨੀਆਂ ਵਾਲ ਖਿਲਾਰ ਕੇ, ਖੂਨ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਨੱਚਦੀਆਂ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਧਮਾਲਾਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਜੋਗਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ॥੪੪॥

ਪੁਖਿ ਪੁਖਿ ਉਠੇ ਮਸਾਣ ਪੁਕਾਰੇ, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਨੰਦੇ।
ਤਾਲੀ ਬਜਹਿ ਭਵਾਲੀ ਲੇਤੇ ਕਾਲੀ ਮਾਲ ਬਨੰਦੇ॥ ੪੫॥

ਪੁਖ-ਪੁਖ ਕੇ ਮਸਾਣ ਉੱਠ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਭੁਆਂਟਣੀਆਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਨੋ ਕਾਲੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਮਾਲਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ॥੪੫॥

ਗਿੱਧ ਬਿੱਧ ਡਾਕਨ ਡਕਰਾਈ ਕਾਕ ਕੰਕ ਕੀ ਕੂਕੈ।
ਸਯਾਲ ਪੁਕਾਰਹਿ, ਸ੍ਰਾਨ ਖਾਤਿ ਪਲ ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਹੁਇ ਢੂਕੈ॥ ੪੬॥

ਕਾਵਾਂ ਤੇ ਕੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੂਕਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਗਿਰਧਾਂ ਤੇ ਡਾਕਣੀਆਂ ਡਕਾਰ ਮਾਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਗਿੱਦੜ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ-ਹੋ ਕੇ ਢੂਕਦੇ ਸਨ॥੪੬॥

ਕਿਤਿਕ ਕਟੇ ਕਰ ਸਹਿਤ ਖੜਗ ਕੇ ਕਰੇ ਰੁੰਡ ਸਿਰ ਕਾਟੇ।
ਪਗ ਜਾਨੂ ਤੇ ਕਾਟ ਕਾਟ ਕਰਿ ਸੁਭਟ ਗਿਰਨਿ ਕੇ ਡਾਂਟੇ॥ ੪੭॥

ਕਈਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਹੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੈਰ ਜੰਘਾਂ ਤੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਡਾਂਟਿਆ॥੪੭॥

ਫੂਟੇ ਮੂੰਡ ਲਗੀ ਗਨ ਗੁਲਕਾ ਜਯੋਂ ਹਾਂਡੀ ਪਟਕੰਤੀ।
ਤੁੰਡ ਵਢੇ, ਕਿਹ ਫੂਟੇ ਲੋਚਨ, ਪੁੰਜ ਪੁਕਾਰ ਕਰੰਤੀ॥ ੪੮॥

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਸਿਰ ਢੱਟ ਗਏ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਹਾਂਡੀਆਂ ਪਟਕ ਕੇ ਸੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ। ਮੂੰਹ ਵੱਢੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪਾਟ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੪੮॥

ਤੋਮਰ, ਸੇਲ, ਸੈਹਥੀ, ਸਾਂਗਨ ਬੈਚੇ ਖੜਗ ਮਯਾਨੋਂ।
ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਪਗਨ ਫਿਰੈਂ ਇਕ ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਰੈਂ ਨਿਦਾਨੋਂ॥ ੪੯॥

ਨੇਚੇ, ਭਾਲੇ, ਤਲਵਾਰਾਂ, ਬਰਛੇ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਖਿੱਚੀਆਂ, ਅਧਿਕ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਕੱਟ ਵੱਢ ਹੋ ਕੇ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ॥੪੯॥

ਭਯੋ ਭਯੰਕਰ ਸੰਘਰ ਭਾਰੋ ਫੂਛੇ ਤੁਰੰਗ ਫਿਰੰਤੇ।
ਆਯੁਧ ਤੇ ਸੰਕੀਰਨੁ ਬਨੁ ਭਾ ਲੋਥਨ ਪੋਥ ਕਰੰਤੇ॥ ੫੦॥

ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ ਸਵਾਰ ਰਹਿਤ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਜੰਗਲ ਸਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਹਰ ਥਾਂ ਸਸਤਰ ਖਿਲਰੇ ਪਏ ਸਨ॥੫੦॥

ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਜੁਟੇ ਝਟਾਪਟ ਸਟਪਟ ਭਟ ਕਟ ਡਾਟੇ।
ਲਟਪਟ ਚੈ ਕੈ ਮਿਟੇ ਨ ਅਟਕੇ, ਨਹਿੰ ਸਟਕੈਂ ਤਨ ਫਾਟੇ॥ ੫੧॥

ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਕਹਾਂ, ਝਟਾਪਟ ਸਟਪਟ ਸੂਰਬੀਰ ਕੱਟ ਸੁੱਟੇ। ਲਟਾਪਟ ਹੋ ਕੇ ਅਟਕ ਕੇ ਹਟੇ ਨਾ, ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ, ਚਾਹੇ ਤਨ ਫੱਟ ਗਏ॥੫੧॥

ਲਰਤਿ ਲਰਤਿ ਰਵਿ ਅਸਤ ਗਯੋ ਜਬਿ ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਕਾਚੇ।
ਲੋਥ ਸੰਭਾਰ ਮਿਲਯੋ ਦਲ ਸਿੰਘਨਿ ਆਇ ਪਿਖੇ ਗੁਰ ਸਾਚੇ॥ ੫੨॥

ਲੜਦਿਆਂ-ਲੜਦਿਆਂ ਸੂਰਜ ਜਦ ਭੁੱਬ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਪਹਾੜੀਏ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਗਏ। ਲੋਥਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਵੀ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ॥੫੨॥

ਆਯੁਧ ਛੀਨ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਨੇ ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਗਨ ਲੂਟੇ।
ਮਾਰਿ ਉਜਾਰੇ ਗ੍ਰਾਮ ਦੂਣ ਕੇ ਅਰੇ ਅੱਗੁ ਸੈ ਕੂਟੇ॥ ੫੩॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਆਏ ਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਵਸਤਾਂ ਲੁੱਟ ਲਈਆਂ। ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਣ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਅੜੇ ਉਹ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ॥੫੩॥

ਲੇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਖਾਲਸਾ ਆਯੋ ਡੇਰੇ ਬਿਥਰਿ ਲਗਾਏ।
ਮਨਹੁ ਕੇਹਰੀ ਮਿਲੇ ਦੂਣ ਮਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਫਤੇ ਬੁਲਾਏ॥ ੫੪॥

ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਖਿੱਲਰ ਕੇ ਲਾਏ। ਮਾਨੋ ਦੂਣ ਵਿਚ ਬੇਰ ਮਿਲੇ ਹੋਣ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ॥੫੪॥

ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਭਏ ਪਹਾਰੀ ਦੀਰਘ ਦੂਰ ਜਾਇ ਥਲ ਹੇਰਾ।
ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਹੁਇ ਸ਼੍ਰਮ ਅਤਿ ਲਰਤੇ ਘਾਲਿ ਦੀਨਿ ਤਬਿ ਡੇਰਾ॥ ੫੫॥

ਪਹਾੜੀਏ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਸਥਾਨ ਵੇਖਿਆ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਅਖੀਰ ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ॥੫੫॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਅਠੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ

ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ ਕਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ- ਉਚੇ ਥਲ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਡੇਰਾ ਦਿਯੋ ਲਗਾਇ।
ਬਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਾਇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਜੰਗ ਤੇ ਪਾਇ॥ ੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਡੇਰਾ ਲਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਗ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਪਾ ਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਡੇਰਾ ਲਾ ਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ॥੧॥

ਚੋਪਈ-ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਪਗ ਸਿਰ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਬਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮ ਪਰਹਰਯੋ। ਕਿਨਹੂੰ ਸਨਾਨ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਯੋ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਧਰ-ਧਰ ਤੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਦਰਸਨ ਕਰ-ਕਰ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ॥੨॥

ਘਾਇਲ ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪਾਇ। ਨਿਜ ਘਾਵਨ ਪਰ ਤਤਛਿਨ ਲਾਇ।

ਮਿਟੀ ਪੀਰ ਮਿਲਿ ਮਾਸ ਗਯੋ ਹੈ। ਲਰਿਬੇ ਕੋ ਸਵਧਾਨ ਭਯੋ ਹੈ ॥੩॥

ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਉੱਤੇ ਤੁਰਤ ਲਾਏ। ਪੀੜ ਮਿੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਜ਼ਖਮ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ॥੩॥

ਜੋ ਮਰਿ ਗਏ ਸੁ ਦੀਨੇ ਦਾਗ਼। ਬਸੇ ਸੁਰਗ ਹੈ ਕੈ ਬਡਭਾਗ।

ਬਰਤੀ ਦੇਗ ਸਰਬ ਕੋ ਜਬੈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਤਬੈ ॥੪॥

ਜਿਹੜੇ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਵਡਭਾਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣੇ। ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ ॥੪॥

ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਅਗਾਊ ਹੈ ਕੈ। ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ ਸੁਚੇਤਾ ਕੈ ਕੈ।

ਨਮਸਕਾਰਨੀ ਤਯਾਗਤਿ ਰਹੈ। ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਿਪ ਡਰ ਲਹੈ ॥੫॥

ਕਈ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ, ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਡਰਦੇ ਰਹੇ ॥੫॥

ਉਤ ਰਾਜਨ ਬਹੁ ਸੰਕਟ ਪਾਏ। ਮਰੇ ਸਬੰਧੀ ਜਿਨ ਸਮੁਦਾਏ।

ਕਿਤਕ ਰੁਦਤਿ ਹੈ ਡੇਰੇ ਮਾਂਹਿ। ਭ੍ਰਾਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਤ ਮਰਿਗੇ ਜਾਂਹਿ ॥੬॥

ਉਧਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਮਰ ਗਏ ਸਨ। ਕਈ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰੋਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾ, ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਮਰ ਗਏ ਸਨ ॥੬॥

ਕਿਨ ਭੋਜਨ ਖਾਏ ਨਹਿੰ ਖਾਏ। ਅਧਿਕ ਸ਼ੋਕ ਜਿਨ ਬਿਖੈ ਸਮਾਏ।

ਪ੍ਰਜਾ ਕਿ ਸੈਨਾ ਜਿਤ ਕਿਤ ਰੋਵੈ। ਜਿਨ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਰਣ ਸੋਵੈ ॥੭॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਖਾਧਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰਜਾ ਜਾਂ ਸੈਨਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਰੋਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ ॥੭॥

ਨਿਸਾ ਭਯੰਕਰ ਤਿਨ ਕੋ ਹੋਈ। ਤੜਫਹਿੰ ਰਣ ਬਲ ਘਾਇਲ ਕੋਈ।

ਨਹਿੰ ਉਠਾਵਨੇ ਪਾਏ ਸੋਇ। ਲਰਤਿ ਭਯੋ ਤਮ, ਮਿਟਿਗੇ ਦੋਇ ॥੮॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਹੋ ਗਈ, ਕਈ ਰਣਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਤੜਪ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ, ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਹਨੇਰਾ ਪੈਣ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਦੋਵੇਂ ਹਟ ਗਏ ॥੮॥

ਪਰੇ ਬਿਸੁਰਤਿ ਹੈਂ ਬਿਚ ਡੇਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਜਾਹਿੰ ਨ ਨੇਰੇ।

ਕੇਤਿਕ ਕਰਹਿੰ ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਕਾਹੂੰ। ਯਹੀ ਰੀਤਿ ਹੋਵਹਿ ਰਣ ਮਾਂਹੂੰ ॥੯॥

ਪਹਾੜੀਏ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਪਏ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਝੂਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੁੱਧ ਦੀ ਇਹੋ ਹੀ ਰੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੯॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਹਿ। 'ਇਹ ਗਿਰਰਾਜਨ ਜਰਾਂ ਉਖਾਰਹਿ।

ਗੁਰ ਸਨ ਰਚਿ ਬਿਰੋਧ ਮਰਿਵਾਏ। ਅਚਲਨਿ ਕੋ ਨਰ ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਏ॥੧੦॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ, "ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਉਖੇੜੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰਚ ਕੇ ਇਸ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਮਰਵਾਏ ਹਨ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ॥੧੦॥

ਸਰਬ ਲਗਾਇ ਆਪ ਰਹਿ ਪਾਛੇ। ਬਿਧਵ ਗਿਰ ਤ੍ਰੀਯਨਿ ਕੋ ਬਾਂਛੇ।

ਗੁਰ ਕੈ ਕਮਤੀ ਹੋਇ ਨ ਕੋਈ। ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਗਨ ਸਿਖ ਹੁਇ ਸੋਈ॥੧੧॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਾੜੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਵਾ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ॥੧੧॥

ਲੈ ਲੈ ਪਾਹੁਲ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈ। ਨਹਿੰ ਦਰਮਾਂਗ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਵੈ।

ਕਹਾਂ ਰੀਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਇਹ ਕਰੈ। ਨਾਹਕ ਕਰਿ ਬਿਰੋਧ ਲਰਿ ਪਰੈ॥੧੨॥

ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ-ਛਕ ਜੰਗ ਮਚਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰੀਸ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਲੜ ਪਏ ਹਨ॥੧੨॥

ਪ੍ਰਜਾ ਸੈਨ ਕੋ ਕਿਯਸਿ ਬਿਨਾਸਾ। ਉਪਜਯੋ ਬੰਸ ਬੰਸ ਮਹਿੰ ਬਾਂਸਾ।

ਇਮ ਰੋਵਤਿ ਅਰੁ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਪਾ। ਜਾਗਤਿ ਰਹੇ ਧਰੇ ਡਰ ਆਪਾ॥੧੩॥

ਪ੍ਰਜਾ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਦਾ ਵਿਨਾਸ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵਾਂਸਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਖਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਾਂਸ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੋਂਦੇ ਅਤੇ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ॥੧੩॥

ਕੋ ਕੋ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੋਵਾ। ਅਪਰ ਸਕਲ ਹੂੰ ਸੰਕਟ ਜੋਵਾ।

ਰਜਨੀ ਕਰੀ ਬਿਤੀਤ ਦੁਖਾਰੇ। ਬੈਠੇ ਜਾਗਤਿ ਭਈ ਸਕਾਰੇ॥੧੪॥

ਕੋਈ-ਕੋਈ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਗਿਆ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਗ੍ਰੰਸਤ ਸਨ। ਦੁੱਖੀ ਰਹਿ ਕੇ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੇ ਸਵੱਖਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਜਾਗ ਪਏ॥੧੪॥

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਖਾਲਸੇ ਠਾਨੀ। ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਤੇ ਪਠਿ ਗੁਰਬਾਨੀ।

ਜਥਾ ਬਿਪਨ ਮਹਿੰ ਮੁਨਿ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਬੇਦ ਘੋਖ ਕੋ ਪਠਤਿ ਉਠਾਯਾ॥੧੫॥

ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉੱਚੀ ਧੁਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁਨੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਹੈ, ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧੁਨੀ ਉਠਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੧੫॥

ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈ। ਮਧੁਰ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈ।

ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਸੁੰਦਰ ਨਾਨਾ। ਸੁਰ ਸਰ ਬਿਖਮ ਉਚ ਲਘੁ ਜਾਨਾ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਰਬਾਬੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਿੱਠੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤੇ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਉੱਚੀਆਂ, ਨੀਵੀਆਂ ਸਰਲ ਅਤੇ ਵਿਖਮ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਜਾਣਦੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਿਫਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਸੁਖਦ ਲੋਕ ਦੇ ਸੁਨਹਿੰ ਰਸਾਲਾ।
ਸਤਿਗੁਰ ਠਾਨੀ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨਾ। ਬੈਠੇ ਇਕ ਆਸਨ ਕਰਿ ਧਯਾਨਾ ॥ ੧੭ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਿਫਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਲੋਕ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਸੀਲੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੋਚ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਇਕ ਆਸਣ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੭॥

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਖਾਲਸਾ ਆਇ। ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਂਨ ਲਗਾਇ।
ਬਿਤੀ ਟਿਕਾਇ ਰੰਗ ਇਕ ਰਾਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿੰ ਮਾਤੇ ॥ ੧੮ ॥

ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾਅ ਕੇ ਇਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਮਤਵਾਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੧੮॥

ਦਿਵਸ ਚਢਯੋ ਗੁਰ ਨਯਨ ਉਘਾਰੇ। ਸੁਸਤ੍ਰ ਸੁ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨਿ ਧਾਰੇ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਸਿੰਘਨ ਤਨ ਲਾਏ। ਗਹੇ ਤੁਪਕ ਕਟ ਕਸੀ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੯ ॥

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਸਤਰ ਵਸਤਰ ਤੇ ਭੂਖਣ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ। ਤਲਵਾਰ, ਚਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜ ਕੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੱਸ ਕੇ ਸੋਭਾ ਪਾਈ ॥੧੯॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ ਚਢਨਿ ਕੀ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਕਰਿ ਮਾਰ ਕਢਨਿ ਕੀ।
ਮਾਰੇ ਕਾਲ ਬਿਹੋਸੀ ਧਰੇ। ਲੋਥੈ ਪਰੇ ਘਨੇ ਰਣ ਮਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਬੋਲੇ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਏਥੋਂ ਕੱਢ ਦੇਈਏ। ਜੇ ਕਲ ਮਾਰੇ ਸਨ, ਉਹ ਬੇਹੋਸੀ ਧਾਰ ਕੇ ਲੋਥਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ ॥੨੦॥

ਆਜ ਨਿਬੇਰਹਿੰਗੇ ਭਲਿ ਭਾਂਤੀ। ਭਾਜਹਿੰ ਫੂਟਿਤਿ ਸਿਰ ਅਰੁ ਛਾਤੀ।
ਬਡ ਘਮਸਾਨ ਖਾਲਸੇ ਘਾਲਾ। ਦੁਰਜਨ ਕੋ ਦਿਨ ਬਿਤਯੋ ਦੁਖਾਲਾ ॥ ੨੧ ॥

ਅੱਜ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਸਿਰ ਅਤੇ ਛਾਤੀਆਂ ਫਟਵਾ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਵੱਡਾ ਘਮਸਾਨ ਘਾਲਿਆ ਸੀ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਿਨ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਬੀਤਿਆ ਹੈ ॥੨੧॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ। ਸੰਘਰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋ ਕੀਨਿ।
ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਹੋਹਿੰ ਭਟ ਸਕਲ ਤੁਰੰਗ। ਆਜ ਅਸੂਦੇ ਬਨਿ ਕੇ ਅੰਗ ॥ ੨੨ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, 'ਪਹਿਲਾ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਥੱਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ, ਥਕੇਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੋ ॥੨੨॥

ਬਹੁਰ ਜੰਗ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਤਯਾਰੀ ਮਰਦਹੁ ਫੇਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਨ੍ਰਿਪ ਭਾਰੀ।
ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾਏ। ਡੇਰੇ ਥਿਰੇ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੨੩ ॥

ਫਿਰ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਵੈਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮਾਰੋ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਅ ਲਿਆ, ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥੨੩॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਉਤ ਜਾਗਤਿ ਭਯੋ। ਅਪਨਿ ਨ੍ਰਿਪਨ ਕੋ ਦਲ ਪਿਖਿ ਲਯੋ।
ਸਹਿਮ ਬਿਸਾਲ ਹੋਇ ਸਭਿ ਰਹੇ। ਲਰਤਿ ਸਕਲ ਦਿਨ ਸੰਕਟ ਲਹੇ ॥ ੨੪ ॥

ਓਧਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਆਪਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਖਿਆ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ਸੀ॥੨੪॥

ਜੇ ਉਬਰੇ ਸੋ ਦੁਖੀ ਬਿਸਾਲੇ। ਮਰੇ ਜੰਗ ਨਹਿ ਲੋਥ ਉਠਾਲੇ।
ਘਾਇਲ ਪਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਐਸੇ। ਕੇਤਿਕ ਬਚੇ, ਮਰਣ ਹੁਇ ਜੈਸੇ॥ ੨੫॥

ਜਿਹੜੇ ਬਚੇ ਸਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾਇਲ ਪਏ ਸਨ, ਕਈ ਜਿਹੜੇ ਬਚੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਰਗੇ ਸਨ॥੨੫॥

ਕਰੇ ਸੰਭਾਰਨਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨੇ। ਕੇਤਿਕ ਕੋ ਧਨ ਬਖਸ਼ਨਿ ਕੀਨੇ।
ਸਿਰੇਪਾਉ ਕੇਤਿਕ ਪਹਿਰਾਏ। ਬੈਠਯੋ ਮਹਾਂ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ॥ ੨੬॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇਪੇ ਪਹਿਨਾਏ ਤੇ ਰਾਜਾ ਮਹਾਂ ਦਿਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ॥੨੬॥

ਪਠਿ ਨਰ ਸਗਰੇ ਨਿਪੁਤ ਹਕਾਰੇ। ਉਠਿ ਉਠਿ ਕਰਿ ਆਗੇ ਸਤਿਕਾਰੇ।
ਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਕਸ਼ਟ ਸੁਨਾਏ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਗੁਰੁ ਆਏ॥੨੭॥

ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਬੁਲਵਾ ਲਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਉੱਠ-ਉੱਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕਸ਼ਟ ਸੁਣਾਏ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ॥੨੭॥

ਹੁਤੇ ਵਹਿਰ ਭੀ ਸਿੰਘ ਸੁ ਬੋਰੇ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਸੁਭਟਨਿ ਕਿਯ ਜੋਰੇ।
ਦਲ ਬਿਸਾਲ ਹਮ ਸਗਰੋ ਢੋਵਾ। ਤਉ ਖਾਲਸਾ ਰੁਪਯੋ ਖਲੋਵਾ॥ ੨੮॥

ਬਾਹਰ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਬੋੜੇ ਸਿੰਘ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨਾਲ ਚੋਰਦਾਰ ਜੰਗ ਹੋਇਆ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦਲ ਢੋਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ॥੨੮॥

ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਘਾਇਲ ਹੋਹਿ। ਨਹੀਂ ਪਲਾਇਨ, ਲਰਹਿ ਸੁ ਕ੍ਰੋਹਿ।
ਭਈ ਬਿਹਾਲ ਬਾਹਨੀ ਸਾਰੀ। ਲੂਟਿ ਕੂਟਿ ਕਰਿ ਦੂਣ ਉਜਾਰੀ॥ ੨੯॥

ਸੈਂਕੜੇ ਮਰੇ ਤੇ ਘਾਇਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਦੌੜੇ ਨਹੀਂ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਬੁਰੇ ਹਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਸਾਰੀ ਦੂਣ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਟਰਹਿ ਜੁੱਧ ਤੇ ਨਾਂਹਿਨ ਲਖੀਅਤਿ। ਆਜ ਨ ਚਢੇ ਕਹਾਂ ਬਿਧਿ ਪਿਖੀਅਤਿ।
ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਯੋ। ਤਿਸਕੋ ਲਿਖਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਇਮ ਆਯੋ॥ ੩੦॥

ਇਹ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਟੱਲਦੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਚੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕਿਹੜੀ ਵਿਧੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਇਆ ਹੈ॥੩੦॥

ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਚਢਿ ਆਵੈ। ਹਮਰੀ ਕਰੈ ਸਹਾਇ ਸੁ ਧਾਵੈ।
ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਤਬਿ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਅਬਿ ਲੋ ਆਵਨ ਸੋ ਨਹਿ ਭਯੋ॥ ੩੧॥

ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵੇ ਤੇ ਸਾਡੀ ਆ ਕੇ ਉਹ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ॥੩੧॥

ਪਠਹਿੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਜ ਕੇ ਔਰ। ਮਿਲਹਿ ਜਾਇ ਸੀਰੰਦ ਕੀ ਠੋਰ।
ਜੈਸੀ ਕੈਸੀ ਸੁਧਿ ਲੇ ਆਵੈ। ਕੈ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਜਾਇ ਚਢਾਵੈ ॥ ੩੨ ॥

ਅੱਜ ਇਕ ਹੋਰ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਹੰਦ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ, ਜੈਸੀ ਕੈਸੀ ਪੂਰੀ ਖ਼ਬਰ ਲੈ ਆਵੇਗਾ ਜਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਵਾਵੇ ॥੩੨॥

ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਨ। ਭੂਪ ਚੰਦ ਤਬਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ।
'ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਸੈਨ ਘਨੇਰੀ। ਗੁਰੂ ਨ ਹਾਰੈ, ਮੈਂ ਭਲ ਹੇਰੀ ॥ ੩੩ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਭੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਹਾਰਨਗੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ ॥੩੩॥

ਵਹਿਰ ਦੁਰਗ ਤੇ ਨਾਂਹਿਨ ਓਟਾ। ਭਯੋ ਨ ਸੰਘਰ ਕਲ ਕੁਛ ਖੋਟਾ।
ਦਲ ਪਰ ਕਰੀ ਘਨੀ ਫਟਵਾਹਿ। ਮਰੇ ਬਿੰਦ ਗਨ ਪਰੇ ਕਰਾਹਿ ॥ ੩੪ ॥

ਹੁਣ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਓਟ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੈਨਾ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਮਰੀ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਪਏ ਕਰਾਹ ਰਹੇ ਹਨ ॥੩੪॥

ਤੁਮ ਪ੍ਰਥਮੈ ਨਹਿੰ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ। ਪਰੇ ਰਹੋ ਸਨਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਹੁ।
ਸੂਬਾ ਜਬਿ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਆਵੈ। ਤਿਹ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਹਰਾਵੈ ॥ ੩੫ ॥

ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੰਗ ਨਾ ਮਚਾਵੋ, ਸਾਹਮਣੇ ਪਏ ਰਹੋ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ। ਜਦ ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰਾਵਾਂਗੇ ॥੩੫॥

ਨਾਹਕ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਰੇ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਛ ਕਾਜ ਨ ਸਰੇ।
ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਇਮ ਗਿਰਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਸਚਿਵ ਪਠਾਯੋ ਬਿਨਾ ਅਵਾਰੇ ॥ ੩੬ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੜੂਲ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰੇਗਾ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਸਿਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ॥੩੬॥

'ਕਿਮ ਬਿਲੰਬ ਆਵਨ ਮਹਿੰ ਹੋਈ। ਫਿਰੇ ਨ ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਕਿਯ ਜੋਈ।
ਸਭਿ ਲੇ ਭੇਦ ਪਠਾਵਹੁ ਸੁਧਿ ਕੋ। ਆਨਹੁ ਚਮੁ ਕਰੋ ਬਡ ਬੁਧਿ ਕੋ ॥ ੩੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜਿਆ, "ਆਉਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਲੈ ਕੇ ਖ਼ਬਰ ਭੇਜੋ, ਵੱਡੀ ਸਿਆਣਪ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋ ॥੩੭॥

ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਭੇਟ ਪਠਾਈ। ਮੰਤ੍ਰੀ ਗਯੋ ਬਿਲੰਬ ਬਿਹਾਈ।
ਨਿਜ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਕਮਰ ਕਸਾਇ। ਠਾਂਢੇ ਕਰੇ ਅੱਗੁ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੮ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਅਜੀਬ ਵਸਤਾਂ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜੀਆਂ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਤੁਰਤ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕਸਵਾਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ॥੩੮॥

ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਰਿਦੈ ਨ ਧੀਰਜ ਧਰੈਂ। 'ਔਚਕ ਆਇ ਸਿੰਘ ਨਹਿੰ ਪਰੈਂ'।
ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈਂ ਤਕਰਾਈ। ਰਖੇ ਤੁਰੰਗਨ ਜੀਨ ਪਵਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਸਨ, "ਸਿੰਘ ਅਚਾਨਕ ਆ ਕੇ ਨਾ ਪੈ ਜਾਣ।" ਫਿਰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਕੜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਵਾ ਕੇ ਰੱਖੇ॥੩੯॥

ਸਨਮੁਖ ਡੇਰੇ ਦੌਇ ਦਲੋਂ ਕੇ। ਪਿਖਹਿੰ ਪਰਸਪਰ ਉਚੇ ਥਲੋਂ ਕੇ।
ਤੰਬੂ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਗਨ ਤਾਨੇ। ਖਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਚੀਰ ਫਹਿਰਾਨੇ॥ ੪੦॥

ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡੇਰੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਤੰਬੂ ਸ਼ਮਿਆਨੇ ਬਹੁਤ ਲਾਏ ਸਨ ਤੇ ਖੜੇ ਕੀਤੇ ਭੰਡਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਹਿਲਦੇ ਸਨ॥੪੦॥

ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲਨਿ ਪਟਹਿ ਬਜਾਵੈਂ। ਨੋਬਤ ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਸੁਨਾਵੈਂ।
ਵਧਯੋ ਵਿਰੋਧ ਅਧਿਕ ਦਲ ਦੋਊ। ਚਹਤਿ ਜੁੱਧ ਕੁੱਧਤਿ ਚਿਤ ਸੋਊ॥ ੪੧॥

ਨਗਾਰੇ, ਢੋਲ ਅਤੇ ਪਟਹੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨੋਬਤ ਵਜਾ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਵਧ ਗਿਆ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੪੧॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੯॥

ਅਧਿਆਇ ਚਾਲੀਵਾਂ

ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉ

ਦੋਹਰਾ- ਦਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਰਿਕੈ ਉਠੇ ਅਰਾਮ।
ਬਿਜੀਆ ਮਰਚ ਇਲਾਇਚੀ ਸਰਦਾਈ ਸੁ ਬਦਾਮ॥ ੧॥

ਇਹ ਦੋਹਰਾ ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਛੱਤ੍ਰ ਧਾਰ ਮਾਵਾ ਵਡ ਕਰਯੋ। ਲਯੋ ਦਾਸ ਤੇ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਯੋ।
ਬਹੁ ਮਾਦਿਕ ਜੁਤਿ ਬਿਜੀਆ ਪੀਆ। ਦੁਤਿਯ ਕਾਟੇ ਪੁਨ ਭਰਿ ਲੀਆ॥ ੨॥

ਇਹ ਚੋਪਈ ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨॥

ਮਾਵੇ ਸੰਗ ਪਾਨ ਕਰਿ ਲਿਯੋ। ਸੋਚ ਹੇਤ ਪੁਨ ਉਠਿਬੋ ਕਿਯੋ।
ਪੁਨ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਨੀਰ। ਪਹਿਰੇ ਸੁੰਦਰ ਚੀਰ ਸਰੀਰ॥ ੩॥

ਇਹ ਚੋਪਈ ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੩॥

ਉਚੇ ਥਲ ਸੁਭ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਯੋ। ਰੁਚਿਰ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯੋ।
ਤਿਸ ਪਰ ਥਿਰੇ ਜਾਇ ਗੋਸਾਈਂ। ਉਪਰ ਸ਼ਮਿਯਾਨਾ ਦੁਤਿ ਪਾਈ॥ ੪॥

ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾਇਆ। ਉਸ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ, ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਮਿਆਨਾ ਬੈਠ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੪॥

ਮੇਚਕ ਕੇਸ ਪਾਸ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। ਕੰਘਾ ਕਰਿਬੇ ਲਗੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।
ਸੁਠ ਸੁੰਦਰ ਬੰਧੀ ਦਸਤਾਰੂ। ਉਪਰ ਜਿਗਾ ਦਿਪਤਿ ਦੁਤਿ ਚਾਰੂ॥ ੫॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੁੜਾ ਖੋਲਿਆਂ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੰਘਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸਜਾਈ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਜਿਗਾ ਚਮਕ ਰਹੀ ਸੀ॥੫॥

ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤੀ। ਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਅਧਿਕ ਛਬਿ ਹੋਤੀ।
ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਲੀਏ ਕਰ ਖਰਯੋ। ਉਪਰ ਚਮਰ ਚਲਾਚਲ ਚੁਰਯੋ॥ ੬॥

ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੀ ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਸਮਾਨ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਸੇਵਕ ਪੱਖਾ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਸੀ ਤੇ ਉਪਰ ਚੋਰ ਦੇਧਰ ਓਧਰ ਬੜਾ ਚੰਚਲਤਾ ਨਾਲ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੬॥

ਥਲ ਥਲ ਬਿਖੈ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਿਕੈ। ਕੇਸਨ ਕੋ ਜੁਤਿ ਅਦਬ ਸੁਧਰਿਕੈ।
ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਗ। ਆਏ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸੁਭ ਲਾਗ॥ ੭॥

ਥਾਂ-ਥਾਂ ਵਿਖੇ ਸੁਚੇਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਆ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਸੁਭ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੭॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਸਿਰ ਤੇ ਨਮੈਂ। ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਭਿ ਤਿਹ ਸਮੈਂ।
ਤਾਉ ਦੇਤਿ ਮੁਛਨਿ ਪਰ ਦੋਈ। ਕਰ ਤੇ ਸ਼ਮਸ ਸੁਧਾਰਤਿ ਕੋਈ॥ ੮॥

ਸਿੱਖ ਆ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਖਲੇ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਮੁੱਛਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਅ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਾਲ ਦਾੜੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੮॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿ ਪਹਾਰੀ। ਗੁਰੂ ਸਭਾ ਸਭਿ ਤਿਨਹੁੰ ਨਿਹਾਰੀ।
ਦੂਰਬੀਨ ਕੋ ਲਾਇ ਸੁ ਤਬੈ। ਗੁਰ ਜੁਤਿ ਪਿਖਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸਬੈ॥ ੯॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਵੇਖੀ, ਫਿਰ ਦੂਰਬੀਨ ਲੈ ਕੇ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ॥੯॥

ਏਕ ਤੁਰਕ ਤਿਨਕੇ ਢਿਗ ਖਰਯੋ। ਜਮਾਦਾਰ ਬਹੁ ਨਰ ਕੋ ਕਰਯੋ।
ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸਾਥ ਤਿਨ ਕਹਯੋ। ਗੁਰ ਕੋ ਹਤਨਿ ਸੁਗਮ ਹਮ ਲਹਯੋ॥੧੦॥

ਇਕ ਤੁਰਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਉਥੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ॥੧੦॥

ਇਸ ਥਲ ਤੇ ਮੈਂ ਤੋਪ ਚਲਾਵਹੁੰ। ਬੈਠੇ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਯੰਕ ਉਡਾਵਹੁੰ।
ਇਲਮ ਮੋਹਿ ਕੋ ਅਹੈ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਕ ਮਾਰੋਂ ਇਤ ਖਰੋ ਸੁਖਾਲਾ॥ ੧੧॥

ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਤੋਪ ਚਲਾਵਾਂਗਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਮੈਂ ਪਲੰਘ ਨੂੰ ਉਡਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਗੋਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਇਲਮ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਤਕ ਕੇ ਮਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਆਸਾਨ ਹੈ॥੧੧॥

ਬਧੋਂ ਸ਼ਿਸਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰਾ। ਭਰਯੋ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਪਹੁੰਚਹਿ ਗੋਰਾ।
ਨਿਤ ਕੀ ਕਲਹਾ ਸਕਲ ਮਿਟਾਵੋਂ। ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵੋਂ॥ ੧੨॥

ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਿਸਤ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਗੋਲਾ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇਗਾ। ਨਿੱਤ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਲਾ ਹੀ ਮਿਟਾ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੧੨॥

ਪਾਵੇਂ ਦਰਬ ਇਨਾਮ ਘਨੇਰੇ। ਇਲਮ ਬਿਲੋਕਿ ਲੇਹਿੰ ਸਭਿ ਮੇਰੇ।

ਗੁਰ ਬਿਨ ਬਹੁਰ ਲਰਹਿ ਕੋ ਨਾਂਹੀ। ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਸਭਿ ਮਿਟ ਜਾਹੀ ॥੧੩॥

ਬਹੁਤ ਧਨ ਮੈਂ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਪਾਵਾਂਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੜੇਗਾ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਆਪੋ ਆਪ ਹੋ ਕੇ ਹਟ ਜਾਣਗੇ ਭਾਵ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਜਾਵੇਗੀ ॥੧੩॥

ਸਭਿ ਗਿਰਪਤੀ ਸੁਨਤਿ ਹਰਖਾਏ। 'ਇਹ ਤੋ ਕਾਰਜ ਸੁਗਮ ਬਨਾਏ'।

ਭੀਮਚੰਦ ਤਿਹ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ। 'ਮੁਝ ਤੇ ਧਨ ਲਿਹੁ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, 'ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਰਜ ਹੀ ਸੋਖਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।' ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਥੋਂ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਲਵੋ ॥੧੪॥

ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁਨ ਦੇਹੁੰ ਇਨਾਮ। ਨਿਤ ਗੁਜਰਾਨ ਹੋਹਿ ਤੁਝ ਧਾਮ।

ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਫੂਰੀ ਕਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਹਤੇ ਸਗਰੇ ਸੁਖ ਲਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਫਿਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਤੇਰਾ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਤ ਗੁਜਰਾ ਚਲੇਗਾ।' ਫਿਰ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਫੂਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਲੈਣਗੇ ॥੧੫॥

ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਦੈ ਹੈਂ ਸਿਰੁਪਾਉ। ਹੋਤਿ ਤਰੀਫ ਜਗਤ ਸਭਿ ਥਾਉਂ।

ਅਬਿ ਤੋ ਭਈ ਅਬੇਰ ਬਿਤਯੋ ਦਿਨ। ਆਨਹੁ ਤੋਪ ਕਰਹੁ ਬਿਰ ਥਲ ਮਨ ॥੧੬॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਿਰੋਪੇ ਦੇਣਗੇ, ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੋਪ ਲਿਆਵੋ ਤੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਵੀ ਮਨ ਚਾਹੇ ਤੋਪ ਖੜੀ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੬॥

ਇਸੀ ਸਮੇਂ ਬੈਠੇਗੇ ਕਾਲੀ। ਤੁੰਗ ਸਬੰਡਲ ਪਰ ਮੁਦ ਨਾਲੀ।

ਰਾਖਹੁ ਤੋਪ ਤਯਾਰ ਬਿਰ ਕਰਿ ਕੈ। ਗੋਰਾ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸੰਗ ਭਰਿਕੈ ॥ ੧੭ ॥

ਕਲ੍ਹ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਉੱਚੇ ਬੜੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠਣਗੇ। ਤੋਪ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਗੋਲਾ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਭਰ ਛੱਡੋ ॥੧੭॥

ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਾਜ਼ ਕਰਹੁ ਨਹਿੰ ਕੋਈ। ਸੁਨਿਕੈ ਸਨਮੁਖ ਬਿਰੈ ਨ ਕੋਈ।

ਰਾਖਹੁ ਜੋਰਿ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸੰਗ। ਔਚਕ ਛੋਰਿ ਕਰਹੁ ਗੁਰ ਭੰਗ ॥ ੧੮ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖੜਕਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਫਿਰ ਕੋਈ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗਾ। ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਸਹਿਤ ਤੋਪ ਨੂੰ ਜੋੜ ਰੱਖੋ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ ॥੧੮॥

ਫਤੇ ਸੁਗਮ ਪੈ ਹੈਂ ਗਿਰ ਰਾਜੇ। ਪੂਰਨ ਹੋਹਿੰ ਸਰਬ ਕੇ ਕਾਜੇ।

ਇਮ ਗਿਨਤਯੋ ਸੰਧਯਾ ਹੁਇ ਗਈ। ਸਰਬ ਸਭਾ ਉਠਿ ਨਿਜ ਥਲ ਗਈ ॥੧੯॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਬੜੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ ॥੧੯॥

ਨਿਸ ਮਹਿ ਜਤਨ ਕਰਤਿ ਖਲ ਰਹੇ। ਆਨੀ ਤੋਪ ਬਿਸਾਲ ਜੁ ਅਹੇ।

ਖਰੀ ਕਰੀ ਬਿਧਿ ਖਰੀ ਸਥਾਨ। ਬਿੰਦ ਨਰਨ ਮਿਲਿ ਕੈ ਕਰਿ ਤਾਨ ॥ ੨੦ ॥

ਰਾਤ ਨੂੰ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਖੜੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਤੋਪ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਇਕ ਚੰਗੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਰ ਲਾ ਕੇ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ॥੨੦॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਿਸ ਥਲ ਥਿਰ ਕੈ। ਚੌਂਕੀ ਸੌਦਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ।

ਉਠਿਕੈ ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਵਰ ਕੇ ਆਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀਨੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥ ੨੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ 'ਸੌਦਰ' ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਸੁਣੀ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵੱਲ ਆਏ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ॥੨੧॥

ਸਰਬ ਖਾਲਸੇ ਅਚਯੋ ਅਹਾਰਾ। ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਤੇ ਸੁਪਤਿ ਸੁਖਾਰਾ।

ਸੁਪਨੇ ਭੀ ਨਹਿ ਕੇਹਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਤਥਾ ਨਿਭੈ, ਰਿਪੁ ਚਹਤਿ ਬਿਨਾਸਾ ॥ ੨੨ ॥

ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ, ਜਦ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌ ਗਏ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਖੋਰ ਨੂੰ ਡਰ ਨਾ ਆਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਇਕ ਮਨ ਹੈ ਕੈ ਬਦਨ ਬਖਾਨੀ।

ਜਥਾ ਬਿੱਪੂ ਬਰ ਬੇਦ ਪਠੰਤੇ। ਹਿਤ ਪਰਲੋਕ ਹੋਨਿ ਸੁਖਵੰਤੇ ॥ ੨੩ ॥

ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨ ਨੀਰ ਨਿਰਮਲ ਮੈਂ। ਹੋਤਿ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਧੁਨਿ ਸਭਿ ਦਲ ਮੈਂ।

ਗਾਇੰ ਰਬਾਬੀ ਆਸਾਵਾਰ। ਜਿਸ ਥਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ ॥ ੨੪ ॥

ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਰਬਾਬੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ॥੨੪॥

ਕਰਹਿ ਅਵਾਜ਼ ਨਕੀਬ ਉਚਾਰਨ। ਭਾਟ ਕਬਿੱਤ ਪਢਹਿ ਜਸੁ ਕਾਰਨ।

ਬਜਹਿ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਸਤਾਰ। ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲ ਚਾਰੁ ॥ ੨੫ ॥

ਨਕੀਬ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਜੱਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭੱਟ ਕਬਿੱਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜੱਸ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਰਬਾਬ, ਸਤਾਰ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮੰਗਲਾਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਭਯੋ ਤਿਹਾਵਲ ਤਬਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਦੀਨਸਿ ਬਰਤਾਇ।

ਬਸਤ੍ਰੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਗੁਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਆਨਿ ਖਾਲਸਾ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਥਿਰੇ ॥ ੨੬ ॥

ਫਿਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਰਤਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਆ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ॥੨੬॥

ਹੋਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੇਕ। ਸੁਨਹਿ ਕਹਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ।

ਤਯਾਰ ਸਿੰਘ ਭੇ ਚਢਿਬੇ ਹੇਤੁ। ਗਹੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੁ ਬਨ ਭਲੇ ਸੁਚੇਤ ॥ ੨੭ ॥

ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਸਤਰ ਫੜ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ ॥੨੭॥

ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਬਰਜਨ ਕਰੇ। 'ਸੁਨਹੁੰ ਖਾਲਸਾ! ਧੀਰਜ ਧਰੇ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਾਰਨ ਇਨ ਬਨੇ। ਜਗ ਮਹਿੰ ਦੋਖੀ ਤੁਮਰੇ ਘਨੇ ॥ ੨੮ ॥

ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ, 'ਸੁਣੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਦੋਖੀ ਹਨ ॥੨੮॥

ਥਿਰੇ ਰਹੋ ਅਬਿ ਅਪਨੇ ਡੇਰੇ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕਾਲ ਹੋਨਿ ਦਿਹੁ ਨੇਰੇ।

ਤਿਸ ਦਿਨ ਭੀ ਗੁਰ ਸਿੰਘ ਟਿਕਾਏ। ਨਹੀਂ ਲਰਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਪਠਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੋ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦੇਵੇ।' ਉਸ ਦਿਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾਅ ਕੇ ਗੱਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਭੇਜਿਆ ॥੨੯॥

ਦੇਗ ਦਈ ਬਰਤਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਤਬਿ ਖਾਇ ਅਸਨ ਕੋ।

ਕਰਯੋ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਿਖੈ ਅਰਾਮ। ਪੋਢੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਯੰਕ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੩੦ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਅ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਭੋਜਨ ਛੱਕ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਟ ਗਏ ॥੩੦॥

ਤ੍ਰਿਤੀ ਪਹਿਰ ਮਹਿੰ ਜਾਗਤਿ ਭਏ। ਤਿਮ ਹੀ ਦੋਨਹੁੰ ਮਾਦਿਕ ਲਏ।

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਬਿਧਿ ਸੰਗਿ। ਗਮਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਥਾਨ ਉਤੰਗ ॥ ੩੧ ॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਚੌਪਈ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੩੧॥

ਤਹਾਂ ਫਰਸ਼ ਪਰਯੰਕ ਡਸਾਏ। ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਭਯੋ ਮਨ ਭਾਏ।

ਸੁਪਿ ਸੁਨਿਕੈ ਤਤਛਿਨ ਇਕ ਆਯੋ। ਸਕਲ ਭੇਵ ਤਿਨ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਉਥੇ ਹੀ ਕੱਪੜੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਲੰਘ ਭੁਹਾਇਆ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਇਕ ਸੂਹੀਆ ਆਇਆ ਤੇ ਤੋਪ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਉਸ ਕਹਿ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੨॥

'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਇਹਾਂ ਨ ਬੈਠਨ ਕਰੀਐ। ਤੂਰਨ ਹੀ ਥਲ ਅਨਤ ਸਿਧਰੀਐ।

ਏਕ ਦੁਸ਼ਟ ਲੇ ਪਚ ਹਜ਼ਾਰ। ਤੋਪ ਬਿਸਾਲ ਰਖੀ ਕਰਿ ਤਯਾਰ ॥ ੩੩ ॥

ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਥੇ ਨਾ ਬੈਠੋ, ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਚਲੇ ਜਾਵੋ, ਇਕ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲਏ ਹਨ ਤੇ ਵੱਡੀ ਤੋਪ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ ॥੩੩॥

ਸਿਸਤ ਬਨਾਵਤਿ ਦਿਨ ਮਹਿੰ ਰਹਯੋ। ਰਾਵਰਿ ਹਤਨ ਹੇਤੁ ਚਿਤ ਚਹਯੋ।

ਦਗਾ ਸਭਿਨਿ ਇਮ ਰਚਯੋ ਬਨਾਇ। ਔਚਕ ਗੋਰਾ ਹਤੈਂ ਟਿਕਾਇ ॥ ੩੪ ॥

ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫ਼ਰੇਬ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਅਚਾਨਕ ਗੋਲਾ ਟਿਕਾਅ ਕੇ ਮਾਰਨਗੇ' ॥੩੪॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ 'ਤ੍ਰਾਸ ਅਬਿ ਧਰਿਹੈ'। ਤਯਾਗਹਿੰ ਨਿਜ ਥਲ ਕੋ ਚਲਿ ਪਰ ਹੈ'।

ਉਚਿਤ ਨ ਹਮ ਕੋ ਐਸੀ ਬਾਤਿ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਸੋ ਰਣ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ ॥ ੩੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਡਰ ਹੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ? ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨ ਵੱਲ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਯੁੱਧ ਚਲਦਾ ਹੈ॥੩੫॥

ਕਹਾਂ ਕਹਾਂ ਹਮ ਦੁਰਤੇ ਫਿਰਹਿ। ਦੇਖਹਿ ਦੁਰਜਨ ਆਨੰਦ ਧਰਹਿ।

ਬੈਠਿ ਲਖਹੁ ਕਰਤਾਰ ਤਮਾਸ਼ੇ। ਹੁਇ ਹੈ ਦੋਖੀ ਕੇਰ ਬਿਨਾਸ਼ੇ॥ ੩੬॥

ਕਿੱਥੇ-ਕਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਲੁਕਦੇ ਫਿਰਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਟ ਵੇਖ ਕੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ। ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖੇ, ਦੋਖੀ ਦਾ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੩੬॥

ਕੰਘਾ ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਗੁਰ ਬਿਰੇ। ਪੁਨ ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਬੋ ਕਰੇ।

ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸੁਧਾਰਿ ਬਨਾਏ। ਸਿਰ ਪਰ ਸੇਵਕ ਚਮਰ ਢੁਲਾਏ॥ ੩੭॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕੰਘਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ। ਕਲਗੀ ਜਿਗਾ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਲਾਏ ਤੇ ਇਕ ਸੇਵਕ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੋਰ ਫੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੩੭॥

ਦੁਸ਼ਟ ਪਲੀਤਾ ਤੋਪਹਿ ਦਾਗੇ। ਇਕ ਸਿਖ ਖਰੋ ਹੁਤੋ ਗੁਰ ਆਗੇ।

ਤਿਸ ਕੇ ਲਗਯੋ ਆਨਿ ਕਰਿ ਗੋਰਾ। ਬਡੇ ਬੇਗ ਤੇ ਸੁੰਕਤਿ ਘੋਰਾ॥ ੩੮॥

ਫਿਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੇ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਦਾਗਿਆ, ਇਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਹ ਗੋਲਾ ਆ ਕੇ ਲੱਗਾ। ਬੜੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਸੂਕਦਾ ਹੋਇਆ ਗੋਲਾ ਆਇਆ॥੩੮॥

ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਿ ਗਯੋ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਕਰ ਧਨੁ ਲਯੋ।

ਤਰਗਸ ਤੇ ਕਾਢਯੋ ਸਰ ਤੀਛਨ। ਖਪੁਰਾ ਆਯੁਤ ਸੰਧਯੋ ਭੀਛਨ॥ ੩੯॥

ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਲਿਆ ਤੇ ਭੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤਿੱਖਾ ਤੀਰ ਕੱਢਿਆ, ਚੜ੍ਹੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਇਆ॥੩੯॥

ਖੈਚਿ ਕਾਨ ਲੋ ਤੁਰਤ ਚਲਾਯੋ। ਅਹਿ ਸਮ ਸੁੰਕਤਿ ਬੇਗ ਸਿਧਾਯੋ।

ਦੁਤੀ ਹਤਨ ਕੋ ਤੋਪ ਕਸੰਤਾ। ਸ਼ਿਸਤ ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਤਕੰਤਾ॥ ੪੦॥

ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਫਿਰ ਤੁਰਤ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਸੂਕਦਾ ਤੀਰ ਤੁਰਤ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਤੁਰਕ ਦੂਸਰਾ ਗੋਲਾ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਕੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸ਼ਿਸਤ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੪੦॥

ਤਬਿ ਹੀ ਲਗਯੋ ਭਾਲ ਮਹਿ ਜਾਈ। ਗਿਰਯੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਗਿਰਦੀ ਖਾਈ।

ਦੂਸਰ ਖਪਰਾ ਔਰ ਨਿਕਾਰਾ। ਧਨੁ ਮੈਂ ਜੋਰਯੋ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਹਾਰਾ॥ ੪੧॥

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਤੀਰ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਲੱਗਾ, ਚੱਕਰ ਖਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰਾ ਤੀਰ ਹੋਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਵਿਚ ਜੋੜ ਕੇ ਤੁਰਤ ਵਾਰ ਕੀਤਾ॥੪੧॥

ਭ੍ਰਾਤਾ ਹੁਤੋ ਤੁਰਕ ਕੋ ਔਰ। ਲਗਯੋ ਰਿਦੈ ਗਿਰਿਗਾ ਤਿਸ ਠੋਰ।

ਜਬਿ ਦੋਨਹੁ ਤੂਰਨ ਮਰਿ ਗਏ। ਦੇਖਤਿ ਲੋਕ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਧਏ॥ ੪੨॥

ਉਸ ਤੁਰਕ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਭਰਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿਚ ਤੀਰ ਲਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਤੁਰਤ ਮਰ ਗਏ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀਏ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ॥੪੨॥

ਸੁਨੀ ਤੋਪ ਖਰੀ ਇਕ ਰਹੀ। ਅਪਰ ਸਮੀਪ ਰਹਯੋ ਕੋ ਨਹੀਂ।

ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਢਿਗ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਕਰਹਿ ਬਾਤ 'ਇਹੁ ਬਨਯੋ ਸੁ ਕਾਜੇ'॥ ੪੩॥

ਸੁੰਨੀ ਇਕ ਤੋਪ ਖੜੀ ਰਹੀ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਤੋਪ ਦੇ ਲਾਗੇ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਇਹ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ" ॥੪੩॥

ਲਗੈ ਤੋਪ ਕੇ ਗੋਰਾ ਜਬੈ। ਮਰੈ ਗੁਰੂ ਭਾਜਹਿ ਸਿੱਖ ਸਭੈ।

ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਨਰ ਧਾਵਤਿ ਭਏ। 'ਸਰ ਲਗਿ ਤੁਰਕ ਮਰੇ' ਕਹਿ ਦਏ ॥੪੪॥

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗੋਲਾ ਲੱਗੂਗਾ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਰ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ।" ਏਨੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਆਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਤੀਰ ਲੱਗ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਤੁਰਕ ਮਰ ਗਏ ਹਨ' ॥੪੪॥

'ਇਕ ਗੋਰਾ ਇਨ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲਾਯੋ। ਤਬਿ ਹੀ ਬਾਨ ਆਨਿ ਲਗਿ ਘਾਯੋ।

ਦੁਤਿਯੋ ਲਗਯੋ ਭ੍ਰਾਤ ਤਿਸ ਮਰਯੋ। ਪਿਖਿ ਭਾਜੇ ਸਭਿ ਉਰ ਡਰ ਧਰਯੋ ॥੪੫॥

'ਇਕ ਗੋਲਾ ਇਸ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾਇਆ ਹੈ ਤਦ ਹੀ ਬਾਣ ਲੱਗ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਸਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਉਠੇ' ॥੪੫॥

ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਗਿਰਈਸ਼ਨ ਟਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਤੋਪ ਢਿਗ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰੇ।

ਬਿਸਮੇ ਮਤਿਹਾਰੀ ਸਭਿਹੂੰਨਿ। ਪਰਖੇ ਬਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤੂਨ ॥ ੪੬ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਤੋਪ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ। ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹਾਰ ਗਈ। ਜਦ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭੱਠੇ ਦੇ ਬਾਣ ਜਾਣ ਲਏ ॥੪੬॥

ਆਇ ਕੋਸ ਲਗਿ ਬੇਗ ਸੁ ਬਾਨਾ। ਹਤਯੋ ਬਹੁਰ ਨਰ ਭਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ।

ਤਬਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕੀ ਕਬਰ ਖਟਾਈ। ਤਿਸ ਹੀ ਥਲ ਸੋ ਦੀਏ ਦਬਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਇਕ ਕੋਹ ਤੱਕ ਬਾਣ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਮੱਥੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਤਦ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਪੁੱਟੀ ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੀ ਦਬਾ ਦਿੱਤੇ ॥੪੭॥

'ਸਯਾਹੀ ਟਿੱਬੀ' ਨਾਮ ਸੁਥਾਨ। ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਤਹਾਂ ਅਬਿ ਲਗਿ ਹੈ ਜਾਨ।

ਦੋਨਹੁੰ ਕਬਰਾਂ ਪਰੀ ਦਿਖਾਵਤਿ। ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਸੋ ਆਨਿ ਬਤਾਵਤਿ ॥ ੪੮ ॥

ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਸਿਆਹੀ ਟਿੱਬੀ', ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਾਇਮ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਕਬਰਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ॥੪੮॥

ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਸਿਖ ਸਿਸਕਾਰਾ। ਸੋ ਭੀ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਅਬਿ ਲਗੋਂ ਨਿਹਾਰਾ।

ਜਹਿੰ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਠੇ ਸੋ ਭੀ ਬਾਨ। ਬਿਦਤਿ ਅਹੈ ਸਿਖ ਪਿਖਹੁ ਸੁਜਾਨ ॥ ੪੯ ॥

ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਚਤੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ॥੪੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਨਿਸਾ ਭਈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਵਰ ਮਹਿੰ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ ਬਾਨ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਕੈ ਭਲੇ ਪੋਢੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ ॥ ੫੦ ॥

ਜਦ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਤੰਬੂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ। ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ॥੫੦॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਚਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਸੇ ਬਸਤਿ ਨਿਰਮੋਹ।
ਕਬਿ ਕਬਿ ਚਢਿਕੈ ਖਾਲਸਾ ਰਿਪੁ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਹਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਈ ਦਿਨ ਨਿਰਮੋਹਗੜ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਕਦੀ-ਕਦੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਚੜਾਈ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਸੀਰੰਦ ਮੈਂ ਆਯੋ। ਤਬਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ।
'ਗਿਰਨ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਧੂਮ ਉਠਾਰੀ। ਤਹਿ ਤੁਮ ਜਾਹੁ ਲੇਹੁ ਦਲ ਭਾਰੀ ॥੨॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿਰਹੰਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਤਦ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਿਆ, "ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰੀ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ ॥੨॥

ਮਿਲਹਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਮੇਲਨਿ ਕਰੋ। ਨਾਂਹਿ ਤੇ ਸਨਮੁਖ ਹੂੰ ਕਰਿ ਲਰੋ।
ਸੁਨਿ ਸਿਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਤਬੈ। ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਚਢਨਿ ਕੀ ਸਬੈ ॥ ੩ ॥

ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਮਿਲ ਪੈਣ ਤਾਂ ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਚੜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ॥੩॥

ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਚਮ੍ਹੁ ਸਕੇਲਿ। ਗਜ ਬਾਜਨਿ ਪਰ ਜੀਨਨਿ ਮੇਲਿ।
ਲਾਖਹੁ ਸੁਭਟ ਜੋਰ ਕਰਿ ਚਢਯੋ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਯੋ ਬੀਰ ਰਸ ਬਢਯੋ ॥੪॥

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ, ਹਾਥੀਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਲੱਖਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰਕੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਦ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਿਆ ਤਾਂ ਬੀਰ ਰਸ ਵਧ ਗਿਆ ॥੪॥

ਚਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੈਂਕਰੇ ਆਗੇ। ਬਾਦਤ ਬਜਨ ਸੈਂਕਰੇ ਲਾਗੇ।
ਮਨਹੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਮਡ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਪੈਦਲ ਪਸਰੇ ਜਹਿ ਜਲ ਜਾਲਾ ॥੫॥

ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸੈਨਕ ਝੰਡੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣ ਲੱਗੇ। ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਉਮਡ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜਲ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੫॥

ਨੱਕੁ ਮਤੰਗ, ਮੱਛ ਬਡ ਘੋਰੇ। ਬੜਵਾ ਅਗਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਚਹੁੰ ਓਰੇ।
ਤੁੰਮਲ ਬਡੇ ਤਰੰਗ ਉਠੰਤੇ। ਬਾਦ ਨਾਦ ਬਡ ਜਯੋਂ ਗਰਜੰਤੇ ॥ ੬ ॥

ਹਾਥੀ ਮਾਨੋ ਤੰਦੂਏ ਹਨ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਮੱਛ ਹਨ ਤੇ ਬੜਵਾ ਨਲ ਅਗਨੀ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਸਸਤਰ ਹਨ। ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਮਾਨੋ ਬੜੀਆਂ-ਬੜੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਗੱਜਦਾ ਹੈ ॥੬॥

ਕਰਤਿ ਮਜਲ ਪਰ ਮਜਲ ਸਿਧਾਏ। ਰੋਪੜ ਬਿਖੈ ਤਬਹਿ ਚਲਿ ਆਏ।
ਖਬਰ ਗਈ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਪਾਸੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਭੀ ਸੁਨਿ ਦਲ ਰਾਸੀ ॥੭॥

ਕਰਤਿ ਮਜਲ ਪਰ ਮਜਲ ਸਿਧਾਏ। ਰੋਪੜ ਬਿਖੈ ਤਬਹਿ ਚਲਿ ਆਏ।
ਖਬਰ ਗਈ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਪਾਸੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਭੀ ਸੁਨਿ ਦਲ ਰਾਸੀ ॥੭॥

ਮੰਜਲ ਤੇ ਮੰਜਲ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਰੋਪੜ ਵਿਖੇ ਤਦ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਇਹ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਦਲਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣ ਲਈ॥੭॥

ਰਣ ਬਡ ਕੀ ਤਯਾਰੀ ਬਹੁ ਕੀਨਿ। ਗੁਲਕਾ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸੋ ਲੀਨਿ।

ਉਤ ਤੇ ਸਗਲ ਗਿਰੀਸੁਰ ਆਏ। ਇਤ ਤੇ ਤੁਰਕ ਅਗਨ ਰਿਪੁ ਧਾਏ॥੮॥

ਵੱਡੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰੂਦ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਧਰ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ, ਏਧਰੋਂ ਤੁਰਤ ਅਗਨੀ ਰੂਪੀ ਵੈਰੀ ਤੁਰਕ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ॥੮॥

ਭਯੋ ਭੇੜ ਗਾੜੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮੁ। ਕੇਤਿਕ ਗਿਨੀਅਹਿੰ ਬੀਰਨ ਨਾਮੁ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਸੈਨ ਬਿਲੰਦ। ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰਿ ਅਨੰਦ॥੯॥

ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਕਿੱਨੇ-ਕੁ ਨਾਮ ਗਿਣੀਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀਆ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ॥੯॥

ਅਬਿ ਗੁਰ ਕਹਾਂ ਜਾਇ ਬਿਰ ਰਹੈ। ਦੁਰਗ ਨ ਕੋਟ ਮਵਾਸਾ ਲਹੈ।

ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਘੇਰਹਿੰ ਗਹਿ ਲੈਹੈ। ਨਾਹਿ ਤ ਬੀਚ ਕਟਾਕਰਿ ਦੈ ਹੈ॥੧੦॥

“ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਥਿਰ ਹੋਣਗੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਦੁਰਗ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ, ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਿਚ ਕੱਟ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੧੦॥

ਦੀਰਘ ਲਸਕਰ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰਾ। ਚਹਹਿੰ ਹਕਾਰਹਿੰ ਅਪਰ ਘਨੇਰਾ।

ਇਤ ਦਿਸਿ ਤੇ ਓਰੜਿ ਹਮ ਪਰੈ। ਉਤਤੇ ਸ਼ਾਹੁ ਚਮੁੰ ਬਡ ਲਰੈ॥੧੧॥

ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਲਸਕਰ ਹੈ, ਜੇ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫੌਜ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਓਰੜ ਕੇ ਪਵਾਂਗੇ, ਓਧਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਲੜੇਗੀ॥੧੧॥

ਇਕ ਸ਼ਤ ਭਟ ਦੇ ਕਰ ਤਿਸ ਨਾਲ। ਅਪਰ ਸਚਿਵ ਭਜਯੋ ਤਤਕਾਲ।

ਅਛੇ ਮਗ ਕੋ ਲਸਕਰ ਲਯਾਵਹੁ। ਸੂਬੇ ਸਾਥ ਸਲਾਮ ਅਲਾਵਹੁ॥੧੨॥

ਇਕ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸੌ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰਤ ਭੇਜਿਆ। “ਚੰਗੇ ਰਾਹ ਰਾਹੀਂ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋ ਤੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸਲਾਮ ਬੁਲਾਵੋ॥੧੨॥

ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ ਦਿਹੁ ਸਮੁਝਾਇ। ਪੁਰਿ ਤੇ ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਇਕ ਥਾਂਹਿ।

ਗਹਿਨ ਸੁਖੇਨ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਜਾਨਹੁ। ਲਰਿਬੇ ਜਤਨ ਬਡੋ ਨਹਿੰ ਠਾਨਹੁ॥੧੩॥

ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦੇਵੋ, “ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਜਾਣੇ, ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਯਤਨ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੧੩॥

ਇਤ ਤੇ ਹਮ ਆਵਹਿੰ ਦਲ ਮੇਲਿ। ਉਤ ਤੇ ਆਪ ਘਾਲੀਅਹਿ ਹੇਲਾ।

ਦੇ ਜਾਫਤ ਕੋ ਦਰੁ ਪਠਾਯੋ। ਤੂਰਨ ਸਚਿਵ ਤੁਰਕ ਪਹਿ ਆਯੋ॥੧੪॥

ਏਧਰ ਅਸੀਂ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਵਾਂਗੇ, ਓਧਰ ਤੋਂ ਆਪ ਹਮਲਾ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧਨ ਭੇਜਿਆ, ਤੁਰਤ ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਤੁਰਕ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ॥੧੪॥

ਘਾਤ ਅਨੇਕ ਬਤਾਵਤਿ ਲਯਾਇ। ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾ ਸਮੁਦਾਇ।

ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਤੁਰਕ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨਾ। ਦਿਸ਼ਿ ਦੂਸਰ ਦਲ ਅਚਲ ਮਹਾਨਾ ॥੧੫॥

ਮੰਤਰੀ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾਅ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਇਆ, ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਸਤੇ ਦਲ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਰਕ ਦਲ ਯੁੱਧ ਕਰੇ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਲ ਲੜਾਈ ਕਰੇ ॥੧੫॥

ਬਾਜਨਿ ਲਗੀ ਬੰਦੂਕ ਬਡੇਰੀ। ਰੁਪਯੋ ਖਾਲਸਾ ਕਰੇ ਦਿਲੇਰੀ।

ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਲਸਕਰ ਬਡ ਆਯੋ। ਤਉ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕਛੂ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥੧੬॥

ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਖੜਕਣ ਲੱਗੀਆਂ, ਖਾਲਸਾ ਦਲੇਰੀ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਲਸਕਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ॥੧੬॥

ਮ੍ਰਿਗ ਝੁੰਡਨ ਮਹਿੰ ਕੇਹਰ ਮੱਤੇ। ਨਿਭੈ ਤਥਾ ਰਸਬੀਰ ਸੁ ਰੱਤੇ।

ਸੰਗਤਿ ਦੀਪਮਾਲ ਕੇ ਮੇਲੇ। ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਕੇ ਭਈ ਸਕੇਲੇ ॥ ੧੭ ॥

ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਮਸਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਨ, ਨਿਰਭੈਤਾ ਅਤੇ ਬੀਰਤਾ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਦੀਪ ਮਾਲਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੧੭॥

ਤਿਨ ਮਹੁੰ ਹੁਤੇ ਜੁ ਆਯੁਧਧਾਰੀ। ਸੁਨਿ 'ਗੁਰ ਸੰਗ ਹੋਹਿ ਰਣ ਭਾਰੀ'।

ਦਰਸਨ ਪਰਸਤਿ ਪਾਵਨ ਹੋਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੋ ਅੱਗੂ ਖਰੋਏ ॥ ੧੮ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਰੀ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਗਏ ॥੧੮॥

'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਖਿ ਕਰਿਕੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮੁ। ਗਮਨੈ ਬਹੁਰ ਆਪਣੇ ਧਾਮੁ।

ਤੁਰਕਨ ਲਸਕਰ ਆਵਤਿ ਸੁਨਯੋ'। ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਭਨਯੋ ॥ ੧੯ ॥

'ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਯੁੱਧ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਲਸਕਰ ਆਉਂਦਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ॥੧੯॥

'ਸਸਤ੍ਰ ਧਰਨ ਕੇ ਧਰਮ ਇਹੀ ਹੈ। ਰਿਪੁਨਿ ਹਤਨਿ ਤਿਨ ਔਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਵਰ ਪਾਵਹੁ। ਜਸੁ ਜੀਵਤਿ, ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਜਾਵਹੁ ॥੨੦॥

'ਸਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹੋ ਧਰਮ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਰ ਪਾਵੇਗੇ। ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੇ, ਮਰ ਕੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗੇ ॥੨੦॥

ਮੈਂ ਵਾਲੀ ਦੁਹੁੰ ਲੋਕਨ ਮਾਂਹੀ। ਹਨਹੁ ਰਿਪੁਨਿ ਕੋ ਮਿਟੀਅਹਿ ਨਾਂਹੀ।

ਸੋ ਭਟ ਅਰਹਿੰ ਅਗਾਰੀ ਹੋਇ। ਕਰੀ ਮੋਰਚੇ ਬੰਦੀ ਸੋਇ ॥ ੨੧ ॥

ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਹਾਂ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ।" ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਮੋਰਚੇ ਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੧॥

ਸੁਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਅੱਗੂ ਨਹਿੰ ਜਾਵਹੁ। ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਥਿਰੇ ਚਲਾਵਹੁ।

ਦੁਸ਼ਮਨ ਨਹੀਂ ਟਿਕਨ ਹੁਇ ਸਕਹੀ। ਅੱਗੂ ਵਧਹਿ ਹਤਿ ਤੁਪਕਨ ਤਕਿਹੀ ॥੨੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅੱਗੇ ਨਾ ਜਾਵੋ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲਾਵੋ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ, ਜੇ ਵੈਰੀ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤਕ-ਤਕ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਵੋ" ॥੨੨॥

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸਭਿ ਚਹੂੰ ਓਰੇ। ਕਰੇ ਮੋਰਚੇ ਸੰਘਰ ਘੋਰੇ।
ਭਰਿ ਭਰਿ ਰਾਬੇ ਮਾਰਤਿ ਐਸੇ। ਬਾਛੜ ਕਰਿਕਾ ਪਰਤੀ ਜੈਸੇ। ੨੩ ॥

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਮੋਰਚੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਕਰ ਕਰ ਐਸੀ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੜਿਆਂ ਦੀ ਵਾਛੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਗਿਰਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਅਰੁ ਅਸਵਾਰ। ਰੁਪੇ ਸੂਰਮੇ ਪਰੇ ਸੁਮਾਰ।
ਦੋਨਹੁ ਦਿਸਾ ਓਰੜੇ ਆਵੈਂ। ਜਨੁ ਘਨ ਘਟਾ ਚੜੀ ਗਰਜਾਵੈਂ ॥ ੨੪ ॥

ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਅਸਵਾਰ ਡਿੱਗਦੇ ਸਨ, ਬੇਸ਼ਕ ਸੂਰਮੇ ਅੜ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਚੰਗੀ ਮਾਰ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਓਰੜ-ਓਰੜ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੀ ਘਟਾ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੱਜਦੀ ਹੈ ॥੨੪॥

ਪੜਹਿ ਤੁਫੰਗਨ ਕੇ ਕੜਕਾਰ। ਹੇਲ ਘਾਲਿ ਅਰਿ ਪਰੇ ਜੁਝਾਰ।
ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਢਿਗ ਢੂਕੈਂ ਜਯੋ ਜਯੋਂ। ਗੁਲਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਹੁਇ ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ॥੨੫॥

ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਕੜਕਾਰ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਆ ਗਏ। ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਢੁੱਕਦੇ ਸਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਾਪ ਕਠੋਰ ਸੰਭਾਰੇ। ਖਪਰੇ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਮਾਰੇ।
ਬੀਧਤਿ ਸੁਭਟ ਪਵੰਗਮ ਗਾਤ। ਇਕ ਦੈ ਤ੍ਰੈ ਚਤੁਰਥ ਪਰ ਜਾਤਿ ॥ ੨੬ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਖਤ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਚੌੜੇ ਤੀਰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ ਏਨੇ ਤੇਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ ਵਿੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਜਾ ਵੱਜਦੇ ਸਨ ॥੨੬॥

ਦੜਿ ਦੜਿ ਪੜਤਿ ਪਰੇ ਤੜਫੜਤ। ਲੜਿ ਲੜਿ ਭਿੜਤਿ ਕੜਾਕੜ ਛੜਤਿ।
ਸੜ ਸੜ ਗੁਲਕਾਂ ਚਲਿ ਚਲਿ ਫੋੜਤਿ। ਲਗਿ ਲਗਿ ਭਟ ਗਨ ਕਰ ਪਗ ਤੋੜਤਿ ॥੨੭॥

ਦੜ-ਦੜ ਕਰਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰ ਤੜਫਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਕੜਾਕੜ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਸੜ-ਸੜ ਕਰਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਜ-ਵੱਜ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਕਈਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਕੇ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੨੭॥

ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਲਸਕਰ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ। ਸਰਿ ਪਰਹਾਰਤਿ ਬੀਧਤਿ ਅਰਿ ਉਰ।
ਗਿਰਹਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਲਗਹਿ ਇਕ ਬਾਨ। ਪਰਹਿ ਪਾਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਹਾਨਿ ॥੨੮॥

ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਲਸਕਰ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਬਾਣ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੨੮॥

ਜਥਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੇ ਪਰਵਾਰ। ਜਥਾ ਖੇਤ ਕੇ ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਬਾਰ।
ਜਿਮ ਕਰ ਕੇ ਕੰਕਨ ਚਹੂੰ ਫੇਰੇ। ਤਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਯੋ ਘੋਰੇ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵਾੜ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕੰਗਣ ਹੱਥ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ॥੨੯॥

ਬਿਰੇ ਮੋਰਚੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਗਾਢੇ। ਸਲਖੈਂ ਛੋਰਤਿ ਹੁਇ ਹੁਇ ਠਾਂਢੇ।
ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਮੋਰਹਿ ਅਰੀ। ਨੇਰ ਨ ਹੋਨਿ ਦੇਤਿ, ਬ੍ਰਤ ਧਰੀ॥ ੩੦॥

ਸਿੰਘ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਿਰ ਸਨ ਤੇ ਖੜੇ ਹੋ-ਹੋ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਸਨ, ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮੋੜਦੇ ਸਨ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਨੇਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ॥੩੦॥

ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਜਮ ਕੋ ਭਿ ਨ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਰੁਪਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਿਨਾਸਾ।
ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਦੂਰ। ਰਾਖੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਜੇ ਬਡ ਕੂਰ॥ ੩੧॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਮ ਦਾ ਭੈ ਨਾ ਡਰ ਹੈ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਾਸ ਕੀਤਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੁਸ਼ਟ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰੱਖਿਆ॥੩੧॥

ਨਰਾਜ ਛੰਦ- ਗੁਰੂ ਸਪ੍ਰੁਤ ਪ੍ਰੁਤ ਚੀਤ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਕੁਦੰਡ ਲੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਛੰਡਿਬਾਨ ਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
ਸੜਾਸੜੀ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ ਬਿਹੰਡ ਤੁੰਡ ਫੋੜਿਕੈ।
ਕਰੇ ਜੁ ਹੇਲ ਆਵਤੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ਦੀਨਿ ਮੋੜਿਕੈ॥ ੩੨॥

ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਵਿੱਤਰ ਚਿੱਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਛੱਡੇ। ਸੂਕਦੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਭੰਨ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਵਧਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਪਿਛਾਂਹ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ॥੩੨॥

ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਖਤੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਹੀ ਨਿਕਾਰਿਕੈ।
ਧਰਾਧਰੇ ਸਮੂਹ ਫੇਰ ਲੇਤਿ ਹੈਂ ਸੰਭਾਰਿਕੈ।
ਸੁ ਬੈਠਿ ਬੀਰ ਆਸਨੰ ਸਰਾਸਨੰ ਸੁ ਧਾਰਿਕੈ।
ਸੁ ਤਾਨਿ ਬਾਨ ਕਾਨ ਲੋ ਅਨੇਕ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਾਰਿਕੈ॥ ੩੩॥

ਭੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕੇ ਵਾਰ ਤੀਰ ਕੱਚ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਏ ਹਨ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਰ ਆਸਣ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਤੀਰ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਉਤੰਤਿ ਜਾਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ ਲਰੰਤਿ ਹੀ।
ਤੁਰੰਗ ਅੰਗ ਭੰਗਿ ਕੈ ਸੁ ਪਾਰ ਕੋ ਪਰੰਤ ਹੀ।
ਸਰੀਰ ਬੀਧ ਬੀਰ ਕੇ ਨ ਨੀਰ ਫੇਰ ਜਾਚਿਤੇ।
ਅਤੰਕ ਤੇ ਸਸੰਕ ਕੈ ਨਿਸੰਗ ਜੰਗ ਮਾਚਤੇ॥ ੩੪॥

ਤੀਰ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਡਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਨਿਸੰਗ ਹੋਏ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੈਦਾਇਕ ਕਰਕੇ ਸੰਕਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ॥੩੪॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਸੈਨਕੋ ਦਲੇਰ ਹੈ ਪਰੇਰਤੇ।
'ਕਹਾਂ ਬਿਰੰਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ, ਸਮੂਹ ਕਯਾ ਨਿਬੇਰਤੇ?।

ਮਰੇ ਜੁ ਹੇਲ ਘਾਲਤੇ, ਬਚੇ ਸਮੀਪ ਦੂਕਿਯੇ।
ਗੁਰੂ ਗਹੰਨ ਕੀਜਿਯੈ, ਉਠੇ ਨ ਕਯੋਂ ਹੂੰ ਰੂਕਿਯੇ ॥ ੩੫ ॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਦਲੇਰ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਸੀ, 'ਡਰ ਕੇ ਕਿਉਂ ਖੜੇ ਹੋ, ਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨਿਬੇੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ? ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਜੋ ਮਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਰ ਗਏ, ਜੋ ਬਚੇ ਹਨ ਉਹ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕੋ ਕਿ ਫਿਰ ਨਾ ਉਠ ਸਕੇ ॥੩੫॥

ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬੈਚਿ ਮਯਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਬੀਚ ਹੂਜਿਯੇ।
ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਾਂਗ ਸੈਹਥੀਨ, ਨੇਜ ਚੋਕ ਦੀਜਿਯੇ।
ਤੁਫੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਤਜਾਗਿ ਸਿੰਘ ਮਾਰ ਲੀਜਿਯੇ।
ਅਕੇਲ ਫੇਰ ਕਯਾ ਕਰੈ, ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਚਿੱਤ ਕੀਜਿਯੇ ॥ ੩੬ ॥

ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿਰਪਾਨ ਖਿਚ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇ, ਬਰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਨੇਜੇ ਦੀ ਚੋਭ ਦੇਵੇ। ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੇ, ਇਕੱਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਕੀ ਕਰਨਗੇ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਡਰ ਨਾ ਮੰਨੋ ॥੩੬॥

ਸੁਨੇ ਵਜੀਦਖਾਨ ਤੇ ਸੁ ਏਕ ਤਾਨ ਹੋਇਕੈ।
ਅਗਾਇ ਪਾਇ ਰੋਪਤੇ ਸੁ ਕੋਪ ਤ੍ਰਾਸ ਖੋਇਕੈ।
ਬਿਸਾਲ ਹਲ ਘਾਲਿਓ ਚਲਾਇ ਆਯੁਧਾਨ ਕੋ।
ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ' ਹਾਥ ਧਾਰਿਕੈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੋ ॥ ੩੭ ॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਇਕ ਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਤੇ ਡਰ ਗਵਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਝੰਡਾ ਧਾਰ ਕੇ 'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗ ਏਕ ਸੰਗ ਚਾਰਿ ਓਰ ਓਰੜੇ।
ਸਮੀਪ ਦੂਕ ਦੂਕਤੇ, ਨ ਧੀਰ ਧਾਰਿ ਥੋਰੜੇ।
ਪਦਾਂਤਿ ਕੈ ਸਉਰ ਹਾਲ ਹੂਲ ਭੂਰ ਭੇਲਤੇ।
ਧਕੇਲ ਸੇਲ ਠੇਲਤੇ, ਸਕੇਲਿ ਗੇਲ ਪੇਲਤੇ ॥ ੩੮ ॥

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਓਰੜ ਕੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲੀਆਂ, ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਦੂਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਥੋੜਾ ਵੀ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਪੈਦਲ ਜਾਂ ਸਵਾਰ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਨ ਹੂਲ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਸੇਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਠੇਲ੍ਹਦੇ ਤੇ ਰੋੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦਬਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਪਰਯੋ ਸੁ ਜੋਰ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰੂ ਸੰਭਾਲਿ ਬਾਨ ਕੋ।
ਚਲਾਇ ਦੀਨਿ ਸੈਂਕਰੇ ਕਰੇ ਸੁ ਬੀਰ ਹਾਨ ਕੋ।
ਧਵਾਇ ਅੱਗੂ ਆਵਤੇ ਨਿਸ਼ੰਕ ਤੀਰ ਖਾਵਤੇ।
ਗਿਰੇ ਸੁ ਜੰਗ ਖੇਤ ਮੈਂ ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਨ ਪਾਵਤੇ ॥ ੩੯ ॥

ਖਾਲਸੇ ਉੱਤੇ ਚੋਰ ਪਿਆ ਵੇਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਤੀਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਭੱਜੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਨਿਸੰਕ ਹੋ ਕੇ ਤੀਰ ਖਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਮੈਦਾਨੇ-ਜੰਗ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦੇ॥੩੯॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਲੰਦ ਕੋਪ ਧਾਰਿਓ।
ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਿੰਦ ਬਾਨ ਕੇ ਸਮੂਹ ਬੀਰ ਮਾਰਿਓ।
ਪਰੇ ਤੁਰੰਗ ਸੈਂਕਰੇ ਸਉਰ ਹੇਠ ਉਪਰੇ।
ਬਿਸਾਲ ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਲਿਓ ਬਹੁਜੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭੂ ਪਰੇ॥ ੪੦॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਡਿੱਗ ਪਏ। ਬਹੁਤ ਖੂਨ ਚਲਿਆ ਤੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਹਿ ਉਠਿਆ॥੪੦॥

ਭਈ ਸੁ ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਬੰਦੂਕ ਬਿੰਦ ਬਾਜਿਆ।
ਸੁ ਹੇਲ ਝਾਲਿ ਖਾਲਸਾ ਨ ਏਕ ਪੈਰ ਭਾਜਿਆ।
ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਪ੍ਰਹਾਰਕੈ ਥਿਰੇ ਸੁ ਮੋਰਚਾਨ ਮੈਂ।
ਪ੍ਰਹਾਰਿਯੇ ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਹਾਰਿ ਨਾ ਰਹੇ ਗੁਮਾਨ ਮੈਂ॥ ੪੧॥

ਲੋਥਾਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਪਰ ਪਈਆਂ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ। ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਾਰਾ ਹੱਲਾ ਭੌਲਿਆ ਤੇ ਇਕ ਪੈਰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਭੱਜਿਆ। ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਖੜੇ ਸਨ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮਾਰ ਪਈ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਹਾਰ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਘਮੰਡ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ॥੪੧॥

ਮਚਯੋ ਘਮੰਡ ਦਾਰੁਣਾ ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਸੁਨਾਈਯੇ।
ਰਹੇ ਲਗਾਇ ਓਜ ਮੂਢ ਨਾ ਕਛੂ ਬਸਾਈਯੇ।
ਪ੍ਰਬਾਜ ਸਾਰ ਸਾਰ ਸੰਗ ਡੇਢ ਜਾਮ ਬੀਤਿਯੋ।
ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਖਪਾਇ ਬੀਰ ਭਾ ਹੰਕਾਰ ਰੀਦਿਯੋ॥ ੪੨॥

ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਹੋਇਆ, ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਸੁਣਾਈਏ, ਮੂਰਖ ਵੈਰੀ ਸਾਰਾ ਚੌਰ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ। ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੱਜਦਿਆਂ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ॥੪੨॥

ਅਥਯੋ ਸਿਧਾਇ ਮਾਰਤੰਡ ਬਾਰਨੀ ਦਿਸ਼ਾਨ ਕੋ।
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਦ ਹੋਤਿ ਭਾ ਅੰਧੇਰ ਮੋਂ ਭਯਾਨਕੋ।
ਮਿਟੇ ਸੁ ਆਪ ਆਪ ਕੋ ਹਟੇ ਪ੍ਰਬੀਰ ਹੂਟਿਕੈ।
ਗੁਰੂ ਬਿਸਾਲ ਸੂਰਮਾ ਰਹਯੋ ਮਵਾਸ ਜੂਟਿਕੈ॥ ੪੩॥

ਜਦ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦਿਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਘਟ ਗਿਆ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਹਨੇਰਾ ਛਾ ਗਿਆ। ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੂਰਮੇ ਥੱਕ ਕੇ ਹਟ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਓਟ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਡਟੇ ਰਹੇ॥੪੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਡੇਰਾ ਕੀਨਸਿ ਦਲ ਸਕਲ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਅੰਗ ਲਰਿ ਜੰਗ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੇ ਕਰਨ ਹਿਤ ਉਤਰੇ ਬੀਰ ਸੁਸੰਗ ॥ ੪੪ ॥

ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੇ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਦਿਆਂ ਅੰਗ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀਆਂ ਸਹਿਤ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪੪॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬਤਾਲੀਵਾਂ

ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣਾ, ਰਾਇ ਬਿਸਾਲੀ ਮੇਲ

ਦੋਹਰਾ- ਭਯੋ ਖੇਤ ਦਾਰੁਨ ਮਹਾਂ, ਲੋਥ ਸੰਕੀਰਣ ਜਾਲ।
ਕੂਕੈਂ ਜੰਬੁਕ ਆਨਿਕੈ ਕੂਕਰ ਕੂਕਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧ ॥

ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਹੋਇਆ, ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਥਾਂ ਰਲੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਗਿਦੜ ਆ ਕੇ ਹਵਾਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁੱਤੇ ਭੋਕਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਨਿਜਗਣ ਕੇ ਗਣ ਲੈ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਬਿਚਰੇ ਰੁੱਦ੍ਰ ਕਰਿ ਅੰਗ।
ਬਿੰਦ ਜੋਗਨੀ ਪੀਵਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ। ਬੋਲ ਭਯੋਕਰ ਸੁਨਿਯਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ॥ ੨ ॥

ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਗਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਰੁੱਦ੍ਰ ਆਪਣਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੋਗਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਖਮਾਂ ਵਿਚ ਭਕ-ਭਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਲਹੂ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੨॥

ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਹਯ ਹਬਜਾਰ। ਨਹਿੰ ਘਾਯਲ ਕੀ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰ।
ਤਿਸ ਛਿਨ ਜੀਵਤਿ ਭੀ ਮਰਿ ਗਏ। ਬਨ ਕੇ ਜੀਵ ਮਾਸ ਭਖਿ ਲਏ ॥ ੩ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਪਏ ਸਨ, ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੀਉਂਦੇ ਵੀ ਮਰ ਗਏ। ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩॥

ਪਰੀ ਮਾਰ ਤੁਰਕਨਿ ਪਰ ਗਾਢੀ। ਮਹਾਂ। ਮਹਾਂ ਸੋਗ ਜੁਤਿ ਪੀਰਾ ਬਾਢੀ।
ਰਹਯੋ ਵਜ਼ੀਦਖਾਨ ਚਿਤ ਚਿਤਵਤਿ। 'ਇਹ ਮਮ ਲਸਕਰ ਪਰ ਕਯਾ ਬਿਤਵਤਿ ॥੪॥

ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਪਈ ਸੀ, ਮਹਾਂ ਸੋਗ ਸਹਿਤ ਪੀੜ ਵਧੀ। ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ, "ਮੇਰੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਇਹ ਕੀ ਬੀਤਿਆ ਹੈ ॥੪॥

ਜਾਨੀ ਗਾੀ ਨ ਕੁਛ ਬੁਧਿ ਮਨ ਤੇ। ਝੂਰਯੋ ਪਾਇ ਪਰਾਜੈ ਰਨ ਤੇ।
ਸਿੰਘ ਅਲਪ ਹੀ ਹਤੇ ਨ ਗਏ। ਰਹੇ ਮਵਾਸੀ ਬਡ ਬਲ ਕਿਯੇ ॥ ੫ ॥

ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਝੂਰਿਆ ਹੈ। ਥੋੜੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਮਾਰੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਬਲ ਸਹਿਤ ਆਕੀ ਰਹੇ ਹਨ ॥੫॥

ਕੋਟ ਦੁਰਗ ਕੀ ਓਟ ਨ ਕੋਈ। ਬੀਚ ਮਦਾਨ ਮੋਰਚੇ ਹੋਈ।
ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੀਰ ਤੁਰੰਗ। ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਰਹਿੰ ਘਾਇਲ ਜੰਗ ॥ ੬ ॥

ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਦੁਰਗ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਸਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ' ॥੬॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਰਹਯੋ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਹਿੰ ਮੂਰਖ ਲਹਯੋ।
ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਗਯੋ। ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਢੂਰੀ ਲਹਯੋ ॥ ੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੂਰਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਦਾ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ ਉਸ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਢੂਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ॥੭॥

ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਝੁਕਿ ਕਰੀ ਸਲਾਮੁ। ਭਾਖਯੋ ਗੁਰ ਅਹਿਵਾਲ ਤਮਾਮੁ।
'ਮਹਾਂ ਸੂਰਮਾ ਅਤਿ ਧਨੁ ਧਾਰੀ। ਹਮ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਰਣ ਭਾਰੀ ॥ ੮ ॥

ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਵੱਡਾ ਧਨੁੱਖਧਾਰੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨਿੱਤ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ' ॥੮॥

ਕਾਢਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਲਜਾਏ। ਅਬਿ ਗਹਿ ਲੈ ਹੈਂ ਜਾਨਿ ਨ ਪਾਏ।
ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁੰਚਾਵੈ। ਤਬਿ ਨਚਿੰਤ ਹੈ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੈ ॥ ੯ ॥

ਹੁਣ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਏ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ ਭੱਜਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂਗੇ ਤਦ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਦਿਨ ਬਿਤੀਤ ਕਰਾਂਗੇ' ॥੯॥

ਕਹਯੋ ਵਜੀਦਖਾਨ ਨਿਪੁ ਸੰਗ। 'ਭਯੋ ਆਜ ਭੀ ਦੀਰਘ ਜੰਗ।
ਤੁਮ ਤਨ ਦੇ ਕਰਿ ਲਰਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਅਪਨਿ ਚਮੁ ਮੈਂ ਸਗਰੀ ਢੋਈ ॥ ੧੦ ॥

ਫਿਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਅੱਜ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲੜਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਸੀ' ॥੧੦॥

ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ। ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਘਾਯਲ ਅੰਗ।
ਬੈਠ ਮੋਰਚਨਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ। ਹਮ ਮਦਾਨ ਸਨਮੁਖ ਬਹੁ ਘਾਈ ॥ ੧੧ ॥

ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅੰਗ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪਏ ਹਨ। ਮੋਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਾਂ' ॥੧੧॥

ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਪਾਵਹਿੰ ਜੰਗ। ਸੰਭਾਰਹਿੰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਘਾਯਲ ਅੰਗ।
ਪਰਸੋਂ ਦੇਹਿੰ ਜੋਰ ਬਹੁ ਲਰੈਂ। ਘੇਰਿ ਚੁਗਿਰਦੇ ਗਹਿਬੋ ਕਰੈਂ ॥ ੧੨ ॥

ਸਵੇਰੇ ਅਸੀਂ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਮਰਿਆਂ ਅਤੇ ਘਾਇਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਰਸੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਲੜਾਂਗੇ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਕੇ ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ' ॥੧੨॥

ਬੋਲਯੋ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਢੂਰੀ। 'ਰਾਵਰਿ ਕਹੀ ਬਾਰਤਾ ਰੂਰੀ।
ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਹਮਰੇ ਅਬਿ ਆਏ। ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਹੁ ਕਾਜ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਢੂਰੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਆਏ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰੋ' ॥੧੩॥

ਪੁਨ ਵਜੀਦ ਖਾਂ ਬੁਝਾਨਿ ਕਰੇ। 'ਗੁਰ ਬਿਰੋਧ ਕਿਹ ਕਾਰਨ ਪਰੇ।

ਬਹੁਰ ਨ ਮੇਲ ਤੁਮਾਰੋ ਹੋਵਾ। ਚਿਰ ਤੇ ਲਰਹਿ ਅਬਹਿ ਲਗਿ ਜੋਵਾ ॥ ੧੪ ॥

ਇਹ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਪੁਛਿਆ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਵਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੁਬਾਰਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹੋ" ॥੧੪॥

ਸੁਨਿਕੈ ਭੀਮਚੰਦ ਬਚ ਭਾਖਾ। 'ਕਹਹਿ' ਕਹਾਂ, ਹਮ ਗੁਰ ਅਭਿਲਾਖਾ।

ਸਭਿ ਇਕ ਸਮੈਂ ਮਿਲੇ ਤਿਨ ਜਾਈ। ਪਿਖਨਿ ਕਹਤਿ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ ॥੧੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਕਹੀਏ। ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੀ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ ॥੧੫॥

ਥਿਰੇ ਸਮੀਪ ਜਬਹਿ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਦੇਖਤਿ ਹਮ ਕੋ ਏਵ ਅਲਾਯਾ।

ਸਿੱਖ ਬਨਹੁ ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਮੇਰੀ। ਕੇਸ ਕਾਛ ਰਖਿ ਰਹਤਿ ਬਡੇਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੇ ਸੀ, ਤਦ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਸਾਡੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਕੇਸ ਤੇ ਕੱਛ ਰੂਪੀ ਵੱਡੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖੋ ॥੧੬॥

ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸੰਗ ਮੋਰ ਬਿਰੁੱਧਾ। ਇਕਠੇ ਹੋਇ ਕਰੈ ਬਹੁ ਜੁੱਧਾ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਿਤਾ ਹਮਾਰਾ। ਚਵਗੱਤੇ ਨਾਹਕ ਗਹਿ ਮਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੈ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਨ, ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਫ਼ਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੭॥

ਸੋ ਪਲਟਾ ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਲੇਨੋ। ਦੇਸ਼ਨਿ ਲੂਟਿ ਉਜਾਰ ਸੁ ਦੇਨੋ।

ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਪੂਰਬ ਲਰਿ ਲੈਹੈ। ਸੋ ਸਭਿ ਰਾਜ ਤੁਮਹਿ ਕੋ ਦੈਹੈ ॥ ੧੮ ॥

ਉਹ ਬਦਲਾ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਲੁੱਟ ਕੇ ਉਜਾੜ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਲੜ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਲਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ॥੧੮॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਹਮ ਕੋ ਬਹੁ ਕਹਯੋ। ਸੁਨਿਕੈ ਇਹੁ ਕੁਸੂਤ ਚਿਤ ਲਹਯੋ।

ਖੈਰ ਖ਼ਾਹੁ ਹਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇਰੇ। ਇਹ ਤਿਨ ਸੋਚਹਿ ਜੰਗ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੯ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕਿਹਾ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੁਸੂਤੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ। ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਖੈਰਖ਼ਾਹ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਜੰਗ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ॥੧੯॥

ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹਯੋ ਨ ਤਬਿ ਹਮ ਮਾਨੀ। ਚਲਿ ਆਏ ਅਪਨੀ ਰਜਧਾਨੀ।

ਇਹੁ ਕਾਰਨ ਹੈ ਲਰਿਬੇ ਕੇਰਾ। ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਝੇਰਾ ॥ ੨੦ ॥

ਉਹ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ, ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਆ ਗਏ। ਲੜਾਈ ਦਾ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੨੦॥

ਅਥਿ ਆਏ ਤੁਮ ਭਲੀ ਸੁ ਹੋਈ। ਜਿਮ ਉਚਰਹੁ ਹਮ ਕਰਿਹੈ ਸੋਈ।

ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਹਮ ਜਾਨੋ। ਕਰਨਿ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹਮ ਮਾਨੋ ॥ ੨੧ ॥

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਹੋ ਤਾਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਜਾਣੋ, ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥੨੧॥

ਅਬਿ ਕੇ ਲਰਹੁ ਲਾਇ ਬਲ ਸਾਰੋ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਕਰਹਿੰ ਪ੍ਰਹਾਰੋ।
ਫਤੇ ਕਰਹਿੰਗੇ ਗਨ ਕੇ ਗਹਿ ਕੈ। ਹੁਇ ਹੈ ਸੁਜਸੁ, ਕਹੈ ਜਗ ਲਹਿ ਕੈ ॥੨੨॥

ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰੋ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਬੜਾ ਜੱਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਵੇਖ ਕੇ ਜੱਸ ਕਹੇਗਾ ॥੨੨॥

ਏਵ ਪਰਸਪਰ ਮਸਲਤ ਧਰਿਕੈ। ਉਠੇ ਸਲਾਮ ਤੁਰਕ ਕੋ ਕਰਿਕੈ।
ਡੇਰੇ ਜਾਇ ਸੁ ਸੁਪਤੇ ਰਾਤਿ। ਉਠੇ ਬਹੁਰ ਜਬਿ ਹੋਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ॥ ੨੩ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ, ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਪਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ, ਫਿਰ ਉੱਠ ਪਏ ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ॥੨੩॥

ਸਤ੍ਰਦ੍ਰਵ ਪਾਰ ਸੁ ਪੁਰੀ ਬਿਸਾਲੀ। ਤਹਾਂ ਰਾਵ ਇਕ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਲੀ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਅਧਿਕ ਬਖੇਰਾ। 'ਭੀਮਚੰਦ ਬਡ ਠਾਨਯੋ ਬੈਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਇਕ ਬਿਸਾਲੀ ਨਾਮ ਦੀ ਨਗਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਕ ਬੜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਰਾਜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਭਗੜਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨੪॥

ਪ੍ਰਥਮ ਲਰਜੋ ਹਾਰਜੋ ਮਤਿਮੰਦ। ਦਿਯੋ ਮਰਾਇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ।
ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਮਰਿਵਾਯੋ। ਅਪਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਭਟ ਗਿਰਵਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਲੜਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜੇ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਮਤੁੱਲਾ ਭਾਉ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ॥੨੫॥

ਮੂਰਖ ਕੋ ਬਸਿ ਚਲਯੋ ਨ ਕੋਈ। ਬਹੁਰੋ ਕਰੀ ਕੁਮਤਿ ਬਡ ਜੋਈ।
ਸ਼ਸਤਰ ਧਰਨ ਧਰਮ ਕੋ ਤਜਾਗਾ। ਨਿਰਬਲ ਦੀਨ ਰੰਕ ਮਗ ਲਾਗਾ ॥ ੨੬ ॥

ਜਦ ਮੂਰਖ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਾ ਚਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਹੋਰ ਵੱਡੀ ਮੂਰਖਤਾ ਕੀਤੀ। ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਨਿਰਬਲ ਦੀਨ ਰੰਕ ਵਰਗਾ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ ॥੨੬॥

ਰਾਜਾ ਅਪਰ ਕੋਨ ਇਮ ਕਰੈ। ਧਰਮ ਛੋਰਿ ਲੱਜਾ ਪਰਹਰੈ।
ਤਸਕਰ ਸਮਸਰ ਪਠਿ ਕਰਿ ਪੰਮਾ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਦ੍ਰਾਰ ਕੁਕੰਮਾ ॥ ੨੭ ॥

ਹੋਰ ਕੋਣ ਰਾਜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਜ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਠੱਗ ਵਰਗੇ ਪੰਮੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ॥੨੭॥

ਆਨ ਧੇਨੁ ਕੀ ਦੀਨੀ ਜਾਇ। ਨਹਿ ਰਾਜਨਿ ਤੇ ਲੱਜਯਾ ਪਾਇ।
ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਬਰ ਲੀਨਿ ਸੁ ਮਾਨ। ਤਜਯੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਧੀਰ ਨਿਧਾਨ ॥ ੨੮ ॥

ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਰਗੀ ਸ਼ਰਮ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਝੱਟ ਕਸਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ, ਵੱਡੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਨੇ ਫਿਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੨੮॥

ਧਰਮ ਪੁਰੰਧਰ ਜਿਮ ਕਰਿ ਗਏ। ਅਪਰ ਕੋਨ ਮਾਨਹਿੰ ਇਮ ਦਏ।
ਬਹੁਰ ਨ ਟਰਯੋ ਮੂਢ ਮਤਿਮੰਦਾ। ਕਰੇ ਅਵਾਹਨ ਤੁਰਕ ਬਿਲੰਦਾ ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਧਰਮ ਧਰੰਧਰ ਕਰ ਗਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਹੋਰ ਕੋਣ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਕਸਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਟਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਬੁਲਾ ਲਈ ਹੈ॥੨੯॥

ਬੈਠੇ ਵਹਿਰ ਦੁਰਗ ਨਹਿਂ ਕੋਟ। ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ ਕੁਛ ਕਰੀ ਨ ਓਟ।

ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਸੰਗ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ। ਹਮ ਚਢਿ ਆਨਹਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ॥੩੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਜਾਂ ਦੁਰਗ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹਨ॥੩੦॥

ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਮਾਤ ਸੰਗ ਬੈਰ। ਇਨਕੇ ਬੰਸ ਹੋਇ ਨਹਿਂ ਬੈਰ।

ਦੁਖ ਪਾਵਹਿਗੇ ਪਰਿ ਹੈਂ ਨਰਕ। ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਮ ਹੋਇ ਹੈਂ ਗ਼ਰਕ॥ ੩੧॥

ਸਾਹਿਬੇ ਕਰਾਮਾਤ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਗੇ, ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਗ਼ਰਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ"॥੩੧॥

ਤਜਾਰੀ ਕਰਤਿ ਅਰੂਢਯੋ ਰਾਵ। ਦਰਸਨ ਪਰਸਨ ਕੋ ਉਰ ਚਾਵ।

ਜਿਤਿਕ ਸੈਨ ਅਪਨੀ ਲੇ ਸਾਥ। ਆਨਿ ਮਿਲਯੋ ਜਹਿਂ ਬੈਠੇ ਨਾਥ॥ ੩੨॥

ਰਾਜਾ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਚਾਹਤ ਸੀ। ਜਿੰਨੀ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ॥੩੨॥

ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਯੋ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਿਨਤੀ ਬਾਕ ਉਚਰਯੋ।

ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਚਲਹੁ ਸੰਗ ਅਬਿ ਮੇਰੇ। ਰਿਦੈ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਚੇਰੇ॥ ੩੩॥

ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਧਰਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲੋ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਜਾਣੋ॥੩੩॥

ਨਿਜ ਪਾਵਨ ਕਰਿ ਕਰੀਅਹਿ ਪਾਵਨ। ਜਿਨ ਤੇ ਹੋਇ ਸਦਨ ਮਮ ਪਾਵਨ।

ਨਗਰ ਬਿਸਾਲੀ ਅਪਨੋ ਜਾਨਹੁ। ਰਹਹੁ ਨਿਕੇਤਿ ਬਾਸ ਕੋ ਠਾਨਹੁ॥ ੩੪॥

ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਪਾਵੋ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਘਰ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਿਸਾਲੀ ਨਗਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਾਣੋ, ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰੋ॥੩੪॥

ਸਿੰਧ ਮੇਖਲਾ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਮਹਾਰਾਜ! ਪ੍ਰਭੁ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰੀ।

ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਗਨ ਰਾਜੇ। ਮੂਢਮਤੀ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਕੁਕਾਜੇ॥ ੩੫॥

ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਸਾਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹੈ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਇਨ ਕੇ ਹੋਇ ਗਏ ਮੁਖ ਕਾਰੇ। ਉਤਰੇ ਨਹੀਂ ਕਲੰਕ, ਪਖਾਰੇ।

ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕ ਸਜਾਮਤਾ ਲਾਰੈ। ਸਕਲ ਕਲੰਕਤਿ ਕੁਲ ਕਿਯ ਆਰੈ॥ ੩੬॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਕਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਲੰਕ ਧੋਣ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇਗਾ, ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਹੋਰ ਕਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕੁਲ ਹੀ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਕਲੰਕਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ॥੩੬॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵਨਿ ਤੇ ਨਹਿੰ ਜੈ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਕੇ ਨਿਤ ਹੀ ਪਛੁਤੈ ਹੈ।

ਜਮਨਾ, ਗੰਗਾ, ਗਯਾ, ਬਨਾਰਸ। ਤਹਾਂ ਨ ਮਿਟਹਿ ਇਨਹੁੰ ਮੁਖ ਕਾਰਸ ॥੩੭॥

ਅਨੇਕ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹ ਕਲੰਕ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜਮਨਾ, ਗੰਗਾ, ਗਯਾ, ਬਨਾਰਸ ਆਦਿ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦੀ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗੀ ॥੩੭॥

ਜਾਇੰ ਹਿਮਾਚਲ ਬਦਰੀ ਨਾਥ । ਤਹਿੰ ਭੀ ਮਿਟਹਿ ਨ, ਰਹਿ ਮੁਖ ਸਾਥ।

ਤੀਰਥ ਜਿਤਿਕ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਹੈ। ਬਿਮਲ ਨ ਕਹੂੰ, ਸਦਾ ਇਨ ਧਿਕ ਹੈ ॥੩੮॥

ਖੇਸ਼ਕ ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ ਬਦਰੀ ਨਾਥ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕਾਲਖ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਤੀਰਥ-ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂੰਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਜਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸਦਾ ਪਿਰਕਾਰ ਰਹੇਗੀ ॥੩੮॥

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੀ ਧੁਜਾ ਭਏ ਹੋ। ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਥਿਏ ਹੋ।

ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਦੀਪਕ ਦੀਪ। ਤੁਮਰੀ ਸਮਸਰ ਕੋ ਅਵਨੀਪ? ॥੩੯॥

ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਧੁਜਾ ਹੋਏ ਹੋ, ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਬਣੇ ਹੋ। ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਦੀਪ, ਜੰਬੂਦੀਪ ਦੇ ਆਪ ਦੀਪਕ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੩੯॥

ਰਾਮਚੰਦ ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਬਾਨਾ। ਹੋ ਅਤਿਰਥੀ ਸੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨਾ।

ਜਿਮ ਗਿਰਵਰ ਪਰ ਜੁਤਿ ਪਰਵਾਰਾ। ਜਰਾਸੰਧ ਦਲ ਲੇ ਪਰਵਾਰਾ ॥੪੦॥

ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਵਰਗਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਣਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਰਥੀ ਹੋ। ਜਿਵੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਪਹਾੜ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਜਰਾਸੰਧ ਦੇ ਦਲ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ ॥੪੦॥

ਲਖਨਿ ਬਿਖੈ ਆਵਤਿ ਬਿਧਿ ਸੋਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਚੰਦ ਕੇ ਤਨ ਤੁਮ ਹੋਏ।

ਨਰ ਲੀਲਾ ਕੇ ਬਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸ੍ਰੀ ਪੁਭੁ ਉਰਕਾਰੀ ॥੪੧॥

ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਉਹੀ ਵਿਧੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਲੀਲਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣ ਕੇ, ਹੇ ਉਪਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ॥੪੧॥

ਨਾਂਹਿ ਤ ਲਾਖਹੁੰ ਦਲ ਬਹੁ ਭਾਰੇ। ਮਰਹਿੰ ਛਿਨਕ ਮਹਿੰ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ।

ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਇਹ ਲਖਹਿੰ ਤੁਹਾਰੇ। ਪਰਹਿੰ ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਲਹਿੰ ਦੁਖ ਭਾਰੇ ॥੪੨॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭਾਰੇ ਦਲ, ਤੁਹਾਡੇ ਇਕ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਨਾਲ ਛਿਣ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਪਾਉਣਗੇ ॥੪੨॥

ਅਪਨੋ ਨਗਰ ਜਾਨ ਕਰਿ ਧਾਮੂ। ਰਚਨ ਜੰਗ ਤੇ ਕਰਹੁ ਅਰਾਮੂ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੈਨ। ਕਰਜੋ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੁਨਾ ਨੈਨ ॥੪੩॥

ਆਪਣਾ ਨਗਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਜਾਣ ਕੇ, ਜੰਗ ਛੱਡ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਕਰੁਨਾ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ॥੪੩॥

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਤਪਯੋ ਤਪ ਜਥੈ। ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਭੀ ਕੀਨਸਿ ਤਥੈ।

ਤਿਸਕੋ ਫਲ ਤੋਕਹੁ ਹੋਇ ਆਯੋ। ਚਾਹਤਿ ਬੰਧਨ ਅਪਨਿ ਗਵਾਯੋ ॥੪੪॥

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਜਦ ਤੂੰ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੂੰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੰਧਨ ਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ॥੪੪॥

ਉਪਜੀ ਸੁਮਤਿ ਆਨ ਇਸ ਸਮੇਂ। ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਨਿਮੈਂ।

ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹਮਾਰ ਬਖੇਰਾ। ਬਿਨ ਬਿਚਾਰ ਆਯੋ ਇਸ ਬੇਰਾ ॥ ੪੫ ॥

ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣਿ ਮੱਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਅੱਗੇ ਨਿਵਿਆਂ ਹੈਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਆਪਣੇ ਲਈ ਫਲ ਵਿਚਾਰੇ ਬਗੈਰ ਏਥੇ ਆਏ ਹੋ ॥੪੫॥

ਹੈ ਜੇ ਕਰਿ ਇਮ ਭਾਉ ਤੁਮਾਰੇ। ਗਮਨਹਿੰ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲਿ ਮਝਾਰੇ।

ਤੂੰ ਚਲਿ ਪ੍ਰਥਮ ਅਪਨਿ ਘਹਿ ਮਾਂਹੀ। ਹਤਿਬੇ ਰਿਪੁ ਹਮ ਮਿਟਹਿੰ ਸੁ ਨਾਂਹੀ ॥੪੬॥

ਜੇਕਰ ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਵੋ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਹਟਾਂਗੇ ਨਹੀਂ ॥੪੬॥

ਕਰਹਿੰ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕੇਰਿ ਸਿੰਘਾਰਨਿ। ਆਵਹਿੰਗੇ ਰਚਿ ਕੇ ਰਣ ਦਾਰੁਨ।

ਤੁਰਕਨਿ ਅਰੁ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਗੁਮਾਨ। ਕਰੋਂ ਹਾਨ ਘਾਲਉਂ ਘਮਸਾਨ ॥ ੪੭ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ, ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਰੱਚ ਕੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘੁਮੰਡ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗੇ ॥੪੭॥

ਰਾਜ ਤੇਜ ਇਨ ਕੁਲ ਤੇ ਖੋਵੋਂ। ਕੁਮਤਿ ਕੁਕਰਮੀ ਪਾਪੀ ਜੋਵੋਂ।

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹਮ ਰਚਿ ਦੀਨ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਲੈ ਹੈ ਛੀਨ ॥ ੪੮ ॥

ਰਾਜ ਦਾ ਤੇਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਵਾਂਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਭੈੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਕੁਕਰਮੀ ਹਨ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਅਸੀਂ ਰੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ ॥੪੮॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਲਕਾ ਕੀ ਬਹੁ ਅਹੈ। ਅਵਲੋਕਤਿ ਸ਼ੱਤੁਨਿ ਕੋ ਦਹੈ।

ਚਢਹੁ ਰਾਵ, ਹਮ ਆਇੰ ਪਿਛੇਰੇ। ਘਾਲਹਿੰ ਤੋਹਿ ਨਗਰ ਮਹਿੰ ਡੇਰੇ ॥ ੪੯ ॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਹੇ ਰਾਜਾ! ਤੁਸੀਂ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲੋ, ਅਸੀਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਵਾਂਗੇ। ਫਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਲਾਵਾਂਗੇ ॥੪੯॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਬਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥ ੪੨ ॥

ਅਧਿਆਇ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ

ਜੰਗ ਜਾਰੀ

ਦੋਹਰਾ- ਬਹੁਰ ਬਿਸਾਲੀ ਰਾਵ ਕਹਿ 'ਰਣ ਤੁਮ ਕਰੇ ਬਿਸਾਲ।

ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਹੀ ਚਢਿ ਚਲਹੁ ਅਪਨਿ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਲਿ ॥ ੧ ॥

ਫਿਰ ਬਿਸਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਵੋ ॥੧॥

ਓਪਈ-ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਗਨ ਰਾਜੇ। ਇਨਹੁੰ ਕਰੇ ਬਡ ਪਾਪਨਿ ਕਾਜੇ।

ਤਿਸੀ ਪਾਪ ਤੇ ਇਹ ਖਪਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਕੁਸ਼ਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਥਿਰੈ ਹੈਂ ॥੨॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡੇ ਪਾਪੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਇਹ ਖੱਪ ਜਾਣਗੇ, ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਇਹ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਣਗੇ ॥੨॥

ਤੁਰਕ ਆਪ ਹੀ ਗਮਨਹਿੰ ਪਾਛੇ। ਕਜੋਂ ਪੁਭੁ ਜੰਗ ਆਪ ਅਬਿ ਬਾਂਛੇ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੀਰ। ਕਹਜੋਂ 'ਚਲਹੁ ਲੇ ਸੰਗ ਬਹੀਰ ॥੩॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਆਪੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਹੇ ਪੁਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਜੰਗ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ (ਗੈਰ ਸੈਨਕ) ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੋ ॥੩॥

ਹਮ ਇਸ ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਕਰਿ ਜੰਗ। ਭੂਪ ਗੁਮਾਨ ਕਰਹਿੰ ਸਭਿ ਭੰਗ।

ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਰਨ ਬਿਖੈ ਬਿਖੇਰੋਂ। ਤੋਲ ਲਰਾਈ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹੇਰੋਂ ॥੪॥

ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੁਰਕ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਘੁਮੰਡ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੂਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਿਖੇਰ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਲੜਾਈ ਦਾ ਤੋਲ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖਾਂਗੇ ॥੪॥

ਨਾਂਹਿਤ ਬਾਈ ਤੁਰਕ ਮਹਾਨੈ। ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਮਿਟਿਗੇ ਮਨ ਜਾਨੈ।

ਕਹਿਬਹੁ ਰਹਜੋ ਰਾਵ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਪੁਭੁ ਕੀ ਕਹੀ ਬਾਤ ਉਰ ਧਾਰੀ ॥੫॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਰਕ ਮਹਾਨ ਭਗੜਾਲੂ ਹਨ, ਇਹ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੱਟਣਗੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਮਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।" ਰਾਜਾ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ॥੫॥

ਲਏ ਬਿਹੀਰ ਸੰਗ ਕੇ ਚਾਲਾ। ਨਗਰ ਬਿਸਾਲੀ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲਾ।

ਲੈ ਪਹੁੰਚਜੇ ਜਬਿ ਤਟ ਦਰੀਆਉ। ਕੁਛ ਬਿਹੀਰ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉ ॥੬॥

ਆਪਣੀ ਵਹੀਰ (ਗੈਰ ਸੈਨਕ ਪਰਜਾ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਬਿਸਾਲੀ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੈ। ਜਦ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਝ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ॥੬॥

ਬਜਵਾਯਹੁ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤਜਾਰਾ।

ਪਾਇ ਦੁਗੁਲਕਾ ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ। ਕਰੀ ਤਜਾਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂਨਿ ਮਦ ਸ਼ਮਣੀ ॥੭॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਜਵਾਇਆ, ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਵੈਰੀ ਦਾ ਮਦ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ॥੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਖੱਚਰ ਤੀਰਨਿ ਕੇਰੀ। ਰਖੀ ਸੰਗ ਸੋ ਲਾਦਿ ਘਨੇਰੀ।

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੀਰ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ॥੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਭਰੀ ਹੋਈ ਖੱਚਰ ਲੱਦ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੀ। ਸੂਰਬੀਰ ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ॥੮॥

ਇਨ ਕੇ ਜੁਤਿ ਅਸਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰ। ਕਰੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੇ ਲਾਰ।
ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਮਹਾਂ ਬਲਿ ਜੋਧਾ ਰਿਪੁ ਮਾਰਨਿ ਕੋ ਬਰਧਸਿ ਕ੍ਰੋਧਾ॥ ੯॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤੇ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਇਕ ਮਹਾਨ ਬਲਵਾਨ
ਯੋਧਾ ਸੀ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਰੋਧ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੯॥

ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਨਮਸਕਾਰਨੀ ਹਾਥ ਧਰੇ ਹੈ।
ਰਹੈ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਮ ਆਗੇ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਗੰਜਹਿ ਜੰਗ ਸੁ ਜਾਗੇ॥ ੧੦॥

ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ,
'ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਰਹੇ। ਜੇ ਜੰਗ ਹੋ ਪਿਆ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੇ॥੧੦॥

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਪਿਛਾਰੀ ਰਹੈ। ਹਤਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜਬਿ ਆਵਤਿ ਲਹੈ।
ਅਪਰ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨਹਿ ਪਰਵਾਰੇ॥ ੧੧॥

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਪਿਛਾਂਹ ਰਹੇ, ਜਦ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ਹੋਰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
ਰਹੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਵਧੀਏ॥੧੧॥

ਇਮ ਜਬਿ ਕੂਚ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜਾਨਾ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਉਮਡੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਮਹਾਨਾ।
ਭੂਮ ਅਕਾਸ਼ ਏਕ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਇਕ ਸਮ ਤਬਿ ਭਯੋ॥ ੧੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੂਚ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਵੈਰੀ ਉਮਡ ਆਏ। ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼
ਫਿਰ ਇਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਧੁੰਧ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੋ ਗਏ॥੧੨॥

ਉਡੀ ਪੂਲ ਸੂਰਜ ਤਬਿ ਛਾਯੋ। ਉਮਡੇ ਚਲਿਕੈ ਜਲਨਿਧਿ ਧਾਯੋ।
ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਪਟਹਿ ਸ਼ਹਨਾਈ। ਚਹੁੰਦਿਨਿ ਬਾਜ ਉਠੇ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੧੩॥

ਪੂੜ ਉੱਡ ਕੇ ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ ਛਾ ਗਈ, ਮਾਨੋ ਸਮੁੰਦਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਨਗਾਰੇ, ਢੋਲ, ਪਟਹਿ, ਸਹਿਨਾਈਆਂ
ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਾਰੀਂ ਪਾਸੀ ਵੱਜ ਉਠੀਆਂ॥੧੩॥

ਇਕ ਹੀ ਬਾਰ ਤੜਾਭੜ ਹੋਈ। ਭੁਰਜੇ ਧਾਨ ਭਾਠ ਜਿਮ ਕੋਈ।
ਇਕ ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਲਸੇ ਕੀਨਿ। ਦੁਇ ਦੁਇ ਕਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਹੀਨ॥ ੧੪॥

ਇਕੋ ਹੀ ਵਾਰ ਤੜਾਭੜ ਹੋਈ, ਜਿਵੇਂ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਾਨ ਭੁੰਨ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਇਕ-ਇਕ ਵਾਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕੀਤਾ
ਤੇ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ॥੧੪॥

ਲਗਹਿ ਦੁਗਾੜਾ ਫੋੜ ਸਰੀਰ। ਦੜਦੜ ਪੜਹਿ ਧਰਾਪਰ ਬੀਰ।
ਤੇੜਾ ਮੋੜਿ ਕਲਾ ਪਰ ਜੜੈ। ਡਾਂਭੈ ਪਲੀਤੇ ਤਬਿ ਛੁਟਿ ਪੜੈ॥ ੧੫॥

ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਦੁਗਾੜਾ ਲੱਗ ਕੇ ਸਰੀਰ ਪਾੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਸੂਰਬੀਰ ਧੜਾਧੜ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਤੇੜੇ ਨੂੰ
ਮੋੜ ਕੇ ਕਲਾ 'ਤੇ ਜੜਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਫਿਰ ਪਲੀਤੇ ਨੱਪਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ॥੧੫॥

ਘਾਲਯੋ ਘੇਰਾ ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ। ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੇ ਅੱਗੁ ਪਿਛਾਰੀ।
ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੇ ਬਾਨਾ। ਹਤਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਤਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਾਨਾ॥ ੧੬॥

ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਬਾਣ
ਖਿੱਚਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਿੰਘ। ਬਿਚਰੇ ਰਣ ਜਿਮ ਮ੍ਰਿਗ ਪਰ ਸਿੰਘ।
ਆਗੈ ਲਰਤਿ ਭਯੋ ਕਰਿ ਜੋਰ। ਘਾਲਿ ਘਨੋ ਘਮਸਾਨੈਂ ਘੋਰ॥ ੧੭॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਆਦਿਕ ਸਿੰਘ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਖੋਰ ਹਿਰਨਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ
ਹਨ। ਜੋਰ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਘੋਰ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੭॥

ਰਿਪੁਨਿ ਧਕਾਵਤਿ ਚਲਤਿ ਅਗਾਰੀ। ਦਰੜਤਿ ਜਾਤੇ ਗਿਰੇ ਸੁਮਾਰੀ।
ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਹਨਹਿ ਐਚਿ ਦ੍ਰਿੜ ਚਾਪ॥ ੧੮॥

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕਦੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਡਿੱਗਦੇ ਸਨ ਤੇ ਐਸਿਆਂ ਡਿੱਗਿਆਂ ਨੂੰ
ਦਰੜਦੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਨ, ਉਹ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ
ਸਨ॥੧੮॥

ਬਾਮ ਹਾਥ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਚਲਾਵੈ। ਕਬਹੂੰ ਦਹਿਨੇ ਰਿਪੁਨਿ ਤਕਾਵੈ।
ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਦੇਖੈ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਜੋਰ। ਤਿਸ ਕਰ ਗਹਿਕੈ ਛੋਰਹਿ ਘੋਰ॥ ੧੯॥

ਉਹ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਨੂੰ ਕਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ
ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਜੋਰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਤਿਸ ਪਾਸੇ ਫੜ ਕੇ ਘੋਰ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਸੁੰਕੈ ਖਪਰੇ ਸਰਪ ਸਮਾਨਾ। ਇਕ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਚਹੁ ਬੇਧਤਿ ਬਾਨਾ।
ਸੂਕੇ ਨਿਕਸਹਿ ਪਾਰ ਪਰੰਤਾ। ਹਯ ਭਾਟ ਬ੍ਰਿੰਦਨ ਕੋ ਉਬਲੰਤਾ॥ ੨੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਪਰੇ ਸੱਪ ਵਾਂਗ ਸੂਕਦੇ ਸਨ, ਇਕ ਬਾਣ ਹੀ ਇਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ, ਚਾਰ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੀਰ ਏਨੀ
ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੂਕਦਾ ਹੋਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਹੀ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਈਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ
ਉਲਟਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ॥੨੦॥

ਪਾਛੇ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜੁਝਾਰਾ। ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਕਰਹਿ ਸੁਮਾਰਾ।
ਜਿਸਕੇ ਲਗਹਿ ਨ ਜਾਚਹਿ ਪਾਨੀ। ਗਿਰੈ ਤੁਰੰਗ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਾਨੀ॥ ੨੧॥

ਪਿੱਛੇ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਸੂਰਮਾ ਸੀ, ਉਹ ਬਾਣ ਚਲਾ ਕੇ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਵੀ ਤੀਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਉਹ
ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਸੀ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੧॥

ਪਿਖਿ ਸਿਰੰਦ ਸੂਬਾ ਅਭਿਮਾਨੀ। ਬਿਸਮਯੋ ਖਾਂ ਵਜੀਦ ਮਤਿ ਹਾਨੀ।
ਜੰਗ ਭਯੰਕਰ ਬਡ ਘਮਸਾਨਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਦੇਖਯੋ ਅਸ ਕਿਸ ਬਾਨਾ॥ ੨੨॥

ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਹ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਭਿਆਨਕ
ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਜੰਗ ਛਿੜਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਜੰਗ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ॥੨੨॥

ਸਗਰੋ ਲਸਕਰ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰਯੋ। 'ਲਰਹੁ ਅੱਗੂ ਚੈ ਕਯੋ ਮਨ ਡਰਯੋ।
ਦਗੀ ਤੋਪ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਤੇ। ਮਾਰਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਦਲਮਲਤੇ॥ ੨੩॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, "ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੋ, ਕਿਉਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਤੋਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਲ ਉੱਤੇ ਛੱਡੀ, ਪਰ ਉਹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਲ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਲਮਲ ਗਈ॥੨੩॥

ਦੂਕਹਿੰ ਹੇਲ ਘਾਲ ਜੁਤਿ ਚੋਰ। ਗੁਲਕਾ ਲਗਤਿ ਦੇਤਿ ਮੁਖ ਤੋਰਿ।

ਗੁਜਰ ਰੰਘਰ ਆਦਿ ਗਵਾਰੇ। ਪੈਦਲ ਦੂਕੀ ਆਨਿ ਹਜ਼ਾਰੇ॥ ੨੪॥

ਬਹੁਤ ਚੋਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਨੇੜੇ ਦੁਕਿਆ, ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗ ਕੇ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਗੁਜਰ, ਰੰਘੜ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਗਵਾਰ ਸਨ, ਉਹ ਪੈਦਲ ਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੇ॥੨੪॥

ਭੀਮਚੰਦ ਪ੍ਰੇਰੀ ਨਿਜ ਸੈਨਾ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਿਰਹਿੰ ਨਿਹਾਰਹਿ ਨੈਨਾ।

ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਕ੍ਰੋਧਾ। ਲੈ ਲੈ ਸਾਥ ਆਪਨੇ ਜੋਧਾ॥ ੨੫॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਰ-ਮਰ ਕੇ ਡਿਗਦਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਨੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਯੋਧੇ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ॥੨੫॥

ਵਧਿਕੇ ਚਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਦਲ ਨੇਰੇ। ਗੁਲਕਾ ਬਾਨ ਖਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।

ਠਟਕ ਰਹਹਿ ਨਹਿੰ ਚਰਨ ਉਠਾਵਹਿ। ਤਹਿੰ ਥਿਰ ਹੋਇ ਰੋਰ ਕੋ ਪਾਵਹਿ॥੨੬॥

ਉਹ ਵਧ ਕੇ ਦਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਖਾਧੇ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਟਕ ਗਿਆ ਤੇ ਪੈਰ ਅੱਗੇ ਨਾ ਪੁੱਟਿਆ। ਉਥੇ ਹੀ ਖਲੋ ਕੇ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ॥੨੬॥

ਜਥਾ ਸ਼ੇਰ ਕੇ ਤੀਰ ਨ ਹੋਵੈ। ਤਥਾ ਭਯੰਕੁਰ ਸਿੰਘਨ ਜੋਵੈ।

ਰਣ ਕੇ ਪਿਖਤਿ ਬੀਰਤਾ ਹਾਲੀ। ਨਹਿੰ ਪਿਖੀਅਤਿ ਕਿਸ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲੀ॥੨੭॥

ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੀਰਤਾ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਵੀ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਦਾ॥੨੭॥

ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਜਾਵੈਂ। ਅਰਹਿ ਜੁ ਅੱਗੂ ਧਕੇਲਤਿ ਧਾਵੈਂ।

ਚਹੂੰ ਓਰ ਰੋਰਾ ਬਹੁ ਮਾਚੇ। ਨਿਕਟ ਨ ਹੋਹਿ ਸਕਹਿੰ ਗੁਰ ਸਾਚੇ॥ ੨੮॥

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਅੜਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਕੇਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮੱਚ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ॥੨੮॥

ਗੁਲਕਾ ਸਰ ਬਰਖਹਿੰ ਇਕਸਾਰ। ਅਸ ਕੋ ਬੀਰ ਰਹੈ ਧ੍ਰਿਤ ਧਾਰਿ।

ਘੇਰਯੋ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਚਹੂੰ ਓਰੇ। ਅਸ ਉਪਮਾ ਹੋਵਤਿ ਤਿਸ ਠੋਰੇ॥ ੨੯॥

ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਐਸੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੀ ਯੋਧਾ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਐਸੀ ਉਪਮਾ ਸ਼ੋਭਦੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਗੁਰ ਦਲ ਚੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲੰਦੇ। ਚਲੇ ਜਾਹਿੰ ਰਿਪੁ ਤਾਰਨਿ ਬਿੰਦੇ।

ਸਿੰਘਨ ਦਲ ਜਿਮ ਮੰਦਰ ਪਰਬਤ। ਮਥਨ ਸਮੈਂ ਸੁਰ ਅਸੁਰ ਸੁ ਜਿਤ ਕਿਤ॥੩੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਲ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੈਰੀ ਰੂਪੀ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਮੰਦਰ ਦਾ ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਦੈਂਤਾਂ ਵਾਂਗ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਤੁਰਕ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਹਨ॥੩੦॥

ਰੋਕ ਰਹੇ ਸੋ ਰੁਕਤਿ ਨ ਕੈਸੇ। ਬਿਚ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਜੈਸੇ।
ਹਤਿ ਰਾਵਨ ਜਿਮ ਲੰਕਾ ਨਗਰੀ। ਤਿਮ ਸੈਨਾ ਸਿੰਘਨ ਕੀ ਸਗਰੀ॥ ੩੧॥

ਬਹੁਤ ਰੋਕ ਰਹੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਰੁਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਾਂਗ ਹਨ। ਰਾਵਣ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਲੰਕਾ ਨਗਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਸੀ॥੩੧॥

ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਲ ਚਹੁਦਿਸ਼ ਕੋ ਘੇਰਾ। ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ਚਹੁਦਿਸ਼ਿ ਫੇਰਾ।
ਰਾਮਚੰਦ ਸਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋਭਾ। ਲਛਮਨ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਭਾ॥ ੩੨॥

ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਲ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਾਮ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਰਾਵਣ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਿਆ ਸੀ। ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਵਾਂਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੀ ਤੇ ਲਛਮਣ ਵਾਂਗ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੨॥

ਜਰਾਸੰਧ ਕੀ ਸੈਨ ਚੁਫੇਰੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਲੀ ਜਿਮ ਲੀਨਸਿ ਘੇਰੇ।
ਜਾਦਵਦਲ ਜੁਤਿ ਜਿਮ ਚਲਿ ਜਾਵੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤਿਮ ਛਬਿ ਪਾਵੈ॥ ੩੩॥

ਜਿਵੇਂ ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਸੈਨਾ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਛਾਈ ਸੀ, ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਯਾਦਵ ਦਲ ਸਹਿਤ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਬਲਭੱਦ੍ਰ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਾਣੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਤੁਰਕਨਿ ਲਸਕਰ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇਰਾ। ਜਨੁ ਉਮਡੇ ਘਨ ਪਾਯਹੁ ਘੇਰਾ।
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੂਰਜ ਕੋ ਰੋਕੈ। ਕਿਰਨੈ ਬਾਨ ਧਸੈ ਜੁਤਿ ਫੋਕੈ॥ ੩੪॥

ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਲਸਕਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਮਡ ਕੇ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਰੂਪੀ ਬਾਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਧੱਸਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੩੪॥

ਚੰਦ ਸਹਾਇਕ ਜਿਮ ਚਲਿ ਆਵੈ। ਤਿਮ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਪਮਾ ਪਾਵੈ।
ਉਡਗਨਿ ਕੇ ਸਮ ਸਿੰਘ ਘਨੇਰੇ। ਨਭ ਮਹਿ ਚਲੇ ਜਾਹਿ ਤਿਮ ਹੇਰੇ॥ ੩੫॥

ਜਿਵੇਂ ਸਹਾਇਕ ਚੰਦ ਚਲ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਪਮਾ ਪਾਈ ਸੀ। ਤਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਵੇਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਸਿਮਟੀ ਤੜਿਤਾ ਜਨੁ ਇਕ ਥਾਇ। ਚਹੁਦਿਸ਼ਿ ਮੇਘ ਘਿਰੇ ਸਮੁਦਾਇ।
ਨਭ ਮਹਿ ਚਲਹਿ ਜਾਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਤਿਮ ਘੇਰੇ ਮਹਿ ਗੁਰੂ ਸੁ ਹੇਰੇ॥ ੩੬॥

ਸਮੂਹ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘੇਰੀ ਹੋਈ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਇਕ ਥਾਂ ਸਿਮਟੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਜਾਏ ਤੇ ਰੁਕੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਦੇਖਯੋ ਸੰਘਰ ਅਤਿਸੈ ਮਾਚੇ। ਉਰ ਅਨੰਦ ਰਾਚੇ ਗੁਰ ਸਾਚੇ।
ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਮੁਖ ਉਘਰਤਿ ਲਾਲੀ। ਹਤਹਿ ਰਿਪੁਨ ਧਰਿ ਧੀਰ ਬਿਸਾਲੀ॥ ੩੭॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਵੱਡਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜਿਆਂ ਤੇ ਲਾਲੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੩੭॥

ਜੋਗਨਿ ਗਨ ਮਾਰਤਿ ਕਿਲਕਾਰੀ। ਨਾਚਤਿ ਪ੍ਰੇਤ ਬਜਾਵਤਿ ਤਾਰੀ।
ਭਰਿ ਭਰਿ ਖੱਪਰ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਕੇਰੇ। ਪੀ ਪੀ ਲੇਤਿ ਡਕਾਰ ਬਡੇਰੇ॥ ੩੮॥

ਬਹੁਤ ਜੋਗਨੀਆਂ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਤਾਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਸਨ। ਲਹੂ ਦੇ ਖੱਪਰ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਜੋਗਨੀਆਂ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਡਕਾਰ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸਨ॥੩੮॥

ਗਿੱਧ ਬਿੱਧ ਆਮਿਖ ਕਉ ਖਾਇ। ਜੰਬੁਕ ਮਨ ਮਹਿ ਰਹੈ ਅਘਾਇ।
ਦਾਰੁਣ ਖੇਤ ਬਿਦਾਰਣ ਜੋਏ। ਗਮਨੇ ਸੁਰਗ ਬਿਦਾ ਰਣ ਹੋਏ॥ ੩੯॥

ਗਿੱਰਝਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਸ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਗਿਦੜ ਮਾਸ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਨੱਕ ਤੱਕ ਰੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਣਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਰਣਖੇਤਰ ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ॥੩੯॥

ਸੂਰ ਬਰੇ ਹੂਰਨ ਮੁਖ ਰੂਰੇ। ਤਉ ਨਾ ਜਾਤਿ ਮਹਾਂ ਰਿਸ ਪੂਰੇ।
ਲੋਥ ਸੰਕੀਰਣ ਬਨ ਸਭਿ ਹੋਵਾ। ਬਿਬਰਯੋ ਸ਼੍ਰੇਣਤ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਵਾ॥ ੪੦॥

ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੁੱਧ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਦੇਹ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵੀ ਮੱਠਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਢੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਖੂਨ ਖਿਲਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ॥੪੦॥

ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਰਣ ਘਮਸਾਨਾ। ਪਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਨਾਯਹੁ ਬਡ ਤਾਨਾ।
ਕੁਛ ਬਸਿ ਚਲਯੋ ਨ ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਾਰੇ। ਪਹੁੰਚੇ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇਰ ਕਿਨਾਰੇ॥ ੪੧॥

ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਯੁੱਧ ਦੇ ਘਮਸਾਣ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ, ਦੁਸ਼ਟ ਵੱਡਾ ਤਾਣ ਲਾ ਕੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਸ ਨਾ ਚਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹਾਰ ਗਏ ਤੇ ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ॥੪੧॥

ਏਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚਤਾਲੀਵਾਂ

ਘਮਸਾਨ, ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ

ਦੇਹਰਾ- ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਸਲਿਤਾ ਕੋ ਨਿਕਟ ਪਰਯੋ ਜੰਗ ਕੋ ਜੋਰ।
ਬਰਖਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੀ ਪਰੈ ਗੋਰਾ ਗੋਰੀ ਘੋਰ॥ ੧॥

ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੰਗ ਦਾ ਜੋਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗੋਲੇ ਅਗੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਵਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੧॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਰਿਸੇ ਬੀਰ ਜੂਟੇ। ਰਿਦੇ ਸੀਸ ਫੂਟੇ। ਤੁਫੰਗੈਂ ਤੜਾਕੈਂ। ਸੁ ਗੋਰੀ ਸੜਾਕੈਂ॥ ੨॥

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸੂਰਮੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਸੀਸ ਪਾਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜਾ ਤੜਾਕੇ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਸੜਾਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ॥੨॥

ਚਲੈਂ ਤੀਰ ਤੀਖੇ। ਬਿਖੀਚੈ ਸਰੀਖੇ। ਕਰੇ ਪੁੰਜ ਹੇਲਾ। ਮਹਾਂ ਰੋਰ ਮੇਲਾ॥ ੩॥

ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ ਸੂਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਿਲ ਮਹਾਨ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩॥

ਹਲਾ ਹੱਲ ਮਾਚੀ। ਲਹੂ ਪੂਲ ਰਾਚੀ। ਭਈ ਲੋਥ ਪੋਥੇ। ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਥੋਥੇ ॥੪॥

ਕੁਰਲਾਹਟ ਮੱਚੀ ਸੀ, ਲਹੂ ਪੂੜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਲੋਥਾਂ ਉੱਤੇ ਲੋਥਾਂ ਚੜੀਆਂ ਸਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਥੋਥੇ ਪਏ ਸਨ ॥੪॥

ਸੁਨੈਨਾ ਉਘਾਰੇ। ਪਰੇ ਸੂਰ ਮਾਰੇ। ਤਬੈ ਭੀਮ ਚੰਦੰ। ਬਿਲੋਕੈ ਸੁ ਬ੍ਰਿੰਦੰ ॥੫॥

ਨੈਣ ਉਘੜੇ ਸਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ। ਤਦ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੫॥

ਬਡੀ ਸੈਨ ਜਾਨੀ। ਨਹੀ ਨੀਯਰਾਨੀ। ਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਨਾਂਹੀ। ਰਹੇ ਧੀਰ ਮਾਂਹੀ ॥੬॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਸਕੀ। ਸਿੰਘ ਹਿਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਬੜਾ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ॥੬॥

ਬੁਲਯੋ ਭੂਪਚੰਦੰ। 'ਸੁਨੋ ਹੋਸ਼ਵੰਦੰ! ਚਮ੍ਹੁ ਸ਼ਾਹ ਭਾਰੀ। ਹਮੋ ਨੇ ਹਕਾਰੀ ॥੭॥

ਫਿਰ ਭੂਪ ਚੰਦ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੇ ਹੋਸ਼ਮੰਦੇ! ਸੁਣੋ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਅਸੀਂ ਮੰਗਵਾਈ ਹੈ ॥੭॥

ਦੁਰੇ ਕੋਟ ਨਾਂਹੀ। ਮਦਾਨੰ ਕਿ ਮਾਂਹੀ। ਰਹੈ ਗੋ ਕਰਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਜੇ ਨ ਹਾਰਾ ॥੮॥

ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਜੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਤਕੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਨਾ ਹਾਰੇ ॥੮॥

ਕਹੋਂ ਫੇਰ ਕੈਸੇ। ਤਜੈ ਧੀਰ, ਵੈਸੇ। ਅਬੈ ਜੇ ਨ ਮਾਰਾ। ਗਹਯੋ ਕੈ ਨ ਭਾਰਾ ॥੯॥

ਫਿਰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੀਰਜ ਛੱਡਣਗੇ, ਫਿਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੋਟ ਮੱਲ ਲੈਣਗੇ। ਹੁਣ ਜੇ ਨਾ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਜੇ ਨਾ ਫੜੇ ਗਏ ॥੯॥

ਪੁਨੰ ਕੋਨ ਮਾਰੈ। ਕਿਸੂ ਤੇ ਨ ਹਾਰੈ। ਮਹਾਂ ਧੀਰ ਧਾਰੈ। ਹਮੂ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ॥੧੦॥

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਮਾਰੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਨਾ ਹਾਰੇ। ਫਿਰ ਮਹਾਂ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਨਗੇ ॥੧੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਗਮਨੋਂ ਸੂਬੇ ਨਿਕਟ ਅਬਿ ਕਰੇ ਚਮ੍ਹੁ ਕੋ ਜ਼ੋਰ।

ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਘੇਰਿਯੇ ਗਹਿ ਲੀਜੈ ਇਸ ਠੋਰ ॥ ੧੧ ॥

ਹੁਣ ਸੂਬੇ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਵੇ ਕਿ ਹੁਣ ਸੈਨਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਵੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਹੁਣ ਇਸ ਥਾਂ ਫੜ ਲਵੇ ॥੧੧॥

ਲਲਿਤਪਦਛੰਦ- ਬਹੁਰੋ ਘਾਤਿ ਹਾਥ ਨਹਿ ਆਵੈ ਹੋਇ ਮਵਾਸ ਕਿਸ ਥਾਨਾ।

ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਭੀ ਪਕਰਨਿ ਕੇਰਾ ਨਾਂਹਿ ਤ ਕਰਿ ਦਿਹੁ ਹਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥

ਫਿਰ ਮੌਕਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਵੇਗਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਫੜਨ ਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ॥੧੨॥

ਹੋਇ ਨ ਐਸੀ ਪਾਰ ਉਤਰ ਕਰਿ ਘਨੀ ਮਚਾਵੈ ਮਾਰਾ।

ਆਗਾ ਘੇਰਿ ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਹੁ ਪਕਰ ਲੇਹੁ ਇਸ ਬਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥

ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਉਤਰ ਕੇ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਫਿਰ ਉਹ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਮਚਾਉਣਗੇ। ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗਾ ਘੇਰ ਲਵੇ ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਫੜ ਲਵੇ ॥੧੩॥

ਗਮਨਯੋਂ ਤਬਿ ਵਜੀਦ ਖਾਂ ਪਾਸੀ ਸਗਰੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਈ।
ਕਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਚਮ੍ਰੁ ਘਨੀ ਤਬਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਉਮਡਾਈ॥ ੧੪॥

ਫਿਰ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੈਨਾ ਉਮਡ ਕੇ ਆ ਗਈ॥੧੪॥

ਆਪ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਭੀ ਸਰਕਯੋ, ਢੁਕੇ ਨਰੇਸ਼ ਪਹਾਰੀ।
ਗੁਜਰ ਰੰਘਰ ਤੁਰਕ ਗਿਨਹਿ ਕੋ, ਕਰਹਿ ਧਕੇਲ ਅਗਾਰੀ॥ ੧੫॥

ਵਜੀਰ ਖਾਨ ਆਪ ਵੀ ਤੁਰ ਪਿਆ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਵੀ ਢੁਕ ਕੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਗੁਜਰਾਂ, ਰੰਘੜਾਂ ਦੀ ਕੋਣ ਗਿਣਤੀ ਕਰੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਧੱਕਮ ਧੱਕਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੫॥

ਮਹਾਂ ਧੂਮ ਮਾਚੀ ਤਿਸ ਥਲ ਮਹਿ ਢੁਕੇ ਆਨਿ ਤਬਿ ਨੇਰੇ।
ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਜੁਥਪਤਿ ਗੁਰ ਕੋ, ਕ੍ਰੋਧਿਤਿ ਜੁੱਧ ਬਡੇਰੇ॥ ੧੬॥

ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਹਾਂ ਧੂਮ ਮੱਚੀ, ਤਦ ਵੈਰੀ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸੀ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੧੬॥

ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੈਚਿ ਕਰਿ ਮਯਾਨੋ ਅਰਯੋ ਅੱਗੂ ਬਡ ਜੋਧਾ।
ਸੰਗ ਸੈਂਕਰੇ ਔਰ ਸੂਰਮਾ ਆਵਤਿ ਦਲ ਕੋ ਰੋਧਾ॥ ੧੭॥

ਉਹ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਅੱਗੇ ਅੜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਮੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਉਂਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ॥੧੭॥

ਧਸਯੋ ਕਟਕ ਮਹਿ, ਝਟਕ ਕਾਟਤੋ ਚਲੇ ਖੜਗ ਭਟ ਅੰਗੀ।
ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਗਨ ਤੁੰਡ ਪੰਡੁ ਭੇ ਰੰਗ॥ ੧੮॥

ਉਹ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਧਸ ਗਿਆ ਤੇ ਝਟਕ-ਝਟਕ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਕੱਟਣ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹੋ ਗਏ॥੧੮॥

ਭਯੋ ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮੰਡ ਘਨੇਰਾ ਪਰੇ ਕਿਤਿਕ ਕਰ ਕਾਟੇ।
ਖੰਡਨ ਕਰਿ ਭੁਜਦੰਡ ਕਿਨਹੁ ਕੋ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਟੇ॥ ੧੯॥

ਬੜਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮਸਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਕੱਟੇ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ॥੧੯॥

ਝਟਪਟ ਕਟੇ, ਨ ਸਟਕੇ ਸਟਪਟ ਕਟ ਤੇ ਕਟਿ ਕਟਿ ਗੇਰੇ।
ਪਗ ਕਾਟੇ, ਕਿਹ ਜੰਘ ਕਟੀ, ਜੁਗ ਜਾਨੂ ਕਾਟਿ ਨਿਬੇਰੇ॥ ੨੦॥

ਝਟਪਟ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਪਰ ਹਟੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਝੱਟ ਲੱਕ ਤੋਂ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤੇ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਲੱਤ ਕੱਟੀ ਗਈ, ਦੋਵੇਂ ਗੋਡੇ ਕੱਟ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ॥੨੦॥

ਉਰੂ ਕਟੇ, ਫਾਟੀ ਕਿਸ ਛਾਤੀ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਖੜਗ ਕਿਨਖਾਏ।
ਰਿਪੁ ਕੋ ਵਾਰ ਸਿਪਰ ਪਰਲੈ ਕੈ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਉਥਲਾਏ॥ ੨੧॥

ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਛਾਤੀ ਫੱਟ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਖਾਪੀ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰ ਢਾਲ ਉਤੇ ਲੈ-ਲੈ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤੇ॥੨੧॥

ਕਰਾਚੋਲ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੌ ਲਿਪਟੇ ਚਮਕਤਿ ਹੈ ਹੈ ਲਾਲੰ।
ਲਹਿਲਹਾਤਿ ਜਨੁ ਜਮ ਕੀ ਜੀਹਾ ਚਰਿਬੇ ਪਾਨ ਗੁਲਾਲੰ॥ ੨੨॥

ਤਲਵਾਰ ਲਹੂ ਨਾਲ ਲਿਬੜੀ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਲਾਲ ਹੋ ਕੇ ਚਮਕਦੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਜਮ ਦੀ ਜੀਭ ਪਾਨ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ॥੨੨॥

ਪਰੇ ਕਰਾਹੈ ਘਾਵ ਮਹਾਂ ਹੈ ਦਰੜੇ ਉਠਿ ਨ ਸਕੰਤੇ।
ਯੋ ਬੀਰਨ ਘਾਲਯੋ ਘਮਸਾਨਾ ਘੁਮਤਿ ਘਾਵ ਲਗੰਤੇ॥ ੨੩॥

ਮਹਾਨ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਕਰਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦਰੜੇ ਹੋਏ ਉਠ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੈਰੀ ਚਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਘੁੰਮਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ॥੨੩॥

ਰਕਤ ਬਹਯੋ, ਪਟ ਰੰਗ ਚਢਯੋ ਸਭਿ, ਪਰੇ ਲਾਲ ਜਨੁ ਬਾਗੋ।
ਮਨਹੁ ਅਧੂਮ ਅਗਨਿ ਹੈ ਦੀਖਤਿ ਗਿਰੇ ਲਰਤਿ ਹੁਇ ਆਗੋ॥ ੨੪॥

ਲਹੂ ਵਹਿ ਕੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਸੂਰਬੀਰ ਇੰਝ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਲਾਲ ਪੋਸ਼ਾਕੇ ਧਰੇ ਸਨ। ਮਾਨੋ ਧੂੰਏਂ ਰਹਿਤ ਅਗਨੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਅੱਗੇ ਡਿੱਗੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਅਧਿਕ ਉਤਸਾਹਾ ਰਿਪੁ ਦਲ ਆਵਤਿ ਦੇਖਾ।
ਸਨਮੁਖ ਹੋਇ ਖੜਗ ਪਰਹਾਰਹਿ ਤੁਰਕ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਸ਼ੇਖਾ॥ ੨੫॥

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਵੱਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ, ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ। ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਵੇਖਿਆ॥੨੫॥

ਪੁਨ ਪਹਾੜੀਏ ਓਰੜ ਆਏ ਘਿਰਯੋ ਬੀਰ ਬਰ ਜੋਧਾ।
ਖਾਇ ਘਾਵ ਤਨ ਰੁਪਯੋ ਮਹਾਂ ਭਟ ਪਲ ਪਲ ਬਾਢਯੋ ਕ੍ਰੋਧਾ॥ ੨੬॥

ਫਿਰ ਪਹਾੜੀਏ ਉਮਡ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਜੋਧਾ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਘਿਰ ਗਿਆ। ਚਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪਲ-ਪਲ ਪਿੱਛੋਂ ਕ੍ਰੋਧ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੬॥

ਬਹੁਤਨਿ ਘੇਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ, ਕਟੇ ਅੰਗ ਭੀ ਮਾਰੈ।
ਜਬਿ ਲੋ ਗਿਰਯੋ ਨ ਅਵਨੀ ਉਪਰ ਤਬਿ ਲੋ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੈ॥ ੨੭॥

ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਤੱਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਤਦ ਤੱਕ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ॥੨੭॥

ਰੁਪਯੋ ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਕਹਿੰ ਲਗ ਕਾਟਹਿ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਮਿਲਿ ਮਾਰਯੋ।
ਚੰਦ ਮੁਖੀ ਹੂਰਨ ਲੈ ਤਤਛਿਨ ਬਰ ਬਿਮਾਨ ਮਹਿ ਡਾਰਯੋ॥ ੨੮॥

ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਕਟਾ ਵੱਢੀ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਚੰਦ ਵਰਗੀਆਂ ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਤੁਰਤ ਵਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਮਾਨ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ॥੨੮॥

ਦੋਰਿ ਸੁਭਟ ਇਕ ਗੁਰ ਤਟ ਪਹੁੰਚਯੋ ਸੁਧ ਸੁਨਾਇ ਤਿਨਿ ਸਾਰੀ।

'ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਘਿਰਯੋ ਅਰਿ ਗਨ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਕਰਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ॥ ੨੯॥

ਇਕ ਸੂਰਬੀਰ ਭੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾਈ, "ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ ਹੈ॥੨੯॥

ਜੀਵਤਿ ਰਹਯੋ ਤ ਜਾਇ ਨਿਕਾਸਹੁ ਮਰਯੋ ਲੋਥ ਤਿਹ ਲੀਜੈ।

ਨਹੀਂ ਚਲਯੋ ਬਸ ਸਿੰਘਨ ਕੇਰਾ ਸੈਨਾ ਬਡੀ ਲਖੀਜੈ॥ ੩੦॥

ਜੇ ਜੀਵਤ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕੱਢ ਲਵੋ, ਜੇ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਥ ਮੰਗਵਾ ਲਵੋ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਹੈ, ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਵੋ॥੩੦॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਰ ਸੋਂ ਕਹਿ ਭੇਜਾ 'ਕਹੁ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਾਂਈ।

ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਲਗਿ ਤਕਰੇ ਰਹੀਅਹਿ ਰਿਪੁ ਰਖਿ ਦੂਰ ਹਟਾਈ॥ ੩੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹੋ। ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤਕ ਤਕੜੇ ਰਹੋ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਹਟਾ ਕੇ ਰੱਖੋ॥੩੧॥

ਹਮ ਕਰਿ ਜੋਰ ਲੋਥ ਕਹੁ ਆਨਹਿੰ, ਸੰਸੈ ਕਰੋ ਨ ਕੋਈ।

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਭਟ ਸਗਰੇ ਹਤਹੁ ਤੁਰਕ ਰਿਪੁ ਜੋਈ॥ ੩੨॥

ਅਸੀਂ ਜੋਰ ਪਾ ਕੇ ਲੋਥ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਭੱਟ ਤੁਰਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਧ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਵੇ"॥੩੨॥

ਇਮ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਿ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧੇ ਲੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਗਾ।

ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਭੀ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਸਿਉਂ ਕਸੀ ਦੁਗੁਲਕ ਤੁਫੰਗਾ॥ ੩੩॥

ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਕੱਸ ਕੇ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ॥੩੩॥

ਲੋਥ ਪਰੀ ਗਨ ਤੁਰਕਨ ਦਲ ਮਹਿੰ ਢਿਗ ਹੁਇ ਬਾਨ ਚਲਾਏ।

ਤੁਪਕਨਿ ਸ਼ਲਖ ਛੁਟੀ ਇਕਬਾਰੀ ਹਤੇ ਗਿਰੇ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੩੪॥

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਦੀ ਲੋਥ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਦਲ ਵਿਚ ਪਈ ਸੀ, ਪਾਸ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰ ਚਲਾਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਲਖਾਂ ਇਕੇ ਵਾਰ ਚਲੀਆਂ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ॥੩੪॥

ਘਾਲਯੋ ਹੇਲ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਬਲ ਪਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਭੈ ਬਿਰਧਾਯੋ।

ਜਥਾ ਕੇਹਰੀ ਸਨਮੁਖ ਆਵਹਿ ਤਿਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਦਰਸਾਯੋ॥ ੩੫॥

ਉਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਦਲ ਵਿਚ ਭੈ ਵਧਾਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੇਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ॥੩੫॥

ਤੀਰਨਿ ਬੀਧੇ ਬਹੁ ਬਹੁ ਬੀਰਨ ਧੀਰਜ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਤੋਰਾ।

ਖਰੇ ਰਹਨਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ਤਤਛਿਨ ਹੀ ਮੁਖ ਮੋਰਾ॥ ੩੬॥

ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਭੰਨਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤੇ ਤੁਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲਏ ॥੩੬॥

‘ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰੇ।
ਜੀਵਤਿ ਜੇ ਪਿਖਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘਨੇਰੇ ਭਾਗਨਿ ਕੋ ਪਗ ਧਾਰੇ ॥ ੩੭ ॥

‘ਮਾਰ ਲਵੋ, ਮਾਰ ਲਵੋ’ ਸਿੰਘ ਪੁਕਾਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਲੋਥਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਭੱਜ ਉਠੇ ॥੩੭॥

ਓਰੜ ਪਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤਿਤ ਕੋ ਗੁਰ ਕਹਿ ਤਿਨਹਿ ਹਟਾਏ।
ਚਮਕੇ ਖੜਗ ਬ੍ਰਿੰਦ ਹੀ ਹਾਥਨਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਨਿਕਟ ਚਲਾਏ ॥ ੩੮ ॥

ਉਨੇ ਓਰ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਉਮੜ ਕੇ ਆ ਪਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਵੈਰੀ ਹਟਾਏ। ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਮਕੀਆਂ ਤੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ॥੩੮॥

ਤੁਰਕ ਪਹਾਰੀ ਭਏ ਪਲਾਇਨ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿ ਲਗਿ ਜਾਈ।
ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਮਰਯੋ ਜਹਿ ਮਾਰਤਿ ਤਤਫਿਨ ਲੋਥ ਉਠਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਤੁਰਕ ਪਹਾੜੀਏ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਭੱਜ ਕੇ ਗਏ ਸਨ, ਸਿੰਘ ਉਥੋਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ ਸੀ, ਤੁਰੰਤ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਥ ਚੁੱਕ ਲਈ ॥੩੯॥

ਪਿਖਿ ਵਜੀਦਖਾਂ ਭਾਜਯੋ ਲਸਕਰ ਗਾਰ ਨਿਕਾਰਤਿ ਫੇਰੇ।
‘ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਬਿਰ ਰਹਯੋ ਨ ਕੈਸੇ ਕਯੋ ਨ ਅਲਪ ਰਿਪ ਹੇਰੇ ॥ ੪੦ ॥

ਜਦ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲਸਕਰ ਭੱਜ ਉਠਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੇਰਾ ਲਸਕਰ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭੱਜ ਉੱਠਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਥੋੜੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ?’ ॥੪੦॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਲਈ ਲੋਥ ਚਾਲੇ। ਨਦੀ ਤੀਰ ਜਾਲੇ। ਮਚਯੋ ਜੁਧ ਭਾਰੀ। ਮਿਲੇ ਹੈ ਪਹਾਰੀ ॥੪੧॥

ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਦੀ ਲੋਥ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ, ਭਾਰੀ ਜੁੱਧ ਮੱਚਿਆ, ਪਹਾੜੀਏ ਆ ਮਿਲੇ ॥੪੧॥

ਵਜੀਦੰ ਪਠਾਨਾ। ਦਲੰ ਫੇਰਿ ਆਨਾ। ਸਬੈ ਆਇ ਰਾਜੇ। ਬਡੀ ਲਾਜ ਲਾਜੇ ॥੪੨॥

ਪਠਾਣ ਵਜੀਰ ਖਾਂ, ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਦਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਏ ਤੇ ਲਾਜ ਨਾਲ ਲਜਾਇਮਾਨ ਹੋਏ ॥੪੨॥

ਨਹੀਂ ਲੋਥ ਰਾਖੀ। ‘ਧਿਕੰ’। ਆਪ ਭਾਖੀ। ਚਪੈ ਚੋਪ ਹੀਨਾ। ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਲੀਨਾ ॥੪੩॥

ਲੋਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ, ‘ਧਿਰਕਾਰ ਹੈ’, ਆਪ ਕਿਹਾ। ਚਾਹਤ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖਿੱਝਿਆ। ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਦਾ ॥੪੩॥

ਖਰੇ ਸਿੰਘ ਹੇਰੈਂ। ਸੁ ਗੋਰੀਨਿ ਗੇਰੈਂ। ਮਨੋ ਮੇਘ ਵੁੱਠੇ। ਸੁ ਓਰਾਨ ਵੁੱਠੇ ॥੪੪॥

ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਬੱਦਲ ਵਰਸਦੇ ਸਨ ॥੪੪॥

ਕ੍ਰਿਖੀ ਸੇ ਪਹਾਰੀ। ਗਿਰੰਤੇ ਅਗਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਸਾਰ ਬਾਜਾ। ਤਬੈ ਕ੍ਰੈ ਨ ਭਾਜਾ ॥੪੫॥

ਖੇਤੀ ਵਾਂਗ ਪਹਾੜੀਏ ਅੱਗੇ ਡਿੱਗਦੇ ਸਨ। ਮਹਾਂ ਲੋਹਾ ਖੜਕਿਆ ਤਦ ਕੋਈ ਨਾ ਭੱਜਿਆ ॥੪੫॥

ਹਥਾਵੱਥ ਹੋਏ। ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਦੋਏ। ਫਿਰੈਂ ਛੂਛ ਘੋਰੇ। ਜ਼ਰੀ ਜ਼ੀਨ ਬੋਰੇ ॥੪੬॥

ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਹੋ ਕੇ ਲੜਦੇ ਸਨ। ਘੋੜੇ ਖਾਲੀ ਫਿਰਦੇ ਸਨ, ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੀਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੪੬॥

ਕਹੂੰ ਬਾਜ ਮਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਸ੍ਰਾਰ ਡਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਘਾਇ ਘਾਲੇ। ਭਜੰਤੇ ਬਿਹਾਲੇ ॥੪੭॥

ਕਿਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰੇ ਪਏ ਸਨ, ਕਿੱਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਪਏ ਸਨ, ਕਿਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਪਏ ਸਨ, ਕਈ ਬਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜਦੇ ਸਨ ॥੪੭॥

ਕਹੂੰ ਮਾਰਿ ਨੇਜੇ। ਜਮੰਧਾਮ ਭੇਜ। ਕਿਨੈ ਸਾਂਗ ਮਾਰੀ। ਭਈ ਫੋਰਿ ਪਾਰੀ ॥੪੮॥

ਕਿਤੇ ਨੇਜੇ ਮਾਰ ਕੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਬਰਛਾ ਮਾਰਿਆ, ਚਿੱਡ ਪਾੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਧਸ ਗਿਆ ॥੪੮॥

ਕਰਾਚੋਲ ਕੋਈ। ਹਤੇ ਕੀਨਿ ਦੋਈ। ਕਿਸੂ ਕੇ ਤਮਾਚੇ। ਹਤੇ ਧੂਲ ਰਾਚੇ ॥੪੯॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਸਤੋਲ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਸਨ ॥੪੯॥

ਗੁਰੂ ਕੇਰ ਤੀਰੰ। ਬਿਧੇ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬੀਰੰ। ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਏ। ਬਡੀ ਨੀਂਦ ਸੋਏ ॥੫੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆਂ, ਕਈ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਹੋਏ ਵੱਡੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਰਹੇ ਸਨ ॥੫੦॥

ਚਲੀ ਪੁੰਜ ਗੋਰੀ। ਮਰੇ ਦੋਨ ਓਰੀ। ਕਟਾਰੰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਕਿਨੂ ਪੇਟ ਫਾਰਾ ॥੫੧॥

ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲੀਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਬਹੁਤ ਮਰੇ। ਕਟਾਰਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੇਟ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ॥੫੧॥

ਬਜੈ ਰਾਗ ਮਾਰੂ। ਲਰੰਤੇ ਜੁਝਾਰੂ। ਮਹਾਂ ਫਾਗ ਖੇਲੈਂ। ਮਿਲੈਂ ਪੈ ਧਕੇਲੈਂ ॥੫੨॥

ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੱਜਿਆ, ਸੂਰਬੀਰ ਲੜਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਖੇਡਦੇ ਸਨ, ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਧੱਕਦੇ ਸਨ ॥੫੨॥

ਸਿਰਖੰਡੀ ਛੰਦ- ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੜਕਤਿ ਕਾਲੀ ਆਮਿਖ ਭੱਖਣਾ।

ਪੂੜ ਉਤੰਗ ਬਿਸਾਲੀ ਸੂਰਜ ਛਪਿ ਗਯੋ।

ਚਮ੍ਰੁ ਭਈ ਬਿਕਰਾਲੀ ਮੁਖ ਪਰ ਖੇਹ ਤੇ।

ਲੋਹੁ ਕਪਟ ਕਰਾਲੀ ਆਂਤ੍ਰੈ ਗਿਰਪਰੀ ॥ ੫੩ ॥

ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕਰਦੀ ਕਾਲੀ ਕੜਕਦੀ ਹੋਈ ਮਾਸ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਪੂੜ ਉਪਰ ਵੱਲ ਉਠੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਛੁਪ ਗਿਆ। ਮੁਖ ਉਤੇ ਖੇਹ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸੈਨਾ ਵਿਕਰਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਕਰਾਲ ਲਹੂ ਵਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਆਂਦਰਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿਗ ਪਈਆਂ ॥੫੩॥

ਕੂਕਾਂ ਜੰਬੁਕ ਕੂਕੀ, ਸ੍ਰਾਨ ਪੁਕਾਰਤੇ।

ਗਿੱਝਾਂ ਉਡ ਉਡਿ ਢੂਕੀ, ਕਾਕਨਿ, ਕੰਕ ਸੋ।

ਗੁਲਕਾਂ ਚਲਿ ਚਲਿ ਸੁੰਕੀ ਉਰ ਸਿਰ ਫੋੜਤੀ।

ਜੀਵਣ ਆਸ਼ਾ ਚੂਕੀ ਭੜਥੁ ਘੱਤਣਾ ॥ ੫੪ ॥

ਗਿੱਦੜ ਹਵਾਕਦੇ ਸਨ, ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕਦੇ ਸਨ, ਗਿਰਝਾਂ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਕੇ ਕਾਵਾਂ ਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਗੋਲੀਆਂ ਚਲ-ਚਲ ਕੇ ਸੂਕਦੀਆਂ ਸਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਪਾੜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਆਸ਼ਾ ਹੀ ਮੁਕ ਗਈ, ਐਸੀ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਹੋਈ ॥੫੪॥

ਜਿਰਹਿੰ ਸੰਜੋਵਾਂ ਟੂਟੀ ਗਰ ਤੇਗਿਰ ਪਰੀ।
ਲਰਤਜੋਂ ਚਮ੍ਹੁੰ ਨਿਖੂਟੀ ਹੂਟੀ ਓਜ ਤੇ।
ਛਾਤੀ ਅਖੀਆਂ ਫੂਟੀ ਲਗਿ ਲਗਿ ਗੋਰੀਆਂ।
ਬਹੁਤੀ ਬਾਛੜ ਸੂਟੀ ਕਸਿ ਕਸ ਤੁਪਕ ਕੋ॥ ੫੫॥

ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਵਚਾਂ ਟੁੱਟ-ਟੁੱਟ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਡਿੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਲੜਦੀ ਹੋਈ ਸੈਨਾ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਜ-ਵੱਜ ਕੇ ਛਾਤੀ, ਅੱਖਾਂ ਆਦਿ ਪਾਟ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕੱਸ-ਕੱਸ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਾਛੜ ਕੀਤੀ॥੫੫॥

ਕਹਿੰ ਲਗਿ ਕਬੋਂ ਲਰਾਈ ਭਾਰਥ ਜਨੁ ਭਯੋ।
ਮਿਟੇ ਨ ਭਟ, ਬਰਿਆਈ ਕਟਿ ਕਟਿ ਕਾਟਿਤੇ।
ਲੋਥਨਿ ਅਵਿਨੀ ਛਾਈ ਜੋ ਰਛ ਖੇਤ ਕੀ।
ਘਾਇਲ ਹੈ ਸਮੁਦਾਈ ਭਾਗੇ ਕੇਤਿਨੇ॥ ੫੬॥

ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ, ਮਾਨੋ ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੂਰਬੀਰ ਪਿਛਾਂਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੱਟਦੇ, ਜ਼ੋਰੇ-ਜ਼ੋਰੀ ਕੱਟ-ਕੱਟ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਣਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਛਾ ਗਈ ਮਾਨੋ ਲੋਥਾਂ ਰਣਖੇਤਰ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ॥੫੬॥

ਚੌਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ

ਵਿਜੈ ਲੈ ਕੇ ਬਿਸਾਲੀ ਪਹੁੰਚਣਾ

ਦੋਹਰਾ- ਅੰਧ ਪੁੰਧ ਬਹੁ ਧੂਮ ਤੇ ਚੜੀ ਧੂਲ ਅਸਮਾਨ।
ਧੂਮ ਪਰੀ ਬਹੁ ਬੀਰ ਕੀ, ਮਾਨੀ ਸਭਿ ਨੇ ਆਨਿ॥ ੧॥

ਬਹੁਤ ਧੂੰਆਂ ਤੇ ਅੰਧਾ ਪੁੰਧ ਧੂੜ ਅਸਮਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਧੁੰਮ ਪਈ, ਸਭ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਨ ਮੰਨ ਲਈ॥੧॥

ਨਵਨਾਮਕ ਫੰਦ-ਤੜਭੜ ਤੁਪਕਨ। ਤਜਿ ਤਜਿ ਅਰਿ ਹਨਿ।

ਖੜਗਨਿ ਹਤਿ ਹਤਿ। ਮਰਤਿ ਸੁ ਜਿਤ ਕਿਤ॥ ੨॥

ਤੜਭੜ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੱਡ-ਫੱਡ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੨॥

ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਤਟ ਪਰ। ਅਟਿਕ ਸੁਭਟ ਬਰ।

ਰੁਪਿ ਰੁਪਿ ਲਰਿ ਕਰਿ। ਮਿਟਤਿ ਨ ਪ੍ਰਣ ਧਰਿ॥ ੩॥

ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਬੀਰ ਅਟਕ ਗਏ, ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਲੜ-ਲੜ ਕੇ ਹੱਟਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਗੁਰ ਸੁਤ ਸਰ ਖਰ। ਕਰਖਤਿ ਧਨੁ ਧਰਿ।
ਬਲ ਬਡ ਭਰਿ ਭਰਿ। ਤਜਤਿ ਤੁਰਤ ਧਰਿ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੜਾ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵੱਡਾ ਬਲ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਤੁਰਤ ਤੀਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੪॥

ਸਰਪਨ ਸਮਸਰ। ਫੁੱਕਰਤਿ ਅਰਿ ਪਰ।
ਬਿਧਿ ਬਿਧਿ ਗਿਰ ਧਰ। ਰਕਤ ਸੁ ਭਰਿ ਭਰਿ ॥ ੫ ॥

ਸੱਪਾਂ ਵਾਂਗ ਫੁੱਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਾ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਲਹੂ ਦੇ ਭਰੇ ਹੋਏ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹ-ਵਿੰਨ੍ਹ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡੇਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੫॥

ਭਟਪਰਿ ਮਹਿਮਹਿ। ਪੁਨ ਸਰ ਗਹਿ ਗਹਿ।
ਰਿਪੁ ਤਕ ਲਹਿ ਲਹਿ। 'ਬਿਤ ਰਹੁ' ਕਹਿ ਕਹਿ ॥ ੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਰਮੇ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਫੜ-ਫੜ, ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ-ਤੱਕ ਕੇ 'ਖੜੇ ਰਹੋ' ਕਹਿ-ਕਹਿ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ॥੬॥

ਰਿਸ ਉਰ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਧਰ ਧਰਿ ਧਰ ਧਰਿ।
ਅਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ ਹਰਿ। ਸੁੰਕਤਿ ਸਰ ਖਰ ॥ ੭ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਕਰ-ਕਰ, ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਧੜ ਹੀ ਧੜ ਧਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੜਨ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅੜ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੂਕਦੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ॥੭॥

ਚੰਚਲਾ ਛੰਦ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦ ਮੈਂ ਬਿਲੰਦ ਹੋਇ।
ਸਿੰਘ ਪੁੰਜ ਸੰਗ ਬਾਕ ਬੋਲਤੇ ਪ੍ਰਕੋਪ ਜੋਇ।
'ਮਾਰੀਏ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਜੁ ਅੱਗੂ ਆਨਿ ਕੀਨਿ ਢੋਇ।
ਪੰਥ ਕੋ ਛੁਟਾਇ ਲੇਹੁ ਮੋਰ ਲੇਹੁ ਮਾਰ ਸੋਇ ॥ ੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਭਰ ਗਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, "ਜਿਹੜੇ ਅੱਗੇ ਆ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੋ, ਆਪਣਾ ਰਸਤਾ ਛੁਡਵਾ ਲਵੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌੜ ਕੇ ਮਾਰ ਲਵੋ ॥੮॥

ਰਾਖਿਯੇ ਨਦੀ ਉਗਾਰਿ ਸੂਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਜੇ ਸਮੂਹ।
ਪਾਰਿ ਹੈ ਉਲੰਘਨੋ ਹਟਾਇ ਬੈਰਿਯਾਨਿ ਹੂਹ।
ਪਾਛ ਰਾਖਿ ਆਪਨੇ ਨਿਵਾਰਿਯੇ ਤੁਫੰਗ ਮਾਰਿ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਉਚਾਰਿ, ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੂਯ ਸਿੰਘ ਕੋਪ ਧਾਰਿ ॥ ੯ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਦੀ ਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹੀ ਰੱਖੋ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰੋ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖੋ।" ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੯॥

ਆਦਿ ਜੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਯੁਧਾਨ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ।
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਪਹੁੰਚਿਕੈ ਗਏ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਹੇਲਡਾਰ।
'ਜਾਨ ਨਾਹਿ ਦੀਜੀਏ ਹਨੀਜੀਏ' ਉਚਾਰਿ ਉਚ।
'ਬਾਨ ਮਾਰਿ ਤੀਛਨਾ ਜਿ ਭੀਛਨਾ ਲਗੰਤਿ ਮੂਚ' ॥ ੧੦ ॥

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਯੇਧੇ ਜਿਹੜੇ ਮਾਰੇ ਮਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਜਾਣ ਨਾ ਦੇਵੇ ਮਾਰ ਲਵੋ", "ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਭਿਆਨਕ ਤੀਰ ਹਨ, ਉਹ ਮਾਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਗਦਿਆਂ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪੈਣ" ॥੧੦॥

ਲਲਿਤਪਦ ਛੰਦ-ਪਿਖਿ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਮਨੇ ਆਗੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਧਾਰੀ।
ਆਲਮਸਿੰਘ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚਯੋ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥

ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਵੀ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੧੧॥

ਬਖਸ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੁਗ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧਾ।
ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਉਮਡਯੋ ਬਰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ॥ ੧੨ ॥

ਬਖਸ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੱਡਾ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਯੋਧਾ ਵੀ ਆਇਆ ॥੧੨॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਗਰਜਯੋ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਤਤਕਾਲਾ।
ਗਯੋ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਤਹਾਂ ਕੋ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਰਿਪੁ ਕਾਲਾ ॥ ੧੩ ॥

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਤੁਰਤ ਗਰਜ ਪਏ। ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਲ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ॥੧੩॥

ਅਨਿਕ ਸਿੰਘ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਤਹਿ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਹਯ ਪ੍ਰੇਰਾ।
ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਧਾਏ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਰਸ ਹੇਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਅਨਿਕ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਭੱਜ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ॥੧੪॥

ਕਹਿ ਲਗਿ ਗਿਨੋਂ ਸੁਭਟ ਬਰ ਗੁਰ ਕੇ ਗਏ ਹਟਾਵਨਿ ਆਗੇ।
ਚਮ੍ਰੁ ਮਲੇਛਨ ਰੋਕਤਿ ਉਤ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸੁ ਬਰਜਨ ਲਾਗੇ ॥ ੧੫ ॥

ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਾਂ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਗਏ। ਉਧਰ ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜਣ ਲੱਗੇ ॥੧੫॥

ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਭਟ ਭੇੜ ਭਯੰਕਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੁੰਜ ਬਰਖਾਏ।
ਹਥਾਵੱਥ ਹੈ ਕੈ ਗੁਥ ਜੁੱਥੇ ਮਥਹਿ ਮਾਰਿ ਉਲਟਾਏ ॥ ੧੬ ॥

ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ। ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀਂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਥਮ-ਗੁਥਾ ਹੋ ਕੇ ਮਲ ਸਿੱਟਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਹਲੀ ਚਮੁ ਅਵਲੋਕਿ ਵਜੀਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪਠਿ ਔਰੰ।

ਤਿਤ ਕੋ ਜਾਇ ਤੁਰੰਗਮ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਰੋਕ ਲਿਏ ਤਿਸ ਠੋਰ॥ ੧੭॥

ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਹਿਲ ਖਲੋਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਵਜੀਰੇ ਨੇ ਹੋਰ ਜਥੇਦਾਰ ਭੇਜੇ। ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਹੀ ਰੋਕ ਲਏ॥੧੭॥

ਖਪਰੇ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਸਤਿਗੁਰ ਐਚਿ ਐਚਿ ਗਨ ਮਾਰੇ।

ਹਯ ਸਮੇਤ ਰਣ ਖੇਤ ਰਹਯੋ ਸੋ ਸੰਗੀ ਕਿਤਿਕ ਸੰਘਾਰੇ॥ ੧੮॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ, ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਹੀ ਉਹ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੰਗੀ ਵੀ ਮਾਰੇ ਗਏ॥੧੮॥

ਉਤ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਰੇ ਆਗਾ ਬਿਨ ਰਿਪੁ ਕੀਨੋ।

ਜੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਰੋਕਨ ਤਿਤ ਦਿਸਿ ਕੋ ਹੋਇ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਹੀਨੋ॥ ੧੯॥

ਓਧਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੋੜੇ ਤੇ ਅਗਲਾ ਪਾਸਾ ਵੈਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੋਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਲੂਝ ਰਹੇ ਬਹੁ ਜੂਝ ਪਰੇ ਗਨ, ਤਹਾਂ ਨ ਠਹਿਰਨ ਦੀਨੋ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਲਿਤਾਜਲ ਪਾਰਹਿ ਲਰਤਿ ਪਯਾਨੋ ਕੀਨੋ॥ ੨੦॥

ਲੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਰ ਗਏ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਠਹਿਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਤਿਲੁਜ ਲੜਦੇ-ਲੜਦੇ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥੨੦॥

ਰਿਸ ਕੋ ਧਰਿ ਧਰਿ ਬਲ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰੋਕਨਿ ਫਿਰ ਫਿਰ ਚਾਹੈ।

ਪਹੁੰਚੇ ਨਹੀਂ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਤੇ ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਿਰੇ ਤਹਾਂ ਹੈ॥ ੨੧॥

ਗੁੱਸਾ ਧਰ-ਧਰ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਰ-ਕਰ, ਫਿਰ-ਫਿਰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਾ ਸਕੇ, ਮਰ-ਮਰ ਉਥੇ ਹੀ ਡਿੱਗ ਪਏ॥੨੧॥

ਠਹਿਰ ਨ ਦੇਤਿ ਸਰਨਿ ਕੀ ਬਰਖਾ ਤੀਨ ਚਾਰ ਬਿਧ ਜਾਈਂ।

ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਕੋ ਛੂਛ ਨ ਚਾਲਹਿ ਹਯ ਭਟ ਮਰਿ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੨॥

ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਠਹਿਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੀ, ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬਾਣ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ, ਘੋੜਾ ਤੇ ਸੂਰਮਾ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੨੨॥

ਆਗੈ ਗੁਰ ਸੁਤ, ਮੱਧ ਗੁਰੂ ਬਿਤ, ਪਾਛੈ ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰੇ।

ਕਰੇ ਕਦਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਅਨਗਨ ਹੀ ਲੋਥ ਲੋਥ ਪਰ ਡਾਰੇ॥ ੨੩॥

ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਵਿਚਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਜੁਝਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਮਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਲੋਥ ਉੱਤੇ ਲੋਥ ਪਈ ਸੀ॥੨੩॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਬਲ ਤੇ ਦੂਰ ਰਖੇ ਰਿਪੁ ਸਲਿਤਾ ਤਰੀ ਸੁਖੈਨਾ।

ਪਾਰ ਗੁਰੂ ਜੁਤਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸਭਿ ਦਲ, ਉਰੇ ਮਲੇਛੀ ਸੈਨਾ॥ ੨੪॥

ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਸਮੇਤ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਲੇਛੀ ਸੈਨਾ ਰਹਿ ਗਈ॥੨੪॥

ਸਲਿਤਾ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਚਾਹਤਿ ਪਰੈ ਤੀਰ ਅਰੁ ਗੋਰੀ।
ਮਰੇ ਕਿਤਿਕ ਬਹਿ ਗਹੇ ਬੀਚ ਹੀ ਥਿਰਹਿੰ ਉਰਾਰਹਿੰ ਓਰੀ॥ ੨੫॥

ਨਦੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਚਲਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਮਰ ਕੇ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਵਹਿ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਵੈਰੀ ਸੈਨਾ ਦੂਸਰੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਹੀ ਬੈਠੀ ਰਹੀ॥੨੫॥

ਰਿਸ ਕੋ ਕਰਤਿ ਦੰਤ ਕੋ ਚਰਬਤਿ ਬਸ ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਬਸਾਵੈ।
ਗਰਜਹਿ ਤੋਪ ਟੋਲ ਕਹੁ ਮਾਰਹਿੰ ਖਰੇ ਹੋਨਿ ਨਹਿੰ ਪਾਵੈ॥ ੨੬॥

ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦੰਦ ਪੀਂਹਦੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ। ਗਰਜਦੇ ਸਨ ਕਿ ਤੋਪ ਲੱਭ ਕੇ ਮਾਰੋ ਜਿਹੜੇ ਖੜੇ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ॥੨੬॥

ਭੀਮਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਮਿਲੇ ਵਜੀਦ ਪਠਾਨਾ।
ਅਬਿ ਤੋ ਪਾਰ ਪਰੇ ਦਿਢ ਹੈ ਕਰਿ, ਹਤਹਿੰ ਤੁਪਕ ਅਰੁ ਬਾਨਾ॥ ੨੭॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। 'ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਮਾਰ ਲਈਏ॥੨੭॥

ਨਾਹਕ ਸੈਨ ਨਹੀਂ ਹਨਵਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਭਾਰੀ।
ਹਮ ਕੋ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਕਯਾ ਹੋਯੋ ਅਬਿ ਤੁਮ ਲੇਹੁ ਨਿਹਾਰੀ॥ ੨੮॥

ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨਾ ਮਰਵਾਵੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ॥੨੮॥

ਚਮ੍ਰੁ ਅਲਪ ਹੈ ਚਾਕਰ ਨਾਂਹਿਨ, ਲਾਖਹੁੰ ਸੰਗ ਲੜੰਤਾ।
ਗਹਿਬੇ ਮਹਿੰ ਤੜਿਤਾ ਨਹਿੰ ਆਵਹਿ, ਤਿਮ ਗੁਰ ਬੀਰ ਦਿਖਤਾ॥ ੨੯॥

ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੀ ਸੈਨਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ, ਫੜਨ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਸਮਾਨ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਲਨ ਘਾਇਲ ਮਿੱਤਕ ਘਾਲਯੋ ਦੂਰ ਸੁ ਡੇਰਾ।
ਹਮਰੇ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਬਿਰ ਅਬਿ ਨਦੀ ਤੀਰ ਪਰ ਹੇਰਾ॥ ੩੦॥

ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਹੁਣ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ'॥੩੦॥

ਬਿਸਮਯੋ ਤਬਿ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਬੋਲਯੋ ਅਚਰਜ ਕੀਨ ਗਯੋ ਹੈ।
ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਮ ਰੁਕਯੋ ਨ ਕਿਮਹੁੰ ਮਾਰਤਿ ਪਾਰ ਭਯੋ ਹੈ॥ ੩੧॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਅਸਚਰਜ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਲ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਂਗ ਕਿਤੇ ਵੀ ਰੁਕੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਗਏ ਹਨ॥੩੧॥

ਪੁੰਜ ਸੁਭਟ ਕੋ ਖੇਤ ਪਰਯੋ ਪਿਖਿ ਪੁਰੀ ਨ ਚਿਤ ਕੀ ਬਾਂਛੇ।
ਪਕਰਯੋ ਗਯੋ ਨ ਭਯੋ ਸੰਘਾਰਨਿ, ਬਿਜੈ ਲੇਤਿ ਗੁਰ ਗਾਛੇ॥ ੩੨॥

ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰੇ ਪਏ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਫੜੇ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ' ॥੩੨॥

ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਮੂਰਖ ਮਿਲਿਕੈ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਅਨਜਾਨੇ।

ਤਜਿ ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਦੂਰ ਪਿਛੇ ਹਟ ਡੇਰਾ ਪਾਇ ਸਥਾਨੇ ॥ ੩੩ ॥

ਮੂਰਖ ਮਿਲ ਕੇ ਝੂਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ। ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ॥੩੩॥

‘ਗੁਰ ਕੀ ਤੋਪ ਨ ਗੋਰਾ ਪਹੁੰਚਹਿ ਕੋਸਕ ਤਜਿ ਕਰਿ ਆਏ’।

ਕਰਿ ਤਕਰਾਈ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬਿਰ ਸੁਚੇਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੪ ॥

ਪਹਾੜੀਏ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਏਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦਾ, ਇਕ ਕੋਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੂਰ ਆ ਗਏ ਹਾਂ।” ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਕੜਾਈ ਕਰਕੇ, ਬੜੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ ॥੩੪॥

ਜਾਗ੍ਰਤ ਰਹੇ ਨ ਆਇ ਪਰੈ ਗੁਰ ਕਸਿ ਤੁਫੰਗ ਧਰਿ ਹਾਥੈਂ।

ਮਰਹਿ ਅਨਿਕ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸੰਭਾਰਨ? ਪਰੇ ਮਿਲੇ ਰਜ ਸਾਥੈਂ ॥ ੩੫ ॥

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਿਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾ ਆ ਪੈਣ, ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕਾਂ ਭਰ ਕੇ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਰ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੌਣ ਕਰੇ? ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟੇ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ॥੩੫॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਬਿਨੈ ਕਹਿ ਦੇ ਬਹੁ ਦਰਬ ਉਤੰਗਾ।

ਅਪਰ ਅਜਾਇਬ ਵਸਤੂ ਦੇ ਕਰਿ ਇਕ ਸਿੰਗਾਰ ਮਤੰਗਾ ॥ ੩੬ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ, ਅਜੀਬ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਵਧੀਆ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ॥੩੬॥

‘ਆਨਿ ਬਚਾਯਹੁ ਭਏ ਸਹਾਇਕ ਨਤੁ ਗੁਰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਰੈ।

ਅਬਿ ਬਸਿਬੋ ਹੁਇ ਸੈਲ ਬਿਖੈ ਹਮ ਗੁਰੂ ਭਯੋ ਜਬਿ ਪਾਰੈ ॥ ੩੭ ॥

“ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਕੇ ਆ ਕੇ ਬਚਾਇਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ। ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਸਣਾ ਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਪਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ” ॥੩੭॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਰੁਖਸਦ ਕੀਨਸਿ ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਅਬਿ ਜਾਵੈ।

ਹਮ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਨਿਤ ਗੁਲਾਮ ਹੈਂ ਭੀਰ ਪਰੇ ਤਬਿ ਆਵੈ ॥ ੩੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ, “ਹੁਣ ਸਿਰਹੰਦ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਜਾਵੋ, ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ, ਜਦ ਵੀ ਕੋਈ ਭੀੜ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਆਵੋ ॥੩੮॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਹਮ ਨਿਜ ਘਰ ਮਹਿ ਜੈ ਹੈ, ਮਿਟੀ ਲਰਾਈ।

ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਸੂਬੇ ਸਨ ਮਿਲਿ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਂਈ ॥ ੩੯ ॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।” ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੩੯॥

ਰੁਦਨ ਪੀਟਬੋ ਸ਼ੋਕ ਮਹਾਨਾ ਗਿਰ ਗਨ ਘਰ ਘਰ ਹੋਵਾ।

ਕਿਸ ਕੋ ਸੁਤ, ਪਿਤ, ਭ੍ਰਾਤਾ, ਪਤਿ ਹਤਿ ਅਪਨਿ ਸੰਬੰਧਨਿ ਜੋਵਾ ॥ ੪੦ ॥

ਰੋਣਾ-ਪਿੱਟਣਾ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸੋਗ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪਤੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧੀ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ॥੪੦॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਹਿ ਪ੍ਰਜਾ 'ਸੁਭਟ ਮਰਿਵਾਏ।

ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਮਾਤਿ ਸੰਗ ਭਿਰਿਕੈ ਕਯਾ ਲੀਨਸਿ ਦੁਖ ਪਾਏ' ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਰੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੇ ਸਨ, "ਪਰਜਾ ਅਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਵਾਏ ਹਨ। ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਭਿੜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ਹੈ" ॥੪੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਤਟ ਪਰਲੇ ਸੁਖ ਸੋਂ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮਾ।

ਘਾਇਲ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕੀਨੇ ਅਰੇ ਕੀਨਿ ਰਣ ਕਾਮਾ ॥ ੪੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰਲੇ ਕੰਢੇ ਸੁਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਚਮਕੀਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੪੨॥

ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਦਾਹ ਕਰਾਏ ਪਹੁੰਚਾਏ ਸੁਰਲੋਕਾ।

ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਘਾਯਲ ਪਰ ਲਾਏ ਪੀਰ ਮਿਟੀ, ਨਹਿ ਸੋਕਾ ॥ ੪੩ ॥

ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਾਹ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੇ। ਚਮਕੀਆਂ ਉੱਤੇ 'ਸਾਲ ਪੱਤਰ' ਲਾਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਦੁਖ ਮਿੱਟ ਗਏ ॥੪੩॥

ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਅਰਾਮ ਭਟ ਸਗਰੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿ ਕੀਨਾ।

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਮ ਛੀਨਾ ॥ ੪੪ ॥

ਡੇਰਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕੀਤਾ। ਸੌਂ ਕੇ ਫਿਰ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਦ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ॥੪੪॥

ਰਾਵ ਬਿਸਾਲੀ ਕੋ ਤਬਿ ਆਯਹੁ ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਬੰਦੇ।

ਕਰਹਿ ਬਾਰਤਾ ਸੰਘਰ ਕੇਰੀ ਹੋਵਤਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦੇ ॥ ੪੫ ॥

ਤਾਂ ਬਿਸਾਲੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ ॥੪੫॥

'ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ! ਕਰਤਾ ਸਮਸਰ ਆਨ ਨ ਕੋਈ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਹੰਕਾਰ ਨਿਕੰਦਾ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਪਤ ਖੋਈ ॥ ੪੬ ॥

"ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਕਰਤਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇੱਜ਼ਤ ਗਵਾਈ ਹੈ ॥੪੬॥

ਪਾਰ ਸਥਾਨ ਖੇਤ ਰਣ ਮਾਂਹੀ ਸੰਕੀਰਨ ਨਰ ਘੋਰਾ।

ਜਿਤ ਕਿਤ ਮਰੇ ਮਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈ, ਕੂਕੈ ਜੰਬੁਕ ਘੋਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਤੇ ਘੋੜੇ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ ਮਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮੁਰਦੇ ਹੀ ਮੁਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਿੱਦੜ ਭਿਆਨਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਕੂਕ ਰਹੇ ਹਨ॥੪੭॥

ਗਿੱਧ ਫਿਰੈ ਤਹਿੰ ਭਈ ਹਜ਼ਾਰਹੁ, ਸ੍ਰਾਨ ਪੁਕਾਰਤਿ ਬਿੰਦਾ।
ਕਈ ਦਿਵਸ ਲੋ ਖਾਇ ਅਘਾਵਹਿੰ ਬੁਰਯੋ ਨ ਪਰਯੋ ਬਿਲੰਦਾ॥ ੪੮॥

ਉਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗਿਰਝਾਂ ਫਿਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਣਗੇ, ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਬਹੁਤ ਪਿਆ ਹੈ, ਬੁੜੇਗਾ ਨਹੀਂ॥੪੮॥

ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨ ਆਪਨੋ ਚੇਰਾ, ਨਗਰ ਚਲਹੁ ਦਿਗੁ ਹੇਰੋ।
ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਪਾਇ ਨਿਕੇਤਹਿੰ ਪਾਵਨ ਕੀਜਹਿ ਮੇਰੋ॥ ੪੯॥

ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਜਾਣੋ, ਨਗਰ ਚਲ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੋ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਪਾਵੋ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ॥੪੯॥

ਵਸਤੁ ਦਾਸ ਕੀ ਘਰ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨੋ।
ਚਹੁ ਸੁ ਬਰਤਹੁ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿਕੈ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੁਖ ਠਾਨੋ॥ ੫੦॥

ਦਾਸ ਦਾ ਘਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਜਾਣੋ, ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਵਸਤੂ ਚਾਹੇ ਵਰਤੇ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਸੁਖ ਪਾਵੋ॥੫੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪੇਖਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ।
ਜੀਨ ਪਵਾਇ ਕਰਾਯੋ ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਰਘ ਨਾਦ ਉਠਾਲਾ॥ ੫੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਗਏ। ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀ ਪਵਾਈ ਤੇ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਕੇ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਨਾਦ ਉਠਵਾਇਆ॥੫੧॥

ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਵ ਸੰਗ ਲੇ ਬਾਤਹਿੰ ਕਰਤਿ ਪਯਾਨੇ।
ਦੇਖਿ ਸਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹਿੰ ਹੋਵਤਿ, ਰਹੇ ਬਿਰਾਜ ਮਹਾਨੇ॥ ੫੨॥

ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੂਚ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਖ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੫੨॥

ਆਨਿ ਉਤਾਰੇ ਅਨਿਕ ਭਾਉ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਮਹਿੰ ਮਨ ਲਾਯੋ।
ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕ ਹਰਖਾਯੋ॥ ੫੩॥

ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਇਆ। ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਦੇ ਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ॥੫੩॥

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਬ ਖਾਲਸਾ ਰਾਵ ਭਾਵ ਕੋ ਹੇਰੇ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਕਟ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਠਾਨਤਿ 'ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਗ ਬਡੇਰੇ'॥ ੫੪॥

ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਬ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਪਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ, "ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ"॥੫੪॥

ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਖ ਭਾ ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਪੁਚਾਈ।
ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦੇ ਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਾਈ॥ ੫੫॥

ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ। ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਵਾਈ॥੫੫॥

ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛਤਾਲੀਵਾਂ

ਬਿਸਾਲੀ ਡੇਰਾ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ

ਦੋਹਰਾ- ਬਸੇ ਬਿਸਾਲੀ ਨਗਰ ਮਹਿੰ ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ।
ਆਇ ਰਾਵ ਬੰਦਨ ਕਰੈ ਸੇਵੈ ਜਿਤਿਕ ਸਮਾਜ॥ ੧॥

ਗੁਰੂ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਜੀ ਬਿਸਾਲੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਰਾਜਾ ਆ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਬਾਕ ਗੁਰੁ ਸੁਨੇ। ਭਾਗ ਆਪਨੇ ਦੀਰਘ ਗੁਨੇ।
ਸਗਲ ਖਾਲਸੇ ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿਤ ਹੁਇੰ ਆਨਿ॥੨॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆ ਬੈਠਦੇ ਸਨ॥੨॥

ਬੋਲਯੋ ਰਾਵ 'ਸੈਲਪਤਿ ਅੰਧੇ। ਰਾਵਰਿ ਸਾਥ ਬੈਰ ਬਡ ਬੰਧੇ।
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਖੋਇ ਜਿਨ ਲੀਨੋ। ਮਹਾਂ ਕੁਕਾਜ ਆਪਨੋ ਕੀਨੋ॥ ੩॥

ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਗਵਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਮਾੜਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੩॥

ਅਪਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰਾ। ਬਾਰਿ ਅਨੇਕ ਲਰਤਿ ਰਣ ਹਾਰਾ।
ਸੁਨਹਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਨ ਜੋ ਕਰਤੂਤ। ਕਹੈ ਗਿਰੇਸੁਨਿ ਬਿਖੈ ਕੁਪੂਤ॥ ੪॥

ਜਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਨਿੰਦਿਆ ਫੈਲੀ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਰਣ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਹਾਰੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਪੁੱਤਰ ਹੀ ਕਹੇਗਾ॥੪॥

ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਤੁਰਕਾਨਿ ਅਗਾਰੀ। ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਹੋਤਿ ਦੇਤਿ ਧਨ ਭਾਰੀ।
ਹਾਰਯੋ ਧਰਮ ਹਿੰਦੂਅਨਿ ਕੇਰਾ। ਬਨਹਿ ਦੀਨ ਬੋਲਤਿ 'ਮੈਂ ਚੇਰਾ'॥ ੫॥

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰੀ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੀਨ ਬਣ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, "ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ"॥੫॥

ਆਨਕਾਨਿ ਜੇ ਰਾਖਤਿ ਰਾਜਾ। ਕੋ ਇਮ ਕਰਹਿ ਜੁ ਕੀਨਿ ਕਕਾਜਾ।
ਧਿਕ ਧਿਕ ਬਾਰ ਬਾਰਿ ਇਸ ਕਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧੀ ਲਹੈ॥ ੬॥

ਜੇ ਰਾਜੇ ਆਨ ਅਣਖ ਰੱਖਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੈੜੇ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲੋਕ ਧਿਰਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੬॥

ਰਾਜ ਤੇਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨਿ ਬਲ ਤਜਾਗਾ। ਮਹਾਂ ਰੰਕਤਾ ਕੇ ਮਗ ਲਾਗਾ।
ਤਸਕਰ ਸਮਸਰ ਕਰਿਕੈ ਪੰਮਾਂ। ਚੂਨ ਧੇਨੁ ਲੇ ਗਯੋ ਕੁਕੰਮਾ॥ ੭॥

ਰਾਜ, ਤੇਜ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਬਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਂ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਮੇ ਨੇ ਠੱਗਾਂ ਵਰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਆਟੇ ਦੀ ਗਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਕੁਕਰਮ ਕੀਤਾ॥੭॥

ਕਰੀ ਕੁਕਿੱਤ ਆਨ ਕੋ ਦੀਨ। ਬੰਚਕ ਬਨਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਅਸ ਕੀਨ।
ਮਹਾਂ ਪਰਾਜਯ ਕੋ ਇਹ ਲੱਛਣ। ਹਸਹਿ ਧਿਕਾਰਹਿ ਸਕਲ ਬਿਚੱਛਣ॥ ੮॥

ਵੱਡਾ ਭੈੜਾ ਕਾਰਜ ਕਰਕੇ ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿੱਤੀ, ਠੱਗ ਬਣ ਕੇ ਐਸਾ ਫ਼ਰੋਬ ਰਚਿਆ। ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਦੇ ਇਹ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਵਿਲੱਖਣ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਤੁਮ ਕੋ ਧੰਨਜ ਸੁਜਸੁ ਬਿਸਤਾਰਾ। ਮਾਨ ਆਨ ਬਡ ਧਰਮ ਦਿਖਾਰਾ।
ਰਾਵਰਿ ਬਿਨਾ ਕੋਨ ਅਬਿ ਕਰੈ। ਰਿਪੁ ਕੇ ਕਹੇ ਆਨ ਕੋ ਧਰੈ॥ ੯॥

ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਧੰਨ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜੱਸ ਵੈਲਾਇਆ ਹੈ, ਗਊ ਦੀ ਕਸਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੁਣ ਕੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਵੈਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਕੋਣ ਕਸਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ॥੯॥

ਅਪਨੋ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ਬਸੰਤਾ। ਨਿਕਸੇ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤਜਾਗਿ ਤੁਰੰਤਾ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ਕਰਯੋ ਕੁਕਰਮ ਸਭਿਨਿ ਹੂੰ ਲਹਯੋ॥੧੦॥

ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਸ ਰਹੇ ਸੀ, ਪਰ ਕਸਮ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਕਲ ਆਏ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਦ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੁਕਰਮ ਨੂੰ ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥੧੦॥

ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਕੂਰੇ ਕਰਿ ਮਾਰਤਿ। ਤਾਵਤ ਅਧਿਕ ਛਿਮਾ ਕਰਿ ਡਾਰਤਿ।
ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਖ ਸੋ ਨਹਿ ਬਸੈ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰ ਪਰ ਲਸੈ॥ ੧੧॥

ਵੱਡੇ ਪੁਰਖ ਬੁਠੇ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਛਿਮਾ ਕਰ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗਾ, ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਚਮਕੇਗਾ॥੧੧॥

ਜੇਕਰਿ ਸ਼ਰਣ ਪਰਤਿ ਸੋ ਆਇ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਪਰਤਾਪ ਅਧਿਕਾਇ।
ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖੀ ਨਿਤ ਰਹਤਿ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਸੁ ਕੋ ਲਹਤਿ॥ ੧੨॥

ਜੇ ਉਹ ਆ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ"॥੧੨॥

ਬੋਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਵਤਿ। ਇਹ ਨਿਰਭਾਗ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵਤਿ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹਮ ਉਪਜਾਯੋ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਨਿਤ ਵਧਹਿ ਸਵਾਯੋ॥ ੧੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਜਿਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇਜ਼ ਸਦਾ ਹੀ ਸਵਾਇਆ ਹੋ ਕੇ ਵਧਦਾ ਹੈ॥੧੩॥

ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਕੋ ਦੁਖਦਾਈ। ਤ੍ਰਸਤਿ ਹੋਇ ਪਰਿ ਹੈਂ ਸ਼ਰਨਾਈ।

ਫੀਨਹਿ ਦੇਸ਼ ਕਿ ਲੈਹੈ ਦੰਡ। ਜੇਕਰਿ ਲਰਹਿ ਹੋਇ ਖੰਡ ਖੰਡ॥ ੧੪॥

ਇਹ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਡਰ ਕੇ ਸ਼ਰਨੀਂ ਪੈਣਗੇ, ਦੇਸ਼ ਖੋਹ ਲਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਦੰਡ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਜੇ ਲੜਨਗੇ ਤਾਂ ਟੋਟੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ॥੧੪॥

ਕੇਤਿਕ ਬਰਖਨ ਮਹਿ ਇਕ ਸਿੱਖਯ। ਪਰਹਿ ਸਭਿਨਿ ਪਰ, ਕਥਾ ਭਵਿੱਖਯ।

ਤੁਰਕਨ ਸਹਿਤ ਸੈਲਪਤਿ ਸਾਰੇ। ਕੋ ਕੋ ਬਚਹਿ, ਜਾਹਿ ਤਬਿ ਮਾਰੇ॥ ੧੫॥

ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ। ਤੁਰਕਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੀ ਬਚੇਗਾ॥੧੫॥

ਦੇਸ਼ ਉਜਾਰਹਿ ਧੂਮ ਉਠਾਵਹਿ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ ਤ੍ਰਸਾਵਹਿ।

ਅਥਿ ਤੋ ਹਮ ਨੇ ਖੇਲ ਪਸਾਰੀ। ਸੀਖਹਿ ਪੰਥ ਕਰਣ ਰਣ ਭਾਰੀ॥ ੧੬॥

ਦੇਸ਼ ਉਜਾੜੇਗਾ, ਧੂਮ ਮਚਾਵੇਗਾ, ਲੂਟ ਪੁਟ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਖੇਲ ਪਸਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਸਿੱਖ ਜਾਵੇ॥੧੬॥

ਸ਼ਰਣ ਪਰਹਿ ਨਿਤ ਹੋਹਿ ਉਬਾਰਣ। ਨਾਂਹਿ ਤੇ ਸਹਿਤ ਬੰਸ ਹੋਇ ਮਾਰਣ।

ਏਕ ਸਹੰਸੂ ਕੋਸ ਜਿਨ ਰਾਜ। ਚੱਕ੍ਰਵਰਤਿ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਤਾਜ॥ ੧੭॥

ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਸਦਾ ਬਚਣਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਵੰਸ਼ ਸਹਿਤ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਹ ਤਕ ਜਿਸ ਨੌਰੰਗੇ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਤੇ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤਾਜ ਪਹਿਣਿਆ ਹੈ॥੧੭॥

ਹਮ ਤਿਸ ਕੀ ਜਰ ਕਰਹਿ ਉਖਾਰਣ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਨਸੈ ਬਡ ਦਾਰੁਨ।

ਸੈਲਪਤੀ ਗਿਨਤੀ ਕਿਸ ਬਿਖੈ। ਅਥਿ ਤੋ ਪੰਥ ਲਰਨ ਹੀ ਸਿਖੈ॥ ੧੮॥

ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੌਰੰਗੇ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਉਖੇੜ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਰਾਜ ਤੇਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਕਿਹੜੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਪੰਥ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਰਾਵ ਹਰਖ ਚਿਤ ਭਯੋ। ਬੈਠਿ ਕਿਤਿਕ ਚਿਰ ਘਰ ਉਠਿ ਗਯੋ।

ਰਿਦੈ ਸਰਾਹਤਿ ਗੁਰ ਬਡ ਤੇਜ। ਕੋ ਇਨਕੇ ਸਮ ਮਹਾਂ ਮਜੇਜ॥ ੧੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੇਜ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗੇ ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੧੯॥

ਚਾਵਰ ਚੂਨ ਪਹਿਤ ਘ੍ਰਿਤ ਆਛੇ। ਪਹੁੰਚਾਵਤਿ ਜੇਤਿਕ ਹੁਇ ਬਾਛੇ।

ਤ੍ਰਿਣ ਕਾਸ਼ਟ ਕੀ ਸਗਰੀ ਸੇਵਾ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੇਤੁ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੨੦॥

ਚਾਵਲ, ਆਟਾ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਘ੍ਰਿਤ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਭੇਜਦਾ ਸੀ ਤੇ ਘਾਹ ਅਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੨੦॥

ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਬਾਸੁਰ ਜਬਹਿ ਬਿਤਾਏ। ਪੁਨ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਾਏ।

ਕਰਿ ਅਖੇਰ ਕੋ ਵਹਿਰ ਬਹਾਨਾ। ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ ॥ ੨੧ ॥

ਜਦ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਥੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੨੧॥

ਉਤਰ ਉਰਾਰ ਨਦੀ ਤੇ ਆਏ। ਬਿਚਰਤਿ ਬਨ ਕੇਤਿਕ ਮ੍ਰਿਗ ਘਾਏ।

ਤੁਰਕ ਪਰਾਜੈ ਪਾਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਪੁਰਿ ਚਾਲਾ ॥ ੨੨ ॥

ਸਤਿਲੁਜ ਨਦੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹਿਰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਤੁਰਕ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ, ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਸਿਰਹੰਦ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਿਆ ਸੀ ॥੨੨॥

ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕਰਿ ਮਰਿਵਾਵਨ। ਨਹਿੰ ਗੁਰ ਗਹਯੋ ਗਯੋ ਕੋ ਘਾਵਨ।

ਚਮੁੰ ਮਾਰਿ ਨਦ ਪਾਰਿ ਉਤਰਿਗਾ। ਏਕ ਸੰਬੰਧੀ ਤੁਰਕ ਸੁ ਮਰਿਗਾ ॥ ੨੩ ॥

ਸੋਚਦਾ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰ ਮੈਂ ਮਰਵਾਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਕ ਸੰਬੰਧੀ ਤੁਰਕ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ ॥੨੩॥

ਇਮ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਗਯੋ ਸਿਰੰਦ। ਪਾਇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਸ਼ੋਕ ਬਿਲੰਦ।

ਭੀਮਚੰਦ ਕੇ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ। ਉਤਰੇ ਕਿਤ ਕਿਤ ਹਿਤ ਤਕਰਾਈ ॥ ੨੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਿਰਹੰਦ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਤੇ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ, ਤਕੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਉਤਰ ਗਏ ॥੨੪॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰਾ। ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਤੁਰਤ ਕਰਤਿ ਭੇ ਤਯਾਰਾ।

ਗਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਿਤ ਸੋ ਜੋਏ। ਦੋਨਹੁੰ ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ ॥ ੨੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ ਤੇ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਜਦ ਉਥੇ ਖਾਲਸਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਏ ॥੨੫॥

ਚਲੀ ਤੁਫੰਗੈ ਗੁਲਕਾ ਸੰਗ। ਕਰੇ ਪਹਾਰੀ ਅੰਗਨ ਭੰਗ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਨਹਿੰ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਗਏ। ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘ ਪਹੁਚੇ ਰਨ ਭਏ ॥ ੨੬ ॥

ਗੋਲੀਆਂ ਸਹਿਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲੀਆਂ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨਾ ਗਏ, ਕਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਹੀ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ॥੨੬॥

ਹਯ ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਤਾਕਤਿ ਮਾਰੈ। ਦੜ ਗਿਰ ਪਰਹਿੰ ਨ ਬਹੁਰ ਸੰਭਾਰੈ।

ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਲੋ ਅਰੇ ਪਹਾਰੀ। ਉਮਡੇ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਬਲਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥

ਘੋੜੇ ਭਜਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਹਾੜੀਏ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਭਾਰੀ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਉਮਡ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ॥੨੭॥

ਹੇਲਾ ਘਾਲਿ ਪਰੇ ਇਕ ਬਾਰੇ। ਉਚ ਪੁਕਾਰਤਿ 'ਮਾਰਹੁ ਮਾਰੇ'।

ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਤਿਨ ਕੇ ਜਾਇ। ਦੀਰਘ ਤੋਮਰ ਹਤੇ ਰਿਸਾਇ ॥ ੨੮ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ, "ਮਾਰ ਲਵੋ, ਮਾਰ ਲਵੋ" ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨੇਜੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਖੜਗ ਨਿਕਾਸਿ ਬਿਨਾਸਨਿ ਕਰੇ। ਭਜੇ ਗਿਰਨਿ ਨਰ ਡਰ ਉਰ ਧਰੇ।
ਤਿਨ ਮਹੁੰ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਏ। ਅਪਰ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਿਯ ਕਰਤਿ ਪਲਾਏ॥੨੯॥

ਤਲਵਾਰਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਵਿਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਮਨੁੱਖ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਸਮਝ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ॥੨੯॥

ਲੂਟ ਕੂਟ ਲੀਨਸਿ ਤਿਨ ਡੇਰਾ। ਹਯ ਆਯੁਧ ਆਦਿਕ ਜੋ ਹੇਰਾ।
ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਾਰ ਕਰਿ ਫਿਰੇ। ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕਰੇ॥੩੦॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਘੋੜਾ ਜਾਂ ਹਥਿਆਰ ਆਦਿ ਵੇਖਿਆ। ਕਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ॥੩੦॥

ਮਿਲਯੋ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁ ਗਰਜਾਵੈ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਫਤੇ' ਬੁਲਾਵੈ।
ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹਟਿ ਆਏ। ਸਲਿਤਾ ਉਤਰਿ ਸਿਵਰ ਦਰਸਾਏ॥੩੧॥

ਖਾਲਸਾ ਫਿਰ ਡਤਹਿ ਗਜਾ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਡਤਹਿ' ਬੁਲਾਈ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਦਰਿਆ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਨਜ਼ਰੀ ਆਏ॥੩੧॥

ਤਜੇ ਤੁਰੰਗਮ ਕਿਯ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਡਰੇ ਸਕਲ ਹੀ ਗਿਰ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮੂ।
ਲੇ ਲੇ ਭਾਜਰ ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ। ਬਸੇ ਅਨਤ ਬਲ ਬਾਮ ਕਿ ਦਾਏ॥੩੨॥

ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਸਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ। ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਜੜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਹੋਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਵਸੇ॥੩੨॥

ਬਿਗਰਯੋ ਦਰਬ ਮਾਮਲਾ ਜਬੈ। ਭੀਮਚੰਦ ਕੋ ਚਿਤ ਦੁਖਿ ਤਬੈ।
ਬਸ ਨ ਬਸਾਇ ਬਿਸੁਰਤਿ ਭਾਰੀ। ਗੁਰ ਬਿਰੋਧ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਿਗਾਰੀ॥੩੩॥

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਰੁਪਏ ਜਦ ਵਿਗੜ ਗਏ ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ, ਬਹੁਤ ਝੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਵਿਗੜ ਲਈ ਸੀ॥੩੩॥

ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਤ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸਾ। ਚਢੇ ਅਖੇਰ ਨਿਹਾਰਿ ਤਮਾਸਾ।
ਸੰਗਤਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਤਹਿ ਜਾਵੈ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਆਵੈ॥੩੪॥

ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਤ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡ ਕੇ ਤਮਾਸਾ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਰਸਨ ਵਾਸਤੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ॥੩੪॥

ਦਰਬ ਵਸਤੁ ਗਨ ਹਯ ਹੱਥਯਾਰ। ਲਗਹਿ ਅਕੋਰਨਿ ਕੇ ਅੰਬਾਰ।
ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹੋਵੈ। ਬਿੰਦ ਇਕੱਤ੍ਰ ਦਰਸ ਕੋ ਜੋਵੈ॥੩੫॥

ਧਨ, ਬਹੁਤ ਵਸਤਾਂ, ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਪਹਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਦਾ ਬਹੁਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਚਢਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਹਯ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਵਹਿ। ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਸਲਿਤਾ ਲੰਘ ਆਵਹਿ।
ਬਾਜਤਿ ਬਡ ਰਣਜੀਤ ਦਮਾਮਾ। ਸੁਨਿ ਖਲਭਲ ਹੋਇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਨਿ ਧਾਮਾ ॥੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਵੱਡਾ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖਲਬਲੀ ਮੱਚ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੩੬॥

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਜਾਹਿ ਅਖੇਰ। ਸੁਨਿ ਕੋ ਆਇ ਸਕੈ ਨ ਅਗੇਰ।
ਇਤ ਉਤ ਤੁਰਤ ਕਹੂੰ ਰਿਪੁ ਦੁਰੈ। ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਡੇਰੇ ਕਹੁ ਮੁਰੈ ॥੩੭॥

ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਏਧਰ ਓਧਰ ਤੁਰਤ ਵੈਰੀ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਤਬਿ ਨਿਚਿੰਤ ਹੁਇ ਥਿਰ ਨਿਜ ਥਾਨ। ਦੇਸ ਸੈਲ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨ।
ਔਚਕ ਸਿੰਘ ਆਇ ਨਹਿ ਪਰੈ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਹਤਿ ਕਰਿ ਫਿਰ ਫਿਰੈ ॥੩੮॥

ਤਦ ਨਿਸਚਿੰਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਡਰ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸਿੰਘ ਨਾ ਆ ਪੈਣ, ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ ॥੩੮॥

ਯਾਂਤੇ ਨਿਸਦਿਨ ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ। ਕਸ਼ਟ ਪ੍ਰਜਾ ਰਾਜਾ ਬਹੁ ਮਾਨਿ।
ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਮੂਰਖ ਮਤਿਮੰਦ। ਚਹਤਿ ਰਿਦੈ ਹੁਇ ਸੰਧਿ ਅਨੰਦ ॥੩੯॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਾਵਧਾਨ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦਮਈ ਸੁਲਹ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੩੯॥

'ਗੁਰ ਕੋ ਬਿਗਰਯੋ ਕਾਜ ਨ ਰਾਈ। ਬਨਹਿ ਸਿੰਘ ਦੇਸਨਿ ਸਮੁਦਾਈ।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਭੇਟ ਸੰਗਤਾਂ ਲਜਾਵੈ। ਅਦਿ ਵਿਲਾਇਤ ਕੇ ਨਰ ਆਵੈ ॥੪੦॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸੋਚਦੇ ਸਨ, 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰਾਈ ਭਰ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ, ਦੇਸਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਲਾਇਤ ਆਦਿ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ॥੪੦॥

ਹਮਰੀ ਚਮੁੰ ਖਪੀ ਲਰਿ ਸਾਰੀ। ਖਰਚ ਹੰਗਾਮੇ ਪਰ ਧਨ ਭਾਰੀ।
ਆਦਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਅਛੇਰੇ। ਸਚਿਵ ਸੰਬੰਧੀ ਮਰੇ ਘਨੇਰੇ ॥੪੧॥

ਸਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਲੜ ਕੇ ਖੱਪ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਧਨ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਰਾਜੇ, ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ॥੪੧॥

ਅਪਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਝੂਰਹਿ ਗਿਰਪਾਲਾ।
ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਉੱਤਯੋਗਨ ਕਰੈ। ਰਣ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਡਰਿ ਧਰੈ ॥੪੨॥

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਈ ਹੈ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਝੂਰਦੇ ਸਨ। ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਉੱਦਮ ਕਰੀਏ, ਪਰ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਯਾਦ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਵੱਡਾ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਫਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ

ਭੰਬੋਰ ਦੇ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਮੇਲ

ਦੋਹਰਾ- ਵਾਰਪਾਰ ਦਰੀਆਉ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ ਅਖੇਰ।
ਚਢੈ ਜਬੈ ਛਿਤ ਬਿਚਰਤੇ ਉਚ ਨੀਚ ਥਲ ਹੇਰਿ॥ ੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਏਕ ਦਿਵਸ ਚਢਿ ਗੁਰੂ ਪਯਾਨੇ। ਪੁਰਿ ਭੰਬੋਰ ਬਸਹਿ ਜਿਸ ਥਾਨੇ।
ਸੰਗ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਦਲ ਭਾਰੀ। ਬਜਤਿ ਜਾਤਿ ਰਣਜੀਤ ਅਗਾਰੀ॥ ੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਨਗਰ ਭੰਬੋਰ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨॥

ਤਹਿ ਕੇ ਰਾਵ ਸੁਨੀ ਧੁਨਿ ਜਬੈ। ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਅਰੂਢਯੋ ਤਬੈ।
ਨਿਜ ਪਰਧਾਨ ਲਏ ਕੁਛ ਸੰਗ। ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਤੁਰੰਗ॥ ੩॥

ਉਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਦ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁੰਨ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਘੋੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ॥੩॥

ਨਿਕਸਿ ਨਗਰ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਆਯੋ। ਜਿਤ ਧੁਨਿ ਸੁਨੀ ਤਿਤੈ ਕੋ ਧਾਯੋ।
ਪ੍ਰਥਮ ਸਚਿਵ ਕੋ ਨਿਕਟ ਪਠਾਇ। ਆਪ ਗਯੋ ਤੂਰਨ ਤਬਿ ਧਾਇ॥ ੪॥

ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਧੁੰਨ ਆਉਂਦੀ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਹੀ ਚਲ ਪਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਤੂਰਤ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਗਿਆ॥੪॥

ਦੇਖਤਿ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਆਯੋ। ਚਰਨ ਸਰੋਜਨ ਕੋ ਲਪਟਾਯੋ।
'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਇਤ ਆਏ। ਮੋਹਿ ਆਪਨੋ ਲੀਨ ਬਨਾਏ॥ ੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਏਧਰ ਆਏ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ॥੫॥

ਮੈਂ ਅਤਿ ਮੰਦ ਨ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ। ਨਹੀਂ ਸਰਨ ਪਕਰੀ ਸੁਖ ਖਾਨੀ।
ਚਲਹੁ ਨਗਰ ਕਰਿ ਪਾਵਨ ਪਾਵਨ। ਸਗਰੇ ਮੰਦਿਰ ਕਰੀਅਹਿ ਪਾਵਨ॥ ੬॥

ਮੈਂ ਅਤਿ ਮਾੜੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੁਖਦਾਈ ਸ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਲੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਾਓ ਤੇ ਸਾਰੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ॥੬॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਬਿਨੰਤੀ। ਢਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਜਿ ਔਰੇ ਗਿਨਤੀ।

‘ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਵ ਉਰ ਭਾਉ ਬਿਸਾਲੇ। ਚਲਹੁ ਬਿਲੋਕਹਿਗੇ ਗਿਹੁ ਚਾਲੇ ॥੭॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪਸੀਜ ਗਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਜੇ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤਾਂ ਚਲੋ ਤੁਹਾਡਾ ਘਰ ਚਲ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ’ ॥੭॥

ਦੇਕਰਿ ਭੇਟ ਅਗਾਰੀ ਹੋਵਾ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਮਾਰਗ ਜੋਵਾ।

ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪੁਭੁ ਆਨਿ ਉਤਾਰੇ। ਸੇਵਾ ਕੀਨੀ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ ॥੮॥

ਰਾਜਾ ਭੇਟ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲ ਕੇ ਸਾਰਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪੁਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ॥੮॥

ਭੱਖਜ, ਭੋਜ, ਲੇਹਜ ਅਰੁ ਚੋਸਾ। ਕਰਿ ਤਯਾਰ ਬਡਿ ਬਾਰ ਪਰੋਸਾ।

ਚੌਕੀ ਚਾਰੁ ਬਿਸਾਲ ਡਸਾਇ। ਤਿਸ ਪਰ ਸੁਜਨੀ ਬਿਸਦ ਬਿਛਾਇ ॥੯॥

ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਇਕ ਵੱਡੇ ਥਾਲ ਵਿਚ ਪਰੋਸੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੌਕੀ ਡੁਹਾਈ ਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸੋਜਨੀ ਵਿਛਾਈ ॥੯॥

ਤਾਂ ਪਰ ਬਿਨਤੀ ਭਾਖਿ ਬਿਠਾਏ। ਦੂਸਰ ਚੌਕੀ ਅੱਗੂ ਟਿਕਾਏ।

ਤਿਸ ਪਰ ਬਾਰ ਪਰੋਸਿ ਧਰਜੋ ਹੈ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਢਿਗ ਆਪ ਖਰਜੋ ਹੈ ॥੧੦॥

ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਚੌਕੀ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਚੌਕੀ ਅੱਗੇ ਟਿਕਾਈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਥਾਲ ਪਰੋਸ ਕੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪ ਰਾਜਾ ਪਾਸ ਖਲੋ ਗਿਆ ॥੧੦॥

ਦਾਸ ਅਨੇਕ ਸੇਵ ਪਰ ਲਾਏ। ਲੇ ਕਰਿ ਬਿਜਨਾ ਆਪ ਝੁਲਾਏ।

ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਪੁਨ ਬਰਤਾਯੋ। ਸੁਾਦਲ ਭੋਜਨ ਕਰਹਿ ਅਚਾਯੋ ॥੧੧॥

ਅਨੇਕਾਂ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਤੇ ਪੱਖਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਝੁਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਵਰਤਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਵਾਦੀ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ॥੧੧॥

ਸੀਤਲ ਪਾਨੀ ਪਾਨ ਕਰਾਇ। ਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ ਬਹੁ ਭਾਇ।

ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਸੋਧ ਉਚੇਰਾ। ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਇ ਬਡੇਰਾ ॥੧੨॥

ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਚੂਨੇ ਗੱਦ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾਇਆ ॥੧੨॥

ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਿਸਦ ਬਰ ਛਾਦਿ ਬਿਛੋਨਾ। ਸੇਜਬੰਦ ਬੰਧੇ ਬਿਚ ਭੋਨਾ।

ਹਿਤ ਅਰਾਮ ਗੁਰ ਕੋ ਲੇ ਗਯੋ। ਪੌਢਿ ਰਹੇ ਪੁਭੁ ਸੁਖ ਕੋ ਲਹਯੋ ॥੧੩॥

ਕੂਲਾ ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਛਾਉਣਾ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਵਿਛਾਇਆ, ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੇਜਬੰਧ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ॥੧੩॥

ਸਕਲ ਹਯਨਿ ਕੋ ਤ੍ਰਿਣ ਅਰੁ ਦਾਨਾ। ਕਰਜੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਜੁਤਿ ਸੇਵ ਮਹਾਂਨਾ।

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਪੁਭੁ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥੧੪॥

ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਾਹ ਅਤੇ ਦਾਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੌ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਗ ਪਏ ॥੧੪॥

ਸੌਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਆਛੇ। ਬਹੁਰ ਅਰੁਢਨਿ ਕੋ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੋਲਯੋ ਰਾਉ। 'ਇਤ ਹੀ ਰਹੀਅਹਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ ॥੧੫॥

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਤਦ ਰਾਜਾ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਏਥੇ ਹੀ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹੋ ॥੧੫॥

ਆਪਨੋ ਨਗਰ ਸਗਰ ਹੀ ਜਾਨਹੁ। ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ ਸੁਖ ਠਾਨਹੁ।

ਡੇਰਾ ਜੇਤਿਕ ਰਹਯੋ ਪਿਛਾਰੀ। ਬਸਨ ਹੇਤਿ ਇਤ ਲੇਹੁ ਹਕਾਰੀ ॥੧੬॥

ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਜਾਣੋ, ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵੋ, ਡੇਰਾ ਜਿੰਨਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਬੁਲਾ ਲਵੋ ॥੧੬॥

ਥਿਰਹੁ ਇਹਾਂ ਮੁਝ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਲ। ਬਨਯੋ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਸ ਕਾਲ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਭਾਉ ਰਿਦੇ ਮਹਿੰ ਦੀਰਘ ਧਰਿ ਧਰਿ ॥੧੭॥

ਏਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰੋ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਬਣਿਆ ਹੈ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ॥੧੭॥

ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਗੁਰ ਲਏ ਟਿਕਾਇ। ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਧਰਤਿ ਚਿਤ ਚਾਇ।

ਦੈ ਅਸਵਾਰ ਚਢਾਇ ਪਠਾਏ। ਜਾਇ ਬਿਸਾਲੀ ਰਾਵ ਸੁਨਾਏ ॥੧੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਟਿਕਾਅ ਲਿਆ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਚਾਹਤ ਭਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਘੋੜ ਸਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਿਸਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ॥੧੮॥

'ਤਿਸ ਪੁਰ ਡੇਰਾ ਰਾਵ ਰਖਾਯੋ। ਨਿਜ ਬਿਹੀਰ ਭੀ ਤਹਾਂ ਬੁਲਾਯੋ।

ਬਹੁਤ ਬਿਨੈ ਕਰਿ ਕਹਿ ਗੁਰ ਰਾਖੇ। ਆਵਨ ਦੀਏ ਨ, ਆਵਨ ਕਾਖੇ ॥੧੯॥

'ਭੰਭੋਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਰਖਵਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਵੀ ਉਥੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਆਉਣਾ ਚਾਹੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਉਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ' ॥੧੯॥

ਰਾਵ ਬਿਸਾਲੀ ਕੋ ਸੁਨਿ ਤਬੈ। ਸੰਗ ਬਿਹੀਰ ਲੀਨਿ ਜੋ ਸਬੈ।

ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਪ ਸਾਥ ਹੀ ਗਯੋ। ਪੁਰੀ ਬਿਭੋਰ ਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ॥੨੦॥

ਬਿਸਾਲੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਾਰੀ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਭੰਭੋਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੨੦॥

ਭਯੋ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਕਲ ਗੁਰ ਡੇਰਾ। ਮਿਲਯੋ ਜਾਇ ਚਰਣਾਂਬੁਜ ਹੇਰਾ।

ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਮਰੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥੨੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਡੇਰਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਿਸਾਲੀ ਹੈ ॥੨੧॥

ਨਹੀਂ ਬਿਸਾਲੀ ਮਹਿੰ ਕਿਮ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਰਾਵਰ ਲਹੇ ?।

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਨ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ। ਸੇਵ ਕਰਨ ਤੇ ਮਨ ਨ ਹਟਾਯੋ ॥੨੨॥

ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਿਸਾਲੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ? ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹਾਲੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਹੈ ॥੨੨॥

ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਇਤ ਥਿਰ ਰਹੇ ?। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹੇ।

ਔਚਕ ਰਾਵ ਮਿਲਜੋ ਬਨ ਬਿਚਰਤਿ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਧਰਿ ਹਿਤ ਚਿਤ ॥੨੩॥

ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਦੇਖੇ ਠਹਿਰ ਰਹੇ ਹੋ ?" ਇਹ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਅਚਾਨਕ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰਦਿਆਂ ਰਾਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਹਿੱਤ ਧਾਰ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੨੩॥

ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਉਤਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਚਢਨ ਹਿਤ ਕੀਨਿਸਿ ਤਜਾਰੇ।

ਅਧਿਕ ਭਾਉ ਤੇ ਰਾਖਿ ਟਿਕਾਏ। ਤੋ ਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਹੈ ਅਧਿਕਾਏ ॥ ੨੪ ॥

ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਚਲਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਕੇ ਟਿਕਾਅ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ॥੨੪॥

ਸੁਖ ਸੋਂ ਭੋਗਹੁ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ। ਕਰਹੁ ਤਿਹਾਵਲ ਅਰਹਿ ਜੁ ਕਾਜਾ।

ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਧਰਹੁ ਮਮ ਧਯਾਨਾ। ਹੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥

ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਭੋਗੋ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਅੜ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਮਹਾਨ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਮਨੋਰਥ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨੫॥

ਸੌਤ੍ਰੁ ਜ਼ੋਰ ਜੇ ਤੁਮ ਪਰ ਕਰੈ। ਹੇਤੁ ਸਹਾਇ ਖਾਲਸਾ ਚਰੈ।

ਕਰਿ ਦੀਜਹਿ ਸੁਧਿ ਸੁਨ ਤਿਹ ਧਾਵੈ। ਅਨਿਕ ਰਿਪੁਨਿ ਦੇ ਹਾਥ ਬਚਾਵੈ ॥੨੬॥

ਜੇ ਵੈਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿਆਦਤੀ ਕਰੇ, ਖਾਲਸਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਖਬਰ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਸੁਣ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਚਾਵਾਂਗੇ ॥੨੬॥

ਇਮ ਧੀਰਜ ਦੇ ਰਾਵ ਪਠਾਯਹੁ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਹੁ।

ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ। ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਘਰ ਹਰਖਾਈ ॥ ੨੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾਂ ਬਸੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ।

ਉਚੇ ਬਲ ਪਰ ਥਿਰੇ ਨਿਹਾਰੇ। ਦੇਸ਼ ਮਹਾਂ ਰਮਨੀਕ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਉਥੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਬੜਾ ਰਮਣੀਕ ਹੈ ॥੨੮॥

ਨਿਕਟ ਖਾਲਸਾ ਗਨ ਪੁਰਿ ਰਾਊ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਬੋਲੇ ਚਿਤ ਚਾਊ।

ਸੁੰਦਰ ਸੈਲ ਸੈਲ ਕੇ ਲਾਯਕ। ਮਨਹੁ ਹਿਮਾਲੇ ਕੀ ਦੁਤਿ ਦਾਯਕ ॥ ੨੯ ॥

ਨੇੜੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਅ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਪਹਾੜ ਸੈਰ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਸਾਰੇ ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਮਾਈ ਹੈ॥੨੯॥

ਕਿਧੋਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਰੁੱਦ੍ ਕੋ ਬਾਨਾ। ਉਪਜਾਵਤਿ ਉਰ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨਾ।

ਪੰਡਪੁੱਤ੍ਰੁ ਇਤ ਫਿਰ ਕਰਿ ਬਨ ਮੈਂ। ਤਪਤ ਸਥਲ ਕੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈਂ॥੩੦॥

ਜਾਂ ਇਹ ਕੈਲਾਸ਼ ਪਰਬਤ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਏਧਰ ਵਣ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਇਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਤਪ ਸਥਾਨ ਸਮਝਿਆ ਸੀ॥੩੦॥

ਕਿਤਿਕ ਸਮਾ ਬਸਿ ਇਹਾਂ ਬਿਤਾਏ। ਗਿਰ ਤਰੁਵਰੁ ਪਿਖਿ ਕੈ ਹਰਖਾਏ।

ਪੂਰਬ ਸਤਿਜੁਗ ਮਹਿੰ ਬਿਧਿ ਆਯੋ। ਬਿਰਯੋ ਇਹਾਂ ਦੀਰਘ ਤਪਤਾਯੋ॥੩੧॥

ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਏਧਰ ਰਹਿ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਹਾੜ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਖਿੱਡ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਏਥੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਏਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਤਪ ਕੀਤੇ ਸਨ॥੩੧॥

ਨਾਮ ਕਲੇਸਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਧਰਯੋ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਆਨੰਦ ਕਰਯੋ।

ਯਾਂਤੇ ਪਾਵਨ ਇਹ ਅਸਥਾਨਾ। ਪਰਮ ਮੁਨੀ ਤਪ ਤਪੇ ਮਹਾਨਾ॥੩੨॥

ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਲੇਸਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਰਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਬੜਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਥਾਨ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਪਰਮ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਏਥੇ ਮਹਾਨ ਤਪ ਤਾਪੇ ਸਨ॥੩੨॥

ਨੋਟ : ਕਲੇਸਰ ਭੰਡੋਰ ਦੇ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਫਲ ਮੂਲਨਿ ਤੇ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਏ। ਗਿਰਵਰ ਸੋਭਾ ਪਿਖਿ ਬਿਰਮਾਏ।

ਅਧਿਕ ਤਪੇ ਤਪ ਮਨ ਕੋ ਰੋਕਿ। ਮਰਿ ਪਹੁਚੇ ਕਮਲਾਸਨ ਲੋਕ'॥੩੩॥

ਫਲ ਅਤੇ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤਪ ਤਾਪੇ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਮਰ ਕੇ ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ॥੩੩॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿਕੈ ਗੁਰ ਬਚਨਾ। ਕਰਹਿੰ ਨਿਹਾਰਨਿ ਗਿਰਵਰ ਰਚਨਾ।

'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਉਚਰਤਿ ਹੋ ਤੁਮ ਜੈਸੇ। ਪਿਖੀਯਤਿ ਤਰੁਵਰੁ ਗਿਰਵਰ ਤੈਸੇ॥੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਉਥੋਂ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਪਹਾੜ ਅਤੇ ਦਰੱਖਤ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੪॥

ਮਨ ਕੋ ਮੋਦ ਉਪਾਵਨ ਹਾਰੇ। ਕਯੋਂ ਨਹਿੰ ਬਿਰਮਹਿ ਆਇ ਨਿਹਾਰੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਸੈਲ ਸਰਾਹਾ। ਬਸੇ ਤਹਾਂ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪਾਹਾ॥੩੫॥

ਮਨ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਲਚਾਏ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ॥੩੫॥

ਮ੍ਰਿਗੀਆਂ ਕਰਤੇ ਬਿਚਰੈਂ ਕਬੈ। ਸਿੰਘ ਅਰੂਢਹਿੰ ਸੰਗੀ ਸਬੈ।

ਕਬਹੂੰ ਗੁਰ ਨੰਦਨ ਚਢਿ ਜਾਵੈਂ। ਸੈਲ ਕਰਹਿੰ ਜੇਤਿਕ ਮਨ ਭਾਵੈ॥੩੬॥

ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਕਦੀ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਉਚ ਨੀਚ ਥਲ ਬਿਖਮ ਕਿ ਸਮ ਹੈਂ। ਬਹੁ ਰਮਣੀਕ ਸੁਗਮ ਦੁਰਗਮ ਹੈਂ।
ਚਲਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਵਾਹੈ। ਬਿਨਾ ਧੂਲ ਬਨ ਮਗ ਅਵਗਾਹੈ ॥ ੩੭ ॥

ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚਲਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੌਖਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਔਖਾ ਵੀ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਨਾਲੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਧੂੜ ਰਹਿਤ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੩੭॥

ਕੁਸਮਤ ਬਨ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਬਿਲੋਕੈ। ਮਘਨੇ ਅਧਿਕ ਸੁਗੰਧੀ ਰੋਕੈ।
ਜਹਿ ਲਗਿ ਇੱਛਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਆਵੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸ ਦਯੋਸ ਬਿਤਾਵੈਂ ॥੩੮॥

ਕਈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਵਣ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਸੰਘਣੇ ਜੰਗਲ ਜਿਆਦਾ ਸੁਗੰਧੀ ਰੋਕਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਵਿਚਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਸ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੩੮॥

ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਬਿਦਤ ਮਹਾਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਸੇ ਜਾਇ ਤਿਸ ਥਾਨ।
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੀ। ਆਵਹਿ ਦਰਸ਼ਨ ਇੱਛਾਧਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥

ਫਿਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੰਬੋਰ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਇੱਛਾ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ॥੩੯॥

ਪੂਰਬ ਦੱਛਨ ਪਸ਼ਚਮ ਕੇਰੇ। ਲੈ ਲੈ ਕਰਿ ਉਪਹਾਰ ਘਨੇਰੇ।
ਪਰੇ ਬਿਹੀਰ ਚਲੇ ਬਹੁ ਆਵੈਂ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਠਿ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਧਯਾਵੈਂ ॥ ੪੦ ॥

ਪੂਰਬ, ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਉਪਹਾਰ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਵਿਹੀਰ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਧਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੪੦॥

ਕੇਤਿਕ ਸੰਗਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਧਾਰੀ। ਬਨ ਸੁਚੇਤ ਆਵਤਿ ਬਲ ਭਾਰੀ।
ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੋ ਦਬਾਇੰ ਜੇ ਅਰੈਂ। ਬਲੀ ਪਿਖੈ ਕੋ ਨੇਰ ਕਰੈ ॥ ੪੧ ॥

ਕਾਫੀ ਸੰਗਤ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰੀ ਬਲ ਸਹਿਤ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਦੁਸ਼ਟ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅੜਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਬਲੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਣ ਨੇੜੇ ਆ ਸਕਦਾ ਸੀ ॥੪੧॥

ਕੇਤਿਕ ਬਿਨ ਆਯੁਧ ਗਨ ਮਿਲੈਂ। ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਬਲ ਕਰਿ ਚਲੈਂ।
ਕਾਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਇਕਠੀ ਧਰੈਂ। ਆਵਹਿ ਆਪ ਤ ਲਯਾਵਨ ਕਰੈਂ ॥ ੪੨ ॥

ਕਈ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਲ ਦੇ ਆਸਰੇ ਚਲ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਆਪ ਆਉਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਸਰਾਮੇ। ਅਚਲ ਸਥਾਨ ਸੈਲ ਅਭਿਰਾਮੇ।
ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ। ਰਣ ਕੋ ਸਿਮਰਹਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ ॥ ੪੩ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ ਸੀ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪਹਾੜ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਸੁਖ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਯੁੱਧ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੩॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੭॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ

ਕਲਮੋਟ ਨੂੰ ਘੇਰਨਾ

ਦੋਹਰਾ- ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਨ ਰਣ ਦਿਵਸ ਬਿਤੀਤਿ।

ਸੁਖ ਸੋ ਸੱਤ੍ਰੁ ਸੁਪਤਿ ਹੁਇ, ਆਛੀ ਲਗਹਿ ਨ ਰੀਤਿ' ॥ ੧ ॥

ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੁਖ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਸੌ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਰੀਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ" ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਬਿਕਸੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਘਨੋ ਜੰਗ ਤੁਮਰੇ ਗਰ ਪਾਯੋ।

ਅਵਨੀ ਪੂਰਨ ਸੱਤ੍ਰੁ ਤੁਮਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਹਨਿ ਬਨਹੁ ਸੁਖਾਰੇ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਤੁਹਾਡੇ ਗਲ ਪਾਇਆ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੈਰੀ ਹਨ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੌਖੇ ਬਣੋ ॥੨॥

ਜੋ ਇੱਛੁਹੁ ਅਬਿ ਭੀ ਹੁਇ ਰਹੈ। ਕੰਟਕ ਦੁਸ਼ਟ ਹਤਨ ਨਿਰਬਹੈ।

ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਗੁਰੂ ਸੁਭ ਥਾਨ। ਤਬਿ ਲੋ ਸੰਗਤਿ ਪਹੁੰਚੀ ਆਨਿ ॥ ੩ ॥

ਜੋ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਏਥੇ ਦੀ ਬਿੰਦਗੀ ਦੁਖਦਾਈ ਵੈਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤੇਗੀ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਸੁਭ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਤਦ ਤੱਕ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ॥੩॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਦਰਸ ਅਵਿਲੋਕਾ। ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ 'ਹਮੈ ਬਹੁ ਸੋਕਾ।

ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਰਾਵਰਿ ਹੇਤੁ। ਕਰੀ ਬਟੋਰਨਿ ਬਿੰਦੁ ਨਿਕੇਤ ॥ ੪ ॥

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ-ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਅਜੀਬ ਵਸਤਾਂ ਆਪ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਏ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ ॥੪॥

ਆਵਤਿ ਲੀਏ ਗ੍ਰਾਮ ਕਲਮੋਟਾ। ਬਸੈ ਗਵਾਰ ਕਰਮ ਜਿਨ ਖੋਟਾ।

ਰਾਵਰ ਕੀ ਬਹੁ ਦਈ ਦੁਹਾਈ। ਨਹਿੰ ਮਾਨੇ ਛੀਨੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੫ ॥

ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਕਲਮੋਟਾ ਤੱਕ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਵਾਰ ਵਸਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਮਾੜੇ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਮੰਨੇ ਨਹੀਂ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ ॥੫॥

ਗੁਜਰ ਰੰਘਰ ਪੁੰਜ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਆਵਤਿ ਮਾਰਗ ਰੋਕ ਖਲੇ ਹੈ।

ਵਸਤੁ ਆਪ ਕੀ ਲਾਯਕ ਜੇਈ। ਲਈ ਖਸੋਟ, ਬਰੇ ਗਢ ਤੇਈ ॥ ੬ ॥

ਗੁਜਰ, ਰੰਘੜ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਸਾਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਹ ਰੋਕ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਕੇਵਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੇਣ ਲਾਇਕ ਸਨ, ਉਹ ਖੋਹ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ ਹਨ" ॥੬॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਫਰਕੇ ਅਧਰ ਬਿਲੋਚਨ ਲਾਲਾ।

ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਤਬਿ ਦੀਨ। 'ਤੁਮਰੀ ਅਰਪੀ ਹਮ ਨੇ ਲੀਨਿ ॥ ੭ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਫਰਕੇ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਹਨ ॥੭॥

ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਨ ਉਰ ਪਛੁਤਾਵਹੁ। ਬੈਠਹੁ ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹੁ।

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਾ। 'ਕੰਟਕ ਦੁਸ਼ਟ ਤਹਾਂ ਕੇ ਮਹਾਂ ॥ ੮ ॥

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾਓ। ਬੈਠ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪਾਵੋ। ਫਿਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਬੜੇ ਦੁਖਦਾਈ ਦੁਸ਼ਟ ਉਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਤਜਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਕੇਤਿਕ ਸਿੰਘ ਉਤੈ ਕੇ ਧਾਏ।

ਰੋਕਯੋ ਚਹਤਿ ਰੁਕੇ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਫਲ ਕਰਿ ਘੇਰਿ ਲਿਯੇ ਬਿਚ ਦੋਇ ॥ ੯ ॥

ਜਦ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਏਧਰ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਸੀ, ਕਈ ਸਿੰਘ ਉਸ ਪਾਸੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਰੁਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਖੀਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੱਲ ਕਰਕੇ ਦੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ॥੯॥

ਤਿਨ ਕੇ ਸੀਸ ਕਾਟ ਕਰਿ ਗੇਰੇ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਸ ਮਾਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇਰੇ।

ਅਸ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕੋ ਹੈ ਨ ਸਜਾਇ। ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰ ਰਹੈ ਗਰਬਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕੱਟ ਕੇ ਡੇਗ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਐਸੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਸਹਿਤ ਰਹਿਣਗੇ ॥੧੦॥

ਗੁਰ ਘਰ ਸੋ ਬਹੁ ਰਚਯੋ ਬਿਰੁੱਧਾ। ਚਹਿਯਤਿ ਹਤੇ ਕ੍ਰੁੱਧ ਕਰਿ ਜੁੱਧਾ।

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਰਿਸ ਭਈ ਘਨੇਰੀ। ਜਲਤ ਅਗਨਿ ਅਹੁਤੀ ਜਨੁ ਗੇਰੀ ॥ ੧੧ ॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਕ੍ਰੁੱਧ ਧਾਰ ਕੇ ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਬਲਦੀ ਅੱਗ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਤੀ ਡੇਗ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ ॥੧੧॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰੀ। 'ਚਹਤਿ ਖਾਲਸਾ ਕਰਿਯਹਿ ਤਜਾਰੀ।

ਜੰਗ ਸਮਾਜ ਤਬਹਿ ਬਰਤਾਯੋ। ਜਾਮਨਿ ਬਿਤੀ ਭੋਰ ਹੁਇ ਆਯੋ ॥ ੧੨ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੀਏ, ਜੰਗੀ ਸਾਮਾਨ ਸਭ ਵਿਚ ਵਰਤਾਓ ਰਾਤ ਬਿਤਾ ਕੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਆਓ ॥੧੨॥

ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਭੁ 'ਬਜਹਿ ਨਗਾਰਾ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਚਢਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰਾ।

ਪਰੇ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਬਰ ਜੀਨਿ। ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਭੁ ਅਰੁਢਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਓ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜਾਈ ਕਰੇ।" ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ॥੧੩॥

ਪਰੀ ਦੁਚੋਬ ਖਾਲਸਾ ਚਢਯੋ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਬੀਰ ਰਸ ਬਢਯੋ।

ਕ੍ਰੁੱਧਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ। ਬਰਹਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੰਪ ਮਹਾਨਾ ॥ ੧੪ ॥

ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ 'ਤੇ ਡੱਗਾ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਬੀਰ ਰਸ ਵਧਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਵੱਡਾ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬ ਉਠੀ ॥੧੪॥

ਸ਼੍ਰੀ- ਬਾਯੁ ਸਮਾਨ ਸੁ ਬੇਗ ਕੇ ਧਾਰਿ ਚਲੇ ਗੁਰ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਸਹਿਸਾਈ।
ਦੁੰਦਭਿ ਨਾਦ ਸੁਨਯੋ ਜਹਿ ਲੋ ਸਭਿ ਕੰਪ ਉਠੀ ਗਨ ਲੋਕ ਲੁਕਾਈ।
ਕੋਨ ਪੈ ਕੋਪ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਧਾਵਤਿ, ਕੋਨ ਕੀ ਮਿੱਤੁ ਅਬੈ ਨਿਯਰਾਈ?।
ਕੋ ਨਹਿ ਚਾਹਤਿ ਆਪ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕੀਨਿ ਬਿਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸੁਧ ਪਾਈ? ॥੧੫॥

ਹਵਾ ਵਰਗੀ ਤੇਜ਼ੀ ਧਾਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਓਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਲੁਕਾਈ ਕੰਬ ਉਠੀ। ਸਾਰੇ ਇਹ ਸੋਚ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸ ਦੀ ਮੋਤ ਨੇੜੇ ਆਈ ਹੈ? ਕੌਣ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਕਿਸ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ? ॥੧੫॥

ਜਾਤਿ ਸੁ ਮਾਰਗ ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗਨ ਧਾਂਕ ਪਰੀ ਗਿਰ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰੀ।
'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੁਪਯੋ, ਮਤਿ ਹੀਨ! ਕਹੋ ਕਿਨ ਕੀਨ ਬਿਗਾਰੀ'।
ਭਾਜਤਿ ਏਕ ਮਹਾਂ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਏਕ ਦੁਰੈਂ ਨਹਿ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਰੀ।
ਤੇਜ ਧਰੈਂ ਬਲ ਭੂਰ ਭਰੈਂ ਇਮ ਜਾਤਿ ਭਲੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਅਸਵਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਧਾਂਕ ਪੈ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ, ਕਿਸ ਮੂਰਖ ਨੇ ਦੱਸੇ ਵਿਗਾੜ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਕਈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ। ਵੱਡਾ ਤੇਜ ਧਾਰ ਕੇ, ਵੱਡਾ ਬਲ ਭਰ ਕੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ॥੧੬॥

ਬਾਜਤਿ ਦੀਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਯਾਨਤਿ ਛੋਰਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੋ ਚੀਰ ਦਯੋ।
ਯੋ ਫਰਰੇ ਫਹਿਰਾਵਤਿ ਹੈਂ ਜਨੁ ਪੋਨ ਲਗੇ ਘਨ ਜਾਤਿ ਧਯੋ।
ਤੂਰਨ ਆਇ ਉਲੰਘਿ ਨਦੀ ਕਹੁ ਪਿੰਡ ਬਡੋ ਕਲਮੋਟ ਲਯੋ।
ਐਚਕ ਹੀ ਪਹੁਚੇ ਤਿਨ ਪੈ, ਗਿਰ ਪੈ ਚਢਿ ਦੇਖਨਿ ਦੁਰਗ ਕਿਯੋ ॥ ੧੭ ॥

ਭਿਆਨਕ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੱਰੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਝੰਡੇ ਦੇ ਫਰਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਰਫਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਹਵਾ ਵਗਣ ਨਾਲ ਬੱਦਲ ਭੱਜਾ ਜਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਤੂਰਤ ਹੀ ਕਲਮੋਟ ਦਾ ਲੰਮਾ ਪਿੰਡਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕਾ ਲਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਪਏ ਤੇ ਪਹਾੜ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੧੭॥

ਯੋ ਉਮਡਯੋ ਦਲ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੋ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰ ਸੁ ਮਾਰਨ ਧਾਯੋ।
ਆਇਸੁ ਦੀਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਸ ਕੀਨਿ 'ਲਿਜੈ ਸਭਿ ਛੀਨ ਵਬੂ ਸਮੁਦਾਯੋ'।
ਸ੍ਰੋਨ ਬਿਖੈ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਰਿਸੇ ਮਨ ਧਾਇ ਪਰੇ ਗਨ ਰੋਰ ਉਠਾਯੋ।
ਘੇਰ ਲੀਓ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਕੋਟ, ਚਲੀ ਬਹੁ ਚੋਟਨਿ ਓਟਕੋ ਪਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਮਡਿਆ ਕਿ ਕਲਮੋਟ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਾਇਆ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਵਸਤਾਂ ਖੋਹ ਲਵੋ" ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਹ ਆਗਿਆ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਧਾ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮੱਚਿਆ, ਕਲਮੋਟ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘੇਰ ਲਿਆ ਤੇ ਨਗਾਰੇ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਡੱਗੇ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਓਟ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ॥੧੮॥

ਧਾਮਨਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਭਏ, ਬਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਦੇ ਖਲ ਭਾਜ ਗਏ।
 ਕੇਤਿਕ ਹਾਥ ਤੁਫੰਗਨਿ ਲੈ ਕਸਿ ਮਾਰਤਿ ਸਿੰਘਨ ਤਾਕਿ ਲਏ।
 ਉਚ ਅਵਾਸਨ ਹੋਇ ਮਵਾਸ ਚਲਾਇ ਬੰਦੂਕਨਿ ਘਾਇ ਘਏ।
 ਤੇ ਆਵਿਲੋਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨ ਖੈਚਿਕੇ ਸੱਤ੍ਰੁ ਗਵਾਰ ਸੁ ਮਾਰਿ ਦਿਏ ॥ ੧੯ ॥

ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਡਰ ਪਾਇਆ, ਮੂਰਖ ਭੱਜ ਗਏ। ਕਈ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਉੱਚੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ॥੧੯॥

ਹੋਨਿ ਲਗੇ ਕਟੀਆ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਠਹਿਰਹਿ ਨਹਿ ਪੈਰ ਮਹਾਂ ਡਰਪਾਏ।
 ਕੇਤਿਕ ਸਾਮੁਹਿ ਹੋਇ ਮਰੇ ਰਣ, ਕੇਤਿਕ ਕਾਤੁਰ ਹੋਇ ਪਲਾਏ।
 ਮਾਰ ਪਰੀ ਦੁਰਜਾਨ ਕੇ ਉਪਰ ਘਾਇਲ ਹੈ ਧਰਿ ਪੈ ਤਰਫਾਏ।
 ਕੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਤਿ ਹੈ, ਮੁਖ ਮੋਰਤਿ ਹੈ ਨ ਘਨੇ ਰਿਪੁ ਘਾਏ ॥ ੨੦ ॥

ਕਟਾ ਵੱਢੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਬਹੁਤ ਡਰ ਗਏ ਸਨ। ਕਈ ਸਾਹਮਣੇ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇ, ਕਈ ਕਾਇਰ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਪਈ, ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਏ ਤੜਫ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਮਾਰਿਆ, ਭਾਵ ਸ਼ਰਨ ਮੰਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਬਚ ਗਏ ॥੨੦॥

ਕੇਤਿਕ ਮਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਅੰਗਨ ਰੰਗ ਸੁਰੰਗ ਕਰੇ ਤਤਕਾਲਾ।
 ਕੇਚਿਤ ਕੇ ਤਨ ਮਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਗੋਰ ਲਿਯੇ ਕਰਿ ਘਾਵ ਕਰਾਲਾ।
 ਧਾਮ ਉਤੰਗਨ ਕੋ ਤਜਿ ਕੈ ਭਜਿਕੈ ਸਭਿ ਕੋਟ ਕੋ ਓਟ ਸੰਭਾਲਾ।
 ਬਾਹਰ ਜੇਤਿਕ ਜਾਹਰ ਥੇ ਸਭਿ ਮਾਰ ਲਿਯੇ ਬਡਿ ਆਹਰ ਨਾਲਾ ॥ ੨੧ ॥

ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਤੁਰਤ ਲਹੂ ਨਾਲ ਸਫੈਦ ਤੋਂ ਰੰਗਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਕਰਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ ਡੇਗ ਲਿਆ। ਕਈ ਤੁਰਤ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਓਟ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਬਾਹਰ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਵੱਡਾ ਉੱਦਮ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਲਏ ॥੨੧॥

ਲੂਟ ਲੀਏ, ਅਰੁ ਕੂਟ ਦਿਏ, ਅਰਿ ਫੂਟ ਗਏ ਸਿਰ, ਫੂਟਸਿ ਪ੍ਰਾਨਾ।
 ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਧਾਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰੇ, ਤਿਨ ਤ੍ਰੀਯਨਿ ਦੇ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨਾ।
 ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਨਿਕਾਰ ਦਈ ਸਿਰ ਪੀਟਤਿ ਹੈਂ ਕਿਸ ਜਾਇ ਸਥਾਨਾ।
 ਦਯੋਸ ਬਿਤਯੋ ਦਿਨਨਾਥ ਅਥਯੋ ਤਮ ਪੁੰਜ ਭਯੋ ਭਯ ਦਾਯਕ ਨਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਤੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਈ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗਵਾ ਬੈਠੇ। ਫਿਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਡਰਾਇਆ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਿੱਟਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਥਾਂ ਅਸੀਂ ਜਾਈਏ। ਦਿਨ ਬੀਤਿਆ, ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਿਆ ਤਾਂ ਭਿਆਨਕ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੨੨॥

ਘੋਰ ਉਲੂਕ ਸੁ ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਗਨ ਜੰਬੁਕ ਆਨਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰੀ।
ਕੂਕਰ ਕੂਕਤਿ ਮਾਸ ਅਘਾਵਤਿ ਰੋਰ ਪਰਯੋ ਬਹੁ ਤਾਂਹਿ ਘਰੀ।
ਦੁਰਗ ਮਵਾਸ ਗਵਾਰਨਿ ਕੀਨਿ ਤੁਫੰਗਨ ਕੀ ਤਿਨ ਮਾਰ ਧਰੀ।
ਸਿੰਘ ਬਰੇ ਬਿਚ ਧਾਮਨ ਕੇ ਚਹਿ ਨੇਰ ਕਰਯੋ ਹਤਿ ਲੇਹਿ ਅਰੀ॥ ੨੩ ॥

ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਉਲੂ ਬੋਲ ਉਠੇ ਤੇ ਕਈ ਗਿੱਦੜਾਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਥੇ ਹਵਾਕ-ਹਵਾਕ ਕੇ ਰੋਲਾ ਮਚਾਇਆ। ਕੁੱਤੇ ਭੌਂਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਮੱਚ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਨਾਹ ਲਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ, ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ॥੨੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਿਰੇ ਜਹਿ, ਸਿੰਘ ਗਏ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੈਂ।
'ਆਇਸੁ ਆਪ ਉਚਾਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਿ ਅਬੈ ਰਿਪੁ ਹਾਨੈਂ।
ਕੋਟ ਮਹਿ ਕੂਦ ਕਰਹਿ ਕਟਿਯਾ ਨਹਿ ਛੋਰਹਿਗੇ ਇਕ ਭੀ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰਾਨਹਿ।
ਸਿੰਘ ਰਹੇ ਰੁਪ, ਦੂਕ ਚਲੇ ਢਿਗ ਆਪ ਕੇ ਬਾਕ ਕੀ ਦੇਰ ਪਛਾਨੈ॥ ੨੪ ॥

ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਸਿੰਘ ਗਏ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਗਿਆ ਦੇਵੋ, ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਈਏ। ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟੀਏ ਤੇ ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਸਹਿਤ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਈਏ। ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਨੇੜੇ ਦੂਕ ਚਲੇ ਹਨ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੀ ਹੀ ਦੇਰ ਹੈ'॥੨੪॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰਜ ਦੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ 'ਕਰੇ ਰਿਪੁ ਦੀਨ ਬਰੇ ਗਢਜਾਈ।
ਰਾਤਿ ਮੈਂ ਕੋਪ ਨ ਬਾਦ ਕਰੇ ਬਿਰਤਾ ਗਹਿ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਸਮੁਦਾਈ।
ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਫਤੇ ਕਰਿਯੋ ਸਭਿ ਹੂੰ ਦਿਹੁ ਨਾਸਿ, ਨ ਜਾਹਿ ਪਲਾਈ।
ਮੂਢਨਿ ਸੰਗਤਿ ਛੀਨ ਲਈ ਤਿਸ ਕੋ ਪਲਟਾ ਹਮ ਲੇਂ ਅਬਿ ਪਾਈ॥ ੨੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, 'ਵੈਰੀ ਦੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਗੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵੜੇ ਹਨ, ਬੇਅਰਥ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਕਰੋ, ਸਥਿਰਤਾ ਫੜ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਰਹੋ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਫਤਹਿ ਕਰ ਲਵੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਭੱਜ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬਦਲਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲਵਾਂਗੇ'॥੨੫॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਂ ਕਰ ਜੋਰੇ।
'ਰਾਤ ਹੀ ਮਹਿ ਰਿਪੁ ਘਾਤਨਿ ਦੇਹੁ ਨਿਪਾਤ ਕਰੈ ਛਿਨ ਮੈਂ ਸਭਿ ਟੋਰੇ।
ਭਾਜ ਨ ਜਾਹਿ, ਕਿ ਆਇ ਸਹਾਇਕ, ਕੋ ਕਰਿ ਘਾਤਿ ਨ ਜਾਵਹਿ ਛੋਰੇ।
ਹੈ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਿਘਨ ਘਨੇ ਅਬਿ ਹੇਲ ਕੋ ਘਾਲਨਿ ਦੇਹੁ ਸੁ ਜੋਰੇ॥ ੨੬ ॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇਵੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ, ਇਹ ਭੱਜ ਨਾ ਜਾਣ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਨਾ ਆ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਦਾਅ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਨਾ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਕਈ ਵਿਘਨ ਹਨ, ਹੁਣ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦੇਈਏ'॥੨੬॥

ਸ੍ਰੀ ਕਰਗੀਧਰ ਸਿੰਘਾਨਿ ਕੋ ਕਹਿੰ 'ਧੀਰਜ, ਨਾਂਹਿ ਕਰੋ ਸਹਿਸਾਈ।
ਚਾਰਹੁੰ ਓਰਨਿ ਘੇਰਨ ਘੇਰਿ ਸਜੋਰਹਿ ਰਾਖਹੁ ਕੀ ਤਕਰਾਈ।
ਕਾਲ ਪੁਜਯੋ ਇਨ, ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਕਿਤ, ਕੋ ਇਕ ਘਾਤਿ ਸੁ ਹਾਥ ਨ ਆਈ।
ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕਰੋ ਸਭਿ ਘਾਤਿ, ਰਹੋ ਸਵਧਾਨ ਇਹੀ ਭਲਿਆਈ ॥ ੨੭ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਧੀਰਜ ਕਰੋ, ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ-ਘੇਰ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ ਤੇ ਤਕੜਾਈ ਰੱਖੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਕਾਲ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਅੱਧ ਹੀ ਐਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਦਾਅ ਲਾ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੋ, ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ, ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਭਲਿਆਈ ਹੈ" ॥੨੭॥

ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ ਸੁਜਾਨ ਗੁਰੂ ਭਟ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਧਾਮ ਅਰਾਮ ਕਰਯੋ।
ਚਾਰ ਹੂੰ ਓਰਨਿ ਘੇਰ ਰਖਯੋ ਗਢ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗਨ ਹਾਥ ਧਰਯੋ।
ਅੰਤਰ ਤੇ ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਮਾਰਤਿ ਜਾਤਿ ਹੈ ਬਾਦ ਨ ਕੋਇ ਮਰਯੋ।
ਰਾਖਤਿ ਦੇ ਕਰ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਨ ਘਾਵ ਸਬੈ ਦਲ ਪੁੰਜ ਥਿਰਯੋ ॥ ੨੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮੰਨ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾਈ ਗੋਲਿਆਂ, ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਧਨੁੱਖ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਫੜੀਆਂ ਸਨ। ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਵੈਰੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਮਰਿਆ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਲ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੀ ॥੨੮॥

ਕੰਟਕ ਸੰਕਟ ਪਾਇ ਘਨੋ ਗਢ ਬੀਚ ਘਿਰੇ ਡਰਪਾਵਤਿ ਹੈ।
ਜੀਵਨ ਕੀ ਨਹਿ ਆਸ ਧਰੈ, ਲੁਟ ਧਾਮ ਗਏ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਹੈ।
ਕੀਨ ਕੁਕਾਜ ਮਹਾਂ ਗੁਰ ਕੋ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਸੋ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਹੈ।
ਤੀਰ ਚਲਾਵਤਿ ਬਾਦ ਸੁ ਜਾਵਤਿ ਤਯੋ ਗੁਲਕਾ ਬਰ ਖਾਵਤਿ ਹੈ ॥ ੨੯ ॥

ਦੁਖਦਾਈ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ ਪਿਆ ਸੀ, ਗੜੀ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਡਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਜੀਉਣ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਧਰਦੇ ਸਨ, ਘਰ ਲੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਹੁਣ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਭਗੜਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਗੋਲੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ ॥੨੯॥

ਮੰਚ ਬਿਛਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਯ ਪੌਢਨਿ ਏਕ ਤਰੋਵਰ ਕੇਤਰ ਹੋਏ।
ਸਿੰਘ ਪਚੀਸਕ ਪਾਸ ਥਿਰੇ ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਕੋ ਸਵਧਾਨ ਖਰੋਏ।
ਔਰ ਸਭੇ ਭਟ ਘੇਰ ਰਹੇ ਗਢ, ਏਕ ਸੁਚੇਤ ਖਰੇ, ਇਕ ਸੋਏ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਜਾਮਨਿ ਕੀਨ ਬਿਤਾਵਨਿ ਚਾਰ ਘਟੀ ਅਰਣੋਦਯ ਜੋਏ ॥ ੩੦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਮੰਜਾ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਪੰਝੀ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖਲੋ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਕਈ ਸੁਚੇਤ ਖੜੇ ਸਨ ਤੇ ਕਈ ਸੌ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੩੦॥

ਸੰਖਨ ਮਹਿੰ ਭਰਿ ਫੂਕ ਬਜਾਵਤਿ ਬਾਜ ਉਠਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੁ ਫਤੇ ਕਹਿੰ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਉਤਸਾਹ ਉਦਾਰਾ।

ਪੁੰਜ ਤੁਫੰਗਨਿ ਕੇਰ ਤੜਾਕਨ ਅੰਤਰ ਛੋਰਤਿ ਹੈਂ ਡਰ ਧਾਰਾ।
ਹੋਇ ਸੁਚੇਤ ਸਨਾਨ ਕਰੈ ਕਿਨ ਕੇਸ ਸੁਧਾਰ ਬੰਧੀ ਦਸਤਾਰਾ॥ ੩੧॥

ਤਾਂ ਸੰਖਾਂ ਵਿਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਵੱਜ ਉਠਿਆ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ' ਬੁਲਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਈ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬੜਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੰਘਾ ਕਰਕੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩੧॥

ਤਮ ਮੋਹਿ ਕਿ ਪੂਖਣ ਪੂਖਣ ਪੇਖਿ ਕਹਯੋ ਭਵ ਭੂਖਣ ਹੈ ਸਵਧਾਨਾ।
ਗਢਿ ਪੈ ਅਬਿ ਹੇਲ ਕਰੋ ਮਿਲਿ ਕੈ ਚਢਿ ਉਪਰ ਬੀਰ ਬਰੋ ਰਿਪੁ ਹਾਨਾ।
ਕਰਿ ਕਾਰਜ ਲੇਹੁ ਸਬੇਰ ਅਬੇਰ ਨਿਬੇਰਹੁ ਜੰਗ ਪਰੈ ਘਮਸਾਨਾ।
ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਫਿਰੇ ਚਹੁ ਓਰਨਿ ਘਾਲਨਿ ਜ਼ੋਰ ਸੁਸ਼ੋਰ ਮਹਾਨਾ॥ ੩੨॥

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭੂਖਣ ਅਤੇ ਮੋਹ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰੇ ਦੇ ਸੂਰਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੂਰਜ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਗੜੀ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੋ ਤੇ ਗੜੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ। ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਰ ਲਵੋ ਤੇ ਘਮਸਾਣ ਦਾ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਬੇੜ ਦੇਵੋ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਫਿਰੇ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਵੱਡਾ ਰੋਲਾ ਮੱਚ ਗਿਆ॥੩੨॥

ਢੋਇ ਕਰੀ ਢਿਗ ਢੂਕ ਗਏ ਚਹੁ ਓਰਨਿ ਤੇ ਲਲਕਾਰ ਪਰੇ।
ਪਾਸ ਗਏ ਨਹਿੰ ਤ੍ਰਾਸ ਭਏ, ਗਢ ਭੀਤਨ ਲੋ ਅਬਿ ਜਾਇ ਅਰੇ।
ਹਾਥ ਕਹੀ ਗਹਿ ਢਾਹਨਿ ਲਾਗਯੋ, ਰੋਰ ਕੋ ਸ਼ੋਰ ਬਿਸਾਲ ਕਰੇ।
ਫੇਰ ਫਿਰੇ ਅਲਬਾਲ ਪਰੇ ਬਲ ਭੂਰ ਧਰੇ ਚਹਿੰ ਭੀਤ ਚਰੇ॥ ੩੩॥

ਨੇੜਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਢੂਕ ਕੇ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲਲਕਾਰ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਡਰੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਤੱਕ ਹੁਣ ਜਾ ਅੜੇ। ਫਿਰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀਆਂ ਫੜ ਕੇ ਢਾਹੁਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੋਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫੇਰ ਗੋਲ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਫਿਰੇ, ਵੱਡਾ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ॥੩੩॥

ਯੋ ਚਹੁ ਓਰ ਪਰੀ ਜਬਿ ਧੁੰਮ ਮਿਲੇ ਗਢ ਭੀਤ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁ ਜਾਈ।
ਅੰਤਰ ਜ਼ੋਰ ਨਿਰੰਤਰ ਕੋ ਕਰਿ, ਹਾਰ ਪਰੇ ਤੁਪਕਾਨ ਚਲਾਈ।
ਜਾਨਤਿ ਭੇ ਚਢਿ ਹੈਂ ਗਢ ਪੈ ਨਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚੈ, ਕਤਲਾਮ ਕਰਾਈ।
ਹੋਇ ਅਧੀਰਜ ਬੀਰਜ ਕੋ ਤਜਿ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੇ ਸੋ ਪਰੇ ਘਿਘਿਆਈ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧੁੰਮ ਮੱਚ ਗਈ, ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਅੰਦਰ ਵੱਲ ਨਿਰੰਤਰ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ। ਵੈਰੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਰ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਗੜੀ ਦੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਗੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ ਬਚਣਗੇ, ਕਤਲੇਆਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਬਲ ਛੱਡ ਕੇ ਵੱਡਾ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਤਰਲੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ॥੩੪॥

ਚੀਰ ਗਵਾਰਨਿ ਫੇਰਨਿ ਕੀਨਿ ਭਨੈ ਬਿਨਤੀ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁ ਦੁਹਾਈ।
'ਪ੍ਰਾਨ ਬਚੈ, ਇਹ ਦਾਨ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਨ ਨ ਬਾਂਛਤਿ ਹੈਂ ਵਥੁ ਕਾਈ।

ਭੂਲ ਗਏ ਬਖਸ਼ੋ ਹਮ ਕੋ ਨਹਿ ਜੀਵਤਿ ਫੇਰ ਕਰੈ ਖੁਟਿਆਈ।

ਆਪ ਦਇਆ ਨਿਧਿ ਸੂਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕੋਨ ਚਹੈ ਤੁਮਰੀ ਸਮਤਾਈ ॥ ੩੫ ॥

ਮੁਰਖਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਹਾਰ ਦਾ ਪੱਲੂ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਹੈ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਬਖਸ਼ੋ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਸਤ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਇਆ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਣ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ" ॥੩੫॥

ਦੀਨ ਭਏ ਬਿਨਤੀ ਜਬਿ ਕੀਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਨੀ ਕਰੁਨਾ ਹੁਇ ਆਈ।

ਜੀਵਤਿ ਤਜਾਗ ਨਿਕਾਰ ਲਏ ਸਭਿ ਆਯੁਧ ਛੀਨ, ਕਹੀ ਪਕਰਾਈ।

ਧਾਮ ਸਭੈ ਗਢ ਭੀਤ ਤਬੈ ਢਹਿਵਾਇ ਦਿਯੇ ਤਿਨ ਤੇ ਬਲ ਲਾਈ।

ਬਾਨ ਸਮਾਨ ਮਦਾਨ ਕਿਯੋ ਤਹਿ, ਮਾਨਹੁ ਨਾਹਿ ਬਸੇ ਇਸ ਥਾਈ ॥ ੩੬ ॥

ਜਦ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਦੀਨ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰ ਖੋਹ ਕੇ ਕਹੀਆਂ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਚੋਰ ਲਵਾ ਕੇ ਢਵਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਰਗਾ ਸਾਰਾ ਥਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਮਾਨੋ ਕਿ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥੩੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਪਲਟਾ ਤਿਨ ਤੇ ਲੀਨ।

ਸੂਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਦਸਮ ਗੁਰ ਸਭਿ ਜਗ ਮਹਿ ਜਸੁ ਕੀਨ ॥ ੩੭ ॥

ਕਲਮੋਟ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬਦਲਾ ਲਿਆ। ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਜਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੭॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਅਠਤਾਲ੍ਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣੱਝਵਾਂ

ਵਾਪਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਏ

ਦੋਹਰਾ- ਕਰਜੋ ਬੇਹ ਕਲਮੋਟ ਕੋ ਦਈ ਸਜਾਇ ਬਿਸਾਲ।

ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹੀ ਸਭਿ ਕਾਲਾ ॥ ੧ ॥

ਕਲਮੋਟ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬੇਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਗਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਸਦਾ ਸਭ ਸਮੇਂ ਸੁਖੀ ਆਉਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਕਿਤ ਤੇ ਆਇ ਕਿਸੂ ਮਗ ਜਾਵੈ। ਬਾਕ ਕਠੋਰ ਭਿ ਨਹੀਂ ਅਲਾਵੈ।

ਗੁਰ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਹਿ ਉਰ ਭਾਰੀ। ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਕਲਮੋਟ ਉਜਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਆਉਣ, ਕਿਸੇ ਰਾਹ ਜਾਣ, ਕੋਈ ਵੀ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੋਲਦਾ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਮੇਟ ਉਜਾੜਿਆ ਹੈ॥੨॥

ਨੋਟ : ਜਿਹੜਾ ਪਿੰਡ ਦੁਬਾਰਾ ਵੱਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਖੇੜਾ ਕਲਮੇਟ' ਹੈ। ਉਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿੱਪਲ ਬੱਲੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੈ।

ਰਾਜੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਥਿਰੇ। ਕੁਛ ਵਿਰੋਧ ਕੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨ ਕਰੇ।

ਦਰਬ ਖਰਚ ਹੋਯਸਿ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਦਯੋ ਤੁਰਕ ਅਰ ਭਟਨਿ ਘਨੇਰਾ॥ ੩॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ॥੩॥

ਜੰਗ ਸਮਾਜ ਅਪਰ ਜੇ ਨਾਨਾ। ਤਿਨ ਪਰ ਹੋਯਹੁ ਖਰਚ ਮਹਾਨਾ।

ਸਨਬੰਧੀ ਅਰੁ ਸੁਭਟ ਸੰਘਾਰੇ। ਉਜਰਯੋ ਦੇਸ ਉਪਦ੍ਰਵ ਭਾਰੇ॥ ੪॥

ਜੰਗ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਸੀ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਖਰਚਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਯੁੱਧ ਕਾਰਨ ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਉੱਜੜ ਗਿਆ ਸੀ॥੪॥

ਸਭਿ ਹੀ ਰੀਤਿ ਭਯੋ ਨੁਕਸਾਨ। ਬਧਯੋ ਸ਼ੋਕ ਅਰੁ ਦੁਖੀ ਮਹਾਨ।

ਆਪ ਆਪਨੇ ਪੁਰਿ ਥਿਰ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਕੈਸੇ ਕਹੇ॥ ੫॥

ਸਭ ਹੀ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਕ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੫॥

ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਰੀ ਕਲਮੇਟ। ਕਿਸਹੁੰ ਨ ਚਿਤਵਯੋ ਗੁਰ ਸੰਗ ਖੋਟ।

ਇਕ ਮੁਕਾਮ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਥਾਨ। ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ॥ ੬॥

ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਲਮੇਟ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖੋਟੀ ਗੱਲ ਨਾ ਸੋਚੀ। ਉਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਕਾਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ॥੬॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਢਿਗ ਥਿਰੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ।

'ਨਿਕਸੇ ਜਬਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਛੋਰਿ। ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਕੀ ਓਰ॥ ੭॥

ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਰਬ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾਈ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਚਲੇ ਸੀ॥੭॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ ਏਵ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਸਭਿ ਸਿੰਘਨ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਨਾਯੋ।

ਹਮਰੋ ਸਦਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਇਸ ਕੋ ਕਿਮ ਛੋਰਹਿੰ ਕਬਿ ਨਾਹੀਂ॥ ੮॥

ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ, "ਸਾਡਾ ਘਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਾਂਗੇ॥੮॥

ਸੋ ਅਬਿ ਬਾਕ ਸੰਭਾਲਨਿ ਕਰੇ। ਚਲਨ ਚਾਹਿ ਉਰ ਪੁਰਿ ਨਿਜ ਧਰੇ।

ਸਰਬ ਗਿਰੇਸੁਰ ਲਰਿ ਪਚ ਹਾਰੇ। ਆਪ ਆਪਨੇ ਨਗਰ ਸਿਧਾਰੇ॥ ੯॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਚਾਹੋ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਨਗਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ॥੯॥

ਰਣ ਉੱਦਯੋਗ ਤਜਾਗ ਸਭਿ ਦੀਨਾ। ਜਨੁ ਉਤਸਾਹ ਛੀਨ ਕਿਨ ਲੀਨਾ।

ਅਬਿ ਹਟਿ ਕਹਾਂ ਬਿਭੋਰ ਸਿਧਾਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਅਪਨਿ ਸੰਭਾਰੋ ॥੧੦॥

ਯੁੱਧ ਦਾ ਉੱਦਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਤਸਾਹ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਕਿੱਥੇ ਭੱਭੋਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਆਪਣੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੰਭਾਲੋ ॥੧੦॥

ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਾਨੀ। ਜਾਨੀ ਮਨ ਕੀ ਚਾਹਿ ਮਹਾਨੀ।

ਦੇਨਿ ਅਨੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇਰਾ। ਮਾਨੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਬੇਰਾ ॥੧੧॥

ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ॥੧੧॥

ਪਾਛਲ ਡੇਰਾ ਕਹਿ ਅਨਵਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਸ਼ੌਨ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਆਯੋ।

ਸਕਲ ਬਿਹੀਰ ਮਿਲਜੋ ਇਕ ਥਾਂਏ। ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਏ ॥੧੨॥

ਪਿਛਲੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਵਿਹੀਰ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੌਂ ਕੇ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ॥੧੨॥

ਦਿਵਸ ਅਗਲੇ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਭਯੋ ਦਮਾਮਾ ਜਿਸ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ।

ਜੀਨ ਪਵੰਗਮ ਪਰ ਸਭਿ ਪਾਏ। ਆਯੁਧ ਆਦਿ ਤੁਫੰਗ ਉਠਾਏ ॥੧੩॥

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਸੀ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸਭ ਨੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਆਦਿ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚੁੱਕ ਲਈਆਂ ॥੧੩॥

ਕਮਰ ਕਸਾ ਕਰਿ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨਾ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ ਮਹਾਨਾ।

ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਸੰਗ ਲਾਇ। ਚਾਂਪ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਹਾਥ ਉਠਾਇ ॥੧੪॥

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕਰਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ। ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੱਥੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪਹਿਣ ਲਏ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਠੋਰ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ॥੧੪॥

ਦਲ ਬਿਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਡ ਘੋਰਾ। ਚੰਚਲ ਮਹਾਂ ਭਰਜੋ ਤਨ ਜ਼ੋਰਾ।

ਹੁਇ ਅਰੂਢਿ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਤੇ ਸ਼ਬਦ ਮਹਾਨੇ ॥੧੫॥

ਦਲ ਨਾਸ਼ਕ ਨਾਮ ਦਾ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਹੈ, ਮਹਾਂ ਚੰਚਲ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਵੱਡਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲ ਪਏ, ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ ॥੧੫॥

ਚਲਜੋ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਛਾਰੀ। ਮਿਲਹਿ ਭੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਗਾਰੀ।

ਬਿਨੈ ਕਰੈ 'ਹਮ ਪ੍ਰਜਾ ਤੁਮਾਰੀ। ਅਪਨੇ ਜਾਨ ਕਰਹੁ ਰਖਵਾਰੀ ॥੧੬॥

ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਸੇਵਕ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, "ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਜਾ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਕੇ ਸਾਡੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰੋ" ॥੧੬॥

ਤਿਨ ਕੋ ਦੇ ਧੀਰਜ ਚਲਿ ਪਰੈ। ਕੇਤਿਕ ਦੋਰ ਦੋਰ ਨਰ ਦੁਰੈ।

ਸਕੈਂ ਨ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਡਰ ਲਾਜੈਂ। ਕੇਤਿਕ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁਨਤਿ ਧੁਨਿ ਭਾਜੈਂ ॥੧੭॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਏ, ਕਈ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਡਰ ਕਰਕੇ ਲੱਜਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦੁਸ਼ਟ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਭੱਜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੭॥

ਜੇ ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਗ੍ਰਾਮ ਪਛਾਨੈ। ਲੂਟੈ ਕੂਟਹਿ ਅੱਗੂ ਪਯਾਨੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਪਿਤਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਸਾਏ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਆ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ॥੧੮॥

ਉਤਰਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ। ਮਧੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬਹੁਤ ਬਰਤਾਇ ॥ ੧੯ ॥

ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਘੁੰਮ ਕੇ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਸਵਾਦੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਰਤਾਇਆ ॥੧੯॥

ਬਹੁਰੋ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਗਏ। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਾਨਾ ਮੰਗਲ ਭਏ।

ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਖਾਲਸਾ ਬਿਰਜੋ। ਹਯਨਿ ਲਗਾਵਨਿ ਗਨ ਕੋ ਕਰਜੋ ॥ ੨੦ ॥

ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਏ, ਨਗਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲ ਹੋਏ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ॥੨੦॥

ਪ੍ਰਥਮ ਬਸੇ ਨਰ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਧਰਿ ਉਪਹਾਰ ਪਗਨਿ ਲਪਟਾਏ।

ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧੀਰਜ ਦਈ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਸਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਹਾਰ ਧਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ ॥੨੧॥

ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ ਕੀ ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਫਿ ਤਬਿ। ਹਰਖਤਿ ਕਰੇ ਨਗਰ ਕੇ ਜਨ ਸਬਿ।

ਹੁਕਮ ਕਰਜੋ 'ਪੁਰਿ ਕੇ ਨਰ ਜੇਈ। ਉਜਰਿ ਗਏ ਆਨਹੁ ਸਭਿ ਤੇਈ ॥ ੨੨ ॥

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ, ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਨਗਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖ ਉਜੜ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਲਿਆਵੋ ॥੨੨॥

ਅਪਰ ਬਾਨੀਏਂ ਆਦਿ ਜਿ ਆਵਹਿ। ਬਸਹਿ ਸਦਨ ਤਿਨ ਕੇ ਬਨਵਾਵਹਿ।

ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੂ ਲੇਂ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ। ਬਸਹਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਅਬਿ ਨਰ ਤੇ ॥ ੨੩ ॥

ਹੋਰ ਬਾਣੀਏ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਆਉਣ, ਉਹ ਜੇ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਵੱਸਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਵਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਉਹ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਲੈਣ, ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸਣਾ ॥੨੩॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸਕਲ ਹਕਾਰਨਿ ਕਰੇ। ਅਧਿਕ ਬਸਾਵਨ ਬਾਂਛਾ ਧਰੇ।

ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਕਹਿ ਜਨ ਅਨਵਾਏ। ਸਨਮਾਨਹਿ ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ ਬਸਾਏ ॥ ੨੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਹੋਰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਮੰਗਵਾਏ ਤੇ ਬੜਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ॥੨੪॥

ਆਵਨਿ ਲਗੇ ਸੈਂਕਰੇ ਲੋਕ। ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਧਨ ਬਨਵਾਏ ਓਕ।

ਦੁਇ ਛਾਤਨ ਕੇ ਕਿਸ ਕੀ ਤੀਨ। ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਸੁਹਾਵਨ ਕੀਨਿ ॥ ੨੫ ॥

ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਵਾਏ। ਦੋ-ਦੋ ਛੱਤਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ

ਤਿੰਨ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਘਰ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਦੇ ਸਨ॥੨੫॥

ਲਗੇ ਅਨਿਕ ਕਾਰੀਗਰ ਆਨਿ। ਰਚਹਿ ਹਵੇਲੀ ਪੌਰ ਮਹਾਂਨ।

ਨਾਨਾ ਰੀਤਿ ਨਿਕੇਤਨਿ ਪੰਗਤਿ। ਹਰਖਤਿ ਆਨਿ ਬਸੀ ਗਨ ਸੰਗਤਿ॥੨੬॥

ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਆ ਕੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਉਹ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਨਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਈ॥੨੬॥

ਬਿੱਪੂ ਬਸੇ ਖਟ ਕਰਮੀ ਆਇ। ਬਿਦਯਾਪੈਨ ਅਧਿਕ ਧਰਮਰਾਇ।

ਸੀਲ ਸੰਤੋਖੀ ਦਯਾ ਸੁਭਾਉ। ਗੁਰ ਕੇ ਨਗਰ ਬਸੇ ਸਮੁਦਾਉ॥੨੭॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਕੇ ਵਸੇ, ਜਿਹੜੇ ਛੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਵਿੱਦਿਆਪੈਨ ਆਏ ਜਿਹੜੇ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਧਰਮੀ ਸਨ। ਸੀਲ ਸੰਤੋਖੀ ਅਤੇ ਦਿਆਲੂ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਆਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਸ ਗਏ॥੨੭॥

ਖੱਤ੍ਰੀ ਕੇਤਿਕ ਆਨਿ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਉ ਲਹੇ ਹੈਂ।

ਬੈਸ ਬਨਜ ਕੇ ਕਰਤਾ ਆਏ। ਕਰੀ ਦੁਕਾਨ ਬਜ਼ਾਰ ਸੁਹਾਏ॥੨੮॥

ਕਈ ਖੱਤਰੀ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਵੈਸ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਲਾ ਕੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ॥੨੮॥

ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਬਿਵਹਾਰ ਬਡੇਰੇ। ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਲਯਾਇ ਘਨੇਰੇ।

ਮਿਹਨਤਿ ਅਧਿਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਪਾਏਂ। ਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰ ਗਨ ਆਏ॥੨੯॥

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਮਾਲ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਏ॥੨੯॥

ਸਕਲ ਜਾਤਿ ਸੂਦਰ ਕੀ ਰਹੀ। ਕਰਹਿ ਮਜੂਰੀ ਧਨ ਗਨ ਲਹੀ।

ਗੁਨੀ ਪੁਰਖ ਆਛੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰੀ। ਕਦਰ ਸਿਨਾਸ ਜਾਨਿ ਗੁਰ ਭਰੀ॥੩੦॥

ਸੂਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਚੰਗੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਕਦਰ ਸਿਨਾਸ ਹਨ॥੩੦॥

ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਸੇ ਚਲੀ ਸਭਿ ਕਾਰ। ਕੋ ਕਰਿ ਲੇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਦਰਬਾਰ।

ਧਨ ਇਨਾਮ ਕੋ ਪਾਵਨ ਕਰੈਂ। ਆਛੀ ਕਰਨ ਚਾਤੁਰੀ ਧਰੈਂ॥੩੧॥

ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਸਣ ਨਾਲ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ ਚਲ ਪਈ, ਕਈ ਬਾਹਰੋਂ ਹੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਧਨ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਚੰਗੇ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ॥੩੧॥

ਕਾਰੀਗਰ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਉਚਾਰਾ। 'ਰੁਚਿਰ ਦੁਕਾਨ ਬਨਾਇ ਬਜ਼ਾਰ।

ਚਾਰੁ ਪ੍ਰਤੋਲੀ ਰਚੀਐ ਜਿਤ ਕਿਤ। ਬਸਹਿ ਸੁਖੀ ਨਰ ਗਨ ਧਰਿ ਹਿਤ ਚਿਤ'॥੩੨॥

ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਉਥੇ ਸੁੰਦਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣਾਓ ਜਿੱਥੇ ਚੌੜੀ ਸੜਕ ਸਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਦੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੁਖ ਧਾਰ ਕੇ ਵਸਣਾ"॥੩੨॥

ਸੁਨਿਕੈ ਹੁਕਮ ਰਚਯੋ ਸਭਿ ਸੁੰਦਰ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਰੁਚਿਰ ਪੌਰ ਕੇ ਮੰਦਿਰ।
ਜਨੁ ਬਿਸ਼ਕਰਮਾ ਆਨਿ ਬਨਾਏ। ਪੰਕਤਿ ਸਦਨ ਬਜਾਰ ਸੁਹਾਏ ॥ ੩੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਲਾਏ ਗਏ ਮਾਨੋ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਘਰ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਬਹੁਤ ਸੁਹਾਏ ॥੩੩॥

ਸੁੰਦਰ ਗਰੀ ਕਰੀ ਇਕਸਾਰੀ। ਬਿਚਰਤਿ ਹਰਖਤਿ ਚਿਤ ਨਰ ਨਾਰੀ।
ਚਹੁਦਿਸਿ ਮਹਿ ਉਪਬਨ ਲਗਵਾਏ। ਤਰੁਵਰੁ ਸਰਬ ਜਾਤਿ ਕੇ ਲਾਏ ॥ ੩੪ ॥

ਸੁੰਦਰ ਇਕਸਾਰ ਗਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਾਗ਼ ਲਗਵਾਏ ਤੇ ਸਭ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਰੁੱਖ ਲਵਾਏ ॥੩੪॥

ਨਾਨਾ ਬਰਨ ਲਗੀ ਫੁਲਵਾਰੀ। ਬਿਕਸਤਿ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਰਚਿ ਕਜਾਰੀ।
ਬੀਚ ਸਬੰਡਲ ਕਰੇ ਚੁਕੋਨ। ਨਿਕਟ ਨਿਕਟ ਤਰੁਵਰੁ ਬਡ ਜੋਨ ॥ ੩੫ ॥

ਕਈ ਰੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਫੁਲਵਾੜੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਿੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲੇ ਖੰਭੇ ਲਾਏ ਗਏ ਤੇ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੂਟੇ ਲਾਏ ਗਏ ॥੩੫॥

ਆੜੂ, ਦਾੜਮ, ਕਦਲੀ ਖਰੇ। ਸੇਉ, ਰਸਾਲ, ਜਿ ਸ੍ਰਾਦਿਲ ਖਰੇ।
ਤੁਰਸ ਮਧੁਰ ਫਲ ਜਿਨ ਕੋ ਬਿੰਦ। ਇਕ ਲਘੁ ਹੈਂ ਇਕ ਹੋਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੩੬ ॥

ਆੜੂ, ਅਨਾਰ ਅਤੇ ਕੇਲੇ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਖੜੇ ਸਨ, ਸੇਬ ਅਤੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਖੜੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਬੜੇ ਸਵਾਦਲੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਫਲਾਂ ਦੇ ਬੂਟੇ ਛੋਟੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਕਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੩੬॥

ਆਦਿ ਅੰਗੂਰ ਲਤਾ ਲਗਵਾਈ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਪੰਕਤਿ ਖਰੀ ਸੁਹਾਈ।
ਬੋਲਤਿ ਗਨ ਬਿਹੰਗ ਬਹੁ ਜਾਤੀ। ਕੋਕਿਲ ਕੀਰ ਮੋਰ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥ ੩੭ ॥

ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵੀ ਲਵਾਈਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਖੜੀਆਂ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਪੰਛੀ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਕੋਇਲਾਂ, ਤੋਤੇ ਅਤੇ ਮੋਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਪਾਰਾਵਤ ਚਕਵਨ ਕੇ ਨਾਦਿ। ਜਿਨ ਕੇ ਸੁਨੇ ਹੋਇ ਅਹਿਲਾਦਿ।
ਬੋਰੇ ਦਿਵਸਨਿ ਰਚਨਾ ਘਨੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਨੀ ॥ ੩੮ ॥

ਕਬੂਤਰਾਂ ਅਤੇ ਚਕਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਰਚਨਾ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋਈਆਂ ॥੩੮॥

ਪ੍ਰੰਜ ਕਵੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪੁਨ ਆਏ। ਕਰਹਿ ਕਬਿੱਤਨਿ ਅਧਿਕ ਰਿਝਾਏ।
ਮੋਜ ਦਰਬ ਕੀ ਪਾਇ ਬਡੇਰੀ। ਕੀਰਤਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਥਰਿ ਘਨੇਰੀ ॥ ੩੯ ॥

ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਕਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ ਤੇ ਕਬਿੱਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਧਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕੀਰਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ॥੩੯॥

ਜੇ ਜੇ ਬਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਇ। ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਤੇ ਸੁਖ ਬਹੁ ਪਾਇ।
ਪ੍ਰੰਜ ਖਾਲਸਾ ਉਤਰਯੋ ਰਹੈ। ਸੇਵਹਿ ਗੁਰੂ ਸੁ ਰਸ ਕੋ ਲਹੈ ॥ ੪੦ ॥

ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਬਹੁਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੦॥

ਗੁਰਮਤਿ ਧਰਿ ਧਰਿ ਹੁਇ ਉਰ ਗਜਾਨੀ। ਰਾਖਹਿ ਰਹਤਿ ਪਠਹਿ ਗੁਰਬਾਨੀ।
ਪਾਹੁਲ ਆਨਿ ਪੁੰਜ ਸਿਖ ਲੇਵੈਂ। ਰੀਤਿ ਜਗਤ ਦੁਰਮਤਿ ਤਜਿ ਦੇਵੈਂ ॥੪੧॥

ਗੁਰਮਤਿ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਆ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਗਤ ਦੀ ਰੀਤੀ ਤੇ ਦੁਰਮਤ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੪੧॥

ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਬਿਰਾਜੈਂ ਬੀਚ। ਦਰਸਹਿ ਆਨਿ ਉਚ ਅਰੁ ਨੀਚ।
ਅਰਪਹਿ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਲਜਾਇ। ਹਯ ਹੱਥਯਾਰ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਇ ॥੪੨॥

ਜਦ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਹਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਘੋੜੇ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨਿ ਬਹੁ ਮੁਲ ਕੇਰੇ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਨਰ ਹੇਰੇ।
ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਬਿਰਮਾਵਹਿ ਹੇਰਤਿ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੪੩॥

ਵਸਤਰ, ਗਹਿਣੇ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਆ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੪੩॥

ਚੋਥੀ ਗੁੱਤ ਦਾ ਉਟੱਭਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੯॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਾਹਵਾਂ

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਮੇਲ, ਨਾਰਦ ਨੇ ਖੰਡ ਭੇਟ ਕਰਨੇ

ਦੋਹਰਾ- ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਥਿਰ ਰਹੇ ਨਿਜ ਰਜਧਾਨੀ ਜਾਇ।
ਆਨ ਮਾਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਉਰ ਹੰਕਾਰ ਬਿਲਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਨ ਮੰਨ ਕੇ ਦਿਲ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਹੁਇ ਤੂਸ਼ਨਿ ਥਿਰੇ। ਭੀਮਚੰਦ ਨਰ ਪਠਵਨਿ ਕਰੇ।
'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਭੂਲਯੋ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੀਜੈ। ਨਿਜ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਬਿਰਦ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ॥੨॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਫਿਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਉਸ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ ਆਪਣਾ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰਾ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਲੋ ॥੨॥

ਹਮ ਨੇ ਅਪਨੋ ਸਗਲ ਬਿਗਾਰਾ। ਭਯੋ ਬਿਰੋਧ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਾਰਾ।
ਅਬਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਣ ਪਰਜੋ ਬਲ ਹਾਰੀ। ਗੌਰਵ ਮਹਿਮਾ ਜਾਨਿ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਗਾੜਿਆ ਹੈ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਲ ਹਾਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਫੜ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਗੌਰਵ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ ॥੩੦॥

ਗਨ ਰਾਜੇ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਮੋਹੀ। ਜਿਸ ਤੇ ਰਾਵਰਿ ਸੋ ਰਣ ਹੋਹੀ।
ਕਹੇ ਅਪਰ ਕੇ ਬਿਗਰਤਿ ਰਹਯੋ। ਅਬਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨਿ, ਮਹਾਤਮ ਲਹਯੋ ॥ ੪ ॥

ਬਹੁਤ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਵਿਗੜਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਮਹਾਤਮ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੈ' ॥੪॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਬਿਨੈ ਬਡੇਰੀ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਠੀ ਛਿਮਹੁ ਮਤਿ ਮੇਰੀ।
ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਗਦ ਪਠਵਾਯੋ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜੀ, "ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਮੁਆਫ਼ ਕਰੋ" ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਗਜ਼ ਪੜ੍ਹਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੫॥

ਅਬਿ ਤੋਂ ਭਯੋ ਨਿੰਮ੍ਰ ਤਜਿ ਗਰਬਾ। ਖੋਇ ਦਰਬ ਅਰੁ ਜਸੁ ਜਗ ਸਰਬਾ।
ਸ਼ਰਨਿ ਪਰਜੋ ਚਾਹਤਿ ਹੁਇ ਹਿਤ ਮੈਂ। ਲਖਯੋ ਮਹਾਤਮ ਮੈ ਕੁਛ ਚਿਤ ਮੈਂ ॥ ੬ ॥

"ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਨ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਜੱਸ ਨੂੰ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੈ ॥੬॥

ਉਚਿਤ ਸੰਧਿ ਜੇ ਜਾਨਹੁ ਤਾਂਹੀ। ਲਿਹੁ ਮਿਲਾਇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ! ਪਗ ਪਾਂਹੀ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਜੇ ਮਾਨੀ ਆਨ। ਅਪਰ ਜਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇਤਿਕ ਮਾਨ ॥ ੭ ॥

ਜੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਚਰਨੀ ਪਵਾ ਕੇ ਮਿਲਾ ਲਵੋ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਜੇ ਆਨ ਮੰਨ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਰਾਜੇ ਆਨ ਮੰਨ ਜਾਣਗੇ ॥੭॥

ਬੇਮੁਖ ਹੋਇ ਮਾਰ ਬਹੁ ਖਾਈ। ਸ਼ਰਨ ਪਰੇ ਉਰ ਮਹਿੰ ਪਛੁਤਾਈ।
ਮੇਲਹੁ ਆਪ ਉਚਿਤ ਹੈ ਬਾਤੀ। ਜੇ ਅਧੀਨ ਇਮ ਬਡੇ ਅਰਾਤੀ ॥ ੮ ॥

ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰ ਬਹੁਤ ਖਾਧੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾਅ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਲ ਕਰ ਲਵੋ, ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਵੈਰੀ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ॥੮॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਕੁਕਰਮ ਤਿਨਹੁ ਹੀ ਠਾਨਾ।
ਅਬਿ ਜੇ ਮਿਲਹਿ ਨਹੀਂ ਅਪਮਾਨੈਂ। ਤਜੈ ਬਿਰੋਧ ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਮਾਨੈ ॥ ੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਕਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਜੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਪਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਵਿਰੋਧ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨੋ ॥੯॥

ਹਮ ਹੁਇ ਤਥਾ ਜਥਾ ਸੋ ਹੋਇ। ਮਿਲਹਿ ਮਿਲਾਵਹਿ ਅੰਤਰ ਖੋਇ।
ਰਿਸ ਬਸਿ ਹੈ ਕੈ ਲਰਿਬੇ ਚਾਹਾ। ਤਿਮ ਹੀ ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਰਣ ਮਾਂਹਾ ॥ ੧੦ ॥

ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਫੁਰਕ ਗਵਾ ਕੇ ਮਿਲਾ ਲਵਾਂਗੇ।
ਕ੍ਰੋਧ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ॥੧੦॥

ਦਯੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਖਵਾਇ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਾਂਕ ਹਿਤ ਕੇ ਜਿਸ ਭਾਇ।

ਦੂਤ ਗਯੋ ਲੇਕਰਿ ਢਿਗ ਜਬੈ। ਖੋਲਿ ਪਠਾਇ, ਜਾਨਿ ਹਿਤ ਸਬੈ ॥ ੧੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਵਲੋਂ ਭੇਜੇ ਏਲਚੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਉਸ ਦੇ ਹਿਤ ਦੇ ਲਿਖਵਾਏ। ਜਦ ਦੂਤ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤਾਂ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਦੀ ਜਾਣੀ ॥੧੧॥

ਹਰਖਤਿ ਹੈ ਕਰਿ ਕੋਪ ਮਿਟਾਯੋ। ਪੁਨ ਪੰਮਾ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਯੋ।

ਮੇਲ ਕਰਯੋ ਬਾਤਨਿ ਕੇ ਸਾਥ। ਭਯੋ ਸੁੱਧ ਮਨ ਪੁਨ ਗਿਰਨਾਥ ॥ ੧੨ ॥

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਇਆ, ਫਿਰ ਪੰਮੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੨॥

ਆਵਾਜਾਈ ਸਚਿਵਨਿ ਕੇਰੀ। ਕਰਤਿ ਰਹਯੋ ਦੇ ਭੇਟ ਬਡੇਰੀ।

ਅਪਰ ਹੰਡੂਰੀ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ। ਮੰਤ੍ਰੀ ਪਠਹਿ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਕਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥

ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਭੇਟਾਵਾਂ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੋਰ ਹੰਡੂਰੀ ਆਦਿ ਰਾਜੇ ਵੀ ਜਦ ਲੋੜ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਦੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਕਿਸ ਗਿਰਪਤਿ ਕੈ ਭਾਵ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੇਚਿਤ ਕਰਹਿ ਅਲਪ ਹਿਤਵਾਲਾ।

ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਸ ਹੋਯੋ ਗਿਰ ਰਾਜਨ। ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ਅਪਨੇ ਕਾਜਨਿ ॥੧੪॥

ਕਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਿਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਰਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਕਬਿ ਕਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ। ਬਿਚਰਹਿ ਕਾਨਨ ਇਤ ਉਤ ਹੇਰਿ।

ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਤੀਰ ਗੋਰੀਆਂ ਵਹਿਰ ਚਲਾਇ ॥ ੧੫ ॥

ਕਦੀ-ਕਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਵੇਖਦੇ ਵਿਚਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਤੀਰ ਗੋਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੫॥

ਨਿਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ ਹੈ ਅੱਭਯਾਸਾ। ਪਰਚਹਿ ਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਪਾਸਾ।

ਰਾਣੇ ਰਾਇ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਇ। ਜੇ ਸੈਲਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬਸਾਇ ॥ ੧੬ ॥

ਸਦਾ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਣੇ ਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੇ ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਸਭਿਹਿਨਿ ਆਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਮਾਨੀ। ਮਾਨੈਂ ਜੇ ਨ, ਮਿਟੈ ਰਜਧਾਨੀ।

ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪੰਤੇ। ਵਸਤੁ ਅਜਾਇਬ ਹੇਰਿ ਪਠੰਤੇ ॥ ੧੭ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਨ ਮੰਨੀ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਜੀਬ ਵਸਤੂ ਵੇਖ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੭॥

ਆਛੇ ਫਲ ਗਨ ਤੋਰਿ ਬਟੋਰਿ। ਡਾਲੀ ਪਠਹਿੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਓਰ।
ਕੋ ਸੂਖਮ ਚਾਵਰ ਪਹੁਚਾਵੈ। ਕੋ ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਬਸਤੁ ਪਠਾਵੈ॥ ੧੮॥

ਚੰਗੇ ਫਲ ਤੋੜ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਡਾਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਰਾਜੇ ਸੂਖਮ ਚਾਵਲ ਭੇਜਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ ਭੇਜਦੇ ਸਨ॥੧੮॥

ਜਿਸ ਬਿਲੋਕਿ ਪੁਭੁ ਕਰੈ ਅਨੰਦ। ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਪਠਾਇੰ ਬਿਲੰਦ।
ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਨਾਰਦ ਸਾਧ ਰੂਪ ਨਿਜ ਧਾਰੀ॥ ੧੯॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਐਸੀ ਵਧੀਆ ਵਸਤ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਸਾਧੂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੧੯॥

ਸੁੰਦਰ ਪੰਖ ਬਿਹੰਗਮ ਕੇਰੇ। ਧਰੀ ਉਪਾਇਨ ਆਨਿ ਅਗੇਰੇ।
ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ਦਰਸ ਕਰਿ ਬੈਸਾ। ਦੇਖਿ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਬਹੁ ਛੁਪਿ ਜੈਸਾ॥ ੨੦॥

ਸੁੰਦਰ ਪੰਖੀਆਂ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਉਪਹਾਰ ਉਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਰੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਭੁੱਖਾ ਹੋਵੇ॥੨੦॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਦਰ ਬੈਠਾਯੋ। ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ ਅਲਾਯੋ।
ਪੰਖ ਆਨਿਬੇ ਹੇਤੁ ਕਸਾਲਾ। ਕਜੋਂ ਰਿਖਿਦੇਵ ! ਆਪ ਤੁਮ ਝਾਲਾ ?॥ ੨੧॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਹੇ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇਵ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਕਿਉਂ ਝੱਲੀ ਹੈ ?"॥੨੧॥

ਤੁਮਰੋ ਦਰਸਨ ਹੈ ਬਹੁ ਪਾਵਨ। ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਬਿ ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨ।
ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ ਧਰ ਫਿਰੋ। ਸੁਰ ਮੁਨਿਜਨ ਕੋ ਪਾਵਨ ਕਰੋ॥ ੨੨॥

ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਨ ਬਹੁਤ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ, ਜਦ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦਰਸਨ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਮੁੰਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋ"॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਮੁਨਿ ਨਾਰਦ ਪਰਮ ਬਿਸਾਰਦ। ਉੱਤਰ ਹੇਤੁ ਬਖਾਨੀ ਸਾਰਦ।
ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਯ ਪਰਮ। ਧਰਜੋ ਰੂਪ ਗੁਰ ਰਾਖਨਿ ਧਰਮ॥ ੨੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਰਮ ਚਤੁਰ ਨਾਰਦ ਮੁਨੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਦੇ ਆਪ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਧਰਮ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ"॥੨੩॥

ਤੀਨ ਤਾਪ ਖਾਪਨਿ ਸੁਭ ਦਰਸਨ। ਆਇ ਸੁਰਗ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਪਰਸਨ।
ਰਿਕਤ ਪਾਣ ਨਹਿੰ ਆਵਤਿ ਆਛੇ। ਯਾਂਤੇ ਭੇਟ ਲਜਾਇਬੋ ਬਾਂਛੇ॥ ੨੪॥

ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਤਾਪ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਸਵਰਗ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਨ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਆਉਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਲਿਆਉਣੀ ਚਾਹੀ ਹੈ"॥੨੪॥

ਬਹੁਰ ਬਿਚਾਰਜੋ ਜੋ ਹੁਇ ਪਜਾਰੀ। ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਲੇਉਂ ਕਰ ਧਾਰੀ।
ਕਰਨਿ ਜੰਗ ਅੱਭਯਾਸ ਬਡੇਰਾ। ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰਿ ਮੈਂ ਹੇਰਾ॥ ੨੫॥

ਫਿਰ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਪਿਆਰੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੀ ਵਸਤੂ ਮੈਂ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਜੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ॥੨੫॥

ਯਾਂਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ ਕੀ ਬਹੁ ਚਾਹੁ। ਬਿੰਦਯਾ ਚਾਂਪ ਅਧਿਕ ਸਭਿ ਮਾਂਹੁ।

ਯਾਂਤੇ ਤੁਮਰੇ ਸਰਨਿ ਕਰਨਿ ਕੋ। ਮੈਂ ਆਨੇ ਸੁਭ ਬੀਨ ਪਰਨਿ ਕੋ॥੨੬॥

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਚਾਹਤ ਹੈ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਹਰ ਹੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਮੈਂ ਕੁਝ ਖੰਭ ਚੁਣ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ॥੨੬॥

ਅਪਨੇ ਬਾਨ ਸੰਗ ਲਗਵਾਓ। ਬਹੁਰ ਚਾਂਪ ਮੈਂ ਸੰਧਿ ਚਲਾਓ।

ਹੇਰਹੁ ਬੇਗ ਹੋਇ ਹੈ ਐਸੇ। ਉਡਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਬਿਹੰਗਮ ਜੈਸੇ॥੨੭॥

ਆਪਣੇ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਓ, ਫਿਰ ਧਨੁੱਖ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਚਲਾਓ। ਫਿਰ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਤੀਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ, ਉਹ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉੱਡ ਕੇ ਜਾਣਗੇ॥੨੭॥

ਜੇਤਿਕ ਹੋਤਿ ਰਹੇ ਅਵਤਾਰਾ। ਪਹੁੰਚਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ।

ਰਾਮਚੰਦ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਨਰ ਸਰੀਰ ਬਹੁ ਧਾਰੇ॥੨੮॥

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਅਵਤਾਰ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਅਥਿ ਰਾਵਰ ਕੋ ਰੂਪ ਛਬੀਲਾ। ਕਰਤੇ ਰਹਹੁ ਮਾਨਵੀ ਲੀਲਾ।

ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਮਨ ਹੋਤਿ ਸਨੇਹੁ। ਸਰਬ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਫਲ ਏਹੁ॥੨੯॥

ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਛੈਲ ਛਬੀਲਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਲੀਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਮਨ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਰਬ ਯੋਗ ਦਾ ਇਹੋ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨੯॥

ਕਹੋਂ ਕਹਾਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੋਭਾ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਭੀ ਦੇਖਤਿ ਮਨ ਲੋਭਾ।

ਖੜਗ ਨਿਖੰਗ ਅੰਗ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਸੋਭਤਿ ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਉਤੰਗਾ॥੩੦॥

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਮਨ ਵੀ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਭੱਠਾ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ॥੩੦॥

ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਤੇ ਮਹਿਦ ਅਨੰਦੰ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਦੁਤਿ ਦਿਪਹਿ ਬਿਲੰਦੰ।

ਸੁੰਦਰ ਅਪਰ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੇਰੀ। ਨਹਿੰ ਬਾਂਛਾ ਰਹਿ ਤੁਮ ਕੋ ਹੇਰੀ॥੩੧॥

ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਦੀ ਸੋਭਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਵੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਸੂਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ। ਰਚਯੋ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਜੁੱਧ ਸਿਖਾਯੋ।

ਜਿਸ ਮਹਿ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੋਹੀ। ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਦਾਰੁਣ ਮਨ ਮਹਿ ਹੋਹੀ॥੩੨॥

ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੂਰਬੀਰ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਪੰਥ ਰੱਚ ਕੇ ਫਿਰ ਸਭ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਜੰਗ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ॥੩੨॥

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਧੰਨ। ਜਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਕਰਹਿ ਨ ਅੰਨ।
ਰੂਪ ਮਹਿਦ ਮਹੀਯਾਨ ਤੁਮਾਰਾ। 'ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ' ਜਿਸ ਬੇਦ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥

ਧੰਨ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਹੋ ਤੇ ਧੰਨ ਤੁਹਾਡੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੂਪ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਵੀ 'ਬੇਅੰਤ ਬੇਅੰਤ' ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ॥੩੩॥

ਸਰਬ ਸੁਰਾਸੁਰ ਸ਼ਾਰਦ ਸ਼ੇਖ। ਅੰਤ ਨ ਪਾਇ ਸਕਹਿ ਅਵਿਰੇਖ।
ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪ ਤੁਮ ਧਾਰਾ। ਪਗ ਪਤਾਲ ਜੋ ਧਰੈ ਪਸਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥

ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ, ਇੰਦਰ, ਸਰਸਵਤੀ, ਬੇਸ਼ਨਾਗ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕੇ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪ ਤੁਸੀਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਪਾਤਾਲ ਦੇ ਹੇਠ ਪਸਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਹਨ ॥੩੪॥

ਸਾਗਰ ਉਦਰ, ਨਸਾ ਨਦ ਨਾਰੇ। ਲੋਚਨ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਉਦਾਰੇ।
ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਪ੍ਰਭੁ ਸੀਸ ਬਨਾਯੋ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਏਕੋ ਰੂਪ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥

ਸਮੁੰਦਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪੇਟ ਹੈ ਤੇ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੈਣ ਉੱਤਮ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਇਕ ਰੂਪ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜਬਿ ਨਾਰਦ ਕਹਯੋ। ਬਰਜਤਿ ਗੁਰੁ 'ਤੁਮ ਸਭਿ ਕਿਛ ਲਹਯੋ।
ਅਹੋ ਦੇਵਰਿਖਿ! ਨਿਤ ਸਰਬੱਗਯ। ਸਭਿ ਤੇ ਦੀਰਘ ਅਹੋ ਤਤੱਗਯ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਨਾਰਦ ਨੇ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਓ ਦੇਵਰਿਖੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਥਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਹੋ" ॥੩੬॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਭਏ ਅਨੰਦਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ।
ਕਰੀ ਪਰਸਪਰ ਨਮੋ ਸਿਧਾਰਾ। ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਕੋ ਮੁਨੀ ਪਧਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਨਾਰਦਮੁਨੀ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ॥੩੭॥

ਦੇਖਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਅੰਤਰਧਯਾਨਾ। ਸਿੱਧ ਸਮਾਨ ਖਾਲਸੇ ਜਾਨਾ।
ਪਾਛੇ ਪ੍ਰਛਨਿ ਕੀਨੋ ਸਬੈ। ਭੇਵ ਬਤਾਯੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬੈ ॥ ੩੮ ॥

ਜਦ ਅੰਤਰ-ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਸਮਾਨ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਜਦ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ॥੩੮॥

'ਕਮਲਾਸਨ ਕੋ ਨੰਦਨ ਨਾਰਦ। ਅਹੈ ਦੇਵਰਿਖਿ ਪਰਮ ਬਿਸ਼ਾਰਦ।
ਇਮ ਕਹਿ ਪੰਖ ਆਪ ਕਰ ਲਏ। ਏਕ ਸਿੰਘ ਸੋਂ ਇਮ ਕਹਿ ਦਏ ॥ ੩੯ ॥

"ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਨਾਰਦ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਦੇਵਰਿਖੀਆਂ ਵਿਚ ਪਰਮ ਚਤੁਰ ਹੈ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਖੰਭ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਏ ਤੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਫੜਾਏ ॥੩੯॥

'ਲੇ ਗਮਨਹੁ ਕਾਰੀਗਰ ਤੀਰ। ਬੈਠਿ ਨਿਕਟ ਲਗਵਾਵਹੁ ਤੀਰ।
ਇਨ ਕੋ ਤਯਾਗਿ ਦੂਰ ਨਹਿ ਜਾਵਹੁ। ਦੇਖਤਿ ਦ੍ਰਿਗਨ ਬਾਨ ਬਨਵਾਵਹੁ ॥੪੦ ॥

“ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਵੋ ਤੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਵੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਤੀਰ ਬਣਾਵੋ” ॥੪੦॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਤਬਿ ਗਯੋ। ਨਿਕਟ ਬੈਠਿ ਬਨਵਾਵਤਿ ਭਯੋ।
ਦੀਰਘ ਪੰਖ ਸੁ ਦੀਰਘ ਬਾਨਾ। ਕਰੇ ਤਜਾਰ ਸੋ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਫਿਰ ਖੰਭਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਤੀਰ ਬਣਵਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਵੱਡੇ ਖੰਭ ਤੇ ਵੱਡੇ ਬਾਣ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ॥੪੧॥

ਆਛੇ ਸਰ ਬਨਾਇ ਲੇ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਦੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ।
ਆਪ ਹਾਥ ਮਹਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਹੇਰੇ। ਸਰਬ ਥੂਲ ਖਪਰੇ ਸੁ ਬਡੇਰੇ ॥ ੪੨ ॥

ਚੰਗੇ ਤੀਰ ਫਿਰ ਬਣਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਵੇਖੇ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਤੀਰ ਪਹਿਲੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੋਟੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਵੀਂਝਵਾਂ

ਖੰਭਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ- ਬਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸ ਗਨ ਹੁਕਮ ਕਰਯੋ ਮਹਾਰਾਜ।
‘ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਖਰੇ ਰਹੁ ਬਾਨ ਖੋਜਿਬੇ ਕਾਜ’ ॥ ੧ ॥

ਸਮੂਹ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। “ਸਾਰੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ” ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਧਾਇ ਕਰਿ ਗਏ। ਖਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਹੋਵਤਿ ਭਏ।
ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕੋ ਕਰਿਕੈ। ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਆਪ ਕਰ ਧਰਿਕੈ ॥ ੨ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਦੂਰ ਤੱਕ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੰਘ ਤੀਰ ਲੱਭਣ ਵਾਸਤੇ ਖਲੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਦੇ ਉੱਤੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲਾ ਤੀਰ ਧਰ ਕੇ ॥੨॥

ਖੈਂਚਯੋ ਬਾਨ ਸੰਧਿਕੈ ਬਲ ਤੇ। ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਹੈਂ ਤਿਸ ਚਲਿਤੇ।
ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ ‘ਦੇਖਹੁ ਨਭ ਜੈ ਹੈ। ਰਾਖਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਰੇ ਉਤਰੈ ਹੈ’ ॥ ੩ ॥

ਸਾਰੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਖਿੱਚਿਆ, ਸਾਰੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਵੇਖੋ ਇਹ ਤੀਰ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਕਿ ਇਹ ਤੀਰ ਬੱਲੇ ਉਤਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ?” ॥੩॥

ਛੋਰਯੋ ਜਬੈ, ਮਹਾਂ ਧੁਨਿ ਹੋਈ। ਗਰਜਿ ਸੁਨੀ ਸਭਿ, ਗਮਨਯੋ ਸੋਈ।
ਰਹੇ ਦੇਖਤੇ ਦ੍ਰਿਗਨ ਲਗਾਇ। ਗਯੋ ਉਤੰਗ ਨ ਪਰੈ ਦਿਖਾਇ ॥ ੪ ॥

ਜਦ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੋਈ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗਰਜ ਸੁਣੀ ਕਿ ਤੀਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਨਜ਼ਰ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਤੀਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ ॥੪॥

ਬਹੁਰ ਦੂਸਰੇ ਤਜਾਗਨਿ ਕੀਨ। ਤੀਸਰ ਚਾਂਪ ਐਂਚਿ ਤਬਿ ਦੀਨ।

ਤਿਮ ਹੀ ਚੋਥੇ ਦਿਯੋ ਚਲਾਇ। ਬਹੁਰ ਪੰਚਮੇ ਗਾਜਤਿ ਜਾਇ ॥ ੫ ॥

ਫਿਰ ਦੂਸਰਾ ਤੀਰ ਛੱਡਿਆ, ਫਿਰ ਤੀਸਰਾ ਤੀਰ ਚਾਂਪ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਚੋਥਾ ਤੀਰ ਚਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਪੰਜਵਾਂ ਗਜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੫॥

ਸਭ ਸੌਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਤਜਾਗਨ ਕਰੈਂ। ਉਪਰ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿੰ ਪਰੈਂ।

ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਖਰੇ ਸਭਿ ਹੋਇ। ਆਵਹਿ ਤੀਰ ਪ੍ਰਤੀਖਹਿੰ ਸੋਇ ॥ ੬ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਉਪਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਇਹ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਤੀਰ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਣਗੇ ॥੬॥

ਬੀਤਯੋ ਜਾਮ ਰਹੇ ਤਹਿੰ ਠਾਂਢੇ। ਹਟਿ ਨਹਿੰ ਆਏ, ਅਚਰਜ ਬਾਢੇ।

ਪੁਨ ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਹਮ ਉਚੇ ॥ ੭ ॥

ਇਕ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਖੜੇ ਰਹੇ, ਤੀਰ ਜਦ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਏ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨਗੀ ਵਧੀ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥੭॥

ਗਏ ਗਗਨ ਮਹਿੰ ਫਿਰੇ ਨ ਫੇਰੇ। ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਬਿਰੁ ਹੁਇ ਤਿਹ ਹੇਰੇ।

ਤਰੇ ਧਰਾ ਪਰ ਸੌ ਨਹਿੰ ਆਏ। ਜੇ ਆਵਤਿ ਦਿਖੀਅਹਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੮ ॥

ਉਹ ਤੀਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਗਏ, ਪਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਤੀਰ ਦੁਬਾਰਾ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ, ਜੇ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ॥੮॥

ਗਰਜਤਿ ਪੁਨ ਕੌ ਮੇਘ ਸਮਾਨਾ। ਸੌ ਹਮ ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਬਿਰ ਕਾਨਾ।

ਗਏ ਦੂਰ ਪੁਨ ਸੁਨੀ ਨ ਸੋਈ। ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਬਿਸਮਤ ਪਿਖਿ ਹੋਈ ॥ ੯ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਾਂਗ ਗੱਜੇ ਸਨ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਹੈ ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ 'ਨ ਉਪਰ ਕੌ ਹੈ। ਗਗਨ ਪੁਲਾੜ ਪਰਯੋ ਸਭਿ ਓਰੈ।

ਬਿਰ ਹੈਬੇ ਕੌ ਬਾਨ ਨ ਕੋਈ। ਗਹੇ ਨ ਕਿਨਹੁੰ ਨ ਕਿਤ ਗੇ ਸੋਈ ॥ ੧੦ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਉਪਰ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਣ ਅਟਕਿਆ ਰਹੇ। ਔਹ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰਾ ਅਕਾਸ਼ ਖਾਲੀ ਪਿਆ ਹੈ। ਬਾਣ ਦੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧੦॥

ਨੀਕੇ ਦੇਖਿ ਖੋਜਨਾ ਕਰੀਅਹਿ। ਬਾਨ ਅਜਾਇਬ ਲਜਾਉ, ਨ ਟਰੀਅਹਿ।

ਕਹਾਂ ਗਏ ਕੈ ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ? ਬਾਨ ਬਿਕੀਮਤ ਦਏ ਚਲਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਖੋਜ ਕਰੋ, ਅਜੀਬ ਬਾਣ ਹਨ, ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਵੋ ਟਾਲੋ ਨਹੀਂ। ਕਿੱਥੇ ਗਏ ਹਨ? ਜਾਂ ਇਹ ਦੱਸ ਦਿਓ? ਕੀਮਤੀ ਬਾਣ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੧੧॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ ਸਿਖ ਕਹੈ। 'ਹਮ ਨਹਿ ਭੇਵ ਤਿਨੋਂ ਕੋ ਲਹੈ।

ਕੁਦਰਤ ਕੇ ਮਾਲਿਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਕੋਨ ਲਖਹਿ ਚਾਲਿੱਤ੍ਰ ਸੁ ਰੂਰੇ॥ ੧੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ, ਆਪ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਚਰਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੧੨॥

ਜਾਨਹੁ ਆਪ ਸਰਬ ਕੀ ਗਤੀ। ਪਕਰੇ ਕਿਧੋਂ ਥਿਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤੀ।

ਦੇਖਤਿ ਰਹੇ ਗਗਨ ਦਿਸਿ ਸਾਰੇ। ਪਿਖਿ ਚਲਤੇ ਪੁਨ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ॥ ੧੩॥

ਆਪ ਜੀ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੜੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਟਕੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਚਲਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਹਨ॥੧੩॥

ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਜਮਾ ਬਿਤਾਯੋ। ਤਿਨ ਆਗਮਨ ਨਹੀਂ ਲਖਿ ਪਾਯੋ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੰਦ ਮੰਦ। ਕਹਤਿ ਭਏ, 'ਤੁਮ ਸੁਮਤਿ ਬਿਲੰਦ॥ ੧੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਪਹਿਰ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾੜਾ-ਮਾੜਾ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੋ॥੧੪॥

ਸਗਰੇ ਕਰੀਅਹਿ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰਨ। ਸਰ ਆਗਮਨ ਨ ਭਾ ਕਿਸੁ ਕਾਰਨ ?।

ਗਏ ਗਏ ਕੈ ਕਿਤਹੁ ਸਿਧਾਰੇ ? ਜਿਸਤੇ ਆਵਤਿ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ॥ ੧੫॥

ਸਾਰੇ ਹੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਤੀਰ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਨ ? ਉਹ ਤੀਰ ਫੜੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਹਨ॥੧੫॥

ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਖਾਲਸਾ ਕਹੈ। 'ਰਾਵਰ ਸਕਲ ਸਥਲ ਗਤਿ ਲਹੈ।

ਦਾਸਨ ਕੋ ਸਰ ਗਤੀ ਬਖਾਨੋ। ਜਿਮ ਕਿਤ ਅਟਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸੁ ਜਾਨੋ॥ ੧੬॥

ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਪ ਜੀ ਸਭ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ, ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਤੇ ਅਟਕੇ ਹਨ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕੀਏ"॥੧੬॥

ਲਾਲਸ ਲਖੀ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਉਚਰਤਿ ਭੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

'ਇਹ ਤੁਮ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਯੋ। ਦਾਸ਼ਟਾਂਤ ਅਬਿ ਸੁਨਹੁ ਸੁਹਾਯੋ॥ ੧੭॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਘਟਦਾ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ॥੧੭॥

ਪਰ ਹੁਮਾਉ ਸੰਗ ਲਾਗਯੋ ਕਾਨ। ਹਮ ਧਨੁ ਜੋਰਿ ਤਜਯੋ ਬਰ ਬਾਨ।

ਸੋ ਖਗ ਅਪਣੇ ਦੇਸ ਮਝਾਰਾ। ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਸਰ, ਤਰੈ ਨ ਡਾਰਾ॥ ੧੮॥

ਇਹ ਤੀਰ ਹੁਮਾਉ ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਧਨੁੱਖ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ, ਉਹ ਖੰਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਪਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਥੱਲੇ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਤਿਮ ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੇ ਸੰਗ ਲਾਗਾ। ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ ਜੋ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗਾ।

ਸੋ ਬਾਨੀ ਪਾਠਕ ਲੇ ਜਾਇ। ਦੇਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰਿਦਾ ਸੁਹਾਇ॥ ੧੯॥

ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ, ਜਿਹੜਾ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਅਤੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੧੯॥

ਨਿਜ ਸੰਗੀ ਤਹਿੰ ਕਰਹਿੰ ਪੁਚਾਵਨ। ਜਹਾਂ ਬਹੁਰ ਨਹੀਂ ਆਵਨ ਜਾਵਨ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਨ ਦਤਿ ਮਿਲਾਇ। ਬਡਿ ਅਨੰਦ ਮਹਿੰ ਰਹੈ ਸਮਾਇ॥੨੦॥

ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਸੰਗੀ ਨੂੰ ਅਮਰ ਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਫਿਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੨੦॥

ਪੰਖੀ ਗੁਰੂ, ਸੁ ਪੰਖ ਸਬਦ ਗਨ। ਸਿਖ ਸਰ ਸੰਗ ਲਗੇ ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ।
ਜਨਮ ਮਰਨ ਜੁਗ ਰਾਗ ਰੁ ਦੈਸ਼। ਹਰਖ ਸੋਗ ਕੋ ਜਹਾਂ ਨ ਲੇਸ਼॥੨੧॥

ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਖੰਡ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਤੀਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਈਰਖਾ, ਖੁਸ਼ੀ ਗ਼ਮੀ ਜਿਥੇ ਲੇਸ਼ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੨੧॥

ਗੁਰ ਪੰਖੀ ਕੋ ਬਾਸਾ ਤਹਾਂ। ਇਕ ਰਸ ਅਨੰਦ ਉਦਧਿ ਨਿਤ ਜਹਾਂ।
ਜਹਿੰ ਪਰਿਣਾਮ ਨ ਹੋਤਿ ਕਦਾਈ। ਤਹਿੰ ਸਿਖ ਸਰ ਕੋ ਦੇਤਿ ਪੁਚਾਈ॥੨੨॥

ਗੁਰੂ ਪੰਖੀ ਦਾ ਉਥੇ ਵਾਸਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਰਸ ਅਨੰਦ ਸਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਹਾਲਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਦੀ ਵੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਥੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਖੰਡ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੨੨॥

ਤਥਾ ਅਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੁਨੀਜੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਜਾਨਿ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਜੈ।
ਨਾਮ ਪੰਖ, ਨਾਮੀ ਸੁ ਬਿਹੰਗ। ਜੋ ਜੱਗਜਾਸੀ ਲਾਗਯੋ ਸੰਗ॥੨੩॥

ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੀ ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਵੋ। ਨਾਮ ਪੰਖ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਰੂਪੀ ਤੀਰ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੨੩॥

ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲਗਿ ਤਜਾਗਯੋ ਨਾਂਹੀ। ਲਾਗਯੋ ਰਹਯੋ ਨਾਮ ਰਸ ਮਾਂਹੀ।
ਪੰਖ ਨਾਮ ਲੇ ਸਰ ਜੱਗਜਾਸੀ। ਜਾਇ ਮਿਲਾਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸੀ॥੨੪॥

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ, ਨਾਮ ਰਸ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਰੂਪੀ ਬਾਣ ਨੂੰ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਖੰਡ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੨੪॥

ਜਹਿੰ ਨਾਮੀ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਸੁਹਾਵਨ। ਤਹਾਂ ਕਰਹਿ ਬਿਨ ਬਿਲਮ ਪੁਚਾਵਨ।
ਯਾਂਤੇ ਰਟਹੁ ਸਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ। ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਿ ਪਰਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ॥੨੫॥

ਜਿੱਥੇ ਨਾਮੀ ਦਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪਰਖ ਲਵੋ॥੨੫॥

ਉਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਥਿਤ ਕੈ ਚਾਲੇ। ਪਠਹੁ ਸਬਦ ਨਿਤ ਰਹਹੁ ਸੁਖਾਲੇ।
ਬਹੁਰ ਨ ਹੋਇ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਫੇਰਾ। ਕਰਹਿ ਉਬਾਰਨਿ ਗੁਰੂ ਬਡੇਰਾ॥੨੬॥

ਉੱਠਦੇ ਬੈਠਦੇ, ਖੜੇ ਜਾਂ ਚਲਦੇ, ਸਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਰਹੋ, ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਦੁਬਾਰਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ॥੨੬॥

ਤਿਮ ਹੀ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੀਜੈ। ਇਕ ਭੀ ਸ੍ਰਾਸ ਨ ਬਿਰਥਾ ਲੀਜੈ।
ਮਨ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲਾਇ। ਰਾਖਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਸੁਖਦਾਇ ॥੨੭॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਇਕ ਵੀ ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬੇਅਰਥ ਨਾ ਲਵੋ। ਮਨ ਜੀਭ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੁਖਦਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ॥੨੭॥

ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਤ ਸਮਾ ਜਬਿ ਆਵੈ। ਨਾਮੀ ਹਿਤ ਸਹਾਇਤਾ ਧਾਵੈ।
ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕੇ ਬੰਧਨ ਸਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਤੁਰਤ ਨਿਰਵਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਐਸੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜਦ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਮੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਟ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਪੁਛੂ ਜੀ ਤੁਰਤ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੮॥

ਨਿਕਟ ਆਪਨੇ ਜਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ। ਜਿਸ ਪਦ ਕੋ ਜੋਗੀ ਅਭਿਲਾਖੇ।
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਤੇ ਸਾਧਹਿ ਜੋਗ। ਹੋਹਿ ਸਪੂਰਨ, ਤਨ ਬਿਨ ਰੋਗ ॥ ੨੯ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਪਦਵੀ ਦੀ ਜੋਗੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਨੇਕ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੨੯॥

ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਾਰ ਮਹਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਾਵੈ। ਜੁਗਤ ਜੋਗ ਕੇ ਰਸ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਸੋ ਅਬਿ ਕਲੀਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਯਾਂਤੇ ਰਮਹੁ ਨਾਮ ਰਸ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੦ ॥

ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਵਿਚ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜੋਗ ਵਿਚ ਜੁੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਹੁਣ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਜੁੜੋ ॥੩੦॥

ਰਹਿਤ ਵਹਿਰ ਤਨ ਕੀ ਸਭਿ ਧਰੈ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਭਨਯੋ ਨ ਤਿਸ ਤੇ ਟਰੈ।
ਅੰਤਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਵੈ। ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਰਿਦੈ ਬਸਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥

ਬਾਹਰਲੀ ਸਾਰੀ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਟਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਅੰਦਰਲੀ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਵੇ ॥੩੧॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਕਰਤਾਰਾ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਉਦਾਰਾ।
ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿੱਖਨ ਕੇਰਾ। ਪੁਛੁ ਹਰਿ ਬਯਾਪਕ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੇਰਾ ॥ ੩੨ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਉੱਤਮ ਹੈ। ਉਹ ਦੀਨ ਬੰਧੂ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਪੁਛੂ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਅੱਚੁਤ, ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਗੁਣਖਾਨੀ। ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਪਰਮ ਸੁਖਦਾਨੀ।
ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਨਿਰਕਾਲ। ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩੩ ॥

ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਸਦਾ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਅਟੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰਭਉ, ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਅਤੇ (ਅਕਾਲ) ਸਮਾਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਨਿਰਗੁਣ, ਸਰਗੁਣ ਉਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰੂਪ ਹੈ ॥੩੩॥

ਪੁਛੁ ਸੰਭੂ, ਨਿਰਭਉ, ਸਭਿ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਮਧੁਸੂਦਨ ਨਿਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਜਗਜੀਵਨ, ਜਗ ਰਚਨ ਬਿਧਾਤਾ। ਨਾਰਾਇਣ, ਨਰਪਤਿ, ਜਗ ਦਾਤਾ ॥ ੩੪ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ, ਨਿਰਭਉ ਅਤੇ ਸਭ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਹਨ, ਉਹ ਮਧੁਸੂਦਨ ਸਦਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਹਨ। ਉਹ ਜਗਤ ਦਾ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਧਾਤਾ ਹਨ। ਉਹ ਸਭ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ॥੩੪॥

ਦੁਸ਼ਟਨ ਗੰਜਨ, ਜਨ ਮਨ ਰੰਜਨ। ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਖ, ਅਨੰਤ, ਅਭੰਜਨ।

ਸੌਤਿਰੂਪ, ਜੋਤਿਨ ਕੀ ਜੋਤਿ। ਜਿਹ ਸੱਤਾ ਤੇ ਜਗਤ ਉਦੋਤਿ॥ ੩੫॥

ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਜਨ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹਨ, ਜੋਤਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੩੪॥

ਪਰਮਾਤਮ, ਨਰਹਰਿ, ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ। ਰੂਪ ਨ ਰੰਗ ਨ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ।

ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ, ਪਾਵਨ, ਦੁਖਹਾਰੀ। ਮਹਿਦ ਮਨੋਹਰ, ਆਨੰਦਕਾਰੀ॥ ੩੬॥

ਉਹ ਪਰਮ ਆਤਮਾ ਹਨ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰ ਆਪ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ॥੩੬॥

ਪਦਮਾਪਤ, ਮਾਧਵ, ਗੋਬਿੰਦ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੁਕੰਦ।

ਖਲ ਦਲ ਹਰਤਾ, ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੋਬਿੰਦ, ਮੁਰਾਰੀ॥ ੩੭॥

ਉਹ ਮਾਇਆਪਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਮਾਧਵ ਹਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਹਨ। ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਹ ਰਾਮ ਹਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਰਾਰੀ ਹਨ॥੩੭॥

ਗਨ ਜਨਾਰਦਨ, ਬਿੱਖੁਕ ਸੈਨਾ। ਕਲਮਲ ਹਰਤਾ, ਪੰਕਜ ਨੈਨਾ।

ਜੋਗੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਬਸੈਯਾ। ਸ਼ਯਾਮ ਰੂਪ, ਆਨੂਪ ਸੁਹੈਯਾ॥ ੩੮॥

ਸਮੂਹ ਲੋਕ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸ਼ੇਖਨਾਗ ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਜਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੈਣ ਹਨ। ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੋਗੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਆਮ ਰੂਪ, ਅਨੂਪਮ ਸ਼ੇਖਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਖੜਗਕੇਤੁ ਅਸਕੇਤੁ ਨਿਰੰਜਨ। ਭਗਤਨਿ ਪ੍ਰਿਯ ਭਵ ਭਯਾਨ ਪ੍ਰਭੰਜਨ।

ਮਹਾਂਕਾਲ ਬਡ ਉੱਗ੍ਰ ਸਰੂਪੰ। ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਭੂਪ ਗਨ ਭੂਪੰ॥ ੩੯॥

ਜਿਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਵਿਚ ਖੜਗ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ, ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਜਿਹੜੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਵੜਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਸ ਮਹਾਂਕਾਲ ਦਾ ਬਡਾ ਭਿਆਨਕ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹਨ॥੩੯॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜਿਹ ਨਾਮ ਅਪਾਰਾ। ਕਰਿ ਬਿਸਤਾਰ ਨ ਪਈਅਤਿ ਪਾਰਾ।

ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਿ ਲੇਨਿ ਰਸ ਰਸਨਾ। ਸਦਾ ਸੁਖੇਨ ਪਰਹਿ ਜਮ ਬਸ ਨਾ॥੪੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਨਾਮ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਰਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ॥੪੦॥

ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਹਿ ਮਾਨੁ ਸੋ ਆਛੇ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਰਹੁ ਹਰਖਤਿ ਸੁਖ ਬਾਛੇ।

ਤਨੁ ਹੰਤਾ ਕੋ ਤਜਾਗਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਪ੍ਰਭੂ ਰਜਾਇ ਹਰਖ ਅਨੁਸਰੀਅਹਿ ॥੪੧॥

ਪਰਮੇਸਰ ਜਿਹੜੀ ਵੀ ਕਿਰਤ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਹੀ ਮੰਨੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖ ਮੰਗੇ। ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡੀਏ ਤੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰਹੀਏ ॥੪੧॥

ਤੀਨਹੁ ਸਾਧਨ ਕੈਵਲ ਕੇਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਬਤਾਇ ਬਡੇਰੇ।

ਭਾਣਾ ਮਾਨਨਿ, ਹੰਤਾ ਤਜਾਗਨਿ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨਿ ਲਿਵ ਲਾਗਨਿ ॥੪੨॥

ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਲਿਵ ਲਾਉਣਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੪੨॥

ਇਹੀ ਪਰਮਪਦ ਕੋ ਪਹੁੰਚਾਵੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਨਹੁ ਪਰ ਸੋ ਚਲਿ ਜਾਵੈ।

ਵਹਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਅੱਭਯਾਸ। ਪਾਪੀ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕਰਨ ਬਿਨਾਸ ॥੪੩॥

ਇਹੋ ਹੀ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਹਰਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਿਚ ਸਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰੋ ॥੪੩॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੀ ਪਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼। ਜਗ ਕੇ ਸੁਖ ਮਿਲਿਬੋ ਜਗਦੀਸ਼।

ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਾਗਹਿ ਜਿਨ ਕੇਰੇ। ਚਲੈਂ ਸੁ ਮਾਰਗ ਇਸੀ ਅਛੇਰੇ ॥੪੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾ ਮੇਲ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਚੰਗੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ॥੪੪॥

ਜਿਮ ਅਰਜਨ ਸੰਗ ਭਾਖੀ ਗੀਤਾ। 'ਕਰਮ ਫਲਨ ਤੇ ਰਹਹੁ ਅਤੀਤਾ'।

ਧਰਮ ਧਰਨਿ ਆਯੁਧ ਕੋ ਕਰੀਯਹਿ। ਅਪਨੋ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਬਿਚਰੀਯਹਿ ॥੪੫॥

ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਪਾਸ ਗੀਤਾ ਕਹੀ ਸੀ, "ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਨਿਆਰੇ ਰਹੋ।" ਸਸਤਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਧਰਮ ਧਾਰੀਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਚਰੀਏ ॥੪੫॥

ਤਥਾ ਖਾਲਸੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼। 'ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਭਜਨ ਹਮੇਸ਼।

ਵਹਿਰ ਕਰਮ ਰਣ ਕਰਨ ਮਹਾਨੇ। ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ ਠਾਨੇ ॥੪੬॥

ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, "ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਦਾ ਭਜਨ ਕਰੋ ਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕਰਮ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਮਚਾਓ, ਸਦਾ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਖ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰੋ" ॥੪੬॥

ਕਰੇ ਸੁੱਧ, ਮਨ ਕੀ ਤਜਿ ਮੈਲ। ਗਮਨੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਜਿਸ ਗੈਲ।

ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਗੁਰ ਦਯੋ। ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗ ਬਡੇ ਤਿਨ ਲਹਯੋ ॥੪੭॥

ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਛੱਡ ਕੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਸੰਤ ਭਗਤ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਹ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥੪੭॥

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ। ਕੀਨ ਬਨਾਵਨਿ ਮਮ ਮਤਿ ਜਥਾ।

ਚਤੁਰਥ ਰੁਤ ਪੂਰੀ ਕਰਿ ਤਥਾ। ਲੀਨੋ ਸਾਰ ਜਥਾ ਘ੍ਰਿਤ ਮਥਾ ॥੪੮॥

ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਸਾਰ ਕੱਢ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਰਿੜਕ ਕੇ ਘਿਉ ਕੱਢ ਲਈਦਾ ਹੈ॥੪੮॥

ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਸੁਭ ਚਰਨ। ਧਰ ਕਰਿ ਧਜਾਨ ਬਿਘਨ ਕਿਯ ਹਰਨ।

ਅਭਿਲਾਖਾਂ ਨਿਜ ਪੂਰਨ ਕਰੀ। ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਛੁ ਨਹਿ ਅਰੀ॥੪੯॥

ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸੁਭ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਟਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਘਨ ਪਾ ਕੇ ਵਿਚ ਅੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੪੯॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕਵੀਂਭਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੫੧॥

ਚੌਥੀ ਰੁੱਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ॥ ੪॥



ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ

ਅਧਿਆਇ ਪਹਿਲਾ

ਸੰਤ ਮੰਗਲ, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਆਗਮਨ

੧. ਸੰਤ ਮੰਗਲ

ਦੋਹਰਾ- ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਸਕਲ ਜਨ ਸਿਮਰੈ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ।
ਜਿਨ ਜਾਨਯੋ ਬੁਧਿ ਸੁੱਛ ਤੇ ਪਰੇ ਪਾਰ ਭਵ ਸੰਤ ॥ ੧ ॥

ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਕੀ, ਗਿਆਨੀ ਕੀ, ਧਿਆਨੀ ਬੇਅੰਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ। ਸਿਮਰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੧॥

ਅਸ ਪਰਮਾਤਮ ਸੰਤ ਗਨ ਸਦਾ ਸੋਚਿਦਾਨੰਦ।
ਕਰਹੁ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਰਨ ਸਰਬ ਬੰਦੋਂ ਦੈ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥ ੨ ॥

ਸਦਾ ਸੱਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜੋ ਐਸੇ ਸਮੂਹ ਸੰਤ ਹਨ, ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪੂਰਨ ਕਰਵਾ ਦੇਵੋ ॥੨॥

੨. 'ਕਵਿ ਸੰਕੇਤ' ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਸ਼੍ਰੇਯਾ-ਜਿਹ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਤਿ ਹੈ ਚਤੁਰਾਨਨ ਆਨ ਪੰਚਾਨਨ ਗਿਆਨ ਗਤੀ।
ਖਟ ਆਨਨ ਭ੍ਰਾਤ ਗਿਆਨਨ ਗਾਵਤਿ ਵਾਧਿ ਸਦਾ ਕਮਤੀ ਨ ਰਤੀ।
ਉਚਰੰਤਿ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਆਨਨ ਤੇ ਤਿਸ ਤੇ ਕਹੁ ਦੀਰਘੁ ਕਾਂਹਿ ਮਤੀ ?।
ਕਰ ਬੇਣਵਤੀ ਸੁਭ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ਬਿਘਨਾਨਿ ਹਤੀ ਭਜਿ ਸਾਰਸੁਤੀ ॥੩॥

ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਾਰਤਕੇ ਅਗਣੇਸ਼ ਜਿਸ ਦਾ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਰਤੀ ਭਰ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਦੀਵਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਰਸਵਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਸੁਭ ਮੱਤ ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੩॥

੩. ਇਸ ਗੁਰੂ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਕਬਿੱਤ-ਬੇਦ ਬੇਦਿ ਨਿਰਾਕਾਰ ਜਾਂਕੋ ਕਹੈਂ ਖੇਦ ਬਿਨ ਸੋਊ ਹੈ ਆਕਾਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੰਦ ਮੈ।
ਅੰਗਦ, ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ, ਅਰਜਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਭਏ ਸੋਊ ਸੁਖਕੰਦ ਮੈ।
ਗੁਰੂ ਹਰਿਗਾਇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਤੇਗ ਕੇ ਬਹਾਦਰ ਬਿਸ਼ਾਰਦ ਮੁਕੰਦ ਮੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋ ਪਦਾਰਥਿੰਦ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਬੰਦੋਂ ਬਿੰਦ ਦੁੰਦ ਹਰਿ ਦੁੰਦ ਹਾਥ ਬੰਦ ਮੈ॥੪॥

ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹੀ ਨਿਰ-ਆਕਾਰ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਉਸੇ ਦੇ ਸੁਖਦਾਈ ਰੂਪ ਹੋਏ, ਫਿਰ ਉਹੀ ਪਰਮ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗਾਇ, ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਜੋਤ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਈ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੋਤ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਦੁੰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਹਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ॥੪॥

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾਂ ਆਗਮਨ

ਦੇਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਕਥਾ ਸ਼੍ਰੋਤਨ ਕੋ ਸੁਖਦਾਇ॥
ਰੁਤਿ ਰਚਿ ਕਰਿ ਅਬਿ ਪੰਚਮੀ ਨੀਕੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ॥ ੫॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਬੜੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਰਚ ਕੇ, ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ॥੫॥

ਚੋਪਈ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੂ। ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਦੇ ਰਣ ਉਤਸਾਹੂ।
ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਿਨਿ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਕੋਰਨਿ ਲਜਾਵੈ॥੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਸੀ॥੬॥

ਗੁਰ ਕੀ ਸੰਗਤ ਸੁਨਿ ਕਰ ਸਾਰੇ। ਨਹਿੰ ਬਿਖਾਦ ਕੋ ਦੇਤਿ ਨਿਹਾਰੇ।
ਜਬਿ ਕੀ ਮਾਰ ਲਈ ਕਲਮੋਟ। ਤਬਿ ਤੇ ਗ੍ਰਾਮ ਬਡੇ ਕੈ ਛੋਟ॥੭॥

ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ। ਜਦ ਦਾ ਕਲਮੋਟ ਪਿੰਡ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਤਦ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ॥੭॥

ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਸੋਂ ਦ੍ਰੈਖ ਨ ਕਰਤੇ। ਜਹਿੰ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਤਹਾਂ ਉਤਰਿਤੇ।
ਸਗਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਇ ਹਟਿ ਰਹੇ। ਕੋਮਲ ਬਾਕ ਬਿਲੋਕਤਿ ਕਹੇ॥੮॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਜਾਂ ਦ੍ਰੈਖ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ, ਸੰਗਤ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਚਿੱਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਲਾਗੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜੇ ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੮॥

'ਜੋਧਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਬਲਿ ਭਾਰਾ। ਗੁਰੂ ਮਰੈਲਾ ਕਰੈਂ ਉਚਾਰਾ।
'ਕੋ ਸਮਰਥ ਤਿਹ ਸੰਗਤ ਛੇਰੇ। ਜੋ ਛੇਰੇ ਨਿਜ ਜੀਯ ਨਿਬੇਰੇ'॥੯॥

“ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।”
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। “ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ ਜਿਹੜਾ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਛੇੜੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ
ਛੇੜੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਾਵੇ” ॥੯॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲੇ। ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਸਭਿ ਕਾਲੇ।
ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਅਧਿਕ ਧਨ ਲਜਾਈ ॥੧੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਿੰਡ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਇਕ ਸੰਗਤ
ਆਈ, ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ॥੧੦॥

ਆਨਿ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਘਾਲਜੇ ਡੇਰਾ। ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ਸੂਰਜ ਹੇਰਾ।
ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਆਨੰਦਪੁਰ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਡੇਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੋਚ
ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੧੧॥

ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਜੁਤਿ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਏ।
ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ। ਆਯੁਧ ਧਰਿ ਧਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਹੇਰਾ ॥ ੧੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਸਸਤਰਾਂ ਬਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਦਾ
ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਸਤਰ ਧਾਰ-ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ॥੧੨॥

ਗਯੋ ਮੇਵੜਾ ਸੰਗਤਿ ਪਾਸ। 'ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹੁ ਚਲਹੁ ਜਿਹ ਪਯਾਸ'।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਏ ਤਯਾਰ ਹਰਖਾਹੇ। ਚਲੇ ਭੇਟ ਲੇ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਮੇਵੜਾ ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਗਿਆ, “ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹੈ, ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।” ਇਹ ਸੁਣ
ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ॥੧੩॥

ਸੰਗਤ ਮਹਿੰ ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਆਯੋ। ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਅਰਪਨਿ ਹਿਤ ਲਜਾਯੋ।
ਰਾਵਾ ਗੋਤ ਬਸਹਿ ਰਵਤਾਸ। ਡੇਰੇ ਮਹਿੰ ਬਿਠਾਇ ਤਨੁਜਾ ਸੁ ॥ ੧੪ ॥

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਖੱਤਰੀ ਆਇਆ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਇਆ। ਰਾਵਾ
ਉਸ ਦੀ ਗੋਤ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਰਵਤਾਸ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਡੋਲੇ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਸੀ ॥੧੪॥

ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਹਾਏ। ਸਕਲ ਆਇ ਤਹਿੰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ।
ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੧੫ ॥

ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਅਨੇਕ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰ
ਕਰ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੧॥

ਰਾਵਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਸਿਖ ਕਰ ਬੰਦਿ। ਠਾਂਢੇ ਆਗੇ ਭਯੋ ਮੁਕੰਦ।
'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਹੋਂ ਸ਼ਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀ। ਗਹਯੋ ਆਸਰਾ ਰਾਵਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੧੬ ॥

ਫਿਰ ਰਾਵਾ ਖੱਤਰੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, “ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ
ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਆਸਰਾ ਫੜਿਆ ਹੈ ॥੧੬॥

ਨਿਜ ਕੰਨਯਾ ਮੈਂ ਲੇ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਗੁਰ ਦਾਸੀ ਕਰਿਬੇ ਲਲਚਾਯੋ।
ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੋ ਮੈਂ ਉਰ ਧਾਰਾ। ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਫਲਹਿ ਉਦਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥

ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਾਸੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਲਚਾਇਆ ਹਾਂ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਵੱਡਾ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ॥੧੭॥

ਸੇਵਹਿ ਸੇਵ ਆਪ ਕੀ ਸਦਾ। ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੁਲ ਕੋ ਤਦਾ।
ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ! ਬਾਂਛਤਿ ਸਿੱਖ ਆਪ ਤੇ ਪਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਸਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗੀ, ਤਦ ਇਹ ਕੁਲ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰੇਗੀ। ਹੇ ਮਾਲਕ! ਮੇਰੀ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰੋ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੮॥

ਇਮ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਿਖ ਕੇਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
'ਜਬਿ ਕੀ ਹਮ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ। ਦਰਸਨ ਕਰਜੋ ਕਾਲਕਾ ਮਾਈ ॥ ੧੯ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, 'ਜਦ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਲਕਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ॥੧੯॥

ਤਬਿ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਰਨ ਹਮ ਛੋਰਾ। ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਮਹਿ ਨਿਤ ਮਨ ਜੋਰਾ।
ਯਾਂਤੇ ਬਨੈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਬਾਤ। ਛਪਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਨ ਸਭਿ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੨੦ ॥

ਤਦ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਰਨਾ ਅਸੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਵਿਚ ਮਨ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ। ਕੋਈ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ॥੨੦॥

ਇਹ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਕੈ ਬਹੁ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਕਠਨ ਬਨੀ ਬਿਧਿ ਕਿਮ ਬਨਿਆਈ।
ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਕਰਿ ਬਿਰਯੋ ਅਗਾਰੀ। ਜੋਰੇ ਹਾਥ ਕਸਟ ਉਰ ਭਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਬੜੀ ਕਠਨ ਗੱਲ ਬਣੀ ਹੈ, ਕਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨੀਵਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਰਿਹਾ, ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਸਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਾਰਾ ਕਸਟ ਸੀ ॥੨੧॥

ਕਿਤਿਕ ਸਮੇਂ ਲੋ ਕੀਨ ਬਿਚਾਰਾ। ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਕੇ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰਾ।
'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਨੀਅਹਿ, ਬਹੁ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ। ਮੁਝ ਕੋ ਭਈ, ਦੇਤਿ ਦੁਖ ਚੀਤ ॥ ੨੨ ॥

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਬੋਲਿਆ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ ਬੜੀ ਉਲਟ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੨੨॥

ਜਬਿ ਤੇ ਮੈਂ ਉਰ ਮੈਂ ਇਮ ਧਰੀ। ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਕੋ ਅਰਪਨ ਕਰੀ।
ਤਬਿ ਕੀ ਮਾਤਾ ਸਮ ਸਭਿ ਕੇਰੀ। ਮਨ ਸੁ ਭਾਵਨਾ ਕੀਨਿ ਬਡੇਰੀ ॥ ੨੩ ॥

ਜਦ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇੰਝ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਕੰਨਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਮੈਂ ਮਨ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਜਿਸੀ ਦੇਸ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਅਵਾਸਾ। ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਇਮ ਭਈ ਪ੍ਰਕਾਸਾ।
ਕੇਤਿਕ ਬਰਸ ਭਏ ਮੁਖ ਕਹਿਤੇ। ਲਯਾਵਨ ਹੇਤ ਰਹੇ ਨਿਤ ਚਹਿਤੇ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਈ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਸਦਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ॥੨੪॥

ਅਬਿ ਮਮ ਘਰ ਮੈਂ ਰਹੈ ਕੁਮਾਰੀ। ਕੋ ਕਰਿ ਸਕਹਿ ਨ ਅੰਗੀਕਾਰੀ।
ਮਾਤਾ ਕੇ ਸਮ ਰਾਖਹਿ ਭਾਉ। ਬੰਦਨ ਠਾਨਹਿ ਹੋਤਿ ਅਗਾਉ॥ ੨੫॥

ਹੁਣ ਇਹ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁਆਰੀ ਰਹੇਗੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਹੁਣ ਇਸਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਮਾਤਾ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੨੫॥

ਜਬਿ ਕੋ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੋ ਲਯੋ। ਤਬਿ ਕੋ ਹੀ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਿਦਤਯੋ।
ਜੇ ਮਮ ਘਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹਿ ਕੁਮਾਰੀ। ਸਭਿ ਕੋ ਹੁਇ ਕਲੇਸ਼ ਤਬਿ ਭਾਰੀ॥ ੨੬॥

ਜਦ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੁਆਰੀ ਰਹੇਗੀ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਹੋਵੇਗਾ॥੨੬॥

ਯਾਤੇ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਰ ਧਰੀਯਹਿ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਸੁਤਾ ਮਮ ਕਰੀਅਹਿ।
ਤਜਯੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਤੋ ਭੀ ਰਹਿ ਪਾਸ। ਸੇਵ ਕਰਨ ਕੀ ਜਿਹ ਉਰ ਆਸ॥ ੨੭॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਧੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ। ਜੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹੇਗੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਸ ਹੈ॥੨੭॥

ਭਾਉ ਰਿਦੇ ਕਾ ਪਰਖਹੁ, ਸ੍ਰਾਮੀ! ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਮਮ ਮਨ ਅਰੁ ਕੰਨਯਾ ਮਨ ਕੇਰ। ਦੇਖਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਡੇਰ॥ ੨੮॥

ਹੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ! ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਪਰਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਕੰਨਿਆ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਵੇਖੋ॥੨੮॥

ਕਰੁਨਾ ਕਰਹੁ ਸੇਵ ਨਿਜ ਲਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਚਿਤ ਹਰਖਾਵਹੁ।
ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਸਿਖ ਪਰਵਾਰੇ। ਪਹੁਚੇ ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰੇ॥ ੨੯॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਵੋ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ। ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ॥੨੯॥

ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਆਏ। ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਉ ਧਰਤਿ ਅਧਿਕਾਏ।
ਇਮ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹੀ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਗਿਨਤੀ॥ ੩੦॥

ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ॥੩੦॥

ਸੰਗਤਿ ਕਰੀ ਬਿਲੋਕਨ ਠਾਂਢੀ। 'ਪੁਰਹਿ ਆਸ ਇਨ ਮਨ ਰੁਚਿ ਬਾਢੀ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਪੁਰਹ ਕਾਮਨਾ ਸਕਲ ਸਥਾਨਾ॥ ੩੧॥

ਖੜੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲ ਫਿਰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸੋਚਿਆ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰੁਚੀ ਹੈ।" ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਸਭ ਥਾਈਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣ॥੩੧॥

ਰਹੈ ਕੁਆਰੈ ਡੋਰਾ ਨਾਮੂ। ਕਰਹਿ ਸੇਵ ਬਾਸਹੁ ਹਮ ਧਾਮੂ।
ਸੰਗਤਿ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖ ਸੈ ਰਾਵਾ। ਸੁਨਯੋਂ ਬਾਕ ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਵਾ ॥੩੨॥

ਇਹ ਡੋਲਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕੁਆਰਾ ਰਹੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰਕ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਗਿਣਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਸਹਿਤ ਜਿਹੜਾ ਰਾਵਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਜਦ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ॥੩੨॥

ਹਰਖਤਿ ਭਏ ਮਨਹੁ ਨਿਧਿ ਪਾਈ। ਤਬਿ ਕੰਨਯਾ ਗੁਰ ਸਦਨ ਪੁਚਾਈ।
ਗੁਜਰੀ ਮਾਤ ਰਹੈ ਘਰ ਜਾਂਹਿ। ਕਰੀ ਬਿਠਾਵਨ ਲੇ ਕਰਿ ਤਾਂਹਿ ॥੩੩॥

ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਨੋ ਨੇ ਨਿਧ ਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਕੰਨਿਆ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੩॥

ਸਾਹਿਬਦੇਵਿ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇਰਾ। ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਸਾਸ ਕੇ ਪੈਰਾ।
ਨੰਮ੍ਰਿ ਹੋਇਕੈ ਬੈਠੀ ਪਾਸ। ਗੁਜਰੀ ਆਸ਼ਿਖ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੩੪॥

ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਸੱਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ॥੩੪॥

ਸੰਗਤਿ ਰਹੀ ਪਾਂਚ ਦਿਨ ਔਰ। ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਪਹੁੰਚੀ ਨਿਜ ਠੋਰ।
ਪੀਛੇ ਸਾਹਿਬਦੇਵੀ ਰਹੀ। ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕੀਨਸਿ ਅਹੀ ॥੩੫॥

ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੋਰ ਰਹੀ, ਫਿਰ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਹਿਬ ਦੇਵਾ ਪਿੱਛੇ ਰਹੀ, ਉਸ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ॥੩੫॥

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਤ ਭੋਜਨ ਪਾਵੈ। ਨਤੁ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਛੁਧਿਤਿ ਬਿਤਾਵੈ।
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੋਕਿ ਨੇਮ ਜਿਨ ਕੀਨਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਚੀਨਾ ॥੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਛੱਕਦੀ ਸੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਭੁੱਖੀ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੇਮ ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਐਸਾ ਨੇਮ ਬਣਾਇਆ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ॥੩੬॥

ਤਿਸੀ ਹੇਤ ਕਰਿਕੈ ਇਕ ਬਾਰ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ ਸੁ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰਿ।
ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਤੇ ਜੇ ਨਹਿ ਹੋਇ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਖਾਇ ਅਹਾਰ ਨ ਸੋਇ ॥੩੭॥

ਉਸ ਦਾ ਫਿਰ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ, ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਦੀ ॥੩੭॥

ਇਹੀ ਨੇਮ ਕਰਿ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸ ਦਿਖਾਯੋ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ। 'ਕਯਾ ਮਨਸਾ ?' ਕਹਿ ਜਲਧ ਬਿਬੇਕਾ ॥੩੮॥

ਇਹੋ ਨੇਮ ਕਰਕੇ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਮਨਸਾ ਹੈ?" ॥੩੮॥

ਨੰਮ੍ਰਿ ਸਲਾਜ ਤਰੇ ਕਰਿ ਨੈਨ। ਬਿਨਤੀ ਸਹਿਤ ਕਹਤਿ ਮੁਖ ਬੈਨ।
'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਇਕ ਸੁਤ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖੈ। ਅਪਰ ਬਾਸ਼ਨਾ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ॥੩੯॥

ਲਾਜ ਸਹਿਤ ਨੈਣ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਵਾਸਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ॥੩੯॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪਾਉਂ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਨਮ ਅਪਨ ਸੁਫਲਾਉਂ।
ਜਥਾ ਅਹੈਂ ਮਮ ਸਪਤਨਿ ਕੇਰੇ। ਚਹੈਂ ਤਥਾ ਮਨ ਆਪਨ ਹੇਰੇ॥ ੪੦॥

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਾਵਾਂਗੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਇਸਤਰੀ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰਾਂਗੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸੌਂਕਣਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ॥੪੦॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। 'ਭਲੋ ਮਨੋਰਥ ਰਿਦੇ ਉਠਾਯੋ।
ਕਹਾਂ ਮਨੋਰਥ ਇਕ ਸੁਤ ਕੇਰੇ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਤੇਰੇ॥ ੪੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਲਾ ਮਨੋਰਥ ਉਠਾਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਤੂੰ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਿਆ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੪੧॥

ਲਾਖਹੁ ਕੋ ਇਹੁ ਗਣਤ ਨ ਆਵੈ। ਜਗ ਮੈਂ ਥਿਰ ਨਿਤ, ਜਨਮ ਸੁ ਪਾਵੈ।
ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਅਪਨੇ ਸੁਤ ਜਾਨੋ। ਸੁਜਸੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਧਾਇ ਮਹਾਨੋ॥ ੪੨॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਗਿਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਗ ਵਿਚ ਇਹ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਣੋ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਤੇ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਾਉਣਗੇ॥੪੨॥

ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਤੇਰੋ ਭਯੋ। ਗੋਦ ਪਾਇ ਤੁਝ ਹਮ ਨੇ ਦਯੋ।
ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇਤ ਨਿਹਾਰਹੁ। ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੈ ਧਾਰਹੁ॥ ੪੩॥

ਖਾਲਸਾ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ਤੇ ਸਦਾ ਵੱਡੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੪੩॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਭਈ ਅਨੰਦ। ਮਾਨਯੋਂ ਬਾਕ ਹਾਥ ਕਰਿ ਬੰਦ।
ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਨਿਜ ਘਰ ਗਈ। ਸੰਤਤਿ ਜਾਨਿ ਹਰਖ ਨਿਜ ਭਈ॥ ੪੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਗਈ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਜਾਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਈ॥੪੪॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧॥

ਅਧਿਆਇ ਦੂਸਰਾ

ਭਾਈ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੇਵਕ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰੂ ਪਗ ਸੇਵ ਕਰੈ ਦਿਨ ਰੈਨ।
ਪੱਖਾ ਗਹਿ ਕਰਿ ਬਾਉ ਕੋ ਝੋਲਤਿ ਦੇਖਤਿ ਨੈਨ॥ ੧॥

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪੱਖਾ ਫੜ ਕੇ ਹਵਾ ਝੱਲਦਾ ਸੀ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਨਾਮ ਜਗਾ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੇਂ। ਚਰਨ ਪਖਾਰਹਿ ਕਰ ਮਹਿੰ ਗਹੇ।
ਚਾਂਪੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਰ ਧਰਿਕੈ। ਪਨਹੀ ਝਾਰਹਿ ਧਰਹਿ ਸੁਧਰਿਕੈ॥੨॥

ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਉਹ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਮੁੱਠੀ ਚਾਂਪੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜੁੱਤੀ ਨੂੰ ਝਾੜ ਕੇ ਸਵਾਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ॥੨॥

ਅਪਰ ਜਿ ਖਿਜਮਤ ਦਾਰ ਨਿਹਾਰੈਂ। ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਈਰਖਾ ਧਾਰੈਂ।
ਕਟਕ ਬਾਕ ਬਹੁ ਬਾਰ ਕਹੰਤੇ। ਜਬਿ ਗੁਰ ਤੇ ਕਿਤ ਦੂਰ ਲਹੰਤੇ॥੩॥

ਜਦ ਦੂਸਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕੋੜੇ ਬਚਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ॥੩॥

ਨਿਕਟ ਰਹਿਨ ਗੁਰ ਕੋ ਨਹਿੰ ਸਹੈਂ। ਮਨਹੁ ਸ਼ਰੀਕ ਆਪਨੋ ਲਹੈਂ।
ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੁਛ ਮਨ ਨਹਿੰ ਧਰੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰੈ॥੪॥

ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿਣਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਮਾਨੋ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸ਼ਰੀਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਧਰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੪॥

ਬਹੁਤਾ ਨਹਿੰ ਬੋਲੈ ਕਿਹ ਸਾਥ। ਏਕ ਪਰਾਇਨ ਸੇਵਾ ਨਾਥ।
ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋ ਬਿਕਸਾਵੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਜ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੈ॥੫॥

ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਆਪਣੇ ਕੰਵਲ ਰੂਪ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ॥੫॥

ਜਬਿ ਦੇਖੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਸਿ ਓਰਾ। ਲੋਚਨ ਕਰੈ ਚਕੋਰਨ ਜੋਰਾ।
ਉਰ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਭੀ ਜਾਨੈਂ। ਯਥਾ ਭਗਤਿ ਕੋ ਬਿਸ਼ਨੁ ਪਛਾਨੈ॥੬॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਅਤੇ ਸੀਸ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਚਕੋਰਾਂ ਵਾਂਗ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਯੋਗ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਪਛਾਣਦੇ ਸਨ॥੬॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪੋਢਤਿ ਭਏ। ਦਾਸਨਿ ਲਖਯੋ ਸੁਪਤਿ ਹੈ ਗਏ।
ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਿਠੁਰ ਬਖਾਨੈਂ। 'ਜਬਿ ਕਬਿ ਸੇਵ ਅੱਗੂ ਹੁਇ ਠਾਨੈਂ॥੭॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲੋਟੇ ਪਏ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੌਂ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੜੇ ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਕਹੇ, "ਜਦ ਕਦ ਵੀ ਤੂੰ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ॥੭॥

ਸੇਵਕ ਅਪਰ ਜਿ ਕਰਹਿ ਨਿਕਾਸਨਿ। ਆਗੈ ਤੂੰ ਹੋਵਤਿ ਸਭਿ ਦਾਸਨਿ।
ਤੇਰੇ ਸਮ ਕੇਤਿਕ ਬਨਿ ਆਗੇ। ਛੋਰਿ ਟਹਿਲ ਕੋ ਨਿਜ ਘਰ ਭਾਗੇ॥੮॥

ਜੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤੂੰ ਸਭ ਦਾਸਾਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ। ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਸੇਵਕ ਬਣੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਿਰ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਗਏ ਹਨ॥੮॥

ਅਥਿ ਤੇਰੀ ਬਾਰੀ ਦਿਖਿ ਕੈਸੇ। ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹਿ ਜੈਸੇ।

ਸੁਨਿਕੈ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਭਾਖਾ। 'ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਸੇਵਾ ਅਭਿਲਾਖਾ' ॥ ੯ ॥

ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀ ਵੇਖੀਏ ਕੈਸੀ ਗੁਜਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ" ॥੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜਾਗਤਿ ਤੂਸੁਨਿ ਸੁਨੇ। ਬਿਨਾ ਭਾਵਨਾਂ ਤੇ ਸੋ ਗਿਨੇਂ।

ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਇ ਉਠੇ ਲਖਿ ਪ੍ਰਾਤਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਸੋ ਬਾਤ ॥ ੧੦ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਗਦੇ ਹੋਏ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੋ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾ ਰਹਿਤ ਜਾਣਿਆ। ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵੇਰੇ ਸਵੱਖਤੇ ਜਾਗ ਪਏ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੦॥

ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰ ਹਕਾਰਾ। ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ।

'ਤੇ ਕਹੁ ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਗਨ ਦਾਸ। ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਕਯਾ ? ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੧੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੇਵਕ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ॥੧੧॥

ਗਿਰਾ ਕਠੋਰ ਸੁਨਾਈ ਪਰਤਿ। ਕੌਨ ਤੋਹਿ ਸਨ ਮਤਸਰ ਧਰਤਿ ?'

ਸੁਨਿਕੈ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਆਖਾ। 'ਪ੍ਰਭੂ ਜੂ ! ਮੁਝ ਕੋ ਕਿਹ ਨਹਿ ਭਾਖਾ ॥ ੧੨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੜੀ ਸਖਤ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਈਰਖਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਕਯੋਂ ਮਤਸਰ ਕਿਨ ਕਰਨੀ ਅਹੈ। ਮਮ ਉਰ ਚਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਵ ਲਹੈ।

ਇਸ ਮਹਿ ਸਾਂਝ ਕਿਸੇ ਕੀ ਨਾਹਿਨ। ਅਪਰ ਰਿਦੇ ਮਮ ਕੋ ਕਬਿ ਚਾਹ ਨ ॥ ੧੩ ॥

ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਉਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਾਂਝ ਭਿਆਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਚਾਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ" ॥੧੩॥

ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸੁਨਿ ਬਚ ਸਾਰੇ। ਸਗਰੇ ਖਿਜਮਤਦਾਰ ਹਕਾਰੇ।

ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਮੰਗਵਾਇਵ ਬਾਸਨ ਭਰਿ ਬਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥

ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਿਜੀ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਬਰਤਨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਰ ਕੇ ਮੰਗਵਾਇਆ ॥੧੪॥

ਇਕ ਪਥਰੀ ਇਕ ਦਯੋ ਪਤਾਸਾ। ਅਇਸੁ ਦੀਨਸਿ ਦਾਸ ਜਿ ਪਾਸਾ।

'ਇਨ ਦੋਇਨ ਕੋ ਜਲ ਮਹਿ ਧਰਿਯਹਿ। ਏਕ ਜਾਮ ਲੋ ਇਨਹੁੰ ਨਿਹਰਿਯਹਿ ॥ ੧੫ ॥

ਇਕ ਛੋਟਾ ਪੱਥਰ ਤੇ ਪਤਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਵਿਚ ਧਰ ਦੇਵੋ ਤੇ ਇਕ ਪਹਿਰ ਤੱਕ ਵੇਖੋ" ॥੧੫॥

ਬਾਸਨ ਮਹਿ ਦੋਨਹੁੰ ਤਬਿ ਪਾਏ। ਅਪਰ ਖਜਾਲ ਮਹਿ ਪੁਨ ਬਿਰਮਾਏ।

ਏਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤਯੋ ਤਬਿ ਚਹਯੋ। ਦਾਸਨ ਸਾਥ ਬਾਕ ਅਸ ਕਹਯੋ ॥ ੧੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹੋਰ ਖਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮ ਗਏ। ਇਕ ਪਹਿਰ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੧੬॥

‘ਪੱਥਰੀ ਅਪਰ ਪਤਾਸਾ ਜੋਊ। ਨੀਰ ਨਿਕਾਸਿ ਆਨੀਐ ਦੋਊ।
ਪਾਣੀ ਬਿਖੈ ਪਾਨ ਜਬਿ ਡਾਰਾ। ਪਾਹਨ ਕੇ ਤਤਕਾਲ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥

‘ਪੱਥਰੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਤਾਸਾ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਆਵੋ।’ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਜਦ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਕੱਢ ਲਿਆ ॥੧੭॥

ਢਰਜੇ ਪਤਾਸਾ ਪਾਨੀ ਹੋਵਾ। ਤਿਸੁ ਅਕਾਰ ਕੇ ਨਾਂਹਿਨ ਜੋਵਾ।
ਇਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤ ਦਿਖਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ। ਬਿਦਤਿ ਕਰਨ ਕੇ ਕਹਜੇ ਬਚਨ ਕੇ ॥੧੮॥

ਪਤਾਸਾ ਖੁਰ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਖਾ ਕੇ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੧੮॥

‘ਕੋਮਲ ਮਧੁਰ ਪਤਾਸਾ ਜੋਇ। ਮਿਲਿ ਜਲ ਸੰਗ ਏਕ ਰਸ ਹੋਇ।
ਹੁਤੇ ਕਠੋਰ ਜੁ ਪਾਥਰ ਬਿਰਸ। ਤਿਕਸੇ ਅੰਤਰ ਨੀਰ ਨ ਪਰਸ ॥ ੧੯ ॥

‘ਕੋਮਲ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹੜਾ ਪਤਾਸਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਰਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੱਥਰ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਸਖਤ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੧੯॥

ਤਿਮ ਜਾਨੋ ਇਹੁ ਦਾਸ ਹਮਾਰੇ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਕਰਿ ਨਿਰਧਾਰੇ।
ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਹਮਾਰੇ ਰਹੇ। ਏਕ ਨਹੀਂ ਗੁਨ ਮਨ ਮੈਂ ਲਹੇ ॥ ੨੦ ॥

ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਸਾਡੇ ਇਹ ਦਾਸ ਜਾਣੇ। ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰ ਕਰੋ। ਇਹ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਵੀ ਗੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ ॥੨੦॥

ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਸਿਖ ਚਲ ਆਵਤਿ। ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਧਰਿ ਭਾਉ ਸਮਾਵਤਿ।
ਸਾਕਤ ਦਾਦਰ ਜਲ ਮਹਿੰ ਬਾਸਾ। ਗੁਰ ਗੁਨ ਕਮਲ ਸਾਰ ਨਹਿੰ ਤਾਸਾ ॥੨੧॥

ਦੂਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਡੱਡੂ ਵਰਗੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਬੇਸ਼ਕ ਜਲ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਰੂਪੀ ਕੰਵਲ ਦੀ ਸਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਅਵਗੁਨ ਜੇ ਸਿਬਾਲ ਕੇ ਗ੍ਰਾਹੀ। ਰਾਜਾਨ ਅਨੰਦ ਸਮ ਰੀਧ ਨ ਪਾਹੀ।
ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਲਿ ਨਿਕਟ ਨ ਰਹੈ। ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਗੁਰ ਕਮਲ ਜਿ ਲਹੈ ॥ ੨੨ ॥

ਅਵਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸਿਵਾਲ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਗਿਆਨ ਅਨੰਦ ਵਾਂਗ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਰੂਪੀ ਭੋਰੇ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਕੰਵਲ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਤਾਤਕਾਲ ਰਸ ਲੇ ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ। ਸਾਰ ਗ੍ਰਹੀਨ ਅਸਾਰ ਲਖਾਵੈਂ।
ਸਾਕਤ ਬਾਇਸ, ਸੰਤ ਮਰਾਲ। ਸੰਗ ਰਹੇ ਭੀ ਅਪੁਨੀ ਚਾਲ ॥ ੨੩ ॥

ਤੁਰਤ ਰਸ ਲੈ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਕਾਂ, ਬਗਲੇ ਅਤੇ ਹੰਸ ਹਨ, ਉਹ ਬੇਸ਼ਕ ਪਾਸ-ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਚਿਚੜ ਜੋਕ ਲਗੈਂ ਬਨ ਮਾਂਹੀ। ਰੁਧਰ ਪਾਨ, ਪੈ ਗੁਨ ਲਖਿ ਨਾਂਹੀ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਤਾੜਨ ਕਰੇ ਦਾਸ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥੨੪॥

ਚਿਚੜ ਤੇ ਜੋਕਾਂ ਬਣਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਲਹੂ ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਹਨ।
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ॥੨੪॥

‘ਸਿਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬਿਸਾਲ ਕਿ ਨਾਲ। ਕਰਤਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਮਤਸਰ ਜਾਲ।
ਜੇ ਕਰ ਹਮਨੇ ਪੁਨ ਪਹਿਚਾਨੇ। ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਇ ਸਜਾਇ ਮਹਾਨੇ ॥ ੨੫ ॥

‘ਵੱਡੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੁਰਖ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਈਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਵੱਡੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ’ ॥੨੫॥

ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ। ਸਨਮਾਨਯੋ ਕੋਮਲ ਬਚ ਗਾਇ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰ ਤਬਿ ਸਭਿ ਦਾਸ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਸ ॥੨੬॥

ਫਿਰ ਜੱਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਕੋਮਲ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਹੱਥ
ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ‘ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੨੬॥

ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਔਗੁਨ ਸਭਿ ਕਰੈਂ। ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਧਰੈਂ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਯਾ ਦਿਖਰਾਈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ ॥ ੨੭ ॥

ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਔਗੁਣ ਬਖਸ਼ਾ ਲਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ
ਮਾਲਕ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ॥੨੭॥

ਭੀਮਚੰਦ ਕਪਟੀ ਮਤਿਮੰਦ। ਲਰਤਿ ਮਰਤਿ ਦੁਖ ਪਾਇ ਬਿਲੰਦ।
ਵਹਿਰ ਮੇਲ ਕੀ ਬਾਤ ਬਨਾਈ। ਅੰਤਰਗਤੀ ਵਿਰੋਧ ਉਠਾਈ ॥ ੨੮ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਕਪਟੀ ਹੈ, ਲੜ ਮਰ ਕੇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ
ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਬਣਾਈ, ਪਰ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਉਹ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੨੮॥

ਨਿਜ ਮੰਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ। ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਇ।
‘ਅਬਿ ਤੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਬਖੇਰਾ ਭਯੋ। ਤਉ ਪੰਥ ਦੇਖਉ ਬਿਰਧਯੋ ॥ ੨੯ ॥

ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, ‘ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਫੈਲੀ ਹੋਈ
ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੰਥ ਵੇਖੋ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ’ ॥੨੯॥

ਲੜਨ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਬਨਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਾਰਤਿ ਸੋਈ।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਵਹਿ ਖਰਚ ਬਿਸਾਲਾ। ਰਾਖਹੁ ਸੰਧਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਾਲਾ ॥ ੩੦ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵੱਡਾ ਖਰਚਾ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਹੀ ਰੱਖੀਏ ॥੩੦॥

ਜਬਹਿ ਦਾਵ ਕੁਛ ਲਗਹਿ ਹਮਾਰੇ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਰੇ।
ਸ਼ਾਮ ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹ ਕਹੈਂ। ਜੇ ਨ ਬਨੈ ਤੋ ਦੂਜੇ ਗਹੈਂ ॥ ੩੧ ॥

ਜਦ ਕਦੀ ਸਾਡਾ ਦਾਅ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਈਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਉਪਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੇ ਇਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗੀ ਤਾਂ ਦੂਸਰਾ ਉਪਾਵ ਫੜਾਂਗੇ॥੩੧॥

ਰਾਜਨੀਤ ਕਰਨੀ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਸੰਧਿ ਕਰੇ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਜਾਵੈ।

ਗੁਰ ਢਿਗ ਰਹੈ ਵਕੀਲ ਹਮਾਰੋ। ਲੇਹਿ ਭੇਤ ਸਭਿ ਕਰਿ ਨਿਰਧਾਰੋ॥ ੩੨॥

ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਸੰਧੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਡਾ ਇਕ ਦੂਤ ਰਹੇ, ਉਹ ਭੇਦ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੩੨॥

ਇਕ ਤੋ ਸਿੰਘ ਕਰੈਂ ਨੁਕਸਾਨ। ਬਰਜਤਿ ਰਹੈ ਹੋਹਿ ਤਿਸ ਥਾਨ।

ਚਤਰ ਸੁਮਤਿ ਮਹਿ ਜੋ ਮਿਲਿ ਜਾਇ। ਅਸ ਨਰ ਭੇਜਹਿ ਮਤੋ ਪਕਾਇ॥ ੩੩॥

ਇਕ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਡਾ ਵਕੀਲ ਰੋਕਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨ ਵਕੀਲ ਜੇ ਮਿਲੇ, ਐਸੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਤਾ ਪਕਾ ਕੇ ਭੇਜੀਏ॥੩੩॥

ਅਪਨੇ ਸਚਿਵਨ ਮਹਿ ਤੇ ਬੀਨ। ਪੰਮਾ ਮਾਚੜ ਲਖਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ।

ਤਿਸ ਕੋ ਸਭਿ ਗਾਥਾ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਰਹਹੁ ਤਹਿ ਜਾਈ॥ ੩੪॥

ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਚੁਣੀਏ ਤਾਂ ਪੰਮਾ ਮਕਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਚਤੁਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮਝਾਈ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਰਹੋ॥੩੪॥

ਦਾਵ ਘਾਤ ਸਭਿ ਮਤਿ ਮਹਿ ਧਰੋ। ਹਮ ਪੈ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪਠਵਨ ਕਰੋ।

ਜਬਿ ਜਾਨਹਿਗੇ ਸਰ ਹੈ ਕਾਰ। ਤਬਿ ਹੀ ਪੁਰਿ ਤੇ ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਰ॥ ੩੫॥

ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦਾਵ ਘਾਤ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਭੇਜਦੇ ਰਹੋ। ਜਦ ਜਾਣਾਂਗੇ ਕਿ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਵੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ॥੩੫॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਪਟ ਸਿਖਾਯੋ। ਕੁਛ ਅਕੋਰ ਦੈ ਚਹਤਿ ਪਠਾਯੋ।

ਸੁੰਦਰ ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ। ਡਾਰਿ ਜੀਨ ਜਰਿ ਕਸਿ ਕੇ ਸੰਗ॥ ੩੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਪਟ ਸਿਖਾਇਆ, ਕੁਝ ਉਪਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਚੰਚਲ ਘੋੜਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੀ ਨਾਲ ਕੱਸੀ ਹੋਈ ਕਾਠੀ ਪਈ ਸੀ॥੩੬॥

ਜੁਗ ਬੰਦੂਕ ਅਜਾਇਬ ਆਈ। ਸੋ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਤ ਪਠਾਈ।

'ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬਿਨਤੀ ਬਹੁ ਕਰਿਕੇ। ਮਹਾਂ ਸੁਮਤਿ ਤੇ ਰਹੁ ਢਿਗ ਗੁਰ ਕੇ॥ ੩੭॥

ਦੋ ਅਜੀਬ ਬੰਦੂਕਾਂ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। 'ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੋ॥੩੭॥

ਬਹੁ ਸਿੱਖਯਾ ਕੋ ਦੀਨਿ, ਪਠਾਯੋ। ਚੜ੍ਹਿ ਪੰਮਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਆਯੋ।

ਉਤਰਯੋ ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ। ਪੂਰਬ ਸੁਧ ਪਠਿ ਦ੍ਵਾਰੇ ਤਾਂਹੀ॥ ੩੮॥

ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਪੰਮਾ ਵਜ਼ੀਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਆਇਆ। ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਵਾਰ 'ਤੇ ਖਬਰ ਭੇਜੀ॥੩੮॥

ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨਿਕੈ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਡੇਰਾ। ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਨਰ ਪਠਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਰਾਜਨੀਤਿ ਜਗ ਮਹਿੰ ਬਿਰ ਜੈਸੇ। ਕਲਗੀਧਰ ਬਰਤੈਂ ਸਭਿ ਤੈਸੇ ॥ ੩੯ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੈ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੇ ਸਨ ॥੩੯॥

‘ਰਹਿਨ ਹੇਤ ਢਿਗ ਸਦਾ ਤੁਮਾਰੇ। ਭੇਜਯੋ ਭੀਮਚੰਦ ਹਿਤ ਧਾਰੇ।
ਹਿਤ ਰਵਾਰ ਕੇ ਪਠੀ ਉਪਾਯਨ। ਪਰਸਨ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਮ ਪਾਯਨ’ ॥੪੦॥

ਪੰਮਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਸਦਾ ਲਈ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹਿਤ ਧਾਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਉਪਹਾਰ ਭੇਜੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹਨ” ॥੪੦॥

ਨਿਜ ਆਗਵਨ ਹੇਤ ਸਭਿ ਭਨਿਯੋ। ਗੁਰ ਪਰਵਾਰ ਸਭਾ ਜੁਤਿ ਸੁਨਿਯੋ।
ਉਤਰ ਪਰਯੋ ਸੇ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਈ ਬਹੁਰੋ ਦਿਖਰਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਸਭ ਕਿਹਾ, ਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਸੁਣਿਆ। ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਉਪਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ॥੪੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤੀਸਰਾ

ਪੰਮਾ ਮਕਾਰ ਦੂਤ ਹੋ ਕੇ ਰਿਹਾ

ਦੋਹਰਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਬਿੰਦੁ ਖਾਲਸਾ ਆਇ।
ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਬਿੰਦੁ ਢਿਗ ਸ਼ੋਭਤਿ ਜਿਉਂ ਸੁਰਗਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਸਭਾ ਲਾਈ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ, ਬਹੁਤ ਸੋਢੀ ਬੇਦੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਪੰਮਾ ਮਾਚੜ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ। ਲਏ ਅਕੋਰਨ ਆਵਨਿ ਧਾਰਾ।
ਖਰੋ ਤੁਰੰਗ ਖਰੋ ਕਰਿ ਆਗੇ। ਤੁਪਕ ਧਰੀ ਦ੍ਰੈ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੇ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਮੇ ਮਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਉਪਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਵਧੀਆ ਘੋੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਦੋ ਬੰਦੂਕਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ ॥੨॥

ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਠਾਨਤਿ ਭਾ ਨਮੋ। ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟ ਸਫਲ ਤਿਹ ਸਮੋ।
‘ਭੀਮਚੰਦ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ। ਕਰੀ ਸੰਧਿ ਤੁਮ ਸੋਂ ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ ॥੩॥

ਪੰਮੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੰਮਾ ਛਲ ਸਹਿਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸੁਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੩॥

ਜਾਨਤਿ ਭਾ ਚਿਤ ਹਹੁ ਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਮਹਿ ਜਿਸ ਚਿਤ ਰਾਚੇ।
ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਸ ਬੈਨ। ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਕਰਿ ਨੈਨ॥੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਸਭਾ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਪਾਸੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਕੀਤੇ॥੪॥

ਪੰਮਾ ਵਚੀਰ। ਆਖਰ ਬਿਪੀਰ। ਬਾਮਨ ਕਾ ਬੋਲ। ਸਮਝ ਬਿਨ ਸੋਲ।
ਰਾਜਪੂਤ ਕੀ ਜਾਤ। ਨ ਮੀਤ ਸਾਧੂ ਨ ਤਾਤਿ ਮਾਤਿ॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥

ਜੇ ਰਤੁ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤੁ॥

ਜੇ ਰਤੁ ਪੀਵਹਿ ਮਾਣਸਾ ਤਿਨ ਕਿਉ ਨਿਰਮਲੁ ਚੀਤੁ॥ (ਅੰਗ ੧੪੦)

ਪੰਮਾ ਵਚੀਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਬੇਪੀਰਾ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬੋਲ, ਠੰਡ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬੋਲ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਨੇ ਬੇਸਮਝੀ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਰਾਜਪੂਤ ਦੀ ਜਾਤ ਨਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਿੱਤਰ ਹੈ।

ਜੇ ਕਪੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲਹੂ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਾਕ ਮਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਲਹੂ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚੋਪਈ- ਤਰਕਤਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਜਬਿ। ਹੇਤ ਹਟਾਵਨਿ ਪੰਮਾ ਕਹਿ ਤਬਿ।
'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕੋ ਕਰਹਿ ਕੁਕਰਨੀ। ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਇ ਪਰੈ ਜੋ ਸਰਨੀ॥੫॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਰਕ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਮੋੜਨ ਬਾਰੇ ਪੰਮੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਇਕ ਆਦਮੀ ਜਿਹੜਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਪਛੁਤਾਵਾ ਕਰਕੇ ਸਰਨ ਆ ਪਵੇ॥੫॥

ਤਿਸ ਕੋ ਤਜਾਗਨਿ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਏਵ ਆਪ ਸਮ ਗੁਰੂ ਅਲਾਵੈ।
ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਸੋਢੀ ਗਨ ਪਾਸ। ਸੁਨਿ ਦੁਇ ਦਿਸ ਤੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥੬॥

ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਵਰਗੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੰਝ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।" ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਸੋਢੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ॥੬॥

'ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਸ ਹੀ ਵਿਧਿ ਅਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਵਰ ਅਬਿ ਕਹੈ।
ਤਉ ਦੇਖੀਅਹਿ ਆਪ ਬਿਚਾਰ। ਨਿਤ ਹੀ ਕਰਨ ਜੰਗ ਬਲ ਧਾਰਿ॥੭॥

"ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਹੋ ਹੀ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਤ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋ॥੭॥

ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹੋਤਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਯਾਂਤੇ ਭਲੀ ਨ ਨੀਤ ਲਰਾਈ।
ਕਰਨੀ ਸੰਧਿ ਅਹੈ ਅਬਿ ਨੀਕੀ। ਇਮ ਇੱਛਾ ਹੈ ਸਭਿ ਕੇ ਜੀ ਕੀ॥੮॥

ਸਮੂਹ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹੁਣ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ॥੮॥

ਜੁੱਧ ਬਿਸਾਲ ਭਏ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਲਰਤਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸੁਭਟ ਨਿਬੇਰੇ।
ਇਮ ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਤੇ ਗੁਨਖਾਨੀ। ਕਰਤਿ ਸੁਨਾਵਨਿ ਬੋਲੇ ਬਾਨੀ॥੯॥

ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੁੱਧ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਲੜਦਿਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ॥੯॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ-ਅਧਿਕ ਭਲਾ ਰਜਪੂਤਿ ਕੁਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੰਮਨਾ ਸ਼ਤਰੁ।
ਪਾਲਨਹਾਰਿਆਂ ਮਾਰਿਕੈ ਪੂਤਿ ਮੀਤ ਸਿਰ ਕਤਰ॥੧੦॥

'ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਭਾਢਾ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜੰਮਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਲਣਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੱਕ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ॥੧੦॥

ਭਲਾ ਨ ਹੋਇ ਪਹਾੜੀਆ ਸਮੁਝਿ ਬਿਸਾਹੀ ਲੇਯ।
ਆਇ ਭੀੜ ਸਾਧੂ ਬਨੇਂ ਦਗਾ ਬਾਪ ਕੋ ਦੇਯ॥੧੧॥

ਪਹਾੜੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਭਲਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਭੀੜ ਆ ਬਣੇ ਤਾਂ ਸਾਧ ਤੱਕ ਬਣ ਕੇ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਭੀੜ ਆਪਣਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਬਣੇ ਤਾਂ ਪਿਉ ਨੂੰ ਵੀ ਦਗਾ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੧॥

ਘਰਿ ਮੈਂ ਅੰਨ ਦੁਧ ਭਾਤ ਬਹੁ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਵਨ ਮਾਝ।
ਕਰੋ ਮੀਤ ਤਬਿ ਪਰਬਤੀ ਸਮੇ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਝ॥੧੨॥

ਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅੰਨ, ਦੁੱਧ ਭਾਤ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੇਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀਏ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਬਣਾ ਲਵੋ, ਪਰ ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੰਮ ਪਵੇਗਾ, ਪਹਾੜੀਆ ਬਾਂਝ ਇਸਤਰੀ ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮਾ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਉਹੀ ਲੋਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, "ਪਹਾੜੀਏ ਮਿਤ ਕਿਸ ਕੇ, ਭਾਤ ਖਾਇਆ ਔਰ ਖਿਸਕੇ"॥੧੨॥

ਬਾਤ ਕਰੈ ਅਤਿ ਮੋਹਿ ਕੀ ਅੰਤਰ ਦੁਬਿਧਾ ਪੂਰ।
ਲੈਣੇ ਸਿਉਂ ਖਾਣੇ ਭਲਾ ਬਿਪਤਾ ਦਿਖਿ ਰਹਿੰ ਦੂਰ॥੧੩॥

ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁਬਿਧਾ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਲੈਣ ਖਾਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਭਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਿਪਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪਰੇ ਹੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੩॥

ਢੋਪਈ- ਸੁਨੋ ਸਭਾ ਸਭਿ ਏਵ ਪਹਾਰੀ। ਕਰਹਿੰ ਦਗਾ ਨਿਜ ਬਾਪ ਸੰਗਾਰੀ।
ਹਮਰੇ ਸੰਗ ਕਹਾਂ ਸੁਧ ਹੋਇੰ। ਕਟੁ ਤੂੰਬੀ ਕਬਿ ਮਧੁਰ ਨ ਜੋਇ॥੧੪॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਸੁਣੋ, ਇਹ ਪਹਾੜੀਏ ਆਪਣੇ ਸਕੇ ਪਿਉ ਨਾਲ ਦਗਾ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ। ਤੁੰਬੇ ਦੀ ਤੂੰਬੀ ਕਦੀ ਮਿੱਠੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ॥੧੪॥

ਸ੍ਰਾਂਨ ਪੂਛ ਕਬਿ ਹੋਇ ਨ ਸੂਧੀ। ਜੇ ਨਲਕੀ ਮਹਿੰ ਰਾਖਹਿੰ ਰੂਧੀ।
ਜਿਸ ਕਿਸ ਕੋ ਜਿਮ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ। ਕਬਹੁੰ ਨ ਬਿਨਸੈ ਕਰੈ ਉਪਾਇ॥੧੫॥

ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਨਲਕੀ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖੀਏ। ਜਿਹੜਾ ਕਿਹੜਾ ਜਿਵੇਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਦਤ ਕਦੀ ਵੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨੇ ਮਰਚੀ ਉਪਾਅ ਕਰ ਲਵੇ॥੧੫॥

ਹਮ ਕਜਾ ਕਹੈਂ ਸਕਲ ਤੁਮ ਜਾਨੋ। ਪਰ ਇਹ ਬਾਤ ਭਲੀ ਨਹਿੰ ਮਾਨੋ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਕਹਜੋ। 'ਅਬਿ ਤੋ ਮੇਲ ਅਛੋਰੋ ਲਹਜੋ' ॥੧੬॥

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਮੰਨੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ" ॥੧੬॥

ਸਾਹਿਬ ਪੁਨ ਤੁਸ਼ਨਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਲਖ ਕਜੋਹੁੰ ਨ ਕਹੇ।
ਪੰਮਾ ਰਹਨ ਲਗਜੋ ਗੁਰ ਪਾਸ। ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੧੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ। ਪੰਮਾ ਮਕਾਰ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੧੭॥

ਨਿਤ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੈ। ਸਕਲ ਭੇਦ ਕੋ ਨਿਜ ਮਤਿ ਧਰੈ।
ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਬਹੁ ਚਤੁਰ ਸਿਆਨਾ। ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਹਿਤ ਠਾਨਾ ॥੧੮॥

ਸਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਬੁੱਧਵਾਨ ਤੇ ਚਤੁਰ ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਣ ਰੱਖ ਕੇ, ਉਸ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੧੮॥

ਗੁਰ ਭੀ ਲਗੇ ਵਿਸਾਹੁ ਕਰਨ ਕੋ। ਬੋਲਹਿੰ ਤਿਹ ਸੋਂ, ਹੇਤ ਧਰਨ ਕੋ।
ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਿਨੈ ਭਨੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕੀ। ਮਨ ਮਹਿੰ ਖੋਟ ਕਪਟ ਕਰਿ ਸੁਧ ਕੀ ॥੧੯॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਉਸ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਮੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਸੁਭਾਵਕ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਗੋਂ ਪਿਆਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਕਪਟ ਕਰਕੇ ਖਬਰ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੧੯॥

ਭੀਮਚੰਦ ਢਿਗ ਲਿਖੈ ਪਠਾਵੈ। ਨਿਤਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਰਤਨਿ ਜਿਮ ਆਵੈ।
'ਅਬਿ ਮੇਰੇ ਬਸ ਮੈਂ ਗੁਰ ਹੋਏ। ਬੋਲੈਂ ਮਧੁਰ ਸੁ ਆਦਰ ਜੋਏ' ॥੨੦॥

ਪੰਮਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਾਸ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਭੇਜਦਾ ਸੀ, ਨਿਤ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਸੀ। "ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਤੱਕਦੇ ਹਨ" ॥੨੦॥

ਅਨਿਕ ਬਾਤ ਮੈਂ ਕਹੈਂ ਕਰਾਵੈਂ। ਕੇਤਿਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਰਾਵੈਂ।
ਪਢਿ ਪਢਿ ਭੀਮਚੰਦ ਹਰਖਾਵੈ। 'ਆਛੀ ਭਈ ਜੁ ਗੁਰ ਬਸ ਆਵੈ' ॥੨੧॥

ਅਨੇਕਾਂ ਗੱਲਾਂ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਕਰਵਾਏ ਹਨ। ਚਿੱਠੀਆਂ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਭੀਮ ਚੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, "ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਸ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ" ॥੨੧॥

ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਸਮ ਬਨਿ ਕਰਿ ਪੰਮਾ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਸੁਧਾਰਹਿ ਕੰਮਾ।
ਜਿਮ ਪੁਭੁ ਹਰਖਤਿ ਤਿਮ ਹੀ ਕਹੈ। ਤਿਮ ਹੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਚਿਤ ਚਹੈ ॥੨੨॥

ਪੰਮਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਬਣ ਕੇ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਸੁਧਾਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਸੁਧ ਐਸੇ। 'ਗੁਰ ਕੇ ਹਯ ਕੋਤਲ ਬਲ ਹੈਸੇ।
ਤਸਕਰ ਪਠਹੁ ਲੇਹੁ ਕਢਵਾਇ'। ਸਰਬ ਭੇਤ ਕੋ ਦਿਯੋ ਜਨਾਇ ॥੨੩॥

ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਬਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖਾਸ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਹਨ, ਚੋਰ ਭੇਜ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਢਵਾ ਲਵੋ" ਤੇ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੩॥

ਗਿਰਪਤਿ ਭੀਮਚੰਦ ਸੁਧ ਪਾਏ। ਭੇਵ ਜਨਾਯੋ ਚੋਰ ਪਠਾਏ।

ਨਿਸਾ ਅੰਧੇਰੀ ਮਹਿ ਸੋ ਲਾਗੇ। ਲੇ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਮੂਢ ਅਭਾਗੇ ॥ ੨੪ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਦ ਇਹ ਖਬਰ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਭੇਦ ਜਾਣ ਕੇ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਚੋਰ ਲੱਗ ਗਏ, ਮੂਰਖ ਅਭਾਗੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੨੪॥

ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਦੀਨੇ ਤਬਿ ਜਾਇ। ਦੇਖਤਿ ਚਪਲ ਰਹਯੋ ਹਰਿਖਾਇ।

ਪੁਨ ਪੰਮਾ ਗੁਰ ਕੇਰ ਖਜਾਨਾ। ਕਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਹਿ ਧਰਿ ਜਸ ਬਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥

ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਹ ਚੰਚਲ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਪੰਮੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਜਿਸ ਥਾਂ ਧਰਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਥਾਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ॥੨੫॥

ਜਿਤਿਕ ਸੁਮਾਰ ਸਰਬ ਹੀ ਲਹੈ। ਤਸਕਰ ਕਰਮ ਸਾਧੁ ਬਨਿ ਰਹੈ।

ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਜਾਨੈ। ਤਉ ਨ ਮੁਖਿ ਤੇ ਬਿਦਤ ਬਖਾਨੈ ॥ ੨੬ ॥

ਖਜਾਨਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੀ ਸਾਰਾ ਹੀ ਲੈ ਲਿਆ, ਜਿਹੜੇ ਚੋਰ ਸਨ ਉਹ ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਰਹੇ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਗਏ, ਫਿਰ ਵੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਹੀ ॥੨੬॥

ਅਪਰ ਖਾਲਸਾ ਸੋਢੀ ਆਇ। ਸਭਿ ਸੋ ਪੰਮਾ ਕਰਿ ਸੰਬਾਇ।

ਲਿਯੇ ਰਿਝਾਇ ਲਖੈ ਹਿਤ ਸਾਚਾ। ਕਨਕ ਕਲਸ ਜਿਮ ਬਿਚ ਬਿਖ ਰਾਖਾ ॥ ੨੭ ॥

ਹੋਰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸੋਢੀ ਆਇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਮਾ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸੱਚਾ ਹਿਤੂ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਘੜੇ ਵਿਚ ਚਹਿਰ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ ॥੨੭॥

ਜਿਮ ਬਕ ਬਿਸਦ ਬਰਨ ਕੋ ਧਾਰੀ। ਧਯਾਨ ਪਰਾਇਨ ਰਹਿ ਇਕਸਾਰੀ।

ਅੰਤਰ ਮਹਾਂ ਮਨੋਰਥ ਖੋਟਾ। ਤਿਮ ਪੰਮਾ ਗੁਰ ਢਿਗ ਮਤਿਮੋਟਾ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਵੇਂ ਬਗਲੇ ਨੇ ਉੱਜਲ ਸਫੈਦ ਰੰਗ ਧਾਰਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਇਕਸਾਰ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇ। ਪੰਮੇ ਨੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਮਹਾਨ ਖੋਟਾ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਮਾ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਖੋਟਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ॥੨੮॥

ਸਕਲ ਕਾਰਦਾਰਨਿ ਕੋ ਹੋਰੈ। ਜਮਾ ਪਛਾਨਹਿ ਅਲਪ ਬਡੇਰੈ।

ਦਰਬ ਆਮਦਨ ਬਰਖ ਜਿਤੇਕ। ਅਰੁ ਜੋ ਖਰਚਹਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੨੯ ॥

ਸਾਰੇ ਕਰਿੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਥੋੜੀ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤੀ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਲ ਦੀ ਧਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਖਰਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਜਮਾ ਅੰਨਾਇ ਆਇ ਕੀ ਜੇਤੀ। ਸਿਤਾ ਸਨੇਹ ਘਿੱਤ ਕੀ ਕੇਤੀ।

ਗੁਲਕਾ ਅਰ ਬਾਰੂਦ ਜਿ ਤਯਾਰੀ। ਸਦਾ ਸਮੀਪਿ ਜਿ ਆਯੁਧਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥

ਅਨਾਜ ਆਇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਜਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੰਡ ਸਹਿਤ ਜਿੰਨਾ ਘਿਉ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਰੂਦ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਖਰਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਸਦਾ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੩੦॥

ਚਾਕਰ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਿਤੇਕ। ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਜਿਤੇਕ।

ਗੁਰੂ ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ ਸਮਾਜ। ਲੇ ਸਭਿ ਭੇਤ ਲਿਖੇ ਨਿਜ ਰਾਜਾ ॥ ੩੧ ॥

ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨੋਕਰ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਸੱਜੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ, ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੩੧॥

ਏਕ ਬਾਰ ਲਿਖਿ ਖਬਰ ਪਠਾਈ। ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੀ ਫੌਜ ਚੜਾਈ।

'ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਹੁਇ ਜੰਗ ਸੁਨਾਯੋ। ਅਪਨੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਨੇਹ ਜਨਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਖਬਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਗੁਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚੜਾਈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਵੇਗੀ', ਪਰ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ ॥੩੨॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਢਿਗ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਈ। 'ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਂ ਤੁਰਕ ਲੜਾਈ।

ਹਿਤ ਸਹਾਇ ਕੇ ਸੈਨ ਮੰਗਾਇ। ਅਨੰਦਪੁਰੇ ਕੇ ਢਿਗ ਉਤਰਾਇ ॥ ੩੩ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, 'ਕਲਗੀਧਰ ਨਾਲ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੈ' ਭਾਵ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਤੁਰਕ ਚੜਾਏ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫੌਜ ਮੰਗਵਾ ਲਈ, ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਦੱਸਣਾ ਸੀ। ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸ ਉਤਰਵਾ ਲਿਆ ॥੩੩॥

ਕਰਜੋ ਦਿਖਾਵਾ ਕਪਟ ਪ੍ਰਬੀਨ। 'ਰਣ ਮਹਿੰ ਕਰਹਿੰ ਗੁਰੂ ਬਲ ਹੀਨ।

ਸਮੈਂ ਕਾਮ ਕੇ ਟਰਹਿੰ, ਨ ਲਰਹਿੰ। ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਹੋਰਾ ਕਰਹਿੰ ॥ ੩੪ ॥

ਚਤੁਰ ਦਿਖਾਵਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ, 'ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਲਹੀਣ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਭੀੜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਟਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਲੜਾਂਗੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਗੀਧਰ ਨੂੰ ਹੋਲਾ ਕਰਾਂਗੇ' ॥੩੪॥

ਨਹਿੰ ਮੂਰਖ ਮਤਿ ਮਹਿੰਮਾ ਜਾਨਹਿ। ਫਲ ਇੱਤਯਾਦਿ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ ਠਾਨਹਿ।

ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਟਰਿ ਕੈ ਹਟਿ ਗਈ। ਗਿਰਪਤਿ ਦਲ ਕੋ ਰੁਖਸਦ ਦਈ ॥ ੩੫ ॥

ਮੂਰਖ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿੰਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੇਕਾਂ ਫਲ, ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਟਲ ਕੇ ਹਟ ਗਈ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ ॥੩੫॥

ਅਪਨੋ ਆਪਾ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨਿ। 'ਹਮ ਹੈਂ ਦਾਸ ਆਪ ਕੇ ਪਾਵਨ।

ਸਿੱਖੀਧਰ ਸਮ ਨੰਮੀ ਹੋਇ। ਜਥਾ ਪਾਰਧੀ ਰੀਤੀ ਸੋਇ ॥ ੩੬ ॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਤਾਉਂਦਾ ਸੀ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਸ ਹਾਂ', ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਕਰ-ਕਰ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਾਣ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਨਿਉਂਦਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਏਕ ਦਿਵਸ ਕਹਿਕੈ ਬਹੁ ਬਾਰੀ। ਚਢਹਿੰ ਵਹਿਰ ਕੀ ਮਸਲਤ ਧਾਰੀ।

'ਕਰਹੁ ਅਖੇਰ ਫਿਰਹੁ ਬਨ ਹੇਰਹੁ। ਜਹਾਂ ਕੋਲ ਪਾੜੇ ਮ੍ਰਿਗ ਸ਼ੇਰਹੁ ॥ ੩੭ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਕਹਿ ਕੇ, ਬਾਹਰ ਚੜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਚਲੋ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡੀਏ, ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰ, ਪਾੜੇ, ਹਿਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਹਨ' ॥੩੭॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਿ ਚੜਾਈ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਭਟ ਸਮੁਦਾਈ।
ਬਨ ਮਹਿੰ ਬਿਚਰਤਿ ਇਤ ਉਤਿ ਹੇਰੇ। ਇਮ ਲੇ ਗਮਨਜੋਂ ਦੂਰ ਬਡੇਰੇ ॥੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਚੜਾਈ ਕੀਤੀ, ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸਾ ਸਮੂਹ ਸੀ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਿਆ ॥੩੮॥

ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਪਠਜੋ 'ਅਏ ਇਤ ਸਾਹਿਬ। ਗਿਰਪਤਿ ਭੇਜਹੁ ਅਪਨ ਮੁਸਾਹਿਬ।
ਭੀਮ ਚੰਦ ਭਟ ਬੀਨ ਬੀਨ ਕਰਿ। ਹੁਤੇ ਸਮੀਪੀ ਪਠੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਰਿ ॥ ੩੯ ॥

ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਏਧਰ ਆਉਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਹੋਰ ਮੁਸਾਹਿਬ ਭੇਜੋ।" ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੂਰਮੇ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਪਾਸ ਸਨ, ਤੁਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੩੯॥

ਇਤ ਤੇ ਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਬਿ ਦੂਰ। ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਤਤਕਾਲ ਹਜੂਰ।
ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਸਨਮਾਨ ਕਰੰਤੇ। ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਸੁਥਲ ਦਿਖਰੰਤੇ ॥ ੪੦ ॥

ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੪੦॥

ਪਹੁੰਚੇ ਬਡ ਅਰੰਨ ਮਹਿੰ ਜਾਏ। ਤਹਿੰ ਤੇ ਨਿਕਸਿ ਸ਼ੇਰਿ ਦੁਇ ਆਏ।
ਰਜਪੂਤਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੇ। 'ਖਰੇ ਆਪ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਉਥੋਂ ਦੋ ਸ਼ੇਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਏ। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ੇਰ ਖੜੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਆਪ ਵੇਖੋ ॥੪੧॥

ਕਰਾਚੋਲ ਸੋਂ ਜੰਗ ਹਮਾਰਾ। ਇਨ ਤੇ ਮਰਹਿੰ ਕਿ ਲੈਹੈਂ ਮਾਰਾ।
ਬਲ ਦਿਖਾਇ ਚਹਿੰ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਝਾਏ। ਦੈ ਰਜਪੂਤਿ ਸਮੁਖ ਹੁਇ ਧਾਏ ॥ ੪੨ ॥

ਅਸੀਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਾਂ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ।" ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦੋ ਰਾਜਪੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜੇ ॥੪੨॥

ਸ਼ੇਰਨਿ ਕੋ ਸਹਿ ਸਿਪਰ ਅਗਾਰੇ। ਅਪਨੇ ਖੜਗ ਓਜ ਕਰਿ ਮਾਰੇ।
ਘਾਤ ਕਰੇ ਗਿਰ ਭੂਮੀ ਪਰੇ। ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਢਰੇ ॥ ੪੩ ॥

ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਢਾਲਾਂ 'ਤੇ ਸਹਾਰ ਕੇ, ਆਪਣੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰੀਆਂ। ਵਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੪੩॥

ਬਖਸ਼ਜੋ ਸਿਰੇਪਾਉ ਅਰੁ ਧਨ ਕੋ। ਉਤਰੇ ਵਹਿਰ ਦੇਖਿ ਸੁਭਾ ਬਨ ਕੋ।
ਮਹਾਂਪ੍ਰਸਾਦ ਤਜਾਰ ਕਰਿਵਾਏ। ਅਚਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅਰੁ ਭਟ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰੋਪੇ ਅਤੇ ਧਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਤੇ ਸੁਭ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤਰ ਆਏ। ਫਿਰ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛਕਿਆ ॥੪੪॥

ਰਾਜਪੂਤਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਗਏ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਚਢਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਅਏ।
ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਕਿਯ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਸੰਕਟ ਮਿਟਹਿੰ ਲਿਯੇ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ॥੪੫॥

ਰਾਜਪੂਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਕੇ ਚਲ ਗਏ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵੱਲ ਆ ਗਏ। ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੪੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਥਾ

ਰਵਾਲਸਰ ਦਾ ਮੇਲਾ

ਦੌਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਮਾ ਰਹੈ, ਕਪਟ ਰਖੈ ਚਿਤ ਮਾਂਹਿ।

ਸਿਖ ਸਮ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨ ਪਾਹਿ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਮਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਸਦਾ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕਪਟ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਜਤਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ। ਬੈਠਹਿ ਆਨਿ ਸਨੇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਨਿ ਬਾਤ ਚਲਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸਮੁਝਾਵਹਿ ॥੨॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਚਲਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਸੀ ॥੨॥

‘ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਨਿਜ ਪਾਸ ਹਕਾਰਉ। ਕਰਹੁ ਮਿਲਾਵਨਿ ਬਾਤ ਉਚਾਰਉ।

ਕਿੰਵਾ ਆਪ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰਹੁ। ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਦਿਨ ਵਹਿਰ ਗੁਜਾਰਹੁ ॥੩॥

ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ‘ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਵੋ, ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਕੇ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਅਖਵਾ ਆਪ ਜਦ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਬਾਹਰ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆ ਕਰੋ ॥੩॥

ਤਹਾਂ ਮੇਲ ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਹੋਇ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਜੋਇ।

ਬਿਨਾ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮਿਟੈ ਨ ਅੰਤਰ। ਦ੍ਰੈਸ ਬਿਨਾਸਹੁ ਆਪ ਨਿਰੰਤਰ ॥੪॥

ਉਥੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇ ਰਾਜੇ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਿਤਪ੍ਰਤੀ ਅਭਿਲਾਸੀ ਹਨ। ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇਗਾ, ਆਪ ਆਪਣੀ ਨਿਰੰਤਰ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੪॥

ਮਿਲਹੁ, ਅਖੇਰ ਚਲਹੁ ਇਕ ਸਾਥ। ਸਭਿਨਿ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਵਹੁ ਨਾਥ!

ਤੁਮਰੇ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਸ ਪ੍ਰੇਮ। ਸਭਿ ਗਿਰਪਤ ਤੁਮ ਤੇ ਚਹਿ ਛੇਮ ॥੫॥

ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਵੋ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣਾ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੫॥

ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਰੁਵਾਲਸਰ ਮੇਲਾ। ਆਵਤਿ ਭਾ ਨਰ ਪੁੰਜ ਸਕੇਲਾ।

ਤਬਿ ਪੰਮਾ ਲਖਿ ਅਵਸਰ ਭਲੋ। ਕਹੈ ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਲੇ ਚਲੋ ॥ ੬ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਰੁਵਾਲਸਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਪੰਮੇ ਨੇ ਭਲਾ ਮੋਕਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਲੇ ਚਲੋ ॥੬॥"

ਤੁਮਰੋ ਜਬਿ ਸੁਨਿ ਹੈਂ ਆਗਵਨੂ। ਸਗਲ ਸੈਲਪਤਿ ਤਜਾਰੀਂ ਭਵਨੂ।
ਮਿਸ ਮੇਲੇ ਕੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਵਹਿੰ। ਰਾਵਰਿ ਪਦ ਸਰੋਜ ਲਪਟਾਵਹਿੰ ॥੭॥

ਉਥੇ ਜਦ ਤੁਹਾਡਾ ਆਉਣਾ ਸੁਣਨਗੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਸਾਰੇ ਚਲ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਗੇ ॥੭॥

ਸਿੱਖੀ ਧਰਹਿੰ ਆਪ ਕੀ ਸਾਰੇ। ਨਿਜ ਗੁਰ ਕਰਹਿੰ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰੇ।
ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ। ਰਾਵਰ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਬਿਰਧਾਵੈ ॥੮॥

ਸਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾਉਣਗੇ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਵਧਾਉਣਗੇ ॥੮॥

ਇਹ ਮਸਲਤ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦੇ। ਕਹੈਂ 'ਪ੍ਰਭੂ! ਤਹਿੰ ਨਰ ਹੁਇੰ ਬਿੰਦੇ।
ਤੀਰਥ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿੰ ਭਾਰੀ। ਗਿਰਵਰ ਤਰਤੇ ਬਾਰਿ ਮਝਾਰੀ ॥੯॥

ਇਹ ਸਲਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਓਥੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੀਰਥ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਪੱਥਰ ਤਰਦੇ ਹਨ ॥੯॥"

ਅਚਰਜ ਹੇਰਨਿ ਕੋ ਚਹਿੰ ਸਾਰੇ। ਤਰੁਵਰੁ ਦਲ ਸਮ ਗਿਰਵਰ ਤਾਰੇ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਈ। 'ਚਲਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੋ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਈ ॥੧੦॥

ਇਸ ਅਸਚਰਜ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਹਾੜ ਤਰਦੇ ਹਨ।" ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਚਲੋ ਪੁੱਤਰ ਇਹ ਤਰਦੇ ਪਹਾੜ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾਓ ॥੧੦॥"

ਸੁਨਤਿ ਰਹੇ ਕਬਿ ਕੇ ਬਿਸਮਾਏ। ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕਾਏ।
ਬਿਧ ਬਯ ਮੇਰੀ ਬਹੁਰ ਨ ਆਸਾ। ਕਰਹਿੰ ਸੁਨਾਨ ਦਾਨ ਤਟ ਤਾਸਾ ॥੧੧॥

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਸ ਤੀਰਥ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬਿਧ ਉਮਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਾਂਗੀ, ਉਸ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ ॥੧੧॥

ਪੁਨ ਉਠਿ ਜਦ ਮੰਦਰ ਮਹਿੰ ਗਏ। ਤਹਿੰ ਜੀਤੋ ਸੁੰਦਰੀ ਸੁਨਿ ਲਏ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਨ ਭੀ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। 'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਹਿੰ ਲਹਯੋ ॥੧੨॥

ਫਿਰ ਜਦ ਉੱਠ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਥੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਉਹ ਤੀਰਥ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ॥੧੨॥"

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਇਕ ਬਾਰ ਦਿਖਾਵਹੁ। ਜਹਿੰ ਗਿਰ ਤਰਹਿੰ ਸੁਨਾਨ ਕਰਾਵਹੁ।
ਬਹੁਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਖਾ। 'ਹਮਰੇ ਚਿਤ ਮਹਿੰ ਬੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥੧੩॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਤੀਰਥ ਵਿਖਾਵੋ, ਉਸ ਪਹਾੜ ਦੇ ਥੱਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਵੋ।" ਫਿਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ ॥੧੩॥"

ਨੋਟ : ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਤਰਦੇ ਪੱਥਰ ਤਾਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਦੇ ਪਾਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ : "ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਗੁਰੁ ਪਾਰਜਾਤ ॥" ਗੁਰੂ ਹੀ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਾਰਜਾਤ ਦਾ ਬਿਛ ਹੈ।

ਛਲ ਪੰਮੇ ਕੋ ਸਭਿ ਗੁਰ ਜਾਨੈ। ਜਿਮ ਰਾਜਨਿ ਸੰਗ ਮੇਲ ਬਖਾਨੈ।
ਤਉ ਸਰਬ ਚਾਹਤਿ ਪਰਵਾਰਾ। ਮਿਲਜੋ ਖਾਲਸਾ ਚਲਨ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਮੇ ਦੇ ਛਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਚਲਣ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੪ ॥

ਸਭਿ ਕੋ ਸੰਮਤਿ ਲਖਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਛਾਨੀ ਬਾਤ ਨ ਕਛੁ ਬਖਾਨੀ।
ਕਹਿ ਕਰ ਤਬਿ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਸਭਾ ਸਰਬ ਮਹਿ ਥਿਰੇ ਗੁਸਾਈ ॥ ੧੫ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁੱਝੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਾ ਕਹੀ। ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੫ ॥

ਏਕ ਹੁਤੋ ਹਯ ਕੋ ਘੁਰਵਾਰ। ਨਾਮ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਜਾਤਿ ਚਮਾਰ।
ਤਿਸ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤਿ ਹੁਤੀ, ਸਭਿ ਜਾਨੀ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਨ ਬੋਲਯੋ ਬਾਨੀ ॥ ੧੬ ॥

ਇਕ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਈਸ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਰਵਿਦਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚਲੀ ਗੁੱਝੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ॥੧੬ ॥

ਬਚਨ- 'ਕਰੈਗਾ ਸੁ ਭਰੈਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀ ਕਰੈਗਾ।
ਸੇਵਕ ਤੇ ਕਾਜ ਸਰੈਗਾ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੋਖੀ ਮਰੈਗਾ' ॥ ੧੭ ॥

"ਜੇ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਭਰੇਗਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਸੇਵਕ ਤੋਂ ਕਾਰਜ ਸਰੇਗਾ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੋਖੀ ਮਰੇਗਾ" ॥੧੭ ॥

ਚੋਪਈ-ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸਿੰਘਨ ਜਬਿ ਸੁਨਯੋ। ਰਿਸ ਉਰ ਧਰਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਭਨਯੋ।
'ਇਹ ਕਯਾ ਬੋਲਤਿ ਬਾਉ ਦੁਆਈ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਮਸਲਤ ਠਹਿਰਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਤਦ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਕੀ ਵਾਹਦੁਵਾਹ, ਬੇਬਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਅਸੀਂ ਸਲਾਹ ਪੱਕੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ॥੧੮ ॥

ਬਿਘਨ ਕਰਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਜਨਾਵਨ। ਤੀਰਥ ਚਹੈ ਸ਼ਨਾਨ ਹਟਾਵਨ।
ਸੁਨਿਕੈ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਮੁਸਕਾਯੋ। ਧਰਿ ਤੂਸ਼ਨ ਕੋ ਕੁਛ ਨ ਅਲਾਯੋ ॥ ੧੯ ॥

ਇਹ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਤੀਰਥ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਤੇ ਚੁੱਪ ਧਾਰ ਕੇ ਕੁਛ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ॥੧੯ ॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੇਵਕ ਹਯ ਕੋ ਸਾਚ ਅਲਾਯੋ।
ਜਿਸ ਅਸੁ ਪਰ ਚਢਤੇ ਗੁਰਦੇਵਾ। ਦ੍ਰਾਦਸ ਮਾਸ ਕਰੀ ਇਨ ਸੇਵਾ ॥ ੨੦ ॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਾਈਸ ਨੇ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੨੦ ॥

ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਰ ਕੋ। ਸੇਵਹਿ ਭਲੇ ਤੁਰੰਗ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ।

ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧੇਨੂ। ਸੋ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਕਰਿ ਹੈ ਲੇਨੂ॥ ੨੧॥

ਜਿਹੜਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਉਹ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥੨੧॥

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਯਤ ਕੇਰ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਤਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਹੋਇ ਬੱਖਯਾਤ।

ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਜਾਨਿ ਲੀਨ ਇਨ ਰਿਦੇ। ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਬਖਾਨਯੋਂ ਤਦੇ॥ ੨੨॥

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ॥੨੨॥

ਬਚਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ॥

ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਿ। ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਜਰ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਘਰ।

ਰਾਖਾ ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ। ਸਿਖਾ! ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ। ਚੁੱਪ ਕਾ ਸਮਾ ਸਰ॥ ੧॥

‘ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਜਰੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਿੱਖਾ! ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰ, ਚੁੱਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ’॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਸਭਿਨਿ ਤੁਰੰਗਨ ਜੀਨ ਸਜਾਈ।

ਕੰਚਨ ਸਾਜ ਸੰਗ ਸਿੰਗਾਰੇ। ਕੋਤਲ ਪੰਚ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਜਾਰੇ॥ ੨੩॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਵਾਈਆਂ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਾਜਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤਾ, ਪੰਜ ਖਾਲੀ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਸਨ॥੨੩॥

ਨਿਖਲ ਖਾਲਸਾ ਲਾਲਸ ਕਰੇ। ਭਏ ਸਨੱਧਬੁੱਧ ਮੁਦ ਧਰੇ।

ਡੋਰੇ ਚਲੇ ਤੀਨ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ। ਗੁਜਰੀ ਚਢੀ ਪਾਲਕੀ ਪਹਿਲਾ॥ ੨੪॥

ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਮੇਲੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਸਤਰਬੱਧ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਡੋਲੇ ਨਾਲ ਚਲੇ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ॥੨੪॥

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਚਢਤਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਲੈ ਸੰਗ ਚਾਰੇ।

ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਕੋ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰੇ। ਚਢਯੋ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਪਿਛਾਰੇ॥ ੨੫॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ॥੨੫॥

ਮਾਰਗ ਬਿਖਮ ਗਿਰਨਿ ਕੋ ਜੋਊ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਉਲੰਘਤਿ ਸਭਿ ਕੋਊ।

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਲਰੀਧਰ ਆਗਵਨੂ। ਪਹੁੰਚੀ ਸੁਧਿ ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਭਵਨੂ॥ ੨੬॥

ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੰਘਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਰੀਧਰ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ॥੨੬॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਚਢੇ ਸਕਲ ਤਤਕਾਲਾ। ਸਿਰੀ ਨਗਰੀਏ ਅਰੁ ਚੰਬਿਆਲਾ।

ਚਢਿ ਨਦੂਨੀਏ ਨ੍ਰਿਪ ਬਘਿਆਲੇ। ਅਪਰ ਮੰਡੈਲ ਚਮੁ ਲੇ ਨਾਲੇ॥ ੨੭॥

ਉਹ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਅਤੇ ਚੰਬੇ ਵਾਲੇ ਨਦੂਨੀਏ ਅਤੇ ਬਘਿਆਲੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਹੋਰ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੨੭॥

ਹੁਤੋ ਕਾਮਗੜੀਆ ਜੁ ਸਿਧਾਰਾ। ਨਾਮ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਭਟ ਭਾਰਾ।
ਭੀਮਚੰਦ ਗਿਰਨਾਥ ਕਲੂਰੰ। ਭੂਪਚੰਦ ਚਢਿ ਚਲਯੋ ਹੰਡੂਰੰ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਕਾਮਗੜ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਚਲ ਪਿਆ। ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜਾ ਭਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਸੀ। ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੀ। ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀਆ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ॥੨੮॥

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲਿ ਪਧਾਰਾ। ਚਢੇ ਬਸੈਹਰੀ ਆਨੰਦ ਧਾਰਾ।
ਕੁਲੂ ਕੈਠਲ ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗਿਰਪਤਿ ਚਢਿ ਧਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲ ਵੀ ਆਇਆ, ਬਸੈਹਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਲੂ ਕੈਠਲ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ॥੨੯॥

ਲਰੇ ਬਿਸਾਲ ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਥਾ। ਦੇਖੇ ਬਡੇ ਜੰਗ ਮਹਿੰ ਹਾਥਾ।
ਤਿਸ ਕਲਗੀਧਰ ਹੇਰਨ ਹੇਤਿ। ਬਡ ਜੋਧਾ ਅਤਿਰਥੀ ਸੁਚੇਤ ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਸੀ 'ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਹੱਥ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਉਸ ਕਲਗੀਧਰ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮਹਾਨ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧੇ ਸਨ ॥੩੦॥

ਧਰਿ ਧਰਿ ਉਰ ਦੀਰਘ ਅਭਿਲਾਖਾ। ਗਏ ਅਖਿਲ ਸੈਲਨਿ ਮਗ ਨਾਖਾ।
ਤੀਰਥ ਬਲ ਰੁਵਾਲਸਰ ਆਯੋ। ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਭੂ ਡੇਰਾ ਤਹਿੰ ਪਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀਆਂ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾਵਾਂ ਧਾਰ ਕੇ, ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਰਾਹ ਲੰਘ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਰੁਵਾਲਸਰ ਆਇਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ॥੩੧॥

ਤਿਨ ਪਾਛੇ ਰਾਜੇ ਸਭਿ ਆਏ। ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਬਲ ਜਿਤ ਚਿਤ ਭਾਏ।
ਸਭਿਹਿਨਿ ਸਿਵਰ ਕਰਯੋ ਹਰਿਖਾਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤਿ ਸੁਥਾਏ ॥ ੩੨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਆਏ, ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਸਥਾਨ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਤੰਬੂ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲਾ ਲਏ ਤੇ ਫਿਰ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਸੌਂ ਗਏ ॥੩੨॥

ਅਗਲੀ ਭਈ ਜਬਹਿ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਸਕਲ ਤਨ ਧਾਰਾ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਢਿਗੁ ਸਭਿ ਕੇ ਨਰ ਆਏ। 'ਗਿਰਪਤਿ ਚਾਹਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ' ॥ ੩੩ ॥

ਜਦ ਅਗਲੀ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖ ਆਏ ਤੇ ਬੋਲੇ, "ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ" ॥੩੩॥

ਪੰਮਾ ਫਿਰੈ ਬੀਚ ਇਤ ਉਤ ਮੈਂ। ਚਹੈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਾਵਨਿ ਚਿਤ ਮੈਂ।
ਤਬਿ ਸਾਹਿਬ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਕਰਹੁ ਮਖਮਲੀ ਫਰਸ਼ ਮਹਾਂਨਾ' ॥ ੩੪ ॥

ਪੰਮਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਤਦ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਮਖਮਲੀ ਕੱਪੜੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਵੱਡਾ ਫਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਕਰੋ" ॥੩੪॥

ਸਭਾ ਸਿੰਗਾਰ ਸੁਧਾਰੋ ਸਾਰੋ। ਥਿਰੈ ਆਨਿ ਜਹਿ ਮਨੁਜ ਹਜ਼ਾਰੋ।

ਸੁਨਿ ਦਾਸਨਿ ਤਤਕਾਲ ਸੁਧਾਰੂ। ਤਨਜੋ ਬਿਤਾਨ ਚੋਕਨੋ ਚਾਰੂ॥ ੩੫॥

ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਸਕਣ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਸੁੰਦਰ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਮਿਆਨਾ ਤਣ ਗਿਆ॥੩੫॥

ਮੁਕਤਾ ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ ਪਰੋਏ। ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰੈਂ ਕਸਿਬੋ ਹੋਏ।

ਬਿੰਦ ਦਰਬ ਲਾਗੇ ਬਨਵਾਯੋ। ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਬਹੁ ਚਮਕਾਯੋ॥ ੩੬॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੀ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝਾਲਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀਂ ਡੋਰਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲਾ ਕੇ ਬਣਵਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦੇ ਸਨ॥੩੬॥

ਫਰਸ਼ ਬਿਸਾਲ ਦੂਰ ਲਗ ਕੀਨਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਥਮ ਅਸੀਨਾ।

ਸਗਰੇ ਸਨਧਬੱਧ ਭਟ ਭਾਰੇ। ਸੋਭਤਿ ਜਿਮ ਕੇਹਰਿ ਬਲਿ ਭਾਰੇ॥ ੩੭॥

ਦੂਰ ਤੱਕ ਬੜਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਫਰਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੇ ਖਾਲਸਾ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਹਥਿਆਰਬੱਧ ਭਾਰੀ ਸੂਰਬੀਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਭ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ੇਰ ਬੈਠੇ ਹੋਣ॥੩੭॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਏ। ਜਾਮਾ ਬਹੁ ਸੂਖਮ ਛਬਿ ਪਾਏ।

ਮੁਸ਼ਟ ਹੇਮ ਕੀ ਜੜਤਿ ਸੁ ਹੀਰੇ। ਸੁੰਦਰ ਕੋਰ ਕਰੀ ਬਰ ਚੀਰੇ॥ ੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਵਸਤਰ ਸਜਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਛਵੀ ਵਾਲਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਣਿਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁੱਠੀ ਨੂੰ ਹੀਰੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਕਿਨਾਰੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੩੮॥

ਪਾਇ ਪੁਲਾਦੀ ਗਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ। ਸਾਯੁਧ ਭਏ ਦਿਪਹਿੰ ਸਮ ਸ਼ੇਰ।

ਸਿਰ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ। ਦਮਕਤਿ ਰਤਨ ਜਿਗਾ ਛਬਿ ਪਾਈ॥ ੩੯॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੋਲਾਦੀ ਤਲਵਾਰ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਈ, ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਉਹ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦੇ ਸਨ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਸੀ ਤੇ ਹੀਰੇ ਜੜਤ ਜਿਗਾ ਚਮਕਦੀ ਹੋਈ ਵੱਡੀ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੀ ਸੀ॥੩੯॥

ਝੂਲਤਿ ਕਲਗੀ ਮੋਦ ਬਢਾਵਤਿ। ਮੁਕਤਾ ਸੁਫਨਿ ਗੁੱਛ ਸੁਹਾਵਤਿ।

ਤਰਗਸ ਜਟਤਿ ਗਰੇ ਗਹਿ ਪਾਯੋ। ਖਰ ਤੀਰਨਿ ਸੋ ਭਰਜੋ ਸੁਹਾਯੋ॥ ੪੦॥

ਝੂਲਦੀ ਹੋਈ ਕਲਗੀ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਧਾਉਂਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉੱਤਮ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੀਰਿਆਂ ਜੜਿਆ ਭੱਠਾ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੪੦॥

ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਹਾਥ ਮਹਿੰ ਲੀਨਿ। ਗੋਸ਼ੇ ਜੁਗ ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੀਨਿ।

ਡਸਜੋ ਪ੍ਰਯੰਕ ਫਰਸ਼ ਪਰ ਚਾਰੂ। ਸੇਜਬੰਦ ਗੁੰਢੇ ਦਿਸ਼ ਚਾਰੂ॥ ੪੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਧਨੁੱਖ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕੋਨੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਰਸ਼ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੇਜਬੰਦ ਗੁੰਢੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੪੧॥

ਬਿਸਦ ਬਿਛੋਨਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਤਿ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਅਧਿਕ ਮਨੁਹਰਤਾ ਜੋਹਤਿ।

ਤਿਸ ਪਰ ਬਿਰੇ ਆਨ ਗੁਨਖਾਨੀ। ਹੇਰਿ ਉਠੇ ਸਭਿ ਹਿਤ ਸਨਮਾਨੀ॥ ੪੨॥

ਸਫੈਦ ਵਿਛੋਣਾ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਕੋਮਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਨਮਾਨ ਵਜੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ॥੪੨॥

ਚਮਰ ਚਾਰੂ ਦੁਰਤੋਂ ਚਹੁਫੇਰੇ। ਮਨਹੁੰ ਹੰਸ ਝੁਕ ਮੁਕਤਾ ਹੇਰੇ।
ਡਰਤਿ ਨ ਗਹੈ ਫੇਰ ਉਡ ਜਾਹੀ। ਬਾਰਬਾਰ ਤਿਨ ਪਿਖਹਿ ਭ੍ਰਮਾਹੀ ॥ ੪੩ ॥

ਸੁੰਦਰ ਚੋਰ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਹੰਸ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਝੁਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਰਦਾ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਉੱਡ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਘੜੀ-ਮੁੜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਭੱਦਾ ਹੈ ॥੪੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਿ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਜਨੁ ਸੁਰ ਗਨ ਮਹਿੰ ਥਿਰ ਸੁਰਗਾਇ।
ਕਿਧੋਂ ਕੁਬੇਰ ਮਹਾਂ ਛਬਿ ਪਾਵੈ। ਰਾਮਚੰਦ ਕੈ ਸਭਾ ਸੁਹਾਵੈ ॥ ੪੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਲਗਾਈ, ਮਾਨੋ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕੁਬੇਰ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਨ ਛਵੀ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦੀ ਸਭਾ ਸੁਹਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ ॥੪੪॥

ਜਿਮ ਜਾਦਵ ਮਹਿੰ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ। ਤਿਮ ਸਿੰਘਨ ਮਹਿੰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।
ਕੰਚਨ ਲਸ਼ਟ ਧਰੇ ਥਿਰ ਆਗੇ। ਸਭਿ ਗੁਰ ਰੂਪ ਪਿਖਹਿ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੪੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਯਾਦਵਾਂ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੋਭਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਲਾਠੀਆਂ ਧਾਰ ਕੇ ਚੋਬਦਾਰ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵਾਂ

ਰਵਾਲਸਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਚੰਬਿਆਲ ਕੁਮਾਰੀ

ਦੋਹਰਾ- ਸੈਲਪਤੀ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਚਮੁ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਇ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਏ ਉਰ ਹਰਿਖਾਇ ॥ ੧ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੧॥

ਦੋਪਈ- ਨਿਜ ਨਿਜ ਭੇਟ ਅਗਾਰੀ ਧਰੇ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰੇ।
ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸਿੰਗਾਰੇ। ਖਰੇ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗਾਰੇ ॥ ੨ ॥

ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਭੇਟਾ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੨॥

ਧਨੁਖ ਤੁਪਕ ਅਰੁ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮੋਲ ਮਹਾਂਨ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਸਭਿ ਅੰਗ ਲਗਾਏ। ਬੈਠੇ ਨਿਕਟ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩ ॥

ਧਨੁੱਖ, ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਢਾਲ ਕਿਰਪਾਨ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲ ਖਰਚ ਕੇ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ, ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ॥੩॥

ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰ ਸੂਰਤਿ। ਮਾਨਹੁੰ ਦਿਪਹਿ ਕਾਮ ਕੀ ਮੂਰਤਿ।
ਕੈ ਸਮੇਟ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਾਰੀ। ਧਰਯੋ ਸਰੀਰ ਆਨਿ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ, ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਦੀ ਮੂਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਈ ਸੀ ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਮੇਟ ਕੇ ਭਾਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੪॥

ਆਦਿ ਸੂਰਤਾ ਗੁਨ ਸਮੁਦਾਏ। ਇਕ ਥਲ ਮੈਂ ਬਿਧਿ ਰਚੇ ਟਿਕਾਏ।
ਮਨਹੁੰ ਰੂਪ ਨਿਜ ਧਰਯੋ ਸਰੂਪਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਪਹਿੰ ਅਨੂਪਾ ॥ ੫ ॥

ਸੁੰਦਰ ਸੂਰਤ ਆਦਿ ਤੇ ਸਮੂਹ ਗੁਣ, ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਇਕ ਥਾਂ ਰੱਚ ਕੇ ਟਿਕਾਅ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਆਪ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਨੂਪਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਸਨ ॥੫॥

ਤਿਸ ਛਿਨ ਜਿਨ ਜਿਨ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨੇ। ਇਕ ਸਮ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਹਰਿ ਲੀਨੇ।
ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੇ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਮੈਂ। ਦਰਸਨ ਕਰਯੋ ਭਏ ਸਭਿ ਹਿਤ ਮੈਂ ॥ ੬ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਇਕ ਸਮਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਚੁਰਾ ਲਏ। ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ॥੬॥

ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਕੋ ਬੂਝੇ। ਉੱਤਰ ਦਯੋ ਅਨੰਦ ਅਰੂਝੇ।
ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈ। ਬਚਨ ਸੁਨਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਲਲਚਾਈ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਖਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਗੱਤਿਆਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਲਲਚਾਏ ਸਨ ॥੭॥

ਭੀਮਚੰਦ ਤੇ ਆਦਿਕ ਰਾਜੇ। ਭੂਪਚੰਦ ਬਹੁ ਸੰਗ ਸਮਾਜੇ।
ਛੋਟੇ ਬਡੇ ਸੈਲਪਤਿ ਹੇਰੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਨੰਦ ਬਡੇਰੇ ॥ ੮ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ, ਭੂਪ ਚੰਦ ਆਪਣਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੮॥

ਜਿਨਹੁ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਦਰਸਨ ਪਾਯੋ। ਸੋ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ।
'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਜਿਮ ਸੁਨੇ। ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਜਿਮ ਸੁੰਦਰ ਘਨੇ ॥ ੯ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ਸਨ, ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਗੁਣ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਿ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ॥੯॥

ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਕੇ ਆਜ ਨਿਹਾਰੇ। ਦਰਸਨ ਸਫਲੇ ਜਨਮ ਹਮਾਰੇ।
ਰਾਜਪੂਤ ਅਰੁ ਸਭਿ ਗਿਰਪਾਲ। ਕਹੈਂ ਸਕਲ 'ਹਮ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧੦ ॥

ਉਸੇ ਹੀ ਰੀਤੀ ਦੇ ਅੱਜ ਵੇਖੇ ਹਨ, ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।" ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਅਸੀਂ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ॥੧੦॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਤਖਤਿ ਸੁਹਾਯੋ। ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਤਨ ਧਰ ਆਯੋ।
ਬਹੁਤ ਸਮੈ ਲਗ ਬੈਠ ਰਹੇ। ਉਠਿ ਗਮਨੇ ਕੋਇ ਨ ਚਿਤ ਚਹੇ ॥ ੧੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਤਖਤ ਸੁਹਾਇਆ ਹੈ, ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।" ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਜਾਣ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ॥੧੧॥

ਦੇਖਨਿ ਕੇ ਲਾਲਚ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਬਾਕ ਸੁਨਨਿ ਹਿਤ ਬਾਤਨਿ ਲਾਗੇ।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਕਹੈ। 'ਹਮ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਿਖ ਹੀ ਅਹੈ' ॥ ੧੨ ॥

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ ਸੀ, ਬਚਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, "ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਹਾਂ ॥੧੨॥

ਕਰੁਨਾ ਕਰਤਿ ਰਹਹੁ ਲਖਿ ਦਾਸ। ਤੁਮ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਨਹਿ ਜਮ ਪਾਸ।
ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਸਿਮਰਤੇ ਰਹੇ। ਪੂਰਬ ਦੋਸੁ ਨਹੀ ਅਬਿ ਲਹੇ ॥ ੧੩ ॥

ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਹਿਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭੁਲਾ ਦੇਵੋ ॥੧੩॥

ਹਮ ਹੈਂ ਅਲਪ ਬਿਗਾਰਨ ਹਾਰੇ। ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਹੋ ਬਖਸ਼ਨਹਾਰੇ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਬਿਨੈ ਘਨੇਰੀ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਠਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੪ ॥

ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਵਿਕਾਰ ਕਰਨਹਾਰੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਮਰੱਥ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰੇ ਹੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੧੪॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਜਨਾਇ ਸਨੇਹੂ। ਗਮਨੇ ਡੇਰਨਿ ਬਿਖੈ ਅਛੇਹੂ।
ਪੁਨ ਸਗਰੇ ਰਾਜਨ ਕੀ ਰਾਨੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਚਿਤ ਚਹਤਿ ਮਹਾਨੀ ॥ ੧੫ ॥

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਪਿਆਰ ਜਤਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧੫॥

ਬੁਝਿ ਬੁਝਿ ਰਾਜਨ ਕੇ ਸੰਗਾ। ਆਈ ਦੇਖਨਿ ਧਰੇ ਉਮੰਗਾ।
ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਿਜ ਧਰੀ ਉਪਾਇਨ। ਪਰਸੇ ਆਨਿ ਕਮਲ ਸਮ ਪਾਇਨ ॥ ੧੬ ॥

ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਵੱਡੀ ਉਮੰਗ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈਆਂ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਹਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਿਆ ॥੧੬॥

ਪੂਰਨ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੀ ਓਰਾ। ਸਭਿ ਰਾਨੀ ਦ੍ਰਿਗ ਕੀਨ ਚਕੋਰਾ।
ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਸੂਰਜ ਸਮ ਭਾਸੇ। ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਸਭਿਨਿ ਬਿਕਾਸੇ ॥ ੧੭ ॥

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖੜੇ ਵੱਲ ਸਭ ਰਾਣੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੈਣ ਚਕੋਰ ਵਾਂਗ ਲਾ ਲਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੰਵਲ ਨੈਣ ਖਿੜ ਗਏ ॥੧੭॥

ਏਕ ਬਾਰ ਤਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਭੂਲੀ। ਪਿਖਿ ਸਰੂਪ ਸਭਿ ਰਾਨਿਨਿ ਭੂਲੀ।
ਕਹੈ ਪਰਸਪਰ 'ਹੇ ਅਲਿ ! ਜਾਨ। ਸੁੰਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੁਨਯੋ ਹਮ ਕਾਨਿ ॥ ੧੮ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਰਾਣੀਆਂ ਝੁਮ ਉੱਠੀਆਂ। ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ, 'ਹੇ ਸਖੀ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ॥੧੮॥

ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਖਿ ਬਿਰਮਹਿੰ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਬੀਚ ਪੁਰਾਨਨ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ।
ਸੋ ਇਨ ਸਮ ਹੈਗੋ ਕੈ ਨਾਂਹਿਨ। ਕਾਮ ਕਹਾਂ ਸਮ ਤਨ ਭਾ ਦਾਹਨਿ॥੧੯॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਭਰਮ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਾਮ ਨੇ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਸਾੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੧੯॥

ਲਾਜ ਜਹਾਜ ਨਯਨ ਅਨਿਯਾਰੇ। ਖੰਜਨ ਕੰਜਨ ਕੌਨ ਬਿਚਾਰੇ।
ਧੰਨ ਤ੍ਰੀਆ ਬਡਭਾਰੀ ਸੋਈ। ਇਨ ਸੋਂ ਹਸਿ ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਜੋਈ॥੨੦॥

ਅਣਿਆਲੇ ਨੈਣ ਲੱਜਾ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਹਨ। ਮਮੇਲੇ ਤੇ ਕੰਵਲ ਵਿਚਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੈਣਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹਨ। ਉਹ ਧੰਨ ਵਡਭਾਗਣ ਇਸਤਰੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲਦੀ ਹੈ॥੨੦॥

ਸੁਨਤਿ ਰਹੀ ਹਮ ਸਦਹੀ ਸ਼੍ਰੋਨ। ਗੁਰ ਸਮ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਲੋਨ।
ਰਹੀ ਸਿਹਾਵਤਿ ਹੇਰਨਿ ਕਾਰਨ। ਬਡੇ ਭਾਗ ਕਿਯ ਆਜ ਨਿਹਾਰਨਿ॥੨੧॥

ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਗਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਿਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਾਂ, ਬਡੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਅੱਜ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ॥੨੧॥

ਗੁਰ ਸਰੂਪ ਬਡ ਜਾਲ ਫਸੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਗੀ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸੀ ਹੈ।
ਇਕ ਟਕ ਦੇਖਿ, ਨ ਪਲਕ ਮਿਲਾਵਹਿੰ। 'ਹੇ ਸਖਿ! ਕਹਾਂ ਦਰਸ ਪੁਨ ਪਾਵਹਿੰ॥੨੨॥

ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਰੂਪੀ ਵੱਡੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸੀਆਂ ਹਨ, ਹਿਰਨੀ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਟੱਕ ਵੇਖਦੀਆਂ, ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭਮਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, 'ਹੇ ਸਖੀ! ਫਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿੱਥੇ ਕਰਾਂਗੀਆਂ'॥੨੨॥

ਭਈ ਬਿਬਸ ਠਹਿਰੀ ਚਿਰ ਕਾਲ। ਤਿਨ ਮਹਿੰ ਹੁਤੀ ਜਿ ਬਿਰਧਾ ਬਾਲ।
ਸਭਿ ਰਾਨਿਨਿ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ। ਉਠੀ ਗੁਰੂ ਪਗ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ॥੨੩॥

ਬੇਬਸ ਹੋਈਆਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਿਰਧ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ॥੨੩॥

ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਠਿ ਗਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਬੰਧੀ ਲਾਜ ਸੁਕਚਤੇ ਨਾਰੀ।
ਜਬਿ ਸਭਿ ਗਈ ਕਥਤਿ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ। ਚਲੀ ਹਾਰ ਕਰਿ ਜਨੁ ਨਿਜ ਮਨ ਕੋ॥੨੪॥

ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚਲੇ ਗਈਆਂ। ਲਾਜ ਨਾਲ ਬੰਧੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸੁਕਚ ਕੇ ਸਮੂਹ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਈਆਂ ਹੋਣ॥੨੪॥

ਸੈਲਪਤੀ ਚੰਬਯਾਲ ਕੁਮਾਰੀ। ਨਹਿੰ ਬਯਾਹੀ ਸੋ ਹੁਤੀ ਕੁਮਾਰੀ।
ਹੁਤੀ ਚਿੱਤ੍ਰਨੀ ਚਿੱਤ੍ਰ ਸਰੂਪਾ। ਕਵਿਤਾ ਕਰਤੀ ਗੁਨਨਿ ਅਨੂਪਾ॥੨੫॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਚੰਬੇ ਦੀ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿਆਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਹਾਲੇ ਕਵਾਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਰਗੀ ਸੀ, ਨੈਣ ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਸਨ ਤੇ ਅਨੂਪਮ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੀ ਸੀ॥੨੫॥

ਸੁਨਤਿ ਹੁਤੀ ਗੁਰ ਰਚੀ ਸੁ ਬਾਨੀ। ਛੰਦ ਸਵੈਯੇ ਆਦਿ ਮਹਾਨੀ।
ਪਦਿ ਪਦਿ ਹਰਖਤਿ ਰਿਦੇ ਘਨੇਰੀ। ਰਸ ਸਿੰਗਾਰ ਅਧਿਕ ਜਹਿੰ ਹੇਰੀ ॥੨੬॥

ਸੁਣਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, ਛੰਦ ਸਵੈਯੇ ਆਦਿ ਮਹਾਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਸਿੰਗਾਰ ਰਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੇਖਦੀ ਸੀ ॥੨੬॥

ਮਨ ਮਹਿੰ ਐਸੇ ਚਿਤਵਤਿ ਰਹੀ। ਬਾਨੀ ਰਸਵਤਿ ਗੁਰ ਬਹੁ ਕਹੀ।
ਨਈ, ਬਰੀਕ, ਕਰੀ ਰਸ ਘਨੇ। ਰੋਦ੍ਰ, ਸਿੰਗਾਰ, ਬਿਦਤਿ ਕਰਿ ਮਨੇ ॥੨੭॥

ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋਚਦੀ ਰਹੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰਸੀਲੀ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਹੈ ਜੋ ਨਵੀਨ ਅਤੇ ਬਰੀਕ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਰਚੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੋਦਰ ਅਤੇ ਸਿੰਗਾਰ ਰਸ ਮਾਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ ॥੨੭॥

ਅਧਿਕ ਸਨੇਹ ਸੰਗ ਸੋ ਪਢੇ। ਦਰਸ ਕਰਨ ਕੀ ਬਾਂਛਾ ਬਢੇ।
ਪਿਤ ਸੋ ਪ੍ਰਫਿ ਲਿਖੀ ਤਿਨ ਪਾਤੀ। ਨਿਜ ਅਧੀਨਤਾ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ ॥੨੮॥

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਫਿਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਧੀ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ। ਉਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਅਧੀਨਤਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੀ ॥੨੮॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਹੁਤ ਬਡਾਈ। ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਦਾਸੀ ਹਾਥ ਪਠਾਈ।
ਆਨਿ ਦਈ ਸਭਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਾਥਾ। ਬਾਚੀ ਤਬਹਿ ਖੋਲਿ ਜਗਨਾਥਾ ॥੨੯॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਾਸੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀ। ਦਾਸੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗਾਥਾ ਕਹਿ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਦਿੱਤੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖੀ ॥੨੯॥

ਬਚਨ:- 'ਸਾਰਾ, ਪਉਣਾ, ਦੂਜਾ ਗਉਣਾ? ਨਰ ਨਾਰੀ ਥੇ ਦੋਨੋ ਭਉਣਾ।
ਕੁਛ ਖਾਧਾ, ਕੁਛ ਲੈਕੇ ਸਉਣਾ। ਉੱਤਰ ਦੇਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਉਣਾ?' ॥੩੦॥

'ਸਾਰਾ, ਪੋਣਾ, ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ? ਨਰ ਨਾਰੀ ਦੋਵੇਂ ਭੋਣਾ ਤੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਹੈ ਕੁਝ ਲੈ ਕੇ ਸਉਣਾ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ ਇਹ ਕੌਣ ਹਨ?' ॥੩੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਮ ਪਾਤੀ ਪਦਿ ਦੇਖਿ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਚਤੁਰ ਬਿਸਾਲ।
ਕਾਗਦ ਪਰ ਉੱਤਰ ਲਿਖਯੋ ਪਠਿ ਦੀਨੋ ਤਤਕਾਲ ॥੩੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਤੁਰ ਹਨ, ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਤੁਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੩੧॥

'ਜਾਣੋ ਸਾਰਾ ਦੇਵ ਦੇਹਿ, ਪਉਣਾ ਮਾਣਸ ਦੇਹਿ।
ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਜੀ ਕਰੀ ਗਵਨ, ਨਰ ਨਾਰੀ ਲਗ ਹੂਏ ਖੇਹ ॥੩੨॥

'ਦੇਵਤਾ ਤਨ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਤਨ ਪੋਣਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਭਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪੋਣਾ ਭਟਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੋਣਾ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ, ਦੂਜਾ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਵਨ ਕਰਕੇ ਨਰ ਤੇ ਨਾਰੀ ਖੇਹ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੨॥

ਉਭੈ ਲੋਕ ਭਉਂਦਾ ਫਿਰੈ, ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਖਰਚ ਜ ਮਾਲ।
ਪ੍ਰਲੈ ਭਈ ਸਉਣਾ ਹੂਆ, ਉੱਤਰ ਤੁਮਰਾ ਬਾਲ!' ॥੩੩॥

ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਮਾਲ ਖਾ ਖਰਚ ਕੇ ਦੁਬਿਧਾ ਕਾਰਨ ਸਭ ਕੋਈ ਦੋਹਾਂ ਜਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਉਣਾ ਪੁਲੈ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਭਟਕ ਹੀ ਭਟਕ ਹੈ। ਹੇ ਬੱਚੀ! ਇਹ ਤੇਰਾ ਉੱਤਰ ਹੈ ॥੩੩॥

ਚੋਪਈ- ਸੋ ਦਾਸੀ ਲੇ ਤਤਛਿਨ ਆਈ। ਰਾਜਸੁਤਾ ਗਹਿ ਪਵਿ ਹਰਿਖਾਈ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪਯਾਸ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਲਾਗੀ। ਉੱਤਰ ਪਵਿ ਦੂਨੀ ਮਨ ਜਾਗੀ ॥੩੪॥

ਉਹ ਦਾਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਉੱਤਰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਤ ਆ ਗਈ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉਸ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗੀ ਸੀ, ਉੱਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਪਿਆਸ ਮਨ ਵਿਚ ਦੂਣੀ ਜਾਗ ਪਈ ॥੩੪॥

ਨਿਜ ਪਿਤ ਸੰਗ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਆਈ। ਪਹੁਚਿ ਗੁਰੂ ਤਟ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਈ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜਬਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ। ਹੁਤੀ ਕਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਪਾਨ ॥ ੩੫ ॥

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਆਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਜਦ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਧਨੁੱਖ ਪਿਆ ਸੀ ॥੩੫॥

ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰ ਧਰਿ। ਥਾਪੀ ਧਨੁਖ ਸਾਥ ਤਿਸ ਦੇ ਕਰਿ।

ਬਹੁਰ ਰਾਥ ਮਹਿ ਲੀਨਿ ਉਠਾਈ। ਹਿਤ ਬੁਝਨਿ ਤਿਨ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ ॥੩੬॥

ਰਾਜ ਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਧਰ ਕੇ, ਉਸ ਧਨੁੱਖ ਨਾਲ ਥਾਪੀ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਇਹ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ॥੩੬॥

'ਮਮ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰ ਅਪਨੋ ਹਾਥ। ਕਜੋ ਨ ਧਰਜੋ ਅਬਿ ਹੇ ਗੁਰਨਾਥ !।

ਅਧਿਕ ਭਾਵਨਾ ਤੁਮ ਮੈਂ ਮੇਰੀ। ਜਾਨਹੁ ਕਜੋ ਨ ਆਪਨੀ ਚੇਰੀ ॥ ੩੭ ॥

'ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਧਰਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਬਹੁਤ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਾਸੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ' ॥੩੭॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਹੇਤ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਰਕਨੀ ਕੋ ਤਨ ਪਾਯੋ।

ਬੇਗਮ ਭਈ ਨੁਰੰਗੇ ਕੇਰੀ। ਦੇਹਿ ਅਪਾਵਨ ਹੁਤੀ ਬਡੇਰੀ ॥ ੩੮ ॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੁਣਾਇਆ, "ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਤੁਰਕਨੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਨੌਰੰਗੇ ਦੀ ਬੇਗਮ ਬਣੀ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੩੮॥

ਜਮਨਾ ਘਾਟ ਜਹਾਂ ਬਿਸਰਾਂਤਾ। ਤਹਾਂ ਪਰਬ ਦਿਨ ਭਈ ਸਨਾਤਾ।

ਸੋ ਤਜਿ ਦੇਹਿ ਹਿੰਦੁ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਪਰਬ ਸਨਾਨ ਤਾਂਹਿ ਫਲ ਦਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥

ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਇਕ ਘਾਟ ਜੋ ਮਥਰਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੰਸ ਮਾਰ ਕੇ ਟਿਕੇ ਸਨ, ਉਥੇ ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੂੰ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਿਰ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ, ਤਿਉਹਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥੩੯॥

ਅਬਿ ਲੋ ਸੁੱਧਿ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਹੋਈ। ਹੁਤੀ ਤੁਰਕਨੀ ਸਮੁਝੀ ਸੋਈ।

ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਅਬਿ ਹਾਥ ਨ ਛੁਹਾਯੋ। ਧਨੁਖ ਆਪਨੋ ਤੁਵ ਤਨ ਲਾਯੋ ॥ ੪੦ ॥

ਹੁਣ ਤਕ ਤੈਨੂੰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਤੁਰਕਣੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਉਹੀ ਤੁਰਕਣੀ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਧਨੁੱਖ ਤੈਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੈ ॥੪੦॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਪੜੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ ਰਸ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਫੂਹ ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਪਾਰਸ ਫੁੱਹ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਹਮ ਮਹਿੰ ਕਰੀ ਭਾਵਨਾ ਜੋਇ। ਇਸ ਕੋ ਫਲ ਹੈ ਸੁਨੀਐ ਸੋਇ।
ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ ਦਮਦਮਾ ਥਾਨੁ। ਤਹਿੰ ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ ਮਹਾਨੁ॥ ੪੧॥

ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ। ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਦਮਦਮਾ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਉਥੇ ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੪੧॥

ਇਹਿ ਤਨ ਤਜਹਿੰ ਥੋਰ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ। ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਮਹਿੰ ਜਨਮਹਿੰ ਜਾਹੀ।
ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੋ ਡੱਲਾ ਨਾਇ। ਤਿਸ ਕੋ ਬਨਹਿੰ ਕਬੀਲਾ ਜਾਇ॥ ੪੨॥

ਤੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦੇਵੇਂਗੀ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਲਵੇਂਗੀ। ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਮ ਡੱਲਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣੇਂਗੀ॥੪੨॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਤਹਿੰ ਸਮੁਦਾਇ। ਸੇਵਾ ਕਰਿਹੈ ਤੂੰ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਤਬਿ ਤੇਰੋ ਹਮ ਕਰਹਿੰ ਉਧਾਰਿ। ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਹਿੰ ਆਇ ਤੁਵ ਦ੍ਵਾਰ॥ ੪੩॥

ਉਥੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਦੀ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇਂਗੀ, ਤਦ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਤੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰਾਂਗੇ॥੪੩॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਵਾਲਸਰ ਸੰਮਤ ੧੭੫੮ ਵਿਚ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਡੱਲੇ ਪਾਸ ੧੭੬੨ ਦੇ ਕੱਤਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਥੀਥੀ ਚੰਬਿਆਲੀ ਮਰ ਵੀ ਗਈ, ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜੰਮ ਵੀ ਪਈ, ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਈ, ਡੱਲੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਵੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕੀਤੀ, ਇਹ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ੧੬ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ? ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਭੰਨ ਤੋੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਖੇਪਕਾਰ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ।

ਇਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕਰੀ ਗੁਰ ਜਬੈ। ਬਿਸਮੈ ਭਈ ਬਹੁਰ ਸੁਨਿ ਤਬੈ।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੰਦਨ ਕਹੁ ਕਰੈ। ਲਖਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕਪਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੈ॥ ੪੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਸੀ॥੪੪॥

ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਪਾਇ। ਗਈ ਰਿਦੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਸਾਇ।
ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮੈਂ ਰਹੀ। ਅਪਨੋ ਬਜਾਹੁ ਕਰਾਯੋ ਨਹੀਂ॥ ੪੫॥

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਵਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਹੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਇਆ॥੪੫॥

ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮੈਂ। ਤਨ ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਮਰੀ ਤਤਛਿਨ ਮੈਂ।
ਦੇਸ਼ ਮਾਲਵੇ ਜਨਮੀ ਜਾਇ। ਡੱਲੇ ਸੰਗੁ ਬਜਾਹੁ ਕਰਿਵਾਇ॥ ੪੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਤ ਚਲੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਮਾਲਵੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਤੇ ਡੱਲੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ॥੪੬॥

ਗੁਰ ਜੋ ਕਹਯੋ ਸਕਲ ਹੀ ਭਯੋ। ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਸਿਵਰ ਤਹਾਂ ਹੀ ਕਿਯੋ।
ਪਰਬਤ ਬਾਸੀ ਜੇ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰੀ॥ ੪੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਸੀ ਸਾਰਾ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਭੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਨ, ਉਹ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੪੭॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੇਵਾਂ

ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਤੇ ਸੈਲ

ਦੋਹਰਾ- ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਮੇਲ ਕਰਿ ਤੀਰਥ ਮੇਲੇ ਮਾਂਹਿ।
ਦਾਨ ਮਹਾਂਨ ਸ਼ਨਾਨ ਤਨ ਬਹੁਤ ਠਾਨਿ ਚਿਤ ਲਾਹਿ॥ ੧॥

ਰੁਵਾਲਸਰ ਤੀਰਥ ਦੇ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਲਾਹਾ ਸਮਝ ਕੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸਿੰਗਾਰੇ। ਕਿਨਹੁੰ ਮਤੰਗ ਦਿਯੇ ਮੁਲ ਭਾਰੇ।
ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਰੁ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲਾ। ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਦਾਨ ਦੇ ਬਹੁ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥੨॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹਾਥੀ ਦਿੱਤੇ। ਬਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਧਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਿਆਂ ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ॥੨॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਲਾ ਬਾਸੁਰ ਤੀਨ। ਮੁਦਤਿ ਭਏ ਨਾਰੀ ਨਰ ਪੀਨ।
ਰੁਖਸਦ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ। ਸਭਿ ਕੋ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪਹਿਰਾਏ॥੩॥

ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਕਰ-ਕਰ, ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਰੁਖਸਤ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪੇ ਪਹਿਣਾਏ॥੩॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਿਕੇਤ ਸਿਧਾਰੇ। ਮਗ ਮਹਿੰ ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜਸ ਉਚਾਰੇ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਨਗਰ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ। ਪੂਰੀ ਕਾਮਨਾ ਪਿਖਿ ਸੁਖਦਾਈ॥੪॥

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ-ਕਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਣ ਜੱਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਸੁਖਦਾਈ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜਾਣੀ॥੪॥

ਕਲਰੀਧਰ ਤਹਿੰ ਰਹੇ ਪਿਛਾਰੀ। ਮੱਜਨ ਠਾਨਹਿੰ ਤੀਰਥ ਬਾਰੀ।
ਵਹਿਰ ਅਖੇਰ ਕਰਹਿੰ ਬਨ ਮਾਂਹੀ। ਸੈਲਨਿ ਸੈਲ ਕਰਹਿੰ ਅਵਗਾਹੀ॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਰਹੇ, ਤੀਰਥ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਸਨ, ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੫॥

ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਤਰੋਵਰੁ ਠਾਂਢੇ। ਦਲ ਫਲ ਸੰਕਲ ਛਾਯਾ ਗਾਢੇ।
ਚਢਿ ਕਰਿ ਦੂਰ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰਿਹੀਂ। ਨਏ ਸਥਲ ਸੈਲਨ ਪਰ ਫਿਰਿਹੀਂ ॥ ੬ ॥

ਵਣ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਖੜੇ ਸਨ। ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਪੂਰਨ ਗੂੜ੍ਹੇ ਛਾਇਆਦਾਰ ਸਨ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥੬॥

ਇਕ ਦਿਨ ਦੂਰ ਗਏ ਜਗਸ੍ਰਾਮੀ। ਸੈਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਉਰਧ ਗਾਮੀ।
ਮਾਲਵੀਹ ਪਰਬਤ ਕੋ ਨਾਮੁ। ਸ਼ਿਖਰ ਚਲੇ ਤਿਸ ਲਖਿ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥ ੭ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਹਾੜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਉਹ ਉਥੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਸ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਲਵੀਹ ਸੀ। ਸੁੰਦਰ ਪਹਾੜ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਪਰਬਤ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੭॥

ਸਰਬ ਸੰਗ ਤੇ ਬਰਜਿ ਹਟਾਏ। 'ਥਿਰੇ ਰਹੋ ਨਤੁ ਸਿਵਰ ਸਿਧਾਏ'।
ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਨਿਜ ਸਾਥ ਮਿਲਾਇ। ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੁਨਹੁ ਹਰਖਾਇ ॥ ੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵਰਜ ਕੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ, "ਏਥੇ ਖੜੇ ਰਹੋ ਜਾਂ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ" ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੇ ॥੮॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੋਧਾ ਬਲ ਖਾਨੀ।
ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਚਰਨ ਸੋ ਚਾਲੇ। ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਮਿਲਾਇ ਸੁ ਨਾਲੇ ॥ ੯ ॥

ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨ ਯੋਧਾ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਜਿਹੜਾ ਪੈਦਲ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ॥੯॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੁਫੰਗ ਸੰਭਾਰੇ। ਪੰਚਹੁ ਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ਪਿਛਾਰੇ।
ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਦੇ ਤੁਰੰਗ ਹਟਾਏ। ਤੂਰਨ ਪਾਇਨ ਸਾਥ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ, ਪੰਜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਏ। ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੇ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਤੁਰਤ ਪੈਦਲ ਹੀ ਚਲ ਪਏ ॥੧੦॥

ਤੁੰਗ ਸਥਲ ਚਢਿਕੈ ਗੁਰ ਖਰੇ। ਚਾਰੋ ਦਿਸਾ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੇ।
ਤਹਿੰ ਇਕ ਬਿਚਰਤਿ ਹੁਤੋ ਗੰਧੀਲਾ। ਕਰਜੋ ਨਿਹਾਰਨ ਰੂਪ ਛਬੀਲਾ ॥ ੧੧ ॥

ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਇਕ ਗੰਧੀਲਾ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੈਲ ਛਬੀਲਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖਿਆ ॥੧੧॥

ਸੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਚਰਨਨਿ ਪਰ ਪਰਜੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਨਮੁਖਿ ਪੁਨ ਖਰਜੋ।
ਦੇਖਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਿੰ ਬਾਨੀ। 'ਕਹਾਂ ਜਾਨਿ ਤੈਂ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ? ॥ ੧੨ ॥

ਤਾਂ ਤੁਰਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਜਾਣ ਕੇ ਤੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਹੈ? ॥੧੨॥

ਕੋ ਹੈਂ? ਕਹਾਂ ਬਾਸ? ਸਚੁ ਭਾਖੋ। ਆਇ ਕਹਾਂ? ਕਤਿ ਗਮਨ ਭਿਲਾਖੋ?।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭਨਜੋ ਬਾਕ ਮੁਸਕਾਈ। 'ਕਜੋਂ ਨ ਪਛਾਨਤਿ ਹੋ ਸੁਖਦਾਈ! ॥ ੧੩ ॥

ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈ ? ਤੇਰਾ ਕਿੱਥੇ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਸੱਚ ਕਹੋ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ ? ਕਿੱਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੰਧੀਲੇ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸੁਖਦਾਤੇ ! ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋ ॥੧੩ ॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ! ਸੁਨੀਏਂ ਮਮ ਗਾਥਾ। ਪ੍ਰਥਮ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਹੋਂ ਤੁਮ ਸਾਥਾ।

ਮੈਂ ਰੇਵਾ ਕਾ ਨੰਦਨ ਪਜਾਰੋ। ਜਗ ਰੇਵਾਲ ਨਾਮ ਮੁਝ ਡਾਰੋ ॥ ੧੪ ॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣੋ, ਪਿਛਲਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਰੇਵਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹਾਂ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਰੇਵਾਲ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੧੪ ॥

ਇਮ ਮਾਤਾ ਭਾਖਯੋ ਉਪਦੇਸ਼ੁ। 'ਹੇ ਸੁਤ ਤਪ ਕੋ ਤਪਹੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ।

ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਜੇਤੀ ਵਡਿਆਈ। ਜਿਨ ਕਿਨਿ ਤਪ ਕੋ ਤਪ ਕਰਿ ਪਾਈ ॥੧੫ ॥

ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, "ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਪ ਕਰੋ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਪਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਤਪ ਸਾਧ ਕੇ ਹੀ ਪਾਈ ਹੈ ॥੧੫ ॥

ਤਪ ਤੇ ਕਛੁ ਦੁਲਭ ਜਗ ਨਾਂਹੀ। ਅਤਿ ਤ ਅਤਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤਪੁ ਮਾਂਹੀ।

ਬਿਸ਼ਨੁ ਆਦਿ ਜੇ ਬਡਹੁ ਬਡੇਰੇ। ਤਪ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਤਿ ਨਿਤ ਹੇਰੇ ॥੧੬ ॥

ਤਪ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੁਰਲੱਭ ਚੀਜ਼ ਜਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਪ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਵਡੇਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਤਪ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ ॥੧੬ ॥

ਮਹਾਂ ਦੇਵ ਕੋ ਨੇਮ ਸਦੀਵਾ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਤਪ ਮਹਿ ਬਿਰ ਥੀਵਾ।

ਕਮਲਾਸਨ ਜਬਿ ਉਤਪਤਿ ਭਯੋ। ਬੈਠਯੋ ਕਮਲ ਕਮਲ ਨਿਪਜਯੋ ॥੧੭ ॥

ਮਹਾਂਦੇਵ ਦਾ ਸਦਾ ਇਹ ਨੇਮ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਤਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸਥਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਕਮਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਕਮਲ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ॥੧੭ ॥

ਤਬਿ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਸਮੁਝਾਯੋ। 'ਤਪ ਬਿਨ ਬਲ ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਪਾਯੋ।

ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਸਾਲ ਚਹੈ ਜੇ ਪਾਈ। ਤਪੁ ਕਰੀਯਹਿ ਚਿਰ ਲਗ ਸਮੁਦਾਈ ॥੧੮ ॥

ਤਦ ਅਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ, "ਤਪ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤਪ ਕਰੋ" ॥੧੮ ॥

ਸੁਨਿ ਤਪੁ ਅਤਿਸੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀਨ। ਜਗ ਸਿਰਜਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੀਨਿ।

ਸੁਰ ਨਰ ਮਹਿ ਹੇ ਤੀਨ ਬਡੇਰੇ। ਤਪੁ ਕੋ ਤਪਹਿ ਮਹਾਤਮ ਹੇਰੇ ॥੧੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਪ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਹਨ। ਤਪ ਨੂੰ ਤਾਪ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ॥੧੯ ॥

ਅਪਰਨ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕਹਾਂ। ਯਾਂਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਕਰਹੁ ਤਪ ਮਹਾਂ।

ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ੁ। ਤਪ ਕੋ ਤਾਪਤਿ ਰਹਯੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ ॥੨੦ ॥

ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੁੱਤਰ ! ਮਹਾਨ ਤਪ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਪ ਤਾਪਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥੨੦ ॥

ਬਿਰ ਹੁਇ ਉੱਤਰ ਖੰਡ ਸਥਾਏ। ਤਪ ਕਰਤੇ ਜੁਗ ਤੀਨ ਬਿਤਾਏ।

ਤਬਿ ਕਮਲਾਸਨ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਆਗੇ ਬਿਰ ਹੁਇ ਦਰਸ ਦਿਖਾਯੋ ॥੨੧॥

ਉੱਤਰ ਖੰਡ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦਿਆਂ ਤਿੰਨ ਜੁਗ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ ॥੨੧॥

ਬਿਬਧ ਬਿਧਿਨਿ ਮੈਂ ਉਸਤਤਿ ਕੀਨਿ। ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨਿ।

ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਧਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। ਅਹੋ ਨਾਗ ਨੰਦਨ ! ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ ॥੨੨॥

ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਹੇ ਨਾਗ ਪੁੱਤਰ ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ॥੨੨॥

ਤਪ ਤੈਂ ਸਾਧਨ ਕੀਨ ਘਨੇਰੇ। ਬਰ ਚਾਹੋ ਜਿਮ ਹੈ ਉਰ ਤੇਰੇ।

ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਜੁਗ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਜਾਚਯੋ ਜਥਾ ਮਨੋਰਥ ਮੋਰੇ ॥੨੩॥

ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਤਪ ਸਾਧੇ ਹਨ, ਵਰ ਮੰਗੋ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਾਹ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਤੇ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਸੀ ॥੨੩॥

ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤਿ ਰਾਜਸੀ ਪਾਉਂ। ਨਿਜ ਬਰ ਦੀਜੈ ਰਾਜ ਕਮਾਉਂ।

ਇਮ ਹੀ ਹੋਇ ਬਿਰੰਚ ਉਚਾਰਾ। ਬਿਸ੍ਰਕਰਮਾ ਤਤਕਾਲ ਹਕਾਰਾ ॥੨੪॥

ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੋਲਤ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਪਾਵਾਂ, ਐਸਾ ਵਰ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਮਾਵਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਬੁਲਾਇਆ ॥੨੪॥

ਮੰਡਪ ਨਗਰ ਕਰਾਵਨਿ ਕਰਿਯੋ। ਅਬਿ ਮੰਡੀ ਜਹਿ ਨਾਮ ਉਚਰਿਯੋ।

ਤਿਸ ਕੋ ਮੋਹਿ ਬਨਾਯੋ ਰਾਜਾ। ਅਧਿਕ ਬਿਧਾਯੋ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ ॥੨੫॥

ਮਹਿਲ ਨਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਮੰਡੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਬਹੁਤ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੫॥

ਜੀਤੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲੇ। ਕਰਯੋ ਰਾਜ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਲ ਨਾਲੇ।

ਤ੍ਰੇਸਠ ਜੁਗ ਬੀਤੇ ਇਸ ਰੀਤਿ। ਭੋਗਤਿ ਅਨੰਦ ਰਿਪੁਨਿ ਕਹੁ ਜੀਤਿ ॥੨੬॥

ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਜਿੱਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਰਾਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਤ੍ਰੇਹਠ ਜੁਗ ਬੀਤੇ ਹਨ। ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦ ਭੋਗਿਆ ਹੈ ॥੨੬॥

ਤਬਿ ਜੱਛਨ ਸੋਂ ਰਣ ਮਮ ਪਰਿਯੋ। ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸਨਮੁਖ ਲਰਿਯੋ।

ਬਜਯੋ ਲੋਹ ਸੋਂ ਲੋਹ ਕਰਾਰਾ। ਮਚਯੋ ਮਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਖਾਰਾ ॥੨੭॥

ਫਿਰ ਜੱਛਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਸਾਹਮਣੇ ਲੜ ਕੇ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੱਛਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ। ਕਰਾਰਾ ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਵੱਜਿਆ। ਮਹਾਨ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਮਚਿਆ ॥੨੭॥

ਜੱਛਨ ਲੱਛਨਿ ਘਾਲਯੋ ਹੇਲਾ। ਕਰਯੋ ਧਕੇਲਨ ਰੇਲ ਰੁ ਪੇਲਾ।

ਬਹੁਤਨਿ ਮਿਲਿ ਮੁਝ ਕੋ ਬਧ ਕੀਨੋ। ਰਾਜ ਸਕਲ ਮੇਰੋ ਤਬਿ ਛੀਨੋ ॥੨੮॥

ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਜੱਫਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਧਕੇਲ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਉਲਟ ਪੁਲਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲਿਆ ॥੨੮॥

ਜਹਿੰ ਪੂਰਬ ਮੈਂ ਤਪ ਬਹੁ ਤਾਪਾ। ਬਿਧਿ ਬਰ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਹ ਥਾਪਾ।

ਲਘੁ ਗਿਰਵਰ ਤਰੁਵਰੁ ਦਲ ਸਮਸਰ। ਤਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਹੇਰਤਿ ਸਭਿ ਜਲ ਪਰ ॥੨੯॥

ਜਿੱਥੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਤੀਰਥ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਪਹਾੜ ਬਿੰਡਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਜਲ ਉੱਤੇ ਤਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਵਤਿ। ਬਾਸ ਕਰੋ ਮੈਂ ਇਸ ਥਲ ਤਾਵਤਿ।

ਕਰੁਨਾਂ ਕਰਿ ਅਬਿ ਤੁਮ ਚਲਿ ਆਏ। ਅਪਨੋ ਦਰਸਨ ਰੁਚਿਰ ਦਿਖਾਏ ॥੩੦॥

ਜਦ ਤਕ ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਾਸ ਕਰਾਂਗਾ, ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਸਨ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ॥੩੦॥

ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਆਪ ਤੁਮ ਅਹੋ। ਸਕਲ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰ ਰਿਪੁ ਗਨ ਦਹੋ।

ਮੈਂ ਅਬਿ ਪਰਜੋ ਆਪ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ। ਚਹੋ ਨਿਖਲ ਬਿਪਤਾ ਨਿਜ ਹਰਨੀ ॥੩੧॥

ਨਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋਗੇ। ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬਿਪਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥੩੧॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਬਨੋ ਸਹਾਇ। ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਬਚਾਇ।

ਜਿਤਿਕ ਸੁਰਾਸੁਰ ਜਗ ਸਮੁਦਾਏ। ਤੁਮ ਨਿਜ ਆਗਯਾ ਬਿਖੈ ਚਲਾਏ ॥੩੨॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੋ ਤੇ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਦੈਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਹਨ ॥੩੨॥

ਜੋ ਨਹਿੰ ਮਾਨੈ ਸੋ ਤੁਮ ਮਾਰਾ। ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਆਪ ਕੋ ਭਾਰਾ।

ਜੱਛਨ ਕੋ ਬਲ ਤੇ ਸਮੁਝਾਵੋ। ਬਧਿਓ ਬੈਰ ਬਿਸਾਲ ਮਿਟਾਵੋ ॥੩੩॥

ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਸਭ ਉੱਪਰ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਹੁਕਮ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜੱਛਾਂ ਨੂੰ ਬਲ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਵੋ, ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵੈਰ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਟਾਵੋ ॥੩੩॥

ਇਮ ਰੁਆਲ ਕੀ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿਕੈ। ਸ਼ਰਨਿ ਪਰਜੋ ਅਪਨੀ ਮਨ ਗੁਨਿ ਕੈ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰਾ। ਤਾਨਜੋ ਪਾਨ ਤਾਨ ਤੇ ਭਾਰਾ ॥੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੁਆਲ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਾਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਨ ਕੇ ਖਿੱਚਿਆ ॥੩੪॥

ਗਹੀ ਜੇਹ ਜਬਿ ਕਾਨ ਲਗਾਈ। ਚਾਂਪ ਨਾਦ ਬਡ ਭਯੋ ਤਦਾਈ।

ਤਿਨ ਤੇ ਗਨ ਪਰਬਤ ਅਰੜਾਏ। ਭਏ ਹਲਾਚਲ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਏ ॥੩੫॥

ਜੇਹ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਜਦ ਕੰਨ ਨਾਲ ਲਾਈ ਤਦ ਧਨੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਕਈ ਪਰਬਤ ਗੂੰਜ ਉੱਠੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੜੀ ਭਿਆਨਕ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ॥੩੫॥

ਸਭਿ ਤੇ ਤਬਿ ਅਵਾਜ਼ ਇਮ ਆਈ। 'ਰਾਖ ਲੇਹੁ ਹਮ ਤੁਮ ਸਰਨਾਈ।
ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਪੁਰਖ ਇਕ ਆਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥

ਸਭ ਪਰਬਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਰੱਖ ਲਵੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਰਨ ਆਏ ਹਾਂ।" ਏਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਖ ਆਇਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ ॥੩੬॥

ਤਨ ਮਹਿ ਰੋਮ ਜਟਾ ਸਮ ਜਾਂਹੀ। ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਚਰਮ ਓਢਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ।
ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਅੰਗ ਬਡੇਰੇ। ਮੁਖ ਪਰ ਸਮਸ ਆਇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੩੭ ॥

ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਾਲ ਜੜਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲ ਪਹਿਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਸਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਦਾੜੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ ॥੩੭॥

ਸਮੁਖ ਖਰੋ ਹੁਇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲਯੋ ਇਮ ਬਾਨੀ।
'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਬਿ ਨਹਿ ਸਮਾ ਤੁਮਾਰਾ। ਇਤ ਆਵਨ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲਿਆ, "ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਏਧਰ ਆਉਣ ਦਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੩੮॥

ਅਬਿ ਤੁਮ ਗਮਨਹੁ ਆਪਨ ਡੇਰੇ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਪੁਨ ਕਰੀਅਹਿ ਫੇਰੇ ॥
ਜਬਿ ਫੈਲੈਗੋ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲਾ। ਰਚਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਸੁਭ ਚਾਲਾ ॥ ੩੯ ॥

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਚਲੇ ਜਾਵੋ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਏਧਰ ਫੇਰਾ ਪਾਵੋ। ਜਦ ਤੁਹਾਡਾ ਪੰਥ ਬਹੁਤ ਫੈਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸੁਭ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਰਚਿਆ ਹੈ ॥੩੯॥

ਤਬਿ ਤੁਮ ਜੱਛਨ ਕੇ ਹੁਇ ਨੇਰੇ। ਕਰਨੇ ਭਲੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਡੇਰੇ।
ਮੇਰੋ ਸਰਦਧਾਰ ਜਛ ਨਾਮੂ। ਨਾਗਨ ਸੰਗ ਸਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮੂ ॥ ੪੦ ॥

ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਜੱਛਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ, ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆ ਕੇ ਡੇਰੇ ਕਰ ਲੈਣੇ। ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਜੱਛਾਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹਾਂ, ਨਾਗਾਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਸਾਡਾ ਯੁੱਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਜਛ ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ। ਬਿਜੈ ਪਰਾਜੈ ਹੁਇ ਨਿਤ ਲਰਨੋ।
ਕਰਹੁ ਨ ਪੱਖ ਆਪ ਕਿਸ ਕੇਰੇ। ਸਭਿ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਸਦਾ ਬਡੇਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਜੱਛ ਸਦਾ ਮਾਰਨ ਮਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਦਾ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਪੱਖ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਵਡੇਰੇ ਸਦਾ ਸਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ॥੪੧॥

ਜਬਿ ਤੁਮ ਐਹੋ ਧਾਮ ਹਮਾਰੇ। ਡੇਰਾ ਕਰਹੁ ਲੈ ਦਲ ਭਾਰੇ।
ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦਲ ਹਮ ਤਬਿ ਦੈ ਹੈ। ਪੰਥ ਤੁਮਾਰੇ ਬਿਖੇ ਮਿਲੈ ਹੈ ॥ ੪੨ ॥

ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਵੋਗੇ, ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਡੇਰਾ ਕਰੋ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥੪੨॥

ਸਗਰੇ ਕਾਰਜ ਭਲੇ ਸੁਧਾਰੈ। ਸੱਤ੍ਰੁ ਪੰਥ ਕੇ ਸਭਿ ਨਿਰਵਾਰੈ।
ਲਖਹੁ ਭਵਿੱਖਤ ਏਵ ਬ੍ਰਿਤੰਤ। ਹਮਰੋ ਹੋ ਅਲੰਬ ਭਗਵੰਤਿ ॥ ੪੩ ॥

ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਧਾਰੋ, ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੋ' ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਵਾਂ

ਮਾਲਵੀਹ ਉੱਤੇ ਨਾਗਾਂ ਤੇ ਜੱਛਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ

ਦੋਹਰਾ- ਗਨ ਜੱਛਨ ਕੋ ਜੂਥਪਤਿ ਜਬਹਿ ਕਹਯੋ ਇਸ ਭਾਂਤਿ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਸਕਲ ਬੋਲੇ ਬਚ ਬੱਖਯਾਤ ॥ ੧ ॥

ਸਾਰੇ ਜੱਛਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕਹੇ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਰਸ ਬਿਖੈ ਭਿਗੋਵਾ। ਛਿਮਾ ਕਰਨ ਆਸੈ ਜਿਸ ਜੋਵਾ।

ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੰਗ ਭਰਪੂਰਾ। ਬਿਜੈ ਸਹਿਤ ਬੋਲੇ ਬਚ ਰੂਰਾ ॥ ੨ ॥

ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਭਿੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਸਹਾਰਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਹਿਤ ਭਰਪੂਰ ਸਨ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿੱਤ ਸਹਿਤ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ॥੨॥

‘ਜਗ ਮਹਿੰ ਤੁਰਕਨ ਸੈਨਾ ਅਨਗਨ। ਸਪਤਹੁੰ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਅਤਿ ਦੁਰਜਨ।

ਜਿਨ ਤੇ ਕਹੂੰ ਮਵਾਸਿ ਨ ਰਹਯੋ। ਸਭਿ ਤੇ ਦੰਡ ਓਜ ਤੇ ਲਹਯੋ ॥ ੩ ॥

‘ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਅਣਗਿਣਤ ਸੈਨਾ ਹੈ, ਦੁਰਜਨ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਸੱਤਾਂ ਅੰਗਾਂ (ਖਜ਼ਾਨਾ, ਫੌਜ, ਕਿਲ੍ਹੇ, ਹਥਿਆਰ ਆਦਿ) ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਵੀ ਆਕੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਦੰਡ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੩॥

ਦੀਨ ਦਾਸ ਤਿਨ ਕੇ ਬਨਿ ਰਾਉ। ਹੁਕਮ ਕਰਹਿੰ ਇਨ ਪਰ ਮਨ ਭਾਉ।

ਜਗ ਮਹਿੰ ਭਯੋ ਅਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪੂ। ਹੁਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕੀਨੇ ਸਭਿ ਖਾਪੂ ॥ ੪ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਬਣੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਗ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੈਰੀ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੪॥

ਤਿਨ ਤੁਰਕਨਿ ਅਨਗਨ ਕੋ ਮਾਰੋਂ। ਇਕ ਸਰ ਸੰਗ ਭਸਮ ਕਰਿ ਡਾਰੋਂ।

ਸਾਯੁਧ ਏਕ ਰਹਨ ਨਹਿੰ ਪਾਵੈ। ਛੁਟਯੋ ਬਾਨ ਇਕ ਸਾਥ ਖਪਾਵੈ ॥ ੫ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਣਗਿਣਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ, ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਭਸਮ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਕ ਵਾਰ ਚਲਿਆ ਬਾਣ ਇਕ ਸਾਥ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੫॥

ਤਉ ਸਮਾ ਹਮ ਕਲੁ ਬਿਚਾਰਾ। ਬਹੁਰ ਦੇਹਿ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਧਾਰਾ।
ਰਹਨ ਭਲੋ ਇਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਨਹਿ ਚਹੀਯਤ ਮਿਰਜਾਦ ਬਿਗਾਰੀ॥ ੬॥

ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥੬॥

ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿਹੁੰਨਿ ਖਪਾਵੈਂ। ਤੁਰਕ ਨਗਾਰਬੰਦ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ।
ਸੁਨਿ ਰੇਵਾਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਨੀ। ਭਰੀ ਬੀਰਰਸ ਆਪ ਬਖਾਨੀ॥ ੭॥

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਪਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਸਕੇ। ਰੁਵਾਲ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੀਰ-ਰਸੀ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ॥੭॥

ਅਨੀਕਨੀ ਲੇ ਸੰਗ ਕਰੋਰ। ਪਹੁਚੋਂ ਆਇ ਆਪ ਕੀ ਓਰ।
ਸੈਨ ਭਯਾਨਕ ਬਨਹਿ ਭੁਜੰਗੀ। ਸੁਨਹੁੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗੀ॥ ੮॥

“ਕਰੋੜ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹੁੰਚਾਂਗਾ। ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਸੈਨਾ ਬਣੇਗੀ, ਸੁਣੋ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸਾਰੀ ਇਕ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀ ਜਾਵੇਗੀ॥੮॥

ਜਬਹਿ ਸਮਾ ਪਹੁਚੈਗੋ ਆਈ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸਨ ਤਬਿ ਕਰੋਂ ਲਰਾਈ।
ਜੀਤੋਂ ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਰੈ ਖਾਲਸਾ ਮਿਲਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥ ੯॥

ਜਦ ਸਮਾਂ ਆ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਤਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਕਰਾਂਗਾ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਗੰਧੂਬ ਦੇਸ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗਾ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਮਿਲ ਕੇ ਲੜੇਗਾ॥੯॥

ਗਰਦਸ਼ ਕਰੋਂ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰ। ਨਹੀਂ ਰਹਿਨ ਪਾਵੈ ਤਿਸ ਬਾਰ।
ਬਰਖ ਪਚਾਸ ਚਾਨਣਾ ਕਰੋਂ। ਸਾਗਰ ਲਗ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਸ ਧਰੋਂ॥ ੧੦॥

ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੁਲਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੇਗਾ। ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਜੱਸ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ॥੧੦॥

ਜੋ ਕਪੀਸ਼ ਗੰਧੂਬ ਕੀ ਸੰਤਤਿ। ਜਿਮੀ ਦਬਾਇ ਲੇਯਗੀ ਸੰਤਤਿ।
ਧਰਤਿ ਮਲੇਛ ਭਾਵ ਜੋ ਤਨ ਮੈਂ। ਸਭਿਨਿ ਪਲਾਇ ਦੇਯ ਹੋਂ ਰਨ ਮੈਂ॥ ੧੧॥

ਜਿਹੜੀ ਕਪੀਸ਼ ਗੰਧੂਬ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾ ਲਵੇਗੀ। ਜਿਹੜਾ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਲੇਛ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਭੱਜਾ ਦੇਣਗੇ॥੧੧॥

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਰਾਖਿ ਦਿਖਾਵੈਂ। ਤੇਜ ਬਿਲੰਦ ਜਗਤ ਬਿਦਤਾਵੈਂ।
ਕਰੋਂ ਬਯਾਹ ਲੇ ਮਦਨਾ ਨਾਰੀ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਾਵੈਂ ਦੈ ਬਲ ਭਾਰੀ॥ ੧੨॥

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਰੱਖ ਕੇ ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਤੇਜ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਾਂਗਾ। ਮਦਨਾ ਨਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾਵਾਂਗਾ। ਦੋ ਬਲਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂਗਾ॥੧੨॥

ਜਬਿ ਵਹਿ ਰਾਜ ਸਾਜ ਪਰ ਐਹੈਂ। ਤਬਿ ਸਰੀਰ ਆਪਨ ਤਜਿ ਦੈਹੈਂ।
ਮੁਝ ਪੀਛੇ ਬਡ ਹੋਇ ਲਰਾਈ। ਖੰਡਨ ਕਰੋਂ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੧੩॥

ਜਦ ਉਹ ਰਾਜ ਸਾਜ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣਗੇ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਵੱਡੀ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨਗੇ॥੧੩॥

ਇਕ ਸੁਤ ਕੋ ਹੁਇ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ। ਦੇਸ ਕਾਮਗੜ ਲਗੋਂ ਅਸ਼ੇਸ਼ੁ।
ਦਿੱਲੀ ਤੀਰਥ ਬਡੋ ਪ੍ਰਯਾਗੁ। ਜਹਿ ਲਗ ਪੂਰਬ ਕੇਰ ਵਿਭਾਗੁ॥ ੧੪॥

ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਾਮਗੜ ਦੇਸ ਵੀ ਲੈ ਲਵਾਂਗਾ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਯਾਗ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਬ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ॥੧੪॥

ਸਭਿ ਕੋ ਰਾਜ ਕਰੈ ਮਮ ਨੰਦ। ਸੁਜਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਾਇ ਬਿਲੰਦ।
ਸਿੰਧ ਮਹਾਂ ਨਦ ਬਹਤਿ ਝਨਾਉ। ਰਾਵੀ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਲਗੋਂ ਪ੍ਰਭਾਉ॥ ੧੫॥

ਸਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਹੁਤ ਵਧਾਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਂ ਨਦੀ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਹੈ, ਰਾਵੀ ਸਤਿਲੁਜ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ॥੧੫॥

ਦੁਤੀਏ ਨੰਦਨ ਕੋ ਹੁਇ ਰਾਜ। ਵਧਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ਬਿਸਾਲ ਸਮਾਜ।
ਪੁਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੁ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਕੋ। ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਰਾਜ ਹੋਇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ॥੧੬॥

ਦੂਸਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਧੇਗਾ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ॥੧੬॥

ਵਰਨ ਆਲਮੀ ਕਰੈ ਉਚਾਰਾ। ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਾ।
ਸਰਦਧਾਰ ਬਿਨਤੀ ਕਹਿ ਐਸੀ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੁਝ ਕੋ ਆਗਯਾ ਕੈਸੀ?॥੧੭॥

ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਰਣ ਆਲਮੀ ਕਹਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਚਲ ਪਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਕਹੀ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੈਸੀ?॥੧੭॥

ਮਹਾਰਾਜ ਧਨਪਤ ਅਲਿਕੇਸ਼। ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੀਅਹਿ ਕੁਛ ਸੰਦੇਸ।
ਤਿਸ ਕੋ ਪਠਯੋ ਆਪ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਜਿਮ ਭਾਖਯੋ ਮੈਂ ਆਨਿ ਸੁਨਾਯੋ॥੧੮॥

ਮਹਾਰਾਜ ਧਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੁਬੇਰ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਆਗਿਆ ਕਰੋ, ਉਸ ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਆ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਤੁਮ ਜਿਮ ਕਹੋ ਸੁਨਾਵਨ ਕਹਿਹੂੰ। ਸਕਲ ਜੱਛ ਰਾਵਰਿ ਅਨੁਸਰਹੂੰ।
ਨਤੁ ਮੈਂ ਗਮਨੋਂ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ। ਚਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕਰਹੂੰ ਉਚਾਰੇ॥ ੧੯॥

ਤੁਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਹੋਗੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਸੁਣਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਸਾਰੇ ਜੱਛ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਚਲ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ॥੧੯॥

ਸੁਨਿਕੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਚਨ ਉਚਾਰੇ। 'ਸਰਦਧਾਰ! ਅਬਿ ਹਟਹੁ ਪਿਛਾਰੇ।
ਕਹਹੁ ਕੁਬੇਰ ਸੰਗ ਸੰਦੇਸ਼। ਕਰਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਜੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼॥ ੨੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ, "ਹੇ ਜਥੇਦਾਰ! ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਜਾਵੋ, ਕੁਬੇਰ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਵੋ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੰਗ ਕਰਕੇ॥੨੦॥

ਪੁਨ ਚਮਕੌਰ ਕਰਹਿੰ ਘਮਸਾਨਾ। ਬਹੁਰ ਮੁਕਤਿਸਰ ਕਰਿ ਅਰਿ ਹਾਨਾ।

ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸਥਾਪਨ ਕਰਿਕੈ। ਬਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਰਿਕੈ ॥ ੨੧ ॥

ਫਿਰ ਚਮਕੌਰ ਵਿਖੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਕੇ ॥੨੧॥

ਪੰਥ ਤੁਰਕ ਕੋ ਅਧਿਕ ਵਿਰੋਧ। ਕਰੋਂ ਖਪਾਵਨ ਨੀਕੇ ਸੋਧਿ।

ਅਵਰੰਗ ਜੋ ਮੁਹੰਮਦੀ ਭਾਰੀ। ਤਿਸ ਬਿਨਾਸਿਕੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਤੁਰਕ ਪੰਥ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਾਂਗਾ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਧ ਕੇ ਖਪਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਨੌਰੰਗਾ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ॥੨੨॥

ਪੁਨ ਹਮ ਦੱਖਣ ਕੋ ਚਢਿ ਜੈ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਪਰਲੋਕ ਸਿਪੈ ਹੈ।

ਪੁਨ ਰਿਵਾਲ ਸੰਗ ਕਹਜੋ ਗੁਸਾਈ। 'ਅਬਿ ਬਿਰੋਧ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਿਟਾਈ ॥ ੨੩ ॥

ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।" ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੁਵਾਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵਿਰੋਧ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੋ ॥੨੩॥

ਚਿਰੰਕਾਲ ਕਰਿ ਚੁਕੇ ਲਰਾਈ। ਦਿਸ ਦੋਨਹੁ ਤਿਮ ਹੀ ਬਨਿ ਆਈ।

ਸਮਾ ਪਾਇ ਨਿਜ ਲੀਜੈ ਰਾਜੂ। ਭੋਗਹੁ ਐਸ਼ੁਰਜ ਰਾਜ ਸਮਾਜੂ ॥ ੨੪ ॥

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਲੜਾਈ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋ, ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਲੈ ਲਵੋ ਤੇ ਧਨ, ਦੌਲਤ, ਰਾਜ, ਸਮਾਜ ਭੋਗੋ ॥੨੪॥

ਨਾਹਕ ਰਣ ਰਚਿ ਫਸਹੁ ਕਲੇਸੂ। ਦਿਸਿ ਦੋਨਹੁ ਤਜਿ ਦੈਸੁ ਅਸੇਸੂ।

ਇਮ ਹੀ ਸਰਦਧਾਰ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਕਹਿ ਰਿਵਾਲ ਤਿਹ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਰੱਚ ਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਹੋ, ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਈਰਖਾ ਛੱਡ ਦੇਵੋ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਤੇ ਰੁਵਾਲ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ॥੨੫॥

'ਕਹੋ ਕੁਬੇਰ ਸੰਗ ਸਮੁਝਾਇ। ਨਾਗਨ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਮਿਟਾਇ।

ਹਮਰੇ ਕਹੇ ਸੰਧਿ ਕਰਿ ਲੀਜੈ। ਨਾਹਕ ਸੰਘਰ ਨਾਂਹਿ ਕਰੀਜੈ ॥ ੨੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੁਬੇਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹੋ ਕਿ ਉਹ ਨਾਗਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਖਤਮ ਕਰ ਲੈਣ। ਸਾਡੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਸੁਲਾਹ ਕਰ ਲਵੋ, ਫਜ਼ੂਲ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਨਾ ਕਰੋ" ॥੨੬॥

ਸੁਨਿ ਰਿਵਾਲ ਪੁਨ ਉਚਰਨਿ ਕੀਨ। 'ਮੈਂ ਤੁਮਰੋ ਬਚ ਸਿਰ ਧਰਿ ਲੀਨ।

ਪ੍ਰਥਮ ਬਖੇਰਾ ਮੈਂ ਨਹਿੰ ਕਰੋਂ। ਜੱਛ ਹੰਕਾਰੇ ਤੇ ਨਹਿੰ ਟਰੋਂ ॥ ੨੭ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰੁਵਾਲ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਪਰ ਜੱਛਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲਾਂਗਾ" ॥੨੭॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਜੋ 'ਹਮਾਰੋ ਬੈਨ। ਦਿਢ ਕੁਬੇਰ ਮਾਨਹਿੰ ਚਿਤ ਚੈਨ।

ਜਿਮ ਤੂੰ ਕਹੀ ਹਮਾਰੀ ਮਾਨੈ। ਤੁਝ ਤੇ ਦਸਗੁਨ ਸੋ ਮਨਮਾਨੈ ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡੇ ਬਚਨ ਕੁਬੇਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਮੰਨੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਕਹੀ ਤੂੰ ਮੰਨੀ ਹੈ, ਕੁਬੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਚਿਆਦਾ ਮੰਨੇਗਾ" ॥੨੮॥

ਇਮ ਮਹਿੰ ਦੋਨੋ ਸੰਗ ਮਿਲਾਏ। ਤਬਿ ਰਿਵਾਲ ਉਰ ਬਹੁ ਹਰਿਖਾਏ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ। ਇਕ ਸੰਮਤ ਅਪਦਾ ਤੁਮ ਪਾਈ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਦ ਰਿਵਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗਾਥਾ ਸੁਣਾਈ। ਇਕ ਸਾਲ ਆਪ ਨੇ ਬਿਪਤਾ ਪਾਉਣੀ ਹੈ ॥੨੯॥

ਅਨਿਕ ਬਿਧਨ ਕੇ ਉਠਹਿੰ ਕਲੇਸੂ। ਬਿਪਤਾ ਤੁਮ ਕੋ ਪਰਹਿ ਵਿਸ਼ੇਸੂ।
ਤਬਿ ਮੈਂ ਮਿਲੋਂ ਆਇ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਰਨ ਕਰੋਂ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥

ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਉੱਠਣਗੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬਿਪਤਾ ਪਵੇਗੀ। ਤਦ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ" ॥੩੦॥

ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਸਭਿ ਬੇਦਨ ਮਾਤਾ। ਤਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਕੋਪ ਉਪਹਾਤਾ।
ਮੇਰੇ ਕਰਜੋ ਗੁਰੂ ਅਪਮਾਨਾ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਹਿੰ ਠਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥

ਗਾਇਤਰੀ ਜਿਹੜੀ ਸਭ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਉਪਜਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਨੋਟ : ਇਹ ਖਿਆਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕਰੋਧ ਭਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਹੈ, ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗਾਇਤਰੀ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਧਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਉੱਚੇ ਖਿਆਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਗਾਇਤਰੀ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਲੱਖਣ ਮੰਤਰ ਹੈ।

ਨਹੀਂ ਪੰਥ ਮੈਂ ਦਿਯ ਉਪਦੇਸੂ। ਮੋਹਿ ਬਿਸਾਰਜੋ ਰਿਦੈ ਅਸ਼ੇਸੂ।
ਸਰਬ ਮ੍ਰਿਯਾਦ ਸਥਾਪਨ ਕੀਨਿ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਧਰਿ ਰਖਜੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੨ ॥

ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਮਰਯਾਦਾ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਚਤੁਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ॥੩੨॥

ਏਕ ਮੋਹਿ ਕਉ ਰਿਦੈ ਬਿਸਾਰਾ। ਯਾਂਤੇ ਰਿਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਪ ਉਚਾਰਾ।
'ਭੋਗਹੁ ਬਿਪਤਾ ਸੰਮਤ ਏਕੁ'। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕੁ ॥ ੩੩ ॥

ਇਕ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਸਰਾਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, 'ਇਕ ਸਾਲ ਬਿਪਤਾ ਭੋਗੋਗੇ' ਹੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ॥੩੩॥

ਨੋਟ : ਸਰਾਪ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰੋਧੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਪਾਹੁਲ ਦਈ ਪੰਥ ਉਪਜਾਏ। ਆਪ ਲਈ ਪਾਹੁਲ ਹਰਿਖਾਏ।
ਮੇਰੇ ਬਿਨਾ ਕੀਨਿ ਸਭਿ ਕਾਰਾ। ਯੋਂ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਕੋਪ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥

ਪਾਹੁਲ ਛਕਾ ਕੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬਗੈਰ ਸਭ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਯਾਂਤੇ ਤੁਮ ਸੁਚੇਤ ਨਿਤ ਰਹੀਯਹਿ। ਸ੍ਰਾਪ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਕੇ ਉਰ ਲਹੀਯਹਿ।
ਸਮੇ ਸਮੇ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿ ਮਿਲੈ ਹੋਂ। ਤੁਮਰੇ ਬਾਕ ਸੁਨੋਂ, ਉਚਰੈ ਹੋਂ ॥ ੩੫ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ, ਗਾਇਤਰੀ ਦੇ ਸਰਾਪ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣੀਏ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਂਗਾ ਤੇ ਉਚਰਾਂਗਾ ॥ ੩੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਕੈ ਸੰਬਾਦਾ। ਦੋਨੋ ਹਟੇ ਰਿਦੇ ਅਹਿਲਾਦਾ।
ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿਕੈ। ਗਏ ਆਪਲੇ ਬਾਨ ਸਿਧਰਿਕੈ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਕੇ, ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਏ। ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਚਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥ ੩੬ ॥

ਸਰਦਧਾਰ ਜਛ ਅਲਕਾ ਪੁਰੀ। ਮਿਲਿ ਕੁਬੇਰ ਕੋ ਸਭਿ ਸੁਧ ਕਰੀ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਦੇਸ ਸੁਨਾਏ। ਸੁਨਿ ਧਨਪਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਖਾਏ ॥ ੩੭ ॥

ਜਥੇਦਾਰ ਜੱਛ ਅਲਕਾ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਕੁਬੇਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੰਦੇਸ ਸੁਣਾਏ, ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥ ੩੭ ॥

ਬੈਰ ਭਾਵ ਨਾਗਨ ਸੰਗ ਛੋਰਾ। ਮਿਲੇ ਮੇਲ ਹਿਤ ਕਰਿ ਜੁਗ ਓਰਾ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਹਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਲੈ ਸੰਗ ॥ ੩੮ ॥

ਨਾਗਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਭਾਵ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਮਿਲ ਪਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ॥ ੩੮ ॥

ਪਰਬਤ ਪਰ ਤੇ ਉਤਰਤਿ ਭਏ। ਸਿਵਰ ਆਪਨੇ ਆਵਨ ਕਏ।
ਚਾਰਹੁ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹਰਖੇ। ਮੇਲਾ ਹੇਰਤਿ ਤੀਰਥ ਪਰਖੇ ॥ ੩੯ ॥

ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਉਤਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਮੇਲਾ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਤੀਰਥ ਬਾਰੇ ਜਾਣਿਆ ॥ ੩੯ ॥

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕੀਨਿ ਸੁਨਾਨ। ਕੀਨਿਸਿ ਕੰਚਨ ਕੋ ਬਹੁ ਦਾਨ।
ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਜੀਤੋ ਆਦਿ। ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੪੦ ॥

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੋਨਾ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਵਸਤਰ, ਗਹਿਣੇ ਜੀਤੋ ਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ॥ ੪੦ ॥

ਸਰਬ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ ਕਰੰਤੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਉਰ ਪਰਖੰਤੇ।
ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਰਯੋ ਤਹਿ ਡੇਰਾ। ਦੇਸ਼ ਗਿਰਿਨ ਕੋ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਹੇਰਾ ॥ ੪੧ ॥

ਸਾਰੇ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਖਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨ ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਫਿਰ-ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ॥ ੪੧ ॥

ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਕੂਚ ਪਧਾਰੇ। ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਹੁ ਤਯਾਰੇ।
ਬਾਜਿ ਉਠਯੋ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਗਿਰਵਰ ਕੇ ਮਗ ਪ੍ਰਭੂ ਪਧਾਰਾ ॥ ੪੨ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਕੂਚ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਏ ॥੪੨॥

ਚੜੀ ਪਾਲਕੀ ਗੁਜਰੀ ਚਲੀ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਿਰ ਮਗ ਬਿਧਿ ਭਲੀ।

ਤੀਨਹੁੰ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਚਢਿ ਡੇਰੇ। ਗਮਨ ਕੀਨ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰੇ ॥ ੪੩ ॥

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਪਹਾੜੀ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਭਲੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤਿੰਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਡੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲ ਪਏ ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸਤਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਵਾਂ

ਮੰਡੀ ਪਤੀ ਪਾਸ ਡੇਰਾ

ਦੋਹਰਾ- ਮੰਡੀਪਤਿ ਮਹਿਪਾਲ ਕੋ ਸੁਧ ਕੀਨੀ ਕਿਨ ਆਇ।

'ਅਬਿ ਲੋ ਗੁਰ ਡੇਰਾ ਤਹਾਂ ਚਮ੍ਹੁੰ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਇ' ॥ ੧ ॥

ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ, 'ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਉਥੇ ਡੇਰਾ ਹੈ' ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ। ਗੁਰ ਆਨੋਂ ਇਸ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ।

ਮਿਲੋਂ ਜਾਇ ਤਹਿੰ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਜਾਊਂ। ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਡੇਰਾ ਉਤਰਾਊਂ ॥੨॥

ਉਸ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਰਸਤੇ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆਉਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਉਤਰਾਵਾਂਗਾ ॥੨॥

ਸੇਵਾ ਕਰੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ। ਦੀਨਦੁਨੀ ਸੁਖ ਪੈ ਹੋਂ ਕਰਿ ਕੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਜਿਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈਂ। ਹੋਇ ਸੁ ਨਿਸਚੇ ਸਭਿ ਜਗ ਜਾਨੈ ॥੩॥

ਵੱਡੀ ਪ੍ਰੀਤ ਧਾਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਜੋ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਜਗ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ ॥੩॥

ਕਰਿ ਇੱਤਯਾਦਿ ਕਾਮਨਾ ਚਢਯੋ। ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਨਿ ਕੋ ਆਨੰਦ ਬਢਯੋ।

ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਚਮ੍ਹੁੰ ਨਿਜ ਕੇਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਦੂਰ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਵਧਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਅੱਗੇ ਗਿਆ ॥੪॥

ਆਵਤਿ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰੀ ਚਲੇ। ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਪੰਥ ਮੋਂ ਮਿਲੇ।

ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਤੇ ਢਿਗ ਗਇਊ। ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਬੰਦਨਾ ਕਇਊ ॥ ੫ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਗੋਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੫॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਬਿਨਤੀ ਭਨੀ। ਮੈਂ ਜਬਿ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੁਨੀ।
ਇਸ ਮਗ ਲਜਾਵਨ ਹੇਤ ਸਿਧਾਰਾ। ਤੁਮ ਪੂਰਬ ਹੀ ਇਤ ਪਗ ਧਾਰਾ ॥੬॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਫਿਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਮੈਂ ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਸੁਣੀ, ਇਸ ਰਾਹੇ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ ॥੬॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਸਭਿ ਕੇ ਜਾਨਨਿਹਾਰੇ। ਜਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੇ।
ਮਮ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਪਾਵਨ ਕਰਿ ਪਾਵਨ। ਪਾਵਨ ਕਰੇ ਸਰਬ ਹੀ ਥਾਵਨਿ ॥੭॥

ਆਪ ਜੀ ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਣਨਹਾਰੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰਦੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਚਰਨ ਪਾ ਕੇ, ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੋ ॥੭॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕਹਯੋ 'ਇਸੀ ਮਗ ਆਏ। ਤਵ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਉਤਰਹਿੰ ਅਬਿ ਜਾਏ।
ਚਢਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਚਲਿ ਆਗੇ। ਹਮ ਆਵਹਿੰ ਤੁਝ ਪਾਛੇ ਲਾਗੇ ॥੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਉਤਾਰਾ ਕਰਾਂਗੇ। ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੇ ਆਵਾਂਗੇ" ॥੮॥

ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕਹਿ 'ਚਲੋਂ ਪਿਛਾਰੀ। ਹੁਜੈ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਆਪ ਅਗਾਰੀ।
ਰਾਵਰ ਕੋ ਡੇਰਾ ਕਰਿਵਾਵੋਂ। ਪੁਨ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵੋਂ ॥੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਾਂਗਾ, ਆਪ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਚਲੋ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂਗਾ" ॥੯॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀਨ। ਚਲਤਿ ਪੰਥ ਕਹਿ ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਦਿਵਸ ਢਰਯੋ ਚਾਲਤਿ ਮਗ ਜਬੈ। ਸਰਿਤਾ ਤੀਰ ਪਹੁਚੇ ਤਬੈ ॥੧੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਘੋੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ-ਜਾਂਦਿਆਂ ਦਿਨ ਢਲ ਗਿਆ, ਤਦ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੧੦॥

ਉਤਰੇ ਤਟ ਪਰ ਲੈਬੇ ਅਮਲ। ਧਰੇ ਧਰਾ ਪਗ ਜੁਗ ਪਗ ਕਮਲ।
ਦਾਸ ਆਏ ਸੁਭ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਵਾ। ਤਬਿ ਸੁਖਾ ਤਤਕਾਲ ਬਨਾਵਾ ॥੧੧॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧੧॥

ਉਤਰਯੋ ਗਿਰਪਤਿ ਚਮੁ ਸਮੇਤ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਸਹਿ ਚੇਤ।
ਥਾਨ ਥਾਨ ਤਟ ਸਿੰਘ ਥਿਰੇ ਹੈਂ। ਭੰਗ ਅਫੀਮਾਂ ਖਾਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥੧੨॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧੨॥

ਦੋਨਹੁੰ ਮਾਦਿਕ ਗੁਰ ਛਕਿ ਲੀਨੇ। ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਸਭਿਨਿ ਤਨ ਕੀਨੇ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬਿ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ। ਉਪਰ ਬੰਧਿ ਜਿਗਾ ਦਮਕਾਈ ॥੧੩॥

ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੧੩॥

ਝਪਝੂਲਤਿ ਕਲਗੀ ਬਰ ਤੁੰਗ। ਲਗੇ ਜਵਾਹਰ ਜਗਮਗ ਰੰਗ।
ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ। ਹੇਰਤਿ ਸਰਿਤਾ ਸੁੰਦਰ ਪਾਨ॥ ੧੪॥

ਸ਼ੇਸਟ ਉੱਚੀ ਕਲਗੀ ਦਸਤਾਰ ਵਿਚ ਸੱਜੀ ਹੋਈ ਝੂਲ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਜਗਮਗਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਖਾਲਸਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਜਲ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੪॥

ਮੰਡੀਪਤਿ ਬੈਠਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਸ। ਤਿਸ ਛਿਨ ਬੋਲੇ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
'ਮੰਦ ਮੰਦ ਚਲਿ ਨੀਰ ਗੰਭੀਰ। ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭਤਿ ਹੈ ਜੁਗ ਤੀਰ॥ ੧੫॥

ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਗੰਭੀਰ ਜਲ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਕਿਨਾਰੇ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ॥੧੫॥

ਇਕ ਘਟ ਲੇ ਜਲ ਪਰ ਧਰਿ ਆਵਹੁ। ਹਤਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਹੁ।
ਹੁਕਮ ਖਾਲਸੇ ਪਰ ਇਮ ਭਯੋ। ਏਕ ਸਿੰਘ ਘਟ ਲੈ ਤਬਿ ਗਯੋ॥ ੧੬॥

ਇਕ ਘੜਾ ਲੈ ਕੇ ਜਲ ਉੱਤੇ ਧਰ ਆਵੇ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਓ।' ਜਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਸਿੰਘ ਘੜਾ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ॥੧੬॥

ਜਿਤ ਤੇ ਜਲ ਆਵਤ ਤਹਿ ਧਰਿਓ। ਸੂਧੋ ਘਟਾ ਨੀਰ ਪਰ ਤਰਿਓ।
ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਲੈ ਜੁਲਾਬਮਣੀ। ਫੋਰੀ ਗਨ ਗੋਰੀ ਅਰਿਦਮਣੀ॥ ੧੭॥

ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਜਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਧਰਿਆ, ਸਿੱਧਾ ਘੜਾ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਤਰ ਪਿਆ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬੰਦੂਕਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨਾਸ਼ਕ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ॥੧੭॥

ਰਹੇ ਚਲਾਇ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤੇਰੇ। ਇਕ ਨ ਲਗੀ ਘਟ ਕੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।
ਫੋਰਿ ਫੋਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਇਹ ਕਯਾ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨੀ ਜਾਏ॥ ੧੮॥

ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਘੜੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵੀ ਗੋਲੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡ-ਛੱਡ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ॥੧੮॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰ ਤੁਪਕ ਉਠਾਈ। ਦੇ ਗਿਰਪਤਿ ਕੋ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।
'ਤੂੰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਗੋਰੀ ਇਸ ਮਾਂਹੀ। ਹਤਿਬੇ ਬਿਨਾ ਲੱਛ ਰਹਿ ਨਾਹੀ॥ ੧੯॥

ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੂਕ ਫੜੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਇਸ ਘੜੇ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰ ਤੇ ਫੁੰਡੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਾ ਰਹੇ'॥੧੯॥

ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਗੁਰ ਪਗ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਤਿਹ ਸਮੋ।
ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਘਟ ਉਲਟਯੋ। ਸੂਧੇ ਤੇ ਮੂਧਾ ਕਰਿ ਦਯੋ॥ ੨੦॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦੂਕ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਘੜਾ ਉਲਟ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੋਂ ਮੂਧਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ॥੨੦॥

ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਲੋਕਿ ਗੁਸਾਈ। ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਸੋ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ।
'ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਜੋ ਤੁਵ ਹੋਈ। ਜਾਚਿ ਲੇਹੁ ਹਮ ਪੁਰਵਹਿ ਸੋਈ॥ ੨੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਮੰਗ ਲਵੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਾਂਗੇ॥੨੧॥

ਹਤਯੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਗੋਰੀ ਮਾਰਿ ਸਕਯੋ ਨਹਿੰ ਅੰਨ।
ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਤਾਈ। 'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਮੁਝ ਕੋ ਚਾਹ ਨ ਕਾਈ॥੨੨॥

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਮਾਰ ਸਕਿਆ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, "ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਚਾਹਤ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੨੨॥

ਦੂਧ ਪ੍ਰਤਿ ਧਨ ਧਾਮ ਘਨੇਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੇ ਘਰ ਮੇਰੇ।
ਕਹਾਂ ਜਾਚਨਾ ਕਰੋਂ ਗੁਸਾਈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੀ ਪੂਰਨ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੨੩॥

ਦੁੱਧ ਪੁੱਤ, ਧਨ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ। ਹੇ ਮਾਲਕ! ਮੈਂ ਕੀ ਮੰਗਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ"॥੨੩॥

ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਭਨਯੋ ਪ੍ਰਭੁ 'ਕਛੁ ਮਾਂਗ। ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਦੇਰ ਨਹਿੰ ਲਾਗ।
ਰਿਸ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹਿੰ ਨਿਫਲ ਹਮਾਰੀ। ਯਾਂਤੇ ਦਯੋ ਚਹੈ, ਉਰਧਾਰੀ॥ ੨੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਮੰਗੋ, ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਵਿਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ। ਸਾਡਾ ਗੁੱਸਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੋਵੇਂ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਤੂੰ ਚਾਹੇਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲੈ"॥੨੪॥

ਤਬਿ ਮੰਡੀ ਪਤ ਹਰਖ ਉਚਾਰਾ। 'ਬਹੁ ਪੁਸ਼ਤਨਿ ਲਗ ਰਾਜ ਹਮਾਰਾ।
ਰਹੈ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਜਾਚਨ ਕਰੋਂ। ਇਹ ਇੱਛਾ ਇਕ ਉਰ ਮਹਿੰ ਧਰੋਂ॥ ੨੫॥

ਤਦ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਬਹੁਤ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਇਹ ਏਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਰਹੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਇਕ ਇੱਛਾ ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੨੫॥

ਉਪਜਹਿ ਪੰਥ ਸਮੂਹ ਤੁਮਾਰੇ। ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਛੀਨਹਿੰ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਰੇ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਤਕਾਲ ਉਚਾਰਾ। 'ਜੋ ਛੀਨਹਿੰਗੋ ਰਾਜ ਤੁਮਾਰਾ॥ ੨੬॥

ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਉਪਜੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਰਤ ਕਿਹਾ, "ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਖੋਹੇਗਾ॥੨੬॥

ਇਸ ਘਟ ਸਮ ਮੂਧਾ ਘਰ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਛੀਨਹਿੰ ਇਤ ਆਇ ਨ ਜੋਵੈ।
ਸੁਨਿ ਭੂਪਤਿ ਕੀਨਸਿ ਪਗ ਨਮੋ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਚਾਲੇ ਤਿਹ ਸਮੋ॥ ੨੭॥

ਇਸ ਘੜੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਮੂਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਖੋਹਵੇਗਾ, ਉਹ ਫਿਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਚਲ ਪਏ॥੨੭॥

ਸਲਿਤਾ ਉਲੰਘਤਿ ਮੰਡੀ ਆਏ। ਉਤਰਯੋ ਸਿਵਰ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਏ।
ਸਰਬ ਰੀਤ ਕੀ ਨ੍ਰਿਪ ਕਿਯ ਸੇਵਾ। ਕਰੇ ਰਿਝਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੨੮॥

ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਡੇਰੇ ਨੇ ਆ ਕੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ॥੨੮॥

ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤਹਾਂ ਟਿਕਾਏ। ਸੇਵਹਿ ਭੂਪਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਏ।

ਇਕ ਦਿਨ ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਲੇ ਗਯੋ। ਸੰਗ ਆਪ ਹੁਇ ਬਨ ਬਿਚਰਯੋ ॥੨੯॥

ਕਈ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਉਥੇ ਟਿਕਾਇਆ ਤੇ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਲੈ ਗਿਆ, ਆਪ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰਿਆ ॥੨੯॥

ਗੜ੍ਹ ਕਮਲਾਹ ਨਿਕਟ ਚਲਿ ਗਏ। ਮਹਾਂ ਮਵਾਸੀ ਬਲ ਦਿਖਰਏ।

ਤਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸਿਵਰ ਕਰਿ ਦਯੋ। ਇਕ ਗਢ ਗੁਰੂ ਤਹਾਂ ਰਚਿ ਲਯੋ ॥੩੦॥

ਕਮਲਾਹ ਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ, ਮਹਾਨ ਆਕੀ ਥਾਂ ਵਿਖਾਏ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਓਹਲਾ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਾਂਗ ਬਣਵਾ ਲਿਆ ॥੩੦॥

ਬੈਠੇ, ਬਚਨ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੇਰੋ। ਇਸ ਬਲ ਪੰਥ ਆਇ ਜਬਿ ਮੇਰੋ।

ਤਬਿ ਕਮਲਾਹ ਮਵਾਸੀ ਲੈ ਹੈ। ਰਾਜ ਆਪਨਾ ਇਹਾਂ ਟਿਕੈ ਹੈ ॥੩੧॥

ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, 'ਇਸ ਥਾਂ ਜਦ ਮੇਰਾ ਪੰਥ ਆਵੇਗਾ ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਕਮਲਾਹ ਗੜ੍ਹ ਆਕੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਲੈ ਲਵੇਗਾ, ਤਦ ਏਥੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਟਿਕਾਏਗਾ' ॥੩੧॥

ਸੁਨਿ ਮੰਡੀ ਪਤਿ ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ। ਸਭਿ ਤੇ ਰਹਿਯੋ ਮਵਾਸ ਮਹਾਂਨੀ।

ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਕੰਦਰ ਇਸ ਬਲ ਆਯੋ। ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਾਹਤਿ ਇਸੈ ਛੁਟਾਯੋ ॥੩੨॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਥਾ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ, 'ਇਹ ਮਹਾਨ ਕਿਲ੍ਹਾ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਆਕੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੰਦਰ ਇਸ ਥਾਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਫੁਡਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੩੨॥

ਕਰਿ ਬਹੁ ਜਤਨ ਗਯੋ ਸੋ ਹਾਰਾ। ਤਿਸ ਢਿਗ ਅਫਲਾਤੂਨ ਉਚਾਰਾ।

ਜਿਸਕੇ ਸਮ ਬੁਧਿ ਕਿਸ ਕੀ ਨਾਂਹੀ। ਅਦਭੁਤਿ ਮਤਿ ਅਤਿ ਥੀ ਤਿਸ ਪਾਹੀ ॥੩੩॥

ਉਹ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਅਫਲਾਤੂਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਅਤਿ ਅਦਭੁੱਤ ਬੁੱਧੀ ਸੀ ॥੩੩॥

ਤਿਸ ਨੇ ਪਰਬਤ ਕੀ ਨਸ ਜਾਨੀ। ਟੰਕ ਦਈ ਤਬਿ ਨਿਖੁਟਯੋ ਪਾਨੀ।

ਅਤਰ ਨ੍ਰਿਪ ਜਪ ਸੁਰਪਤਿ ਕੇਰਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਆਇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥੩੪॥

ਉਸ ਨੇ ਪਰਬਤ ਦੀ ਨਾਲੀ ਜਾਣੀ, ਜਦ ਉਹ ਨਾਲੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮੁਕ ਗਿਆ। ਅੰਦਰਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਦ ਇੰਦਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਗਿਆ ॥੩੪॥

ਇਕ ਪਥਰੀ ਘਨ ਜੁਤਿ ਕਰਿ ਦੀਨ। ਸੋ ਸੰਪਟ ਮਹਿ ਪਾਵਨ ਕੀਨ।

ਪੈਸਾ ਭਰ ਘਨ ਕੇਰ ਅਕਾਰਾ। ਜਬਿ ਖੋਲਹਿ ਤਬਿ ਕਰਿ ਬਿਸਤਾਰਾ ॥੩੫॥

ਇਕ ਪੱਥਰੀ ਬਦਲੀ ਵਰਗੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਪੈਸਾ ਭਰ ਬੱਦਲ ਦਾ ਆਕਾਰ ਸੀ। ਜਦ ਡੱਬੇ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੱਥਰੀ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੩੫॥

ਇਸ ਗਿਰ ਸਮ ਹੁਇ ਕਰਿ ਬਰਸਾਵੈ। ਅਧਿਕ ਨੀਰ ਕੀਨਸਿ ਮਨ ਭਾਵੈ।

ਜਬਿ ਸੰਪੁਟ ਮਹਿ ਪਥਰੀ ਧਰੈ। ਲਘ ਹੁਇ ਸੰਪੁਟ ਮਹਿ ਘਨ, ਬਰੈ ॥੩੬॥

ਕਮਲਾਹ ਗੜ ਦੇ ਉੱਤੇ ਪਹਾੜ ਜਿੱਡੀ ਹੋ ਕੇ ਵਰਸਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲਿਆ। ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਦ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਪੱਥਰੀ ਧਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਛੋਟੀ ਹੋ ਕੇ ਘਟਾ ਡੱਬੇ ਵਿਚ ਵੜ ਜਾਂਦੀ ਸੀ॥੩੬॥

ਜਬਿ ਚਾਹਿ ਤਬਿ ਲੇਹਿ ਨਿਕਾਰੀ। ਬਰਖਾਵੈ ਬਰਖਾ ਬਰ ਬਾਰੀ।
ਹੇਰਿ ਸਕੰਦਰ ਏਵ ਮਵਾਸ। ਤਜਾਗ ਦਈ ਗਢ ਲੈਬੇ ਆਸ॥ ੩੭॥

ਜਦ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਚ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵਰਖਾ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਸਕੰਦਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਕੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਆਸ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ॥੩੭॥

ਗਯੋ ਅਪਰ ਬਲ ਰਹਯੋ ਮਵਾਸ। ਅਪਰ ਕੋਨ ਲੈਬੇ ਕਰਿ ਆਸ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸਮਾ ਅਸ ਹੋਇ। ਆਨਿ ਖਾਲਸਾ ਤੋਰਹਿ ਸੋਇ'॥ ੩੮॥

ਸਕੰਦਰ ਹੋਰ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਰਾਜਾ ਆਕੀ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਹੋਰ ਕੋਣ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦੀ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਆ ਕੇ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਲਵੇਗਾ"॥੩੮॥

ਇਮ ਕਹਿ ਬਸੇ ਦੁਰਗ ਰਚਿ ਤਹਾਂ। ਨਾਮ ਗੁਬਿੰਦਗੜ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਾ।
ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਤਹਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈ ਕਰਿ ਅਸੁਵਾਰੇ॥ ੩੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਥੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹੇ, ਉਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਬਿੰਦਗੜ ਰੱਖਿਆ। ਕਈ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ॥੩੯॥

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਚਢਿ ਸਮੁਦਾਏ।
ਕਵੀ ਕਹੈ ਜੋ ਗੁਰ ਬਰ ਦੀਨੋ। ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕੀਨੋ॥ ੪੦॥

ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਕਵੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਜਿਸ ਭੂਪਤਿ ਸਿੰਘ ਮੰਡੀ ਲੀਨਿ। ਤੱਤਕਾਲ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਦੀਨਿ।
ਪਿਤ ਸੁਤ ਦੋਨੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਪਾਇ। ਤਿਨ ਕੋ ਸਦਨ ਦਿਯੋ ਉਲਟਾਇ॥ ੪੧॥

ਜਿਸ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇ ਨੇ ਮੰਡੀ ਲਈ, ਤੁਰਤ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਿਤਾ ਪੁੱਤਰ ਦੋਵੇਂ ਮਰ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ॥੪੧॥

ਮੂਧਾ ਘਰਿ ਹਮ ਆਖਨ ਦੇਖਾ। ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਥਿਰਯੋ ਵਿਸ਼ੇਖਾ।
ਗੁਰ ਕੋ ਬਾਕ ਨਿਫਲ ਕਿਮ ਜਾਇ। ਗਢ ਕਮਲਾਹ ਖਾਲਸੇ ਪਾਇ॥ ੪੨॥

ਮੂਧੇ ਹੋਏ ਘਰ ਅਸੀਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਸੰਨ ੧੮੪੦ ਵਿਚ ਕੰਵਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮੰਡੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਬਲਬੀਰ ਸੈਨ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੰਵਲ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਪ ਬੇਟਾ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੰਡੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਨ੍ਰਿਪ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਵਿਅਰਥ ਕਿਵੇਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕਮਲਾਹ ਗੜ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ॥ ੪੨॥

ਗੁਰ ਬਚ ਸਫਲ ਜਨਾਵਨ ਕਾਰਨ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭੀ ਕਰਯੋ ਉਚਾਰਨ।
ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਰਸ ਪੂਰਨ ਕਥਾ। ਭਈ ਜਥਾ ਪਾਵਨ ਕਹਿ ਤਥਾ॥ ੪੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਸਫਲ ਜਤਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਰੋਤਾ ਗਨ! ਇਹ ਰਸ-
ਭਰਪੂਰ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਕਥਾ ਵਾਪਰੀ ਹੈ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਅਠਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੮॥

ਅਧਿਆਇ ਨੌਵਾਂ

ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਨਾ ਲਿਆ

ਦੋਹਰਾ- ਕ੍ਰਮਕ੍ਰਮ ਪੰਥ ਉਲੰਘਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਇ।

ਕਰਯੋ ਬਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਆਵੈ ਜਾਇ॥ ੧॥

ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਸਾਰਾ ਪੈਡਾ ਲੰਘ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਗਏ। ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਾਸਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ
ਸੀ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ। ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੁਭੁ ਤੇ ਪਾਵੈ।

ਦੇਗ ਨਿਤਾਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਖੁਟਿਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਮਿਲਹਿ ਸਿੱਖ ਗਨ ਖਾਲਸ ਮਾਂਹੀ॥੨॥

ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਮਨੋਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਲੰਗਰ ਸਦਾ
ਚਲਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਟਕਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਸਨ॥੨॥

ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਧਾਰਹਿ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਿਨ ਕੋ ਅੱਭਯਾਸ ਬਿਚਾਰਹਿ।

ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਕਹੁ ਪੜਹਿ ਪੜਾਵਹਿ। ਗੁਰ ਜਸ ਕੋ ਨਿਤ ਸੁਨਹਿ ਸੁਨਾਵਹਿ॥੩॥

ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ
ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਨਿਤ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ॥੩॥

ਸਥਿਰ ਕੇਸਗੜ ਪਹਿ ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿ। ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਰਸ ਨਿਮਗਨ ਬੇ ਮਨ ਮਹਿ।

ਸੰਗਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਸ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੁਤਿ ਸੁਮਤਿ ਸੁਜਾਨਾ'॥੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਕੇਸਗੜ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਸਨ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਰਸ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਨ ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਸ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, 'ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਹਿਤ ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸੱਜਣ ਹਨ॥੪॥

ਜੇ ਬੁਝਨਿ ਚਾਹਹਿ ਕੁਝ ਬਾਤ। ਸੇ ਇਹ ਕਹਹਿ ਭਲੇ ਬੱਖਯਾਤਿ।

ਬਿੰਦ ਲਿਖਾਰੀ ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ। ਨਿਤ ਬਾਣੀ ਕਉ ਲਿਖਹਿ ਪਵਿੱਤ੍ਰ॥੫॥

ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੇ ਇਹ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਗਟ
ਕਰਨਗੇ।" ਬਹੁਤ ਲਿਖਾਰੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਨਿੱਤ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲਿਖਦੇ ਸਨ॥੫॥

ਜੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਚਾਰ ਲਿਖਾਰੀ। ਕਵੀ ਸਕੇਲੇ ਜਿਨ ਮਤਿ ਭਾਰੀ।

ਕਰਹਿ ਕਬਿੱਤ ਸੁਨਾਵਹਿ ਗੁਰ ਕੋ। ਉਪਜਾਵਹਿ ਬਹੁ ਆਨੰਦ ਉਰ ਕੋ॥੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਖਾਸ ਲਿਖਾਰੀ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਕਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਕਬਿੱਤ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੬॥

ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਦੇਵੀ ਬਿਦਤਾਈ। ਪੁਨ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਲਈ ਗੁਸਾਈਂ।
ਕੇਸ ਰਖਾਵਨਿ ਕੀਨ ਸਭਿਨਿ ਕੋ। ਕਛ ਪਹਿਰਾਇ ਧਰਯੋ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੋ॥੭॥

ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਹੁਲ ਛਕਾਈ ਤੇ ਛਕੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੇਸ ਰਖਵਾਏ, ਕੱਛ ਪਹਿਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ॥੭॥

ਸੰਗਤ ਚਾਰਹੁ ਬਰਨਨਿ ਕੇਰੀ। ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਖ ਮੋਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
ਬੇਮੁਖ ਹੈ ਹੈ ਬਾਤ ਬਨਾਵੈਂ। ਨਹੀਂ। ਨਹੀਂ ਦਰਸ ਕਰਿਬੇ ਕਹੁ ਆਵੈਂ॥੮॥

ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਬਣਾਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਮੁਖ ਮੋੜਦੇ ਸਨ। ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ॥੮॥

ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਸ਼ਿਰਰ ਭਯੋ ਹੈ। ਕਰਮ ਅਜੋਗ ਬਿਸਾਲ ਕਯੋ ਹੈ।
ਸਭ ਕੇ ਗਰੇ ਜੰਝੂ ਉਤਰਾਏ। ਝਾਰਨ ਪਰ ਡਾਰੇ ਪਹਿਰਾਏ॥੯॥

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹਠ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਜੋਗ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਜਨੇਊ ਉਤਰਵਾ ਲਏ ਹਨ। ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਣੇ ਹੋਏ ਉਤਰਵਾ ਕੇ ਝਾੜਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ"॥੯॥

ਸੁਨਿ ਇਕ ਦਿਨ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ। ਗੁਰ ਕੀ ਸੰਗਤ ਝਾਰ ਉਦਾਰਾ।
ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਹੋਏ। ਬੰਧੇ ਜਾਤਿ ਸਿੰਖਲਾ ਜੋਏ॥੧੦॥

ਸੁਣ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਝਾੜੀਆਂ ਵਾਂਗ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਵਿਚ ਬੰਧੇ ਸਿੱਖ ਝਾੜਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਕੰਮੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ ਜਾਂ ਝਾੜਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਏ ਇਕੋ ਗੱਲ ਹੈ"॥੧੦॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਕਿਯ ਦਾਨ। ਲੋਹਾ ਮਾਂਹ ਸਨੇਹ ਮਹਾਨ।
ਸੋ ਸੋ ਮਣ ਇਹ ਵਸਤੂ ਤੀਨ। ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨ॥੧੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਲੋਹਾ, ਮਾਂਹ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਵਸਤਾਂ ਸੋ-ਸੋ ਮਣ ਲਈਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ॥੧੧॥

ਬਾਟ ਦੇਹੁ ਉਤਮ ਦਿਜ ਗਨ ਕੋ। ਗਏ ਦਾਸ ਲੇ ਮਾਨਿ ਬਚਨ ਕੋ।
ਵਹਿਰ ਦਯੋ ਜਬਿ, ਲੇਂ ਦਿਜ ਨਾਂਹਿ। ਕਹਿ ਅਰਦਾਸੀ ਤਬਿ ਗੁਰ ਪਾਹਿ॥੧੨॥

"ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਉੱਤਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇਵੋ" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਸੇਵਕ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਜਦ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ॥੧੨॥

ਦਿਜਬਰ ਲੇਤਿ ਨਹੀਂ, ਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਬਚ ਕਹੇ।
'ਕੜੋ ਨਹਿ ਲੇਤਿ ? ਕਹੈ ਕੋ ਕਹਾਂ ?' ਉਰ ਭੈ ਧਰਿ ਅਰਦਾਸੀ ਮਹਾਂ॥੧੩॥

"ਅਸੀਂ ਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?" ਅਰਦਾਸੀਏ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਭੈ ਧਰ ਕੇ॥੧੩॥

ਸੁਨਤਿ ਅਰਜ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨੋ ਗਤੀ ਤੁਮਾਰੀ।

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ! ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੈ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਂਹਿ ਨ ਛਾਨੈ ॥ ੧੪ ॥

ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, "ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਗਤੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਹੇ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ! ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਜਾਣ ਲਵੇ" ॥੧੪ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬੈਠਯੋ ਤਬਿ ਪਾਸੀ। ਜਾਨਯੋ ਡਰਯੋ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸੀ।

ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਿਯੋ ਸੁ 'ਦਿਜਨ ਉਚਾਰੀ ਅਬਿ ਗੁਰ ਰਹੇ ਨਹੀਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥੧੫ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ ਜਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਅਰਦਾਸੀਆ ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, "ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੫ ॥

ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੈ ਕਰਿ ਲਾਹਿ ਜਨੇਉ। ਇਮ ਹੀ ਕਹਿ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਜੇਉ।

ਭਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਵਰ ਅਬੈ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਸਬੈ ॥ ੧੬ ॥

ਖੱਤਰੀ ਹੈ ਕੇ ਜਨੇਉ ਲਾਹ ਲਏ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਮਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਹਨ" ॥੧੬ ॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ। 'ਕਰਹੁ ਮਾਂਹੁ ਕੇ ਭੱਲੇ ਸਾਰੇ।

ਕੜੇ ਅੰਗੂਠੀ ਮਣਕੇ ਮਾਲਾ। ਲਿਹੁ ਕਰਵਾਇ ਲੋਹ ਤੇ ਜਾਲਾ ॥ ੧੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਮਾਂਹਾਂ ਦੇ ਭੱਲੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਵੋ ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਕੜੇ, ਅੰਗੂਠੀਆਂ, ਮਣਕੇ ਅਤੇ ਮਾਲਾਵਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਓ" ॥੧੭ ॥

ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲੇ ਗਯੋ। ਤੂਰਨ ਸਕਲ ਕਰਾਵਤਿ ਭਯੋ।

ਸਮਾਂ ਜਬੈ ਪਢਿਬੇ ਰਹਿਰਾਸ। ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੧੮ ॥

ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸੁਣ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਤੂਰਤ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਿਆ, ਜਦ ਰਹਰਾਸ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ॥ ੧੮ ॥

ਤਬਿ ਲੇ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਰਿਵਾਇ। ਧਰਿ ਦਿਵਾਨ ਮਹਿ ਗੁਰ ਅਗਵਾਇ।

ਦੇਖਿ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਦੈ ਤੁਕ ਕੋ ਨਿਜ ਬਦਨ ਉਚਾਰੀ ॥੧੯ ॥

ਤਦ ਸੇਵਕ ਭੱਲੇ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ॥੧੯ ॥

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ :- ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ ॥

ਤੂੰ ਜਾਣੋਈ ਸਭਸੈ ਦੇ ਲੈਸਹਿ ਜਿੰਦੁ ਕਵਾਉ ॥ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ ੧ ॥ (ਅੰਗ ੪੬੧)

ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਦਾਤਾਰ ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਤੂੰ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈਂ। ਅੰਦਰ ਵਸ ਕੇ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈਂ ॥੧ ॥

ਚੋਪਈ- ਇਮ ਪਢਿਕੈ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਬਿਚ ਦਿਵਾਨ ਕੇ ਬੰਟਹੁ ਸਾਰਾ'।

ਉਠਿ ਤਬਿ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਵਰਤਾਏ। ਦੋਇ ਕੜੇ ਇਕ ਛਾਪ ਸੁਹਾਏ ॥੨੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਵੰਡ ਦੇਵੋ"। ਉੱਠ ਕੇ ਫਿਰ ਸ਼ਿਅਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤਾਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਕੜੇ ਅਤੇ ਇਕ-ਇਕ ਛਾਪ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਸੀ ॥੨੦॥

ਦੋਇ ਚੱਕ੍ਰ ਜੰਜੀਰੀ ਦੀਨ। ਏਕ ਕਰਦ ਪੰਚ ਭੱਲੇ ਲੀਨ।

ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਅੰਗੀਕਾਰੇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਉਰ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਦੋ-ਦੋ ਚੱਕਰ ਅਤੇ ਇਕ ਜੰਜੀਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਕ-ਇਕ ਕਰਦ ਤੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਭੱਲੇ ਲਏ। ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਏ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੨੧॥

ਦੌਹਰਾ- 'ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਖਾਲਸਾ ਹੁਇ ਹੈ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ।

ਤਾਣ ਨਿਤਾਣੇ ਨਰਨ ਕੋ ਹੋਇ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਨ ॥ ੨੨ ॥

"ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਨ ਵੱਡਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਲਈ ਤਾਣ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਲਈ ਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੨॥

ਚੋਪਈ- ਜਗ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤ ਗ੍ਰਾਹੀ। ਲੇਹਿ ਕੁਦਾਨ ਬਿਚਾਰੈ ਨਾਂਹੀ।

ਤਿਨ ਗੁਰ ਛੋਡਾ, ਸੋ ਗੁਰ ਛੋਡੇ। ਗੋੜਾਂ ਤੇ ਹੁਇ ਗੋੜ ਸੁ ਰੋਡੇ ॥੨੩॥

ਖਾਲਸਾ ਜਗਤ ਦਾ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਦਾਨ ਲੈ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨਗੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਣਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨੇ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੋੜ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੁਣ ਗੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਕੰਮੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੨੩॥

ਸਕਲ ਸਨੌੜੀ ਭਏ ਪਹੂੜੀ। ਜੋ ਗੁਰ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਹੈਂ ਕੂੜੀ।

ਹੋਏ ਕਾਨ ਕੁਬਜ ਸਭਿ ਮਾਥਰ। ਕਰਹਿ ਉਠਾਵਨ ਸਿਖ ਇਨ ਸਾਥਰ ॥੨੪॥

ਸਾਰੇ ਸੋਢੀ ਮੂਰਖ ਤੇ ਕੁਢਬੋ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬੂਠੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਾਨ ਕੁਬਜ ਤੇ ਮਾਥਰ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਚੁਕਣਗੇ ਭਾਵ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ ॥੨੪॥

ਦੇਖਿ ਕੋਪ ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਬਾਢੇ। ਭਾ ਕਰ ਜੋਰਿ ਪਰੋਹਤ ਠਾਂਢੇ।

'ਬਖਸ਼ਹੁ ਮਹਾਰਾਜ ਹਮ ਖਰੇ'। ਤਿਸਹਿ ਦੇਖਿ ਕਹਿ ਕਰੁਨਾ ਢਰੇ ॥੨੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰ ਕੋਪ ਵਧਿਆ ਵੇਖ ਕੇ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪਰੋਹਤ ਖਲੋ ਗਿਆ ਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ ਬਖਸ਼ੋ ਅਸੀਂ ਖੜੇ ਹਾਂ" ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਰਪਾ ਵਿਚ ਢਲ ਗਏ ॥੨੫॥

ਬਚਨ- 'ਸਾਰਸੁਤ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਜੁਗਤ। ਰਹੋ ਕਾਹੂ ਭੇਸ਼।

ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਦਰਵੇਸ਼। ਤੁਮਰਾ ਹੈ ਬੰਸ।

ਸੰਭਲ ਪੁਰ ਬੰਸ। ਬਿਸ਼ਨੁ ਜਸਕੁਲ ਤੁਮਾਰੀ।

ਪਰਜਾ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ। ਨਿਹਕਲੰਕ ਹੋਵੈ। ਕੁਲ ਸਥਾਨ ਸੋ ਹੈ ॥੧॥

"ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਕਿਸੇ ਭੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਰਹੋ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਡਕੀਰ ਭਾਵ ਮੰਗਤੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹੋਗੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਵੰਸ਼ ਚਲੇਗਾ, ਸੰਭਲਪੁਰ ਤੋਂ ਵੰਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ਨ ਜਸ ਨਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰਜਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਨਿਹਕਲੰਕ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਲ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸੋਈ ਜੇ ਅਹੈਂ। ਸੋ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕਹੈਂ।

‘ਹਮ ਕੋ ਬਖਸ਼ਹੁ ਰਿਸ ਨਿਰਵਾਰਾ’। ਤਬਿ ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਤਿਨਹੁ ਉਚਾਰਾ ॥੨੬॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸੋਈ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ “ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਦੂਰ ਕਰੋ।” ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੨੬॥

ਬਚਨ- ਮੇਰੀ ਗੁਰਿਆਈ। ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਭਾਈ। ਵਧਹੁ ਕੁਲ ਤਾਂਹਿ ਕਾ।

ਮਮ ਪੰਥ ਕੇ ਨਾਹਿਕਾ। ਮਾਨਹਿ ਮੁਝ ਸਮਾਨ। ਬਸੀਅਹੁ ਮਮ ਧਾਮ ॥ ੨ ॥

‘ਮੇਰੀ ਗੁਰਿਆਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਲ ਵਧੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਸੋਈ ਮੇਰੇ ਕੀਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸਮਝਣਗੇ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਧਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ’ ॥੨॥

ਚੋਪਈ- ਖੱਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰਾਪ ਸੁਨਯੋਂ ਸਮੁਦਾਏ। ਧਰਿ ਕਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਏ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਖਰੇ। ਕਹੈਂ ‘ਆਨਿ ਹਮ ਸ਼ਰਣੀ ਪਰੇ’ ॥੨੭॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸਰਾਪ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਬੋਲੇ, “ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹਾਂ” ॥੨੭॥

ਪਿਖਿ ਤਿਨ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚ ਕਹਯੋ। ‘ਮੇਰੋ ਪੰਥ ਦਯਾਨਿਧਿ ਲਹਯੋ।

ਤਿਸ ਕੇ ਰਹੋ ਅਧੀਨ ਹਮੇਸ਼ੁ। ਤੋ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ ਸਕਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ ॥੨੮॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ‘ਮੇਰਾ ਪੰਥ ਦਇਆ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਦਾ ਅਧੀਨ ਰਹੋ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋਗੇ’ ॥੨੮॥

ਰਚਹਿ ਬਿਰੋਧ ਦੁਖੀ ਹੈ ਸੋਇ। ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਵਹਿ ਸ਼ਰਨੀ ਹੋਇ।

ਸਭਿ ਜਗ ਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ। ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰੀ ॥੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਦੁੱਖੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਪਛੁਤਾ ਕੇ ਸ਼ਰਨੀ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰ, ਮੇਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਹੈ ॥੨੯॥

ਬਚਨ- ਅੰਬੀਰੀ। ਵਚੀਰੀ। ਫਕੀਰੀ। ਤਤਬੀਰੀ। ਜੁਹੀਰੀ। ਅਕਲਗੀਰੀ।

ਦਾਨ ਕੀ ਦਹੀਰੀ। ਬੰਦੂਕ ਤਰਗਸ ਗੀਰੀ ॥ ੩ ॥

ਅਮੀਰੀ, ਵਚੀਰੀ, ਫਕੀਰੀ, ਨਿਪੁੰਨਤਾ, ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਬਲ, ਦਾਨਾਈ, ਦਾਤਾ ਹੋਣਾ, ਬੰਦੂਕ, ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਫੜ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਣਾ ਇਹ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਗੁਣ ਹਨ ॥੩॥

ਚੋਪਈ-ਰਾਜ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਦਾਤ ਬਡਾਈ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਪਾਈ।

ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜਾਨ। ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥੩੦॥

ਰਾਜ ਸਾਜ ਤੇ ਮੰਤਰੀ ਪੁਣੇ ਦੀ ਦਾਤ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਇਹ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ। ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ॥੩੦॥

ਜਿਮੀਦਾਰਏ ਗੋਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਖਸ਼ਯੋ ਰਾਜ ਬਨੈਂ ਮਹਿਪਾਲਾ।

ਇਮ ਕਹਿਤੇ ਉਠਿ ਮੰਦਰ ਬਰੇ। ਆਇ ਅਜੀਤੋ ਹੇਰਨਿ ਕਰੇ ॥੩੧॥

ਜੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਗੋਤਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਬਣਨਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖ ਲਏ ॥੩੧॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਦਪੰਕਜ ਲਾਗੀ। ਭਈ ਦੀਨ ਬੋਲੀ ਵਡਭਾਗੀ।

'ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ! ਬੇਟੇ ਕਯਾ ਕਰਿ ਹੈ'। ਸਿਖ ਸਰਦਾਰੀ ਲੇ ਬਲ ਧਰਿ ਹੈ' ॥੩੨॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਬੋਲੀ, 'ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਸਾਡੇ ਬੇਟੇ ਕੀ ਕਰਨਗੇ, ਕੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਲੈਣਗੇ' ॥੩੨॥

ਹੇਰਿ ਅਜੀਤੋ ਦਿਸ ਮੁਸਕਾਏ। ਕਹਯੋ ਭਵਿੱਖਤਿ ਗਤਿ ਸਮੁਝਾਏ।

'ਤੁਮ ਸੱਚਾ ਘਰਿ ਅਚਲ ਸੰਭਾਲੋ। ਜਹਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਾਲੋ ॥੩੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਭਵਿੱਖਤ ਦੀ ਗਤੀ ਸਮਝਾਈ, 'ਤੁਸੀਂ ਅੱਚਲ ਸੱਚਾ ਘਰ ਭਾਵ ਸੱਚਖੰਡ ਸੰਭਾਲੋ, ਜਿਥੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ' ॥੩੩॥

ਤੋਹਿ ਕੁਟੰਬ ਭਾਗ ਮਹਿ ਭਾਰੀ। ਦਈ ਅਰਸ ਕੀ ਬਰ ਸਰਦਾਰੀ।

ਜਿਸ ਬਲ ਬਨਿ ਹੈ ਬਾਸ ਹਮਾਰਾ। ਤਹਾਂ ਬਾਸ ਤੁਵ ਜੁਤਿ ਪਰਵਾਰਾ ॥੩੪॥

ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਟੰਬ ਭਾਰੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਰਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਥਾਂ ਸਾਡਾ ਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ॥੩੪॥

ਜੇਤਿਕ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰੀ। ਸੋ ਸਭਿ ਤੁਮਰੇ ਆਗਯਾ ਕਾਰੀ।

ਨਿਤ ਮਾਨਹਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਠਾਨਹਿ। ਗੁਰ ਉਪਕਾਰ ਅਪਨ ਪਰ ਜਾਨਹਿ ॥੩੫॥

ਜਿੰਨਾ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਤੁਹਾਡੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹਨ। ਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨੋ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉਪਕਾਰ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਜਾਣੋ ॥੩੫॥

ਅਵਨੀ ਪਰ ਜਸੁ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਗੁਰ ਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਜਾਲਾ।

ਬਡੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਵਥੁ ਪਾਈ। ਨਿਤ ਮਹਿਮਾ ਮਹਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਛਾਈ ॥੩੬॥

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੱਸ ਕਰਨਗੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਘਾਲ, ਘਾਲ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਵਸਤ ਪਾਈ ਹੈ, ਸਦਾ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਛਾਈ ਰਹੇਗੀ' ॥੩੬॥

ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਲੋਚਨ ਮੂੰਦਿ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ।

ਸਤਿ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ, ਮਝਾਰੀ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਮਹਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਥਿਰ ਧਾਰੀ ॥੩੭॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਟਿੱਕ ਗਏ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲਈ। ਸਤਿ, ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰ ਲਈ ॥੩੭॥

ਦੇਖਿ ਕੰਤ ਕੋ ਮੁਖ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਭਈ ਅਜੀਤੋ ਸੀਤਲ ਛਾਤੀ।

ਮਾਨਯੋਂ ਬਚਨ ਜਥਾ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥੩੮॥

ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਕੇ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਠੰਡ ਪੈ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ॥੩੮॥

ਗਈ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਮਝਾਰੀ। ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇ ਢਿਗ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀ।

ਪਤਿ ਆਸ਼ੈ ਲਖਿ ਰਿਦੈ ਛਪਾਯੋ। ਰਹਿ ਅਨੁਸਾਰ ਤਥਾ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥੩੯॥

ਵਿਰ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਛੁਪਾਈ ਰੱਖਿਆ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ॥੩੯॥

ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲੇ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਹਤਿ ਕਲਮਲ ਕਾਲੇ।

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਬੰਦਨ। ਬੰਦਨ ਕਰੋ ਚਰਨ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ॥ ੪੦ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਚਰਿੱਤਰ ਹਨ, ਹੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਜੀ! ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਕਾਲੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੯॥

ਅਧਿਆਇ ਦਸਵਾਂ

ਕਵੀਜਨ ਸੰਬਾਦ

ਦੋਹਰਾ- ਏਕ ਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਠੇ ਅਪਨੇ ਭਾਇ।

ਕਥਾ ਭਈ ਤਹਿ ਪਾਂਡਵਨਿ ਪੰਡਤ ਭਾਰਤ ਆਇ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮੇਜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆ ਕੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ॥੧॥

ਤਹਿ ਪਾਛੇ ਚਰਚਾ ਭਈ ਮਰਯੋ ਨ ਆਵੈ ਕੋਇ।

ਕਯਾ ਜਾਨੈ ਕਯਾ ਹੋਇ ਤਹਿ ਹੈ ਵਾ ਨਾਂਹੀ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮਰਿਆ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਰੂਪ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ॥੨॥

ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ 'ਕਰਨੀ ਕਮਲ ਜਮਾਲ।

ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਡੇ ਤਿਨ ਕੋ ਭਲੋ ਹਵਾਲ ॥ ੩ ॥

ਤਦ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਕਰਨੀ ਰੂਪੀ ਕੰਵਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਖਿੜਿਆ ਹੈ, ਸਿਦਕੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਮੁਖ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ" ॥੩॥

ਸੈਨਾਪਤਿ ਕਵਿਤਾ ਕਹੈ 'ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤੇ ਪਾਰ।

ਕਰੇ ਭਲੀ ਵਾ ਬੁਰੀ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਲੇਇ ਸਵਾਰ ॥ ੪ ॥

ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਤਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਨਾਲ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਿਤ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਵਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ" ॥੪॥

ਉਦੇਗਾਇ ਕਵਿ ਇਉਂ ਕਹੈ 'ਜੈਸੀ ਕਾਹੂੰ ਘਾਲ।

ਤੈਸਾ ਫਲ ਦ੍ਰੁਮ ਹੋਇਗਾ ਜੈਸਾ ਬੀਜ ਬਿਸਾਲ ॥ ੫ ॥

ਉਦੇ ਗਾਇ ਕਵੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਜੈਸੀ ਕੋਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੈਸਾ ਫਲਦਾਰ ਦਰੱਖਤ ਹੋਵੇਗਾ

ਜੈਸਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫॥

ਰਾਵਲ ਬੋਲੇ 'ਜੀਵ ਕੋ ਈਸੁਰ ਅੰਸ ਨਿਹਾਰ।

ਨਹੀਂ ਦੰਡ ਅਪਨੀ ਸੁਰਤਿ ਬਿਚਰੈ ਲੋਭ ਪਸਾਰ ॥ ੬ ॥

ਕਵੀ ਰਾਵਲ ਬੋਲਿਆ, 'ਜੀਵ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਅੰਸ ਜਾਣੇ, ਇਸ ਲੋਭ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਰੂਪੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਵਿਚਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ' ॥੬॥

ਅੱਲੂ ਬੋਲੈ 'ਦੇਹਿ ਜੜ੍ਹ, ਪੰਚ ਤੱਤ ਛੁਟਿ ਜਾਹਿ।

ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਾਨ ਤਕ ਆਹਿ ਜੜ੍ਹ ਚੇਤਨ ਆਪੇ ਆਹਿ ॥ ੭ ॥

ਅੱਲੂ ਬੋਲਿਆ, 'ਦੇਹ ਜੜ੍ਹ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤਕ ਵੀ ਸਾਰੇ ਜੜ੍ਹ ਹਨ। ਚੇਤਨਤਾ ਆਪੇ ਹੀ ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ ਮਰਨ ਨਾਲ ਪੰਜ ਤਤ ਛੁੱਟ ਜਾਣਗੇ ਭਾਵ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਜਾਣਗੇ' ॥੭॥

ਮੱਧੂ ਬੋਲੈ 'ਜੋ ਸਹੀ ਚੇਤਨ ਪਰਮ ਸਰੂਪ।

ਨਾ ਮਾਰੈ ਮਰਤਾ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨ ਅਨੂਪ ॥ ੮ ॥

ਮੱਧੂ ਬੋਲਿਆ, 'ਜਦ ਕਿ ਪਰਮ ਸਰੂਪ ਚੇਤਨ ਹੀ ਸਹੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਨਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਅਨੂਪਮ ਨਹੀਂ ਹੈ' ॥੮॥

ਅਗਨਿ ਅਗਨਿ ਜਿਮ ਸੀਤ ਸੀਤ ਘ੍ਰਿਤ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਨੀ ਵਾਰ।

ਭਰਮਹਾਰ ਦੇਖਹੁ ਕਵਿਤ ਦੂਜਾ ਕਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ॥ ੯ ॥

ਜਦ ਅੱਗ ਵਿਚ ਅੱਗ, ਬਰਫ ਵਿਚ ਬਰਫ, ਘ੍ਰਿਉ ਵਿਚ ਘ੍ਰਿਉ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਵਿਚ ਰਮ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਹੇ ਕਵੀ ਜਨੋਂ! ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ ਕਿ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਅਥਵਾ ਫਿਰ ਭਰਮਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਹੈ' ॥੯॥

ਚੰਦਾ ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਜਜੋਂ ਬਾਲ ਮਾਇ ਕੀ ਰੀਤਿ।

ਤਜੋਂ ਗਤਿ ਈਸੁਰ ਜੀਵ ਕੀ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਮੀਤ ॥ ੧੦ ॥

ਚੰਦਾ ਕਵੀ ਬੋਲਿਆ, 'ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਦੀ ਚਕੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਰੀਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਹੈ, ਮਾਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਰੀਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੰਧ ਵਾਲੀ, ਈਸ਼ਵਰ ਤੇ ਜੀਵ ਦੀ ਹੈ' ॥੧੦॥

ਬੱਲੂ 'ਬਿਸਨੁ ਫਕੀਰ ਕੀ ਬੋਲੀ ਸੁਨੈ ਨ ਕੋਇ।

ਤਜੋਂ ਈਸੁਰ ਅਰੁ ਜੀਵ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਜੀਅ ਮੈਂ ਹੋਇ ॥ ੧੧ ॥

ਬੱਲੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਵੈਸ਼ਨਵ ਫਕੀਰ ਦੀ ਬੋਲੀ ਇਹ ਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਕੋਈ ਸੱਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ, ਤਦ ਤੱਕ ਜੀਵ ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ ਜੀਵ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੁਬਿਧਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ' ॥੧੧॥

ਲੱਖਾ 'ਲਖ ਮਣ ਬੋਝ ਜਿਹ ਸੋਈ ਮਰਤਾ ਭਾਰ।

ਹਸਤੇ ਹਲਕੇ ਲੋਗੁ ਸਭਿ, ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਇਉਂ ਧਾਰਿ ॥ ੧੨ ॥

ਲੱਖੇ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਖ ਮਣ ਬੋਝ ਹੋਵੇ, ਉਹੋ ਭਾਰ ਹੇਠ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਹਲਕੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੇ ਬੋਝ ਤੇ ਹਲਕੇਪਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੋ' ॥੧੨॥

ਈਸੁਰ ਕਹਿ 'ਸਾਧਹੁ ਸੁਨਹੁ ਤੀਨ ਕਾਲ ਇਹ ਨਾਹਿ।

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਅੱਗਤਾ ਨਹਿ ਸੰਸੈ ਯਾਂ ਮਾਹਿ ॥ ੧੩ ॥

ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਾਧੋ ਸੁਣੋ, ਇਹ ਜਗਤ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਕਿ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਜਗਤ ਹੈ ਨਹੀਂ' ॥੧੩॥

ਸੁਖੀਆ 'ਸੁਪਨੈ ਏਕ ਨਰ ਕਲਪੈ ਰੂਪ ਅਨੇਕ।
ਤੈਸੇ ਈਸ਼ੁਰ ਚਿੱਤ ਤੇ ਉਪਜੈ, ਨਿਪਜ ਬਿਬੇਕ' ॥ ੧੪ ॥

ਸੁਖੀਆ ਬੋਲਿਆ, 'ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਚਿੱਤਨ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਜਾਗਣ ਨਾਲ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ' ॥੧੪॥

ਧਰਮ ਸਿੰਘ 'ਨਿਜ ਧਰਮ ਹੈ ਅਪਨੋ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਧਾਨ।
ਆਨ ਧਰਮ ਸਕਲੇ ਨਿਫਲ, ਯਾਂ ਮੈਂ ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਨ' ॥ ੧੫ ॥

ਫਿਰ ਕਵੀ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ, 'ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਨਣਾ ਇਹੀ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਵੇਦ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ' ॥੧੫॥

'ਤਜਾਗ ਮੂਲ ਹੈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ 'ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਤੇ ਦੂਰ।
ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਇਹ ਪਰਮ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪਦ ਕੀ ਪੂਰ' ॥ ੧੬ ॥

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ, 'ਸਭ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤਿਆਗ ਹੈ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਤਿਆਗ ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਰਾਗ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋ ਜਾਵੇ ਇਹ ਪਰਮ ਧਨ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਬਣਿਆ ਰਹੇ' ॥੧੬॥

'ਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਪ ਕੀ ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਕੀ ਜਾਨ।
ਜਾਤੇ ਕੋ ਅੰਭਿਆਸ ਹੈ ਚਤੁਰ ਵਰਗ ਕੋ ਸਾਨ?' ॥ ੧੭ ॥

ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ, 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਮ ਦੀ ਜਪ-ਮਾਲਾ, ਮਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕਿਹੜਾ ਅੰਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ; ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ ਅਤੇ ਕਲਿਆਣ ਸਹਿਤ ਹੈ?' ॥੧੭॥

ਅਨਹਦ ਸਾਧਨ ਜੋਗ ਕੋ ਸਮਤ ਧਯਾਨ ਇਕ ਆਂਕ'।
ਸੁਨਿ ਸੰਬਾਦ ਇਹ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਉਚਰੇ ਬਾਕ' ॥ ੧੮ ॥

ਅਤੇ ਇਕ ਰਸ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਹੋ ਸਾਧਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹੋ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਜੋ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸਮਤਵ (ਤੁਲਵੀਂ) ਅਵਸਥਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਂ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।' ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ॥੧੮॥

'ਤੀਨ ਪੁਰਖ ਪਰ ਬੇਦ ਬਾਕ ਚੋਥੇ ਨਹਿਂ ਅਧਿਕਾਰ।
ਮੁਕਤਿ ਮੁਮੁੱਖੁ ਵਿਖਯ ਕੋ ਪਾਮਰ ਚੋਥੇ ਧਾਰ' ॥ ੧੯ ॥

'ਤਿੰਨਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਉਪਰ ਵੇਦ ਦਾ ਵਾਕ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਚੋਥੇ ਉਪਰ ਵੇਦ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਤਿੰਨ ਹਨ, ਜਗਿਆਸੂ, ਵਿਸ਼ਈ ਅਤੇ ਪਾਮਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਉੱਤੇ ਵੇਦ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ॥੧੯॥

ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਮੁਝਿ ਕੈ ਮੁਕਤੀ ਛੁਟਕਾ ਆਨ।
ਮੈਕੋ, ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਇਹ, ਮੁਮੁੱਖੁ ਖੋਜਨਿ ਥਾਨ' ॥ ੨੦ ॥

ਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਕੀ ਹਾਂ, ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੈ', ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਜੋ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਮੁਖੁੰਠੂ ਹੈ॥ ੨੦॥

ਵਿਖਈ ਵਿਧਿ ਸਭਿ ਬੇਦ ਕਰਿ ਤਜਾਗੇ ਸਕਲ ਨਿਖੇਧ।

ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਵਾਂਛਾ ਅਧਿਕ ਸਮਝਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੇਦ॥ ੨੧॥

ਵਿਖਈ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਵਿਚੋਂ ਵਿਹਤ ਅਵਿਹਤ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਹਤ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਖੇਧੀ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਦੀ ਅਧਿਕ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਭੇਦ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮਝਦਾ ਹੈ॥ ੨੧॥

ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਨਹਿ ਤਜਿ ਸਕੈ ਵਿਧ ਕਰਤੇ ਅਲਸਾਇ।

ਨਹਿ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਮ ਬਿਨੁ ਪਾਮਰੁ ਧੂਮ ਵਿਹਾਇ॥ ੨੨॥

ਪਾਮਰ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਦੱਸੇ ਵਿਹਤ ਕਰਮ ਕਰਨੋਂ ਆਲਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸੁਆਰਥ ਬਿਨਾਂ ਕਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਮਰ ਦੀ ਉਮਰਾ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤ ਰਹੀ ਹੈ॥ ੨੨॥

ਲਗੈ ਜਾਹਿ ਕੋ ਭਾਵਨਾ ਸੂਝਾ ਮਰਨਾ ਆਜ।

ਗਜਾਨ ਸਮਝ ਆਪਾ ਲਖਯੋ ਭੇਟਯੋ ਗੁਰੂ ਸਮਾਜ॥ ੨੩॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਮਰਨ ਦੀ ਸੋਚੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਲੱਗ ਪਵੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥ ੨੩॥

ਜੈਸੀ ਜੈਸੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੈਸਾ ਚਿੱਤ ਤਰੰਗੁ।

ਜਾਂਤੇ ਸਕਲੇ ਸੁਖੀ ਹੈ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਰੰਗੁ॥ ੨੪॥

ਜਿਹੋ ਜੇਹੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਤਰੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਰੰਗਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਖੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ॥ ੨੪॥

ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਤੇ ਪੂਰਨੋ ਪੂਰਨ ਘਟੇ ਨ ਅੰਗੁ।

ਮੁਕਤ ਜੁਗਤਿ ਬਪੁਰੀ ਕਹਾਂ ਐਸਾ ਗੂੜਾ ਰੰਗੁ॥ ੨੫॥

ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਪ੍ਰੇਮ ਐਸਾ ਗੂੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤੁੱਛ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ੨੫॥

ਪਵਨ ਤੱਤ ਸਭਿ ਭਿੰਨ ਜਬਿ ਮਰਨਾ ਕਹਿਤੇ ਮੂੜੁ।

ਫਿਰ ਸੰਜੋਗੀ ਸੁਪਨ ਜਿਮ ਗਡੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਗੂੜੁ॥ ੨੬॥

ਪੇਣ ਆਦਿਕ ਤੱਤ ਜਦ ਸਾਰੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਮੂਰਖ ਮਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਰਨਾ ਇੰਝ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਨ ਵਿਚ ਗਡੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਮਰੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ ਸੰਜੋਗੀ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਮੁੜ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ੨੬॥

ਵਾਸ਼ਨ ਖੈ ਮਨ ਨਾਸ ਹੈ ਨਿਤ ਅਭਯਾਸ ਵਿਚਾਰ।

ਇਸਤੇ ਕਟੀਏ ਜਨਮ ਮਰਨ ਅਪਰ ਉਪਾਵ ਨ ਸਾਰ॥ ੨੭॥

ਨਾਮ ਦੇ ਨਿੱਤ ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਉਪਾਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ੨੭॥

ਸਭਿ ਉਪਾਵ ਸਮ, ਦਮ, ਚਰਜ, ਜੋਗ, ਜੱਗਜ, ਤਪ, ਦਾਨ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਬਿਨੁ ਬਿਫਲ ਹੈ ਬਾਂਝ ਸੁਵਨ ਸਮ ਮਾਨ ॥ ੨੮ ॥

ਸਾਰੇ ਉਪਾਵ ਸਮ, ਦਮ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ, ਜੱਗ, ਜੋਗ, ਤਪ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਸਤਿਸੰਗਤ ਬਗੈਰ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਣੇ, ਬਾਂਝ ਇਸਤਰੀ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤਰ ਬਗੈਰ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ ॥੨੮॥

ਸ਼੍ਰੇਯ- ਕੰਤ ਕੇ ਕਾਰਨ ਬਜਾਹ ਰਚਯੋ ਨਰ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ ਸਾਜਿ ਜਨੇਤ ਮੰਗਾਈ।

ਦੇਵ ਕੋ ਪੂਜਨ, ਬੰਧ ਸੁ ਬੰਧਨ ਔ ਬੁਧਿ ਪੰਡਤ ਲੀਨ ਬੁਲਾਈ।

ਸ਼ੋਕ ਤਜੇ ਸੁਭ ਭਾਮਨਿ ਗਾਵਤਿ ਮੰਗਲ ਗੀਤ ਸੁ ਵਾਦਿਨ ਛਾਈ।

ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਾਧਨ ਆਤਮ ਕਾਰਨ, ਨਾਂਹਿ ਲਖਯੋ ਤਿਹ ਕੋਨ ਸਹਾਈ ? ॥੨੯॥

ਲਾੜੇ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਆਹ ਰਚਿਆ, ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ ਕੇ ਜੈਵ ਮੰਗਵਾਈ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ, ਗਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਭੁਲਾ ਕੇ ਸੁਭ ਇਸਤਰੀਆਂ ਮੰਗਲ ਗਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਧੁਨਾਂ ਛਾ ਗਈਆਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਦਿਨ ਚੰਗਾ ਫੌਂਬਿਆ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮਾ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ, ਉਸਦੀ ਕੋਣ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਭਲੋ ਜਨਮ ਭਲ ਕੁਲ ਨਗਰ ਭਲੋ ਗੁਣੀ ਸੋ ਕੱਬ।

ਸਮੁਝਿ ਆਪ ਜਗਜਾਲ ਬਚ ਏਕ ਮੇਕ ਲਖਿ ਰੱਬ ॥ ੩੦ ॥

ਸੋਈ ਜਨਮ ਭਲਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕੁਲ ਭਲੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਗੁਣ ਭਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਜਗਤ ਜਾਲ ਤੋਂ ਬਚੇ ਤੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕਸਾਰ ਗਵਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣੇ ॥੩੦॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਹੋਤਿ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰ ਦਯਾਲੁ।

ਸੁਨੈ ਸਿੱਖ ਦ੍ਰਿੜ ਧਿਆਨ ਜੁਤਿ ਭਵਭਯ ਮਿਟਹਿ ਸਮਾਲਾ ॥ ੩੧ ॥

ਦਿਆਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਿੱਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਚਰਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਉਸ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਭਵਜਲ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੩੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਸੁਖਦਾਈ। ਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਚਰਚਾ ਸੁਚ ਲਾਈ।

'ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਇਕ ਸੰਸਾ। ਦੇ ਉਤਰ ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਿਧੰਸਾ ॥ ੩੨ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਖਦਾਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕੁਝ ਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਚਰਚਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਕ ਸੰਸਾ ਹੈ, ਉੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਸੰਸੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ ॥੩੨॥

ਇਕ ਨਰ ਮੂਰਤਿ ਭਲੋ ਬਨਾਇ। ਪੂਜਤਿ ਹੈ ਨੀਕੇ ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਇਕ ਧਿਆਵਤਿ ਹੈ ਮੁਖ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਦੈ ਮਹਿ ਭਲੋ ਕੋਨ, ਕੋ ਨਾਂਹੀ ? ॥੩੩॥

ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਭਲੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਉਸਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ? ॥੩੩॥

ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਤਬਿ ਸਾਹਿਬ ਸਾਚੇ। 'ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਲਿਖੀਅਤਿ ਹੈਂ ਕਾਚੇ।

ਮਨ ਕਾ ਚਉਕਾ ਸਤਕਾ ਭਾਇ। ਮੂਰਤ ਨਕਲੀ, ਅਸਲੀ ਨਾਇ ॥੩੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਪ੍ਰੇਮ ਬਗੈਰ ਦੋਵੇਂ ਕੱਚੇ ਸਮਝੋ। ਮਨ ਸਾਫ਼ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ। ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਇਕ ਨਕਲੀ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਅਸਲੀ ਕਾਰਜ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ॥੩੪॥

ਕਰਨੀ ਕਰਮ ਪੂਰਬ ਪਰਤੀਤ। ਧਰਤਿ ਧਯਾਨ ਜਮ ਕੀ ਹਤਿ ਭੀਤਿ।

ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਸੁਖ ਸਾਰ। ਕਯਾ ਮੂਰਤਿ ਮਹਿ? ਲਖਹੁ ਅਸਾਰ॥੩੫॥

ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਕੰਮ ਸਿਦਕ ਅਤੇ ਪਰਤੀਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਧਾਰ ਕੇ ਜਮ ਦੇ ਭੈਅ ਦੂਰ ਕਰੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸਭ ਸੁਖ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰ ਰਹਿਤ ਜਾਣੋ॥੩੫॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ- ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਜਿਹ ਕਾਰਨ ਸਾਧਕ ਸੋ ਜਗਯਾਸਹਿ ਮੋਖ ਖਛਾਨੋਂ।

ਕਾਮਨਾ ਪੁੰਜ ਬਿਨਾਸ ਕਰੇ ਹਿਯ, ਸੋ ਤੁਮ ਸਾਧਿਕ ਅਮਲ ਸਿਰਾਨੋਂ।

ਮੂਰਤਿ ਸੂਰਤਿ ਬੰਧ ਧਰੀ ਜਿਨ ਮੂੜ੍ਹਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਬਖਾਨੋਂ।

ਮੇਰੋ ਸੁਈ ਜਨ ਸਿੱਖ ਸੁਸ਼ੀਲ ਹੈ ਧਯਾਨ ਅਕਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਸਮਾਨੋਂ॥੩੬॥

ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਾਧਕ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰੇ, ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਉੱਜਲ ਤੇ ਸੀਤਲ ਸਾਧਕ ਜਾਣੋ। ਮੂਰਤਾਂ ਸੂਰਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਦਕ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਨੂੰ ਮੂਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰਾ ਸੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਧਿਆਨ ਲਾਇਆ ਹੈ॥੩੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਅਧਿਕ ਧਯਾਨ ਹਰਿਨਾਮ ਨਿਤ, ਬਾਣੀ ਬਿਨੈ ਸੁਸ਼ੀਲ।

ਸ਼ਸਤਰ ਸੂਰਾ ਦਯਾਵਾਨ ਤਾਂ ਸਮ ਔਰ ਨ ਸ਼ੀਲ॥੩੭॥

ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਧਿਆਨ ਲਾਵੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ ਤੇ ਮਿੱਠੀ ਹੈ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਸੂਰਮਾ, ਦਇਆਵਾਨ ਵਰਗੇ ਭਲੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੩੭॥

ਏਕ ਸਮਾਲੈ ਨਾਮ ਕੋ, ਏਕ ਕਰੰਤਾ ਧਯਾਨ।

ਏਕ ਕਰੰਤਾ ਸਿਲਾ ਪੂਜ ਤੀਨੋ ਭਗਤਿ ਪਛਾਨੁ॥੩੮॥

ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ, ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤ ਪਛਾਣੋ॥੩੮॥

ਨਾਮ ਜਪਤਿ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਤ, ਧਯਾਨ ਧਰੈ ਸੁਖ ਗਯਾਨ।

ਸਿਲਾ ਪੂਜਤੇ ਤਾਮਸੀ ਤੀਨੋ ਭਗਤ ਸੁਜਾਨਿ॥੩੯॥

ਹਰੀ ਭਗਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੁਖ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪੱਥਰ ਪੂਜਕ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਮਸੀ ਭਗਤ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਤਿੰਨੋ ਭਗਤ ਹੀ ਹਨ, ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣ ਲਵੋ॥੩੯॥

ਹਮਰੋ ਮਤਿ ਹੈ ਭਜਨ ਕੋ ਧਯਾਨ ਜੁਗਤ ਰਹਿਰਾਸ।

ਕਰਨੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਰੀ ਵਰਤੀ ਗੁਰ ਕੁਲ ਭਾਸ॥੪੦॥

ਸਾਡਾ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਧਿਆਨ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕਰਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕੁਲ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਕਲਜੁਗ ਧਰਮ ਹਰਿ ਨਾਮ ਅਤਿ ਜਾਂਹਿ ਭਜੇ ਭਵ ਪਾਰ।
ਸੋ ਕਰਨੀ ਭਰਨੀ ਰਹਿਤ ਸਿੱਖਨ ਕਰੀ ਸਮਾਰ॥ ੪੧॥

ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਰਨੀ ਭਰਨੀ ਲੇਖੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ॥੪੧॥

ਸਕਲ ਮੁਲਕ ਕੋ ਮੇਲੀਏ ਦਲਿ ਕੈ ਤੁਰਕਨ ਪੀਰ।
ਹਮਰੋ ਆਵਨ ਭੂਮ ਪਰ ਸਮਝੋ ਸਿੱਖ ਤਤਬੀਰ॥ ੪੨॥

ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾਈਏ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲ ਰਹੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੀਏ, ਭਾਵ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝ ਲਵੋ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੪੨॥

ਬਾਣਾ ਕੇਸ, ਮੂੰਡਾ ਤੁਰਕ, ਕਾਛ ਹਮਾਰਾ ਬਿਰਦ।
ਤੰਬਾ ਫਾਰਾ ਬਾਂਗ ਹਨ ਤੁਰਕ ਨ ਛੋਰੋ ਗਿਰਦ॥ ੪੩॥

ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਬਾਣਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਮੁੱਠੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਸਮਝੋ, ਕੱਛ ਪਹਿਣਨੀ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਜਾਣੋ। ਤੰਬੇ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਤੇ ਬਾਂਗ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਗਿਰਦ ਨਾ ਫਿਰੋ॥੪੩॥

ਸੂਰ ਖਾਇ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਸੂਰ ਮਰਦਨੀ ਸਿੱਖ।
ਗੁਰ ਕਾ ਸਿਖ ਸੁ ਮਾਨੀਐ ਸਦਾ ਸਮਾਲੈ ਭਿੱਖ॥ ੪੪॥

ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ ਦਲ ਸਿਟਣ ਵਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਭੇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਮੰਨੋ॥੪੪॥

ਕਾਲ ਬੁਰਾ, ਅਰ ਬੁਰਾ ਸੀਤ, ਬੁਰੀ ਰਾਂਡ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤ।
ਬੁਰੀ ਬਡਾਈ ਆਪਨੀ, ਬੁਰੀ ਅਮਾਨੀ ਰੀਤ॥ ੪੫॥

ਸਮਾਂ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਸੀਤ ਬੁਰੀ ਹੈ ਤੇ ਵੇਸ਼ਵਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬੁਰੀ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ ਬੁਰੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖ ਲੈਣੀ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹੈ॥੪੫॥

ਬੁਰਾ ਕਰਜ, ਅਤਿ ਬੁਰੀ ਪ੍ਰੀਤ, ਸਭਿ ਸੋ ਭੇਦ ਨ ਦੇਯ।
ਯਾ ਬਿਧਿ ਬਰਤੇ ਜਗਤ ਮੈਂ ਇਸ਼ਟ ਘਟੀ ਨਹਿੰ ਲੇਯ॥ ੪੬॥

ਕਰਜ਼ਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਬਹੁਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦ ਦੇਣਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਾ ਵੇਖੋ॥੪੬॥

ਬੈਦ ਨ ਕੀਜੈ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਬੈਰੀ ਕਰੈ ਨ ਬੈਦ।
ਜੋਤਿਸ਼ ਬਹੁਤਾ ਸੁਨੈ ਨਹਿੰ ਪੂਛਿ ਨ ਗ੍ਰੈਹ ਕੀ ਕੈਦ॥ ੪੭॥

ਵੈਦ ਨਾਲ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬੁਰੀ ਹੈ ਤੇ ਵੈਦ ਨੂੰ ਵੈਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਪੁੱਛਣਾ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਪਾਸੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸਾੜਸਤੀ ਬਾਰੇ ਨਾ ਪੁੱਛੋ॥੪੭॥

ਕਾਇਰ ਸਲਾਹੀ ਭਾਰਜਾ ਕਾਰਜ ਫੋਕਾ ਹੋਇ।
ਪੂਛੇ ਬਿਨ ਕਾਰਜ ਬੁਰਾ, ਬੁਰਾ ਪੂਛੈ ਨਹਿੰ ਗੋਇ॥ ੪੮॥

ਜਿਸ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਾਇਰ ਜਾਂ ਇਸਤਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਸਫਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕੰਮ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੁੱਛਿਆਂ ਸਲਾਹ ਨਾ ਦੇਵੇ ॥੪੮॥

ਬੋਰਾ ਖਾਇ ਘਰ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਲੋਭ ਤਿਆਗੈ ਜੋਇ।
ਧਨ ਕੋ, ਮਨ ਕੋ, ਸੁਪਨ ਕੋ ਅਪਨੋ ਕਰੈ ਨ ਗੋਇ ॥ ੪੯ ॥

ਜਿਹੜਾ ਲੋਭ ਤਿਆਗੇ, ਉਹ ਬੋੜਾ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਰਹੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਧਨ ਬਾਰੇ, ਮਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸੁਪਨੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸੇ ॥੪੯॥

ਸਲਲ ਸੇਵੀਐ ਪ੍ਰਾਤਿ ਉਠਿ, ਸੀਤ ਮਾਂਝ ਤਪ ਆਗ।
ਜਗੈ ਭੁਖ ਭੁਗਤੀ ਭਖੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਘਰ ਕਾ ਸਾਗ ॥ ੫੦ ॥

ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਤੇ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰ ਲਵੋ। ਭੁੱਖ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਭੋਜਨ ਖਾਵੋ, ਬਿਨਾਂ ਭੁੱਖ ਦੇ ਕਦੀ ਨਾ ਖਾਵੋ, ਘਰ ਦੇ ਰਿੱਧੇ ਸਾਗ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਾਣੋ ॥੫੦॥

ਪਰ ਸ਼ਸਤਰ, ਪਰ ਘੋੜਕਾ, ਪਰ ਨਾਰੀ, ਪਰ ਗੇਹ।
ਪਰ ਧਨ, ਪਰ ਮਨ, ਦੇਸ਼ ਪਰ ਇਸ ਕੋ ਕਹਾਂ ਸਨੇਹ ॥ ੫੧ ॥

ਪਰਾਏ ਸ਼ਸਤਰ, ਪਰਾਏ ਘੋੜੇ, ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ, ਪਰਾਏ ਘਰ, ਪਰਾਏ ਧਨ, ਪਰਾਏ ਮਨ, ਪਰਾਏ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ॥੫੧॥

ਧਰਨੀ, ਧੇਨੁ, ਸੁਵਰਨ, ਅਸੁ, ਨਾਰੀ, ਮੰਦਰ, ਪਾਠ।
ਇਹੀ ਦਾਨ ਸਭਿ ਦਾਨ ਸਿਰ ਅੰਨ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਸਾਠ ॥ ੫੨ ॥

ਧਰਤੀ, ਗਊ, ਸੋਨਾ, ਘੋੜਾ, ਇਸਤਰੀ, ਘਰ, ਪੋਥੀ ਜਾਂ ਸੰਥਾ ਦਾਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅੰਨ ਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸੱਠ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਹੈ ॥੫੨॥

ਨਾਮ ਜਪਤ ਸਭਿ ਪਾਠ ਤੇ ਅੰਨ ਦਾਨ ਸਭਿ ਦਾਨ।
ਸਭਿ ਜੂਨੀ ਤੇ ਅਧਿਕ ਨਰ, ਕਹਯੋ ਸਿੱਖ ਸੁਰਗਯਾਨ ॥ ੫੩ ॥

ਸਾਰੇ ਪਾਠਾਂ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਾਨ ਹੈ। ਸਭ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਜੂਨ ਉੱਤਮ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ॥੫੩॥

ਮੇਘ ਸਰਬ ਕੋ ਆਸਰਾ ਸਭਿ ਕੋ ਰਾਖੀ ਛਤ੍ਰ।
ਘਰ ਕੀ ਰਾਖੀ ਨਾਰਿ ਜਯੋ, ਅੰਤ ਰੱਖਯ ਹਰਿ ਮਿੱਤ੍ਰ ॥ ੫੪ ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੀਂਹ ਸਭ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਸਭ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਘਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਘਰ ਦਾ ਮਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹਰੀ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ॥੫੪॥

ਬੁਰਾ ਮਰਣ ਜੀਵਨ ਬੁਰਾ ਕਰਣੀ ਬਿਨ ਕਿਹਿ ਕਾਮ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀਣ ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੁਰਾ, ਅਣਪੜ ਦਿਜ ਬੇਰਾਨ ॥ ੫੫ ॥

ਕਰਨੀ ਬਗੈਰ ਕਿਸ ਕੰਮ ਹੈ ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ, ਦੋਵੇਂ ਬੁਰੇ ਹਨ। ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਬਗੈਰ ਖੱਤਰੀ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਕੰਮਾ ਹੈ ॥੫੫॥

ਬਿੱਪੂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬੁਰਾ, ਬੁਰਾ ਬਿੱਪੂ ਮਮ ਸਿੰਘ।
ਵੈਸ਼ ਪੜਾ ਸਭਿ ਤੇ ਬੁਰਾ ਛੱਤ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ॥ ੫੬॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਪੜਿਆ ਹੋਇਆ ਵੈਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਸਿੰਘ ਬੁਰਾ ਹੈ॥੫੬॥

ਸੂਦ੍ਰ ਪੜੈ ਬੇਦ ਬਾਕਯ, ਤਯਾਗੀ ਧਾਰੈ ਨਾਰਿ।
ਸਿੱਖ ਜੁ, ਤਯਾਗੈ ਸਿਦਕ ਕੇ ਕਯਾ ਤਿਨ ਕੇ ਇਤਬਾਰ॥ ੫੭॥

ਵੇਦ ਵਾਕ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸੂਦਰ, ਤਿਆਗੀ ਬਣ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਤ੍ਰੀਮਤ ਵਿਆਹ ਲਵੇ, ਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਸਿਦਕ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਫਿਰ ਕੋਣ ਇਤਬਾਰ ਕਰੇ॥੫੭॥

ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਕਾ ਬੁਰਾ ਸੰਗ, ਪ੍ਰੇਤ ਸੇਵਨੀ ਨਾਰਿ।
ਬੁਰਾ ਬਾਲ ਸੁਰਾ ਪੀਤਾ ਰਹੀਏ ਆਪ ਸੰਭਾਰ॥ ੫੮॥

ਮੰਤਰਾਂ, ਤੰਤਰਾਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਾਰੀ ਬੁਰੀ ਹੈ। ਗਭਰੂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਚ ਕੇ ਰਹੋ॥੫੮॥

ਬਹੁਤਾ ਖਾਣਾ, ਬਾਤ ਬਹੁ, ਬਹੁਤਾ ਅਮਲ ਸੁ ਤਯਾਗ।
ਮੇਰਾ ਹੁਇ ਸੁ ਮਾਨਿ ਸਚ ਰਹਿਨੀ ਰਹਿ ਨਿਤ ਲਾਗ॥ ੫੯॥

ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੋਲਣਾ ਬੁਰਾ ਹੈ ਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ। ਮੇਰਾ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਮੰਨੇ ਤੇ ਸਦਾ ਇਕ ਸੱਚੇ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਰੱਖੋ॥੫੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖਨ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼।
ਸੁਨਹਿ ਆਨਿ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਦਰਸਤਿ ਹਤਹਿ ਕਲੇਸ਼॥ ੬੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਣਦੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਸੀ॥੬੦॥

ਲੇ ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਪਾਸ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਧਰਿ ਕੇਸ।
ਪਹਿਰਹਿ ਕਛ ਆਯੁਧ ਧਰੈਂ ਸਿਮਰੈਂ ਨਾਮ ਹਮੇਸ਼॥ ੬੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪਾਹੁਲ ਛੱਕ ਕੇ, ਸਿਰ ਤੇ ਕੇਸ ਰੱਖ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸੱਜਦੇ ਸਨ। ਕੱਛ ਪਹਿਣਦੇ ਸਨ, ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਦਾ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੬੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੰਠ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੦॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢਾਲ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ

ਦੋਹਰਾ- ਏਕ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਪੂਰਬ ਤੇ ਚਲਿ ਆਇ।

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤਿਸ ਨਾਮ ਹੈ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹਤ ਹੈ ॥੧॥

ਦੋਪਈ- ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਅਰਪਿ ਅਕੋਰ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਹਾਥ ਜੁਗ ਜੋਰਿ।

ਬੈਠਯੋ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਗੁਰ ਆਗੈ। ਹੁਤੀ ਸਿਪਰ ਸਿੰਘ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੈ ॥ ੨ ॥

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਭ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਢਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਵੇਖਣ ਲੱਗ ਗਏ ॥੨॥

ਗਹਿ ਗਹਿ ਹਾਥਨ ਬਿਖੈ ਸਰਾਹੈ। 'ਆਛੀ ਆਛੀ' ਸਭਿਨਿ ਕਹਾਹੈ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਬਿ ਦੇਖੀ। ਕਹਯੋ 'ਸਮਾਨ ਅਹੈ ਅਵਰੇਖੀ ॥ ੩ ॥

ਉਹ ਢਾਲ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ-ਫੜ ਕੇ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, "ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਹੈ", ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਫੇਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਇਕ ਆਮ ਵਰਗੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੩॥

ਜੋ ਸੁਭ ਹੈ ਤਿਸ ਲਗ ਕਰਿ ਗੋਰੀ। ਪਾਰ ਨ ਪਰੈ ਫੋਰਿ ਕਰਿ ਮੋਰੀ।

ਇਸ ਮਹਿ ਗੁਲਕਾ ਹੋਵਹਿ ਪਾਰ। ਕਹਾਂ ਸਰਾਹੈ ਸਿਪਰ ਉਦਾਰ ॥ ੪ ॥

ਜਿਹੜੀ ਢਾਲ ਸੁਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗ ਕੇ ਮੋਰੀ ਕਰਕੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗ ਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਸਲਾਘਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਢਾਲ ਬੜੀ ਉੱਤਮ ਹੈ" ॥੪॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨਹਿ ਜਰੀ। ਗਰਬਤਿ ਬੋਲਯੋ ਬਚ ਤਿਸ ਘਰੀ।

'ਮੋਰ ਸਿਪਰ ਕੋ ਚਰਮ ਕਠੰਨ। ਗੋਰੀ ਕਹਾਂ ਸਕਹਿ ਇਸ ਭੰਨਿ ॥ ੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜਰ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਘੁਮੰਡ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਮੋਰੀ ਢਾਲ ਦਾ ਚਮੜਾ ਬੜਾ ਸਖਤ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਕਿਵੇਂ ਭੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ॥੫॥

ਲਗਹਿ ਤੜਕ ਕੈ ਗਿਰਹਿ ਸੁ ਪਾਛੇ। ਯਾਂਤੇ ਬਹੁ ਧਨ ਤੇ ਲਈ ਆਛੇ।

ਸੁਨਿ ਕਲਰੀਧਰ ਪੁਨ ਸਮੁਝਾਇ। 'ਇਹ ਗੋਰੀ ਹੈ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ ॥ ੬ ॥

ਜਦ ਗੋਲੀ ਤੜਕ ਕੇ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਰਚ ਕੇ ਲਈ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਰੀਧਰ ਨੇ ਫਿਰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਇਹ ਗੋਲੀ ਬੁਰੀ ਬਲਾ ਹੈ ॥੬॥

ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਿ ਹੈ ਕੋਨ। ਜਹਾਂ ਲਗਤਿ ਫੋਰਤਿ ਥਲ ਤੰਨ।

ਇਸ ਆਗੇ ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੀ ਅਟਕ। ਲਾਗੀ ਚਹੈ ਨ ਪੁਨ ਕਿਮ ਹਟਕ ॥ ੭ ॥

ਜਦੋਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗੇ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਣ ਪਰੇ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਲੱਗਦੀ ਹੈ, ਉਹੀ ਥਾਂ ਪਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਟਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਲੱਗੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ" ॥੭॥

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਿਨਿ ਮਹਿੰ ਚਪਿ ਕਰਿ। ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਪੁਨ ਚਿਤ ਮਹਿੰ ਹਠ ਧਰਿ।

‘ਜੁਲਾਬਮਣੀ ਕਜੋਂ ਨ ਮੰਗਾਵਹੁ। ਪਰਖਿ ਲੇਹੁ ਅਬਿ ਕਹਿ ਚਲਿਵਾਵਹੁ ॥੮॥

ਫਿਰ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤਿਆਂ ਵਿਚ ਖਿੱਝ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹਠ ਧਾਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਬੰਦੂਕ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਬੰਦੂਕ ਚਲਵਾ ਕੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਪਰਖ ਲਵੋ ॥੮॥

ਮੋਰ ਸਿਪਰ ਕੋ ਭਿਦੈ ਨ ਗੋਰੀ। ਲਗਿ ਕੈ ਗਿਰੈ, ਨ ਕਰਿ ਹੈ ਮੋਰੀ।

ਲਖਯੋ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਨੇ ਹਠ ਧਾਰਾ। ‘ਸੋਦਰ ਸਮਾ’ ਭਾਖਿਕੈ ਟਾਰਾ ॥੯॥

ਮੋਰੀ ਢਾਲ ਵਿਚ ਗੋਲੀ ਛੇਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਵੱਜ ਕੇ ਗੋਲੀ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗੀ ਤੇ ਮੋਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਹਠ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰਹਰਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥

‘ਪ੍ਰਾਤ ਹੋਤਿ ਹਮ ਪਰਖਨਿ ਕਰੈ। ਤੁਪਕ ਹਤਹਿ ਹੇਰਹਿ ਕਿਮ ਅਰੈ।

ਇਮ ਹੁਇ ਸ਼ਿਕਰ ਧਰੀ ਪੁਨ ਮੋਨ। ਸੁਨਿ ਰਹਿਰਾਸ ਗਏ ਸਭਿ ਭੋਨ ॥੧੦॥

ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਾਂਗੇ, ਬੰਦੂਕ ਮਾਰਾਂਗੇ, ਵੇਖਾਂਗੇ ਕਿ ਇਹ ਢਾਲ ਕਿਵੇਂ ਅੜਦੀ ਹੈ।” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥੧੦॥

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਮਹਿੰ ਜਾਇ। ਸਮਝ ਰਿਦਾ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਇ।

ਮੂਰਖ ਪਨੋ ਕੋਨ ਮੈਂ ਲਯੋ। ਗੁਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਬੋਲਤਿ ਗਯੋ ॥੧੧॥

ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਇਆ, “ਇਹ ਮੈਂ ਕੀ ਮੂਰਖਪੁਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਲਦਾ ਗਿਆ ਹਾਂ ॥੧੧॥

ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤ ਹਤਿ ਹੈਂ ਜਬਿ ਗੋਰੀ। ਸਿਪਰ ਫੋਰਿ ਕਰਿ ਡਾਰੈਂ ਮੋਰੀ।

ਲਯੋ ਬਿਗਾਰ ਆਪਨੋ ਕਾਜਾ। ਕਰਾ ਪੁਰਖ ਰਖੈ ਮਮ ਲਾਜਾ ॥੧੨॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਜਦ ਗੋਲੀ ਢਾਲ ਨੂੰ ਵੱਜੇਗੀ ਤਾਂ ਢਾਲ ਵਿਚ ਵੱਜ ਕੇ ਉਹ ਪਾੜ ਕੇ ਮੋਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਹੀ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਮੋਰੀ ਲਾਜ ਰੱਖੇ ॥੧੨॥

ਲਜਾਇ ਤਿਹਾਵਲ ਕਰਿ ਬਹੁ ਗਿਨਤੀ। ਮੁਖ ਤੇ ਸਿੰਘਨਿ ਸੋਂ ਕਹਿ ਬਿਨਤੀ।

‘ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਕੋ ਦੇਉਂ ਅਹਾਰਾ। ਪ੍ਰਾਤ ਮੋਹਿ ਰਾਖਹੁ ਸਚਿਆਰਾ’ ॥੧੩॥

ਬਹੁਤ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣ ਕੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਛਕਾਵਾਂਗਾ, ਸਵੇਰੇ ਹੋ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮੋਰੀ ਇੱਜ਼ਤ ਰੱਖ ਲਵੋ” ॥੧੩॥

ਖਰੇ ਹੋਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ। ‘ਸਤਿਗੁਰ ਰਖੈ ਸਿੱਖ ਵਡਿਆਈ।

ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਤ ਚੋਰੀ ਗੁਰ ਤੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਅਰਾਧਹਿ ਨਿਸਚਾ ਉਰ ਤੇ ॥੧੪॥

ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ, “ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।” ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਰਾਤੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਅਰਾਧਣਾ ਕੀਤੀ ॥੧੪॥

ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਏ ਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਲੇ ਕਰਿ ਸਿਪਰ ਗਯੋ ਤਿਸ ਥਾਇੰ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿੰ ਤੁਪਕ ਮੰਗਾਈ। ਸਿਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਧਰਿ ਅਗਵਾਈ ॥੧੫॥

ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਲਾਈ ਤੇ ਉਹ ਢਾਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਥਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਬੰਦੂਕ ਮੰਗਵਾਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਢਾਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕਿਆ ॥੧੫॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹਯੋ। 'ਹਤਹੁ ਤੁਫੰਗ ਨਿਸ਼ਾਨਹੁੰ ਲਹਯੋ।

ਹੁਕਮ ਸਾਥ ਉਠਿ ਤੁਪਕ ਚਲਾਈ। ਗੋਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਬਿਚ ਜਾਈ ॥੧੬॥

ਫਿਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਢਾਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਓ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ, ਗੋਲੀ ਢਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾ ਲੱਗੀ ॥੧੬॥

ਕਸਿ ਬਰੂਦ ਸੌ ਫੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਨਾਹਿਨ ਲਾਗੀ ਸਿਪਰ ਮਝਾਰੀ।

ਬਿਸਮ ਰਹਯੋ ਅਬਿ ਕਜਾ ਇਹੁ ਭਯੋ। ਨਿਕਟ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਚ ਕਰਿ ਗਯੋ ॥੧੭॥

ਬਰੂਦ ਕੱਸ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਢਾਲ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੀ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ ॥੧੭॥

ਤ੍ਰਿਤੀ ਬਾਰ ਤਬਿ ਕਰਿਕੈ ਤਜਾਰੀ। ਤਾਕਿ ਸ਼ਿਸਤ ਕੋ ਭਲੇ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।

ਸੋ ਨਹਿੰ ਲਗੀ ਹੇਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਿਸੇ। ਤੁਪਕ ਗਹੀ ਅਪਨੇ ਕਰ ਬਿਸੇ ॥੧੮॥

ਤੀਸਰੀ ਵਾਰ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤੱਕ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ॥੧੮॥

ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬੈ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਲਖਿ ਤਬੈ।

ਸਤਿ ਸੰਗਤ ਮਹਿੰ ਕਰਯੋ ਕਰਾਹੁ। ਥਿਰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇਸਿ ਤਾਹੁ ॥੧੯॥

ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਏ। ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਕੜਾਹ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ॥੧੯॥

ਯਾਂਤੇ ਲਗਤਿ ਨਹੀਂ ਬਿਚ ਗੋਰੀ। ਲੀਨ ਹਿਮਾਇਤ ਮੁਝ ਤੇ ਚੋਰੀ।

ਰਿਸ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰੀ। ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ ॥੨੦॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰਕੇ ਹਮਾਇਤ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਬੰਦੂਕ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੨੦॥

'ਲਿਹੁ ਕਰਿ ਅਬੈ ਹਿਮਾਇਤ ਔਰ। ਦੇਖਿ! ਸਿਪਰ ਫੋਰੋਂ ਇਸ ਠੋਰ'।

ਰਿਸ ਜੁਤਿ ਸੁਨੀ ਲਖੀ ਅਬਿ ਮਾਰੈ। 'ਨਹੀਂ ਬਚਹਿ ਗੁਲਕਾ ਹੁਇ ਪਾਰੈ' ॥੨੧॥

"ਹੁਣ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹਮਾਇਤ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈ, ਵੇਖ! ਇਸ ਥਾਂ ਹੀ ਢਾਲ ਨੂੰ ਭੰਨਾਂਗਾ"। ਜਦ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਹੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਗਿਆ, "ਹੁਣ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗੀ, ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ" ॥੨੧॥

ਦੋਰ ਸਿੰਘ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰਯੋ। 'ਛਿਮਹੁ ਨਾਥ ਮੈਂ ਸਠ ਹਠ ਧਰਯੋ।

ਫੋਰ ਦੇਹੁ ਤੁਮ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਸਿਪਰ ਬਾਪੁਰੀ ਕਹਾਂ ਅਗਾਰੀ' ॥੨੨॥

ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਦੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਠ ਫੜਿਆ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦੇਵੋਗੇ, ਇਹ ਢਾਲ ਵਿਚਾਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ" ॥੨੨॥

ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਭਨਯੋ 'ਭਯੋ ਦਿਢ ਅਤੇ। ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਕਰੇ ਗੁਰਮਤੇ।

ਲਏ ਤਿਹਾਵਲ ਫਿਰਯੋ ਛਕਾਵਤਿ। ਬਹੁ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖਿ ਸਿਪਰ ਬਚਾਵਤਿ ॥੨੩॥

ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਆਪਣੇ ਹਠ 'ਤੇ ਅਤਿ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁਖ ਕੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਾਉਂਦਾ ਫਿਰਿਆ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸੁੱਖਾਂ ਸੁਖ ਕੇ ਢਾਲ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ" ॥੨੩॥

ਜੇਤਿਕ ਜੋਰ ਔਰ ਲਿਹੁ ਲਾਇ। ਫੋਰੋਂ ਸਿਪਰ ਨ ਬਚਹਿ ਕਦਾਇ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰੇ। 'ਮੇਰੋ ਕਹਿਨ ਭਯੋ ਪੁਭੁ ਔਰੇ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿੰਨਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜੋਰ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਲਾ ਲਵੇ, ਇਹ ਢਾਲ ਹੁਣ ਤੋੜਾਂਗਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਚ ਲਹੀਂ ਸਕੇਗੀ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ, "ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੋਰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀ ਬਾਰੇ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ" ॥੨੪॥

ਰਾਵਰਿ ਕਰ ਤੇ ਛੁਟਹਿ ਤੁਫੰਗਾ। ਅਚਲ ਸੁਮੇਰੁ ਤੁਰਤ ਕਰਿ ਭੰਗਾ।

ਅਬਿ ਓਰਕ ਨਹਿ ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੇਵਕ ਲਾਜ ਰਖਨਿ ਬਨਿ ਆਈ ॥੨੫॥

ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਗੋਲੀ, ਅਚਲ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਓੜਕ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੇਵਕ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ" ॥੨੫॥

ਸੁਨਿਕੈ ਬਿਕਸ ਪਰੇ ਗੁਰਨਾਥ। ਕਹਯੋ 'ਉਠਾਇ ਸਿਪਰ ਲਿਹੁ ਹਾਥ।

ਚਹਿਯਹਿ ਸੁਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇਰਿ ਭਰੋਸਾ। ਹਤੀਯਹਿ ਸੁੱਤੁ ਜੁੱਧ ਸਰੋਸਾ ॥ ੨੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਢਾਲ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਲਵੋ, ਆਪਣੇ ਸਸਤਰਾਂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ" ॥੨੬॥

ਆਯੁਧ ਆਛੋ ਹੀ ਚਹਿ ਪਾਸ। ਜਿਸ ਤੇ ਆਪ ਬਚਹਿ ਰਿਪੁ ਨਾਸ।

ਸਿਪਰ ਉਠਾਇ ਸਿੰਘ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਬੈਠੇ ਸਕਲ ਸਭਾ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੨੭ ॥

ਚੰਗੇ ਸਸਤਰ ਹੀ ਪਾਸ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਬਚਾਓ ਹੋ ਸਕੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ।" ਸਿੰਘ ਨੇ ਢਾਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੨੭॥

ਜੰਗਲ ਬਿਖੈ ਕਪੂਰਾ ਜਾਟ। ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੋ ਪਤਿ ਰਾਠ।

ਇਕ ਸੋ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਦੈਕੈ। ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਲੈਕੈ ॥ ੨੮ ॥

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਪੂਰਾ ਨਾਮੀ ਜੱਟ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕਈਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਇਕ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਚੰਚਲ ਘੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ॥੨੮॥

ਸੋ ਹਜ਼ੂਰ ਮਹਿੰ ਦਯੋ ਪੁਚਾਈ। ਦੇਖਯੋ ਬਹੁ ਬਲ ਸੋ ਚਪਲਾਈ।

ਅਪਨੇ ਚਢਿਬੇ ਹੇਤ ਬਧਾਯੋ। 'ਦਲ ਸਿੰਗਾਰ' ਤਿਸ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਘੋੜਾ ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਚੰਚਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਲਿਆ ਤੇ 'ਦਲ ਸਿੰਗਾਰ' ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ॥੨੯॥

ਟਹਿਲ ਕਰਾਵਨ ਹੇਤ ਤਬੇਲੇ। ਬੰਧਯੋ ਸੇਵਤਿ ਦਾਸ ਸੁਹੇਲੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢੇ ਅਖੇਰ। ਬਨ ਮਹਿੰ ਬਿਚਰੇ ਜਿਤ ਕਿਤਿ ਹੇਰਿ ॥੩੦॥

ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੇਵਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੇਖਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹੇ ॥੩੦॥

ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਏ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਦੱਖਣ ਨਗਰ ਉਜੈਨ ਬਿਸਾਲਾ।

ਤਹਿੰ ਤੇ ਕਿਤਿਕ ਸਾਧ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿਕੈ ਸਮੁਦਾਏ ॥੩੧॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਉਜੈਨ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਧ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ॥੩੧॥

ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰੇ। ਤਿਸ ਹੀ ਛਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਹਾਰੇ।

ਮ੍ਰਿਗ ਖਗ ਮਾਰ ਕਿਤਿਕ ਲੈ ਆਏ। ਚੱਖੀ ਬਾਜ ਦੇਤਿ ਬਿਗਸਾਏ ॥ ੩੨ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਮਨਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਸ ਹੀ ਛਿਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਹਿਰਨ ਅਤੇ ਕਈ ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਕੇ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਜ ਨੂੰ ਮਾਸ ਦੀਆਂ ਬੋਟੀਆਂ ਖਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੨॥

ਸੰਗਤਿ ਮਹਿੰ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਕੁਮਾਰਾ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੁਤੋ ਸਹਿਤ ਸੁਤਦਾਰਾ।

ਰਹਿਤ ਬੈਸਨੋ ਜਿਸਕੀ ਅਹੈ। ਮਦਰਾ ਮਾਸ ਤਰਕਤੋ ਰਹੈ ॥ ੩੩ ॥

ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਕ ਸੇਠ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਵੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਵੈਸਨੂੰਆਂ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਤੋਂ ਉਹ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੩੩॥

ਜਾਤਿ ਬਾਣੀਆ, ਗੁਰ ਜਬਿ ਦੇਖੈ। ਕਲਪਯੋ ਰਿਦੇ ਕ੍ਰਿਆ ਅਵਰੇਖੈ।

ਇਹ ਕੈਸੇ ਗੁਰ ਜਿਨ ਹਿਤ ਆਏ ? ਕੋਸ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਗ ਉਲਘਾਏ ॥ ੩੪ ॥

ਜਾਤ ਦਾ ਉਹ ਬਾਣੀਆ ਸੀ, ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਲੰਘਿਆ ਹੈ ॥੩੪॥

ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਨਹੁ ਕੀ ਮਹਾਂ ਕੁਢਾਲੀ। ਹਿੰਸਾ ਕਰਤਿ ਦਯਾ ਉਰ ਖਾਲੀ।

ਪੰਛੀ ਹਤਿ ਕਰਿ ਬਾਜ ਅਚਾਵੈਂ। ਬਨ ਮਹਿੰ ਬਿਚਰਤਿ ਮ੍ਰਿਗ ਗਨ ਘਾਵੈਂ ॥੩੫॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਮਹਾਨ ਉਲਟੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹਿਰਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਇਆ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ। ਪੰਛੀ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਜ ਨੂੰ ਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥੩੫॥

ਮਨ ਮਹਿੰ ਗਿਨਤੀ ਗਨੈ ਅਨੇਕ। ਸਭਿ ਜਾਨੀ ਗੁਰ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ।

ਤਬਿ ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਗੁਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਚੋਰ ਇਨ ਖਗ ਤਨ ਪਾਯੋ ॥੩੬॥

ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਦਾ ਸੀ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, 'ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਹ ਚੋਰ ਸੀ, ਹੁਣ ਇਸ ਨੇ ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਤਬਹਿ ਬਾਜ ਰਾਜੇ ਕੀ ਦੇਹਿ। ਇਕ ਦਿਨ ਤਸਕਰ ਪਕਰਯੋ ਏਹ।

ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਤਬਿ ਨਾਮ ਹਮਾਰਾ। ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਤਪ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥੩੭॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਾਬ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਇਹ ਚੋਰ ਫੜਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ॥੩੭॥

ਵਸਤੁ ਚੁਰਾਈ ਤੇ ਨਟਿ ਗਯੋ। ਰਾਜੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬੁਝਨਿ ਕਯੋ।
ਨਹਿੰ ਮਾਨੀ ਤਬਿ ਸਪਥ ਦਿਵਾਈ। ਕੂਰੀ ਆਨ ਹਮਾਰੀ ਖਾਈ॥ ੩੮॥

ਵਸਤਾਂ ਚੁਰਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਦ ਨਾ ਮੰਨਿਆਂ ਤਾਂ ਸੁਗੰਧ ਦਿਵਾਈ, ਤਾਂ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਸਾਡੀ ਖਾ ਲਈ॥੩੮॥

ਹੁਤੋ ਭੂਪ ਸੋ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ। ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਤੋ ਭਾਉ ਉਦਾਰਾ।
ਸਪਥ ਹਮਾਰੀ ਸੁਨਿਕੈ ਰਾਉ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਾਖਿ ਉਰ ਭਾਉ॥ ੩੯॥

ਰਾਜਾ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਉਹ ਸਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸਹੁੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਲਈ॥੩੯॥

ਲਾਖਹੁੰ ਬਰਸ ਬੀਤਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਦੋਨਹੁੰ ਜਨਮ ਧਰਤਿ ਅਬਿ ਭਏ।
ਝੂਠੀ ਸਪਥ ਕਰੀ ਕੋ ਪਾਪ। ਖਗ ਤਨ ਧਰਿਕੈ ਭੋਗਯੋ ਆਪ॥ ੪੦॥

ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਾਪ ਸੀ, ਉਹ ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਭੋਗਿਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਯਾਂਤੇ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਸਭਿ ਸੁਨੀਏ। ਸਾਚੀ ਝੂਠੀ ਸਪਥ ਨ ਭਨੀਏਂ।
ਏ ਖਗ ਭੋਗਤਿ ਨਰਕ ਉਦਾਰ। ਬਹੁਰੋ ਇਸ ਕੋ ਹੋਤਿ ਉਧਾਰ॥ ੪੧॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੁਣੇ, ਸੱਚੀ, ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਇਹ ਪੰਛੀ ਘੋਰ ਨਰਕ ਭੋਗੇਗਾ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ॥੪੧॥

ਅਬਿ ਹਮ ਨੇ ਫਲ ਪਾਪ ਭੁਗਾਯੋ। ਅਪਰ ਕਲੇਸ਼ਨ ਤੇ ਛੁਟਵਾਯੋ।
ਕੂਰੀ ਸਪਥ ਕਰਹਿ ਨਰ ਜੋਇ। ਜਨਮ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸੋਇ॥ ੪੨॥

ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਾਇਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਝੂਠੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕੇਗਾ, ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ॥੪੨॥

ਜਨਮ ਕਰੋਰਹੁੰ ਭੋਗੈ ਨਰਕ। ਸਦਾ ਕਲੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿੰ ਰਹਿ ਗਰਕ।
ਸਪਥ ਖਾਇ ਸੋ ਸਿੱਖ ਨ ਮੇਰਾ। ਤਸਕਰ ਹੈ ਲਹਿ ਕਸਟ ਬਡੇਰਾ॥ ੪੩॥

ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਨਰਕ ਭੋਗੇਗਾ, ਸਦਾ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਰਕ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਸਹੁੰ ਖਾਏ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਚੋਰ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡੇ ਕਸਟ ਝੱਲੇਗਾ॥੪੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਪਥ ਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸਾਚ ਪਰ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਪਾਇ।
ਸਾਚਾ ਜੋਨੀ ਪਰ ਭੁਗੈ ਕੂਰੇ ਕੈਸਾ ਥਾਇ॥ ੪੪॥

ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਫਿਰ ਝੂਠ ਉੱਪਰ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਪੈਰ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਣਗੇ, ਭਾਵ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੱਚੀ ਸਹੁੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਜੁਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗੇਗਾ ਤੇ ਝੂਠੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਣਾ, ਭਾਵ ਤਬਾਹ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੪੪॥

ਬਦਲਾ ਦੇਵੈ ਪਾਪ ਕਾ, ਮੰਦਾ ਕਰਹੁ ਨ ਕੋਇ।
ਹੁਇ ਹੈ ਭਾਗੀ ਪਾਪ ਕੋ ਜੇ ਗੁਰ ਜਾਮਨ ਹੋਇ॥ ੪੫॥

ਪਾਪ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ, ਜੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਾਮਨ ਬਣਾਉਗੇ ਤਾਂ ਪਾਪ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋਵੋਗੇ॥੪੫॥

ਕਰਹੁ ਨ ਗੁਰ ਕੀ ਸਪਥ ਕਬਿ ਕੈਸਹੁ ਬਨਹਿ ਜਰੂਰ।
ਕਬਿ ਸਾਚੀ ਭੀ ਨਹਿ ਕਰੋ ਨਰਕ ਪਰੈ ਨਰ ਕੂਰ॥ ੪੬॥

ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਕਦੀ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਹੁ ਨਾ ਚੁਕੋ। ਕਦੀ ਸੱਚੀ ਸਹੁ ਵੀ ਨਾ ਚੁਕੋ, ਫਿਰ ਝੂਠਾ ਮਨੁੱਖ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ॥੪੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਗਿਆਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ

ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਉਜੈਨੀ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਆ

ਦੋਹਰਾ- ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਗੁਰ ਬਾਰਤਾ ਤਬਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਬਾਰ।
ਸੁਪਕਾਰ ਲਯਾਯੋ ਤਹਾਂ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹਾਰ॥ ੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦ ਵਾਰਤਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਸੋਈਆ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਥਾਲ ਭਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਪਰੋਸੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੧॥

ਦੋਪਈ- ਸੁਤ ਬਨੀਏ ਕੋ ਸਿਖ ਤਹਿ ਖਰੋ। ਪਿਖਿ ਤਬਿ ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਕਰੋ।
ਨਹਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਤੇ ਦੇਹਿ ਅਹਾਰਾ। ਆਮਿਖ ਆਦਿਖ ਜਾਹਿ ਮਝਾਰਾ॥੨॥

ਬਾਣੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸਿੱਖ ਉਥੇ ਖੜਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਭੋਜਨ ਵੇਖ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਭੋਜਨ ਨਾ ਦੇਣ, ਜਿਸ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਮਾਸ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ॥੨॥

ਤਿਹ ਮਨ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਛਾਨੀ। ਸੁਪਕਾਰ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨੀ।
'ਸੁਧ ਚੌਕੇ ਮਹਿ ਭੋਜਨ ਜਹਾਂ। ਇਸ ਸਿਖ ਕੋ ਅਚਵਾਵਹੁ ਤਹਾਂ'॥੩॥

ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਛਾਣ ਲਈ ਤੇ ਫਿਰ ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਸੁੱਚੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਭੋਜਨ ਹੈ, ਇਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਥੇ ਭੋਜਨ ਖਵਾਓ"॥੩॥

ਸੁਨਿ ਬਨੀਏ ਕੇ ਚਿਤ ਭਈ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਇ ਭਲਿ ਭਾਂਤੀ।
ਭੋਜਨ ਅਚਯੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਜਬੈ। ਬੀਤਯੋ ਦਿਵਸ ਭਈ ਨਿਸ ਤਬੈ॥੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆ ਗਈ। ਜਦ ਜਾ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛੌਕਿਆ ਤਾਂ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ॥੪॥

ਸੁਪਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ ਗਿਨਤੀ ਨਾਨਾ। ਤਰਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਹਾਨਾ।

ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਿਤਾ ਮੇਰੇ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਣਾਯੋ॥ ੫॥

ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ 'ਤੇ ਮਹਾਨ ਤਰਕ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਏਧਰ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਬਣਾਏ ਹਨ॥੫॥

ਜੀਵ ਘਾਤ ਆਮਿਖ ਕੋ ਖਾਵੈ। ਦਯਾ ਆਦਿ ਗੁਨ ਨਹੀਂ ਕਮਾਵੈ।

ਜੈਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਖੈ ਉਚਾਰੀ। ਤਯਾਗਨਿ ਮਦ, ਹਿੰਸਾ, ਪਰਨਾਰੀ॥ ੬॥

ਜੀਵ ਘਾਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਾਸ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਇਆ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ, ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ॥੬॥

ਜੂਪ ਆਦਿ ਕੇ ਨੇਰ ਨ ਜਾਵੈ। ਸਾਧ ਧਰਮ ਐਸੇ ਬਨਿ ਆਵੈ।

ਸੋ ਗੁਰ ਬਿਖੈ ਨ ਪੱਯਤਿ ਕੋਈ। ਸੰਤ ਕਰਮ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰੈ ਸੋਈ॥ ੭॥

ਜੂਏ ਆਦਿ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਸਾਧ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਗੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਸੰਤ ਕਰਮ ਦੇ ਉਲਟ ਚਲਦੇ ਹਨ॥੭॥

ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਮੈਂ ਅਬਿ ਆਨਾ। ਕਿਮ ਅਰਪੋਂ ਮੈਂ ਜੋਗ ਨ ਜਾਨਾ।

ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੁਰ ਮਹਿੰ ਨਾਂਹੀ। ਹਿੰਸਾ ਨਿਰਦਯਤਾ ਜਿਨ ਮਾਂਹੀ॥ ੮॥

ਮੈਂ ਹੁਣ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਹ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਲੀ ਗਤੀ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਿੰਸਾ ਨਿਰਦੈਤਾ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ॥੮॥

ਗਮਨੋਂ ਹੋਇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਜਿਸ ਬੇਰੀ। ਸਿੱਖੀ ਲੇਹੁੰ ਬੈਸਨੋ ਕੇਰੀ।

ਮਦ ਆਮਿਖ ਕੋ ਬਰਜਨ ਤਹਾਂ। ਭਲੀ ਬਾਰਤਾ ਪੱਯਤਿ ਜਹਾਂ॥ ੯॥

ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਵੈਸਨੂੰਆਂ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖੀ ਲਵਾਂਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਭਲੀ ਵਾਰਤਾ ਪੈਂਦੀ ਹੋਵੇ॥੯॥

ਦਏ ਰਜਤਪਣ ਸੋ ਮਮ ਬਾਪ। ਇਨ ਕੋ ਗੁਰ ਕਰਿ ਸਿਖ ਭਾ ਆਪ।

ਦਰਬ ਪੰਚ ਸੈ ਲੈ ਇਹ ਮੋਰ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਮੈਂ ਦੇਤੋ ਔਰ॥ ੧੦॥

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਇਹ ਮੈਥੋਂ ਲੈਂਦੇ, ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਧਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਹੋਰ ਦਿੰਦਾ॥੧੦॥

ਕਹਾਂ ਕਰੋਂ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨ ਪਾਯੋ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਧਰਮ ਸੁਭ ਜਾਂਹਿ ਕਮਾਯੋ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਠਾਨਤਿ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਸਰਬ ਸਰਬਰੀ ਤਬਹਿ ਬਿਤਾਈ॥ ੧੧॥

ਕੀ ਕਰਾਂ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਜਿਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਮਾਏ ਹੋਣ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਚਿੱਤੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਗਤ ਤਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ॥੧੧॥

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਪਗ ਪਰ ਭਯੋ।

ਬੈਠਯੋ ਸਮੁਖ ਔਰ ਸਮੁਦਾਈ। ਦ੍ਰੈ ਬੋਤਲ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਮੰਗਵਾਈ॥ ੧੨॥

ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਬੋਤਲਾਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ॥੧੨॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕੋ ਭਲੇ ਸੁਨਾਯੋ।

'ਸਭਿ ਸਿਖਹੁ ਸੁਨੀਅਹਿ ਚਿਤ ਲਾਈ। ਮਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਦ ਜਿਤਿਕ ਸਮੁਦਾਈ ॥੧੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਣੀਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਮਨ ਦੇ ਸਵਾਦ ਹਨ" ॥੧੩॥

ਥਿਰੇ ਨਿਕਟ ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸੋਈ। 'ਸ੍ਵਾਦ ਸਕਲ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਹੋਈ।

'ਸ੍ਵਾਦ ਕਰਮ ਕੇ' ਕੇਚਿਤ ਕਹੈ। ਕੇਚਿਤ ਕਹੈ 'ਜੀਵ ਕੇ ਅਹੈ ॥ ੧੪ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਕੋਲ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਹ ਬੋਲੇ, "ਸਾਰੇ ਸਵਾਦ ਜੀਭ ਦੇ ਹਨ" ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਵਾਦ "ਕਰਮ ਦੇ ਹਨ।" ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ 'ਜੀਵ ਦੇ ਹਨ ॥੧੪॥

ਭਾਖੈ ਕੋ 'ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਹੋਇ'। ਕੋ ਕਹਿ 'ਧਰਮ ਦੇਹਿ ਕੋ ਜੋਇ'।

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਨੀਆਂ ਸਿਖ ਕਹੈ। 'ਸ੍ਵਾਦ ਸਿਦਕ ਜੀਵਹਿ ਕੋ ਅਹੈ ॥ ੧੫ ॥

ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਵਾਦ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।" ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਵਾਦ ਦੇਹੀ ਦਾ ਧਰਮ ਹਨ।" ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਾਣੀਏ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੀਵ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਦਕ ਦਾ ਸਵਾਦ ਹੈ" ॥੧੫॥

ਤਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਪਿਤਾ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਸੁ ਤੇਰਾ।

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਸੋਇ। ਕਹੁ ਤਿਸ ਸੰਗ ਮਿਲਿਨਿ ਜਬਿ ਹੋਇ ॥੧੬॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਜਿਹੜਾ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਿੱਖਾ ਸੁਣੋ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਦ ਮਿਲੇਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੀਂ ॥੧੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਜੁ ਭਾਵ ਕਾ ਦਯੋ ਸੁ ਤੇਰੇ ਪਾਸ।

ਤਿਸ ਕੋ ਲੀਨੋ ਹਮ ਅਬੈ ਕਰਹੁ ਨ ਕੈਸੇ ਆਸ ॥ ੧੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ" ॥੧੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਕਾਨ ਬਖਾਨਾ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੁਛ ਸਮਝ ਨ ਜਾਨਾ।

ਮੈਂ ਭੀ ਸਿਖ ਹੋਂ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ। ਸਮੁਝਾਵਨਿ ਕੀਜੈ ਪੁਨ ਫੇਰਾ ॥ ੧੮ ॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੁਝ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਮਝਾਓ" ॥੧੮॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਏ। ਤਰਕ ਕਰਤਿ ਬੋਲੇ ਸਮੁਝਾਏ।

'ਹਮਰੀ ਸਿੱਖੀ ਤੈਂ ਕਬਿ ਪਾਈ?। ਦਾਸ ਬੈਸਨੋ ਕਾ ਤੁਮ ਭਾਈ ॥੧੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤਰਕ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ, "ਸਾਡੀ ਸਿੱਖੀ ਤੂੰ ਕਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਭਰਾਵਾ ਤੂੰ ਤਾਂ ਵੈਸਨੋਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹੈ" ॥੧੯॥

ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਕੋ ਖੋਜਨਿ ਕਰੀਏ। ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਿਦੇ ਨਿਜ ਧਰੀਏ।

ਜੋ ਹਮ ਨੇ ਅਥਿ ਦੀਨ ਸੁਨੇਹਾ। ਸਮਝੈ ਤੇਰੋ ਪਿਤ ਹੈ ਜੇਹਾ ॥ ੨੦ ॥

ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਗੁਰੂ ਲੱਭੀਏ, ਉਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਜਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਇਹ ਸੁਨੇਹਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਪਿਤਾ ਸਮਝ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨੦॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਨੀਆ ਤਤਕਾਲਾ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਪਰ ਧਰਿ ਭਾਲਾ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ। ਰਖਹੁ ਰਖਹੁ ਨਿਜ ਚਰਨਨਿ ਮਾਹੁ ॥ ੨੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਾਣੀਆਂ ਤੁਰਤ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਅ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਖੋ ॥੨੧॥

ਨਹਿੰ ਛੋਰਹੁ ਮੂਰਖ ਮਨ ਮੇਰਾ। ਮਹਿਮਾ ਮੈਂ ਨ ਲਖੀ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

ਪੀਠ ਠੋਕਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੋ। 'ਹਮਰੇ ਹਰਖ ਦ੍ਰੈਖ ਨਹਿੰ ਰਹਜੋ ॥ ੨੨ ॥

ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ ਸੀ।' ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਥਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਕ੍ਰੋਧ-ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਅਥਿ ਤੂੰ ਬਖਸ਼ਜੋ ਉਠ ਪਗ ਛੋਰਿ। ਸੁਨਿ ਬੈਠਜੋ ਲਖਿ ਅਪਨੋ ਖੋਰ।

ਪੁਨ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਬਸਜੋ ਮਹੀਨਾ। ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਰਹਜੋ ਸੁਖ ਲੀਨਾ ॥ ੨੩ ॥

ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਖੇਟ ਸਮਝ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ॥੨੩॥

ਚਲਨ ਲਗਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਗੁਰ ਦਯੋ। 'ਆਪ ਖਾਉ ਘਰ ਦਿਹੁ ਜੋ ਲਹਜੋ।

ਬਖਸ਼ਜੋ ਸਰਬਲੋਹ ਕੋ ਕੜਾ। ਤੋਲੇ ਚਾਰ ਤੋਲ ਕੇ ਘੜਾ ॥ ੨੪ ॥

ਚਲਣ ਲੱਗੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਆਪ ਖਾਵੋ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਵੋ।' ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦਾ ਕੜਾ ਬਖਸ਼ਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਦਾ ਤੋਲ ਵਿਚ ਘੜਿਆ ਸੀ ॥੨੪॥

ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਜਬਿ ਕਬਿ ਹੋਇ। ਇਸ ਕੋ ਪੂਜਹੁ ਪੁਰਵਹਿ ਸੋਇ।

ਲੈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ। ਦਰਬ ਪੰਜ ਸੈ ਦਯੋ ਚੜਾਇ ॥ ੨੫ ॥

'ਜਦ ਕਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।' ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਪੰਜ ਸੈ ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚੜਾ ਦਿੱਤੇ ॥੨੫॥

ਰੁਖਸਦ ਹੁਇ ਗੁਰ ਤੇ ਚਲਿ ਪਰਿਯੋ। ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰ ਚਿਤ ਕਰਿਯੋ।

ਖਟ ਸੈ ਧਨ ਗੁਰ ਕੋ ਹਮ ਦਯੋ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੋਹ ਕੜਾ ਹਮ ਲਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਛੇ ਸੈ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਮੈਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕੜਾ ਲਿਆ ਹੈ ॥੨੬॥

ਭਾਇ ਲੈਨ ਕੋ ਕਹਜੋ ਸਨੇਹਾ। ਗਮਨਤਿ ਬਨੀਆ ਸੋਚਤਿ ਏਹਾ।

ਪਹੁਚੋ ਜਹਾਂ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੋਰ। ਚਲਜੋ ਜਾਤ ਆਗੇ ਤਿਸ ਠੋਰ ॥ ੨੭ ॥

ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬਚਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਣੀਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਚਲਦਾ ਚਲਦਾ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਚਮਕੌਰ ਸੀ, ਤਿਸ ਥਾਂ ਵੀ ਉਹ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੭॥

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਆ ਰਾਹੀਂ। ਮਿਲਜੋ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬੁਝਤਿ ਤਾਂਹੀ।
'ਕਿਤ ਤੇ ਆਯੋ ਸਿੱਖਾਂ ਕੌਨ! ਕਿਤ ਕੋ ਜਾਤ, ਕੌਨ ਪੁਰਿ ਭੌਨ? ॥ ੨੮ ॥

ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਜਰੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿਆ, ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਹੜੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਘਰ ਹੈ? ॥੨੮॥

ਸਮੇਂ ਅਹਾਰ ਕਰਨ ਕੋ ਜਾਨਿ। ਅਹੈ ਤਯਾਰ ਕਰਿ ਲੀਜੈ ਖਾਨ।
ਪੁਨ ਜਿਤ ਬਾਂਛਹੁ ਤਹਾਂ ਪਯਾਨਹੁ। ਅਪਨ ਬਾਰਤਾ ਸਕਲ ਬਖਾਨਹੁ ॥੨੯॥

ਹੁਣ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਾਣੇ, ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਛਕ ਲਵੋ ਫਿਰ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੋ ਉਥੇ ਜਾਓ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਬਿਆਨ ਕਰੋ ॥੨੯॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। 'ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਯੋ।
ਦੱਖਣ ਮਹਿ ਉਜੈਨ ਪੁਰਿ ਬਾਸੀ। ਇਤੀ ਦੂਰ ਤੇ ਆਯੋ ਪਾਸੀ ॥ ੩੦ ॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਉਜੈਨ ਨਗਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਏਨੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ॥੩੦॥

ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਮੈਂ ਦਈ ਅਕੌਰ। ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਕਰ ਜੋਰਿ।
ਤਉ ਨ ਖੁਸ਼ੀ ਭਯੋ ਮਨ ਮੇਰੋ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਆਛ ਨ ਹੇਰੋ ॥ ੩੧ ॥

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਰੁਖਸਦ ਬਿਖੈ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਦਯੋ। ਸੁਨਤਿ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ।
'ਕਹਹੁ ਕਹਾਂ ਬਚ ਕਹਯੋ ਗੁਸਾਈਂ। ਤੁਮ ਕੋ ਦਯੋ ਸੁ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈਂ ॥ ੩੨ ॥

ਰੁਖਸਤ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਇਹ ਦੱਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ॥੩੨॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੇ ਸੰਗ।
'ਪ੍ਰਥਮ ਬਾਪ ਮੇਰੋ ਸਿੱਖ ਹੋਯੋ। ਸੋ ਧਨ ਦੇ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਜੋਯੋ ॥ ੩੩ ॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। "ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਸੋ ਰੁਪਏ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ॥੩੩॥

ਦਯੋ ਪੰਚ ਸੈ ਮੈਂ ਅਬਿ ਆਨਿ। ਰਹਯੋ ਮਾਸ ਲਗ ਦਰਸਨ ਠਾਨਿ।
ਮੇਰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਇਤੀ ਦੂਰ ਭੇਜਯੋ ਪਰਦੇਸ਼ ॥ ੩੪ ॥

ਮੈਂ ਹੁਣ ਆ ਕੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਏਥੀ ਦੂਰ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਹੈ॥੩੪॥

ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਗੁਰੂ ਨੇ ਲੀਨ। ਬਚਨ ਭਾਉ ਕਾ ਇਕ ਅਥਿ ਦੀਨ।
ਗਿਨਤਿ ਗਟੀ ਇੱਤਯਾਦਿ ਬਤਾਵਤਿ। ਚਲਯੋ ਜਾਤ ਘਰ ਕੋ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ॥੩੫॥

ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਮੈਂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ॥੩੫॥

ਸੁਨਿਕੈ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਉਰ ਜਾਨਾ। ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਹੀਨ ਮਹਾਨਾ।
'ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ! ਤੂੰ ਹੈਂ ਮਮ ਭਾਈ। ਘਰ ਕੋ ਚਲਿ ਅਹਾਰ ਲਿਹੁ ਖਾਈ ॥੩੬॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੌਰਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਸੁਣੋ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਘਰ ਚਲ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛੱਕ ਲਵੋ ॥੩੬॥

ਮਤ ਪਛੁਤਾਵ ਕਰਹੁ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਇਮ ਕਹਿ ਲੇ ਗਮਨਯੋ ਸੰਗ ਤਾਂਹੀ।
ਆਛੀ ਥਾਂਇ ਬਿਠਾਇਸ ਜਬੈ। ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਦੋਨਹੁ ਤਬੈ ॥੩੭॥

ਮਨ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾਵਾ ਨਾ ਕਰੋ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਚੰਗੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਤਦ ॥੩੭॥

ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਅਹਾਰ ਅਚਾਯੋ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਘਰ ਠਹਿਰਾਯੋ।
ਸਪੁਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਚਲਿਬੋ ਚਿਤ ਭਾਈ ॥੩੮॥

ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਰਾਤ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੌ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ॥੩੮॥

ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਭਾਖਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। 'ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਾ ! ਜੇ ਮਰਜੀ ਤੇਰੀ।
ਗੁਰ ਕੋ ਬਚਨ ਹਮੈ ਦੇ ਜਾਇ। ਖਟ ਸੈ ਧਨ ਆਪਨੋ ਲਿਹੁ ਪਾਇ ॥੩੯॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਸੁਣੋ, ਜੇ ਤੇਰੀ ਮਰਜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਧਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੈ ਲਵੋ ॥੩੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਕਾ ਸਤ ਵਣਜ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖ ਕਾ ਭਾਉ।
ਦਗਾ ਸਿੱਖ ਮਮ ਨਾ ਕਰੈ ਪਾਨੀ ਅੰਨ ਭੁਗਾਉ ॥੪੦॥

ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਵਣਜ ਸੱਚ ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਦਗਾ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਛਕਾਵੇ ॥੪੦॥

ਜੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਗੁਰਵਾਕ ਪਰ ਤੇ ਤੂੰ ਘਰ ਲੇ ਜਾਇ।
ਜੇ ਭੁੱਖਾ ਤੂੰ ਦਾਮ ਕਾ ਲੀਜੈ ਅਪਨੋ ਪਾਇ ॥੪੧॥

ਜੇ ਗੁਰਵਾਕ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਧਨ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਧਨ ਪਾ ਲਵੇ ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਬਨੀਆ ਸਿੱਖ ਬੋਲਯੋ ਹਰਖਾਵਤਿ। 'ਧਨ ਕੀ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਹਿ ਭਾਵਤਿ।
ਬਚਨ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਵਤਿ ਨਾਹੀ। ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਲੀਜਹਿ ਨਿਜ ਪਾਹੀ ॥੪੨॥

ਬਾਣੀਆ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਮੈਨੂੰ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰਵਾਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਵੋ" ॥੪੨॥

ਰੋਪਈ- ਸੁਨਿਕੈ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਲਲਚਾਯੋ। ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਤੇ ਧਨ ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਲਜਾਯੋ।

ਸਦਨ ਬਿਭੂਖਨ ਤਰਨੀ ਬਾਲਾ। ਗਿਰਵੀ ਸਗਰੇ ਧਰਿ ਤਤਕਾਲਾ ॥੪੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਲਲਚਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਪਏ ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੁਰਤ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਧਨ ਲੈ ਆਇਆ ॥੪੩॥

ਆਨਜੋਂ ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਬਟੋਰਿ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕੋ ਦੇ ਕਰ ਜੋਰਿ।

ਪੰਚ ਰਜਤਪਣ ਦਏ ਸਵਾਇ। 'ਧਨ ਕੋ ਬਜਾਜ ਲੇਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇ' ॥੪੪॥

ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੂੰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਧਨ ਦਾ ਵਿਆਜ ਲੈ ਲਵੋ" ॥੪੪॥

ਬਨੀਏਂ ਲੇ ਧਨ ਮਨ ਹਰਿਖਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਜਾਨਤਿ ਜੜ ਸਕਲ ਗਵਾਯੋ।

ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਹਾਰਜੋ ਉਰ ਜਾਨੈ। ਅਪਨ ਆਪ ਕੋ ਚਤੁਰ ਪਛਾਨੈ ॥੪੫॥

ਬਾਣੀਆ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਮੂਰਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਧਨ ਹੀ ਗਵਾ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਹਾਰ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚਤੁਰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ॥੪੫॥

ਕਹਾਂ ਬਚਨ ਮੂਰਖ ਨੇ ਲਯੋ। ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਬੇਚਿ ਦਰਬ ਮੁਹਿ ਦਯੋ।

ਗਯੋ ਹੁਤੇ ਜਜੋਂ ਪੂਰਬ ਮੇਰੋ। ਇਸ ਨੇ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਕੀਨ ਨਿਬੇਰੋ ॥ ੪੬ ॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਇਸ ਮੂਰਖ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਬਚਨ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਵੇਚ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਧਨ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੇ ਸਭ ਕੁਝ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ॥੪੬॥

ਅਬਿ ਮੈਂ ਜੀਤਿ ਲਈ ਸਭਿ ਬਾਜੀ। ਇਕ ਨਿਸ ਬਸਜੋ ਔਰ ਹੈ ਰਾਜੀ।

ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤੇ ਪੰਥ ਪਧਾਰਾ। ਜਾਨਤਿ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋ ਹਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ਹੈ, ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਠਹਿਰਿਆ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਿਆ ਤੇ ਉਹ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ॥੪੭॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬਾਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤੇਰਵਾਂ

ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਉਜੈਨੀ

ਦੋਹਰਾ- ਪੰਥ ਚਲਜੋ ਤਬਿ ਬਾਨੀਆ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਜਿਸ ਨਾਇ।

ਗੁਰ ਤੇ ਲਜੋ ਕਰਾਹ ਕਛੁ ਬੰਧਿ ਗਾਂਠ ਮਹਿੰ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥

ਫਿਰ ਬਾਣੀਆ ਰਾਹੇ ਰਾਹ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਕੁਝ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਗੰਢ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਖੋਲ੍ਹੋ ਦੇਖਿਕੈ ਜੋ ਕਰਾਹੁ ਸੋ ਮਾਸ।
ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਲੱਜਾ ਕਰੀ ਧਰੀ ਬੰਧਿ ਗਠਤਾਸ॥ ੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੰਢ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਕੜਾਹ ਸੀ ਉਹ ਮਾਸ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਰਮਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੰਢ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਧਰ ਲਈ॥੨॥

ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰ ਖਿਝੋ ਭਲੇ ਬਤਾਯੋ ਦੇਵ।
ਮਾਸ ਖਾਇ ਬਿਨਸੈ ਧਰਮ ਕਯਾ ਕੀਨਾ ਸਤ ਸੇਵ॥ ੩॥

ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਉੱਤੇ ਬੜਾ ਖਿਝਿਆ, ਚੰਗਾ ਦੇਵਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਮਾਸ ਖਾਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਸੱਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਿਆ ਹੈ?॥੩॥

ਓਪਈ- ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਕੇ ਮਗ ਗਮਨਜੋਂ ਗਯੋ। ਏਕ ਨਗਰ ਬਡ ਆਵਤਿ ਭਯੋ।
ਤਹਾਂ ਦੇਖਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਉਹਾਰ। ਮੁਕਤਾ ਪੰਨਾ ਪਰਖਿ ਉਦਾਰ॥ ੪॥

ਆਪਣੇ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਹੇ-ਰਾਹ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਰਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਨਗਰ ਆਇਆ। ਉਥੇ ਵੇਖ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ, ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਪੰਨੇ ਪਰਖ ਕੇ ਖਰੀਦੇ॥੪॥

ਕਰਿ ਖਰੀਦ ਪੁਨ ਆਗੇ ਚਾਲਾ। ਪੁਨ ਪੁਰਿ ਪਾਲੀ ਆਇ ਬਿਸਾਲਾ।
ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਬੇਚ ਦਿਯੇ ਸੋ ਰਤਨ। ਪਾਯੋ ਲਾ ਮਹਾਂ ਕਰਿ ਜਤਨ॥ ੫॥

ਖਰੀਦ ਕੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਚਲ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਪਾਲੀ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਨਗਰ ਆਇਆ, ਉਥੇ ਉਹ ਰਤਨ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ॥੫॥

ਜਮਾ ਕੀਨ ਧਨ ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰਾ। ਨਿਜ ਘਰਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਰਿ ਬਿਉਹਾਰਾ।
ਪਿਤ ਸਿਉਂ ਮਿਲਯੋ ਜਾਇ ਖਖ ਪਾਯੋ। 'ਦਰਸਯੋ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ' ਬਤਾਯੋ॥ ੬॥

ਹੀਰੇ ਪੰਨੇ ਵੇਚ ਕੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ। "ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ", ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ॥੬॥

ਸਰਬ ਦਰਬ ਕਰ ਗਰਖ ਦਿਖਾਯੋ। 'ਕਰਯੋ ਬਣਜ ਮੈਂ ਮਗ ਮਹਿੰ ਲਯਾਯੋ।
ਨਿਜ ਸੁਤ ਪਿਖਯੋ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ। ਬੂਝਯੋ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਤਿਸ ਪਾਸ॥ ੭॥

ਸਾਰਾ ਧਨ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਇਆ, "ਮੈਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਧਨ ਖੱਟ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ।" ਜਦ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪੁੱਛਿਆ॥੭॥

'ਸ਼ਕਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਲੇ ਪਤਿਯਾਰਾ? ਕਹਾਂ ਮੇਲ ਭਾ ਕਹਾਂ ਉਚਾਰਾ?'।
ਹਰਿ ਗੁਪਾਲ ਤਬਿ ਖੋਲ੍ਹੋ ਪਾਲੇ। ਦਯੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਹਾਥ ਸੰਭਾਲੇ॥ ੮॥

"ਕਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਮੇਲ ਹੋਇਆ, ਕੀ ਬਚਨ ਹੋਏ?" ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਫਿਰ ਪੱਲੇ ਦੀ ਗੰਢ ਖੋਲ੍ਹੀ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ॥੮॥

ਲੇ ਜੁਤਿ ਭਾਉ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ। ਧਰਿ ਸਿਰ ਦ੍ਰਿਗ ਪਰ ਹਰਖ ਮਹਾਂ ਸੁ।
ਸੁੱਛ ਕਰਾਹ ਨਿਹਾਰਨਿ ਕੀਨਾ। ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਬੰਟਿ ਸੁ ਦੀਨਾ ॥ ੯ ॥

ਬੜੇ ਆਦਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਿਆ, ਸਿਰ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ॥੯॥

ਜਬਿ ਬੰਟਿਯੋ ਅਰ ਖਾਯੋ ਸਬੈ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਿਸਮਾਯੋ ਤਬੈ।
ਕਹਿਯੋ ਅਚੰਭਾ ਪਿਤ ਕੇ ਸੰਗ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਕੇ ਅਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੧੦ ॥

ਜਦ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਵੰਡਿਆ ਅਤੇ ਸਭ ਨੇ ਖਾਧਾ ਤਾਂ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਅਚੰਭੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੧੦॥

‘ਮਗ ਮਹਿ ਪਿਖਿਯੋ ਮਾਸ ਢਿਗ ਜੋਇ। ਅਬਹਿ ਕਰਾਹੁ ਪਿਖਿਯੋ ਮੈਂ ਸੋਇ’।

‘ਬੇਚਿਯੋ ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕੋ’ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਅਧਿਕ ਬਟੋਰਿ ਦਰਬ ਕੇ ਲਜਾਯੋ ॥ ੧੧ ॥

‘ਰਾਹ ਵਿਚ ਜਦ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਮਾਸ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ ਹੈ।’ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਵੇਚਿਆ’ ਹੈ ਤੇ ‘ਧਨ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ’ ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਪਿਤਾ ਧੁਨਿਯੋ ਸਿਰ ਯੋਂ ਕਹਿਯੋ ‘ਸੁਤ! ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਸਾਚ।

ਤੋਂ ਕੇ ਭੇਜਾ ਲਾਭ ਹਿਤ ਤੂੰ ਲੇ ਆਯੋ ਕਾਚ ॥ ੧੨ ॥

ਜਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ‘ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਾਭ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਤੇ ਤੂੰ ਭੁਠੀ ਵਸਤੂ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ’ ॥੧੨॥

ਭਲੀ ਨ ਕੀਨੀ ਪਿਤ ਕਹਿਯੋ ‘ਦੇਖਿਯੋ ਪਰਚਾ ਨਯਨ।

ਹਿਯਾ ਮਲਿਨ ਪਰਤੀਤ ਨਹਿ, ਕਯਾ ਕਰਿ ਹੈਂ ਗੁਰ ਬਯਨ ॥ ੧੩ ॥

ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਭਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ‘ਤੇਰਾ ਪਰਚਾ ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਹਿਰਦਾ ਤੇਰਾ ਮਲੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਕੀ ਕਰਦੇ’ ॥੧੩॥

ਚੋਪਈ-ਸੁਨਿ ਕੁਕਰਮ ਤਿਹ ਮਾਤ ਦੁਖਾਰੀ। ‘ਸੁਤ! ਕਜੋਂ ਭਾ ਗੁਰਬਚ ਬਿਵਹਾਰੀ?।

ਕਜੋਂ ਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਭਈ ਉਰ ਤੇਰੇ?। ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਿਤਾ ਤਵ ਹੇਰੇ ॥ ੧੪ ॥

ਇਸ ਕੁਕਰਮ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਂ ਵੀ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ‘ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਤੀਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਈ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਖੇ ਹਨ’ ॥੧੪॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸੁਨਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਤੇ। ਭਏ ਛੁਭਿਤ ਚਿਤ ਬਹੁ ਰਿਸ ਰਾਤੇ।

ਕਹਿਤਿ ਭਯੋ ‘ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨ ਹੋਯੋ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਆਛ ਨ ਜੋਯੋ ॥ ੧੫ ॥

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ’ ॥੧੫॥

ਬਾਕ ਭਾਉ ਕੋ ਬੇਚਿਯੋ ਯਾਂ ਤੇ। ਖਟ ਸੈ ਦਰਬ ਲਿਯੋ ਸਿਖ ਤਾਂਤੇ।

ਆਵਤਿ ਰਤਨ ਵਿਹਾਏ ਖਰੇ। ਪੁਨ ਇਕ ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਵੇਚਨ ਕਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬਚਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੇਚਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪਾਸੋਂ ਛੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਧਨ ਲਿਆ ਹੈ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਦੂਸਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੧੬॥

ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨਫੇ ਜੁਤਿ ਪਾਏ। ਇਮ ਧਨ ਤੇ ਧਨ ਲਿਯੋ ਵਧਾਏ।
ਤੂੰ ਸਹੰਸੂ ਤੇ ਸਭਿ ਕਿਛ ਸਰੇ। ਕਾਰਜ ਕੌਨ ਬਾਕ ਸੌ ਕਰੇ? ॥ ੧੭ ॥

ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ, ਨਫੇ ਸਹਿਤ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਨ ਨਾਲ ਧਨ ਵਧਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕਾਰਜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ ॥੧੭॥

ਧਨ ਬਿਨ ਨਰ ਜਿਮ ਸਰ ਜਲ ਹੀਨ। ਪਰ ਬਿਨ ਪੰਛੀ ਹੈ ਦੁਖ ਖੀਨ।
ਧਨ ਸਮੇਤ ਨਰ ਬਿਸਨੁ ਸਮਾਨਾ। ਚਹੈ ਸੁ ਕਰੈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਨਾ ॥ ੧੮ ॥

ਧਨ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਬਗੈਰ ਸਰੋਵਰ, ਜਿਵੇਂ ਪਰਾਂ ਬਗੈਰ ਪੰਛੀ ਦੁੱਖੀ ਤੇ ਨਿਤਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਨ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖ ਵਿਸਨੁ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ॥੧੮॥

ਸੁਨਿ ਕੈ ਭਨਤਿ ਬਿਸੁੰਭਰਦਾਸ। 'ਹੇ ਸੁਤ! ਕੂਰੋ ਧਨ ਹੈ ਨਾਸ।
ਕਹਾਂ ਦਰਬ ਕੋ ਉਰ ਹੰਕਾਰ। ਜਿਸ ਕੋ ਬਿਨਸਤਿ ਲਗੈ ਨ ਬਾਰ ॥ ੧੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਝੂਠਾ ਧਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਨ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ॥੧੯॥

ਸਾਚਾ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਮੇਰਾ। ਤੂੰ ਦੁਰਾਸ ਧਰਿ ਉਰ ਮੈਂ ਹੇਰਾ।
ਬੁਧਿ ਉਤਾਵਲੀ ਹੈ ਬਹੁ ਤੇਰੀ। ਮਤਿ ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰੀ ॥ ੨੦ ॥

ਮੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਤੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਖੋਟੀ ਆਸ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਤੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ ॥੨੦॥

ਜੇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਚਲੈਂ। ਸਰਲ ਰਿਦਾ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਮਿਲੈਂ।
ਤੋਂ ਬਿੱਸ੍ਰਾਮ ਪਾਇ ਤਨ ਤੇਰਾ। ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਜੀਵਨ ਜਗ ਕੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥

ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚਲੇਂ ਅਤੇ ਸਰਲ ਹਿਰਦਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਵਿਸਰਾਮ ਪਾ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ ॥੨੧॥

ਧਨ ਕੋ ਦੇਖਿ ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਭੂਲਾ। ਖੋਯੋ ਸਕਲ ਬਯਾਜ ਸਨ ਮੂਲਾ।
ਇਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕਯੋਹੁੰ ਨ ਮਨ ਲਯਾਯੋ ॥ ੨੨ ॥

ਧਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਉਂ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਵਿਆਜ ਸਹਿਤ ਮੂਲ ਵੀ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਆਇਆ ॥੨੨॥

ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਹਰਿ ਭਾਉ ਬਿਹੀਨਾ। ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਠਹਿਰਾਵਨ ਕੀਨਾ।
ਕਰੀ ਮੋਨ ਪਿਤ ਜਾਨੀ ਮਨ ਮਹਿ। ਪਰਹਿ ਆਪਦਾ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ॥ ੨੩ ॥

ਉਹ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਸੌਖਣਾ ਸੀ, ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ। ਪਿਤਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦ ਉਸ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ, ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਿਪਤਾ ਪਵੇਗੀ ॥੨੩॥

ਨਿਜ ਪਤਨੀ ਜੁਤਿ ਬਹੁ ਬਿਲਖਾਵੈ। ਕਛੂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਰ ਬਸ ਨ ਬਸਾਵੈ।
ਲਗਯੋ ਬਣਜ ਕੋ ਹਰਿਗੋਪਾਲ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਯਹੁ ਦਰਬ ਬਿਸਾਲ ॥੨੪॥

ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁੱਤਰ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ। ਹਰਿਗੋਪਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਹੁਤ ਧਨ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੨੪॥

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਬਣਜ ਕਮਾਏ। ਗਰਬਯੋ ਦੀਰਘ ਉਰ ਹਰਖਾਏ।
ਫੂਲ ਗਯੋ ਮੂਰਖ ਅਭਿਮਾਨੀ। ਗਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਨੀ ॥੨੫॥

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਪਾਰ ਕਰਕੇ ਕਮਾ ਲਏ, ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੂਰਖ ਅਭਿਮਾਨੀ ਫੁੱਲ ਗਿਆ। ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣ ਸਕਿਆ ॥੨੫॥

ਪੁਨ ਧਨ ਛੀਨ ਹੋਨਿ ਕੋ ਲਾਗਾ। ਤਬਿ ਗੁਰ ਦਿਸ਼ ਕੋ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗਾ।
ਪਰਯੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਪਗ ਪਰ ਜਾਈ। 'ਰਾਖਿ! ਰਾਖਿ! ਚਲਿ ਗੁਰ ਸ਼ਰਨਾਈ' ॥੨੬॥

ਫਿਰ ਧਨ ਗਵਾਚਣ ਲੱਗਾ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਜਾ ਪਿਆ। 'ਰੱਖ ਲਵੋ! ਰੱਖ ਲਵੋ! ਚਲੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲੀਏ' ॥੨੬॥

ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਇਕਠੋ ਹੋਇ ਗਯੋ। ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਚਲਿਬੋ ਕਿਯੋ।
ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਪੰਥ ਉਲੰਘਨ ਕੋ ਕਰਿ। ਆਏ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੀਏ ਘਰ ॥੨੭॥

ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਸਾਰਾ ਪੈਂਡਾ ਲੰਘ ਆਏ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਾਜਰੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ ॥੨੭॥

ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ। ਮਿਲਯੋ ਭਾਉ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਸਿਵਰ ਕਰਾਇ ਅਹਾਰ ਅਚਾਇਵ। ਪੁਨ ਚਰਚਾ ਸਤਿਗੁਰਨਿ ਚਲਾਇਵ ॥੨੮॥

ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਸਮੇਤ ਬੜੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰ ਸਹਿਤ ਮਿਲੇ। ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਡੇਰਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛਕਾਇਆ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਚਲਾਈ ॥੨੮॥

'ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ! ਸੁਨੀਅਹਿ ਚਿਤ ਲਾਈ। ਹਿਤਕਾਰੀ ਤੂੰ ਮਮ ਗੁਰਭਾਈ।
ਸੁਤ ਤੇ ਬਚਨ ਭਾਇ ਕਾ ਲੀਨ। ਬਿਦਤ ਸਦਨ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਬਿ ਕੀਨਿ ॥੨੯॥

'ਹੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੁਰਭਾਈ ਵੱਡਾ ਹਿਤਕਾਰੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਦ ਇਹ ਘਰ ਪੁੱਜਾ ਤਦ ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ॥੨੯॥

ਅਬਿ ਮੇਰੀ ਕਹੁ ਕਯਾ ਹੁਇ ਗਤੀ?। ਸੁਤ ਬਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਜਿਸ ਲਘੁਮਤੀ।
ਅਬਿ ਤੁਵ ਹਾਥ ਅਹੈ ਨਿਸਤਾਰਾ। ਕਰਹੁ ਦੀਨ ਪਰ ਬਹੁ ਉਪਕਾਰਾ ॥੩੦॥

ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਮੇਰੀ ਕੀ ਗਤੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਮੇਰਾ ਬੇੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲਾ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਉਪਕਾਰ ਕਰੋ ॥੩੦॥

ਸਤਿਗੁਰ ਜਿਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਸੋ ਉਪਾਵ ਤੁਝ ਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ।
ਸੁਨਤਿ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਮ ਸੰਗ ਕਰੋ ਪਯਾਨਾ' ॥੩੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਪਾਵ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤੈਥੋਂ ਬਣ ਆਵੇ ਕਰੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਵਾਂਗਾ" ॥੩੧॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਪਤਿ ਬਿਤੀ ਜਬਿ ਰਾਤੀ। ਭਏ ਤਜਾਰ ਗਮਨੇ ਮਗ ਪ੍ਰਾਤੀ।
ਚਲਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਪਹੁਚੇ ਆਇ। ਜਹਿ ਸੋਹੈ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ ॥ ੩੨ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂ ਗਏ, ਸਵੇਰੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਹੋ-ਰਾਹ ਚਲ ਪਏ। ਚੱਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੨॥

ਸਗਰੇ ਧਾਇ ਪਰੇ ਗੁਰ ਚਰਨ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਬਖਸਿੰਦ ਰਾਖੀਅਹਿ ਸ਼ਰਨ।
ਅਵਲੋਕਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਹਸੇ। ਮਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਗ ਰਸੇ ॥ ੩੩ ॥

ਸਾਰੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਪਏ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਬਖਸਿੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰੱਖੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਅਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰ ਮੇਹਰਾਂ ਨਾਲ ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ, ਹਕਿਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ॥੩੩॥

ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਪਾਸ। ਅਪਰ ਬਾਤ ਨਹਿ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ। ਨਿਤ ਦਰਸਨ ਬਾਂਛਤਿ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ॥ ੩੪ ॥

ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛ-ਦੱਸ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਡੇਰਾ ਕਰਕੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਸਦਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਦੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੩੪॥

ਭੋਜਨ ਕਰਤਿ ਦੇਗ ਤੇ ਲੈਕੇ। ਬਾਸੁਰ ਤੀਨ ਬਿਤਾਵਨ ਕੈਕੈ।
ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ। ਆਯੋ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਗੁਰ ਪਾਸ ॥ ੩੫ ॥

ਲੰਗਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਭੋਜਨ ਛੱਕਦੇ ਸਨ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ, ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸਮੇਤ, ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ ॥੩੫॥

ਆਗੈ ਖਰੋ ਭਯੋ ਕਰ ਬੰਦਿ। 'ਬਖਸ਼ਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਠਾਨਿ ਬਖਸਿੰਦ।
ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਨ! ਬੀਰਜ ਭਲਾ। ਬਿੱਛ ਡਾਲ ਸੂਧਾ ਨਹਿ ਚਲਾ ॥ ੩੬ ॥

ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਬਖਸਿੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਲਵੋ, ਹੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਜਿਵੇਂ ਬਿੱਛ ਦਾ ਬੀਜ ਤਾਂ ਭਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਡਾਹਣੀ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਤੁਰੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਭਲੇ ਬੀਜ ਦੀ ਵਿੰਗੀ ਡਾਹਣੀ ਹੈ ॥੩੬॥

ਹਮ ਮੂਰਖ ਖੋਟੇ ਮਨ ਕਾਮੀ। ਕ੍ਰਿਤਘਣ ਕਿਰਪਣ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ।
ਨਾਮ ਗੁਲਾਮ ਨ ਕਰਹਿ ਗੁਲਾਮੀ। ਤਉ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਆਪ ਹੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ੩੭ ॥

ਅਸੀਂ ਮੂਰਖ ਖੋਟੀਆਂ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਤਘਣ, ਕੰਜੂਸ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਹਾਂ। ਨਾਮ ਸਾਡਾ ਗੁਲਾਮ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਲਾਮੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ॥੩੭॥

ਬਿਰਦ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰਾ। ਨਾਮ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਸੁਖ ਸਾਰਾ।
ਅਧਮ ਉਧਾਰਣ ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ। ਪਿਖਹੁ ਦਾਸ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਨ ਕਾਉ ॥ ੩੮ ॥

ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਧਰਮੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਦਾਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਵੇਖੋ ॥੩੮॥

ਬਿੱਛ ਡਾਲ ਸੂਧਾ ਅਥਿ ਕਰੀਯਹਿ। ਮੇ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਰੀਯਹਿ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਬਿਕਸਾਏ। ਪੂਰਬ ਬਿਤਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਤਾਏ ॥ ੩੯ ॥

ਇਸ ਬਿੱਛ ਦੀ ਡਾਹਣੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਿੱਧੀ ਕਰੋ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣ ਆਪਣੇ ਕੰਵਲ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਇਕ ਪੂਰਬ ਬੀਤਿਆ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੯॥

‘ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿੱਧਨ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਕਰਿ। ਪਹੁਚੇ ਤੋਰ ਪਿਤਾਮਾ ਕੇ ਘਰ।

‘ਨਾਨੂ’ ਨਾਮ ਪਿਖੇ ਗੁਰ ਆਏ। ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਸੇਵ ਰਿਝਾਏ ॥ ੪੦ ॥

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਧਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾਮਾ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ। ਤੇਰੇ ਪਿਤਾਮਾ ਨਾਨੂ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਤੇ ਅਨੇਕ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ॥੪੦॥

ਚਲਿਬੇ ਤਯਾਰ ਭਏ ਜਿਹ ਸਮੇਂ। ਪੂਛੇ ਕੁਛ ਸੰਸੈ ਪਗ ਨਮੇ।

ਹਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰ ਬਾਤ। ਜਬਿ ਤੂੰ ਔਰਹਿ ਧਰਿਹੈ ਗਾਤ ॥ ੪੧ ॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚੱਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਨਾਨੂ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ‘ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸੰਸੇ ਵਸ ਪੁੱਛਿਆ। ਹੱਸ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਦ ਤੂੰ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ॥੪੧॥

ਦਸਮਾ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਹਮਾਰਾ। ਤਬਿ ਤੁਮ ਬੁਝਹੁ ਕਰਹਿੰ ਉਚਾਰਾ।

ਸੋ ਤੂੰ ਇਹ ਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ। ਦਸਮ ਸਰੀਰ ਇਹੀ ਹਮ ਭਯੋ ॥ ੪੨ ॥

ਤਦ ਸਾਡਾ ਦਸਵਾਂ ਜਾਮਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਦ ਤੁਸੀਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਣਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦਸਵਾਂ ਸਰੀਰ ਇਹੀ ਸਾਡਾ ਹੈ ॥੪੨॥

ਬਚਨ ਦਰਬ ਸੋ ਧਰਯੋ ਅਮਾਨ। ਚਹੋ ਸੋ ਪਯਾਰੇ ਪੂਛ ਪਛਾਨ।

ਤੁਮ ਨਾਨੂ ਸੋ ਹਮ ਗੁਰ ਤੇਰੇ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਮਿਲਨਿ ਤੇ ਮੇਲ ਬਡੇਰੇ ॥ ੪੩ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਚਨ ਰੂਪੀ ਧਨ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਜੇ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪੁੱਛ ਪੁਛਾ ਲਵੋ। ਤੂੰ ਨਾਨੂ ਹੈਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਹੀ ਉਦੋਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮੇਲ ਹੈ ॥੪੩॥

ਮਿਲਿਬੇ ਭਾਣਾ ਹਤੇ ਹਮਾਰਾ। ਨਹੀਂ ਦੋਸ਼ ਤਵ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਝਾਰਾ।

ਸੁਨਤਿ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਅਚੰਭਾ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਕਹਤਿ ਅਦੰਭਾ ॥ ੪੪ ॥

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਮਿਲਣਾ ਇਹ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਹੀ ਭਾਣਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ॥੪੪॥

‘ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗਤ ਵਣਜ ਸੁਚਾਲਾ। ਭਈ ਸੰਪਦਾ ਸਕਲ ਬਿਸਾਲਾ।

ਬਚਨ ਸਿਦਕ ਕੋ ਸੁਤ ਮਮ ਦੀਨਾ। ਅਥਿ ਚਾਹਤਿ ਹੋ ਸੋ ਮਮ ਲੀਨਾ ॥ ੪੫ ॥

‘ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੋਹਣੀ ਤੁਰ ਪਈ ਹੈ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੰਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਸਿਦਕ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਬਚਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ॥੪੫॥

ਗੁਰੂ ਕਹਯੋ ‘ਹਮ ਦੀਨੋ ਤੋਹਿ। ਬਿਨਾ ਤੋਟ ਜਿਸ ਤੇ ਧਨ ਹੋਹਿ।

ਖਾਵਹੁ ਖਰਚ ਕਰਹੁ ਮਨ ਭਾਯਾ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਵਧੈ ਸਵਾਯਾ ॥ ੪੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਬਿਨਾਂ ਤੋਟ ਦੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਧਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਖਾਵੇ ਅਤੇ ਖਰਚੇ, ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਭ ਕੁਝ ਸਵਾਇਆ ਵਧੇਗਾ ॥੪੬॥

ਤਉ ਜਾਨਿ ਜਹਿ ਨੇਤ ਬਿਸਾਲੇ। ਗਰਜ ਗਰਜ ਘਨ ਬਹੁ ਜਲ ਡਾਲੇ।

ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਸਮ ਹੀ ਜਾਨਾ। ਤੁਵ ਸੁਤ ਸਰਧਾ ਹੀਨ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੭ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਜਿੱਥੇ ਨੇਤ ਭਾਵੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇ, ਗੱਜ-ਗੱਜ ਕੇ ਬੱਦਲ ਬਹੁਤ ਵਰਖਾ ਕਰਨਗੇ। ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਮਹਾਨ ਸਰਧਾਹੀਨ ਹੈ ॥੪੭॥

ਸੇਵ ਭਾਵਨਾ ਤੁਵ ਮਹਿ ਜੈਸੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਉਠਿ ਤੈਸੇ।

ਇਮ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੰਦਰ ਗਏ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਏ ॥ ੪੮ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘਰ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ॥੪੮॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤੇਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਦਵਾਂ

ਅਰਦਾਸਾਂ

ਦੋਹਰਾ- ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸ੍ਰੇਯ ਕਰੰਤਿ।

ਸਿੱਖ ਬਣੀਆਂ ਤਬਿ ਨਮੋ ਕਰਿ ਥਿਰਜੋ ਨਿਕਟ ਭਗਵੰਤ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਬਣੀਆਂ ਫਿਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਖਾਨੇ। 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਇੱਛਾ ਕਯਾ ਠਾਨੇ?।

ਹਮ ਪਗ ਕੋ ਨਿਰਮਲ ਸਿਖ ਅਹੈ। ਦਿਸ ਦੱਖਨ ਮਹਿ ਇਕ ਤੂੰ ਰਹੈ ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਕਹੇ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਕਹੋ ਕੀ ਇੱਛਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਸਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਤੂੰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੱਖ ਹੈਂ, ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਤੂੰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨॥

ਦੱਖਣ ਬਿਖੈ ਸਿੱਖ ਹਹਿ ਬੋਰੇ। ਤੁਮ ਸਮਸਰ ਤਹਿ ਕੋਇ ਨ ਔਰੇ।

ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ। ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਇਮ ਕਰਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੩ ॥

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬੋੜੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।" ਤਦ ਬਿਸੁੰਭਰ ਦਾਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ॥੩॥

ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਦਾਰਿਦ ਭਾ ਘਰ ਮੋਰੇ। ਸਕਲ ਪਦਾਰਥ ਹਤਿ ਭਏ ਬੋਰੇ।

ਪੂਰਬ ਕਰਹੁ ਸੰਪਦਾ ਭਾਰੀ। ਪੀਛੇ ਪੂਛੋ ਮਮਤਾ ਟਾਰੀ ॥ ੪ ॥

“ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਦਲਿੰਦਰ ਪਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਥੋੜੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਧਨ ਦੋਲਤ ਵਧਾਓ, ਫਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮਮਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛਾਂਗਾ” ॥੪॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਸਕਾਏ। ਵਧਹਿ ਸੰਪਦਾ ਤਥਾ ਬਤਾਏ।
ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਘਰ ਜੈਹੋ ਜਬਿਹੂੰ। ਕਰਹੁ ਕਰਾਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁ ਤਬਿਹੂੰ ॥ ੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, “ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਪਤੀ ਵਧੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਘਰ ਜਾਵੋਗੇ ਤਦ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਾਵੋ ॥੫॥

ਉਪਰ ਛਾਦ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਦੀਜੈ। ਪਾਠ ਅਨੰਦ ਤੀਨ ਕਰਿ ਲੀਜੈ।
ਪ੍ਰਥਮ ਪਢਹੁ ਜਪ ਬੈਠਹੁ ਪਾਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਦਿਹੁ ਪੰਚ ਗਿਰਾਸ ॥ ੬ ॥

ਉਪਰ ਤੋਂ ਢੱਕਣ ਲਈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਦੇਵੋ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਸਤੇ ਭੋਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਪੰਜ ਛਾਂਦੇ ਪਾਓ ॥੬॥

ਪੰਚ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਰਹੁ ਅਚਾਵਨ। ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਹੈ ਕੈ ਬਿਤ ਪਾਵਨ।
ਰਹਿਤਿ ਅਰਦਾਸ ਭੇਵ ਜੋ ਜਾਨੈ। ਕਯਾ ਕਰਿ ਹੈ ਤਬਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨੈ ॥ ੭ ॥

ਇਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੰਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਨ, ਮਨ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਖਵਾਓ। ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਭੇਦ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੰਤਰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਰਹਿਤਿ ਅਰਦਾਸ ਜਿ ਜਾਨੀਐ ਕਯਾ ਕਰਿ ਹੈ ਤਬਿ ਮੰਤ੍ਰ।
ਜਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਰ ਸਿੱਧਤਾ ਸਿਖ ਅਰਦਾਸ ਸਿਧਿ ਸੰਤ ॥ ੮ ॥

ਜੇ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਰਹਿਤ ਜਾਣੀਏ ਤਦ ਮੰਤਰ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹਨ ॥੮॥

ਸਿੱਖ ਵਣਜ ਗੁਰ ਧਰਮ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵੈ ਲਾਭ।
ਬੋਲਿ ਬੁਲਾਵੈ ਸੰਗਤੀ ਦੇ ਕਰਾਹਕੀ ਸਾਂਭਾ ॥ ੯ ॥

ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ ਤਦ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਭੇਜੇ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਛਾਂਦਾ ਦੇਵੇ ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਬੋਲਯੋ ਸਿੱਖ 'ਗੁਰੂ ਜੀ! ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰਾ ਕਠਨ।
ਸਭਿ ਅਰਦਾਸ ਕੋ ਭੇਵ ਕਹੁ ਜਯੋ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖ ਸਦਨ ॥ ੧੦ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆ, “ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਬੜਾ ਸਖਤ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਦੱਸੋ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸੁਖ ਹੋਵੇ” ॥੧੦॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ 'ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ! ਕਰੋ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ।
ਹੁਇ ਨ ਆਇ ਜੇ ਸਿੱਖ ਤੇ ਗੁੜ ਦਾਣਾ ਫਲ ਆਇ ॥ ੧੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਹੇ ਸਿੱਖ ਸੁਣ! ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਜੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਗੁੜ, ਦਾਣੇ, ਫਲ ਆਦਿ ਲੈ ਲਵੋ ॥੧੧॥

ਸੁਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਭਿ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਸੰਤ ਸਾਧ ਮੁਖ ਜਾਪ।
ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਕਾਜ ਸਰਿ ਸੁਣ ਅਰਦਾਸ ਕਲਾਪ॥ ੧੨॥

ਸੰਤ ਸਾਧ ਪਵਿੱਤਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੁਖ ਤੋਂ ਜਾਪ ਜਪਦਾ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੧੨॥

ਧਰਮਬੀਜ, ਆਖੰਡ ਬ੍ਰਿਧਿ ਸਫਲ ਪੂਰ ਇਹ ਤੀਨ।
ਕਸਟ ਹਰੈ ਬੇਲੀ ਫਲੈ ਗੁਰ ਪੂਜਕ ਸਿਸ ਸੀਨ॥ ੧੩॥

ਇਸ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ: (ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ) ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਧਰਮ ਅਨੁਕੂਲ ਮੇਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤਾਨ ਉਤਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਲੀ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਦੂਸਰੀ ਅਰਦਾਸ) ਗਰਭ ਧਾਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵੱਧਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ। (ਤੀਜੀ ਅਰਦਾਸ) ਪੂਰਨ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਾਵ ਗਰਭ ਪੂਰਿਆਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇ। (ਚੌਥੀ ਅਰਦਾਸ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਪੀੜਾ ਦੇ ਕਸਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਨੀ ਹੈ। (ਪੰਜਵੀਂ ਅਰਦਾਸ) ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। (ਛੇਵੀਂ ਅਰਦਾਸ) ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਨਵੇਂ ਜੰਮੇ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਜਾਂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਵਾਦੀਦਾ ਹੈ। (ਸੱਤਵੀਂ ਅਰਦਾਸ) ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਜਦ ਕੋਈ ਭੈਣ ਜਾਂ ਦਾਈ ਬਣ ਹੋਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੧੩॥

ਅਬਹਿ ਕਹੋਂ ਅਰਦਾਸ ਮੈਂ ਜਿਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਿ ਦੀਨ।
ਛੰਦ ਬੰਦ ਕੁਛ ਗਿਨਤ ਨਹਿ, ਸਪਤਿ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਚੀਨ॥ ੧੪॥

ਹੁਣ ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਹੀ ਹੈ। ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾ ਕਰਨੀ। ਸੱਤ ਅਰਦਾਸਾਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਕਹਿ ਆਇਆ ਹਾਂ ਉਹ ਸਮਝ ਲੈਣੀਆਂ॥੧੪॥

ਆਠੈ ਭੋਜੈ ਪੀਨ। ਭੁਗ ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿ ਗੁਰ ਸੇਸਦੀਨ॥ ੧੫॥

ਐਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਕਿ ਬੱਚਾ ਤਕੜਾ ਹੋਵੇ। ਨੌਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਹੋਇਆ ਵਾਧੂ ਵਸਤਰ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੌਲ੍ਹਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ॥੧੫॥

ਖੁਲਾਵੈ ਬਾਲਕ ਤੁਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਦਸਮੀ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ।
ਤੀਨ ਗਰਭ ਪਰਸੂਤ ਕੀ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰ ਘਰ ਗਾਸ॥ ੧੬॥

ਦਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਅੰਨ ਖਵਾਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰਿਸ਼ਟ-ਪੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਣ ਕੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟਿਕਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੬॥

ਬੈਠਨਿ ਮੈਂ, ਪਰਸਾਦਿ ਮੈਂ, ਪਹਿਰਨ ਮੈਂ, ਹੁਇ ਰੋਗ।
ਖੇਲਨ ਮੈਂ ਜੀਵ ਮੇਲਿ ਕਰਿ, ਸਥਿਰ ਮੈਂ, ਕਹੋ ਅਰੋਗ॥ ੧੭॥

ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਬੱਚੇ ਦੇ ਬੈਠਣ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ, ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਣਨ, ਹੋਰਨਾਂ ਬੱਚਿਆ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਸੋਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਅਰੋਗ ਰਹੇ॥੧੭॥

ਪੜਤੇ ਰਸਨਾ ਚੇਤ ਗੁਰ, ਪਾਹੁਲ ਗੁਰ ਘਰ ਮੇਲ।
ਭਈ ਚਤੁਰ ਦਸ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਸੁਹੇਲ॥ ੧੮॥

ਤੇਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚੌਦਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪਾਹੁਲ ਮਿਲਣ ਵੇਲੇ ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਚੌਦਾਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਚੌਦਾਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਰਨੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੮॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ-ਪੰਦ੍ਰਵੀ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰ ਸੇਲ। ਬਾਜੀ ਪੀਠ ਸਿੰਘ ਅਚਲ ਮੇਲ ॥੧੯॥

ਪੰਦਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਨੇਜ਼ਾਬਾਜੀ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਦ ਸਿੰਘ ਨੇਜ਼ਾ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਡੱਟ ਜਾਵੇ ॥੧੯॥

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ। ਮ੍ਰਿਗ ਦੁਸ਼ਟ ਮੇਲ। ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪੇਲ ॥ ੨੦ ॥

ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸ਼ੇਰ ਬਘਿਆੜ ਆਦਿ ਦੇ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਮਾਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ॥੨੦॥

ਸਤਾਰਵੀਂ। ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਦੁਖ ਦੂਰ ਸੁਖ ਆਦਿ ॥ ੨੧ ॥

ਸਤਾਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਵੇ ਤੇ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋਣ ਤੇ ਸੁਖ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ ॥੨੧॥

ਅਠਾਰਵੀਂ। ਆਗਿਆ ਕਾ ਸੰਜੋਗ। ਵਧੈ ਕਾਯਾਂ ਘਟੈ ਰੋਗੁ ॥ ੨੨ ॥

ਅਠਾਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਬੀਮਾਰੀ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ ਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੇਰਾ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਨਰੋਆ ਹੋ ਕੇ ਵਧੇ ਪਵੇ ॥੨੨॥

ਉਨੀਸਵੀਂ। ਮਿਲੇ ਮੰਤ। ਸਤਿਗੁਰ ਮਹੰਤ ॥ ੨੩ ॥

ਉਨੀਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਾਰਜ ਦੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਤੇ ਕਹੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਜਾਂ ਸਲਾਹ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ॥੨੩॥

ਬੀਸਵੀਂ। ਹੋਇ ਕਾਜ ਪੂਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਹਜੂਰ ॥ ੨੪ ॥

ਬੀਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜੂਰ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ, ਕੰਮ-ਕਾਜ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ ॥੨੪॥

ਇਕੀਸਵੀਂ। ਗੁਰ ਮੇਲੀ ਦਾਸੀ। ਪਾਈਏ ਸੁਖ ਪ੍ਰਗਾਸੀ ॥ ੨੫ ॥

ਇਕੀਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਪਤਨੀ ਦੀ ਦੁੱਭ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਐਸੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਵਾਓ, ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ॥੨੫॥

ਬਾਈਸਵੀਂ। ਰਾਖਾ ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ ॥ ਪੂਰੀ ਗੁਰ ਭਗਤਿ ॥ ੨੬ ॥

ਬਾਈਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਰਾਖਾ ਆਪ ਹੋਈਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਭਗਤੀ ਪੂਰਨ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਮਨ ਡੋਲਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ ॥੨੬॥

ਤੇਈਸਵੀਂ। ਚੋਰੀ ਕਾ ਧੰਧਾ। ਗੁਰੂ ਰਾਖੇ ਘਰ ਧੰਧਾ ॥ ੨੭ ॥

ਤੇਈਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਦ ਚੋਰ ਚਕਾਰੀ ਦਾ ਰੋਲਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਚਾ ਲੈਣਾ ॥੨੭॥

ਚੌਬੀਸਵੀਂ। ਰਾਜਾ ਕਾ ਮਿਲਾਪ। ਸਹਾਈ ਗੁਰ ਆਪ ॥ ੨੮ ॥

ਚੌਬੀਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸਰਕਾਰੀ ਕੰਮ ਪੈਣ ਵੇਲੇ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਆਪ ਮੇਰੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣੋ ॥੨੮॥

ਪੰਚੀਸਵੀਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਵੈ ਮੇਘ। ਦੁਰਭਿੱਖ ਵੇਮੁਖ ਗਹੀ ਨਿਮੇਖ॥ ੨੯॥

ਪੰਚੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਾਲ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੀਂਹ ਪਾਵੇ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ॥੨੯॥

ਛਬੀਸਵੀਂ ਧਰਮ ਕਾ ਡੰਡ। ਤਨਖੀ ਬਖਸ਼ੀਆ ਦੂਖਨਿ ਬਿਹੰਡ॥ ੩੦॥

ਛਬੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਧਰਮ ਦੰਡ ਪਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਵੇ। ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਤਨਖਾਹ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਦੀ ਹੈ॥੩੦॥

ਸਤਾਈਸਵੀਂ ਮਾਰਗ ਕੀ ਭੂਲ। ਬਖਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਚਲੂਲ॥ ੩੧॥

ਸਤਾਈਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸੋਹਣੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ ਲਈ, ਕੁਰਾਹੇ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਵੀਂ॥੩੧॥

ਅਠਾਈਸਵੀਂ। ਚੂਕ ਸਭਿ ਜਾਇ। ਪਿਤਰਨਿ ਸੁਖ ਭਾਇ॥ ੩੨॥

ਅਠਾਈਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਅਤੇ ਭੋਗ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਦੂਰ ਹੋਵੇ॥੩੨॥

ਉਨੱਤੀਸਵੀਂ। ਮਨ ਸ਼ੇਰ ਵੱਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਖਸ਼॥ ੩੩॥

ਉਨੱਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਜਦ ਮਨ ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ ਵਿਚ ਜਾਏ ਤਦ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਸ਼ੇਰ ਮੇਰੇ ਵਸ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ॥੩੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਭੂਖ ਪ੍ਰਯਾਸ ਸਗਰੀ ਟਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੀ ਪਾਇ।

ਤੀਸ ਕਹੀ ਅਰਦਾਸ ਗੁਰ, ਸੁਨੈ ਸਿੱਖ ਚਿਤ ਲਾਇ॥ ੩੪॥

ਤੀਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਵਪਾਰ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਕਰੇ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਸਾਰੀ ਟਲੀ ਰਹੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਕਾਮਯਾਬੀ ਬਖਸ਼ੋ।" ਤੀਹ ਅਰਦਾਸਾਂ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀਆਂ॥੩੪॥

ਸੁਨੈ ਸਿੱਖ ਚਰਨੀ ਲਗਾ ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ ਹੁਲਸਾਇ।

ਜੋੜੀ ਅਚਲ ਬਰ ਨਾਰ ਕੀ ਕਹੈਂ ਸਿੱਖ ਸਮੁਝਾਇ॥ ੩੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੋਰ ਅਰਦਾਸਾਂ ਅੱਗੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕੱਤੀਹਵੀਂ, ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ। "ਇਸਤਰੀ ਭਰਤਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਅਟੱਲ ਰਹੇ, ਹੇ ਸਿੱਖ! ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ॥੩੫॥

ਹੀਲਾ ਨਸਿ ਹੈ ਬਹਾਲ ਬਨਿਹੈ ਅੰਨ ਪੱਥ ਪਚ ਜਾਇ।

ਦੁਸ਼ਟ ਖਪੈ ਸਾਯਾ ਭਗੈ ਪਰੈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਧਾਇ॥ ੩੬॥

ਬੱਤੀਵੀਂ, ਤੇਤੀਵੀਂ, ਅਰਦਾਸ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜੇ ਵੈਰੀ ਸਤਾਵੇ ਜਾਂ ਅਵਿਦੁਸ਼ ਸਾਇਆ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਦੁਸ਼ਟ ਵੈਰੀ ਖੱਪ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਾਇਆ ਨੱਸ ਜਾਵੇਗਾ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੌਜਾਂ ਤੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਦੁੱਖ ਨੱਸ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਅਰੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗੇ॥੩੬॥

ਚੋਤੀ ਸੋਵੈ ਸੁਖਾਧੀਸ਼ ਇਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ ਲੇਹਿ।

ਪੈਤੀ ਗੁਰ ਪਸਾਰਾ ਕਰੈ ਵਧੈ ਪਸੂ ਕੀ ਵੇਹਿ॥ ੩੭॥

ਚੋਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸੋਣ ਵੇਲੇ ਕਰ ਲਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾਂ, ਭਾਵ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਸੌਂਵਾਂ। ਪੈਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਤੇ ਪਸੂਆਂ ਦਾ ਸੂਆ ਵਧੇ॥੩੭॥

ਛੱਤੀ ਅਰਦਾਸ ਹੁਇ ਭਾਵਨਾ ਅੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਫਲ ਦੇਸ਼।
ਸੈਂਤੀ ਵੇਲ ਬਾਗ ਫਲੇ ਅਫਲ ਸਫਲ ਵਹਿ ਸੇਸ਼॥ ੩੮॥

ਛੱਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸਰਧਾ ਲਈ ਹੋਵੇ ਕਿ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰਦੇਵ! ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਦੇਸ਼ (ਅੰਤਹਕਰਨ) ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋਵੇ। ਸੈਂਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਹੈ ਕਿ ਬਾਗ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਫਲ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਲੱਗਣ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਲਣ॥੩੮॥

ਅਠਤੀਸਵੀਂ। ਮਨਮੁਖ ਉਠੈ ਸਨਮੁਖ ਝੁਕੈ ਨਵੇਂ ਗ੍ਰਹਿ ਆਰੰਭ।
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉਣਤਾਲੀ ਅਚਲ ਬਸ ਸਿੰਘ ਵਸਤ ਅਸੰਭ॥ ੩੯॥

ਅਠੱਤੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਨਵੇਂ ਘਰ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਜੋ ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਠੇ। ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵ ਮੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਜਾਵੇ। ਉਣਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਕਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਚਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਸਤੂਆਂ ਹੋਣ॥੩੯॥

ਚਾਲੀਸਮੀ । ਖੇਤੀ ਪਰ। ਮਾਤਾ ਕੋ ਅਮਾਨ। ਵਾਧੈ ਕਾ ਅਸਾਨ॥ ੪੦॥

ਚਾਲੀਵੀਂ, ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ ਕਰੇ, ਜਦ ਖੇਤ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਬੀਜ ਅਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸੁਖੈਨ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ॥੪੦॥

ਇਕਤਾਲੀ। ਕੁਆ ਅਖੰਡ। ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥ ੪੧॥

ਇਕਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਖੂਹ ਦੇ ਜਲ ਦੀ ਅਟੁੱਟਤਾ ਦੀ, ਖੂਹ ਦੇ ਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਖੂਹ ਅਖੰਡ ਜਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ॥੪੧॥

ਬਿਆਲੀ। ਵੰਡੇ ਰਿੱਧਿ ਬਿੱਧ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਸਿੱਧ॥ ੪੨॥

ਬਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਜਦ ਬੋਹਲ ਵੰਡੇ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਸਭ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਰਿੱਧੀ ਵਧੇ ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਢੇਰੀ ਵਿਚ ਬਰਕਤ ਪਵੇ॥੪੨॥

ਤੇਤਾਲੀ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਟੇਕੁ ਰਾਖ। ਦਿਖਾਵੈ ਸਿਦਕੁ ਸਾਖ॥ ੪੩॥

ਤਰਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਜੇ ਵਿਹਾਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੀ ਸਾਖ ਵਿਹਾਰਕ ਆਬਰੂ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣੀ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ॥੪੩॥

ਚੋਤਾਲੀ। ਗੁਪਤਿ ਕਾਮ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਫਲ ਜਾਨ॥ ੪੪॥

ਚੋਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕੋਈ ਗੁਪਤ ਕੰਮ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਗੁਪਤ ਕੰਮ ਸਾਰੇ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਣ॥੪੪॥

ਪੈਂਤਾਲੀ। ਬਾਹਰੁ ਈਤ ਉਤੁ ਧਾਵੈ। ਜਾਹਰੁ ਪ੍ਰਦੇਸੁ ਜਾਵੈ॥ ੪੫॥

ਪੰਜਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਜਦ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧਤਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇ॥੪੫॥

ਛਿਆਲਵੀਂ। ਘਰ ਛੂਟ ਮੈਂ। ਘਰ ਸਭਿ ਬਿਹਾਲ। ਭਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥ ੪੬॥

ਛਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਛੁੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰੇ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਜੀ! ਸਾਰਾ ਘਰ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਭਗਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ॥੪੬॥

ਸੈਂਤਾਲੀ। ਖਜ਼ਾਨੇ ਆਕਰਖ ਟੇਕ। ਰਾਖਾ ਤੂੰਹੀ ਏਕ॥੪੭॥

ਸੈਂਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਖਜ਼ਾਨਾ ਕੱਢਣ ਲਗਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਗਿਆਂ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੂੰ ਹੀ ਇਕੋ ਇਕ ਰਾਖਾ ਹੈਂ, ਤੇਰੀ ਹੀ ਇਕ ਟੇਕ ਹੈ॥੪੭॥

ਅਠਤਾਲੀ। ਰੋਗੁ ਜੁਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਾਂਤ। ਸਿਖ ਕੋ ਅਨਾਗਤ॥ ੪੮॥

ਅਠਤਾਲੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੇ ਜਦ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਵੇ॥੪੮॥

ਉਣੰਜ। ਮਿਲੇ ਵਿਛੁੜੇ ਕੋ। ਆਵੈ ਗੁਰ ਜਾਲਮ। ਜਾਨੈ ਸਭਿ ਆਲਮ॥੪੯॥

ਉਣੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕੈਦ ਵਿਚ ਪਏ ਸੱਜਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਾਰਾ ਜਗ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਲਦੇ ਹੋ, ਜ਼ਾਲਮ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਾਲ ਵਿਛੁੜਿਆ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਮੁੜ ਘਰ ਆਵੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ॥੪੯॥

ਪੰਚਾਸ। ਸ਼ਾਦੀ ਕੀ। ਖੁਲਾ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ। ਇੱਛਾ ਬਿਹਾਰ॥ ੫੦॥

ਪੰਜਾਹਵੀਂ, ਵਿਆਹ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ॥੫੦॥

ਇਕ ਪੰਚਾਸ। ਬਾਜ ਜੰਗ। ਗੁਰ ਬਖਸ਼ੀ ਅਸੰਗ॥ ੫੧॥

ਇਕਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਘੋੜੇ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਕਰੇ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਐਸਾ ਜੰਗੀ ਘੋੜਾ ਬਖਸ਼ੋ ਕਿ ਅਟਕ ਫਟਕ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ॥੫੧॥

ਬਵੰਜ। ਗੁਰ ਦੀਨਾ ਗਣੇਸ਼। ਸੁਫਲਾ ਕਾਮ ਮਾਨੈ ਆਦੇਸ਼॥ ੫੨॥

ਬਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਹਾਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮੇਂ ਕਰੇ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹਾਥੀ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਜਿਸ ਕੰਮ ਵੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇ, ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਹ ਹਾਥੀ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ॥੫੨॥

ਤ੍ਰਿਪੰਜ। ਚਿਤ ਬੰਭਣ ਮੈਂ। ਦਰੀਆਉ ਬੰਭ ਪ੍ਰਵਾਹੁ। ਮਨ ਅਸਾਹੁ॥ ੫੩॥

ਤ੍ਰਿਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਖਿੰਡੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਰੇ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮਨ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਾਂਗ ਵੇਗਵਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਰੋਕੋ ਤਾਂਕਿ ਇਹ ਵੇਗਵਾਨ ਮਨ ਇਕ ਰਸ ਇਕਸਾਰ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ॥੫੩॥

ਚੁਰੰਜ। ਅੱਸੁਨੀ ਕੁਮਾਰ। ਹਿਰਦਾ ਸੁਖ ਸਾਰ॥ ੫੪॥

ਚੁਰਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਤਦ ਕਰੇ ਜੇ ਘੋੜੀ ਵਛੋਰਾ ਦੇਵੇ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਵਛੋਰਾ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ॥੫੪॥

ਪਚਵੰਜ। ਬਿਆਹ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਮੈਂ। ਆਰੰਭ ਤਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਸਿੱਖ ਕੋ ਨਿਹਾਲ॥੫੫॥

ਪਚਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਰਚਾਉਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਕਰਵਾਇਆ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ॥੫੫॥

ਛਿਪੰਜ। ਬੰਧਨ ਮੈਂ। ਅੰਧਾ ਹੂਆ ਵਿਰੋਧ। ਸਿੱਖ ਕੋ, ਸੋਧ॥ ੫੬॥

ਛਪਵੰਝਵੀਂ, ਬੰਧਨ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਵਿਰੋਧੀ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਬੰਧਨ ਪਾਏ ਹਨ। ਆਪ ਉਧਾਰ ਕਰੋ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਆਪ ਲੈ ਆਓ॥੫੬॥

ਸਤਵੰਜਾ। ਮੋਹਨੀ ਮੈਂ। ਦੇਖਤਿ ਖੁਸ਼ਾਲ। ਸਿੱਖ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲ ॥ ੫੭ ॥

ਸਤਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਜਿਸ ਗੋਚਰਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਹ ਵੇਖਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਵਾਰ ਦੇਵੇ ॥੫੭॥

ਅਠਵੰਜਾ। ਕੀਰਤਨ ਕੀ। ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰ। ਨਾਮ ਫਲ ਸੁਣ ਹੋ ਉਧਾਰ ॥੫੮ ॥

ਅਠਵੰਝਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗੇ, ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ ॥੫੮॥

ਉਣਾਹਠ। ਬਿਘਨ ਹਟਾਵਨ ਮੈਂ। ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਉਮੰਡ। ਬਿਰੋਧੀ ਰੁਕੈ ਬਿਹੰਡ ॥੫੯ ॥

ਉਣਾਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਵਿਰੋਧੀ ਰੁਕ ਜਾਣ ਤੇ ਵਿਘਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਣ ॥੫੯॥

ਸਾਠਮੀ। ਸਾਧ ਮਿਲਿਨਿ ਮੈਂ। ਮਨ ਹੋਵੈ ਅਧੀਨ। ਸਾਧ ਮਿਲੈ ਫਲ ਪੀਨ ॥੬੦ ॥

ਸੱਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪੂਰਨ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ॥੬੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਾਠ ਅਰਦਾਸਾ ਮੰਗਲੀ ਦੀਨ ਬਿਸੰਭਰ ਸਿੱਖ।

ਤੋਹਿ ਭਾਵ ਜੈਸੋ ਫਲਜੋ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਨ ਦਿੱਖ ॥ ੬੧ ॥

ਹੇ ਬਿਸੰਭਰ ਸਿੱਖ! ਸੱਠ ਮੰਗਲਮਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਫਲਿਆ ਹੈ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ॥੬੧॥

ਇਕਾਹਠਮੀ। ਮਨ ਸਾਲ ਹੋਇ ਮੇਰ। ਤੁਮ ਰਾਖੇ ਜਗ ਝੇਰੁ ॥ ੬੨ ॥

ਇਕਾਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਜਗਤ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਰਹੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰੱਖ ਲਵੋ ॥੬੨॥

ਬਾਹਠੀ। ਗੁਰ ਪਗ ਬਿਸੁਆਮ। ਠਹਿਰੇ ਮਨ ਧਿਆਨ ॥ ੬੩ ॥

ਬਾਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਵਿਸੁਆਮ ਪਾਵੇ ॥੬੩॥

ਤ੍ਰੇਹਠੀ। ਤਰਣ ਕੀ ਤਰਣਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਾਇ ॥ ੬੪ ॥

ਤ੍ਰੇਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਜੁਆਨੀ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਰਹੋ ਭਾਵ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਬਚਾਓ ॥੬੪॥

ਚੌਸਠੀ। ਚਾਕਰ ਧਾਰਣੈ। ਮਨ ਮੈਣ। ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਰੈਣ ॥ ੬੫ ॥

ਚੌਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਨੌਕਰੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਓ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੇਮ ਵਾਂਗ ਨਰਮ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਮੈਥੋਂ ਨੌਕਰ 'ਤੇ ਜੁਲਮ ਨਾ ਹੋਵੇ। (ਆਪ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ) ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੇਮ ਵਾਂਗ ਨਰਮ ਰਹੇ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੂਰਾ ਉਤਰਾਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ ਤੁਰਾਂ ॥੬੫॥

ਪੈਂਸਠੀ। ਅਮਾਨ ਸਚਾਇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਾਇ ॥ ੬੬ ॥

ਪੈਂਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਅਮਾਨਤ ਰੱਖਣ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਸਚਿਆਰ ਰੱਖਣਾ ॥੬੬॥

ਛੇਸਠੀ। ਅਮਲ ਸੁਖਦਾਇ। ਤਨ ਸੁਖ ਛਾਇ॥ ੬੭॥

ਛਿਆਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਸੁਭ ਅਮਲਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਐਸਾ ਸੁਖਦਾਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾਵੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸੁਖ ਛਾਇਆ ਰਹੇ॥੬੭॥

ਸਤਾਹਠੀ। ਮੇਠਰ। ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਸੇਠਰ॥ ੬੮॥

ਸਤਾਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਗਰੀਬ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਬਣਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਅਮੀਰ ਬਣਾਓ॥੬੮॥

ਅਠਾਹਠੀ। ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਮੈਂ। ਮੁਲਕ ਮਾਲਕ। ਸੁਖ ਕਾ ਤਾਲਕ॥ ੬੯॥

ਅਠਾਹਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਕਾਰਦਾਰ ਬਣਨ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸੰਬੰਧ ਰਹਿਣ॥੬੯॥

ਉਣ੍ਹੜੀ। ਦਿਵਾਨ ਮੈਂ। ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ। ਭਾਵ ਆਗਤ॥ ੭੦॥

ਉਣ੍ਹੜਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਦੀਵਾਨ (ਵਜ਼ੀਰ) ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ ਅੰਦਰੋਂ ਸਾਬਤ ਰਹੇ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਤੇ ਆਦਰ ਬਣੇ॥੭੦॥

ਸੱਤ੍ਰੀ। ਧਿਆਨ ਮੈਂ। ਅਗਨਿ ਸੂਰ। ਵਪੁ ਮੇਰਾ ਪੂਰ॥ ੭੧॥

ਸੱਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਧਿਆਨ ਜੋੜਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਅਗਨੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਤੇਜ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰੋ॥੭੧॥

ਇਕੱਤ੍ਰੀ। ਲੜਾਈ ਮੈਂ। ਸੁਖ ਸਾਠ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਠ ਦਿਨ ਮੈਂ॥ ੭੨॥

ਇਕੱਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਦਿਨ ਰਾਤ ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਸੁਖ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖੋ॥੭੨॥

ਬਹੱਤ੍ਰੀ। ਪਾਲਕੀ ਪਾਲ। ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲ॥ ੭੩॥

ਬਹੱਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਰਹੇ॥੭੩॥

ਤਿਹੱਤ੍ਰੀ। ਪਾਪ ਪੇਲ। ਤਰਕ ਤੇਲ, ਪੀੜਨ ਮਹਿੰ॥ ੭੪॥

ਤਿਹੱਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਘਰ ਪੀੜਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਅਨਿਸ਼ਟ ਗ੍ਰਿਹ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦੇਵੋ, ਗ੍ਰਿਹ ਦੀ ਦੁੱਖ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ॥੭੪॥

ਚੁਹੱਤ੍ਰੀ। ਬਰਨ ਕਾ ਆਗਮ। ਅਤੁਲ ਜਲ ਰਾਗਮ॥ ੭੫॥

ਚੁਹੱਤਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਆਪ ਆਵੇ ਭਾਵ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਹੜ ਆਉਣ ਤੇ ਅਤੁਲ ਜਲ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਏਨੀ ਸਿਲਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਲਹਿਲਹਾ ਉੱਠਣ॥੭੫॥

ਪਛੱਤ੍ਰੀ। ਸਿਰ ਮੁਕਟ ਕੀ ਲਾਜ। ਬਿਰਦ ਤਵ ਸਾਜ॥ ੭੬॥

ਪੰਜਤ੍ਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਕੇਸਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਕਰੇ। ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਰੂਪੀ ਮੁਕਟ ਦੀ ਲਾਜ ਆਪ ਨੂੰ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਬਿਰਦ ਬਾਣੇ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਨਿਬਾਹ ਦੇਵੋ॥੭੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਿੱਖ ਸਖਾ, ਸੁਤ ਸਿੱਖ ਮਮ, ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ ਧਯਾਨ।

ਸੇਵੈ ਸਿਖ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੋ ਸਿੱਖ ਸੁਖਾਂ ਕੀ ਖਾਨ॥ ੭੭॥

ਸਿੱਖ ਹੀ ਸਖਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਹੀ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੇਵਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਨੂੰ ਸੇਵਦਾ ਹੈ॥੭੭॥

ਸੁਨੋ ਬਿਸੰਭਰ ਕੋਡੀਆਂ ਨਿੱਤ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਪਾਂਚ।

ਧਨ ਹੋਵੈ ਬਖਸ਼ਾ ਸਕਲ ਸੁਖ ਸੰਪਤਿ ਰਤਿ ਰਾਂਚ॥ ੭੮॥

ਹੇ ਬਿਸੰਭਰ! ਸੁਣੋ, ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਪੰਜ ਕੋਡੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਗੁਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ, ਉਸਨੂੰ ਧਨ ਬਹੁਤ ਬਖਸ਼ਾਂਗੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਸੰਪਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਹੇਗਾ॥੭੮॥

ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਜਾਨਿਕੈ ਨਰ ਨਾਰੀ ਹਿਯ ਚੇਤਿ।

ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸੁਰਕੀ ਰਹਤਿ ਰਹਿਨੀ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ॥ ੭੯॥

ਮੇਰੀ ਇਸ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰੀਆਂ ਸਾਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੋ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਰਗਾ ਆਚਰਣ ਰੱਖੋ ਤੇ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ॥੭੯॥

ਜਾਮ ਨਹਾਈਏ ਨਾਮ ਧਿਆਈਏ ਘਰ ਕੀ ਕੀਜੈ ਕਾਰ।

ਬੋੜਾ ਬੋਲ, ਸਾਚਾ ਰੋਲ, ਇਕ ਮਨ, ਸੰਕਟ ਹਾਰ॥ ੮੦॥

ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਨਹਾਈਏ, ਨਾਮ ਧਿਆਈਏ ਤੇ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਘਰ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੀਏ, ਬੋੜਾ ਬੋਲੀਏ, ਸੱਚ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੀਏ, ਮਨ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਵਿਚ ਰੱਖੀਏ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ॥੮੦॥

ਮਨ ਕਾ ਮਾਰਨ ਸੁਗਮ ਹੈ ਤਨ ਕੋ ਬਾਂਧੋ ਆਇ।

ਸੁੱਧ ਬਿਹਾਰੀ ਕਾਰ ਗੁਰ ਦੋਖ ਛੋਡੀਏ ਬਾਦ॥ ੮੧॥

ਮਨ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਸੌਖਾ ਹੈ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵੋ, ਸੁੱਧ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੇ ਬਣੋ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਦੇਵੋ, ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣੇ, ਦੋਸ਼ ਕੱਢਣੇ ਤੇ ਝਗੜੇ ਕਰਨੇ ਛੱਡ ਦੇਵੋ॥੮੧॥

ਮਾਲ ਲਾਲ ਅਰੁ ਸਾਲ ਮੈਂ ਖਾਲ ਚਾਲ ਵਾਚਾਲ।

ਸਿਦਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਐਨ ਢਿਗੁ ਇਹੀ ਸਿੱਖ ਕਾ ਸ਼ਾਲ॥ ੮੨॥

ਹਰ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮਾਲਾਂ ਤੇ ਲਾਲਾਂ ਤੇ ਦੁਸ਼ਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜਾਂ ਟੁੱਟੀ ਜੁੱਤੀ ਨਾਲ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਹਰ ਹਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਦਕ ਜਿਵੇਂ ਦਾ ਤਿਵੇਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਰਹੇ॥੮੨॥

ਐਂਡਾ ਕੈਂਡਾ ਬੈਨੜਾ ਕੰਨੜਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇ।

ਵੇਮੁਖ ਇਨ ਸਭਿ ਤੇ ਬਚਹੁ ਫੂਲ ਸੰਪਦਾ ਆਇ॥ ੮੩॥

ਆਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੰਕਾਰੀ, ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗੱਪੀ, ਕੰਨਿਆਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ (ਮਾਰਨ ਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ) ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚੇਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਪੁਛੁੱਲਤ ਹੋਵੇਗੀ॥੮੩॥

ਨਾਰੀ ਕੀ ਮਾਨੈ ਨਹੀਂ ਬਾਲ ਨ ਕਰਨਾ ਮੀਤ।

ਡੋਲੈ ਨਹਿੰ ਮਨ ਜੁੱਧ ਮਹਿੰ ਨਿਰਦੁਖ ਕਰਨੀ ਰੀਤ॥ ੮੪॥

ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬਾਲ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਨਾ ਬਣਾਵੇ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਡੁਲਾਵੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੀਤੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਿਰਦੁਖਣ ਰੱਖੇ। ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਕਿ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਅੱਗੇ ਸੱਤ ਬਚਨੀਆਂ ਨਾ ਬਣੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਕਿ ਵੱਡਾ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਭੇਗਾ॥੮੪॥

ਸਿਖ ਕੀਆ ਤਬਿ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਦੇਯ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਵਾਕ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਕਹੈ ਗਾ ਸ਼੍ਰੇਯ॥ ੮੫॥

ਵਿਰ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੂੰ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ। ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕਲਿਆਨ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ॥੮੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਦਰਵਾਂ

ਇਕ ਸੌ ਇਕ ਅਰਦਾਸ

ਦੋਹਰਾ- ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਸਿਖ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਿਤਾ ਬਿਸੰਭਰਦਾਸ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੁਝਨ ਲਗਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ॥ ੧॥

ਜਦ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਬਿਸੰਭਰਦਾਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ॥੧॥

‘ਜੇ ਨਹਿ ਸਿੱਖ ਬਹਾਲ ਹੁਇ, ਹੁਵੈ ਨ ਸਿਦਕੀ ਮੇਲ।

ਕੈਸੇ ਪਾਹੁਲ ਚਰਨ ਕੀ ਸਿੱਖ ਬਤਾਵਹੁ ਖੇਲ?’॥ ੨॥

‘ਜੇ ਸਿੱਖ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨਾ ਸਜ ਸਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਸਿਦਕੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਮੇਲ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ, ਜਿਹੜਾ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਖੇਲ (ਜੁਗਤ) ਦੱਸੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਕਿਵੇਂ ਲਵੇ? ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਹੁਲ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੁਣ ਆਪ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਦੱਸੋ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਦਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਨਾ ਸਕੇ, ਆਪ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਨਾ ਸਕੇ, ਉਹ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਕੈਸੇ ਲਵੇ?’॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲਿ ਸੁਨਾਇਓ ‘ਸੁਨਹੁ ਬਿਸੰਭਰ ਰੀਤਿ।

ਬਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਹੋਵਨਾ ਮੇ ਪਦ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ‘ਹੇ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ! ਇਹ ਰੀਤੀ ਸੁਣੋ, ਬਚਨਾਂ ‘ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤੀ ਰੱਖੋ॥੩॥

ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ ਏਕ ਸਮ ਜਯੋ ਜਾਨੈ ਜੋ ਮੇਰ।

ਇਕਦਸਮੇ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹੇਰਿ॥ ੪॥

ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਾਣੋ॥੪॥

ਧੋਇ ਰੁਮਾਲ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪਾਹੁਲ ਲੇਵੈ ਦੇਇ।

ਸਿਦਕ ਸਮਾਲੈ ਕਰਿ ਕੜਾਹ ਬਾਂਟੇ ਅਥਿਤੀ ਲੇਇ॥ ੫॥

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੁਮਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਹੁਲ ਲਵੋ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਭਰੋਸਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦੇਵੋ ॥੫॥

ਨਾਮ ਧਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ ਤੁਕ ਗਿਆਰਵੇਂ ਮਾਨ।
ਪੱਤ ਸਿਰੇ ਅੱਖਰ ਧਰੇ ਪੁਨ ਪੁਨ ਧਰੇ ਸੁਜਾਨ ॥ ੬ ॥

ਗਿਆਰਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਹੀ ਤੁਕ ਤੋਂ ਉਸ ਪਾਹੁਲਧਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਧਰੇ। ਪੱਤਰੇ ਦੇ ਸਿਰੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਲੈ ਕੇ ਚਤੁਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ॥੬॥

ਆਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਿਖ ਕਾਜ ਸੰਸਾਰੀ ਕੀਨ।
ਬੋਲ ਗਰੀਬੀ ਸਿੱਖ ਕਰਿ ਕੰਨਯਾਂ ਦੇਇ ਮਸਕੀਨ ॥ ੭ ॥

ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਸਿੱਖ ਜਦ ਸੰਸਾਰਿਕ ਕਾਰਜ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ 'ਤੇ ਕਰੇ, ਭਾਵ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇ, ਧੀ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕਰਕੇ ਚਾਹੇ, ਗਰੀਬ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇ ਕੇ ਬਚਨ ਹਲੀਮੀ ਦਾ ਕਰੇ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਹੁਲੀ ਸਿੱਖ ਕੰਨਿਆਂ ਪਾਹੁਲੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਅਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਗਰੀਬੀ ਅਮੀਰੀ ਨਾ ਪਰਖੇ ਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖੇ ਤੇ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ॥੭॥

ਜਗ ਛੋਡੈ ਖੰਡੇ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਰ।
ਪਾਹੁਲ ਖੰਡੇ ਹੋਇ ਜਿਸ ਚਰਨਨ ਕੀ ਨਹਿ ਧਾਰ ॥ ੮ ॥

ਜਗਤ ਰੀਤੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ, ਹੇ ਸਿੱਖ! ਅੱਵਲ ਤਾਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈ ਲਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਲਵੋ। ਜਿਸ ਨੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਨਾ ਲਵੇ ॥੮॥

ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਖੰਡ ਦੇ, ਸਿਖ ਕਾ ਨਾਤਾ ਮਾਨ।
ਜਹਾਂ ਨ ਹੋਵੈ ਤਹਿ ਕਰਹੁ ਵੈ ਤੇ ਆਪਨੀ ਸ਼ਾਨ ॥ ੯ ॥

ਪਰ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੇਸ਼ਕ ਛਕਾ ਦੇਵੇ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੋ। ਜਿੱਥੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਹੁਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਛਕੀ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕਰ ਲਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਜਾਣੇ ॥੯॥

ਅਧਰ ਦਸਨ ਮਹਿ ਭੇਦ ਨਹਿ ਭੇਦ ਨ ਪਿਤ ਅਰ ਸੁਵਨ।
ਤਜੋ ਸਿੱਖਯਾ ਕੀ ਏਕਤਾ ਪਾਹੁਲ ਭੇਨ ਨ ਤਵਨ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪੋ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈ, ਛੁਟਿਆਈ, ਜਾਤ ਅਤੇ ਜਨਮ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਰਹੇ। ਜਿਵੇਂ ਹੋਠਾਂ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਹੁਲ ਦਾ ਭੇਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ॥੧੦॥

ਬਡੇ ਲਘੂ ਕੇ ਭੇਦ ਨਹਿ ਸਿੱਖਯਾ ਲੇਵੈ ਸਿੱਖ।
ਬਰਣ ਜਾਤ ਕੇ ਦੂਰ ਧਰਿ ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਸੁਲੱਖ ॥ ੧੧ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਛੋਟੇ ਦਾ, ਅਮੀਰੀ ਗਰੀਬੀ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਵਰਣ ਅਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਫਰਕ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੈ ਲਵੇ ਸੋ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਪੂਰੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਿੱਖ ਹਨ ॥੧੧॥

ਦੇਵੈ ਲੇਵੈ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਿ, ਖਾਵੈ ਕਰਜ ਦੁਵਾਇ।

ਸਿੱਖੀ ਪਦ ਜੋ ਦਗਾ ਕਰਿ ਠੋਰ ਨ ਕਤਹੂੰ ਪਾਇ॥ ੧੨॥

ਦੇਣ ਲੈਣ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਕਰੇ, ਜੇ ਕਰਜ ਲੈ ਕੇ ਖਾਏ ਤਾਂ ਮੁੜ ਕੇ ਅਦਾ ਕਰੇ। ਸਿੱਖੀ ਪਦ 'ਤੇ ਖਲੋਤਾ ਹੋਇਆ ਜੇ ਦਗਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ॥੧੨॥

ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਮ ਕੀ, ਨਾਮ ਜਪ ਨਾਮ ਰਮੈ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ।

ਨਾਮ ਉਪਦੇਸੈ ਨਾਮ ਸੁਖ ਸਖਾ ਸਾਚਲਾ ਨਾਮ॥ ੧੩॥

ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ, ਨਾਮ ਜਪੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਰਚ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਮਾਣੇ, ਸੱਚਾ ਮਿੱਤਰ ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ॥੧੩॥

ਜੀਵਨ ਜਾਕਾ ਧਰਮ ਹਿਤ ਚਲਨਾ ਗੁਰ ਕੀ ਰੀਤ।

ਭੋਜਨ ਜਾਕਾ ਦੇਹ ਹਿਤ, ਰਹੈ ਵੈਰਾਗੀ ਮੀਤ॥ ੧੪॥

ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਧਰਮ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਚਲਨ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰੀਤੀ ਉਪਰ ਹੈ, ਜੋ ਭੋਜਨ ਭੋਗਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਰੀਰ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਨ ਸਿੱਖ ਹੈ॥੧੪॥

ਜਜੋਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਇ ਨਿਤ ਮਾਰਗ ਕੀ ਆਸ।

ਤਿਉਂ ਆਤਮ ਹਿਤ ਆਚਰੈ ਰਹੀਏ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ॥ ੧੫॥

ਜਿਵੇਂ ਰਾਹੀ ਜਦ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਫਰ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਿਤ ਹੀ ਵਿਚਰੀਏ ਤੇ ਚਿੱਤ ਉਦਾਸ ਰਹੀਏ॥੧੫॥

ਸੁਨੋ ਸਖਾ! ਚਿਤ ਲਾਇਕੈ ਚਲਨੇ ਕੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤ।

ਮੋਹਿ ਤੋਹਿ ਸਬਿ ਚਲੈਗੇ, ਚਲਨ ਨ ਕੋਈ ਰੀਤ॥ ੧੬॥

ਹੇ ਮਿੱਤਰ! ਸੁਣੋ, ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਚਲਣ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰੀਤ ਰੱਖੋ, ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਚਲਾਂਗੇ, ਚਲਣ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਸਭ ਚਲਣਗੇ॥੧੬॥

ਇਹ ਬੈਰਾਗ ਹਿਤ ਕਹਿਨ ਹੈ ਨਹਿ ਆਵਨ ਨਹਿ ਜਾਇ।

ਅਪਨੀ ਵਾਸਨ ਆਪ ਮਹਿ ਸਮ ਸੁਪਨੇ ਮਿਲਿ ਜਾਇ॥ ੧੭॥

ਇਹ ਗੱਲ ਵੈਰਾਗ ਉਪਜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹੀਂਦੀ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗਿਆਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗੂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ॥੧੭॥

ਆਦਿ ਅੰਤ ਜਿਉਂ ਨੀਂਦ ਮਹਿ ਆਤਮ ਜਾਨੋ ਭਾਇ।

ਇਹੀ ਜੋਗ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ ਮੈਂ ਤੁਹਿ ਕਹੀ ਬਨਾਇ॥ ੧੮॥

ਜਿਵੇਂ ਨੀਂਦ ਦੇ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਸੀ, ਨੀਂਦ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਫਿਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਆਤਮਾ ਹੀ ਜਾਣੇ। ਪਹਿਲੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਰੀਤੀ ਦੱਸੀ ਸੀ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੋਗ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵੀ ਇਹੋ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਕਹਿਣਗੇ॥੧੮॥

ਪੰਚ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜੋਗ ਕੀ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਹੇਤ।

ਕੁੰਡਲੀ ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਖੈ ਚੇਤ॥ ੧੯॥

ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹਨ, ਪਹਿਲੀ ਅਰਦਾਸ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਦੇ ਜਾਪ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਉਹ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਹ ਹਾਂ। ਦੂਜੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ! ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਜਾਗ ਪਵੇ ॥੧੯॥

ਅਨਹਦ ਉਠੈ ਝੁਣਕਾਰ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਚਿਤਾਰ।

ਗੁਹਯ ਧਯਾਨ ਗੁਰ ਗਯਾਨ ਮੈਂ ਚੌਥੀ ਲੀਜੈ ਧਾਰ ॥ ੨੦ ॥

ਤੀਸਰੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਦੋਂ ਅਨਹਦ ਦੀ ਝੁਣਕਾਰ ਉਠੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਾਂ। ਚੌਥੀ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਗੁਪਤ ਧਿਆਨ ਤੇ ਗੁਪਤ ਸਿਆਣ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆਪ ਸਹਾਈ ਹੋਵੋ ॥੨੦॥

ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਹਾਥ ਗੁਰ ਪੰਜਵੀਂ ਇਹ ਅਰਦਾਸ।

ਪੂਰਨ ਪੂਰੀ ਪਾਇਗੋ ਛੇਵੀ ਛਦਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੨੧ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਛੇਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੋ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮਾਇਆ ਦੇ ਛਲ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੀ ਰੱਖੋ। ਇਸ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪੂਰੀ ਪਾਏਗਾ ॥੨੧॥

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ਰਨੀ ਆਇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੀ ਪਾਇ।

ਅੱਠਵੀਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਏ ਸਾਸ ਸਾਸ ਗੁਰ ਧਯਾਇ ॥ ੨੨ ॥

ਸੱਤਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੋ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੰਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਏ ਰਹੀਏ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪਾਓ ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸਫਲਤਾ ਬਖਸ਼ੋ। ਅੱਠਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੋ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ! ਮੈਂ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਰੂਪੀ ਮਾਲਾ ਫੇਰਾਂ ਭਾਵ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਜਗਿਆਸੂ ਹੁਣ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ ਤੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਜਪੋ ॥੨੨॥

ਨਾਵੀਂ ਨਿਤ ਗੁਰ ਸੇਵਨੇ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨਿ ਜੋਗੁ।

ਦਸਮੀ ਦਗਧ ਨ ਹੋਇਯੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਯੋਗ ਮੈਂ ਹੋਗੁ ॥ ੨੩ ॥

ਨੌਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੈਂ ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਣ ਯੋਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂ। ਦਸਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੋ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆ ਰਹੀ ਈਰਖਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਅਗਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੜ ਨਾ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਆਪ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਰਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਵਰਤੀਰਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਹੋਵੇ ॥੨੩॥

ਸਿੱਖਾ ਭਰਮ ਨ ਕੀਜੀਏ ਬੁੱਧਿ ਰਾਖੀਏ ਠੋਰ।

ਰਾਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕਾ ਜਜੋਂ ਅਚਾਰ ਹਿਤ ਔਰ ॥ ੨੪ ॥

ਹੇ ਸਿੱਖਾ ! ਕਦੇ ਭਰਮ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਪਰ ਜੇ ਕਦੀ ਮੱਤ ਭਰਮ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੋ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਟੇਕ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਰੱਖੋ। ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਜਿਵੇਂ ਰਾਈ ਅਚਾਰ ਦੀ ਬੜੇ ਹਿਤ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬਣੋ ॥੨੪॥

ਬਾਲੀ ਬਿਹਾਏ ਗੁਰੂ ਢਿਗ, ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨਿਬਾਹ।

ਬਚਨ ਮਾਨ ਹਿਤ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ, ਦੀਨਾ ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਹ ॥ ੨੫ ॥

ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਮੇਰੀ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਚੌਦ੍ਰਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਗੁਰੂ ਜੀ ! ਮੇਰਾ ਨਿਰਬਾਹ ਤੋਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਾ ਕਰੋ। ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ

ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ। ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਮੈਂ ਨਿਮਰਤਾ ਪੂਰਵਕ ਚਲਦਾ ਰਹਾਂ॥੨੫॥

ਮਾਨਦੇਇ, ਕੁਲਕੀ ਰਹੈ, ਬਨੈਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਤ।
ਬਿੱਤ ਨਿਵੈਂ ਬਿਤ ਸੁੱਧ ਗਿ੍ਹਹ, ਇਹੀ ਖੂਬ ਕਲਕੰਤ॥ ੨੬॥

ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਇਹ ਕਰੋ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਆਪ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਵਿਚ ਮਾਨ ਦੇਵੋ। ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਦੀ ਆਬਰੂ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰਖ ਬਣ ਜਾਣ। ਵੀਹਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਗ਼ਰੀਬੀ ਵਸੇ। ਇੱਕੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੱਧੀ ਟਿਕੀ ਰਹੇ। ਬਾਈਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਇਲਾਹੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੀ ਪਿਆਰੀ ਲੱਗੇ॥ ੨੬॥

ਤੇਵੀ ਤਰਗਸ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੇਵੀ ਕਟਾਰੀ ਸਿੱਧ।
ਪਚਵੀਂ ਪਤ ਸਿਉਂ ਗੁਰੂ ਬਿਰ ਛੱਬੀ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬਿੱਧ॥ ੨੭॥

ਤੇਈਵੀਂ ਅਰਦਾਸ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੀਰ ਤਰਕਸ ਪਹਿਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪਰਸੁਆਰਥ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਾਂ। ਚੇਵੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਂ ਕਟਾਰ ਪਹਿਣੀ ਹੈ ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ। ਪੰਝੀਵੀਂ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਪੱਤ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਹਾਂ। ਛੱਬੀਵੀਂ, ਇਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ੋ, ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾਂ॥੨੭॥

ਇਕ ਸੋ ਇਕ ਅਰਦਾਸ ਕਰਿ, ਸੋ ਬਰਸਾਂ ਕੇ ਦੋਖ।
ਗੁਰੂ ਗਵਾਵੈ ਸਿਖ ਕੇ, ਪਾਵੈ ਗੁਰ ਪਦ ਮੋਖ॥ ੨੮॥

ਪਿੱਛੇ ਆਈਆਂ ਪੰਝਤਰ ਤੇ ਏਥੇ ਆਈਆਂ ਛੱਬੀ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਸੋ ਇਕ ਅਰਦਾਸਾਂ ਜੋ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਸੋ ਵਰਸਾਂ ਦੇ ਦੂਸਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੂਰ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੇਗਾ॥੨੮॥

ਸੋ ਅਰਦਾਸੀਆ ਜੋਗ ਹੈ ਤਾਂਕੇ ਪੂਜੈ ਪਾਇ।
ਸਿੱਖ ਸੁਖੀ ਸੋ ਹੋਇਗਾ ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ॥ ੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਅਰਦਾਸੀਆ ਜੋਗ ਹੈ, ਉਸ ਅਰਦਾਸੀਏ ਪਾਸੋਂ ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਏ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸੋ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਏਗਾ॥੨੯॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਿਤ ਦਸਵੰਧ ਦੇਇ ਸਿੱਖੀ ਜੁਗਤ ਰਹਾਇ।
ਨ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਸਤਿਨਾਮ ਮਹਿੰ ਬਰਤੇ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇ॥ ੩੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਇਸਨਾਨ, ਦਾਨ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਉਮਰ ਬਤੀਤ ਕਰੇ॥੩੦॥

ਪਰਨਾਰੀ ਧਨ ਛੋਡਿ ਕੈ ਨਿਸਚਾ ਗੁਰ ਪਦ ਸਰਨਿ।
ਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਪੜੈ ਕਾਟੈ ਜਨਮਾ ਮਰਨ॥ ੩੧॥

ਪਰ ਨਾਰੀ, ਪਰ ਧਨ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸਰਨ ਛੱਡੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇ, ਜਿਹੜੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਦੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਚੋਪਈ- ਭੱਦਨ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਨਹਿ ਕਰੈ। ਮੂਏ ਬੰਧੁ ਨਹਿ ਰੋਦਨ ਧਰੈ।

ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤੇ ਆਪਿ ਬਚਾਇ। ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਪਾਇ ॥੩੨॥

ਜੇ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਭੱਦਨ ਨਾ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਰੋਵੇ ਨਹੀਂ। ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਨੂੰ ਸੁਭ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਪਾਵੇ ॥੩੨॥

ਫਲ ਨ ਬੇਚੀਏ ਅੰਨ ਬਪਾਰ। ਤ੍ਰਿਣ, ਕਾਸ਼ਟ, ਅਰ ਚਾਮ ਨਿਵਾਰ।

ਕਰਜ ਨ ਦੇਈ ਨੀਚ ਚੰਡਾਲ। ਵੇਸ਼ਵਾ ਨਾਰੀ ਰਿਨ ਨਹਿ ਸਾਲ ॥੩੩॥

ਨਾ ਫਲ ਵੇਚੇ, ਨਾ ਅਨਾਜ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰੇ। ਘਾਹ ਲੱਕੜੀ ਅਤੇ ਚੰਮ ਦਾ ਵੀ ਵਪਾਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਨੀਚ ਚੰਡਾਲ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਵੇਸ਼ਵਾ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਲੈਣਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ॥੩੩॥

ਕਾਹੂੰ ਸਿਉਂ ਝਗੜਾ ਨਹਿ ਮਾਂਡੋ। ਰਹਤ ਆਪਨੀ ਮੂਲ ਨ ਛਾਡੋ।

ਦੁਰਜਨ ਸੇਤੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਕਰੋ। ਹਿਰਦੇ ਰੋਸ ਕਾਮ ਪਰਹਰੋ ॥੩੪॥

ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਆਪਣੀ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਕਰੋ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੩੪॥

ਚਹੁੰ ਮਾਰਗ ਮਹਿੰ ਬੈਠੇ ਨਾਂਹਿ। ਟੂਟਾ ਬਾਸਨ ਮੰਜੀ ਲਾਹਿ।

ਉਰਧ ਸ੍ਰਾਸ, ਧੋਇ ਆਧਾ ਪਾਇ। ਦਾਂਤਨਿ ਸੋਂ ਨਖ ਦੇਤਿ ਰਿਤਾਇ ॥੩੫॥

ਚੋਰਸਤੇ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਟੁੱਟਾ ਭਾਂਡਾ ਜਾਂ ਟੁੱਟੀ ਮੰਜੀ ਲਾਹ ਦੇਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ। ਨਾ ਸੁਕਰੇ ਵਜੋਂ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਘਰ ਵੜਦਿਆਂ ਅਤੇ ਰਾਤ ਸੋਣ ਵੇਲੇ ਅੱਧੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਧੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਸਾਰੇ ਧੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਨਹੁੰ ਕੱਟਣੇ ਜਾਂ ਚੱਬਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ ॥੩੫॥

ਖਾਵਤਿ ਬੇਰ ਹਸੈ ਬਕਬਾਦ। ਭੋਜਨ ਪੀਛੇ ਪੇਟ ਜੁ ਬਾਪ।

ਰੋਵੈ ਹਸੈ ਨ ਕਬਿ ਗੁਰ ਆਗੈ। ਲਖਮੀ ਨਾਸ ਦਰਿੰਦ੍ਰੀ ਪਾਗੈ ॥੩੬॥

ਖਾਣ ਸਮੇਂ ਹੱਸਣਾ ਤੇ ਬਕਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਭੋਜਨ ਵਾਸਤੇ ਪੇਟ ਨਾ ਵਜਾਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕਦੀ ਵੀ ਰੋਵੇ ਜਾਂ ਹੱਸੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਧਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੩੬॥

ਮਗ ਮੈਂ ਸਯਨ, ਰਾਹ ਮੈਂ ਭੋਜ। ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਨਹਿ ਮਗ ਮੈਂ ਰੋਜ।

ਗਾਂਇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੋ ਪਾਇ ਨ ਛੁਵੈ। ਅੰਨ ਭੁਗਤ ਕੀ ਨਿੰਦ ਨ ਭੁਵੈ ॥੩੭॥

ਰਾਹ ਵਿਚ ਸੋਣਾ ਤੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਗਾਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਕਦੇ ਪੈਰ ਨਾ ਛੁਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਅਨਾਜ ਛਕ ਲਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦੀ ਫਿਰ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੇ ॥੩੭॥

ਰਹੈ ਇਕਾਂਤ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਧਯਾਨਾ। ਹਿਰਦੈ ਗਨੈ ਨ ਚਿਤਵਤਿ ਨਾਨਾ।

ਪਾਂਬਰ, ਨਾਰੀ ਪਰ ਕੀ ਬੁਰੀ। ਰਾਜਦੂਤ ਕੀ ਮੈਤ੍ਰੀ ਛੁਰੀ ॥੩੮॥

ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਧਿਆਨ ਲਾਵੇ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਦਚਲਨ ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਬੁਰੇ ਹਨ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੂਹੀਦੇ ਦੀ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਛੁਰੀ ਵਾਂਗ ਹੈ ॥੩੮॥

ਸਕਲ ਗਤਿ ਜਾਗਤਿ ਨਹਿਂ ਰਹੈ। ਮੈਥੁਨ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਨਹਿਂ ਗਹੈ।
ਸਿਥਲ ਦੂਤ ਅਨਭਯਾਸੀ ਸਿੱਖ। ਕਾਚਾ ਸੂਕਾ ਤਜਾਗੇ ਆਮਿਖ॥ ੩੯॥

ਸਾਰੀ ਗਤ ਜਾਗਦਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਰਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਆਲਸੀ ਦੂਤ ਤੇ ਅਨ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਖ, ਕੱਚਾ, ਸੁੱਕਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮਾਸ ਛੱਡੋ॥੩੯॥

ਪਰ ਕੀ ਰਮਤੀ ਨਾਰੀ ਛੋਰਿ। ਜੇ ਅਪਨੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਹੈ ਠੋਰ।
ਦੰਭ ਨਾਸਤਕੀ ਮਤਸਰ ਤਜੇ। ਅਸੂਆ, ਨਿੰਦਾ, ਚਿੰਤ ਨ ਭਜੇ॥ ੪੦॥

ਜੇ ਆਪਣੇ ਇੰਦਰੇ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਨ ਤਾਂ ਪਰਾਏ ਪਤੀ ਦੀ ਰਮੀ ਹੋਈ ਇਸਤਰੀ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਪਖੰਡ, ਨਾਸਤਕਤਾ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਛੱਡੇ, ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਣ, ਨਿੰਦਿਆ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਕਰੇ॥੪੦॥

ਖਗ ਤਰੁਵਰੁ ਜਗ ਬਾਸ ਨਿਹਾਰੈ। ਰੈਨ ਦਿਨਾ ਨਿਜ ਤੱਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੈ।
ਹਿਯ ਵਿਰਾਗ ਲਖਿ ਜਗਤ ਅਸਾਰਾ। ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਗੁਣ ਆਤਮ ਨਜਾਰਾ॥੪੧॥

ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਾਸਾ, ਬ੍ਰਿਛਾਂ 'ਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਂਗ ਜਾਣੇ। ਗਤ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਤੱਤਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਰਾਗ ਰੱਖ ਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਅਸਾਰ ਜਾਣੇ। ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਰਾ ਜਾਣੇ॥੪੧॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਗਰਬ ਗਵਾਵੈ। ਕਾਹੁ ਵਸਤ ਸੋਂ ਨੇਹੁ ਨ ਲਾਵੈ।
ਧੀਰਜ ਸੋਂ ਵਿਵਹਾਰ ਘਟਾਵੈ। ਸਹਿਜ ਸਹਿਜ ਸਭਿ ਸੋਂ ਛੁਟਕਾਵੈ॥ ੪੨॥

ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘੁਮੰਡ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਚਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਜਗਤ ਜੰਗਾਲ ਜਾਣ ਕੇ ਘਟਾ ਦੇਵੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਲਵੇ॥੪੨॥

ਦੀਸੇ ਕੁਧੀ ਸੁਮਤਿ ਕਾ ਬੋਧਕ। ਪ੍ਰਾਣ ਅਪਾਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕਾ ਸੋਧਕ।
ਬਡੀ ਬੇਰ ਭੋਜਨ ਨਹਿਂ ਖਾਇ। ਮਾਨ ਬਡਾਈ ਅਪਨ ਨ ਗਾਇ॥ ੪੩॥

ਜੇ ਖੋਟੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਦਿੱਸੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਝਣ ਮੱਤ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਵੇ ਤੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਵੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨ ਵਡਿਆਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਦਾ ਫਿਰੇ॥੪੩॥

ਕੁਸਤ ਕੁਭੋਜ ਸੁਨਾਰੀ ਸੋਭਾ। ਇਨ ਕੋ ਤਜੈ ਨ ਧਰਿ ਉਰ ਲੋਭਾ।
ਖਲ ਕੀ, ਮਲ ਕੀ, ਨਟਕੀ ਪੰਗਤ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਾਵੈ ਸਾਧੂ ਸੰਗਤਿ॥ ੪੪॥

ਖੋਟੇ ਹਠ, ਖੋਟੇ ਭੋਜਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸੋਭਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡੇ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਲੋਭ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਮੂਰਖ ਦੀ, ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਤੇ ਨਟਾਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਵੇ॥ ੪੪॥

ਦੇਵ ਭਵਨ ਮਹਿ ਚਿਰ ਨਹਿਂ ਰਹੈ। ਕਰਨੀ ਭੇਦ ਨ ਕਿਹਸੋਂ ਕਹੈ।
ਸਮਤਾ ਨਿੱਤ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਹੋਰੈ। ਨਜਾਇ ਸਮੈ ਕੁਛ ਪੱਛ ਨ ਟੇਰੈ॥ ੪੫॥

ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਜਿਆਦਾ ਦੇਰ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਪਣੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਰਨੀ ਦਾ ਭੇਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰੇ। ਸਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਵੇਖੇ ਤੇ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪੱਖਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕਰੇ॥੪੫॥

ਭੋਗਨ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਨਹਿਂ ਕੀਜੈ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਹਿ ਬਿਤ ਮਨ ਭੀਜੈ।
ਸੂਧਾਹਾਰ, ਬਿਹਾਰ ਜੁ ਸੂਧਾ। ਕਰਤਿ ਰਹੈ ਸਿਖ ਘਰ ਧਨ ਰੂਧਾ॥ ੪੬॥

ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਥਿਤ ਕਰੇ, ਭਾਵ ਰੱਬ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ। ਆਹਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਰੱਖੇ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਵੀ ਸ਼ੁੱਧ ਰੱਖੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਧਨ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹੇਗਾ ॥੪੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਡ ਦਾ ਪੰਦਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੫॥

ਅਧਿਆਇ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਫਲ, ਭਵਿੱਖਤ

ਦੋਹਰਾ- ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਪਰ ਦੀਨਾ ਸਭਿ ਘਰਿ ਬੇਚਿ।

ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠਾ ਪੂਛਿਆ 'ਕਹੁ ਸਿੱਖਾ ਤੂੰ ਚੇਤਾ ॥ ੧ ॥

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਘਰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ, ਜਦ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੋ' ॥੧॥

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਿ ਬੋਲਾ ਬਚਨ ਰਸਾਲ।

'ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੨ ॥

ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਬੋਲਿਆ, 'ਜਦੋਂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋਏ ਸੀ ਤਦ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਬੜੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਈ ਸੀ ॥੨॥

ਜਾਂ ਦਿਨ ਸੋਦਾ ਹਮ ਕਿਯਾ ਸੁਨੀਏ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾਲ।

ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਬੇਚਤਿ ਭਯੋ ਮੋ ਕੋ ਕਿਯੋ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩ ॥

ਹੇ ਦਿਆਲੂ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸੋਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਪਤਿ ਦਿਵਸ ਪੀਛੇ ਮੈਂ ਗਯੋ। ਖੇਤ ਬਿਖੈ ਹਲ ਜੋਰਤਿ ਭਯੋ।

ਕਾਢਯੋ ਬਾਹਤਿ ਜਬਿ ਸੀਆਰ। ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੁਝ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ॥੪॥

ਸਤ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਹਲ ਜੋਇਆ। ਜਦ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਸਿਆੜ ਕੱਢਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ॥੪॥

ਹਿਰਦੇ ਹਰਖਯੋ ਲੀਨ ਖਜ਼ਾਨਾ। ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਪਰ ਮਨ ਠਹਿਰਾਨਾ।

ਘਰਿ ਮੈਂ ਆਇ ਕਰਾਹ ਗੁਰ ਦੀਨਾ। ਭੋਜਨ ਸਿੱਖ ਅਤਿਥਨਿ ਕੀਨਾ ॥੫॥

ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਫਕਾਇਆ ॥੫॥

ਗੁਰ ਦਸੋਂਧ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰਿ ਆਨਾ। ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਧਨ ਕੀਨ ਬਿਡਾਨਾ।

ਤੁਮਰੀ ਵਸਤੁ ਕਹੋ ਸੋ ਕਰੋਂ। ਖਰਚੋਂ ਕੈ ਕਿਹਨਾਂ ਘਨ ਧਰੋਂ ॥੬॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਡਾ ਧਨ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਹੋ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਰਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਖਰਚ ਲਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਧਨ ਨੂੰ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂ॥੬॥

ਸੋਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਇਹ ਆਯੋ। ਗੁਰ ਦਸੋਂਧ ਮੈਂ ਆਨਿ ਚੜਾਯੋ।

ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਗਯੋ ਮੈਂ ਤਬੈ। ਉਚਿਤ ਕਰਮ ਮੈਂ ਧਨ ਦਿਯ ਸਬੈ॥ ੭॥

ਇਹ ਸੋਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਸਵੰਧ ਮੈਂ ਲਿਆ ਕੇ ਚੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਯੋਗ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ॥ ੭॥

ਭਲੋ ਭਯੋ ਇਹ ਸਿਖ ਹੈ ਸਨਮੁਖ। ਸ਼ਰਨੀ ਤੁਮਰੀ ਆਯੋ ਗੁਰਮੁਖ।

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਯੋ। 'ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ! ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਲਹਯੋ॥੮॥

ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਰਮੁਖ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ! ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਜਾਣਿਆ ਹੈ॥੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਚੂਕ ਮੂਕ ਸਿੱਖ, ਰੂਕ ਦੁਖ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਥਾਨ ਤੁਹਿ ਲੀਨ।

ਗਿਰਾ ਪਰਾ ਸਨਮੁਖ ਖਰਾ ਨਾ ਟੁਟਾ ਨਾ ਹੀਨ॥ ੯॥

ਇਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਭੁੱਲ ਮੁਕ ਗਈ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਰੁਕ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਚਨ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਬੈਕੁੰਠ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਕੇ ਚਰਨੀਂ ਜੋ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਟੁੱਟਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੀਨ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ॥੯॥

ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕੀ ਛਾਪ।

ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਹਤਨ ਕੋ ਤੁਰਕਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਥਾਪ॥ ੧੦॥

ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਦੀ ਛਾਪ 'ਸਿੱਖੀ' ਰੱਖੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਛਾਪ ਸਿੰਘ ਬਾਪੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ॥੧੦॥

ਚੋਪਈ- ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਹੱਦ ਤੂੰ ਮੇਰਾ। ਮੋ ਚਰਨਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰਾ।

ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੁਖਿ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਾ। 'ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ॥੧੧॥

ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹੈਂ, ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਵੱਡਾ ਪਿਆਰ ਹੈ।" ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ॥੧੧॥

ਜੇ ਚਿਤ ਇੱਛਾ ਜਾਚਹੁ ਪਯਾਰੇ! ਸਿਦਕ ਬਚਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਚਾਰੇ।

ਕਲਗੀਧਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਾਨਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਬਖਾਨਾ॥੧੨॥

ਹੇ ਪਿਆਰੇ ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਮੰਗੋ, ਸਾਡੇ ਬਚਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।" ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ॥੧੨॥

'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਮੇਰੇ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਹੁ ਅਪਨ ਅਗੇਰੇ।

ਅਬਹਿ ਸਿੱਖ ਮੁਰਝਾਵਤਿ ਐਸੇ। ਪੀਛੇ ਸਿਦਕ ਹੋਇ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕੈਸੇ ?॥ ੧੩॥

"ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਤੋਂ ਡੋਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਿਦਕ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਹਰਿਗੁਪਾਲ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖ ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿਦਕ ਕਿਵੇਂ ਦ੍ਰਿੜੁ ਹੋਵੇਗਾ ?॥੧੩॥

ਇਸ ਹਿਤ ਜਾਚੋਂ ਆਪ ਅਗਾਰੇ। ਦਿਹੁ ਸਿੱਖਿਨਿ ਕੋ ਸਿਦਕ ਉਦਾਰੇ।

ਹਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤਬੈ ਬਖਾਨਾ। 'ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਆਗਲ ਭਾਨਾ ॥੧੪॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਿਦਕ ਬਖਸ਼ੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਹੱਸ ਕੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ! ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਭਾਣਾ ਸੁਣੋ ॥੧੪॥

ਸਿੰਧ ਲਸਨ ਮੁਕਤਾ ਅਰੁ ਹੀਰਾ। ਕਮੀ ਠੌਰ ਮਹਿ ਮੋਲ ਗਹੀਰਾ।

ਤਯੋਂ ਪਾਛੇ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ ਮੇਰੇ। ਲਾਖਹੁ ਹੋਵਹਿ ਵਧਹਿ ਵਧੇਰੇ ॥ ੧੫ ॥

ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਲਸਨੀਏ ਜਦ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹੀਰਾ ਰੂਪੀ ਸਿਦਕ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਦਾ ਰਤਨ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਲੱਖਾਂ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧਣਗੇ ॥੧੫॥

ਦੋਹਰਾ- ਹਮਰੀ ਤਨ ਕੀ ਸੂਰ ਗਤਿ ਅਸਤ ਰਾਤਿ ਹੁਇ ਜਾਇ।

ਘੂਕ ਉਠਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਲਸਤਿ ਤਿਉਂ ਸਿੰਘੀ ਮਮ ਆਇ ॥ ੧੬ ॥

ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗਤੀ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਤਾਰੇ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਰਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਰੇ ਉੱਠਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਜਾਗੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸੁੱਤੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਮਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਤੇਜ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਮੱਧਮ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਹੀ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਚਮਕਣਗੇ। ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਸਿਦਕ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੬॥

ਸਿਦਕ ਦੀਆ ਵਿਭੁਤਾ ਦਈ ਵਿੱਦਯਾ ਦੀਨੀ ਪੂਰ।

ਰਟਤਿ ਸਿੰਘ ਮਮ ਤੇਜ ਵਧਿ ਬੈਠਤਿ ਮਤ ਹੋ ਮੂਰ ॥ ੧੭ ॥

ਮੈਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਿਦਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਧਨ ਦੋਲਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਠਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਗਰੋਂ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਰਟਣਗੇ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤੇਜ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਮੂਰਖ ਵੀ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ॥੧੭॥

ਸੂਰ ਹੂਰ ਸਭਿ ਕੂਰ ਤਜਿ ਦੁਰ ਦੁਰ ਭੂ ਬਨ ਮਾਂਹਿ।

ਰਾਜ ਬਾਜ ਗਜ ਸਾਜ ਸਭਿ ਸਿਦਕ ਦੀਆ ਮਮ ਪਾਹਿ ॥ ੧੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਬਣਨਗੇ ਜੇ ਉਹ ਕਾਇਰ ਵੀ ਹਨ ਤਾਂ ਸੂਰਮੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ, ਜੇ ਉਹ ਕੂੜੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕੂੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਸਿੰਘ ਵਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉੱਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਚਮਕਣਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ, ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੮॥

ਚੋਪਈ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਜਗ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਮੰਦਰ ਗਮਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਗੁਜਾਰੀ। ਆਇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ ॥੧੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੧੯॥

ਬੈਠੇ ਕਰਿਕੈ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨਾ।

ਮਾਘ ਮਾਸ ਤਬਿ ਸੀਤ ਮਹਾਨੇ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸ਼ਨਾਨੇ ॥੨੦॥

ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਜਦ ਖਾਲਸਾ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਾਘ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੋਣ

ਕਰਕੇ ਠੰਡ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਵੱਖਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ॥੨੦॥

ਤਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਮਾਘ ਮਾਸ ਅਰੁ ਕਾਤਿਕ ਸਾਰਾ।

ਨਰ ਨਾਰੀ ਗਨ ਪ੍ਰਾਤੀ ਜਾਗਹਿ। ਸੀਤ ਨੀਰ ਸੋ ਮੱਜਨ ਲਾਗਹਿ॥ ੨੧॥

ਤਦ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਮਾਘ ਅਤੇ ਕੱਤਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ, ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਵੇਰੇ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੨੧॥

ਅਪਰ ਮਾਸ ਕੇ ਦਿਵਸਨਿ ਮਾਂਹੀ। ਜਿਸ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕ ਨਹਾਹੀਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਨ ਬਾਤ। ਕਿਮ ਹੋਵਤਿ ਬਰਨਹੁ ਬੱਖਯਾਤ॥ ੨੨॥

ਹੋਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਨਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰੇ॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਸੰਸੈ ਬੈਨ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਸੁਖ ਐਨ।

'ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਸਭਿ ਜਗਤ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਕਯਾ ਇਸ ਕੀ ਗਤਿ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ॥ ੨੩॥

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਭਰੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਕਹੇ, 'ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ, ਇਹ ਜਗਤ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਗਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੀਏ॥੨੩॥

ਛੰਦ-ਮਤਲਬ ਕੀ ਕਯਾ ਪ੍ਰੀਤ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੀ। ਦੂਧ ਦੇਤਿ ਜਾ ਧੇਨੁ ਦੇਵਤਾ ਮਿਹਰਦੀ।

ਪੂਜਾ ਦੇਵੇ ਦੇਵ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋ ਸਹਿਰਦੀ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਣਦੀ ਨਾਰਿ ਘਰ ਭੀਤਰ ਭਾਂਵਦੀ।

ਦਾਨ ਦੇਯ ਜਜਮਾਨ ਦਿਜ ਗਲ ਕਹਿ ਭਾਂਵਦੀ। ਮਾਲਕ ਦੇਵੈ ਖਾਨ ਤਾ ਚਾਕਰ ਚਾਂਦਨੀ।

ਹੋ ਮਖੱਟੁ ਹੋਵੈ ਪੁਰਖ ਨਾਰਿ ਦਿਲ ਮਾਦਨੀ। ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਰੀਤ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਭਾਂਵਦੀ।

ਸਿੱਖੋ! ਸੱਚੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤ ਸਦਾ ਹੀ ਭਾਂਵਦੀ। ਭਾਈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁਨੋ ਸਭਿ ਕਾਮਦੀ।

ਨਿੱਤ ਜੱਗੁ ਫਲ ਦਾਨ ਹੋਤਿ ਸਿਦਕ ਗੁਰਧਾਮ ਦੀ। ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਭਾਂਵਦੀ।

ਅਸੁਮੇਧ ਗੋਮੇਧ ਘਟੀ ਘਟ ਜਾਂਵਦੀ। ਤੀਜੀ ਅਗਨਹੋਤ੍ਰਸਟੋਮ ਜੋਤ ਮਾਵਦੀ।

ਸੂਰਨ ਚਾਂਦੀ ਦੂਧ ਤਾਂਬਾ ਦੇਇ ਸਾਮਦੀ। ਰਸਮ ਦੇਖ ਜਲ ਦਾਨ ਪਾਪ ਹਨ ਜਾਮਦੀ।

ਹੋਇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਾਯਾਂ ਨਾਇ ਦੁਪਹਿਰ ਜੋ। ਤੀਜੈ ਮਲੇਫ ਸ਼ਨਾਨ ਚਤਰਥੇ ਕਹਿਰ ਜੋ।

ਰਾਤ ਰਾਖਸੀ ਨਾਇ ਅਰਧ ਹੁਇ ਪਾਤਕੀ। ਹਿੰਸਾ ਸਭਿ ਕੀ ਪਾਪ ਜਲ ਕਾਲ ਨ ਸ਼ਾਂਤਕੀ।

ਇਹੀ ਨੇਮ ਕੀ ਰੀਤਿ ਨਾਇ ਭਜਿ ਨਾਮਕੋ। ਹੂਆ ਜਗਤ ਤੇ ਪਾਰ ਸੱਚੁ ਬ੍ਰਤ ਰਾਮ ਕੋ।

ਹੋਰ ਕਪਟ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜੋ ਆਲ ਜੰਜਾਲ ਕੀ। ਅਰਘੇ ਕੁੰਡੀ ਜਾਲਨਿ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲ ਕੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਦਿਆਲ ਖਿੱਤ ਰਹਿ ਸੱਚੁ ਕੀ। ਸੱਚਾ ਜਗੁ ਬਿਉਹਾਰ ਤਜੈ ਸਭਿ ਕੱਚੁ ਕੀ।

ਭਾਈ ਜਗ ਤਰਨਾ ਹੈ ਸੁਗਮ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵਿਸ਼ਨ ਕਾ। ਰਹੈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮਹਿ ਧਯਾਨ, ਦਾਸ ਨਹਿ ਸਿਸ਼ਨ ਕਾ।

ਏਹਾ ਜੁਗਤ ਵਰਤਨੀ ਅਲੱਗ ਵਰਤਣਾ। ਇਹੀ ਜਗਤ ਦਾ ਮੇਲ ਪਰ ਕਾ ਦਿਲ ਪਰਚਣਾ।

ਜਿਉ ਚੋਪੜ, ਸ਼ਤਰੰਜ, ਗੰਜਫਾ, ਰਾਮਦੋਕ। ਲਾਭ ਨਾਹਿ ਕੁਛ ਰੰਚ ਤਿਉ ਹੀ ਇਹ ਮਨ ਕੇ ਸੋਕ॥ ੧॥

ਮਤਲਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦੀ, ਜੇ ਗਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗਊ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੇਵਤਾ ਮੁਰਾਦਾਂ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਸਹਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਘਰ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਜਜਮਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਜਜਮਾਨ ਦੀ ਕਹੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ

ਹੈ। ਜੇ ਮਾਲਕ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਨੋਕਰ ਚਾਂਦਨੀ ਵਾਂਗ ਖਿੜਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਨਖੱਟੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਦਿਲ ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਰੀਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖੇ, ਸਾਰੇ ਸਹਿ ਕਾਮਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਜੋ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਤ ਇਕ ਯੱਗ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਦਾ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਗੋਂ ਫਿਰ ਇਕ ਘੜੀ ਘਟੇ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਅਸਵਾਮੇਧ ਯੱਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਦੋ ਘੜੀ ਘਟੇ ਤੇ ਨਹਾਉਣਾ ਗੋਮੇਧ ਯੱਗ ਦੇ ਤੁਲ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਘੜੀ ਘਟਨ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਗਨਹੋਤਰੀ ਯੱਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਘੜੀ ਘਟਨ ਨਾਲ ਸੋਨੇ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਘੜੀ ਦੇ ਘਟਿਆਂ ਚਾਂਦੀ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਛੇਵੀਂ ਘੜੀ ਦੇ ਘਟਿਆਂ ਦੁੱਧ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਤਵੀਂ ਘੜੀ ਦੇ ਘਟਿਆਂ ਤਾਂਬਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅੱਠਵੀਂ ਘੜੀ ਘਟਿਆਂ ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਵੇਖਣ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਲ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕਾਇਆਂ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਮਲੇਛ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਕਹਿਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਹਿੰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜਲ ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਛੇੜਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨੇਮ ਦੀ ਰੀਤੀ ਇਹ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦਾ ਸੱਚਾ ਵਰਤ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੋਰ ਰੀਤਾਂ ਜੋ ਘਰ ਦੇ ਜੰਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਕਪਟ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਹਨ। ਜੇ ਅਰਘੇ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁੰਡੀ ਜਾਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਆਲ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੱਚ ਦੀ ਖ਼ਿਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਕਰੇ ਤੇ ਝੂਠੀ ਕਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਭਾਈ ਯੱਗ ਤਰਨਾ ਸੋਖਾ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਸਮਝੇ। ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਧਿਆਨ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਰਹੇ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਦਾਸ ਨਾ ਬਣੇ। ਐਸੀ ਜੁਗਤੀ ਕਰੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਵਰਤੇ। ਜਗਤ ਦਾ ਮੇਲ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਦਿਲ ਪਰਚਾਵਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚੋਪੜ, ਸਤਰੰਜ, ਬਾਰਾਂ ਟਾਹਟੀ, ਛਿਆਨਵੇਂ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਾਂਗ ਲਾਭ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਦਾ ਪਰਚਾਵਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਫੋਕੇ ਕਾਮ। ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੈ ਸਿਮਰੈ ਸੋਤਿਨਾਮ।

ਮੇਲ ਸਕਲ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨੋ। ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਕੇਰਿ ਨਿਦਾਨੋ ॥੨੪॥

ਪ੍ਰੇਮ ਬਗੈਰ ਸਭ ਕੰਮ ਫੋਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਅਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਭ ਨੂੰ ਮੇਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਬਗੈਰ ਸਭ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੨੪॥

ਸ਼੍ਰੋਯਾ- ਜਾ ਤਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਹੈ ਸੁਖ ਸੋ ਨਰ ਪਾਵਨ ਬੇਦ ਉਚਾਰੈ।

ਕੰਚਨ ਕੱਸਪ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਖਯ ਨਰਹਰਿ ਸੁਤ ਹਿਤ ਕੇ ਵਪੁ ਧਾਰੈ।

ਸਿੱਧ ਅਠਾਰਹਿ ਜਾਂਹਿ ਅਧੀਨ ਹੈਂ ਸਹਸ੍ਰ ਭੁਜਾ ਦਿਜ ਸੂਨ ਬਿਡਾਰੈ।

ਬੇਦ ਉਚਾਰਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾ ਸੁਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰੈ ॥੨੫॥

ਵੇਦ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਿਰਨਕਸ਼ਪ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਹਿਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹਰੀ ਨੇ ਨਰਸਿੰਘ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਹਿਸਰ ਬਾਹੂ ਨੂੰ ਜਮਦਗਨੀ ਨਾਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਿਸਰ ਬਾਹੂ ਨੇ ਇਕ ਗਾਂ ਬਦਲੇ ਜਮਦਗਨੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਰਾਵਣ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਸੁਰਲੋਕ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੨੫॥

ਪੁਲਕਤਿ ਗਾਤ ਅਨਾਹਦ ਬਾਤ ਸੁ ਭੂਲ ਨ ਆਨ ਕਹੁ ਚੇਤਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ॥
 ਤੇਰੇ ਹੀ ਭੀਤਰ ਓਧਜ ਮਾਖਨ ਸੈਲਕੇ ਅੰਤਰ ਪਾਵਕ ਭਾਨੀ॥
 ਏਕ ਹੀ ਭਾਸਤਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਰਾਖਤਿ ਤਜੋਂ ਤੁਹਿ ਅੰਤਰ ਚੇਤਨ ਮਾਨੀ॥
 ਜਾਂ ਲਗੁ ਨੇਹ ਕੀ ਪਾਲ ਟੁਟੀ ਨਹਿ ਸੌਤਿ ਸਰੂਪ ਸਨੇਹਿ ਸਮਾਨੀ॥ ੨੬ ॥

ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਕਾਵਲੀ ਆ ਜਾਵੇ ਐਸਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਵੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੀਓ! ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਤੇਰੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪੱਥਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਅੰਗ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਅੱਗ ਇਕੋ ਰੂਪ ਭਾਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗ ਉਥੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰੂਪ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਦਾਹ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਤਿਵੇਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੋਹ ਦੀ ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੱਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਤੇਰੀ ਸਮਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੨੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੌਤਿ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਭਿ ਘਟਿ ਰਹਜੋ ਬਿਆਪ।
 ਜਿਨ ਜਾਨਾ ਤਾਕੋ ਅਨੰਦ ਔਰ ਨ ਜਾਨਤਿ ਆਪ॥ ੨੭ ॥

ਸਤਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਸਭ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ॥੨੭॥

ਸੌਤਿ, ਸੁੰਨਿ, ਚੇਤਨ, ਅਮਲ, ਸ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਬਿਨਾਸ਼ਿ।
 ਆਤਮ ਰਾਮ ਸੁਛੰਦ ਨਿਤ ਜਾਨਤਿ ਪੂਰਨ ਆਸ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿ, ਸੁੰਨ, ਚੇਤਨ, ਅਮਲ, ਸ੍ਰੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਸਰੂਪ, ਆਤਮ ਰਾਮ, ਸੁਛੰਦ ਸਰੂਪ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ॥੨੮॥

ਸਸੇ ਸਿੰਗ ਜਿਉਂ ਜਗੁ ਦਿਖਹਿ ਬੰਧਯਾ ਸੁਤ ਕਾ ਭਾਸ।
 ਗਗਨ ਸੁਮਨ, ਬਾਰੂ ਸ੍ਰਿਗਧ ਤਜੋਂ ਝੂਠਾ ਆਭਾਸ॥ ੨੯ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਹੇ ਦੇ ਸਿੰਗਾਂ ਦਾ ਤੇ ਬਾਂਭ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਆਭਾਸ ਝੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਇਸ ਜਗਤ ਦਾ ਆਭਾਸ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਝੂਠੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਸੁਨਹੁ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਸਿਖ! ਪੂਰਹਿ ਆਸਾ ਜਾਨ।
 ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੁਹਿ ਮਿਟਹਿਗੋ ਅਸਟ ਜਨਮ ਧਰਿ ਆਨ॥ ੩੦ ॥

ਹੇ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਸਿੱਖ! ਸੁਣੋ, ਜਾਣ ਲਵੋ, ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਤੇਰੇ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਅੱਠ ਜਨਮ ਹੋਰ ਧਾਰਨੇ ਪੈਣਗੇ॥੩੦॥

ਤਬਿ ਪੂਛਯੋ ਸਿਖ ਸੋਚਕੇ 'ਕਹੀਏ ਜਾਮਾ ਮੋਰ।
 ਸਿੱਖੀ ਮਾਂਗੋਂ ਗੁਰੂ ਢਿਗੁ ਰਹੋਂ ਦਾਸ ਨਿਤ ਤੋਰ॥ ੩੧ ॥

ਤਦ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸੋਚ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਮੇਰੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਦੱਸੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਿੱਖੀ ਮੰਗਦਾ, ਸਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਦਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਾਂਗਾ"॥੩੧॥

'ਸੌਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੋ ਸਦਾ' ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਇ।
 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸੁਖ ਪਾਇ'॥ ੩੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ।" "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਾਸੋਂ ਸੁਖ ਪਾਓ॥੩੨॥

ਰਾਮਦਾਸ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਹਰਿਰਾਇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੁਤਿ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ॥ ੩੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਖ ਪਾਵੋਂਗਾ॥੩੩॥

ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨ।

ਅਪਰ ਭਵਿੱਖਜਤ ਬਾਰਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਬਤਾਇ ਸੁ ਦੀਨਿ॥ ੩੪॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਹੋਰ ਭਵਿੱਖ ਵਾਰਤਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਏਥੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ॥੩੪॥

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ ਸਿਖ ਦਿਜਬਰ ਕੇਸ਼ੋ ਦਾਸ।

ਧਰਹਿੰ ਪੰਥ ਮਹਿੰ ਜਨਮ ਪੁਨ ਕਰਿ ਹੈਂ ਰਾਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥ ੩੫॥

"ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇਸ਼ੋ ਦਾਸ, ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਜਨਮ ਧਾਰਨਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ॥੩੫॥

ਚੋਪਈ- ਜੇ ਜੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਘਾਲਹਿੰ ਘਾਲਾ। ਤੇ ਸਭਿ ਜਨਮ ਧਰਹਿੰ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।

ਅਵਿਤਰਿ ਹੈਂ ਤਬਿ ਭਗਤ ਅਠਾਰਾਂ। ਛੀਨੈ ਰਾਜ ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਸਾਰਾ॥ ੩੬॥

ਜਿਹੜੇ-ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕਮਾਈ ਕਰਨਗੇ, ਸਾਰੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨਗੇ। ਫਿਰ ਅਠਾਰਾਂ ਭਗਤ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਗੇ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਰਾਜ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ॥੩੬॥

ਆਇ ਮੋਨ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਵਧੈਂ। ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਅਧਿਕ ਹੀ ਸਧੈਂ।

ਤੇਜ ਕਿਤਿਕ ਸਿੰਘਨਿ ਪਰ ਛਾਵੈ। ਅਰਹਿੰ ਪੰਥ ਸੋ ਪੁਨ ਘਟਿ ਜਾਵੈ॥ ੩੭॥

ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਮੋਨੀ ਆਉਣਗੇ, ਉਹ ਪੂਰਬ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੀ ਸਾਧਣਗੇ। ਕਈ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਛਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨਾਲ ਅੜਨਗੇ, ਫਿਰ ਘੱਟ ਜਾਣਗੇ॥੩੭॥

ਪਰਬਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਲੇਹਿ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬ ਦਬਾਇ।

ਜੇ ਅਬਿ ਹਮਰੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਪਹਾਰੀ। ਸੈਲਨਿ ਤੇ ਜਰ ਦੇਹਿ ਉਖਾਰੀ॥ ੩੮॥

ਖਾਲਸਾ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਖਾਲਸਾ ਦਬਾ ਪਾ ਕੇ ਧਨ ਲਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਪਹਾੜੀਏ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਵੈਰੀ ਹਨ, ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੜ੍ਹ ਉਖੇੜ ਦੇਵੇਗਾ॥੩੮॥

ਕਾਂਗੜੇਸ਼ ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਨੰਦ। ਕਰੇਂ ਨਿਕਾਸਨ ਸਿੰਘ ਬਿਲੰਦ।

ਸੋ ਗੰਗਾ ਬਿਚ ਤਜਾਰੈ ਪ੍ਰਾਨ। ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਸੇਵਕ ਦਾਨਿ ਮਹਾਨ॥ ੩੯॥

ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇਗਾ, ਉਹ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇਗਾ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਹੋਵੇਗਾ॥੩੯॥

ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਮੈਂ ਸੋ ਜਨਮੈ ਹੈ। ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਜ ਕਰੈ ਬਿਦਤੈ ਹੈ।

ਕਹਿ ਕਵਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਹੁ ਅਸ਼ੋਖਾ ! ਮਰਜੋ ਗੰਗ ਪਰ ਹਮਹੁੰ ਪਰੇਖਾ॥ ੪੦॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਂਸ਼ੀ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ।' ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਗਨੋਂ ! ਬਾਕੀ ਵੀ ਸੁਣੋ, ਗੰਗਾ 'ਤੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਆਪ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥੪੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਨਾਮ ਤਾਂਹਿ ਅਨਰੁਧ ਸਸੀ ਅਬਿ ਤਜਾਰੀ ਤਿਨ ਦੇਹ।

ਹੋਹਿ ਭਵਿੱਖਤ ਮੈਂ ਜਨਮ ਕਾਂਸ਼ੀ ਜੈ ਕਰਿ ਲੇਹਿ॥ ੪੧॥

ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨਰੁਧ ਚੰਦ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਸ ਨੇ ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਿੱਤ ਲਵੇਗਾ॥੪੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਾਰਵਾਂ

ਭਵਿੱਖਤ, ਬਿਸੰਭਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ

ਦੋਹਰਾ- 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ ਰਹੈ ਮਵਾਸ ਨ ਕੋਇ।

ਕਰੈ ਨੋਕਰੀ ਮੋਹਿ ਜੋ ਜੀਵਾ ਪਾਵੈ ਸੋਇ॥ ੧॥

'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ, ਆਕੀ ਰਹੇ ਨਾ ਕੋਇ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਨੋਕਰੀ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਜੀਵਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਤੁਰਕ ਡੋਗਰੇ ਗਿਲਜੇ ਬਿੰਦ। ਸਭਿ ਚਾਕਰ ਹੁਇੰ ਪੰਥ ਬਿਲੰਦ।

ਜੰਬੁਕ ਨਗਰ ਭੂਪ ਹੈ ਭਲੇ। ਰਾਜ ਕਰਹਿਗੇ ਸਿੰਘਨਿ ਮਿਲੇ॥ ੨॥

ਤੁਰਕ, ਡੋਗਰੇ, ਖਿਲਜੀ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨੋਕਰ ਹੋਣਗੇ। ਜੰਮੂ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ॥੨॥

ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਸ ਕੇ ਅੰਦਰ। ਫਿਰੈ ਖਾਲਸਾ ਪਾਵੈ ਦੁੰਦਰ।

ਕਿਸਹੂੰ ਦੇਸ ਦਾਮ ਲੇ ਭੇਟ। ਕਾਹੂੰ ਲਜਾਵਹਿ ਰਾਜ ਸਮੇਟ॥ ੩॥

ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਖਾਲਸਾ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਖਾਲਸਾ ਕਈਆਂ ਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਖਿਰਾਜ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਕਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਵੇਗਾ॥੩॥

ਸੁਨਹੁ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਸੁਜਾਨ। ਏਵ ਬਿਚਾਰਹੁ ਅਨਦ ਮਹਾਨ।

ਪਹੁਚਹੁ ਨਿਜ ਘਰ ਤੂੰ ਮਮ ਸਿੱਖ। ਹੋਵੈਗੀ ਸੁਧਿ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ॥ ੪॥

ਹੇ ਚਤੁਰ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ! ਸੁਣੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੋ। ਜਦ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ॥੪॥

ਕਾਰਜ ਸਕਲ ਸਪੂਰਨ ਹੋਵੈ। ਦੁਖ ਅਰੁ ਦਾਰਿਦ ਘਰ ਤੇ ਖੋਵੈ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਉਠੇ ਸਭਾ ਤੇ ਦੇ ਬਰ ਰੂਰੇ॥ ੫॥

ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣਗੇ, ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂਦੀ ਰਹੇਗੀ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸੁੰਦਰ ਵਰ ਦੇ ਕੇ ਫਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਉੱਠ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ ॥੫॥

ਸਰਬ ਆਪਨੇ ਡੇਰੇ ਗਏ। ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਇਮ ਭਾਖਤਿ ਭਏ।
'ਸੁਨਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ! ਇਹ ਬਾਤ। ਰਾਤ ਬਿਤੀਤਹਿ ਹੁਇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ॥੬॥

ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਫਿਰ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਹੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ! ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਜਦ ਰਾਤ ਬੀਤਣ ਬਾਅਦ ਸਵੇਰ ਹੋਵੇ ॥੬॥

ਗਮਨਹੁ ਸਿੱਖ ਉਜੈਨੀ ਪਾਸ। ਆਨਹੁ ਸੰਗੁ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ।
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤੇ ! ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਵਿਸਨ ਹੋਤੇ ॥ ੭ ॥

ਉਜੈਨੀ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਜਾਓ ਤੇ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਓ।" ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਨ ! ਸੁਣੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ ਸਨ ॥ ੭ ॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮੈਂ ਬੰਦਨ ਕਿਰ ਮੁਰਿਯੋ। ਨਿਜ ਬਲ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਕਰਿਯੋ।
ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਜਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸੋ ਕੇ ਸੁਖ ਨਾਲ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਜਾਗਿਆ ਤਾਂ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ॥੮॥

ਚਾਰ ਘਟੀ ਜਬਿ ਦਿਨਹੂੰ ਚਰਿਯੋ। ਸਿੱਖ ਉਜੈਨੀ ਲਯਾਵਨ ਕਰਿਯੋ।
ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਯ ਲੇ ਅਰੁ ਸੁਤ ਕੋ ਸਾਬ। ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਹਿੰ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥ ੯ ॥

ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਜਦ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਜੈਨੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਲੈ ਆਇਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਮਾਲਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੯॥

ਭੇਟ ਰਜਤਪਣ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨੀ। ਧਰੇ ਹਜ਼ਾਰ, ਬੰਦਨਾਂ ਠਾਨੀ।
ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਲੇ ਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਘਨੇਰੀ। ਰੁਖਸਦ ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੦ ॥

ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ ਨੇ ਬੰਦਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਨੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ॥੧੦॥

ਤਿਸ ਕੀ ਜੁਵਤੀ ਅੰਤਰ ਗਈ। ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਕੇ ਦਰਸਤਿ ਭਈ।
ਦਰਬ ਉਪਾਇਨ ਧਰਿ ਕਰਿ ਆਗੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਜੁਤਿ ਪਦ ਪੰਕਜ ਲਾਗੀ ॥ ੧੧ ॥

ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਧਨ ਅਤੇ ਉਪਹਾਰ ਅੱਗੇ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ॥੧੧॥

ਚਲਨਿ ਸਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗੁ ਆਈ। ਨਾਮ ਮਦਨਵੰਤੀ ਹਰਖਾਈ।
ਚਰਨਿ ਕਮਲ ਪਰ ਨਿਜ ਸਿਰ ਧਰਯੋ। ਅੱਸੁਨਿ ਕੋ ਜਲ ਉਪਰ ਪਰਯੋ ॥ ੧੨ ॥

ਚੱਲਣ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਈਆਂ, ਮਦਨਵੰਤੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਅੱਥਰੂਆਂ ਦਾ ਜਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ॥੧੨॥

ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਪਿਛੇਰੇ। ਤਉ ਧਰਜੇ ਸਿਰ ਹੋਇ ਅਗੇਰੇ।

ਪਗ ਪਰ ਅੱਸੂ ਪਿਖਿ ਹਸ ਕਹਜੇ। 'ਕਜੋਂ ਤੁਵ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਮਹਿ' ਬਹਜੇ ॥੧੩॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛਾਹ ਹਟਾ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅੱਖਰੂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਤੇਰਾ ਚਿੱਤ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੩॥

ਗੁਰ ਘਰ ਦੇਤਿ ਲੇਤਿ ਨਹਿ ਜੇਵੈ। ਤੁਵ ਸੁਤ ਦਾਸ ਹਮਾਰੋ ਹੋਵੈ।

ਅਪਰ ਜਨਮ ਮਹਿ ਇਮ ਬਨ ਜਾਇ। ਅਬਿ ਦੀਨੋ ਤੁਹਿ ਨਿਸਚੈ ਪਾਇ ॥੧੪॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੁਣ ਸਾਡਾ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੋਰ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਨਿਸਚਾ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੪॥

ਸਾਬਤ ਹੋਵਾ ਭਲੇ ਪਛਾਨ। ਗੋਰਖ ਜਾਨੈ ਕੈ ਤੂੰ ਜਾਨ।

ਸੁਨਤਿ ਮਦਨਵੰਤੀ ਤਬਿ ਕਹਜੇ। ਮੋਹ ਨ ਹੋਇ ਇਹੀ ਮੈਂ ਚਹਜੇ ॥੧੫॥

ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੂੰ ਜਾਣੇਗੀ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਮਦਨਵੰਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਮੋਹ ਨਾ ਕਦੀ ਵਾਪਰੇ, ਇਹੋ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ" ॥੧੫॥

ਗੁਰੂ ਕਹੈ 'ਹੁਸਨਾਕ ਉਦਾਰੀ! ਤੂੰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਰੀ।

ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਵਤਿ ਸੁਤ ਕੋ ਰਹੈ। ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਲਹੈ ॥੧੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੂੰ ਬੜੀ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣੇਗੀ, ਫਿਰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਛੁਤਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ, ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ॥੧੬॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪੇਖਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਸੋ ਸਾਖੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜਾਮਾ ਜਾਨਹੁੰ ਤ੍ਰੀਮਤੁ ਕੇਰਾ। ਅਹੈ ਸੁਭਾਵ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤੇਰਾ।

ਸੁਨਤਿ ਮਦਨਵੰਤੀ ਹਰਿਖਾਨੀ। ਸਮੁਝਿ ਵਾਰਤਾ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਨੀ ॥੧੭॥

ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜਾਮਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਤੇਰਾ ਸੁਭਾਵ ਪੁਰਖਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਦਨਵੰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਈ ॥੧੭॥

ਹੁਤੀ ਮੋਦਨੀ ਦੂਸਰਿ ਦਾਰਾ। ਪਹੁਚਿ ਨਿਕਟ ਪਗ ਪਰ ਸਿਰ ਧਾਰਾ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੂਸਨ ਹੁਇ ਰਹੇ। ਸਿਰ ਕੋ ਧੁਨਜੋਂ ਬਾਕ ਨਹਿ ਕਹੇ ॥੧੮॥

ਬਿਸੰਭਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਮੋਦਨੀ ਸੀ, ਉਸ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਸਿਰ ਮਾਰਿਆ ਪਰ ਬਚਨ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ॥੧੮॥

ਯੁਤਿ ਪਰਿਵਾਰ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ। ਰੁਖਸਦ ਹੈ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ।

ਮਸਤਕ ਟੇਕਤਿ ਕੀਨ ਪਯਾਨਾ। ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਉਜੈਨ ਪੁਰਿ ਜਾਨਾ ॥੧੯॥

ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਰੁਖਸਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਉਜੈਨ ਨਗਰ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ॥੧੯॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਸੇ ਤਿਨਹੁੰ ਕੇ ਪਾਛੇ। ਮੈਂ ਢਿਗ ਖਰੋ ਖੁਸ਼ੀ ਪਿਖਿ ਆਛੇ।
ਬੂਝਨਿ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। 'ਕਹਾਂ ਹੁਕਮ ਹੈ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ?' ॥ ੨੦ ॥

ਉਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਪਏ, ਮੈਂ (ਰਾਮ ਕੁਇਰ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਖੜਾ ਸੀ, ਜਦ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ?" ॥੨੦॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਨਾਮ ਮਦਨਵੰਤੀ ਜੋ ਦਾਰਾ।
ਜਬਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਨ ਤੇਰਾ। ਤੁਵ ਸਿਖਣੀ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਜੋ ਮਦਨਵੰਤੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ ਜਦ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੇਰੀ ਸਿੱਖਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੨੧॥

ਹੁਇ ਦੋਨੋ ਢਿਗ ਰਾਜ ਬਿਸਾਲਾ। ਤਹਿੰ ਲਗ ਕਰਹੁ ਜਹਾਂ ਲਗ ਜ਼ਾਲਾ।
ਜਗ ਮਹਿੰ ਜੀਵਣ ਹੁਇ ਤੁਵ ਬੇਰਾ। ਸਿੱਧ ਮਨੋਰਥ ਬਨਿ ਹੈ ਤੇਰਾ ॥ ੨੨ ॥

ਤੁਹਾਡੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਜ਼ਾਲਾ ਜੀ ਪਹਾੜ ਤਕ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਜੀਵਨ ਬੋਝਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨੨॥

ਨੋਟ : ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਏ ਸਨ। ਇਕ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ ? ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਆਪੇਖਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਹੈ।

ਸੁਨਹੁੰ ਨੀਂਗਰਾ ! ਗਯੋ ਹਕਾਰਨਿ। ਤਹਾਂ ਲੁਭਾਯੋ ਕਰੀ ਨਿਹਾਰਨਿ।
ਮੋਕਹੁ ਨਹਿੰ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰ ਏਹ। ਕਰਜੋ ਮਨੋਰਥ ਦੇਖਤਿ ਦੇਹ ॥ ੨੩ ॥

ਹੇ ਪੁੱਤਰਾ ! ਸੁਣੋ, ਜਦ ਬੁਲਾਉਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਿਸੰਭਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੂੰ ਇਹ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੨੩॥

ਨੋਟ : ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਵਰਗੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਇਕ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਵੇਂ ਲੁਭਾਇਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਧੀ ਭੈਣ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਆਪੇਖਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾਈ ਹੈ।

ਭੂਲਯੋ ਕਹਾਂ ਬਿਲੋਕਤਿ ਐਸੇ। ਅਬਿ ਹਮ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਤੁਹਿ ਤੈਸੇ।
ਦੁਤੀ ਸਿੱਖਣੀ ਰਜ ਜੁਤਿ ਓਹੀ। ਹਮਰੇ ਚਰਨ ਸੰਗ ਸੋ ਛੋਹੀ ॥ ੨੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਬਖਸ਼ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਬਿਸੰਭਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੀ ॥੨੪॥

ਯਾਂਤੇ ਹਮ ਨਹਿੰ ਆਦਰ ਦੀਨਾ। ਬਾਕ ਨ ਕਛੁ ਉਚਾਰਨਿ ਕੀਨਾ।
ਮੁਸਲੀ ਬੇਸਯਾ ਬਨਿ ਹੈ ਸੋਇ। ਨੇਤ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਇਮ ਹੋਇ ॥ ੨੫ ॥

ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਝ ਬਚਨ ਵੀ ਉਚਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੇਸ਼ਵਾ ਬਣੇਗੀ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੨੫॥

ਹਮਰੇ ਸਿਦਕ ਭਾਵ ਕਰਿ ਆਈ। ਇਸ ਕੇ ਫਲ ਪੈ ਹੈ ਬਡਿਆਈ।
ਕੇਸੇ ਦਾਸ ਜਬੈ ਤਨ ਧਰੇ। ਰਣ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰਾਜ ਬਡ ਕਰੇ॥ ੨੬॥

ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਸਿਦਕ ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਫਲ ਸਦਕਾ ਵਡਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗੀ। ਕੇਸੇਦਾਸ ਜਦ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਹ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ॥੨੬॥

ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੈਗੇ ਸੋਇ। ਮਰਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਹੋਇ।
ਰਾਜਪ੍ਰਤਣੀ ਜਨਮੈ ਫੇਰ। ਅਬਿ ਬਖਸੀ ਕੇਸੇ ਕੇ ਹੋਰਿ॥ ੨੭॥

ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ, ਮਰ ਕੇ ਫਿਰ ਹਿੰਦੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਰਾਜਪ੍ਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਵੇਗੀ, ਹੁਣ ਕੇਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਹੈ॥੨੭॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਪੁਨ ਮੁਝ ਕੋ ਬਰਜਯੋ 'ਬਸ ਕਰਹੁ। ਅਪਰ ਨ ਬੁਝਹੁ ਤੂਸਨਿ ਧਰਹੁ॥ ੨੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਵਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਹੜੇ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਵਰਜਿਆ, "ਬਸ ਕਰੋ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਪੁਛੋ, ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੨੮॥

ਨੋਟ : ਕੇਸੇਦਾਸ ਨੂੰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਸੇਦਾਸ ਦਾ ਉਥੇ ਕੀ ਕੰਮ ਸੀ। ਮੇਰਾਂ ਕੰਜਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਹੁਕਮ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਮੇਰਾਂ ਕੰਜਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਔਰ ਖਜਾਲ ਕੋ ਬੇਲਾ ਭਯੋ। ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਲਯੋ।
ਧਰੀ ਮੋਨ ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਉਚਾਰਾ। ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਬਿਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ॥ ੨੯॥

ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।" ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ॥੨੯॥

ਉਠਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਮੰਦਰ ਕੋ ਗਏ। ਤਿਸ ਦਿਨ ਵਹਿਰ ਨ ਆਵਤਿ ਭਏ।
ਰਹੇ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੋ ਅਚਯੋ ਅਹਾਰਾ॥ ੩੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਫਿਰ ਮਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਸ ਦਿਨ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਆਏ। ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ॥੩੦॥

ਕਹਿ ਕਵਿ ਹਮ ਸੋ ਪਿਖਯੋ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਸੁਨਯੋ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਭਾਂਤ।
ਸਦਾ ਕੁਇਰ ਭਈ ਤਿਸ ਕੀ ਨਾਰੀ। ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਨਿਜ ਨਜਨ ਨਿਹਾਰੀ॥ ੩੧॥

ਕਵੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਸਦਾ ਕੋਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬਣੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਭਈ ਦੂਸਰੀ ਬੇਸਯਾ ਤਬੈ। ਬਯਾਹੀ ਰਣ ਸਿੰਘ ਜਾਨੀ ਸਬੈ।
ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਫਲ ਹੁਇ ਗਏ। ਸੋ ਤ੍ਰਿਯ ਹੇਰੀ ਤਨ ਧਰਿ ਲਏ॥ ੩੨॥

ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦੂਸਰੀ ਪਤਨੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਬਣੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਸਭ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ॥੩੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਰਿਵਾਵਨਿ ਹਿਤ ਸ੍ਰਾਧਾ। ਕਰੇ ਇਕੱਠੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਂਧਾ।

ਧਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੇ ਭਯੋ ਸਮਾਜਾ। ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਮਿਲੇ ਨਰ ਕਾਜਾ॥ ੩੩॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਪਾਂਧੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਤਕ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਮਨੁੱਖ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ॥੩੩॥

ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨਸਿ ਦਾਨ ਮਹਾਨਾ। ਸਿਹਜਾ ਚਾਰੁ ਬਿਛੋਨੇ ਨਾਨਾ।

ਜੇਵਰ ਬਿੰਦ ਦਏ ਮਰਦਾਨੇ। ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਬਰ ਜਨਾਨੇ॥ ੩੪॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਨ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਸੁੰਦਰ ਬਿਸਤਰੇ ਅਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਦਿੱਤੇ। ਮਰਦਾਵੇਂ ਜੇਵਰ ਅਤੇ ਗਹਿਣੇ ਬਹੁਤ ਦਿੱਤੇ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੇ ਜਨਾਨੇ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ॥੩੪॥

ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗ ਸਿੰਗਾਰੇ। ਉੱਤਮ ਧੇਨੁ ਸਮਾਜ ਸਵਾਰੇ।

ਦਿਜ ਧਰਮਗਜ ਬਿਸਾਲ ਅਚਾਰੀ। ਪੰਡਤ ਜੇ ਜਾਨਤਿ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ॥ ੩੫॥

ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਸਿੰਗਾਰੇ ਕੇ ਦਿੱਤੇ। ਉੱਤਮ ਗਊਆਂ ਸਵਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬੜੇ ਉੱਚ ਆਚਰਨ ਵਾਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ। ਕਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਬਾਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਨੰਦਰਾਮ ਪੰਡਤ ਬੁਧਿਵੰਤਾ। ਸਭਿ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਸ੍ਰਾਧ ਬਿਰਤੰਤਾ॥ ੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨੰਦਰਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੜਾ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਧਾਂ ਦਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਕਿਹਾ॥੩੬॥

ਪਿੱਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਨਹਿੰ ਪਹੁਚਤਿ ਕਬੈ। ਜਿਮ ਜਗ ਬਿਖੈ ਕਰਤਿ ਨਰ ਸਬੈ।

ਨੰਦਰਾਮ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨੇ ਜਬਿ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਕਹਯੋ ਤਬਿ॥ ੩੭॥

“ਸ਼ਰਾਧਾਂ ਦਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਪਿਤਰਾਂ ਤੱਕ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਨ।” ਨੰਦਰਾਮ ਦੇ ਜਦ ਇਹ ਬਚਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੇ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ॥੩੭॥

ਮਿਲਿ ਕੈ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਆਦਿ। ਨਿਰਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਯੋ ਸੰਬਾਦ।

ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਤੇ ਬੋਲਤਿ ਭਏ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਬਹੁ ਦਏ॥ ੩੮॥

“ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤੇ॥੩੮॥

ਤਬਿ ਮਲ ਮਾਸ ਨਿਖੇਧੈ ਕਯੋ। ਸੁੱਧ ਪੱਛ ਕੈ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਯੋ।

ਤਬੈ ਸਿੱਖ ਢਿਗ ਸੁਨਤੇ ਰਹੇ। ਪੁਨ ਸਭਿ ਦਿਜ ਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੇ॥ ੩੯॥

ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਮਹਾਂ ਸੁੱਧ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਮਹੀਨਾ ਮਲ ਮਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਲ ਮਾਸ ਵਾਲੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਤਦ ਸਿੱਖ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ॥੩੯॥

‘ਜਿਮ ਨਿਰਵਾਦ ਭਯੋ ਸੰਬਾਦ। ਕਰਹੁ ਬਿਦਿਤ ਆਛੀ ਬਿਧਿ ਆਦਿ।

ਜਿਸ ਤੇ ਪਿੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਪਹੁੰਚੀਤ। ਸੋ ਅਬਿ ਨਿਰਨੈ ਕਰਹੁ ਮਤੰਤਾ ॥ ੪੦ ॥

‘ਜਿਵੇਂ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾਧ ਸੁੱਧ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਖੋਹਲ ਕੇ ਵਿਧੀ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਜਲ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰੋ’ ॥ ੪੦ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਾਰਵਾਂ

ਸ਼੍ਰਾਧ ਨਿਰਣੈ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਜਬਿ ਇਮ ਕਹਯੋ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਬਿੱਪ੍ਰ।

ਬੋਲੇ ਇਕ ਮਤ ਹੋਇ ਕੇ ਗੁਰ ਸਮੀਪ ਤੇ ਛਿੱਪ੍ਰ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਮੱਤ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਤ ਬੋਲੇ ॥੧॥

ਨੋਟ : ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਮਲ ਮਾਸ ਆਦਿਕ ਭਰਮ ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬੜੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਮਹੀਨੇ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ, ‘ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤ ਭਲੇ’। ਜਿਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ‘ਦਾਨ ਦੀਓ ਇਨ ਕੋ ਹੀ ਭਲੇ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸੰਦਣਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਰਸਮੀ ਸ਼੍ਰਾਧ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਿਉਂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੀ।

ਚੋਪਈ-‘ਬਿੱਪ੍ਰ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣਿ ਨਿਸ ਕੋ ਕਰੇ। ਸ਼੍ਰਾਧ ਬਿਧੀ ਦੋਪਹਿਰੇ ਢਰੇ।

ਉਚਿਤ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੋ ਨਿਜ ਘਰ ਆਨੈ। ਜੋ ਪ੍ਰੀਤਗ੍ਰਾਹੀ, ਲੇ ਨ ਕੁਦਾਨੈ ॥੨॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਿਉਂਤਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਦੁਪਹਿਰ ਢਲੇ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰੇ। ਉਚਿਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲਿਆਵੇ, ਜੋ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਕੁ-ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ॥੨॥

ਨੋਟ : ਅਧਿਆਇ ੧੭-੧੮ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਤਾਕਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜਜਮਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਨਾ ਖੁਸ ਜਾਣ।

ਮੂਰਤਿ ਛਾਯਾ ਦਾਨ ਨ ਲੇਹਿ। ਅੰਗ ਹੀਨ ਕੁਲਹੀਨ ਨ ਜੇਇ।

ਮਹਾਂਦਾਨ ਕੋ ਹੋਇ ਨ ਗ੍ਰਾਹੀ। ਤੁਲਾ ਦਾਨ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਨਹਿੰ ਚਾਹੀ ॥੩॥

ਮੂਰਤੀ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ, ਅੰਗਹੀਨ ਤੇ ਕੁਲਹੀਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਾ ਖੁਵਾਵੇ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਹਾਥੀ, ਰੱਥ, ਕੰਨਿਆ, ਸੋਨੇ ਦੀ ਗਾਂ ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ। ਇਸਤਰੀ ਦਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਦੇ ਤੋਲ ਵਿਚ ਧਨ ਲੈਣ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ ॥੩॥

ਪਾਤਕ ਸੂਤਕ ਤੁਲਾ ਨ ਦਾਨ। ਤਜਾਗਹਿ ਜੁਵਤੀ ਭੋਰੀ ਆਨ।

ਚੋਰ ਨ ਛਲੀਆ ਦੂਤ ਨ ਹੋਇ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਨ ਧਾਰਹਿ ਜੋਇ ॥੪॥

ਪਾਤਕ ਸੂਤਕ ਤੇ ਤੁਲਾ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ। ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੀਆਂ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾਨ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਚੋਰ, ਛਲੀਆਂ ਜਾਂ ਸੂਹੀਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਛੱਤਰੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਹੋਵੇ ॥੪॥

ਤਕਰੀ ਧਰੈ ਨ ਕੁਦੁਬ ਭੋਗੀ। ਗ੍ਰਹਨ ਦਾਨ ਕੋ ਲੇਇ ਨ ਰੋਗੀ।

ਅਜ, ਗਜ, ਤੁਰੰਗ ਦਾਨ ਲੇ ਨਾਂਹੀ। ਅੰਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾਨ ਨ ਚਾਹੀ ॥੫॥

ਤਕੜੀ ਨਾ ਤੋਲੇ ਤੇ ਕੁਦੁਵ ਨਾ ਖਾਏ। ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਰੋਗੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬੱਕਰੀ, ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ। ਮਰਨਾਉ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ ॥੫॥

ਗਨਕ ਨ ਵੈਦ ਨ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ। ਸੁਚ ਬਿਹੀਨ ਰਹਿ ਜੰਝੁ ਉਤਾਰੀ।

ਸਕਲ ਅੰਨ ਭੁਗਤਾ ਤੇ ਹੀਨਾ। ਕਰਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਨ ਚੀਨਾ ॥੬॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਹੀ ਜੋਤਸ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਵੈਦ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਸੁੱਚ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੰਝੂ ਲੱਥਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਭ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਨ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਜੋ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਨਾਜ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਜੋ ਨਿੱਤ ਨਿਮੱਤ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੇ। ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾ ਪਹਿਚਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ॥੬॥

ਬਹੁਤ ਪਾਨ ਗ੍ਰਹਣੀ ਨਹਿ ਹੋਇ। ਲਾਗ ਵਯਾਹ ਕੋ ਲੇਯ ਨ ਜੋਇ।

ਕਰਿਕੈ ਜਾਪ ਮੋਲ ਤੇ ਦੇਯ ਨ। ਰੰਡਾ ਮੁੰਡਾ ਮੁੰਡਤਿ ਜੇ ਨ ॥੭॥

ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤੇ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕੀਤੇ ਹੋਣ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਾਗ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਾਪ ਦਾ ਮੁੱਲ ਲਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਲਵੇ, ਜੋ ਰੰਡਾ, ਬਾਲਕ ਤੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਲਵੇ ॥੭॥

ਜਟਲ ਸ੍ਰਾਧ ਕੋ ਹੋਇ ਨ ਤਯਾਗੀ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਅਨਪਢਤਿ ਬਿਰਾਗੀ।

ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੈਸ ਸੂਦ੍ਰ ਕੀ ਨਾਰੀ। ਬਕਬਾਦੀ ਹੋਇ ਨ ਬਿਭਚਾਰੀ ॥੮॥

ਜਟਾਧਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਸ਼ਰਾਧ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਲਵੇ। ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਵੀ ਨਾ ਲਵੇ। ਛੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਕਵਾਸੀ ਅਤੇ ਵਿਭਚਾਰੀ ਸ਼ਰਾਧ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ॥੮॥

ਧਰਮਧੁਜੀ ਨ ਅਮਲ ਕੋ ਖਾਵੈ। ਨੀਲੋ ਰਕਤ ਨ ਬਸਤ੍ਰੁ ਹੰਢਾਵੈ।

ਪੁਰਿ ਕੋ ਪਾਂਧਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਹੋਇ ਨ। ਨੀਚ ਮਲੇਛ ਦਾਨ ਲੇ ਜੋਇ ਨ ॥੯॥

ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਹੀ ਪਖੰਡੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਮਲ ਖਾਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਨੀਲੇ ਲਾਲ ਵਸਤਰ ਨਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਨਗਰ ਦਾ ਪਾਂਧਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਨੀਚ ਮਲੇਛਾਂ ਤੋਂ ਦਾਨ ਨਾ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ ॥੯॥

ਖੇਤੀ ਕਰੈ ਨ ਗਾਡੀ ਬਾਹੈ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਦੋਸ਼ ਨ ਜਿਸ ਮਾਂਹੈ।

ਉਚਿਤ ਸ੍ਰਾਧ ਕੇ ਦਿਜਬਰ ਸੋਇ। ਇਨ ਦੋਸ਼ਨਿ ਤੇ ਨਜੋਤੇ ਜੋਇ ॥੧੦॥

ਨਾ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੱਡਾ ਵਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਣ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ਰਾਧਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਚਿਤ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਦੇਵੇ ॥੧੦॥

ਤਿਨ ਕੇ ਪਿੱਤ੍ਰੁ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਖਾਲੀ। ਦੇ ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਪ ਆਪਦਾ ਘਾਲੀ।

ਸਕਲ ਸਭਾ ਸੁਨਿ ਜਬਿ ਇਮ ਲਹਯੋ। ਸ੍ਰੀਮੁਖ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਯੋ ॥੧੧॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਤ੍ਰ ਖਾਲੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਰਾਧ ਦੇ ਕੇ ਬਿਪਤਾ ਪਾ ਕੇ ਖਾਲੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਿਹਾ ॥੧੧॥

‘ਸੁਨਹੁ ਸਕਲ ਨਰ ! ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜੁ ਬਿਧਿ ਹੈ। ਸੋ ਬਹੁ ਦੂਰ, ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਸਿਧਿ ਹੈ।

ਬਿਰਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਤ ਕੋ ਅਹੈ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਕਹਾਂ ਕੋ ਲਹੈ ॥ ੧੨ ॥

‘ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਣੋ, ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੀ ਜੋ ਵਿੱਧੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿੱਥੋਂ ਕੋਈ ਲੱਭੇ ॥੧੨ ॥

ਤੀਰਥ ਪਰ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਿਵਾਵੈ। ਕਿਧੋਂ ਅਥਿਤ ਕੇ ਮੁਖ ਮਹਿ ਪਾਵੈ।

ਇਨ ਦੈ ਬਿਧਿ ਹੈ ਪਿਤਰ ਉਧਾਰਾ। ਕਰੈਂ ਸ੍ਰਾਧ ਇਮ ਅੰਗੀਕਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥

ਤੀਰਥ ‘ਤੇ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਾਵੇ ਜਾਂ ਅਤਿਥੀ ਦੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਰਾਧ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੧੩ ॥

ਨੋਟ : ਪਿੱਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ‘ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਸਭਿ ਕਿਲਬਿਖ ਨਾਸਹਿ ਪਿਤਰੀ ਹੋਇ ਉਧਾਰੈ’ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਰਸਮੀ ਸ਼ਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਪਿੱਤਰ ਉਧਾਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੋ ਸਾਖੀ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਡਤ ਬਿੰਦ ਬਹੁਰ ਗੁਰ ਬੂਝੇ। ਸੂਤਕ ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਧੀ ਜਿਨ ਸੂਝੇ ?।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿਖੈ ਲਿਖੇ ਕਿਮ ਕਹੋ ?। ਨਿਰਨੈ ਕਰਯੋ ਮੁਨੀ ਗਨ ਲਹੋ ॥ ੧੪ ॥

ਬਹੁਤ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤਕ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਿਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰੋ ਤਾਂਕਿ ਮੁਨੀ ਜਨ ਜਾਣ ਸਕਣ’ ॥੧੪ ॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿਚ ‘ਸਭੇ ਸੂਤਕ ਭਰਮ ਹੈ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੂਤਕ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ।

ਪੰਡਤ ਹਿਮਾਦ੍ਰੀ ਦੇਵਰਾਜ ਤਹਿ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਆਸ਼ੈ ਕੋ ਲਹਿ।

ਏਕ ਮਾਸ ਕੀ ਕਥਾ ਪੁਰਾਣ। ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਕਰੀ ਬਖਾਨ ॥ ੧੫ ॥

ਹਿਮਾਲੇ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵ ਰਾਜ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪੁਰਾਣ ਦੀ ਕਥਾ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਗੱਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ॥੧੫ ॥

ਮੈਂ ਭੀ ਸੁਣੀ ਬਿਸਰ ਅਥਿ ਗਈ। ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹੋਂ ਜਿਮ ਭਈ।

ਅਰੁ ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਅਰਥ ਨ ਕੋਈ। ਗੁਰੂ ਕਥਾ ਸੁਨੀਏ ਜਿਮ ਹੋਈ ॥ ੧੬ ॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਥਾ ਮੈਂ ਵੀ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣੋ ਜਿਵੇਂ ਹੋਈ ਹੈ।

ਨੋਟ : ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਇਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਯਜਨ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਆਦਿ। ਬੋਲੇ ਕਥਾ ਸੁਨਤਿ ਅਹਿਲਾਦ।

‘ਭਾਈ ਜੀ ! ਤੁਮ ਕੋ ਸਭਿ ਗਯਾਤਾ। ਜੇਤਿਕ ਨਿਰਨਾ ਉਰ ਬੱਖਯਾਤਾ ॥ ੧੭ ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੋਤੇ ਅਨੰਦਦਾਇਕ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ, ‘ਭਾਈ ਜੀ ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ॥੧੭ ॥

ਗੁਰ ਢਿਗ ਕੋ ਨਿਰਨਾ ਜੁ ਬਿਸਾਲ। ਕਹਹੁ ਅਲਪ ਭੀ ਤੁਮ ਇਸ ਕਾਲ।

ਨਤੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੁਨਹਿਗੇ ਕਹਾਂ। ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਮ ਅਥਿ ਨਾਂਹਿਨ ਕਹਾ ॥ ੧੮ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਿਰਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਦੇਵੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਸੁਣਨਗੇ, ਜੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਹੋਗੇ' ॥੧੮॥

ਸੁਨਿਕੈ ਰਾਮਕੁਵਰ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਸੁਨਿ ਲਹਯੋ।

ਦਿਸ ਕੇ ਦਸ ਦਿਨ ਸੂਤਕ ਹੋਇ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਕੇ ਦ੍ਰਾਦਸਸ਼ ਲਖਿ ਸੋਇ ॥੧੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ "ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਨ ਸੂਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਨੂੰ ਚਿਹੋ ਸੂਤਕ ਚੋਦਾਂ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧੯॥

ਨੋਟ : ਅੰਕ ੧੫ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿਮਾਲੇ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵ ਰਾਜ ਨੇ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਭੁਲ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਸੁੱਤੇ ਉਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬਨਾਵਟੀ ਸਾਖੀ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਨਾਵਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਭੁਲ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਖੀ ਕਿਸ ਨੇ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੱਤ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਸਾਖੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ।

ਦਿਵਸ ਪੰਚ ਦਸ ਬੈਸ਼ ਪਛਾਨ। ਸਦਨ ਸੂਦ੍ਰ ਕੇ ਤੀਸ ਬਖਾਨ।

ਦੁਧ ਧੇਨੁ ਕੇ ਦਸ ਦਿਨ ਜੋਇ। ਮਹਿਖੀ ਕੇ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਲਖਿ ਸੋਇ ॥੨੦॥

ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੈਸ਼ ਦਾ ਸੂਤਕ ਪਛਾਣੇ ਤੇ ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਤੀਹ ਦਿਨ ਜਾਣੇ। ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਾਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿਨ ਸਮਝੋ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਮੱਝ ਨੂੰ ਚੋਦਾਂ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਸੂਤਕ ਸਮਝੋ ॥੨੦॥

ਸ਼੍ਰਾਧ ਨ ਜੱਗ ਕਰਹੁ ਤਿਹ ਸੰਗਾ। ਜੋ ਖਾਵੈ ਰੋਗੀ ਹੁਇ ਅੰਗਾ।

ਸੂਤਕ ਤੇ ਪਾਤਕ ਸਭਿ ਮਿਟੈ। ਪਾਤਕ ਤੇ ਸੂਤਕ ਨਹਿ ਹਟੈ ॥੨੧॥

ਸ਼ਰਾਧ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਯੱਗ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਖਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੰਮੇ ਦੀ ਛੁਹ ਤੇ ਮਰੇ ਦੀ ਛੁਹ ਸਭ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਮਰੇ ਦੀ ਛੁਹ ਤੋਂ ਸੂਤਕ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਹੈ ॥੨੧॥

ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਸਦਨ ਰਹੇਯ। ਤਬਿ ਲੋ ਦਾਨ ਦੇਯ ਨਹਿ ਲੇਯ।

ਜੋ ਲੇਵੈ ਬੰਦਰ ਤਨ ਪਾਵੈ। ਦਾਨ ਦੇਯ ਸੋ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵੈ ॥੨੨॥

ਜਦ ਤਕ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹੇ ਤਦ ਤਕ ਦਾਨ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਨਾ ਲਵੇ। ਜੇ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬੰਧਨ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਨੋਟ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਭੇ ਸੂਤਕ ਭਰਮੁ ਹੈ ਦੁਜੇ ਲਗੈ ਜਾਇ ॥ ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਭਾਣੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ (ਅੰਗ ੪੭੨) ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਉਲਟ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ? ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆ ਕੀ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ?

ਦੋਹਰਾ- ਗ੍ਰਹਣ ਜੁ ਖਜਾਹੀ ਅਸ਼ਟਕਾ ਰੋਗੀ ਦੇਵੈ ਤਜਾਗ।

ਅੰਤ ਦਾਨ ਕ੍ਰਿਆ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੀ ਕਰੈ ਸੂਤਕੀ ਰਾਗ ॥੨੩॥

ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ, ਖਿਆਹ ਦਾ, ਅਸ਼ਟ ਜੋਗਣੀ ਦਾ ਤੇ ਰੋਗੀ ਦਾ ਦਾਨ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ਮਰਨਹਾਰੇ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਾਨ ਦਾ, ਮੌਏ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ, ਸੂਤਕ ਦੇ ਦਾਨ ਦਾ ਜੋ ਲਾਲਚ ਕਰੇਗਾ ॥੨੩॥

ਤੀਰਥ ਜਾਵੈ ਸ਼੍ਰਾਧ ਬਿਧਿ ਅਰ ਜੋ ਕਰੈ ਨ ਦਾਨ।

ਰਾਖਸ਼ ਹੁਇ ਚੰਡਾਲ ਘਰ ਭੋਗੈ ਦੀਆ ਆਨ ॥੨੪॥

ਜੇ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਤੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰਾਧ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਰਾਖਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਘਰ ਭੋਗ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਖਾਵੇਗਾ॥੨੪॥

ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ ਗੰਗਾ ਸਲਲ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨਮ ਜਬਿ ਹੋਇ।
ਬਜਾਹ ਸਮੈਂ ਨੰਦੀ ਕਰੈ ਦੋਖ ਸੰਕ ਦੇ ਧੋਇ॥ ੨੫॥

ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਗੰਗਾ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਜਦ ਜਨਮ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨੰਦੀ ਮੁਖ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੋਖ ਤੇ ਸੰਕ ਧੋਤੇ ਜਾਣਗੇ॥੨੫॥

ਨੋਟ : ਵਿਆਹ, ਪੁੱਤਰ ਜਨਮ ਆਦਿ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੂੰ ਨੰਦੀ ਮੁਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਪਦਾ ਬਿਪਦ ਬਿਦੇਸ਼ ਮਹਿੰ ਅਣਸੁਨ ਦੋਖ ਨ ਹੋਇ।
ਸੁੱਧਿ ਕਰਮ ਬਿੱਪੂ ਨ ਕਰੈ ਸਕਲ ਦੋਸ਼ ਲੇ ਸੋਇ॥ ੨੬॥

ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ, ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਹੋਇਆਂ ਨਾ ਸੁਣਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੂਸ਼ਨ ਲੈ ਲਵੇਗਾ॥੨੬॥

ਲੋਭੀ ਬਿੱਪੂ ਜੁ ਪਾਤਕੀ ਲੋਭੀ ਸਾਕ ਰੁ ਸਿੱਖ।
ਭੋਗੇ ਨਰਕ ਪਿਸ਼ਾਚੁ ਹੁਇ ਇਹੀ ਬੇਦ ਕਹਿੰ ਰਿੱਖਿ॥ ੨੭॥

ਲੋਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਲੋਭੀ ਸਾਕ ਤੇ ਲੋਭੀ ਸਿੱਖ ਪਾਪੀ ਹਨ। ਪਿਸ਼ਾਚ ਹੋ ਕੇ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਰਿਖੀ ਅਤੇ ਵੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੭॥

ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਜਾਤਿ ਕਾ ਪੰਦ੍ਰਾ ਦਿਨ ਕੀ ਮਾਨ।
ਪਿੱਤ੍ਰ ਦਿਵਸ ਪਛ ਏਕ ਕਰ ਸੋ ਮਮ ਨਿਕਟੀ ਜਾਨ॥ ੨੮॥

ਮੇਰੇ ਸਭ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੂਤਕ ਮੰਨਣਾ। ਸਾਰੇ ਪਿੱਤਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰੇ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਨਿਕਟੀ ਜਾਣੇ॥੨੮॥

ਨੋਟ : ਇਹ ਵਹਿਮ ਭਰਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਬੜੀ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਇੰਦਰਾਜ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੈਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਭਲਾ ਬਹੁਤ ਅਣਪੜ੍ਹ ਜੁ ਨਰ ਵਾ ਗਜਾਨੀ ਨਿਰਲੋਭ।
ਪੜਿਆ ਪਾਪੀ ਨਾਰਕੀ ਜੋ ਲੋਭੀ ਬਹੁ ਖੋਭ॥ ੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਅਣਪੜ੍ਹ ਹੈ ਚਾਹੇ ਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਜੇ ਨਿਰਲੋਭ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਹੈ। ਪੜਿਆ ਹੋਇਆ ਲੋਭੀ ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਨਾਰਕੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਰਨੈ ਭਯੋ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਮਾਂਹਿ।
ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਪਹਿ ਗੁਰ ਕਹੀ ਸਭਿਹੂੰ ਬੈਠੇ ਪਾਹਿ॥ ੩੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ॥੩੦॥

ਨੋਟ : ਸੂਤਕ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸ਼ਰਾਧ ਆਦਿ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਕੀਰਤਨ, ਪਾਠ, ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਪੁੰਨਦਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਨ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ

ਕਹਿ ਕਰਿ ਮੰਦਰ ਮੈਂ ਗਏ ਥਿਰੇ ਸੇਜ ਪਰ ਜਾਇ।
ਤਬਿ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਦੀਰਘਾ ਜੀਤੋ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਇ॥ ੩੧॥

ਗੁਰੂ

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਤਦ ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੀਤੋ ਜੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਦੋਪਈ- ਪਹੁੰਚੀ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਸ। ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਸ਼੍ਰੇਯ ਕੀ ਆਸ।
ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕਰੀ। ਭਨਤਿ ਬਿਨੈ ਕਰ ਜੋਰਿ ਹੁਇ ਖਰੀ॥੩੨॥

ਸੁ

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਆਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ॥੩੨॥

ਰ

ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਗੁਰ ਹੇਰੀ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
ਘਰ ਵਾਲਯੋ ਮਨ ਮਤਾ ਤੁਹਾਰਾ। ਕਿਸ ਬਿਧ ਕੇ ਹੈ ? ਕਰੋ ਉਚਾਰਾ॥੩੩॥

੬

੬

੬

੬

੬

ਆਪਣੇ ਕੰਵਲ ਨੈਣਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲੇ, "ਘਰ ਦੇ ਮਾਲਕੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦਾ ਕੀ ਮਤਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ॥੩੩॥

ਕਹਿਬੇ ਉਚਿਤਿ ਹੋਇ ਕਛੁ ਕਹੋ। ਜਥਾ ਕਾਮਨਾ ਤੈਸੇ ਲਹੋ।
ਸੁਨਿ ਅਧੀਨ ਹੁਇ ਜੀਤੋ ਤਬੈ। ਮਨ ਕੋ ਮਤਾ ਭਨਤਿ ਭੀ ਸਬੈ॥੩੪॥

ਕਹਿਣ ਦੇ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਕਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਾਮਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਬੜੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਗਏ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ॥੩੪॥

'ਜਗ ਗੁਰ ! ਮੈਂ ਹੋਂ ਤੁਮਰੇ ਗ੍ਰਹ। ਹਮ ਭੀ ਅਹੈਂ ਮਾਨੁਖੀ ਦੇਹ।
ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੇ ਤ੍ਰੀਮਤ ਜਾਮਾ। ਬੀਤੀ ਬੈਸ ਆਪ ਕੇ ਧਾਮਾ॥ ੩੫॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੩੫॥

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹਿ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਹੁ। ਤੁਮ ਹੀ ਗੁਰ ਸਭਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਹੁ।
ਨਿਜ ਪ੍ਰਿਯ ਸਿੱਖਨਿ ਜਿਮ ਸਮੁਝਾਵਹੁ। ਤਿਮ ਮੋਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵਹੁ॥੩੬॥

ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਵੋ॥੩੬॥

ਨਿਤ ਹੀ ਚਿਤ ਕੀ ਚਾਹ ਬਖਾਨੀ। ਮਨ ਬਿਰਤਾ ਲਹਿ ਜਿਮ ਨਿਜ ਬਾਨੀ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨ ਪਤਨੀ ਬਾਤ। ਬੋਲੇ ਜੋਗ ਰੀਤਿ ਬੱਖਯਾਤ॥ ੩੭॥

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਨਿਤ ਦੀ ਚਾਹਤ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਟਿਕ ਜਾਵੇ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ॥੩੭॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਮਨ ਤੇ ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਬਨੇ ਮਨ ਲਗ ਸਭਿ ਉਪਦੇਸ਼।
ਮਨੁਆ ਪਲਟੈ ਗਯਾਨ ਹੁਇ ਮਨ ਲਾਗੇ ਰਤਿ ਸ਼ੇਸ਼॥ ੩੮॥

ਮਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਹਨ ਤੇ ਮਨ ਤੱਕ ਹੀ ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ। ਜਦ ਮਨ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਪਲਟਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ॥੩੮॥

ਮੁਖ ਰੂਪੈ ਲਖਿ ਸ੍ਰਾਸ ਕੋ ਬ੍ਰਿਤ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਦੇਇ।
ਇਹੈ ਰੀਤਿ ਕਰਨਾ ਦੁਰਤਿ ਮਨੁਆ ਮ੍ਰਿਗ ਸੁਖ ਲੇਇ ॥ ੩੯ ॥

ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਮੋਨ ਕੀਤੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਕਿ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਆ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਕਰੋ। ਇਹ ਰੀਤੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮ੍ਰਿਗ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੯॥

ਨੈਨ ਲਗੇ ਬੈਨਨਿ ਲਗੇ ਸ੍ਰਵਨ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਮੱਧ।
ਉਪ੍ਰਤ ਮਨੁਆ ਬਿਖੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਨੰਦ ਸੁਖ ਸੁੱਧ ॥ ੪੦ ॥

ਜਦ ਨੈਣ ਅਤੇ ਬੋਲ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਵਿਚ ਟਿੱਕ ਗਏ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸੁਖ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੪੦॥

ਜਿਹਬਾ ਤਾਲੂ ਮੱਧ ਦੇ ਨੈਨ ਲਗਾਵੈ ਨਾਕ।
ਪਹਿਲਾਂ ਐਸੇ ਸੇਵੀਐ ਸਤਿਗੁਰ ਪਦ ਮਨ ਭਾਕ ॥ ੪੧ ॥

ਜੀਭ ਨੂੰ ਤਾਲੂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਾਵੇ ਤੇ ਨੈਣਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਨੱਕ ਦੇ ਉਪਰ ਲਾਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ ॥੪੧॥

ਨਾਭਿ ਠਹਿਰਾਵੈ ਸ੍ਰਾਸ ਜਬ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬੰਭਾਵੈ ਅੰਤਿ।
ਬਹੀ ਬਾਸਨਾ ਰੋਕੀਏ ਤੀਨ ਮਾਸ ਲਗੁ ਸੰਤ ॥ ੪੨ ॥

ਜਦੋਂ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰਾਵੇ, ਉਸ ਵਕਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਠਹਿਰਾਵੇ। ਹੇ ਸੰਤ ਜੀ! ਜਦ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਚਲਦਿਆਂ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੀਏ ॥੪੨॥

ਚੋਥ ਮਾਸ ਬਿਤ ਪਾਇਕੈ ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਜੋ ਦੇਖਿ।
ਸੋਈ ਅੰਗ ਆਪਨ ਲਖੈ ਇਹੀ ਜੁਗੀਸਰ ਪੇਖਿ ॥ ੪੩ ॥

ਚੌਥੇ ਮਹੀਨੇ ਟਿਕਾਓ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਨਾਮ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਅੰਗ-ਅੰਗ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਹੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ ॥੪੩॥

ਤੀਬਰ ਬਾਸਨਾ ਦੂਰ ਕਰਿ ਜਿਉਂ ਜਲ ਮਕਰੀ ਧਾਇ।
ਐਸੀ ਸਾਧੋ ਸਾਧਨਾ ਮਨੁਆ ਚਿੱਤ ਬਿਲਾਇ ॥ ੪੪ ॥

ਤਿੱਖੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਜੋ ਜਲ ਉੱਤੇ ਮੱਕੜੀ ਵਾਂਗੂੰ ਦੋੜਦੀਆਂ ਹਨ, ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ, ਐਸੀ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧੋ ਕਿ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ॥੪੪॥

ਪੰਚ ਭੂਤ, ਭੂ, ਬਾਰਿ, ਹਰਿ, ਬਾਯੂ, ਗਗਨ ਸਬੂਲ।
ਗੰਧ, ਰਸ, ਰੂਪ, ਸਪਰਸ, ਧੁਨਿ ਸੂਖਮ ਕ੍ਰਮ ਇਹ ਮੂਲ ॥ ੪੫ ॥

ਪੰਜ ਤੱਤ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਜਲ, ਅਗਨੀ, ਹਵਾ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਇਹ ਪੰਜੇ ਸਬੂਲ ਹਨ। ਸੁਗੰਧੀ, ਰਸ, ਰੂਪ, ਛੂਹ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ, ਇਹ ਸੂਖਮ ਤੱਤ ਦੂਜੇ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਕਰਮਵਾਰ ਮੂਲ ਹਨ ॥੪੫॥

ਪ੍ਰਾਨ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਤ੍ਰੈ ਪੁਨ ਬਿਆਨ, ਉੱਦਯਾਨ।
ਉਰ, ਪਾਯੂ, ਰਿਦ, ਸੰਧ ਲਖਿ ਨਾੜੀ ਪੰਚ ਸਥਾਨ ॥ ੪੬ ॥

ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਣ, ਸਮਾਨ ਤਿੰਨ ਫਿਰ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਦਿਆਣ ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਹਿਰਦਾ, ਗੁਦਾ, ਨਾਭੀ, ਕੰਠ ਅਤੇ ਨਾੜੀ ਇਹ ਪੰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਹਨ ॥੪੬॥

ਨਾਗ, ਕੱਛੂ, ਕ੍ਰਿਕਲੀ, ਦੇਵ ਦੱਤ, ਧਨ ਜੀਤ।
ਉਦਗਾਰ, ਨੇਤ੍ਰ, ਛਿਕ, ਜੰਭਣਾ, ਮੂਏ ਕਪਾਲੀ ਰੀਤ ॥ ੪੭ ॥

ਨਾਗ, ਕੱਛੂ, ਕ੍ਰਿਕਲੀ, ਦੇਵਦਤ ਅਤੇ ਧਨੀਜੈ ਇਹ ਪੰਜ ਉਪ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਡਕਾਰ, ਪਲਕ ਉਘਾੜਨਾ, ਛਿੱਕਣਾ, ਉਬਾਸੀ ਲੈਣਾ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਣਾ, ਇਹ ਪੰਜ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਉਪ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਆ ਹਨ ॥੪੭॥

ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਭ ਬਾਂਟ ਕਰਿ ਤੱਤ੍ਰਨਿ ਧਾਤੂ।
ਅੰਤਹਕਰਨ ਸੁ ਭਿੰਨ ਕਰਿ ਸ਼ੇਖ ਆਤਮਾ ਸਾਟ ॥ ੪੮ ॥

ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵੰਡ ਕੇ, ਤੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵੀ ਵੰਡ ਦੇਵੋ, ਬਾਕੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਛਾਂਟ ਲਵੋ, ਭਾਵ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥ ੪੮ ॥

ਇਹੀ ਗਯਾਨ ਇਹ ਜੋਗ ਹੈ ਇਹੀ ਭਗਤਿ ਕਾ ਕਾਜ।
ਜੱਗ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਤਪਨਿ ਜਾਂ ਬਿਧ ਮਨ ਕੋ ਸਾਜ ॥ ੪੯ ॥

ਇਹੀ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਹੀ ਜੋਗ ਹੈ, ਇਹੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਜਗ ਵਿਚ ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣਾ, ਤਪ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮਨ ਸਵਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ॥੪੯॥

ਚੋਖਈ- ਦਿਨ ਕੈ ਨਿਸ ਮਹਿ ਅਲਪ ਅਹਾਰੀ। ਦਮ ਕੋ ਸਾਧੈ ਮਨਹਿ ਸੁਧਾਰੀ।
ਮਿੱਥਿਆ ਤਨ ਧਨ ਸੁਤ ਅਰੁ ਦਾਰਾ। ਮਿੱਥਿਆ ਜਗੁ ਕੋ ਬਿੰਦੁ ਪਸਾਰਾ ॥੫੦॥

ਦਿਨ ਜਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਥੋੜਾ ਭੋਜਨ ਖਾਓ, ਮਨ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੋ। ਤਨ, ਧਨ, ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਜਾਣੋ। ਇਸ ਜਗਤ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰੇ ਨੂੰ ਹੀ ਝੂਠਾ ਸਮਝੋ ॥੫੦॥

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੋਗੁ ਬਨੈ ਅੱਭਯਾਸੀ। ਬਿਨ ਅੱਭਯਾਸ ਪਰੈ ਜਮ ਫਾਸੀ।
ਰਾਜ ਜੋਗ ਇਹ ਤੋਹਿ ਬਤਾਯੋ। ਕਰਿ ਸਾਧਨ ਜੇ ਚਿਤ ਲਲਚਾਯੋ ॥੫੧॥

ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਅਭਿਆਸ ਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਬਗੈਰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜ ਜੋਗ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਲਲਚਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ॥੫੧॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਗਤਿ ਜੋਗੁ। ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਲਾਗੀ ਜੋਗੁ।
ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠੀ ਇਕ ਥਾਨ। ਸਾਧਨ ਲਾਗੀ ਸ੍ਰਾਸ ਮਹਾਨ ॥ ੫੨ ॥

ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਜੋਗ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲੱਗੀ। ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਲੱਗੀ ॥੫੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਅਠਾਰ੍ਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧੮॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਉੱਨ੍ਹੀਵਾਂ

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਗਮਨ

ਦੋਹਰਾ- ਅਲਪ ਅਹਾਰਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੈਠਹਿ ਆਸਨ ਧਾਰਿ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਠਹਿਰਾਵੈ ਨਾਸਕਾ ਮਨ ਤੇ ਬਾਸ਼ਨ ਡਾਰ॥ ੧॥

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਬੋਝਾ ਭੋਜਨ ਛਕ ਕੇ ਆਸਣ ਧਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਨੱਕ ਉੱਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧॥

ਨੋਟ : ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੇਖਕ ਮੁੜ ਭਗਤੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਉਪਾਸਕਾਂ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਜੇਹਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੋਕਾ ਐਸਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਰਮ ਪਿਆਰੀ ਪਤਨੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣੀ ਸੀ ?

ਦੋਹਰਾ- ਖਸ਼ਟ ਮਹੀਨੇ ਸਾਧਯੋ ਜਬੈ। ਸਿੱਧਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ਸਬੈ।

ਸਾਧਤਿ ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਮਾਸ ਬਿਤਾਏ। ਅੰਤ੍ਰਜਾਮਤਾ ਉਰ ਬਿਦਤਾਏ॥ ੨॥

ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਦ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਾਧਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ॥੨॥

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੀ ਸਭਿ ਬਾਤ। ਭਈ ਰਿਦੇ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਬੱਖਯਾਤ।

ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਬਿਹੂੰ ਮਨ ਜਾਨੀ। ਜੰਗ ਬੀਚ ਹੁਇ ਸੰਤਤਿ ਹਾਨੀ॥੩॥

ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗਤੀ ਜਦ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸੰਤਾਨ ਸਮਾਅ ਜਾਵੇਗੀ॥੩॥

ਅਪਰ ਬਾਰਤਾ ਸਭਿ ਬਿਦਤਾਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਆਈ।

‘ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰ ਪੂਰਨ। ਬਪਹੁ ਉਥਾਪਹੁ ਰਾਵਰ ਤੂਰਨ॥੪॥

ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਈ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਤੁਰਤ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਜਵਾਲ ਸਕਦੇ ਹੋ॥੪॥

ਖਾਲੀ ਭਰੋ ਭਰੇ ਕਰਿ ਖਾਲੀ। ਥਾਪਹੁ ਨਾਸਹੁ ਚਹਹੁ ਉਤਾਲੀ।

ਜਗ ਮਹਿੰ ਬੰਸ ਰਾਖਿਬੋ ਕਰੀਯਹਿ। ਪੁਰਹੁ ਆਸ ਇਹ ਆਪ ਬਿਚਰੀਯਹਿ॥੫॥

ਖਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਭਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਬੜੇ ਛੇਤੀ ਉਸਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੇ ਢਾਹ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵੰਸ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਇਹ ਮੇਰੀ ਆਸ ਪੂਰੀ ਕਰੋ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਤੇ ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ। ‘ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਤੁਵ ਲਖਿ ਪਾਏ।

ਸੰਤਤਿ ਕੇ ਹਿਤ ਜੋਗ ਕਮਾਯੋ ? ਕੈ ਪਰਲੋਕ ਭਲੋ ਉਰ ਭਾਯੋ॥੬॥

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ, "ਤੂੰ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਤ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜੋਗ ਕਮਾਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਪਰਲੋਕ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਲੱਗਾ ਸੀ॥੬॥

ਮੋਹ ਆਦਿ ਸੇ ਸਕਲ ਬਿਕਾਰਾ। ਇਨ ਤੇ ਚਹੀਯਹਿ ਬਨਿਬੋ ਨਜਾਰਾ।

ਤੈਂ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ ਸਗਲ ਇਹ ਧਾਰੀ। ਕਜੋਂ ਨਹਿੰ ਲਖੀ ਅਰਸ ਸਿਰਦਾਰੀ॥੭॥

ਮੋਹ ਆਦਿ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਇਹ ਉਲਟ ਗੱਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅਰਸਾਂ ਦੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਹੈ॥੭॥

ਸੁਤ ਸਮੇਤ ਜੋ ਪਦ ਅਬਿਨਾਸੀ। ਤਹਿੰ ਕੋ ਬਨੋ ਸਦਾ ਤੁਮ ਬਾਸੀ।

ਨਸੁਰ ਜਗਤ ਦੇਖਿ ਕਜੋਂ ਭੂਲੀ। ਜੋਗ ਧਰੇ ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਿਤਿ ਝੂਲੀ॥੮॥

ਪੁੱਤਾਂ ਸਮੇਤ ਜਿਹੜੀ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਦਵੀ ਹੈ, ਓਥੋਂ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਲਈ ਵਾਸੀ ਬਣੋ। ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈਂ। ਜੋਗ ਧਾਰ ਕੇ ਤੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਝੁੱਲੀ ਹੈ॥੮॥

ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਕਹੁ ਗਜਾਨ ਉਪੰਨਾ। ਸਫਲ ਜਨਮ ਹੋਯਸਿ ਤੂੰ ਧੰਨਾ।

ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿਬੋ। ਤਨ ਤੇ ਭਿੰਨ ਆਪ ਕੋ ਲਹਿਬੋ॥੯॥

ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਧੰਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਜਾਣੋ॥੯॥

ਸੁਨਿ ਜੀਤੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ। ਮੈਂ ਸਦੀਵ ਰਾਵਰਿ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਦੇਖਿ ਜਗਤ ਦਿਸ਼ ਕੀਨਸਿ ਅਰਜੀ। ਬਰਤਹੁ ਜਥਾ ਆਪ ਕੀ ਮਰਜੀ॥੧੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਮੈਂ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੋ॥੧੦॥

ਮੁਝ ਕੋ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਤਨ ਛੋਰੋਂ। ਮਹਿਦ ਬਿਘਨ ਗਨ ਪਿਖਯੋ ਨ ਲੋਰੋਂ।

ਪੀਛੇ ਰਚੋ ਜਥਾ ਮਨ ਭਾਯਾ। ਅਸ ਅਪਦਾ ਮੈਂ ਪਿਖਿ ਨ ਸਕਾਯਾ॥੧੧॥

ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੋ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰੋ। ਐਸੀਆਂ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਮੈਂ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ ਹਾਂ॥੧੧॥

ਤਬਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਤੋਹਿ ਚਿਤ ਜੈਸੇ। ਕਰਹੁ ਆਪ ਭਾਵਤਿ ਸੁਭ ਤੈਸੇ।

ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਜੀਵਨ ਜਗਮਾਂਹੀ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਵਾਰੀ ਸਭਿ ਚਲਿ ਜਾਂਹੀ॥੧੨॥

ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ॥੧੨॥

ਆਗੈ ਪਾਛੈ ਚਲਨਿ ਜ਼ਰੂਰ। ਦੁਖ ਕੈ ਸੁਖੀ ਨੇਰ ਕੈ ਦੂਰ।

ਰਾਉ ਰੰਕ ਸਭਿ ਏਕ ਸਮਾਨਾ। ਉਪਜਨ ਹਾਰੇ ਬਿਨਸ ਨਿਦਾਨਾ॥੧੩॥

ਅਗੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਚਲਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਦੁੱਖੀ ਕੋਈ ਸੁਖੀ, ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਸਭ ਚਲੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸਭ ਜਿਹੜੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ॥੧੩॥

ਸੁਨਤਿ ਕੰਤ ਤੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਦਰਸਨ ਕਰਯੋ ਸਥਿਰ ਹੈ ਥਾਨੀ।

ਪਤਿ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਰਿਦੇ ਬਸਾਈ। ਕਰਿ ਬਹੁ ਨਮੋ ਅਪਨਿ ਘਰ ਆਈ ॥੧੪॥

ਪਤੀ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਕ ਥਾਂ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ। ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਆ ਗਈ ॥੧੪॥

ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਪਾਵਨ ਤਨ ਹੈ ਕੈ। ਕੁਸ਼ ਕੋ ਆਸਨ ਡਾਸਨਿ ਕੈ ਕੈ।

ਦਾਸੀ ਆਦਿ ਅਪਰ ਬਹੁਨਾਰੀ। ਕਰਤਿ ਜਿ ਸੇਵਾ ਰਖਤਿ ਸੁਖਾਰੀ ॥੧੫॥

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਦਭ ਦਾ ਆਸਣ ਕਹਿ ਕੇ ਵਿਛਵਾਇਆ। ਦਾਸੀਆਂ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਸਨ ॥੧੫॥

ਕੇਤਿਕ ਪਾਸ ਰਹਤਿ ਤਿਨ ਸਾਥ। ਨਿਜ ਚਲਿਬੇ ਕੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਾਥ।

ਜੋ ਜਿਨ ਜਾਚਯੋ ਸੋ ਤਿਨ ਦੀਯੋ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸਭਿਹੂੰ ਬਰ ਲੀਯੋ ॥੧੬॥

ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਮੰਗਿਆ ਉਹ ਦਿੱਤਾ। ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ॥੧੬॥

ਆਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੀ ਤਤਕਾਲਾ। ਸਾਧਯੋ ਪੂਰਬ ਜੋਗ ਬਿਸਾਲਾ।

ਤਿਸ ਅੱਭਯਾਸ ਬਲ ਤੇ ਖਿਚਿ ਸ੍ਰਾਸ। ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਮਹਿ ਕਰਿ ਤਿਹ ਬਾਸ ॥੧੭॥

ਆਸਣ ਕਰਕੇ ਤੁਰਤ ਬੈਠ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜੋਗ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸਵਾਸ ਖਿੱਚ ਲਏ ਤੇ ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੭॥

ਪਾਇ ਜੋਰ ਬ੍ਰਹਮਰੰਧਰ ਫੋਰਾ। ਗਮਨੀ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਤਨ ਕੋ ਫੋਰਾ।

ਦੇਖਤਿ ਦਾਸੀ ਦੋਰਤਿ ਗਈ। ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਕਉ ਸੁਧਿ ਦਈ ॥੧੮॥

ਪੈਰ ਜੋੜ ਕੇ ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਵਿਚ ਸਿਧਾਰ ਗਏ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਦਾਸੀਆਂ, ਦੋੜ ਕੇ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ॥੧੮॥

ਸੁਨਤਿ ਅਚੰਭੈ ਹੁਇ ਕਰਿ ਆਈ। ਦੇਖਿ ਨੁਖਾ ਗਤਿ ਕੋ ਬਿਲਖਾਈ।

ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਆਦਿ। ਮਿਲੀ ਆਇ ਕਿਯ ਰੋਦਨਿ ਨਾਦ ॥੧੯॥

ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰਹ ਦੀ ਗਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। ਫਿਰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਆਦਿ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ॥੧੯॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਠਿ ਦਾਸ ਹਟਾਈ। 'ਕਰਹੁ ਦਾਹੁ ਇਹੁ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਈ'।

ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਇ। ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਪਟ ਨਵ ਪਹਿਰਾਇ ॥੨੦॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਾਸ ਭੇਜ ਕੇ ਰੋਣ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ, 'ਇਸ ਦਾ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਇਹ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ', ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਨਵੇਂ ਕਪੜੇ ਪਹਿਣਾਏ ॥੨੦॥

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਾਰਹੁ ਸਾਥ। ਕਰੇ ਬਿਬਾਨ ਉਠਾਇਸਿ ਹਾਥ।

ਆਦਿ ਖਾਲਸਾ ਲੋਕ ਘਨੇਰੇ। ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਵਹਿਰ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥੨੧॥

ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਬਿਬਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਨਾਲ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਲ ਗਏ ॥੨੧॥

ਨਾਮ ਅਗੰਮਪੁਰਾ ਜਿਸ ਬਾਨਾ। ਤਹਿਲੋਂ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ।
ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਆਗੇ। ਸਿਮਰੈਂ ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਵਡਭਾਗੇ ॥ ੨੨ ॥

ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਅਗੰਮਪੁਰਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਸ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ। ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਵਡਭਾਗੀ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਗਨ ਚੰਦਨ ਕੀ ਚਿਖਾ ਬਨਾਈ। ਸੁਤ ਨੇ ਗਹਿ ਕਰਿ ਅਗਨਿ ਲਗਾਈ।
ਤਿਲ ਜਵ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਏ ਸਮੁਦਾਏ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰਿ ਚਹੁੰਘਾਏ ॥ ੨੩ ॥

ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਚਿਖਾ ਬਣਾਈ, ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਅਗਨੀ ਲਾਈ। ਤਿਲ, ਜਵੀ ਅਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਬਹੁਤ ਪਾਇਆ। ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਫਿਰ ਕੇ ਪਰਿਕਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ॥੨੩॥

ਅਵਲੋਕੀ ਜਬਿ ਆਧਿਕ ਜਰੀ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਤਬਿ ਕਰੀ।
ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਨਿਕਟ ਗਏ ਚਲਿ ਫੇਰ। ਕਰਜੇ ਸ਼ਨਾਨ ਸਭਿਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥ ੨੪ ॥

ਜਦ ਵੇਖਿਆ ਅੱਧੀ ਕੁ ਸੜ ਗਈ ਹੈ, ਤਦ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਫਿਰ ਨੇੜੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ॥੨੪॥

ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਦਿਯੋ ਤਿਲਾਂਜੁਲਿ ਤਬੈ। ਆਏ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਪੁਰਿ ਸਬੈ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗੁ ਬੈਸੇ। ਚਲਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਜਯੋ ਤਨ ਜੈਸੇ ॥ ੨੫ ॥

ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਰ ਤਿਲਾਂਜੁਲੀ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ, ਫਿਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ॥੨੫॥

ਇਕ ਤਹਿ ਪਰਸਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ। ਸੁਨਿਕੈ ਜੋਗੁ ਬਾਤ ਅਨੁਰਾਗੀ।
'ਬ੍ਰਹਮਰੰਧਰ ਕੋ ਫੋਰਿ ਸਿਧਾਰੀ'। ਬਿਸੋਮਨ ਬੁਝਨ ਹੇਤ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਇਕ ਉਥੇ ਪਰਸਰਾਮ ਬੈਰਾਗੀ ਸੀ, ਜੋਗ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ, "ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਨੂੰ ਭੰਨ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।" ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਕਿਹਾ ॥੨੬॥

'ਜਿਮ ਬਡਭਾਗਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਮੁਝ ਕਹੀਅਹਿ ਤੈਸਾ।
ਬੋਰੇ ਦਿਵਸਨ ਮੈਂ ਸਿਧ ਹੋਵਾ। ਬਿਦਤਿ ਦੇਹਿ ਤਯਾਗਨ ਮਹਿ ਜੋਵਾ ॥ ੨੭ ॥

"ਜਿਵੇਂ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੋ। ਜਿਵੇਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਯੋਗ ਬੋਝੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ॥੨੭॥

ਪਰਯੋ ਆਨਿ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ। ਉਪਦੇਸ਼ੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕਾਰੀ।
ਭਯੋ ਦੀਨ ਕਲਗੀਧਰ ਜਾਨਾ। ਤਿਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋਗ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥

ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਹੁਣ ਸ਼ਰਨ ਆ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੋ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਦੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋਗ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ॥੨੮॥

ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਸਮੁਝਾਵਨ ਕਰਿਯੋ॥ ਜਥਾ ਜੋਗੁ ਤਿਨ ਸਾਧਨ ਧਰਿਯੋ।
ਸਤਿਗਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਭਯੋ। ਜੋਗ ਸਾਧ ਰਵਿ ਭੇਦਤਿ ਗਯੋ॥ ੨੯॥

ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ, ਯਥਾ ਯੋਗ ਉਸ ਸਾਧਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉੱਤਮ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਸੂਰਜ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਭੇਦ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਭਾਖਤਿ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕਥ ਭਾਈ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਈ।
ਮੈਂ ਭੀ ਸੋ ਬਿਧਿ ਬੁਝਨ ਕੀਨੀ। ਪਰਸਰਾਮ ਸੋਂ ਜੋ ਕਹਿ ਦੀਨੀ॥ ੩੦॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਕਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਹਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਨੇ ਵੀ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਪਰਸ ਰਾਮ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ॥੩੦॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮੁਸਕਾਏ। ਮੈਂ ਸੰਗ ਕਹਯੋ ਅਧਿਕ ਅਪਨਾਏ।
ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਸੋਚਿਦਾਨੰਦ। ਗਜਾਨ ਭਯੋ ਸੁਖ ਭੋਗ ਬਿਲੰਦ॥ ੩੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੱਡਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਸੋਚਿਦਾਨੰਦ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਭੋਗ॥੩੧॥

ਕਹਯੋ ਸ਼ਬਦ ਮੈਂ ਜੋ ਤਤਸਾਰ। ਸੋ ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਹੈ ਉਦਾਰ।
ਅੰਤਕਾਲ ਜਬਿ ਹੋਵਹਿ ਤੋਰਾ। ਤਾਂਹਿ ਸਮੈ ਦਰਸਨ ਹੁਇ ਮੋਰਾ॥ ੩੨॥

ਗੁਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਮੈਂ ਤੱਤਸਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਉੱਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਦ ਤੋਰਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਣਗੇ॥੩੨॥

ਮੋਹਿ ਚਰਨ ਕੋ ਸਿਖ ਮੁਖਿ ਅਹੈਂ। ਮਮ ਸਮੀਪਤਾ ਸਦ ਹੀ ਲਹੈਂ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿ ਲਾਯੋ। ਨਹੀਂ ਬਿਕਾਰ ਫੁਹਨਿ ਕੋ ਪਾਯੋ॥ ੩੩॥

ਮੇਰੇ ਚਰਨ ਦਾ ਇਹ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਇਹ ਸਦਾ ਮੇਰੀ ਨੇੜਤਾ ਪਾਵੇਗਾ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਫੁਹਣ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ॥੩੩॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮੁਝ ਸੋਂ ਤਬਿ ਕਹਯੋ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਅਪਨ ਪਰ ਲਹਯੋ।
ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਮੈਂ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਤਦ ਕਿਹਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਜਾਣਿਆ। ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਮੈਂ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਉੱਪਰ ਸਿਰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ॥੩੪॥

ਸੁਨਿਯਹਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਗੁਰ ਆਪ ਉਚਾਰੀ।
ਮੋਕਹੁ ਦੀਨੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿਕੈ। ਤੂੰ ਲਿਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਹੇਤ ਸੁਧਰਿਕੈ॥ ੩੫॥

ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖਾਰੀ ਸੁਣੋ, ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖ ਲਵੋ॥੩੫॥

ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ। ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਜਿਮ ਬਾਂਛਤਿ ਦੇ ਤਥਾ।
ਅਦਭੁਤ ਲੀਲਾ ਕਰਤਿ ਗੁਸਾਈਂ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਜਗ ਰਹਿ ਬਿਸਮਾਈ॥ ੩੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਠੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਦਭੁਤ ਲੀਲਾ ਹੈ। ਵੇਖ-ਵੇਖ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੬॥

ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਬਰਤਹਿੰ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਅਨੁਸਾਰੀ।
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਪੁਰਵਹਿੰ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਸ੍ਰਾਮੀ॥ ੩੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਤੇ ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਸਨ, ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੩੭॥

ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਿ। ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਚਿਤ ਬਾਂਛਤਿ ਲੇਤਿ।
ਗੁਨੀ ਕਵੀਸੁਰ ਪੰਡਿਤ ਘਨੇ। ਬਰਨਹਿੰ ਗੁਰ ਗਾਥਾ, ਅਨ ਸੁਨੇ॥ ੩੮॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਮੁਰਾਦਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਗੁਣੀ ਕਵੀਸ਼ਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਗਾਥਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕ ਸੁਣਦੇ ਸਨ॥੩੮॥

ਕੀਰਤਿ ਕੇ ਕਲ ਕਰਹਿੰ ਕਬਿੱਤ। ਆਨਿ ਸੁਨਾਇੰ ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਪਵਿੱਤ।
ਬਖਸ਼ਹਿੰ ਕੰਚਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗ। ਜੇਵਰ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਸੰਗ॥ ੩੯॥

ਸੁੰਦਰ ਕੀਰਤੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਚਿੱਤਰ ਪਵਿੱਤਰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਆ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਜੇਵਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥੩੯॥

ਦਰਬ ਬਿੰਦ ਮੁਕਤਾ ਬਰ ਹੀਰੰ। ਪਸ਼ਮ ਰੇਸ਼ਮੀ ਸੂਖਮ ਚੀਰੰ।
ਗੁਨੀ ਇਕਾਕੀ ਘਰ ਤੇ ਆਵੈਂ। ਸੈਨ ਸੇਵਕਨਿ ਸਹਿਤ ਸਿਧਾਵੈਂ॥ ੪੦॥

ਬਹੁਤ ਧਨ, ਮੋਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੀਰੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਸੂਖਮ ਵਸਤਰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਸਨ। ਗੁਣਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਘਰ ਤੋਂ ਇਕੱਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਭਾਵ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੪੦॥

ਸਿੰਧੁ ਮੇਖਲਾ ਅਵਨੀ ਸਾਰੀ। ਕੀਰਤਿ ਪਸਰੀ ਸਸਿ ਉਜਿਆਰੀ।
ਅਤਿ ਉਦਾਰਤਾ ਬਰਨਹਿੰ ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ। ਮਹਦ ਬੀਰਤਾ, ਸਮ ਨਹਿੰ ਮਹਿ ਮਹਿੰ॥੪੧॥

ਸਾਗਰ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚੰਦਮਾਂ ਵਾਂਗ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤੀ ਪਸਰ ਗਈ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕਹਿ-ਕਹਿ ਕੇ ਅਤੀ ਉੱਤਮ ਕੀਰਤੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੪੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਉੱਨੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੧੯॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਵੀਹਵਾਂ

ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਮਰਦ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਕਟ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਬ੍ਰਿੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਤਨ ਤਜਨ ਕੋ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਸੰਸ ਬਿਲੰਦ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- 'ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਜਗ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ। ਬ੍ਰਹਮਰੰਧਰ ਤਜਿ ਦੇਹ ਅਭੇਵੀ।

ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਨਿਕੈ ਬਚਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨ ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਜਗਤ ਦੇ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਸਨ, ਦਸਮ ਦਵਾਰ ਭੇਦ ਕੇ ਦੇਹ ਛੱਡ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।" ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕਿਰਪਾਲੂ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ॥੨॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਧੰਨ ਨਾਰੀ ਧੰਨ ਭਜਨ ਹੈ ਧੰਨ ਕਲਜੁਗ ਜਗਈਸ਼।

ਮਹਾਂ ਬਿਕਾਰੀ ਜਗੁ ਤਰੇ ਭਜਨ ਤਰਾਏ ਕੀਸ ॥ ੩ ॥

"ਭਜਨਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਧੰਨ ਹੈ, ਭਜਨ ਧੰਨ ਹੈ ਤੇ ਜੁਗ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਧੰਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਗਤ ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਿਕਾਰੀ ਵੀ ਤਰੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਭਜਨ ਨੇ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਵੀ ਤਰੇ ਹਨ ॥੩॥

ਨਾਰੀ ਦਇਆ ਅਨੰਤ ਹੈ ਜਾਂ ਜਗੁ ਭੀਤਰ ਭਾਖਿ।

ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ ਕਿਯਾ ਕਰੈ ਨਾਮ ਜਪਤਿ ਮਨ ਰਾਖਿ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰੀ ਵਿਚ ਦਇਆ ਬੜੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਵਿਚ ਮਨ ਲਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖੱਟ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ ਕੇ ਕੀ ਕਰਨੇ ਹਨ ॥੪॥

ਇਸ ਪਰ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਿ ਹੈ ਦਯਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਜਿਮ ਕੀਨਿ।

ਸੰਗਤਿ ਸੁਨੀਅਹਿ ਬਾਰਤਾ ਜਿਮ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੀਨ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਕ ਕਥਾ ਹੈ, ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਦਇਆ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣੇ ਜਿਵੇਂ ਵੱਡਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫॥

ਚੋਪਈ- ਏਕ ਪਾਰਧੀ ਬਨ ਮਹਿ ਗਯੋ। ਖਗ ਮ੍ਰਿਗ ਕੋ ਸੰਘਾਰਤਿ ਭਯੋ।

ਚਿਰੀਆ ਹਤੀ ਫਸਾਵਤਿ ਜਾਰੀ। ਅਪਰ ਬਿਹੰਗਮ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਪੰਛੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸਾ ਕੇ ਕਈ ਚਿੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸਨ, ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਪੰਛੀ ਮਾਰੇ ਸਨ ॥੬॥

ਪੰਛੀ ਮਿਲਿ ਇਤ ਉਤ ਸਮੁਦਾਇਆ। ਨਾਦਤਿ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਿਲਾਪ ਸੁਨਾਯਾ।

ਬਨ ਮੈਂ ਬਜਾਕੁਲ ਪਿਖੇ ਬਿਹੰਗ। ਬੱਧਕ ਸੋਚਤਿ ਰਿਦੇ ਬਿਲੰਦ ॥ ੭ ॥

ਪੰਛੀ ਮਿਲ ਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਚੀਖ ਚਿਹਾੜਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਿਆਕੁਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ॥੭॥

ਮਨ ਸੋਂ ਕਹੈ ਦਇਆ ਉਰ ਧਰੈ। ਬਨ ਮਹਿ ਤਪਸੀ ਤਪੁ ਕਰੋ ਕਰੈਂ।

ਮਹਿਪਾਲਕ ਭੀ ਰਾਜ ਤਜਤਿ ਹੈ। ਬਨ ਮਹਿ ਤਪੁ ਕਰਿ ਈਸ਼ ਭਜਤਿ ਹੈ ॥੮॥

ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਇਆ ਧਾਰ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਤਪੱਸਵੀ ਹੋ ਕੇ ਬਣ ਵਿਚ ਤਪ ਕਰਾਂ। ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਰਾਜ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਣ ਵਿਚ ਤਪ ਕਰਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੮॥

ਹਮ ਨਰ ਤਨ ਹੋਏ ਅਸ ਪਾਪੀ। ਬਨ ਮਹਿ ਭੀ ਹਮ ਆਇ ਜਦਾਪੀ।

ਹਤੈ ਜੀਵ ਗਨ ਮਹਾਂ ਸੰਤਾਪੀ। ਭਲੋ ਕਰਮ ਨਹਿ ਕੀਨ ਕਦਾਪੀ ॥੯॥

ਮੈਂ ਨਰ ਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਪਾਪੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਬਣ ਵਿਚ ਜਦ ਵੀ ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਜੀਵ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂ ਸੰਤਾਪ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਭਲਾ ਕਰਮ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੯॥

ਜਹਾਂ ਆਇ ਨਰ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੈ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਹਮ ਜੀਵਨਿ ਮਾਰੈਂ।

ਧਿਕ ਹਮ ਜਨਮ ਕਰਮ ਧਿਕ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਜਿਸ ਤੇ ਹਿੰਸਾ ਕਰਤਿ ਬਿਲੰਦ ॥੧੦॥

ਜਿੱਥੇ ਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਣ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੈਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਧਿਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੱਡੀ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ॥੧੦॥

ਹਟਯੋ ਤਬੈ ਉਰ ਬਿਖੈ ਬਿਚਾਰੀ। ਬਿਕ੍ਰਮਜੀਤ ਅਬੈ ਉਪਕਾਰੀ।

ਤਿਸ ਢਿਗ ਚਲਿ ਕਰਿ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰੈਂ। ਸਹੈਂ ਦੰਡ ਅਘ ਭਾਰ ਉਤਾਰੈਂ ॥੧੧॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਗਿਆ। ਬਿਕ੍ਰਮਜੀਤ ਹੁਣ ਉਪਕਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਜਨਮ ਸੁਧਾਰਾਂਗਾ, ਦੰਡ ਸਹਿ ਕੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਭਾਰ ਉਤਾਰਾਂਗਾ ॥੧੧॥

ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਤਿਸ ਪੁਰਿ ਕੋ ਚਾਲਾ। ਆਗੇ ਆਵਤਿ ਹੁਤੇ ਭੁਵਾਲਾ।

ਚਢਯੋ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਜਿਹ ਸੈਨਾ। ਸਮੁਖ ਪਾਰਧੀ ਦੇਖਯੋ ਨੈਨਾ ॥੧੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਸ ਨਗਰ ਵੱਲ ਚਲ ਪਿਆ, ਅੱਗੇ ਰਾਜਾ ਉਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਸੀ। ਜਦ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੧੨॥

ਪਾਪੀ ਜਾਨਿ ਲੀਨ ਪਕਰਾਇ। ਬੰਧਿ ਪੰਚ ਦਿਨ ਦਈ ਸਜਾਇ।

ਇਕ ਦਾਸੀ ਨੇ ਮਾਰਤਿ ਦੇਖਾ। ਮਨ ਮਹਿ ਉਪਜੀ ਦਯਾ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥੧੩॥

ਤਾਂ ਪਾਪੀ ਜਾਣ ਕੇ ਫੜਵਾ ਲਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੰਚ ਦਿਨ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਦਾਸੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਇਆ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ॥੧੩॥

ਪੁਰਖ ਬੇਖ ਧਰਿ ਆਪ ਬੰਧਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਫੰਧਕ ਕੋ ਛੁਰਵਾਯੋ।

ਬੀਤ ਗਯੋ ਜਬਿ ਏਕ ਮਹੀਨਾ। ਯਾਦ ਨਰੇਸੁਰ ਨੇ ਉਰ ਕੀਨਾ ॥੧੪॥

ਪੁਰਖ ਭੇਸ ਧਾਰ ਕੇ ਉਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਵਾ ਲਿਆ ਤੇ ਤੁਰਤ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਬੀਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ॥੧੪॥

ਸ਼ਾਹੁ ਬਨਕ ਕੀ ਹੁਤੀ ਜੁ ਦਾਸੀ। ਤਤਛਿਨ ਗਮਨੀ ਭੂਪਤਿ ਪਾਸੀ।

ਧਨ ਕੁਛ ਦੇ ਮੁਕਰਾਇ ਸਿਪਾਹੀ। ਠਾਢੀ ਭਈ ਜਾਇ ਨਿਪ ਪਾਹੀ॥੧੫॥

ਬਾਣੀਏ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਦਾਸੀ ਸੀ, ਉਹ ਤੁਰਤ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿਚ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਮੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦਾਸੀ ਫੜੀ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਖੜੀ ਹੋ ਗਈ॥੧੫॥

ਦੇਖਿ ਚਿੰਨ੍ਹੁ ਰਾਜਾ ਭ੍ਰਮ ਗਯੋ। ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਕਹਿ ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ।

'ਨਾਰੀ ਕਿਧੋਂ ਪੁਰਖ ਤੂੰ ਅਹੈਂ? ਕਜੋਂ ਤੂੰ ਪਾਪ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਰਹੈ'॥੧੬॥

ਰਾਜਾ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਲ ਵੇਖ ਕੇ ਭਰਮ ਗਿਆ, ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, 'ਤੂੰ ਇਸਤਰੀ ਹੈਂ ਕਿ ਪੁਰਖ ਹੈਂ? ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ'॥੧੬॥

ਸੁਨਿ ਬੋਲੀ 'ਹੇ ਭੂਪਤਿ ਪਾਪੀ! ਮੈਂ ਫੰਧਕ ਪਾਪੀ ਸੰਤਾਪੀ।

ਮਹਾਂ ਪਾਪ ਤੇਰ ਮੈਂ ਦੇਖੋ। ਮੈ ਮਨ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ਵਿਸ਼ੇਖੋ॥੧੭॥

ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੀ, 'ਹੇ ਪਾਪੀ ਰਾਜੇ! ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਸੰਤਾਪੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਮਹਾਨ ਪਾਪ ਵੇਖੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ॥੧੭॥

ਤੁਵ ਘਰ ਕੋ ਭੋਜਨ ਅਰ ਬਾਰੀ। ਖਾਵਤਿ ਹੀ ਪਲਟਯੋ ਤਨ ਨਾਰੀ।

ਪੁਰਖ ਦੇਹਿ ਕਰਿ ਦੀਜੈ ਮੋਹੀ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਮਰੋਂ ਅੱਗੁ ਅਬਿ ਤੋਹੀ॥੧੮॥

ਤੇਰੇ ਘਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਪਾਣੀ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਪਲਟ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਹੁਣ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦੇਹ ਬਣਾ ਦੇਵੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੀ'॥੧੮॥

ਸੁਨਿ ਮਹੀਪ ਮਨ ਹੈ ਬਿਸਮਾਨਾ। ਮਹਿਦ ਸ਼ੋਕ ਮਹਿ ਭਾ ਗਲਤਾਨਾ।

ਕਰੋਂ ਜਤਨ ਮੈਂ, ਨਹਿ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨਾ। ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਾ॥੧੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਾ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਵੱਡੇ ਸ਼ੋਕ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ॥੧੯॥

ਇਮ ਦੇ ਧੀਰਜ ਰਾਤਿ ਗੁਜਾਰੀ। ਉਠਯੋ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਤਜਾਰੀ।

ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰੁ ਬਨ ਮਹਿ ਗਯੋ। ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਭਯੋ॥੨੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਰਾਤ ਗੁਜਾਰੀ, ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ। ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗਿਆ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਵੇਖਦਾ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ॥੨੦॥

ਤਹਾਂ ਪਾਰਧੀ ਬੈਠਯੋ ਸੋਇ। ਤਪ ਹਿਤ ਬੇਸ ਤਾਪਸੀ ਹੋਇ।

ਮਹਿਪਤਿ ਨੇ ਅਵਿਲੋਕਿ ਅਸੀਨਾ। ਜਾਨਿ ਤਪੀ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ॥੨੧॥

ਉਥੇ ਉਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਤਪ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਪੱਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਤਪੱਸਵੀ ਜਾਣ ਕੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ॥੨੧॥

ਹੋਇ ਅਨਿੱਛਤਿ ਸੋ ਥਿਰ ਰਹਯੋ। ਮਹੀਪਤਿ ਸੋਂ ਕੁਛ ਕਹਯੋ ਨ ਲਹਯੋ।

ਬਡ ਮਹਾਤਮਾ ਤਪਸੀ ਜਾਨਾ। ਮੋਹ ਨ ਕ੍ਰੋਹ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮਾਨਾ॥੨੨॥

ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਤਪੱਸਵੀ ਜਾਣਿਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਾ ਮੋਹ ਹੈ, ਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ, ਨਾ ਲੋਭ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੰਕਾਰ ਹੈ॥੨੨॥

ਸਾਦਰ ਤਿਹ ਚਢਾਇ ਕਰਿ ਲਯਾਯੋ। ਨਿਜ ਗਾਦੀ ਪਰ ਆਨਿ ਬਿਠਾਯੋ।
ਸਭਿ ਸਚਿਵਨ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ। 'ਇਹਿ ਮਮ ਗੁਰੁ ਹੈ ਤਪੀ ਮਹਾਨਾ॥੨੩॥

ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ ਹੈ॥੨੩॥

ਹਟਿਕੈ ਮੈਂ ਨ ਆਇ ਹੋਂ ਜਾਵਦ। ਇਸ ਆਗਯਾ ਹਿੰ ਰਹੀਓ ਤਾਵਦ।
ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਲ ਪਰ ਸਭਿਨਿ ਟਿਕਾਇ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਗਮਨਯੋ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਰਾਇ॥੨੪॥

ਜਦ ਤੱਕ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹੋ।" ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਟਿਕਾਓ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿ ਕੇ ਰਾਜਾ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੨੪॥

ਕਾਨਨ ਮਹਿੰ ਤਪ ਕਰਨੈ ਲਾਗਾ। ਤ੍ਰੀਮਤਿ ਕਰੋ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਤ ਪਾਗਾ।
ਤਪਸੀ ਫੰਧਕ ਬੈਠਯੋ ਰਾਜਾ। ਸਭਿ ਸੇਵਤਿ ਭੇ ਰਾਜ ਸਮਾਜਾ॥੨੫॥

ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਰਦ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਗਿਆ। ਤਪੱਸਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਰਾਜਾ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ॥੨੫॥

ਗਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਏ। ਸਭਿ ਸੋਂ ਮਨ ਕੋ ਮਤੋ ਬਤਾਏ।
ਗਹੀ ਜੁ ਦਾਸੀ ਸੋ ਮੰਗਵਾਈ। ਰਾਜ ਕਰਨ ਪਰ ਤੁਰਤ ਬਿਠਾਈ॥੨੬॥

ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਉਸ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਮਤੇ ਦੱਸੇ। ਜਿਹੜੀ ਦਾਸੀ ਫੜੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤੀ॥੨੬॥

ਆਪ ਗਯੋ ਬਨ ਤਿਸੀ ਸਥਾਨਾ। ਲਾਗਯੋ ਤਪੁ ਕੋ ਤਪਨਿ ਮਹਾਨਾ।
ਸਚਿਵ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਦਾਸੀ ਪਾਸ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਿਸਿ ਅਰਦਾਸ॥੨੭॥

ਆਪ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਉਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮਹਾਨ ਤੱਪ ਤਾਪਣ ਲੱਗਾ। ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਮਿਲ ਕੇ ਦਾਸੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ॥੨੭॥

ਗੁਰੁ ਸਥਾਨ ਬੈਠੀ ਕਰਿ ਰਾਜ। ਤੁਵ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸਰਬ ਸਮਾਜ।
ਆਗਯਾ ਕਹੋ ਕਰੈਂ ਹਮ ਸੋਈ। ਬਸਿ ਬਰਤੀ ਤੁਵ ਹੈ ਸਭਿ ਕੋਈ॥੨੮॥

ਗੁਰੂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਰਾਜ ਕਰੇ, ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਤੁਹਾਡੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਗਿਆ ਕਰੋਗੇ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਹੇਠ ਹੀ ਸਭ ਕੋਈ ਹੈ॥੨੮॥

ਸੁਨਿ ਦਾਸੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਪਕਰਹੁ ਜਹਿੰ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨੁ ਮਹਾਨਾ।
ਸਚਿਵ ਸੈਨ ਨਿਪੁ ਕੇ ਨਰ ਜੇਈ। ਖੋਜਨ ਜਾਹਿੰ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਤੇਈ॥੨੯॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦਾਸੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮਹਾਨ ਬਿਸ਼ਨੁ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਲਵੋ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਸੈਨਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਬਿਸ਼ਨੁ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੨੯॥

ਬਿਨ ਪਕਰੇ ਨਹਿਂ ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਵੈ। ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਮੈਂ ਫਿਰ ਪਾਵੈ।
ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਧਾਏ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੈਂ ਬਲ ਲਾਏ ॥੩੦॥

ਫੜਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਪਸ ਨਾ ਆਵੇ, ਦੇਸਾਂ ਵਿਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੇ ਲੱਭੇ। ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਦੌੜੇ ਗਏ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਲਾ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਾਵ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩੦॥

ਸਗਰੋ ਨੱਗੂ ਭਯੋ ਬੈਰਾਨ। ਖੋਜਹਿਂ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਸਨੁ ਸੁਜਾਨ।
ਕਰਤਿ ਜਤਨ ਕੋ ਪੁਸ਼ਕਰ ਆਏ। ਏਕ ਗੁਫਾ ਦੇਖੀ ਤਿਸ ਥਾਏਂ ॥੩੧॥

ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਚਤੁਰ ਬਿਸਨ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਲੱਭਦੇ ਸਨ। ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਪੁਸ਼ਕਰ ਆ ਗਏ, ਉਸ ਥਾਂ ਇਕ ਗੁਫਾ ਵੇਖੀ ॥੩੧॥

ਖੋਜਤਿ ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਤਹਿਂ ਪਾਯੋ ਇਕ ਸਿੱਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ।
ਨਮੋ ਕਰੀ ਨਿਜ ਕਾਜ ਸੁਨਾਯੋ। ਹਾਰ ਪਰੇ ਹਮ ਬਿਸਨੁ ਨ ਪਾਯੋ ॥੩੨॥

ਲੱਭਦੇ-ਲੱਭਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ, ਉਥੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਧ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਸੁਣਾਇਆ, 'ਅਸੀਂ ਬਿਸਨ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਿਸਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਪ੍ਰਾਨ ਦਾਨ ਦਿਹੁ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ। ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਤੁਮ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵਨ।
ਸੁਨਿਕੈ ਸਿਧ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਮਨ ਮਾਨੀ। ਹਠ ਕਰਿ ਰਹੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੁਇ ਹਾਨੀ ॥੩੩॥

ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਨ ਦੇਵੋ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹੋ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਧ ਨੇ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਿਆ, ਇਹ ਹਠ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਹੈ ॥੩੩॥

ਦਇਆ ਕਰੀ ਸਿਧ ਲੇ ਸਭਿ ਸੰਗ। ਚਢੇ ਜਾਇ ਗਿਰਨਾਰ ਉਤੰਗੁ।
ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਸਿੱਧ ਰਹੈਂ ਸਮੁਦਾਯਾ। ਉਚੇ ਚਢੇ ਬਿਲੋਕ ਨਿਕਾਯਾ ॥੩੪॥

ਸਿੱਧ ਨੇ ਦਇਆ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉੱਚੇ ਗਿਰਨਾਰ ਨਾਮੇ ਪਰਬਤ 'ਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉੱਚੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਧ ਵੇਖੇ ॥੩੪॥

ਇਕ ਜਗਰਾਜ ਸਿੱਧ ਤਹਿਂ ਪੂਰਾ। ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤਿਸ ਜਸ ਰੂਰਾ।
ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਨ ਕੀਨ। ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਰਾਜ ਤ੍ਰਿਆ ਨੇ ਲੀਨ ॥੩੫॥

ਉਥੇ ਇਕ ਜਗਰਾਜ ਨਾਮੇ ਪੂਰਾ ਸਿੱਧ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜੱਸ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਰਾਜ ਲਿਆ ਸੀ ॥੩੫॥

ਬਨਯੋ ਚਹੈ ਨਰ ਹੁਕਮ ਖਖਾਨਾ। ਪਕਰਹੁ ਆਨਹਿਂ ਬਿਸਨੁ ਸੁਜਾਨਾ।
ਇਸ ਕਰਿ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਫਿਰੇ। ਨਹੀਂ ਬਿਸਨੁ ਕੋ ਕਤਹੁ ਧਰੇ ॥੩੬॥

ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਨਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਤੁਰ ਬਿਸਨ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲਿਆਵੋ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬਿਸਨ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ॥੩੬॥

ਸੁਨਿ ਜਗਰਾਜ ਸਿੱਧ ਬਰ ਦੀਨਾ। 'ਤੁਮਰੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨਰ ਹੁਇ ਲਿਹੁ ਚੀਨਾ'।
ਪੁਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕਹਿ ਬਿਸਨੁ ਜਿ ਚਾਹੈ। ਤੇ ਹਮ ਕਹਾ ਕਹੈਂ ਤਿਸ ਪਾਹੈ ॥੩੭॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਗਰਾਜ ਸਿੱਧ ਨੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ, "ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜਾ ਮਨੁੱਖ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਫਿਰ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਜੇ ਉਹ ਫਿਰ ਵੀ ਬਿਸ਼ਨ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸ ਕੀ ਕਰੀਏ॥੩੭॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਿੱਧ ਸਾਥ ਤਬਿ ਹੋਏ। ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਨਿਕਟਿ ਗਏ ਸਭਿ ਕੋਏ।
ਤਿਸ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਗਲੇ ਪਹੁਚੇ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੇ॥ ੩੮॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿੱਧ ਨਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਗਰੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ॥੩੮॥

ਦਾਸੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪੁਰਖ ਕਰਿ ਦਯੋ। ਸਰਬ ਰਾਜ ਪਰ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਕਿਯੋ।
ਬਹੁਰ ਮਛਿੰਦਰ ਗੋਰਖਨਾਥ। ਆਵਤਿ ਭਏ ਮੇਲ ਕਰਿ ਸਾਥ॥ ੩੯॥

ਦਾਸੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮਛਿੰਦਰ ਗੋਰਖਨਾਥ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਏ॥੩੯॥

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਰਾਜਾ ਰਾਜ ਬਿਠਾਯੋ। ਸੋ ਦਾਸੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਠਹਿਰਾਯੋ।
ਕਹਯੋ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹਿ ਹੈ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ਤੁਰਤ ਦਯਾ ਕੋ ਫਲ ਦਿਯ ਤਿਸ ਨੂੰ॥ ੪੦॥

ਮਿਲ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾਸੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੀ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਹੈ। ਤੁਰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦਇਆ ਦਾ ਫਲ ਦੇ ਦਿੱਤਾ॥੪੦॥

ਜੁਗ ਕੋ ਧਰਮ ਇਹੀ ਦਿਖਰਾਯੋ। ਗੁਰੂ ਪਾਰਧੀ ਨ੍ਰਿਪ ਠਹਿਰਾਯੋ।
ਸਗਰੇ ਪਾਪ ਕਟੇ ਤਿਸ ਕੇਰੇ। ਯਾਂਤੇ ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨੋ ਭਲੇਰੇ॥ ੪੧॥

ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਇਹੀ ਵਿਖਾਇਆ, ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣੋ॥੪੧॥

ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਲੇ ਪਿਖਿ ਲਯੋ। ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਪਾਰਧੀ ਭਯੋ।
ਦਾਸੀ ਦੇਹਿ ਪੁਰਖ ਹੈ ਗਯੋ। ਬਹੁਰ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਮੰਤ੍ਰੀ ਠਹਿਰਯੋ॥ ੪੨॥

ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਲਵੋ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਦਾਸੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪਾ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਲਿਆ॥੪੨॥

ਭਯੋ ਦਯਾ ਕੋ ਫਲ ਤਤਕਾਲਾ। ਕਰੀ ਕਹਾਂ ਤੇ ਕਹਾਂ ਬਿਸਾਲਾ।
ਮਹਿਪਾਲਕ ਪਰਮਾਰਥ ਕੀਨਾ। ਗਨ ਸਿੱਧਨਿ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਲੀਨਾ॥ ੪੩॥

ਦਇਆ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਕੀ ਤੋਂ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਪਰਮਾਰਥ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ॥੪੩॥

ਅੰਤ ਸਮੈ ਤਨ ਤਯਾਗਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਬਸੇ ਬਿਸ਼ਨੁਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪੁਨ ਸਾਰੇ।
ਇਮ ਕਲਜੁਗ ਕੋ ਧੰਨ ਬਖਾਨਾ। ਫਲ ਸਭਿ ਜੁਗ ਤੇ ਦੇਤਿ ਮਹਾਂਨਾ॥ ੪੪॥

ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਬਿਸ਼ਨੁਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਿਹਾ, "ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਮਹਾਨ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੪੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਧੰਨ ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਜੁਗਖਰਾ ਕਰਨੀ ਥੋਰੀ ਹੋਇ।
ਔਰ ਜੁਗਨਿਤੇ ਅਤਿ ਭਲੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰੇ ਸੋਇ ॥ ੪੫ ॥

ਧੰਨ ਇਹ ਕਲਜੁਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਘਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਜੁਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਅਤੀ ਭਲਾ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੪੫ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੦ ॥

ਅਧਿਆਇ ਦਿੱਖੀਯਾਂ

ਜੋਨਾ ਦਿਕੱਤਰ ਬਰਯਾਣੀਆ

— ਵੀ ਮਸੰਦਨ ਤੇ ਸੁਆ ਸੁਆ ਸੁਆ

ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਭਜਨ ਕਰੰਤੇ। ਸਿੱਖਯਨ ਸੋ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੰਤੇ।

ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਉਪਜਤਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ। ਜਿਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸੰਗੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੰਦਿ ॥੬॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮਿਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਭਰਾ ਨਾਲ ਭਰਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ॥੬॥

ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ ਧਾਰੀ। ਪੂਜਾ ਮੇਲੇ ਪਰ ਹੁਇ ਭਾਰੀ।

ਇਕ ਦਿਨਿ ਸਿੰਘ ਸਮੁਤਿ ਕੇ ਧਾਰੀ। ਬੈਠਿ ਪਰਸਪਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥੭॥

ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੇਲੇ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ ॥੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਨ ਅਤਿ ਸੋਹਤਿ। ਦੇਖਨਿ ਕਰੇ ਸਭਿਨਿ ਮਨਮੋਹਤਿ।

ਏਕ ਬਨਹਿ ਕੰਚਨ ਕੋ ਮੰਦਰ। ਜੇਬ ਜਵਾਹਰ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ॥੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਅਤੀ ਸੁਹਾਵਣੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਘਰ ਬਣੇ, ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ॥੮॥

ਦਰ ਪਰ ਮੁਕਤਾ ਝਾਲਰ ਹੋਇ। ਰਚਹਿ ਚਤਰ ਕਾਰੀਗਰ ਜੋਇ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁ ਮੇਲੇ ਚੀਰ। ਏਕ ਰੰਗ ਕੇ ਧਰੋਂ ਸਰੀਰ ॥੯॥

ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਉੱਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਝਾਲਰਾਂ ਹੋਣ ਤੇ ਚਤੁਰ ਕਾਰੀਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਕੱਪੜੇ ਇਕ ਰੰਗ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ॥੯॥

ਦਮਕਹਿ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਜਰਾਊ। ਪਹਿਰ ਬਿਭੂਖਨ ਕੋ ਸਮੁਦਾਊ।

ਜਿਗਾ ਸੁ ਕਲਗੀ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰੈ। ਗਰ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕੋ ਭਾਰਹਿ ॥੧੦॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਜੜਾਊ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਚਮਕਣ, ਸਾਰੇ ਗਹਿਣੇ ਪਹਿਣ ਕੇ ਜਿਗਾ ਅਤੇ ਕਲਗੀ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ, ਗਲ ਵਿਚ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਉਣ ॥੧੦॥

ਤਰਕਸ਼ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਾਲ। ਬਨੀ ਚੁਗਿਰਦੇ ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ।

ਤਿਸ ਕੋ ਧਰਹਿ, ਧਨੁਖ ਲੇਂ ਹਾਥ। ਅਸ ਸੋਭਾ ਯੁਤ ਹੁਇ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥੧੧॥

ਭੱਠਾ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਮੋਤੀ ਲੱਗੇ ਹੋਣ। ਉਸ ਨੂੰ ਧਨੁਖ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਤੀ ਸੋਭਾ ਸਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ॥੧੧॥

ਕੰਚਨ ਸਦਨ ਬਿਰਾਜਹਿ ਫੇਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ ਦਰਸਨ ਹੇਰੇ।

ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਹੋਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਹਮ ਪਿਖਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੧੨॥

ਫਿਰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜਣ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਸੀਂ ਦਰਸਨ ਕਰੀਏ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਾ ਹੋਈਏ ॥੧੨॥

ਮਿਲੇ ਸਿੰਘ ਅਸ ਮਸਲਤਿ ਕਰਹਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਰਿਦੇ ਬਹੁ ਧਰਹਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਲਖੀ ਬਾਤ ਇਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥੧੩॥

ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਉਸ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ॥੧੩॥

ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰਨਿ ਹਿਤ ਨਿਜ ਦਾਸ। ਲਯੋ ਬੁਲਾਇ ਲਿਖਾਰੀ ਪਾਸ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਅਸ ਆਗਯਾ ਕਰੀ। 'ਹਰੀ ਮੋਹਿ ਸੰਗਤ ਸੁਖ ਭਰੀ॥ ੧੪॥

ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, "ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹਰੀ ਭਰੀ ਰਹੇ॥੧੪॥

ਲਿਖਹੁ ਹਕੁਮਨਾਮੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼। ਲਯਾਵਹਿ ਸੁਇਨਾ ਕਾਰ ਅਸ਼ੇਸ਼।
ਹੇਮ ਬੰਗਲਾ ਗੁਰੂ ਬਨਾਵਹਿ। ਯਾਂਤੇ ਸਭਿ ਹੀ ਕੰਚਨ ਲਯਾਵਹਿ॥ ੧੫॥

ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖੇ ਕਿ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਿਆਵੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਨੇ ਦਾ ਬੰਗਲਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਸੋਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ॥੧੫॥

ਸੁਨਤਿ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਬਿਖੈ ਪਠਾਏ।
'ਹੁਇ ਇਕ ਬੀਸੁ ਰਜਤਪਣ ਤੋਲਾ। ਅਸ ਕੁੰਦਨ ਆਨਹਿ ਬਹੁ ਮੋਲਾ॥ ੧੬॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ, 'ਇੱਕੀ ਰੁਪਏ ਤੋਲੇ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸੁੱਧ ਸੋਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਓ॥੧੬॥

ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਤਾਂ ਲੀਜੈ ਮੋਲ। ਆਨਹੁ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਲਿਹੁ ਤੋਲ।
ਨੇਰੇ ਦੂਰ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿ ਪਠਯੋ। ਖੋਲਯੋ ਕਾਗਦ ਸਿੱਖਨਿ ਪਠਯੋ॥ ੧੭॥

ਜੇ ਐਸਾ ਸੋਨਾ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਵੋ, ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਤੋਲ ਕੇ ਲਿਆਵੋ।" ਨੇੜੇ ਦੂਰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜਦ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ॥੧੭॥

ਲੈ ਲੈ ਕੰਚਨ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਕੁੰਦਨ ਕੀ ਸੁਭਿ ਜਿਨਸ ਲਿਆਏ।
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕਹਯੋ 'ਲਿਖੀਜੈ। ਜਗੰਨਾਥ ਪਰ ਹੁਕਮ ਪਠੀਜੈ॥ ੧੮॥

ਤਾਂ ਸੋਨਾ ਲੈ-ਲੈ ਕੇ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁੱਧ ਸੋਨਾ ਲਿਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਗਨਨਾਥ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੋ'॥੧੮॥

ਪੁਰਸੋਤਮ ਪਰ ਲਿਖਯੋ ਪਠਾਯੋ। ਹੁਕਮ ਮੇਵੜਾ ਲੇ ਕਰਿ ਧਾਯੋ।
ਹੁਤੇ ਜੁ ਪਾਂਡੇ ਤਿਹ ਪਰਧਾਨਾ। ਕਾਗਦ ਦਿਯੋ ਤਿਨੋ ਕੇ ਪਾਨਾ॥ ੧੯॥

ਪੁਰਸੋਤਮ 'ਤੇ ਹੁਕਮ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੇਵੜਾ ਲੈ ਕੇ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਚਲ ਪਿਆ। ਉਥੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਂਡੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ॥੧੯॥

ਪਢਿ ਸੁਨਿ ਹੁਕਮ ਸਕਲ ਬਿਸਮਾਏ। ਜਗੰਨਾਥ ਪਰ ਕੋਨ ਪਠਾਏ?।
ਹਮ ਤੋ ਕਿਸਕੋ ਜਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਐਸੋ ਕਉਨ ਭਯੋ ਜਗ ਮਾਂਹੀ॥ ੨੦॥

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਜਗਨਨਾਥ ਉਤੇ ਕੌਣ ਹੁਕਮ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨਹੀਂ, ਐਸਾ ਜਗ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੋਇਆ ਹੈ?॥੨੦॥

ਰਹਜੋ ਮੇਵੜੋ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਲਖਹਿ ਕਰਹਿਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾਮੁ।
ਤਿਨ ਕੋ ਲਿਖਯੋ ਬਿਅਰਥ ਨ ਜਾਵੈ। ਪੁਰਸੋਤਮ ਗੁਰ ਕਾਰ ਦਿਵਾਵੈ॥੨੧॥

ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਵੜਾ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਓਥੇ ਰਿਹਾ, ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੁਕਮ ਵਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਪੁਰਸੋਤਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ ਦਿਵਾਉਣਗੇ॥੨੧॥

ਤਹਿੰ ਕੋ ਜੋ ਰਾਜਾ ਧਰਮਾਤਮ। ਲਖਹਿ ਸੁ ਠਾਕਰ ਬਡੋ ਮਹਾਤਮ।
ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਏਕਲ ਥਿਰਿਯੋ। ਜਗੰਨਾਥ ਤਬਿ ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿਯੋ॥੨੨॥

ਉਥੋਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਹ ਠਾਕਰਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਇਕੱਲਾ ਠਹਿਰਿਆ, ਜਗਨਨਾਥ ਨੇ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੨੨॥

ਅਪਰ ਨ ਸੁਨਹਿੰ, ਸਰਬ ਪਰ ਸੋਏ। ਭੂਪਤਿ ਸੁਨਹਿ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਏ।
'ਭੋ ਮਹਿਪਾਲਕ ! ਮਮ ਅਵਤਾਰ। ਲੀਨਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਨ ਧਾਰਿ॥੨੩॥

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਸੁਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸੁੱਤੇ ਸਨ, 'ਹੇ ਰਾਜੇ ! ਮੇਰੇ ਅਵਤਾਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੨੩॥

ਰਾਖਨਿ ਹਿੰਦੁਪਨੇ ਕੀ ਲਾਜ। ਅਪਰ ਅਨੇਕ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕਾਜ।
ਦਿੱਲੀ ਮਹਿੰ ਤੁਰਕੇਸ਼ ਨਿਕੇਤ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਤਿਨ ਖੋਵਨਿ ਹੇਤੁ॥੨੪॥

ਹਿੰਦੂਪੁਣੇ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਤੁਰਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਤੇਜ ਖੋਹਣ ਵਾਸਤੇ॥੨੪॥

ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਯੋ। ਕੁੰਦਨ ਦੇਸ਼ ਬਦੇਸ਼ਨ ਲਯੋ।
ਸੋ ਮੇਰੋ ਹੀ ਹੁਕਮ ਪਛਾਨ। ਉਰ ਸੰਦੇਹ ਨ ਆਨਹੁ ਆਨ॥੨੫॥

ਸਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਧ ਸੋਨਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੇਰਾ ਹੀ ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੋ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੰਕਾ ਨਾ ਲਿਆਵੋ॥੨੫॥

ਹਮਰੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਦਿਹੁ ਸੋ ਤੋਲਾ। ਕੁੰਦਨ ਜਿਨਸ ਹੋਇ ਬਹੁ ਮੋਲਾ।
ਅਹੈ ਮੇਵਰਾ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੇ। ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਿ ਸਕਾਰੇ॥੨੬॥

ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਸੋ ਤੋਲਾ ਦੇਵੋ, ਸੁੱਧ ਸੋਨੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸੋਨਾ ਹੋਵੇ। ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮੇਵੜਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਓ॥੨੬॥

ਸਾਦਰ ਦੀਜਹਿ ਹਮਰੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ। ਬਿਰਥਾ ਹੁਕਮ ਫਿਰਹਿ ਨਹਿੰ ਜਿਸ ਤੇ।
ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਾਲਕ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੇ ਲਿਯੋ ਬੁਲਾਈ॥੨੭॥

ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਵਲੋਂ ਸੋਨਾ ਭੇਟ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ।" ਰਾਜੇ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ॥੨੭॥

ਸੋ ਤੋਲਾ ਕੁੰਦਨ ਮੰਗਵਾਇਸ। ਪਾਰਖੁ ਢਿਗ ਨੀਕੇ ਪਰਖਾਇਸ।
ਦਿਯੋ ਤੋਲ ਕਰਿ ਲੇ ਸੋ ਆਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਕਟ ਆਨਿ ਅਰਪਾਯੋ॥੨੮॥

ਰਾਜੇ ਨੇ ਕੁੰਦਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੋ ਤੋਲਾ ਸੋਨਾ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਪਾਰਖੂ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਖ ਕਰਵਾਈ।
ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਤੋਲ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ॥੨੮॥

ਭਈ ਬਾਰਤਾ ਤਿਹਠਾਂ ਜੈਸੇ। ਹੇਮ ਲੇਨਿ ਕੀ ਬਰਨੀ ਤੈਸੇ।
ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁ ਬਿਕਸਾਏ। ਪੁਰਸੋਤਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਏ ॥ ੨੯ ॥

ਮੇਵੜੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਥੇ ਸੋਨਾ ਲੈਣ ਬਾਰੇ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੀ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਪੁਰਸੋਤਮ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ॥੨੯॥

ਦੁਹੂੰ ਲੋਗ ਕੀ ਸਭਿ ਵਡਿਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੀਸ ਟਿਕਾਈ।
ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਹੁਕਮ ਪਠਾਏ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਿਨ ਮਾਨਯੋ ਹਰਖਾਏ ॥ ੩੦ ॥

ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਭਿ ਵਡਿਆਈ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਟਿਕਾਈ ਸੀ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜੇ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ॥੩੦॥

ਕੁੰਦਨ ਮੋਲ ਲੀਨ ਪਰਖਾਏ। ਭੇਜਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਸੁਖ ਪਾਏ।
ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਪਾਪ ਤਾਪ ਸਗਰੇ ਬਿਨਸਈ ॥ ੩੧ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੰਦਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੋਨਾ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਪਰਖ ਕਰਵਾਈ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ਪਾਪ ਤਾਪ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋਏ ॥੩੧॥

ਮੀਆਂ ਦੋਲਾ ਬਿਚ ਗੁਜਰਾਤ। ਮਹਾਂ ਫਕੀਰ ਧੀਰ ਬਿੱਖਯਾਤ।
ਆਰਬਲਾ ਬਪੁ ਬਿਤੀ ਬਿਸਾਲ। ਸਰਬ ਸਿੱਧਿ ਧਰਤਾ ਸਭਿ ਕਾਲ ॥ ੩੨ ॥

ਇਕ ਮੀਆਂ ਦੋਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਫਕੀਰ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਨ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਮਰ ਬਹੁਤ ਬੀਤ ਗਈ ਸੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੩੨॥

ਜਬਿ ਗੁਜਰਾਤ ਹੁਕਮ ਗੁਰ ਗਯੋ। ਸਿਖ ਲੋਕਨਿ ਤੇ ਤਿਨ ਸੁਨਿ ਲਯੋ।
ਬਹੁਤ ਬਿਸੂਰਤ ਉਰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ। ਹਮ ਪਰ ਹੁਕਮ ਲਿਖਯੋ ਗੁਰ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੩ ॥

ਜਦ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਸੁਣ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਝੁਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ॥੩੩॥

ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਮੈਂ ਹਾਂ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੋ। ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਆਸ਼ਾ ਮਮ ਉਰ ਕੋ।
ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰਤਿ ਉਰ ਪਛੁਤਾਯੋ। ਸੋ ਤੋਲਾ ਕੁੰਦਨ ਸੁਭ ਲਯਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥

ਮੈਂ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਛੁਤਾਇਆ। ਸੋ ਤੋਲਾ ਕੁੰਦਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੁਭ ਸੋਨਾ ਲਿਆਇਆ ॥੩੪॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਦੂਰ ਪਠਾਯੋ। ਬਿਨਤੀ ਲਿਖੀ 'ਨ ਮੈਂ ਚਿਤ ਆਯੋ।
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮੈਂ ਸਿਮਰੋਂ ਨਾਮ। ਸਦਨ ਜੁ ਤੁਮ ਕੋ ਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ॥ ੩੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖੀ, "ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਏ ਹੋ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਸਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ ॥੩੫॥

ਸੇਵਾ ਸਮੈ ਮੋਹਿ ਚਿਤ ਕਰੀਐ। ਅਪਨੇ ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਬਿਚਰੀਐ।

ਤਿਸ ਕੋ ਕੁੰਦਨ ਲੇ ਪਠਿ ਅਰਜੀ। ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਅਧਿਕ ਉਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ॥੩੬॥

ਸੇਵਾ ਸਮੇਂ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਜਾਣੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦਾ ਕੁੰਦਨ ਲੈ ਕੇ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ॥੩੬॥

ਦੋਲਾਸ਼ਾਹੁ ਸੁ ਮੋਲਾ ਪਜਾਰੋ। ਪਰਉਪਕਾਰ ਸਦਾ ਉਰ ਧਾਰੋ।

ਸਭਿ ਜੀਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕੋ ਕਰਤਾ। ਦੇਖਿ ਦੁਖੀਨਿ ਦਯਾ ਦਿਲ ਧਰਤਾ ॥੩੭॥

ਦੋਲਾ ਸ਼ਾਹ ਮੋਲਾ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਰਉਪਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੩੭॥

ਰਹੈ ਨਿਮਾਨੋ ਅਹੈ ਮਹਾਨੋ। ਲਹਯੋ ਟਿਕਾਨੋ ਆਨੰਦ ਥਾਨੋ।

ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਗਾਈ। ਨਿਜ ਭਗਤਨਿ ਕੋ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥੩੮॥

ਸਦਾ ਨਿਮਾਣਾ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਟਿਕਾਅ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਦਿੱਤੀ ॥੩੮॥

ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਹੁਕਮ ਪਠਾਯੋ। ਸਰਬ ਥਾਨ ਤੇ ਕੁੰਦਨ ਆਯੋ।

ਪੂਰਨ ਹੋਯੋ ਏਕ ਖਜਾਨਾ। ਗਿਣਤੀ ਜਿਸ ਕੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਨਾ ॥੩੯॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕੁੰਦਨ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੋਨਾ ਆਇਆ। ਇਕ ਖਜਾਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ ॥੩੯॥

ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੋ ਕੀਨ ਚਲਿਤ੍ਰਾ। ਨਿਜ ਸੰਗਤ ਕੋ ਕਿਯੋ ਪਵਿੱਤ੍ਰਾ।

ਜਬਿ ਤੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਖੈ ਧਰਿਵਾਯਸਿ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਉਰ ਚੇਤਾ ਨਹਿ ਆਯਸਿ ॥੪੦॥

ਇਹ ਮਾਇਆ ਦਾ ਚਲਿੱਤਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਤੋਂ ਖਜਾਨੇ ਵਿਚ ਧਰਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਚੇਤਾ ਨਾ ਆਇਆ ॥੪੦॥

ਕੋਸ਼ ਬਿਖੈ ਕੋਸ਼ਪ ਧਰਿ ਲੀਨ। ਨਹਿ ਕਿਛ ਕੀਨ ਨ ਕਿਸ ਕੋ ਦੀਨ।

ਭਈ ਇਕੱਤਰ ਲੱਖਮੀ ਭਾਰੀ ॥ ਨਹਿ ਤਿਸ ਤੇ ਕੁਛ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰੀ ॥੪੧॥

ਖਜਾਨੇ ਵਿਚ ਖਜਾਨਚੀ ਨੇ ਧਰ ਲਿਆ, ਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਜ ਨਾ ਸੁਧਾਰਿਆ ॥੪੧॥

ਅਚਰਜ ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੈ। ਨਹਿ ਕਿਸ ਕੇ ਮਨ ਜਾਨੀ ਪਰੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗਾਇ ਬਾਕ ਜੋ ਭਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਹਾਜ ਫਟ ਗਯੋ ॥੪੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਸਚਰਜ ਲੀਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿਗਾਇ ਜੀ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਹਾਜ ਫਟ ਗਿਆ ਹੈ" ॥੪੨॥

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਉਪਜਨਿ ਕਿਯੋ। ਸੋ ਜਹਾਜ ਸਾਬਤ ਕਰਿ ਦਯੋ।

ਟੂਟੇ ਫੂਟੇ ਬਹੁ ਫਟ ਗਏ। ਤੇਜ ਪੰਥ ਕੋ ਪਿਖਿ ਇਕ ਭਏ ॥੪੩॥

ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟੁੱਟਦਿਆਂ-ਟੁੱਟਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਪਰ ਪੰਥ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ॥੪੩॥

ਯੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਬਿਘਨ ਤੇ ਦਾਸ ਉਧਾਰੇ।
ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁ ਬਿਸਤਾਰੇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥ ੪੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਮਹਾਨ ਵਿਘਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ, ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਤਿ ਬਾਤ ਮੈਂ ਬਾਤ।
ਜੋ ਸਾਧ ਸਿਧ ਹੋਤਿ ਤਿਸ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਜਿਮ ਧਾਤ ॥ ੪੫ ॥

ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਧਾਰਣ ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਗੁੱਝੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆਂ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਰੇ ਧਾਤੂ ਨੂੰ ਸਾਧਿਆਂ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਿੱਧ ਔਸ਼ਧੀ ਜਾਂ ਰਸਾਇਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੪੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇੱਕੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬਾਈਵਾਂ

ਬਾਨ ਸਾੜਨੇ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਤਲੁਜ ਵਿਚ

ਦੋਹਰਾ- ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਰਸ ਮਹਿੰ ਕੇਤਿਕ ਛਠਵੈਂ ਮਾਸ।
ਆਵਹਿੰ ਅਰਪਹਿੰ ਪਾਇੰ ਫਲ ਹੋਤਿ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੧ ॥

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਤੇ ਕੋਈ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਆ ਕੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ-ਧਨ ਅਨਗਨਤ ਚਲਜੋ ਨਿਤ ਆਵਹਿ। ਕੁਛ ਗਿਨਤੀ ਕਿਸ ਕੋ ਨਹਿੰ ਪਾਵਹਿ।
ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਲੀਲਾ ਅਚਰਜ ਕਰਹਿੰ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨ ॥

ਅਣਗਿਣਤ ਧਨ ਨਿੱਤ ਚਲਿਆ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਰਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਸਚਰਜ ਲੀਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨॥

ਦਾਸਨਿ ਸੋਂ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਸਕਲ ਨਿਕਾਸਹੁ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨਾ।
ਆਨਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਧਰਹੁ ਅਗਾਰੀ। ਬਹੁ ਲਗੁ ਜਾਹੁ ਨ ਕਰਹੁ ਅਵਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਸਾਰਾ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢੋ, ਲਿਆ-ਲਿਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਧਰੋ, ਬਹੁਤ ਜਾਣੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਦੇਰ ਨਾ ਕਰੋ" ॥੩॥

ਸੁਨਿ ਆਗਯਾ ਕੋ ਕਰਤਿ ਨਿਕਾਸੇ। ਜ਼ਰੀ ਬਾਫਤਾ ਮਲਮਲ ਖਾਸੇ।
ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ ਚਮਕਤਿ ਘਨੇ। ਖੀਨਖਾਬ ਜ਼ਰ ਬੂਟੇ ਸਨੇ॥ ੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਵਸਤਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ, ਜ਼ਰੀ, ਬਾਫਤਾ, ਮਲਮਲ ਅਤੇ ਖਾਸੇ ਦੇ ਥਾਨ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗੇ। ਤਿੱਲੇ ਦਾ ਕਪੜਾ ਤੇ ਰੇਸ਼ਮ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਣਿਆ ਬਾਫਤੇ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾ ਸੀ। ਖੀਨਖਾਬ ਜ਼ਰੀ ਆਦਿ ਬੂਟਿਆਂ ਸਹਿਤ ਸਨ॥੪॥

ਭਾਰ ਉਠਾਵਤਿ ਲੇ ਲੇ ਆਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਅੱਗੂ ਟਿਕਾਵਹਿ॥
ਬਸਤ੍ਰਨਿ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੋ। ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਲਜਾਇ ਹਜ਼ਾਰੋ॥ ੫॥

ਸਾਮਾਨ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਟਿਕਾਅ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਵਸਤਰ ਕੱਪੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਨ; ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਥਾਨ ਲਿਆਏ ਸਨ॥੫॥

ਸੋ ਸਗਰੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਾਏ। ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ।
ਅਨਿਕ ਜਾਤਿ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਘਨੇ। ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਆਏ ਜ਼ਰਿ ਸਨੇ॥ ੬॥

ਉਹ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਕਢਵਾਏ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ। ਅਨੇਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਨ। ਜ਼ਰੀ ਦੀ ਕਢਾਈ ਸਮੇਤ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ॥੬॥

ਜਿਨ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਹੋਤਿ ਹੁਲਾਸ। ਮਨਹੁੰ ਦੇਤਿ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਕਾਰੀਗਰ ਚਤਰਨਿ ਕੇ ਕਰੇ। ਸਭਿ ਦਿਖਾਇ ਕਰਿ ਆਗੇ ਧਰੇ॥ ੭॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦ ਚਮਕਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਕਿਰਨਾਂ ਛੁਟਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਤੁਰ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਵਿਖਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿੱਤੇ॥੭॥

ਬਹੁਰ ਜੋਨਪੁਰ ਆਦਿਕ ਜੇਤੇ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇਨ ਪਠਵਤਿ ਤੇਤੇ।
ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਬਿਸਾਲ ਤਹਾਂ ਕੋ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੋ ਨਿਕਸਾਇ ਮਹਾਂ ਕੋ॥ ੮॥

ਫਿਰ ਜੋਨਪੁਰ ਆਦਿ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਹਾਰ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਥਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਢਵਾਏ॥੮॥

ਜਬਹਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਕੋ ਧਰਜੋ ਅਗਾਰੀ। ਦਾਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ।
'ਅਤਰ ਫੁਲੇਲਨ ਥਾਨ ਭਿਗੋਵਹੁ। ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ ਆਦਿਕ ਜੋਵਹੁ॥ ੯॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਧਰਿਆ ਤਾਂ ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਨਾਲ ਭਿਗੋਵੋ, ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ ਆਦਿ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਹੈ"॥੯॥

ਬਡੇ ਬਡੇ ਪੁਰਿ ਤੇ ਬਹੁ ਆਏ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਭਿਗਾਏ।
ਦਾਸ ਸਮੀਪੀ ਬਿਸਮਤ ਜੋਵਤਿ। ਕਯਾ ਲੀਲਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਹੋਵਤਿ॥ ੧੦॥

ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਥਾਨ ਆਏ ਸਨ, ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਥਾਨ ਅਤਰ ਫੁਲੇਲ ਨਾਲ ਗਿੱਲੇ ਕੀਤੇ। ਲਾਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੇਵਕ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀ ਲੀਲਾ ਹੋਈ ਹੈ॥੧੦॥

ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਆਗ ਲਗਾਈ। ਜਰਿ ਬਰਿ ਭਸਮ ਭਈ ਤਿਸ ਥਾਈਂ।
ਅਤਰ ਸਮੇਤ ਫੁਕਾਏ ਥਾਨ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਇ ਮੋਲ ਮਹਾਨ॥ ੧੧॥

ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਵਾਈ, ਉਸ ਥਾਂ ਹੀ ਉਹ ਜਲ ਬਲ ਕੇ ਰਾਖ ਹੋ ਗਏ। ਅਤਰ ਸਮੇਤ ਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੂਕ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਬਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਸਨ॥੧੧॥

ਤਿਨ ਤੇ ਨਿਕਸਯੋ ਰਜਤ ਘਨੇਰਾ। ਇਕਠੇ ਕਰਿਵਾਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਬੰਧਿ ਪੋਟ ਦੇ ਗੰਢ ਸਭਿਨਿ ਕੋ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਿ ਦਾਸਨਿ ਧਰਿ ਤਿਨ ਕੋ॥੧੨॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੰਢ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰ ਦਿੱਤਾ॥੧੨॥

ਵਹਿਰ ਧਰਾਇ ਉਠੇ ਗੋਸਾਂਈ। ਨਹੀਂ ਕੋਸ਼ ਮਹਿ ਸੋਂਪਿ ਧਰਾਈ।
ਇਮ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕਰਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ। ਬਦਨ ਪ੍ਰਫੁਲਤਿ ਵਹਿਰ ਪਧਾਰੇ॥੧੩॥

ਬਾਹਰ ਧਰਵਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਪਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਸੋਂਪ ਕੇ ਨਹੀਂ ਧਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਰ ਵਿਚ ਚਰਿੱਤਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ॥੧੩॥

ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਗਏ। ਦਾਸਨ ਸਾਥ ਹੁਕਮ ਅਸ ਕਏ।
ਏਕ ਹਾਥ ਪਰ ਜਿਹਠਾਂ ਪਾਨੀ। ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯਹੁ ਆਨੀ॥੧੪॥

ਸੱਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਇਕ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪਲੰਘ ਡਾਹਵੇ॥੧੪॥

ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ। ਜੋਤਿ ਬਦਨ ਪਰ ਰਹੀ ਬਿਰਾਜ।
ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਬਾਨ ਲਗਾਏ। ਜਲ ਮਹਿ ਏਕ ਗਰਤ ਖਨਵਾਏ॥੧੫॥

ਉਸ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ, ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਜੋਤ ਬਿਰਾਜ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਸ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਜਲ ਵਿਚ ਇਕ ਖੰਡਾ ਪੁਟਵਾਇਆ॥੧੫॥

ਬਹੁਰ ਹੁਕਮ ਬਹੁਤਨਿ ਕੋ ਦੀਨਾ। ਸਿਖ ਦਾਸਨਿ ਸੋ ਮਾਨਨਿ ਕੀਨਾ।
'ਕੰਚਨ ਮਹਾਂ ਰਜਤਪਣ ਜੋਊ। ਕੋਸ਼ ਬਿਖੈ ਤੇ ਆਨਹੁ ਸੋਊ॥੧੬॥

ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਮੰਨ ਲਿਆ। 'ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਲਿਆਵੋ'॥੧੬॥

ਸਿੱਖ ਸੈਂਕਰੇ ਲਗੇ ਹਜ਼ਾਰੇ। ਕੰਚਨ ਪੋਟ ਬੰਧਿ ਸਿਰ ਧਾਰੇ।
ਜੇ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਤੇ ਕਹਿ ਮੰਗਵਾਯੋ। ਅਪਰ ਹੁਤੋ ਸੋ ਸਕਲ ਅਨਾਯੋ॥੧੭॥

ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਲੱਗ ਗਏ, ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰਦੇ ਸਨ। ਜਿਹੜਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਮੰਗਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਹੋਰ ਵੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਾਰਾ ਮੰਗਵਾਇਆ॥੧੭॥

ਮਹਾਂ ਰਜਤਪਣ ਸਿਰ ਧਰਿ ਲਜਾਵਹਿੰ। ਗਰਤ ਗੁਰੂ ਆਗੈ ਤਹਿੰ ਪਾਵਹਿੰ।
ਘਰਿ ਸਲਿਤਾ ਲਗ ਹੋਯਹੁ ਲਾਰਾ। ਇਕ ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਤ ਸਿਧਾਰਾ॥੧੮॥

ਮਹਾਨ ਚਾਂਦੀ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਟੋਏ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਤੋਂ ਨਦੀ ਤਕ ਇਕ ਲਾਈਨ ਬੱਝ ਗਈ, ਇਕ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੧੮॥

ਤੋਰੇ ਆਨ ਰਜਤਪਣ ਕੇਰੇ। ਬਹੁਤ ਅਸਰਫੀ ਲੇ ਲੇ ਗੇਰੇ।

ਰਜਤ ਹੇਮ ਕੋ ਜਿਤੋ ਖਜਾਨਾ। ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਿਰ ਧਰਿ ਆਨਾ ॥ ੧੯ ॥

ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਤੋੜੇ ਲਿਆ ਕੇ ਡੇਰਾਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਅਸਰਫੀਆਂ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਚਾਂਦੀ ਸੈਨੇ ਦਾ ਜਿਵੇਂ ਖਜਾਨਾ ਹੋਵੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੯॥

ਬਹੁਤ ਹੁਕਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ। 'ਲਜਾਵਹੁ ਅਬਹਿ ਜਵਾਹਰ ਖਾਨਾ'।

ਲਜਾਵਨ ਲਾਗੇ ਮੁਕਤਾ ਹੀਰੇ। ਗੇਰੇ ਸਲਿਤਾ ਜਲ ਮਹਿ ਤੀਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, 'ਹੁਣ ਜਵਾਹਰਖਾਨੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰ ਲਿਆਓ।' ਫਿਰ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਲਿਆਉਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਨਦੀ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ ਡੇਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੨੦॥

ਕੰਚਨ ਚਾਂਦੀ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਸਨ। ਹੇਮ ਜਰਾਊ ਲਜਾਇ ਸੁ ਦਾਸਨਿ।

ਡਾਰਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਗਰਤ ਮਝਾਰੇ। ਲੋਪ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਸੈਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਬਰਤਨ ਸਨ, ਸੈਨੇ ਦੇ ਜਝਾਊ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਸੇਵਕ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਸਭ ਨੂੰ ਉਸ ਖੱਡੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ ॥੨੧॥

ਜੇਤਿਕ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਤਹਿ ਪਾਸ। ਕਰਹਿ ਕਾਰ ਜਿਮ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਪੁਨਹਿ ਸਿਲਹਖਾਨਾ ਮੰਗਵਾਇਵ। ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁਹਾਇਵ ॥ ੨੨ ॥

ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਅਸਲਾਖਾਨਾ (ਸਸਤਰ ਘਰ) ਮੰਗਵਾਇਆ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸਸਤਰ ਸੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਕੰਚਨ ਮੁਸਟ ਜਰਾਵ ਜਵਾਹਰ। ਖੰਡੇ ਖੜਗ ਦੁਧਾਰੇ ਜਾਹਰ।

ਮੁਕਤਾ ਹੀਰੇ ਜਰੇ ਜਿ ਸੰਗ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਨਿਕ ਨਿਖੰਗ ॥ ੨੩ ॥

ਸੈਨੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਵਾਲੇ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਨਾਲ ਜੜੇ ਖੰਡੇ, ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦੁਧਾਰੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭੱਥੇ ਸਨ ॥੨੩॥

ਬਿੰਦੁ ਸਰਾਸਨ ਕੀਮਤ ਮਹਾਂ। ਸਭਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਲਜਾਏ ਤਹਾਂ।

ਤਬਿ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਪਨਚ ਉਤਾਰਾ। ਕਟ ਲਪੇਟ ਕਰਿ ਢਾਂਪਯੋ ਸਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕੀਮਤੀ ਤੀਰ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਤਦ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਢਿੱਲਾ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਲੱਕ ਨਾਲ ਲਪੇਟ ਕੇ ਸਾਰਾ ਢੱਕ ਲਿਆ ॥੨੪॥

ਕੀਨ ਦੁਰਾਵਨ ਭਲੇ ਬਨਾਇ। ਬਿੰਦੁ ਸਰਾਸਨ ਡਾਰੇ ਆਇ।

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ ਸੋ ਜਾਨਾ। ਨਿਕਟ ਸਿੱਖਯ ਭਾ ਤਬਹੁ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥

ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਬਣਾ ਕੇ ਢਿੱਲੇ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਲਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਤੀਰ ਪਾ ਲਏ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣ ਗਏ ਤੇ ਨੇੜੇ ਖੜੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੨੫॥

'ਕਟ ਸੋਂ ਕਹਾਂ ਲਪੇਟਨ ਕਰਿਯੋ?'। ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਕੋ ਸੋ ਉਰ ਡਰਿਯੋ।

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ। 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਠਾਨੀ ਗਿਨਤੀ ॥ ੨੬ ॥

“ਲੋਕ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਲਪੇਟ ਲਿਆ ਹੈ?” ਉਹ ਸਿੱਖ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਡਰ ਗਿਆ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੨੬॥

ਮਮ ਕਮਾਨ ਕੋ ਪਨਚ ਪੁਰਾਨਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੂਨਿ ਸੰਗ ਲਰਹਿੰ ਜਿਸ ਬਾਨਾ।

ਇਹ ਜੇ ਟੁੱਟ ਜਾਇ ਜਿਸ ਬਾਰੀ। ਤਬਹਿ ਚਢਾਵਹੁੰ ਇਹ ਗੁਨ ਧਾਰੀ॥੨੭॥

ਮੇਰੀ ਧਨੁੱਖ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਂਗੇ, ਉਹ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਦ ਇਹ ਗੁਣੀ ਚਿੱਲਾ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਾ ਲਵਾਂਗਾ॥੨੭॥

ਰਹਤਿ ਪੰਥ ਕੀ ਨੀਤਿ ਲਰਾਈ। ਚਹੁੰਦਿਸ ਬਿਖੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਈ।

ਬੋਲੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਅਵਿਤੰਸ। ‘ਇਹੁ ਪੂਜਾ ਕੀ ਹੈ ਸਭਿ ਅੰਸ॥ ੨੮॥

ਪੰਥ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿੱਤ ਲੜਾਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੈਰੀ ਹੀ ਵੈਰੀ ਹਨ।’ ਫਿਰ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਬੋਲੇ, ‘ਇਹ ਸਭ ਅੰਸ ਪੂਜਾ ਦੀ ਹੈ॥੨੮॥

ਬਿਖ ਸਮਾਨ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੈ। ਹੀਨ ਬੀਰਤਾ ਕਰਤੀ ਜੋ ਹੈ।

ਦੋਨੋ ਲੋਕਨਿ ਕਰਤਿ ਬਿਗਾਰ। ਲੇਨਹਾਰ ਕੇ ਪੁੰਨ ਨਿਵਾਰ॥ ੨੯॥

ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਹਿਰ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬੀਰਤਾ ਤੋਂ ਹੀਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੁੰਨ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ॥੨੯॥

ਜਪੁ ਤਪੁ ਐਚਿ ਲੇਤਿ ਇਸ ਭਾਇ। ਪੋਲਤੀਲ ਤੇ ਜਲ ਜਿਮ ਜਾਇ।

ਇੱਤ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਕੋ ਕਰਹੁ ਬਿਬੇਕ। ਐਗੁਨ ਇਸ ਮਹਿ ਲਖਹੁ ਅਨੇਕ॥ ੩੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਪ ਤਪ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਪੋਲੀ ਤੀਲੀ ਵਿਚ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਖਿੱਚ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਐਗੁਣ ਵੇਖੋ॥੩੦॥

ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਸੋ ਬਰਹਰ ਕਾਂਪਾ। ਚਰਨ ਪਰਜੋ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਆਪਾ।

‘ਪ੍ਰਭੂ ਲਗਜੋ ਅਬਿ ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨੀ। ਮਾਫ ਅਵੱਗਯਾ ਇਹ ਮਮ ਕਰਨੀ॥੩੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਰ-ਬਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਚਰਨਾਂ ‘ਤੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਫੜ ਲਈ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਗ਼ਲਤੀ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦੇਵੋ॥੩੧॥

ਨਾਮ ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ ਤੁਮਾਰਾ। ਅਧਮ ਉਧਾਰਨ ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰਾ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨ। ‘ਤਜਾਗਹੁ ਪਨਚ ਧਰਹੁ ਇਸ ਥਾਨ॥੩੨॥

ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹੈ, ਅਧਰਮੀ ਦਾ ਵੀ ਉਧਾਰ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ।’ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਇਆ, ‘ਇਸ ਚਿੱਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ ਤੇ ਇਸ ਥਾਂ ਰੱਖੋ॥੩੨॥

ਵਸਤੂ ਅਪਰ ਕੋਸ਼ ਮਹਿ ਜੇਤੀ। ਪਹੁੰਚਹੁ ਤੂਰਨ ਆਨਹੁ ਤੇਤੀ।

ਕੋਸ਼ਪਤੀ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰਨਿ। ਸਭਿ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੇਰਿ ਸੰਭਾਰਨਿ॥ ੩੩॥

ਹੇਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਵਸਤਾਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਤੂਰਤ ਪਹੁੰਚੋ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵੋ। ਫਿਰ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸੰਭਾਲੋ॥੩੩॥

ਸਭਿ ਨਿਕਾਸ ਸਿੰਘਨ ਕਰ ਦੇਹੁ। ਖਰੇ ਨ ਹੋਵਹਿ ਲਜਾਇ ਅਛੇਹੁ।

ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਬਡ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨਾ। ਕਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਸਕਹਿ ਪਰਮਾਨਾ ॥ ੩੪ ॥

ਸਾਰੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ, ਇਹ ਖੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਆਉਣਾ।" ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕੋਣ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਢੇਵੈਂ। ਮਹਾਂ ਅਨੂਠੀ ਵਸਤੂ ਜੋਵੈਂ।

ਤੁਰਨ ਦੋਰਿ ਦੋਰਿ ਕਰਿ ਆਨਹਿ। ਕੰਚਨ ਆਯੁਧ ਰਜਤ ਮਹਾਂਨਹਿ ॥ ੩੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਢੇਅ ਰਹੇ ਸਨ, ਮਹਾਨ ਅਸਚਰਜ ਵਸਤਾਂ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਤੁਰਤ ਭੱਜ-ਭੱਜ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸੋਨਾ, ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਚਾਂਦੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੫॥

ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜੋਤਿ ਜਗੇ ਤੇ। ਜਲ ਮਹਿ ਗੇਰਤਿ ਆਨਿ ਤੁਰੇਤੇ।

ਐਸੇ ਕੋਨ ਹੁਕਮ ਕੋ ਹੋਰਹਿ। ਗੁਰੂ ਤਜਹਿ ਤਿਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਲੋਰਹਿ ॥ ੩੬ ॥

ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਸੀ, ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਸ ਧਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਾਹੁਣ, ਐਸਾ ਕੋਣ ਸਿੱਖ ਹੈ ॥੩੬॥

ਅਨਗਨ ਸਿੱਖ ਅਨਗਨਤੀ ਵਾਰੀ। ਅਨਗਨ ਧਨ ਆਨਤਿ ਜਲ ਡਾਰੀ।

ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਤੇ ਦੋਰਤਿ ਜਾਂਹੀ। ਆਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤਹਿ ਬਿਲਮਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੭ ॥

ਅਣਗਿਣਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਣਗਿਣਤ ਵਾਰ ਅਣਗਿਣਤ ਧਨ ਲਿਆ ਕੇ ਜਲ ਵਿਚ ਸੁਟਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਕੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਤੁਰਤ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ ॥੩੭॥

ਸੰਧਯਾ ਲਗ ਢੇਵਨ ਗਨ ਕਰਿਯੋ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿਤੇ ਤਬਿ ਭਰਿਯੋ।

ਜਬਿ ਸਭਿ ਆਇ ਚੁਕਯੋ ਅਸਬਾਬ। ਸਭਿ ਦਿਨ ਧਰਤੇ ਰਹੇ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥ ੩੮ ॥

ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਢੇਂਦੇ ਰਹੇ, ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਕਰਕੇ ਟੋਆ ਭਰਿਆ। ਜਦ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਆ ਚੁੱਕਾ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਢੇਂਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਸਭਿ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਅਬਿ ਤੋ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਆਯੋ।

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਅਬਿ ਡੇਰੇ ਚਲੋ। ਬਿਸਰਾਮਹੁ ਤਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰਮ ਦਲੋ ॥ ੩੯ ॥

ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਇਆ, 'ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਹੁਣ ਡੇਰੇ ਚਲੋ, ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਤੇ ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰੋ' ॥੩੯॥

ਇਮ ਕਹਿ ਗਮਨੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈਂ। ਸਿੰਘ ਸਮੂਹ ਸੰਗ ਸੁਖ ਪਾਈ।

ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਬਿਰਾਜੇ ਆਇ। ਸਭਿ ਸਿਖ ਪਹੁਚੇ ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਇ ॥ ੪੦ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁੰਦਰ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੪੦॥

ਜਬਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਦਯੋ। ਪਰਬਤ ਪਤੀ ਦੂਤ ਸੁਨਿ ਲਯੋ।

ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਤਤਕਾਲ ਪਠਾਈ। ਗਾਡਯੋ ਧਨ ਸਲਿਤਾ ਜਲ ਥਾਈ ॥ ੪੧ ॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦੂਤ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੁਰਤ ਲਿਖ ਕੇ ਖਬਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ, "ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੋਲਤ ਸਤਿਲੁਜ ਨਦੀ ਵਿਚ ਦੱਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ" ॥੪੧॥

ਸੁਨਿਕੈ ਸ਼੍ਰੋਨ ਮੂਢ ਲਲਚਾਨੇ। ਭਏ ਤਿਮਰ ਆਏ ਤਿਸ ਥਾਨੇ।
ਗਯੋ ਦੇਖਿ ਤਿਨ ਥਾਇੰ ਬਤਾਈ। 'ਇਹਨਾਂ ਧਰਜੋ ਕੋਸ ਸਮੁਦਾਈ' ॥੪੨॥

ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮੂਰਖ ਲਲਚਾ ਗਏ ਤੇ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਸਥਾਨ ਦੂਤ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਖ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਥਾਂ ਉਸ ਫਿਰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ, "ਇਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਧਰਿਆ ਹੈ" ॥੪੨॥

ਸੁਭਟ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਕਰਿ ਠਾਂਢੇ। ਪੁਰਿ ਦਿਸ਼ ਕਰੇ ਲਰਨ ਹਿਤ ਗਾਢੇ।
ਲਗੇ ਸੈਂਕਰੇ ਖੋਜਨਿ ਤਹਾਂ। ਨਹਿੰ ਜਾਨੈਂ ਮੂਰਖ ਹੈ ਕਹਾਂ ॥ ੪੩ ॥

ਸੂਰਬੀਰ ਹਥਿਆਰ ਬੱਧ ਹੋ ਕੇ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਹ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਲੜਾਈ ਹਿੱਤ ਖੜੇ ਸਨ। ਸੈਂਕੜੇ ਮਨੁੱਖ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਮੂਰਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਖਜ਼ਾਨਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ॥੪੩॥

ਸਭਿ ਜਾਮਨਿ ਲੋ ਖੋਜਤਿ ਰਹੇ। ਨਦੀ ਬੀਚ ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਜਿਨ ਕਹੇ।
'ਇਸ ਥਲ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਦਿਨ ਸਾਰੇ। ਤਿਨ ਆਗੈ ਸਗਰੋ ਧਨ ਡਾਰੇ' ॥ ੪੪ ॥

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ, ਨਦੀ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। "ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਾਰਾ ਧਨ ਪਾਇਆ ਸੀ" ॥੪੪॥

ਜਾਰਿ ਮਸਾਲੈਂ ਖੋਜਤਿ ਰਹੇ। ਖਨਹਿੰ ਮਿੱਤਕਾ ਜਲ ਮਹਿੰ ਲਹੇ।
ਹੋਤ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੋ ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਏ। ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਜਨੁ ਲੁਟ ਲਏ ॥ ੪੫ ॥

ਮਸਾਲਾਂ ਜਗਾ ਕੇ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ, ਜਲ ਵਿਚ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਹਿਰਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਏ ਹੋਣ ॥੪੫॥

ਚਢ੍ਯੋ ਦਿਵਸ ਸਿਖ ਦੇਖਨਿ ਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ ਗਰਤ ਖਨਵਾਏ।
ਖੋਜ ਸੈਂਕਰੇ ਮਨਖਨਿ ਕੇਰਾ। ਇਤ ਉਤਿ ਬਿਚਰੇ ਸੋ ਸਭਿ ਹੇਰਾ ॥ ੪੬ ॥

ਜਦ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਵੇਖਣ ਆਏ, ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਟੋਏ ਪੁੱਟੇ ਹੋਏ ਵੇਖੇ। ਸੈਂਕੜੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਥਾਂ ਵੇਖੇ ॥੪੬॥

ਇਮ ਅਵਿਲੋਕਿ ਗਏ ਗੁਰ ਪਾਸੀ। ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਤਟ ਕੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ।
'ਖਨੀ ਥਾਉਂ ਤਹਿੰ ਦੂਰ ਘਨੇਰੀ। ਘਨੀ ਪੈੜ ਲੋਕਨਿ ਕੀ ਹੇਰੀ' ॥ ੪੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, "ਦੂਰ ਤਕ ਥਾਂ ਪੁੱਟੀ ਗਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਵੇਖੇ ਹਨ" ॥੪੭॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਹੈਂ ਪਹਾਰੀਏ ਨਰ ਅਨਜਾਨਾ।
ਸਭਿ ਮਾਇਆ ਅਸਬਾਬ ਜੁ ਰਾਸੀ। ਹਮ ਸੋਂਪਯੋ ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪਾਸੀ ॥ ੪੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਮਨੁੱਖ ਅਨਜਾਣ ਹਨ, ਸਭ ਮਾਇਆ, ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਧਨ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪਾਸ ਸੌਂਪਿਆ ਹੈ ॥੪੮॥

ਪਰੀ ਪ੍ਰੋਹਰ ਹਮ ਸਭਿ ਸੰਭਾਰਿ। ਰਹਿ ਚਿਰਕਾਲਹਿ ਇਸੀ ਮਝਾਰ।
ਪੰਥ ਹਮਾਰੋ ਪ੍ਰਗਟਹਿ ਭਾਰੋ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਜ ਲੇ ਕਰਹਿ ਉਦਾਰੋ॥ ੪੯॥

ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਲੁਜ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਧਰਿਆ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਏਥੇ ਹੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉੱਤੇ ਉੱਤਮ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ॥੪੯॥

ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ ਜਨਮਹਿ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਮਹਾਂ ਤੇਜਸੀ ਰਿਪੁਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰੀ।
ਤਿਸ ਕੇ ਹਿਤ ਹਮ ਨੇ ਇਹ ਰਾਖੀ। ਸੋ ਆਵੈ ਇਸ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੀ॥ ੫੦॥

ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਰਖ ਜਨਮ ਲੈਣਗੇ, ਮਹਾਂ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਧਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਲਾਸੀ ਫਿਰ ਆਵੇਗਾ॥੫੦॥

ਲੇਹਿ ਅਮਾਨਤ ਅਪਨੀ ਆਇ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਸਮਾਂ ਕਸਲ ਬਨ ਜਾਇ।
ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਕੇ ਇਹ ਕਰ ਆਵੈ। ਜੇ ਕਰਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਬਨਾਵੈ॥ ੫੧॥

ਉਹ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਮਾਨਤ ਲੈ ਲਵੇਗਾ, ਜਦ ਪਹੁੰਚੇਗਾ ਤਾਂ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਯਤਨ ਬਣਾਵੇ॥੫੧॥

ਜਿਤਨੋ ਧਨ ਗੁਰੁ ਸਲਿਤਾ ਡਾਰਾ। ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਨ ਕਿਛੁ ਗਿਨਜੋ ਬਿਚਾਰਾ।
ਨੋ ਕਰੋੜ ਨਗਦੀ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਵਸਤੁ ਮੋਲ ਕਛੁ ਨਹਿ ਨ ਲਖਾਯੋ॥ ੫੨॥

ਜਿੰਨਾ ਧਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਗਿਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਨੌਂ ਕਰੋੜ ਨਕਦ ਰੁਪਏ ਸਨ, ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ॥੫੨॥

ਕੰਚਨ ਕੀ ਕਛੁ ਗਿਨਤੀ ਨਾਂਹੀ। ਮਹਾਂ ਜਵਾਹਰ ਮੋਲ ਨ ਤਾਂਹੀ।
ਗੁਰੁ ਘਰ ਜਹਿ ਲਖਮੀ ਤਹਿ ਰਹੇ। ਤਿਸ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹੁ ਕੋ ਕਹੇ॥ ੫੩॥

ਸੋਨੇ ਦੀ ਕੁਝ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਹਾਨ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਲਛਮੀ ਵਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੇ ਕੌਣ ਕਹੇ॥੫੩॥

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਰੁਚਿਰ ਬਿਲਾਸ। ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਕੋ ਕਰੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਸਦਾ ਬਿਅੰਤ ਅੰਤ ਜਿਸ ਨਾਂਹੀ। ਸੰਖਯਾ ਕਰਨ ਕੋਨ ਤਿਨ ਚਾਹੀ॥ ੫੪॥

ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਅਨੰਦ ਵਿਲਾਸ ਹਨ, ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਕੌਣ ਚਾਹੇਗਾ॥੫੪॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਬਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੨॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਤੇਈਵਾਂ

ਫਕੀਰ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਬੁੱਕ ਭੇਟਾ ਲਿਆਇਆ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਬਿਰ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਤੇ ਗਨ ਸੰਗਤਿ ਚਲਿ ਆਇ।
ਪਰੀ ਰਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕੀ ਚਾਹੀ॥ ੧॥

ਇਕ ਵਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਚਲ ਕੇ ਆਈ। ਉਹ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਰੱਖ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਪਈ ਰਹੀ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਕਰੀ ਮੇਵਰੇ ਸੁਧਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ। 'ਸੰਗਤਿ ਦਰਸ ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਕੋ।
ਘਨੀ ਬਟੋਰਨ ਹੈ ਚਲਿ ਆਈ। ਬੀਤੇ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਇਥਾਈ' ॥੨॥

ਮੇਵੜੇ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਕੀਤੀ, "ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਏਥੇ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ" ॥੨॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਾਤ ਕੋ ਸਭਿ ਕਿਛ ਤਜਾਰੀ।
ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਪਿਛਾਰੀ। ਕਹਿ ਦੀਜਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ' ॥੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਸਵੇਰੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਓ, ਤਾਂਕਿ ਸੰਗਤ ਸਭਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਵੋ" ॥੩॥

ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਇਮ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਈ।
ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਕੇ ਕਰੇ ਬਿਛੋਨੇ। ਹੇਮ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਯਹੁ ਲੋਨੇ॥ ੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰੇ ਸਵੱਖਤੇ ਸਭ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਉੱਠ ਪਏ। ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਛਾਉਣੇ ਵਿਛਾਏ ਗਏ ਤੇ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾਇਆ ਗਿਆ॥੪॥

ਆਸਤਰਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾਵਤਿ। ਸੇਜਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ ਪਾਵਤਿ।
ਕਟ ਸੌਂ ਕਸਿ ਨਿਖੰਗ ਸਮਸ਼ੇਰ। ਧਨੁ ਕਰਿ ਗਹੇ ਬਨੇ ਸਮ ਸ਼ੇਰ॥ ੫॥

ਜਿਹੜਾ ਸੁੰਦਰ ਵਿਛਾਉਣਿਆਂ ਸਹਿਤ ਸੁਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਸੇਜਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੱਕ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਅਤੇ ਭੱਠਾ ਕੱਸ ਕੇ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਫੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਬਣ ਗਏ॥੫॥

ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੇ ਸਭਾ ਸਥਾਨ। ਸਿੰਘ ਪੁੰਜ ਕੋ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਸੰਗਤਿ ਪਾਈ। ਹੁਮ ਹੁਮਾਇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਆਈ॥੬॥

ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ, ਸਮੂਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਸੰਗਤ ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਦਰਸਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਈ॥੬॥

ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨਿ ਕਹੁ ਅਰਪੰਤੀ। ਬੰਦਤਿ ਪਦ ਅਰਬੰਦ ਪੁਜੰਤੀ।
ਬਡੀ ਭੀਰ ਹੋਈ ਗੁਰ ਤੀਰ। ਰੁਤਿ ਗਰਮੀ ਕੀ ਸ੍ਰੇਦ ਸਰੀਰ॥ ੭॥

ਬਹੁਤ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਪੂਜਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਸੀਨਾ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦਾ ਸੀ॥੭॥

ਸਿੱਖਿਨਿ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਹੁਇ ਅਰਦਾਸ। ਕਲਗੀਧਰ ਪੁਰਵਹਿੰ ਉਰ ਆਸ।

ਚਹੁਦਿਸ਼ ਮਨੁਜ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਖਰੇ। ਜ਼ਰੀ ਦੋਜ਼ ਬਰ ਬਿਜਨਾ ਫਿਰੇ॥ ੮॥

ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਨੁੱਖ ਖੜੇ ਸਨ। ਜ਼ਰੀਦੋਜ਼ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੱਖਾ ਝੁਲ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੮॥

ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਚਲਾਚਲ ਢੋਰਹਿੰ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ ਕੇ ਮਨ ਗੁਰ ਚੋਰਹਿੰ।

ਕਰਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਨਿ ਪਰ ਭੂਰੀ। ਜਿਸ ਤੇ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ॥ ੯॥

ਸੁੰਦਰ ਚੋਰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ॥੯॥

ਤਿਸ ਛਿਨ ਇਕ ਫਕੀਰ ਮੁੰਦਾਰੀ। ਆਯਹੁ ਬਲ ਤੇ ਭੀਰ ਮਝਾਰੀ।

ਬਿਸਦ ਬਿੰਦ ਲੇ ਫੂਲਨਿ ਮੰਜੁਲ। ਭਰਿ ਕਰਿ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਕੇ ਅੰਜੁਲ॥ ੧੦॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਦੀਉਂਦੀਨ ਮਦਾਰ, ਜੋ ਕਨੋਜ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਇਕ ਫਕੀਰ ਬੜੇ ਬਲ ਨਾਲ ਭੀੜ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਉੱਜਲ ਫੁੱਲ ਉਸ ਦੋਵਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਬੁੱਕ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੧੦॥

ਪਹੁੰਚਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਜੂਰਿ। ਚਲਹਿ ਸ੍ਰੈਦ ਜਿਹ ਕਾਯਾ ਭੂਰ।

ਨਗਨ ਅੰਗ ਤੇ ਦੋਰਤਿ ਆਯੋ। ਬਡੀ ਭੀਰ ਚੀਰਤਿ ਨਿਕਸਾਯੋ॥ ੧੧॥

ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਮੁੜਕਾ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਗ ਨੰਗੇ ਸਨ ਤੇ ਦੋੜਦਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਨਿਕਲਿਆ॥੧੧॥

ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ ਚੰਬੇਲੀ ਕੇਰੇ। ਧਰੀ ਭੇਟ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਗੇਰੇ।

ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਜਬਿ ਠਾਂਢੇ ਹੋਯੋ। ਸ੍ਰੈਦ ਸਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੋਯੋ॥ ੧੨॥

ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬ ਅਤੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਜਦ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੁੜਕੇ ਸਮੇਤ ਖੜੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ॥੧੨॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬੋਲੇ ਅਵਿਲੋਕਿ। 'ਸਾਂਈਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ'।

ਇਤੋ ਕਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਤਨ ਕੇ ਦੀਨੋ। ਲਜਾਵਨ ਫੂਲ ਜਤਨ ਬਹੁ ਕੀਨੋ॥ ੧੩॥

ਵੇਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ, 'ਸਾਂਈ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ! ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਏਨਾ ਕਸ਼ਟ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੧੩॥

ਦਰਸ਼ਨ ਤੁਮ ਸਭਿ ਸੰਤਨ ਕੇਰਾ। ਭੇਟ ਅਹੈ ਸੋ ਹਮ ਨੇ ਹੇਰਾ।

ਇਕ ਜਾਨਯੋ ਤਬਿ ਭੇਦ ਨ ਕੋਈ। ਦੁਬਿਧਾ ਜਿਸ ਉਰ ਮਾਨਹਿੰ ਦੋਈ॥ ੧੪॥

ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸਭ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਟਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਰਸ਼ਨ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਕਰਕੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ ਤਦ ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ ਫਕੀਰ ਮੰਦਾਰੀ। ਹਿਤ ਉੱਤਰ ਕੇ ਚਤੁਰ ਉਚਾਰੀ।

‘ਦਸਤ ਜੁ ਖਾਲੀ ਰੂਹ ਸੁ ਸਜਾਹ। ਦਸਤ ਸੁ ਆਮਦ ਵੇ ਪਰਵਾਹ ॥ ੧੫ ॥

ਮੰਦਾਰੀ ਫਕੀਰ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ, ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, “ਜੇ ਹੱਥ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਰੂਹ ਕਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ॥੧੫ ॥

ਅਵਾਜ਼ ਖਾਲੀ ਜਹਾਨ ਬਿਪੀਰ। ਬਦਨ ਸੁੰਨ ਕਾਫਰ ਬੇਵਜ਼ੀਰ।

ਗੁਰ ਕਹਿੰ ‘ਰੂਹ ਖਾਲਸੀ ਦੀਦਹਿ। ਬਾਜ਼ੀ ਬਗੈਰ ਸਾਂਈ ਮੁਰੀਦਹਿ ॥ ੧੬ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਖਾਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਪੀਰ ਹੈ, ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਦਾ ਸਤਿਕਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੇਪੀਰ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁੰਝਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਦੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੇਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਜਿਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਦੀਦਾਰ ਯੋਗ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਰੂਹ ਸਿਆਹ ਨਹੀਂ, ਸਾਈਂ ਦਾ ਉਹ ਸੇਵਕ ਲੈਣ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਜ਼ੀਗਰੀ ਵਾਂਗ ਬਨਾਵਟੀ ਗੁਰੂ ਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਵਿਰਤ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਖੁਦਾ ਬੰਦਾ ਬਗੈਰ ਹਵਾਹਿ। ਖੁਦਾਇ ਚਸ਼ਮ ਸੋ ਬੇਪਰਵਾਹਿ।

ਬਦਨ ਫੁਰਮਾਨ ਖੁਲਾਸੀ ਜਹਾਨ। ਬੰਦਗੀ ਦਾਰ ਦਰਗਾਹਿ ਪਰਵਾਨ ॥ ੧੭ ॥

ਰੱਬ ਦਾ ਬੰਦਾ ਹਵਾ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅੱਖ ਖੁਦਾ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਭਾਵ ਹੁਕਮ ਜਹਾਨ ਉੱਪਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹੱਥ ਉਸ ਦਾ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥੧੭ ॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਯੋ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਬੋਲਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਉਂ ਪੁਨ ਦਰਵੇਸ਼।

‘ਜ਼ਾਰਤ ਮੱਕੇ ਕੀ ਮੈਂ ਮਾਨੀ। ਰੋਜ਼ ਬਿਐਬ ਆਪ ਸੁਭ ਜਾਨੀ ॥ ੧੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਕੀਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, “ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਮੱਕੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਪੁੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ ॥੧੮ ॥

ਦੀਦਮ ਚਸ਼ਮ ਖੁਦਾਇ ਅਲਾਹਿ। ਖੂਬ ਦਿਦਾਰ ਸੁ ਬੇਪਰਵਾਹ।

ਏਕ ਬਾਤ ਹੈਗੀ ਗੁਨਖਾਨ! ਤੂੰ ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਪੀਰ ਜਹਾਨ ॥ ੧੯ ॥

ਮੈਂ ਖੁਦਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਬੇਪਰਵਾਹ ਦਾ ਖੂਬ ਦੀਦਾਰ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਨਖਾਨ! ਇਹ ਇਕ ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਹੋ ॥੧੯ ॥

ਬੰਦਾ ਬਦਨ ਕਦਮ ਦਰ ਚੂਨਹਿ। ਤੂੰ ਖੁਦਾਇ ਬਰਤਹਿੰ ਬਹੁ ਗੂਨਹਿ।

ਏਕ ਦਿਵਸ ਮੈਂ ਦਰਿ ਦਰਿਆਉ। ਦੇਹਿ ਖੇਰ ਹਿਤ ਦੀਨਸਿ ਪਾਉ ॥ ੨੦ ॥

ਮੈਂ ਬੰਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਖੁਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਦਾ ਹੈਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ॥੨੦ ॥

ਗੁਸਲ ਕੁਨਦ ਮੈਂ ਡੁਬਕ ਲਗਾਈ। ਏਕ ਪੁਰਖ ਤਬਿ ਦੀਨ ਦਿਖਾਈ।

ਲੇਕਰਿ ਦੂਰ ਗਯੋ ਮੁਝ ਸੋਈ। ਮਮ ਮਨ ਭਰਮ ਖਾਬ ਸਮ ਹੋਈ ॥ ੨੧ ॥

ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਜਦ ਮੈਂ ਡੁਬਕੀ ਲਾਈ, ਇਕ ਪੁਰਖ ਤਦ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਿਆ, ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਰਮ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਭੋਲਾ ਪਿਆ ॥੨੧ ॥

ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਇਕ ਦੇਖੀ ਦਾਰਾ। ਜਿਸ ਕੇ ਤਨ ਮਹਿ ਜੀਵ ਹਜ਼ਾਰਾਂ।

ਮੰਦਰ ਅਦਰ ਸੋ ਲੇ ਗਈ। ਮਮ ਸਨਮਾਨ ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਭਈ॥ ੨੨॥

ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਵੇਖੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮੱਛ ਕੱਛ ਆਦਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਜੀਵ ਸਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀ॥੨੨॥

ਪੂਜਾ ਕਰਿ ਅਕੋਰ ਮੁਝ ਦੀਨਿ। ਪੁਨ ਇਕ ਪੁਰਖ ਬਿਲੋਕਨ ਕੀਨਿ।

ਬਹੁ ਬਾਹੁ ਬਹੁ ਬਦਨ ਸੁਹੇਲੇ। ਨਾਗ ਲਪੇਟੇ ਮਨਹੁ ਸਪੇਲੇ॥ ੨੩॥

ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਉਪਹਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਇਕ ਪੁਰਖ ਵੇਖਿਆ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ-ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਸੋਹਣਾ ਮੁਖੜਾ ਸੀ। ਮਾਨੋ ਸਪੇਲੀਏ ਜਾਂ ਨਾਗ ਲਪੇਟੇ ਹੋਣ॥੨੩॥

ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਬੋਲਯੋ ਸੁਖਸਾਈ॥ ਮੁਝ ਤੇ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ।

ਕਹਯੋ ਤਬੈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪਛਾਨੋ। ਕੋ ਤੂੰ, ਕੈਸੇ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨੋ?॥ ੨੪॥

ਹੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਤਦ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇ ਕੀ ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ?॥੨੪॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਯੋ ਸੰਦੇਸਾ ਰੂਰਾ। 'ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰਾ।

ਤਿਨ ਢਿਗੁ ਪਹੁੰਚਹੁ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨ। ਨਉਂ ਕਰੋਰ ਅਰੁ ਲਾਖ ਪਚਾਵਨਿ॥੨੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਕਿਹਾ, "ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੱਸੋ, ਤੇਰਾ ਨਾਂ ਕਰੋੜ ਪਚਵੰਝਾ ਲੱਖ ਧਨ॥੨੫॥

ਦਰਬ ਤੁਮਾਰੋ ਅਬਿ ਕੋ ਧਰਿਯੋ। ਮੋਹਿ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਢਿਗੁ ਪਰਿਯੋ।

ਦਸ ਕਰੋਰ ਅਰੁ ਸੱਤਰ ਲਾਖਾ। ਦੁਤੀ ਭਾਰਜਾ ਕੇ ਢਿਗੁ ਰਾਖਾ॥ ੨੬॥

ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਧਨ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਸ ਕਰੋੜ ਸੱਤਰ ਲੱਖ ਦੂਸਰੀ ਪਤਨੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ ਹੈ॥੨੬॥

ਪ੍ਰਥਮ ਦੇਹਿ ਕੋ ਧਰਯੋ ਤੁਮਾਰੋ। ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਤਿਸਕੀ ਬਾਤ? ਉਚਾਰੋ।

ਉਨੀ ਸਵਾ ਕਰੋਰ ਭਯੋ ਸਭਿ। ਵਾਧੇ ਸਹਿਤ ਲੀਜੀਐ ਸੋ ਅਬਿ॥ ੨੭॥

ਜੇ ਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਮ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੱਸੋ ਉਸ ਦਾ ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਸਵਾ ਵੀਹ ਕਰੋੜ ਸਾਰਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬਿਆਜ ਸਮੇਤ ਲਵੋ॥੨੭॥

ਕੈ ਸਭਿ ਧਨ ਕੋ ਲੀਜੈ ਦੇਸ਼। ਚਹੁ ਤੁਸੀਂ ਜਹਿ ਲੇਹੁ ਅਸ਼ੇਸ਼।

ਦੇਨਦਾਰ ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਏਹੋ। ਜਹਿ ਜਬਿ ਚਾਹੋ ਤਹਿ ਤਬ ਲੇਹੋ॥ ੨੮॥

ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਧਨ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਲੈ ਲਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਸਾਰਾ ਧਨ ਲੈ ਜਾਵੋ। ਮੈਂ ਇਹ ਧਨ ਆਪ ਦਾ ਦੇਣਦਾਰ ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਜਦ ਚਾਹੋ ਉਥੇ ਧਨ ਲੈ ਜਾਵੋ॥੨੮॥

ਹਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗਿਰਾ ਅਲਾਈ। 'ਭਲਾ ਫਕੀਰ ਭਲਾ ਸੁਨਿ ਸਾਈਂ॥

ਜਾਨ ਲੀਨ ਹਮ ਸਰਬ ਸੰਦੇਸਾ। ਸਮੁਝਯੋ ਪਾਛਲ ਪ੍ਰਥਮ ਅਸ਼ੇਸ਼ਾ॥ ੨੯॥

ਹੱਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਹੇ ਭਲੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ! ਅਸੀਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਏ ਹਾਂ, ਪਿਛਲਾ ਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ"॥੨੯॥

ਸੁਨਿ ਫਕੀਰ ਹੁਇ ਦੀਨ ਬਖਾਨੈ। 'ਜਾਹਰ ਕਰਹੁ ਜਥਾ ਹਮ ਜਾਨੈ।

ਤਹਾਂ ਨ ਭੇਦ ਪਛਾਨਯੋ ਕੋਈ। ਇਹਾਂ ਆਪ ਭਾਖੀ ਰਖਿ ਗੋਈ॥ ੩੦॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਕੀਰ ਨੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏ, ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਗੁਪਤ ਭੇਦ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਗੁਪਤ ਰੱਖ ਕੇ ਕਹੀ ਹੈ॥੩੦॥

ਤਹਾਂ ਖਾਬ ਸਮ ਕਛੁ ਨ ਜਾਨਾ। ਕੁਛ ਮੇਰੋ ਬਸ ਚਲਯੋ ਨ ਸਜਾਨਾ।

ਤੁਮ ਅਬਿ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਸਮੁਝਾਵੋ। ਕਹਾਂ ਬਾਤ ਏ ਸਕਲ ਬਤਾਵੋ?॥ ੩੧॥

ਉਥੇ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਵੀ ਮੇਰਾ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਛਾਣ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਚਲੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਵੋ, ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦੱਸੋ?"॥੩੧॥

ਬਿਨੈ ਸੁਨਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰੀ। 'ਪੁਰਖ ਉਦਧਿ, ਸਤੁੱਦਵ ਸੋ ਨਾਰੀ।

ਦੂਜੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸੁ ਦਾਰਾ। ਤਿਨਹੁ ਸੁਨੇਹਾ ਤੋਹਿ ਉਚਾਰਾ॥ ੩੨॥

ਫਕੀਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਉਹ ਪੁਰਖ ਸਮੁੰਦਰ ਸੀ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਉਹ ਇਸਤਰੀ ਸੀ, ਦੂਸਰੀ ਇਸਤਰੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਤੈਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੩੨॥

ਸੋ ਲੇਖਾ ਹਮ ਸਮਝਹਿ ਸਾਰਾ। ਦਰਬ ਇਕੱਤ੍ਰੁ ਜੁ ਧਰਯੋ ਉਦਾਰਾ।

ਸਿਖ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਕੋ ਲੈ ਹਮ ਦੈਹੈ। ਜਬਹਿ ਪੰਥ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿਰਪੈ ਹੈ॥ ੩੩॥

ਉਹ ਲੇਖਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਧਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਨ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਜਦ ਮੇਰਾ ਪੰਥ ਜਗ ਵਿਚ ਵਧੇਗਾ॥੩੩॥

ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੀ ਲਾਇਕ ਹੋਵਹਿ। ਅਵਨੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਨ ਕੇ ਖੋਵਹਿ।

ਤਿਨ ਮਹਿ ਏਕ ਸਿੱਖ ਹੈ ਭਾਰਾ। ਤਿਸ ਹੱਥੀਂ ਲੇਖਾ ਹੁਇ ਸਾਰਾ॥ ੩੪॥

ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਸਾਰਾ ਲੇਖਾ ਹੋਵੇਗਾ॥੩੪॥

ਸੋ ਲੇਵੈ ਨਿਜ ਮਾਤਾ ਸਹਤਿ। ਸਮੁਝਹਿਗੇ, ਲੇਖਾ ਹੈ ਮਹਿਤ।

ਇਸੀ ਹੇਤ ਦੈ ਬਾਰ ਉਚਾਰਾ। ਭਲਾ ਭਲਾ ਜੀ ਜਾਨਯੋ ਸਾਰਾ॥ ੩੫॥

ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਸਮੇਤ, ਆਪ ਉਹ ਧਨ ਲਵੇਗਾ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਲੇਖਾ ਸਮਝਣਗੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਦੋ ਵਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਭਲਾ ਸਾਰਾ ਦਿਲ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਹੈ॥੩੫॥

ਹੈਗਾ ਸੱਚੁ ਫਕੀਰਹਿ ਸਾਂਈ। ਸਭਿ ਹਮ ਸਮੁਝਯੋ ਜਥਾ ਬਤਾਈ।

ਸੁਨਤਿ ਫਕੀਰ ਝੁਕਯੋ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਬੁਝਨਿ ਹੇਤ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਸਮੋ॥ ੩੬॥

ਹੇ ਫਕੀਰ ਸਾਈਂ! ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਗਏ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਦੱਸੀ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਫਕੀਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਝੁਕਿਆ ਤੇ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੋਲਿਆ॥੩੬॥

'ਮੋ ਕਹੁ ਲਾਭ ਕਹਾਂ ਕਛੁ ਹੋਵਾ। ਦਰਸਨ ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਰ ਜੋਵਾ।

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਬਿ ਮੁਸਕਾਏ। 'ਪੰਥ ਬਿਖੈ ਤੁਮ ਉਪਜਹੁ ਆਏ॥ ੩੭॥

"ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਬੋਲੇ, "ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੋਗੇ॥੩੭॥

ਤੁਮ ਭੀ ਤਪੁ ਕੋ ਫਲ ਹੁਇ ਜੇਤਾ। ਭੋਗਹੁ ਭੋਗ ਹਰਖ ਕਰਿ ਤੇਤਾ।

ਕਰੋ ਰਾਜ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਧਰਨੀ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕੀਨਸਿ ਕਰਨੀ ॥੩੮॥

ਤੁਹਾਡੇ ਵੀ ਤਪ ਦਾ ਜਿੰਨਾ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਓਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਭੋਗੋਗੇ। ਧਰਤੀ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੩੮॥

ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਜਾਨਿ ਫਕੀਰ। ਪੁਨ ਬੋਲਯੋ ਜੁਤਿ ਬਿਨੈ ਗਹੀਰ।

'ਭਉਜਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਮਹਿ ਬਚਾਵੇ। ਭੋਗ ਰੋਗ ਮਹਿ ਨਾਹਿਨ ਪਾਵੇ॥੩੯॥

ਫਕੀਰ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਣ ਕੇ, ਫਿਰ ਵੱਡੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਬਚਾਵੋ, ਮੈਨੂੰ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾਵੋ॥੩੯॥

ਸੱਚੁ ਹੱਕ ਸੌ ਮੋਹਿ ਮਿਲਾਵੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਆਵਾਗਵਣ ਮਿਟਾਵੇ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮਾਲਕ ਬੋਲੇ। 'ਸਾਈ ਜੀ! ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਾ ਤੋਲੇ॥੪੦॥

ਮੇਰਾ ਸੱਚੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾਵੋ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਸਾਈਂ ਜੀ! ਪ੍ਰਭੂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਤੋਲਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੪੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਭਾਣਾ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਮਿਟੈ ਨ ਕੋਇ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭਿ ਕੋ ਬਾਹਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥੪੧॥

ਜਿਸ ਵੀ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਦੀ ਵੀ ਮਿੱਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹਨ, ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੪੧॥

ਤਲ ਤ੍ਰੀਮਤ ਉਪਰ ਮਰਦ ਦੋਨੋ ਕੇ ਦਰ ਜੋਇ।

ਫੈਸਲ ਦੀਦਮ ਚਸਮ ਸਭਿ ਸਾਬਤ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ॥੪੨॥

ਮੈਂ ਇਹ ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉੱਪਰ ਮਰਦ ਰੱਬ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਬੱਲੇ ਇਸਤਰੀ ਮਾਇਆ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵ ਤੂੰ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਭਾਵ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਸਕਦਾ॥੪੨॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਬਚਨ ਖੁਸ਼ੀ ਭਯੋ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।

ਜਿਤ ਇੱਛਾ ਤਿਤ ਕੋ ਗਯੋ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਚਾਹਿ॥੪੩॥

ਫਕੀਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਚਾਹਤ ਲੈ ਕੇ, ਜਿਧਰ ਇੱਛਾ ਸੀ, ਓਧਰ ਚਲਾ ਗਿਆ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਤੇਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੩॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਚੌਵੀਵਾਂ

ਕਵੀਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ

ਦੋਹਰਾ- ਸੁਪਤੇ ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਖਾਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਮਹਿੰ ਉਠੇ ਕੀਨੋ ਸੋਚ ਸਨਾਨ॥ ੧॥

ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਂ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗ ਪਏ ਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਸੋਚ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰਨਿ ਕਰਿਕੈ। ਸੁੰਦਰ ਅੰਗ ਬਿਭੂਖਨ ਧਰਿਕੈ।

ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਕਲਗੀਧਰ ਆਏ। ਚਾਮੀਕਰਿ ਪ੍ਰਯੰਕ ਜਿਸ ਬਾਏਂ॥ ੨॥

ਵਸਤਰ ਸਸਤਰ ਪਹਿਣ ਕੇ ਤੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਭੂਖਨ ਧਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਪਲੰਘ ਡਾਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ॥੨॥

ਆਸਤਰਨ ਮਖਮਲ ਕੋ ਕਸਿਯੋ। ਜਰੀ ਸਹਿਤ ਗੁੰਫਨ ਯੁਤਿ ਲਸਿਯੋ।

ਤਿਸ ਪਰ ਬਿਰੇ ਬਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। ਆਇ ਖਾਲਸਾ ਗਨ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥ ੩॥

ਮਖਮਲ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਵਿਛਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਜਰੀ ਸਹਿਤ ਗੁੰਫਿਆਂ ਨਾਲ ਲੇਸ ਸੀ। ਉਸ ਉੱਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਖਾਲਸਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਕੇ ਆ ਗਿਆ॥੩॥

ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਅਰੁ ਬੈਠਤਿ ਹੇਰੇ। ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ ਆਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।

ਹੇਮ ਲਸਟਕਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਆਗੇ ਚੋਬਦਾਰ ਤਹਿੰ ਖਰੇ॥ ੪॥

ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਸੋਟੀਆਂ ਫੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਚੋਬਦਾਰ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਸਨ॥੪॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਗੁਨੀ ਕਵੀਸੁਰ ਪੰਡਤਿ ਨਾਨਾ।

ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਹਕਾਰਿ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਡੇਰੇ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ॥ ੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਇਆ, "ਕਵੀਸੁਰ, ਵਿਦਵਾਨ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਵੋ, ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਹਨ, ਉਥੇ-ਉਥੇ ਜਾਵੋ"॥੫॥

ਸੁਨਿਕੈ ਸਭਿ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਏ। ਤਿਨ ਕੇ ਦੈ ਹੋਂ ਨਾਮ ਬਤਾਏ।

ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੁਵਰੇਸ਼। ਦੋਣਪਰਬ ਜਿਨ ਕੀਨ ਅਸ਼ੇਸ਼॥ ੬॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀਸੁਰ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੁਰਤ ਬੁਲਾਏ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੇਸ਼ੋਦਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੁਵਰੇਸ਼, ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰਾ ਦੋਣ ਪਰਬ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ॥੬॥

ਗੁਣੀਆ, ਸੁਖੀਆ, ਬੱਲਭ ਆਯੋ। ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਯੋ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪਹੁਚੇ ਕੁਛ ਔਰ। ਬੰਦਤਿ ਭੇ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੋਰ॥ ੭॥

ਗੁਣੀਆ, ਸੁਖੀਆ, ਬੱਲਭ ਆਇਆ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਹੋਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ, ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਸੋਚੀ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੭॥

ਸਾਦਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ। ਸਭਿ ਪ੍ਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ।

'ਤੁਮ ਸਗਲੇ ਬੁਧਿਵੰਤਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਨ ਵਿੱਦਯਾ ਜਾਲੇ॥ ੮॥

ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬੜੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੋ, ਵਿੱਦਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ॥੮॥

ਕਹਿੰ ਤੇ ਸੁਪਨਾ ਪਾਵਹਿ ਪ੍ਰਾਨੀ? ਕਿਮ ਨਿਸਪਤਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨੀ?।

ਕਿਮ ਗੋਡੇ ਪਰ ਪਾਗ ਰਖੰਤੇ? ਕਿਮ ਚੀਤੇ ਪਾਛੇ ਯੁਕਿਯੰਤੇ?॥ ੯॥

ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਸੁਪਨਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ? ਚੰਦਰਮਾਂ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਦਾਗ ਕਿਉਂ ਹਨ ਕਿਵੇਂ ਗੋਡੇ ਉੱਤੇ ਪੱਗ ਰੱਖਦੇ ਹਨ? ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਉਂ ਥੁਕਦੇ ਹਨ?॥੯॥

ਚੂਨ ਪਕਾਵਨ ਜਬਿ ਹੀ ਲਾਗੇ। ਤੋਰਿ ਪਿਛੇ ਕਿਮ ਜੋਰਤਿ ਆਗੇ?।

ਰੁਖ ਬਿਗੈਰ ਕਿਉਂ ਬੋਲਨ ਕਰਿ ਹੈ? ਧਨੁ ਟੰਕਾਰ ਕਰੈਂ ਕਿਉਂ ਨਰ ਹੈਂ?॥੧੦॥

ਜਦ ਆਟੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤਾਉਣ ਦੇ ਅਗੋਂ ਆਟਾ ਤੋੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ? ਰੁਖ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹਨ? ਮਨੁੱਖ ਧਨੁ ਟੰਕ ਦੀ ਟੰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?॥੧੦॥

ਕਹਹੁ ਤਮਾਕੂ ਕਿਉ ਨਹਿੰ ਛੁਹੈ? ਕਥਾ ਦ੍ਰਾਦਸੀ ਕਿਮ ਨਹਿੰ ਕਹੈ?।

ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਭਿ ਸੁਨੈ। ਕਵਿ ਕੁਵਰੇਸ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਭਨੈ॥ ੧੧॥

ਦੱਸੋ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਛੂੰਹਦੇ ਹਾਂ, ਦਵਾਦਸੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ?" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਭ ਨੇ ਸੁਣਿਆ। ਕਵੀ ਕੁਵਰੇਸ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਖਾਇ ਸਕਲ ਰਸ ਅੰਨ ਤੇ ਦਪਟੇ ਨਾਰੀ ਭਾਵ।

ਘ੍ਰਮ ਨੀਦ ਪੀਛੈ ਪਚੇ ਜੀਵ ਕਲਾ ਛੁਟ ਦਾਵ॥ ੧੨॥

"ਸਾਰੇ ਅੰਨ ਆਦਿ ਰਸ ਖਾ ਕੇ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸੂਖਮ ਭਾਵ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘ੍ਰਮ ਹੋ ਕੇ ਅੰਨ ਪਚੇ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗਾੜੀ ਨੀਦ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਕਲਾ ਅੰਨ ਰਸ ਦੇ ਦਬਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੨॥

ਫੁਰੇ ਸੁਪਨ ਸਭਿ ਜੰਤੁ ਕੋ ਸਾਚ ਬੁਝ ਮਨ ਬੁਝਿ।

ਇਤਨੀ ਜਾਨੀ ਗਯਾਨ ਤੇ, ਤਾਂ ਪਰ ਤੁਮਰੀ ਸੂਝ॥ ੧੩॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਭ ਜੰਤੂਆਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਜੋ ਬੂਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਏਨੀ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਹੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ! ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ॥੧੩॥

ਬਲਭ: 'ਕਾਲਸ ਪਾਪ ਫਲ ਗੋਤਮ ਪਤਨੀ ਪ੍ਰੀਤ।

ਸਸਿ ਉਠਾਇ ਰਿਖਿ ਨ੍ਰਾਣ ਕੋ ਕਾਮੀ ਬਾਸਵ ਮੀਤ॥ ੧੪॥

ਬੱਲਭ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਚੰਦ ਦੀ ਕਾਲਖ ਪਾਪ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਜੋ ਗੋਤਮ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਰਾਜੇ ਇੰਦਰ ਨੇ, ਤਦ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨੇ ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦੇ ਹੋ ਕੇ ਰਿਖੀ ਗੋਤਮ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਠਾਇਆ ਤੇ ਇਹ ਕੰਮ ਇੰਦਰ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਕੇ ਕੀਤਾ"॥੧੪॥

ਗੁਣੀਆ: 'ਜਾਨੂ ਜਾਨਵੀ ਸੁੱਧ ਠੌਰ ਵਰ ਈਸ਼।

ਮੀਤ ਪਾਗ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਗੋਡ ਲਾਗ ਸੁਖ ਸੀਸ' ॥ ੧੫ ॥

ਗੁਣੀਆ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਿਵਜੀ ਦੇ ਸੁੱਧ ਠੌਰ ਭਾਵ ਜਟਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲੀ ਗੰਗਾ ਨੂੰ ਜਾਨੂ ਰਿਸੀ ਨੇ ਪੀ ਲਿਆ, ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਨੂ ਗੋਡੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਡਾ, ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਪੰਗ ਸਿਰ ਸਮੇਤ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋਡੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ' ॥੧੫॥

ਸੁਖੀਆ: 'ਤੰਤਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਕੇ ਹੇਤ।

ਬੁਕ ਕੀਏ ਹਤਿ ਹੋਤਿ ਹੈ ਜਾਂਤੇ ਕੀਨਾ ਚੇਤਿ' ॥ ੧੬ ॥

ਸੁਖੀਆ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਕ ਸੁਟਿਆਂ ਤੰਤਰ, ਮੰਤਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਖਿਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਸਾਬ ਕੀਤਿਆਂ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਤੰਤਰ, ਮੰਤਰ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੁੱਕ ਸੁਟਣੀ ਸਭ ਦੇ ਸ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਹੈ' ॥੧੬॥

ਗੁਰਦਾਸ: 'ਦਾਸ ਪਗ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਹੰ ਮਿਟੈ ਤੁਮ ਸ਼ਰਨ।

ਤਵਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨ ਅਹੰਮਤੀ ਬੋਲਤ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹਰਨ' ॥੧੭॥

ਗੁਰਦਾਸ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਹਾਂ, ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆਂ ਹੰਕਾਰ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਜੀਵ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਨ, ਉਹ ਮੂਰਖ ਏਨੇ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ' ॥੧੭॥

ਸੈਨਾਪਤਿ ਕਹਿਤਾ 'ਇਹੀ' ਪ੍ਰਥਮ ਬਰਕਤੀ ਜਾਨ।

ਗਨਪਤਿ ਆਦਿ ਮਨਾਈਏ ਆਦਿ ਤਵਨ ਕੀ ਕਾਨ' ॥੧੮॥

ਕਵੀ ਸੈਨਾਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਆਟਾ ਤੋਣ ਵਿਚੋਂ ਬਰਕਤ ਵਾਸਤੇ ਜਾਣ ਕੇ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗਣਪਤ ਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮਨਾ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਢਵਾਈਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਤੋਣ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ' ॥੧੮॥

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ 'ਟੰਕਾਰ ਕੀ ਸ਼ੁੱਤ੍ਰੁਨਿ ਦਯੋ ਵੰਗਾਰ।

ਹੈ ਬਲ ਬਿੱਦਯਾ ਜਾਸਕੈ ਆਵੈ ਮਮ ਢਿਗੁ ਸਾਰ' ॥ ੧੯ ॥

ਕਵੀ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਧਨੁੱਖ ਦੀ ਟੰਕਾਰ ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਪਾਸ ਬਲ ਤੇ ਵਿੱਦਿਆ ਹੈ ਉਹ ਲੋਹਾ ਸ਼ਸਤਰ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇ' ॥੧੯॥

ਕਲੂਆ: 'ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਜ ਜਬਿ ਰਹਯੋ ਭੂਮ ਪਰ ਛਾਇ।

ਜੂਠ ਪਾਨ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਫਲ ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਛਪ ਜਾਇ' ॥ ੨੦ ॥

ਕਲੂਆ ਕਵੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਛਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੂਠ ਪਾਨ ਤੰਬਾਕੂ ਚਲਿਆ ਤਾਂਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਜਪਣ ਦਾ ਫਲ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਹੁੱਕਾ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਜੂਠ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੂਠ ਪਾਨ ਹੈ' ॥੨੦॥

ਸਕਲ ਪਾਪ ਜੇ ਭੂਮ ਕੇ ਹਰਿ ਪੈ ਗਏ ਫਿਰਜਾਇ।

ਕਲ ਮਹਿੰ ਤੁਮਰੀ ਮਹਿ ਹਨਨ ਹਰਿ ਕਹਿ ਸੂਤ ਕਥ ਬਾਦ' ॥੨੧॥

ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਸੰਬੰਧੀ ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਫਰਿਆਦੀ ਹੋ ਕੇ ਹਰੀ ਪਾਸ ਗਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਥਾ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਹਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵ ਦਵਾਦਸ਼ੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੧॥

ਨਾਨਕ ਜਾ ਤੁਮ ਦਯਾਲ ਹੁਇ ਸਕਲ ਦੋਖ ਮਿਟ ਜਾਇੰ।
ਸੰਕਰ ਬਿਦਰ, ਦਾਰਿਦ ਬਿੱਪੁ, ਅਜਮਿਲ, ਕੁਬਜ, ਭਿਲਾਇ ॥ ੨੨ ॥

ਪਰ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ! ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਦਿਆਲ ਹੋ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਦੂਸ਼ਨ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ ਸੰਕਰ ਵਰਨੀ ਬਿਦਰ ਦੇ, ਦਰਿੱਦਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੁਦਾਮਾ ਦੇ, ਅਜਮਲ ਦੇ, ਕੁਬਜ ਅਤੇ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਪਾਪ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਿੱਟ ਗਏ ਸਨ। ॥੨੨॥

ਚੁੱਪ ਹੂਏ ਸਭਿ ਗੁਰ ਕਹੈ 'ਲੜਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ!।
ਤੂੰ ਕਯੋਂ ਬੋਲਤਿ ਨਹਿ ਅਬੈ, ਕਹਿਨ ਹੋਗ ਮਮ ਸਿੰਘ ॥ ੨੩ ॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤੂੰ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰੇਗਾ' ॥੨੩॥

ਤਬਿ ਮੈਂ ਬੋਲਯੋ ਸਮੁਝਿ ਕੈ 'ਮਨ ਪਰਚਾ ਤੁਮ ਚਰਨ।
ਜੰਤੀ ਕੇ ਕਯਾ ਬਸ ਸਹੀ? ਕਰਤਾ ਤੁਮਰੀ ਸ਼ਰਨ ॥ ੨੪ ॥

ਤਦ ਮੈਂ ਸਮਝ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਵਾਜੇ ਦੇ ਕੀ ਵਸ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ, ਹੇ ਕਰਤਾਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਹਾਂ' ॥੨੪॥

ਆਠ ਪਹਿਰ ਕੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਬੈਠਿ ਸਮਰਪਯੋ ਧਯਾਨ।
ਨੱਥ ਹਮਾਰੀ ਕੱਥ ਕਰਿ ਤੁਮਰੇ ਹਮਰਾ ਗਯਾਨ ॥ ੨੫ ॥

ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਦੀ ਸਾਡੀ ਇਹ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ, ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਾਡੀ ਕਥਾ ਦੀ ਨੱਥ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ' ॥੨੫॥

ਸੁਨਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ! ਸੁਨਿ ਹਸੇ ਤਬਿ ਹਉਂ ਕਹਿ ਕਰ ਜੋਰਿ।
'ਸਭਿ ਕੋ ਉੱਤਰ ਆਪ ਹੀ ਕਹੀਏ ਸੰਗਤ ਤੋਰ ॥ ੨੬ ॥

ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ! ਜਦ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਸਭ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਆਪ ਹੀ ਕਹੋ, ਇਹ ਸੰਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਹੈ' ॥੨੬॥

ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤਬਿ ਦਯਾਲ ਹੁਇ: 'ਜਨਮ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮ ਜੀਵ।
ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਵਸਿ ਏਕਾਂਤ ਚਿਤ ਲਖੈ ਭ੍ਰਮੈ ਸੁਪਨੀਵ ॥ ੨੭ ॥

ਫਿਰ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਜਨਮ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜੀਵ ਭਰਮਿਆ ਹੈ। ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਭਰਮਣ ਤੇ ਹੋਰ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੱਬੇ ਸੰਸਕਾਰ ਨੀਂਦ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਪਿਆਂ, ਜੀਵ ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਕਾਂਤ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਹ ਦੱਬੇ ਸੰਸਕਾਰ ਭਖਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਸ ਜਨਮ ਤੇ ਅਗਲੇ ਦੇ ਚਿੱਤ ਫੁੰਘੇ ਹਨ, ਵਿਚ ਪਏ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਜੀਵ ਵੇਖਦਾ ਹੈ' ॥੨੭॥

ਤਾਰਾ ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਭੁਗੀ ਚੰਦ ਕਾਲਖਾ ਦੇਖਿ।
ਪਰਨਾਰੀ ਪਰਸਨ ਅਘੀ ਲੋਕ ਦਿਖਾਯੋ ਲੇਖ ॥ ੨੮ ॥

ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਪਤੀ ਦੀ ਤਾਰਾ ਨਾਮ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਚੰਦਰਮਾਂ ਨੇ ਭੋਗੀ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚੰਦ ਵਿਚ ਕਾਲਖ ਵੇਖੀਦੀ ਹੈ। ਪਰਨਾਰੀ ਦੇ ਪਰਸਨ ਨਾਲ ਪਾਪੀ ਹੋਇਆ ਚੰਦਰਮਾਂ ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਦਾ ਲੇਖਾ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੨੮॥

ਰਾਮ ਲਖਨ ਮ੍ਰਿਗੀਆ ਗਏ ਵਿਛੁਰੇ ਦੋਨੋ ਭ੍ਰਾਤ।
ਨਿਸ ਗੋਡੇ ਪਗੜੀ ਧਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਹਾਨੀ ਬਾਤ॥ ੨੯॥

ਰਾਮ ਲਛਮਣ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਿਛੜ ਗਏ, ਸਵੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਮਿਲ ਪਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਗੜੀ ਦੇ ਪਰਚੇ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਵਰ ਤਦ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਗੋਡੇ 'ਪਰ ਪੱਗ ਰੱਖੇਗਾ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੇਹੀ ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ॥੨੯॥

ਭਿਆਨ ਮਿਲੇ ਪਰਚਾ ਪਗੜ ਵਰ ਦੀਨਾ ਤਬਿ ਏਹ।
ਗੋਡੇ ਪਰ ਦਸਤਾਰ ਧਰਿ ਪਾਵਹਿ ਨਿਰਦੁਖ ਦੇਹਿ॥ ੩੦॥

ਕਥਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਮਗਰ ਰਾਮ ਲਛਮਣ ਨੇ ਘੋੜਾ ਸੁੱਟਿਆ ਤੇ ਆਪੇ ਵਿਚ ਵਿਛੜ ਗਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਸੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਇਕ ਖਿੱਛ ਨਾਲ ਢੋਹ ਲਾ ਕੇ ਗੋਡੇ ਉੱਤੇ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਪੱਗ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਲਛਮਣ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਮਝ ਕੇ ਤੇ ਰਾਮ ਦੀ ਪੱਗ ਲਛਮਣ ਸਮਝ ਕੇ ਪੱਗ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰੇ ਦੋਵੇਂ ਮਿਲ ਪਏ ਤਾਂ ਪੱਗ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦੇ ਪਰਚਾਵੇ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਤਦ ਇਹ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਪੱਗ ਗੋਡੇ 'ਤੇ ਧਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ ਰਹੇਗੀ॥੩੦॥

ਭੂਤ ਜਾਤਿ ਭੂ ਪਰ ਜਿਤੇ ਮੂਤ੍ਰ ਦੋਖ ਮਿਟਿ ਜਾਇ।
ਬੁਕ ਦਿਏ ਸੁਧਿ ਕਾਇ ਹੁਇ ਪੀਛੇ ਸਹੀ ਬਨਾਇ॥ ੩੧॥

ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਭੂਤ ਜਾਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਥੇ ਕੋਈ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਬੁੱਕ ਦੇਵੇ। ਬੁੱਕ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫਿਰ ਸਹੀ ਬਣਾਵੇ, ਭਾਵ ਹੱਥ ਆਦਿ ਧੋਵੇ, ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥੩੧॥

ਪਾਪ ਗ੍ਰਸੈ ਜਬਿ ਆਨਿ ਕੈ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰੈ ਬਿਧਿ ਆਨ।
ਬਿਨਾ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲੀਏ ਜਾਂ ਬਿਧਿ ਭਲੀ ਨ ਮਾਨਿ॥ ੩੨॥

ਜਦ ਪਾਪ ਆ ਕੇ ਗ੍ਰਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਆ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਦ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਵੇ ਪਾਪ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਨਿਰਾਦਰ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਣਨ ਲੱਗੀ ਹੈ॥੩੨॥

ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਰੋਟੀ ਗ੍ਰਿਹੀ ਦੇਵ ਪਿਤ੍ਰ ਹਿਤ ਦੇਨਿ।
ਬੇਦ ਉਕਤਿ ਤੇ ਧਰਮਵਾਨਿ ਏਕ ਪਿਛਾੜੀ ਲੇਨਿ॥ ੩੩॥

ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨਿੱਮਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵੇਦ ਦੀ ਉਕਤੀ ਮੁਜਬ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਧਰਮਵਾਨ ਇਕ ਪਿਛਲੀ ਰੋਟੀ ਹੀ ਲੈਣ। ਭਾਵ ਤੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੁਕੜਾ ਜੇ ਤੋੜੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਭਗਵਾਨ ਨਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਤੋਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਛਾਂਦਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਦੂਸਰਾ ਟੁਕੜਾ ਕੱਢ ਕੇ ਪੇੜਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਿੱਤਰਾਂ ਨਿਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਹੰਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਆਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਤੋਣ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਰੱਖ ਲਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਰੋਟੀ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਪਕਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਧੂ ਅਭਿਆਗਤ ਧਰਮ ਅਵਲੰਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਈਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਡਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਅਭਿਆਸੀ ਲਈ ਮੰਡਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਲੇਖਕ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੀ ਰੋਟੀ ਜੇ ਹੈ, ਧਰਮਵਾਨ ਉਹੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ, ਇਹ ਵੇਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ॥੩੩॥

ਸਗੁਨ ਹੋਹਿ ਸਭਿ ਸੂਰਮੇ ਦੇਵ ਦਾਹਿਨੇ ਹੋਹਿ।
ਰਨ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੋ ਸਾਮਨੇ ਕਰੇ ਟੰਕਾਰੀ ਕ੍ਰੋਹਿ ॥ ੩੪ ॥

ਜੇ ਰਣ ਵਿਚ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਭਰ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਦੀ ਟਣਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਗਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵਾਜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਵ ਪੂਜਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਘੜਿਆਲ, ਛੈਣੇ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਧਨੁੱਖ ਦੀ ਟਣਕਾਰ ਦੂਹਰਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੩੪॥

ਚੋਪਈ- ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਕੰਨਯਾਂ ਹੋਈ। ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੋਈ।
ਚਹਿਤਿ ਕੰਤ ਕੋ ਕਰਨਿ ਨਿਹਾਰੈ। ਖੋਜਨਿ ਕਰਹਿ ਨ ਨਿਸਚੈ ਧਾਰੈ ॥੩੫॥

ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇਕ ਲੜਕੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਆਪ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਾਰ ਕੇ ਖੋਜਨ ਲੱਗੀ ॥੩੫॥

ਤਪ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਤਾਪਤਿ ਜੋਇ। ਤੇਜ ਸਹਿਤ, ਮਮ ਪਤਿ ਹੈ ਸੋਇ।
ਖੋਜਤਿ ਰਹੀ ਬਿੱਪੁ ਇਕ ਹੇਰਾ। ਜਿਨ ਤਨ ਤਾਪਯੋ ਬਹੁਤ ਬਡੇਰਾ ॥੩੬॥

ਜਿਹੜਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਪ ਤਾਪਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਤੇਜ ਸਹਿਤ ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਲੱਭਦੀ ਰਹੀ ਫਿਰ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤਪਾਇਆ ਸੀ ॥੩੬॥

ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਹਸਤਮਲ ਜਾਂਹੀ। ਦ੍ਰਿੜ ਤਪੁ ਰਹੈ ਉਂਛਬ੍ਰਿਤ ਮਾਂਹੀ।
ਰਾਹਕ ਕ੍ਰਿਖੀ ਬਾਢ ਲੈ ਜਾਵੈ। ਬੀਨ ਬੀਨ ਦਾਨੇ ਤਹਿ ਲਜਾਵੈ ॥੩੭॥

ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਮੰਤਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਕੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਯਾਦ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਟੇ ਚੁਗ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਖੇਤੀ ਦੀ ਫਸਲ ਜਦ ਵੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦਾਣੇ ਚੁਗ-ਚੁਗ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ ॥੩੭॥

ਖਾਇ ਨਿਊਬਾਹਿਨ ਕਰਹਿ ਸਰੀਰ। ਬੇਦ ਖੜੰਗਨ ਬਿਤ ਚਿਤ ਧੀਰ।
ਤਿਸ ਬਿਲੋਕਿ ਅਜਮੇਰ ਕੁਮਾਰੀ। ਤਪ ਬਿਸਾਲ ਕੀ ਨਿਧਿ ਜਿਨ ਭਾਰੀ ॥੩੮॥

ਉਹ ਦਾਣੇ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵੇਦ ਦੇ ਛੇ ਅੰਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧੀਰਜ ਧਾਰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਅਜਮੇਰ ਦੀ ਕੁਮਾਰੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤਪ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੩੮॥

ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧ ਉਪਾਇਆ। ਤਿਸੀ ਬਿੱਪੁ ਸੋਂ ਬਜਾਹ ਕਰਾਇਆ।
ਦਿਜਬਰ ਕੇ ਉਰ ਅਤਿ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਮੈਥੁਨ ਕਰੇ ਧਰਮ ਬਿਨਸਾਈ ॥੩੯॥

ਬੁੱਧੀ ਬਲ ਨਾਲ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਉਪਾਅ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੇ ਉਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਭੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੩੯॥

ਭਾਜਯੋ ਜਾਇ ਨ ਕਿਸਹੂੰ ਦੇਸ਼। ਇਨਹੂੰ ਗੰਮਤਾ ਬਾਨ ਅਸ਼ੇਸ਼।
ਰਹਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਸ ਨ ਬਸਾਯੋ। ਪਕਰਿ ਮਲੇਛਨਿ ਸਦਨ ਸੁਵਾਯੋ ॥੪੦॥

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭੱਜਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਰ ਥਾਂ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕੁਝ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ; ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਛੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁਵਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪੦॥

ਦ੍ਵਾਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਕਰੇ। ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਬਾਸੋ ਕਰਿ ਥਿਰੇ।
ਇਸ ਬਿਧਿ ਦਿਜ ਬੇਬਸਿ ਭਾ ਜਬੈ। ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਪਠਿ ਕਰਿ ਤਬੈ ॥੪੧॥

ਦੁਆਰ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਕਰੇ। ਨਿਸਾ ਬਿਖੈ ਬਾਸੋ ਕਰਿ ਥਿਰੇ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਦਿਜ ਬੇਬਸਿ ਭਾ ਜਬੈ। ਬੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਪਠਿ ਕਰਿ ਤਬੈ ॥੪੧॥

ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਤੇ ਕਿਵਾੜ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਟਿਕ ਕੇ ਵਾਸਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਦ ਬੇਬਸ ਹੋ ਗਿਆ ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ॥੪੧॥

ਕੋਟ ਲੋਹ ਕੋ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਰਚਯੋ। ਤਿਸ ਅੰਤਰ ਥਿਰ ਹੈ ਕਰਿ ਬਚਯੋ।
ਤਬਿ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਅਵਲੋਕਾ। ਲੋਹ ਦੁਰਗ ਤੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ ਰੋਕਾ ॥ ੪੨ ॥

ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬਣਾਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਬਚਿਆ। ਤਦ ਅਜਮੇਰ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ ॥੪੨॥

ਕੁਛ ਨਹਿੰ ਜਤਨ ਚਲਯੋ ਬਿਤਿ ਰਾਤੀ। ਖੋਲਿ ਕਿਵਾਰ ਦਏ ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਾਤੀ ॥੪੩॥

ਕੁਝ ਵੀ ਯਤਨ ਨਾ ਚਲਿਆ, ਰਾਤ ਬੀਤ ਗਈ ਤੇ ਫਿਰ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ॥੪੩॥

ਬਹੁਰ ਜਾਮਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਬੈ। ਘਰਿ ਮਹਿੰ ਰੋਕ ਦਯੋ ਦਿਜ ਤਬੈ।

ਥਿਰ ਅੰਤਰ ਸੁਪਤਨਿ ਕੇ ਕਾਲ। ਪਠਹਿ ਅੰਤ੍ਰ ਅਯਕੋਟ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੪ ॥

ਫਿਰ ਜਦ ਰਾਤ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ, ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਲੋਹੇ ਦਾ ਕਰੜਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲਵੇ ॥੪੪॥

ਬਿਨ ਚਿੰਤਾ ਸੁਪਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ। ਭਈ ਭੋਰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਸਾਵੈ।

ਕੇਤਿਕ ਬਾਸਰ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਨ। ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਿ ਲੀਨ ॥ ੪੫ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ ਸੌਂ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਈ ਦਿਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ ॥੪੫॥

ਤਬਿ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਪਾਸ। ਮਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਜ ਕਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।

ਕਹਯੋ ਮਲੇਛਨਿ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਇ। ਇਸ ਕੋ ਜਾਨੋ ਸੁਗਮ ਉਪਾਇ ॥ ੪੬ ॥

ਤਦ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਮੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਚਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਦਾ ਸੋਖਾ ਹੀ ਉਪਾਅ ਜਾਣ ਲਵੋ ॥੪੬॥

ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਇਸੇ ਪਿਲਾਵਹੁ। ਸਭਿ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨਸਾਵਹੁ।

ਕਿਸੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਰਹੈ। ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਹਿੰਦੁ ਜਿ ਛੁਹੈ ॥ ੪੭ ॥

ਇਸ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਤਮਾਕੂ ਪਿਲਾਵੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਭੱਜਾ ਦੇਵੇ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ, ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਛੂਹ ਜਾਵੇ ॥੪੭॥

ਅਸ ਮਸਲਤ ਕਰਿਕੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਦਿਜ ਲੀਨ ਬੁਲਾਇ।

ਸਭਿਨਿ ਮਲੇਛਨਿ ਆਦਰ ਕੀਨਾ। ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਤਪੋਧਨ ਲੀਨਾ ॥ ੪੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਸਾਰੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਆਦਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤਪਸਵੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ॥੪੮॥

ਕੰਚਨ ਕੋ ਹੁੱਕਾ ਬਨਵਾਯੋ। ਦਿਜ ਦਿਖਾਇ ਗੁੜ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ।

ਅਪਰ ਬਿੱਪ੍ਰ ਕੇ ਹਾਥ ਗਹਾਇ। ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਧਰਯੋ ਬਨਾਇ ॥ ੪੯ ॥

ਇਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਹੁੱਕਾ ਬਣਵਾਇਆ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਨਾਲ ਗੁੜ ਮਿਲਾਇਆ, ਹੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਣਾ ਸਵਾਰ ਕੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ॥੪੯॥

ਰਿਖਿ ਪਿਖਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ। ਮੈਂ ਨ ਕਰਹੁੰ ਇਹ ਅੰਗੀਕਾਰਾ।

ਭਲੋ ਕਿ ਬੁਰੋ ਨਹੀਂ ਸੁਧ ਕੋਈ। ਨਹੀਂ ਸਪਰਸੋਂ ਦੋਸ਼ ਜਿ ਹੋਈ ॥੫੦॥

ਰਿਖੀ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਹ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੁਹਾਂਗਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੂਸ਼ਣ ਹੋਵੇਗਾ ॥੫੦॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੇ ਮਲੇਛ ਬੁਧਿਵੰਤੇ। ਹਿਤ ਨਿਰਦੋਖ ਕਰਨ ਉਚਰੰਤੇ।

‘ਸਕਲ ਸਭਾ ਕੋ ਕਯੋਂ ਨ ਨਿਹਾਰੇ। ਮਿਲਿ ਪੀਵਤਿ ਹੈਂ ਸ੍ਰਾਦਤਿ ਸਾਰੇ ॥੫੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਮਲੇਛ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਦੋਖ ਰਹਿਤ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ‘ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਸਵਾਦ ਨਾਲ ਪੀ ਰਹੇ ਹਨ ॥੫੧॥

ਇਸ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਕਹਾਂ ਅਵਲੋਕਾ। ਕੰਚਨ ਪਾਵਨ ਕੋ ਬਨ ਹੋਕਾ।

ਗੁੜ ਸਨ ਮਿਲਯੋ, ਬਿੱਪੁ ਲੇ ਆਯੋ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਹਿ ਕੈ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥੫੨॥

ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਪਵਿੱਤਰ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇਹ ਹੁੱਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁੜ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ’, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭਰਮਾ ਲਿਆ ॥੫੨॥

ਕਹੇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਕੀਨਸਿ ਪਾਨ। ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਦਿਨ ਜੁ ਬਿਹਾਨ।

ਘਰ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਕੇ ਗਯੋ। ਤਥਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪਠਿ ਕਰਿ ਥਿਰ ਭਯੋ ॥੫੩॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਤਪੱਸਵੀ ਨੇ ਹੁੱਕਾ ਪੀ ਲਿਆ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ, ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਿਆ। ਉਹ ਫਿਰ ਅਜਮੇਰ ਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੇਟ ਗਿਆ ॥੫੩॥

ਬਨਯੋ ਨ ਕੋਟ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹਿੰ ਫੁਰਯੋ। ਬਿੱਪੁ ਬਿਬਸਿ ਹੈ ਕਰਿ ਪੁਨ ਥਿਰਯੋ।

ਮਿਲਿ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਾ ਨਿਜ ਅੰਗ। ਮੈਥੁਨ ਕਰਯੋ ਤਿਸੀ ਕੇ ਸੰਗ ॥੫੪॥

ਪਰ ਕਿਲ੍ਹਾ ਨਾ ਬਣਿਆ ਤੇ ਮੰਤਰ ਨਾ ਚੱਲਿਆ, ਫਿਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੇਬਸ ਹੋ ਕੇ ਲੇਟਿਆ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਅਜਮੇਰ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕੀਤਾ ॥੫੪॥

ਜਗਤ ਜੂਠ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਬਡੇਰਾ। ਕਰਯੋ ਬਤਾਵਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

‘ਧਰਮ ਹਿੰਦ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮੇਤ। ਕਰਮ ਬਿਨਾਸ਼ਨਿ ਕੋ ਬਡ ਹੇਤ ॥੫੫॥

ਇਸ ਜਗਤ ਜੂਠ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਮੰਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਤਮਾਕੂ ਹੀ ਹੈ ॥੫੫॥

ਚੋਬਦਾਰ ਕਲਜੁਗ ਕੋ ਜਗ ਮੈਂ। ਸੋਚ ਆਦਿ ਗੁਨ ਨਾਸ਼ਕ ਲਗਿ ਮੈਂ।

ਅਧਿਕ ਅਪਾਵਨ ਕਰਿਬੇ ਹਾਰੋ। ਕਵਿਨਿ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਗੁਰੂ ਉਚਾਰੋ ॥੫੬॥

ਤਮਾਕੂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਚੋਬਦਾਰ ਹੈ। ਸੋਚ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਇਹ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਅਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।’ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੫੬॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਝੀਵਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਰਤਾਰਾ

ਦੇਹਰਾ- ਉੱਤਰ ਅਪਰ ਜਿ ਰਹਿ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿਨਿ ਬਤਾਇ।

ਸੁਨਿਕੈ ਜਿਨ ਕਉ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਤਤਛਿਨ ਆਇ ॥ ੧ ॥

ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਉੱਤਰ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਤਰਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਆ ਗਿਆ ॥੧॥

ਤਾਂ ਰਿਖਿ ਸੁਭ ਗੋ ਪਦ ਸੁਵਨ ਦੀਨਾ ਸੁਪ ਬਨਾਇ।

ਮਰਨ ਕਾਲ ਨਭ ਸਬਦ ਹੁਇ ਗੋ ਕਰਨੀ ਤਜਿ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

ਉਸ ਸੁਭ ਰਿੱਖੀ ਨੇ ਗਊ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਭਾਵ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਸਮੇਂ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਅਕਾਸ਼ਥਾਣੀ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੁਭ ਕਰਨੀ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗੀ ॥੨॥

ਸਕਲ ਪਾਪ ਜੇ ਭੂਮ ਮਹਿ ਬਸੇਂ ਆਇ ਪਦ ਮਾਂਝ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਬਕਤਾ ਕੋ ਲਗੈ ਕਬੈ ਨ ਪੂਜ ਕਰਾਂਝ ॥ ੩ ॥

ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤਮਾਕੂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸਣਗੇ। ਉਸ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਵਕਤਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਕਥਾ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਣਗੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਦੇ ਨਾ ਕਰੋ ॥੩॥

ਅਨਧਯਾਇ ਬਿੱਦਯਾ ਘੁਖੈ ਸੋ ਬਾਦੀ ਜਗ ਮਾਂਹਿ।

ਦਾਰਿਦ ਆਰਬਲ ਨਾਸੁ ਹੁਇ ਆਪਦ ਇਹੁ ਉਹੁ ਆਹਿ ॥ ੪ ॥

ਜਿਹੜਾ ਛੁੱਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇਗਾ ਭਾਵ ਹਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਭਗੜਾਲੂ ਬਣੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਗ਼ਰੀਬੀ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਉਮਰਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਪਤਾਵਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਣਗੀਆਂ ॥੪॥

ਰਜ ਨਾਰੀ ਤਯਾਗਨ ਬਨੈ ਤਜੈ ਰਾਂਡ ਕਾ ਭੋਗ।

ਬਿਨ ਬਯਾਹੀ, ਅਨਰੁਚ ਤ੍ਰਿਯਾ ਤਯਾਗੈ ਕੁਲ ਅਰੁ ਰੋਗ ॥ ੫ ॥

ਰਿਤੂ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ, ਜਿਸ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਰੁਚੀ ਭੋਗ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਦੀ, ਆਪਣੀ ਜਾਤ ਦੀ ਤੇ ਬਿਮਾਰ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਵੀ ਤਿਆਗ ਕਰੇ ॥੫॥

ਸੋਚ ਸੋਖ ਜਲ ਅਸੁੱਚ ਹੁਇ, ਨਿਗੁਰੇ ਕਰ ਅਪਵਿੱਤ।

ਸੁਾਨ, ਸੁਪਚ ਜੂਠਾ, ਅਲਪ, ਘਟਿ ਬੰਧਾ, ਜਲ ਅਸਿਤ ॥ ੬ ॥

ਸੋਚ ਦਾ ਬਚਿਆ ਜਲ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗੁਰੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਤੇ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਚੰਡਾਲ ਦਾ ਜੂਠਾ, ਘੜੇ ਵਿਚ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ ॥੬॥

ਐਸੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸੁਚ ਸੰਕਰ ਮਲਿਨ ਨ ਜੋਗ।

ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਿ ਨਾਰਕ ਪਸੂ ਹਾਨ, ਕੁਲੀਨੀ ਜੋਗ ॥ ੭ ॥

ਐਸੇ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਦ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣ, ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਤੇ ਮੈਲੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਐਸਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਾਰਕੀ ਤੇ ਪਸ਼ੂ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ॥੭॥

ਨੋਟ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਬਿਪਰਵਾਦੀ ਨੇ ਸੌ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮਨਾਹੀਆਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਮੈਂ ਧਰਮ ਹਿਤ ਪੂਜਾ ਦਾਨ ਨ ਖਾਇ।

ਲੋਭ ਬੰਧ ਮਾਨਤਿ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਕਰ ਜੋਨੀ ਪਾਇ॥ ੮॥

ਮੈਂ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਲੋਭੀ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੂਰ ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਪੈਣਗੇ॥੮॥

ਦਿਵਸ ਰੈਨ ਗੁਰ ਚਰਨ ਭਜਿ, ਕੁਲ ਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਕਾਰ।

ਪਾਪ ਬਿਡਾਰੈ ਸਿੱਖ ਮਮ ਸਾਖੀ ਸੁਨਿ ਉਪਕਾਰ॥ ੯॥

ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਲ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰੋ। ਸਿੱਖ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੁਣ ਕੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰੇ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾਵੇ॥੯॥

ਖੰਡੇ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਜਿਨਹੁ ਸੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰਿਨਿ ਕੋ ਧਾਰਿ।

ਕਰੈਂ ਜੀਵਕਾ ਆਪਨੀ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ॥ ੧੦॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਤੇ ਪਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ॥੧੦॥

ਰਣ ਮਹਿੰ ਸ੍ਰਾਮੀ ਧਰਮ ਕੋ, ਪੀਠ ਨ ਰਿਪੁ ਕੋ ਦੇਹਿ।

ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਿਨਿ ਹਤਹਿ, ਸੁਰਪੁਰਿ ਕੈ ਜਸ ਲੇਹਿ॥ ੧੧॥

ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਅੰਗ ਪਾਲਣ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਨਾ ਮੋੜੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਭੱਜੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜੱਸ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਪਾਵੇਗਾ॥੧੧॥

ਤਜਿ ਧੀਰਜ ਰਣ ਤੇ ਭਜਹਿ ਜਸ ਮਹਿੰ ਲੇ ਅਪਵਾਦ।

ਮਰੇ ਪਾਪ ਫਲ ਭੋਗਿ ਹੈ ਪਾਇ ਨ ਕਿਤ ਅਹਿਲਾਦ॥ ੧੨॥

ਜਿਹੜਾ ਧੀਰਜ ਛੱਡ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਪ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰੇਗਾ ਤੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ॥੧੨॥

ਜਾਤ ਬਰਣ ਕੀ ਕਾਨ ਤਜਿ ਮਿਲਹਿ ਖਾਲਸੇ ਸੰਗ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਮਨ ਰਪ ਗੂੜਾ ਰੰਗੁ॥ ੧੩॥

ਜਾਤੀ ਅਤੇ ਰੰਗ ਦੀ ਆਨ ਛੱਡੋ ਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮਿਲੋ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਤੇ ਗੂੜੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੰਗ ਲਵੋ॥੧੩॥

ਹਮਰੋ ਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਸ ਜੋ ਧਾਰਹਿ ਸੁਖ ਪਾਇ।

ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਜਗਤ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਅਵਨੀ ਪਰ ਛਾਇ॥ ੧੪॥

ਸਾਡਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ਸੁਖ ਪਾਵੇਗਾ, ਖਾਲਸਾ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਛਾ ਜਾਵੇਗਾ॥੧੪॥

ਵਧੈਂ ਪੰਥ ਪਰ ਧਰਮ ਨਹਿੰ ਯਾ ਬਿਧਿ ਕਲਿ ਕਾ ਧਰਮ।

ਵਰਤਹਿ ਸਕਲ ਜਹਾਨ ਮਹਿੰ ਵਿਰਲਾ ਜਾਨੈ ਮਰਮ ॥੧੫॥

ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪੰਥ ਬਥੇਰੇ ਵਧਣਗੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਅਸਲ ਭੇਦ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਜਾਣੇਗਾ ॥੧੫॥

ਕਰਤਾ ਹੁਕਮ ਹੁਇਓ ਹਮੈ ਤਬਿ ਕਲਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ।

‘ਰਾਜ ਤੁਮਾਰੋ ਬੇਰ ਹਮ ਹਮੈ ਪੰਥ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੧੬ ॥

ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਸਨ ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, ‘ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖੋ ॥੧੬॥

ਜਗੰਨਾਥ ਦੀ ਠਉਰ ਮੁਹਿ ਦੁਾਰਕਾ ਮਹਿੰ ਰਨਛੋਰ।

ਕਾਂਸ਼ੀ ਬਿਸੁਾ ਨਾਥ ਮੈਂ ਕੁਰ ਮਹਿੰ ਧਰਮਨਿਵੋਰ ॥ ੧੭ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜਗਨਨਾਥ ਵਿਚ ਜਗਨ ਨਾਥ ਨੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਦਵਾਰਕਾ ਵਿਚ, ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਵਰ ਨਾਥ ਨੇ ਤੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠਉਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੧੭॥

ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਮਮੁ ਰਾਖੀਯੋ ਸਕਲ ਕਰੋਂਗਾ ਕਾਜ।

ਸਕਲ ਲੋਕ ਮਹਿੰ ਜਾਨੀਯੋਂ ਮੋਰ ਤੁਮਾਰੋ ਰਾਜ ॥ ੧੮ ॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਕਰਾਂਗਾ, ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧੮॥

ਤਬਿ ਹਮ ਐਸੇ ਕਹਯੋ ਤਿਹ ਤੁਮ ਕੋ ਕਰਨੀ ਸਿੱਧ ?।

ਬੋਲਾ ਕਰਨੀ ਨਾਹਿ ਕੋ ਕਰੋਂ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿੱਧ ॥ ੧੯ ॥

ਤਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, ‘ਤੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ?’ ਤਦ ਉਹ ਬੋਲਿਆ, ‘ਕੋਈ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਨਾਮ ਦਾ ਧਰਮ ਚਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਾਂਗਾ ॥੧੯॥

ਕਲਹਿ ਕਰਾਵੋਂ ਬਾਪ ਸੁਤ ਨਾਰਿ ਪੁਰਖ ਕੋ ਜੁੱਧ।

ਭੈਨ ਮਾਇ ਕੋ ਛੋਡਿ ਕੈ ਪਾਲੇ ਗ੍ਰੇਹਨ ਸੁੱਧ ॥ ੨੦ ॥

ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਵਿਚ ਕਲੇਸ਼ ਖੜਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਜੁੱਧ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ। ਮਾਂ ਭੈਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਵਹੁਟੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣਗੇ ॥੨੦॥

ਸੁਤ ਨਾਰੀ ਸਸੁਰਾ ਭਜੈ ਸਾਸੂ ਭਜੈ ਜਮਾਤ ॥

ਦਾਸ ਭਜੈ ਭੂਪਤਿ ਜੁਵਤਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਉਪਜੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥ ੨੧ ॥

ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸਹੁਰਾ ਭੋਗੇਗਾ ਤੇ ਜਵਾਈ ਸੱਸ ਭੋਗੇਗਾ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਕ ਭੋਗੇਗਾ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ ॥੨੧॥

ਸੂਦ੍ਰ ਨੋਂਵਦਾ ਜੋਂਵਦੇ ਬਿੱਪ੍ਰਹਿੰ ਦੇਂ ਧਿਧਕਾਰ।

ਉਪਕਾਰੀ ਸੂਝੇ ਨਹੀਂ, ਬਹੁਤੇ ਬਧੈਂ ਬਿਕਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਨੀਵੀਂ ਜਾਤ ਵਾਲਾ ਸੂਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਧਿਰਕਾਰੇਗਾ, ਉਪਕਾਰੀ ਕੋਈ ਲੱਭੇਗਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਣਗੇ॥੨੨॥

ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਨੈ ਨਾਰੀ ਭਲੀ, ਕੰਨਯਾਂ ਜਨਨੀ ਦੂਰ।
ਸੁਤ ਸਮੁਝਾਵੈ ਬਾਪ ਕੋ, ਨੁਹਿ ਕਹਿ ਸਾਸੂ ਕੂਰ॥ ੨੩॥

ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮੇਗੀ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਕੰਨਿਆਂ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣਗੇ। ਪੁੱਤਰ ਪਿਉ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵੇਗਾ ਤੇ ਨੂੰਹ ਸੱਸ ਨੂੰ ਝੂਠੀ ਕਹੇਗੀ॥੨੩॥

ਸਿਖ ਉਪਦੇਸ਼ੈ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅੰਨ ਅਪਾਵਨ ਖਾਇੰ।
ਨਾਣ ਤਜੈਂ ਕਾਯਾਂ ਦੁਖੀ ਖਾਵੈਂ ਬਹੁ ਰੁਚਿ ਭਾਇ॥ ੨੪॥

ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਗੇ ਤੇ ਅਪਵਿੱਤਰ ਅਨਾਜ ਖਾਣਗੇ। ਨਹਾਉਣਾ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ, ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੁਖੀ ਹੈ ਤੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸਵਾਦੀ ਭੋਜਨ ਖਾਣਗੇ॥੨੪॥

ਪ੍ਰੀਤ ਬੋਰ ਖੁਸ਼ਮਤਿ ਬਚਨ ਉਦਰ ਭਰਨ ਕੇ ਕਾਜ।
ਨਾਰੀ ਮਿਲਨਾ ਭੋਗ ਕਵਿ ਗ੍ਰਿਹ ਗ੍ਰਿਹ ਜਜੀਏ ਸਾਜ॥ ੨੫॥

ਪ੍ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ ਖੁਸ਼ਮਦ ਦੇ ਬਚਨ ਕਹਿਣਗੇ। ਮਰਦ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਰਾਤ ਆਵੇ ਤੇ ਨਾਰੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਸੰਭੋਗ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਗੀਆਂ॥੨੫॥

ਬੇਦ ਬੇਚਦੇ ਬੇਦਧਰ ਭੂਮਿ ਬੇਚਤੇ ਛੱਤ੍ਰਿ।
ਘਰ ਬੇਚੇ ਬਨੀਏ ਬਹੁਤ, ਸੂਦ੍ਰ ਬੇਚਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ॥ ੨੬॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਗੇ ਤੇ ਖੱਤਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣਗੇ, ਬਾਣੀਏ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੇਚਣਗੇ ਤੇ ਸੂਦਰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣਗੇ॥੨੬॥

ਭੂਖੇ ਮਰਤੇ ਕਾਮ ਬਿਨ ਭਗਵਾ ਕਰਿ ਕੈ ਭੇਖ।
ਜਟਾ ਬੰਧਿ ਕਰਤੇ ਸੁਰਸ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰਵੇਖ॥ ੨੭॥

ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧ ਬਣਨਗੇ। ਜਟਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਹਿਣ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਭੋਗਣਗੇ॥੨੭॥

ਲੋਕਨ ਕਉ ਐਸੇ ਕਹੈਂ ਸੰਤ ਸੰਗ ਚੈ ਭਾਗ।
ਆਪ ਨਰਕ ਅਵਰਨ ਨਰਕ ਕਰਨੀ ਬਨੈ ਨ ਲਾਗ॥ ੨੮॥

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਸੰਤ ਸੰਗ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸੁਭ ਕਰਨੀ ਨਾਲ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲਗਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਭਾਵ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ॥੨੮॥

ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਬੰਚਨ ਕਰੈਂ ਕਥੈਂ ਗਜਾਨ ਕੀ ਬਾਤ।
ਸਿਰ ਧੁਨ, ਲੋਚਨ ਜਲਸੂਵਤ, ਕਪਟੀ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਤ॥ ੨੯॥

ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ, ਸਿਰ ਮਾਰਨਗੇ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰਨਗੇ, ਕਪਟੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਹਾਵਣੇ ਲੱਗਣਗੇ॥੨੯॥

ਗਰਭ ਗਿਰਾਵੈਂ ਰੰਡ ਕਾ, ਸੁਭਗਾ ਹੋਹਿ ਨ ਗਰਭ।
ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਸੇਵਨ ਕਰੈਂ, ਨਹਿ ਸਿਮਰੈਂ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ॥ ੩੦ ॥

ਰੰਡੀਆਂ ਦਾ ਗਰਭ ਡੇਗਣਗੇ ਤੇ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਗਰਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਭੂਤਾਂ, ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ॥੩੦॥

ਜਹਾਂ ਚਾਹ ਤਹਿੰ ਬਿਘਨ ਬਹੁ, ਬਿਨਾਂ ਚਾਹ ਹੁਇ ਕਾਮ।
ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਰੈਂ ਅਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਤਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮੀਤ ਕਾ ਕਾਮ ॥ ੩੧ ॥

ਸੁਭ ਕੰਮ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਿਘਨ ਪੈਣਗੇ ਤੇ ਚਾਹਤ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਹੋਣਗੇ। ਮਿੱਤਰ ਬਹੁਤ ਵੈਰ ਕਮਾਉਣਗੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ॥੩੧॥

ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਕਉਤਕ ਭਲੇ ਤੂੰ ਤਾ ਨਟ ਜਿਉਂ ਪੰਥ।
ਨਾਮਦਾਨ ਹੁਇ ਪੰਥ ਮਹਿੰ, ਕਰੀਅਹੁ ਅਪਨੀ ਸੰਥ ॥ ੩੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲੇ ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਤਾਂ ਅਸਚਰਜ ਹਨ ਤੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਟ ਪੰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਨਾਮ ਤੇ ਦਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇਗਾ ॥੩੨॥

ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ 'ਸਹੀ ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਵ ਉਦਾਤ।
ਹਮ ਹਮਰੇ ਸੰਗਤਿ ਭਗਤ ਕਹਾਂ ਤੁਮਾਰੀ ਬਾਤ ॥ ੩੩ ॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਸੁਣ, ਤੈਨੂੰ ਉੱਚੀ ਉਚਾਰ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਭਗਤ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀ ਹੈ ਭਾਵ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ" ॥੩੩॥

ਕਲਜੁਗ ਬੋਲ ਸੁਨਾਇਓ ਸੁਨੋ ਹਮਾਰੀ ਖਯਾਤ।
ਕਥਾ ਸੁਨਾਵਹੁ ਆਦਿ ਕੀ ਮਤ ਕਰੀਅਹੁ ਬਿੱਖਯਾਤ ॥ ੩੪ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਨੇ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਮੁਢਲੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨਾ" ॥੩੪॥

'ਕਲਿਨਾਮਾ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕੋ ਦੀਨੋ ਏਹ।
ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਸੁਨਾਇਆ ਸਾਚੁ ਸੁਨਾਵੈਂ ਤੇਹਿ ॥ ੩੫ ॥

ਸੁਣੋ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ! ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਲਿਨਾਮਾ ਤੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਸੀ। ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਸੱਚੇ-ਸੱਚ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ॥੩੫॥

ਕਲਜੁਗ ਕਹਿਤਾ ਆਦਿ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਨਤਾ ਕੀਨ।
ਕਹੈਂ ਸਕਲ ਹਮ ਹੈਂ ਅਧਿਕ ਹੰਕਾਰੀ ਲਖਿ ਲੀਨ ॥ ੩੬ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਆਦਿ ਕਾਲ ਵਿਚ ਜਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਖੀਏ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੰਕਾਰੀ ਜਾਣਿਆ ॥੩੬॥

ਤਬਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਮੁਝਾਯਹੁ ਤੁਮਰਾ ਨਜਾਇ ਸਮਾਜ।
ਕਹਿ ਸਮਾਧਿ ਕਰਿ ਮੋਨ ਹੁਇ ਚਿਤਵਾ ਪੁਰਖ ਜੁਰਾਜ ॥ ੩੭ ॥

ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਹੇ ਪੁੱਤਰੋ! ਤੁਹਾਡਾ ਜਦ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਤਦ ਨਿਆਂ ਕਰਨਾ।" ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਟਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਯੁਵਰਾਜ ਟਿੱਕੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ॥੩੭॥

ਏਕ ਖਰਾ ਦੂਵਾ ਹੂਯਾ ਤੀਜਾ ਚੋਥਾ ਸੁਵਨ।
ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਕੋ ਸੌਂਪ ਕਰਿ ਨੀਤਿ ਪੜਾਈ ਗੁੰਨ॥ ੩੮॥

ਇਕ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਦੂਜਾ ਖੜਾ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਤੀਜਾ ਤੇ ਚੋਥਾ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੇ ਜੰਮੇ ਸਤਿਜੁਗ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸੌਂਪ ਕੇ ਪੜਾਈ ਹੋਈ ਨੀਤੀ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ॥੩੮॥

ਬਿਧਿ ਬੂਝਹੁ ਕਯਾ ਵਰਤਣੀ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰੇਂਗਾ ਜਾਇ?।
ਸੋ ਈਹਾਂ ਕਹੁ ਮੋਹਿ ਢਿਗ ਹੁਕਮ ਰਾਜ ਮਹਿੰ ਦਾਇ'॥੩੯॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਹੇ ਪੁੱਤਰ! ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਦਾ ਕੈਸਾ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੇਂਗਾ? ਉਹ ਕੁਝ ਏਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਹੋ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਤੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੇਵੇਂਗਾ"॥੩੯॥

ਸਤ ਬੋਲਯੋ ਤਬਿ ਪੁਰਖਿ ਨੈ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦਿਯੋ ਬਾਂਟ।
ਜਿਸੈ ਦੇਸ਼ ਤਾਂਕਾ ਲਿਖੋਂ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀ ਸਾਂਟ॥ ੪੦॥

ਤਦ ਸਤਿਜੁਗ ਬੋਲਿਆ, "ਜੇ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦੇਵਾਂਗਾ"॥੪੦॥

ਤਪਿ, ਸਤ, ਅਰੁ ਮਖ, ਅਰਚਨਾ, ਲੋਕ ਕਰਾਉਂ ਰੋਜ।
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਯਣੀ ਉਚਾ ਬਨ ਬਸਿ ਜੋਜ॥ ੪੧॥

ਤਪੋਸਿਆ, ਸੱਚ, ਯੱਗ, ਪੂਜਾ ਚਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਕੰਮ ਰੋਜ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਇਣ ਹੋਣਗੇ, ਵਣਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸ ਕੇ ਯੋਗ ਕਰਕੇ ਉੱਚੇ ਹੋਣਗੇ॥੪੧॥

ਬੀਜ ਫਲਾਉ ਬੇਰ ਸੋ ਉਮਰ ਲਾਖਿ ਇਕ ਬਰਸ।
ਜੇਗ ਬਿਖੈ ਲਾਉਂ ਨਰਨਿ ਸੁਭ ਗੁਨ ਉਪਜੈਂ ਸਰਸ॥ ੪੨॥

ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਸੋ ਵਾਰ ਫਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਉਮਰ ਲੱਖ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਵਿਚ ਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਭ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ॥੪੨॥

ਸਸਤ੍ਰ ਧਰਮ ਛੱਡੀ ਕਰੈਂ, ਪੁੰਨਯ ਬਿਹਾਰੀ ਬੈਸ।
ਤੀਨ ਬੇਦ ਤੀਨੋ ਬਰਨ ਸਭਿਨਿ ਲਖਾਉਂ ਐਸ'॥ ੪੩॥

ਖੱਤਰੀ ਸਸਤਰ ਧਰਮ ਕਰਨਗੇ, ਵੈਸ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਗੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਦੇਵਾਂਗਾ"॥੪੩॥

ਦੂਜਾ ਬੋਲਯੋ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਸਸਤ੍ਰ ਧਰਮ ਮੁਹਿ ਖੂਬ।
ਸਭੈ ਚਲਾਉਂ ਰੀਤ ਮੈਂ ਦੇਵੋਂ ਸੇਵਾ ਹੂਬ॥ ੪੪॥

ਦੂਸਰਾ ਪੁੱਤਰ ਤ੍ਰੇਤਾ ਬੋਲਿਆ, "ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਸਤਰ ਧਰਮ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਚਲਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਲਾ ਦਿਆਂਗਾ"॥੪੪॥

ਜੱਗਜ ਕਰਾਉਂ ਅਰਥ ਸੰਜਿ ਪਾਪ ਮਿਟਾਉਂ ਲੋਗ।
ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਲਗ ਕਰਮ ਹੀ ਦਸ ਬੋਈ ਲੇ ਭੋਗ ॥ ੪੫ ॥

ਪਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਯੱਗ ਕਰਵਾਵਾਂਗਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਵਾਂਗਾ, ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੀ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬੀਜਿਆ ਦਸ ਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਭੋਗਣਗੇ ॥੪੫ ॥

ਦਸ ਸਹੰਸੂ ਜੀਵੈਂ ਸਕਲ, ਪਾਪ ਡਰਨ ਸਭਿ ਆਹ।
ਬਡੇ ਭ੍ਰਾਤ ਤੇ ਉਨ ਦਸ ਧਰਮ ਚਲਾਉਂ ਰਾਹ ॥ ੪੬ ॥

ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰਸ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੀਵਿਆ ਕਰਨਗੇ, ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਡਰਨਗੇ। ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਤਿਜੁਗ ਤੋਂ ਦਸ ਹਿੱਸੇ ਘੱਟ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਚਲਾਵਾਂਗਾ ॥੪੬ ॥

ਚੁੱਪ ਹੋਇ, ਤੀਜਾ ਕਹੈ ਅਰਚਾ ਘਰ ਕੀ ਵੰਡ।
ਸਹੰਸੂ ਜੀਵਨਾ, ਚਾਰ ਬੀਜ, ਅਰਧ ਪੁੰਨ ਅਘ ਖੰਡ ॥ ੪੭ ॥

ਜਦ ਦੂਸਰਾ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੀਸਰਾ ਦੁਆਪਰ ਬੋਲਿਆ, 'ਮੈਂ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਪੂਜਾ ਵੰਡ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਉਮਰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਦਾ ਬੀਜਿਆ ਚਾਰ ਵਾਰ ਫਲੇਗਾ। ਅੱਧਾ ਪੁੰਨ ਤੇ ਅੱਧਾ ਪਾਪ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੭ ॥

ਅਧਿਕ ਬਿੱਪ੍ਰ ਅਰ ਛੱਤ੍ਰਕੀ ਵਣਜ ਕਰੈ ਜਨ ਆਪ।
ਰਾਜਾ ਕੇ ਗੁਰ ਮਾਨਿਕੈ ਨਜਾਇ ਕਰਾਵੈ ਆਪ ॥ ੪੮ ॥

ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਖੱਤਰੀ ਲੋਭ ਵਸ ਹੋਏ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ, ਕਈ ਆਪ ਕਰਨਗੇ ਕਈ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਵਪਾਰ ਕਰਵਾਉਣਗੇ। ਰਾਜਾ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਜਾ ਕੇ ਨਿਆਂ ਕਰਵਾਉਣਗੇ ਭਾਵ ਘਰ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਨਿਜਿਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੮ ॥

ਚੁੱਪ ਹੂਆ ਚੁਪ ਚਤੁਰਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹਿ ਤੂੰ ਬੋਲ।
ਤਬਿ ਹਮ ਕਰਿ ਜੋਰੇ ਨੰਮੁ ਆਢਿਸ ਤੁਮਰੀ ਕੋਲ ॥ ੪੯ ॥

ਜਦ ਤੀਸਰਾ ਚੁੱਪ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਚੇਥਾ ਮੈਂ ਜੋ ਚੁੱਪ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤੂੰ ਬੋਲ ਤਦ ਮੈਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ' ॥੪੯ ॥

ਹਸ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੋਲਿਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਛਾਰੀ ਮੋਰ।
ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਇ ਜੋ ਸੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ਲੋਰ ॥ ੫੦ ॥

ਹੱਸ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਛਲਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈਂ, ਜੋ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮੇਰਾ ਮਨ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੫੦ ॥

ਕੁਛ ਤੋ ਹੋਂ ਕਹਿਨੇ ਲਗਾ ਜਨਘਰ ਪੁੰਨਰੁ ਪਾਪ।
ਬਯ ਸੋ ਬਰਖ ਦੁ ਬੀਜ ਲੇ ਕਰੈ ਸੁ ਭੋਗੈ ਆਪ ॥ ੫੧ ॥

ਕੁਝ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਪਾਪ ਤੇ ਪੁੰਨ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਕਰੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਉੱਪਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਆਪ ਭੋਗੇਗਾ। ਉਮਰ ਸੋ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਬੀਜੇਗਾ ਦੂਣਾ ਲਵੇਗਾ ॥੫੧ ॥

ਬਹੁਤ ਪੱਤ੍ਰ ਬਹੁ ਬਾਸਨਾਂ ਇੱਛਾ ਸਿੱਛਾ ਸਾਰ।

ਸੂਦ੍ਰ ਰਾਜ ਘਰ, ਹੀਯਰਨ ਬੇਦ ਜਾਪ ਹਰਿ ਧਾਰ॥ ੫੨ ॥

ਵਿਸ਼ੇ ਵਾਸਨਾ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗੀ, ਪੁੱਤਰ ਬਹੁਤ ਹੋਣਗੇ, ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਾਰ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵ ਮਨਮੱਤੀਏ ਹੋਣਗੇ। ਜਦੋਂ ਜੀਅ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਆਖਣਗੇ। ਸੂਦ੍ਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਹੀਰ ਨੀਵੇਂ ਲੋਕ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਾਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ॥੫੨॥

ਭਗਤ ਕਰੈ ਪਾਪੀ ਤਰੈ ਨਰ ਨਾਰੀ ਦਿਜ ਸੂਦ।

ਨੀਚ ਬਾਲ ਜੁਾਨੀ ਤੁਰਕ ਸੰਕਰ ਆਸਮ ਖੂਦ॥ ੫੩ ॥

ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜੇ ਭਗਤੀ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਤਰੇਗਾ, ਚਾਹੇ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇ, ਨਰ-ਨਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਂ ਸੂਦਰ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਨੀਚ ਚਾਹੇ ਬਾਲਕ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਜਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਚਾਹੇ ਤੁਰਕ ਹੋਵੇ, ਸੰਕਰ ਵਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਅਨਾਸਰਮੀ ਹੋਵੇ॥੫੩॥

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੰਡੋਂ ਸਕਲ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਮਮ ਰਾਜ।

ਭੂਹੀ ਦੋਨੋਂ ਗਤਰਦੇ ਜੋਨੀ ਅਰਥ ਸਮਾਜ॥ ੫੪ ॥

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਨਰਕ ਸਵਰਗ ਸਭ ਥਾਂ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇਕਤਰਤਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉੱਤੇ ਦੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਤੋਰਾਂਗਾ॥੫੪॥

ਇਹ ਭਾਵੀ ਪੂਰਨ ਕਰੋ ਤਬਿ ਜਾਵੋਂਗਾ ਖੂਬ।

ਏਕ ਤੁਮਾਰੇ ਦੰਡ ਸਹੁ ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੋਂ ਦੂਬ॥ ੫੫ ॥

ਇਹ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰੋ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਇਕ ਆਪ (ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ) ਦਾ ਦੰਡ ਸਹਾਂਗਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਾਂਗਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ॥੫੫॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿੰ 'ਇਕ ਸਮੇ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ' ਕਹਤਿ ਸੁਹਾਤ।

'ਸੁਨਿ ਸੁਤ ! ਭੂਮੀ ਜਾਈਅਹੁ ਧਰਮ ਕਰਮ ਵਿੱਖਯਾਤ॥੫੬ ॥

ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਹੇ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ! ਸੁਣ, ਇਕ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਬਚਨ ਕਹੇ। "ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਸੁਣ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਜਾਓ ਤੇ ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੋ॥੫੬॥

ਸੁਨਿ ਕਲਜੁਗ ! ਮੇਰੋ ਹੁਕਮ ਤੂੰ ਮਮ ਆਗਯਾਵਾਰੁ।

ਸਰਬ ਮੰਤ੍ਰ ਤੁਹਿ ਰਾਜ ਰੱਦ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਧ ਸਾਰੁ॥ ੫੭ ॥

ਹੇ ਕਲਜੁਗ ! ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੈਂ; ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ; ਨਾਮ ਮੰਤਰ ਹੀ ਸਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ॥੫੭॥

ਐਰ ਜੁਗਨਿ ਮਹਿੰ ਆਸਰਾ ਬਹੁਤ ਜੱਗ ਤਪੁ ਅਰਚ।

ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਪੁ ਰਸਨ ਸ੍ਰਾਸ ਕਲਿ ਮਹਿੰ ਕਾਰਜ ਸਰਚ॥੫੮ ॥

ਹੋਰ ਜੁੱਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਯੱਗ ਤਪ ਅਰਚਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਬਹੁਤ ਆਸਰਾ ਸੀ, ਪਰ ਜੀਭ ਤੋਂ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇਰੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਰਜ ਸਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ॥੫੮॥

ਤੋਹਿ ਰਾਜ ਹੁਇ ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਜਬਿ, ਸਭਿ ਦੇਵਨ ਦਯੋਂ ਵਰਜ।

ਜਿਉਂ ਇੱਛਾ ਤਿਉਂ ਵਰਤੀਏ ਨਾਮ ਮਹਾਤਮ ਗਰਜ ॥੫੯॥

ਹੇ ਪੁੱਤਰ ! ਤੇਰਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਰਜ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਤਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਮਹਾਤਮ ਗੱਜ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ॥੫੯॥

ਭਲਾ ਤੁਮਾਰਾ ਰਾਜ ਹੁਇ ਸਕਲ ਸਿੱਧ ਵਾਚ।

ਬੋੜੀ ਕਰਨੀ ਫਲ ਅਧਿਕ ਤੀਨ ਰਾਖੀਓ ਸਾਚੁ ॥ ੬੦ ॥

ਤੇਰਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਜੇ ਤੂੰ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸੱਚ ਜਾਣੀ ਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਬੋੜੀ ਕਰਨੀ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ॥੬੦॥

ਪਰਅੰਸੀ ਪਰਨਾਰ ਤਜਿ ਨਾਮ ਸਰਾਹੈ ਸ੍ਰਾਸ।

ਹਰਿ ਭਜ, ਹਰਿ ਚਿਤ, ਹੇਤ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਸਿਦਕੀ ਕੁਲ ਆਸ ॥੬੧॥

ਪਰਾਈ ਅੰਸ, ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਹਰਿ ਜਪਣਾ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮ, ਹਰਿ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਤੇ ਸਭ ਆਸਾਂ ਹਰੀ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ॥੬੧॥

ਦੇਹ ਅੰਤ ਭੀ ਹਰਿ ਭਜੇ ਤਉ ਭੀ ਹੁਇ ਨਿਸਤਾਰ।

ਐਸੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਿਤ ਭਜੈ ਭਉਜਲ ਉਤਰੈ ਪਾਰੁ ॥ ੬੨ ॥

ਦੇਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜੇ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਨਿਸਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਐਸੇ ਹਰੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਸਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੬੨॥

ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਾਇਣ ਹੋਇਕੈ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪੈ ਜੋਇ।

ਤਾਕਾ ਭੀ ਤੂੰ ਭੈ ਕਰੀਂ ਇਹੈ ਹਮਾਰੀ ਖੋਇ ॥ ੬੩ ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਤਨ, ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵੀ ਤੂੰ ਭੈ ਕਰੀਂ, ਜੇ ਤੂੰ ਇਸਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੇਵਸ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਇਹੋ ਸਾਡੀ ਖਸਲਤ ਹੈ ॥੬੩॥

ਅਪਰ ਸਕਲ ਤਜਿ ਆਸਰੋ ਏਕ ਨਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ।

ਤੀਨ ਲੋਕ ਕਉ ਬੇਧਿਕੈ ਜਾਇ ਸਾਜੁਜੀ ਖੇਮ ॥ ੬੪ ॥

ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਭਾਵ ਉਲੰਘ ਕੇ ਅਭੇਦ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੇਗਾ ॥੬੪॥

ਅਪਨੀ ਨਾਰੀ, ਸੱਚ ਬ੍ਰਿਤ, ਖਾਜ ਅਖਾਜੀ ਬਿੱਤ।

ਸੋਈ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਯਹੁ ਕਲੂ ਪੁੱਤ੍ਰ ! ਸਤਿ ਚਿੱਤ ॥ ੬੫ ॥

ਆਪਣੀ ਨਾਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ, ਸੱਚ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਜਾਂ ਸੱਚ ਦਾ ਵਰਤ ਤੇ ਖਾਣ ਯੋਗ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਖਾਣ ਯੋਗ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ। ਹੇ ਕਲਿਯੁਗ ਪੁੱਤਰ ! ਸੋਈ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਮਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਧਾਰ ਲਵੇ ॥੬੫॥

ਸਤਿਜੁਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਬਾਸਹੁ, ਭੁਜਾ ਬਸਹੁ ਤ੍ਰਿਤੇਯ।

ਦੁਆਪੁਰ ਬਸੀਯਹੁ ਜੰਘ ਮਮ, ਤੂੰ ਚਰਨਨ ਕੋ ਸੇਯ ॥ ੬੬ ॥

ਸਤਿਜੁਗ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤ੍ਰੇਤਾ ਮੇਰੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਦੁਆਪਰ ਮੇਰੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ॥੬੬॥

ਅੰਗ ਅੰਗ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਇਹ ਬੇਦ ਮਾਂਝ ਲਿਖਿ ਦੀਨ।

ਸੋਈ ਸੋ ਸਾਚੀ ਭਲੀ ਸਕਲ ਸਮਾਲਾ ਕੀਨ॥ ੬੭॥

ਅੰਗ-ਅੰਗ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਵੇਦ ਵਿਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਪਿੱਛੇ ਕਹੀ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਭਲੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਦਾ ਸੰਭਾਲਾ ਤੈਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਤੂੰ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ ਹੈ॥੬੭॥

ਅਪਨੋ ਅਪਨੋ ਰਾਜ ਕਰਿ ਤੁਮ ਆਈਅਹੁ ਮਮ ਧਾਮ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਨੀ ਕਲਪ ਲਗ ਪਾਈਅਹੁ ਆਇ ਅਰਾਮ॥੬੮॥

ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਘਰ ਆਵੋ, ਕਲਪ ਤੱਕ ਕਰਨੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਆਰਾਮ ਪਾਵੋ॥੬੮॥

ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਕ ਕਹਿ ਸੰਘਤਾ, ਪਰਾ ਪਸੰਤੀ ਜਾਪੁ।

ਮਧਮਾ, ਵੈਖਰੀ ਜਾਪ ਰਸਿ ਚਾਰ ਵੇਦ ਇਸ ਥਾਪੁ॥ ੬੯॥

ਇਹ ਵਾਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਹਿਤਾ ਵਿਚ ਕਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਪ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਰਾ, ਪਸੰਤੀ, ਮੱਧਮਾ, ਵੈਖਰੀ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਵਾਰਾ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪ ਦਾ ਰਸ ਲਵੋ, ਪਰ ਸੋਈ ਬਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਦਿਲ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੀਏ। ਚਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ॥੬੯॥

ਨਾਰਾਇਨ ਦੇਵ ਹੈ ਪਰਾ ਕਾ, ਨਰ ਪਸੰਤੀ ਇਸ਼ਟ।

ਵਾਗਦੇਵੀ ਮੱਧਮਾ ਬਸੈ, ਬਯਾਸ ਬੈਖਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ॥ ੭੦॥

ਪਰਾ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਨਾਰਾਇਣ ਤੇ ਪਸੰਤੀ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਨਰ ਹੈ, ਸਰਸਵਤੀ ਦੇਵੀ ਮੱਧਮਾ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀ ਹੈ ਤੇ ਬੈਖਰੀ ਦਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਿਆਸ ਹੈ॥੭੦॥

ਸ੍ਰਾਸ ਠਹਿਰਾਵੈ ਨਾਭਿ ਘਰ ਉਠੇ ਤਰੰਗੀ ਤੋਜ।

ਨਾਮ ਭਜਨ ਕੀ ਜੁਗਤ ਇਹ ਮਥਰਾ ਬਖਸ਼ੀ ਮੋਜ॥ ੭੧॥

ਨਾਭੀ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਸਵਾਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤਾਂ ਅਨੰਦ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉੱਠਦੀ ਹੈ। ਮਥਰਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਭਜਨ ਦੀ ਇਸ ਜੁਗਤੀ ਦੀ ਮੋਜ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ॥੭੧॥

ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੁਨਹੁ, ਚੁਪ ਕੀਨੀ, ਕਲਿ ਗੰਮ।

ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਈ ਪੜਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸੁਖ ਸੰਮ॥ ੭੨॥

ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ! ਸੁਣੋ, ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਕਲਿਜੁਗ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥੭੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਪੰਝੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੫॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਛੱਬੀਵਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਕਵੀ, ਚੰਦਨ ਕਵੀ

ਦੋਹਰਾ- ਸਭਾ ਸਰਬ ਕਵੀਅਨਿ ਬਿਖੈ ਇਸ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਸੰਬਾਦ।
ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਭਿ ਹੀ ਕਹੈ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੧ ॥

ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੋਈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ-ਉਠੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਦਰ ਕੋ ਗਏ। ਨਾਨਾ ਰਸ ਅਹਾਰ ਅਚਿ ਲਏ।
ਪੁਨ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਕਰਯੋ ਅਰਾਮੁ। ਇਮ ਸੰਬਾਦ ਕਵਿਨਿ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ। ਫਿਰ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਲੇਟ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਵੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੋਹਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੋਇਆ ॥੨॥

ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਕਵਿ ਗੁਨੀ। ਆਵੈ ਚਲੇ ਸੁ ਕੀਰਤਿ ਸੁਨੀ।
'ਦਰਬ ਕਰੋਰਹੁ' ਲਗ ਬਖਸ਼ਿਤੇ। ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇ ਸੁਖਨਿ ਲਭੰਤੇ ॥੩॥

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣਵਾਨ ਕਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਧਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ' ॥੩॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਕਵੀ ਇਕ ਆਯੋ। ਕਰਿ ਕੀਰਤ ਕੋ ਕਵਿੱਤ ਲਿਆਯੋ।
ਮਿਲਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਹੂੰ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਣਾਮੁ। ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਇ ਸੁਜਸ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੪॥

ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਇ ਨਾਮ ਦਾ ਕਵੀ ਆਇਆ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀਰਤੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਸ਼੍ਰੋਣ ਜੱਸ ਸੁਣਾਇਆ ॥੪॥

ਕਬਿੱਤ- 'ਜਾਂਹੀ ਓਰ ਜਾਉਂ, ਅਤਿ ਆਦਰ ਤਹਾਂ ਤੇ ਪਾਉਂ, ਤੇਰੇ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ ਅਗਾਊ ਗਨੈ ਸੇਸ ਜੁ।
ਹੀਰ ਚੀਰ ਮੁਕਤਾ ਜੇ ਦੇਤਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਾਨ ਤਿਨੈ ਦੇਖ ਦੇਖ ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਧਨੇਸ ਜੁ।
ਗੁਨਨ ਮੈਂ ਗੁਨੀ ਕਵਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਦਯਾ ਮੇਰੇ ਜਬ ਇਨੈ ਹੋਰੋ ਪਯਾਰ ਕੀਜੈ ਅਮਰੈਸ ਜੁ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਫੀਰ ਨਿਧਿ ਪਾਰ ਭਈ ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਤੁਮੈਂ ਕਹਿਕੇ ਸੰਦੇਸ ਜੁ ॥ ੧ ॥

'ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਓਥੇ ਹੀ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਗਿਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਹੋਰਨਾਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਥਾਂ ਹੀ ਆਦਰ ਪਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰਾ ਗੁਣ ਗਾਇਕ ਤਾਂ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਆਪ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਰ ਕਵੀ ਕੀ ਹਨ ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜੀਭ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਹੈ, ਉਹ ਆਦਿ ਤੋਂ ਕੀਰਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਅੱਜ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ। ਹੀਰੇ, ਵਸਤਰ, ਮੋਤੀ, ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਬੇਰ ਵੀ ਲਲਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਨ ਮਿਲੇ। ਹੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ ! ਆਪ ਗੁਣੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਗੁਣੀ ਹੋ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਨੂੰ ਜਦ

ਇਹ ਵੇਖੋਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰੋਗੇ। ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਆਪ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਰ ਨਿਕਲ ਗਈ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਨਾ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗੀਧਰ ਹੈ ਕੇ। ਰਾਖਯੋ ਨਿਕਟ ਮਾਨ ਬਹੁ ਕੈ ਕੈ।
ਰੋਜ ਦਯੋ ਕਰਿ ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ। ਇਮ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁਜਸ ਬਡੇਰਾ ॥੫॥

ਕਵਿਤਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ। ਬਹੁਤ ਰੋਜ਼ੀਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ॥੫॥

ਕਰਣ ਪਰਬ ਭਾਖਾ ਤਿਨ ਕੀਨੀ। ਛੰਦ ਬੰਦ ਸੁੰਦਰ ਗਤਿ ਲੀਨੀ।
ਲਾਖ ਦਰਬ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ। ਗੁਰ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਮਹਿਦ ਬਨਾਈ ॥੬॥

ਕਰਣ ਪਰਬ ਦਾ ਉਸ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਟੀਕਾ ਕੀਤਾ, ਛੰਦਬੰਦੀ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਚਾਲ ਬਣਾਈ। ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਧਨ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਬਹੁਤ ਬਣਾਈ ॥੬॥

ਨੋਟ : 'ਕਰਣ ਪਰਬ' ਦਾ ਟੀਕਾ ਹੰਸ ਰਾਮ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਨੇ 'ਸਭਾ ਪਰਬ' ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਹੰਸਰਾਮ ਕਵਿ ਪਰਬ ਬਨਾਯੋ। ਦ੍ਰੋਣਪਰਬ ਕੁਵਰੇਸ਼ ਸੁਨਾਯੋ।
ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਭਾਖਾ ਬਨੀ। ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਇਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਗੁਨੀ ॥੭॥

ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਵੀ ਨੇ ਪਰਬ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਦ੍ਰੋਣ ਪਰਬ ਕੁਵਰੇਸ਼ ਨੇ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਕਵੀ ਆ ਮਿਲੇ ॥੭॥

ਬਾਵਨ ਕਵਿ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਨੀਤਿ। ਰਹੈ ਨਿਕਟ ਹਰਖਾਵੈ ਚੀਤਿ।
ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਮਹਾਂ ਦੁਤਿ ਪਾਇ ॥੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਲ ਬਵੰਭਾ ਕਵੀ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸੰਨ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੋਭਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੮॥

ਏਕ ਕਵੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਹਿ ਆਯੋ। ਨਿਜ ਬਿੱਦਯਾ ਹੰਕਾਰ ਬਢਾਯੋ।
ਕੀਨ ਸਵੈਯਾ ਅਰਥ ਛੁਪਾਯੋ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਰਖਾਯੋ ॥੯॥

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਕਵੀ ਉਥੇ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿੱਦਿਆ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੰਕਾਰ ਵਧਾਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਇਕ ਸਵੈਯਾ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਅਰਥ ਛੁਪਾਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਸਵੈਯੇ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਸੀ ॥੯॥

ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ। ਬੈਠਿ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬਖਾਨੀ।
'ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਮਹਿ ਰਾਵਰਿ ਕੀਰਤਿ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਨਿਯਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ॥੧੦॥

ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੧੦॥

ਸਭਿ ਬਿੱਦਯਾ ਕੇ ਗੁਨੀ ਬਖਾਨੇ। ਰਹੈ ਸਭਾ ਤੁਮਾਰੀ ਸਨਮਾਨੇ।
ਛੰਦ ਰਚਹਿ ਲਾਖਹੁ ਰਹਿ ਤੀਰ। ਪਰਖਹੁ ਸਭਿ ਕੇ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ ॥੧੧॥

ਸਾਰੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਗੁਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਸਭ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹੋ॥੧੧॥

ਏਕ ਸ੍ਰੈਯਾ ਰਚਯੋ ਨਵੀਨਾ। ਅਰਥ ਅਜਾਇਬ ਸੁਭ ਧਰਿ ਦੀਨਾ।

ਸਭਾ ਆਪ ਕੀ ਮਹਿੰ ਨਹਿੰ ਐਸਾ। ਜਾਹਰ ਕਹੈ ਅਰਥ ਕੋ ਜੈਸਾ ॥ ੧੨ ॥

ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸ੍ਰੈਯਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਅਰਥ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਵਿਚਲੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ॥੧੨॥

ਸੁਨਿ ਹੰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਉਬਾਚਾ। ਬੋਲਯੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਸਾਚਾ।

'ਨਿਜ ਮਤਿ ਕਰਿਕੈ ਕੀਨਸਿ ਜਥਾ। ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਉਚਾਰਹੁ ਤਥਾ' ॥ ੧੩ ॥

ਉਸ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਭਰਪੂਰ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, 'ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸਭਾ ਵਿਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ'॥੧੩॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿਕੈ ਕਵਿ ਲਜਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਤਬੈ ਸੁਨਾਯੋ।

ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਿ ਲਯੋ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਹਾਂ ਪਾਠ ਲਿਖਿ ਦਯੋ ॥ ੧੪ ॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਏਥੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਸ੍ਰੈਯਾ-ਨਵਸਾਤ ਤਿਯੋ ਨਵਸਾਤ ਕਿਯੋ ਨਵਸਾਤਿ ਪਿਯੋ, ਨਵਸਾਤ ਪਿਯਾਏ।

ਨਵਸਾਤ ਰਚੇ, ਨਵਸਾਤ ਬਦੇ, ਨਵਸਾਤ ਪਯਾ ਪਹਿ ਦਾਯਕ ਪਾਏ।

ਜੀਤ ਕਲਾ ਨਵਸਾਤਨ ਕੀ ਨਵਸਾਤਨ ਕੇ ਮੁਖ ਅੰਚਰ ਛਾਏ।

ਮਾਨਹੁ ਮੇਘ ਕੇ ਮੰਡਲ ਮੈਂ ਕਵਿ ਚੰਦਨ ਚੰਦ ਕਲੇਵਰ ਛਾਏ ॥ ੧ ॥

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤੇ, ਉਸਦਾ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋਂ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਾਲਾ ਚੋਪੜ ਵਿਛਾਇਆ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਾਉ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ, ਪਰ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਾਅ ਪਤੀ ਦਾ ਪੈ ਗਿਆ ਭਾਵ ਪੁੱਗ ਗਿਆ। ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਨਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਚੋਪੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਪਤੀ ਨੇ ਜਿੱਤ ਲਈ, ਤਾਂ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖੜੇ ਵਾਲੀ ਨੇ ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਕੱਜ ਲਿਆ। ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋ ਬੱਦਲਾਂ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਚੰਦ ਦਾ ਸਰੀਰ ਫੁੱਪ ਗਿਆ ਹੈ॥੧॥

ਓਪਈ- ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੁਨਿ ਮੁਸਕਾਏ। ਕਹਿ ਚੰਦਨ ਕੋ ਗਰਬ ਗਵਾਏ।

'ਇਸ ਜੈਸਨਿ ਕੋ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਨ। ਹਮਰੇ ਘਾਹੀ ਕਰਹਿੰ ਉਚਾਰਨਿ ॥ ੧੫ ॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੈਯਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ, 'ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਡੇ ਘਾਹੀ ਵੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ॥੧੫॥

ਇਹ ਲਾਇਕ ਕਵਿਯਨਿ ਕੇ ਨਾਂਹੀ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿੰ ਕਰਤੇ ਘਾਹੀ।

ਛੰਦ ਸਭਾ ਹਮਰੀ ਮਹਿੰ ਸਰਸਤਿ। ਜਿਨ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੇ ਰਸ ਬਰਸਤਿ ॥ ੧੬ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੈਯਾ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਘਾਹੀ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਛੰਦ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੜੇ ਰਸ ਵਾਲੇ ਕਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਰਸਾਂ ਦੀ ਵਰਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੧੬॥

ਕਵੀਯਨਿ ਕੇ ਹਮਰੇ ਹਯ ਦਾਸ। ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ ਆਨਤਿ ਜਬਿ ਘਾਸ।

ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨੇ। ਬੋਲਯੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਅਚਰਜ ਘਨੇ ॥ ੧੭ ॥

ਸਾਡੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਦਾਸ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੁਣਦੇ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਨੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਧਾਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ॥੧੭॥

‘ਇਕ ਘਾਹੀ ਕੋ ਲੇਹੁ ਬੁਲਾਇ। ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਦੇ ਅਰਥ ਸੁਨਾਇ।

ਜਿਸਤੇ ਆਵੈ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਤੀਤ। ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਹੈ ਕਵਿ ਜੀਤ ॥ ੧੮ ॥

‘ਇਕ ਘਾਹੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਵੋ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਦੇ ਅਰਥ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆ ਜਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਭਾ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਹੈ’ ॥੧੮॥

ਹੇਮ ਲਸ਼ਟਕਾ ਜੁਤਿ ਤਹਿ ਖਰਿਯੋ। ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨਿ, ਤਾਂਹਿ ਪਠਾਵਨਿ ਕਰਿਯੋ।

‘ਆਨਹੁ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਹਕਾਰਿ। ਇਸ ਹੀ ਛਿਨ ਕੁਛ ਲਗਹਿ ਨ ਬਾਰ ॥ ੧੯ ॥

ਉਥੇ ਸੋਨੇ ਦੀ ਸੋਟੀ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਚੋਬਦਾਰ ਖੜਾ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ‘ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਵੋ। ਏਸੇ ਵੇਲੇ ਚਲੇ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨਾ ਲੱਗੇ’ ॥੧੯॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਸੋ ਗਯੋ। ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਹਿ ਦਯੋ।

ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਨ ਸੋ ਬੁਝਨ ਕੀਨਾ। ‘ਕਿਮ ਸਿਮਰਯੋ ਮੁਝ ਕਹਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨਾ?’ ॥ ੨੦ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਉਹ ਗਿਆ ਤੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਚਲਣ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਚੋਬਦਾਰ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ‘ਹੇ ਚਤੁਰ! ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ?’ ॥੨੦॥

ਚੋਬਦਾਰ ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਜਿਮ ਗੁਰ ਭਨਯੋ ਕਵੀ ਕੇ ਸੰਗ।

ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ ਸਭਿ ਜਾਨੀ। ਸਫਲ ਕਰੀ ਚਾਹੈ ਗੁਰਬਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥

ਚੋਬਦਾਰ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਚਤੁਰ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸਭ ਜਾਣ ਗਿਆ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੨੧॥

ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰੇ। ਜੀਰਣ ਮੋਟ ਦੇਹਿ ਪਰ ਧਾਰੇ।

ਇਕ ਖੁਰਪਾ ਲੇ ਕਰਿ ਜੁਤ ਜਾਰੀ। ਇਕੱਠੀ ਕਰਿ ਸਿਕੰਧ ਪਰ ਡਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਰ ਉਸ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ, ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਮੋਟੇ ਕਪੜੇ ਸਰੀਰ ‘ਤੇ ਧਾਰ ਲਏ। ਇਕ ਖੁਰਪਾ ਤੇ ਘਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੰਗੜ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੋਢੇ ‘ਤੇ ਧਰ ਲਿਆ ॥੨੨॥

ਸਭਿ ਘਾਹੀ ਕੋ ਬੇਖ ਬਨਾਯੋ। ਸੰਕ ਬਿਹੀਨ ਸਭਾ ਮਹਿ ਆਯੋ।

ਗੁਰ ਪਦ ਪਦਮ ਕੀਨ ਤਬਿ ਨਮੋਂ। ਉਚਿਤਿ ਬਾਨ ਬੈਠਯੋ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੨੩ ॥

ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾਹੀ ਦਾ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਸੰਕਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ‘ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਚਿਤ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ॥੨੩॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। ‘ਇਹ ਕਵਿ ਹੈ ਮਤਿਵਾਨ ਉਚਾਰਾ।

ਰਚਿ ਕਰਿ ਆਨਯੋ ਏਕ ਸਵੈਯਾ। ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਹੁ ਦੇਹੁ ਸੁਨੈਯਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਇਹ ਵੱਡਾ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਕਵੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਵੈਯਾ ਲਿਖ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦੇਵੋ" ॥੨੪॥

ਸੁਣ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਰਥ ਬਖਾਨਾ। ਤ੍ਰਿਯ ਖੇੜਸ ਬਰਖਨ ਬਜਵਾਨਾ।

ਤਨ ਖੇੜਸ ਸਿੰਗਾਰ ਸੁਹਾਯੋ। ਖੇੜਸ ਮਾਸਨ ਮਹਿੰ ਪਿਯ ਆਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ, "ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਆਇਆ ਹੈ" ॥੨੫॥

ਖੇੜਸ ਘਰ ਕੋ ਚੋਪਰ ਰਚਿਯੋ। ਖੇੜਸ ਦਾਵ ਲਾਇ ਸੁਖ ਮਚਿਯੋ।

ਸੋਈ ਖੇੜਸ ਪਜਾਰੋ ਲਜਾਯੋ। ਖੇੜਸ ਕੀ ਬਾਜੀ ਜੈ ਪਾਯੋ ॥ ੨੬ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਵਾਲਾ ਚੋਪੜ ਵਿਛਾਇਆ, ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਾਅ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ। ਓਹੀ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਦਾਅ ਪਿਆਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਚੋਪੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਜਿੱਤ ਲਈ ॥੨੬॥

ਖੇੜਸ ਕਲਾ ਚੰਦ ਮੁਖ ਜੋਈ। ਹਾਰ ਪਾਯ ਤ੍ਰਿਯ ਛਾਦਤਿ ਸੋਈ।

ਮਨਹੁ ਮੇਘ ਮਹਿੰ ਨਿਸਪਤਿ ਛਾਯੋ। ਇਮ ਅੰਚਰ ਮਹਿੰ ਮੁਖਿ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਕਲਾਂ ਸੰਪੂਰਨ ਚੰਦ ਵਰਗੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਢੱਕ ਲਿਆ, ਮਾਨੋ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾਂ ਛੁਪ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੱਲੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਦਿੱਸਿਆ" ॥੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਿਤ ਸਭਾ ਸਭਿ ਸੁਨਿਯੋ। ਅਰਥ ਜਥਾਵਤਿ ਜਿਮ ਇਹ ਭਨਿਯੋ।

ਸੁਨਿ ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਤਜਿ ਹੰਕਾਰਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਹਿਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਥ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਉਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ॥੨੮॥

'ਮਹਾਰਾਜ! ਬਲ ਨਹਿੰ ਬੁਧਿ ਕੇਰਾ। ਕਰਾਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਚੇਰਾ।

ਗਰਬ ਨ ਚਲਹਿ ਆਪ ਕੇ ਆਗੇ। ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਮ ਬਨਾਵਨ ਲਾਗੇ ॥ ੨੯ ॥

"ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਬਲਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦਾਸ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਕਵਿਤਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ" ॥੨੯॥

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੁ ਤੋਹਿ ਬਨਾਯੋ।

ਸੋ ਪਠਿ, ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਾਵਹੁ। ਸੁਨਹੁ ਭਲੇ ਪੁਨ ਆਪ ਸੁਨਾਵਹੁ ॥ ੩੦ ॥

ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ, "ਹੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ! ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਛੰਦ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਉਸਦੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਅਰਥ ਕਰਾਵੇ। ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣੋ, ਫਿਰ ਆਪ ਸੁਣਾਵੇ" ॥੩੦॥

ਸਭਾ ਬਿਖੇ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿਯੋ। ਆਸੈ ਸਕਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਹਿਯੋ।

'ਕਥਹੁ ਅਰਥ ਜੇ ਕਰਿ ਲਖਿ ਪਾਯੋ। ਉਭੈ ਸਵੈਯਾ ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਗਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਹੇ ਚੰਦਨ! ਜੇ ਤੂੰ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਕਥਨ ਕਰ ਦੇਵੀਂ" ਫਿਰ ਸਵੈਯਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੧॥

ਸ੍ਰੀਯਾ-ਮੀਨ ਮਰੇ ਜਲ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਪਰ ਪਾਵਕ ਪਾਏ।

ਹਾਥੀ ਮਰੇ ਮਦ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਤਨ ਤਾਪ ਕੇ ਆਏ।

ਤੀਯ ਮਰੇ ਪੀਯ ਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਏ।

ਗੁੜ ਮੈਂ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦਿਜਰਾਜ! ਬਿਚਾਰ ਸਕੇ ਨ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤ ਲਾਏ॥੧॥

ਮੱਛੀ ਕਦੇ ਵੀ ਜਲ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਪਰ ਅੱਗ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਥੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਛੋਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਰਦੀ, ਪਰ ਜਦ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਚੰਦਨ ਕਵੀ! ਇਹ ਮੈਂ ਗੁੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥੧॥

ਕਉਲ ਮਰੇ ਰਵਿਕੇ ਪਰਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਸਸਿ ਕੀ ਛਬਿ ਪਾਏ।

ਮਿੱਤ੍ਰ ਮਰੇ ਮਿਤ ਕੇ ਮਿਲਿਥੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਜਬਿ ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ।

ਸਿੰਘ ਮਰੇ ਜਬਿ ਮਾਸ ਮਿਲੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਮਰੇ ਜਬਿ ਹਾਥ ਨ ਆਏ।

ਗੁੜ ਮੈਂ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦਿਜਰਾਜ! ਬਿਚਾਰ ਸਕੇ ਨ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤ ਲਾਏ॥ ੨॥

ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਪਰ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿੱਤਰ ਆਪਣੇ ਮੀਤ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਮਿੱਤਰ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਮਾਸ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਮਾਸ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੇ ਚੰਦਨ ਕਵੀ! ਮੈਂ ਗੁੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥੨॥

ਓਪਈ- ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਏ॥ ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਤੇ ਅਰਥ ਨ ਆਏ।

ਰਹਯੋ ਬਿਚਾਰਤਿ ਥਿਰ ਚਿਰ ਕਾਲਾ। ਪੁਨ ਲੱਜਾ ਧਰਿ ਰਹਯੋ ਬਿਸਾਲਾ॥੩੨॥

ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਸਵੈਯੇ ਸੁਣਾਏ, ਪਰ ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਆਏ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ॥੩੨॥

ਭਯੋ ਦੀਨ ਤਬਿ ਗੁਰ ਅਗੁਵਾਈ। ਮੁਖਿ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਬੋਲਯੋ ਜਾਈ।

ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਜਾਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ॥੩੩॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਮਹਿਮਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ॥੩੩॥

'ਜੇ ਰਾਵਰ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗੇ। ਮੂਰਖ ਭੀ ਚਾਤੁਰ ਬਡਭਾਗੇ।

ਕੋਨ ਚਹੈ ਸਮਤਾ ਤਿਨ ਕੇਰੀ। ਚਹੈ ਜੁ ਹੋਇ ਦਸਾ ਜਸ ਮੇਰੀ॥ ੩੪॥

"ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਵਡਭਾਗਾ ਮੂਰਖ ਵੀ ਚਾਤੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਿਰ ਕੋਣ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗੀ ਦਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ"॥੩੪॥

ਬੋਲਯੋ ਦੀਨ ਗਰਬ ਜਬਿ ਹਰਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋ ਭੀ ਰਾਖਨਿ ਕਰਯੋ।

ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨਿਕ ਗੁਨਵੰਤੇ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਸ ਕੋ ਆਇ ਰਹੰਤੇ॥੩੫॥

ਜਦ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਰੱਖ ਲਈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਗੁਣਵਾਨ, ਜੱਸ ਨੂੰ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੩੫॥

ਕਰਿ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪਰਚਾਵੈਂ। ਅਨਿਕ ਜੁਗਤ ਜੁਤਿ ਕਵਿਤ ਸੁਨਾਵੈਂ।
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੇਤਿ ਮਹਾਂ ਮਨ ਭਾਈ। ਰੀਝਹਿੰ ਰਿਦੇ ਗੁਨਨਿ ਅਧਿਕਾਈ ॥ ੩੬ ॥

ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਨੇਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਮਹਾਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੩੬ ॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੰਤ ਦਾ ਛੱਬੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੬ ॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਾਈਵਾਂ

ਸੁਖਮਨੀ ਤੇ ਜਪੁ ਮਹਿਮਾ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਕਹਿੰ ਸਭਾ ਮਹਿੰ 'ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ ਰਹਿਤ।
ਕਲਿ ਮਹਿਮਾ ਸੁਖਮਨੀ ਬਹੁ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿਮਾਂ ਮਹਿਤ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ 'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧ ॥

ਜਿਨ ਕੇ ਸੇਵਨ ਤੇ ਮਿਟੈਂ ਬਿਘਨ ਕਲੁਖ ਸਮੁਦਾਇ।
ਨਿੱਤ ਪਾਠ ਚਿਤ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਅੰਤ ਭਲੀ ਗਤ ਪਾਇ ॥ ੨ ॥

ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਭ ਪਾਪ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਮਿੱਟ ਜਾਣਗੇ। ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿੱਤ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਲੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ॥੨ ॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਨੰਦਲਾਲ ਇਕ ਪੰਡਤ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ।
ਦੋਨਹੁਂ ਬੁਝਨਿ ਲਗੇ ਸੁਭ ਮਹਿਮਾ ਜਥਾ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਤੇ ਇਕ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਦੋਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ॥੩ ॥

'ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਰਚੀ ਏ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਪੁ ਕੀਨ।
ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਰਨਹੁਂ ਅਥੈ ਜਥਾ ਮਹਾਤਮ ਪੀਨ ॥ ੪ ॥

'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਵੀ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਵਰਣਨ ਕਰੇ' ॥੪ ॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਿਯੋ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਅਚਰਜ ਲਹਿਯੋ।
ਬਿਚ ਸਰਾਇ ਕੇ ਇਕ ਸਿਖ ਹੇਗ। ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯੋ ਪ੍ਰੇਤ ਬਡੇਰਾ ॥ ੫ ॥

ਏਨੇ ਵਿਚ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਅਸਚਰਜ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੇਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ' ॥੫ ॥

ਇਤਨੋ ਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਚਲਾਏ। ਕਵੀ ਗੁਨੀ ਗਨ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ।
ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਕੋ ਪਰਚਾ ਜੋਇ। ਜਿਨਕੇ ਸੰਗ ਕਰੈਂ ਰਸ ਸੋਇ ॥ ੬ ॥

ਏਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਕਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ। ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿਲ-ਪ੍ਰਚਾਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲ ਕੇ ਰਸ-ਮਈ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੬॥

ਬਿਧੀਚੰਦ, ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ। ਖਾਨਚੰਦ, ਅਰੁ ਚੰਦ ਨਿਹਾਲ।
ਮਾਨਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਜੇਵ। ਸੈਨਾਪਤਿ, ਪੰਡਤਿ ਸੁਖਦੇਵ ॥ ੭ ॥

ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ, ਖਾਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਨਿਹਾਲ ਚੰਦ, ਮਾਨਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ, ਸੈਨਾਪਤੀ, ਪੰਡਿਤ ਸੁਖਦੇਵ ॥੭॥

ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ, ਮਦਨ ਗਿਰ ਆਯੋ। ਬਿੱਖਾ, ਸੁੱਖੂ, ਗੁਨੀਆ ਭਾਯੋ।
ਗੁੱਨਾ, ਅਲੀ ਹੁਸੈਨ ਰੁ ਅੱਲ। ਉਦੇਰਾਵ, ਰਾਵਲ, ਕਵਿ ਬੱਲ ॥ ੮ ॥

ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ ਤੇ ਮਦਨ ਪਹਾੜੀ ਆਇਆ, ਬਿੱਖਾ, ਸੁੱਖੂ ਤੇ ਗੁਨੀਆ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਗੁੱਨਾ, ਅਲੀ ਹੁਸੈਨ ਅੱਲ, ਉਦੇਰਾਵ, ਰਾਵਲ, ਕਵੀ ਬਲ ॥੮॥

ਸੁਖੀਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਚੰਦਾ। ਬੱਲਭ ਕਵਿ, ਕੁਵਰੇਸ਼ ਬਿਲੰਦਾ।
ਮੱਧੂ, ਲੱਖਾ, ਈਸ਼ਰਦਾਸ। ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾਸ ॥ ੯ ॥

ਸੁਖੀਆ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੰਦਾ, ਬੱਲਭ ਕਵੀ, ਵੱਡਾ ਕੁਵਰੇਸ਼ ਕਵੀ, ਮੱਧੂ, ਲੱਖਾ, ਈਸ਼ਰਦਾਸ, ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ ਵੀ ਆਏ ॥੯॥

ਹੰਸ ਰਾਮ ਆਦਿਕ, ਕਵਿ ਔਰ। ਬਿੱਦਯਾਵੰਤਨਿ ਕੇ ਸਿਰਮੋਰ।
ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਭਿ ਟੇਕਯੋ ਮਾਥਾ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਦੇਖਿ ਗੁਰ ਨਾਥਾ ॥ ੧੦ ॥

ਹੰਸ ਰਾਮ ਆਦਿਕ ਹੋਰ ਕਵੀ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੦॥

ਇਨ ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਆਇ ਸਿਤਾਬੀ। ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਨ ਰਬਾਬੀ।
ਕਿਰਤਨ ਕਰਨਿ ਲਗੇ ਤਬਿ ਆਏ। ਬਿਰ ਚਿਤ ਜਬਹਿ ਬਿਰੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੧ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਵੇਂ ਰਬਾਬੀ ਆ ਗਏ। ਤਦ ਉਹ ਆ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਸਾਰੇ ਫਿਰ ਸਥਿਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੧॥

ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਉੱਤਰ ਕਹਯੋ। ਪ੍ਰੇਤ ਲਗਯੋ ਜਿਹ ਸਿਖ ਕੇ ਲਹਯੋ।
ਸੋ ਨਹਿ ਪਢਤਿ ਹੋਗ ਜਪੁ ਰਸਨਾ। ਜਿਨਹੁ ਕੰਠ ਤਿਨ ਪਰ ਕਛੁ ਬਸ ਨਾ ॥ ੧੨ ॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰੇਤ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਜਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ" ॥੧੨॥

ਨਿਕਟ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰ ਬਚ ਸੁਨਿਯੋ। ਬੁਝਨਿ ਕਾਰਨ ਨੀਕੇ ਭਨਿਯੋ।
'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰ ਸਾਚੇ! ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਸੰਸੈ ਚਿਤ ਰਾਚੇ ॥ ੧੩ ॥

ਨੇੜੇ ਬੈਠੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਦੇਵੋ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੰਸੇ ਜੁੜੇ ਹਨ॥੧੩॥

ਲੇਤਿ ਮੁਕਤਿ ਜਪੁ ਪਾਠਕ ਜੋਇ? ਕੈ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੋਇ?।

ਇਹ ਨਿਰਨੈ ਹਮ ਪਾਵਹਿ ਜੈਸੇ। ਸਿੱਖਨ ਹੇਤ ਉਚਾਰਹੁ ਤੈਸੇ॥ ੧੪॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਗੱਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਨਿਰਨੈ ਅਸੀਂ ਜਿਵੇਂ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ॥੧੪॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਵਨ ਕੀਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕਿਸਹੂੰ ਕਰ ਲੀਨ।

ਜੇ ਅਚਿ ਲੇਹ ਅਮਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਖਾ ਭੀ ਦੁਖ ਬਿਨਸਾਇ॥ ੧੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ, 'ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਦੇ ਵੀ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੫॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਜਿਮ ਦੋਨੋਂ ਕਰੇ। ਤਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਜਪੁਜੀ ਜੁਗ ਧਰੇ।

ਤਨ ਕੀ ਰੱਛਾ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ। ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਸਦਾ ਸਕਾਰਥ॥ ੧੬॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਜਿਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਮਰ ਵੀ ਤੇ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਦਾ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ। ਤਨ ਦੀ ਗੱਖਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਦਾ ਦੋਵੇਂ ਫਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੧੬॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਪੰਡਤਿ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ। ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲ।

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਮੇਰੀ ਬਾਤ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਬਿੱਖਯਾਤ॥ ੧੭॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਦ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਂ॥੧੭॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਨੋ। ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਮੈਂ ਨਿਜ ਚੀਨੋ।

ਪਰਮ ਅਰਥ ਜਪੁਜੀ ਕੋ ਹੋਇ। ਮੈਂ ਭੀ ਸੁਨਯੋ, ਸੁਣਾਵੋਂ ਸੋਇ॥ ੧੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਇਆ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਪਰਮ ਅਰਥ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਮੈਂ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ॥੧੮॥

ਕਰਯੋ ਸਲੋਕ ਸੁਨਾਵਨ ਚਹੋਂ। ਤਹਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਜੇਤਿਕ ਮੈਂ ਲਹੋਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਤਬੈ ਉਚਾਰਨ ਕੀਨੋ। ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਪੰਡਤ ਮਤ ਪੀਨੋ॥ ੧੯॥

ਜੇ ਸਲੋਕ ਮੈਂ ਰਚਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਸੁਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਤਨਾ ਕੁ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਹੈਂ ਤੇਰੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁੱਧੀ ਹੈ॥੧੯॥

ਗੁਰ ਮਹਿ ਤੁਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਭਾਰੀ। ਸੁਨਯੋ ਜਥਾ ਅਥਿ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰੀ।

ਸੁਨਿ ਕਲਰੀਧਰ ਤੇ ਦਿਜਬਰ ਤਬਿ। ਕਰਯੋ ਸੁਨਾਵਨ ਆਸ਼ੈ ਨਿਜ ਸਥਿ॥ ੨੦॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਡਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ।' ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਸਲੋਕ ਸੁਣਾਇਆ॥੨੦॥

ਸਲੋਕ॥ ਹਰਿ ਸਤ੍ਰੁਨਿ ਮਮ ਗ੍ਰਿਹੇ ਦਿਵਾਰਾ ਤ੍ਰੋਹਿ ਦੁਖ ਦਾਨਿ।

ਤ੍ਰਾਹਿ ਮਾਂ ਦ੍ਰੁਸ਼ਯ ਗੁਰੇ ਸੁਪਨ ਸਲੋਕੋ ਕਿਤ ਰੁਕਤਵਾਨ॥ ੧॥

ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚੋਂ ਰਾਤੀਂ ਤੇ ਦਿਨੇ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿਖਾਓ ਆਪਣਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸਲੋਕ ਰੂਪ ਬਚਨ ਕਿਹਾ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਇਮ ਪੜਿਓ ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ। ਪੁਨ ਬੋਲਯੋ ਸੰਗਤ ਕੇ ਨਾਲ।

'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੋਊ। ਸੁਪਨ ਬਿਖੈ ਦਰਸੇ ਤਬਿ ਦੋਊ॥੨੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੇ ਪੜਿਆ, ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਤਦ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ॥੨੧॥

ਤਹਾਂ ਸੁਨਯੋ ਸੋ ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ। ਸੁਨਹੁ ਭਲੇ ਸੁਭ ਚਰਚਾ ਪਾਵਨ।

ਮਹਿਮਾ ਗੁਰ ਬਚ ਅਰ ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਕਹੈ ਕੋਨ ਜੋ ਬਡਿਹੁ ਬਡੇਰੀ॥੨੨॥

ਜਿਹੜਾ ਉਥੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣੋ ਤਾਂਕਿ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਭ ਕਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕੋਣ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੈ॥੨੨॥

ਸਲੋਕ॥ ਮੋਕਸ਼ੇ ਚ ਪ੍ਰਾਣੇ ਗੁਣੇ ਦ੍ਰੁਵਯ ਲਾਭੇ ਭਰਮੇ ਵਿਰਕਤੋ ਸੁਰ ਸੇਵਨੇ ਵਾ।

ਯੋਖਿਤ ਸੁਦਾਸੇ ਸਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਯਾਨੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੁਭਾਵੇ ਰਿਸ਼ਟੋ ਪਰਮੇਦੇ।

ਮਨੋ ਨਿਰੋਧੇ ਯੁਧਿਯ ਸਤ੍ਰਿ ਪ੍ਰਗ੍ਰਹੇ ਧਰਮੇਚ ਨੀਤੋ ਦਾਨੇ ਗੁਣਾ ਕਰੇ।

ਏਤੇ ਖੁ ਕੁਰਯਾਤਿ ਸਤਿਨਾਮ ਬਾਣਿ ਮੋ ਕਾਰਿ ਮਾਦੋ ਕਲਿਸ ਦਯਾਨ॥੨॥

ਮੁਕਤੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਚ, ਗੁਣ ਤੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਭ ਵਿਚ, ਧਰਮ ਵਿਚ, ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ, ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਆਗਿਆਕਾਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਇਸਤਰੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਿਚ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਮਨ ਰੋਕਣ ਵਿਚ, ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਅਸਤਰ ਫੜਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਵਸੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਧਰਮ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ, ਦਾਨ ਵਿਚ, ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਾਵ ਗੁਣ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਬਾਣੀ ਜਿਸਦੇ ਆਦਿ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ, ਕਲਿਯੁਗ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੨॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨਿਕੈ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁਰ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਸਲੋਕ ਸਿਖ ਆਯੋ।

ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਸਕੋ ਸਮੁਝਾਵੋ। ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਪ ਸੁਨਾਵੋ॥੨੩॥

ਸਲੋਕ ਸੁਣ ਕੇ ਫਿਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਲੋਕ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਸਮਝਾਵੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣਾਵੋ"॥੨੩॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਉਚਰਯੋ ਨੀਕੋ। 'ਜਾਨਹੁ ਪਰਮਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁਜੀ ਕੋ।

ਅਹੈ ਮਾਨਸੀ ਪੰਚੀ ਅੱਛਰ। ਬਾਂਛਤਿ ਦੇ ਸਿਮਰਯੋ ਜਿਨ ਰਿਦ ਧਰਿ॥੨੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਜਪੁਜੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੰਤਰ ਸਮਝੋ। ਇਕ ਪੰਚੀ ਅੱਖਰ (੧੯ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਤੱਕ) ਮਨ ਨਾਲ ਜਪੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਮੰਤਰ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਮੁਰਾਦ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸਿਮਰਦੇ ਹਨ"॥੨੪॥

ਤਿਸ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਯੋ ਗੁਰਦਯਾਲ। ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਕਰਨ ਨਿਹਾਲ।

'ਬਰਨ ਪਚੀਹ ਅਜੱਪਾ ਜਪੈ। ਕੈ ਰਸਨਾ ਰਸ ਤੇ ਮਨ ਰਪੈ॥੨੫॥

ਦਿਆਲੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਕਰੇ, ਭਾਵ ਮਨ ਵਿਚ ਜਪੇ ਜਾਂ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪੇ ਤੇ ਮਨ ਰਸ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਹੇ ॥੨੫॥

ਤਿਸ ਤੇ ਦੂਖਨ, ਦੁਖ, ਰੁਜ ਤੀਨ। ਬਾਤ ਪਿੱਤ ਕਫ ਕਰਤਾ ਹੀਨ।

ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਉੱਤਮ ਪਦ ਪਾਵੈ। ਸੁਖੀ ਹੋਇ ਨਹਿ ਅਵਗਤਿ ਜਾਵੈ ॥੨੬॥

ਤਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਖਨ ਹਨ (ਮਨ ਦੇ, ਬਾਣੀ ਦੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ) ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਹਨ (ਆਧਿ, ਬਿਆਧਿ, ਉਪਾਧਿ) ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਹਨ (ਵਾਤ, ਪਿਤ, ਕਫ) ਅਤੇ ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਤੇ ਕਫ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਹਨ। ਸ਼ਕਤੀ, ਜੁਗਤੀ ਤੇ ਉੱਤਮ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਬਗਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਜੇ ਭੋਜਨ ਪਰ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨਿ। ਵਧੈ ਰਿਧਿ ਹੁਇ ਅੰਨ ਬਿਕਾਰ ਨ।

ਸੁਖ ਸੋਂ ਪਚਹਿ, ਨ ਰੁਜ ਉਪਜਾਵੈ। ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੁਇ ਦੋਖ ਮਿਟਾਵੈ ॥੨੭॥

ਜੇ ਇਹ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰ ਭੋਜਨ ਉੱਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਰਿੱਧੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਧਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅਨਾਜ ਬਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਖ ਸਹਿਤ ਭੋਜਨ ਪਚੇਗਾ ਤੇ ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੋਖ ਮਿੱਟ ਜਾਣਗੇ, ਭਾਵ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਅਰੋਗ ਰਹੇਗਾ ॥੨੭॥

ਦਰਬ ਲਾਭ ਮਹਿ, ਧਰਮ ਮਝਾਰਾ। ਬੀਚ ਉਦਾਸੀ ਕੇ ਸੁਖਕਾਰਾ।

ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਯਾਹਨਿ, ਸੁਤ ਉਪਜੰਤੇ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਕੇ ਗਮਨੰਤੇ ॥੨੮॥

ਧਨ ਲਾਭ ਵਿਚ, ਧਰਮ ਵਿਚ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਸਤਰੀ ਵਿਆਹੁਣ, ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ, ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਖਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨੮॥

ਜੁੱਧ ਚਢਨਿ ਨਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ। ਹੋਨਿ ਅਰੂਢਨਿ ਬਾਜੀ ਬਾਰਨ।

ਸੁਰ ਪੂਜਨ ਮਹਿ ਮੋਹਨ ਕਰਨ। ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਿ ਹੈ ਪਚੀਹ ਬਰਨ ॥੨੯॥

ਜੁੱਧ ਲਈ ਚੜਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ, ਵਸੀਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ॥੨੯॥

ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ, ਬਾਹਰ ਜਾਨ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਕਾਜ ਮਹਾਨ।

ਮਸਤਕ ਨੰਮ੍ਰਿ ਕਰਹਿ ਗੁਰ ਆਗੇ। ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਸਿਮਰਨ ਲਾਗੇ ॥੩੦॥

ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ, ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਨਿਮਰ ਹੋ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ॥੩੦॥

ਦੇ ਦਸਵੰਧ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿੱਖ। ਕਰਨ ਕਰਾਹ ਕਰਹਿ ਸੁ ਭਵਿੱਖ।

ਦਾਨ ਦੇਨਿ ਲੇਨੇ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਹਿ। ਅਤਿ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਪਲਟਨ ਮਾਹਿ ॥੩੧॥

ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸਵੰਧ ਦੇਵੇ, ਕਹੇ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕੜਾਹ ਕਰਾਵਾਂਗਾ ਐਸੀ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖੇ। ਦਾਨ ਦੇਣ, ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਆਪਣਾ ਭੈੜਾ ਸੁਭਾਵ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਜਾਪ ਕਰੇ ॥੩੧॥

ਭੂਤ, ਕਿ ਪ੍ਰੇਤ, ਡਾਕਨੀ ਡੀਠਿ। ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਪਠਹਿ ਦਿਢ ਨੀਠ।

ਸੁਪਨੇ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕਹਯੋ। ਦਿਜ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਸੁ ਪੰਡਿਤ ਲਹਯੋ ॥੩੨॥

ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ ਅਤੇ ਚੁੜੇਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਹਿਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਸੀ ॥੩੨॥

ਨੋਟ: ੧੯ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਮੰਤਰ ਤਾਂ ਇਕ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਾਪ ਨੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਤੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਮੋਹਨ ਵਸੀਕਰ ਆਦਿ ਲਈ ਕਿਉਂ ਦੱਸਣਾ ਸੀ? ਇਹ ਸੋ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੌਲੇ ਮੌਲੀ ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਸਾਚੇ। ਲਿਖਵਾਏ ਸ੍ਰੀ ਬਚਨ ਉਬਾਚੇ।

ਆਗੇ ਲਾਗੇ ਲਿਖਨਿ ਲਿਖਾਰੀ। ਜਿਮ ਮਹਿਮਾ ਬਿਧਿ ਸਹਿਤ ਉਚਾਰੀ ॥੩੩॥

ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਿਖਵਾਏ। ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਹਿਮਾ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੩੩॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਚਲਨ ਸਮੈ, ਸੰਗ੍ਰਹਿਣ ਮਹਿ, ਦਾਨ ਦੇਨਿ ਔ ਲੇਨਿ।

ਅਤਿ ਸੁਭਾਵ ਕੀ ਪਲਟ ਮਹਿ, ਭੂਤ ਡਾਕਨੀ ਸੇਨ ॥ ੩੪ ॥

'ਚਲਣ ਸਮੇਂ, ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨ ਸਮੇਂ, ਦਾਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੈਣ ਸਮੇਂ, ਮਾੜੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲਗਣ ਸਮੇਂ, ਇਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ॥੩੪॥

ਮਨ ਜੀਤਨ, ਰਣ ਮਹਿ ਧਰਾ ਰਾਜ ਕਾਜ ਸੁਖਵਾਹਿ।

ਮਿਲਨੇ ਗਿਲਨੇ ਬੰਧੁ ਮਹਿ ਰਾਜ ਜੋਗ ਉਤਸਾਹਿ ॥ ੩੫ ॥

ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ, ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਸਮੇਂ, ਰਾਜ ਕਾਜ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ ॥੩੫॥

ਇਨ ਕਾਰਜ ਕੀ ਅਟਕ ਮਹਿ ਪੰਚ ਪਚੀਸਾ ਜਾਪ।

ਛੱਤੀ ਅਠਤੀ ਜਾਪ ਕਰਿ ਲਾਖ ਅਰਧ ਤੇ ਲਾਖ ॥ ੩੬ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਰੁੱਕ ਜਾਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾ ਮੰਤਰ ਜੋ ਮੂਰਤਿ ਤੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾ ਮੰਤਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਠਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰ ਜੋ ਜਪੁ ਤੱਕ ਮੰਨਿਆ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਅੱਧ ਲੱਖ ਤੇ ਲੱਖ ਵਾਰ ਜਾਪ ਕਰੋ ॥੩੬॥

ਬਰਣ ਪੰਚ ਪੰਚੀਸ ਕੈ ਅਥਵਾ ਛੱਤੀ ਹੋਇ।

ਜਪ ਹਜ਼ਾਰ ਸਮ ਵਰਣ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਨਰ ਜੋਇ ॥ ੩੭ ॥

ਪੰਜ, ਪੰਝੀ ਜਾਂ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੰਤਰ ਹੋਵੇ, ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਓਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਜਪੇ ਭਾਵ ਪੰਜ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲਾ ਮੰਤਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ, ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾ, ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾ ਛੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੋ ॥੩੭॥

ਕਰੈ ਹੋਮ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਸਕਲ ਬਿਘਨ ਦੇ ਖਾਪ।

ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਬੰਧਨ ਤੁਟੈ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ॥ ੩੮ ॥

ਜੇ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਹੋਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਰਜ ਰਾਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੮॥

ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਯੁਤ ਪਵੈ ਏਕ ਭਾਗ ਦੁਇ ਮੂੜ।

ਛਤ੍ਰੀ ਤ੍ਰੈ, ਸੂਦ੍ਰੰ ਚਤਰ, ਸਾਢੇ ਤ੍ਰੈ ਵਿਸ਼ ਗੂੜ ॥ ੩੯ ॥

ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਜਿੰਨਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਭਾਵ ਪੰਜਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੇ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਣਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਖੱਤਰੀ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਪੜ੍ਹੇ, ਵੈਸ਼ ਤੇ ਗੁੜ੍ਹ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਸੂਦਰ ਚਾਰ ਗੁਣਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ॥੩੯॥

ਨੋਟ : ਗੁੜ੍ਹ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਗੁੱਝੇ ਜਨਮ ਵਾਲਾ ਜੋ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਜਾਤ ਦੇ ਲੋਕ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਜੋਗਧਰਿ, ਕਰਮੀ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੱਧ।

ਉਤਨਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸਹੀ ਜੇ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਸਿੱਧ ॥ ੪੦ ॥

ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ, ਜੋਗੀ, ਕਰਮੀ, ਸੁਭ ਕਰਮੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਿੱਖ ਲਈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਨਾ ਹੀ ਸਹੀ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ॥੪੦॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਗ ਮੁਕਤਿ ਮਯ, ਪੰਚ ਗਿਆਨ ਕੇ ਜੋਗ।

ਹਿਰਦੇ ਸ਼ੋਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹ ਮੈਂ ਪੱਚੀ ਲਗਿ ਸੰਜੋਗ ॥ ੪੧ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਮੰਤਰ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਅੱਖਰਾਂ 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਸੁੱਧੀ ਤੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਤਕ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ॥੪੧॥

ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਰਜਨ ਹੋਮ ਬਿਧਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਇ।

ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਮੰਤ੍ਰੁ ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇ ॥ ੪੨ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਮ ਦੀ ਵਿਧੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਜਲ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਲਿਖ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਇਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੪੨॥

ਓਅੰਕਾਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧ ॥ ਸਤਯਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨ ॥ ਤਗਯਾਯ ਨਮਹ ॥ ੩ ॥

ਨਾਰਾਇਣਾਯ ਨਮਹ ॥ ੪ ॥ ਮਖਯਾਯ ਨਮਹ ॥ ੫ ॥ ਕਰਤ੍ਰੇ ਨਮਹ ॥ ੬ ॥ ਰਖਤ੍ਰੇ

ਨਮਹ ॥ ੭ ॥ ਤਾਰਕਾਯ ਨਮਹ ॥ ੮ ॥ ਪੁਰਖੇਤਮਾਯ ਨਮਹ ॥ ੯ ॥ ਰੁਕਮਾ ਕਰਤ੍ਰੇ

ਨਮਹ ॥ ੧੦ ॥ ਖਾਤਮਨੇ ਨਮਹ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਰੰਜਨਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੨ ॥ ਰਥਾਂਗਾਤਮਨੇ

ਨਮਹ ॥ ੧੩ ॥ ਭਵਾਂਤਕਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੪ ॥ ਉੱਤਮ ਯਸਸੇ ਨਮਹ ॥ ੧੫ ॥ ਨਿੱਤ

ਰਪਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੬ ॥ ਰਜਾਤਮਨੇ ਨਮਹ ॥ ੧੭ ॥ ਬੈਕੁੰਠਾਯ ਨਮਹ ॥ ੧੮ ॥ ਰਮਾਯ

ਨਮਹ ॥ ੧੯ ॥ ਅਖਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੦ ॥ ਕਾਲਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੧ ॥ ਲਖਮੀ ਪਤਿਯਾਯ

ਨਮਹ ॥ ੨੨ ॥ ਮੂਰਤਿ ਧਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੩ ॥ ਰਮਾਪਤੀਯੇ ਨਮਹ ॥ ੨੪ ॥

ਤ੍ਰਿਲੋਕੇਸ਼ਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੫ ॥ ਅਖਯਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੬ ॥ ਜਗੀਦਸਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੭ ॥

ਨਿਰਾਕਾਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੮ ॥ ਸਦਮੇਸਾਯ ਨਮਹ ॥ ੨੯ ॥ ਇਕਾਰ ਵਾਗ ਵਾਇਨੇ

ਨਮਹ ॥ ੩੦ ॥ ਭੰਜਨਾਯ ਨਮਹ ॥ ੩੧ ॥ ਉਕਾਰਾਯ ਨਮਹ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰਾਹਾ ਪ੍ਰਾਣ

ਹੁਤੇ ਜਪੁਇਤਿ। ਸਿੱਖ ਸੁਖਾਯ ਨਮਹ ॥ ੩੩ ॥

ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਤੱਤ ਗਿਆਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਾਰਾਇਣ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਯੱਗ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਤਾਰਨਹਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਉੱਜਲਤਾ ਕਰਨਹਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਆਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਸਰੀਰ ਰੂਪੀ ਰੱਬ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਉੱਤਮ ਜੱਸ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਿਤ ਰਮ ਰਹੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਤੇਜ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਵੈਕੁੰਠ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਕਾਲ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਨੂੰ

ਨਮਸਕਾਰ, ਮੂਰਤਧਾਰੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਲਛਮੀ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਦੇ ਨਾਥ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਿੱਤ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਇਕ ਵਾਕ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਹਰ ਪਦ ਦੇ ਉਚਾਰਨ 'ਤੇ ਅਹੁਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ॥੩੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਅੱਖਰ ਛੱਤੀਸ ਪੰਚ ਪੁਨ ਪੱਚੀ ਤੱਤ ਸੁਜਾਨ।

ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਢਿ ਅੰਗੁ ਤ੍ਰੈ ਲਖਹੁ ਸਿੱਖ ਬੁਧਿਵਾਨ॥ ੪੩॥

ਹੇ ਸੁਜਾਨ ! ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ, ਪੰਝੀ ਤੇ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਜੋ ਮੰਤਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪੜ੍ਹੋ, ਹੇ ਬੁਧੀਵਾਨ ਸਿੱਖੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੋ॥੪੩॥

ਅਰੁ ਲਿਖਿਬੇ ਮੈਂ ਬਰਨ ਅਠ, ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ਕੇ ਮਾਂਝ।

ਪੱਚੀਸਭਿ ਵਿਵਹਾਰ ਮੇਂ ਛੱਤੀਸ ਲਖਿ ਗੁਨ ਸਾਂਝ॥ ੪੪॥

ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਅਠ ਅੱਖਰ ਲਿਖੋ ਭਾਵ ਚਿੱਠੀ ਪੋਥੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ 'ੴ' ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਖੋ, ਪਰ ਜਪਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, 'ੴ' ਸਤਿਨਾਮ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੰਝੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਲਈ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰੇ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ॥੪੪॥

ਛੱਤੀਸ ਲਾਖ ਆਹੁਤਿ ਦੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ ਤਤਕਾਲ।

ਜਪ ਤੇ ਆਤਮ ਸੁੱਧ ਹੁਇ ਮਾਰਜਨ ਦੂਖਨ ਟਾਲ॥ ੪੫॥

ਮੁਕਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਛੱਤੀ ਲੱਖ ਅਹੁਤੀਆਂ ਦੇਵੋ, ਤੁਰਤ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਪ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਸੁੱਧ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਜੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਮੰਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਛਿੜਕੇ ਤਾਂ ਦੂਖਣ ਟਲਣਗੇ॥੪੫॥

ਪ੍ਰਥਮ ਸਲੋਕ ਜਪੁ ਕੋ ਭਲੋ ਤਿਸ ਕੀ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਦੀਨ।

ਆਗੈ ਸਭਿ ਪੋੜੀਨ ਕੋ ਕਹੈਂ ਸੁ ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੪੬॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਦੀਆਂ ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਸਭ ਪੋੜੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮਹਾਤਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਹੇ ਚਤੁਰ ਸਿੱਖੋ ! ਸੁਣੋ॥੪੬॥

ਪੰਝਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸਤਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਾਈਵਾਂ

ਜਪੁਜੀ ਮਹਾਤਮ

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਪੋੜੀ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰ।

ਪਾਠਕ ਸਭਿ ਸੁਖ ਪਾਇਕੈ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸੈ ਕੂਰ॥ ੧॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੋੜੀ ਸਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਿਆਨਕ ਵਿਘਨ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੧॥

ਆਸ਼ਾ ਪਰ ਦੂਜੀ ਪੜੈ 'ਆਦਿ ਸੱਚੁ' ਜਿਹ ਨਾਮ।
ਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰ ਚਲਨ ਮੈ, ਔਸ਼ਧਿ, ਰਸਾਯਨ, ਸ਼ਾਮ॥ ੨॥

ਆਸ਼ਾ ਪੂਰਨ ਹਿਤ ਦੂਜੀ ਪੋੜੀ ਪੜ੍ਹੇ, 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਨੂੰ ਆਵਾਹਣ ਲਈ, ਚੱਲਣ ਸਮੇਂ, ਦਵਾ ਵਰਤਣ ਵੇਲੇ, ਰਸਾਇਣ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੨॥

ਬਿਪਦਾ ਕਾਰਜ ਹਾਨ ਮਹਿ 'ਗਾਵਹਿ ਕੋ' ਰਹਿ ਲਾਗੁ।
ਕਾਰਜ ਕਾਹੂੰ ਅਟਕ ਮਹਿ ਦੇਯ ਭੇਟ ਗੁਰ ਭਾਗ॥ ੩॥

ਬਿਪਤਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਹਾਨੀ ਸਮੇਂ 'ਗਾਵਹਿ ਕੋ' ਦੀ ਪੋੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਜੇ ਕਾਰਜ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਟਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਧਨ ਭੇਟਾ ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਅਟਕ ਭੱਜ ਜਾਵੇਗੀ॥੩॥

ਨਵ ਘਰ, ਨਵ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਚੋਥੀ ਕੋ ਕਰਿ ਧਯਾਨ।
ਜਪੁ ਜਪੁ ਸਮ ਪੜਿ ਸਪਤ ਦਿਨ ਸਪਤ ਭੇਟ ਧਰਿ ਮਾਨ॥ ੪॥

ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਲਈ, ਚੋਥੀ ਪੋੜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਤੁਲ ਚਾਲੀ ਵਾਰ ਸਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਰੋਜ਼ ਪਾਠ ਕਰੋ ਤੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਸੱਤ ਭੇਟਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੪॥

ਉੱਦਮ ਪੰਜੇ, ਜੁੱਧ ਮੈਂ ਛੇਵੀ, ਸਪਤਮ ਬੰਧ।
ਅਟਕੀ ਨਾਰੀ ਆਠਵੀ, ਨਾਵੀਂ ਮੰਤ੍ਰਹਿ ਸੰਧ॥ ੫॥

ਉੱਦਮ ਲਈ ਪੰਜਵੀਂ ਪੋੜੀ, ਜੁੱਧ ਲਈ ਛੇਵੀਂ ਪੋੜੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਬੰਧਨ ਦੇ ਪਿਆਂ ਸਤਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ। ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੂਤ ਵਿਚ ਅਟਕ ਪਿਆਂ ਅੱਠਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੰਤਰ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਨੌਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੋ॥੫॥

ਦਸਵੀਂ ਦਸਦੇ ਵਨਜ ਜੈ ਵਾਹਨ ਲੈਬੇ ਬੀਚ।
ਚੜਨੇ ਕ੍ਰਿਯ ਵਿੱਕ੍ਰਿਯ ਵਿਖੇ ਗਯਾਰਾਂ ਪੋੜੀ ਖੀਚ॥ ੬॥

ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਗੱਡੀ ਖਰੀਦਣ ਵਾਸਤੇ ਦਸਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਖਰੀਦ ਫ਼ਰੋਖਤ ਵਾਸਤੇ ਜਦ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ॥੬॥

ਬਾਰ੍ਹੀ ਪੜ ਕਲਪਨ ਕਰੇ ਦੁਖ ਅਰਿਸ਼ਟ ਕੋ ਨਾਸ਼।
ਤੇਰਾਂ ਤੇ ਸਿੱਧਨ ਭਜੈ ਕਾਰਜ ਰਾਜਸਿ ਰਾਸ॥ ੭॥

ਬਾਰ੍ਹਵੀ ਪੋੜੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਧਿ, ਬਿਆਧਿ ਤੇ ਉਪਾਧਿ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੋ, ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਪੋੜੀ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਲਈ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਰਾਸ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ॥੭॥

ਜੰਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿ ਚੌਦਸ ਕਹਯੋ, ਪੰਚਦਸੀ ਤੇ ਭੂਤ।
ਖੇੜਸਿ ਤੇ ਡਾਕਨ ਤਜੈ, ਸਤਦਸ ਮੋਹਨ ਕੂਤ॥ ੮॥

ਜੰਤਰ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਜੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਵਾਸਤੇ ਚੌਦਵੀਂ ਪੋੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ। ਪੰਚਦਰ੍ਹਵੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਭੂਤ ਨੱਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਜੋਗਨੀਆਂ ਛੱਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪੋੜੀ ਮਨਮੋਹਨ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈ॥੮॥

ਪੜ੍ਹਹਿ ਅਠਾਰਹਿ ਆਠਦਸ ਨਿਤ ਉਠਿ ਵਿੱਦਯਾ ਹੇਤ।
ਖਟ ਮਾਹੇ ਵਿੱਦਯਾ ਵਧੇ ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ ਸੁਚੇਤ ॥ ੯ ॥

ਅਠਾਰਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਅਠਾਰਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿੱਦਿਆ ਵਧੇਗੀ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ॥੯॥

ਉੱਨੀ ਸੁੰਨੀ ਜੋਗ ਮਹਿ, ਬਿੰਸੀਨਾਰ ਸੰਜੋਗ।
ਸੰਤਤਿ ਹਿਤ ਇੱਕੀਸਵੀਂ, ਮ੍ਰਿਤ ਸੁਤ ਬਾਵੀ ਜੋਗੁ ॥ ੧੦ ॥

ਅਫੁਰ ਯੋਗ ਵਾਸਤੇ ਉੱਨੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਇਸਤਰੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀਹਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ। ਔਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਬਾਈਵੀਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਸ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਪੁੱਤਰ ਮਰਨ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਣਗੇ ॥੧੦॥

ਤੇਈ ਰਿਧਨ ਅਖੁੱਟ ਮੈਂ, ਚੋਵੀ ਚਾਤੁਰ ਪ੍ਰੀਤ।
ਪੰਚਵਿੰਸਵੀ ਆਦਰੇ ਸਭਿ ਕੋ ਮੋਹਨ ਰੀਤ ॥ ੧੧ ॥

ਤੇਈਵੀਂ ਅਖੁੱਟ ਰਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਹੈ, ਚੋਵੀਵੀਂ ਚਾਤੁਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਪੰਚਵੀਂ ਆਪਣੇ ਆਦਰ ਲਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ॥੧੧॥

ਛੱਬੀ ਛਲ ਮੈਂ, ਬਲ ਧਰੇ ਸਪਤ ਵਿੰਸਕਾ ਜਾਪੁ।
ਅਠਾਵਿੰਸ ਭੈ ਦੂਰ ਕੋ ਹੋਇ ਬੱਜੁ ਸਮ ਪਾਪੁ ॥ ੧੨ ॥

ਛੱਬੀਵੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਛਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ ਹੈ, ਸਤਾਈਵੀਂ ਦਾ ਜਾਪ ਬਲ ਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਭੈ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਚਾਹੇ ਬੱਜਰ ਪਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਠਾਈਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ॥੧੨॥

ਵਿਖ ਪੀਵੈ ਬਿਖੀਆ ਕਟੇ ਉਨਤੀਸੇ ਕਾ ਝਾੜ।
ਦੂਧ ਵਧਾਵੈ ਵਜਨ ਮੈਂ ਤੀਸ ਪੌੜੀਆਂ ਗਾੜ ॥ ੧੩ ॥

ਜ਼ਹਿਰ ਪੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੱਪ ਆਦਿ ਜੰਤੂ ਕੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਉਸ ਨੂੰ ਝਾੜ ਦੇਵੇਗਾ। ਤੀਹਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਤੋਲ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਗਾੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੩॥

ਏਕੀ ਛੋਕੋ, ਦੋ ਕੀ ਭਾਗੇ ਤ੍ਰੈ, ਤੇਤੇ ਇਕ ਤਾਪ।
ਨਿੱਤ ਜੁਰੀ ਚੋਤੀ ਪੜੈ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਮਾਪੁ ॥ ੧੪ ॥

ਇਕੱਤਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਕਦੀ ਲਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਕਦੀ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਤੈਈਆ ਤਾਪ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਤੀਵੀਂ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਤੀਵੀਂ ਪੌੜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਤਾਪ ਲੱਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੪॥

ਕਰਮ ਮਾਂਝ ਦਸ ਕੋ ਪੜੈ, ਅਰਥ ਮਾਂਹਿ ਵੀਹ ਪਾਠ।
ਤੀਹ ਕਾਮਨਾ ਸੰਚਰਤਿ, ਚਾਲੀ ਮੁਕਤ ਸੁ ਰਾਠ ॥ ੧੫ ॥

ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਦਸ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰੇ, ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਈ ਵੀਹ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਲਈ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੀਹ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਚਾਲੀ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰੇ ॥੧੫॥

ਪੈਂਤੀ ਪੰਗਤ, ਛੱਤੀ ਗੜ੍ਹ, ਸੂਰ ਕਾਜ ਸੈਂਤੀਸ।

ਅਠੱਤੀ ਮਿਲਨੇ ਸਾਧ ਕੇ, ਕੈ ਨਿਪੁ ਪੋਰ ਅਸੀਸ ॥ ੧੬ ॥

ਪੈਂਤੀਵੀਂ ਪੋੜੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਮਾਣ ਲਈ ਤੇ ਛੱਤੀਵੀਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੈਂਤੀਵੀਂ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੁਆਰੇ ਟਿਕਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇ ॥੧੬॥

ਉਨਤਾਲੀ ਤਨ ਦੇਵ ਕੋ, ਚਾਲੀ ਚਤਰਭੁਜ ਰੂਪ।

ਚਾਰ ਭਾਂਤ ਜਪ ਲਿਖਿ ਹੁਤੇ ਭੋਜਨ ਅਖੈ ਸਰੂਪ ॥ ੧੭ ॥

ਉਨਤਾਲੀਵੀਂ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ, ਚਾਲੀਹਵੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ। ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਲਈ ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸੇਵਨ ਕਰੇ, ਜਪੇ, ਲਿਖੇ, ਹੋਮ ਕਰੇ ਤੇ ਭੋਜਨ ਦੇਵੇ ਭਾਵ ਯੱਗ ਕਰੇ ॥੧੭॥

ਜਪ ਮਹਿਮਾ ਪੋੜੀ ਪੜ੍ਹੈ ਕਰਿਹੈ ਗੁਰ ਸਨ ਪ੍ਰੀਤ।

ਨਿਹਚਾ ਜਾਂਕਾ ਗੁਰਨਿ ਮੈਂ ਹੋਇ ਸਫਲ ਤਿਹ ਰੀਤ ॥ ੧੮ ॥

ਜਪੁਜੀ ਦੀਆਂ ਪੋੜੀਆਂ ਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਅਸੀਂ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਪੜ੍ਹੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧੮॥

ਇਹ ਜਪ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਸਬਿਧਿ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮੁਖ ਮੰਤ।

ਲਿਖਯੋ ਸੁ ਕਰ ਗੁਰ ਰਾਜ ਸਤਗੁਰ ਸਨਮੁਖਿ ਸੁਖ ਸੰਤ ॥ ੧੯ ॥

ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਧੀ ਸਣੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ॥੧੯॥

ਸਭਿ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ ਨਹੀਂ ਦੁਸ਼ਟ ਕੋ ਦੇਹ।

ਫਲਹਿ ਸਿੱਖ ਪਰਤੀਤ ਤੇ ਬਿੱਪੁ ਸਾਧ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੨੦ ॥

ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਣੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸਾਧਨ ਫਲਣਗੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ॥੨੦॥

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਪਰਹਰੈ, ਕਲਹਿ ਈਰਖਾ ਮਾਨ।

ਬੇਦ ਬਚਨ ਸਮ ਗੁਰ ਬਚਨ ਸਭਿ ਸੰਤਨ ਪਰਮਾਨ ॥ ੨੧ ॥

ਉਸਤਤਿ, ਨਿੰਦਿਆ, ਕਲੇਸ਼, ਈਰਖਾ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਤੁਲ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੰਤ ਇਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ- ਜਪੁ ਜਾਪੁ ਕਿਯੇ ਅਘ ਕੋਟ ਹਰੈ, ਨਿਤ ਦਾਨ ਵਧੈ, ਬੁਧਿ ਸਾਰ ਧਰੈ।

ਮਨ ਭਾਵ ਵਧੈ ਸੁਖ ਕਾਮ ਸਧੈ, ਸੁਰਸਾਧਨ ਮੈਂ ਤਮ ਪੁੰਜ ਹਰੈ।

ਧਨ ਮੈਂ, ਤਨ ਮੈਂ, ਘਰ ਮੈਂ, ਸੁਤ ਮੈਂ, ਅਰੁ ਨਾਰਿ ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਦੋਖ ਟਰੈ।

ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ, ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਕੋ ਸਿਖ ਦੇਹਿ ਸੁ ਦੋਖ ਕਰੈ ॥੨੨॥

ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਜਾਪ ਕੀਤਿਆਂ ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਨਿਤ ਦਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਸਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁਖ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਨਾਸ਼

ਹੋਵੇਗਾ। ਧਨ ਵਿਚ, ਤਨ ਵਿਚ, ਘਰ ਵਿਚ, ਪੁੱਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੋਖ ਟਲ ਜਾਣਗੇ। ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ, ਪਰਤੀਤ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਸਿੱਖ ਇਹ ਵਿਧੀ ਦੱਸ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਖ ਲਗੇਗਾ॥੨੨॥

ਜਿਸ ਕੀ ਬਿਧਿ ਏਹ ਕਹੀ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਹੈ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਾਧਨ ਤੇ।
ਸਭਿ ਪਾਠਨਿ ਗੀਤ ਖੜਗਨ ਤੇ ਉਪਜਯੋ ਫਲ ਕੋ ਤਤ ਜੋਗਨ ਤੇ।
ਤਿਮ ਸਾਧਨ ਸਿੱਧ ਸੁਚੇਤ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਕਾਜ ਸਰੇ ਸੁਖ ਭੋਗਨ ਤੇ।
ਸਭਿ ਸਿੱਧ ਕੀਏ ਗੁਰ ਭੇਟ ਦੀਏ ਇਹ ਬੀਜ ਧਰੇ ਗੁਰ ਮੋਦਨ ਤੇ॥੨੩॥

ਇਹ ਪੂਰਨ ਵਿਧੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਧਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਛੇ ਨਿਯਮ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੇਦ ਦਾ ਪਾਠ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੱਤ ਰੂਪੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਧੀ ਸਹਿਤ ਭਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰਜ ਸੋਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਬੀਜ ਧਰੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਭੇਟਾ ਦਿੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆਂ ਸਭ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਵੇ॥੨੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਰੁਨਾ ਕਰੀ ਪੰਥ ਬਤਾਯੋ ਸਿੱਖ।
ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਅਰਥ ਖਯਾਤਿ ਭਾ ਲਿੱਖ॥ ੨੪॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ॥੨੪॥

ਸੁਪਨਿ ਬਾਤ ਪਰਗਟ ਕਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਖਯਾਤ।
ਇਹਾਂ ਅਰਥ ਬਿਦਤਾਇ ਸੋ ਲਿਖਯੋ ਜੁ ਸਿੱਖ ਸੁਹਤ॥ ੨੫॥

ਪੂਰਨ ਅਨੁਭਵ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਸੇ ਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੨੫॥

ਪਾਠਕ ਪਰ ਪੂਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ।
ਦੇਖਿ, ਪੜੇ, ਦੇ ਲਿਖ, ਸੁਨੇ ਕਰਿ ਪੂਜਾ, ਗੁਰ, ਜਾਪ॥ ੨੬॥

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਪਾਠਕ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਪਾਠ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਲਿਖ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਟਕਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੰਡਦਾ ਹੈ॥੨੬॥

ਕਲਜੁਗ ਮੈਂ ਚਹੁ ਬਰਣ ਕੋ ਚਾਰ ਭਾਂਤ ਕਾ ਜਾਪ।
ਪਰਾ, ਮੱਧਮਾ, ਵੇਦ ਕਹਿ ਪੱਸਯੰਤੀ ਜਿਸ ਮਾਪ॥ ੨੭॥

ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਦਾ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਪ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਪਰਾ, ਮੱਧਮਾ, ਵੇਦ, ਪੱਸਯੰਤੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਪਦੇ ਹਾਂ॥੨੭॥

ਬੈਖਰੀ ਚਾਰੇ ਬਾਨ ਮਹਿੰ ਤਨ ਮੈਂ ਕਰਿ ਹੋ ਵਾਸ।
ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਮੁਖ ਮਹਿੰ ਵਸਹਿ ਸਭਿ ਨਰ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥ ੨੮॥

ਬੈਖਰੀ ਚਾਰੇ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੁਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ॥੨੮॥

ਨਾਭੀ ਪਹਿਲੀ, ਰਿਦੇ ਦੁਇ, ਕੰਠ ਤ੍ਰਿਤੀ, ਮੁਖ ਬੋਲ।
ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਪਠ ਫਲ ਅਧਿਕ ਹੁਇ ਇਹੀ ਜਾਪ ਕੇ ਮੋਲ॥ ੨੯॥

ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਪਰਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੱਧਮ, ਕੰਠ ਵਿਚ ਪਸਯੰਤੀ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਬੈਖਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਫਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹੀ ਜਾਪ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ॥੨੯॥

ਜਾਪ ਅਜਪਾ ਜਪ ਪਠਹੁ ਦਿਜਬਰ ਕੁਲ ਨੰਦ ਨੰਦ।
ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਢਿਗ ਦਾਸ ਕੇ ਪਾਇਓ ਪਰਮਾਨੰਦ॥ ੩੦॥

ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਸੋਂ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ, ਹੇ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ! ਜਪ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਕਰੋ॥੩੦॥

ਚੋਪਈ-ਇਸ ਬਿਧਿ ਪੰਡਿਤਿ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ। ਬਿਧੀਚੰਦ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਗੁਪਾਲ।
ਖਾਨ ਚੰਦ, ਅਰੁ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹੁ। ਸਾਧ ਮਦਨ ਗਿਰ ਸੁਨਤਿ ਉਮਾਹੁ॥ ੩੧॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਪਿੰਡੀ ਲਾਲ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਨੰਦ ਲਾਲ, ਗੁਪਾਲ, ਖਾਨ ਚੰਦ ਅਤੇ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਦਨ ਗਿਰ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ॥੩੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਮਾਨਯੋ ਗੁਰ ਤੇ ਰਾਤ ਕੋ ਉਡਯੋ ਵਿਹੰਗਮ ਭਾਂਤਿ।
ਭੇਟਯੋ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਤਹਾਂ ਪੂਛਯੋ ਪੁਨ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤਿ॥ ੩੨॥

ਹੁਣ ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਜਦ ਪੰਡੀ ਵਾਂਗੂ ਉੱਡ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਦੱਸੀ ਗੱਲਬਾਤ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਕਿਹੜਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ॥੩੨॥

ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੁਰ ਇਵ ਕਹੀ 'ਇਹ ਜਪੁ ਰਤਨ ਅਮੋਲ।
ਜਾਂਤੇ ਮੁਝ ਕੋ ਭੇਟਿਓ ਇਹੀ ਅੰਤ ਕੋ ਚੋਲ॥ ੩੩॥

ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਅਮੋਲਕ ਰਤਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆ ਮਿਲੋਗੇ, ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਦਾ ਚੋਲਾ ਇਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਖਰੀ ਜਨਮ ਹੈ॥੩੩॥

ਏਕੋ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹੁ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।
ਸੱਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜਪਹਿ ਜਾਪ ਅਹਿਲਾਦ॥ ੩੪॥

ਪਿਛੇ ਆਏ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਏਥੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੇ 'ੴ' ਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ ਵਿਚਾਲੇ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਆਦਿਕ ਪਾਠ ਹੈ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਪ ਜੋ ਜਪੇਗਾ, ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥੩੪॥

ਜਪੇ ਜਾਪ ਤਨ ਤਾਪ ਖਪੁ ਆਰਬਲਾ ਵਧ ਜਾਇ।
ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਜਥਾ ਉਰ ਤਥਾ ਜਾਪ ਤੇ ਪਾਇ॥ ੩੫॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਨ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਮਰ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਦੀ ਵੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰੇ ਉਹ ਜਾਪ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੩੫॥

ਨਾਰੀ ਸੁਤ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਅੱਖਰ ਜਪ ਅਰਧੈਨ।

ਸਕਲ ਕਾਮ ਸਾਧਨ ਸਿਧੈ, ਸਾਧਕ ਸੁਖ ਬਹੁ ਚੈਨ ॥ ੩੬ ॥

ਇਸਤਰੀ, ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਰਭ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਸਭ ਕਾਮਨਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ ॥੩੬॥

ਸਲੋਕ ॥ ਸੁਭੰ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਸੁਰਬੇਚ ਮੱਧਜਮੇ ਕਾਮਜੇ ਪਰਾਹਨੇ ਮੇਖਯੇਚ ਸਿਧਯੇ।

ਮੋਹਨ ਪ੍ਰਦੇਖੇ ਵਸਤੈਕ ਯਾਮੇ ਰਿਪ੍ਰਦਾਘਾਤੈ ਹਿਰਜੰਨਜਰਧ ਬੀਤੇ।

ਮੁਕਤੀ ਪਰਾਯਣੇ ਪ੍ਰਹਰੇਚ ਸੇਖੇ ਸੂਰਜੋਦਏਚ ਕਿੰਨੈਵ ਸਿੱਧਪਯਮ।

ਇਦੰ ਫਲੰ ਵੈ ਵਿਰਚਤੰ ਦ੍ਰਿਜੈਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਰੰ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਵੇਨ ॥

ਪ੍ਰਭਾਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਵੈਸੇ ਹੀ ਸੁਭ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਨਿਸਚੇ ਕਰਕੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਮੋਹਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ ਗੁਪਤ ਵਸਤੂ ਲਈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬੀਤਿਆਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਲਈ ਅੱਧੀ ਰਾਤ, ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋਣ ਲਈ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਵੇਲੇ, ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਕੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਬਾਣੀ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਫਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ।

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਬਚਨ ਜਬਿ ਸੁਨਯੋ ਸਿੱਖ ਸੁਖਦਾਇ।

ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਘਰ ਸੁਰ ਪੜੈ ਮਿਟਯੋ ਦੁਖ ਕੋ ਭਾਇ ॥ ੩੭ ॥

ਜਦ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਖਦਾਇਕ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਭੂਤ ਚੰਬੜਿਆ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੁਰ ਨਾਲ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮਿਟ ਗਿਆ ॥੩੭॥

ਅਬਿ ਸੁਨੀਏ ਇਕ ਜਪ ਪੜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੇ ਸੰਗ।

ਭੁਗਤ ਮੁਕਤਿ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਦਰਗਾਹਿ ਜਾਹਿ ਨਿਸੰਗ ॥ ੩੮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਭਗਤੀ ਮੁਕਤੀ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੮॥

ਸਭਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੇ ਅੰਤ ਮਹਿੰ ਕਹਿੰ ਦਸਮੇ ਪਤਸ਼ਾਹੁ।

ਕਰਯੋ ਨੇਮ ਨਿਤ ਜਪ ਪੜੈ ਸਭਿ ਬਯ ਲਗ ਨਿਰਬਾਹੁ ॥ ੩੯ ॥

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨੇਮ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਤ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰੇ ॥੩੯॥

ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਕੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਹੋਇ।

ਰਹੈ ਸੰਗ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਇ ਸਹਾਇਕ ਸੋਇ ॥ ੪੦ ॥

ਅਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਤਮ ਦਰਸੀ ਦੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਹਾਇਕ ਪਾਵੇਗਾ ॥੪੦॥

ਜਿਉਂ ਧੰਨੇ ਕੀ ਧੇਨੁ ਕੋ ਠਾਕਰ ਚਾਰੇ ਨਿੱਤ।

ਕਰਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਿਤ ਜਪ ਪੜੈ ਤਿਮ ਤਿਹ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿੱਤ ॥ ੪੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਧੰਨੇ ਦੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਨਿੱਤ ਚਾਰਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਕੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੪੧॥

ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਚਿਤ ਲਾਇਕੈ ਜੋ ਲਿਖਿ ਦੇਯ ਸਪ੍ਰੀਤ।

ਮਨ ਚਿੰਤਿਤਿ ਫਲ ਪਾਇਕੈ ਤਰਿ ਹੈ ਸੁਖ ਭੈ ਭੀਤ ॥੪੨॥

ਜਿਹੜਾ ਚਿੰਤ ਲਾ ਕੇ ਪੜਦਾ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਟਕੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵੰਡਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਨ ਇੱਛਤ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਭੈ ਭੀਤ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੨॥

ਭੇਟਾ ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰ ਤਬੀ ਫਲੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖ।

ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਜਪ ਕੋ ਜਪੈ ਸਿੱਧ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁੱਖ ॥੪੩॥

ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਦ ਹੀ ਫਲੇਗਾ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਲਿਖ ਕੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰੇ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਭ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ॥੪੩॥

‘ਆਦਿ ਸੱਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚ ਹੈ ਭੀ ਸੱਚ ਬਖਾਨ।

‘ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸੱਚ’ ਇਹ ਪੋੜੀ ਪੜ੍ਹਹੁ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥੪੪॥

‘ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ’ ਸਭ ਕਹੋ, ‘ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ਇਹ ਪੋੜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਸਤੇ ਪੜ੍ਹੋ’ ॥੪੪॥

ਨੋਟ : ਇਹ ਸਲੋਕ ਹੈ, ਪੋੜੀਆਂ ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਿਰੈ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭਿ ਪੋੜੀਅਨਿ ਇਹ ਪੋੜੀ ਲਖਿ ਸਾਰ।

ਅੰਤ ਸਮੈ ਚਲਿਥੇ ਗੁਰੂ ਕੀਨੋ ਇਹੀ ਉਚਾਰ ॥੪੫॥

ਸਭ ਪੋੜੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਰੇ ਵਾਲਾ ਮੰਤਰ ਤੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਸਾਰ ਸਮਝੋ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥੪੫॥

ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿੱਧ ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਜਾਨ।

ਰਾਮਕੁਇਰ ਭਾਖੈ ਭਲੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਸੁਨਿ ਕਾਨ ॥੪੬॥

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੋਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਮੰਤਰ ਜਾਣੋ। ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ‘ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਇਸ ਨੂੰ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ॥੪੬॥

ਹਮ ਭੀ ਜਬਿ ਕਬਿ ਜਪਤਿ ਹੈਂ ਇਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਬਰ ਸਾਰ।

ਗੁਰ ਧਰਿਕੈ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਕੀਨੋ ਜਗਤ ਉਧਾਰ ॥੪੭॥

ਅਸੀਂ ਵੀ ਜਦ ਕਦ ਇਹੀ ਮੰਤਰ ੴ ਤੋਂ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਿਚੋੜ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜਗਤ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੪੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿਤ ਦਿਖਾਇਆ ਦੇਹ ਧਾਰਿਕੈ ਮੀਤ ॥

ਸਭਿ ਦੇਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਚਲਿਤ ਸਿਮਰੈਂ ਅਹਿਨਿਸ ਚੀਤ ॥੪੮॥

ਹੇ ਮਿੱਤਰ ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਚਰਿੱਤਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚਰਿੱਤਰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੮॥

ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੈ 'ਮੰਤ੍ਰ ਜੰਤ੍ਰ ਕਲਿ ਮਾਂਹਿ।
ਲੋਗ ਕਰਹਿਗੇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨ ਚਾਹਿ ॥ ੪੯ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜਗਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੇਗਾ ॥੪੯॥

ਏਕ ਸਮੈਂ ਮੰਤ੍ਰੀ ਬਹੁਤ ਘਰਿ ਘਰਿ ਬਾਜਹਿ ਬਾਜ।
ਜਪ ਤਪ ਨਿਹਚਾ ਨਾ ਰਹੈ ਕਰਿਹੈ ਦੇਖਤ ਸਾਜ ॥ ੫੦ ॥

ਇਕ ਸਮੇਂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣਗੇ, ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਤੌਰਾ ਤੁਰੇਗਾ। ਜਪ ਤਪ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਵਿਖਾਲੇ ਦੇ ਬਨਾਉਟੀ ਪਖੰਡ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ ॥੫੦॥

ਜੈਸੀ ਗੁਰ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਤੈਸੀ ਗਤਿ ਹੁਇ ਸ਼ਕਤਿ।
ਸ਼ਰਨ ਭਜਹੁ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੀ ਕਲਿ ਮਹਿ ਨਿਹਚਾ ਮੁਕਤਿ ॥ ੫੧ ॥

ਜੈਸੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਭਾਵਨਾ ਸੀ, ਤੈਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਫੜੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਨਿਸਚੇ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੫੧॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁ ਸਗਲ ਸਰੈਗੇ ਕਾਮ।
ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਿਤ ਕਰਹੁ ਨਿਤ ਸਵਾਰ ਅਰਾਮ ॥ ੫੨ ॥

ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਰ ਜਾਣਗੇ। ਸਿੱਖ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਤ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ॥੫੨॥

ਘੋੜਾ ਅਟਕਜੋ ਚਲਤਿ ਹੀ ਬਡੋ ਜੁੱਧ ਇਕ ਬੇਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ 'ਮਦਨ ਸਿੰਘ! ਘੋਰਾ ਘਾਸ ਜੁ ਹੇਰ ॥ ੫੩ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਜੁੱਧ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਘਾਹ ਖਾਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਹੇ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਘਾਹੀ! ਘੋੜੇ ਦਾ ਘਾਹ ਵੇਖੋ" ॥੫੩॥

ਦੇਖਤਿ ਨਿਕਸਜੋ ਘਾਹ ਮਹਿ ਪਰਾ ਤਮਾਕੂ ਰੰਚ।
ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ 'ਪਾਹੁਲੀ ਇਸ ਤੇ ਰਹੈ ਸਕੰਚ ॥ ੫੪ ॥

ਜਦ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੋੜੇ ਅੱਗੇ ਪਏ ਘਾਹ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਤਮਾਕੂ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਸਾਡਾ ਘੋੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਘਾਹ ਖਾਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੫੪॥

ਮੇਰੇ ਘੋਰੇ ਘਾਹ ਮਹਿ ਦੇਖਿ ਸੰਭਾਰੋ ਸਿੱਖ!।
ਦੁਸ਼ਟ ਬੀਜ ਤੁਰਕਨ ਕਰਜੋ ਹਿੰਦੀ ਤੋਰੀ ਰਿੱਖ ॥ ੫੫ ॥

ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਘਾਹ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਰਕਾਂ ਇਹ ਦੁਸ਼ਟ ਬੀਜ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੫੫॥

ਹਿੰਦੂ ਹਲ ਕਾਮ ਕਰਤਿ ਹੈ ਤਜੈ ਦੁਸ਼ਟ ਗੁਰਵਾਕ।
ਜਹਾਂ ਤਮਾਕੂ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸੋ ਖੇਤੀ ਨਾਪਾਕ ॥ ੫੬ ॥

ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂ ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰਵਾਕ ਮੰਨ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਬੀਜ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਬੀਜਣਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਤਮਾਕੂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੇਤੀ ਨਾਪਾਕ ਹੈ॥੫੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਝ ਦਾ ਅਠਾਈਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉੱਠੱਤੀਵਾਂ

ਤਮਾਕੂ

ਦੋਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਜਾਇ।
ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਥਿਰ ਭਏ ਮਿਲੇ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਫਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਪਏ॥੧॥

ਭਲਕ ਭਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਛੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿਖ ਬੀਰ॥ ੨॥

ਦੂਸਰੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਾਫੀ ਭੀੜ ਜੁੜ ਗਈ। ਦੋ ਮੁਲਤਾਨੀ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ॥੨॥

ਦੋਇ ਭ੍ਰਾਤ ਕੇ ਉਮਗਤਾ ਖੱਤ੍ਰੀ ਤਨ ਮੁਲਤਾਨ।
ਪਾੜੇ ਸੰਗਤ ਸੁਵਨ ਦੋ ਕਹੈ 'ਤਮਾਕੂ ਕਾਨ?'॥ ੩॥

ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ, ਖੱਤਰੀ ਘਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਲੜਕੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਮਾਕੂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ?॥੩॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲਤਿ ਭਏ 'ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਪ੍ਰਤੀਤ।
ਸਕੰਧ ਸੰਘਤਾ ਸਿਵ ਕਹੀ ਕਥਾ ਭਵਿੱਖਤ ਰੀਤ॥ ੪॥

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮੇਰੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰੋ। ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਵਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ, ਸਕੰਦ ਸੰਹਿਤਾ ਨਾਮੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਸਕੰਦ ਨਾਮ ਸਿਵਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਕਾਰਤਕੇ ਦਾ ਹੈ॥੪॥

ਸਕੰਧ ਪੁਛਾ-ਹੇ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜਗਤ ਜੂਠ ਕਯਾ ਨਿੰਦ?।
ਕਲਿਜੁਗ ਕੈਸੇ ਵਰਤੀਏ, ਇਹੁ ਕਿਨ ਕੀਨ ਮੁਨਿੰਦ?॥ ੫॥

ਸਕੰਦ ਨੇ ਸਿਵਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤਮਾਕੂ ਕਿਉਂ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ? ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮੁਨੀ ਰਾਜ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ?॥੫॥

ਸਿਵ ਕਹਿਨਾ-ਸੁਨ ਪੂਤਿ ਹਿਤ ਜਾਂਕੀ ਚਰਚਾ ਆਹਿ।
ਅਘ ਮਰਖਣ ਤੇ ਸੁੱਧ ਮਨ ਛੁਹੇ ਗੰਗ ਜਲ ਨਾਇ॥ ੬॥

ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਹਿਤ ਨਾਲ ਸੁਣ, ਜਿਸ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਿਆਂ ਮਨ ਦੀ ਸੁਧੀ ਆਖ ਮਰਖਨ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਿਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਛੁਹਣ ਨਾਲ ਗੰਗਾ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੁੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ : ਮਘ ਮਰਖਣ ਰਿਗਵੇਦ ਦਾ ਇਕ ਮੰਤਰ ਹੈ ਜੋ ਜਲ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਨਾਸਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਏ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਖਾਵਤਿ ਜਪੁ ਤਪੁ ਨਾਸ਼ ਹੁਇ, ਮੰਤ੍ਰੁ ਭ੍ਰਿਸਟ ਕਿਯੇ ਪਾਨ।

ਖੇਤੀ ਮਗਹਰ ਸਮ ਜਿਮੀ ਸੁੱਧ ਬਰਖ ਤੇ ਜਾਨ ॥ ੭ ॥

ਤਮਾਕੂ ਖਾਣ ਨਾਲ ਜਪ ਤਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਨਾਲ ਮੰਤਰ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ ਉਹ ਖੇਤੀ ਮਗਹਰ ਧਰਤੀ ਵਾਂਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੭॥

ਨੋਟ : ਮਗਹਰ ਅਜਿਹੀ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਨਾਲ ਗਏ ਦੀ ਜੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਥਾ ਸੁਨੋ : ਸਤਿਜੁਗ ਨਹੀਂ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਨਹਿ ਜੁਗ ਦੂਜ।

ਨੇਮ ਨਾਥ ਨ੍ਰਿਪ ਪੰਡ ਕੁਲ ਪ੍ਰਜਾ ਦੁਖਾਇ ਅਕੂਜ ॥ ੮ ॥

ਕਥਾ ਸੁਣੋ, "ਤਮਾਕੂ ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਾਂ, ਸਤਿਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਅਤੇ ਦੁਆਪਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੇਮ ਨਾਥ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਸੀ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਉਸ ਨੇ ਪਰਜਾ ਦੁਖੀ ਕੀਤੀ ॥੮॥

ਪ੍ਰਜਾ ਵਾਰ ਟੂਟੀ ਜਥੈ ਦੁਖਤਿ ਭਏ ਸਭਿ ਲੋਗੁ।

ਪੀਰ ਮਲੇਛ ਪਸ਼ਚਮ ਤਪੇ ਤਾਂ ਪਹਿ ਗਏ ਸਸੋਗੁ ॥ ੯ ॥

ਨਿਆਂ ਰੂਪ ਪਰਜਾ ਦੀ ਵਾੜ ਜਦ ਟੁੱਟ ਗਈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹੋ ਗਏ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਮਲੇਛਾਂ ਦਾ ਪੀਰ ਤਪ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਦਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਏ ਲੋਕ ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ॥੯॥

ਤਿਨ ਮੇਲੇ ਬੁਰਕਾਨ ਨ੍ਰਿਪ ਬਡਾ ਮਲੇਛਨਿ ਰਾਜ।

ਤਾਂਕੇ ਘਰ ਅਜਮੇਰ ਸੁਤਸੰਗੀ ਪ੍ਰਜਾ ਸਮਾਜ ॥ ੧੦ ॥

ਉਸ ਨੇ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਰਾਜੇ ਬੁਰਕਾਨ ਨਾਲ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅਜਮੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੁਰਕਾਨ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਦਾ ਸੰਗੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਭਾਵ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਰਜਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਰਿਆ ॥੧੦॥

ਮੁਨੀ ਰੂਪ ਦਿਖਿ ਦੇਸ਼ ਮਨੁ ਗਯੋ ਸੁ ਪੁਸ਼ਕਰ ਮਾਝ।

ਸ਼ਿਵਬਨ ਗਹਿਬਰ ਗੁਲ ਅਜ ਪਾਇ ਖੋਜ ਇਕ ਸਾਂਝ ॥੧੧ ॥

ਅਜਮੇਰ ਮਨੁ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ ਇਕ ਮੁਨੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਸ਼ਿਵਬਨ ਨਾਮ ਦਾ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਜਮੇਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਗਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਕਰੀਆਂ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਚਾਰਦਿਆਂ ਇਕ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਨੀ ਦਾ ਖੋਜ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸ ਉਹ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ॥੧੧॥

ਤਿਨ ਕਹਿਆ : ਸੁਨਿ ਸਾਧ ਜੀ ਮੁਹਿ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰੁ ਸੁ ਚੋਇ।

ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਨਰ ਮੁਹਿ ਕਹਿ ਉਠਯੋ ਮਾਂਗ, ਧਰਨ ਜਸੁ ਹੋਇ ॥੧੨ ॥

ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਉਸ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਾਧੂ ਜੀ! ਬੇਨਤੀ ਸੁਣੋ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜਲ ਪਾਤ੍ਰ ਦੇਵੋ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੋ ਦਿਆਂ। ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਮੁਨੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਆਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲੈ ਲਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ

ਨੇ ਅਜਮੇਰ ਨੂੰ ਵਰ ਮੰਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਜਮੇਰ ਬੋਲਿਆ, ਧਰਤੀ ਦੇਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਜੱਸ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਅਜਮੇਰ ਨੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਵਰ ਮੰਗਿਆ॥੧੨॥

ਲੇ ਤਾਕੋ ਤਪ ਕਰਤਬੋ ਇਕ ਦਿਨ ਤਹਿ ਅਜਮੇਰ।

ਪੁਰਖ ਵਾਜ ਗੋ ਮੇਧ ਕਯੋ ਔਖਧ ਦੇ ਸਿਧ ਤੇਰ॥ ੧੩ ॥

ਮੁਨੀ ਨੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਵਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਦ ਹੀ ਉਹ ਤਪ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਅਜਮੇਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਮੁਨੀ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੋਮੇਧ ਦਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਇਕ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਉਹ ਤੇਰਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ॥੧੩॥

ਪਸ਼ਚਪ ਗੋਮੇਧੀ ਧਰਨ ਸਿੱਧ ਖਾਲ ਤੇ ਲਜਾਇ।

ਇਹਾਂ ਆਇ ਪਰਗਟ ਕਿਯੋ ਵਧੀ ਮਲੇਛੀ ਦਾਇ॥ ੧੪ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਜਮੇਰ ਪੱਛਮ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਗੋਮੇਧੀ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂਟੀ ਉਠਾ ਕੇ ਲੱਦ ਕੇ ਲੈ ਆਇਆ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਬੂਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾਅ ਨਾਲ ਮਲੇਛੀ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਵਧ ਗਈ। ਭਾਵ ਨੇਮ ਨਾਥ ਰਾਜਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਪਰਜਾ ਤਮਾਕੂ ਪੀ-ਪੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ, ਬਲ ਬੁੱਧੀ ਘੱਟ ਗਈ ਤੇ ਅਜਮੇਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਲੇਛਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਸਾਂਭ ਲਿਆ॥੧੪॥

ਅਜਾਪਾਲ ਰਾਜਾ ਭਯੋ ਤਾਕੀ ਬੇਟੀ ਸੁੰਠ।

ਮੁਨਿ ਸੁਤ ਜੀਤਾ ਪਾਨ ਤੇ ਪੂਛੀ ਪੀਰ ਸਮੁੰਠ॥ ੧੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੱਕਰੀਆਂ ਦਾ ਚਰਵਾਹਾ ਅਜਮੇਰ, ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਘਰ ਸੁੰਦਰ ਬੇਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਮਹਾਨ ਤਪੱਸਵੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਇਕ ਤਪੱਸਵੀ ਲੱਭਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਦੋਬਦੀ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਤਪੱਸਵੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਪੁੱਤਰੀ ਨੇ ਇਕ ਪੀਰ ਪਾਸੋਂ ਤਪੱਸਵੀ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੁੱਛੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਪੱਸਵੀ ਨੂੰ ਤਮਾਕੂ ਪਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਪੱਸਵੀ ਦੇ ਮੰਤਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ॥੧੫॥

ਗਊਮੇਧ ਕੇ ਕੁੰਡ ਤੇ ਉਪਜੀ ਪਾਪਨਿ ਪਾਤਿ।

ਜਪੁ ਤਪੁ ਬ੍ਰੁਤ ਸੰਜਮ ਦਹੈ ਤੀਰਥ ਫਲ ਸਭਿ ਖਾਤਿ॥ ੧੬ ॥

ਗਊਮੇਧ ਯੱਗ ਦੇ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਪਨ ਤਮਾਕੂ ਦੀ ਬੂਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਇਹ ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੧੬॥

ਗੋ ਹੱਤਯਾ ਸਮ ਜਗਤ ਜੂਠ ਪੀਰ ਅਜਮੇਰ ਲਿਆਇ।

ਹਿੰਦ ਦੇਸ਼ ਫੈਲਤਿ ਸਹੀ ਕਲਿ ਕੀ ਐਸੀ ਵਾਇ॥ ੧੭ ॥

ਗਊ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਹ ਤਮਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਫਿਰ ਐਸੀ ਹਵਾ ਵੱਗ ਗਈ ਕਿ ਫਿਰ ਹਿੰਦ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਗਈ॥੧੭॥

ਪੋਤੇਥੋਮ ਅਰੁ ਕਰਨ ਤੇ ਹੋਇ ਤਮਾਕੂ ਨਿੰਦ।

ਮਨ ਮੁਰਤਾ ਸੈ ਇਸ਼ਟ ਤੇ ਤਾਂਤੇ ਤਜਿ ਪ੍ਰਤਿੰਦ॥ ੧੮ ॥

ਥੋਮ ਦੀ ਗੰਢੀ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਗਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਮਨ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਤੋਂ ਮੁੜਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁੱਤਰ ਸਕੰਦ ! ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ॥੧੮॥

ਜਾਂ ਦਿਨ ਆਇਆ ਬੀਜ ਤਿਸ ਤਜਾਰੀ ਭੂ ਸੁਰ ਪਿਤਰ।
ਸੋਈ ਦਿਜ ਕੇਸ਼ਵ ਕਹਯੋ ਸਾਚੀ ਤਜਾਰੀ ਮਿੱਤ੍ਰ ॥ ੧੯ ॥

ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹਿੰਦ ਵਿਚ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਬੀਜ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਧਰਤੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਕੇਸ਼ਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੇ ਮਿੱਤਰ ! ਇਸ ਦੇ ਤਿਆਗੀ ਬਣੋ ॥੧੯॥

ਤਾਂਤੇ ਹਮ ਛੋਰਯੋ ਸੁਨਯੋ ਕਹਯੋ ਸੰਗਤੀ ਬਰਜਿ।
ਕਥਾ ਇਹੀ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਦੋਖ ਕਲੰਕੀ ਖਰਜ ॥ ੨੦ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਮਾਕੂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਥਾ ਪਿੱਛੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ, ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਦੋਖੀ ਤੇ ਕਲੰਕੀ ਜਾਣ ਕੇ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨੦॥

ਸੁਨੋ ਸਿਖ ਮਮ ਰਹਿਤ ਜੋ ਤਜਹੁ ਤਮਾਕੂ ਸੰਗ।
ਮਰਨ ਮਰੇ ਤੋ ਅਤਿ ਭਲੋ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨਹਿ ਅੰਗਿ ॥ ੨੧ ॥

ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖੇ ! ਮੇਰੀ ਰਹਿਤ ਸੁਣੋ, ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਨਾ ਛੁਹਾਵੋ, ਮਰਨ ਮਰੇ ਤੋਂ ਅਤੀ ਭਲਾ ਹੈ ਜੇ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਅੰਗ ਨਾ ਲਾਵੋ ॥੨੧॥

ਤਨਕ ਤਮਾਕੂ ਸੇਵੀਏ ਦੇਵ ਪਿੱਤ੍ਰ ਤਜਿ ਜਾਇ।
ਪਾਨੀ ਤਾਂਕੇ ਹਾਥ ਕੋ ਮਦਰਾ ਸਮ ਅਘ ਦਾਇ ॥ ੨੨ ॥

ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਰਤੀ ਭਰ ਵੀ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਪਿੱਤਰ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਂਗ ਪਾਪ ਦਾਇਕ ਹੈ ॥੨੨॥

ਮਦਰਾ ਦਹਿਤਾ ਸਪਤਿ ਕੁਲ ਭੰਗੁ ਦਹੈ ਤਨ ਏਕ।
ਸਤ ਕੁਲ ਦਹਿਤਾ ਜਗਤ ਜੂਠ ਨਿੰਦਾ ਦਹੈ ਅਨੇਕ ॥ ੨੩ ॥

ਸ਼ਰਾਬ ਸਤ ਕੁਲਾਂ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਭੰਗ ਇਕ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਮਾਕੂ ਸੇ ਕੁਲ ਸਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਤਜੈ ਤਮਾਕੂ ਮਨੁਖ ਕਲਿ ਉਧਰਿਆ ਦਰ ਪਰਵਾਨ।
ਪੂਰੀ ਪਰੀ ਤਿਸ ਭਾਵਨਾ ਸਫਲ ਕਮਾਈ ਮਾਨਿ ॥ ੨੪ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜੇ ਤਮਾਕੂ ਛੱਡੇ, ਉਹ ਸਾਈਂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਉਧਰ ਗਿਆ ਸਮਝੋ, ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਫਲ ਹੋਈ ਮੰਨੋ ॥੨੪॥

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਖਾਜਿ ਯਾਕੋ ਕਹੈ, ਕਹੈ ਅਪੇਯਾ ਮੱਦ।
ਨਿੰਦਾ ਕਹਿੰ ਇਹ ਨੀਚਨੀ ਪੁਰਖ ਕੁਸੰਗੁ ਕੁਬੁੱਧਿ ॥ ੨੫ ॥

ਸ਼ਾਸਤਰ ਇਸ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਨਾ ਖਾਣਯੋਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਪੀਣਯੋਗ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੁਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਰਖ ਦੁਰਮਤੀ ਹੈ ॥੨੫॥

ਘੋੜੀ ਚੜਨਾ ਖੀੜਕਾ, ਬਿੱਪੂ ਚੜੈ ਜੋ ਬੈਲ।
ਘੋੜ ਚੜੈ ਸੰਨਯਸਤ ਜੋ, ਨਾਰੀ ਪੁਰਖਨ ਖੇਲ ॥ ੨੬ ॥

ਖੱਤਰੀ ਦਾ ਘੋੜੀ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਬੈਲ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬੁਰਾ ਹੈ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਦਾ ਘੋੜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਬੁਰਾ, ਨਾਰੀ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ ਮਾੜਾ ਹੈ॥੨੬॥

ਪੰਡਿਤ ਇਰਖਾਵਾਨ ਜੋ, ਸੂਦ੍ਰ ਪੱਛ ਮਹਿ ਬਿੱਪੁ।
ਰਾਜਾ ਹੁਇ ਵੱਢੀ ਲਏ, ਮਤਸਰ ਗਜਾਨੀ ਖਿੱਪੁ॥ ੨੭॥

ਈਰਖਾਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਸੂਦਰ ਪੱਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਕੇ ਵੱਢੀ ਲਏ, ਉਹ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਗਿਆਨੀ ਜਿਹੜਾ ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਖੱਚਤ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ॥੨੭॥

ਕੰਨਯਾ ਜਾਰੀ, ਬਿੱਧ ਕਾਮ, ਬਹੁ ਨਾਰੀ ਪਰਸੰਗ॥
ਬਯਾਹ ਦਾਮ ਦੈ, ਖਰ ਵੀਰਜ ਲੈ, ਬੈਲ ਨਿਪੁੰਸਕ ਪੰਗ॥੨੮॥

ਕੰਨਿਆ ਨਾਲ ਯਾਰੀ, ਬਿੱਧ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਭੋਗ, ਰੁਪਏ ਦੇ ਕੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਖਚਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਬੈਲ ਨੂੰ ਖੱਸੀ ਕਰਨਾ ਤੇ ਬੈਲ ਨੂੰ ਪੰਗਾ ਪਾਉਣਾ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਾੜੇ ਕਾਰਜ ਹਨ॥੨੮॥

ਧੇਨੁ ਲਾਦੁ, ਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਲੈ, ਉਚਿਸ੍ਰ ਭੋਗ, ਕੁਲ ਰੀਤ।
ਜੀਵ ਜੀਵਕਾ ਅਪ ਹਰੇ ਚੁਗਲੀ ਤੋਰੈ ਪ੍ਰੀਤ॥ ੨੯॥

ਗਊ 'ਤੇ ਭਾਰ ਲੱਦਣਾ, ਪਰਾਇਆ ਕੱਪੜਾ ਉੱਪਰ ਲੈਣਾ, ਜੂਠਾ ਖਾਣਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਲਰੀਤੀ ਕਰਨੀ, ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਪਜੀਵਕਾ ਮਾਰਨੀ, ਚੁਗਲੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋੜ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਹਨ॥੨੯॥

ਧਿਕ ਜੀਵਨ ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ ਸੁਰਗ ਨ ਲਹਿ ਕਿਹ ਕਾਲ।
ਸਿਦਕ ਛੋਰਿ ਗੁਰ ਬਚਨ ਹਤਿ ਦੋਖ ਅਣਗਣੇ ਭਾਲ॥੩੦॥

ਧਿਰਕਾਰ ਐਸੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ, ਇਹ ਪਾਪ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਵਰਗ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਸਿਦਕ ਛੱਡ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਕੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਦੋਖ ਮਲਦਾ ਹੈ॥੩੦॥

ਦਸ ਕਰਮਨਿ ਕੇ ਸਾਲਸੀ ਕਾਯਾਂ ਮਨ ਅਰ ਬਾਚ।
ਚਾਰ ਬਰਨ ਮਹਿ ਸਾਧ ਸੋ ਜਮ ਗ੍ਰਿਹ ਜਾਇ ਨ ਸਾਚ॥੩੧॥

ਜਿਹੜਾ ਮਨ, ਬਚਨ ਤੇ ਕਾਇਆਂ ਕਰਕੇ ਦਸ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸਾਧੂ ਹੈ, ਸੱਚ ਜਾਣੇ ਉਹ ਜਮ ਧਾਮ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗਾ॥੩੧॥

ਹਿੰਸਾ, ਪਰਤ੍ਰਿਯ, ਪਰਦ੍ਰਵ, ਤੀਨ ਤਜੈ ਇਹ ਦੇਹ।
ਬੁਰਾ ਨ ਚਿਤਵੈ ਆਨ ਕਾ ਅਸਤ ਵਸਤੁ ਨਹਿ ਕੇਹ॥੩੨॥

ਹਿੰਸਾ, ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ, ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਇਹ ਦੇਹੀ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਕਰਮ ਤਿਆਗੇ। ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਨਾ ਚਿਤਵੇ ਤੇ ਅਸੱਤ ਵਸਤੂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੩੨॥

ਪਰਨਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਤਜੈ, ਤੀਨ ਮਾਨਸੀ ਤਯਾਗ।
ਪਰੁਖ, ਅਸਤਿ, ਸਾਲਾਘ ਨਹਿ, ਅਰਿਤ ਮੰਦ ਤਜੁ ਵਾਗ॥੩੩॥

ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਛੱਡੋ, ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਮਨ ਦੇ ਤਿਆਗ ਹਨ। ਕਠੋਰ ਬਚਨ ਕਹਿਣੇ, ਝੂਠ ਬੋਲਣਾ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ, ਬਹੁਤ ਬੋਲਦੇ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹਨ॥੩੩॥

ਪੀਛੇ ਭੂਲਾ ਬਖਸ਼ੀਐ, ਸਦਾ ਕਰੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮੂੜ੍ਹ।
ਕਹਿਨੀ ਏ ਰਹਿਨੀ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਬਖਸ਼ੀ ਗੂੜ੍ਹ ॥ ੩੪ ॥

ਜਿਹੜਾ ਗਲਤੀ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੁੱਲ ਮੰਨ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਭੁੱਲ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੇ ਮੂਰਖ ਹੈ। ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਰਹਿਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ॥੩੪॥

ਨਾਮ ਜਪਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਾਧਨਾ ਸਿੱਖ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ।
ਤਰਨ ਉਪਾਵ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹੇ ਡੂਬਨ ਕਹੇ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੫ ॥

ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਸਾਧਨਾ ਕਰੇ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਤਰਨ ਦਾ ਇਹ ਉਪਾਅ ਤਾਂ ਦੱਸੇ, ਪਰ ਡੂਬਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਕੋਈ ਨਾ ਕਹੇ ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬਹੀਏ ਭਲਾ ਕਹੀਏ ॥੩੫॥

ਸਮਤਾ ਨਮਤਾ ਬੰਕਤਾ, ਸਿਦਕ ਸਾਬਤੀ ਜਾਂਹਿ।
ਸੋ ਮੇਰਾ ਨਿਤ ਮਿਲਯੋ ਮੁਹਿ ਮਨ ਤਨ ਮੁਹਿ ਤਿਸ ਆਹਿ ॥ ੩੬ ॥

ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਣਾ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਤੇ ਸਰਲਤਾ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਿਦਕ ਸਾਬਤ ਹੈ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਿੱਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਨ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ॥੩੬॥

ਮਰਨੇ ਕਾ ਸਹਿਸਾ ਨਹੀਂ ਜੀਵ ਨ ਲੀਨਾ ਨਾਮ।
ਸਭੀ ਦੋਖ ਸੰਸਕਤ ਮਹਿ ਮੋਹਿ ਬਿਗਾਰਾ ਕਾਮ ॥ ੩੭ ॥

ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਕਦੇ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਕਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੋਖਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਵਿਗਾੜ ਲਿਆ ਹੈ ॥੩੭॥

ਖਾਦੇ ਕੀ ਉਪਮਾ ਬੁਰੀ, ਬੁਰੀ ਖੁਸ਼ਾਮਤਿ ਨਿੱਤ।
ਬੁਰਾ ਬਹੁਤ ਬੋਲਨ ਅਧਿਕ, ਬੁਰਾ ਪਰਬਤੀ ਮਿੱਤ ॥ ੩੮ ॥

ਖੁਸ਼ਾਮਦੀ ਤੇ ਖਾ ਕੇ ਉਪਮਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਣਾ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਮਾੜਾ ਹੈ ॥੩੮॥

ਨਾਮ ਨ ਛੋਰੇ, ਸਸਤ੍ਰ ਹਿਤ, ਸਿੱਖ ਸਮਾਲਾ ਹੋਂਹੁ।
ਖੁੱਜਤਿ ਤਰਕ ਨ ਕੀਜੀਏ ਮੇਰੀ ਕਰੈ ਨ ਸੋਂਹੁ ॥ ੩੯ ॥

ਜੇ ਨਾਮ ਨਾ ਛੱਡੇ ਤੇ ਜੋ ਸਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ, ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਮੇਰੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਹੁਜਤਾਂ ਤੇ ਤਰਕ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੁਗੰਧ ਨਾ ਖਾਵੇ ॥੩੯॥

ਚੋਪਈ- ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਰਜੀ। ਸੰਗਤ ਹਾਥ ਜੋੜਿ ਕਿਯ ਅਰਜੀ।
'ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ! ਇਹ ਕਹੀਏ। ਚਤੁਰ ਬਰਣ ਮੁੰਡਤਿ ਹੀ ਲਹੀਏ ॥੪੦॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਹੋ, ਇਸ ਜੁਗ ਵਿਚ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਸਿਰੋਂ ਮੇਨੇ ਹੀ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ॥੪੦॥

ਪੂਰਬ ਤੀਨ ਜੁਗਨਿ ਕੀ ਬਾਤ। ਸੁਨੀ ਪੁਰਾਨਨ ਮਹਿ ਬੱਖਯਾਤ।
ਸਭਿਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹੁਤੇ ਸੁ ਕੇਸ਼। ਸਮਸ ਮੂਛ ਕੋ ਧਰਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੪੧ ॥

ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਣੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਕੇਸ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਦਾੜੀ ਮੁੱਛਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੪੧॥

ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭਿ ਮੁੰਡਨ ਭਏ। ਝਗਰਤਿ ਅਬਹਿ ਬੰਧਿ ਪਖ ਲਏ।

ਜਗ ਹੋਯਹੁ ਸਗਰੋ ਇਕਸਾਰੇ। ਜੇ ਬੁਝਹਿ ਕਹਿ ਸੂਤੀ ਉਚਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥

ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਮੋਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਝਗੜੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਪੱਖ ਬੰਨ੍ਹ ਲਏ ਹਨ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇਕਸਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਸਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੪੨॥

ਕਬਿੱਤ- ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਤੇ ਕਰੂਪ ਬਨ ਰੋਡੇ ਹੋਤਿ ਜੈਸੇ ਭੂਪ ਦੰਡ ਦੇਤਿ ਨੈਕ ਨਾ ਸਰਮ ਹੈ।

ਮਲ ਮੂਤ ਬਾਸਨ ਮਲੀਨ ਤੇ ਮਲੀਨ ਮਹਾਂ, ਸਿਸਨੂ ਲਗਤਿ ਉਚ ਨੀਚ ਕੇ ਚਰਮ ਹੈ।

ਪਾਕ ਮੁਖ ਮੁੰਡ ਪੈ ਨਿਪਾਕ ਕੋ ਫਿਰਾਵੈ ਨਿਤ ਆਗੇ ਕਰਿ ਦੇਤ ਜੈਸੇ ਰਾਂਡ ਕੋ ਕਰਮ ਹੈ।

ਸ਼ੋਭਾ ਲੋਕ ਗਤਿ ਪਰਲੋਕ ਕੀ ਬਿਗਾਰੈ ਮੁਢ ਮੁੰਡਨ ਕਰਾਇ ਫੇਰ ਭਾਖਤੇ ਧਰਮ ਹੈ ॥੪੩॥

ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹਨ, ਪਰ ਰੋਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਰਤਾ ਭਰ ਵੀ ਸਰਮਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮਲ ਮੂਤਰ ਵਾਲੇ ਬਰਤਨ ਗੰਦੇ ਤੋਂ ਗੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਦੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਉਸਤਰਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਮਾਸ ਹੈ। ਐਸੇ ਨਾਪਾਕ ਉਸਤਰੇ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਨਿੱਤ ਫਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਈ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਗਤੀ ਵਿਗਾੜਦੇ ਹਨ, ਮੁਰਖ ਸਿਰ ਦੇ ਮੁੰਡਣ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ ॥੪੩॥

ਚੋਪਈ- ਇਹ ਕਿਮ ਹੋਏ ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨ ? ਆਪ ਪੰਥ ਮਹਿ ਕਰੇ ਰਖਾਵਨ ? ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਕਰਗੀਧਰ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਨਾਲ ॥੪੪॥

ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ ? ਆਪ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਕੇਸ ਰਖਵਾਉਂਦੇ ਹੋ ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਹਾ ॥੪੪॥

'ਰਾਜ ਪਾਂਡਵਨ ਕੋ ਛੈ ਭਯੋ। ਚਿਰੰਕਾਲ ਬਹੁਰੋ ਬਿਤ ਗਯੋ।

ਭੂਪ ਨੰਦ ਕੇ ਭੇ ਛਿਤ ਮਾਲਿਕ। ਵਧਯੋ ਰਾਜ ਬਹੁ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਿ ਘਾਲਿਕ ॥੪੫॥

"ਜਦ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਨੰਦ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ॥੪੫॥

ਛੀਨ ਲੀਨ ਭੂਪਤਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਫੇਰੀ ਸਭਿ ਜਗੁ ਅਪਨਿ ਦੁਹਾਈ।

ਚਾਰੋ ਬਰਨ ਚਲੇ ਅਨੁਸਾਰੇ। ਪਰਸਰਾਮ ਸਮ ਛੱਤ੍ਰੀ ਮਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥

ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦੁਹਾਈ ਫੇਰ ਦਿੱਤੀ। ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲੇ। ਪਰਸ ਰਾਮ ਵਾਂਗ ਉਸ ਖੱਤਰੀ ਮਾਰੇ ॥੪੬॥

ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਤਕ ਰਾਜੂ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਬਡ ਭਯੋ ਸਮਾਜੂ।

ਸੰਗਯਾ ਸਭਿਨਿ ਨੰਦ ਕੇ ਰਹੀ। ਏਕ ਬਿਸਾਲ ਵਧਯੋ ਤਿਨ ਮਹੀ ॥੪੭॥

ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਾਢੇ-ਸਾਮਾਨ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਨੰਦ ਹੀ ਲੱਗਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਬਲਵਾਨ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ॥੪੭॥

ਜੇ ਮਹੀਪ ਤਿਨ ਦੇਸ ਨਿਕਾਰੇ। ਤਿਨ ਤੇ ਰਿਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਇਮ ਧਾਰੇ।

ਬਿੱਪੁਨ ਤੇ ਬਰਨੀ ਕਰਿਵਾਇ। ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦੇਹਿ ਬਿਨਸਾਇ ॥ ੪੮ ॥

ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਉਸ ਦੇਸ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਨੰਦ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਉਹ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਡਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਡਰਦਾ ਸੀ ਕਿਤੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਮੈਂ ਖੋਹੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਰਨੀ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ॥੪੮॥

ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਦਿਜ ਕਰੈ। ਮੇ ਤੇ ਰਾਜ ਤੇਜ ਸਭਿ ਹਰੈ।

ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਚਿਵ ਨਿਜ ਸਾਰੇ। ਅਪਨੇ ਤ੍ਰਾਸ ਸੁਨਾਇ ਉਚਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥

ਲੁਕ-ਲੁਕ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਤਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਤੇਜ ਸਭ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਡਰ ਬਾਰੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ॥੪੯॥

ਮਿਲਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਸਲਤ ਮਤਿ ਧਾਰੀ। ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਨਹਿ ਹੋਇ ਬਿਚਾਰੀ।

ਦਿਜਬਰ ਬਿੱਦਯਾ ਜਿਤਿਕ ਪ੍ਰਬੀਨਾ। ਸਭਿ ਕੋ ਕੀਜਹਿ ਕੇਸ਼ ਬਿਹੀਨਾ ॥ ੫੦ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, "ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਣ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਕਰ ਦੇਵੋ ॥੫੦॥

ਸੂਦ੍ਰ ਛਾਪ ਅਪਨੀ ਦਿਹੁ ਲਾਇ। ਮੁੰਡੇ ਸੀਸ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਫਲਾਇ।

ਬਰਨੀ ਸਿੱਧ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਹੋਇ। ਅਨਿਕ ਉਪਾਇ ਕਰਹਿ ਜੇ ਕੋਇ ॥ ੫੧ ॥

ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਸੂਦਰਪੁਣੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣ ਨਾਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਮੰਤਰ ਫਿਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨ ਦੇਵੋ। ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਵੀ ਬਰਨੀ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਨੇਕ ਉਪਾਵ ਵੀ ਕਰੇਗਾ ॥ ੫੧ ॥

ਸੁਨਿ ਮਹਿਪਤ ਕੇ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਈ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਦਿਜ ਲੀਏ ਬੁਲਾਈ।

ਨਿਜ ਬਲ ਕਰਿਕੈ ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾਏ। ਸ਼ਮਸ ਸਮੇਤ ਕੇਸ਼ ਬਿਨਸਾਏ ॥ ੫੨ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾ ਦਿੱਤੇ, ਦਾੜੀ ਮੁੰਛਾਂ ਸਮੇਤ ਕੇਸ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ॥੫੨॥

ਕਵੀਅਨਿ ਤੇ ਸ਼ਲੋਕ ਬਨਵਾਇ। ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥਨਿ ਮਹਿ ਦਏ ਲਿਖਾਇ।

ਸਭਿ ਜਗ ਮੁੰਡਤਿ ਭਏ ਬਿੱਪੁ ਜਬਿ। ਇਹ ਭੀ ਧਰਮ ਬਖਾਨਤਿ ਭੇ ਤਬਿ ॥ ੫੩ ॥

ਕਵੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਲੋਕ ਬਣਵਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਗਏ, ਤਦ ਸਿਰ ਮੁੰਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਹ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ ਵੀ ਧਰਮ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ ॥੫੩॥

ਪਠਹਿ ਸ਼ਲੋਕ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਛੱਤ੍ਰੀ ਬੈਸਨਿ ਕੇ ਕਚ ਹਰੇ।

ਸਕਲ ਲੋਕ ਹੈ ਪਸੂ ਸਮਾਨੇ। ਬਿੱਪੁ ਚੁਗਾਵਨਹਾਰ ਮਹਾਨੇ ॥ ੫੪ ॥

ਪੜ ਕੇ ਸ਼ਲੋਕ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਵੈਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੀ ਕੇਸ਼ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਨੋ ਵੱਡੇ ਚਰਵਾਹੇ ਬਣ ਗਏ ॥੫੪॥

ਪਠਨਿ ਸ਼ਲੋਕ ਲਸ਼ਟਕਾ ਹਤੈ। ਜਿਤ ਕੋ ਚਹੈ ਚਲਾਵੈ ਤਿਤੈ।

ਬਿੱਪੁਨਿ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਮੁੰਡਵਾਏ। ਅਪਰ ਲੋਗ ਮਗ ਇਸੀ ਚਲਾਏ ॥ ੫੫ ॥

ਸਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨ ਰੂਪੀ ਸੋਟਾ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਓਧਰ ਹੀ ਚਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾ ਲਏ ਤੇ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਓਸੇ ਰਾਹ ਚਲਾ ਲਿਆ ॥੫੫॥

ਜਗਤ ਜੂਠ ਕਹੁ ਅੰਗੀਕਾਰਾ। ਸੀਸ ਮੁੰਡਾਵਨਿ ਪੰਥ ਬਿਥਾਰਾ।
ਇਨ ਦੋਨੋ ਤੇ ਕਲਿ ਕੋ ਕਾਲਾ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਦੀਖਤਿ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲਾ ॥੫੬॥

ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਉਣ ਦਾ ਪੰਥ ਫੈਲਾਇਆ। ਸਿਰ ਮੁੰਨਵਾਉਣ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਲਿਜੁਗ ਵੱਧ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੫੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਉਟੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੨੯॥

ਅਧਿਆਇ ਤੀਹਵਾਂ

ਕੇਸ

ਦੋਹਰਾ- 'ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਅਰੁ ਖਾਲਸਾ ਤਾਂ ਦਿਨ ਤੇ ਅਸ ਰੀਤਿ।
ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਦਿਨਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧੀ ਕਲੂ ਕੀਨ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤਿ ॥ ੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, "ਹੇ ਸੰਗਤ ਤੇ ਖਾਲਸਾ! ਸੁਣੋ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਐਸੀ ਰੀਤੀ ਚਲੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਉਲਟ ਫੇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧॥

ਮਹਿਪਤਿ ਦੀਨੋ ਦੰਡਿ ਜੋ ਸੋ ਅਥਿ ਧਰਮ ਸਥਾਪ।
ਝਗਰਤਿ ਜੁਗਤਿ ਅਨੇਕ ਤੇ ਬਨੇ ਚਹੈ ਸਚੁ ਆਪਿ ॥ ੨ ॥

ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਸਥਾਪ ਲਿਆ। ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਗਤਾਂ ਨਾਲ ਝਗੜਦੇ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੱਚੇ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨॥

ਚੋਰ ਠਗਨਿ ਕੇ ਕਾਰਨੇ ਬੰਧਨ ਸੰਗਲ ਕੀਨ।
ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਸੁਰ ਪੁਰ ਨਰਕ ਜਗ ਲੋਗਨ ਕਹੁ ਦੀਨ ॥ ੩ ॥

ਜਿਵੇਂ ਚੋਰਾਂ ਠਗਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਲ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜਗਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਸਵਰਗ ਨਰਕ ਦੇ ਸੰਗਲ ਪਾਏ ਹਨ ॥੩॥

ਸੰਤ ਭਗਤ ਭਗਵੰਤਿ ਕੇ ਇਨ ਪਰ ਦੁੰਦ ਨ ਜੋਇ।
ਜਥਾ ਮੁਸਾਹਿਬ ਭੂਪ ਕੇ ਨਹਿ ਅਟਕਹਿ ਕਿਤ ਕੋਇ ॥ ੪ ॥

ਸੰਤਾਂ, ਭਗਤਾਂ, ਭਗਵੰਤਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸਵਰਗ, ਨਰਕ ਆਦਿ ਦੇ ਦੁੱਖ ਜੋੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਟਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥੪॥

ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਤਿਨ ਜਾਨਿਆ ਬਹੁਤਾ ਕਿਆ ਬਕਬਾਦ।
ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਤਰ ਗਿਆ ਭੂਬਾ ਬਕਹਿ ਜੁ ਬਾਦ ॥ ੫ ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਚੁਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਬਹੁਤਾ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਭਾਵ ਨਾ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਬਣਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਰਥ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੫॥

ਸਗਲ ਈਸ਼ਤਾ ਗਜਾਨ ਕੀ, ਭਗਤ ਰਾਜ ਕੀ ਮੰਡ।

ਜੁਤਿ ਵਿਕਾਰ ਪਰਜਾ ਸਰਬ ਵਿਪੁਲ ਦੁਖ ਕ੍ਰਮ ਕੰਡ॥੬॥

ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਰੀ ਈਸ਼ਵਰਤਾ ਹੈ, ਭਗਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਜੋ ਵਿਕਾਰਾਂ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਾਨ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਹੈ॥੬॥

ਤੀਰਥ, ਜਪੁ, ਤਪੁ, ਦੱਖਣਾ, ਨੇਮ, ਸੰਜਮ ਅਰ ਦਾਨ।

ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਇਹ ਵੇਦ ਵਿਧ ਰਚਯੋ ਬਿਧਾਤੇ ਥਾਨ॥੭॥

ਤੀਰਥ, ਜਪ, ਤਪ, ਦੱਛਣਾ, ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਦਾਨ ਦੇਣੇ, ਵਰਣ ਆਸ਼ਰਮ ਲਈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਵੇਦ ਰਚ ਕੇ ਮਰਯਾਦਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੈ॥੭॥

ਮਨ ਕੋ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਨਿ ਇੰਦ੍ਰ ਮਤਿ ਮੋ ਮਤਿ ਅਨੁਰਾਗ।

ਈਸ਼ ਜੀਵ ਕੀ ਭੇਦਤਾ ਮੂਰਖ ਹਿਯ ਰਹਿ ਲਾਗੁ॥੮॥

ਮਨ ਨੂੰ ਮਨ ਤੇ ਇੰਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਦਰੇ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਸਮਝ ਕੇ ਜੋ ਅਕੱਥ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਭੇਦਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਭੇਦਤਾ ਹੈ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮਨ, ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਣਾ ਇਹ ਭੇਦ ਬੁੱਧੀ ਹੈ॥੮॥

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਤੂੰ ਜਾਨਿ ਅਬਿ ਹਮਹਿ ਦ੍ਰੈਤ ਨਹਿ ਦਿੱਸ।

ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਫਲ ਭਾ, ਪਾਇ ਰੂਪ ਹਿਯ ਸਰਸ॥੯॥

ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਜਾਣ ਲਵੋ ਸਾਨੂੰ ਦਵੈਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਦਿਲ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੯॥

ਰਾਮਕੁਵਰ ਭਾਈ ਭਨੈ ਪਿਖਯੋ ਆਤਮਾ ਰੂਪ।

ਬਰਨਯੋ ਜਾਇ ਨ ਜਿਹ ਕਛੁ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਅਨੂਪ॥੧੦॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੂਪਮ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਹੁਣ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ॥੧੦॥

ਸੁਨਿਕੈ ਨਿਹਸੰਸੈ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਬਾਤ।

ਬਹੁਰ ਉਠੇ ਦੇਖਨਿ ਲਗੇ ਹਯ ਬੇਗੀ ਸਮ ਬਾਤਿ॥੧੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਠੇ ਤੇ ਹਯ ਬੇਗੀ ਨਾਮੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ ਜਿਹੜਾ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖਾ ਸੀ॥੧੧॥

ਓਪਈ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਨਿ ਉਪਦੇਸ਼ੈ। ਸੁਨਿ ਧਾਰਹਿ ਜੇ ਭਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੈ।

ਵਹਿਰ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿੱਤਿ ਕੋ ਕਰੈ। ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਬਨ ਮਹਿ ਫਿਰੈ॥੧੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉੱਤਮ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਸਨ॥੧੨॥

ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮ ਛੀਨ ਕਰਿ ਲੀਨੇ। ਕੇਤਿਕ ਭੇਟ ਦੇਹਿ ਡਰ ਭੀਨੇ।

ਜੇ ਨਹਿ ਮਿਲੇ ਗਰਬ ਕੁਛ ਧਰੈ। ਤਿਨ ਹਿਤ ਬਿੰਦ ਖਾਲਸਾ ਚਰੈ ॥ ੧੩ ॥

ਕਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਕਈ ਡਰ ਮੰਨ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਕਰਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤਹਾਂ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਭਾਜਹਿ ਤਜਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਡਰ ਪਾਯੋ ॥

ਕਿ੍ਖੀ ਬਢਾਇ ਪੁੰਜ ਲੇ ਆਵੈ। ਆਨੰਦ ਪੁਰ ਤੁਰੰਗ ਸੋ ਖਾਵੈ ॥ ੧੪ ॥

ਉਥੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਲੋਕ ਪਿੰਡ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਸਲ ਵਢਵਾ ਕੇ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਘੋੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਭੀਮਚੰਦ ਦੇਖੈ ਦੁਖ ਲਹੈ। ਲਰ ਨਹਿ ਸਕੈ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨਿ ਲਹੈ।

ਕਲਗੀਧਰ ਰਸ ਬੀਰ ਮਝਾਰਾ। ਚਹੈ ਜੰਗੁ ਕੋ ਸਦਾ ਅਖਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੇਖ ਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਲੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਮਨ ਵਿਚ ਡਰਦਾ ਸੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਸਦਾ ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਜੰਗ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੫॥

ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਨਿਤ ਲੜਨ ਸਿਖਾਵਨਿ। ਤੁਰਕਨ ਗਨ ਸਨ ਬੈਰ ਬਧਾਵਨ।

ਰਣ ਜੇ ਕਰਤਿ ਰਹੈਗੋ ਪੰਥਾ। ਸਭ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਸੀਖਹਿ ਸੰਥਾ ॥ ੧੬ ॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਿਤ ਲੜਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਜੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਪੰਥ ਰਹੇਗਾ, ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸਸਤਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੬॥

ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਹਥਿਆਰਨ ਮਾਰਹਿ। ਤੋ ਛਿਤ ਬਲ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾਰਹਿ।

ਇਹ ਆਸ਼ੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਨ ਕੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਨਿਤ ਰਨ ਕੋ ॥ ੧੭ ॥

ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣਗੇ, ਫਿਰ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੰਭਾਲਣਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਇਹੋ ਆਸ਼ਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸਦਾ ਹੀ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧੭॥

ਯਾਂਤੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਖੇਰਾ। ਪਰਬਤਿਪਤਿ ਪੁੰਜਨਿ ਸਨ ਝੇਰਾ।

ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਹੋਇ ਲਰਤਿ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸਹਾਇ ਚਹਿ ਸੋਈ ॥ ੧੮ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਖੇੜਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਭਗੜਾ ਸੀ। ਡਰਦਾ ਮਾਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲੜਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੧੮॥

ਦਰਬ ਪਠਾਵਤਿ ਰਹੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਜਾਤ ਵਕੀਲ ਸੁਨਾਇ ਕੁਚਾਲਾ।

ਅਵਰੰਗ ਨਿਕਟ ਕਿਤੇਕ ਸਿਧਾਵੈ। ਕੋ ਸੂਬੇਨਿ ਸਮੀਪ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥

ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਭੇਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੂਤ ਜਾ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭੈੜੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਨੌਰੰਗੇ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਦੁੱਖ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੧੯॥

ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ ਉਤਾਰੀ ਧੂਮ। ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੋ ਛੀਨਤਿ ਭੂਮ।

ਗਿਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਜਿ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰੇ। ਲੂਟਹਿ ਕੂਟਹਿ ਸਭਿ ਹਮ ਹਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧੁੰਮ ਮਚਾਈ ਹੈ, ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਈ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਲੁੱਟਦੇ ਕੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਮਾਰ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ॥੨੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤ ਕਰਤੇ ਰਹੈ। ਗੁਰ ਸਨ ਸੰਧਿ ਬਾਰਤਾ ਕਹੈ।

ਇਸ ਹੀ ਕੇਤਿਕ ਸਮਾ ਬਿਤਾਯੋ। ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਣ ਪਰਬ ਦਿਨ ਆਯੋ॥੨੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਉਤਸਵ ਆ ਗਿਆ॥੨੧॥

ਕੁਛਕ ਸੈਨ ਲੈ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰੀ। ਭਏ ਤਜਾਰ ਚਲਿਬੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਆਦਿ। ਰੁਖ ਗੁਰ ਕੋ ਲਖਿ ਸਦਨ ਅਬਾਦ॥੨੨॥

ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਕੁਝ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਰੁਖ ਵੇਖ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ, ਨਾਲ ਨਾ ਗਏ॥੨੨॥

ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਸਵਾਰੀ ਛੜੀ। ਪ੍ਰੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਬਾਗ ਕਰ ਛੜੀ।

ਮਜ਼ਲ ਦੂਰ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਖੈ ਦਿਨ ਅਲਪ ਬਿਚਾਰੇ॥੨੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਨਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਗਏ। ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਵਾਗ ਫੜ ਲਈ। ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਕਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗਣ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੨੩॥

ਜਿਸ ਥਲ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਸਮੁਦਾਏ। ਨਗਰ ਬਨੇਸੁਰ ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਏ।

ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਤੀਰਥ ਮਹਾਂ। ਡੇਰੇ ਹਿਤ ਚਾਹਤਿ ਭੇ ਤਹਾਂ॥੨੪॥

ਜਿਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤੀਰਥ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਨੇਸੁਰ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਸੀ॥੨੪॥

ਉਤਰੇ ਪੁੰਜ ਤੀਰ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਮੇਲਾ ਭਯੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕੋ ਭਾਰੀ।

ਉਰੇ ਨਗਰ ਤੇ ਪਰੀ ਜਮਾਤ। ਜੇ ਜੋਗੀ ਜਗ ਮਹਿ ਬਿੱਖਯਾਤ॥੨੫॥

ਤੀਰਥ ਦੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਇਸਤਰੀ, ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਲੱਗਾ। ਨਗਰ ਦੇ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ॥੨੫॥

ਮਦਨ ਨਾਥ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਮਹੰਤ। ਤਿਨ ਦੇਖੇ ਆਵਤਿ ਭਗਵੰਤਿ।

ਆਗੇ ਹੋਇ ਮਿਲਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਮੁਖ 'ਆਦੇਸ ਅਦੇਸ' ਉਚਾਰੀ॥੨੬॥

ਮਦਨ ਲਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹੰਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਮੁਖ ਤੋਂ 'ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ' ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੨੬॥

ਖਰੇ ਭਏ ਅਵਿਲੋਕਿ ਗੁਸਾਈਂ। 'ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਆਦੇਸ' ਬੁਲਾਈਂ।

ਪੁਨ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ। 'ਬੁਰਕਾ ਸ਼ੇਰਨਿ ਕੋ ਤਨ ਧਰੇ॥੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ, ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ' ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਤਨ ਉੱਤੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੨੭॥

ਕਰਨੀ ਸਿੱਧਹੁੰ ਕੀ ਸੁਭ ਧਾਰੀ। ਤੁਮਰੀ ਅਦਭੁਤ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੀ।

ਤਬਿ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁੰ ਨਾਥ ਜੀ' ਕੀਨ ਬਖਾਨਾ ॥੨੮॥

ਕਰਨੀ ਸਿੱਧਾਂ ਦੀ ਸੁਭ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਅਦਭੁਤ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਸੁਣੋ ॥੨੮॥

'ਤੁਰਕ ਗੁਫਤਾਰ ਅਧਿਕ ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਦੰਡ ਬਿਨਾਬਸਿ ਹੋਇੰ ਸੁ ਨਾਂਹੀ।

ਕਹਿ ਜੋਗੀ 'ਚਰਚਾ ਸੁ ਚਵਾਇ। ਹੁਇ ਕਬੂਲ ਸਿੱਧੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ॥੨੯॥

"ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਦੰਡ ਦੇਣ ਬਗ਼ੈਰ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।" ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਜੁਲਮ ਦੀ ਘਰ-ਘਰ ਚਰਚਾ ਕਹੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਰ ਪਰਵਾਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ॥੨੯॥

ਰਹਿਣੀ ਸਿੱਧ ਨਾਨਕ ਕੇ ਫਕੀਰ। ਖੇਰਜ ਭੇਖ ਕਾਜ ਦਸੁਰੀਰ।

ਜਿਉਂ ਦਿਲ ਨੇਕੀ ਹੋਇ ਜਵਾਲ। ਕਰਣੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕੇਰ ਖਿਆਲ ॥੩੦॥

ਕਿਉਂਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਫਕੀਰ! ਰਹਿਣੀ ਆਪ ਦੀ ਠੀਕ ਸਿੱਧਾਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਵੇਸ ਪਰਜਾ ਦੀ ਮਦਦ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਜਦ ਆਪ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਰਨੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਕੁਦਰਤ ਸਦਾ ਜੁਲਮ ਦਾ ਨਾਸ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ॥੩੦॥

ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿਕੈ ਆਪਸ ਮਹੀਆ। ਰੀਝੇ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ ਆਨੰਦ ਲਹੀਆ।

ਬੋਲਯੋ ਨਾਥ ਬਿਨੈ ਤਿਹ ਸਾਇਤ। 'ਕੁਛ ਜੋਗੀ ਕੀ ਚਹਿਯ ਹਿਮਾਯਤ ? ॥੩੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਰੀਝ ਪਏ ਤੇ ਵੱਡਾ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਕੀ ਕੁਝ ਜੋਗੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ? ॥੩੧॥

ਮੇਲ ਸਕਾਰਥ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ। ਸੁਨਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

'ਫਰਕਾ ਅਮੁੰਡ ਦੈ ਫਰਕੱਸ। ਖਾਲਸਹ ਬਲੀ ਸੁ ਕਸੇ ਤਰਕੱਸ ॥੩੨॥

ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਡਾ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸਕਾਰਥ ਹੋ ਜਾਵੇ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਫਿਰਕਾ ਸਾਡਾ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਬਲੀ ਹੈ ਤੇ ਖੂਬ ਤੀਰ ਖਿੱਚੇਗਾ" ॥੩੨॥

ਸੁਨਿ ਜੋਗੀ ਨੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ। 'ਮੋਹਿ ਦਿਖਾਵਹੁ ਛੋਰਹੁ ਬਾਨਾ।

ਧਨ ਬਿੱਦਯਾ ਮਹਿ ਸੁਨੋ ਬਿਸਾਲਾ। ਯਾਂਤੇ ਚਹੋ ਪਿਖਨਿ ਇਸ ਕਾਲਾ ॥੩੩॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਤੀਰ ਚਲਾ ਕੇ ਵਿਖਾਓ, ਧਨੁੱਖ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਸੁਣਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ" ॥੩੩॥

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰ ਗੁਨ ਪਰ ਧਰਿਕੇ। ਐਂਚਿ ਧਨੁਖ ਛੋਰਯੋ ਬਲ ਕਰਿਕੇ।

ਕਿਲਾ ਮੁਗਲ ਕੋ ਹੁਤੋ ਸੁ ਕੋਸ। ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਮਾਰਯੋ ਯੁਤਿ ਰੋਸ ॥੩੪॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰ ਚਿੱਲੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਇਕ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ। ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਇਕ ਕੋਹ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰੋਧ ਸਹਿਤ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ॥੩੪॥

ਸਿਖਰ ਦੁਰਗ ਕੇ ਜਬਿਹੂੰ ਗਯੋ। ਜੋਗੀ ਦੇਖਤਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ।

ਬਿੱਦਯਾ ਧਨੁ ਜਿਹੁ ਹੋਹਿ ਕਮਾਈ। ਕੋਇ ਨ ਕਰਿ ਸਕ ਹੈ ਸਮਤਾਈ ॥੩੫॥

ਜਦ ਉਹ ਤੀਰ ਕਿਲੇ ਦੇ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜੋਗੀ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਜਿਸ ਨੇ ਧਨੁ ਬਿੱਦਿਆ ਦੀ ਐਸੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਤ੍ਰੇਤੇ ਮਹਿੰ ਰਘੁਬਰ ਕੀ ਸੁਨੀ। ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਮਹਿੰ ਅਰਜਨ ਕੀ ਗੁਨੀ।

ਮੋਹਿ ਭਯੋ ਅਬਿ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਸੁ। ਹੁਇ ਤੁਮ ਹਾਥ ਤੁਰਕ ਗਨ ਨਾਸ ॥੩੬॥

ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਦਵਾਪਰ ਵਿਚ ਅਰਜਨ ਵੱਡਾ ਗੁਣਵਾਨ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥੋਂ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ॥੩੬॥

ਹਮ ਕਟਾਸ ਪਰ ਕਰਿ ਹੈਂ ਬਾਸਨਿ। ਬਾਲਗੁੰਦਾਈ ਸਿਧ ਕੇ ਆਸਨ।

ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਨਾ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ। ਰਾਖਹੁ ਭਲੇ ਫਕੀਰੀ ਟੇਕ ॥੩੭॥

ਅਸੀਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਤੀਰਥ ਕਟਾਸ 'ਤੇ ਵਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਬਾਲਗੁੰਦਾਈ ਸਿੱਧ ਦਾ ਆਸਣ ਹੈ। ਹੋ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਾਗਰ ਕਟਾਸ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਲਗੁੰਦਾਈ ਜੋਗੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਸਾਡੀ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਟੇਕ ਰੱਖਣੀ ॥੩੭॥

ਸਭਿ ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਦਰਸਨ ਦੀਜੈ। ਸਰਬ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰੀਜੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ ਜੀ! ਤਹਾਂ ਨਾ ਜਾਨਾ ॥੩੮॥

ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਵੋ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰੋ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਨਾਥ ਜੀ! ਸੁਣੋ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ॥੩੮॥

ਹੋਯਹੁ ਹੁਕਮ ਨ ਡਾਢੇ ਕੇਰਾ। ਜੋ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ ਬਡਹੂੰ ਬਡੇਰਾ।

ਸਦੀ ਤੇਰੁਵੀ ਜਬਿਹੂੰ ਆਵੈ। ਤੁਰਕਨਿ ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਿਨਸਾਵੈ ॥੩੯॥

ਉਥੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਾਢੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਡੇਰਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੇਰੁਵੀ ਸਦੀ ਹਿਜਰੀ ਆਵੇਗੀ, ਜਦ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਤੇਜ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੩੯॥

ਤਬਿ ਪਹੁੰਚਹਿਗੋ ਪੰਥ ਹਮਾਰਾ। ਰਾਜ ਲੇਹਿ ਤਿਸ ਦੇਸ਼ਨਿ ਸਾਰਾ।

ਤੀਰ ਗੁਦਾਵਰਿ ਕੇ ਹਮ ਜੈ ਹੈ। ਤਹਿੰ ਤੇ ਪੁਨ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧੇ ਹੈ ॥੪੦॥

ਤਦ ਉਥੇ ਸਾਡਾ ਪੰਥ ਪਹੁੰਚੇਗਾ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਲੈ ਲੈਣਗੇ। ਅਸੀਂ ਗੁਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਪਰਲੋਕ ਚਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ' ॥੪੦॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਧ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਏ। ਲੀਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀਨ ਤਿਸ ਬਾਏ।

ਸਭਿ ਹਿਨਿ ਬਹੁਰ 'ਅਦੇਸ਼' ਬਖਾਨੀ। ਸਨਮਾਨਤਿ ਕਲਗੀਧਰ ਮਾਨੀ ॥੪੧॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਫਿਰ 'ਅਦੇਸ਼ ਅਦੇਸ਼' ਕਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ॥੪੧॥

ਚਲੇ ਅੱਗੂ ਨਗਰੀ ਮਹਿ ਆਏ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰੇ ਦੇਖਤਿ ਥਾਏ।
ਪੁਰਿ ਬਿਲੋਕ ਕਰਿ ਗਰੀ ਬਜਾਰੇ। ਬਹੁਰ ਅਗਾਰੀ ਨਿਕਸਿ ਪਧਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਫਿਰ ਕੇ ਸਥਾਨ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਨਗਰ ਦੇ ਗਲੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੇਖ ਕੇ, ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ॥੪੨ ॥

ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਤੀਰਥ ਪਰ ਆਏ। ਸਿੰਘ ਉਤਾਰੇ ਦੂਰ ਕਿਥਾਏ।
ਆਪ ਬਿਲੋਕੇ ਸੁੰਦਰ ਤੀਰ। ਮੇਲਾ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਬਹੁ ਭੀਰ ॥ ੪੩ ॥

ਫਿਰ ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਆਏ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦੂਰ ਇਕ ਥਾਂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਸੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰਾ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਥੇ ਮੇਲਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ॥੪੩ ॥

ਏਕ ਅਟਾਰੀ ਅੱਟਣ ਸ਼ਾਹੂ। ਉਤਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਇ ਤਿਸ ਮਾਹੂ।
ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਤੀਰਥ ਕੀ ਬਾਹੀ। ਨਿਸ ਮਹਿ ਬਾਸ ਕਰਤਿ ਭੇ ਤਾਂਹੀ ॥ ੪੪ ॥

ਇਕ ਅੱਟਣ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਅਟਾਰੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਗਏ। ਤੀਰਥ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪੪ ॥

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪੁੰਜ ਦਿਜ ਆਏ। ਸੁਧਿ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਹੁ ਉਤਲਾਏ।
ਸਭਿ ਕੋ ਦਰਬ ਇਕੱਤ੍ਰੇ ਦੀਨੋ। ਆਪਸ ਮਹਿ ਤਿਨ ਬੰਟਨ ਕੀਨੋ ॥ ੪੫ ॥

ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਧਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਡ ਲਿਆ ॥੪੫ ॥

ਰਾਮਦੱਤ ਕਿੰਗਰੀਆ ਏਕ। ਜਿਸ ਕੇ ਉਰ ਕੁਛ ਗੁਰਨਿ ਬਿਬੇਕ।
ਰਹਯੋ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਲੋਕਤਿ ਦਰਸ਼ਨ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਕਲਿਆਨ ਅਪਨਿ ਮਨ ॥ ੪੬ ॥

ਇਕ ਰਾਮ ਦੱਤ ਕਿੰਗਰੀਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਸੀ ॥੪੬ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਿਖਿ ਕਹਯੋ ਸੰਗ ਤਿਹ। 'ਜਾਚਹੁ ਦਿਜਿ ਸਭਿ ਕੁਛ ਗੁਰ ਘਰਿ ਮਹਿ'।
ਸੁਨਿ ਕਲਰੀਧਰ ਤੇ ਵਡਭਾਰੀ। ਬੋਲਯੋ ਬਿੱਪ੍ਰ ਸ਼੍ਰੇਯ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੪੭ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ! ਮੰਗੋ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ।" ਉਹ ਵਡਭਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸੀ ॥੪੭ ॥

ਮੈਂ ਲੋਭੀ ਨਹਿ ਲੇਵਨਿ ਕੇਰਾ। ਕਰ ਪਕਰਹੁ ਛੋਰਹੁ ਨਹਿ ਮੇਰਾ।
ਕਿਸਹੂੰ ਕੀ ਹੈ ਪਹੁੰਚ ਨ ਜਹਾਂ। ਮੋਹਿ ਦੀਨ ਕੋ ਰਾਖਹੁ ਤਹਾਂ ॥ ੪੮ ॥

"ਮੈਂ ਲੈਣ ਦਾ ਲੋਭੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਫੜ ਕੇ ਫਿਰ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਉਥੇ ਰੱਖੋ" ॥੪੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸਹਿਤ ਪਰਵਾਰਾ। ਤਹਾਂ ਬੁਲਾਈਐ ਗਾ ਸੁਖ ਭਾਰਾ'।
ਇਮ ਕਹਿ ਘੋੜਾ ਏਕ ਕਟਾਰ। ਦਈ ਅਸਰਫੀ ਕਿਤਿਕ ਨਿਕਾਰਿ ॥ ੪੯ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਤੈਨੂੰ ਉਥੇ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ, ਜਿੱਥੇ ਭਾਰੀ ਸੁਖ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਘੋੜਾ, ਇਕ ਕਟਾਰ ਤੇ ਕਈ ਅਸਰਫੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ॥੪੯॥

ਦੇ ਕਰਿ ਕਹਯੋ 'ਸਦਨ ਭਰਪੂਰ। ਗੁਰੁ ਦਿਯੋ ਕਰਿ ਤੇਰੋ ਰੂਰ।
ਬਹੁਰ ਰਾਮਦੱਤ ਕੀ ਗਹਿ ਬਾਹੂ। ਤੀਰਥ ਕੇ ਤਟ ਤਟ ਚਲਿ ਜਾਹੂੰ ॥੫੦॥

ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਭਲਿਆਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਘਰ ਸਦਾ ਭਰਪੂਰ ਰਹੇਗਾ।" ਫਿਰ ਰਾਮਦੱਤ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵੜ ਕੇ ਤੀਰਥ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ-ਕਿਨਾਰੇ ਚਲ ਪਏ ॥੫੦॥

ਬਾਯੁ ਕੋਨ ਤੀਰਥ ਕੀ ਬੈਸੇ। ਦਰਸਹਿ ਲੋਕ ਦੂਜ ਸਸਿ ਜੈਸੇ।
ਏਕ ਸੁਦਾਗਰ ਤਬਿ ਤਹਿ ਆਇਵ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇਵ ॥੫੧॥

ਫਿਰ ਤੀਰਥ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਲੋਕ ਦਰਸਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ ਹੋਵੇ। ਇਕ ਸੁਦਾਗਰ ਫਿਰ ਉਥੇ ਆਇਆ ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ॥੫੧॥

'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਅਹੈ ਤੁਰੰਗ ਵਿਕਾਉ। ਅਬਿ ਲਗਿ ਨਹਿ ਲੀਨੋ ਕਿਨ ਰਾਉ।
ਰਾਵਰ ਲੇਹਿ ਤੁ ਕਰੋ ਦਿਖਾਵਨ। ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਤਹਿ ਕੀਨੋ ਲਜਾਵਨ ॥੫੨॥

"ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵਿਕਾਉ ਘੋੜੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹਾ ਘੋੜਾ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵਿਖਾਵਾਂ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ॥੫੨॥

ਚਢਿ ਕੈ ਉਪਰ ਫੇਰ ਧਵਾਏ। ਚਾਲ ਦਿਖਾਵਨਿ ਕਰੀ ਕੁਦਾਏ।
ਤੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀਨ ਪਸੰਦ। ਚੰਚਲ ਬੇਗੀ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ॥੫੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭਜਾਇਆ ਤੇ ਚਾਲ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਇਆ। ਤਿੰਨ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ, ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਬੜੇ ਬਲਵਾਨ ਹਵਾ ਵਾਂਗ ਭੱਜਦੇ ਸਨ ॥੫੩॥

ਪੁਨ ਬੈਠੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਢਿਗ ਸਮੁਦਾਏ।
ਮੇਲੇ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ। ਮਹਾਂ ਲਾਭ ਕੋ ਰਿਦੈ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥੫੪॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੇਲੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਮਹਾਨ ਲਾਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ॥੫੪॥

ਕਲਗੀਧਰ ਕੋ ਭਾ ਆਗਵਨੂੰ। ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਜਵਨ ਰੁ ਕਵਨੂੰ।
ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਹੇਤ ਚਲਿਆਏ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਭੇਟ ਲਿਆਏ ॥੫੫॥

ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿਹੜਾ ਚਲ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਉਹ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ॥੫੫॥

ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਕਾਮਨ ਪਾਈ। ਸਭਿ ਦਿਨ ਥਿਰੇ ਰਹੇ ਤਿਸ ਥਾਂਈ।
ਸੁੱਖਾ ਛਕਿ ਅਫੀਮ ਕੋ ਫੇਰ। ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ਤਿਸ ਬੇਰ ॥੫੬॥

ਵਿਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੫੬॥

ਮੋਲ ਹਯਨਿ ਕੋ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰ। ਗਇਓ ਸੁਦਾਗਰ ਬੰਦਨ ਧਾਰਿ।
ਤਿਸ ਨਿਸ ਬਸਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸ਼ਨਾਨੇ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਯਸਿ ਪਿਯਾਨੇ ॥੫੭॥

ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ, ਸੁਦਾਗਰ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਉਸ ਰਾਤ ਉਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਸਨਾਨ ਕੀਤਾ 'ਤੇ ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ ॥੫੭॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕੱਤੀਵਾਂ

ਇਕ ਮਾਈ ਕੋਲੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ, ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਦੋਹਰਾ- ਚਢੇ ਇਕਾਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਵਲਖੇੜੀ ਗ੍ਰਾਮ।

ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਥਲ ਜਾਇ ਕਰਿ ਉਤਰੇ ਹਿਤ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵਲਖੇੜੀ ਨਾਮੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਗਏ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਇਕ ਬਿੱਧਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਛਾਨੇ। ਸਰਧਾਧਿਕ ਪ੍ਰਣਾਮ ਪਗ ਠਾਨੇ।

ਪੁਨ ਗਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਹਯ ਕੋ ਲੀਨੋ। ਏਕ ਜਾਮ ਜਬਿ ਬੀਤਨ ਕੀਨੋ ॥੨॥

ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ, ਸਰਧਾ ਵਧੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ। ਇਕ ਪਹਿਰ ਜਦ ਬੀਤ ਗਿਆ ॥੨॥

ਦੇਖਤਿ ਖੋਜ ਸਿੰਘ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੇਵਕ ਅਰੁ ਸਮਾਜ ਸਮੁਦਾਏ।

ਤਬਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਧਾ ਕਹਿ ਮਾਈ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਕੁਛ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲਿਹੁ ਖਾਈ ॥੩॥

ਤਾਂ ਖੋਜ ਵੇਖਦੇ ਸਿੰਘ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸਾਰਾ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਤਦ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਿਧਾ ਮਾਈ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕ ਲਵੋ ॥੩॥

ਬਿਨ ਬਿਲੰਬ ਤੇ ਕਰਹੁ ਤਯਾਰੀ। ਅਚਹੁ ਇਹਾਂ, ਪੁਨ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ।

ਦੇਖਿ ਸ੍ਰਧਾ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ। 'ਹਾਜ਼ਰ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੁਇ ਸੋ ਲੇ' ॥੪॥

ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਏਥੇ ਛਕ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰੋ।" ਮਾਈ ਦੀ ਸਰਧਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਵੇ ਸੋ ਲੈ ਆ" ॥੪॥

ਸੁਨਿ ਬਿਰਧਾ ਤਤਕਾਲ ਸਿਧਾਰੀ। ਬਾਸਨ ਦੁਗਧ ਉਠਾਯਹੁ ਭਾਰੀ।

ਲੇਕਰਿ ਮਧੁਰ ਸਹਿਤ ਤਹਿ ਆਈ। ਧਰਜੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਅਗੁਵਾਈ ॥੫॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਿਰਧ ਮਾਈ ਤੁਰਤ ਚਲੇ ਗਈ ਤੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਭਾਰੀ ਬਰਤਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲਿਆਈ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿੱਠਾ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ॥੫॥

ਜੁਤਿ ਮਿਸ਼ਟਾਨ ਸੁ ਦੁਗਧ ਮਲਾਈ। ਸੀਤਲ ਕੀਨਸਿ ਬਾਯੁ ਝੁਲਾਈ।

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਭਰਿ ਦੀਯੋ ਕਟੋਰਾ। ਕਰਜੋ ਪਾਨ ਰੁਚਿ ਜਿਤਿਕ, ਸੁ ਛੋਰਾ ॥੬॥

ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁੱਧ ਵਿਚ ਮਿਲਾਇਆ ਤੇ ਹਵਾ ਭੱਲ ਕੇ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕੀਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਕਟੋਰਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀਤਾ ਤੇ ਬਾਕੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ॥੬॥

ਪੀਛੇ ਕੀਨ ਸਭਿਨਿ ਹੀ ਪਾਨਾ। ਪੁਨ ਸਿੰਘਨਿ ਪਿਖਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।

‘ਸ਼ਰਧਾ ਘਨੀ ਪਿਖੀ ਇਸ ਮਾਈ। ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਦੁਗਧ ਬਹੁ ਲਜਾਹੀ ॥੭॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੀਤਾ, ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, ‘ਇਸ ਮਾਈ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵੇਖੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ’ ॥੭॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਬੋਲੇ ਮੁਸਕਾਤ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ! ਸੁਨਿ ਇਸ ਕੀ ਬਾਤ।

ਦਿਨ ਬੋਰਨਿ ਕਾਇਆਂ ਇਹ ਤਜਾਗਹਿ। ਜਾਟ ਸਦਨ ਜਨਮਹਿ ਬਡਭਾਗਹਿ ॥੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੇ, ‘ਉਦੇ ਸਿੰਘ! ਇਸ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ। ਬੋਝਿਆਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਫਿਰ ਜਟਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਵੇਗੀ ॥੮॥

ਤਬਿ ਇਸ ਤੇ ਇਕ ਸਿਧ ਜਨਮੈ ਹੈ। ਜੰਮਨ ਜਤੀ ਨਾਮ ਤਿਸ ਹੈ ਹੈ।

ਮਾਨਨੀਯ ਸਭਿ ਲੋਕਨਿ ਕਰਾ। ਬਚਨ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਗੁਨਨ ਬਡੇਰਾ ॥੯॥

ਤਦ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਇਕ ਸਿੱਧ ਜਨਮ ਲਵੇਗਾ, ਜੰਮਨ ਜਤੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਦਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਧਰ ਕੇ ਵੱਡਾ ਗੁਣਵਾਨ ਹੋਵੇਗਾ’ ॥੯॥

ਅਚਰਜ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ ਹੈ ਕੈ। ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ ਅਪਨ ਹਿਤ ਪੈਕੈ।

‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਯਤ ਗਜਾਤਾ। ਜਥਾ ਬੌਦ੍ਫਲ ਕਰ ਪਰ ਜਾਤਾ ॥੧੦॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, ‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਸੀਂ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਬੇਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋ’ ॥੧੦॥

ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨਿ ਕੁਝ ਗਤਿ ਮੇਰੀ। ਕਹਾਂ ਜਨਮ ਕੋ ਧਰਿ ਹੋਂ ਫੇਰੀ?’।

ਪ੍ਰਿਯ ਸੇਵਕ ਤੇ ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰੀ। ‘ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਕੀ ਸਿਰਦਾਰੀ ॥੧੧॥

ਮੇਰੀ ਗਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕੁਝ ਦੱਸੋ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਕਿੱਥੇ ਜਨਮ ਲਵਾਂਗਾ?’ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ, ‘ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤੂੰ ਸਿਰਦਾਰੀ ਕਰੇਂਗਾ’ ॥੧੧॥

ਚਾਰ ਬਾਰ ਲੈ ਕਰਿ ਹੁਇ ਮਾਲਿਕ। ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਭਾਰੀ ਮਹਿਪਾਲਕ।

ਬਾਰ ਪੰਚਮੀ ਉਪਜਹਿ ਤਬੈ। ਮੋਨ ਗਾਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਬੈ ॥੧੨॥

ਚਾਰ ਵਾਰ ਤੂੰ ਰਾਜਾ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰੀ ਰਾਜ ਕਰੇਂਗਾ। ਪੰਜਵੀਂ ਵਾਰ ਜਦ ਤੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੋਨ ਗਾਰਕੀ ਹਾਕਮ ਦੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧੨॥

ਹੁਇ ਕਰਤਾਰ ਕੋ ਇਮ ਹੀ ਭਾਣਾ। ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਕਰਹਿ ਮਹਾਣਾ।

ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਲੇ। ਡੇਰਾ ਆਨਿ ਕਰਜੋ ਇਕ ਥਲੇ ॥੧੩॥

ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਭਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਲਸਾ ਮਹਾਨ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ।’ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ॥੧੩॥

ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਮਗ ਉਲੰਘ ਕਰਿ ਆਏ। ਬਸਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੋਰ ਜਿਥਾਏ।

ਉਤਰ ਪਰੇ ਕਰਿਬੇ ਹਿਤ ਡੇਰਾ। ਆਇਓ ਸਕਲ ਵਹੀਰ ਪਿਛੇਰਾ ॥੧੪॥

ਚਲਦੇ-ਚਲਦੇ ਪੈਂਡਾ ਲੰਘ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਚਮਕੌਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਡੇਰਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਸਾਰੀ ਵਹੀਰ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਗਈ॥੧੪॥

ਸਗਲ ਤੁਰੰਗਮ ਦਏ ਲਗਾਇ। ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਣਾ ਆਨਯੋ ਸਮੁਦਾਇ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਹਿੰ ਕਰਿਕੈ। ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਸੁਪਤੇ ਪਰਿਕੈ॥੧੫॥

ਸਾਰੇ ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਘਾਹ ਅਤੇ ਦਾਣੇ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਜਦ ਰਾਤ ਪਈ ਤਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ॥੧੫॥

ਰਾਤ ਪਾਛਲੀ ਜਾਗਨਿ ਕਰੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੋ ਸਿੰਘਨਿ ਰਰੇ।

ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਆਸਾਵਾਰ। ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਰਾਗ ਸੁਧਾਰਿ॥੧੬॥

ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਗ ਪਏ, ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਰਬਾਬੀ ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸੁਧ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ॥੧੬॥

ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਭੁ ਥਿਰੇ। ਵਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰਨ ਕਰੇ।

ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਪਿਖਿ ਥਲ ਅਭਿਰਾਮ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਤਹਾਂ ਮੁਕਾਮ॥੧੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਵਸਤਰ ਸ਼ਸਤਰ ਪਹਿਣ ਲਏ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਥਾਨ ਵੇਖ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਥੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰ ਲਿਆ॥੧੭॥

ਦਿਵਸ ਚਢੇ ਤੇ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ। ਨਮੋ ਕਰਹਿੰ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਏ।

ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਸੁਧ ਹੋਈ ਜਿਸ ਗਾਉਂ। ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਆਏ ਚਿਤ ਚਾਉਂ॥੧੮॥

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਆ ਗਏ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਪਿੰਡ ਵੀ ਖ਼ਬਰ ਪੁੱਜੀ, ਸਥਾਨਕ ਸਿੱਖ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਚਾਅ ਭਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ॥੧੮॥

ਦੁਗਧ ਦਹੀਂ ਲੇ ਰਸਤ ਘਨੇਰੀ। ਅਰਪ ਉਪਾਇਨ ਬਹੁ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।

ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸ਼ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਇਤ ਕੀ ਸੁਨੀ॥੧੯॥

ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਰਸਦ ਲਿਆਏ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆਈ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਏਧਰ ਆਉਣ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣੀ॥੧੯॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਸੋ ਚਲਿ ਆਈ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਹੁਤੇ ਅਧਿਕਾਈ।

ਬਲਖ ਬੁਖਾਰਾ ਅਰੁ ਕੰਧਾਰ। ਗਜ਼ਨੀ, ਕਾਬਲ ਨਗਰ ਉਦਾਰ॥੨੦॥

ਇਕ ਦਿਨ ਬੀਤਣ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਉਹ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰੇ ਅਤੇ ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਆਏ ਸਨ, ਗਜ਼ਨੀ ਆਦਿ ਕਾਬਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਨਗਰ ਹਨ॥੨੦॥

ਪੁਰੀ ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਪਿਸ਼ੌਰ। ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਕੇ ਹੈ ਕੈ ਇਕ ਠੋਰ।

ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਰਨ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਚਲੇ। ਆਇ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੌਰ ਸੁ ਮਿਲੇ॥੨੧॥

ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ੌਰ ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਏ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ॥੨੧॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਸੰਗਤਿ ਲੇ ਅਕੌਰ ਸਮੁਦਾਇ।

ਅਰਪ ਅਰਪ ਕਰਿ ਪਗ ਸਿਰ ਧਰੈ। ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਦਰਸ ਕੋ ਕਰੈ॥੨੨॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਉਪਹਾਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ। ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰ ਧਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥ ੨੨ ॥

ਸਿੱਖ ਮੁਖੀ ਜੇ ਸੰਗਤ ਕੇਰੇ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੇਰੇ।

'ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਇਓ ਭਲੇ। ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੁਝ ਮਿਲੇ' ॥ ੨੩ ॥

ਜਿਹੜੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲੇ, "ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਭਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ" ॥ ੨੩ ॥

'ਠਹਿਰਹੁ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਕ ਅਲਾਵਹਿ। 'ਧਨ ਕੋ ਦੇਵੈਗੇ ਮਰਿਵਾਵੈ'।

ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਤੂਸ਼ਨ ਭੇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸਾ। ਕਹਾਂ ਬਾਕ ਇਹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਠਹਿਰੋ, ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤੇ ਮਰਵਾਵਾਂਗੇ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਇਹ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਚਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ੨੪ ॥

ਕਰਿ ਬਿਚਾਰ ਬੋਲੇ ਤਿਹਿ ਸਮੈ। 'ਦੇਹੁ ਹੁਕਮ ਧੰਦ ਕੋ ਹਮੈ'।

ਅਰ ਬਖਸ਼ਹੁ ਜੀਵਨ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ॥ ੨੫ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ, "ਘਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਖਸ਼ੋ, ਆਪਣੀ ਸੰਗਤ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ" ॥ ੨੫ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਆਏ। ਚਾਹੈ ਮਨੋਕਾਮਨਾ ਪਾਏ।

ਸਫਲ ਬਿਲੋਕਨਿ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰਾ। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਫਲ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥ ੨੬ ॥

ਛੰਦ ॥ 'ਬਰਸੈ ਬਾਦਲ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਿ ਜਲ ਲੇਯ ਨ ਖੇਤ। ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚੁਪਕਾ ਹੁਇ ਰਹਯੋ ਕਯਾ ਬਾਦਲ ਹੇਤ।

ਚੰਦਨ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਬਨ ਰਹੇ ਸੁਚੇਤ। ਗੰਗਾ ਪਾਪਾਂ ਦੂਰ ਹਿਤ ਕਯਾ ਨੁਾਇ ਅਦੇਤ।

ਗੁਰੂ ਬਿਚਾਰਾ ਕਯਾ ਕਰੈ, ਸਿਖ ਫਸਿਆ ਏਤ। ਮੀਠਾ ਦੇਵੈ ਬਾਲ ਨੂੰ ਓਹ ਮਾਂਗੇ ਰੇਤ।

ਘੜਾ ਲੱਜ ਹਥ ਖਸਮ ਦੇ ਕਯਾ ਕੂਪ ਨ ਦੇਤਿ। ਬਾਪ ਮਾਇ ਹਿਤ ਕਯਾ ਕਰੇ ਸੁਤ ਦੇਤਿ ਨ ਭੇਤ।

ਲੀਪਨ ਹਾਰੇ ਦੋਸ਼ ਕਯਾ ਭੀਤ ਗਿਰਦੀ ਰੇਤ। ਅਟਕਾ ਜਲ ਤਾ ਬੰਧੀਏ ਜਾਂ ਬੰਧਨਿਕੇਤ।

ਧਨ ਵਡਿਆਈ ਦੇਇ ਕਿਸ ਖਰ ਧੂੜੀ ਲੇਤਿ। ਭਾੜ ਵਿਚਾਰਾ ਸੀਤ ਕਿਉਂ ਜਾਂ ਝੁਲਕਾ ਦੇਤਿ।

ਧੰਦੇ ਅਟਕੇ ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਪਰਵਾਰ ਸਮੇਤ। ਕਾਰੀਗਰ ਖਾਤੀ ਕਯਾ ਕਰੇ ਕਾਸਟ ਨਹੀਂ ਖੇਤ।

ਨਦੀ ਬਾਰ ਕਿਉਂ ਪੀਵੀਏ ਕੁਣੀਆ ਨਾਂ ਲੇਤ। ਖਾਣਾ ਕੀਕੂੰ ਪੱਕਣਾਂ ਜੇ ਅੱਗ ਨ ਨਿਕੇਤ।

ਬਿਨਾ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬੁੱਧ ਨਹਿਂ ਕਿਆ ਹਠ ਕਾ ਹੇਤ। ਮਨ ਹੀ ਚੱਕ੍ਰ ਘੁਮਾਰ ਕਾ ਘੜਿ ਭਾਂਡੇ ਦੇਤਿ।

ਮੁਹ ਕਾ ਆਖਣ ਰੀਸ ਹੈ ਫਿਰ ਮਨ ਹੀ ਚੇਤਿ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਗੇ ਸੰਗਤੀ ਗੁਰ ਦੇਣਮ ਹੇਤ।

ਕਰਮ ਕੜਾਕਾ ਹਾਥ ਕਾ ਮੁਹ ਮਾਰੈ ਸੇਤ। ਹਉਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਜਿਹ ਮਰ ਮਨ ਨੇਤ ॥ ੧ ॥

'ਬੱਦਲ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਵਰ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਖੇਤ ਪਾਣੀ ਲਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਲਵੇ, ਜੇ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਚੁੱਪ ਰਹੇ ਭਾਵ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਬੱਦਲ ਦਾ ਸਵਾਂਤ ਬੂੰਦ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਹਿਤ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਚੰਦਨ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਬਾਂਸ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਚੰਦਨ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਗੰਗਾ ਦਾ ਹਿਤ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਗੰਗਾ ਵਿਚ

ਇਸਨਾਨ ਕਰਨੋਂ ਅਚੇਤ ਰਹੇ ਭਾਵ ਕੁਤਾਹੀ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਦਾ ਕੀ ਕਸੂਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੇ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਲੋਕ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਫੌਸਿਆ ਰਹੇ। ਮਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਕੀ ਕਰੇ ਜੇ ਉਹ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਖੰਡ ਦੇਵੇ ਤੇ ਅਗੋਂ ਰੇਤ ਮੰਗਦਾ ਹੋਵੇ। ਘੜਾ ਤੇ ਲੱਜ ਜੇ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਖਸਮ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵਹਾਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਖੂਹ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਪੁੱਤਰ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਦਾ ਭੇਦ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਹਿਤ ਕੀ ਕਰੇ। ਲਿੱਪਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਜੇ ਰੇਤ ਦੀ ਕੰਧ ਡਿੱਗਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਲ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹ ਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਏ ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੋਵੇ। ਧਨ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਿਸੇ ਖੇਤੇ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੇ ਉਹ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਧਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਦਾ ਹੋਵੇ। ਭੱਠ ਵਿਚਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਠਰੇ ਜੇ ਖੁਲਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਖੁਲਕ ਦੇਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਹੇ ਸਿੱਖਾ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਪੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੇ। ਕਾਰੀਗਰ ਤਰਖਾਣ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੇ ਜੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੀਵੀਏ ਜੇ ਬੁੱਕ ਨਹੀਂ ਭਰਦਾ, ਖਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਪੱਕੇਗਾ ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਤਾਂ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹਠ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ। ਜੇ ਘੁਮਾਰ ਦਾ ਮਨ ਹੀ ਚੱਕਰ ਬਣੇ ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ ਭਾਂਡੇ ਘੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੇਵਲ ਸੰਕਲਪ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਚੱਕ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਭਾਂਡੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਮੂੰਹ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਰੀਸ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਕੁਝ ਬਣੇਗਾ ਤਦ ਹੀ ਜੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮੰਗਿਆ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਹਿਤ ਹੋਇਆ ਤਦ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਦਾ ਤਮਾਚਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਬੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਨੇ ਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਹੁ ਮਨ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੀ। ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ ਹਮ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ।

ਠਹਿਰਹੁ ਮਨ ਠਹਿਰਾਵਨ ਕਹਯੋ। ਇਹ ਤੁਮ ਅਰਥ ਨ ਉਰ ਮਹਿ ਲਹਯੋ॥੨੭॥

ਸੁਣੋ ਸਿੱਖੇ! ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਵਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਰਥ ਤੁਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ॥੨੭॥

ਦੇਹਿ ਮੁਕਤਿ ਧਨ ਸਤਿਗੁਰ ਭਲੇ। ਇਹ ਭੀ ਅਰਥ ਨ ਮਤਿ ਮਹਿ ਮਿਲੇ।

ਮਰਵਾਵਹਿਗੇ ਕੀਨ ਉਚਾਰੇ। ਅਰਥ ਕਿ ਕਾਟਹਿ ਜਨਮ ਤੁਮਾਰੇ॥੨੮॥

ਜੇ ਧਨ ਦੇਣਾ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਧਨ ਦੇਣਾ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਰਥ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾਇਆ ਹੈ। ਮਰਵਾਵਾਂਗੇ, ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟ ਦਿਆਂਗੇ॥੨੮॥

ਘਰਿ ਕੋ ਹੀ ਧੰਦਾ ਤੁਮ ਚਹਿਯੋ। ਅਜਹੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਮ ਕੋ ਰਹਿਯੋ।

ਤਉ ਨ ਸਹਿਸਾ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੋ। ਬਿਲਮ ਕਛੂ, ਨ ਉਤਾਵਲ ਕਰੋ॥੨੯॥

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਧੰਦਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਅਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਮੁਕਤੀ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਬੋੜੀ ਦੇਰ ਹੈ, ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ॥੨੯॥

ਪਰਚੋ ਸ਼ਬਦ ਸਾਥ ਲਿਵਲੀਨ। ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਤੁਮਕੋ ਗੁਰ ਦੀਨ।

ਤਾਰਹਿਗੋ ਜਗ ਸਿਦਕ ਤੁਮਾਰਾ। ਰਹਹੁ ਸੁਚੇਤਾ ਸੁ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ॥੩੦॥

ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਜੁੜੇ ਰਹੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਦਕ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਰੇਗਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ॥੩੦॥

‘ਹਮ ਭੀ ਨਦੀ ਨ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰ। ਬਸਿ ਹੈਂ ਆਨੰਦ ਪੁਰੀ ਉਰਾਰ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਹੁ ਨਾਂਹਿ। ਰਹੈ ਉਰੇ ਕੇ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਾਂਹਿ॥੩੧॥

‘ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਰਾਰ ਹੀ ਵਸਾਂਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ, ਉਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਾਂਗੇ॥੩੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਕਾਗ ੨) (੬੯੬)

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ਸੰਗਤੀ ਨਾਵੈ ਸਭਿ ਨਿੱਤ। ਛੇ ਜੋਜਨ ਗੁਰ ਨਗਰ ਵਸ ਹਮ ਅਵਾਹਿ ਮਿੱਤ।
ਬੈਠ ਦੁਲੀਚੇ ਚਮਰ ਢੁਲ ਸਿੱਖ ਦਰਸਨ ਚਿੱਤ। ਸਿੰਘ ਲਾਖ ਦਸ ਏਕਠੇ ਗਜ ਬਾਜ ਸਮੇਤ।
ਲੂਟ ਪਿਆਰੀ ਮੇਰਿਆਂ ਘਰ ਧਨ ਕਾ ਖੇਤ। ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੇਲ ਲੈ ਕੇ ਕਰੋ ਨ ਛੇਤ।
ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੈ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਫਿਤਕਾਰੀ ਛੇਤ। ਭਾਣਾ ਮੰਨਿਆਂ ਸੀਸ ਪਰ ਹੋਇ ਜੀਵਨ ਜੇਤਿ ॥ ੨ ॥

ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਨਿੱਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇਗੀ, ਛੇ ਜੋਜਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ, ਹੇ ਮਿੱਤਰ ! ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਆਵਾਂਗੇ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠਾਂਗੇ, ਚੋਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਸਾਡੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਚਾਹਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਸਨ ਕਰਨਗੇ। ਦਸ ਲੱਖ ਸਿੰਘ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਏਨਾ ਧਨ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਨੋ ਘਰ ਧਨ ਦਾ ਖੇਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਲੁਟਾਉਣਾ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਉਹ ਬੜੇ ਦਾਨੀ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੇਲ ਲਵਾਂਗੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੇਕਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰੇਗਾ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ॥੨॥

ੳਪਈ- ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਮਨ ਮਹੁ ਪਛੁਤਾਏ।
ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ ਨ ਉਚਿਤ ਹਟਾਵਨ। ਮਾਨਹਿ ਸ਼ਰਧਾ ਜੁਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵਨ ॥੩੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਹਾਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਏ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੩੨॥

ਅਪਨੋ ਹਿਤ ਮਾਨਨ ਮਹਿ ਜਾਨਹਿ। ਮਹਾਂ ਅਹਿਤ ਜੇ ਮੋਰਨ ਠਾਨਹਿ।
ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰ ਬਚ ਸੁਨੇ। ਦਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਲਖੀ ਨ ਗੁਨੇ ॥ ੩੩ ॥

ਜੇ ਬਚਨ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਜਾਣੇ ਪਰ ਜੇ ਬਚਨ ਮੋੜਨਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮਹਾਨ ਬਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਤੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰਗੁਣੇ ਹਾਂ ॥੩੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਸ ਕੀਨ ਚਮਕੋਰ। ਸੰਗਤਿ ਘਨੀ ਬਸੀ ਤਿਸ ਠੋਰ।
ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਜਬਿ ਗਈ। ਸੈਨਾਂ ਸਿੰਘਨ ਆਵਤਿ ਭਈ ॥੩੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਮਕੋਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਉਸ ਥਾਂ ਠਹਿਰ ਗਈ। ਜਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ॥੩੪॥

ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਘਨੋ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਜੋ ਜੋ ਚਹਿਯਹਿ ਸੋ ਮੰਗਵਾਯੋ।
ਡੇਰਾ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਰੀ। ਰਾਖੇ ਦੂਤ ਲਗਾਇ ਪਹਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥

ਤਾਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਮਾਜ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਜੋ-ਜੋ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਸੋ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਡੇਰਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਸੂਹੇ ਛੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ ॥੩੫॥

ਚਿਤਵਤਿ ਦ੍ਰੈਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਗ। ਸੈਨਪ ਤੁਰਕ ਕਰਹਿ ਕੋ ਜੰਗ।
ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਸਦਾ। ਕੋ ਉਮਰਾਵ ਲਗਾਵੈਂ ਕਦਾ ॥ ੩੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੇ, ਸਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿ ਜਾਂ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਉਮਰਾਵ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾ ਦੇਈਏ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸੋਚਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੩੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੧॥

ਅਧਿਆਇ ਬੱਤੀਵਾਂ

ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਸਰਨ ਆਇਆ

ਦੋਹਰਾ- ਦੈ ਉਮਰਾਵ ਲਹੋਰ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਮਗ ਜਾਤਿ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਬਾਤ ਕੋ ਘਾਤ ਜਾਨਿ ਭਲਿ ਭਾਂਤਿ ॥ ੧ ॥

ਲਾਹੋਰ ਦੇ ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਜਾਣਿਆ ॥੧॥

ਓਪਈ- ਆਦਿਕ ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ। ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਗਿਨੀ ਬਿਧਿ ਰੂਰੀ।

ਔਚਕ ਆਨਿ ਬਨੀ ਕਜੋਂ ਟਰੋ। ਤੁਰਕ ਲਰਾਵਹੁ ਆਪ ਨ ਲਰੋ ॥ ੨ ॥

ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਗਿਣੀ ਮਿਥੀ। "ਅਚਾਨਕ ਹੁਣ ਗੱਲ ਆ ਬਣੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਟਾਲਾ ਨਾ ਕਰੀਏ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਵੋ, ਆਪ ਨਾ ਲੜੋ ॥੨॥

ਕੇਤਿਕ ਦਰਬ ਦੇਉ ਉਮਰਾਉ। ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਿ ਬਾਹਰ ਪਰਥਾਉ।

ਨਹੀਂ ਦੁਰਗ ਬਡ ਲਰਿਬੇ ਕਾਰਨ। ਥੋਰੇ ਸਿੰਘ ਧਰੇ ਹਥੀਆਰਨਿ ॥ ੩ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਮਰਾਵ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਧਨ ਦੇਈਏ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਰਾਏ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਹਨ, ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਥੋੜੇ ਸਿੰਘ ਹਥਿਆਰ ਝਟ ਧਰ ਦੇਣਗੇ ॥੩॥

ਆਪ ਆਪਨੇ ਅਹੈਂ ਟਿਕਾਨੇ। ਸੋ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚ ਸਕਹਿ ਤਿਸ ਥਾਨੇ।

ਭੇੜ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਬਨ ਜਾਇ। ਕੋਨ ਲਰੈ ਤੁਰਕਨਿ ਅਗਵਾਇ ॥ ੪ ॥

ਦੂਸਰੇ ਸਿੰਘ ਆਪ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਹ ਚਮਕੌਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣਗੇ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਭੇੜ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫਿਰ ਕੋਣ ਲੜੇਗਾ ॥੪॥

ਲੁਟ ਜਾਵਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਡੇਰਾ। ਕਿਮ ਹੂੰ ਬਚੈ ਨ, ਹੁਇ ਭਟ ਭੇਰਾ।

ਹਤਯੋ ਜਾਇ ਗੁਰ ਕਿਧੋਂ ਪਲਾਏ। ਹਮਰੀ ਬਾਤ ਭਲੀ ਬਨਿ ਜਾਏ ॥ ੫ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਲੁਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਬਚੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਭੇੜ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਰੇ ਜਾਣਗੇ ਜਾਂ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ॥੫॥

ਨਹਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕਰਹਿ ਬਿਗਾਰਾ। ਹਮਰੇ ਦੇਸ ਨਿਭੈ ਹੁਇ ਸਾਰਾ।

ਇਮ ਗਿਨਿ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਠਾਏ। ਮਿਲੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਹੁਇ ਅਗੁਵਾਏ ॥ ੬ ॥

ਫਿਰ ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਡਾ ਵਿਗਾੜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਦੇਸ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਣ ਮਿੱਥ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਚ ਅਗਾਉਂ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲ ਪਏ ॥੬॥

ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਕਹਯੋ ਸੁਨਾਯੋ। ਲਘੁ ਦਲ ਜੁਤਿ ਗੁਰ ਸਿਵਰ ਬਤਾਯੋ।
ਮਜਲ ਮਜਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰ। ਹਮਰੋ ਕਾਰਜ ਦੇਹੁ ਸੁਧਾਰਿ॥ ੭॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੁਣਾਇਆ, ਬੋਝੀ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਮੰਜਲ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਧਨ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਸਾਡਾ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇਵੋ॥੭॥

ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਸੰਗ ਸਦਾ ਬਖੇਰਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਲੁਦਕ ਨਗਰ ਕੇ ਪੰਥ ਨ ਜਾਵਹੁ। ਘਾਟ ਦੂਸਰੇ ਸੁਗਮ ਸਿਧਾਵਹੁ॥ ੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਸਦਾ ਭਗੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਹ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਦੂਸਰੇ ਪੱਤਣ ਰਾਹੀਂ ਸੇਖੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਵੇ॥੮॥

ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਚਮਕੋਰ। ਬੁਰਜ ਨ ਦੁਰਗ ਅਟਾ ਤਿਸ ਠੋਰ।
ਥਲ ਮਦਾਨ ਮਹਿੰ ਉਤਰਯੋ ਡੇਰਾ। ਪਰਹੁ ਅਚਾਨਕ ਲੀਜੈ ਘੇਰਾ॥ ੯॥

ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਚਮਕੋਰ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਕੋਈ ਬੁਰਜ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਉਤਰਿਆ ਹੈ, ਅਚਾਨਕ ਪੈ ਕੇ ਘੇਰ ਲਵੋ॥੯॥

ਸੈਦਾਬੇਗ ਏਕ ਕੋ ਨਾਉਂ। ਅਲਫਖਾਨ ਦੂਸਰ ਉਮਰਾਉ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੋਨ ਲੋਭ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਤਿਸੀ ਪੰਥ ਮਹਿੰ ਪਾਇਨ ਗੇਰੇ॥ ੧੦॥

ਇਕ ਉਮਰਾਵ ਦਾ ਨਾਮ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਅਲਫਖਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਲੋਭ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰੇ ਗਏ, ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਰਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲ ਪਏ॥੧੦॥

ਸਤ੍ਰੁਦਵ ਉਲੰਘਿ ਆਇ ਦਲ ਸਾਰਾ। ਸੁਨਯੋ ਖਾਲਸੇ ਬਜਤਿ ਨਗਾਰਾ।
ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਇਕ ਨਰ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਦਲ ਮਹਿੰ ਹੁਤੇ ਭੇਤ ਸਭਿ ਲਜਾਯੋ॥ ੧੧॥

ਸਤਲੁਜ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਸਾਰਾ ਲਸਕਰ ਆ ਗਿਆ, ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਸੁਣਿਆ। ਏਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਆਦਮੀ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਭੇਦ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ॥੧੧॥

ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਸਾਥ ਉਚਾਰਾ। 'ਕਿਮ ਨਚਿੰਤ ਪ੍ਰਭੂ! ਡੇਰੋ ਡਾਰਾ?।
ਤੁਮ ਪਰ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸਵਾਰ। ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਆਇ ਰਿਸ ਧਾਰਿ॥ ੧੨॥

ਉਸ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ ਡੇਰਾ ਨਿਸਚਿੰਤ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰ ਕੇ ਏਧਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ॥੧੨॥

ਪ੍ਰੇਰਿ ਗਿਰੇਸੁਰਿ ਇਤ ਲੇ ਆਏ। ਸਾਵਧਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਰਚਉ ਉਪਾਏ।
ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਸਿਖ ਸੁਨਿਕੈ ਧਾਯੋ। ਆਨਿ ਭੇਤ ਗਨ ਰਿਪੁਨਿ ਬਤਾਯੋ॥ ੧੩॥

ਪਹਾੜੀਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਏਧਰ ਲੈ ਆਏ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਕੋਈ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਉਪਾਅ ਕਰੋ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਕੇ ਭੱਜਾ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧੩॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਦਿਹੁ ਬਜਾਇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ।
ਡਾਲਿ ਹਯਨਿ ਪਰ ਜੀਨ ਉਤਾਲੇ। ਤੁਪਕ ਖੜਗ ਧਨੁ ਢਾਲ ਸੰਭਾਲੇ॥ ੧੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਦੇਵੋ।" ਤੁਰਤ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਤੇ ਧਨੁੱਖ ਸੰਭਾਲ ਲਏ॥੧੪॥

ਸਾਵਧਾਨ ਹੈ ਰੋਕਯੋ ਆਗਾ। ਸਿੰਘਾਨਿ ਰਿਦੈ ਬੀਰ ਰਸ ਜਾਗਾ।
ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੋਨਹੁੰ ਹੋਏ। ਗੋਚਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਸਪਰ ਦੋਏ॥ ੧੫॥

ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗਾ ਰੋਕਿਆ, ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਦਲ ਆਹਮੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਦਿੱਸ ਪਏ॥੧੫॥

ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਇਕ ਉਮਰਾਵ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਜਿਸੀ ਕੋ ਨਾਵ।
ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਈ। ਤਤਛਿਨ ਰਿਦੇ ਸੁਮਤਿ ਹੁਇ ਆਈ॥੧੬॥

ਇਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਉਮਰਾਵ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਤੁਰਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸੁਸ਼ਟ ਮੱਤ ਆ ਗਈ॥੧੬॥

ਜਾਗ ਪਰੈ ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗਾ। ਸੁਪਤਿ ਉਠਯੋ ਜਿਮ ਲਗ ਅਨੁਰਾਗਾ।
ਜੇਤਿਕ ਚਮੁੰ ਕਹੇ ਮੈਂ ਹੁਤੀ। ਸਭਿ ਕੀ ਅਪਨ ਸੰਗ ਕਰ ਮਤੀ॥ ੧੭॥

ਉਸ ਦੇ ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ, ਮਾਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੈਨਾ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਲਈ॥੧੭॥

ਜੇਤਿਕ ਹੁਤੀ ਸ਼ਾਹ ਦਿਸ਼ ਕੇਰੀ। ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕੀਨ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੋਹਿ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਯੋ॥ ੧੮॥

ਜਿੰਨੀ ਸੈਨਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪੱਖੀ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ, ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਚਾਇਆ॥੧੮॥

ਜਬਿ ਘਮੰਡ ਕੀ ਮਚੀ ਲਰਾਈ। ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਚਲਾਈ।
ਫੇਰਿ ਹਯਾਨਿ ਕੋ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ। ਤਥਾ ਤੁਰਕ ਸਨਮੁਖ ਹੈ ਮਾਰੈਂ॥ ੧੯॥

ਜਦੋਂ ਚੋਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਮੱਚੀ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈਆਂ, ਫਿਰ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ॥੧੯॥

ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ ਅੰਗ ਲਗ ਗੋਰੀ। ਗਿਰਹਿੰ ਧਰਨ ਪਰ ਮੁਖ ਨਹਿੰ ਮੋਰੀ।
ਦਿਸ਼ ਦੋਇਨਿ ਤੇ ਟਿਕੀ ਲਰਾਈ। ਅਵਲੋਕਹਿੰ ਬਿਰ ਹੋਇ ਗੁਸਾਈਂ॥ ੨੦॥

ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਗੱਲੀਆਂ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਸਨ ਮੋੜਦੇ। ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਲੜਾਈ ਟਿੱਕ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਲੋ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੦॥

ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਰਨਿ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਗਾਢੇ ਹੋਇ ਖਾਲਸਾ ਲਰੈ।
ਕਿਤਿਕ ਬੇਰ ਜਬਿ ਲਰਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਚਹੈ ਸ਼ਰਨਾਈ॥ ੨੧॥

ਉਹ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੇ, ਤਕੜਾ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਲੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਜਦ ਲੜਦਿਆਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀ॥੨੧॥

ਤਜਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਦਲ ਕੇ ਸਾਥ। ਮਿਲਜੇ ਖਾਲਸੇ ਸਨ ਕਹਿ ਗਾਥ।
ਜਿਮ ਤੁਮ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਬਡੇਰੇ। ਤਥਾ ਪਿਖੀਜੈ ਮੇ ਕੋ ਚੇਰੇ॥ ੨੨॥

ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦਾ ਸੰਗ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਹਾਲ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਸਿੱਖ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਸਮਝੋ॥੨੨॥

ਜੰਗ ਜੀਤਿ ਕੈ ਮਿਲਿਹੋਂ ਫੇਰ। ਇਮ ਕਹਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਯੋ ਦਲੇਰ।
ਸਿੰਘਨ ਤੇ ਆਗੈ ਹੁਇ ਲਰਿਓ। ਗਨ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਮਾਰਨ ਕਰਿਓ॥ ੨੩॥

ਜੰਗ ਜਿੱਤ ਕੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਮਿਲਾਂਗਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਦਲੇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ॥੨੩॥

ਅਲਫ ਖਾਨ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ। ਸਾਥੀ ਫਟਯੋ ਕਹਾਂ ਅਬਿ ਜੀਤ ?।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਨਿਜ ਸੈਨ ਹਟਾਈ। ਤਉ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਤਿ ਜਾਈ॥ ੨੪॥

ਅਲਫਖਾਨ ਨੇ ਇਹ ਉਲਟ ਵੇਰ ਵੇਖਿਆ, ਸਾਥੀ ਫਟ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਜਿੱਤ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ ? ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਹਟਾ ਲਈ, ਤਾਂ ਵੀ ਖਾਲਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੪॥

ਸੈਦਾਬੇਗ ਸਿੰਘ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ। ਦੂਰ ਭਜਾਵਤਿ ਲਗ ਬਹੁ ਮਾਰੇ।
ਲੇ ਕਰਿ ਫਤੇ ਹਟੇ ਪਸਚਾਤੀ। ਤੁਰਕ ਪੁੰਜ ਕੇ ਬਨ ਕਰਿ ਘਾਤੀ॥ ੨੫॥

ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਭਜਾ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ। ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਆਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ॥੨੫॥

ਜਹਾਂ ਖਲੇ ਕਲਗੀਧਰ ਧੀਰ। ਉਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਧਰਿ ਪਹੁਚੇ ਤੀਰ।
ਸੈਦਾਬੇਗ ਉਤਰਿ ਹਯ ਤਰੇ। ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰੇ॥ ੨੬॥

ਜਿੱਥੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਖੜੇ ਸਨ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰ ਕੇ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੱਲੇ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ॥੨੬॥

ਬੋਲੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਉਮਰ ਬਰ ਕਰਾਰ। ਮਿਲੇ ਸੁ ਖੂਰ ਈਨ ਤਕਰਾਰ।
ਸੈਦਾਬੇਗ ਸਮਝ ਤੂੰ ਬੇਗ। ਅਹੋ ਕੰਧਾਰੀ ਬਾਂਧਹੁ ਤੇਗ॥ ੨੭॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਐਨੇ ਇਕਰਾਰ ਮੂਜਬ ਚੰਗੇ ਮਿਲੇ ਹੋ। ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਸਮਝ ਲਵੇ। ਤੂੰ ਕੰਧਾਰੀ ਸੀ ਤੇ ਕੰਧਾਰੀ ਤੇਗ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੨੭॥

ਪੂਰਬ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤੁਮ ਮਿਲੇ। ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੁਤੀ ਤਬਿ ਭਲੇ।
ਤਬਿ ਹਮ ਤੋ ਸੋਂ ਇਮ ਕਹਿ ਗਏ। ਕਬਹਿ ਬੁਲਾਵਹਿਗੇ ਹਿਤ ਕਿਏ॥ ੨੮॥

ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸੀ, ਤਦ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸੀ, "ਕਦੀ ਵੇਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾਵਾਂਗੇ॥੨੮॥

ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੈਂ ਤਿਹਾਰੋ। ਤਬਿ ਪਰਖਹਿਗੇ ਜਥਾ ਉਚਾਰੋ।
ਪਰਚਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਕੀਆ। ਪਾਛੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦੀਆ॥ ੨੯॥

ਤੁਹਾਡੇ ਸਸਤਰ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤਦ ਪਰਖਾਂਗੇ ਜਿਵੇਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਪਰਚਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਾਇਆ ਸੀ ਤੈਨੂੰ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ॥੨੯॥

ਤੁਪਕ ਕਮਾਇਲ ਕਰਾਮਾਤ। ਚਿਨ ਖੈਰ ਖਿਲਸ ਜੱਨਾਤਿ।

ਏਤੀ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਕਹੀ। ਸਮਝਯੋ ਮੁਗਲ ਰਿਦੇ ਤਬਿ ਸਹੀ ॥ ੩੦ ॥

ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਕਮਾਈ ਜਾਂ ਕਮਾਲ ਐਸਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਸਮਝਣਗੇ। ਐਸੇ ਕਮਾਲ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਨੇਕੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਦੋਸਤ ਤਾਂ ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉੱਠਣਗੇ ਕਮਾਲ ਇਸ ਤੇ, ਤੇ ਕਮਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਦਾ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।" ਏਨੀ ਗੱਲ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ॥੩੦॥

ਪਰਯੋ ਅਗਾਰੀ ਦੰਡ ਸਮਾਨ। 'ਰਾਖਿ ਰਾਖਿ ਮੁਝ ਪੀਰ ਮਹਾਨ!।

ਰਾਵਰਿ ਦਰਸ ਸੁਨੇ ਬਚ ਜਬੈ। ਪੂਰਬ ਸਿੰਮੂਤ ਭੀ ਅਬਿ ਸਬੈ ॥ ੩੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਡੰਡੋਤ ਬੰਦਨਾ ਵਾਂਗ ਪੈ ਗਿਆ, "ਹੇ ਮਹਾਨ ਪੀਰ! ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ, ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਥੀੜੀ ਵੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ ਹੈ ॥੩੧॥

ਭਈ ਸ਼ਕਤਿ ਮੁਝ ਬਿਖੈ ਬਿਸਾਲ। ਰਖਹੁ ਪੀਰ ਜੀ! ਲੇਹੁ ਸੰਭਾਲ।

ਜਿਤਿਕ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਬਾਤਿ ਉਬਾਚੀ। ਸਭਿ ਜਾਨੀ ਮੈਂ ਬਿਤੀ ਸੁ ਸਾਚੀ ॥ ੩੨ ॥

ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਹੇ ਪੀਰ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ। ਜਿੰਨੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਸਭ ਮੈਂ ਸੱਚੀ ਥੀੜੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ॥੩੨॥

ਦੇ ਧੀਰਜ ਤਬਿ ਪੁਭੁ ਢਿਗ ਰਾਖਾ। ਜਿਸਕੋ ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਖ।

ਮੁਗਲ ਪ੍ਰਮੋਦ ਘਨੋ ਉਰ ਪਾਯੋ। ਜੇਤਿਕ ਡੇਰਾ ਸਕਲ ਲੁਟਾਯੋ ॥ ੩੩ ॥

ਫਿਰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਪੁਭੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਮੁਗਲ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਪਾਇਆ। ਜਿੰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੩॥

ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤਜਾਗਿ ਰਹਯੋ ਪੁਭੁ ਪਾਸ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸੁਖ ਲਾਰੀ ਆਸ।

ਸਗਲੇ ਤੁਰਕ ਗਏ ਜਬਿ ਦੂਰ। ਉਤਰੇ ਡੇਰੇ ਬਿਖੈ ਹਜੂਰ ॥ ੩੪ ॥

ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਿਹਾ, ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਆਸ ਲੱਗ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਜਦ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਹਜੂਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ॥੩੪॥

ਖਾਨ ਪਾਨ ਦਾਨਾ ਤ੍ਰਿਨ ਪਾਇ। ਬਸੇ ਨਿਸਾ ਪੂਰਬ ਕੀ ਬਾਇ।

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਕੂਚ ਕਰਿ ਦੀਨ। ਸੈਦਾਬੇਗ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨ ॥ ੩੫ ॥

ਆਪ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਘਾਹ ਅਤੇ ਦਾਨਾ ਪਾਇਆ, ਰਾਤ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ॥੩੫॥

ਬਖਸ਼ੇ ਸਸਤ੍ਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ। ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਮੁਦਤਿ ਬਡੇਰ।

ਚਲਯੋ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸਾਬ। ਗਮਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਦਿਸੁ ਨਾਬ ॥ ੩੬ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਸਤਰ ਬਖਸ਼ੇ ਤੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲ ਪਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਲ ਚਲ ਪਏ ॥੩੬॥

ਸਗਲੋ ਪੰਥ ਉਲੰਘਨਿ ਕਰਿਓ। ਦੁੰਦਭਿ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੋਨ ਮਹਿ ਪਰਿਓ।
ਪੁਰਿ ਜਨ ਸੁਨਿਕੈ ਬਹੁ ਅਹਿਲਾਦੇ। ਨਿਕਸੇ ਚਾਰੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ॥ ੩੭ ॥

ਸਾਰਾ ਰਾਹ ਲੰਘ ਗਏ, ਜਦ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੩੭॥

ਮਿਲਿ ਮਾਨਵ ਸਭਿ ਵਹਿਰ ਪਧਾਰੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਿ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰੇ।
ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਪ੍ਰਤਿ ਗਾਏ। ਮਿਲੇ ਅੱਗ੍ਹ ਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ, ਬੰਦਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਜਿਹੜੇ ਮਿਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ ॥੩੮॥

ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ। ਪਰਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨਿ।
ਅੱਗ੍ਹ ਆਇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਨਰ ਹਰਖੇ। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਰੇ ਪੁਸ਼ਨ ਗਨ ਬਰਖੇ ॥ ੩੯ ॥

ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਜਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਸ਼ਾ ਹੋਈ ॥੩੯॥

ਗਏ ਤੁਰੰਗਮ ਪੰਥ ਬਜਾਰੇ। ਸਗਰੇ ਨਰ ਬੰਦਨ ਕਹੁ ਧਾਰੇ।
ਉਤਰ ਪਰੇ ਨਿਜ ਮੰਦਰ ਗਏ। ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਤ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕਏ ॥ ੪੦ ॥

ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਗਏ, ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੪੦॥

ਆਸ਼ਿਖ ਦੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਫੇਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਉਰ ਅਨੰਦ ਬਡੇਰਾ।
ਬੈਠਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਪੁਨ ਗਏ। ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਯੰਕ ਡਸਾਵਨਿ ਕਏ ॥ ੪੧ ॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਗਏ, ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਡੁਹਾਇਆ ਗਿਆ ॥੪੧॥

ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਪੁਰਿ ਬਸੇ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੰਗਤ ਚਲੀ ਆਇ ਸਮੁਦਾਈਂ।
ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵਹਿ। ਬਸਹਿ ਨਿਕਟ ਪੁਨ ਸਦਨ ਸਿਧਾਵਹਿ ॥ ੪੨ ॥

ਕਈ ਦਿਨ ਮਾਲਕ ਜੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਕੇ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਮਨੋ-ਕਾਮਨਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਨੇੜੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੪੨॥

ਪੰਝਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਬੰਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੨॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਤੇਤੀਵਾਂ

ਇਕ ਦਿਜ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਠਾਣ ਨੇ ਖੋਹੀ

ਦੋਹਰਾ- ਸੈਦਬੇਗ ਤੇ ਸਬਿ ਸੁਨਯੋ ਗਿਰਈ ਸੁਰਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ।
ਸੈਨ ਗੁਰੂ ਪਰ ਦਰਬ ਦੇ ਲਜਾਏ ਲਰਨ ਪ੍ਰਜਾਤਿ ॥ ੧ ॥

ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਤੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਿਆ, "ਸਾਡੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਦੋਲਤ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਏ ਸਨ" ॥੧॥

ਚੋਪਈ-ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹੋਏ ਬਿਸਮਾਦ।
ਮੰਦ ਮਤੀ ਸਭਿ ਦੁਸ਼ਟ ਪਹਾਰੀ ਰਚਯੋ ਕਪਟ ਆਨਯੋ ਦਲ ਭਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਉਦੇ ਸਿੰਘ, ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਮਾੜੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਟ ਪਹਾੜੀਏ, ਕਪਟ ਰਚ ਕੇ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ ॥੨॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ। ਬਿਰੇ, ਖਾਲਸਾ ਆਯਹੁ ਸਾਰਾ।
ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧੀਰ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ॥ ੩ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਆ ਕੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਧੀਰਜਵਾਨ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਧੀਰਜਵਾਨ ਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਬੀਰ ਵੀ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ॥੩॥

ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਾਏ।
ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕਹੀ ਤਬਿ ਬਾਤ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਗਿਰਪਤਿ ਗਤਿ ਬਿੱਖਯਾਤ ॥ ੪ ॥

ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਆ ਗਏ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਿਰ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ" ॥੪॥

ਉਪਰ ਤੇ ਮਿਲਿ ਕੀਨਸ ਮੇਲਾ। ਰਾਖਯੋ ਅੰਤਰ ਕਪਟ ਦੁਹੇਲਾ।
ਸੈਨ ਅਚਾਨਕ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰੀ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤ ਆਨਿ ਕਰਿ ਗੇਰੀ ॥ ੫ ॥

ਉਪਰੋਂ ਉਪਰੋਂ ਮਿਲ ਕੇ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਕਪਟ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਚਾਨਕ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪਵਾ ਦਿੱਤੀ ॥੫॥

ਸੈਦਾਬੇਗ ਬਤਾਵਤਿ ਸਾਰ। ਗਹਿਬੇ ਹਿਤ ਤੁਮਕੋ ਛਲ ਧਾਰਿ।
ਰਾਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਭਾਰਾ। ਛੁਇ ਨ ਭਾਵ ਭੀ ਸਕੈਂ ਗਵਾਰਾ ॥ ੬ ॥

ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੀ ਸਾਰ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਫੜਨ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਛਲ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ, ਪਰ ਗਵਾਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਛਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੂਹ ਸਕਦੇ ॥੬॥

ਦੇਕਰਿ ਦਰਬ ਤੁਰਕ ਗਨ ਆਨੇ। ਇਸੀ ਜਤਨ ਮਹਿ ਲਗੇ ਮਹਾਨੇ।
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਹਯੋ। ਸਿਰ ਲਗ ਬੈਰ ਇਨਹੁ ਕੋ ਲਹਯੋ ॥ ੭ ॥

ਦੇਕਰਿ ਦਰਬ ਤੁਰਕ ਗਨ ਆਨੇ। ਇਸੀ ਜਤਨ ਮਹਿ ਲਗੇ ਮਹਾਨੇ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਭੀ ਕਹਯੋ। ਸਿਰ ਲਗ ਬੈਰ ਇਨਹੁ ਕੋ ਲਹਯੋ ॥੭॥

ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ, ਇਸੇ ਮਹਾਨ ਯਤਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਸਿਰ ਤਕ ਵੈਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਆ ਹੈ॥੭॥

ਸਤਿਗੁਰ ਛਿਮਾ ਧਰਤਿ ਹੈਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ। ਮੂਰਖ ਕਪਟ ਰਚਤਿ ਹੈਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ।
ਲੈਨਿ ਦੇਨਿ ਇਨਕੋ ਨਹਿ ਕੋਈ। ਤਉ ਮੂਢ ਛਲ ਠਾਨਹਿ ਸੋਈ॥ ੮॥

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਖਿਮਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੂਰਖ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਕਪਟ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਫਿਰ ਵੀ ਮੂਰਖ ਛਲ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਕ ਅਲਾਏ। 'ਇਹ ਪਲਟੋ ਸਭਿ ਲੇਹਿ ਬਨਾਏ।
ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਮਹਿਦ ਬਖੇਰਾ। ਦੂਣਨਿ ਬਿਖੈ ਪਾਹਿ ਹੈ ਫੇਰਾ॥ ੯॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, "ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਦਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲਵਾਂਗਾ, ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਖੇੜਾ ਕਰੇਗਾ, ਦੂਣ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰਾ ਪਾਵੇਗਾ॥੯॥

ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਇਨਕੀ ਜਰ ਜਾਇ। ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਕਰੈ ਬਨਾਇ।
ਅਬਿ ਭੀ ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤਿ ਨ ਦੀਜੈ। ਕਹੀ ਗ੍ਰਾਮ ਕ੍ਰਿੱਖੀ ਕਰਿ ਲੀਜੈ॥ ੧੦॥

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੜ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਖਾਲਸਾ ਆਪ ਬਣਾ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਸੋਣ ਨਾ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਗ੍ਰਾਮਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਕਹੀ ਕਰ ਦੇਵੋ॥੧੦॥

ਖੜਗ ਕੇਤੁ ਨਿਤ ਹਮਹੁ ਸਹਾਇਕ। ਕੋ ਗਹਿ ਸਕੈ, ਕੋਨ ਹੁਇ ਘਾਇਕ ?।
ਪ੍ਰਥਮ ਮੇਲ ਭੀ ਇਨਹੂੰ ਕੀਨੋ। ਬਹੁਰ ਕਪਟ ਮੂਢਨਿ ਚਿਤ ਦੀਨੋ॥ ੧੧॥

ਖੜਕ ਕੇਤੁ ਸਦਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ, ਕੌਣ ਫੜ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੌਣ ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਪਹਿਲਾ ਮੇਲ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਮੂਰਖਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਪਟ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੧੧॥

ਪਲਟਾ ਲੇਹਿ ਖਾਲਸਾ ਇਨ ਤੇ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਬਨਿਸਹਿ ਨਿਤ ਹਨਤੇ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਸੁਨਿ ਹਰਖਯੋ ਸਭਿ ਪੰਥ ਮਹਾਨਾ॥ ੧੨॥

ਸਾਡਾ ਖਾਲਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਬਦਲਾ ਲਵੇਗਾ, ਨਿਤ ਮਾਰ ਕੇ ਰਾਜ ਤੇਜ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਇੰਝ ਹੁਕਮ ਫੁਰਮਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਾ ਮਹਾਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ॥੧੨॥

ਸਿਖਤਾ ਉਚਿਤੈ ਕਹਾਂ ਪਹਾਰੀ। ਸੁਧਰਹਿ ਮੂਢ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਮਾਰੀ।
ਸੋ ਬਾਸੁਰ ਨਿਸ ਜੁਗਤ ਬਿਤਾਯੋ। ਭਈ ਭੋਰ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ॥ ੧੩॥

ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਲਾਇਕ ਇਹ ਪਹਾੜੀਏ ਕਿੱਥੇ ਹਨ ? ਜਦ ਮਾਰਾਂਗੇ ਫਿਰ ਇਹ ਮੂਰਖ ਸੁਧਰਨਗੇ। ਦਿਨ ਸਮੇਤ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ, ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਇਆ॥੧੩॥

ਸਿੰਘਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਡਾਲੇ। ਕਸੀ ਕਮਰ ਗਨ ਤੁਪਕ ਉਠਾਲੇ।
ਚਢਯੋ ਖਾਲਸਾ ਹੇਤ ਸ਼ਿਕਾਰਾ। ਗਏ ਦੂਰ ਲਗ ਦੂਨ ਮਝਾਰਾ॥ ੧੪॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ, ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਉਠਾਈਆਂ। ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ। ਦੂਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਗਏ॥੧੪॥

ਸੁਨਿ ਦੁੰਦਭਿ ਧੁਨਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਵਹਿ। ਅਰਪਹਿ ਭੇਟਨਿ ਬਿਨੈ ਅਲਾਵਹਿ।

ਤਿਸਕੋ ਤਜਾਗਹਿ, ਬਸਹਿ ਸੁ ਚੈਨ। ਬਚਹਿ ਪਦਾਰਥ ਸਗਰੇ ਐਨ ॥ ੧੫ ॥

ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨਿ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਚਲ-ਚਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਭੇਟਾਂ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਵੱਸਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੧੫ ॥

ਆਗੈ ਆਇ ਮਿਲਹਿ ਨਹਿ ਜੋਊ। ਰਾਜਨਿ ਓਜ ਹੰਕਾਰਹਿ ਓਊ।

ਤਿਨ ਪਰ ਹੁਇ ਸਭਿ ਕੀ ਹਥ ਛੋਰ। ਕਹੀ ਕਰਹਿ ਦੇ ਸੰਕਟ ਘੋਰ ॥ ੧੬ ॥

ਜਿਹੜਾ ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸੰਕਟ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਕਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੧੬ ॥

ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰਹਿ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ ਹੰਕਾਰ ਨਿਵਾਰਹਿ।

ਜਾਇ ਪੁਕਾਰੂ ਰਾਜਨਿ ਪਾਸ। ਦੀਨ ਹੋਇ ਕਰਤੇ ਅਰਦਾਸ ॥ ੧੭ ॥

ਲੁਟ ਪੁਟ ਕੇ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧੭ ॥

ਸੁਨਿ ਗਿਰਪਤਿ ਉਰ ਕੁਪਹਿ ਘਨੇਰਾ। ਧਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਲਰ ਸਕਹਿ ਨ ਫੇਰਾ।

ਭਲੇ ਸੂਰ ਨਰ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਘਾਰੇ। ਆਦਿ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜੁਝਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦੁਬਾਰਾ ਲੜਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਆਦਿ ਜੁਝਾਰੂ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੧੮ ॥

ਤਉ ਨ ਸਤਿਗੁਰ ਲਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੇ। ਦਲ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਅਨਗਨ ਆਯੋ।

ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕੇਰਾ। ਮਿਟਯੋ ਨ ਕੈਸੇ ਸਿੰਘਨਿ ਝੇਰਾ ॥ ੧੯ ॥

ਫਿਰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ, ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਦਲ ਅਣਗਿਣਤ ਲੈ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਝਗੜਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ॥੧੯ ॥

ਇਕ ਦੁਇ ਮਾਸ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਬੀਤੇ। ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ ਖਾਲਸਾ ਨੀਤੇ।

ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਕਿਤਿਕ ਉਜਾਰੇ। ਕੇਤਿਕ ਅਪਨੇ ਕਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥

ਇਕ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਬੀਤ ਗਏ, ਖਾਲਸਾ ਨਿੱਤ ਸਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਲੁਟ ਕੂਟ ਕੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤੇ, ਕਈਆਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੨੦ ॥

ਖੇਤੀ ਬੰਟਨ ਪਰ ਸਿਖ ਰਹੇ। ਢਿਗ ਢਿਗ ਗ੍ਰਾਮ ਜਿ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਅਹੇ।

ਪਰਜਾ ਭਰਨ ਲਗੀ ਸਭਿ ਹਾਲਾ। ਖੁਸ਼ੀ ਬਸਨ ਲਾਗੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੨੧ ॥

ਖੇਤੀ ਦੇ ਵੰਡਣ ਵਾਸਤੇ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਸਨ, ਉਹ ਈਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੀ ਪਰਜਾ ਹਾਲਾ ਭਰਨ ਲੱਗੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਵਸਣ ਲੱਗੇ ॥੨੧ ॥

ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਚੇਰਾ। ਮਾਨਹਿ ਆਨ ਬਾਸ ਜਿਨ ਨੇਰਾ।

ਨਹੀਂ ਅਨੀਤਿ ਕਰਨ ਕੋ ਪਾਵੈ। ਚੋਰ ਜਾਰ ਪਕਰਯੋ ਦੂਤ ਜਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥

ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬੜਾ ਉੱਚਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਈਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਅਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਰ ਯਾਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਫੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੨੨॥

ਨਹਿੰ ਬਟਪਾਰ ਕਰਹਿੰ ਬਟਪਾਰੀ। ਕਰੈ ਸੁ ਪਕਰਯੋ ਜਾਇ ਦੁਖਾਰੀ।
ਪਿਖਿ ਰਾਜੇ ਦੁਖ ਪਾਇੰ ਸਚਿੰਤਾ। ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਤੇਜ ਬਧੰਤਾ॥ ੨੩॥

ਕੋਈ ਵੀ ਲੁਟੇਰਾ, ਲੁਟ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਲੁਟਮਾਰ ਕਰਦਾ ਉਹ ਫੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਜੇ ਚਿੰਤਾ ਸਹਿਤ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਤੇਜ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੨੩॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨ। ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਉਚ ਥਾਨ।
ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਚਲਾਚਲ ਫੇਰੈ। ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਦਰਸਨ ਹੇਰੈ॥ ੨੪॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭਗਵਾਨ, ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਸਹਿਤ ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸੁੰਦਰ ਚੋਰ ਦੂਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੪॥

ਇਕ ਦਿਜ ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਰੋਦਤਿ ਉਚੇ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ।
'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੀ ਧੁਜਾ ! ਦੀਨ ਦਜਾਲ ਦੀਰਘ ਬਲ ਭੁਜਾ॥ ੨੫॥

ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਬੜਾ ਦੀਨ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਸੀ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ, ਉਸ ਉੱਚੀ ਰੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੁਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਧੁਜਾ ਹੋ ! ਤੁਸੀਂ ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਹੋ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ॥੨੫॥

ਸਭਿ ਬਲ ਤੇ ਮੈਂ ਹੋਇ ਨਿਰਾਸੀ। ਫਿਰ ਆਯੋ ਰਾਵਰ ਕੇ ਪਾਸੀ।
ਅਤਿ ਅਨਿਆਇ ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਕੀਨਾ। ਦੁਸ਼ਟ ਪਠਾਨ ਗਰਬ ਦੁਖ ਦੀਨਾ॥ ੨੬॥

ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਅਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਟ ਪਖੰਡੀ ਪਠਾਣ ਨੇ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ'॥੨੬॥

ਤਨਕ ਪਰੀ ਧੁਨ ਸ੍ਰੁਤਿ ਦੁਖ ਭਰੀ। ਤਬਹਿ ਦਯਾਨਿਧਿ ਆਗਯਾ ਕਰੀ।
'ਕੋ ਬੋਲਤਿ ਹੈ ਸ਼ੋਕ ਸਮੇਤਾ ? ਕਿਨ ਮਾਰਯੋ ਦੋਹੀ ਇਹ ਦੇਤਾ'॥ ੨੭॥

ਜਦ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਧੁਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਦ ਦਇਆ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ, 'ਇਹ ਦੁੱਖ ਸਹਿਤ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ'॥੨੭॥

ਚੋਬਦਾਰ ਤਬਿ ਬੂਝਨਿ ਗਯੋ। ਨਿਕਟ ਹੋਇ ਸਭਿ ਉਚਰਤਿ ਭਯੋ।
'ਪੁਰਿ ਹੁਸ਼ੀਆਰ ਨਿਕਟ ਇਕ ਬਸੀ। ਬਸੈ ਪਠਾਨ ਤਹਾਂ ਮਤਿ ਨਸੀ॥ ੨੮॥

ਚੋਬਦਾਰ ਫਿਰ ਪੁੱਛਣ ਗਿਆ, ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਹੁਸ਼ੀਆਰਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਬਸੀ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਉਥੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੮॥

ਮੈਂ ਮੁਕਲਾਇ ਬਧੂ ਕੋ ਡੋਰਾ। ਗਵਨਤਿ ਜਾਤਿ ਅਪਨ ਘਰ ਓਰਾ।
ਕਰੀ ਬਿਲੋਕਨਿ ਤਿਨ ਮਮ ਦਾਰਾ। ਛੀਨ ਬਰਯੋ ਲੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ॥ ੨੯॥

ਮੈਂ ਮੁਕਲਾਵਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਡੋਲਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵੱਲ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਪਠਾਣ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ, ਤੇ ਉਹ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ॥੨੯॥

ਮੈਂ ਜਬਿ ਉਚੈ ਕੀਨ ਪੁਕਾਰਾ। ਨਰ ਤੇ ਗਹਿਵਾਯੋ ਬਹੁ ਮਾਰਾ।

ਤਿਸ ਹਿਤ ਮੈਂ ਬਹੁਤਨਿ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਤੁਰਕ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਧਨ ਤਿਨ ਦਯੋ ॥੩੦॥

ਮੈਂ ਜਦ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫੜਵਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੦॥

ਨਹੀਂ ਫਿਰਾਦ ਲਗਨ ਕਿਤ ਦੀਨ। ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਜਤਨ ਅਨਿਕ ਮੈਂ ਕੀਨ।

ਕਾਜੀ ਕੋਟਵਾਰ ਢਿਗ ਫਿਰਿਯੋ। ਕਿਨਹੂੰ ਨਜਾਉਂ ਨ ਮੇਰੋ ਕਰਿਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਮੇਰੀ ਫਰਿਆਦ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਪੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਅਨੇਕਾਂ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਾਜੀ ਕੋਟਵਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰਾ ਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਲਖਿ ਕੇ ਗੁਰ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸਿਰਮੋਰ। ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਆਇਓ ਇਸ ਠੋਰ।

ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਨਿਕੈ ਹਟਿ ਗਇਓ। ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਨਿਵੇਦਤਿ ਭਇਓ ॥ ੩੨ ॥

ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ, ਪਰਮ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣ ਕੇ ਚੋਬਦਾਰ ਮੁੜ ਆਇਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥੩੨॥

ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਕੋ ਤਬਿ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਯੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਗੁਰ ਸਨਮੁਖਿ ਆਯੋ।

ਛੀਨੀ ਦਾਰਾ ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤੰਤਾ। ਕਰਜੋ ਸੁਨਾਵਨਿ ਪੁਨ ਭਗਵੰਤਾ ॥ ੩੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਸਤਰੀ ਖੇਹਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਫਿਰ ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੩॥

ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ! ਕੈ ਅਬਿ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਪਾਉਂ। ਨਤੁ ਮੈਂ ਦ੍ਰਾਰ ਅੱਗੂ ਜਰ ਜਾਉਂ।

ਜੀਵਨ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਅਬਿ ਮੇਰਾ। ਤੁਮ ਬਿਨ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕੋ ਹੇਰਾ ॥ ੩੪ ॥

‘ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਹੁਣ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਵਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੜ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਜੀਉਣਾ ਮੇਰਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਯਤਨ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ’ ॥੩੪॥

ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਧੀਰਜ ਦੀਨ। ‘ਜਰਹੁ ਨ, ਦੁਖ ਚਿੰਤਾ ਕਰਿ ਹੀਨ।

ਕਰੈਂ ਜਤਨ ਤੁਵ ਦਾਰਾ ਹੇਤ। ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਲੈ ਦੇਹਿ ਨਿਕੇਤ ॥ ੩੫ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ, ‘ਸੜੋ ਨਹੀਂ, ਦੁਖ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਹੀਣੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਇਸਤਰੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ॥੩੫॥

ਤਿਸ ਛਿਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਸਾਲ ਬੁਲਾਯੋ। ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਪਿਤ ਢਿਗ ਆਯੋ।

ਤਰੁਨ ਅਵਸਥਾ ਜਿਸ ਤਨ ਸੋਹੈ। ਜਨੁ ਅਰਜਨ ਸੁਤ ਅਭਿਮੰਨੁ ਓਹੈ ॥ ੩੬ ॥

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਹ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਭਰੂ ਆਯੂ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭ ਰਹੀ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਉਹ ਅਰਜਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਭਿਮੰਨੁ ਸੀ ॥੩੬॥

ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਜਿਹ ਅੰਗ ਲਗਾਏ। ਅਧਿਕ ਸਪੂਤ ਸੁੰਦਰੀ ਜਾਏ।

ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਮੋਦ ਕੋ ਦਾਇਕ ਮਿੱਤ੍ਰਨਿ ਸੁਖਦ ਸੁੱਤ੍ਰ ਗਨ ਘਾਇਕ ॥ ੩੭ ॥

ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਕੁਟੰਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ॥੩੭॥

ਚਪਲ ਬਿਲੋਚਨ ਯੁਤਿ ਬਿਸਤਾਰਾ। ਪਿਤ ਕੇ ਗੁਨ ਅਰੁ ਤਨ ਅਨੁਹਾਰਾ।

ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਉਡਗਨ ਰਵਿ ਸਸਿ ਸਮ ਦਰਸਾਯੋ ॥੩੮॥

ਚੈਚਲ ਨੈਣ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵਰਗੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਸੀ। ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਤਾਰਿਆਂ ਰੂਪ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੂਰਜ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੰਦਰਮਾਂ ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਰੀ ਆਏ ॥੩੮॥

ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਗ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਸਾਦਰ ਬੈਠਿ ਗਯੋ ਤਿਹ ਸਮੋ।

ਸਰਬ ਸਭਾਸਦ ਬੰਦਨ ਕੀਨ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਦਿਸ ਮਾਨ ਸੁ ਲੀਨ ॥ ੩੯ ॥

ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਬੰਦਨਾਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ॥੩੯॥

ਪਿਖਿ ਸਪੂਤ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਲੇਹੁ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਕਰਹੁ ਪਿਆਨਾ।

ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਸੁਭ ਜੀਨ। ਖਰ ਖਪਰੇ ਧਰਿ ਕੈ ਧਨੁ ਪੀਨ ॥ ੪੦ ॥

ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, "ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ। ਬਲਵਾਨ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਾਠੀਆਂ ਪਵਾਓ, ਤੇਜ਼ ਤੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਠੌਰ ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੪੦॥

ਦਿਜ ਕੋ ਦੁਖ, ਛੀਨੀ ਖਲਦਾਰਾ। ਦੋਹੀ ਦੀਨ, ਦੀਨ ਲਖਿ ਮਾਰਾ।

ਬਸੀ ਬਸੀ ਇਕ ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਬਸੇ। ਕਰਿ ਅੱਨਯਾਇ ਖੁਸ਼ੀ ਯੁਤਿ ਹਸੇ ॥ ੪੧ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇ ਕੇ ਮੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਖੋਹੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਇਸ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦੀਨ ਜਾਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਮੇਰੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰੋ। ਬਸੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇਕ ਬਸਤੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਨਿਆਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਹਿਤ ਹੱਸਦਾ ਹੈ ॥੪੧॥

ਆਨਹੁ ਦਿਜ ਕੀ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਮੇਤ। ਔਚਕ ਘੇਰਹੁ ਜਾਇ ਨਿਕੇਤ।

ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨ ਬਿਲਮ ਲਗਾਵਹੁ। ਗਹਿ ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਤੂਰਨ ਲਜਾਵਹੁ ॥੪੨॥

ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਸਮੇਤ ਲਿਆਵੋ, ਅਚਾਨਕ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਘੇਰ ਲਵੋ। ਆਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਵੋ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਤੂਰਤ ਲਿਆਵੋ ॥੪੨॥

ਪਿਤਾ ਹੁਕਮ ਕੋ ਸੁਨਿ ਪਦਬੰਦੇ। ਤੁਰਤ ਤਜਾਰ ਹੁਇ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦੇ।

ਸੋ ਅਸਵਾਰ ਸਿੰਘ ਚਢਿ ਚਾਲੇ। ਜੁਲਾਬਮਣੀ ਹਾਥ ਸੰਭਾਲੇ ॥ ੪੩ ॥

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਨਾਲ ਚਲ ਪਏ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ ॥੪੩॥

ਸਤੁੱਦ੍ਰਵ ਕੋ ਜਲ ਉਤਰੇ ਪਾਰ। ਦੈ ਘਟਿਕਾ ਬਾਸੁਰ ਤਿਸ ਬਾਰ।

ਬਿੱਪੁ ਸੰਗ ਲੇ ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਚਾਲੇ। ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਨਰਹਿ ਨਿਕਾਲੇ ॥ ੪੪ ॥

ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਤ ਵਿਚ ਹੀ ਚਲ ਪਏ। ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਦਮੀ ਕੱਢ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈਂਦੇ ਗਏ ॥੪੪॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਤੇਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਤੀਵਾਂ

ਦਿਜ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਿਵਾਈ, ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸੱਦਕਾ ਖੋਹਿਆ

ਦੋਹਰਾ- ਘੋਰੇ ਤੂਰਨ ਤੋਰ ਕਰਿ ਬਸੀ ਬਸੀ ਜਿਸ ਥਾਇੰ।
ਬਸੀ ਹੈ ਬਾਸ ਪਠਾਣ ਕੋ ਦੀਨੋ ਬਿੱਪੂ ਬਤਾਇ ॥ ੧ ॥

ਤੂਰਤ ਘੋੜੇ ਤੋਰ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਸ ਥਾਂ ਬਸੀ ਪਿੰਡ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਸੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਠਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਤੁਰਕ ਸੁਪਤ ਜਹਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ। ਜਾਇ ਅਚਾਨਕ ਘੋਰੇ ਪਾਇ।
ਸਕਲ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਜੇਤਿਕ ਖਾਨ। ਦੇਖਿ ਸੈਨ ਕੋ ਭਏ ਹਿਰਾਨ ॥ ੨ ॥

ਜਿੱਥੇ ਤੁਰਕ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਅਚਾਨਕ ਜਾ ਕੇ ਘੋਰਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਖਾਨ ਸਨ, ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ॥੨॥

ਕਿਤਿਕ ਦੁਰੇ ਕੋ ਪੂਛਨ ਲਾਗੇ। ਕੇਤਿਕ ਦਾਵ ਪਾਇ ਕਰਿ ਭਾਗੇ।
ਕੇਚਿਤ ਕਹਯੋ 'ਨ ਦੋਸ਼ ਹਮਾਰੋ। ਦੋਖੀ ਤਜਹੁ ਗਹੋ ਕੈ ਮਾਰੋ ॥ ੩ ॥

ਕਈ ਲੁਕ ਗਏ, ਕਈ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਕਈ ਦਾਅ ਪਾ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਫੜੋ ਜਾਂ ਮਾਰੋ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ" ॥੩॥

ਕਿਸਹੁ ਨ ਆਗੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਉਠਾਯਹੁ। ਗਹਯੋ ਪਠਾਨ ਸੁ ਬੰਧਿ ਚਲਾਯੋ।
ਦਿਜਨੀ ਕੋ ਇਕ ਤੁਰੰਗ ਚਢਾਯੋ। ਇਹ ਕੁਰੀਤਿ ਫਲ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥੪॥

ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਸ਼ਸਤਰ ਨਾ ਚੁਕਿਆ, ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਨੂੰ ਇਕ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਭੈੜੀ ਰੀਤੀ ਦਾ ਫਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ ॥੪॥

ਗਹਿ ਦੋਨਹੁ ਕੋ, ਅਪਰ ਨ ਛੇਰਾ। ਸੀਘ੍ਰ ਕਰਤਿ ਗਮਨੇ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਜਿਸ ਮਗ ਗਏ ਤਿਸੀ ਮਗ ਆਏ। ਕਿਤਿਕ ਚਢੇ ਦਿਨ ਪੁਰਿ ਨਿਯਰਾਏ ॥੫॥

ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਤੂਰਤ ਫਿਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚਲ ਪਏ। ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸੇ ਰਸਤੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ, ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਗਏ ॥੫॥

ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਜਬਿ ਅਏ। ਤਬਿ ਲੇ ਦੋਨੋ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ।
'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ'। ਸਭਿ ਕੋ ਭਯੋ ਹਰਖ ਉਰ ਅਤੇ ॥੬॥

ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆਏ ਤਦ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੬॥

ਦੋਨਹੁ ਕੋ ਗੁਰ ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਏ। ਆਪ ਉਤਰ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰਮ ਬਿਸਰਾਏ।
ਦਿਜ ਕੀ ਦਾਰਾ ਦਿਜ ਕੋ ਦਈ। ਆਸ਼ਿਖ ਬਾਦ ਕਹਯੋ ਸੁਖ ਮਈ ॥੭॥

ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬਿਠਾਇਆ, ਆਪ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਕਾਵਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਸੁਖਮਈ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤੀ ॥੭॥

ਤੁਰਕ ਪਠਾਨ ਅਰਧ ਗਡਵਾਯੋ। ਤੀਰਨ ਸੋਂ ਤਿਸਕੋ ਮਰਵਾਯੋ।

ਇਸ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ਕੋ ਸੁਨਿ ਜਗ ਸਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜਸ ਮਹਿਦ ਉਚਾਰਾ ॥੮॥

ਤੁਰਕ ਪਠਾਣ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਔਧਾ ਗਡਵਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਗ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜੱਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੮॥

ਜਥਾ ਚਾਂਦਨੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਿ। ਤਿਮ ਘਰ ਘਰ ਮਹਿ ਸੁਜਸ ਉਦੋਤ।

ਮਨਹੁ ਮਾਲਤੀ ਫੂਲਤਿ ਝੂਲੀ। ਰਾਇ ਬੇਲ ਕੈ ਸੁੰਦਰ ਫੂਲੀ ॥੯॥

ਜਿਵੇਂ ਨਿਰਮਲ ਚਾਂਦਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਜੱਸ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ। ਮਾਨੋ ਮਾਲਤੀ ਖਿੜ ਕੇ ਝੂਲ ਉਠੀ ਹੋਵੇ, ਮਾਨੋ ਰਾਇਬੇਲ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਗਏ ਹੋਣ ॥੯॥

ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੀਰਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰਤੇ। 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਧੰਨ' ਉਚਰਤੇ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਢਿਬੋ ਚਹਿਯੋ। ਬਾਜੀ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਕਹਿਯੋ ॥੧੦॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕੀਰਤੀ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਪ੍ਰਭੂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਘੋੜ ਸਵਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ॥੧੦॥

'ਜਾਟ ਕਪੂਰੇ ਤੁਰੰਗ ਪਠਾਯੋ। ਦਲ ਬਿਡਾਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਬੰਧਾਯੋ।

ਮਿਸ਼ਟ ਘਿੱਤ ਕੋ ਰਾਤਬ ਕਰਿਯੋ। ਅਬਿ ਲੋ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਪ੍ਰਤਿਪਰਿਯੋ ॥੧੧॥

'ਕਪੂਰੇ ਜੱਟ ਨੇ ਇਕ ਘੋੜਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਲ ਬਿਡਾਰ ਨਾਮ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਬੰਨ੍ਹ ਵਾਇਆ ਹੈ, ਘਿਉ ਖੰਡ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਤਕ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੧੧॥

ਆਜ ਪਾਇ ਕਰ ਜੀਨ ਸਿੰਗਾਰੋ। ਭੂਖਨ ਕਰਨ ਹਮੇਲਾਂ ਡਾਰੋ।

ਕੰਚਨ ਕੇ ਜੇਵਰ ਪਹਿਰਾਵੋ। ਭਲੇ ਤਜਾਰ ਕਰਿਕੈ ਲੈ ਆਵੋ ॥੧੨॥

ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਠੀ ਪਾ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਹਮੇਲਾਂ ਪਾਓ। ਸੋਨੇ ਦੇ ਜੇਵਰ ਪਹਿਣਾਓ ਤੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆਵੋ ॥੧੨॥

ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਸੇਵਕ ਕਿਯ ਤਜਾਰਾ। ਅਲੰਕਾਰ ਕੰਚਨ ਸਿੰਗਾਰਾ।

ਕਲਗੀ ਧਰੀ ਸੀਸ ਪਰ ਖਰੀ। ਲੂਲ ਹਮੇਲ ਸਜਾਵਨ ਕਰੀ ॥੧੩॥

ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਗਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਕਲਗੀ ਧਰੀ। ਛੱਬੇ ਤੇ ਹਮੇਲ ਪਾ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ॥੧੩॥

ਤਹਿਰੂ ਡਾਲ, ਬਸਤਨੀ ਲਾਲਾ। ਜੇ ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਹੁਤੇ ਦੁਸ਼ਾਲਾ।

ਤੰਗ ਰੇਸ਼ਮੀ ਐਂਚਨਿ ਕੀਨ। ਦੋਨੋ ਚਾਰੁ ਰਕਾਬਨਿ ਪੀਨ ॥੧੪॥

ਤਹਿਰੂ ਪਾ ਕੇ ਉੱਤੇ ਸੁੰਦਰ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਪਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸੀ। ਰੇਸ਼ਮੀ ਤੰਗ ਖਿਚਿਆ, ਦੋ ਸੁੰਦਰ ਰਕਾਬਾਂ ਪਾਈਆਂ ॥੧੪॥

ਕਵਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਲਜਾਯਹੁ ਤਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਾਜਹਿ ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ।
ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਿ ਸੁੰਦਰ ਘੋਰਾ। ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਭਯੋ ਤਨ ਜੋਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਵਾਗ ਦੇ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਆਏ, ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਬੜਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧੫॥

ਉਠਿ ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਇਕ ਰਕਾਬ ਪਗ ਪੰਕਜ ਪਾਏ।
ਗ੍ਰੀਵ ਕੇਸ ਗਹਿ ਹਯ ਕੇ ਜਬੈ। ਉਕਸੇ ਉਪਰ ਚਢਿਤੇ ਤਬੈ ॥ ੧੬ ॥

ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਇਕ ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਘੋੜੇ ਦੀ ਧੋਟ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜਦ ਉਛਲੇ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ ॥੧੬॥

ਉਛਰਜੋ ਘੋਰਾ ਬਲ ਕੋ ਭਰਿਯੋ। ਨਹਿ ਆਸਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਰਿਯੋ।
ਅਵਨੀ ਪਰ ਤਿਸਤੇ ਬਿਰ ਖਰੇ। ਦਾਹਨ ਭੁਜਾ ਝਟਕਬੋ ਕਰੇ ॥ ੧੭ ॥

ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਭਰਿਆ ਘੋੜਾ ਜਦ ਉਛਲਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਠੀ ਤੇ ਨਾ ਬੈਠ ਸਕੇ। ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਝਟਕਾ ਖਾ ਗਈ ॥੧੭॥

ਚਢੇ ਬਹੁਰ, ਪੀੜਾ ਕੁਛ ਭਈ। ਸੇਤ ਰੁਮਾਲ ਸੰਗ ਬੰਧਿ ਦਈ।
ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੁਰੰਗ ਤੋਰ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਫੇਰਜੋ ਫੇਰ ਸਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥

ਜਦ ਫਿਰ ਚੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਪੀੜ ਹੋਈ, ਸਫੇਦ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਬਾਂਹ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਘੋੜਾ ਤੋਰ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਫੇਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਫੇਰਿਆ ॥੧੮॥

ਬਹੁ ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਭਲੇ ਫੰਦਾਇਓ। ਪੁਨ ਜਨਨੀ ਮੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਆਇਓ।
ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਅੰਤਰ ਬਰੇ। ਮਾਤਾ ਨਿਕਟ ਬੈਠਿਬੋ ਕਰੇ ॥ ੧੯ ॥

ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਭਜਾ ਕੇ ਕੁਦਵਾਇਆ, ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ, ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਏ। ਤੇ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੯॥

ਗੁਰ ਸਪੂਤਿ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਸਾਰੀ। ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹੇਰਤਿ ਹੈ ਬਲਿਹਾਰੀ।
ਮੁਖ ਕੋ ਪਿਖਿ, ਸਕੰਧ ਪੁਨ ਪੇਖਾ। ਬੰਧਜੋ ਬਸਤ੍ਰ ਸਾਥ ਅਵਰੇਖਾ ॥ ੨੦ ॥

ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਫੈਲਾਈ, ਅਤਿ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੁਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰ ਮੋਢਾ ਵੇਖਿਆ। ਇਕ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਖਿਆ ॥੨੦॥

ਹੁਇ ਸੰਕਤਿ ਸੁਤ ਕੋ ਪੁਨ ਕਹਯੋ। 'ਇਹ ਕਯਾ ਭਯੋ ਬਸਤ੍ਰ ਬੰਧ ਰਹਯੋ।
ਅਹੈ ਕੁਸ਼ਲ ਸਭਿ ਦੇਹ ਤੁਮਾਰੇ? ਕੋ ਕਾਰਨ ਕਹਿਯਤਿ ਨਿਰਧਾਰੇ' ॥ ੨੧ ॥

ਸੰਕਾ ਧਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੱਪੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਠਾਕ ਤਾਂ ਹੈ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਵਿਸਾਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੋ' ॥੨੧॥

ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਤੇ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ। 'ਚਢਨ ਲਗੇ ਜਬਿ ਤੁਰੰਗ ਬਿਸਾਲਾ।
ਉਛਰਜੋ ਬਲ ਤੇ ਭੁਜ ਅਟਕਾਈ। ਖਾਇ ਜੋਰ ਪੁਨ ਪੀਰ ਉਠਾਈ' ॥ ੨੨ ॥

ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜਦ ਸਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਤਾਕਤ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਉਛਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਅਟਕ ਗਈ, ਚੋਰ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪੀੜ ਹੋਈ" ॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਸੰਕਤਿ ਜਨਨੀ ਤਬਿ ਭਈ। ਬਿੰਦੁ ਸਮੱਗੀ ਸੰਚਨ ਕਈ।
ਕਾਰਦਾਰ ਸਨ ਭਨਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਕਰੀ ਮੰਗਵਾਨਿ, ਸੁਤ ਬੈਠਾਲਾ ॥ ੨੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸੋਚਵਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਸਮੱਗਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ। ਇਕ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਕਿਹਾ ਤੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮੱਗਰੀ ਮੰਗਵਾਈ ॥੨੩॥

ਤੇਲ ਮਾਂਹਿ ਸਤਨਾਜ ਅਣਾਇ। ਲੋਹਾ, ਤਿਲ, ਕੰਚਨ ਮੰਗਵਾਇ।
ਗੁਰ ਸਪੂਤ ਕੇ ਅੰਗਨ ਲਾਏ। ਇਮ ਛੁਹਾਇ ਕਰਿ ਦਿਜਨ ਦਿਵਾਏ ॥ ੨੪ ॥

ਤੇਲ ਵਿਚ ਸਤ ਅਨਾਜ ਮਿਲਾਏ, ਲੋਹਾ, ਤਿਲ ਤੇ ਸੋਨਾ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲਾਏ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਛੁਹਾ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿਵਾਏ ॥੨੪॥

ਤਬਿ ਦਿਜ ਲੇਕਰਿ ਨਿਕਸਯੋ ਬਾਹਰ। ਬਿਰੇ ਪੌਰ ਪਰ ਸਿੰਘ ਸੁ ਜਾਹਰ।
ਬੂਝਯੋ ਬਿੱਪ੍ਰ 'ਕਹਾਂ ਇਹ ਲਯਾਯੋ?'। 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਵਾਯੋ ॥੨੫॥

ਤਦ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਇਹ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ?" ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ" ॥੨੫॥

ਸੋ ਬਿੱਪ੍ਰਨਿ ਕੋ ਜਨਨੀ ਦੀਨ। ਜਾਂਹਿ ਸਦਨ ਕੋ ਹਮ ਸਭਿ ਲੀਨ।
ਜਬਿ ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਸਿੰਘਨ ਸੁਨਿਓ। ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਨੀਕੇ ਗੁਨਿਓ ॥੨੬॥

ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਲੈ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।" ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ॥੨੬॥

ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਨਹਿੰ ਦੈਬੋ ਬਨੈ। ਹਮ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇ ਹੈਂ ਹਿਤ ਸਨੈਂ।
ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਲੀਨਿਸ ਛੀਨ। ਬਿੱਪ੍ਰ ਪੁਕਾਰ ਰਹਯੋ, ਨਹਿੰ ਦੀਨ ॥੨੭॥

ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹਿਤ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ' ਖੋਹ ਲਿਆ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਵਾਪਸ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ॥੨੭॥

ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ ਮਾਤ ਢਿਗ ਆਯੋ। 'ਸਿੰਘਨ ਛੀਨਯੋ ਸਕਲ ਸੁਨਾਯੋ।
ਸੁਨਿ ਜਨਨੀ ਕਰਿ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਉਚੇ ਬੋਲਿ ਕਹਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੨੮॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ, 'ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਾਇਆ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਏ, ਫਿਰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬੋਲ ਕੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ॥੨੮॥

ਕੈਸੇ ਸਿੰਘ ਪੌਰ ਪਰ ਰਾਖੇ। ਲੇਨਿ ਦਾਨ ਪਰ ਜੇ ਅਭਿਲਾਖੇ।
ਆਵਨ ਜਾਨੋ ਬੰਦ ਕਰੰਤੇ। ਦਿਜ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਸੰਗ ਲਰੰਤੇ ॥ ੨੯ ॥

ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਆਦਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਕਹੇ ਸੁਨੇ ਮਹਿ ਕਿਸਕੇ ਨਾਹੀਂ। ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤੈ ਲਖਿ ਨ ਸਕਾਹੀਂ।
ਉਚੇ ਬੋਲ ਮਾਤ ਕੇ ਸੁਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਭਨੇ ॥ ੩੦ ॥

ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਹੇ ਸੁਣੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਚਿਤ, ਅਨੁਚਿਤ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਨ।" ਜਦ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਬੋਲ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲੇ ॥੩੦॥

'ਮਾਤ! ਕੋਪ ਕਿਹ ਸਨ ਅਸ ਕੀਨਾ? ਹੁਕਮ ਤੁਮਾਰੋ ਕੋ ਨਹਿ ਚੀਨਾ?'।
ਸੁਨਿ ਸੁਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਦਯੋ। 'ਤਉ ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਬਿੱਪੁਨਿ ਲਯੋ ॥ ੩੧ ॥

"ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਕਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਐਸਾ ਗੁੱਸਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ?" ਪੁੱਤਰ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਤੁਹਾਡਾ 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ' ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਲਿਆ ਸੀ ॥੩੧॥

ਲਏ ਜਾਤ ਸੋ ਸਿੰਘਨਿ ਛੀਨੇ। ਹੁਇ ਨਿਸੰਗ ਅਸ ਉਧਮ ਕੀਨੇ।
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਨਿ ਬਿੱਪੁ ਬੁਲਾਯੋ। ਬੁਝਨਿ ਹੇਤ ਨਿਕਟ ਠਹਿਰਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਲਏ ਜਾਂਦਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਖੋਹ ਲਿਆ ਹੈ, ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਐਸਾ ਉਪਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ॥੩੨॥

'ਕਹੁ ਦਿਜ! ਸਿੰਘਨ ਸੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਕਿਮ ਬੋਲੇ ਕਿਮ ਕੀਨ ਕੁਢੰਗ?'।
'ਮਹਾਰਾਜ ਹਮ ਲੇ ਕਰਿ ਗਏ। ਪੌਰ ਸਥਾਨ ਪਹੁੰਚਤੇ ਭਏ ॥ ੩੩ ॥

"ਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ! ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੱਸੋ, ਕਿਵੇਂ ਬੋਲੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾੜਾ ਵਤੀਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ?" "ਮਹਾਰਾਜ ਅਸੀਂ 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ' ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ॥੩੩॥

ਬੁਝਨ ਲਗੇ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਆਨਯੋਂ?। ਗੁਰ ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਹਮੈਂ ਬਖਾਨਯੋਂ।
ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਿਰ ਤੇ ਪੋਟ ਉਤਾਰੀ। ਕਹੈਂ ਕਿ ਇਸ ਕੇ ਹਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥

ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹੋ? ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ' ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਗੰਢ ਉਤਾਰ ਲਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਾਂ ॥੩੪॥

ਅਪਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹਮ ਨਹਿ ਦੇਤਿ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਿ ਲੇ ਧਰੀ ਨਿਕੇਤਿ।
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜਨਨੀ ਸੰਗ ਕਹਿਯੋ। 'ਅਪਰ ਦਾਨ ਜੇਤਿਕ ਬਚ ਰਹਿਯੋ ॥ ੩੫ ॥

ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਲਿਆ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਹੋਰ ਦਾਨ ਜਿੰਨਾ ਬਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੩੫॥

ਸੋ ਇਨ ਕੋ ਦਿਹੁ, ਨਿਕਸਹੁ ਪੌਰ। ਜੇ ਬੁਝਹਿ ਸਿਖ ਪੁਨ ਤਿਸ ਠੌਰ।
ਕਹਹੁ ਸੰਕਲਪ ਕਰਿ ਦੀਆ ਦਾਨ। ਸੋ ਹਮ ਲਏ ਜਾਤ ਨਿਜ ਥਾਨ ॥ ੩੬ ॥

ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਵੋ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ, ਜੇ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਉਥੇ ਪੁੱਛਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹੋ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥੩੬॥

ਬਹੁਰ ਬੰਧਿ ਕੈ ਪੋਟ ਪਯਾਨੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਬੁਝੇ ਤਬਹਿ ਬਖਾਨੋ।
'ਕਰਿ ਸੰਕਲਪ ਦਯੋ ਗੁਰ ਦਾਨਾ। ਸੋ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀ ਹਮ ਅਥਿ ਆਨਾ' ॥ ੩੭ ॥

ਫਿਰ ਪੋਟਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਲ ਪਏ, ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਦ ਬੋਲੇ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਲਿਆਏ ਹਾਂ" ॥੩੭॥

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਤਬਿ ਕਹਿ ਦਯੋ। 'ਜਾਹੁ ਮਿਸਰ ਜੂ ਆਛੋ ਭਯੋ।
ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਿੱਗ੍ਰੀ ਛੀਨੀ ਜੋਇ। ਅੰਨ ਦੇਗ ਮਹਿ ਪਾਯੋ ਸੋਇ ॥ ੩੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਦ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, "ਜਾਓ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਮੱਗਰੀ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਖੋਹੀ ਹੈ ਉਹ ਲੰਗਰ ਦੇ ਅਨਾਜ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ॥੩੮॥

ਕੰਚਨ ਆਦਿਕ ਵਸਤੁ ਬਿਕਾਈ। ਲੇ ਕਰਿ ਮੈਦਾ ਘਿੱਤ ਮਿਠਾਈ।
ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਵਰਤਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥

ਸੋਨਾ ਆਦਿ ਵਸਤਾਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੈਦਾ, ਘਿਉ ਅਤੇ ਖੰਡ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਦਾ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੩੯॥

ਜਹਿ ਕਹਿ ਭੇਜਯੋ ਸਭਿ ਕੇ ਡੇਰੇ। ਸੁਨਿਕੈ ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਅਛੇਰੇ।
ਭਯੋ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕਹੈ 'ਕਿਯ ਨੀਕੋ। ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਕੋ ॥ ੪੦ ॥

ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸੰਤ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਬਹੁਰ ਹੋਇ ਜਿਸ ਪਰ ਅਰਦਾਸ। ਮਾਲਕ ਤਾਂਹਿ ਖਾਲਸਾ ਖਾਸ।
ਜਿਸ ਕੋ ਜੋਗੀ ਖੋਜਤਿ ਹਾਰੇ। ਪਾਇ ਨ ਸਕਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਪਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਫਿਰ ਉਹ ਵਸਤੂ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਗੀ ਲੱਭਦੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਦੈਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ ॥੪੧॥

ਸੋ ਸਰੂਪ ਜਗ ਤਾਰਣ ਹੇਤਾ। ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਕੇਤਾ।
ਤਿਸ ਕੋ ਦਸਮ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰਾ। ਸਿਰ ਸੱਦਕ ਪ੍ਰਭੁ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਰਾ ॥ ੪੨ ॥

ਉਹ ਸਰੂਪ ਜਗ ਤਾਰਣ ਵਾਸਤੇ, ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅਵਤਾਰ ਹਨ; ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੁਖਾਲੇ ਹੋਣ ਦਾ 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ' ਹੈ ॥੪੨॥

ਤਿਹ ਲੇ ਜਾਤਿ ਅਪਰ ਕੋ ਭੋਨ। ਤਬਹਿ ਖਾਲਸਾ ਹੋਵਤਿ ਕੋਨ।
ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਏ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ ॥ ੪੩ ॥

ਇਸ ਨੂੰ ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਘਰ ਲੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਖਾਲਸਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਚੌਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੈਂਤੀਵਾਂ

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

ਦੋਹਰਾ- ਇਮ ਬੀਤੇ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਭੀਮਚੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇ।
ਪਠੇ ਦੂਤ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਢਿਗ ਅਪਨੋ ਕਸ਼ਟ ਬਤਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤੇ, ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਦੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੂਤ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਪਾਸ ਭੇਜੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਸ਼ਟ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ॥੧॥

ਚੌਪਈ-'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਉਦਾਰਾ। ਨਿਤ ਚਾਹਤਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਅਪਾਰਾ।
ਪੰਥ ਰਚਯੋ ਨਿਤ ਸਸਤ੍ਰਨਧਾਰੀ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਬਨਹਿੰ ਬਲ ਭਾਰੀ ॥ ੨ ॥

"ਮਹਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਿੱਤ ਅਪਾਰ ਯੁੱਧ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਪੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਨਿੱਤ ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰੀ ਬਲ ਨਾਲ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੨॥

ਆਗੈ ਰਣ ਘਾਲੇ ਘਮਸਾਨਾ। ਮਰੇ ਬੀਰ ਲਰਿ ਲਰਿ ਕਰਿ ਜਾਨਾ।
ਦਿਲੀ ਪਤਿ ਕੇ ਦਲ ਬਹੁ ਆਏ। ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕਿਸ ਕੋ ਬਸ ਨ ਬਸਾਏ ॥ ੩ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸੂਰਬੀਰ ਜਾਨਾਂ ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਮਰੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵੱਡਾ ਦਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਸ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਹੈ ॥੩॥

ਗਹਯੋ ਨ ਗਯੋ ਨ ਮਾਰਯੋ ਗਯੋ। ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋ ਦੂਰਹਿ ਭਯੋ।
ਲਰਤਿ ਜੁੱਧ ਨਹਿੰ ਕਿਨਹੁੰ ਭਜਾਵਾ। ਅਰਯੋ ਰਹਯੋ ਜੈ ਕੋ ਕਰਿ ਦਾਵਾ ॥ ੪ ॥

ਨਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜ ਕੇ ਭਜਾਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੪॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਸਕਲ ਹਕਾਰੇ। ਪਠੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਠਿ ਹੁਇ ਨ੍ਰਿਪ ਤਯਾਰੇ।
ਮਿੱਤ੍ਰ ਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕਿ ਸਮ ਗੁਰ ਸਾਥ। ਚਲਿ ਆਏ ਇਕ ਬਲ ਗਿਰਨਾਥ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਜਦ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਪੜ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਿੱਤਰ ਜਾਂ ਵੈਰੀ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ॥੫॥

ਪ੍ਰਥਮੇ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਭੂਪਚੰਦ ਸੈਲਪ ਹੰਡੂਰੀ।
ਆਇ ਚੰਬੇਲ, ਫਤੇਪੁਰਿ ਵਾਰੋ। ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਬਲਿ ਭਾਰੋ ॥ ੬ ॥

ਪਹਿਲਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ, ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ, ਫਤੇਪੁਰ ਵਾਲਾ ਚੰਬੇਲ ਆਇਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਸੀ ॥੬॥

ਦੇਵ ਸਰਣ ਨਾਹਣ ਕੋ ਰਾਜਾ। ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸਿਪਾਹ ਸਮਾਜਾ।
ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਬਹੁ ਚਲਿ ਆਏ। 'ਗਿਰਪਤਿ ਹਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੭ ॥

'ਦੇਵ ਸਰਣ ਨਾਹਣ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਵੇਖਾ-ਵੇਖੀ ਬਹੁਤ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, 'ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭਰਾ-ਭਰਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ ॥੭॥

ਹਾਨ ਲਾਭ ਮਹਿ ਚਹਿਯਤਿ ਮੇਲੇ। ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਸਭਿ ਭਏ ਸਕੇਲੇ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਸਨਮਾਨ ਉਤਾਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਰਾਤਿ ਮਝਾਰੇ ॥ ੮ ॥

ਹਾਣ ਲਾਭ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਵਾ ਲਏ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਖਾ ਪੀ ਕੇ ॥੮॥

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਭੀ ਭੁਨਸਾਰਾ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ ਹੁਇ ਤਯਾਰਾ।
ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਭਏ ਏਕ ਥਲ ਸਭਾ ਲਗਾਈ ॥ ੯ ॥

ਸੋ ਗਏ। ਸੁਖਾਂ ਭਰੀ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ। ਸੋਚ ਇਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਸਭ ਰਾਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ। ਇਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਭਾ ਲਗਾਈ ॥੯॥

ਮੀਏਂ, ਰਾਜੇ, ਰਾਵ ਕਿ ਰਾਣੇ। ਸਚਿਵ ਸਮੀਪੀ ਜੇ ਮਤਿ ਸਯਾਣੇ।
ਬੈਠੇ ਸਭਿ ਨਿਸ਼ਚਲ ਜਬਿ ਹੈ ਕੈ। ਆਪਸ ਮੈਂ ਜੈਦੇਵਾ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥

ਮੀਏਂ, ਰਾਜੇ, ਰਾਵ ਕਿ ਰਾਣੇ, ਸਿਆਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਵੀ ਪਾਸ ਸਨ। ਜਦ ਸਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੈਦੇਵਾ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ॥੧੦॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਸੈਲਿੰਦ੍ਰ ਬਿਲੰਦਾ। ਭਨਯੋ 'ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਸਕਲ ਗਿਰਿੰਦਾ!।
ਕਯੋਂ ਨ ਭਵਿੱਖਤ ਬਾਤ ਬਿਚਾਰੋ। ਸਿਰ ਪਰ ਸੱਤ੍ਰੁ ਪ੍ਰਬਲ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੧੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੱਡਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਬੋਲਿਆ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸੁਣੋ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ, ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਬਲ ਵੈਰੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ ॥੧੧॥

ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਦੂਜ ਜਿਮ ਚੰਦ। ਦੇਖਤਿ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ਬਿਲੰਦਾ।
ਜਿਨਹੁ ਇਰਾਦਾ ਲੈਬੇ ਦੇਸ਼। ਲਰਨ ਮਰਨ ਕੀ ਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੨ ॥

ਇਹ ਵੈਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਦੂਜ ਦੇ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵੇਖਦਿਆਂ ਵੇਖਦਿਆਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਲੜਨ ਮਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਹਮ ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੋ ਇਮ ਸਮ ਜਾਨੋ। ਆਜ ਮੋਹਿ ਪੁਨ ਤੋਕਹੁ ਮਾਨੋ।
ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭੁਜ ਭਾਰੀ। ਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥

ਅਸੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਣੋ, ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਭਾਰੀ ਬਾਹਾਂ ਹਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਡਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥੧੩॥

ਦੇਸ਼ ਉਜਾਰਯੋ, ਛੀਨੇ ਗ੍ਰਾਮ। ਕਈ ਬੇਰ ਕੀਨੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ।
ਮੁਖਿ ਸੈਨਾ ਕੇ ਮਰੇ ਹਮਾਰੇ। ਆਦਿ ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਜੁਝਾਰੇ ॥ ੧੪ ॥

ਸਾਡਾ ਦੇਸ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਈ ਪਿੰਡ ਖੋਹ ਲਏ ਹਨ, ਕਈ ਵਾਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਖੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੇਸਰੀਚੰਦ ਵਰਗੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ॥੧੪॥

ਪੁਜਹਿ ਨ ਸਮਤਾ ਲਰਿਬੇ ਮਾਂਹਿ। ਪਰਖੇ ਕਈ ਬਾਰ ਬਲ ਜਾਂਹਿ।
ਜੇ ਅਬਿ ਬੈਠਿ ਰਹਿੰ ਕਰਿ ਟਾਰਾ। ਰਾਜ ਦੇਸ ਕੋ ਛੀਨਹਿ ਸਾਰਾ॥੧੫॥

ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਬਲ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇ ਹੁਣ ਬੈਠ ਕੇ ਟਾਲਾ ਕਰਦੇ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਤੇ ਦੇਸ ਖੋਹ ਲਵੇਗਾ॥੧੫॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਦਲ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਆਵੈ। ਲੁੱਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਮਿਟਿ ਹਟਿ ਜਾਵੈ।
ਬਾਜਤਿ ਰਹੈ ਬੰਦੂਕ ਸਦਾਈ। ਮਰਹਿ ਕਿ ਮਾਰਹਿ ਫਤੇ ਬੁਲਾਈ॥੧੬॥

ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਲੁੱਟ ਕੂਟ ਮਿਟਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਦਾ ਹੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਗਰਜਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਰੀਏ ਕਿ ਮਾਰੀਏ ਹਮੇਸ਼ਾ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੧੬॥

ਸ਼ਾਹੁ ਪੁਕਾਰ ਸੁਨੀ ਇਕਸਾਰੀ। ਲਰਜੇ ਆਨਿ ਲਸਕਰਿ ਤਬਿ ਭਾਰੀ।
ਅਬਿ ਕੈ ਜਾਇ ਕਹਾਂ ਕਹਿੰ ਸ਼ਾਹੂ ? ਨਿਰਬਲ ਅਧਿਕ ਲਖਹਿ ਮਨ ਮਾਂਹੂ॥੧੭॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਕਸਾਰ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਤਦ ਭਾਰੀ ਲਸਕਰ ਆ ਕੇ ਲੜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕੀ ਆਖੀਏ ? ਉਹ ਮਨ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਵੱਡੇ ਨਿਰਬਲ ਮੰਨੇਗਾ॥੧੭॥

ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਕੀ ਸੁਨਹਿ ਪੁਕਾਰ। ਕੈ ਖਿਝ ਪਰਹਿ ਕਰਹਿ ਬੁਰਿਆਰ।
ਇਕ ਸੋ ਜੇ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਮਰੈ। ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਕੇਸਨਿ ਧਰੈ॥੧੮॥

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਾਡੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਦੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖਿੱਝ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸੌ ਸਿੱਖ ਮਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆ ਕੇ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ॥੧੮॥

ਨਹਿੰ ਨਿਪਟਹਿੰ ਨਹਿੰ ਪਾਇੰ ਪਰਾਜੈ। ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੋ ਲਖਹਿੰ ਨ ਕਾਜੈ।
ਸੁਨਹੁ ਗਿਰੀਸ਼ਹੁ ! ਕਰਹੁ ਉਪਾਇ। ਯੋਂ ਬਿਗਰਤਿ ਕਾਰਜ ਸਮੁਦਾਇ॥੧੯॥

ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਬੜਦੇ ਹੀ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹਾਰਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਹਾਣ ਲਾਭ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਓ ! ਸੁਣੋ, ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੧੯॥

ਸੁਨਤਿ ਘਮੰਡਚੰਦ ਤਬਿ ਭਾਖਾ। 'ਕੋ ਉਪਾਇ ਤੁਮ ਨੇ ਅਭਿਲਾਖਾ ?।
ਬਿਨਾ ਲਰਨ ਤੇ ਅਪਰ ਲ ਕੋਊ। ਮਿਲੇ ਨ ਬਚਹੁ, ਛੀਨ ਲੇ ਸੋਊ॥੨੦॥

ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਤਦ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਹੈ ? ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਬਚੇਗੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ॥੨੦॥

ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਾਹੁ ਢਿਗ ਬਨਹਿ ਨ ਜਾਨਾ। ਸੈਨਾ ਸੰਚਿ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨਾ।
ਲਰਿਬੇ ਕਹੁ ਨਿਪ ਧਰਹਿ ਜਿ ਆਲਸ। ਰਾਜ ਕਰਨ ਕੀ ਧਰਹਿ ਨ ਲਾਲਸ॥੨੧॥

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਰੇ। ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਰਾਜਾ ਆਲਸ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਰਾਜ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੇ॥੨੧॥

ਰਿਪੁ ਬਸ ਹੋਹਿ ਨ ਦੰਡ ਬਿਹੀਨਾ। ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸ ਦੰਡ ਅਧੀਨਾ।
ਬਿਨਾਂ ਦੰਡ ਤੇ ਕੋਇ ਨ ਜਾਨਹਿ। ਪ੍ਰਜਾ ਦੀਨ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਤ ਠਾਨਹਿ ॥੨੨॥

ਵੈਰੀ ਸਜਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਦੀ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਦੰਡ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਦੰਡ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਗਰੀਬ ਪਰਜਾ ਵੀ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ॥੨੨॥

ਜਗ ਮਹਿੰ ਉਚ ਕਿ ਨੀਚ ਸਮਾਜਾ। ਦੰਡ ਦੇਨਿ ਤੇ ਸਰੈ ਸੁ ਕਾਜਾ।
ਸੁਨਤਿ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਕੋ ਆਸ਼ੈ। ਭੂਪਚੰਦ ਪੁਨ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ॥ ੨੩ ॥

ਜਗ ਵਿਚ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਸਮਾਜ ਹੈ, ਦੰਡ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ ਹੈ। ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਦਾ ਆਸ਼ਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਭੂਪ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਗਾਏ ਸੁਣਾਈ ॥੨੩॥

‘ਜਥਾ ਜੋਗ ਤੁਮ ਨੀਤਿ ਉਚਾਰੀ। ਉਚਿਤ ਨ ਮਿਟਹਿੰ ਮਾਨ ਕਰਿ ਹਾਰੀ।
ਮਰੇ ਜੁੱਧ ਮਹਿੰ ਬੀਰ ਘਨੇਰੇ। ਸਿਮਰਹਿੰ ਤਿਨਹੁੰ ਮਰਨ ਡਰ ਹੇਰੇ ॥ ੨੪ ॥

‘ਯਥਾ ਯੋਗ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਨੀਤੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਟਲੇ ਰਹੀਏ, ਇਹ ਵੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜੇ ਮਰਦੇ ਵੇਖੇ ਹਨ, ਡਰੇ ਰਹੀਏ ॥੨੪॥

ਰਾਜਨਿ ਕੋ ਇਹ ਬਾਤ ਨ ਨੀਕੀ। ਉੱਦਮ ਕਰਨ ਬਨਤਿ ਹੈ ਠੀਕੀ।
ਬੋਰੇ ਸਿੰਘ ਅਬਹਿ ਗੁਰ ਤੀਰ। ਲਰਹੁ ਭਲੇ ਲੈ ਕਰਿ ਭਟ ਭੀਰ ॥ ੨੫ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ, ਉੱਦਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਠੀਕ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਬੋਰੇ ਸਿੰਘ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਲੈ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁੱਧ ਕਰੇ ॥੨੫॥

ਹਮਰੀ ਭੂਮ ਬਿਖੈ ਨਹਿੰ ਫਿਰੈ। ਜੇ ਨਹਿੰ ਮਿਟਤਿ ਉਚਿਤ ਹਮ ਲਰੈ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮਿਲਿ ਮਸਲਤ ਕਰੀ। ਓਰਕ ਲਰਨ ਹੇਤ ਬੁਧਿ ਧਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਸਾਡੀ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਨਾ ਫਿਰਨ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਹੱਟਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਜੁੱਧ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, ਓੜਕ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਬੁੱਧੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ॥੨੬॥

ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਤਯਾਰ ਕੋ ਕੀਨਿ। ਗੁਲਕਾਂ ਅਰ ਬਰੂਦ ਭਰਿ ਲੀਨਿ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਿਗ ਲਿਖੇ ਪਠਾਏ। ਅਬਿ ਲੋ ਟਰੇ ਰਹੇ ਗ਼ਮ ਖਾਏ ॥ ੨੭ ॥

ਸਾਰਾ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਗੋਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਰੂਦ ਭਰ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਖ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ, ‘ਹੁਣ ਤਕ ਸਹਾਰਾ ਕਰਕੇ ਟਲੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ॥੨੭॥

ਨਿਤ ਬਿਗਾਰ ਕਰਿ ਸਿੰਘ ਸਿਧਾਰੈਂ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕ੍ਰਿਖਿ ਮਾਨਵ ਮਾਰੈਂ।
ਤੁਮ ਨਹਿੰ ਟਰੋ ਹੇਰਿ ਹਮ ਹਾਰੇ। ਅਬਿ ਬਾਜਹਿੰਗੇ ਲੋਹ ਕਰਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥

ਸਿੰਘ ਰੋਜ ਸਾਡਾ ਵਿਗਾੜ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਟਲਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਕਰਾਰਾ ਲੋਹਾ ਖੜਕੇਗਾ ॥੨੮॥

ਨਾਂਹਿ ਤ ਇਤ ਕੋ ਪਾਯ ਨ ਫੇਰੇ। ਬੈਠੇ ਰਹਹੁ ਹਰਖ ਜੁਤਿ ਡੇਰੇ।
ਸਭਾ ਮਝਾਰ ਲਿਖਯੋ ਜਬਿ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋ ਪਢਵਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪੈਰ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਆਪਣੇ ਭੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰਹੋ।" ਜਦ ਸਭਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਵਾਇਆ ॥੨੯॥

‘ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਇਕਠੇ ਪੁਨ ਚੈ ਕੈ। ਸੈਨ ਸਕੇਲੀ ਧਨ ਬਹੁ ਦੈ ਕੈ।
ਚਾਹਤਿ ਲਰਜੇ ਫੇਰ ਤੁਮ ਸੰਗ। ਰਨ ਪ੍ਰਿਯ ਸੁਨਿਕੈ ਨ੍ਰਿਪਨਿ ਕੁਢੰਗ ॥ ੩੦ ॥

“ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਬਹੁਤ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਵਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।” ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਖੋਟ ਸੁਣ ਕੇ ॥੩੦॥

ਲਿਖਵਾਯਹੁ ਉੱਤਰ ਤਤਕਾਲਾ। ਗਿਰ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੋ ਰਾਜ ਬਿਸਾਲਾ।
‘ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ ਬਿੱਤ ਜਬਿ ਜੈ ਹੈ। ਕੋ ਅਰ ਪਰਹਿ ਤ ਸਿੰਘ ਲਰੈ ਹੈ ॥ ੩੧ ॥

ਤੁਰਤ ਉਸ ਪੱਤਰ ਦਾ ਉੱਤਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਲ ਲਿਖਵਾ ਦਿੱਤਾ। “ਜਦ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਓਧਰ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਗੋਂ ਅੜੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਨਗੇ ॥੩੧॥

ਫਿਰਤਿ ਦੂਣ ਮਹਿ ਦੇਖ ਨ ਸਕੋ। ਨਾਹਕ ਜੰਗ ਕਰਨ ਕੋ ਤਕੋ।
ਤੋ ਇਤ ਕਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰੈ। ਬੈਠਿ ਰਹੈ, ਨਹਿ ਵਹਿਰ ਪਧਾਰੈ ॥ ੩੨ ॥

ਤੁਸੀਂ ਦੂਣ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਫਜੂਲ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਏਧਰ ਕਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਥੋਂ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੀਏ ॥੩੨॥

ਲਰਿਬੇ ਚਹੋ, ਖਾਲਸਾ ਲਰੈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਬਿਰੇ।
ਚਢਹੁ ਜਿ ਤੁਮ ਇਹਠਾਂ ਨਹਿ ਦੇਰ। ਦੇਖਹੁ ਪੁਨ ਕਰਿਕੈ ਭਟ ਭੇਰ ॥ ੩੩ ॥

ਤੁਸੀਂ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਖਾਲਸਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਲੜੇਗਾ, ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਵੋਗੇ ਤਾਂ ਏਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਰ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇੜ ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ ॥੩੩॥

ਲਿਖਜੋ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ। ਪਠਿਵਾਯਹੁ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਗਿਰਗਾਇ।
ਸੈਨ ਸਕੇਲਨਿ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਅਬਿ ਹੁਇ ਠਾਠ ਟਰੈ ਨਹਿ ਟਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਪੱਤਰ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਵਾ ਕੇ ਸੁਣਿਆ। ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ, ਹੁਣ ਜੰਗ ਦਾ ਠਾਠ ਹੋਵੇਗਾ, ਟਾਲਣ ਨਾਲ ਵੀ ਯੁੱਧ ਨਹੀਂ ਟਲੇਗਾ ॥੩੪॥

ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਤਤਛਿਨ ਡਾਰੇ।
ਮੁਜਰਾ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਯੋ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਭਯੋ ॥ ੩੫ ॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜੇ, ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਤੁਰਤ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ। ਸਭ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਗਿਣਨ ਵਿਚ ਆਏ ॥੩੫॥

ਚਢਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੀ ਦਿਸ ਆਏ। ਆਯੁਧ ਰਹੇ ਭਟਨਿ ਸਮੁਦਾਏ।
ਤੋਮਰ, ਤੀਰ, ਤੁਪਕ, ਤਰਵਾਰ, ਸਿਪਰ, ਕਮਾਨ, ਜਮਧਰਾ ਧਾਰ ॥ ੩੬ ॥

ਪਹਾੜੀਏ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਆਏ, ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜੇ ਸਨ। ਨੇਜੇ, ਤੀਰ, ਬੰਦੂਕਾਂ, ਤਲਵਾਰਾਂ, ਢਾਲਾਂ, ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਅਤੇ ਜਮਧਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ॥੩੬॥

ਚਲਿ ਬੋਰੇ ਹੀ ਕੀਨਸ ਡੇਰੇ। ਸਕਲ ਸੰਭਾਰੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੇਰੇ।

ਸੁਧ ਸਤਿਗੁਰ ਪਹਿ ਤਤਛਿਨ ਆਈ। 'ਗਿਰਪਤਿ ਚਢਿ ਆਏ ਸਮੁਦਾਈ ॥੩੧॥

ਚਲ ਕੇ ਬੋਝੀ ਦੂਰ 'ਤੇ ਹੀ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸਨ, ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਵੀ ਤੁਰਤ ਖਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। "ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ ਹਨ ॥੩੧॥

ਪਹੁੰਚੇ ਲਖਹੁ ਆਪਨੇ ਤੀਰ। ਗਹੇ ਤੁਪਕ, ਤੋਮਰ, ਧਨੁ, ਤੀਰ।

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਗੁਲਕਾ ਅਰੁ ਬਰੂਦ ਸਮੁਦਾਈ ॥੩੨॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਹੀ ਸਮਝੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦੂਕਾਂ, ਨੇਚੇ, ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਅਤੇ ਤੀਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਹਨ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ, ਗੋਲੀਆਂ, ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ॥੩੨॥

ਲੇ ਲੇ ਸਿੰਘ ਧਰੈ ਉਤਸਾਹੁ। ਕਹੈ 'ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਰਿਪੁ ਰਣ ਮਾਂਹੁ।

ਹੁਕਮ ਦੀਨ 'ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ। ਦਿਹੁ ਬਜਾਇ ਦਲ ਹੈ ਸਭਿ ਤਜਾਰਾ' ॥੩੩॥

ਸਿੰਘ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੈਰੀ ਤੇ ਵਾਰ ਕਰਾਂਗੇ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, "ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਦੇਵੋ ਤਾਂਕਿ ਸਾਰਾ ਦਲ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ" ॥੩੩॥

ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਗਰ ਧਰਿ ਅਸੀ। ਸਿਪਰ ਸਮੇਤ ਤੁਰਤ ਕਟ ਕਸੀ।

ਲਰਨ ਜਿਨਹੁ ਕੋ ਨਿਤ ਬਿਵਹਾਰੇ। ਭਏ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਸਭਿ ਸਾਰੇ ॥੪੦॥

ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਗਾਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈਆਂ, ਢਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਤੁਰਤ ਕਮਰ-ਕੱਸੇ ਕਰ ਲਏ। ਲੜਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹਥਿਆਰਬੱਧ ਹੋ ਗਏ ॥੪੦॥

ਆਪ ਚਢੇ ਤਬਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ। ਮੱਤ ਗਜਨਿ ਪਰ ਜਿਮ ਕੁਪ ਸਿੰਘ।

ਜਰਾਸੰਧ ਪਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੈਸੇ। ਜਾਦਵ ਸੰਗ ਖਾਲਸਾ ਤੈਸੇ ॥੪੧॥

ਆਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਮਸਤ ਹਾਥੀਆਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਯਾਦਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਰਾਸੰਧ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੇਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੪੧॥

ਸਿੰਘਨ ਭਨਯੋ 'ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ। ਚਲੋ ਅੱਗੁ ਹੀ ਰਣ ਕੋ ਕੀਜੈ।

ਇਹਾਂ ਨ ਪਹੁੰਚੈ ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਈ। ਵਧਿ ਆਗੇ ਹੀ ਲੇਹਿੰ ਲਰਾਈ ॥੪੨॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਸੁਣ ਲਵੋ, ਚਲੋ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰੀਏ। ਵੈਰੀ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਗਾ, ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਹੀ ਲੜਾਈ ਲੜੀਏ" ॥੪੨॥

ਦੂਰ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਿ ਗਏ। ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਏ।

ਹਿਤ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਹਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੇ। ਹਰਖ ਸਮੇਤ ਸੁਚੇਤ ਉਦਾਰੇ ॥੪੩॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਰ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਗਏ। ਯੁੱਧ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ, ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਏ ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਪੈਂਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੱਤੀਵਾਂ

ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਤੋੜਿਆ

ਦੌਹਰਾ- ਉਮਡੇ ਦਲ ਦਿਸ ਦੁਹਨਿ ਤੇ ਕਰੀ ਤੁਫੰਗੈਂ ਤਜਾਰ।
ਦਸਤਰਵਾਂ ਕਰਿ ਤਜਿ ਦਈ ਹੋਨਿ ਲਗੀ ਤਬਿ ਮਾਰ ॥ ੧ ॥

ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਉਮਡ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਆਂ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੇਧ ਕੇ ਜਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਦ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਹਿਤ ਹੇਰਨਿ ਕੇ ਜੰਗ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਹੈ ਇਕ ਪਾਸਾ।
ਉਚੇ ਬਲ ਪਰ ਹੈ ਬਿਤ ਰਹੇ। ਦੋਨਹੁੰ ਦਿਸ ਕੇ ਦਲ ਕੋ ਲਹੇ ॥ ੨ ॥

ਜੰਗ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਗਏ। ਉੱਚੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ॥੨॥

ਸਿੰਘ ਆਠ ਸੈ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨੇ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਗਿਰਪਤਿ ਭਟ ਆਨੇ।
ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਕੀ ਬਿਰ ਮਾਲਾ। ਛੁਟਿ ਇਕਬਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਜ਼ਾਲਾ ॥ ੩ ॥

ਏਧਰ ਅੱਠ ਸੌ ਸਿੰਘ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਓਧਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਬੀਰ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਕਤਾਰ ਚਲੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ॥੩॥

ਘਟਾ ਚਮੁੰ ਮਹਿੰ ਤੜਿਤਾ ਜਾਰੀ। ਕਰਕਾ ਬਰਖਤਿ ਗੁਲਕਾਂ ਲਾਰੀ।
ਹਯ ਕੋ ਫੇਰਿ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਵੈਂ। ਵਧੇ ਅੰਗੂ ਕੋ ਮਰਾ ਗਿਰਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥

ਮਾਨੋ ਸੈਨਾ ਰੂਪੀ ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘਟਾ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਵਰਸਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੪॥

ਦੇਖਿ ਪਰਸਪਰ ਭਨਹਿ ਪਹਾਰੀ। ਇਹ ਬਿੰਦਯਾ ਸਿੰਘਨ ਮਹਿ ਭਾਰੀ।
ਹਯ ਧਵਾਇ ਪੁਨ ਹਤੈਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ। ਨਿਜ ਬਚਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਪਯਾਨੇ ॥ ੫ ॥

ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, 'ਸਿੰਘ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚ ਬੜੇ ਮਾਹਰ ਹਨ।' ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਫਿਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਫੁੰਡਦੇ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਫਿਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੫॥

ਕਰਿ ਹੰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ ਰਿਦੇ। ਓਰੜ ਪਰੇ ਅੰਗੂ ਕੋ ਤਦੇ।
ਭੀਮਚੰਦ ਨਿਜ ਅੰਗ ਬਚਾਏ। ਰਣ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਸਕੈ ਨ ਆਏ ॥ ੬ ॥

ਖਾਲਸੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਤਦ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ॥੬॥

ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਧਾਯੋ। ਦੇਵ ਸ਼ਰਣ ਕੋ ਸੰਗ ਮਿਲਾਯੋ।
ਬਹੁਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਰਣ ਘਾਲਾ। ਛੁਟਿ ਗੁਲਕਾਂ ਨਾਦ ਕਰਾਲਾ ॥ ੭ ॥

ਸ੍ਰੀ
ਪ੍ਰ

ਭੂਪਚੰਦ ਹੰਫੂਰੀ ਨੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੇਵ ਸ਼ਰਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਗੋਲੀਆਂ ਵਿਕਰਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੭॥

ਸਭਿ ਸਿਪਾਹ ਕੋ ਆਗੈ ਧਰਿਓ। ਆਪ ਭਿ ਲਰਨ ਹੇਤ ਮਨ ਕਰਿਓ।
ਹੋਤਿ ਤੜਾਭੜ ਸਬਦ ਤੁਫੰਗਨਿ। ਗਿਰਹਿੰ ਸੂਰ ਲਾਗੀ ਜਿਨ ਅੰਗਨਿ ॥ ੮ ॥

ਕ
ਅ
ਹੀ
ਵਾ

ਉਸ ਨੇ ਸਭ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਕੀਤਾ। ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੀ ਤੜ ਤੜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਠ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਹ ਸੂਰਬੀਰ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ॥੮॥

ਰੁਪਰ ਨਿਕਸਿ ਛਿਤ ਰਕਤ ਬਿਸਾਲਾ। ਲਗੇ ਕਰਾਹਨਿ ਘਾਇਲ ਜਾਲਾ।
ਪੁਨ ਚੰਬੇਲ ਆਨਿ ਕਰਿ ਲਰੇ। ਆਯੁਧ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਕਰੇ ॥ ੯ ॥

ਖੂਨ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰ ਘਾਇਲ ਹੋ ਕੇ ਕਰਾਹਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਰਾਜਾ ਚੰਬੇਲੀਆਂ ਆ ਕੇ ਲੜਿਆ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ॥੯॥

ਇ

ਕੁੱਲੂ ਕੈਂਠਲ ਕੈ ਜਸੁਵਾਰੀ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਹੁਚਯੋ ਬਲਿ ਭਾਰੀ।
ਇਤ ਤੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਅਗਾਰੇ। ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਗਨ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥

ਕੁੱਲੂ ਕੈਂਠਲ ਦਾ ਜਸੁਵਾਰੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰੀ ਬਲਵਾਨ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਏਧਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਅੱਗੇ ਸੀ, ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬਹੁਤ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੦॥

ਦੇ

ਤਿਸ ਛਿਨ ਭੇਜਯੋ ਨਰ ਗੋਸਾਈਂ। ਸਕਲ ਖਾਲਸੇ ਦਯੋ ਸੁਨਾਈਂ।
'ਵਧਹੁ ਨ ਆਗੇ ਬਿਰ ਹੈ ਲਰੇ। ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਛੋਰਨ ਕਰੇ ॥ ੧੧ ॥

ਹਟ

ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। "ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧੋ, ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੋ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਜਾਵੋ" ॥੧੧॥

ਨਾ

ਸੁਨਯੋ ਹੁਕਮ ਕੋ ਟਿਕਿ ਟਿਕਿ ਲਰੇ। ਆਗੇ ਨਹੀਂ ਬਧੈ ਭਟ ਭਿਰੇ।
ਮਿਲਿ ਪਹਾਰੀਯਨਿ ਘਾਲਯੋ ਹੇਲਾ। 'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ' ਕਰਿ ਰੋਹਿੰ ਮੇਲਾ ॥ ੧੨ ॥

ਜਦ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਟਿਕ ਟਿਕ ਕੇ ਲੜੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਨਾ ਵਧ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਿੜੇ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ। 'ਮਾਰ ਲਵੋ ਮਾਰ ਲਵੋ' ਵੱਡਾ ਰੋਲਾ ਮਚਾਇਆ ॥੧੨॥

ਪਾ

ਦੁੰਦਭਿ ਢੋਲ ਪਟਹਿ ਬਹੁ ਬਾਜੇ। ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਸੁਨਤਿ ਭਟ ਗਾਜੇ ॥
ਨਟ ਜਿਮ ਉਛਲੇ ਛਾਲ ਛਲੰਗੀ। ਗਹਿ ਕੈ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਨੰਗੀ ॥ ੧੩ ॥

ਨਗਾਰੇ, ਢੋਲ ਤੇ ਪਟਹੇ ਬਹੁਤ ਵੱਜੇ, ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਗੱਜ ਉਠੇ। ਸੂਰਮੇ ਨਟਾਂ ਵਾਂਗ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਛਲੇ ਤੇ ਢਾਲਾਂ ਤੇ ਨੰਗੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ॥੧੩॥

ਪਾ

ਓਰੜ ਪੜੇ ਬੀਰ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਸਿੰਘਨਿ ਲਗ ਪਹੁਚੇ ਬਲਿ ਭਾਰੀ।
ਸੇਲੇ ਬਰਛੇ ਆਨਿ ਚਲਾਏ। ਸਿੰਘਨਿ ਸਨਮੁਖ ਘਾਵ ਸੁ ਖਾਏ ॥ ੧੪ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਸੂਰਮੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਭਾਰੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸੇਲੇ ਤੇ ਬਰਛੇ ਚਲਾਏ, ਜਿਹੜੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਉਹ ਚਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ॥੧੪॥

ਥਾਵ ਨ ਤਜੀ ਅਰੇ ਰਣ ਰਹੇ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਰਿਪੁ ਗਨ ਦਹੇ।
ਘਾਲੀ ਹੇਲ ਝਾਲ ਭਟ ਖਰੇ। ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਸਿੰਘ ਰਿਸ ਭਰੇ ॥ ੧੫ ॥

ਪਰ ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਡਟੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ, ਜੋ ਹਮਲਾ ਪਹਾੜੀਆਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਝੱਲ ਕੇ ਖਲੋ ਗਏ, ਏਨੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰ ਗਏ ॥੧੫॥

ਖੜਗ ਮਜਾਨ ਤੇ ਖੈਂਚਿ ਨਿਕਾਰੇ। ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਕਰਿ ਹਤੇ ਜੁਝਾਰੇ।
ਜਬਿ ਦਸ ਬੀਸ ਅੱਗੂ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਹਟੇ ਕੁਛਕ ਸੱਤੁ ਡਰ ਧਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥

ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕੱਢਦੇ ਸਨ, ਤੁਰਤ ਫੁਰਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਦਸ ਵੀਹ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੈਰੀ ਡਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ॥੧੬॥

ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਆਗੇ। ਮੁਹਰਾ ਛੋਡਿ ਪਹਾਰੀ ਭਾਗੇ।
ਪਰੇ ਗੈਲ ਮਹਿੰ ਟਲੇ ਨ ਟਾਲੇ। ਖੜਕਯੋ ਖੜਗ ਕਰਾਲ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੧੭ ॥

ਖਾਲਸਾ ਅੱਗੇ ਵੇਖਦਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਗਲਾ ਪਾਸਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਗਏ, ਟਾਲਿਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਟਲਦੇ ਸਨ। ਵਿਕਰਾਲ ਤਲਵਾਰਾਂ ਖੜਕੀਆਂ ॥੧੭॥

ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ-ਜਬੈ ਜੁੱਧ ਜਾਗਾ। ਕਏ ਸੀਸ ਬਾਗਾ। ਬਢੇ ਖੱਗ ਧਾਰਾ। ਜਥਾ ਕਾਠ ਆਰਾ ॥੧੮॥

ਜਦ ਯੁੱਧ ਮੱਚਿਆ ਤਾਂ ਕਈ ਸਿਰ ਤੇ ਵਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੱਥ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਆਰਾ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਹੈ ॥੧੮॥

ਗਿਰੇ ਜੁੱਧ ਸੂਰਾ। ਨਿਪੈ ਨੰਦ ਕੂਰਾ। ਗੁਰੂ ਦੇਖਿ ਦੂਰੰ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਭੂਰੰ ॥ ੧੯ ॥

ਸੂਰਮੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਝੂਠੇ ਪੈ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਿਕਰਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੯॥

ਕੜਾਕੜ ਮਾਚੀ। ਜਿਮੀਂ ਸ਼੍ਰੋਣ ਰਾਚੀ। ਭਜੇ ਡੋਗਰਾਨੇ। ਤਜਯੋ ਖੇਤ ਬਾਨੇ ॥ ੨੦ ॥

ਕੜਕੜ ਮਚੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਧਰਤੀ ਲਹੂ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਸੀ, ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਗਏ, ਰਣਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ॥੨੦॥

ਜਬ ਸਿੰਘ ਧਾਏ। ਪਹਾਰੀ ਪਲਾਏ। ਤਜਯੋ ਨਾਂਹਿ ਗੈਲੰ। ਡਰੇ ਨਾਥ ਸੈਲੰ ॥ ੨੧ ॥

ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਗਏ, ਜਦ ਪਿੱਛਾ ਨਾ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਡਰ ਗਏ ॥੨੧॥

ਨ ਆਗਯਾ ਗੁਸਾਈਂ। ਅਗਾਰੇ ਸਿਧਾਈਂ। ਸੁ ਬਾਝੈ ਬਿਸਾਰੀਂ। ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਜਾਓ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਹ ਗੱਲ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਯਾਦ ਨਾ ਰੱਖੀ ॥੨੨॥

ਗੁਰ ਹੈ ਬਿਚਾਰੇ। ਮਹਾਂ ਏ ਹੰਕਾਰੇ। ਬਡੀ ਜੀਤ ਪਾਏ। ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਧਾਏ ॥ ੨੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਇਹ ਮਹਾਨ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਵੱਡੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਮਗਰ-ਮਗਰ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਉਠੇ ਆਪ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਚੜ੍ਹੇ ਤੇਜ ਗਾਮੀ। ਹਯੰ ਰੰਗ ਨੀਲਾ। ਸਿੰਗਾਰਯੋ ਛਬੀਲਾ ॥ ੨੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਆਪ ਉਠੇ, ਤੇਜ ਚਾਲ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਘੋੜੇ ਦਾ ਰੰਗ ਨੀਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਫੈਲ ਛਬੀਲੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੨੪॥

ਪਰੇ ਪੰਥ ਪਾਛ ॥ ਬੜੀ ਚਾਲ ਗਾਛੇ। ਸੁ ਤਜਾਗੇ ਲਰਾਈ। ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਧਾਈ ॥੨੫॥

ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਤੁਰ ਪਏ, ਭਾਵ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਏ, ਲੜਾਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਬੜੀ ਤੇਜ ਚਾਲ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ॥੨੫॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਿੰਘ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭੇ ਕਿਤਿਕ ਗਏ ਗੁਰੂ ਰਣ ਛੋਰਿ।

ਪਾਛੈ ਕਰਤਿ ਨ ਡੀਠ ਭੀ ਜਾਤਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਓਰ ॥ ੨੬ ॥

ਸਿੰਘ ਵੇਖਦੇ ਪਏ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਣਖੇਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨੬॥

ਓਪਈ- ਗੁਰੂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੇ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਾਏ। ਨਹਿ ਮਾਰਨ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰ ਉਠਾਏ।

ਕੇਤਿਕ ਲਰਤਿ ਪਾਛ ਕੇ ਹਟਕੇ। ਰਣ ਕੇ ਤਜਾਗਤਿ ਇਤ ਉਤ ਸਟਕੇ ॥੨੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ। ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਸਤਰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਕਈ ਲੜਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਹਟ ਗਏ, ਰਣਖੇਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਗਏ ॥੨੭॥

ਤਬਿ ਪਹਾਰੀਅਨਿ ਇਨ ਗਤਿ ਜਾਨਿ। ਹਟਿ ਘਾਲਜੇ ਹੇਲਾ ਘਮਸਾਨ।

ਪਰੀ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਬਹੁ ਭਾਜ। ਪੀਛੇ ਭਜੇ ਤਜਾਗ ਸਭਿ ਲਾਜ ॥੨੮॥

ਤਦ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਮੁੜ ਕੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ, ਸਾਰੇ ਲਾਜ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਵਲ ਭੱਜ ਉਠੇ ॥੨੮॥

ਘਨੀ ਪਰੀ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਮਾਰ। ਕੇਤਿਕ ਉਚੇ ਕੀਨਿ ਪੁਕਾਰ।

'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਪੰਥ ਆਪ ਕੇ ਅਹੈ। ਕਟੀਆ ਹੋਤਿ ਪਰਾਜੈ ਲਹੈ ॥੨੯॥

ਸਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਪਈ, ਕਈ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਪੁਕਾਰਦੇ ਸਨ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਇਹ ਪੰਥ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹਾਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ॥੨੯॥

ਕਿਉਂ ਨ ਸੰਭਾਰਤਿ ਹਟਿ ਪਿਛਵਾਈ? ਕੌਨ ਖਤਾ ਇਨ ਕੇ ਗਰ ਪਾਈ।

ਜੇਕਰਿ ਸਿੰਘ ਹੈਂ ਅਵਗੁਨਿਯਾਰੇ। ਤਉ ਆਪ ਕੇ ਜਗਤ ਉਚਾਰੇ ॥੩੦॥

ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਗਏ ਹੋ? ਕਿਹੜੀ ਗਲਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਪਾਈ ਹੈ। ਜੇ ਸਿੰਘ ਔਗੁਣਹਾਰੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਜਗਤ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਿੰਘ ਕਹੇਗਾ ॥੩੦॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਸਮੁਦਾਏ। ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਕੋ ਹਯਨਿ ਧਵਾਏ।

ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ ਸੁ ਆਇ ਘਨੇਰੀ। ਹਿਤ ਹੇਰਨਿ ਗਰ ਗ੍ਰੀਵ ਨ ਫੇਰੀ ॥੩੧॥

ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਸਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇ। ਜਿਹੜੇ ਆਏ ਸਨ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਧੋਣ ਵੀ ਨਾ ਮੋੜੀ ॥੩੧॥

ਕਹੈਂ ਬਹੁਤ 'ਪ੍ਰਭੂ ਛਿਨ ਭਰ ਥਿਰੇ। ਲਰਤਿ ਪੰਥ ਅਵਲੋਕਨਿ ਕਰੇ।

ਕਹਿ ਜਬਿ ਰਹੇ, ਖਰੇ ਨਹਿ ਹੋਏ। ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਮਿਲਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੋਏ ॥੩੨॥

ਬਹੁਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, 'ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛਿਨ ਭਰ ਠਹਿਰੋ, ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਲੜਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖੋ।' ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਖੜੇ ਨਾ ਹੋਏ। ਫਿਰ ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ॥੩੨॥

ਕਰ.
ਆ
ਹੀ
ਵਾ

ਇ

ਦੇ

ਹਨ

ਨਾ

ਪਾ

ਪਾ

ਤੁਰਤ ਤੁਰੰਗ ਉਤਰਜੋ ਅਗਵਾਈ। ਐਂਚਿ ਲਕੀਰ ਦਈ ਸਹਿਸਾਈ।
ਭਾਖਜੋ 'ਨੀਲਜਾ ! ਬਿਰੋ ਇਥਾਏ। ਗੁਰ ਕੀ ਆਨ ਅੱਗੂ ਨਹਿ ਜਾਏ' ॥੩੩॥

ਉਹ ਤੁਰਤ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਲਕੀਰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਸਮ ਦਿੱਤੀ, 'ਓ ਨੀਲਿਆ, ਇਸ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਤੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ, ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ' ॥੩੩॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਲ ਬਿਦਾਰ ਬਮ ਗਯੋ। ਪਾਇ ਅੱਗਰ ਨਹਿ ਪਾਵਤਿ ਭਯੋ।
ਤਬਿ ਗੁਰ ਮਾਰਜੋ ਏਡਨਿ ਜੋਗ। ਲੰਘਿਯੋ ਲਕੀਰ ਨਹੀਂ ਕਿਮ ਘੋਰਾ ॥੩੪॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦਲ ਬਿਦਾਰ ਨਾਮ ਦਾ ਘੋੜਾ ਉਥੇ ਹੀ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਉਹ ਇਕ ਕਦਮ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਅੱਡੀ ਮਾਰੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋੜਾ ਲਕੀਰ ਨਾ ਲੰਘਿਆ ॥੩੪॥

ਫਰੀ ਹਾਥ ਮੈਂ ਪਤਰੀ ਹੁਤੀ। ਦੈ ਚਾਰਿਕ ਕਰਿ ਬਲ ਤੇ ਹੁਤੀ।
ਖਾਇ ਮਾਰ ਨਹਿ ਚਰਨ ਉਠਾਵਾ। ਫੁਰਕਤਿ ਇਤ ਉਤ ਅੱਗੂ ਨ ਜਾਵਾ ॥੩੫॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਇਕ ਪਤਲੀ ਸੋਟੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਚਾਰ ਸੋਟੀਆਂ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰੀਆਂ, ਪਰ ਘੋੜੇ ਨੇ ਮਾਰ ਖਾ ਕੇ ਵੀ ਪੈਰ ਨਾ ਹਿਲਾਇਆ, ਏਧਰ ਓਧਰ ਫੁਰਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਗਿਆ ॥੩੫॥

ਜਜੋਂ ਨਹਰੀ ਕੰਟਕ ਮੁਖ ਦੀਨੀ। ਰੁਕਜੋ ਤਿਸੀ ਤੈਸੀ ਬਿਧਿ ਚੀਨੀ।
ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹਯ ਏਵ ਬਿਲੋਕਾ। ਦੇ ਕਰਿ ਆਨ ਚਲਨਿ ਤੇ ਰੋਕਾ ॥੩੬॥

ਮਾਨੋ ਕੰਡਿਆਲਾ ਕੰਡਿਆਲਾ ਮੁਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਖੜਾ ਰਿਹਾ। ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਸਮ ਦੇ ਕੇ ਚਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ ॥੩੬॥

ਤੇਰੇ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਤਹਿ ਤਤਕਾਲੇ। ਕਲਗੀਧਰ ਭਾਖਜੋ ਅਸੁ ਨਾਲੇ।
'ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਤੇਰੋ ਹਮ ਜਾਨਜੋਂ। ਜਿਸਤੇ ਬਿਰਜੋ ਬਾਕ ਸਿਖ ਮਾਨਜੋ ॥੩੭॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰਤ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਉੱਤਰ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥੩੭॥

ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਲੇਤਿ ਬਹੁ ਧਨ ਕੋ। ਰਹਜੋ ਅਚਤਿ ਭੋਜਨ ਤਬਿ ਇਨਕੋ।
ਸਿੱਖਨ ਤੇ ਲੇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕਾਰ। ਖਾਵਤਿ ਰਹਜੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥੩੮॥

ਤੂੰ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਮਸੰਦ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭੋਜਨ ਫਕਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਲੈ ਕੇ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੩੮॥

ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜਬਾ ਅਲਾਯੋ। ਸਿਰ ਹਿਲਾਇ ਘੋਰਾ ਫੁਰਕਾਯੋ।
ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਪੁਭੁ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਬਾਨਾ। ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਉਚ ਬਖਾਨਾ ॥੩੯॥

ਜਿਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤੇ ਫੁਰਕਾਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ॥੩੯॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਖਾਲਸਾ ਬਿਰਹੁ ਖਾਲਸਾ ਜੁੱਧ।
ਹਤਉ ਰਿਪੁਨਿ ਦਲ ਕੋ ਦਲਹੁ ਪਕਰਹੁ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੁੱਧ ॥੪੦॥

"ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹੈ, ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਲੜੋ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਵੜ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦੇਵੋ" ॥੪੦॥

ਚੋਪਈ-ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਰ ਸਮ ਬੈਨ। ਹਟਯੋ ਖਾਲਸਾ ਰਿਸ ਕਰਿ ਨੈਨ।
ਧਰਿ ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਅਰਿ ਦਮਣੀ। ਛੋਰ ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ ਰਿਪੁ ਸਮਣੀ ॥੪੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰ ਵਰਗੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ॥੪੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਥਿਰ ਹੈ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰੇ। ਸਪਤ ਬਾਨ ਐਚਨ ਕਰਿ ਮਾਰੇ।
ਪਰੀ ਗਗਨ ਮਹਿ ਗਰਵ ਗੁੰਜਾਰ। ਬਿਸਮਾਨੇ ਰਿਪੁ ਸੁਨਿ ਪੁੰਕਾਰ ॥੪੨॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ, ਤੇ ਸਤ ਬਾਨ ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਮਾਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਨਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗੂੰਜ ਹੋਈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਪੁੰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ॥੪੨॥

ਇਕ ਹੀ ਬਾਰ ਹਟੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ। ਮ੍ਰਿਗ ਬਿਲੋਕਿ ਜਿਉਂ ਭੂਖਾ ਸਿੰਘ।
ਅੱਗੂ ਜੁ ਮਾਰਤਿ ਆਵਤਿ ਧਾਏ। ਕਿਤਿਕ ਹਤੇ ਕੇ ਮਾਰਿ ਹਟਾਏ ॥੪੩॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਇਕੇ ਵਾਰ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ ਤੇ ਇੰਝ ਵੈਰੀ ਤੇ ਆਣ ਪਏ ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਖਾ ਸ਼ੇਰ ਹਿਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅੱਗੇ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਮਾਰੇ, ਕਈ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ॥੪੩॥

ਤੋਮਰ, ਸੇਲੇ, ਸਾਂਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਸਿਪਰ ਅੱਗੂ ਕਰਿ ਕਿਸ ਖਗ ਮਾਰੇ।
ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗਨ ਦਉਰੇ। ਪਰੇ ਹੇਲ ਕਰਿ, ਭੇ ਰਿਪੁ ਬੋਰੇ ॥੪੪॥

ਨੇਜ਼ਿਆਂ, ਸੇਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਂਗਾਂ ਦੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਢਾਲਾਂ ਅੱਗੇ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਭੱਜੇ ਆਏ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਵੈਰੀ ਕਮਲੇ ਹੋ ਗਏ ॥੪੪॥

ਮਚੀ ਮਾਰ ਦੀਰਘ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਮਰਿ ਮਰਿ ਪਰਤੇ ਪਾਇ ਪਸਾਰੀ।
ਜਨੁ ਮਲੰਗ ਭੰਗਹਿ ਕੋ ਖਾਇ। ਲਿਟਹਿ ਪਰੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥੪੫॥

ਇਕ ਵਾਰ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਮਚੀ, ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਕੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੇ ਮਲੰਗ ਭੰਗ ਖਾ ਕੇ ਲੇਟੇ ਹੋਣ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਏ ਸਨ ॥੪੫॥

ਸੁਭਟ ਤੁਰੰਗ ਮਰਿ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ। ਲੋਥਨਿ ਸੋਂ ਪੂਰਨ ਥਲ ਸਾਰਾ।
ਸਬ ਗਿਰੇਸੁਰ ਓਜ ਲਗਾਏ। ਪਰੀ ਭਾਜ ਕਿਮ ਪਗ ਨ ਜਮਾਏ ॥੪੬॥

ਸੂਰਮੇ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਮਰ ਕੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਪਏ ਸਨ, ਲੋਥਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਥਾਂ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚੋਰ ਲਾਇਆ, ਪਰ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਜਮਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੪੬॥

ਫੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਸਿਪਾਹ ਹਟਾਵੈਂ। ਮ੍ਰਿਗ ਸਮ ਭਾਜੇ ਕਿਮ ਅਟਕਾਵੈਂ।
ਬਜੀ ਬੰਬ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ। ਭਾਜੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਕੇਤਿਕ ਮਾਰੇ ॥੪੭॥

ਫਿਰ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋੜਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਹਿਰਨਾਂ ਵਾਂਗ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਕਿਵੇਂ ਰੁਕ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜ ਉਠਿਆ, ਕਈ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ॥੪੭॥

ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਹੁਇ ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ। ਗਿੱਧ ਬਿੱਧ ਉਡਿ ਗਗਨ ਮਝਾਰਾ।
ਕਹਿੰ ਲਗ ਬਰਨੋਂ ਜੁੱਧ ਬਿਸਾਲਾ। ਭਈ ਬਿਜੈ ਸਿੰਘਨਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੪੮॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਹੋਏ ਪਏ ਸਨ, ਘੱਟਾ ਮਿੱਟੀ ਉਡ ਕੇ ਅਕਾਸ ਵਿਚ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜੁੱਧ ਬਾਰੇ ਕਿੱਥੋਂ ਤਕ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ॥੪੮॥

ਸਗਰੀ ਸੁਖ ਹੋਈ ਸਭਿ ਮਾਂਹੀ। ਘਾਇਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤਜਯੋ ਕੋ ਨਾਂਹੀ।
ਚਢੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਹਟੇ ਪਹਾਰੀ ਗੇ ਨਿਜ ਥਾਂਏ ॥੪੯॥

ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਵਰਤ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੰਘ ਘਾਇਲ ਜਾਂ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਲ ਚਲ ਕੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਪਹਾੜੀਏ ਹਟ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ॥੪੯॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੰਡ ਦਾ ਛੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸੈਂਤੀਵਾਂ

‘ਖਾਲਸਾ’ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ, ਭਵਿੱਖਤ ਵਾਕ

ਦੋਹਰਾ- ਗਏ ਪਹਾਰੀ ਝੂਰਤੇ ਚਲਯੋ ਨਹੀਂ ਬਸਿ ਕੋਇ।
ਸੁਭਟ ਮਰਾਏ ਸੈਂਕਰੇ ਜਗ ਮਹਿੰ ਅਪਜਸ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥

ਪਹਾੜੀਏ ਝੂਰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਸ ਨਾ ਚਲਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰਬੀਰ ਮਰਵਾ ਲਏ ਤੇ ਜਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਈ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਪੁਨ ਇਕ ਥਲ ਹੁਇ ਮਸਲਤ ਕੀਨੀ। ‘ਭਲੀ ਲਰਾਈ ਕਜੋਂਹੁ ਨ ਚੀਨੀ।
ਭੀਮਚੰਦ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਉਚਾਰੀ। ‘ਮੈਂ ਪੂਰਬ ਹੀ ਗਿਨਤੀ ਧਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਫਿਰ ਇਕ ਸਥਾਨ ‘ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ, “ਲੜਾਈ ਕਰਨੀ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਭਲੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਗਈ।” ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗਿਨਤੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੨॥

ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਜੰਗ ਨਹਿੰ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜਿਨ ਤੇ ਜੈ ਕਜੋਂਹੁ ਨ ਕੋ ਪਾਵੈ।
ਗੁਰ ਚਲਿ ਗਏ ਭਾਗ ਕਿਛ ਪਰੀ। ਠਹਿਰੇ ਬਹੁਰ ਬਾਹਨੀ ਮੁਰੀ ॥੩॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਭਾਜੜ ਪਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਤਾਂ ਸੈਨਾ ਮੁੜ ਆਈ ॥੩॥

ਪਰੀ ਮਾਰ ਐਸੀ ਕਿਛ ਆਇ। ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਭਈ ਕਿਸ ਥਾਂਇ।
ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੰਗ ਹੁਤੀ ਸਿਪਾਹ। ਰਹੇ ਹਟਾਇ ਹਟੀ ਕਿਮ ਨਾਂਹਿ ॥੪॥

ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਭੇ ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ, ਅਸੀਂ ਮੋੜ ਰਹੇ ਸੀ, ਉਹ ਰੁਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇੰਝ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਭੱਜੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ ॥੪॥

ਅਬਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸੈਨ ਚਢਾਵਹੁ। ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਤੁਰਨ ਅਨਵਾਵਹੁ।
ਸਭਿ ਗਿਰਪਤਿ ਕੇ ਸਚਿਵ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਗੈਲ ਆਪਨੇ ਲੈ ਕਰਿ ਆਵੈਂ ॥ ੫ ॥

ਹੁਣ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹਾਵੇ, ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਤੁਰਤ ਮੰਗਵਾਵੇ, ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਣ ਤੇ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣਾ ॥੫॥

ਮਾਨੀ ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ। ਭਨੀ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਭੀ 'ਰੂਰੀ'।
ਤਤਛਿਨ ਦਿੱਲੀ ਸਚਿਵ ਪਠਾਏ। ਮਿਲੇ ਸੁ ਅਵਰੰਗ ਕੇ ਉਮਰਾਏ ॥ ੬ ॥

ਭੂਪ ਚੰਦ ਹੰਡੂਰੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਲਈ, ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਹੈ।" ਤੁਰਤ ਦਿੱਲੀ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜੇ, ਉਹ ਨੌਰੰਗੇ ਦੇ ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ ॥੬॥

ਸਕਲ ਜ਼ਿਕਰ ਤਿਨ ਖੋਲਿ ਸੁਨਾਯੋ। 'ਦਰਬ ਇਤਿਕ ਤੁਮ ਨਿਕਟ ਪਠਾਯੋ।
ਪੁਨ ਕਦੀਮ ਹੈ ਪ੍ਰਜਾ ਤੁਮਾਰੀ। ਬਨਹੁ ਆਪ ਸਭਿ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ ॥ ੭ ॥

ਸਾਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, "ਏਨਾ ਧਨ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਦੇਰ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਜਾ ਹਾਂ, ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਣੋ ॥੭॥

ਗੁਰ ਤੇ ਦੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਬਚਾਵਹੁ। ਪੁਨ ਧਨ ਪਠੈਂ ਅਧਿਕ ਇਤ ਆਵਹੁ।
ਇਮ ਗਿਰਪਤਿ ਬਹੁ ਸਚਿਵ ਪਠਾਏ। ਇਤ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ ॥ ੮ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾਵੇ, ਫਿਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਧਨ ਭੇਜਾਂਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਜ਼ੀਰ ਭੇਜੇ, ਏਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ॥੮॥

ਕਰਯੋ ਕਰਾਹ ਬਹੁ ਵਜੀ ਵਧਾਈ। ਆਏ ਜੀਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਈ।
ਦਾਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ਰੰਕਨਿ ਕੋ ਦੀਨੋ। ਸੁਜਸ ਪਸਾਰਨ ਜਹਿਂ ਕਹਿੰ ਕੀਨੋ ॥ ੯ ॥

ਬਹੁਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜ ਪਏ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਪਸਰ ਗਿਆ ॥੯॥

ਮੰਗਲ ਕਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰਾ।
ਬਜਹਿੰ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਰਬਾਬ ਘਨੇਰੇ। ਗਾਵੈਂ ਸ਼ਬਦ ਸੁਖਦ ਗੁਰ ਕੇਰੇ ॥ ੧੦ ॥

ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੰਗਲ ਕੀਤੇ, ਗੁਰੂ ਦਾਤਾਰ ਜੀ ਮੂਲ ਮੰਗਲ ਹਨ। ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤੇ ਰਬਾਬ ਬਹੁਤ ਵੱਜ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਖਦਾਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧੦॥

ਘਾਇਲ ਸਾਲ ਪੱਤ੍ਰ ਕੋ ਲਾਏ। ਮਿਲ ਘਾਉ ਉਠਿ ਤੁਰਤ ਨਹਾਏ।
ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਇਸ ਰੀਤ ਬਿਤੀਤੇ। ਆਇੰ ਜਾਇੰ ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰੀਤੇ ॥ ੧੧ ॥

ਘਾਇਲ ਜਦ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚਖਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਤੁਰਤ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਦਿਨ ਇਸ ਰੀਤ ਨਾਲ ਬਿਤੀਤ ਕੀਤੇ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ॥੧੧॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਏ। ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਆਨਿ ਸਮੁਦਾਏ।
ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ ਆਯੋ। ਮਿਲਿ ਸ੍ਰੀ ਪੁਭੁ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਆ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸਪਾਲੀ ਆਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ॥੧੨॥

ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਦਰਸ ਕਰਿ। ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਹੈ ਥਿਰ।
ਇਨ ਤੇ ਆਦਿਕ ਅਪਨ ਬਿਰਾਨੇ। ਬੈਠੇ ਸਕਲ ਸੁਨਹਿੰ ਬਚ ਕਾਨੇ ॥ ੧੩ ॥

ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਓਪਰੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧੩॥

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਢਿਗ ਬੈਸਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੁਝਤਿ ਭਾ ਐਸਾ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤ ਸੰਸੈ ਬਹੁ ਮੇਰੇ। ਉੱਤਰ ਕਹੋ ਆਪ ਇਸ ਬੇਰੇ ॥ ੧੪ ॥

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੰਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਉੱਤਰ ਦੇਵੋ ॥੧੪॥

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਘਨੇ। ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਜਗ ਮਹਿੰ ਦੁਸ਼ਟ ਸੁ ਬਨੇ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਹੋਯਸਿ ਬੋਰਾ। ਪੱਯਤਿ ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਕੋ ਟੋਰਾ ॥ ੧੫ ॥

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਇਹ ਜਗ ਵਿਚ ਦੁਸ਼ਟ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਬੌਝਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਲੱਭਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥

ਸਕਲ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕੋ ਹਤਿ ਕਰਿ ਕੈਸੇ। ਰਾਜ ਪਾਇ ਕਿਮ ? ਕਹੀਯਹਿ ਤੈਸੇ।
ਵਧਹਿ ਤੇਜੋ ਕਿਮ ਲੈ ਹੈ ਧਰਨੀ ? ਠਹਿਰਹਿ ਰਾਜ ਕੋਨ ਕਰਿ ਕਰਨੀ ? ॥੧੬॥

ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਾਰ ਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜ ਪਾਇਗਾ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੱਸੋ। ਕਿਵੇਂ ਤੇਜ ਵਧਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਲੈ ਲੈਣਗੇ, ਖਾਲਸਾ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜ ਪਾਇਗਾ, ਕਿਸ ਕਰਨੀ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਠਹਿਰੇਗਾ ? ॥੧੬॥

ਬਹੁਤਨਿ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਅਲਪ ਕਰੈਂ ਕਿਮ ? ਬਨਹਿ ਅਲਪ ਕੀ ਬਹੁਤਨਿ ਤੇ ਤਿਮ।
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਬਡੋ ਸਮਾਜੂ। ਸਭਿ ਰਿਪੁ ਪਰ ਕਿਮ ਠਹਿਰਹਿ ਰਾਜੂ ॥ ੧੭ ॥

ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ ਬੋਝੇ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਗੇ ? ਬਹੁਤਿਆਂ ਉਤੇ ਬੋਝਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਜੇ ਹੋ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਹੇਗਾ ਕਿਵੇਂ ? ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਕਿਵੇਂ ਰਾਜ ਠਹਿਰੇਗਾ ॥੧੭॥

ਕਹੀਯਹਿ ਪੰਥ ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੇਰਾ। ਹਾਨ ਲਾਭ ਜਾਨਹਿੰ ਇਸ ਬੇਰਾ।
ਵਰਤਹਿ ਵਰਤਾਰਾ ਜਗ ਜਥਾ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਕਹਿ ਤਥਾ ॥ ੧੮ ॥

ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੋ, ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਸੁਣੇਗਾ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਾਣ ਲਾਭ ਜਾਣਾਂਗੇ।" ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ॥੧੮॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੈ ਜਗਤ ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੈਸੀ ਭਾਵਸੀ ਤੈਸੀ ਚਲਸੀ ਵਾਇ ॥ ੧੯ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖੇ ! ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ ॥੧੯॥

ਖਾਇਗੋ ਖਰਚ ਲੇਇਗੋ ਲਾਲ।

ਸਰਕੈ ਗੋ ਜੁੱਧ ਮਾਂਹਿ, ਕਰੈਗੋ ਨਿਹਾਲ॥ ੨੦॥

ਖਾਲਸਾ ਖਾਵੇਗਾ, ਖਰਚੇਗਾ, ਲਾਲ ਰਤਨ ਲਵੇਗਾ, ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧੇਗਾ ਤੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰੇਗਾ॥੨੦॥

ਖਾਰੀ ਲਗ ਲਛਮੀ ਸਿਮਟੀ ਸਗਰੀ ਆਨੇ ਸਾਰ।

ਖੜੇ ਲੜੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿੰ ਖਲਕ ਕਰੈਗੋ ਪਾਰ॥ ੨੧॥

ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣ ਲਛਮੀ ਸਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਲਿਆਵੇਗਾ, ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਡਟ ਕੇ ਲੜੇਗਾ, ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਦੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰੇਗਾ॥੨੧॥

ਖਾਨ ਖਾਇ ਲਸਕਰ ਪਰੇ ਕਰੈ ਸਾਰ ਕਾ ਮੇਲ।

ਤਬੈ ਖਾਲਸਾ ਜਗੈਗੋ ਜਾਨਹੁ ਭਾਰਥ ਪੇਲ॥ ੨੨॥

ਖਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਲਸਕਰਾਂ ਉੱਤੇ ਪਵੇਗਾ, ਸਾਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰੇਗਾ, ਭਾਵ ਸਦਾ ਸੰਭਾਲੇਗਾ। ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਜਾਗੇਗਾ ਤੇ ਐਸਾ ਦਬਾ ਪਾਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਨੋ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੨੨॥

ਖੰਜੋਰੀ ਲੰਭੇਗ ਮਹਿੰ ਸਾਰ ਸੰਗ੍ਰਹਣੇ ਮਾਂਝ।

ਸੁੰਨ ਧਜਾਨ ਗੁਣ ਗਜਾਨ ਮਹਿੰ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਸਾਂਝ॥ ੨੩॥

ਖਾਲਸਾ ਜੋਗ, ਭੋਗ ਅਤੇ ਬੀਰ-ਰਸ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਮੇਲ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਫੁਰ ਸਮਾਧੀ, ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਸਾਂਝ ਕਰੇਗਾ॥੨੩॥

ਖਾਦਰੁ ਲਾ ਦਰੁ ਸਾਗਰੇ ਬੀਚ ਕਰੈਗੋ ਰਾਜ।

ਦਿੱਲੀ ਟਿਕੈ ਨ ਰਾਜ ਸਿਖ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਖਸ਼ੀ ਸਾਂਝ॥ ੨੪॥

ਖਾਦਰੁ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਤਕ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਂਝ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਟਿਕੇਗਾ॥੨੪॥

ਮਾਲਵ, ਕੁਰ, ਜਾਂਗਲ, ਕਿਲੇ, ਮਾਝਾ, ਪਰਬਤ, ਅਟਕ।

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਓ ਹੰਸਪੁਰ, ਮਲਕ ਪੁਰੇ ਮੈਂ ਸਟਕ॥ ੨੫॥

ਮਾਲਵਾ, ਕੁਰੋਕਸ਼ੇਤਰ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਜਾਂਗਲ ਦੇਸ਼, ਕਿਲੇ, ਮਾਝਾ, ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ, ਅਟਕ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਹਾਂਸੀ ਤੇ ਮਲਕਪੁਰੇ ਤਕ ਜਾਵੇਗਾ॥੨੫॥

ਪਿਸ਼ੋਰ, ਜਲਾਲਾ ਕਾਬਲੀ ਲੇਵੈਗੋ ਜਉ ਕੇਸ।

ਤਬੈ ਖਾਲਸਾ ਸਿੰਧ ਦੁਰ ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸੁਰ ਭੇਸ॥ ੨੬॥

ਪਿਸ਼ੋਰ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ, ਕਾਬਲ ਤਕ ਦਾ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਲੈ ਲੈਣਗੇ, ਤਦ ਖਾਲਸਾ ਦੂਰ ਸਿੰਧ ਤਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ॥੨੬॥

ਰੂਪ ਰੰਗ ਸਭਿ ਛਿਪੈਗੀ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਵਰੰਗ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਇ ਕਰਿ ਲੋਹੇ ਛੋਹ ਭੁਜੰਗ॥ ੨੭॥

ਤੁਰਕਾਂ, ਪਠਾਣਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਸਾਜ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਮਿੱਟ ਜਾਣਗੇ, ਨਵੀਨ ਰੰਗ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਪ੍ਰਤਾਪ ਫੈਲੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਜਾਵਾਂਗਾ ਪਰ ਭੁਜੰਗੀ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਛੋਹ ਲਾ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਗੇ॥੨੭॥

ਕੋਊ ਦਿਨ ਖਾਹੇ ਸਹੀ ਲਵਪੁਰਿ ਅਰੁ ਕਸ਼ਮੀਰੁ।
ਸਾਧੈਗਾ ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਹੁਇ ਮਮ ਦਸਤੰਗੀਰਿ ॥ ੨੮ ॥

ਕਈ ਦਿਨ ਖਾਲਸਾ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਖਾਵੇਗਾ, ਮੇਰਾ ਖਾਲਸਾ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਸਾਧੇਗਾ, ਮੇਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦਸਤਗੀਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੨੮॥

ਅਹੈ ਗੁਰ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇ।
ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਨਮੋ ਕਰੈ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥੨੯॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ॥੨੯॥

ਗੁਰ ਬੁਝੇ 'ਪੁਨ ਆਪ ਕੋ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਕਿ ਨਾਂਹ?'।
ਬੋਲੇ 'ਹੈਂ ਬਨ ਖਾਲਸਾ ਵਰਤੋਗੋ ਸਭਿ ਮਾਂਹਿ ॥ ੩੦ ॥

ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਸਨ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਅਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤਾਂਗੇ ॥੩੦॥

ਖਾਰੀ ਲਗ ਲੱਛਮੀ ਜਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਲਿਖੀ ਬਨਾਇ।
ਤਿਨ ਕੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੀਏ ਤੀਨ ਬਰਣ ਨਿਕਸਾਇ ॥ ੩੧ ॥

ਖਾਰੀ ਤਕ ਲੱਛਮੀ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਜਿੱਥੇ ਤਕ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰੋ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰ ਨਿਕਲਣਗੇ, ਇਕ ਖੱਖਾ, ਇਕ ਲੱਲਾ ਤੇ ਇਕ ਸੱਸਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਇਕ ਖਕਾਰ ਕੋ ਲੀਜੀਏ ਬਹੁਰ ਲਕਾਰ ਸਕਾਰੁ।
ਤੀਨਹੁ ਕੋ ਪਦ ਖਾਲਸਾ ਕੀਨੋ ਅਰਥ ਉਚਾਰ ॥ ੩੨ ॥

ਇਕ ਖਕਾਰ ਨੂੰ ਲਵੋ, ਖਕਾਰ ਦਾ ਖੱਖਾ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਲਕਾਰ ਨੂੰ ਲਵੋ, ਲਕਾਰ ਤੋਂ ਲੱਲਾ ਲਵੋ, ਫਿਰ ਸਕਾਰੁ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੱਸਾ ਲਵੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਆਏ ਅੰਕ ੨੦, ੨੧, ੨੨, ੨੩, ੨੪ ਵਿਚ ਇਕ ਗੱਲ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਆਈ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ ਇਹੋ ਪਦਾ ਦੇ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ ॥੩੨॥

ਚੌਪਈ- ਇਮ ਕਹਿ ਤੁਸੁਨਿ ਭਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਦੇਖਤ ਸਭਿ ਦਿਸੁ ਦ੍ਰਿਸੁਟਿ ਚਲਾਈ।

ਲਖਯੋ ਸੁਭਾਇ ਖਾਲਸੇ ਗੁਰ ਕੋ। ਬੁਝਯੋ ਪੁਨ ਜੋ ਸੰਸੈ ਉਰ ਕੋ ॥ ੩੩ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚਲਾਈ। ਫਿਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੇ ਸੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ॥੩੩॥

'ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ! ਕਿਮ ਵਰਤਹਿ ਵਰਤਾਰਾ? ਕਿਮ ਭਾਣਾ ਹੋਵੈ ਕਰਤਾਰਾ?।

ਸਮੈਂ ਕਲੂ ਕੋ ਕੋ ਕੋ ਹੋਇ? ਵਧਹਿ ਰਾਜ ਨਿਪੁ ਕਹੀਅਹਿ ਸੋਇ ॥ ੩੪ ॥

"ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤੇਗਾ? ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਭਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿਵੇਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਵਧੇਗਾ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਹੋ ॥੩੪॥

ਰਿਦੈ ਖਾਲਸੇ ਲਾਲਸ ਲਹੋ। ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੋ।

ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਅਰਦਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩੫ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਸਮਝੋ ਤੇ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਕਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ॥੩੫॥

‘ਚਾਰ ਲੱਖ ਬੱਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ। ਕਲੂ ਆਰਬਲ ਕਰੀ ਉਚਾਰਾ।

ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਸੰਤ ਹੋਇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ। ਸਗਰੇ ਦੋਖ ਕਰਹਿ ਸੋ ਹਾਨੀ ॥ ੩੬ ॥

ਕਲਿਜੁਗ ਦੀ ਚਾਰ ਲੱਖ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਹੋਣਗੇ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਗੇ ॥੩੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਲਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਕਾਰਣੇ ਉਠੇ ਪ੍ਰਾਤ ਇਕ ਬਰਖ।

ਨਗਰ ਦੂਰ ਹੁਇ ਦੇਖੀਐ ਤਬਿ ਦਰਸਾਵੈ ਹਰਖ ॥ ੩੭ ॥

ਇਕ ਸਾਲ ਕਲਿਜੁਗ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ॥੩੭॥

ਨਗਨ ਸਿਸ਼ਨ, ਬਾਤਲ ਵਪੂ, ਕਰ ਮੈਂ ਭੋਜਨ ਖਾਇ।

ਨੀਲ ਵਸਨ, ਬੋਲੈ ਹਸੈ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਨਹਾਇ ॥ ੩੮ ॥

ਸਾਰਾ ਨੰਗਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵਾਵਰੋਲੇ ਵਰਗਾ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ, ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਨੀਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਸਨ, ਹੱਸ-ਹੱਸ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਹਿਜੇ ਝੁਕ ਗਿਆ ॥੩੮॥

ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਪਾਤਕ ਗਏ, ਮਿਟੀ ਸੰਕ ਸਭਿ ਦੇਹ।

ਜੋ ਬੋਲੈ ਸੋ ਵਾਕ ਉਠਿ ਚਿਤਵਤਿ ਪੂਰਨ ਲੇਹਿ ॥ ੩੯ ॥

ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਲਿਜੁਗ ਦੇ ਪਾਪ ਮਿੱਟ ਗਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਭਾਵ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਕਾਵਾਂ ਮਿਟ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਚਿਤਵੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵੇਖੇਗਾ ॥੩੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਜਬਿ ਪਾਂਡਵ ਹਟਿ ਗਯੋ ਸਮਾਜਾ। ਮਾਘਧ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਿਯ ਰਾਜਾ।

ਤਿਨ ਪਸ਼ਚਾਤ ਨੰਦ ਕੇ ਰਾਜੇ। ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁ ਭੁਗਯੋ ਸਮਾਜੇ ॥ ੪੦ ॥

ਜਦ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਹੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਮਾਘਧੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੰਦ ਕੁਲ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ, ਡੇਢ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਤਕ ਉਹ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਸਾਜ ਭੋਗਣਗੇ ॥੪੦॥

ਪਰਸਰਾਮ ਸਮ ਸੇ ਜਗ ਹੋਇ। ਸੂਦ੍ਰ ਛਾਪ ਕੀਨੀ ਸਭਿ ਕੋਇ।

ਜਗ ਮਹਿੰ ਦਿਜ ਆਦਿਕ ਜੇ ਭਏ। ਸਿਰ ਮੁਖ ਸਭਿਨਿ ਮੁੰਡਾਇ ਸੁ ਦਏ ॥ ੪੧ ॥

ਪਰਸਰਾਮ ਵਾਂਗ ਸਾਰਾ ਜਗ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਸੂਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਮੂੰਹ ਮੁੰਨਵਾ ਦੇਣਗੇ ॥੪੧॥

ਕੇਸ਼ ਦੂਰ ਸਭਿ ਇਕ ਸਮ ਕਰੇ। ਦੋਖ ਅਧਿਕ ਬਯਾਪਯੋ ਸਮਸਰੇ।

ਰਾਜਪੂਤ ਜੇ ਦਾਸੀ ਨੰਦ। ਪੰਚ ਪੁਸ਼ਤ ਕਿਯ ਰਾਜ ਬਿਲੰਦ ॥ ੪੨ ॥

ਸਾਰੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਕੇਸ ਮੁੰਨਵਾ ਦੇਣਗੇ, ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਦੋਖ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨੰਦ ਜੋ ਦਾਸੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ, ਪੰਜ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਤੱਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ॥੪੨॥

ਸੋਰਜ, ਮੋਰਜ, ਤੂਰਜ ਹੋਇ। ਬਹੁਰ ਪਠਾਨ ਰਾਜ ਲਿਯ ਸੋਇ।

ਮੁਗਲ ਭਏ ਤਿਨ ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ। ਪ੍ਰਜਾ ਭਈ ਸਭਿ ਔਰੇ ਜਾਤੀ ॥ ੪੩ ॥

ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ, ਮੋਰੀਆ ਖਾਨਦਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਚੰਦਰ ਗੁਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਫਿਰ ਤੂਰਜ ਖਾਨਦਾਨ ਦੇ ਰਾਜਾ ਜੈਪਾਲ ਆਦਿ ਚੋਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਪਰਜਾ ਹੋਰ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੪੩॥

ਪੁਨ ਰੋਰਾ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪਰੈ। ਸੈਨ ਕਾਬਲੀ ਤੇ ਸਭਿ ਡਰੈ।

ਦੱਛਨ ਕੇ ਦਲ ਉਮਡਹਿ ਘਨੇ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਜਗ ਕੋ ਦੁਖ ਬਨੇ ॥ ੪੪ ॥

ਫਿਰ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਰੋਲਾ ਪੈਂਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਕਾਬਲ ਸੈਨਾ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਡਰਨਗੇ। ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੇ ਦਲ ਉਮਡ ਉਮਡ ਕੇ ਆਉਣਗੇ, ਲੂਟ ਕੂਟ ਕੇ ਜਗ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣਗੇ ॥੪੪॥

ਤਬਹਿ ਸਿੰਘ ਗਰਜੈ ਬਡ ਭਾਰੀ। ਪਰਹਿ ਜੰਗ ਸੰਗ ਸੈਨ ਕੰਧਾਰੀ।

ਪੂਰਬ ਬਿਖੈ ਮੋਨ ਵਧ ਜਾਵੈਂ। ਲਰ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੀ ਸਫਾ ਉਠਾਵੈਂ ॥ ੪੫ ॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰੀ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਗੱਜਣਗੇ, ਕੰਧਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਚੈਨ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗਾ, ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸਫਾਂ ਚੁਕਵਾ ਦੇਣਗੇ ॥੪੫॥

ਇਤੈ ਸਿੰਘ ਉਤ ਹੋਇ ਫਿਰੰਗੀ। ਦਲ ਦੋਨਹੁ ਕੇ ਹੈਂ ਬਡ ਜੰਗੀ।

ਕੇਤਿਕ ਸੰਮਤਿ ਇਮਹੁ ਬਿਤਾਵੈਂ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਸਲਤ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈਂ ॥ ੪੬ ॥

ਦੇਧਰ ਸਿੰਘ ਹੋਣਗੇ ਓਧਰ ਫਿਰੰਗੀ ਹੋਣਗੇ, ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਜੰਗ ਹੋਣਗੇ। ਕਈ ਸਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਬਿਤੀਤ ਕਰਨਗੇ, ਫਿਰ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨਗੇ ॥੪੬॥

ਵਧਹਿ ਖਾਲਸਾ ਲੇ ਬਡ ਰਾਜਾ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤੇ ਅਧਿਕਾਇ ਸਮਾਜਾ।

ਜਿਤ ਕਿਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਗੁਰ ਜਪੈਂ। ਚਹੈਂ ਉਥਪਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਥਪੈਂ ॥ ੪੭ ॥

ਇਕ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਲੈ ਕੇ, ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਵਧੇਗਾ, ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਸਾਢੇ-ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਧਨ ਦੌਲਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣਗੇ, ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਥਾਪ ਦੇਣ, ਚਾਹੇ ਉਜਾੜ ਦੇਣ ॥੪੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਘਰ ਘਰ ਉਜਰੈ ਘਰ ਘਰ ਵੱਸੈ ਘਰ ਘਰ ਰੋਵੈ ਨਾਰਿ।

ਘਰ ਘਰ ਪੂਜਾ, ਘਰ ਘਮੰਡ, ਘਰ ਘਰ ਹੁਇ ਮਰਸਾਰ ॥ ੪੮ ॥

ਘਰ ਘਰ ਉਜੜੇਗਾ, ਘਰ ਘਰ ਵੱਸੇਗਾ, ਘਰ ਘਰ ਇਸਤਰੀਆਂ ਰੋਣਗੀਆਂ। ਘਰ ਘਰ ਪੂਜਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਘਰ ਘਰ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਘਰ ਘਰ ਮਸਾਣ ਨਿਕਲਣਗੇ ॥੪੮॥

ਚੋਪਈ- ਚਿਰੰਕਾਲ ਲੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈਂ। ਪਾਛੈ ਪੁਨ ਮਲੇਛ ਵਧਿ ਜਾਵੈਂ।

ਕਲਜੁਗ ਘੋਰ ਹੋਇ ਜਿਸ ਕਾਲ। ਨਿਹਕਲੰਕ ਤਬਿ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੯ ॥

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤਕ ਰਾਜ ਕਮਾਉਣਗੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਲੇਛ ਵੱਧ ਜਾਣਗੇ, ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਘੋਰ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਿਹਕਲੰਕ ਦਾ ਫਿਰ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇਜ ਵਧ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰ ਸਕਲ ਸੁਨਾਯੋ। ਸੁਨਿ ਸਿੰਘਨਿ ਸਭਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ।
ਕਹਿ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੁਭ ਕਥਾ। ਸਿਖ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁਨਿ ਤਥਾ॥ ੫੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਭਵਿੱਖ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਈ। ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਕਹੀ, ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣੀ॥੫੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਰਾਮਦਾਸ ਕੁਲ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਗੁਰ ਉਕਤੀ ਕਹਿ ਚੁੱਪ।
ਕਹਿਤੇ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਪਦ ਲਈ ਗੁਪਤਿ ਰਸ ਗੁੱਪ॥ ੫੧॥

ਰਾਮਦਾਸ ਕੁਲ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੁਰ ਕਥਾ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਗੁਰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਸਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਤੇ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਗੁਪਤ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ॥੫੧॥

ਕਲ ਵਰਤਾਰਾ ਪਢਿ ਸੁਨੈ ਕਲਜੁਗ ਤਾਂਕਾ ਦਾਸ।
ਪਾਪ ਭਗੈ, ਭਗਤੀ ਜਗੈ, ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਕੀ ਆਸ॥ ੫੨॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕਲਿਜੁਗ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਉਸ ਦਾ ਦਾਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਾਪ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਭਗਤੀ ਜਾਗ ਪਵੇਗੀ, ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਆਸ ਬੱਝ ਜਾਵੇਗੀ॥੫੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਸੈਂਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੩੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠੱਤੀਵਾਂ

ਪਾਹੁਲ ਭੇਦ, ਰਹਤ, ਬ੍ਰਹਮਨ ਲੱਛਣ

ਦੋਹਰਾ- ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਬਹੁਰ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰ।
ਕਰੈਂ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਿ॥ ੧॥

ਜਦ ਕਈ ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜ ਗਏ। ਰਬਾਬੀ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਰਾਮਕੁਇਰ ਨਿਜ ਤਜਾਗ ਸਮਾਧਿ। ਰਿਦੇ ਧਜਾਨ ਧਰਿ ਗੁਰੂ ਅਗਾਧ।
ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਗਨ ਸਿੰਘ ਜਿ ਸ੍ਰੋਤਾ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਅਨੰਦ ਉਦੋਤਾ॥੨॥

ਰਾਮਕੁਇਰ ਨੇ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਸਮਾਧੀ ਛੱਡੀ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਅਗਾਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਸਰੋਤੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੨॥

ਸਤਿਗੁਰ ਕਥਾ ਕਰਨ ਲਗ ਭਾਈ। ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਕੇ ਤਨ ਮਨ ਭਾਈ।
ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਤੇ ਪੂਰਨ ਜੋਈ। ਸਿੱਖੀ ਅਰੁ ਵਿਰਾਗ ਮਹਿ ਭੋਈ॥ ੩॥

ਭਾਈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀ ਗੁਰਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਤਨ ਮਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ। ਜਿਹੜੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ॥੩॥

ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਨਹੂੰ ਭ੍ਰਾਤਾ। ਗਾਵੈਂ ਰਾਗ ਸੁਰਨਿ ਕੇ ਗਯਾਤਾ।
ਕਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਚੌਂਕੀ ਚਾਰੁ। ਭੋਗ ਪਾਇ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰਿ॥ ੪॥

ਸੱਦੂ ਮੱਦੂ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ, ਉਹ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸੁੰਦਰ ਚੌਂਕੀ ਗਾਈ, ਫਿਰ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ॥੪॥

ਪੀਛੇ ਸਿੰਘਨ ਬਿਨਤੀ ਕੀਨਿ। 'ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਕਲ ਮਹਿੰ ਕਰਜੇ ਖਾਲਸਾ ਬੀਰ। ਸਭਿ ਤੇ ਉੱਤਮ ਗੁਨੀ ਗਹੀਰ॥ ੫॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, 'ਤੁਸੀਂ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੋ। ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ॥੫॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਖਾਲਸਾ ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਸੁਖਦਾਇ।
ਬਿਨ ਇਕ ਗੰਦੇ ਧੂਮ ਤੇ ਜਗ ਮਹਿੰ ਅਧਿਕ ਸੁਹਾਇ॥ ੬॥

ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਗੰਦੇ ਤਮਾਕੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੱਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾ ਹੈ॥੬॥

ਪੂਛੈਂ ਪਰਮ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਰਹਿਨੀ ਕੋ ਬਿਰਤੰਤ।
ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਵੇਂ, ਕਿਮ ਰਹੈਂ, ਕੈਸੈ ਵਰਤੋਂ ਸੰਤ?'॥ ੭॥

ਵਿਰ ਸਿੱਖ ਬੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪਰਮ ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਦਾਨ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਂਦੀਏ, ਕਿਸ ਰਹਿਣੀ ਵਿਚ ਰਹੀਏ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੀਏ?'॥੭॥

ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ 'ਸੁਨਿ ਖਾਲਸਾ! ਕੇਸ ਪਾਹੁਲੀ ਮੁਕਤਿ।
ਖੰਡੇ ਕੀ ਸਭਿ ਤੇ ਭਲੀ ਕੈ ਚਰਨਨ ਕੀ ਜੁਗਤ॥ ੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਕੇਸ ਅਤੇ ਪਾਹੁਲ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ ਜਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਵਾਲੀ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਜਾਵੇ॥੮॥

ਜੁਗ ਜੁਗ ਮਹਿੰ ਹਮ ਅਵਤਰੈਂ ਅਪਨੇ ਭਗਤਨਿ ਕਾਜ।
ਰਹਿਨੀ ਰਹੈ ਸੁ ਖਾਲਸਾ ਸੋ ਮੇਰੋ ਸਿਰਤਾਜ॥ ੯॥

ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਜਿਹੜਾ ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਣੀ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਿਰਤਾਜ ਹੋਵੇਗਾ॥੯॥

ਧਰੈ ਕੇਸ ਪਾਹੁਲ ਬਿਨਾ ਭੇਖੀ ਮੂਰਖ ਸਿੱਖ।
ਮੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਪਾਪੀ ਤਯਾਗੇ ਸਿੱਖ॥ ੧੦॥

ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਡੁੱਕਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੂਰਖ ਸਿੱਖ ਭੇਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਐਸੇ ਪਾਪੀ ਸਿੱਖ ਦਾ, ਸਿੰਘ ਤਿਆਗ ਕਰਨ॥੧੦॥

ਏਕ ਮਜਬ ਰਹਿਨਾ ਭਲਾ ਦੋ ਮੈਂ ਰਹੈ ਨ ਕੋਇ।
ਮੇਰੋ ਸਿੱਖ ਕਹਾਇਕੈ ਭਰਮੈ ਪਾਪੀ ਸੋਇ॥ ੧੧॥

ਇਕ ਮਜ਼ਬ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਭਲਾ ਹੈ, ਦੋ ਮਜ਼ਬ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਕਹਾ ਕੇ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ

ਪੈ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਪਾਪੀ ਹੈ॥੧੧॥

ਤੂੰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਮ ਸਿੱਖ ਹੈਂ ਸਹਿਜੀ, ਚਰਨੀ, ਖੰਡ।
ਯਾਂ ਤੇ ਕੇਸੀ ਹੋਇ ਸਿਖ ਤੀਨੋ ਕਰੈ ਬਿਹੰਡ॥ ੧੨॥

ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ, ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਮੰਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਜੋ ਹਾਲੇ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਸ ਹਾਲੇ ਤਕ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲ ਹੀ ਲਈ ਹੈ ਉਹ ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਧਾਰਨੀ ਕੇਸਾਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤਿੰਨੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਪੂਰਨ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ॥੧੨॥

ਏਪਈ- ਮੇਰਾ ਸੌ ਜੋ ਰਾਖੈ ਰਹਿਤ। ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਮਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹਿਤ।

ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਤੇ ਕਰੈ ਸ਼ਨਾਨ। ਸੁਚ ਸੰਜਮ ਸੌ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ॥ ੧੩॥

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿਣੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਚ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥੧੩॥

ਜਪ ਆਦਿਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਾਠ। ਪਢੈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਤਜਿ ਅਨ ਠਾਠ।

ਸੂਤ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕਨਿ ਧਾਰੈ। ਔਰ ਬਯਾਧ ਸਮ ਸਗਰੀ ਟਾਰੈ॥੧੪॥

ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਬਨਾਵਟਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਵੇਦ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ ਰੋਗ ਸਮਝ ਕੇ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਨੋਟ : ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗੁਰਵਾਕ ਕੇ ਧਾਰੇ। ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਆਪ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੇਦ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ।

ਨਹੀਂ ਪਾਰਸੀ ਅਰਬੀ ਪਢੈ। ਮੁਖ ਤੇ ਨਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰ ਗੁਰ ਰਢੈ।

ਨਹੀਂ ਤੁਰਕ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ। ਨਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਬਠਹਿੰ, ਨਹਿੰ ਖਾਵੈ॥੧੫॥

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਫ਼ਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਉਹ ਮੁਖ ਨਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਕਿਸੇ ਤੁਰਕ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਾ ਨਿਵਾਵੇ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਖਾਵੇ॥੧੫॥

ਚਾਕਰ ਬਨੈ ਜੀਵਕਾ ਹੇਤ। ਧਰੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰਣ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ।

ਕਬਹੂੰ ਨ ਠਹਿਰੈ ਲੋਭੀ ਮੀਤ। ਸਿੱਖ ਪਹਾੜੀ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰੀਤ॥ ੧੬॥

ਜੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵਾਸਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ। ਲੋਭੀ ਮਿੱਤਰ ਪਾਸ ਕਦੇ ਵੀ ਨਾ ਠਹਿਰੇ, ਸਿੱਖ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰੇ॥੧੬॥

ਚਾਰ ਬਰਨ ਸੌ ਬਰਤੈ ਐਸੇ। ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ ਮਮ ਬਚ ਹੈਂ ਜੈਸੇ।

ਬਾਹਮਣ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਹੋਵੈ। ਅਥਵਾ ਸਹਿਜੇ ਸਿੱਖੀ ਜੋਵੈ॥ ੧੭॥

ਚਾਰ ਵਰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤਾਰਾ ਕਰੇ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰਾ ਬਚਨ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚਰਨ ਪਾਹੁਲੀ ਹੋਵੇ, ਅਥਵਾ ਜਿਹੜਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ॥੧੭॥

ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਆਨ ਸਿਭ ਤਜਾਰੈ। ਭੇਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾਨ ਨ ਲਾਰੈ।

ਦਿਜ ਲੋਭੀ ਨਹਿੰ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਵੈ। ਮੇਰੇ ਹੋਇਸੁ ਮੁਖ ਨਹਿੰ ਲਾਵੈ॥ ੧੮॥

ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਣ, ਭੇਖੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਲੋਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪਾਸ ਨਾ ਬੁਲਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਹੋ ਕੇ ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਵੇ॥੧੮॥

ਸਰਵਰ ਗੁਗਾ ਆਦਿ ਜਿ ਪੀਰ। ਦਿਜ ਦਿਜਨੀ ਸੇਵੈ ਹੁਇ ਭੀਰੁ।
ਤਿਸਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਿੱਖ ਨ ਬੈਸੇ। ਦੇਨੋ ਦਾਨ ਕਹਾਂ ਫਲ ਹੈਸੇ॥ ੧੯॥

ਸਰਵਰ, ਗੁੱਗਾ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਬੈਠੇ, ਐਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ ਕਿਵੇਂ ਫਲ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੧੯॥

ਗੁਰੁ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੈ। ਤਿਸ ਦਿਜ ਕੋ ਦੇ ਸੋ ਦੁਖ ਭਰੈ।
ਜੇ ਕੋ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਨ ਸਿੱਖ। ਤਿਸ ਬਾਮਣ ਕੋ ਦੇਇ ਨ ਭਿੱਖ॥ ੨੦॥

ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਭਿੱਖਿਆ ਨਾ ਦੇਵੇ॥੨੦॥

ਦਿਜ ਬਿਨ ਕੇਸ ਜੁ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰੇ। ਤਿਸ ਪਾਖੰਡੀ ਦੂਰ ਨਿਵਾਰੇ।
ਸੁਚ ਸੰਤੋਖ ਰਹਿਤ ਕੋ ਰਾਖਣ। ਧਾਰੈ ਧਰਮ, ਸੂਤ ਕਰੈ ਜੁ ਭਾਖਣ॥ ੨੧॥

ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਾਹੁਲ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਉਸ ਪਾਖੰਡੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾ ਦੇਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਸੁਚ ਸੰਤੋਖ ਰਹਿਤ ਨੂੰ ਰੱਖੇ ਤੇ ਧਰਮ ਧਾਰ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ॥੨੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਨਿ ਬੇਖ ਧਰਿ ਦਾਨ ਲੂਟਿਬੇ ਹੇਤ।
ਧਰੇ ਕੇਸ ਰਿਖਧੰਧ ਤਜਿ ਕਪਟੀ ਪਾਪੀ ਕੇਤ॥ ੨੨॥

ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਲੁੱਟਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਵੇਸ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਖੱਚਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ, ਉਹ ਕਪਟੀ ਹੈ, ਪਾਪੀ ਹੈ, ਕੇਤੂ ਵਾਂਗ ਹੈ॥੨੨॥

ਬਿੱਪੁ ਬਰਣ ਉਤਮ ਬਡਾ ਤੀਨ ਦੇਵ ਕੋ ਰੂਪ।
ਪਲਟ ਮਜਬ ਪੀਰਨ ਜਜੈ ਸੋ ਪਾਪੀ ਪਰੇ ਕੂਪ॥ ੨੩॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਨ ਬਡਾ ਉੱਤਮ ਹੈ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਨਾਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁੱਗੇ, ਸਰਵਰ ਆਦਿ ਪੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜੇ, ਉਹ ਨਰਕ ਰੂਪੀ ਖੂਹ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ॥੨੩॥

ਭੇਸ ਕੇਸ ਧਰਿ ਆਨ ਸਿਖ ਪੂਜਤਿ ਤੁੱਛਨ ਦੇਵ।
ਤਾਂਹਿ ਨ ਪਾਨੀ ਦੀਜੀਏ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਸੁ ਸੇਵ॥ ੨੪॥

ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਤੁੱਛ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤਕ ਵੀ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ॥੨੪॥

ਕੇਸਾ ਧਾਰੀ ਭੇਖੀਆ ਜੀਵਨ ਕੇ ਤਿਨ ਕਾਜ।
ਧਰੇ ਕੇਸ ਚੰਡਾਲ ਸਮ ਦੇਇ ਦਾਨ ਹੁਇ ਪਾਜ॥ ੨੫॥

ਭੇਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਚੰਡਾਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਪਜੀਵਕਾ ਵਾਸਤੇ ਕੇਸ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ॥੨੫॥

ਚੋਪਈ- ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਗੋਰ ਨ ਮਾਨੈ। ਭੇਖੀ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੇਵੈ ਦਾਨੈ।
ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਕੋ ਨਹਿੰ ਖਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਕਰੈ ਜਿ ਤੀਨੋ ਸਿੱਖ ਸੁ ਬਾਦ ॥੨੬॥

ਮੜੀ, ਮਸਾਣੀ ਅਤੇ ਕਬਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤੇ ਭੇਖੀ-ਪਖੰਡੀ ਨੂੰ ਦਾਣੇ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾ ਖਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਭਗੜਾ ਕਰਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ ॥੨੬॥

ਬਿਨ ਬੁਝੇ ਦੇਵਨਿ ਕੋ ਜਜੈ। ਮੈਂ ਛੋਡਾ ਸੋ ਸਿਖ ਮਮ ਤਜੈ।
ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਜੁ ਤੀਰਥ ਜਾਵੈ। ਦੇਹਿ ਅਥਿਤ ਕੋ ਭੋਗ ਭੁਗਾਵੈ ॥੨੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਝੇ ਬਗੈਰ, ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਆਪ ਹੁਦਰੀ ਕਰੇ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੋਡਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ। ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਜੇ ਤੀਰਥ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਅਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵੇ ॥੨੭॥

ਦੇਯ ਜੁ ਦਾਨ ਪਰਬ ਕੋ ਮਾਨਿ। ਗੁਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਸਥਾਨ।
ਵੇਖੋ ਨਾਹਿ ਤੀਰਥਨ ਪਾਂਡੇ। ਕਰੇ ਭੇਖ ਬਨ ਆਵਹਿੰ ਆਂਡੇ ॥੨੮॥

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਂ ਪੁਰਬ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਦੇਵੇ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਂਡਿਆਂ ਵੱਲ ਵੇਖੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਭੇਖ ਕਰਕੇ ਤੇ ਦਿਖਾਵੇ ਬਣਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ॥੨੮॥

ਰਹੈ ਇਕਾਂਤ ਪ੍ਰੀਤ ਜਨ ਦੂਰ। ਮਮ ਬਿਚਾਰ ਸੋ ਨਿਤ ਭਰਪੂਰ।
ਸਿੱਖ ਭੁਗਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ। ਕੇਸ ਭੇਸ ਨਹਿੰ ਮੇਰੇ ਬਿੱਖ ॥੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇ, ਸਦਾ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਰਹੇ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਧਿਆਨੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਾਵੇ। ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਭੇਸ ਮਾਤਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ। ਮੇਰਾ ਵੇਸ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਉਹ ਚਹਿਰ ਤੁਲ ਹੈ ॥੨੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਹੁਇ ਸਕੇਸ ਕੈ ਕੇਸ ਬਿਨ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗ।
ਬਾਮਣ ਸੋਈ ਬਯਾਸ ਸਮ ਦੇਵੈ ਦਾਨ ਉਮੰਗ ॥੩੦॥

ਜੇ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੇਸਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਸੰਗ ਹੋ ਕੇ ਕੇਸਵਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਿਆਸ ਤੁਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦੇਵੋ ॥੩੦॥

ਕੰਨਯਾਂ ਦੇਵੈ ਸਿੱਖ ਕੋ ਲੇਵੈ ਨਹਿੰ ਕੁਛ ਦਾਮ।
ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਹੁਚੇ ਲੈ ਮਮ ਧਾਮ ॥੩੧॥

ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕੰਨਿਆ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਾ ਲਵੇ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਉਹ ਪੁੰਨ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਧਾਮ ਅਪੜੇਗਾ ॥੩੧॥

ਸਰਵਰ ਗੁੱਗਾ, ਪੀਰ ਜੇ, ਜੋਗੀ, ਭੂਤ ਨ ਸੇਵ।
ਗੁਰ ਪੂਜੇ ਸਭਿ ਕਾਮ ਮਹਿੰ ਪਹੁਚਹਿ ਮਮ ਘਰ ਏਵ ॥੩੨॥

ਸਰਵਰ, ਗੁੱਗਾ, ਪੀਰ, ਜੋਗੀ ਅਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਜੇ, ਸਭ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ ॥੩੨॥

ਜਪੁ, ਅਨੰਦ, ਪਢਿ ਜਾਪੁ ਨਿਤੁ ਥੋੜਾ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ।
ਰਹਿਰਾਸ, ਆਰਤੀ ਸ਼ਬਦੁ ਪੁਨ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈ ਸੁ ਭਿੱਖ ॥੩੩॥

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਰਹਿਰਾਸ, ਆਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਤ ਪਾਠ ਕਰੇ ਤੇ ਸੁਭ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ॥੩੩॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਮਿਲਿ ਬਹੈ ਚਰਚਾ ਕਰੈ ਅਪਾਰ।
ਭਜਨੁ ਸਿਖਾਵੈ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਕੋ ਨਿਤੁ ਭਜਿ ਬਾਰੰ ਬਾਰੁ ॥ ੩੪ ॥

ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣੀ ਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠ ਕੇ ਅਪਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਨੁ ਸਿਖਾਉਣ ਤੇ ਨਿਤ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਭਜਨ ਕਰੇ ॥੩੪॥

ਖੱਤ੍ਰੀ ਵੈਸ਼ੁ ਕਿ ਸੂਦ੍ਰੁ ਸਿਖੁ ਸ਼੍ਰਾਧੁ ਪਿਤ੍ਰੁ ਕੋ ਜਾਨਿ।
ਕਰੈ ਕਰਾਵੈ ਬਿੱਪੁ ਸਿਖੁ ਆਨੁ ਬਿੱਪੁ ਨਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ੩੫ ॥

ਖੱਤਰੀ, ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਾਧ ਜਾਣ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਾਵੇ, ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ ॥੩੫॥

ਦੇਇ ਕੁਦਾਨੁ ਜੁ ਸਿੱਖੁ ਮਮ ਗ੍ਰਾਹਕੁ ਜਾਵੈ ਨਰਕੁ।
ਅਪਨੁ ਭਲਾ ਤਾਕੋ ਬੁਰੋ ਤਾਹੀ ਤੇ ਕਰਿ ਫਰਕੁ ॥ ੩੬ ॥

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਖੇਟਾ ਦਾਨ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਸ ਦਾਨ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਪਰਖ ਕਰੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੇ ॥੩੬॥

ਗੁਰੂ ਭਰੋਸਾ, ਆਸੁ ਗੁਰੁ ਨਹਿ ਕੋ ਲੋਕੁ ਪੁਲੋਕੁ।
ਗਿਆਨੁ, ਧਿਆਨੁ, ਇਸ਼ਨਾਨੁ ਜੁਤਿ ਸਿੱਖੀ ਰੀਤਿ ਅਸ਼ੋਕੁ ॥੩੭॥

ਇਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਰੈਰ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖੀ ਰੀਤਾਂ ਦੁੱਖਾਂ ਰਹਿਤ ਹਨ ॥੩੭॥

ਪਰ ਨਾਰੀ ਰਮਤਾ ਜੁਈ, ਪੜੈ ਪਾਰਸੀ ਜੀਵ।
ਨਾਂ ਮੈਂ ਤਾਕਾ ਨਾਹਿ ਮਮ ਸਿੱਖੁ ਨ ਤਿਸੁ ਜਲ ਪੀਵ ॥੩੮॥

ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰੇ ਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ, ਨਾ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ॥੩੮॥

ਨੋਟ : ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਬਰੈਰ ਜਫਰਨਾਮਾ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲਫਜ਼ ਖਾਲਸਾ, ਦੀਵਾਨ ਆਦਿ ਵੀ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਆਏ ਹਨ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਪਵੈ ਪਾਰਸੀ ਜਾਹਿ ਘਰੁ ਤਾਕਾ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਹੁ।
ਤਾਕਾ ਛੁਹਿਆ ਨ ਖਾਈਏ ਤਜਜੋ ਧਰਮੁ ਕੋ ਰਾਹੁ ॥ ੩੯ ॥

ਜਿਸ ਘਰ ਵਿਚ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਾਹ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਛੁਹਿਆ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਵੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੩੯॥

ਸੁਆਧ ਕਰਾਈ ਬਜਾਹ ਧਨ, ਮਮ ਸਿਖ ਬਿੱਪੁ ਜਿ ਖਾਹਿ।

ਸੋ ਭੇਖੀ ਪਾਪੀ ਅਧਿਕ ਅਤਿਬਨਿ ਦੇਹਿ ਜੁ ਨਾਹਿ ॥੪੦॥

ਸੁਆਧ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਧਨ, ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਜੋ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡਾ ਭੇਖੀ ਤੇ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿਬੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ॥੪੦॥

ਗੁਹ ਪੂਜਾ, ਪੁਨ ਗਾਇਤਰੀ ਬੇਚਿ ਦਾਮ ਲੈ, ਬਿੱਪੁ।

ਗੁਹਣ ਦਾਨ, ਛਾਇਆ ਪਸੂ ਖਾਵਤਿ ਨਰਕੀ ਛਿੱਪੁ ॥੪੧॥

ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਹਿ ਪੂਜਾ ਤੇ ਗਾਇਤਰੀ ਵੇਚ ਕੇ ਧਨ ਲਵੇ, ਗੁਹਿਣ ਦਾਨ, ਛਾਇਆ ਪਾਤ੍ਰ ਦਾ ਦਾਨ, ਪਸੂ ਦਾਨ ਲਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਨਾਂ ਦਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੧॥

ਗੁਹਣ ਸਮੈ ਪੂਜਾ, ਜਪੈ, ਤਰਪਣ ਹੋਮ, ਸ਼ਨਾਨ।

ਛੁਟੇ ਗੁਹਣ ਦੇ ਦਾਨ ਕੋ ਸੋ ਮਮ ਸਿਖ ਸੁਭ ਜਾਨ ॥੪੨॥

ਗੁਹਿਣ ਸਮੇਂ ਪੂਜਾ ਵਜੋਂ ਤਰਪਣ ਹੋਮ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਗੁਹਿਣ ਦੇ ਦਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡੇ, ਉਸ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਭ ਜਾਣੋ ॥੪੨॥

ਦਾਨ ਲੇਇ ਜੋ ਗੁਹਣ ਮੈਂ ਆਤਮ ਘਾਤੀ ਮੂੜ੍ਹ।

ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਤਿਸ ਬਿੱਪੁ ਕੋ ਗੇਰੇ ਕੂਪਨ ਗੂੜ੍ਹ ॥੪੩॥

ਜਿਹੜਾ ਗੁਹਿਣ ਵਿਚ ਦਾਨ ਲਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਘਾਤੀ ਮੂਰਖ ਜਾਣੋ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਉਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਝੁੰਘੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦੇਵੇ ॥੪੩॥

ਦਾਨ ਪਤਿੰਗੁਹ ਨਿਰਧਨਾ ਲੇਤਿ ਕੁਲੀਨੀ ਜੋਇ।

ਸਮ ਲੇਛੁ ਹੁਇ ਬਿੱਪੁਤਾ ਤਾਂਹਿ ਸੁਰਗ ਨਹਿ ਹੋਇ ॥੪੪॥

ਜੇ ਕੁਲੀਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਰਧਨ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਕਿਹਾ ਦਾਨ ਗੁਹਿਣ ਕਰੇ, ਉਸ ਦੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਤਾਈ ਮਲੇਛਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ ॥੪੪॥

ਕੰਨਯਾ ਧਨ, ਜੋ ਗੁਹਣ ਧਨ, ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਜੋ ਖਾਇ।

ਇਹਾਂ ਤਜੈ ਤਿਹ ਕੋ ਸਕਲ, ਭਲੀ ਨ ਗਤ ਕੋ ਪਾਇ ॥੪੫॥

ਕੰਨਿਆ ਧਨ, ਗੁਹਿਣ ਧਨ, ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਧਨ ਜਿਹੜਾ ਖਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਏਥੇ ਛੱਡ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਸੁਭ ਗਤੀ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ ॥੪੫॥

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਗਰੰਥ ਕੀ ਪੂਜਾ ਲੇ ਅਰਦਾਸ।

ਬਿਖਿ ਖਾਵੈ ਝੂਠਾ ਚੁਗਲ ਸੋ ਮੇਰਾ ਨਹਿ ਦਾਸ ॥੪੬॥

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੋ ਕੇ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਨ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਵੇ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖ ਕੇ ਵੇਚੇ, ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ ਸੇਵਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹ ਝੂਠਾ ਚੁਗਲ ਹੈ ॥੪੬॥

ਜੋ ਲੇ ਪੂਜਾ ਦਰਬ ਕੋ ਦੇਗ ਦੇਇ ਬੰਟ ਖਾਇ।

ਕਰਹਿ ਨ ਮਨ ਮਹਿ ਲੋਭ ਕੋ, ਕਰੈ ਜੁ ਲਹੈ ਸਜਾਇ ॥੪੭॥

ਜਿਹੜਾ ਪੂਜਾ ਦਾ ਧਨ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੰਡ ਕੇ ਖਾਵੇ ਤੇ ਲੰਗਰ ਚਲਾਵੇ ਮਨ ਵਿਚ ਲੋਭ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਐਸਾ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਲੋਭ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ॥੪੭॥

ਖਾਲਸਾ ਸੌ ਜੋ ਲੇਇ ਨ ਦਾਨ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੀ ਰਾਖੈ ਨ ਆਨ।
ਦਿਜ ਪਤਿਗ੍ਰਾਹੀ ਛੁਵੈ ਨ ਅੰਗ। ਸੋ ਮੇਰਾ ਹਉਂ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ॥ ੪੮ ॥

ਉਹ ਹੀ ਖਾਲਸਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੀ ਈਨ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਕਰੜੇ ਦਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਨਾ ਛੂਹੇ। ਅਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ॥੪੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਿ ਕੇ ਖਾਈਏ ਇਹ ਛੱਤ੍ਰਿਨ ਕੀ ਰੀਤਿ।
ਦਿਜ ਸੰਤੋਖੀ ਦਾਨ ਭਲ ਖਾਵੈ ਭਜੈ ਸੁ ਮੀਤ ॥ ੪੯ ॥

ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੈ। ਸੰਤੋਖੀ ਸਿੱਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਭਲਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਉਹ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ॥੪੯॥

ਭੇਖ ਨ ਪਜਾਰੋ ਮੋਹਿ ਕੋ, ਵਰਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾਹਿ।
ਰਹਿਤ ਸੁ ਪਜਾਰੀ ਮੋਹਿ ਕਉ ਸਿਦਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਿਯ ਆਹਿ ॥ ੫੦ ॥

ਮੈਨੂੰ ਭੇਖ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਵਰਨ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਰਹਿਤ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਚਲਾ ਸਿਦਕ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ॥੫੦॥

ਰਹਿਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਹੀ ਜੁ ਹਿਤ ਚਿਤ ਲਾਇ।
ਪੜੈ ਸੁਨੈ ਭਗਤੀ ਲਹੈ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾਇ ॥ ੫੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਾਰੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਜਾਵੇਗਾ ॥੫੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਅਠੱਤੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਲੱਛਣ

ਦੋਹਰਾ- ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਰਮ ਸੁ ਪੀਛਾ ਹੇਤ।
ਕਰਯੋ ਜੱਗ ਨਿਵਤਾ ਦਯੋ ਭੋਜਨ ਕਰਯੋ ਸੰਕੇਤ ॥ ੧ ॥

ਬੜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਯੱਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿਤਾ ਸੀ ॥੧॥

ਭਾਖਯੋ ਹੁਤੋ ਸੁਨਾਇਕੈ 'ਮਾਸ ਖਾਇ ਦਿਜ ਜੋਇ।
ਸਰਫੀ ਇਕ ਦਫਨਾ ਤਿਸੈ ਲੈ ਗਮਨੈ ਘਰਿ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, "ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਸ ਖਾਵੇਗਾ ਉਹ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਅਸਰਫੀ ਦੌਛਣਾ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਜਾਵੇਗਾ॥੨॥

ਖੀਰ ਖੰਡ ਕੇ ਭੰਗਤਾ ਏਕ ਰੁਪੱਯਾ ਪਾਇ।

ਖਾਇ ਚੁਕੇ ਬਹੁ ਲੋਭ ਕਰਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਆਇ॥੩॥

ਜਿਹੜਾ ਖੰਡ ਵਾਲੀ ਖੀਰ ਖਾਵੇਗਾ, ਉਹ ਇਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਪਾਵੇਗਾ।" ਬਹੁਤ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆ ਕੇ ਮਾਸ ਖਾ ਗਏ॥੩॥

‘ਖੀਰ ਅਹਾਰੀ ਮੁਹਰ ਦੈਂ ਮਾਸ ਰੁਪੱਯਾ ਦੀਨ।

ਬਾਕ ਕਹਯੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਬੈ ‘ਧਨ ਲੋਭੀ ਧੂਮ ਹੀਨ॥੪॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਅਹਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਦਿੱਤਾ, ਖੀਰ ਅਹਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁਹਰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇਹ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, "ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧਨ ਦੇ ਲੋਭੀ ਅਤੇ ਧਰਮਹੀਨ ਹੋ॥੪॥

ਇਹ ਸਾਧੂ ਜਿਨ ਲੋਭ ਨਹਿ ਧਰਮ ਕਮਾਇਓ ਸੌਤਿ।

ਮਾਸ ਖਾਇ ਬਿੱਪਰ ਕਹਾਂ ਸੋ ਚੰਡਾਲ ਕਾ ਮਿੱਤਰ॥੫॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ, ਉਹ ਸਾਧੂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਚੰਡਾਲ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ॥੫॥

ਪੀਛੈ ਸਤਿਗੁਰ ਇਮ ਕਹਯੋ ‘ਸੁਨੋ ਸਿੱਖ! ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਆਮਿਖ ਭਖੈ, ਬਿੱਪੂ ਨਹੀਂ ਸੋ ਖਾਇ॥੬॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਸਿੱਖ! ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਮਾਸ ਖਾਏ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ॥੬॥

ਬਚਨ ਸੁਨਯੋ ਸਭਿ ਸੰਗਤੀ ਕਰੀ ਬੇਨਤੀ ਏਹ।

‘ਜੋ ਦਿਜ ਹੁਇ ਸਿਖ ਪਾਹੁਲੀ ਤਾਕੀ ਕਰਨੀ ਕੇਹ?’॥੭॥

ਜਦ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਕਰਨੀ ਕੈਸੀ ਹੋਵੇ?"॥੭॥

ਬਾਕ ਭਯੋ ਤਬਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ‘ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਸਪੂਤ!।

ਛੱਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਸੁ ਪਾਇਕੇ ਦਿਜ ਤੇ ਭਾ ਪੁਰਹੂਤ॥੮॥

ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਹੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ! ਜਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੋਂ ਮਾਨੋ ਇੰਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ॥੮॥

ਤਾਂਕੀ ਦਿਜਤਾ ਛੱਤ੍ਰ ਕੀ ਕਰੈ ਖੜਗ ਕੀ ਸੇਵ।

ਨਿਵਤਾ ਦਾਨ ਨ ਪੂਜ ਲੇ, ਜੋ ਦੇਯਸ ਦੁਖ ਤੇਵ॥੯॥

ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਪੁਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੱਤਰੀ ਧਰਮ ਧਾਰ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ, ਨਿਉਂਦਾ ਦਾਨ ਤੇ ਪੂਜਾ ਨਾ ਲਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਲਗੇਗਾ॥੯॥

ਜਾਂਹੀ ਤੇ ਹਮ ਉਤਰਿਓ ਜਗੁ ਪਵੀਤ ਕੀ ਆਨ।

ਮਦਰਾ ਆਮਿਖ ਛੋਰਨਾ ਇਹੀ ਬਿੱਪੁ ਕੀ ਮਾਨ ॥ ੧੦ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਜਨੇਊ ਦੀ ਕਸਮ ਸੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਖਾਲਸਾ ਸਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਇਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਪੁਣਾ ਸਮਝੋ ॥੧੦॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਕੈ ਬਿਧਿ ਕਰੈ ਹਿੰਸਾ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਇ।

ਖਾਵੈ ਜੋ ਲੁੱਚਾ ਸੁ ਦਿਜ ਸਮ ਚੰਡਾਲ ਕਹਾਇ ॥ ੧੧ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵਿਧੀ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਨਾ ਹਿੰਸਾ ਕਰੇ ਨਾ ਮਾਸ ਖਾਏ। ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਸ ਖਾਵੇ ਉਹ ਲੁੱਚਾ, ਚੰਡਾਲ ਬਰਾਬਰ ਕਹਾਏ ॥੧੧॥

ਲੋਭ ਹੀਨ ਸਮਤਾ ਧਰੈ, ਕਰੈ ਗਜਾਨ ਕੇ ਅੰਗੁ।

ਦੇਵ ਰਿਖੀ ਸੋ ਹੋਤਿ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬਾਕ ਅਭੰਗ ॥ ੧੨ ॥

ਲੋਭ ਹੀਨ ਹੋਵੇ, ਬਰਾਬਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਉਹ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬਚਨ ਅਖੰਡ ਹਨ ॥੧੨॥

ਜੋ ਗ੍ਰਹੀ ਜੰਗਲ ਬਸੈ ਬੇਦ ਪੜੈ ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਊਛ ਸਿਲਾ ਕਰਿ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਦਿਜ ਮੁਨੀ ਕਹਾਇ ॥ ੧੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਸਿਲਾ ਚੁਗ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਕਾ ਚਲਾਏ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੧੩॥

ਨਗਰ ਬਾਸ ਗ੍ਰਿਹ ਧਰਮ ਜੁਤਿ, ਨਿੰਦ ਈਰਖਾ ਛੋਰਿ।

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਬਿੱਪੁ ਬਰ ਐਸੇ ਜਾਨਹੁ ਮੋਰ ॥ ੧੪ ॥

ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਸ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਸਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਈਰਖਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਐਸਾ ਮੇਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਣੋ ॥੧੪॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨਿ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਯੋ ਹੱਟੀ ਤੇ ਹੈ ਬੈਸ।

ਕਸਬਦਾਰ ਹੁਇ ਸੂਦ੍ਰ ਸੋ ਦਿਜ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ਬੇਸ ॥ ੧੫ ॥

ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਉਹ ਖੱਤਰੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਟੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਵੈਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਕਾਰੀਗਰੀ ਆਦਿ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਦਰ ਜਾਣੋ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਵੇਸ ਮਾਤਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ॥੧੫॥

ਗਾਇ ਨਿਰਤ ਤੇ ਬਿੱਪੁ ਨਟ, ਚੁਗਲ ਸੁ ਦੂਤ ਮਲੇਛ।

ਖਟ ਕਰਮਨਿ ਤੇ ਹੀਨ ਦਿਜ ਅਘੀ ਸੁ ਬਰਤੇ ਸ੍ਰੇਛ ॥ ੧੬ ॥

ਜੋ ਗਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾਚ ਕਰੇ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਟ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜਸੂਸੀ ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਕਰੇ, ਉਹ ਮਲੇਛ ਹੈ। ਛੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀਨ ਸਵੈ-ਦਿੱਛਾ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਾਪੀ ਹੈ ॥੧੬॥

ਭੱਖਾਭੱਖ ਸਮਝੈ ਨਹੀਂ ਮੱਦ ਮਾਂਸ ਪਰ ਨਾਰ।

ਸੋ ਚੰਡਾਲ, ਤਿਹ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਨ ਨਿਹਾਰ ॥ ੧੭ ॥

ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਮਾਸ ਖਾਂਦਾ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਪਾਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਚੰਡਾਲ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਨਾ ਸਮਝੋ ॥੧੭॥

ਆਪ ਲੇਯ ਲੋਭੀ ਬਡਾ ਅਵਰਨ ਪਿਖਿ ਘੁਰਗਇ।

ਸੋ ਮੰਜਾਰ ਦਿਜ ਜਾਨੀਓਂ ਤਾਂਹਿ ਨ ਦੇਵੈ ਭਾਇ ॥ ੧੮ ॥

ਆਪ ਵੱਡਾ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਆਦਿ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਘੁਰਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਘੁਰਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਬਿੱਲਾ ਜਾਣੋ, ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਨਾ ਦੇਵੋ ॥੧੮॥

ਪਾਧਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬਜਾਹ ਧਨ ਦਖਨਾ ਲੇਇ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਕਸਬੀ ਬਿੱਪੁ ਸੁ ਪਾਪ ਘਰ ਤਹਿ ਦਾਤਾ ਅਘ ਭੋਗ ॥ ੧੯ ॥

ਮੰਤਰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਦੱਫਟਾ ਵਜੋਂ ਜੋ ਪਾਧਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਵੇਗਾ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਸਬੀ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗੇਗਾ ॥੧੯॥

ਬਿੱਪੁ ਪਢੈ, ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਭਜੈ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਤਯਾਗ।

ਕਰੈ ਸੁਭਾਵਕ ਕਰਮ ਕੋ ਸੋ ਪਾਤਰ ਸੁਭ ਵਾਗ ॥ ੨੦ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਿਆ ਛੱਡ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰੇ, ਸੁਭਾਵਕ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਐਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਦਾਨ ਦਾ ਪਾਤਰ ਹੈ ॥੨੦॥

ਚੋਪਈ- ਬਿੱਪੁ ਹੋਇ ਕੈ ਏਕੋ ਬਜਾਹ। ਬਿੱਪੁ ਬਰਨ ਕੇ ਬਜਾਹਨ ਬਜਾਹ।

ਬਜਾਹ ਕਰਾਈ ਲੇਇ ਨ ਦਾਨ। ਆਨ ਦੇਵ ਕੀ ਕਰੈ ਨ ਕਾਨ ॥ ੨੧ ॥

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ ਕੇ ਇਕੋ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਵੇ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤ ਦੀ ਇਸਤਰੀ ਵਿਆਵੇ, ਹੋਰ ਜਾਤ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਾਵੇ, ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਈ ਦਾ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰੇ ॥੨੧॥

ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਤਾਗਾ ਬਿਧ ਕਰਿ ਬੇਦ। ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਦਾਨ ਨ ਧਾਰੈ ਭੇਦ।

ਭੋਜਨ ਦਾਨ ਕੁਦਾਨ ਸੁ ਤਯਾਗੈ। ਸੋ ਦਿਜਬਰ ਪੂਜਤਿ ਬਡਭਾਗੈ ॥ ੨੨ ॥

ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨੇਊ ਪਾਵੇ, ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹੇ, ਵਿਤਕਰਾ ਨਾ ਕਰੇ ਭਾਵ ਇਹ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਨਾ ਮੰਗੇ। ਧਾਨ ਕੁ-ਧਾਨ ਦਾ ਭੋਜਨ ਛੱਡੋ। ਐਸੇ ਵਡਭਾਗੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਗ੍ਰਹਨ ਨ ਲੇਵੈ, ਤੁਲਾ ਨ ਮੂਰਤਿ। ਛਾਯਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ, ਜਨਕ ਕਿ ਦੂਰਤਿ।

ਬਿਨ ਮਾਂਗੇ ਪਢਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ। ਦੇਵ ਦੱਤ ਭੋਗੈ ਸੁਰ ਗਯਾਨਿ ॥ ੨੩ ॥

ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ ਵਿਚ ਦਾਨ ਨਾ ਲਵੇ, ਤੁਲਾ ਦਾਨ, ਛਾਇਆ ਪਾਤਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੇ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦਾਨ ਬੜੇ ਕਠਨ ਦਾਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹੋ। ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ ਦੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੜ੍ਹੋ, ਜੋ ਰੱਬ ਦੇਵੇ ਸੋ ਖਾਵੋ, ਐਸਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਲੇਵੈ ਦੇਵੈ ਮੋਹ ਨ ਕਰੈ। ਸੋ ਦਿਜ ਸਕਲ ਜਗਤ ਤੇ ਪਰੈ।

ਤਿਨਕੇ ਪਾਇ ਪਰੈ ਹੁਇ ਤੇਜ। ਦੇਵ ਗਿਆਨੀ ਕਰਮ ਧਰੇਜ ॥ ੨੪ ॥

ਲੈਣ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਮੋਹ ਨਾ ਕਰੇ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪੈ ਜਾਣ ਨਾਲ ਵੀ ਤੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਵ ਗਿਆਨੀ ਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨਹਾਰੇ ਹਨ ॥੨੪॥

ਮੈਂ ਜੋ ਪੰਥ ਕਰਜੋ ਤਿਸ ਕਾਰਨ। ਨਹਿ ਤੋ ਮੇਰੋ ਜਨਮ ਅਕਾਰਨ।

ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਬੈਰਾਗੀ ਰਹੈ। ਆਜ ਕਾਲ ਕਰਿ ਕਾਲ ਸੰਗ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥

ਮੈਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਕਾਰਨ ਰਹਿਤ ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਵੈਰਾਗ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜਾਣੇ ਕਿ ਕਾਲ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ॥੨੫॥

ਸ੍ਰਾਮੀਧਰਮ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ। ਧਰਮਪਾਲ ਸੁਭ ਰਸਤਾ ਭਾਲੈ।

ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭੋਜਨ ਸੇਵਾ। ਜੜ੍ਹਤਾ ਤਜਿ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਗੋਵਾ ॥ ੨੬ ॥

ਸਵਾਮੀ ਧਰਮ ਦੀ ਸਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕਰੇ, ਧਰਮ ਪਾਲਣ ਦੇ ਸੁਭ ਰਸਤੇ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰੇ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਭੋਜਨ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਆਲਸ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਣ ਕਰੇ ॥੨੬॥

ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਮਮਤਾ ਨਹਿ ਕਰਨੀ। ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਨੀ।

ਨੀਚ ਸੰਗ ਨਹਿ ਕੀਜੈ ਮਿੱਤ੍ਰ। ਬਚਨ ਹਾਰ ਕਾ ਝੂਠ ਚਰਿੱਤ੍ਰ ॥ ੨੭ ॥

ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਸੁਣੋ, ਮਮਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਨੀਚ ਨਾਲ ਮਿੱਤ੍ਰਤਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਬਚਨ ਹਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਝੂਠਾ ਚਰਿੱਤਰ ਹੈ ॥੨੭॥

ਜੋ ਮੇਰਾ ਸੁਭ ਸਿੱਖ ਕਹਾਵੈ। ਪਾਹੁਲ ਲੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਮਾਵੈ।

ਪਿਛਲੇ ਅਘ ਸਭਿ ਜਾਇ ਬਿਲਾਇ। ਗੁਰਸ਼ਰਨੀ ਜਬਿ ਹੀ ਪਰਿ ਜਾਇ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਸੁਭ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਪਾਪ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਜਦ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨੮॥

ਅਸੁਰ ਭੂਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤਜੈ। ਪਾਹਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਹਿ ਜਜੈ।

ਪਾਹਨ ਪੂਜਾ ਕਲਿਕਾ ਭਾਉ। ਮੜੀ ਮਸਾਣੀ ਝੂਠ ਸੁਆਉ ॥ ੨੯ ॥

ਦੈਤਾਂ ਅਤੇ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡੋ, ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਪੱਥਰਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੜੀ ਤੇ ਮਸਾਣੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹਨ ॥੨੯॥

ਡਿੰਭ ਕਰਹਿ ਮੁੰਦਹਿ ਜੇ ਨਾਕ। ਜਪਨੀ ਫੇਰੈ ਬਡਾ ਨਪਾਕ।

ਜਿਨਕੇ ਭਾਉ ਨ ਅੰਤਰ ਫੁਰਾ। ਕਿਉਂ ਮੂਰਖ ਤੀਰਥ ਭ੍ਰਮਿ ਫਿਰਾ ॥ ੩੦ ॥

ਪਖੰਡ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜਾ ਨੱਕ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਪ ਮਾਲਾ ਫੇਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੱਡਾ ਅਪਵਿੱਤਰ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਜਾਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਮੂਰਖ ਫਿਰ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ॥੩੦॥

ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਗੰਗ ਜਲ ਧਾਰ। ਸੋਈ ਮੁਕਤਿ ਜੁ ਭਜੈ ਮੁਰਾਰੁ।

ਇਮ ਸਿੱਖਨਿ ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਕਰਜੋ ਸੁਨਾਵਨ ਚਿਤ ਹਿਤ ਸੰਗ ॥ ੩੧ ॥

ਕੀਰਤਨ ਭਜਨ ਇਹੀ ਗੰਗਾ ਦੀ ਜਲਧਾਰਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਹਿਲਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਾਇਆ ॥੩੧॥

ਦੋਹਰਾ- 'ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹੁਇ ਅਵਤਰੈ ਕੂੜੇ ਕਰਸੀ ਰਾਸ।

ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ ਅਮਰ ਸਦ ਤਿਨ ਕੀ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩੨ ॥

'ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਨੂੰ ਕੂੜਾ ਕਰੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਅਮਰ ਰਹਿਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇਗਾ' ॥ ੩੨ ॥

ਏਕ ਬੇਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੋ 'ਕਲਿ ਮਹਿ ਸਿੱਖੀ ਮੋਰ।
ਧਰਮ ਕਮਾਵੈ ਬਚੈ ਸੋ ਸਿਦਕ ਬਿਨਾਂ ਸਭਿ ਖੋਰ ॥ ੩੩ ॥

ਇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਾਕੀ ਸਿਦਕ ਬਗੈਰ ਖੋਰੀ ਵਾਂਗ ਸਭ ਤੁੱਛ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ ॥੩੩॥

ਭੰਗਾਣੀ ਕੇ ਖੇਤ ਮਹਿ ਜੂਝੇ ਸਿਖ ਬਹੁ ਤਾਂਹਿ।
ਸੁਖ ਭੋਗੇ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਖੋਵਾਲ ਕਿ ਮਾਂਹਿ ॥ ੩੪ ॥

ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਓਥੇ ਹੀ ਲੜਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਥੋਂ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰ ਮਾਖੋਵਾਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੁਖ ਭੋਗੇ ॥੩੪॥

ਭਯੋ ਯੁੱਧ ਨਾਦੋਣ ਮਹਿ ਗਏ ਪਹਾੜੀ ਭਾਜ।
ਆਏ ਤੁਰਕ ਲਹੌਰ ਤੇ ਨੁਰੰਗ ਗੁਲਾਮੀ ਪਾਗ ॥ ੩੫ ॥

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਦੋਣ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀਏ ਭਾਵ ਅਲਫ਼ ਖਾਂ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਏ ਕਾਂਗੜੇ ਤੇ ਜੰਮੂ ਦੇ ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਤੁਰਕ ਆਏ ਜਿਹੜੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਮੁਰਾਦ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਹੈ ॥੩੫॥

ਰਾਜੇ ਫੂਟੇ ਆਪ ਮਹਿ ਮਰਜੋ ਤੁਰਕ ਸਰਦਾਰ।
ਹਮੈ ਬਚਾਯੋ ਹਾਥ ਦੈ ਸੋ ਮਾਰੇ ਕਰਤਾਰ ॥ ੩੬ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੁਸੈਨੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਹੱਥ ਦੇ ਕੇ ਪੁਛੂ ਨੇ ਬਚਾ ਲਿਆ ਤੇ ਤੁਰਕ ਹੁਸੈਨੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੬॥

ਲਖਣਉਤੀ ਕੇ ਗੁੰਮ ਪੁਰਿ ਪਏ ਜੁੱਧ ਸਭਿ ਸੁੱਧ।
ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਕੀ ਫੌਜ ਚੜਿ ਮਾਰੇ ਤੁਰਕਨਿ ਖਿੱਧ ॥ ੩੭ ॥

ਲਖਨੌ ਤੇ ਅਗਮਪੁਰ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਯੁੱਧ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੩੭॥

ਬਡੇ ਜੁੱਧ ਕਰਿ ਖਾਲਸਾ ਜੀਤੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਉਦਾਰ।
ਜੀਤ ਖਾਲਸਾ ਕੁਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਿ ਸੀਸ ਦਿਏ ਧੂਮਕਾਰ ॥ ੩੮ ॥

ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਸੀਸ ਦਿੱਤੇ ॥੩੮॥

ਅਬਿ ਭੀ ਮਲੇਛੀ ਬਹੁ ਵਧੀ ਸਿੰਘ ਖਪਾਵੈਂ ਬੀਰ।
ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਯਾ ਸੌਤਿ ਲਖਿ ਨਾਂਹਿ ਭੁਲਾਵਹੁ ਧੀਰ ! ॥ ੩੯ ॥

ਹੁਣ ਵੀ ਮਲੇਛੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧੀ ਹੈ, ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਗੇ। ਹੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨੋ! ਮੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੱਚ ਜਾਣੋ, ਹੇ ਧੀਰਜਵਾਨੋ! ਇਸ ਨੂੰ ਭੁਲਾਵੋ ਨਹੀਂ ॥੩੯॥

ਸਿੱਖ ਹਮਾਰੇ ਹੋਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਹੁਇਗਾ ਰਾਜ।
ਤਾਂ ਪੀਛੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਮਮ ਧਰੇ ਪੰਥ ਕੀ ਲਾਜ ॥ ੪੦ ॥

ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘਰ-ਘਰ ਰਾਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ (ਭਾਵ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ) ਪੰਥ ਦੀ ਲਾਜ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ ॥੪੦॥

ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਬੀਤਹਿ ਲਰਤਿ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਰੂਪ।
ਤੇਜਵਾਨ ਰਾਜੇ ਅਧਿਕ ਹੁਵੈਂ ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ॥ ੪੧ ॥

ਜਦ ਲੜਾਇਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਾਲਸਾ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਵੀ ਬੜੇ ਤੇਜਵਾਨ ਹੋਣਗੇ ॥੪੧॥

ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਬਹੁ ਦਿਨੋ ਤੇ ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਠਹਿਰ।
ਪਸ਼ਚਮ ਜੀਤੇ ਪਰਬਤੀ ਪੁਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਜੁ ਸ਼ਹਿਰ ॥ ੪੨ ॥

ਫਿਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਰਾਜ ਠਹਿਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਹੱਦੀ ਪੱਛਮੀ ਇਲਾਕੇ, ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਣਗੇ ॥੪੨॥

ਹੁਕਮੀ ਸਿਖ ਅਰ ਪਰਬਤੀ ਕਰੈ ਖਾਲਸਾ ਦੌਹ।
ਮਾਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਮਰੈਗੋ ਜਜੋਂ ਓਲੇ ਕੋ ਬੋਹ ॥ ੪੩ ॥

ਮੇਰੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਬਹੁਤ ਵੈਰ ਕਰੇਗਾ। ਐਸਾ ਖਾਲਸਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਾਰ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਮਰੇਗਾ ਤੇ ਗੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਾਂਗ ਗਲੂ ਜਾਵੇਗਾ ॥੪੩॥

ਜਿਉਂ ਹੀਰਾ ਨੂਤਨ ਮੁਕਤਿ ਲਸੈ ਦੀਪ ਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤ।
ਕੂਟ ਅਰਥ ਸਿੱਖਨਿ ਵਰਜ ਆਪ ਆਪ ਮੈਂ ਸ਼ਾਂਤ ॥ ੪੪ ॥

ਜਿਵੇਂ ਅਨੂਠਾ ਹੀਰਾ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਂਗ ਚਮਕਦਾ ਹੈ 'ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁੱਛੋ ਨਾ' ਇਹ ਵਰਜਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹੋ' ॥੪੪॥

ਨੋਟ : ਅਰਥ ਵਿਚ ਗੁਪਤ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਹੁਕਮ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜੀਏ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਵੈਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਨਵੇਂ ਮੋਤੀ ਵਾਂਗ ਹੀਰਾ ਚਮਕੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਡੋਗਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਰੱਖਦਾ ਖਾਲਸਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜ ਮਰੇਗਾ, ਤਦ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਚਮਕੇਗਾ ਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ।

ਚੋਪਈ- ਭਾਖੈ ਰਾਮਕੁਇਰ ਕਥ ਭਾਈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਈ।
ਮੈਂ ਤਬਿ ਭਾਖਯੋ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ। 'ਹੋਇ ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਅਵਤਾਰੀ' ॥੪੫॥

ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ ਕਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੂਟ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕਹੀ, ਤਦ ਮੈਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ" ॥੪੫॥

ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੋਲੈ ਨਾਂਹੀ। ਪਰਚੇ ਸਸਤ੍ਰ ਬਿਲੋਕਨਿ ਮਾਂਹੀ।
ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਤਬਿ ਹੇਰਿ। ਚਾਰ ਘਰੀ ਮਹਿ ਬੋਲੇ ਫੇਰ ॥੪੬॥

ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਤੇ ਸਸਤਰ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਏ। ਫਿਰ ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਬੋਲੇ ॥੪੬॥

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਕਹਿ ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਰਿ।
'ਆਲਮ ਸਿੰਘ! ਰੰਘੜ ਬਡਾ ਤੂੰ ਹਮ ਪਿਖਯੋ ਬਿਚਾਰ' ॥ ੪੭ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਮੁਸਕਰਾਏ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਤੇ ਕਿਹਾ, 'ਹੇ ਆਲਮ ਸਿੰਘ! ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਵੱਡਾ ਰੰਘੜ ਹੈ' ॥੪੭॥

ਕਹਿ ਅਲਾਮ ਸਿੰਘ ਜੋਰਿ ਕਰ 'ਮੈਂ ਸਿਖ ਰਾਵਰ ਕੇਰ।

ਜਾਨਹੁ ਅਪਨੋ ਦਾਸ ਮੁਝ ਰਖੋਂ ਭਰੋਸ ਬਡੇਰ' ॥ ੪੮ ॥

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਆਪਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖੋ' ॥੪੮॥

ਚੋਪਈ- ਕਹਯੋ 'ਲੋਹ ਕੋ ਕਾਟਹਿ ਲੋਹਾ। ਰੰਘੜ ਕੋ ਰੰਘੜ ਹਤਿ ਰੋਹਾ।

ਜਨਮ ਫੇਰ ਰੰਘੜ ਘਰ ਧਰੇ। ਰਾਜੇ ਸਭਿ ਮੋਜੂਦ ਤੁਵ ਕਰੇ' ॥ ੩੯ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਲੋਹਾ ਕੱਟਦਾ ਹੈ, ਰੰਘੜ ਨੂੰ ਰੰਘੜ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਰੰਘੜ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲਵੇਂਗਾ, ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਹਨ' ॥੩੯॥

ਦਿਯੋ ਰਾਜ ਤੋਕਹੁ ਹਮ ਸਾਰਾ। ਸਿੱਖੀ ਅਰਧ ਦਈ ਹਿਤ ਧਾਰਾ'।

ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੋਇ। ਕਹਯੋ ਕਿ 'ਦਰਸਨ ਭੀ ਤੁਮ ਹੋਇ' ॥੫੦॥

ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਿੱਤ ਧਾਰ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਅੱਧੀ ਸਿੱਖੀ ਦਿੱਤੀ।' ਆਲਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਨ ਵੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ' ॥੫੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਹਯੋ ਗੁਰੂ 'ਹਮ ਭੀ ਰਖਹਿ ਹਿੰਦੇ ਭਾਵਨੀ ਸੋਇ।

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਿਥੇ ਰਾਮ ਸਰੋਵਰ ਜੋਇ' ॥ ੫੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਅਸੀਂ ਵੀ ਮੁੜ ਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਾਂਗੇ ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਸਰ ਹੈ' ॥੫੧॥

ਚੋਪਈ-ਬੇਰ ਗਜਾਰਵੀਂ ਹਮ ਚਲਿ ਆਵਹਿ। ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਇ ਨ ਹਮ ਲਖਿ ਪਾਵਹਿ।

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖੇਤੀ ਮੇਰੀ। ਕਰੋਂ ਸੰਭਾਲਨਿ ਮੈਂ ਤਿਸ ਬੇਰੀ' ॥ ੫੨ ॥

ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਚੱਲ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੇਗਾ। ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੀ ਖੇਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪ ਸਭ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਾਂਗਾ' ॥੫੨॥

ਦੋਹਰਾ- ਵਧਹਿ ਰਾਜ ਛਿਤ ਸਿੰਘ ਗਨ ਉੱਮਤ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ।

ਠੇਡੇ ਖਾਵੈ ਖਾਲਸਾ ਮੋਹਿ ਸੰਭਾਲੈ ਸਾਸ' ॥ ੫੩ ॥

ਭੂਮੀ ਰਾਜ ਵਧੇਗਾ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਖਾਲਸਾ ਠੇਡੇ ਖਾਵੇਗਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਸੰਭਾਲੇਗਾ' ॥੫੩॥

ਉਤਰੋਂਗਾ ਮੈਂ ਤਬੀ ਦਿਨ ਜਾ ਦਿਨ ਮੁਕਤੇ ਸਿੰਘ।

ਫੂੜ ਗੂੜ ਅਰ ਮੂੜ ਨਿਪ ਜਾਇ ਖਪੈਂਗੇ ਪਿੰਘ' ॥ ੫੪ ॥

ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਤਰਾਂਗਾ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੁਕਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫੂੜ ਮੂਰਖ ਅਤੇ ਕਪਟੀ ਰਾਜੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕਮਚੋਰ ਹੋ ਕੇ ਖੱਪ ਜਾਣਗੇ' ॥੫੪॥

ਸਭੈ ਸਿਰੰਦੀ ਨਾਸ਼ ਹੁਇੰ ਕੁਲ ਮੇਰੀ ਹੁਇ ਨਾਸ਼।

ਜਿਉਂ ਜਾਦਵ ਲੈ ਗੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਟੋਂ ਕੁਲ ਜਿਮ ਘਾਸ ॥੫੫॥

ਸਿਰੰਦ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਵੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਾਦਵਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਕੁਲ ਨੂੰ ਘਾਹ ਨਾਲ ਲੜਾ-ਲੜਾ ਕੇ ਕਟਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੫੫॥

ਪੰਚ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਮਮ ਕੀਨੇ ਕੂਟ ਬਖਾਨ।

ਇਨ ਕੋ ਅਰਥ ਨ ਬੁਝੀਓ ਮਮ ਹਮ ਸੁਤ ਕਾ ਆਨ ॥੫੬॥

ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਮੇਰੇ ਸਰਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਮੈਂ ਬੁਝਾਰਤ ਕਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਪੁੱਛਣਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਕਸਮ ਹੈ ॥੫੬॥

ਇਤਨੀ ਕਹਿ ਸੀ ਪੁਭੁ ਉਠੇ ਪਰਚੇ ਪਿਖਿਨਿ ਤੁਰੰਗ।

ਗਿਨੇ ਤਬੇਲੇ ਮਹਿੰ ਸਕਲ ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਮੁਦ ਸੰਗ ॥ ੫੭ ॥

ਏਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਫਿਰ ਉੱਠ ਪਏ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਤਬੇਲੇ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਣਿਆ ਤੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ॥੫੭॥

ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਲੰਗਰ ਗਏ ਛੱਕਯ ਛਕਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਲੇਟੇ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਸਿੰਘ ਧਰੇ ਅਹਿਲਾਦ ॥ ੫੮ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਗਏ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਕਿਆ ਤੇ ਛਕਾਇਆ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਪਲੰਘ ਉੱਤੇ ਲੇਟ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੫੮॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਖਾਲਸਾ ਗਯੋ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਪਾਇ।

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨਾ ਕਰੀ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਪਾਇ ॥ ੫੯ ॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਚਲੇ ਗਿਆ ਤੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਨ ਸੁਖ ਪਾਇਆ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ 'ਤੇ ਬੰਦਨਾ ਕੀਤੀ ॥੫੯॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਉਣਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩੯॥

ਅਧਿਆਇ ਚਾਲੀਵਾਂ

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ

ਦੋਹਰਾ- ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਇ।

ਥਿਰਯੋ ਖਾਲਸਾ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਨਿ ਯਥਾ ਕੁਬੇਰ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧ ॥

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖਾਲਸਾ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਕੁਬੇਰ ਵਾਂਗ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਸਨ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਵਤਿ। ਜਿਨਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਛੁਟਿ ਜਾਵਤਿ।

‘ਭ੍ਰਾਤਾ ਸਿੱਖਹੁ ! ਹਿਤ ਕੀ ਸੁਨਹੁ। ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਤ ਭਨਹੁ ॥੨॥

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। “ਹੇ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵੇ ! ਆਪਣੇ ਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਜਾਪ ਕਰੋ ॥੨॥

ਜਿਨ ਤੇ ਪਾਇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਥਿਰਹੁ। ਲਖ ਚਉਰਾਸੀ ਜੂਨ ਨ ਫਿਰਹੁ।

ਬਡੇ ਭਾਗ ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਪਾਯੋ। ਹਾਨ ਲਾਭ ਜਿਸ ਮੇਂ ਦਰਸਾਯੋ ॥੩॥

ਜਿਸ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹਾਣ ਲਾਭ ਦਾ ਜਿਸ ਜੂਨ ਨੂੰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ॥੩॥

ਮਹਾਂ ਰਤਨ ਕੋ ਪਾਇ ਨ ਖੋਵਹੁ। ਰਹਿਨ ਸਥਿਰ ਨਹਿੰ ਨੀਕੇ ਜੋਵਹੁ।

ਸਿਮਰਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਨਾਮੁ। ਲਾਹਾ ਨਰ ਤਨ ਕੋ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੪॥

ਇਸ ਮਹਾਨ ਰਤਨ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਨਾ ਗਵਾਵੇ, ਏਥੇ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਹੋ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਲਾਹਾ ਹੈ ॥੪॥

ਇਸ ਬਿਧਿ ਕਹਤਿ ਹੁਤੇ ਜਿਹ ਸਮੈਂ। ਇਕ ਸਿਖਨੀ ਆਈ ਕਿਯ ਨਮੈਂ।

ਥਿਰ ਸਮੀਪ ਹੁਇ ਲਾਗੀ ਰੋਵਨਿ। ਅੱਸੁਪਾਤ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਭਿਗੋਵਨਿ ॥੫॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਕ ਸਿੱਖਣੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਅੱਥਰੂਆਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਭਿੱਜ ਰਹੇ ਸਨ ॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਿ ਬੂਝਨ ਕਰੀ। ‘ਕਿਉਂ ਥਿਰਲਾਪਤਿ ਕਜਾ ਦੁਖ ਭਰੀ?’।

ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਨਿ ਲਾਗੀ। ‘ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਗੀ ॥੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਕਿਉਂ ਥਿਰਲਾਪ ਕਰਦੀ ਹੈਂ, ਕਿਹੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ?’ ਫਿਰ ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੋਲਣ ਲੱਗੀ, ‘ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਦੁੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਹਾਂ ॥੬॥

ਮਮ ਭਰਤਾ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਆਯੋ। ਇਤ ਮਰਿ ਗਯੋ ਅਧਿਕ ਦੁਖ ਪਾਯੋ।

ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਕਜਾ ਕਰੋਂ। ਮੈਂ ਪਰਦੇਸ਼ਨਿ ਅਬਿ ਕਿਤ ਥਿਰੋਂ ॥੭॥

ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ, ਏਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਮੈਂ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਨ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਰਹਾਂ ॥੭॥

ਨਗਰ ਜਲਾਲਾਵਾਦ ਸੁ ਦੂਰ। ਵਿਧਵਾ ਭਈ ਪਰਜੋ ਦੁਖ ਭੂਰ।

ਅਬਿ ਮੇਰਾ ਕੋਇ ਨ ਇਸ ਦੇਸ਼। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਪਰਜੋ ਕਲੇਸ਼ ॥੮॥

ਮੇਰਾ ਨਗਰ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਏਥੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ, ਵਿਧਵਾ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਨੂੰ ਕਲੇਸ਼ ਆ ਪਿਆ ਹੈ ॥੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਹੁਆ ਬਚਨ ਤਬਿ ‘ਸੰਗਤੀ! ਆਯੁਧ ਬਾਂਧਹੁ ਨਿੱਤ’।

ਸੁਣਿਆਂ ਮੰਨਿਆਂ ਬਾਕ ਤਿਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਗਤੀ ਮਿੱਤ ॥੯॥

ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਇਆ, 'ਹੇ ਸੰਗਤ! ਸਦਾ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ।' ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਮੰਨਿਆ, ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੇ ॥੯॥

ਲੜਤੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੁਨਿ ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾਲ।

ਵਾਰ ਭਗੋਤੀ ਪਠਨ ਕਰਿ, ਸੰਗਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਲ ॥੧੦॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਆਲ ਹੋਏ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਯੁੱਧ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਭਗੋਤੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਲਦੀ ਹੈ ॥੧੦॥

ਸਿੱਖ ਬਡਾਈ ਕਰਤਿ ਆਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕਰੈਂ ਬਹੁ ਜੁੱਧ।

ਤੁਰਕਨਿ ਸੋਂ ਵਧਤਾ ਗਯਾ ਸਭਿ ਸੰਗਤ ਕੋ ਕੁੱਧ ॥੧੧॥

ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕਰੋਧ ਵਧਦਾ ਗਿਆ ॥੧੧॥

ਵਧਤੀ ਹੋਵੈ ਮਰੈ ਮਾਰ ਕਰੈ ਪਯਾਨਾ ਨਾਕ।

ਬਢਯੋ ਹੋਂਸਲਾ ਜਗਤ ਕੋ ਹੋਵਤਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਵਾਕ ॥੧੨॥

ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਧੀਕੀ ਹੋਵੇ, ਸਿੱਖ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਜਾ ਪੈਣ ਜਾਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰਵਾਕ ਮੰਨ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋਂਸਲਾ ਵਧ ਗਿਆ ॥੧੨॥

ਪ੍ਰੀਤੋ ਪ੍ਰੀਤਾ ਮੀਤੋ ਮੀਤਾ ਲਗੇ ਹੋਨਿ ਤਬਿ ਲੋਗ।

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਬਿਦਤੈਂ ਦੁਰੈਂ, ਕਹੂੰ ਹਰਖ ਕਹੂੰ ਸੋਗ ॥੧੩॥

ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਦੋਸਤ, ਮਿੱਤਰ ਤੋਂ ਮਿੱਤਰ, ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਭਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਬੁਰੇ ਲੁਕਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਿਤੇ ਅਨੰਦ ਛਾ ਗਿਆ, ਕਿਤੇ ਸੋਗ ਪਸਰ ਗਿਆ ॥੧੩॥

ਨਾਮ ਜਪੈਂ ਉਰ ਸਿਦਕ ਗੁਰ ਹੋਵੈ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨ ਪਰੈਂ ਮੇਟੈਂ ਜਗਤ ਬਿਖਾਦ ॥੧੪॥

ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਸਨ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿਦਕ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਗੜੇ ਮਿਟਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੧੪॥

ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਤਿ ਅਨਾਇ।

ਜ਼ਖਮ ਮਿਟੈ ਘਾਇਲ ਖਰੋ ਇਹ ਬਿਧਿ ਦਈ ਬਤਾਇ ॥੧੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਘਾਇਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਆਰਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ॥੧੫॥

ਸਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਗੁਰਮ ਕਾ ਆਯੋ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ।

ਤਿਨ ਘਰ ਇਲਮੀ ਤਬਕ ਕੋ ਤਾਲਬ ਕੀਨ ਸ਼ਿਤਾਬ ॥੧੬॥

ਸਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਗਰਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਕੀਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਚਿਕਿਤਸਾ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਕੀਤੀ ॥੧੬॥

ਬਿੱਦਯਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਦਨ ਇਹ, ਬੀਤੇ ਬਰਖ ਪਚਾਸ।

ਲੁਦਕ ਨਗਰ ਮਹਿ ਬਾਸ ਹੈ, ਸੱਤ ਵਸਤ ਚਹਿ ਤਾਸ ॥੧੭॥

ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਉਹ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਸਤੂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ॥੧੭॥

ਰਹੀ ਬਰਖ ਬਯ ਮਿਲਯੋ ਤਬਿ ਸਰਰੁਵਾਲ ਕੇ ਸਾਬ।

ਬਰਖ ਰਹਯੋ ਮਰਨੇ ਸਮੈ ਦੀਨਸ ਬਿੱਦਯਾ ਪਾਬ ॥ ੧੮ ॥

ਜਦ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਇਕ ਸਾਲ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਰਵਾਲਸਰ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਿਆ, ਇਕ ਪੂਰਾ ਸਾਲ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਭੇਦ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ॥੧੮॥

ਨੋਟ : ਪਰ ਕਵੀ ਜੀ ਰਵਾਲਸਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੋਏ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੌਥੀ ਕੁੱਤ ਦੇ ਅਧਿਆਇ ੧੬ ਅੰਕ ੨੬ ਅਤੇ ਅਧਿਆਇ ੧੯ ਦੇ ਅੰਕ ੮ ਤੋਂ ੧੦ ਤੱਕ ਵੇਖੋ। ਏਥੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਰਤਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਸਨ, ਪਰ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਹਕੀਮ ਪਾਸ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਧੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਤਹਿ ਤੇ ਬਿੱਦਯਾ ਗੁਰੂ ਘਰਿ ਸਾਲਪੱਤ੍ਰ ਕੀ ਆਇ।

ਕੈਸੋ ਘਾਇਲ ਵਡੋ ਹੁਇ ਲਗੇ ਤਾਂਹਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ॥ ੧੯ ॥

ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਆਈ। ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਵੱਡਾ ਚਖਮ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਲ ਪੱਤਰ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਆਰਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ॥੧੯॥

ਸਿਖਣੀ ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਕੈ ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਜਾਚਿ।

ਗਈ ਆਪਨੇ ਦੇਸ ਕੋ ਜਪਤਿ ਰਹੀ ਗੁਰ ਸਾਚ ॥ ੨੦ ॥

ਸਿੱਖਣੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਤੇ ਮੰਗੀ ਹੋਈ ਕਾਮਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਈ ਤੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਰਹੀ ॥੨੦॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਹੀਂ ਸੁਖ ਸਾਧਨ ਕੇ ਮੁੱਖਯ।

ਸੁਗਮ ਪਾਇ ਕੱਲਜਾਣ ਕੋ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਰਨ ਦੁੱਖ ॥ ੨੧ ॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੨੧॥

ਸੂਖਮ ਮਤ ਨਹਿ ਪਢਨ ਮਹਿ ਤਿਮਹੀ ਸੂਵਨ ਮਝਾਰ।

ਕਰਨ ਜੰਗ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈ 'ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਬਸਹਿ ਜੁਝਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸੂਖਮ ਮੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬੜੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਜੰਗ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, "ਸੂਰਬੀਰ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਪੀਠ ਦੇਨਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਿਯ ਕਾਤੁਰ ਸੁਭ ਮਤਿ ਹੀਨ।

ਆਪ ਪਲਾਵੈ ਅਪਰ ਕੈ ਧੀਰਜ ਕਰਤਾ ਛੀਨ ॥ ੨੩ ॥

ਪ੍ਰਾਣ ਪਿਆਰੇ ਕਰਕੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਜੋ ਕਾਇਰ ਸੁਭ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਆਪ ਭੱਜ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੩॥

ਬਹੁ ਪਾਪਨਿ ਫਲ ਭੋਗਤਾ ਪਰੈ ਨਰਕ ਮਹਿ ਸੋਇ।
ਪਾਇ ਭਾਂਜ ਨਿਜ ਭਾਜਕੈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਹੋਇ॥੨੪॥

ਅਜਿਹੇ ਯੋਧੇ ਬਹੁਤ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗ ਕੇ, ਫਿਰ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਐਸਾ ਯੋਧਾ ਆਪ ਭੱਜ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਭਾਜੜ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੨੪॥

ਜੰਗ ਵਿਖੈ ਨਹਿੰ ਸੰਗ ਲਿਹੁ ਸੰਗ ਜਿ ਰਹੈ ਪਿਛਾਰ।
ਯੋਧਾ ਅੱਗੂ ਵਧੈ ਅਧਿਕ ਨਿਰਭੈ ਧੀਰਜ ਧਾਰਿ॥੨੫॥

ਜਿਹੜਾ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹੇ, ਐਸੇ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾ ਲਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਯੋਧਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ॥੨੫॥

ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਅਧਮ ਹੈਂ ਜੋਧਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ।
ਅਭਯਾਸੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਹਤਨਿ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਰੰਬਾਰੁ॥੨੬॥

ਯੋਧੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਅਧਮ। ਜਿਹੜਾ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ, ਇਹ ਅਧਮ ਯੋਧੇ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ॥੨੬॥

ਟਿਕੈ ਜੰਗ ਲਰਤਾ ਰਹੈ, ਬਾਮ ਦਾਹਨੇ ਹੋਇ।
ਸਨਮੁਖ ਹਤੈ ਕਿ ਹੇਲ ਮਹਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਬਿਨਾਸੈ ਜੋਇ॥੨੭॥

ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ਲੜਦਾ ਰਹੇ, ਸਨਮੁਖ ਆਏ ਹੋਏ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਹੱਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦੇਵੇ॥੨੭॥

ਟਿਕੇ ਜੰਗ ਮਹਿ ਅੱਗੂ ਵਧਿ ਮਾਰਹਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਧਾਇ।
ਮੱਧਮ ਜੋਧਾ ਜਾਨੀਏ ਪਰ ਦਲ ਦੇਇ ਚਲਾਇ॥੨੮॥

ਜੰਗ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵੱਧ ਕੇ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਮਾਰੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੱਧਮ ਯੋਧਾ ਜਾਣੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੈਰੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦੇਵੇ॥੨੮॥

ਭਾਜਯੋ ਪਰ ਦਲ ਦੇਖਿਕੈ ਦੇ ਪ੍ਰਿਤ ਸਭਿਨਿ ਹਟਾਇ।
ਫਿਰੈ ਆਪ ਰਿਪੁ ਸਮੁਖ ਹਤਿ ਉੱਤਮ ਲਖਹੁ ਸੁਭਾਇ॥੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਯੋਧਾ ਭੱਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਦੇ ਕੇ ਮੋੜ ਲਵੇ, ਫਿਰ ਆਪ ਮੁੜ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰੇ, ਐਸੇ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਸਮਝੋ॥੨੯॥

ਦਲ ਪਲਾਇ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਟਿਕਹਿ ਨ ਪਾਇ ਜਮਾਇ।
ਦੁਸ਼ਤਰ ਤਿਨਹੁ ਬਹੋਰਨਾ ਜਿਮ ਜਲ ਹੜ ਕੋ ਜਾਇ॥੩੦॥

ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠੇ ਤੇ ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ ਟਿਕ ਨਾ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਹੜ ਨੂੰ ਮੋੜਨਾ ਕਠਨ ਹੈ॥੩੦॥

ਮ੍ਰਿਗ ਗਨ ਬੰਭੈ ਨ ਭਾਜਤੇ ਤਿਮ ਪਲਾਇਬੋ ਜੰਗ।
ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਧਰਿ ਹੁਇ ਖਰੋ ਜਿਮ ਰਣ ਬੰਭ ਨਿਸੰਗ॥੩੧॥

ਜੰਗ ਵਿਚ ਨੱਸਣਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਨਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਭੱਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਈ ਫਿਰ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਖੰਭਾ ਗੱਡਿਆ ਹੈ॥੩੧॥

ਕਰਹਿ ਵਾਰ ਤਬਿ ਆਪਨੇ, ਰਿਪੁ ਤੇ ਸਹਿਕੈ ਅੰਗ।
ਖਰੇ ਕਰੇ ਭਟ ਸੰਗ ਕੈ ਰੋਕਹਿ ਸ਼ਤ੍ਰੁੰਨ ਜੰਗ॥ ੩੨॥

ਫਿਰ ਵੈਰੀ ਪਾਸੋਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗ 'ਤੇ ਵਾਰ ਸਹਿ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਖੜਾ ਰੱਖੇ ਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਰੋਕੇ॥੩੨॥

ਭਏ ਪਲਾਇਨ ਬੀਰ ਜੇ ਜੋ ਰੋਕਹਿ ਧਰਿ ਧੀਰ।
ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਸੁਮੇਧ ਕੋ ਉੱਤਮ ਸੂਰ ਅਭੀਰ॥ ੩੩॥

ਜੇ ਸੂਰਮੇ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਣ, ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਰੋਕੇ ਉਹ ਅਸਵਮੇਧ ਯੱਗ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਯੋਧਾ ਉੱਤਮ ਨਿਰਭੈ ਸੂਰਬੀਰ ਹੈ॥੩੩॥

ਸੁਭਟਨਿ ਤੇ ਪਰਵਾਰਿਓ ਮਾਰਹਿ ਸਹਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰ।
ਪਹੁੰਚੈ ਅਛੈ ਸੁ ਲੋਕ ਮਹਿ ਤਨ ਕਲੰਕ ਸਭਿ ਡਾਰਿ॥ ੩੪॥

ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਯੋਧਾ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰੇ, ਐਸਾ ਯੋਧਾ ਤਨ ਦੇ ਸਾਥ ਕਲੰਕ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੪॥

ਕਹੈ ਕਲੀਵ ਨ ਬਾਕ ਕੋ, ਬਜਾਕੁਲ ਹੋਇ ਨ ਜੋਇ।
ਅਸਤ੍ਰੁ ਸਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਨਹਿ ਗਨਹਿ ਮਾਰਨ ਮਹਿ ਰਿਸ ਹੋਇ॥ ੩੫॥

ਜਿਹੜਾ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਨਾ ਕਹੇ ਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵਿਆਕੁਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਅਸਤਰਾਂ ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਕਰੇ॥੩੫॥

ਮਰਨ ਬਿਖੈ ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਿਸੈ ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਧੀਰ ਸਮੇਤ।
ਪਜਾਰੇ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਲਰੈ ਧਰਮ ਕੇ ਹੇਤ॥ ੩੬॥

ਜਿਸਦਾ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਤੇ ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਣਖੇਤਰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾ ਕਰੇ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਸਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰੇ॥੩੬॥

ਚਮੂ ਬਜੂਹ ਕੇ ਅੱਗੁ ਮੈਂ ਠਹਿਰਾਵੈ ਬਰ ਬੀਰ।
ਹੁਇੰ ਜੋਧਾ ਇਕ ਜੋਰ ਕੇ ਬਿਚਤੇ ਭਜੈ ਨ ਭੀਰੁ॥ ੩੭॥

ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਠਾਠ ਅੱਗੇ ਸ਼੍ਰੇਣਿ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰੇ, ਸਾਰੇ ਯੋਧੇ ਇਕ ਜੋੜ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਭੱਜਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ॥੩੭॥

ਮੁਖ ਲੱਛਨ ਇਹ ਜੀਤ ਕੋ, ਹਿਯੇ ਹਰਖ ਭਟ ਹੋਇ।
ਹਤੈ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੋ ਜੰਗ ਮਹਿ ਯਹੈ ਚਹੈ ਸਭਿ ਕੋਇ॥ ੩੮॥

ਇਹ ਜਿੱਤ ਦੇ ਮੁਖ ਲੱਛਣ ਹਨ, ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਵੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ, ਇਹੋ ਕੁਝ ਸ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੩੮॥

ਬਾਯੁ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਿ, ਰਵਿ ਪਿਸ਼ਟ ਪਰ, ਘਨ ਭੀ ਹੁਇ ਪਸ਼ਚਾਤ।

ਪੀਛੇ ਬੋਲ ਬਿਹੰਗ ਹੁਇ ਲਖੈ ਜੀਤ ਕੀ ਬਾਤ ॥ ੩੯ ॥

(ਏਥੋਂ ਜੈ ਦੇ ਸ਼ਗਨ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਹਨ) ਹਵਾ ਪਿਛੋਂ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਸੂਰਜ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਵੀ ਹੋਣ, ਜੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਪੰਛੀ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝੋ ॥੩੯॥

ਬਯ ਬਾਕੀ ਜਾਵਦ ਅਹੈ ਮਰੈ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਬਾਂਇ।

ਪੂਰ ਆਰਬਲ ਹੋਨਿ ਤੇ ਬਚਹਿ ਨ ਕੋਟ ਉਪਾਇ ॥ ੪੦ ॥

ਜਦ ਤੱਕ ਬਾਕੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਰੇਗਾ, ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਬਚੇਗਾ ਨਹੀਂ ॥੪੦॥

ਇਮ ਲਖਿ ਕੈ ਧੀਰਜ ਧਰੈ ਪਰ ਦਲ ਕਰੈ ਬਿਨਾਸ।

ਜੀਤੇ ਧਨੁ ਜਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਮਰੇ ਸੁਰਗ ਮਹਿੰ ਬਾਸ ॥ ੪੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦਲ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੋ, ਧਨ ਜਿੱਤੇਗਾ ਤੇ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਮਰਨ ਉੱਤੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਮਿਲੇਗਾ ॥੪੧॥

ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਮਹਿੰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਨਿਤ ਲੇ ਸਾਰ ਸੰਭਾਲ।

ਨਿਰਮਲ ਕਰਿ ਧਰਿ ਕਰ ਬਿਖੈ, ਅਰਪਹਿ ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਮਾਲ ॥ ੪੨ ॥

ਸਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਸੰਭਾਲ ਰੱਖੋ। ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰੋ ॥੪੨॥

ਧੂਪ ਧੁਪਾਇ, ਚੰਦਨ ਚਰਚਿ, ਸੈਰਭ ਅਰਪਿ ਚਢਾਇ।

ਧਾਰੈ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਭਟ ਰਾਖੈ ਅੰਗ ਲਗਾਇ ॥ ੪੩ ॥

ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਦਾ ਛਿੜਕਾ ਕਰਕੇ, ਧੂਪ ਧੁਪਾਏ ਤੇ ਸੁਗੰਧੀ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਚੜਾਏ। ਸਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ॥੪੩॥

ਪ੍ਰਥਮ ਟਿਕਾਵਹਿ ਹਾਥ ਨਿਜ ਅਨਿਕ ਗੁਲੇਲੇ ਮਾਰਿ।

ਪੁਨ ਧਨੁ ਬੈਂਚਨਿ ਕੇ ਬਿਖੇ ਨਿਤ ਹੀ ਜਤਨ ਸੰਭਾਰਿ ॥ ੪੪ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਲੇਲੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਟਿਕਾਵੇ। ਫਿਰ ਧਨੁੱਖ ਖਿੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਨਿਤ ਹੀ ਯਤਨ ਕਰੋ ॥੪੪॥

ਹਾਥ ਸਿਕੰਧੈ ਸਮ ਕਰੈ ਨਿਸ਼ਚਲ ਨੈਨ ਸਮੇਤ।

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਸ਼ਟ ਤੇ ਲੱਛ ਕੋ ਛਾਦਹਿ ਇਕਤਾ ਲੇਤ ॥ ੪੫ ॥

ਹੱਥ ਮੋਢੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕਰਕੇ ਨੈਣਾਂ ਸਣੇ ਟਿਕਾਵੇ, ਨਜ਼ਰ, ਮੁੱਠੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਲੈ ਕੇ ਵਿੰਨ੍ਹ ਦੇਵੇ ॥੪੫॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ, ਮੁਸ਼ਟ, ਮਨ, ਲੱਛ ਜਬਿ ਇਕ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਇ।

ਨਹਿੰ ਚੁਕਹਿ ਸੋ ਹਤਨਿ ਤੇ ਇਮ ਅੱਭਯਾਸ ਕਮਾਇ ॥ ੪੬ ॥

ਨਜ਼ਰ, ਮੁੱਠੀ, ਮਨ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜਦ ਇਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣ ਤੋਂ ਨਾ ਚੁਕੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੋ ॥੪੬॥

ਬਾਮ ਮੁਸ਼ਟ ਧਨੁ ਪਰ ਟਿਕੀ ਤਥਾ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਾਥ।
ਬਲ ਪਰ ਨਿਹਚਲ ਹੋਤਿ ਹੈ ਨਹਿ ਡੋਲਹਿ ਪੁਨ ਹਾਥ ॥੪੭॥

ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਧਨੁੱਖ ਫੜਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਬੰਦੂਕ ਫੜਨੀ ਹੈ। ਬਲ ਨਾਲ ਹਥਿਆਰ ਨਿਹਚਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਨਾ ਡੋਲਣ ਦੇਵੇ ॥੪੭॥

ਦੀਦਮਾਨ, ਮਨ, ਦਿਸ਼ਟ, ਲੱਛ ਮੱਖੀ ਜੁਤ ਸਭਿ ਸੋਇ।
ਪੰਚਹੁ ਜੇ ਇਕ ਸੂਤ ਹੈਂ ਹਤਯੋ ਬਚੈ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥ ੪੮ ॥

ਉਹ ਛੇਕ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ, ਨਜ਼ਰ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਮੱਖੀ ਜਿਹੜੀ ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇਹੋ ਪੰਜੇ ਇਕ ਸੇਧ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚੇਗਾ ॥੪੮॥

ਨਿਤ ਅੱਭਯਾਸਹਿ, ਕਰ ਟਿਕਹਿ ਮਿਲਯੋ ਰਹੈ ਤਿਨ ਸੰਗ।
ਸੋ ਆਯੁਧ ਭਟ ਹਾਥ ਕੇ ਕਯੋਂ ਨ ਕਾਜ ਕੇ ਜੰਗ ॥ ੪੯ ॥

ਨਿਤ ਅਭਿਆਸ ਕਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟਿੱਕ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਰਹੇ, ਉਹ ਸ਼ਸਤਰ ਸੂਰਬੀਰ ਦੇ ਹੱਥ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ ॥੪੯॥

ਸਿਰ ਤਰ ਰਖਹਿ ਨ ਸਸਤ੍ਰ ਕੇ ਅਦਬ ਸਹਿਤ ਧਰਿ ਪਾਸ।
ਅੰਗ ਸੰਗ ਲਾਯੋ ਰਹੈ ਕਰਹੁ ਨ ਰਿਪੁ ਬਿਸਵਾਸ ॥ ੫੦ ॥

ਸ਼ਸਤਰ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਸਿਰ ਬੱਲੇ ਨਾ ਰੱਖੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੋ, ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖੋ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਕਦੀ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕਰੋ ॥੫੦॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥ ੪੦ ॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਕਰਮ ਨਿਰਣੇ

ਦੋਹਰਾ- ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਬੈਠਹਿ ਸਿੰਘ ਢਿਗ ਰਹਿਣੀ ਰਹਿਤ ਬਤਾਇ।
ਭਗਤ ਗਯਾਨ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਸੁਨਹਿ ਸਦਾ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥

ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਰਹਿਤ ਰਹਿਣੀ ਦੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਗਤੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸਭਿ ਸਿੱਖਨ ਬੁਝੇ ਕਰ ਜੋਰਿ। 'ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਰਮ ਬੰਧ ਪਰ ਘੋਰ।
ਤਿਨ ਕੋ ਨਿਰਨਾ ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨ। ਜਿਸ ਕੇ ਜਾਨਹਿ ਕਰਹਿ ਬਚਾਵਨ ॥੨॥

ਸਭ ਸਿੱਖ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਸਨ, "ਪ੍ਰਾਣੀ-ਭਿਆਨਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਟਾਓ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰੀਏ" ॥੨॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿਹੂੰਨਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮਮ ਰੂਪ ਉਦਾਰਾ।
ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੇਤਿਕ ਰੁਚਿ ਹੋਇ। ਉੱਤਰ ਕਹੈ ਸਕਲ ਹੀ ਸੋਇ' ॥ ੩ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ, "ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਉੱਤਮ ਰੂਪ ਹੈ। ਜੈਸੀ ਵੀ ਰੁਚੀ ਹੋਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਗੇ" ॥੩॥

ਇਮ ਕਹਿਕੈ ਗੁਰ ਅੰਤਰ ਗਏ। ਅਪਰ ਸਰਬ ਤਹਿੰ ਬੈਠਤਿ ਭਏ।
ਨਿਰਨੈ ਕਰਨ ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਦਯੋ। ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ ॥ ੪ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਨਿਰਨੈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਚਿੱਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤਦ ਬੋਲਿਆ ॥੪॥

'ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗਜ। ਹਮ ਤਿਨ ਅੱਗੂ ਕਹਾਂ ਅਲਪੱਗਜ ॥
ਤਿਮ ਬੋਲੋ ਮੈਂ ਜਥਾ ਬੁਲਾਵੈਂ। ਨਰ ਪੁਤਲੀ ਕੋ ਜਥਾ ਨਚਾਵੈਂ' ॥ ੫ ॥

'ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਬੋਝੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬੋਲਾਂਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੁਲਵਾਉਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਪੁਤਲੀ ਨੂੰ ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੫॥

ਸੋਊ ਨਿਜ ਮੁਖ ਬੋਲਿ ਸੁਨਾਵਹਿੰ। ਲੋਕ ਲਖਹਿੰ ਪੁਤਲੀ ਸੁ ਅਲਾਵਹਿੰ।
ਪੂਰਬ ਸੁਨਹੁ ਕਰਮ ਕੀ ਗਾਥਾ। ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਹੁਇ ਜਿਨ ਫਲ ਸਾਥਾ ॥ ੬ ॥

ਉਹੋ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬੋਲ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣਗੇ, ਲੋਕ ਸਮਝਣਗੇ ਇਕ ਪੁਤਲੀ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਮ ਦੀ ਗਾਥਾ ਸੁਣੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੬॥

ਤਿਨ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਕਰਮ ਪਛਾਨ। ਸੰਚਤਿ, ਪਰਾਲਬਧ, ਕਿਰੇਮਾਨ।
ਤਰਕਸ਼ ਅੰਤਹਕਰਨ ਮਝਾਰ। ਤ੍ਰੈ ਬਿਧਿ ਬਾਣ ਸਿ ਬਸਿਬੇਹਾਰ ॥ ੭ ॥

ਤਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਪਛਾਣੋ, ਸੰਚਤਿ, ਪਰਾਲਬਧ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਭੱਬੇ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਬਾਣ ਵੱਸਦੇ ਹਨ ॥੭॥

ਚੇਤਨ ਆਤਮ ਛਾਯਾ ਜੋਇ। ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤਿ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੋਇ।
ਅਰੁ ਅੱਗਯਾਨ ਅੰਸ ਕੇ ਸਹਿਤ। ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਕਰਮ ਬੀਜ ਗਨ ਰਹਿਤ ॥ ੮ ॥

ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਜੋ ਛਾਇਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਭਾਸ ਅਕਸ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਅਕਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਅਗਿਆਨ ਅੰਸ ਦੇ ਸਮੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਅੰਤਹਕਰਨ ਆਪ ਜੜ ਅਹੈ। ਜਬਿਲੋ ਸੱਤਾ ਚਿੱਤੰਨ ਨ ਲਹੈ।
ਤਬਿਲੋ ਕਰਮ ਧਰਣ ਸਮਰਥ ਨਹਿੰ। ਚੇਤਨ ਛਾਇਆ ਤੇ ਸਮਰਥ ਲਹਿ ॥ ੯ ॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਆਪ ਜੜ ਰੂਪ ਅਚੇਤ ਹੈ, ਜਦ ਤਕ ਅੰਤਹਕਰਣ ਚੇਤਨ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਤੱਕ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਚੇਤਨ ਦਾ ਅਕਸ ਪੈਣ ਨਾਲ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ ੯ ॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਹੈ ਮਨ ਜੋਇ। ਜਬਿ ਅੱਗਯਾਨ ਸਮੇਤੈ ਹੋਇ।
ਤਬਿ ਸਮਰੱਥ ਕਰਮ ਧਰਿ ਸਾਰੇ। ਬਿਨ ਅੱਗਯਾਨ ਕਰਮ ਨਹਿੰ ਧਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥

ਮਨ ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ, ਜਦ ਅਗਿਆਨਤਾ ਸਮੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਸਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨਤਾ ਬਗੈਰ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੧੦॥

**ਦੋਹਰਾ- ਅੰਤਹਕਰਣ, ਅੱਗਿਆਨ ਦੈ, ਚੇਤਨ ਆਤਮ ਤੀਨ।
ਹੈ ਇਕੱਤ੍ਰ ਧਾਰਹਿ ਕਰਮ, ਧਰੈ ਨ ਹੈ ਇਕ ਹੀਨ॥ ੧੧॥**

ਪਹਿਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਦੂਸਰਾ ਅਗਿਆਨ, ਤੀਸਰਾ ਚੇਤਨ ਆਤਮ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਦਾ॥੧੧॥

**ਚੌਪਈ- ਇਸਕੋ ਕਹੈ ਸਹਤ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਹੈ ਜਿਸ ਭਾਂਤਿ।
ਸਤਿਗੁਣ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਆਹਿ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਪਿੰਡ ਹੈ ਤਾਂਹਿ॥ ੧੨॥**

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਸਹਿਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਸਤੋਗੁਣ ਰੂਪੀ ਮਾਨੋ ਇਕ ਮਿੱਟੀ ਹੈ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਲਾ ਹੈ॥੧੨॥

**ਆਤਮਚੇਤਨ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼। ਅਰੁ ਅੱਗਿਆਨ ਰੂਪ ਜਲ ਰਾਸ।
ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਪਿੰਡ ਮਿਲੈ ਜਲ ਸੰਗ। ਤਬਿ ਘਟ ਰੂਪ ਬਨਹਿ ਸਰਬੰਗ॥ ੧੩॥**

ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਅਕਾਸ਼ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਅਗਿਆਨ ਜਲ ਰੂਪੀ ਹੈ। ਜਦ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਢੇਲਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਦ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘੜਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੩॥

**ਅੰਤਰ ਲਏ ਗਗਨ ਕੋ ਹੋਇ। ਕਰਮ ਅਨਾਜ ਧਰੇ ਤਬਿ ਸੋਇ।
ਤੀਨਹੁ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਘਟਾ ਸੁਧਾਰੇ। ਸਮਰਥ ਹੋਇ ਪਦਾਰਥ ਧਾਰੇ॥ ੧੪॥**

ਘੜਾ ਹੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਾਂ ਰੂਪੀ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਤਦ ਉਹ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਘੜਾ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਘੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਘੜਾ ਪਦਾਰਥ ਧਾਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੪॥

**ਤੀਨਹੁ ਨਿਜ ਨਿਜ ਹੈ ਕਰਿ ਨਜਾਰੇ। ਧਰਨ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ਕਤਿ ਨ ਧਾਰੇ।
ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਆਤਮ ਜੋਇ। ਕਰਮ ਧਰੈ ਸਮਰਥ ਨਹਿ ਸੋਇ॥ ੧੫॥**

ਤਿੰਨੇ ਜੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੋ ਕੇ ਵੱਖਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਪਦਾਰਥ ਧਾਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਆਤਮ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੧੫॥

**ਕੇਵਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨ ਧਾਰੇ। ਤਿਮ ਅੱਗਿਆਨ ਨ ਧਰਹਿ, ਨਿਵਾਰੇ।
ਤੀਨਹੁ ਕੋ ਸੰਜੋਗ ਜਬਿ ਹੋਇ। ਕਰਮ ਧਰਨਿ ਸਮਰਥ ਹੈਂ ਸੋਇ॥ ੧੬॥**

ਕੇਵਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵੀ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਵੀ ਵੱਖ ਹੋ ਕੇ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਜਦ ਸੰਜੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੬॥

**ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਤਰਕਸ਼ ਮਹਿ। ਕਰਮ ਬਾਣ ਬਾਸਾ ਨਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਹਿ।
ਜੋ ਤਰਕਸ਼ਤੇ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਾ। ਐਚਿ ਧਨੁਖ ਛੁਟਿ ਚਲਯੋ ਅਗਾਰਾ॥ ੧੭॥**

ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਧਨੁੱਖ ਵਿਚ ਕਰਮਬਾਣ ਨਿਤਾਪ੍ਰੀਤਿ ਵਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਤੀਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੭॥

ਅਪਨੋ ਬੇਗਸੁ ਸਭਿ ਹੀ ਕਰਿਕੇ। ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਤਿ ਰਹੈ ਧਰ ਪਰਿਕੇ।
ਪਰਾਰਬਧ ਹੈ ਯਾਂਕੋ ਨਾਮ। ਦੇ ਫਲ ਸਭਿ ਕੋ ਹੋਇ ਵਿਰਾਮ॥ ੧੮॥

ਆਪਣਾ ਤੇਜ ਵੇਗ ਸਭ ਹੀ ਕਰਕੇ, ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਰਬਧ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਲ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੧੮॥

ਥਿਰ ਤਕਰਸ ਮਹਿ ਜੇਤਿਕ ਬਾਨ। ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਚਿਤ ਨਾਮ ਬਖਾਨ।
ਧਨੁਸ ਜੇਹ ਸੋ ਜੋਰਜੋ ਜੋਇ। ਨਾਮ ਸੁ ਕਿਰੇਮਾਨ ਤਿਸ ਹੋਇ॥ ੧੯॥

ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਬਾਣ ਟਿਕੇ ਪਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਧਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਹੈ॥੧੯॥

ਜਿਨ ਕਰਮਨਿ ਕੇ ਦਿਯੋ ਸਰੀਰ। ਪਰਾਰਬਧ ਸੋ ਜਾਨਹੁ ਧੀਰ!।
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਕੇ ਕਰੇ ਇਕੱਤ੍ਰ। ਸੋ ਸੰਚਿਤ ਹੈ ਨਾਮ ਬਚਿੱਤ੍ਰ॥ ੨੦॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਰੀਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਰਜਵਾਨੋ! ਪਰਾਰਬਧ ਜਾਣੋ। ਇਹ ਅਨੇਕ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਚਿਤ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਵਚਿੱਤਰ ਕਈ ਪੁਕਾਰ ਦੇ ਹਨ॥੨੦॥

ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਤਿ ਨਿਤ ਜੁਤਿ ਅਭਿਮਾਨ। ਕਿਰੇਮਾਨਏ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ।
ਕਿਰੇਮਾਨ ਜੋ ਕਹਯੋ ਬਨਾਇ। ਤ੍ਰੈ ਸੰਗਯਾ ਇਸਕੀ ਹੁਇ ਜਾਇ॥ ੨੧॥

ਕ੍ਰਿਆ ਨਿੱਤ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਕਿ ਮੈਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਰਮ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਜਾਣੋ। ਇਸੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਦੇ ਹੀ ਤਿੰਨ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ, ਹੁਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬੀਤ ਗਿਆ ਸਮਾਂ॥੨੧॥

ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿ 'ਕਿਰੇਮਾਨ'। ਦੁਤੀਏ ਮਹਿ 'ਸੰਚਿਤ' ਇਹ ਜਾਨ।
ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਵਸਥਾ ਜਬਿ ਹੀ ਪਾਇ। 'ਪਰਾਰਬਧ' ਸੰਗਯਾ ਹੁਇ ਜਾਇ॥ ੨੨॥

ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਚਿਤ ਜਾਣੋ, ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਜਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਿਆ 'ਪਰਾਰਬਧ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੨੨॥

ਜਿਮ ਇਕ ਕਾਲ ਭਵਿੱਖਤ ਹੋਇ। ਬਹੁਰੋ ਬਰਤਮਾਨ ਹੈ ਸੋਇ।
ਸੋਈ ਕਾਲ ਭੂਤ ਹੈ ਜਾਇ। ਲਖਹੁ ਖਾਲਸਾ ਤਿਸ ਹੀ ਭਾਇ॥ ੨੩॥

ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਕਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਵਿੱਖਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਕਾਲ ਵਿਚ ਭੂਤਕਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਸਮਝੋ॥੨੩॥

ਪਰਾਰਬਧ ਕੇ ਫਲ ਹੈ ਤੀਨ। ਜਾਤਿ, ਆਰਬਲ ਭੋਗ, ਸੁ ਚੀਨ।
ਸੁਰ ਨਰ ਆਦਿ ਚਰਾਚਰ ਦੇਹਿ। ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਅਧਮ ਅਛੇਹ॥ ੨੪॥

ਪਰਾਰਬਧ ਦੇ ਤਿੰਨ ਫਲ ਹਨ; ਜਾਤੀ, ਉਮਰ ਅਤੇ ਭੋਗ ਜਾਣੋ। ਹੁਣ ਜਾਤੀ ਤੁਰੀ; ਦੇਵਤੇ ਮਨੁੱਖ ਆਦਿ ਜੜ ਜੰਗਮ ਦੇ ਸਰੀਰ; ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ, ਅਧਮ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਰਸ ਹਨ॥੨੪॥

ਸਭਿ ਕੇ ਵਿਖੈ ਹੋਤਿ ਹੈ ਨਾਨਾ। ਇਹ ਜਾਨਹੁ ਫਲ ਜਾਤਿ ਬਖਾਨਾ।
ਨਿਮਖ ਆਦਿ ਹੁਇ ਜੀਵਨ ਜੇਤਿਕ। ਆਰਬਲਾ ਫਲ ਜਾਨਹੁ ਤੇਤਿਕ॥ ੨੫॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਈ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਹਨ, ਇਹ ਜਾਣੋ ਜਾਤੀ ਰੂਪ-ਫਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਆਰਬਲਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਿਮਖ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਰਬਲਾ ਜਾਣੋ, ਜੋ ਪਰਾਰਬਧ ਦਾ ਇਕ ਫਲ ਹੈ॥੨੫॥

ਦੁਖ ਸੁਖ, ਕੋ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ। ਬਿੱਧ ਕਿਧੋਂ ਲਘੁ ਕਰਨ ਅਨੂਪ।
ਇਸ ਕੋ ਨਾਮ ਭੋਗ ਬੁਧਿ ਕਹੈ। ਚੋਦਹਿ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਜਨ ਲਹੈ॥੨੬॥

ਹੁਣ ਭੋਗ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ। ਦੁੱਖ, ਸੁਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਵਡਿਆਈ ਛੁਟਿਆਈ, ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਜਾਂ ਕੋਝਾਪਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਭੋਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚੋਦਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੨੬॥

ਦੈ ਜਿ ਕਰਮ ਸੰਚਿਤ ਕਿਰੇਮਾਨ। ਆਤਮਾ ਗਜਾਨੀ ਕੇ ਹੁਇੰ ਹਾਨ।
ਜਿਮ ਤਰਕਸ ਮਹਿੰ ਸਰ ਸੁ ਮਿਟਾਇ। ਧਰਜੋ ਪਨਚ ਪਰ ਸੋਪਿ ਹਟਾਇ॥੨੭॥

ਜੇ ਦੋਵੇਂ ਕਰਮ ਸੰਚਿਤ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਭੱਥੇ ਵਿਚ ਪਏ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਜੋ ਤੀਰ ਚਲੇ ਪਰ ਜੋ ਧਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੨੭॥

ਪਰਾਰਬਧ ਜੋ ਛੁਟਜੋ ਸੁ ਬਾਨ। ਤਿਸਕੋ ਕਰ ਨ ਸਕੈ ਕੋ ਹਾਨਿ।
ਅੱਗਜ ਤੱਗਜ ਕੈ ਇਕ ਸਮ ਹੋਇ। ਪਰਾਰਬਧ ਫਲ ਦੇ ਸਮ ਦੋਇ॥੨੮॥

ਪਰ ਪਰਾਰਬਧ ਚਲੇ ਹੋਏ ਬਾਣ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਗਿਆਨੀ, ਗਿਆਨੀ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਾਰਬਧ ਫਲ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ॥੨੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੰਚਿਤ ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੋ ਗਜਾਨੀ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸ।
ਜਿਮ ਅਨਾਜ ਮੰਦਰ ਸਹਤ ਦਾਹੈ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ॥੨੯॥

ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਗਿਆਨੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਅਨਾਜ ਘਰ ਸਹਿਤ ਸਾੜ ਲਈਦਾ ਹੈ॥੨੯॥

ਮੰਦਰ ਸਹਤ ਅਨਾਜ ਕੇ ਜਬਿ ਭਾ ਜਲਿ ਕੈ ਛਾਰ।
ਅੰਕੂਰ ਕੋ ਨ ਸਮੁੱਥ ਪੁਨ ਜਾਨੋ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ॥੩੦॥

ਘਰ ਸਹਿਤ ਸਾਰਾ ਅਨਾਜ ਸੜ ਕੇ ਸਵਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਨਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਦਾਣਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉੱਗਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੋ॥੩੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਸੋ ਅੰਤਹਕਰਣ। ਗਜਾਨ ਅਗਨਿ ਤੇ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਰਣ।
ਬਹੁਰ ਜਨਮ ਦਾਇਕ ਨਹਿੰ ਸੋਇ। ਜਲੇ ਅਨਾਜ ਅੰਕੂਰ ਨ ਹੋਇ॥੩੧॥

ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਘਰ ਵਾਂਗ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਅਗਨੀ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਉੱਗਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਜਿਵੇਂ ਸੜਿਆ ਅਨਾਜ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਉੱਗਦਾ ਹੈ॥੩੧॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਸ਼ ਇਸ ਭਾਂਤ। ਚਿਤ ਸਤਿ ਹੋਇ ਜਾਤਿ ਸਭਿ ਸ਼ਾਂਤਿ।
ਚਿਤ ਸਤਿ ਕੋ ਅਬਿ ਅਰਥ ਬਖਾਨੋ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਅਸ ਜਾਨੋ॥੩੨॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੱਤ ਸਤਿ ਦਾ ਹੁਣ ਅਰਥ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੋ॥੩੨॥

ਜਿਸ ਤੇ ਦਰਸ ਅਸੰਮਕ ਪਿਖੈ। ਆਤਮ ਬੁੱਧਿ ਅਨਾਤਮ ਬਿਖੈ।
ਜਗਤ ਅਸੌਤਿ ਬਿਖੈ ਸਤਿ ਬੁੱਧ। ਆਤਮ ਸੌਤਿ ਅਸੌਤਿ ਕੀ ਸੁੱਧ ॥ ੩੩ ॥

ਹੁਣ ਮਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਹਨ : ਜਿਸ ਮਨ ਕਰਕੇ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਦਰਸਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀਦਾ। ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਆਤਮ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੌਤਿ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਤਿ ਬੁੱਧ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸੌਤਿ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਅਸਤਿ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੩੩॥

ਨਾਮ ਇਸੀ ਕੋ ਮਨ ਪਹਿਚਾਨ। ਜਬਿ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਆਤਮ ਗਿਆਨ।
ਤਬਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਭਾਵ ਬਿਨਾਸੇ। ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਸੁ ਪਦਾਰਥ ਭਾਸੇ ॥੩੪ ॥

ਏਸੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਪਹਿਚਾਣੋ, ਜਦ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਇਸ ਵਿਧੀ ਦਾ ਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਤਮਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਨਾਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਜਬਿ ਚਿਤ ਸੌਤਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਭਯੋ। ਤਬਿ ਸੰਚਤਿ ਜੁਤਿ ਮਨ ਜਲਿ ਗਯੋ।
ਜਿਮ ਮੰਦਰ ਜੁਤਿ ਜਲਯੋ ਅਨਾਜ। ਪੁਨ ਅੰਕੂਰ ਨਹੀਂ ਉਪਰਾਜ ॥ ੩੫ ॥

ਜਦ ਚਿਤ ਸਤਿ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਤਦ ਸੰਚਤ ਕਰਮਾਂ ਸਮੇਤ ਮਨ ਜਲ ਗਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਮੰਦਰ ਸਹਿਤ ਅਨਾਜ ਸੜ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਉਹ ਉੱਗਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਾ ਰਿਹਾ ॥੩੫॥

ਕਿਰੇਮਾਨ ਜੋ ਕਰਨ ਕਰਾਹੀ। ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਉਪਜਤਿ ਸੋ ਨਾਹੀ।
ਪਰਾਰਥਯ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਆ ਜੁ ਠਾਨਿ। ਹੋਤਿ ਅਨਾਤਮ ਜੁਤਿ ਅਭਿਮਾਨ ॥ ੩੬ ॥

ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਉਹ ਕਰਮ ਹਨ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਗਿਆਨੀ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਭਾਵ ਉਪਜਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਨਾ ਉਪਜਣ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਰਾਰਥਯ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅਨਾਤਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੩੬॥

ਵਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਵੈ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ। ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਣੰਮਤਿ ਅਪਰ ਬਿਧਾਨ।
ਸੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੀਨ ਅਭਿਮਾਨ। ਉਪਜੈ ਨਹੀਂ ਕਦਾਚਿਤ ਜਾਨ ॥ ੩੭ ॥

ਉਹੀ ਕ੍ਰਿਆ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਉਹ ਕਰਮ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਹੀ ਸੰਚਤਿ ਤੇ ਪਰਾਰਥਯ ਬਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਅਭਿਮਾਨ ਹੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਤਾਂ ਕਰਮ ਕਦਾਚਿਤ ਉਪਜਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥੩੭॥

ਪਰਾਰਥਯ ਤੇ ਹੁਇ ਕਿਰਮਾਨ। ਭੋਜਨ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਿਮ ਠਾਨਿ।
ਪਰਾਰਥਯ ਕੋ ਰੂਪਹਿ ਸੋਇ। ਭੋਜਨ ਕਰੇ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਜੋਇ ॥ ੩੮ ॥

ਹੁਣ ਪਰਾਰਥਯ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਕਰਮ ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਭੋਜਨ ਰੂਪੀ ਕ੍ਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਾਰਥਯ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝੋ ਭੋਜਨ ਕੀਤਿਆਂ ਜੋ ਤਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ॥੩੮॥

ਸੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨ। ਦੇਹਿ ਸਰੁਜ ਸੋ ਪੁਸ਼ਟ ਨ ਜਾਨ।
ਜੇ ਅਰੋਗ ਸੋ ਪੁਸ਼ਟ ਬਡੇਰੀ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁਗਤਿ ਲਿਹੁ ਹੇਰੀ ॥ ੩੯ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਦਾ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਣ ਲਵੋ। ਜੇਕਰ ਸਰੀਰ ਬਿਮਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੋਜਨ ਕੀਤਿਆਂ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਅਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁਗਤੀ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਰੋਟੀ ਖਾਣਾ

ਇਕ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਸਮਝੋ ਕਿ ਪਰਾਰਥੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਪੁਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਹੋ ਪਰਾਰਥੋਂ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥੩੯॥

ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜੁਤਿ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ। ਸੋਇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ਉਪਜਨਵਾਨ।

ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਗਜਾਨੀ ਧਰੈ। ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਬੰਧ ਕੋ ਕਰੈ॥ ੪੦॥

ਜੇ ਕ੍ਰਿਆ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਕ੍ਰਿਆ ਉਗਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਾਵ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਤਨ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਉਸ ਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ॥੪੦॥

ਕਰਮ ਮਾਲ ਸਭਿ ਕੇ ਗਰ ਪਰੀ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਤਜਾਗੇ ਤਿਨ ਹਰੀ।

ਬਿਨਾ ਤਜਾਗ ਤੇ ਅਨਿਕ ਕਲੇਸ਼। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਅਸ਼ੇਸ਼॥ ੪੧॥

ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਨ ਹੰਤਾ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਉਹ ਮਾਲਾ ਲਾਹ ਸੁੱਟੀ ਹੈ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਤਿਆਗਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਆ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੪੧॥

ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਬਹੁ ਬਾਰ। ਬਰਨਨ ਕੀਨੋ ਗ੍ਰੰਥ ਮਝਾਰ।

ਹਉ ਵਿਚਿ ਆਇਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ॥ ਹਉ ਵਿਚਿ ਜੰਮਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੁਆ॥ ੪੨॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, 'ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਬੰਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਹੰਕਾਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ'॥੪੨॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੁਛ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਂਹਿ। ਕਹਯੋ ਦੇਹਿ ਹੰਤਾ ਕਰਿ ਨਾਂਹਿ।

ਤਨ ਹੰਤਾ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਉਤਪਾਤ। ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਤ॥ ੪੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਝ ਵੀ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਕਰੋ। ਸਾਰੇ ਉਪਦੇਹ ਤਨ ਹੰਤਾ ਭਾਵ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪਛੁਤਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੪੩॥

ਜਨਮ ਅਸੰਖ ਇਸੀ ਤੇ ਧਰੈ। ਅੱਪ੍ਰਮਾਨ ਸੰਕਟ ਤੇ ਮਰੈ।

ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰ ਅਨੇਕ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਜਨਤੀ ਅਬਿਬੇਕ॥ ੪੪॥

ਅਸੰਖਾਂ ਜਨਮ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੰਕਟ ਸਹਿ ਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਮਮਤਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਕਾਰ ਹਨ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ॥੪੪॥

ਜਿਸ ਜਨ ਪਰ ਹੋਵੈ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ। ਤਨ ਹੰਤਾ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਰਨਾ।

ਤੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਲਿਵਲਾਵੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਤੇ ਛੁਟਿ ਜਾਵੈ॥ ੪੫॥

ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਤਨ ਹੰਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੱਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੪੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਇਕਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੧॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਬਤਾਲੀਵਾਂ

ਆਤਮ ਦਰਪਣ ਵਿਚਾਰ

ਚੋਪਈ- ਪੁਨ ਸਿੰਘਨ ਬੁਝਨਿ ਕਰਜੈ 'ਕਹੈ ਰੂਪ ਅੱਗਯਾਨ।
ਮਾਯਾ, ਬਹੁਰ ਅਬਿੱਦਿਆ, ਬੰਧਨ, ਮੋਖ ਬਖਾਨਿ ॥ ੧ ॥

ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੁਣ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਕਹੋ। ਮਾਇਆ ਫਿਰ ਅਵਿੱਦਿਆ, ਬੰਧਨ ਅਤੇ ਮੋਖ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਸਖੇਪਤਿ ਤੀਨ। ਏਹ ਅਵਸਥਾ ਕਹੈ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥
ਮੂਰਛਾ ਰੂਪ, ਸਮਾਧਿ ਕਹੀਜੈ। ਤੁਰੀ ਆਵਸਥਾ ਰੂਪ ਭਨੀਜੈ ॥ ੨ ॥

ਫਿਰ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ ਅਤੇ ਸਖੇਪਤਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਜੀ। ਫਿਰ ਮੂਰਛਾ ਰੂਪ, ਸਮਾਧੀ ਬਾਰੇ ਕਹੋ। ਤੁਰੀ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਜੀ ॥੨॥

ਇਕ ਸਾਖੀ ਅਰੁ ਜੀਵ ਜਿ ਹੋਇ। ਜਸ ਇਨ ਰੂਪ ਬਖਾਨਹੁ ਸੋਇ।
ਪੁਨਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਲਹੈ। ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਕੇ ਰੂਪ ਸੁ ਕਹੈ ॥ ੩ ॥

ਇਕ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਜੀਵ ਜੇ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਣਾ ਕਰ ਲਵੋ ਤੇ ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਬਿਆਨ ਕਰੋ ॥੩॥

ਪੰਦ੍ਰਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨੇ ਸਭਿ ਕਾਨ। ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ।
'ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰੈ'। ਸੁਨਿਕੈ ਦਿਢ ਨਿਸਚੈ ਸੋ ਕਰੈ ॥ ੪ ॥

ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਦਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ॥੪॥

ਸੁਨੀਅਹਿ ਸਭਿ ਕੇ ਰੂਪ ਬਖਾਨੈ। ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਮੈਂ ਜਿਮ ਜਾਨੈ।
ਜਿਸ ਜਾਨੇ ਅਰ ਨਿਰਨੈ ਕਰੇ। ਜਗ ਸਾਗਰ ਤੇ ਸੋ ਨਰ ਤਰੇ ॥ ੫ ॥

ਸੁਣੋ, ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਨਿਰਣੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੫॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ ਛੰਦ- ਬਿਨ ਅਕਾਰ, ਬਿਨ ਜਨਮ, ਅਨਾਦੀ ਰਹਿ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।
ਨਾਮ ਅੱਗਯਾਨ, ਲਿਏ ਖਟ ਸੰਗਯਾ ਇਕ ਚਿਤੰਨ ਵਯਾਪਕ ਵਿਚ ਤਾਂਹਿ।

ਚੇਤਨਾ, ਸੋ ਸਬੰਧ ਈਸ਼ੁਰਤਾ, ਚਤੁਰਥ ਸੰਗਯਾ ਜੀਵ ਬਜਿ ਆਹਿ।
ਈਸ਼ੁਰ ਜੀਵ ਵਿਭਾਗ ਪੰਚਮੇ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਖਸ਼ਟਮ ਲਖਿ ਵਾਹਿ ॥ ੬ ॥

(ਹੁਣ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਲੱਛਣ ਚਲੇ ਹਨ) ਬਿਨ ਅਕਾਰ, ਬਿਨ ਜਨਮ ਅਤੇ ਅਨਾਦੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਛੇ ਸੰਗਿਆ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੀਸਰਾ ਈਸ਼ਵਰਤਾ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਸੰਗਿਆ ਜੀਵ ਬੀਜ ਹੈ, ਈਸ਼ਵਰ ਜੀਵ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੬॥

ਜਿਸ ਅੱਗਿਆਨ ਬਿਖੈ ਇਹ ਖਟ ਹੈਂ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਨਾਂਹਿ।
ਜਿਮ ਬਟਬੀਜ ਬਿਖੈ ਜਟ, ਤੁਕ, ਦਲ, ਸਾਖਾ, ਕਾਂਡ, ਸਹਤਿ ਫਲ ਆਹਿ।
ਤਿਸਹੀ ਕੋ ਅੱਬਜਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯਹਿ ਪਨ 'ਅੱਬਜਕਤ' ਨਾਮ ਭੀ ਤਾਂਹਿ।
ਸਾਮਜ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਥਮ ਇਹੀ ਹੈ ਬੇਦਨ ਆਦਿ ਸੰਤ ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਹਿ ॥ ੭ ॥

ਜਿਸ ਅਗਿਆਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਗਿਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਦੇ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਬੋਹੜ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹਾਂ, ਛਿੱਲਾਂ, ਪੱਤੇ, ਭਾਹਣੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਹਣੇ ਫਲ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਬਅਕਤ ਕ੍ਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਅੱਬਅਕਤ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਾਮ ਅਵਸਥਾ ਇਹੀ ਹੈ, ਵੇਦ ਅਤੇ ਸੰਤ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੭॥

ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕਾ ਸਾਮਜ ਅਵਸਥਾ ਚੇਤਨ ਭਾਸ ਸਹਿਤ ਪਹਿਚਾਨ।
ਹੋਇ ਵਿਕਾਰ ਅਵਸਥਾ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਬਨ ਤੈ ਗੁਨਵਾਨ।
ਸਤ, ਰਜ, ਤਮ ਗੁਣ ਸੁੱਧਾਸੁੱਧ ਇਹ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੁਤਿ ਲਿਏ ਪ੍ਰਧਾਨ।
ਸੁਨਹੁ ਸਿੱਖ ਸੋ 'ਮਾਯਾ' ਲਖੀਅਹਿ, ਸਮੁਝਿ ਰਿਦੇ ਸਭਿ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ ॥ ੮ ॥

ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਇਹ ਸਾਮ ਅਵਸਥਾ ਚੇਤਨ ਭਾਸ ਸਹਿਤ ਪਹਿਚਾਣੇ। ਤਿਸਦੀ ਵਿਕਾਰ ਅਵਸਥਾ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਣਵਾਨ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। (੨. ਹੁਣ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਚਲੀ ਹੈ) ਸਤ, ਰਜ, ਤਮ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਨਾਲ ਲਏ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸੁਧ ਸੁਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਿਦਾਭਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਸੁਣੋ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਮਾਇਆ' ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝੋ, ਸਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਸਾਮਜ ਅਵਸਥਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਲੇ ਭਈ ਬਿਕਾਰਾਵਸਥਾ ਸੋਇ।
ਸੁਧ ਸੱਤ੍ਰ ਲੇ ਮਾਇਆ ਜਿਮ ਭੀ ਮਲਿਨ ਸੱਤ੍ਰ ਮੁਖ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਜੋਇ।
ਤਿਸ ਕੋ ਲਏ 'ਅਵਿਦਯਾ' ਜਾਨਹੁ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਸੀ ਹੋਇ।
ਅੰਤਸਕਰਣ ਬਿਰਤਿ ਜਬਿ ਉਪਜੀ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਦ੍ਰੈਤ ਨ ਕੋਇ ॥ ੯ ॥

੩. (ਅਵਿੱਦਿਆ) ਸਾਮ ਅਵਸਥਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਵਿਕਾਰ ਅਵਸਥਾ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਮਲੀਨਤਾ ਮੁੱਖ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵਿੱਦਿਆ ਜਾਣੇ। ਉਹ ਅਵਿੱਦਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਹੁਣ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਹਿਣਗੇ ਜਿਹੜਾ ਅਵਿੱਦਿਆ ਨਾਸਕ ਹੈ) ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਉਪਜ ਪਈ ਫਿਰ ਦ੍ਰੈਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ॥੯॥

ਦੋਹਰਾ- ਬਿਰਤ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਅਸ 'ਵਿੱਦਯਾ' ਨਾਮ ਸੁਜਾਨ।
ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਭੇਦ ਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਹਾਨ ਅੱਗਿਆਨ ॥ ੧੦ ॥

ਐਸੀ ਅਖੰਡਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿੱਦਿਆ ਜਾਣੇ, ਇਸ 'ਵਿੱਦਿਆ' ਨਾਲ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਗਿਆਨ, 'ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਕਾਰਜ' ਰੂਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੦॥

ਚੋਪਈ- ਤਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ, ਅਨਾਤਮ। ਇਸ ਸੰਘਾਤ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿ ਆਤਮ।
ਬੰਧਨ ਇਹੀ, ਸਦਾ ਦੁਖ ਕਾਰਣ। ਅਹੰ ਦੇਹ, ਲਖਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਣ ॥੧੧॥

੪. (ਬੰਧਨ) ਤਨ, ਇੰਦ੍ਰੇ, ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨਾਤਮਾ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚ ਜੋ ਆਤਮਾ ਬੁੱਧੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਬੰਧਨ ਇਹ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਝ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਹ ਹਾਂ ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਅੱਭਯਾਸੈ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਮਿਟਹਿ ਦੇਹਿ ਅਭਿਮਾਨ।
ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਮਯ 'ਮੁਕਤਿ' ਸੁਜਾਨ ਸੁਜਾਨ ॥ ੧੨ ॥

੫. (ਮੁਕਤੀ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਦੇਹ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਤ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੇਣਿ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ-ਅੱਧਯਾਤਮ ਗੋ ਰੂਪ ਚਤਰਦਸ, ਇਤੇ ਬਿਖਯ ਅਧਭੂਤ ਸੁਜਾਨ।
ਇਨਹੁੰ ਦੇਵ ਅਧਿਦੇਵ ਚਤਰਦਸ, ਬਜਾਲੀ ਫੁਰਹਿੰ ਭਾਵ ਬਿਦਮਾਨ।
ਸੁਖਪਤਿ ਸੁਪਨ ਅਭਾਵ, ਫੁਰੈਗਨ ਮੂਰਤਿ ਬਜਸਿਸਮਸਿ ਪਛਾਨ।
ਫਰੈ ਸਰਬ ਸਾਖੀ ਮਹਿੰ 'ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਵਿਸੁ' ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ ਲਿਹੁ ਮਾਨਿ ॥੧੩॥

੬. (ਜਾਗ੍ਰਤ) ਚੌਦ੍ਰੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵੀ ਚੌਦ੍ਰੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਭੂਤ ਜਾਣੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਚੌਦ੍ਰੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅਧਿਦੇਵ' ਜਾਣੋ। ਜਿਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਬਤਾਲੀ ਪਰਤੱਖ ਫੁਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਸੁਖਪਤੀ ਤੇ ਸੁਪਨ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੈਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਗਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੩॥

ਬੂਲ ਸਰੀਰ ਨ ਬੂਲ ਵਿਖਯ ਨਹਿੰ ਸੁਖਪਤਿ ਕੋ ਅਭਾਵ ਜਿਸ ਮਾਂਹਿ।
ਜੇ ਚੌਦਹਿ ਅੱਧਯਾਤਮਾਦਿ ਕੀ ਰਹਤਿ ਸਮੱਗ੍ਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਜਾਂਹਿ।
ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਯ ਸੁਖਮ ਵਿਵਹਾਰ ਜੁ ਫੁਰੈ ਅਮੂਰਤਿ ਸਾਖੀ ਮਾਂਹਿ।
'ਤੈਜਸ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ' ਜਾਨਹੁ 'ਸੁਪਨਾਵਸਥਾ' ਕਹੀਯੈ ਤਾਂਹਿ ॥੧੪॥

੭. (ਸੁਪਨ) ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਨਾ ਸਬੂਲ ਸਰੀਰ, ਨਾ ਸਬੂਲ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਚੌਦ੍ਰੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਆਦਿਕ ਬਤਾਲੀ ਕਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਥੇ ਜੋ 'ਸਾਖੀ' ਨੂੰ ਅਵਿੱਦਿਆ ਮਈ ਸੁਖਮ ਅਮੂਰਤ ਵਿਵਹਾਰ ਫੁਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਤੈਜਸ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਜਾਣੋ। ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੪॥

ਸਮੱਗ੍ਰ ਵਾਸ਼ਨਾਮਯ ਜੁ ਅਮੂਰਤਿ ਸਰਵ ਅਵਿੱਦਯਾ ਕੋ ਵਿਵਹਾਰ।
ਕਾਰਣ ਦੇਹ ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਹਿੰ ਏ ਭਏ ਲੀਨ ਸੁਖਮਤਾ ਸਾਰ।
ਸਾਖੀ ਗਜਾਨ ਰਹਯੋ ਸਨ ਮਾਤ੍ਰੰ 'ਪ੍ਰਾਗ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ' ਨਿਰਧਾਰ।
ਇਹ 'ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ' ਲਖਿ ਸਿਖ ਤੀਨਹੁੰ ਭਨੀ ਭਲੇ ਉਰ ਧਾਰਿ ॥੧੫॥

੮. (ਸਖੋਪਤੀ) ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸਨਾਂ ਰੂਪ ਜੋ ਅਮੂਰਤ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ ਤੇ ਅਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਸਰਬ ਵਿਵਹਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਰਨ ਦੇਹ ਰੂਪੀ, ਅਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਹੈ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਸਾਰਾ ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਸੱਤ ਮਾਤਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਾਖੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਹੇ ਸਿੱਖੇ! ਉਸ ਨੂੰ ਸਖੋਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਸਮਝੋ, ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਗ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਹੈ॥੧੫॥

ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਮਹਿੰ ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਿਤ ਲਗਹਿ ਚੋਟ ਜਹਿੰ ਮਰਮ ਸਥਾਨ।
ਕਿਧੋਂ ਰੋਗ, ਕੈ ਅਪਰ ਹੇਤ ਹੁਇ, ਜੋ ਲੋ ਰਹੈ ਅਚਤੇ ਮਹਾਂਨ।
ਤੋਲੋ ਸਾਖੀ ਕੇਰ ਅਵਾਂਤਰ ਵਿੱਸ੍ਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ।
ਕਹੈਂ 'ਮੂਰਛਾ' ਕੋ ਸਰੂਪ ਇਹ, ਜਾਵਦ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਹਾਨ॥ ੧੬॥

੯. (ਮੂਰਛਾ) ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਚੋਟ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਪਤ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੋਵੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਬੇਹੋਸ਼ ਰਹੇ, ਤਦ ਤੱਕ ਸਾਖੀ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਫੁਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ ਇਹ ਮੂਰਛਾ ਦਾ ਸਵਰੂਪ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਮਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ॥੧੬॥

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਗਜਾਤਾ ਗਜਾਨ ਗੇਯ ਜਹਿੰ ਭਾਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਲੀਨ।
ਤਿਹ 'ਸਮਾਧਿ ਸਵਿਕਲਪ' ਕਹਿ ਤਿਹੈਂ, ਜਹਿੰ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਕਲਪ ਵਿਹੀਨ।
ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ 'ਸਮੇਤ ਸਮਾਧੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪ' ਤਿਹ ਕੋ ਮਨ ਚੀਨ।
ਵਿੱਸ੍ਰ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ ਸਾਖੀ ਮਹਿ ਦੁਇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੧੭॥

੧੦. (ਸਮਾਧੀ) ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਤਾ ਗਿਆਨਦਾਇਕ ਭਾਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਕਲਪ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਮਾਤਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣ ਲਵੋ। ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਚਤੁਰ ਲੋਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੧੭॥

ਸਮਾਧਿ, ਮੂਰਛਾ, ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ, ਸਭਿਨਿ ਪਕਾਸੈ ਭਾਵਾਭਾਵ।
ਨਿਜ ਅਨਸੂਤ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿੰ ਦੇਖੈ, ਹਉਂ ਹੀ ਪਿਖਨਹਾਰ ਉਰ ਲਜਾਵ।
ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਬੁਲ ਬਿਰਤਿ ਸੋਂ ਮਿਲਿਕੈ ਸੁਪਨੇ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤਿ ਮਿਲਾਵ।
ਬਿਰਤਿ ਅਵਿੱਦਯਾ ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿੰ ਮਿਲਿ ਪਿਖਹਿ ਜੁ 'ਤੁਰੀਯਾਵਸਥਾ' ਗਾਵ॥੧੮॥

੧੧. (ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ) ਮੂਰਛਾ, ਸਮਾਧੀ, ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸਪਨ, ਸਖੋਪਤ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਖੇ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਦੇਖਣਹਾਰ ਹਾਂ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਵਿਚ ਸਬੂਲ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਸੂਖਮ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਅਵਿੱਦਿਆ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਜੋ ਵੇਖੇ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੧੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਨਿਰਵਿਕਲਪਤਾ ਤੇ ਰਹਤਿ ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਮੋਹਿ ਸਰੂਪ।
ਤੁਰੀਯਾਵਸਥਾ ਜਾਨੀਏ ਤੁਰੀਯਾ ਤੱਤ ਅਨੂਪ॥ ੧੯॥

ਨਿਰਵਿਕਲਪਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਭ ਵਿਚ ਮੋਹਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਜਾਣੋ, ਇਹ ਅਨੂਪਮ ਯਥਾਰਥ ਤੁਰੀਆ ਤੱਤ ਹੈ॥੧੯॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਛੰਦ- ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਆਦਿ ਸਮਾਧਿ ਅੰਤ ਲੋ ਤ੍ਰਿਧਾਭਿਮਾਨੀ ਮਲਿਨ ਸੁ 'ਜੀਵ' ।
 ਤੁਰੀਯਾ ਜਾਗ੍ਰਤਾਦਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹੁ ਅਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਸਾਖੀ ਥੀਵ ।
 ਸੋ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੁੱਧ ਜੀਵ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਲਖਿ ਆਨੰਦ ਸੀਵ ।
 ਤੁਰੀਆ ਸਾਖੀ ਸਾਖੀ ਤੁਰੀਆ ਯਾਂਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਖਿ ਲੀਵ ॥ ੨੦ ॥

੧੨. ੧੩. (ਜੀਵ ਅਤੇ ਸਾਖੀ) ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਤੇ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦਾ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜੀਵ ਦਾ ਮਲੀਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਤੁਰੀਆ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵ ਦਾ ਸੁੱਧ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਅਵਧੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਪੂਰਨ ਆਨੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਰੀਆ ਸਾਖੀ, ਸਾਖੀ ਤੁਰੀਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਰੂਪ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੨੦॥

ਈਸ਼ੁਰ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਰੁੱਦ੍ਰ ਕਹੁ ਮੂਰਤਿ ਧਾਰੀ ਤ੍ਰਿਧਾ ਅਨੂਪ ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਸੁ ਤੁਰੀਯਾ ਜੀਵਹਿ ਈਸ਼ੁਰ ਤੁਰੀਯਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ।
 ਈਸ਼ੁਰ ਜੀਵ ਏਕ ਇਮ ਜਾਨਹੁ ਦੈ ਤੁਰੀਯਾ ਹੀ ਇਨਕੋ ਰੂਪ ।
 ਸਾਖੀ ਕੋ ਸਰੂਪ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ ਸੂਖ ਰੂਪ ॥ ੨੧ ॥

੧੪. (ਬ੍ਰਹਮ) ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਤਿੰਨੋ ਉੱਤਮ ਮੂਰਤੀਆਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀਆਂ ਹੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜੀਵ ਦਾ ਤੁਰੀਆ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਵੀ ਤੁਰੀਆ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਜਾਣੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਇਕੋ ਤੁਰੀਆ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਸਾਖੀ ਦਾ ਜੋ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋਈ ਸੁਖ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਣੋ ॥੨੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਿਹ ਸੋਂ ਮਿਲਯੋ ਨਹਿੰ ਨਜਾਰੋ ਨਹਿੰ ਕਿਹ ਸਾਥ ।
 ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਉਰ ਜਨਾਇ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥ ੨੨ ॥

ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਸੋ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਟਾਇਆ ਹੈ ॥੨੨॥

ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਨੰਦ ਹੈ ਆਨੰਦ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ।
 ਜਿਸ ਜਾਨੇ ਬੰਧਨ ਕਟੈਂ ਮਿਟਹਿ ਅੰਧ ਤਮ ਕੂਪ ॥ ੨੩ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਨੰਦ ਹੈ ਤੇ ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਬੰਧਨ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਖੂਹ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੩॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਛੰਦ- 'ਇਸ਼ਟ' ਕਹੈਂ ਪ੍ਰਿਯ ਬਸਤੁ ਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀਸ ਇਹੀ ਪੰਛੀ ਕੋ ਜਾਨ ।
 ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਲਖਿ 'ਮੋਦ' ਦਹਿਨ ਪਰ, ਭੋਗਨ ਹੈ 'ਪ੍ਰਮੋਦ' ਪਰ ਆਨ ।
 ਹੋਨਿ 'ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਕੋਸ਼' ਕੋ, 'ਬ੍ਰਹਮ' ਪ੍ਰਛ ਲਖੀਯਹਿ ਧਿਸ਼ਟਾਨ ।
 ਬ੍ਰਹਮ ਅਵੈਵ ਭਯੋ ਨਹਿੰ ਸ਼ੰਕਹੁ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਤੇ ਕਹਿ ਪੁੰਛ ਸਮਾਨ ॥ ੨੪ ॥

੧੫. (ਕੋਸ਼) ਪਹਿਲਾ ਕੋਸ਼ ਅਨੰਦਮਈ ਚਲਿਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਨਗੇ, ਇਸਟ ਪਿਆਰੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪੰਛੀ ਦਾ ਸਿਰ ਜਾਣੋ। ਉਸ ਇਸਟ ਵਸਤੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਮੋਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੰਛੀ ਦਾ ਦਹਿਨਾ ਖੰਭ ਸਮਝੋ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਟ ਵਸਤੂ ਦੇ ਭੋਗਣ ਦੇ ਆਨੰਦ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਮੋਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਖੰਭ ਜਾਣੋ। ਅਨੰਦਮਈ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਿਚ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ

ਪੂਛ ਜਾਣੋ। ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਗ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਅਧਿਸਠਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਛ ਦੇ ਤੁਲ ਕਿਹਾ ਹੈ॥੨੪॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਾਰਣ ਇਹੀ ਸਰੀਰ ਹੈ ਬਜਸਿ ਜੀਵ ਇਕ ਕੇਰ।
ਤਿਮ ਸਮਸਿ ਹੈ ਈਸੁ ਕੋ ਅੰਤਰ ਸਭਿ ਤੇ ਹੇਰਿ॥ ੨੫॥

ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਇਹ ਰੂਪ ਵਜਸਟੀ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਈਸਵਰ ਦਾ ਸਮਸਟੀ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰਕ ਜਾਣੋ॥੨੫॥

ਇਸ ਉਪਰ ਤ੍ਰੈ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਜਾਨੋ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ।
ਬਜਸਿ ਜੀਵ ਕੇ ਏਕ ਹੈ ਸਮਸਿ ਈਸੁ ਕੋ ਧੀਰ॥ ੨੬॥

ਇਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਹਨ, ਉਹ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜਾਣੇ, ਵਜਸਟੀ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਮਸਟੀ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ ਈਸਵਰ ਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਧੀਰਜਵਾਨੋ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਵੋ॥੨੬॥

'ਕੋਸ਼ ਅੰਨਮਯ' ਵਹਿਰ ਕੋ ਜਾਨਹੁ ਸਕਲ ਸਰੀਰ।
ਸਿਰ ਸਿਰ ਬਾਹੁ ਬਾਹੁ ਦ੍ਰੈ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਥਿਰੈ ਜਹਿ ਧੀਰ॥ ੨੭॥

ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅੰਨਮਯੇ ਕੋਸ਼ ਜਾਣੋ, ਪੰਛੀ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਿਰ ਪਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦਾ ਧੜ ਪੰਛੀ ਦੀ ਪੂਛ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮਝੋ॥੨੭॥

ਦੋਹਰਾ- ਪੰਚ ਕੋਸ਼ ਪੰਛੀ ਪੰਚ ਕਹੇ। ਬੀਚ ਬੇਦ ਕੇ ਸੰਤਨਿ ਲਹੇ।
ਪੰਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀ, ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਨ। 'ਕੋਸ਼ ਪ੍ਰਾਣਮਯ' ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ॥ ੨੮॥

ਪੰਜ ਕੋਸ਼, ਪੰਛੀ ਪੰਜ ਕਹੇ, ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਲੋਕ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ, ਹੇ ਚਤੁਰ ਸੱਜਣ, ਇਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਮਯੀ ਕੋਸ਼ ਜਾਣੋ॥੨੮॥

ਏਕ ਪ੍ਰਾਣ ਕੀ ਚਾਰਹੁ ਪੋਣ। ਸਿਰ ਇਕ ਪਰ ਦ੍ਰੈ ਪੂਛ ਇਕ ਤੋਨ।
ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮਨ ਕੇ ਸਹਤਿ। 'ਕੋਸ਼ ਮਨੋਮਯ' ਇਸ ਕੋ ਕਹਤ॥ ੨੯॥

ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪੋਣਾਂ ਜੋ ਹਨ, ਉਹੀ ਇਕ ਸਿਰ ਹੈ, ਦੋ ਖੰਭ ਹਨ ਤੇ ਇਕ ਪੂਛ ਹੈ। (ਮਨੋਮਯੀ ਕੋਸ਼) ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਮਨ ਦੇ ਸਮੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੋਮਯੀ ਕੋਸ਼ ਆਖਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਗਿਰਾ ਬੈਖਰੀ ਇਸ ਕੋ ਸਿਰ ਹੈ। ਪਸ਼ਯੰਤੀ, ਮਧਮਾ, ਜੁਗ ਪਰ ਹੈ।
ਪਰਾ ਪੁੰਛ ਇਹ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ। ਭਯੋ ਬਿਹੰਗਮ ਇਸੀ ਬਿਧਾਨ॥ ੩੦॥

ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰ ਹੈ, ਪਸ਼ਯੰਤੀ ਅਤੇ ਮਧਮਾ ਦੋ ਖੰਭ ਹਨ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਇਸ ਦੀ ਪੂਛ ਜਾਣੋ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਰੂਪਕ ਹੋ ਗਿਆ॥੩੦॥

ਪੰਚਹੁ ਇੰਦ੍ਰੈ ਗਜਾਨ ਸੁਹਾਇ। ਔਰ ਖਸ਼ਟਮੀ ਬੁੱਧਿ ਮਿਲਾਇ।
'ਕੋਸ਼ ਬਿਗਜਾਨ ਮਯੀ' ਇਹ ਜਾਨੋ। ਤਿਨ ਸਮ ਇਹ ਪੰਛੀ ਪਹਿਚਾਨੋ॥ ੩੧॥

ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੇਵੀਂ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਮਿਲਾਓ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਮਯੀ ਕੋਸ਼ ਜਾਣੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਛੀ ਪਹਿਚਾਣੋ॥੩੧॥

ਤੀਨ ਕੋਸ਼ ਜੋ ਕਰੇ ਬਖਾਨ। ਏ ਹੈਂ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ ਪਛਾਨ।

ਪੰਚਹੁ ਕੋਸ਼ ਰੁ ਤੀਨ ਸਰੀਰ। ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਲਖਹੁ ਉਰ ਧੀਰ॥ ੩੨॥

ਤਿੰਨ ਕੋਸ਼ ਜਿਹੜੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿੰਗ ਸਰੀਰ ਪਛਾਣੋ, ਪੰਜ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਹੇ ਧੀਰਜਵਾਨ ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝੋ॥੩੨॥

ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਸੂਖਮ ਤੇ ਸੂਖਮ ਅਨਰੂਪ।

ਇੰਦ੍ਰਯ ਬੁਲ ਬਿਸੈ ਕਿਮ ਹੋਇ ?। ਬੁਧਿ ਸੂਖਮ ਤੇ ਲਖੀਏ ਸੋਇ॥ ੩੩॥

ਸਤਿ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਬੁਲ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ ? ਭਾਵ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣ। ਉਹ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ॥੩੩॥

ਤਿਸਕੇ ਢਿਗ ਵਰਤੀ ਬੁਧਿ ਏਕ। ਯਾਂਤੇ ਇਹ ਲਖਿ ਸਕਹਿ ਬਿਬੇਕ।

ਰਚਯੋ ਜੁ ਮਨ ਕੋ ਮਹਿਦ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਕਰਯੋ ਵਹਿਰ ਕੋ ਅੰਤਰ ਨਾਹਿ॥ ੩੪॥

ਆਤਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਰਤਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਹ ਸਮਝ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਦਾ ਵੇਗ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਹੈ, ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਰਚਿਆ ਗਿਆ॥੩੪॥

ਤਿਮ ਇੰਦ੍ਰੈ ਜੇ ਪੰਚਹੁ ਗਯਾਨ। ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਕਿਯ ਵਹਿਰ ਪਯਾਨ।

ਪੰਚਹੁ ਵਿਸੈ ਵਹਿਰ ਕੋ ਗਹੈ। ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਕੋ ਨਹਿ ਲਹੈ॥ ੩੫॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇੰਦਰੇ ਅਤੇ ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਚੇ ਹਨ। ਇਹ ਬਾਹਰ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਮਨ ਸਵਧਾਨ ਹੋਇ ਇਨ ਪ੍ਰੇਰੈ। ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਕੋ ਹਟਿ ਕਰਿ ਨਹਿ ਹੇਰੈ।

ਮਨ ਸੂਖਮ ਇੰਦ੍ਰੈ ਹੈਂ ਬੁਲ। ਯਾਂਤੇ ਇਨਕੋ ਬਿਸੈ ਨ ਮੂਲ॥ ੩੬॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਮਨ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ। ਮਨ ਸੂਖਮ ਹੈ ਤੇ ਇੰਦਰੇ ਬੁਲ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ॥੩੬॥

ਤੈਸੇ ਮਨ ਕੋ ਬਿਸੈ ਨ ਆਤਮ। ਜਾਨ ਸਕੈ ਨਹਿ ਅਹੈ ਅਨਾਤਮ।

ਸੂਖਮ ਆਤਮ, ਮਨ ਹੈ ਬੁਲ। ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਭੂਲ॥ ੩੭॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਤਮਾ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਅਨਾਤਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਆਤਮਾ ਸੂਖਮ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਬੁਲ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਵੱਲ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੭॥

ਪੰਚਹੁ ਇੰਦ੍ਰੈ ਮਨ ਖਸ਼ਟਮ ਹੈ। ਵਹਿਰ ਮੁਖੀ ਇਹ ਕਰੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈ।

ਯਾਂਤੇ ਹਤਿ ਹੋਏ ਇਸ ਰੀਤਿ। ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਨਹੀਂ ਧਾਵਤੇ ਨੀਤਿ॥ ੩੮॥

ਪੰਜ ਇੰਦਰੇ ਹਨ ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਮਨ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਰਚੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਖਿਸ਼ਟ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਦਾ ਧਾ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੩੮॥

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ। ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨ ਬ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰੇ।

ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਰ ਹੈ ਲਹੈਂ ਅਰਾਮ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ ਅਪਨ ਧਨ ਧਾਮ॥ ੩੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਆਰਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਆਤਮ ਧਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੩੯॥

ਬਿਗਰ ਗਏ ਜਿਮ ਪਸੁ ਹਰਿਆਉ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਦੋਰਤਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ।
ਸਦਾ ਜੀਵ ਕੇ ਬਡ ਦੁਖਦਾਨੀ। ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਹਰਨ ਸਮਾਨੀ॥ ੪੦ ॥

ਹਰਿਆਰੇ ਪਸੁ ਵਾਂਗ ਵਿਗੜ ਗਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਦੋੜਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਹੀ ਸਦਾ ਜੀਵ ਲਈ ਵੱਡੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਹਨ। ਇਹ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਹਿਰਨ ਵਾਂਗ ਹਨ॥੪੦॥

ਜਿਮ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਪਲਾਵੈ। ਠਹਿਰਹਿ, ਮੁਖ ਜਬਿ ਨਾਭਿ ਲਗਾਵੈ।
ਤਿਮ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਬਿ ਇਹ ਜਾਨਹਿ। ਗਹੈ ਸਥਿਰਤਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਹਿ॥੪੧॥

ਜਿਵੇਂ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗ ਨੂੰ ਭਜਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਹੀ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਮੁਖ ਨਾਭੀ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਥਿਰਤਾ ਫੜ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦਾ ਹੈ॥੪੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਵਸਤੁ ਵਿਚਾਰ ਧਿਆਵਤੇ ਮਨ ਪਾਵੈ ਬਿਸਰਾਮ।
ਰਸ ਸ੍ਰਾਦਿਤ ਸੁਖ ਉਪਜੈ ਅਨੁਭਵ ਜਾਂਕੋ ਨਾਮ॥ ੪੨ ॥

ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਨਾਮ ਧਿਆਉਂਦਿਆਂ, ਨਾਮ ਰਸ ਦਾ ਸਵਾਦ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਨੁਭਵ ਭਾਵ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਗਿਆਨ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ॥੪੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਬਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ

ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਦਰਸ਼ਨ

ਦੋਹਰਾ- ਅਥ ਕਰਤਾ-ਨਖ ਸਿਖ ਲੋ ਤਨ ਬੁਲ ਮਹਿ 'ਅਹੰ' ਬਿਰਤਿ ਜਿਨ ਕੀਨਿ।
ਸੋ 'ਕਰਤਾ' ਲਖੀਯਹਿ ਰਿਦੇ ਚੀਨਹੁ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੧ ॥

ਨਹੁੰਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਤੱਕ, ਹੰਕਾਰ ਪੁਨੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ 'ਕਰਤਾ' ਸਮਝੋ, ਹੋ ਚਤੁਰ ਸਿੱਖੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਮਝੋ॥੧॥

ਕ੍ਰਿਯਾ-ਇੰਦ੍ਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਕਸਿਕੈ ਵਿਰਤਿ ਵਿਖਯ ਲੋ ਜਾਇ।
'ਕ੍ਰਿਯਾ' ਕਹੈਂ ਤਿਸ ਵਿਰਤਿ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਤਿ ਸੁਨਾਇ॥ ੨ ॥

ਇੰਦਰਿਆਂ ਦਵਾਰਾ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਸਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਿਹਾ॥੨॥

ਕਰਮ-ਬਿਖਯ ਅਹੈਂ ਸ਼ਬਦਾਦਿ ਜੇ ਸਭਿ ਕੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ।
ਤਿਨ ਸੰਗ ਬਯਾਪਹਿ ਵਿਰਤਿ ਜਬਿ ਕਹੀਯਹਿ ਕਰਮ ਬਨਾਇ॥ ੩ ॥

ਸਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ ਆਦਿ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਬਿਰਤੀ ਵਿਆਪੇ ਜਾਂ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਮ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ॥੩॥

ਗਜਾਤਾ ਅਰ ਗਜਾਨ :- ਅਹੰਵਿਰਤਿ ਚਿਤ ਭਾਸ ਜੁਤਿ ਸੋ ਗਜਾਤਾ ਪਹਿਚਾਨ।

ਕ੍ਰਿਯਾਵਿਰਤਿ ਮਹਿ ਭਾਸ ਚਿਦ ਤਾਂਕੋ 'ਗਜਾਨ' ਬਖਾਨ ॥ ੪ ॥

ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਸਹਿਤ ਜੋ ਅਹੰ ਮੈਂ ਹਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਤਾ ਸਮਝੋ। ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਜੋ ਚੇਤਨ ਦਾ ਅਭਾਸ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੪॥

ਗੇਯ ਅਰ ਪ੍ਰਮਾਤਾ :- ਕਰਮ ਵਿਰਤਿ ਮਹਿ ਭਾਸ ਚਿਦ ਇਸ ਜੁਤਿ ਗੇਯ ਸੁ ਹੋਇ।

ਗਜਾਤਾ ਪਰਮਾਤਾ ਅਹੈ ਇਕ ਕੇ ਆਖਯ ਦੋਇ ॥ ੫ ॥

ਕਰਮ ਬਿਰਤੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚਿਦਾ ਭਾਸ ਮਿਲੇ ਸੋ ਗੇਯ ਹੈ। ਗਿਆਤਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ ਦੇ ਹੀ ਦੋ ਨਾਮ ਹਨ ॥੫॥

ਗਜਾਨ ਕਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੋ ਗੇਯ ਪ੍ਰਮੇਯ ਸੁਜਾਨ।

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੈਂ ਲਖਿ ਆਪ ਕੋ ਕਹੈ ਅਪਰਮਾ ਗਜਾਨ ॥ ੬ ॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਗੇਯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਇਹ ਅਪਰਮਾ ਗਿਆਨ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੬॥

ਪ੍ਰਮਾ ਗਜਾਨ:- ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕੋ ਜੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਅਰ ਸਭਿਕੋ ਧਿਸਠਾਨ।

ਅਪਨੋ ਆਪ ਸੁਜਾਨ ਹੀ ਸੋ ਕਹਿ ਪਰਮਾ ਗਜਾਨ ॥ ੭ ॥

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਨੂੰ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਦਾ ਅਧਿਸਠਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਣਨਾ ਇਹ 'ਪਰਮਾ ਗਿਆਨ' ਹੈ ॥੭॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਛੰਦ- ਮਹਾਂਵਾਕ ਵੇਦਾਂਤ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸਕੋ ਹੋਨਿ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ।

ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੁ ਚਤੁਸ਼ੈ ਸਾਧਨ ਵਿਖਯ ਜੀਵੇਸ਼ੁਰ ਇਕਤਾ ਜਾਨ।

ਬੋਧ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਵੇਦਾਂਤ ਸੁ ਇਹ ਸਬੰਧ ਨੀਕੇ ਪਹਿਚਾਨ।

ਦੁਖ ਨਿਵਿਰਤਿ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਇਹੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨ ॥੮॥

ਇਹ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਿਲਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਇਥੇ ਇਸ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਦੀ ਹੈ। ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਚਲੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਹੈ। ਦੂਜਰੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਾਸੇ ਸੰਬੰਧ ਅਨੁਬੰਧ ਇਹ ਹੈ :- ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਏਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਕ ਅਨੁਬੰਧ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਅਨੁਬੰਧ ਕੋ ਗਜਾਨ ਰਿਦੇ ਜਬਿ ਹੋਇ।

ਕਹੈ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੋ, ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਤ ਜੋਇ ॥ ੯ ॥

ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਅਨੁਬੰਧਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੯॥

ਬ੍ਰਹਮ ਅਖੰਡ ਚੈਤੰਨ ਕੇ ਗਿਆਨ ਜਥਾਰਥ ਜਾਨ।
ਜਿਸੀ ਵਾਕਯ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੋ ਮਾਨ॥ ੧੦॥

(ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦਾ ਰੂਪ ਚਲਿਆ ਹੈ) ਜਿਸ ਵਾਕ ਤੋਂ ਅਖੰਡ ਚੈਤੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਜਾਣੇ, ਜਿਹੜੀ ਦੁੱਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਤੇ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੧੦॥

ਏਪਈ- 'ਪ੍ਰਗਿਆਨਮਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ' ਇਹ। ਮਹਾਂ ਵਾਕਯ ਰਿਗ ਬੇਦ ਬਿਖੇ ਕਹਿ।
'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਜੁਜਰ ਬਖਾਨੇ। ਸ਼ਾਮਬੇਦ 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਮਾਨੇ॥ ੧੧॥

"ਇਹ ਜੀਵ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਇਹ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਰਿਗਵੇਦ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ' ਇਹ ਮਹਾਂਵਾਕ ਯੁਜਰਵੇਦ ਦਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮਵੇਦ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, "ਉਹ ਤੂੰ ਹੈ"॥੧੧॥

'ਅਯੰ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ' ਅਥਰਬਣ। ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਏ ਚਾਰਹੁੰ ਸ਼੍ਰੁਤ ਗਣ।
ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਬਿਖੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਲਿਖੇ॥ ੧੨॥

"ਇਹ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ" ਇਹ ਅਥਰਬਣ ਦਾ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਜਾਣੇ। ਇਹ ਚਾਰੇ ਹੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ॥੧੨॥

'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ'। ਚਾਰ ਬਾਰ ਤੁਕ ਕਰੀ ਉਚਾਰ।
'ਸੁਵਣਾ' ਮਨਨ ਇਹ ਪੂਰਬ ਲਹਯੋ। 'ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਣ' ਨਿਧਿਆਸਨ ਕਹਯੋ॥ ੧੩॥

"ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ" ਇਹ ਤੁਕ ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਸੁਣਿਐ ਤੇ 'ਮੰਨੈ' ਦੀਆਂ ਪੋੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ' ਵਾਲੀ ਪੋੜੀ ਨਿਧਿਆਸਨ ਪਰ ਕਹੀ ਹੈ॥੧੩॥

ਸਾਖਯਾਤ ਪਰ ਏ ਤੁਕ ਚਾਰ। ਚਾਰਹੁੰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਨਿਰਧਾਰ।
ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਤੁਕੈਂ ਬਣਾਈ। ਮਹਾਂਵਾਕ ਜਿਸ ਬਿਖੇ ਲਖਾਈ॥ ੧੪॥

'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਇਹ ਤੁਕ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਪਰਿਥਾਇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਲਿਖਾਏ ਹਨ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤੁਕਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ॥੧੪॥

'ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਬਾਪੈ ਨਾਉ॥ ਦੁਹ ਮਿਲਿ ਏਕੈ ਕੀਨੋਂ ਬਾਉ॥

(ਅੰਗ ੩੮੭)

ਪੁਨਾ:- 'ਨਿਰਗੁਣ ਆਪਿ ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਓਹੀ॥
ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ॥'

(ਅੰਗ ੨੮੭)

ਪੁਨਾ:- 'ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਣ ਉਘੈ ਸਰਗੁਣ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ॥'

(ਅੰਗ ੮੨੭)

ਲਛਣਾਂ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਲਛਣਾਂ ਰਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਦੁੱਤੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ

ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਰਗੁਣ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਿਰ-ਨਿਰਗੁਣ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਹੈ, ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਉਹੀ ਆਪ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਧਾਰ ਕੇ ਜਿਸ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਮੋਹੀ ਹੈ।

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਏਥੇ ਨਿਰਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਖੇਡ, ਖੇਡਦਾ ਪਿਆ ਹੈ।

ਓਪਈ- ਪੁਨ ਇਕਤਾ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿੰ ਕਹੀ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਰਉਂ ਸੁਨਾਵਨ ਸਹੀ।

ਜੀਵ ਈਸ਼ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ। ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨ ਅਭੇਦ ਅਨੂਪ ॥੧੫ ॥

ਫੇਰ ਏਕਤਾ ਜਪੁ ਜੀ ਵਿਚ ਕਹੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਠੀਕ ਵੰਗ ਨਾਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ। 'ਅਭੇਦ' ਦਾ ਵਰਣਨ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ॥੧੫ ॥

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥

ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥

ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੇ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਓਪਈ- ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਤੱਤ ਪਦ ਜਾਨ। ਤੂੰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਅੱਨੈ ਠਾਨ।

ਤਤ ਤੂੰ ਦੋਨਹੁੰ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਸਤ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਇਕ ਸਾਰ ॥੧੬ ॥

ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਪਦ ਨੂੰ 'ਤਤ' ਪਦ ਸਮਝੋ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪਦ ਤੂੰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜੋ ਹੁਣ ਇਹ ਬਣ ਗਿਆ ਤਤ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋ ਭਾਵ ਤਤ ਈਸ਼ਵਰ ਅਤੇ ਤੂੰ ਜੀਵ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ। ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹਨ। ਤਤ ਤੇ ਤੂੰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਚੇਤਨ ਇਕਸਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਨਿਰਗੁਣ ਜੀਵ ਰੁ ਈਸ਼ਰ ਸਗੁਨਾ। ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਦੁਹਨ ਸਮ, ਭਨਾ।

ਨਦੀ ਈਸ਼ ਵਾਹਾ ਲਖਿ ਜੀਵ। ਪਰੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਜਲ ਥੀਵ ॥੧੭ ॥

ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਰਗੁਣ ਆਪ ਸਰਗੁਣ ਵੀ ਓਹੀ ਤੁਕ ਦਾ ਭਾਵ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ। ਹੁਣ 'ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ' ਦਾ ਭਾਵ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੭ ॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਲਿਹੁ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ। ਵਧੈ ਗ੍ਰੰਥਿ ਜਿ ਕਰਹੁੰ ਵਿਸਥਾਰ।

ਸੂਛਮ ਬਿਧਿ ਮੈਂ ਸਕਲ ਜਨਾਈ। ਮਹਾਂਵਾਕ ਇਮ ਦਏ ਦਿਖਾਈ ॥੧੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ, ਗ੍ਰੰਥ ਵਧੇਗਾ ਜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਸੂਖਮ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ॥੧੮ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਿੰ ਔਰ। ਏਕ ਅਭੇਦ ਕਹਯੋ ਬਹੁ ਠੋਰ।

ਸੁਮਤਿ ਵੰਤਿ ਜੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਹਿ। ਮਹਾਂਵਾਕ ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਿਰਧਾਰਹਿ ॥੧੯ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਅਭੇਦ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਦਾ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥੧੯ ॥

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਵਕ-ਸਵੈਯਾ ਛੰਦ-ਨਹਿੰ ਬਿਨਾਸ ਸੁਖ ਦੁਖ ਧ੍ਰਮਵੰਤ ਨ ਸਾਧਕ ਨਹੀਂ ਮੁੱਖ ਨ ਕੋਇ।
ਮੁਕਤਿ ਨਿਵਿਰਤਿ ਨ ਬਿੰਦਯਾ ਕੋਈ ਲੋਕ ਅਲੋਕ ਦੇਵ ਨਹਿੰ ਹੋਇ।
ਬੇਦਾ ਬੇਦਾ, ਮਾਤਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾ, ਇਮ ਲਖੀਯਹਿ ਸੋਇ।
ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿੰ ਨਹਿੰ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਨਹਿੰ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਜੋਇ ॥੨੦॥

(ਐਸੇ ਬਚਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਵਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਨੂੰ ਨਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਭਿਆਸੀ ਸਿਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿੰਦਿਆ ਨਹੀਂ। ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਣਨਾ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਾ ਜਾਣਨਾ, ਨਾ ਮਾਂ ਤੇ ਨਾ ਨਾਮ ਮਾਂ, ਨਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਨਾ ਨਾਮ ਪਿਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝੀਏ। ਮੈਂ ਸਖੋਪਤੀ ਭਾਵ ਲਿਵਲੀਨਤਾ ਵਿਚ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਵਾਕਯ ਹੈਂ ਅਰਥ ਨ ਜਿਹ ਬਿਬਚਾਰ।
ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤ ਪਛਾਨਿਯੋ ਜਿਨ ਕੋ ਇਮ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੨੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਕ ਜਿਹੜੇ ਵਿਕਾਰ ਜਾਂ ਦੂਈ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਨਾ ਹੋਣ, ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਕ ਰਸ ਆਨੰਦਤਾ ਦੇ ਲਿਖਾਇਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉੱਪਰ ਮੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨੧॥

ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕਯ-ਸ਼ੈਯਾ ਛੰਦ-ਜਿਸ ਤੇ ਭੂਤ ਭਏ ਸਭਿ ਉਤਪਤ ਪੁਨ ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਵਤਿ ਬਿਤ ਹੋਇ।
ਅੰਤ ਸਮੇ ਸਭਿ ਲੈ ਹੈ ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਕਰ ਨਿਸਚੈ ਉਰਧਾਰਹੁ ਸੋਇ।
ਜਾਗ੍ਰੁਤਿ ਸੁਪਨ ਕੂਲ ਉਭਿਯਨਿ ਮਹਿੰ ਮਹਾਂ ਮਤਿਸ ਬਿਚਰਤਿ ਲਖਿ ਜੋਇ।
'ਤਿਸ ਆਤਮ ਤੇ ਨਭ ਸੰਭੂਤੰ' ਵਾਕਯ ਇਤਯਾਦਿ ਸਵਿਕਲਪ ਓਇ ॥੨੨॥

ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਰਾਣੀ ਉਪਜੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਉ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਵਿਚ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਲੈ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਅਤੇ ਸੁਪਨ ਰੂਪੀ ਦੋ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਨੇ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਮੱਛ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਉਸ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਉਪਜੇ ਹਨ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਕ 'ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕ' ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਵਾਕ:-ਚੋਪਈ-ਸਤ੍ਰਯੰ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤੇ ਬ੍ਰਹਮ। ਅਯੰ ਵਿਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬਿਨ ਭਰਮ।
ਪ੍ਰਾਨ ਰਿਦਯੰਤਰ ਜੋਤੀ ਜੋਇ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਵਾਕਯ ਅਸ ਹੋਇ ॥ ੨੩ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਤ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਅਨੰਤ ਹੈ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਗਿਆਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਸਥਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਵਾਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਦੋਹਰਾ- ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਆਦਿਕ ਲਖੋ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਤੇ ਆਨ।
ਵਾਕ ਅਵਾਂਤਰ ਜਾਨ ਸਭਿ ਜੈਸੇ ਕਰੇ ਬਖਾਨ ॥ ੨੪ ॥

ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਜੋ ਮੈਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਤੇ ਸਵਿਕਲਪ ਵਾਕ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਦਿਲ ਵਿਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ॥੨੪॥

ਕਰਮਕਾਂਡ:- ਦੋਹਰਾ-ਕਾਮਯੋਗ ਕਰਮ ਨਿਖਿੱਧ ਬਿਨ ਨਿੱਤ ਨਿੱਤ ਜਿ ਦੋਇ।

ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਤੀਨ ਗਿਨ, 'ਕਰਮਕਾਂਡ' ਇਹ ਹੋਇ ॥ ੨੫ ॥

ਕਾਮਨਾ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰਮ ਹੋਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤੀਸਰਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਕਰਮ ਗਿਣੇ, ਇਸਨੂੰ 'ਕਰਮਕਾਂਡ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੫ ॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ ਛੰਦ- 'ਨਿੱਤਯ ਕਰਮ ਸੰਧਯਾ ਬੰਦਨਾਦਿਕ, ਸੁਤ ਜਨਮਾਦਿ 'ਨਿੱਤਯਕ' ਜਾਨ।

'ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ' ਕ੍ਰਿਛ ਚੰਦ੍ਰਾਯਨ ਆਦਿਕ ਕਲਮਲ ਛੈ ਸਾਧਨ ਪਹਿਚਾਨ।

ਅਗਨੀ ਜੋਤਿਸ਼ਟੋਮਾਦਿਕ ਜੇ 'ਕਾਮਕ' ਐਸੇ ਬੇਦ ਬਖਾਨ।

ਹਨਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਇਹ 'ਨਿਖਿੱਧ' ਹੈ, ਕਰਮ ਪੰਚ ਏ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ ॥੨੬ ॥

ਨਿੱਤ ਕਰਮ, ਸੰਧਿਆ ਬੰਦਨਾ ਆਦਿ ਪੁੱਤਰ ਜਨਮ ਆਦਿ ਨਿੱਤ ਕਰਮ ਜਾਣੇ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਸ਼ਟ ਦੇ ਸਾਧਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਛ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਕਰਮ ਪਛਾਣੇ। ਅਗਨੀਹੋਤਰ, ਜੋਤਿਸ਼ਟੋਮ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਾਮਕ ਕਰਮ ਹਨ, ਵੇਦ ਨੇ ਐਸੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਇਹ 'ਨਿਖਿੱਧ' ਕਰਮ ਹੈ। ਹੋ ਚਤੁਰ ਸਰੋਤੇ ਇਹ ਪੰਜ ਕਰਮ ਜਾਣੇ ॥੨੬ ॥

ਦੋਹਰਾ- ਕਿੰਵਾ ਚਾਰਹੁ ਵਰਣ ਕੋ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਜਿਤੇਕ।

'ਕਰਮਕਾਂਡ' ਸੋ ਜਾਨੀਯਹਿ, ਭਾਖਤਿ ਸੁਮਤਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੨੭ ॥

ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਆਸ਼੍ਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੭ ॥

ਉਪਾਸਨਾ:- ਸ਼੍ਰੀਯਾ ਛੰਦ- ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਰੂਪ : ਬਿਧਿ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਰੁਦ੍ਰ ਜੋ, ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਲਖਿ ਚਿਤਵਨ ਤੀਨ।

ਅਬਯਾਕ੍ਰਿਤ ਕਿ ਵੈਸ਼੍ਣਾਨਰ ਕੋ ਹਿਰਣਗਰਭ ਆਤਮ ਚਿਤ ਚੀਨ।

ਚਿਤਵਹਿ ਏਕ ਆਤਮਾ ਇਨ ਪ੍ਰਤਿ, ਕਿਧੋਂ ਉਪਾਸਹਿ ਸਗੁਣ ਪ੍ਰਬੀਨ।

ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਚਿੰਤਨ ਕਿੰਵਾ ਨ੍ਰਿਗੁਣ ਉਪਾਸ ਭਾਵ ਇਕ ਭੀਨ ॥੨੮ ॥

ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਜਾਣ ਕੇ ਚਿਤਵਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਅਬਿਯਾਕ੍ਰਿਤ ਈਸ਼ਵਰ ਜਾਂ ਵੈਰਾਟ ਜਾਂ ਹਰਨ ਗਰਭ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਪਛਾਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਇਕ ਜਾਣ ਕੇ ਚਿਤਵੇ, ਅਥਵਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਗੁਣ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ। ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਰਹੇ ਅਥਵਾ ਇਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੱਜਾ ਰਹੇ ॥੨੮ ॥

ਅਥ ਪੱਖਯਾਂਤਰ:- ਸ਼੍ਰੀਯਾ ਛੰਦ- ਅਕਾਰ, ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਨਾਦਵਿੰਦ, ਬਿਧੁ, ਹਰਿ, ਸ਼ਿਵ, ਕਿ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਜਾਨ।

ਛਿਤ, ਅਪ, ਤੇਜ, ਵਾਯੁ, ਨਭ, ਰਵਿ ਸਸਿ, ਪੁਰਖ ਸ ਏਤਤ ਆਤਮ ਮਾਨ।

ਇਕ ਉਪਾਸਯ, ਅਰੁ ਕਰਿ ਉਪਾਸਨਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਏਕ ਸਮਾਨ।

ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕਿੰਵਾ ਕਹੈਂ ਅਪਰ ਸੁਨੀਅਹਿ ਦੈ ਕਾਨ ॥੨੯ ॥

(ਇਸੇ ਪੱਖ ਦਾ ਹੋਰ ਰੂਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਐੜੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਉੜੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮੰਮੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਨਾਦ ਬਿੰਦੂ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ ਸਮਝ ਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ। ਧਰਤੀ, ਅਪ, ਤੇਜ, ਹਵਾ, ਆਕਾਸ਼, ਸੂਰਜ ਚੰਦ, ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਵੈਰਾਟ ਸਮੇਤ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨ ਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ। ਇਕ ਉਪਾਸ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤੇ ਉਪਾਸਕ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ। ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਮੂਰਤੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕੰਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣੋ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ॥੨੯॥

ਅਥਵਾ ਵਿਲੈ ਅਕਰ ਉਕਾਰੇ, ਵਿਲੈ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਮਝਾਰ।
ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰ ਮਹਿੰ ਕਰਿ ਮਕਾਰ ਲੇ, ਅਰਧਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਪੁਰਖ ਉਦਾਰ।
ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਏਵ ਤਿਸ੍ਰੁਤੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਸ਼ੇਖ ਬਿਚਾਰ।
ਇਤ ਉਪਾਸਨਾ ਨਰ ਕੁਰਯਾਤਹਿ, ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਲੀਜਹਿ ਉਰਧਾਰ॥੩੦॥

ਅਥਵਾ ਅਕਾਰ ਨੂੰ ਉਕਾਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰੋ ਤੇ ਉਕਾਰ ਨੂੰ ਮਕਾਰ ਵਿਚ ਤੇ ਮਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਿਚ, ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨੂੰ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰੋ। ਤੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਦਮੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ, ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਓ॥੩੦॥

ਅਥ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ-ਸ਼੍ਰੇਯਾ ਛੰਦ-'ਸਤ੍ਰਿੰ ਗ੍ਰਿਯਾਨ ਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮ' ਜੁ 'ਤ੍ਰਿਮੁਸ੍ਯਾਦਿ' ਵਾਕ੍ਯ ਜੇ ਚਾਰ।

'ਸਰਬਾਤਮ ਬ੍ਰਹਮ' 'ਬ੍ਰਹਮਸੂਬਾਤਮ' ਅਦੁਤੀ ਦ੍ਰੈਤ ਨਾਸਤੀ ਧਾਰ।
ਸਤ੍ਰਿੰ ਗ੍ਰਿਯਾਨ ਮਨੰਤੰ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਅਦ੍ਰੈ ਨਿਰਧਾਰ।
ਸਤ੍ਰਿੰ ਸਤ੍ਰਿੰ ਗ੍ਰਿਯਾਨੰ ਗ੍ਰਿਯਾਨੰ ਇਕੰ, ਅਨੰਤ ਮਨੰਤ ਬਿਚਾਰ॥੩੧॥

ਸੱਤ ਗਿਆਨ, ਮਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਮੁਸ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਚਾਰ ਵਾਕ ਹਨ ਇਹ ਸਭ ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਸਭ ਦਾ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬਾਤਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਭ ਦਾ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਦੁੱਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਦ੍ਰੈਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਐਸਾ ਭਾਵ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਸੱਤ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਹੈ, ਅਨੰਤ ਹੈ। ਉਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਇਕ ਅਦ੍ਰੈਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰੋ। ਉਹ ਵੀ ਸੱਤ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਸੱਤ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਕ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਐਸਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਨੋ॥੩੧॥

ਇਕਮੇਵਾ ਦੁਤੀਯੰਬ੍ਰਹਮੰਨੇਹ ਨਾਨਾਸਤਿ ਕਿੰਚਨ ਸੋਇ।
ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਦੁਊ ਬਿਵਰਜਤਿ, ਪੁਰਖ ਸਾਧ੍ਯ ਤੇ ਬਰਜਤਿ ਹੋਇ।
ਕੇਵਲ ਗ੍ਰਿਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਤਿਸ੍ਰੁਤਿ ਗ੍ਰਿਯਾਨ ਕਾਂਡ ਕੋ ਲੱਛਨ ਜੋਇ।
ਗ੍ਰਿਯਾਨ ਕਾਂਡ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕਹੈ ਸਭਿ ਵੇਤ ਅੰਤ ਵੇਦਾਂਤਕ ਹੋਇ॥੩੨॥

ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰੋ ਕਿ ਇਕ ਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਨਾਤਵ ਕਿੰਚਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਧਨੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਮਾਤਰ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੇਦ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੇਦਾਂਤ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੨॥

ਜਹਿ ਲੋ ਪੁਰਖ ਸਾਧ੍ਯ ਕਰਤੱਬ੍ਯੰ ਪੁਰਬ ਮਿਮਾਂਸਾ ਕਰਹਿੰ ਬਖਾਨ।
ਤਹਿੰ ਲਗ ਸ਼ਬਦ ਬੇਦ ਇਹ ਕਹੀਯਹਿ ਜਹਾਂ ਜਾਨਿ ਵੇ ਜਾਨ ਸੁਜਾਨ।
ਸੋ ਵੇਦਾਂਤ ਭਾਖੀਯਹਿ ਆਖਯ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਪਹਿਚਾਨ।
ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿਘ ਲਖਿ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਗਰੇ ਸਫਲ ਤਬਹਿ ਮਨ ਮਾਨ॥੩੩॥

(ਹੁਣ ਵੇਦ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸਾਧਣੇ ਯੋਗ ਕਰਤੱਬ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਰਬ ਮਿਮਾਂਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਥੋਂ ਤੱਕ ਪਦ ਵੇਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਜਾਣਨ ਯੋਗ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਚਤੁਰ ਸ਼ਰੋਤਾ ਗਨ ! ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਫਿਰ ਵੇਦਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਵੋ। ਹੇ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ! ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤਦ ਮਨ ਵਿਚ ਮੰਨ ਲਵੋ ॥੩੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤਰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚਤਾਲੀਵਾਂ

ਜੋਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰਣੈ

ਅਥ ਜੋਗ:-ਸ੍ਰੈਯਾ ਛੰਦ-ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੇ ਅਸ਼ਟ ਗਿਨੀਜਹਿ ਜਮ, ਅਰ ਨੇਮ, ਸੁ ਆਸਨ, ਤੀਨ।
ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਰੁ ਪ੍ਰਤਯਾਹਾਰਹਿ, ਔਰ ਧਾਰਨਾ ਧਯਾਨ, ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਅਸ਼ਟਮ ਅੰਗ ਸਮਾਧਿ, ਲਖੀਜੈ, ਪੂਰਬ ਯਮ: ਪੰਦਰਾਂ ਬਿਧਿ ਚੀਨ।
ਲਯ, ਵਿਖੇਪ, ਪਰਮਾਦਿ, ਜੁ ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਇਨ ਚਾਰਨ ਤੇ ਮਨ ਹੁਇ ਹੀਨ ॥੧॥

“ਜੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਗਿਣੀਏ, ਯਮ, ਨੇਮ ਅਤੇ ਆਸਨ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਹੋਏ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਪ੍ਰਤਾਹਾਰ, ਧਾਰਨਾ, ਧਿਆਨ ਇਹ ਸਤ ਜਾਣੋ, ਅਠਵਾਂ ਅੰਗ ਸਮਾਧੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਯਮ :- ਪੰਦਰਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣੋ। ਲੈਅ, ਵਿਖੇਪ, ਪਰਮਾਦਿ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਇਹਨਾਂ ਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਸਾਫ ਕਰੋ ॥੧॥

ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਨ ਦ੍ਰੈ, 'ਮੋਨ' ਤਜਨਿ ਮਿਥਯਾ ਬਚ ਹੋਇ।
ਸ਼ਬਦਾਦਿਕ ਕੇ ਵਿਖਯ ਤਯਾਗਨਿ 'ਇੰਦ੍ਰਯ ਨਿਗ੍ਰਹਿ' ਯਾਕੋ ਜੋਇ।
'ਦਯਾ' ਭੂਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸੰਗ ਵੈਰ ਨ, 'ਆਰਜਵ' ਬਿਨਾ ਕੁਟਲਤਾ ਜੋਇ।
'ਦਾਖਣ' ਵਿਵਹਾਰਨ ਮਹਿ ਚਾਤੁਰ 'ਆਗ੍ਰਹਿ' ਕੋ ਤਯਾਗਨੋ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

ਦੂਸਰਾ ਸੰਤੋਖ ਜੋ ਮਿਲੇ ਉਸ 'ਪਰ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ, ਤੀਸਰਾ ਮੋਨ ਅਰਥਾਤ ਭੂਠੇ ਬਚਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ, ਚੋਥਾ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ। ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਦਇਆ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਜੀਵ ਨਾਲ ਵੈਰ ਨਾ ਹੋਣਾ। ਛੇਵਾਂ ਕੁਟਲਤਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੱਤਵਾਂ ਦਾਖਣ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਵਿਵਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਤੁਰ ਹੋਣਾ ਤੇ ਹਠ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਹੈ ॥੨॥

ਮਨ ਤੇ ਕਰੈ ਨ ਦੰਭ ਕਮਾਵੈ ਇਕ ਲਾਲਸ ਕਰਿਬੇ ਕਲਯਾਨ।
ਪਰਾਰਥਯ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਜੁ ਤਿਸਕੋ ਬਰਤੈ ਆਨੰਦ ਮਾਨਿ।
ਹੇਰਿ ਪਦਾਰਥ ਅਪਰਨ ਕੇ ਢਿਗ ਨਹਿ ਮਤਸਰ ਕੋ ਧਰਹੁ ਸੁਜਾਨ।
'ਆਸਤੱਕਯ' ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਤਿਨ ਮਹਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਮਨ ਜਾਨ ॥ ੩ ॥

ਅੱਠਵਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਮਨ ਨਾਲ ਦੰਭ ਕਰੇ, ਨਾ ਕਮਾਵੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਆਪਣੇ ਕਲਿਆਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖੇ। ਜੇ ਪਰਾਰਥ ਨਾਲ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਮੰਨ ਕੇ ਵਰਤੇ। ਹੋਰਨਾਂ ਪਾਸ ਪਦਾਰਥ ਵੇਖ ਕੇ, ਹੇ ਬੁਧੀਮਾਨੇ! ਈਰਖਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਨੇਵਾਂ ਆਸਤੱਕ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗੁੰਥ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਦਾ ਸਿਦਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ ਲਵੋ॥੩॥

ਕੋਮਲਤਾ ਕੋ ਕਹੈ 'ਮਾਰਦਵ', ਉਰ ਨਿਸ਼ਕੋਧ 'ਛਿਮਾ' ਇਸ ਨਾਮ।
ਰਜ ਤਮ ਗੁਣ ਬਿਨ ਅੰਤਸ਼ ਕਰਣੈ 'ਭਾਵ ਸੁੱਧ' ਭਾਖਹਿ ਅਭਿਰਾਮ।
ਪਰ ਕੋ ਪੀਰ ਨ ਦੇ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਨਾਮ 'ਅਹਿੰਸਾ' ਲਖਿ ਸੁਖ ਧਾਮ।
ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਸੋ ਅਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਮੈਥੁਨ ਤਯਾਗਨਿ ਹੈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ॥ ੪॥

ਦਸਵਾਂ ਮਾਰਦਵ ਭਾਵ ਕੋਮਲਤਾ ਹੈ। ਗਿਆਰ੍ਹਵੇਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਖਿਮਾ ਭਾਵ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਕਰੋਧ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ। ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਨੂੰ 'ਸੁੱਧ ਭਾਵ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਸੁੰਦਰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਹਿੰਸਾ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਨਾ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਜਾਣੋ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਚੌਦ੍ਹਵਾਂ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੈਥੁਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਕਾਮ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। ਅੱਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੈਥੁਨ ਇਹ ਹੈ। ੧. ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ੨. ਇਸਤਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ, ੩. ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਕੇਲ ਕਰਨੇ, ੪. ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ, ੫. ਲੁਕ ਕੇ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ੬. ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ, ੭. ਮੈਥੁਨ ਬਾਰੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ੮. ਮੈਥੁਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ। ਮੈਥੁਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥੪॥

ਸਿਮਰਣ, ਸ਼੍ਰਵਣ, ਕੇਲ ਅਰ ਦੇਖਣ, ਗੁਹਜ ਭਾਖਣ, ਸੰਕਲਪ ਸੁ ਕੀਨ।
ਅੱਧਿਵਸਾਯੰ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਿਵਰਤੈ ਇਹ ਮੈਥੁਨ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਬਿਹੀਨ।
ਜਨਮ ਰੋਗ ਦੁਖ ਤਥਾ ਜਰਾ ਦੁਖ ਤ੍ਰੈ ਕੋ ਚਿਤਵਨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਚੀਨ।
ਮਨ ਤਨ ਪ੍ਰਾਣ ਰਿਖੀਕਿਨ ਦੁਖ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਲ ਰਹੈ ਸੁ ਧ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਬੀਨ॥ ੫॥

ਸਿਮਰਨ, ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ, ਕੇਲ ਕਰਨੇ, ਵੇਖਣਾ, ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨਾ, ਮੈਥੁਨ ਬਾਰੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ, ਮੈਥੁਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਵਰਤਣਾ, ਮੈਥੁਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਰਹੇ। ਪੰਦਰ੍ਹਵਾਂ ਯਮ ਹੈ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਧ੍ਰਿਤੀ :- ਜਨਮ ਰੋਗ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਇਹ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਜਾਣੋ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਧ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਵਖੋ-ਵਖ ਦੇ ਯਮ ਹਨ। ਸੋ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣ ਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਆਏ ਨਿਸ਼ਚਲ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਇਹ ਧ੍ਰਿਤੀ ਹੈ॥੫॥

ਯਮ ਦਸ ਪੰਚ ਕਹੇ ਇਕਿ ਅੰਗਹਿ, ਦੂਸਰ ਅੰਗ ਨੇਮ ਅਠ ਸਾਤ।
ਸਮੈ ਉਚਿਤ ਅਸ਼ਨਾਨ ਕਰੈ ਜਲ, ਜੋਗ ਸਾਧਯ ਇਹ ਸੋਚ ਸੁ ਗਾਤ।
ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੋਚ ਇਮ ਜਾਨੋ ਭਾਵ ਸੁੱਧ ਯਮ ਤੇ ਹੁਇ ਜਾਤਿ।
ਜੋਗ ਸਾਧਿਥੇ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਜਨ 'ਕ੍ਰਿਤੁ' ਨਾਮ ਨੇਮਸੁ ਬੱਖਯਾਤ॥ ੬॥

ਯੋਗ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗ ਯਮ ਦੇ ਪੰਦਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਹਨ, ਦੂਸਰਾ ਅੰਗ ਨੇਮ ਵੀ ਪੰਦਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਨੇਮ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ :- ਠੀਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜਲ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨੇਮ ਹੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸੋਚ:- ਇਹ ਸੁੱਚਤਾ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਯਮ ਭਾਵ ਸੁੱਧੀ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਨੇਮ 'ਕ੍ਰਿਤੁ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪੂਜਨ॥੬॥

ਸੱਤਜ ਅਰਥਲੇ ਕਹੈ 'ਸੱਤਜ' ਸੋ, ਪ੍ਰਣਵ ਜਾਪ ਕੋ 'ਜਪੁ' ਕਹਿਯੰਤਿ।
ਜਨਰਾਗਨ ਮਹਿ ਜੁਗਤ ਅਹਾਰੰ ਹੋਮਹਿ ਭਲੇ 'ਹੋਮ' ਲਖਿਯੰਤਿ।
'ਤਰਪਣ' ਜਲ ਪੀਵਹਿ ਸੁਰਸਰਿਕੇ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿੱਗ੍ਰਹਿ 'ਤਪੁ' ਸੁ ਤਪੰਤਿ।
ਮਮੁਖੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ 'ਦਾਨ' ਸੁ, 'ਤਤਿੱਖਯਾ' ਰਾਗ ਰੁ ਦ੍ਰੈਖ ਸਹੰਤਿ ॥ ੭ ॥

ਦੇਬਾ ਹੈ ਸੱਤ :- ਸੱਚ ਆਖੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੱਚ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਵਾਂ ਹੈ ਜਪ :- ਪ੍ਰਣਵ ਓਂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ ਭਾਵ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਛੇਵਾਂ ਨੇਮ ਹੈ ਹੋਮ ਨੂੰ ਸਮਝੇ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਮੁਨਾਸਬ ਭੋਜ ਹੋਮ ਕਰਨਾ। ਸਤਵਾਂ ਹੈ ਤਰਪਣ, ਜਿਹੜਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਦੇ ਪੀਣ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਅੱਠਵਾਂ ਹੈ ਤਪ :- ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਤਪ ਕਰਨਾ। ਨੌਵਾਂ ਹੈ ਦਾਨ :- ਮਮੁੱਖ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ। ਦਸਵਾਂ ਹੈ ਤਤਿੱਖਿਆ, ਉਹ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ॥੭॥

ਖਾਇ ਅਹਾਰ ਸੂਰ ਸੂਰ 'ਬ੍ਰੁਤ' ਸੋ, ਖਾਇ ਅਯੁਕਤਿ ਨ ਇਹ 'ਉਪਵਾਸ'।
'ਨਿਰਅਗਨੀ' ਸੋ ਅਗਨ ਨ ਤਾਪਹਿ 'ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਰਜਨ' ਸੰਗ ਨ ਤਾਸ।
'ਮਾਦਕ ਬਰਜਣ' ਭੰਗ ਆਦਿ ਜੇ ਪਾਨਿ ਨ ਕਰਹਿ ਅਮਲ ਨਿਰਜਾਸ।
ਇਹ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਗਿਨ ਨੇਮ ਕਹੇ ਸਭਿ ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੋ ਦ੍ਰਿਤਿਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੮ ॥

ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਵਰਤ ਹੈ :- ਭੋਜਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਾਵੇ ਜਦ ਸੂਰਜ ਸੂਰ ਭਾਵ ਸੱਜੀ ਸੂਰ ਚਲਦੀ ਹੋਵੇ। ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਨੇਮ ਹੈ ਉਪਵਾਸ :- ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੱਥ ਕੁਪੱਥ ਨਾ ਖਾਵੇ। ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਹੈ ਨਿਰਅਗਨੀ ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਅੱਗ ਨਾ ਸੇਕੇ। ਚੌਦ੍ਰਵਾਂ ਹੈ ਇਸਤਰੀ ਵਰਜਨ, ਉਹ ਹੈ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਗ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਪੰਦਰ੍ਹਵਾਂ ਹੈ ਮਾਦਕ ਵਰਜਣ, ਉਹ ਹੈ ਭੰਗ ਆਦਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਇਹ ਪੰਦਰ੍ਹਾਂ ਨੇਮ ਗਿਣ ਕੇ ਕਹੇ, ਸਭ ਅੰਗ ਜੋਗ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੮॥

ਲਖ ਚੋਰਾਸੀ ਜੋਨਿ ਜੀਵ ਕੀ ਬੈਠਕ ਤਿਤੀ ਸੁ ਆਸਨ ਜਾਨਿ।
ਤਿਨ ਮਹਿ ਸਾਰ ਚੁਰਾਸੀ ਲਖੀਯਹਿ, ਸਾਰ ਇਨਹੁ ਮਹਿ ਖੋੜਸ ਮਾਨ।
'ਸ੍ਰੁਸਤ', 'ਪਦਮ', 'ਗੋਮੁਖ', ਅਰੁ 'ਹੰਸੰ', ਆਸਨ ਚਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਸਯਾਨ।
'ਗਰੁੜ', 'ਨਾਗ', 'ਕੂਰਮ', 'ਨਰਸਿੰਘਹਿ', ਚਾਰਹੁ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੇਰ ਪਹਿਚਾਨ ॥ ੯ ॥

(ਹੁਣ ਆਸਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਹਨ, ਉਨੇ ਹੀ ਆਸਣ ਜਾਣੇ। (ਹੁਣ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਸਣ ਚਲਦੇ ਹਨ) ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਆਸਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਜਾਣੇ, ਦੂਸਰੇ ਚਾਰ ਆਸਣ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਪਛਾਣੇ। ਸ੍ਰੁਸਤ, ਪਦਮ, ਗੋਮੁਖਾ ਅਤੇ ਹੰਸੰ ਇਹ ਚਾਰ ਆਸਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਹਨ। ਗਰੁੜ, ਨਾਗ, ਕੂਰਮ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਘ, ਇਹ ਚਾਰ ਆਸਣ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਪਛਾਣੇ ॥੯॥

'ਵੀਰ', 'ਮਯੂਰ', 'ਵੱਜ', 'ਸਿਧ' ਚਾਰਹੁ ਰੁਦ੍ਰਾਸਨ ਇਹ ਕਰੈ ਬਨਾਇ।
ਹੋਤਿ 'ਭਗਾਸਨ' ਕਹੈ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ, ਸ਼ਿਵ ਕੋ 'ਪਸਚਮਤਾਨ' ਸੁਹਾਇ।
'ਧਨੁਖ' 'ਉਤਾਨ' ਦੋਇ ਇਹ, ਸਭਿ ਕੇ ਸੋਲਹਿ ਆਸਨ ਦਏ ਬਤਾਇ।
ਪਖਜਾਂਤਰ ਖੋੜਸ ਮਹਿ ਚਾਰਹੁ ਹੈਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੋ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਵੀਰ, ਮੋਰ, ਵਿਜ ਅਤੇ ਸਿੱਧ ਇਹ ਚਾਰੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੇ ਆਸਣ ਹਨ। ਤੇਰ੍ਹਵੇਂ ਨੂੰ ਭਗਾਸਨ ਦੇਵੀ ਦਾ ਆਸਣ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ। ਪਸਚਮਤਾਨ ਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ੈਲੀਕ ਆਸਣ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਹੈ। ਧਨੁੱਖ ਪੰਦਰਵਾਂ ਅਤੇ ਉਤਾਨ ਸੋਲ੍ਹਵਾਂ ਇਕ ਦੋ ਆਸਣ ਹੋਰ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਆਸਣ ਦੱਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ॥੧੦॥

‘ਸਿੰਘ’, ‘ਪਦਮ’, ‘ਸਿੱਧ’, ‘ਭੱਦ੍ਰ’ ਚਾਰ ਗਿਨ, ਇਨ ਮਹਿੰ ਦ੍ਰੈ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਲਖਿਯੰਤਿ।
 ਸਿੱਧ, ਪਦਮ, ਇਨ ਦ੍ਰੈ ਮਹਿੰ ‘ਸਿਧ’ ਬਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਸਨ ਕਰਿਯੰਤਿ।
 ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤ੍ਰਿਧਾ, ਇਕ ‘ਉਤਮ’, ‘ਮੱਧਮ’, ਅਰੁ ‘ਕਨਿਸ਼ਟ’, ਜਨਿਯੰਤਿ।
 ਦ੍ਰਾਦਸ਼ ਮਾਤ੍ਰੁ ਚੰਦ ਕਰਿ ਪੂਰੈ ਕੁੰਭਕ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਖੰਤਿ॥ ੧੧॥

ਸਿੰਘ, ਪਦਮ, ਸਿੱਧ, ਭੱਦ੍ਰ ਇਹ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਆਸਣ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਸਿੱਧ ਅਤੇ ਪਦਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿੱਧ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਸਣ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ) ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਕਨਿਸ਼ਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰ ਖੱਬੀ ਨਾਸਕਾ ਵਿਚ ਬਾਰਾਂ ਵਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਉਚਾਰ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਵਾਸ ਖਿੱਚੇ ਤੇ ਜਿੰਨੀ ਮਿਣਤੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੋਵੇ ਓਨਾ ਕੁੰਭਕ ਰੱਖੇ॥੧੧॥

ਰੇਚੈ ਖੇੜਸ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੂਰਜ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ‘ਕਨਿਸ਼ਟ’ ਪਛਾਨ।
 ਇਸੈ ਕਰਹਿ ਦੁਗੁਨੀ ਕਹਿੰ ‘ਮੱਧਮ’, ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੁ ‘ਉਤਮ’ ਜਾਨਿ।
 ਉਠੈ ਬਿਰਤਿ ਇਕ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ ਤਿਹ ‘ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ’ ਨਾਮ ਪਹਿਚਾਨ।
 ਬਿਧਿ, ਹਰਿ, ਹਰ ਕੀ, ਕੈ ਪੰਚ ਤਤ ਕੀ ਕਰਣ ‘ਧਾਰਣਾ’ ਇਸੈ ਬਖਾਨ॥ ੧੨॥

ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਵਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਉਚਾਰ ਕੇ ਸੂਰਜ ਸੂਰ ਦੁਆਰਾ ਰੇਚਕ ਕਰੇ ਭਾਵ ਸਵਾਸ ਕੱਢੇ, ਇਸ ਨੂੰ ‘ਕਨਿਸ਼ਟ’ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਪਛਾਣੋ। ਇਸ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਪਛਾਣੋ। ਜੇ ਉਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਉੱਤਮ’ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਜਾਣੋ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿਤੀ ਉੱਠੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵੇ ਭਾਵ ਰੋਕ ਲਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ ਪਛਾਣੋ। ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜਾਂ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ ਧਾਰ ਲੈਣ ਨੂੰ ਧਾਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਟਿਕਾਉ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਣਾ ਧਾਰਨਾ ਹੈ॥੧੨॥

ਏਕ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਤ ਟਿਕਹਿ ‘ਧ੍ਯਾਨ’ ਸੋ ਲਖਹੁ, ‘ਸਮਾਧੀ’ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ।
 ਇਕ ‘ਸਵਿਕਲਪ’ ਦੁਤੀ ‘ਨਿਰਵਿਕਲਪ’, ਅੰਗ ਜੋਗ ਕੇ ਅਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ।
 ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ, ਤੁਚਾ, ਚਖੁ, ਜੀਹ, ਰੁ ਨਾਸਾ, ਗ੍ਯਾਨਿੰਦ੍ਰੀ ਏਹ ਪੰਚ ਉਚਾਰ।
 ਵਾਕ, ਪਾਨ, ਪਦ, ਗ੍ਰਾਦਾ, ਉਪਸਥੰ, ਪੰਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਉਰਧਾਰ॥ ੧੩॥

ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਣੀ, ਇਸਨੂੰ ਧਿਆਨ ਜਾਣੋ। ਅੱਗੇ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਸਿਧ ਆਸਣ ਅਤੇ ਪਦਮਾਸਣ। ਇਕ ਸਵਿਕਲਪ, ਦੂਸਰਾ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਇਹ ਯੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗ ਵਿਚਾਰੋ। ਕੰਨ, ਖਲੜੀ, ਅੱਖਾਂ, ਜੀਭ, ਨੱਕ ਇਹ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ ਹਨ। ਮੂੰਹ, ਹੱਥ, ਪੈਰ, ਲਿੰਗ ਇਹ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ ਸਮਝ ਲਵੋ॥੧੩॥

ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧਜੰ, ਬਿਖਯ ਪੰਚ ਗ੍ਯਾਨਿੰਦ੍ਰੀ ਕੇਰ।
 ਕਹਿਣ, ਗ੍ਰਹਣ, ਗਤਿ, ਅਨੰਦ, ਬਿਸਰੰਗ, ਕਰਮੇਂਦ੍ਰੀ ਕੇ ਬਿਖਯ ਬਡੇਰ।

ਮਨ, ਬੁਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਕਾਰ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਰੂਪ ਇਹ ਹੇਰਿ।
ਸੰਕਲਪ, ਨਿਸ਼ਚੈ, ਅਨੁਸੰਧਾਨੰ, ਗਰਵ, ਜਥਾਕ੍ਰਮ ਬਿਖਯ ਨਿਬੇਰ ॥ ੧੪ ॥

ਆਵਾਜ਼, ਛੁਹਣਾ, ਸੁਆਦ, ਖੁਸਬੋ ਅਤੇ ਰੂਪ ਇਹ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਬੋਲਣਾ, ਲੈਣਾ, ਚਲਣਾ, ਕਾਮ ਸੁਆਦ, ਮਲ ਤਿਆਗ, ਇਹ ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ। ਮਨ, ਬੁੱਧ, ਚਿਤ, ਅਹੰਕਾਰ, ਇਹ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਰੂਪ ਸਮਝੋ। ਫੁਰਨਾ, ਇਹ ਮਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਾ, ਇਹ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਚਿੰਤਨ, ਇਹ ਚਿੱਤ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਅਹੰਬੁਝੀ, ਇਹ ਅਹੰਕਾਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ ਦੱਸੇ ਚੋਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੧੪ ॥

ਦਿਸ਼ਾ, ਪੌਨ, ਰਵਿ, ਜਲਪਤਿ, ਛਿਤ, ਸੁਰ, ਅਗਨੀ, ਇੰਦ੍ਰ, ਉਪਿੰਦ੍ਰ, ਬਖਾਨ।
ਪ੍ਰਜਾ ਪਤੀ, ਮਿੱਤ੍ਰਜੂ, ਸਸਿ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਖੇਤ੍ਰੰਗ, ਰੁਦ੍ਰ, ਦੇਵਤਾਜਾਨ।
ਪ੍ਰਾਨ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਉਦਾਨੰ, ਬਜਾਨ, ਨਾਗ, ਕੂਰਮ, ਪਹਿਚਾਨ।
ਕਿਰਕਲ, ਦੇਵੰਦੱਤ, ਧਨੰਜਯ, ਇਹ ਦਸ ਬਾਯਸੁ ਗਿਨੀਜੈ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ੧੫ ॥

ਦਿਸ਼ਾ, ਪੋਣ, ਸੂਰਜ, ਵਰਣ, ਧਰਤੀ, ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰਿਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਅਗਨੀ, ਇੰਦਰ, ਉਪਿੰਦਰ, ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਤੇ ਜਮ (ਇਹ ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਹਨ) ਚੰਦ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਾਸਦੇਵ, ਸ਼ਿਵਜੀ, ਇਹ ਚਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਹਨ। ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਚਲੇ, ਇਹ ਦਸ ਵਯਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਾਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਣ, ਸਮਾਣ, ਉਦਾਨ, ਬਜਾਨ, ਨਾਗ, ਕੂਰਮ, ਕਿਰਕਲ, ਦੇਵੰਦੱਤ ਅਤੇ ਧਨੰਜੈ, ਇਹ ਦਸ (ਬਾਯਸ) ਪ੍ਰਤਯੇਕਤਾ ਪ੍ਰਾਣ ਗਿਣ ਲਵੋ ॥੧੫ ॥

ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਕਤਿ ਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸਮਸ਼ਟੇ, ਕਾਰਨ ਸੂਖਮ ਬੁਲ ਸਰੀਰ।
ਵੈਰਾਟ, ਸੂਤ੍ਰ, ਅੰਬਯਾਕ੍ਰਿਤ ਜੇਈ ਇਹੀ ਸਮਸ਼ਟਿ ਸਰੀਰ ਗੰਭੀਰ।
ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਿਸੁ, ਤੇਜਸ, ਪ੍ਰਾਗਹਿ ਇਹ ਬਯਸ਼ਟਿ ਕੇ ਤੀਨ ਸਧੀਰ।
ਈਸੁਰ ਹਿਰਣਗਰਭ ਬੈਸ਼੍ਨਾਨਰ ਇਹ ਸਮਸ਼ਟਿ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬੀਰ ॥ ੧੬ ॥

ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਕੇ 'ਪ੍ਰਾਣ' ਪਦ ਸਮਸ਼ਟੀ ਹੈ, ਕਾਰਨ, ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਅਸਬੂਲ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਵੀ ਵਯਸ਼ਟੀ, ਸਮਸ਼ਟੀ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਵਯਸ਼ਟੀ ਤਿੰਨ ਸਰੀਰ ਜੀਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ। ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-ਵੈਰਾਟ, ਸੂਤ੍ਰ, ਅੰਬਯਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਵ ਮਾਇਆ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਮਹਾਨ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਯਸ਼ਟੀ ਕਾਰਨ, ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਅਸਬੂਲ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਿਸ਼ਵ, ਤੇਜਸ, ਪ੍ਰਾਗ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਸ਼ਟੀ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ, ਈਸ਼ਵਰ, ਹਿਰਣਗਰਭ ਅਤੇ ਵੈਸ਼੍ਨਾਨਰ ਹਨ ॥੧੬ ॥

ਬਯਸ਼ਟਿ ਸਮਸ਼ਟ ਅਧਯਸੁ ਲਖਹੁ ਦੈ ਜਿਮ ਸਰਪਾਦਿ ਜੇਵਰੀ ਮਾਂਹ।
ਸੀਪ ਬਿਖੈ ਰੂਪੋ ਜਿਮ ਕਲਪਤਿ ਤਿਮ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਚੇਤਨ ਆਹਿ।
ਹੈ ਅੰਗਯਾਨ ਕਰਿ ਕਲਪਤਿ ਸਭਿ ਜਗ, ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨਿ ਆਤਮ ਇਕ ਚਾਹਿ।
ਨਹੀਂ ਜੇਵਰੀ ਜਾਨਹਿ ਜੋ ਲਗ ਤੋ ਲਗ ਕਲਪ ਕਲਪ ਦੁਖ ਪਾਹਿ ॥ ੧੭ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਵਯਸ਼ਟੀ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਦੋਵੇਂ ਕਲਪਤ ਜਾਣੇ, ਜਿਵੇਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਆਦਿਕ (ਅਧਯਸਤ ਭਾਵ ਜਿਸਦਾ ਭਰਮ ਕਿਸੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਰੱਸੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸੱਪ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣਾ)। ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਰਮ ਦਾ ਅਰੋਪ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਰੱਸੀ। ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਚਾਂਦੀ ਭੁਲੇਖਾ ਮਾੜ੍ਹ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਚੇਤਨ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨ

ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਜਗ ਕਲਪਤ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਅਧਿਸਠਾਨ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਇਕ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਖੋ। ਜਦ ਤਕ ਰੱਸੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ ਤੱਦ ਤੱਕ ਕਲਪ ਕਲਪ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੧੭॥

(ਪ੍ਰਲਯ:-) ਤਤਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਪੰਚ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਜਬਿ ਸਗਰੇ ਲੈਤਾ ਕਹੁ ਪਾਇੰ।
ਭੂਤ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਪੁਨ ਸਾਰੇ ਅੱਬਜਾਕ੍ਰਿਤ ਮੈਂ ਲੈ ਹੁਇ ਜਾਹਿੰ।
ਭੂਤ ਸਬੂਲ ਹੋਇੰ ਲੈ ਜਬਹੂੰ ਯਾਕੋ 'ਪ੍ਰਲੈ ਰੈਨ ਦਿਨ' ਨਾਇ।
ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਹੋਤਿ ਲਯ ਜਾਨਹੁ 'ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਲੈ, ਸੁ ਨਾਮ ਕਹਾਇ॥ ੧੮॥

ਜਦ ਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤ, ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੈਅਤਾ ਪਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਦ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੱਤ ਅੱਬਜਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਬੂਲ ਭੂਤ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਲੈ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਲੈਅ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਤੱਤ ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਬੂਲ ਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਭੂਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ ਗਜਾਨ ਤੇ ਸਭਿ ਕੋ ਜਬਿ ਅਭਾਵ ਹੁਇ ਜਾਇ।
ਸੀਪ ਰੱਜੂ ਕੋ ਗਜਾਨ ਹੋਇ ਜਬਿ ਰੂਪਾ ਸਰਪ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਭਾਇ।
ਤਥਾ ਅਧਯਾਸ਼ਟ ਗਜਾਨ ਤੇ ਨਾਨਾ ਹੁਇ ਅਭਾਵ ਸਭਿ ਦ੍ਰੈਤ ਬਿਲਾਇ।
'ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਲੈ' ਇਸ ਨਾਮ ਕਹਿਤ ਹੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਪਾਇ॥੧੯॥

ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਪੀ ਤੇ ਰੱਸੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜਦ ਸਭ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਅਧਿਆਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਨਾਨਕ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਾਲਪਤ ਜਗਤ ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਦ੍ਰੈਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ 'ਗਿਆਨ ਪਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੧੯॥

(ਉਤਪਤਿ:-) ਭੂਤ ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਜੁਤਿ ਕਾਰਜ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕਾਰਜ ਹੋਇ।
ਇਨ ਕੋ ਉਪਜਨ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਤੇ 'ਉਤਪਤਿ' ਨਾਮ ਜਾਨੀਏ ਸੋਇ।
(ਸਥਿਤੀ:-) ਉਪਜਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਥਿਰੈ ਬਿਧਿ ਬਯ ਲਗ ਇਸਕੋ ਨਾਮ 'ਸਥਿਤ' ਤੂੰ ਜੋਇ।
'ਸਥਿਤਿ ਅਵਾਂਤਰ' ਭੇਦ ਜੁ ਬਿਧਿਨਿ ਸਦਿਨ 'ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹੈਂ ਸਭਿ ਕੋਇ॥੨੦॥

(ਉਤਪਤੀ) ਅਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਭੂਤ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਸਮੇਤ ਜਦ ਪੰਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਪਜਣਾ ਜਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਪਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਸਥਿਤੀ) ਜਗਤ ਉਤਪਤ ਹੋ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਥਿਤੀ' ਹੈ। ਅਵਾਂਤਰ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਭੇਦ ਸੁਣੋ :- ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ 'ਅਵਾਂਤਰ ਸਥਿਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ 'ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਲੈ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੦॥

ਪੂਰਣ ਆਯੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਲੈ ਹੁਇ ਦੁਤੀ ਪ੍ਰਲੈ ਸਭਿ ਕੋ ਛੈ ਜਾਨਿ।
ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਉਤਪਤਿ, ਸਥਿਤ ਨ ਪਰਲੈ, ਤ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤਿ ਹੈ 'ਪ੍ਰਲੈ ਗਜਾਨ'।
ਮੁਕਤਿ ਕਾਲ ਅੱਦ੍ਰੈਤ ਅਖੰਡ ਇਕ ਐਸੋ ਰੂਪ ਤਾਂਹਿ ਪਹਿਚਾਨ।
ਜੋ ਲਗ ਵਿੱਦਯਾ ਗਜਾਨਨ ਉਪਜੈ ਕਾਲ ਅਖੰਡ ਅਵਿੱਦਯਾ ਮਾਨ॥ ੨੧॥

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਲੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੀਸਰੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਲੈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਤਪਤੀ, ਇਸਥਿਤੀ, ਪ੍ਰਲੈ ਤਿੰਨੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਕ, ਅਦ੍ਵੈਤ, ਅਖੰਡ ਐਸਾ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਲ ਤੱਕ ਅਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਮੰਨੋ ॥੨੧॥

ਸੰਚਿਤ, ਪਰਾਰਥਧ, ਕ੍ਰਿਯਮਾਣਜੁ ਤਿਧਾ ਕਰਮ ਜਾਵਤ ਨਹਿੰ ਗਜਾਨ।

ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖਜਤਿ, ਬਰਤਮਾਨ ਕੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਲਏ ਪਹਿਚਾਨ।

ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਯਾ ਲਿਏ ਚੈਤੰਨ ਮਹਿੰ ਜੀਵ ਸ੍ਰਭਾਵ ਗਜਾਨ ਬਿਨ ਜਾਨ।

ਸਤ, ਰਜ ਤਮ ਗੁਣ ਤੀਨਹੁ ਤਬਿਲੋ ਗਜਾਨ ਨ ਭਯੋ ਮਹਾਨ ॥ ੨੨ ॥

ਜਦ ਤੱਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਤਦ ਤੱਕ ਸੰਚਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਧ ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ ਤਿੰਨੇ ਕਰਮ ਹਨ। ਤਦ ਤੱਕ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ (ਰੁਕਾਵਟ) ਪਛਾਣੋ। ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਮਾਇਆ ਜਦ ਚੇਤੰਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ ਤਦ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤਦ ਤੱਕ ਸਤੋ, ਰਜੋ, ਤਮੋ ਤਿੰਨੇ ਗੁਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਗੁਣ ਕੀ ਪਰਵਿਰਤਨ ਤੇ ਰਹਿਤਨ, ਭਿੰਨ ਲਖਹਿ ਨਿਜ, 'ਨਿਰਗੁਣ' ਸੋਇ।

ਜਬਹਿ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਹਿੰ ਚਿੰਤਨ ਅਪਨਿਪੋ ਲਖਿ ਅੱਗਜਾਨ ਤੇ 'ਸਰਗੁਣ' ਹੋਇ।

ਨਾਸਵੰਤ ਆਕਾਰ ਪਛਾਨਹੁ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਇ।

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਕਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਾਰ ਗ੍ਰਹਣ ਬਿਨ ਸਾਰ ਸਖੋਇ ॥੨੩॥

ਜਦ ਚੇਤਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਤੱਕ ਉਹ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਚੇਤਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ 'ਸਰਗੁਣ' ਹੈ। ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸਵੰਤ ਜਾਣੇ ਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜਾਣੇ। ਹੋ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਤੱਤ ਨੂੰ ਗਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੨੩॥

ਚੋਪਈ- ਤਨ, ਇੰਦ੍ਰੈ ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਅਨਾਤਮ। ਲਖਹੁ ਅਕਾਰ ਅੱਗਜਾਨ ਸਹਿਤ ਤਮ।

ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਾਖੀ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ। ਆਪਨਪੋ ਜਾਨਹਿ ਜੁ ਅਨਾਤਮ ॥੨੪॥

ਤਨ, ਇੰਦ੍ਰੇ, ਮਨ, ਪ੍ਰਾਣ ਸਭ ਅਨਾਤਮਾ ਹਨ, ਇਸ ਅਨਾਤਮਾ ਨੂੰ ਤੂੰ ਜੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ ਸਮਝ ਲੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਆਕਾਰ ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਸਮੇਤ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸਾਖੀ ਆਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੇ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਹੈ ॥੨੪॥

ਸੋਰਠਾ- ਚਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਜ ਲਖਿ ਨਾਂਹਿ ਸੋ ਅਕਾਰ ਨਿਰਕਾਰ ਨਹਿੰ।

ਕਿਯੋ ਅਪਨਪੋ ਨਾਂਹਿ ਬਿਸਰ ਪਰਯੋ ਜੋ ਆਪ ਹੀ ॥ ੨੫ ॥

ਤੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਤੇ ਨਿਰਕਾਰਣ ਹੈ, ਜਦ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈਂ, ਤਦੇ ਹੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਚਤੁਰ੍ਹੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ

ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚਾਰ

ਦੋਹਰਾ- (ਗੁਰੂ:-) ਈਸ਼ਰ ਮੂਰਤ ਗਜਾਨ ਕੀ ਸਿਖ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪਾਰ।

ਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਉੱਤਮ ਅਧਿਕ ਇਤਰ ਗੁਰੂ ਵਿਵਹਾਰ ॥ ੧ ॥

(ਗੁਰੂ) ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਹਾਂ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਈਸ਼ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਗੁਰੂ ਵਿਵਹਾਰ ਮਾੜੇ ਹਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- (ਸਿੱਖ) ਬਿਬੇਕ, ਵਿਰਾਗ, ਮਮੁਖਤਾ, ਤੀਨ। ਖਟਧਾ ਚਤੁਰਥ, ਸਮ, ਦਮ, ਚੀਨ।

ਉਪਰਤਿ, ਤਤਿੱਖਯਾ, ਸ਼ਰਧਾ, ਕਰੈ। ਸਮਾਧਾਨ, ਚਾਤੁਸ਼ਟੈ ਧਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਸਿੱਖ) ਬਿਬੇਕ, ਵਿਰਾਗ, ਮੋਖ ਦੀ ਇੱਛਾ, ਚੌਥੀ ਖਟਸੰਪਤੀ ਜੋ ਇਹ ਹੈ :- ਸਮ, ਦਮ, ਉਪ੍ਰਤਿ, ਤਤਿੱਖਿਆ, ਸ਼ਰਧਾ, ਸਮਾਧਾਨ ਜੋ ਇਹ ਚਾਰ ਬਿਬੇਕ ਵੈਰਾਗ, ਮੋਖ ਇੱਛਾ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ॥੨॥

‘ਸਿਖ’ ਸੋਈ ਲਖ ਲਾਹਿ ਕੱਲਯਾਣ। ਅਪਰ ਦੇਹ ਪੇਖਨਿ ਕੇ ਜਾਨਿ।

(ਉਪਦੇਸ਼:-) ਹੋਇ ਬਿਚਾਰ ਆਤਮਾ ਨਾਤਮ। ਗਜਾਨ ਸਰੂਪ ਪਾਇ ਉਰ ਹਾਤਮ ॥੩॥

ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਤੇ ਜਾਣ ਲਵੇ ਕਿ ਉਹ ਕਲਿਆਣ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਦੇਹ ਪਾਲਣਹਾਰੇ ਜਾਣੇ (ਉਪਦੇਸ਼) ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਦਿਲ ਵਿਚੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ॥੩॥

ਸਿਖ ਕੇ ਨਾਸ਼ਹਿ ਬੰਧ ਕਲੇਸ਼। ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਭਨੈ ‘ਉਪਦੇਸ਼’।

(ਦੀਖਿਆ:-) ਬਿਮਲ ਗਜਾਨ ਦੇਹੁਰ ਭਵ ਹਾਨਾ। ਇਹ ‘ਦੀਖਿਆ’ ਸਭਿ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਨਾ ॥੪॥

ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਉਸ ਨੂੰ ‘ਉਪਦੇਸ਼’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਦੀਖਿਆ) ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾ ਦੇਣ ਉਹ ਦੀਖਿਆ ਹੈ ॥੪॥

(ਮੰਤ੍ਰ:-) ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕਹਿ ਸਤਿਨਾਮ। ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਮਰਣ ਲਾਹਿ ਸੁਖ ਧਾਮ।

(ਅਥਵਾ) ਅੱਦੈਤ ਵਾਕ ਤਤ੍ਰੀਮਸਿ ਜੋਇ। ਤੂੰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਨੈ ਸਿਖ ਸੋਇ ॥ ੫ ॥

(ਮੰਤਰ) ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦੈਤ ਵਾਕ ‘ਤਤ ਤੂੰ ਅਸਿ’ ਅਰਥਾਤ ਤੂੰ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸਿੱਖ ਸੁਣੇ ॥੫॥

‘ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ’ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੇ। ਮਹਾਵਾਕਯ ਏਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁ ਧਾਰੇ।

(ਵਰਣ) ਲਏ ਪ੍ਰਕਿਰਤਿ ਸਤਿਗੁਣ ਦ੍ਰਿਜ ਜਾਤਿ। ਸਤ ਰਜ ਮਿਸ੍ਰਤ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਾਂਤਿ ॥੬॥

‘ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ’ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ, ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਨੂੰ ਹੀ ਮੰਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। (ਵਰਣ) ਸਤੋ ਗੁਣ

ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤੀ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਤੋ ਅਤੇ ਰਜੋ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ॥੬॥

ਰਜ ਤਮ ਲਏ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਤਨ ਬੈਸ। ਤਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੇ ਸੂਦ੍ਰਨ ਹੈਸ।
ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚਾਰ ਵਰਣ ਗਣ। ਇਕ ਇਕ ਬਰਣ ਮਹਿ ਚਾਰਹੁ ਬਰਣ॥੭॥

ਰਜੋ ਅਤੇ ਤਮੋ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵੈਸ਼ ਸਰੀਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੂਦਰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਵਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ-ਇਕ ਵਰਣ ਦੇ ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ॥੭॥

ਅਥਵਾ ਵਰਣ ਦੋਇ ਇਸ ਢਾਲ। ਬ੍ਰਹਮਨ ਆਦਿ ਅੰਤ ਚੰਤਾਲ।
ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਹੀਏ। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਚੰਡਾਲ ਸੁ ਲਹੀਏ॥੮॥

ਜਾਂ ਵਰਣ ਦੋ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :- ਮੁੱਢਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਅੰਤਲਾ ਚੰਡਾਲ। ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾਂ, ਐਸੀ ਚੇਸ਼ਟ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਹੀਏ। ਤਨ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਨੂੰ ਚੰਡਾਲ ਸਮਝੀਏ ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੀ ਹੋਵੇ॥੮॥

ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੋ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਾਤਿ। ਬੇਦ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਖਤਿ ਬੱਖਜਾਤਿ।
(ਆਸ਼੍ਰਮ:) ਆਸ਼੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਚੱਤ੍ਰਾਸ। ਗ੍ਰਹਸਥ ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਥ ਸੰਨਯਾਸ॥੯॥

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ, ਵੇਦ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਚਾਰ ਆਸ਼ਰਮ ਹਨ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ, ਬਾਨ ਪ੍ਰਸਥ ਅਤੇ ਸੰਨਿਆਸ॥੯॥

(ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ) ਉਲੰਘਿਹਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਅਭਿਮਾਨ। ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮਵਾਨ ਸੁ ਜਾਨ।
ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੀਯ ਬਿਭਚਾਰ ਨ। (ਧਰਮ) ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ ਅਤਮ ਧ੍ਰਮ ਧਾਰਨ॥੧੦॥

(ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ) ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਵਾਲਾ ਜਾਣ ਲਵੇ। ਅਤਿ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਅਨਿੰਨ ਹੈ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠਾ ਦਾ ਧਾਰਨਾ 'ਧਰਮ' ਹੈ॥੧੦॥

(ਅਧਰਮ) ਧਰਮ ਆਤਮਾ ਤੇ ਜਬਿ ਹੀਨ। ਰਹੈ ਅਨਾਤਮ ਧਰਮ ਲੀਨ।
ਇਹ ਅਧਰਮ ਕਰੀਜੈ ਬਰਣ। (ਮਰਣ) ਸੌਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਨਹਿ ਮਰਣ॥੧੧॥

ਆਤਮਾ ਨੇਸ਼ਠਾ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਜਦ ਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਨਾਤਮ ਧਰਮ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਰਮ ਵਰਣਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ, ਉਥੇ ਮਿਰਤੂ ਹੈ॥੧੧॥

ਅਥਵਾ ਸਚੁਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ। ਨਿਹ ਸਿਮਰਣ ਸੋ ਮਰਣ ਕੁਰੂਪ।
(ਜਨਮ) ਸੌਤਿਨਾਮ ਲਿਵ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ। ਇਸ ਵਿੱਦਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਜਨਮ॥੧੨॥

ਜਿੱਥੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਦਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਭੈੜੀ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੈ। (ਜਨਮ) ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਵਿਚ ਲਿਵ ਜੁੜੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਜੋ ਉਤਪਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਜਨਮ ਹੈ॥੧੨॥

(ਬਿਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੋਇ। ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਬਿਸਰਹਿ ਬਿਖ ਸੋਇ।

ਹੁਇ ਜੁ ਗਜਾਨ ਤੇ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ। ਸੋਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੋਖ ਅਨੂਪ ॥ ੧੩ ॥

(ਬਿਖ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਬਿਖ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਫੁਰਣਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮੋਖ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ॥੧੩ ॥

(ਗੁਣ, ਦੋਖ) ਬਿਨ ਬਿਵਹਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇਖ। ਇਹੀ ਬਡੋ ਗੁਣ ਸੁਮਤਿ ਪਰੇਖ।

ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਸਮੇਤ ਆਤਮਾ ਪਿਖੇ। ਬਡੋ ਦੋਖ ਗਜਾਨੀ ਇਹ ਲਖੇ ॥ ੧੪ ॥

(ਗੁਣ, ਦੋਖ) ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੇਖਣਾ, ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਂਤੀਤ ਤੱਕਣਾ, ਇਸਨੂੰ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਸਮੇਤ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਵੇਖੇ, ਇਸਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਵੱਡਾ ਦੋਖ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥੧੪ ॥

(ਜਸ, ਅਪਜਸ) ਗਜਾਨ ਭਏ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ। ਸੁਜਸ ਬਿਸਾਲ ਇਹੀ ਹੁਇ ਜੁਗਤਿ।

ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਨ ਆਤਮ ਗਜਾਨ। ਸੋਈ ਅਪਜਸ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ ॥ ੧੫ ॥

(ਜਸ, ਅਪਜਸ) ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਜੱਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇਹੀ ਜੁਗਤ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਹੋਣ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ। ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਅਪਜੱਸ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨ ਪਾ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਨਾ ਮਿਲੇ ॥੧੫ ॥

ਦੋਹਰਾ- (ਪੰਡਤ ਸੰਤ:) ਬੁੱਧਿ ਰਹਹਿ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਸ਼ੇਖ ਪਰਯੰਤ।

ਇਕਤਾ ਮਹਿ ਨਿਸ਼ਚਾ ਲਹੈ ਸੋਈ ਪੰਡਤਿ, ਸੰਤ ॥ ੧੬ ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ੇਖਨਾਗ ਤੱਕ ਭਾਵ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਾਤਾਲ ਵਾਸੀਆਂ ਤੱਕ, ਬੁੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕਤਾ ਲਵੇ, ਉਹੀ ਪੰਡਤ ਹੈ, ਉਹੀ ਸੰਤ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਦੋਹਰੀ- (ਰੋਗੀ, ਅਰੋਗੀ) ਹੰਮਤਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਥੀਵ। ਰੋਗੀ ਸੋ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ।

ਅਹੰ ਮਮਤਾਭਿਮਾਨ ਤੈ ਹੀਨ। ਗਜਾਨ ਸਰੂਪ ਅਰੋਗੀ ਚੀਨ ॥ ੧੭ ॥

ਜਿਹੜਾ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵ ਅਹੰਤਾ, ਮਮਤਾ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਰੋਗੀ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਤੋਂ ਹੀਨ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਹ ਅਰੋਗੀ ਹੈ ॥੧੭ ॥

ਬੁੱਧਿ ਅਨਾਤਮ ਮਹਿ ਸੋ ਰੋਗੀ। ਬ੍ਰਹਮਬੁਧਿ ਤਿਹ ਜਾਨ ਅਰੋਗੀ।

(ਧਨੀ ਨਿਰਧਨੀ) ਆਤਮਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੋ ਧਨੀ। ਬਿਨ ਆਤਮ ਪਾਏ ਨਿਰਧਨੀ ॥੧੮ ॥

ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਅਨਾਤਮ ਵਿਚ ਹੈ ਸੋ ਰੋਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਹ ਅਰੋਗੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਹ ਧਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਤਮ ਧਨ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਨਿਰਧਨ ਹੈ ॥੧੮ ॥

(ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ) ਜਗਜਾਸੀ ਨਰ ਚਹੈ ਜੁ ਸ਼ੇਯ। ਉਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹਿਤਦੇਯ।

ਨਹਿ ਅਭਿਲਾਖਾ ਫਲ ਕੀ ਕਰੈ। ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਕਾਮਬ੍ਰਿਤ ਦਿਢ ਧਰੈ ॥ ੧੯ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ ਮੁਕਤੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਉਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ, ਪਰ ਫਲ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਬ੍ਰਿਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੧੯ ॥

(ਪੰਚਕਰਮ) ਕਰਿਬੇ ਕਰਮ ਪੰਚ ਪਰਕਾਰ। ਇਕਤੇ 'ਨਿੱਤ ਕਰਮ ਹਿਤ ਧਾਰ।

ਮੱਜਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੇ ਪਠਨਾ। ਸੰਧਯਾਦਿਕ ਸੱਤਿਨਾਮ ਮੁ ਰਟਨਾ ॥ ੨੦ ॥

ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਹਿਤ ਧਾਰ ਕੇ ਨਿੱਤਕਰਮ ਕਰੇ। ਇਸਨਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਕਰੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ ॥੨੦॥

ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ 'ਨੈਮਿੱਤਕ' ਅਹੈ। ਕਿਹ ਨਮਿੱਤ ਤੇ ਕਰਨ ਜੁ ਲਹੈ।

'ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤਾਦਿਕ' ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਧਰੈ। ਬਰਤ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣਾਦਿ ਜੇ ਕਰੈ ॥ ੨੧ ॥

ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਨੈਮਿੱਤਕ ਕਰਮ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਿਮਿੱਤ ਕਰਕੇ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਸ਼ਚਿਤ ਆਦਿ ਜੋ ਪਾਪ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਕਰੀਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤ੍ਰਿਸਰੇ ਹਨ। ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਆਦਿ ਜੋ ਵਰਤ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਚਤੁਰਥ ਹੈ 'ਉਪਾਸਨਾ' ਰੂਪ। ਪੂਜਨ ਅਪਨੈ ਇਸ਼ਟ ਅਨੂਪ।

ਇਹ ਚਾਰਹੁ ਸੁਭ ਕਰੈ ਸਦੀਵ। ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਲੇ ਨਿਰ ਨੀਵ ॥ ੨੨ ॥

ਚੌਥਾ 'ਉਪਾਸਨਾ' ਰੂਪ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਅਨੂਪਮ ਇਸ਼ਟ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ, ਇਹ ਚਾਰੇ ਨੇਮ ਸਦਾ ਸੁਭ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰੇ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋਵੇ ॥੨੨॥

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ। ਅਰਪਹਿ ਸਕਲ ਕਰਮ ਨਿਰਜਾਸ।

ਕਰਮ ਪੰਚਮੇ 'ਨਿਖਿਧ' ਪਛਾਨ। ਆਦਿਕ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤਿ ਠਾਨਿ ॥ ੨੩ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ, ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਅਰਪਣ ਕਰੇ। ਪੰਜਵੇਂ ਕਰਮ ਨੂੰ ਨਿਖਿਧ ਪਛਾਣਨਾ ਜਿਹੜਾ ਪਰਾਈ ਇਸਤਰੀ ਨਾਲ ਰਮਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ॥੨੩॥

ਇਨ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰੈ। ਜੋ ਨਰ ਸ਼੍ਰੇਯ ਚਾਹ ਕੋ ਧਰੈ।

ਭਗਤਿ ਜੱਗ ਕਰਿ ਜਬਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ। ਸੁਧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੁਇ ਅਭਿਰਾਮ ॥ ੨੪ ॥

ਐਸੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣਾ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਗਤੀ ਜੱਗ ਕਰਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁੱਧ ਕਰੇ ॥੨੪॥

ਜਥਾ ਮਲੀਨ ਬਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਕਾਰੇ। ਉੱਜਲ ਸਾਬਣ ਸਾਥ ਪਖਾਰੇ।

ਇਮ ਉਪਾਇ ਤੇ ਮਨ ਸੁਧਿ ਜਬੈ। ਈਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਿ ਹੈ ਤਬੈ ॥ ੨੫ ॥

ਜਿਵੇਂ ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ ਬਹੁਤ ਕਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਬਣ ਨਾਲ ਧੋ ਕੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਜਲ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਾਅ ਕਰਕੇ ਜਦ ਮਨ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੫॥

(ਚਾਰ ਸਾਧਨ) ਚਾਰਹੁ ਸਾਧਨ ਉਰ ਉਪਜਾਵੈ। ਸੁਧਰੇ ਖੇਤ ਅੰਨ ਜਿਮ ਪਾਵੈ।

ਇਕ 'ਬੈਰਾਗ' ਫੁਰੈ ਮਨ ਐਸੇ। ਵਿਸ਼ਟਾ ਕਾਗ ਸੁਰਗ ਸੁਖ ਤੈਸੇ ॥ ੨੬ ॥

ਚਾਰੇ ਸਾਧਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਖੇਤ ਵਿਚ ਬੀਜ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਵੈਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਖਟਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਮੋਖ ਇੱਛਾ। ਇਕ ਵੈਰਾਗ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰੇ ਤੇ ਸੁਰਗ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ ਕਾਮ ਵਿਸ਼ਟਾ ਵਾਂਗ ਜਾਣੇ ॥੨੬॥

ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਵਿਸ਼ਯ ਸੁਖ ਜੇਤੇ। ਬਮਨ ਸਮਾਨ ਨ ਭਾਵੈਂ ਤੇਤੇ।

ਤੱਤ ਮਿਥਿਆ ਕੋ ਫੁਰੈ ਬਿਚਾਰ। ਸਾਧਨ ਦੁਤਿਯ ਬਿਬੇਕ ਉਚਾਰ॥ ੨੭॥

ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸਿਆਂ ਦੇ ਸੁਖ ਹਨ, ਉਲਟੀ ਵਾਂਗ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਾ ਲਗਣ। ਤੱਤ ਤੇ ਮਿਥਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਫੁਰੇ, ਸੁੰਦਰ ਸਾਧਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ॥੨੭॥

ਰੂਪ ਜਥਾਰਥ ਆਤਮ ਜਾਨੇ। ਸਦਾ ਸੱਤ ਹੈ ਤੱਤ ਪਛਾਨੈ।

ਸਾਚ ਝੂਠ ਹੈ ਇਕ ਹੀ ਬਿਖੈ। ਮਿਥਿਆ ਨਾਮ ਇਸੀ ਕੋ ਲਖੈ॥ ੨੮॥

ਆਤਮਾ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ ਜਾਣੇ, ਸਦਾ ਸੱਤ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ। ਸੱਚ ਝੂਠ ਇਕ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਮਿਥਿਆ ਨਾਮ ਏਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝੇ॥੨੮॥

ਜਬਿ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸਾਚ ਕਰਿ ਜਾਨਾ। ਤਿਸ ਮਹਿੰ ਕਲਪਤਿ ਝੂਠ ਪਛਾਨਾ।

ਰਜੁ ਮਹਿੰ ਸਰਪ, ਸੀਪ ਮਹਿੰ ਰੂਪਾ। ਭੂਖਨ ਹੇਮ ਬਿਖੈ ਅਨਰੂਪਾ॥ ੨੯॥

ਜਦ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਸੱਚ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ, ਤਿਸ ਵਿਚ ਕਲਪਤ ਝੂਠ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਰੱਸੀ ਵਿਚ ਸੱਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਪੀ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੋਨੇ ਵਿਚ ਗਹਿਣੇ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ॥੨੯॥

ਤਿਮ ਆਤਮ ਸਤਿ ਰੂਪ ਮਝਾਰਾ। ਦੇਹਾਦਿਕ ਪਰਪੰਚ ਪਸਾਰਾ।

ਇਮ ਤਤ ਮਿਥਿਆ ਕਰਨ ਵਿਚਾਰ। ਸਾਧਨ ਦੁਤਿਯ 'ਬਿਬੇਕ' ਬਿਚਾਰ॥ ੩੦॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਤਮ ਸੱਤ ਹੈ ਤੇ ਦੇਹ ਆਦਿਕ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਇਕ ਝੂਠਾ ਪਰਪੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਥਿਆ ਤੱਤ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ 'ਬਿਬੇਕ' ਵਿਚਾਰੋ॥੩੦॥

ਜਿਤਿਕ ਬਾਸਨਾ ਮਨ ਮਹਿੰ ਜੋਇ। ਤਜਾਗਣ ਤਿਨਹੁ ਨਾਮ 'ਸਮ' ਹੋਇ।

ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਰੁਕੈ ਰਿਖੀਕ। ਇਹ 'ਦਮ' ਨਾਮ ਕਹੈਂ ਮਤਿ ਨੀਕ॥ ੩੧॥

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਵਾਸਨਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵੇਖੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ 'ਸਮ'। ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਦਿੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਮੱਤ ਵਾਲੇ 'ਦਮ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੧॥

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਆਨ ਕਰਿ ਬਿਸੈ। ਫੁਰੈ ਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਮਨ ਮਹਿੰ ਜਿਸੈ।

ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਕਰਿਬੇ ਭਾਵੈਂ। ਨਾਮ 'ਉਪਰਤਿ', ਇਸੀ ਕੋ ਗਾਵੈਂ॥ ੩੨॥

ਵਿਸ਼ੇ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਵੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਫੁਰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ 'ਉਪਰਤ' ਹੈ॥੩੨॥

ਸੀਤ ਉਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਦੁਖ ਸਾਰੇ। ਸਹੈ 'ਤਤਿੱਖਿਆ' ਨਾਮ ਉਚਾਰੇ।

ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਮਹਿੰ ਰਿਦੈ ਲਗਾਇ। 'ਸਮਾਧਾਨ' ਇਸ ਨਾਮ ਕਹਾਇ॥ ੩੩॥

ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਜਿਹੜਾ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਤਤਿੱਖਿਆ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਵਿਚ ਦਿਲ ਲਾਵੇ, ਇਹ 'ਸਮਾਧਾਨ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੩॥

ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਪਰ ਸਾਚ ਪ੍ਰਤੀਤ। 'ਸ਼ਰਧਾ' ਨਾਮ ਕਹੈ ਸੁਧ ਚੀਤ।

ਖਸ਼ਟ ਸੰਪਦਾ ਭਨੀ ਸੁਨਾਇ। ਸਾਧਨ ਤ੍ਰਿਤੀ ਰਿਦੇ ਹੁਇ ਆਇ॥ ੩੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰੱਖੇ, ਸੁੱਧ ਚਿੱਤ ਵਾਲੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਸ਼ਰਧਾ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਛੇ ਸੰਪਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸੰਪਦਾ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਸਾਧਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਆਉਂਦਾ ਹੈ॥੩੪॥

ਛੁਪਿਤਿ ਤ੍ਰਿਖਤਿ ਕੇ ਅੰਨ ਰੁ ਪਾਨੀ। ਇਨ ਬਿਨ ਨਹਿ ਭਾਵੈ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਨੀ।

ਤਥਾ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾਂਖਾ। ਨਾਮ ਮੁਮੁਖਤਾ ਇਸ ਕੇ ਭਾਖਾ॥ ੩੫॥

ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਖੇ ਪਿਆਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਏਨੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਮੁਮੁਖਤਾ' ਭਾਵ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਜਬਿ ਏ ਚਾਰੋਂ ਸਾਧਨ ਪਾਏ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਣਿ ਰਹਹਿ ਅਧਿਕਾਏ।

(ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਗੁਰੂ) ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਤਿਸ ਤੇ ਲਹੈ ਪਰਮ ਪਦ ਸੂਰਾ॥੩੬॥

ਜਦ ਇਹ ਚਾਰੇ ਸਾਧਨ ਪਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਰੱਖੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਸੂਰਬੀਰ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥੩੬॥

ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੇ ਕੱਲਜਾਨ। ਪਾਇ ਗਜਾਨ ਨਹਿ ਹੈ ਦੁਖ ਹਾਨ।

ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਟ ਥੇ ਨਾਂਹੀ। ਇਸ ਪਰ ਜੁਗਤ ਸੁਨਹੁ ਸ੍ਰੁਤਿ ਮਾਂਹੀ॥ ੩੭॥

ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ ਤੋਂ ਵੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜੁਗਤੀ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ॥੩੭॥

ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਹੀ ਪਢਿ ਲਹਯੋ। ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਨਹਿ ਭਯੋ।

ਸੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੰਸੇ ਕਰਿ ਦੂਰ। ਹੋਇ ਨ ਅਨੁਭਵ ਆਤਮ ਪੂਰ॥ ੩੮॥

ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਭ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਲਏ ਹਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਐਸਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਆਪਣੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਨ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਸਰਿਤਾ ਪਾਰ ਉਤਰਨੇ ਹਾਰ। ਆਇ ਪਿਖਯੋ ਅੰਧਾ ਕਰਨਧਾਰ।

ਪਾਰ ਕਰਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿ ਆਵੈ। ਆਪ ਤਰੈ ਨਹਿ ਅਪਰ ਤਰਾਵੈ॥ ੩੯॥

ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਪਰ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਮਲਾਹ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਪਾਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਆਪ ਤਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੩੯॥

ਪਿੰਗ ਗੁੰਗ ਹੈ ਕੇਵਟ ਦੂਜਾ। ਸੋ ਭੀ ਮਿਲੇ ਨ ਕਾਰਜ ਪੂਜਾ।

ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਟ ਤੇ ਕਿਮ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਲਖਤਿ ਨ ਭਯੋ॥ ੪੦॥

ਦੂਸਰਾ ਮਲਾਹ ਪਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਗੁੰਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਟਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੪੦॥

ਸੋ ਭੀ ਦੇਯ ਨ ਸਕਹੀ ਸ੍ਰੇਯ। ਕਹਿਬੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਨ ਜੇਯ।

ਆਪ ਤਰਨਿ ਕੋ ਸਮਰਥ ਦੋਊ। ਅਪਰ ਤਰਾਇ ਸਕਹਿੰ ਨਹਿੰ ਕੋਊ॥ ੪੧॥

ਉਹ ਵੀ ਕਲਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਆਪ ਤਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੪੧॥

ਯਾਂਤੇ ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰੋਨ! ਹਮਰੇ ਗੁਰੂ ਸਕਲ ਗੁਨ ਭੋਨ।

ਸ਼੍ਰੇਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਟੀ, ਹਿਤਕਾਰੀ। ਕਰਹਿੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹਮਾਰੀ॥ ੪੨॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ, ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਘਰ ਹਨ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼੍ਰੇਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ ਵੀ ਹਨ। ਕਿਰਪਾ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕਲਿਆਣ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੪੨॥

ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਭੀ ਇਹੀ ਹਮਾਰੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਭਾਰੇ।

ਅਹੈ ਜਗਤਪਤਿ ਕੇ ਅਵਤਾਰ। ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤਿ ਉਦਾਰ॥ ੪੩॥

ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਵੀ ਇਹੋ ਸਾਡੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਇਹ ਜਗਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰੱਬ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਹਨ। ਉੱਤਮ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੪੩॥

ਇਨ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਨ ਤਜਾਗਨ ਜੋਗ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਭੋਗ ਮਹਿੰ ਦੇਤੇ ਜੋਗ।

ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਬਲ ਤੇ ਕਲਿਆਨ। ਦੇਤਿ ਸਿੱਖ ਉਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ॥ ੪੪॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਛੱਡਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਭੋਗ ਵਿਚ ਜੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਲਿਆਣ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੪੪॥

ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਭਏ। ਕੋਟਨ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰਨਿ ਕਏ।

ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ। ਤੁਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਉਦਾਰ॥ ੪੫॥

ਦਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਏਸੇ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਰੋੜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਹਰੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪੀ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਤਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ॥੪੫॥

ਭਲੇ ਭਾਗ ਅਪਨੇ ਮਨ ਜਾਨੋਂ। ਇਨ ਕੋ ਸੰਗ ਸਦਾ ਤੁਮ ਠਾਨੋਂ।

ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਹੁ ਬਨਿ ਕਰਿ ਦਾਸ। ਜਗ ਸਾਗਰ ਉਬਰਹੁ ਅਨਯਾਸ॥ ੪੬॥

ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਜਾਣੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਸੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਕ ਬਣ ਕੇ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰੋ ਤੇ ਭਵਸਾਗਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯਤਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਵੋ॥੪੬॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੫॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਛਤਾਲੀਵਾਂ

ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ

ਦੋਹਰਾ- (ਗੁਰੂ) 'ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਤੇ ਲਹਤਿ ਜੀਵ ਕੱਲ੍ਹਜਾਨ।
ਜਸ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕਾਰਿ ਜਨ ਤਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨ॥ ੧॥

'ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜੀਵ ਕਲਿਆਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜੈਸਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਖਟ ਗੁਣ ਸਹਿਤਿ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ। ਜਥਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਕੇ ਮਹਦ ਮਹਾਨ।
ਯਾਂਤੇ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਲਖੈਂ। ਗੁਨ ਅਵਗੁਨ ਜੱਗ੍ਯਾਸੀ ਬਿਖੈ॥ ੨॥

ਛੇ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ਜੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਛੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਪਰ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿਚ ਕੌਸੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣ ਹਨ॥੨॥

ਜਥਾ ਜਰਾਹ ਹੋਤਿ ਮਤਿਵੰਤਾ। ਘਾਵ ਮਝਾਰ ਬਿਕਾਰ ਲਹੰਤਾ।
ਤੇ ਮੇਲਨ ਅਉਖਧ ਨਹਿ ਲਾਵੈ। ਮੇਲੇ ਤੇ ਨਸੂਰ ਰਹਿ ਜਾਵੈ॥ ੩॥

ਜਿਵੇਂ ਜਰਾਹ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਚੀਰ-ਫਾੜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਖਮ ਵਿਚ ਜਦ ਵਿਗਾੜ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ, ਤਾਂਕਿ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲਣ ਨਾਲ ਨਾਸੂਰ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ॥੩॥

ਟੂਟ੍ਹੇ ਅਸਥੀ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰ। ਤਿਸ ਕੇ ਪੂਰਬ ਲੇਤਿ ਨਿਕਾਰ।
ਪੁਨਹ ਘਾਵ ਮੇਲਤਿ ਸੁਖ ਦੇਤਿ। ਕਾਚ ਜਰਾਹ ਹੋਤਿ ਦੁਖ ਹੇਤ॥ ੪॥

ਟੁੱਟੀ ਹੱਡੀ ਆਦਿ ਜਿਹੜੀ ਬਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜ਼ਖਮ ਮੇਲ ਕੇ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕੱਚਾ ਜਰਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੪॥

ਇਮ ਹਮਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਨਵੰਤੇ। ਸਿਖ ਕੇ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿ ਪਰਖੰਤੇ।
ਜਿਸ ਕਰਿ ਪਾਵਹਿ ਜਨ ਕਲਿਆਨ। ਇਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਹਿਤ ਠਾਨਿ॥ ੫॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਗੁਣਵਾਨ ਹਨ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸੇਵਕ ਕਲਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਤ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੫॥

(ਅਧਿਕਾਰੀ:-) ਜਿਨਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਹਿ ਭਾਰੀ। ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਖ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨੁਸਾਰੀ।
ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ। ਇਨ ਹਿਤ ਬੈਸ ਬਿਤਾਇ ਬਿਚਾਰੇ॥ ੬॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਭਾਰੀ ਖਚਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਈਰਖਾ ਦੇ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰੇ ਪੁਰਸ਼ ਚਿੰਦਰੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੬॥

(ਸੇਵਾ:) ਤਿਸਕੋ ਕਹੈਂ ਕਰਹੁ ਧੂਮਕਾਰ। ਸੇਵਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਦੇਹੁ ਅਹਾਰ।
ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦਿਹੁ ਛਾਦਨ ਆਛੇ। ਚਾਂਪਹੁ ਪਗ, ਕਰੀਐ ਸਿਖ ਬਾਂਛੇ॥ ੭॥

ਇਕ ਤੋਂ ਰਿਦਾ ਤਪਹਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਪਿਖਹੁ ਭਲੇ ਕੁਛ ਹਾਥ ਨ ਆਵੈ।

ਪੁਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋਪ ਕਰੰਤਾ। ਮੋਹਿ ਦਿਯੋ ਪਿਖਿ ਏਹ ਜਰੰਤਾ ॥ ੧੫ ॥

ਇਕ ਤਾਂ ਹਿਰਦਾ ਤਪਣ ਨਾਲ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰੇ ਦਿੱਤੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੜਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥

(ਤਯਾਗਣੇ ਜੋਗ ਭਰਮ) ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਇਸ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਦੋਖ। (ਸੰਤੋਖ) ਲਾਲਚ ਤਜੈ ਧਰੈ ਸੰਤੋਖ।

ਪਰਤ੍ਰਿਯ ਪਰਧਨ ਪਰ ਕੀ ਅੰਸ਼। ਨਹਿੰ ਲਿਹੁ, ਲੇਹਿ ਜੁ ਕਰਹਿ ਬਿਧੁੰਸ ॥ ੧੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੋਸ਼ ਹਨ, ਲਾਲਚ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ, ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਅਤੇ ਪਰਾਈ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੋ, ਜੋ ਲਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਇਹ ਪਾਪ ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ॥੧੬॥

(ਖਿਮਾ) ਅਪਨੇ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਕੋ ਜਾਨਿ। ਤਿਸ ਪੁਰ ਕੋਪ ਨ ਕਰਹੁ ਸੁਜਾਨ।

(ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨਤਾ) ਬਿੰਦਿਆਂ ਕੈ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਨ ਕੋ। ਬੁਧਿ ਬਿਸਾਲ ਕੈ ਦੀਰਘ ਧਨ ਕੋ ॥ ੧੭ ॥

ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਨਿਰਬਲ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਹੇ ਚਤੁਰ ਭਾਈ! ਉਸ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਕਰੋ ॥੧੭॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਤੇ ਗਰਬ ਨ ਧਰੀਯਹਿ। ਦਾਤਾ ਈਸੁਰ ਏਕ ਬਿਚਰੀਅਹਿ।

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਆਦਿ ਕਰਿ ਕਰਮ। ਨਹਿੰ ਅਭਿਮਾਨ ਧਰਹੁ ਜੁਤਿ ਸ਼ਰਮ ॥ ੧੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ 'ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਦਾਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਇਕ ਵਿਚਾਰੀਏ। ਯਤਨ ਨਾਲ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਆਦਿ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੧੮॥

ਕਰਹਿ ਸੁ ਕਰਮ ਧਰਹਿ ਅਭਿਮਾਨ। ਨਿਫਲ ਜਾਤਿ ਜਿਉਂ ਗਜ ਇਸ਼ਨਾਨ।

ਅਪਨੋ ਜਸ ਪਰਨਿੰਦ ਨ ਕਹੈ। ਕਹੈ ਤ ਇਸੇ ਤੇ ਭੀ ਅਘ ਲਹੈ ॥ ੧੯ ॥

ਜਿਹੜਾ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮ ਵਿਅਰਥ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਆਪਣਾ ਜੱਸ ਤੇ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੜਾ ਕਹੇਗਾ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ॥੧੯॥

ਦਾਨ ਕਰਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਨਹਿੰ ਭਾਖੈ। ਸਦਾ ਛੁਪਾਵਨ ਕੋ ਅਭਿਲਾਖੈ।

(ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਨਾ) ਮਧੁਰ ਕਹੈ ਸਭਿ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ। ਫੀਕਾ ਬੋਲ ਨ ਕਿਸੀ ਦੁਖਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥

ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦਾਨ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਨਾ ਕਹੋ, ਸਦਾ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਰੱਖੋ। ਮਿੱਠਾ ਬੋਲ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ, ਫੀਕਾ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਵੇ ॥੨੦॥

(ਧਰਮ ਕਿਰਤ) ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦਰਬ ਕਮਾਵੈ। (ਵੰਡ ਛਕਣਾ) ਬੰਟ ਅਤਿੱਥਨਿ ਕੋ ਪੁਨ ਖਾਵੈ।

(ਸੁੱਛਤਾ) ਉਪਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਰਖੈ ਮਲੀਨ। ਤਿਮ ਕਾਯਾ ਕੋ ਨਿਤ ਮਲਹੀਨ ॥ ੨੧ ॥

ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਧਨ ਕਮਾਵੇ, ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਫਿਰ ਖਾਵੇ। ਉਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਮੈਲੇ ਵਸਤਰ ਨਾ ਪਹਿਣੋ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਰੱਖੋ ॥੨੧॥

(ਕੁਸੰਗ) ਚੋਰ, ਜਾਰ, ਬਟਪਾਰ, ਜੁਆਰੀ। ਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਬੰਚਕ, ਛਲੀ ਕੁਚਾਰੀ।

ਸੁਪਨੇ ਮਹਿੰ ਭੀ ਇਨ ਕੀ ਸੰਗਤਿ। ਕਰੇ ਨ ਕਬਿਹੂੰ, ਬਿਰ ਨ ਪੰਗਤਿ ॥ ੨੨ ॥

ਚੋਰ, ਯਾਰ, ਲੁਟੇਰੇ, ਜੁਆਰੀਏ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ, ਠੱਗ, ਛਲੀਏ ਅਤੇ ਕੁਚਾਲੀਏ ਦੀ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗਤ ਨਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲੋ ॥੨੨॥

ਬਿਸ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਬਿਸ਼ਈ ਨਰ ਬੁਰੇ। ਲਖਿ ਦੁਰਜਨ ਤਤਛਿਨ ਪਰਹਰੇ।

ਜਥਾ ਅਗਨਿ ਤੇ ਲੋਹ ਤਪਾਯੋ। ਦਿਪਤਿ, ਜਾਤਿ ਨਹਿੰ ਹਾਥ ਛੁਵਾਯੋ ॥੨੩॥

ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਸ਼ਈ ਪੁਰਖ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਦੁਰਜਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਅੱਗ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਤਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਚਮਕਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ॥੨੩॥

(ਸਤਿਸੰਗ) ਜਨ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰੀਏ। ਜਿਨ ਮਿਲਿਤੇ ਅਵਗੁਨ ਪਰਹਰੀਏ।

(ਕਥਾ ਸ਼ੁਵਣ) ਸੁਨੀਅਹਿ ਅਵਤਾਰਨ ਇਤਿਹਾਸ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਜਿਮ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸ ॥੨੪॥

ਸੁਸ਼ੀਲ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਐਗੁਣ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣੋ, ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਚੋਜ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਣੋ ॥੨੪॥

ਬਹੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰਨੈ ਜਹਾਂ। ਸੂਖਮ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਸੁਨੀਅਹਿ ਤਹਾਂ।

(ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯਾਤ੍ਰਾ) ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੱਜਨ ਕਰੀਏ। ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਅਘ ਪਰਹਰੀਏ ॥੨੫॥

ਹੋਰ ਜਿੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਸੁਣੋ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰੋ ॥੨੫॥

ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਦਰਸਹੁ ਦਰਬਾਰ। ਹੋਤਿ ਸਦਾ ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰ।

ਸਹਤਿ ਅਦਬ ਕੇ ਬੈਠਹਿ ਮਾਂਹਿ। ਗੁਰ ਬਿਨ ਮਨ ਨ ਭੁਲਾਵੈ ਕਾਂਹਿ ॥੨੬॥

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਜਿੱਥੇ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਬ ਸਹਿਤ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਮਨ ਨਾ ਲਿਆਵੋ ॥੨੬॥

ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਤਿ ਜਾਗਤੀ ਜਹਾਂ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਦਰ ਦਰਸਹੁ ਤਹਾਂ।

ਕਿਧੋਂ ਪਰਬ ਕੇ ਦਿਨ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ। ਕਿਧੋਂ ਖਸ਼ਟਮੇ ਮਾਸ ਸਿਧਾਵਹੁ ॥੨੭॥

ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਜਗਦੀ ਹੈ, ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਬੜੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਜਾਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਦੇ ਦਿਨ ਚਲ ਕੇ ਜਾਵੋ ਜਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਚਲ ਕੇ ਜਾਵੋ ॥੨੭॥

ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਹੁਇ ਸੰਮਤ ਮਾਂਹਿ। ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕ ਦਰਸਹਿ ਜਾਂਹਿ।

ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਹੁਇ ਕਰਿਕੇ। ਗਯੋ ਨ ਦਰਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇ ॥੨੮॥

ਜੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਤਨ, ਮਨ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ॥੨੮॥

ਕਿਉਂ ਤਿਨ ਜਨਮ ਧਰਯੋ ਜਗ ਆਇ। ਨਿਸ਼ਫਲ ਭਯੋ ਗਯੋ ਪਛੁਤਾਇ।

ਜੇ ਦਰਸਹਿ ਅਰੁ ਸਰੁਵਰੁ ਮੱਜੈ। ਪਾਇੰ ਪਦਾਰਥ, ਸਭਿ ਅਘ ਭੱਜੈ ॥੨੯॥

ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵਿਅਰਥ ਜਾਣ 'ਤੇ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੯॥

ਅਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰ ਕਰੈ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁੱਧਤਾ ਧਰੈ।
ਸੌਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਤਿ ਜਨ ਜੋਇ। ਹਰਿ ਗੁਰ ਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਹੋਇ ॥ ੩੦ ॥

ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁੱਧਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੦॥

(ਭਗਤੀ) ਤਿਸੈ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਗਤ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈਂ। ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਕੋ ਸਿਖਰਾਵੈਂ।
ਕਸ਼ਟ ਆਪਦਾ ਪਰੈ ਜਿ ਕੋਈ। ਕਿਧੋਂ ਸਰੀਰ ਬਿਖੈ ਰੁਜ ਹੋਈ ॥ ੩੧ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਸ਼ਟ ਜਾਂ ਬਿਪਤਾ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥੩੧॥

ਬਿੱਪਰੈ ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿਕ ਮਾਂਹੀ। ਪਰਾਰਥਧ ਕਰਿ ਹੁਇ ਕੁਛ ਜਾਹੀ।
ਪ੍ਰਭੁ ਮਹਿੰ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪੇ ਕੋਇ ਨ। ਨੀਕੋ ਲਖੈ, ਦੀਨ ਮਨ ਹੋਇ ਨ ॥ ੩੨ ॥

ਪੁੱਤਰ, ਪਤਨੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਕੋਈ ਉਲਟੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਾਰਥਧ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਚੰਗਾ ਸਮਝੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ॥੩੨॥

ਭਲਾ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸਰ ਮੇਰਾ। ਅਘ ਫਲ ਨਿਬਰਹਿ, ਮੈਂ ਨਿਤ ਚੇਰਾ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰ। ਹਰਖੈ ਈਸੁਰ ਕਿੱਤਿ ਬਿਚਾਰ ॥ ੩੩ ॥

ਪਰਮੇਸਰ ਮੇਰਾ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭਾਵ ਮੇਰਾ ਦੁੱਖ ਨਿਬੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਦਾ ਤੁਹਾਡਾ ਚੇਲਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ ॥੩੩॥

ਕਰਨੈ ਹਾਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕੋਈ। ਜੇ ਹਰਿ ਕਰੈ ਤ ਬੁਰੀ ਨ ਹੋਈ।
ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਗੁਰ ਭਲੇ ਟਿਕਾਵੈ। ਈਸੁਰ ਕੀ ਕਿੱਤਿ ਪਰ ਹਰਿਖਾਵੈ ॥ ੩੪ ॥

ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕਰਨੇਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਤੇ ਟਿਕਾਵੇ। ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਹਰ ਕਿੱਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ॥੩੪॥

ਨਿਸ ਦਿਨ ਲਿਵਲਾਵਨ ਸਤਿਨਾਮ। ਪੁਨ ਉਪਦੇਸ਼ੈ ਇਹ ਅਭਿਰਾਮ।
ਉਠਤਿ ਬੈਠਤਿ ਸੋਵਤਿ ਚਾਲਹੁ। ਕਿੱਤਿ ਕਰਿਬੇ ਮਹਿੰ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲਹੁ ॥ ੩੫ ॥

ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਵੇ, ਫਿਰ ਇਸ ਸੁੰਦਰ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ, ਉੱਠਦੇ, ਬੈਠਦੇ, ਸੌਂਦੇ, ਚਲਦੇ, ਕਿਰਤ ਕਰਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖੇ ॥੩੫॥

ਹਾਥ ਪਾਂਵ ਤੇ ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਹੁ। ਮਨ ਤੇ ਮੁਖ ਤੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਹੁ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਨਹੰਤਾ ਤਯਾਗਨ। ਪੁਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਿ ਇਮ ਲਾਗਨ ॥ ੩੬ ॥

ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੋ, ਮਨ ਤੇ ਮੁਖ ਨਾਲ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੋ, ਫਿਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੩੬॥

ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਰਮਯੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਅਰ ਠਾਕਰ ਚੇਰਾ।
ਯਾਂਤੇ ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਖ ਕੋ ਤਯਾਗਹੁ। ਨੀਂਦ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤਜਿ ਕਰਿ ਜਾਗਹੁ ॥ ੩੭ ॥

ਸਭ ਵਿਚ ਇਕ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਵੈਰੀ, ਮਿੱਤਰ, ਮਾਲਕ, ਸੇਵਕ ਸਭ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਨੀਂਦ, ਅਵਿੱਦਿਆ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਗੋ॥੩੭॥

ਗੁਰ ਕੀ ਗਿਰਾ ਬਿਚਾਰਹੁ ਨੀਕੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਭਲੇ ਹੋਤਿ ਇਸ ਜੀਕੇ।
ਕੀਰਤਨ ਕਰਹੁ, ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸੀਚਿ। ਲਖਹੁ ਸਕਲ ਗੁਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬੀਚਿ॥ ੩੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੋ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਜਲ ਵਿਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੋ, ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਸਮਝੋ॥੩੮॥

ਆਦਿ ਸਰੀਰ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨੇ ਹਮੈ ਬਿਚਾਰੇ।
ਅਸ ਈਸ਼ੁਰ ਕਿਉਂ ਰਿਦੇ ਬਿਸਾਰਹੁ। ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਮਨ ਜੀਹ ਸੰਭਾਰਹੁ॥ ੩੯॥

ਸਰੀਰ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਭਾਵ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ, ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥ, ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥ ਇਹ ਸਭ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਐਸੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਸਾਰਦੇ ਹੋ, ਉਸਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਮਨ ਅਤੇ ਜੀਭ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੋ॥੩੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਾਹਿ। ਭਗਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕਾਹਿ।
ਇਕ ਤੇ ਸੌਤਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਲਿਵ ਲਗਾਇ, ਨਹਿੰ ਤਜਾਗਹਿ ਨਿਸ ਦਿਨ॥ ੪੦॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਲਿਵ ਲਾਵੇ ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਛੱਡੋ ਨਹੀਂ॥੪੦॥

ਦੁਤੀਏ ਭਾਣ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਮਾਨੇ। ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਉਹ ਹਰਖ ਸੁ ਠਾਨੇ।
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਤਜਾਗੇ। ਤਜਿ ਕੂਰੇ ਸਚ ਪਰ ਅਨੁਰਾਗੇ॥ ੪੧॥

ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੋ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਰ ਕਿਰਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੋ। ਤੀਸਰਾ ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡੋ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੱਚ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ॥੪੧॥

ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਮੈਂ ਪਰਪਕ ਹੋਇ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੋਇ।
ਫੁਰਹਿ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਰਿਦੈ। ਲਖੈਂ ਉਚਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਤਦੈ॥ ੪੨॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕ ਹੋਵੋ, ਉਹ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਕਈ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਵਿਰਾਗ, ਵਿਵੇਕ, ਖਟਸੰਪਤੀ ਅਤੇ ਮੋਖ ਇੱਛਾ ਆਦਿ ਇਸ ਭਗਤੀ ਸਾਧਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਸਿਧ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ॥੪੨॥

ਸ਼ਰਣ ਪਰਜੈ ਸਿਖ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ। ਪਰੇ ਕੁਬੰਧਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਨ।
ਅਸ ਦਸ ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ। ਸਿਮਰਹੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਵਾਹਿ॥ ੪੩॥

ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆ ਜਾਣ ਕੇ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿ ਖੋਟੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ॥੪੩॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਫਤਾਲੀਆਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੪੬॥



ਅਧਿਆਇ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ- 'ਚਾਰਹੁ' ਸਾਧਨ ਪਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਣਿ ਸਿਧਾਇ।
ਪਰਖੈ ਮਹਾਂ ਸੁਜਾਨ ਤਬਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਿਆ ਸਿਖਰਾਇ॥ ੧॥

ਚਾਰੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਮਹਾਂ ਸੁਜਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪਰਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ। ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿੱਧਿਆਸਨ ਜਾਨ।
ਚੌਥੇ ਸਾਖਿਆਤ ਗੁਰ ਕਹੈ। ਜਿਸਕੋ ਪਾਇ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਬਹੈ॥ ੨॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਣਾ, ਨਿਧਿਆਸਨ ਜਾਣੇ। ਚੌਥਾ ਸਾਖਿਆਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਫਿਰ ਜਗਤ ਵਿਚੋਂ ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੨॥

(ਸ਼੍ਰਵਣ:) ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰਵਣ ਖਟ ਲਿੰਗ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਜਿਸ ਤੇ ਚੇਤਨ ਅਦੁਤਿ ਮਝਾਰ।
ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਹਿ ਸੋਇ॥ ੩॥

ਪਹਿਲਾ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੇ ਲਿੰਗ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਛੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਲਿੰਗ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਦੁੱਤੀ ਚੇਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਤਪਰੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਸੁਣਨਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੩॥

ਇਕ 'ਉਪਕਰਮ ਅਰੁ ਉਪਸੰਹਾਰ'। ਦੂਜੇ ਕੋ 'ਅੱਭਿਆਸ' ਉਚਾਰ।
'ਸ੍ਰਵਣ ਅਪੂਰਬਤਾ' ਲਖਿਤੀਨ। 'ਫਲ' ਪੁਨ 'ਅਰਥਬਾਦ' ਕੋ ਚੀਨ॥੪॥

ਇਕ ਉਪਕਰਮ ਅਤੇ ਉਪਸੰਹਾਰ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ 'ਸ੍ਰਵਣ ਅਪੂਰਬਤਾ' ਤੀਸਰਾ ਸਮਝੋ। ਚੌਥਾ ਫਲ ਅਤੇ ਅਰਥਬਾਦ ਨੂੰ ਪੰਜਵਾਂ ਪਛਾਣੋ॥੪॥

'ਉਪਪਤਿਵ' ਖਸ਼ਟਮ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ। ਅਥਿ ਇਨਕੇ ਕਰਿ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰਨ।
ਅਰਥ ਜੁ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਧਰਨਾ। ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਨ ਬਹੁ ਕਰਨਾ॥੫॥

ਉਪਪਤਿ ਨੂੰ ਛੇਵਾਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਅਰਥ ਭਾਵ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਬਹੁਤ ਕਰਨਾ ਹੈ॥੫॥

ਤਿਸੀ ਅਰਥ ਮਹਿ ਹੋਹਿ ਸਮਾਪਤਿ। ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਜਾਨ ਚਿਤ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀਨ ਬਨਾਇ। ਉਦਾਹਰਣ ਸੁਨਿ ਲਿਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇ॥੬॥

ਉਸ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਜਾਣੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਸੁਖ ਪਾ ਕੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸੁਣ ਲਵੋ॥੬॥

“ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥”

ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵਿਚ ਸੱਚਾ, ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਅਰੰਭ ਵਿਚ ਸੱਚਾ, ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਸੱਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋ ਨਾਨਕ ! ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ, ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਸੱਚਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਚੋਪਈ- ਆਦਿ ਜਗਤ ਕੇ ਸੱਚ ਦਿਖਾਯੋ। ਅੰਤ ਸਕਲ ਕੇ ਸੱਚ ਬਤਾਯੋ।

ਆਦਿ ਅੰਤ ਮਹਿੰ ਬਰਨਯੋ ਏਕ। ‘ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪ ਸੰਹਾਰ’ ਬਿਬੇਕ ॥੭॥

ਜਗਤ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸੱਚ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸੱਚ ਬਤਾਇਆ। ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਚ ਇਕੋ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਹ ‘ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ’ ਜਾਣੇ॥੭॥

(ਅੱਭਯਾਸ) ਜੋਗ ਨਿਰੂਪਣ ਕੇ ਜੋ ਅਹੈ। ਵਸਤੁ ਅਦੁਤੀ ਜੁ ਚੇਤਨ ਲਹੈ।

ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਸ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਖੈ, ਸੋ ਲਖਿ ਅੱਭਯਾਸਾ ॥੮॥

ਜੋ ਗੱਲ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਲਿੰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝੋ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੋ॥੮॥

ਜਪੁਜੀ ਬਿਖੈ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਿਓ। ਬਾਰਹਿ ਬਾਰ ਅਰਥ ਸੋ ਧਰਿਓ।

ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਧਰਿਆ ਹੈ।

“ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ” ॥ “ਬਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ” ॥

“ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ, ਸੱਚਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।” ਉਹ ਪਵਿੱਤਰ ਪੁਰਖ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਪਉੜੀ ਬਹੁ ਮਾਂਹਿ। ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਸੱਚੁ ਸੁਖ ਪਾਹਿ ॥੯॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਦਾ, ਅਦੁੱਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥੯॥

(ਅਪੂਰਵਤਾ) ਜੋ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਯ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁ ਹੁਇ। ਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤਰ ਕਹਿੰ ਅਬਿਸੈ ਸੁਇ।

ਸ੍ਰਵਣ ਅਪੂਰਬਤਾ ਲਖਿ ਤੀਜਾ। ਸੱਚ ਏਕ ਹੈ ਅਵਰ ਨ ਬੀਜਾ ॥ ੧੦ ॥

ਤੀਜਾ ਸ੍ਰਵਣ ਲਿੰਗ ‘ਅਪੂਰਵਤਾ’ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਹੈ :- ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਜੋ ਅਦੁੱਤੀ ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਅਵਿਸੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਉਸ ‘ਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੇ, ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਛੁਟੇਰੇ ਦਿਮਾਗਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਦਿਲਹਾਮੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਵੇਸ਼ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਿੱਕੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਿਖੀ ਜਾਣ॥੧੦॥

“ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥”

ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਕਰੋੜਾਂ ਉਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਧਰਮ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

‘ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ’ ਉਦਾਰ। ‘ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ’।

ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਸਭਿਹਨਿ ਤੇ। ਬਿਸੈ ਨ ਹੋਇ ਸਕਹਿ ਜਿਨ ਕਿਨਤੇ ॥੧੧॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਰੇ ਕਹਿਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਉੱਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਪ੍ਰਤੱਛ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹ ਅਦੁੱਤੀ ਕਿਸੇ ਕਰਕੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥੧੧॥

(ਫਲ ਚਲਿਆ) ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਿਬੇ ਕੇ ਜੋਗ। ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕਹੈ ਪੁਭੁ ਲੋਗ।

ਤਿਸੀ ਗਿਆਨ ਕੇ ਜੋ ਅਨੁਸਠਾਨ। ਸੇਵਨ ਕਰਨੋ ਮਹਿਦ ਮਹਾਨ ॥ ੧੨ ॥

ਪੁਭ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਆਤਮਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਜੋ ਅਨੁਸਠਾਨ ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਚੋਥੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੋਇ। ਫਲ ਭੀ ਨਾਮ, ਸੁਨਹੁ ਜਿਮ ਹੋਇ।

'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ'। 'ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਇਵ ਭੇਦੰ' ॥ ੧੩ ॥

ਚੋਥਾ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਦਾ ਫਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣੋ ਜਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਭੇਦ ਐਸੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਨਾਦ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ' ॥੧੩॥

ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਗੁਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਰਨੀ।

ਮੁਕਤਿ ਦੇਤਿ ਹੈ ਆਤਮ ਗਿਆਨ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜਹਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧੪ ॥

ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਕਤੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ॥੧੪॥

ਪੰਚਮ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਸੁਨਿ ਲੱਛਨ। ਜੋ ਭਾਖਤਿ ਹੈ ਗਿਆਨ ਬਿੱਚਛਨ।

ਬਰਨਨ ਜੋਗ ਵਸਤੁ ਹੈ ਜੋਇ। ਤਿਸ ਮਹਿ ਤਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤ ਹੋਇ ॥ ੧੫ ॥

ਪੰਜਵੇਂ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਦੇ ਲੱਛਣ ਸੁਣੋ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਲੱਖਣ ਗਿਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਰਣਨ ਯੋਗ ਜਿਹੜੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਉਸਤਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੧੫॥

'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣ' ਹਿ 'ਕਰੇਇ'। 'ਗੁਣਵੰਤਿਆ' ਜੋ ਹੁਇ 'ਗੁਣ ਦੇਇ'।

'ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ' ਪਰੇ। 'ਜੇ ਤਿਸੁ' ਕੋ 'ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ' ॥ ੧੬ ॥

ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇਕੀ ਵਿਹੁਣਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇਕੀ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ॥੧੬॥

ਸਭਿ ਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੁਇ ਦੀਹਾ। ਤਿਸ ਪਰ ਕੋ ਉਪਕਾਰ ਕਰੀਹਾ।

ਚਹੈ ਸੁ ਕਰੈ ਆਪ ਸਮਰੱਥ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੈ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਹੱਥ ॥ ੧੭ ॥

ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਉੱਤੇ ਕੋਣ ਉਪਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਕਰੇ, ਉਹ ਆਪ ਸਰਬ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੇ ਸਭ ਕੁਝ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ॥੧੭॥

'ਉਪਪਤਿ' ਖਸ਼ਟਮ ਸ਼੍ਰਵਣ ਸੁ ਲੱਛਨ। ਕਹਤਿ ਬੇਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਚੱਛਨ।

ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਨ ਕਰਿਕੈ ਸੁਭ ਅਰਥ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੇ ਜੋਗ ਸਮਰਥ ॥ ੧੮ ॥

ਛੇਵਾਂ ਲਿੰਗ ਸ਼੍ਰਵਣ ਦਾ 'ਉਪਪਤੀ' ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਵੇਦ ਤੇ ਚਤੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਕੇ ਸੁਭ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਜੋ ਉਸ ਅਰਥ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਉਪਪਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ॥੧੮॥

ਦੇਹਰਾ- ਤਿਸੀ ਅਰਥ ਸਿਧ ਕਰਨ ਮੈਂ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮਝਾਰ।
ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰੀ ਹੈ ਜੁਗਤਿ ਜੇ ਸੋ ਉਪਪੱਤਿ ਬਿਚਾਰ॥ ੧੯॥

ਉਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਸੁਭ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਚ ਉਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਰਵਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਜੁਗਤੀ ਨੂੰ ਉਪਪਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲਵੇ॥੧੯॥

“ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਗਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥

ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥”

ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਨੀ ਸਮਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਵਾਲੇ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਚੋਪਈ- ਨਦੀ ਈਸ਼ ਹੈ, ਜੀਵ ਸੁ ਵਾਹਾ। ਦੋਨਹੁੰ ਮਿਲੇ ਉਦਧਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਹਾ।
ਨਾਮ ਨਦੀ ਵਾਹਾ ਮਿਟ ਜਾਇੰ। ਤਿਮ ਹੀ ਈਸ਼ ਜੀਵ ਨ ਰਹਾਇ॥੨੦॥

ਨਦੀ ਈਸ਼ ਹੈ, ਜੀਵ ਨਾਲਾ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲੇ। ਨਦੀ ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਉਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਈਸ਼ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੨੦॥

ਸਿੰਧੁ ਰੂਪ ਬਨਿ ਸਿੰਧੁ ਕਹਾਵੈਂ। ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸੋਂ ਦੈ ਮਿਲਿ ਜਾਵੈਂ।
ਕੋਟ ਜਤਨ ਤੇ ਨਜਾਰੇ ਹੋਇੰ ਨ। ਮਿਲੇ ਵਿਭੇਦ ਸਕੈ ਕਰਿ ਕੋਇ ਨ॥੨੧॥

ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੋਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਰੋੜਾਂ ਯਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਮਿਲਣ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ॥੨੧॥

ਜੁਕਤਿ ਉਕਤਿ ਇਕਤਾ ਮਹਿੰ ਐਸੇ। ਉਪਪਤਿ ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਭ ਲਖਿ ਤੈਸੇ।
ਬੇਦ ਛਾਂਦੋਗ ਖਸ਼ਟਮੇ ਧਯਾਇ। ਤਹਾਂ ਕਰੇ ਖਟ ਸ਼੍ਰਵਣ ਬਨਾਇ॥੨੨॥

ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਉਕਤੀ ਯੁਕਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਉਪਪਤੀ ਸ਼੍ਰਵਣ ਦਾ ਰੂਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਛਾਂਦੋਗ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਛੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ॥੨੨॥

ਸੋ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿੰ ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਏ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਪੌੜੀਆਂ ਚਾਰ ਬਣਾਏ।
ਸ਼੍ਰਵਣ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਦਿਖਰਾਯੋ। ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਤਾਯੋ॥੨੩॥

ਉਹ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਿਖਾਏ ਹਨ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ॥੨੩॥

ਸੋ ਖਟ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਰਾਏ। ਸਿੱਖ ਮੁਮੋਖੀ ਕੋ ਸਮੁਝਾਏ।
(ਮਨਨ) ਮਨਨ ਗਯਾਨ ਕੋ ਭੇਦ ਬਤਾਵਤਿ। ਜਿਸ ਕੇ ਕਰੇ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵਤਿ॥੨੪॥

ਸੋ ਛੇ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਖਾਏ ਹਨ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਬਾਰੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ। ਮਨਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੇਦ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੨੪॥

ਮਨਨ ਕਰੇ ਮਨ ਹੋਤਿ ਬਿਲਾਇ। ਜੋ ਮਨ ਦ੍ਰੈਤ ਰਹਯੋ ਲਪਟਾਇ।
ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਅਪਾਰ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਹੀਨ ਬਿਕਾਰ॥੨੫॥

ਮਨਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਚ ਲਪਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਅਨੰਦ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਵਿਕਾਰ ਹੀਨ ਹੈ॥੨੫॥

ਇਕ ਰਸ ਸਦਾ, ਬਾਲ ਨਹਿੰ ਤਰੁਣ। ਨਹੀਂ ਜਰਾ ਤੇ ਜਰ ਜਰ ਮਰਣ।
ਜੜ ਸੋ ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ ਦੁਖ ਰੂਪ। ਏਕ ਆਤਮਾ ਅਚਲ ਅਨੂਪ॥ ੨੬॥

ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਹੈ, ਨਾ ਬਾਲਕ ਹੈ, ਨਾ ਜੁਆਨ ਹੈ। ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਬੁਢੇਪੇ ਤੋਂ ਜਰਜਰਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰਨਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਜੜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਕ ਅਨੂਪਮ ਅਚੱਲ ਆਤਮਾ ਹੈ॥੨੬॥

ਤੀਨ ਸਰੀਰਨ ਤੇ ਨਿਤ ਭਿੰਨ। ਸਾਖੀ ਰੂਪ, ਨਹੀਂ ਪਰਛਿੰਨ।
ਬੂਲ ਦੇਹਿ ਬਿਨਸਤਿ ਅਰੁ ਜਨਮਹਿ। ਆਤਮ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਲਖਿ ਮਨ ਮਹਿ॥੨੭॥

ਤਿੰਨ ਸੂਖਮ, ਸਬੂਲ ਅਤੇ ਕਾਰਨ ਰੂਪੀ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਛਿੰਨ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਅਛਾਦਿ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਅਸਬੂਲ ਦੇਹੀ ਤਾਂ ਜਨਮਦੀ ਅਤੇ ਮਰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਦੀ ਤਿਵੇਂ ਸਮਝੋ॥੨੭॥

ਅਵਨੀ ਕੈ ਸਿਹਜਾ ਪਰ ਪਰੈ। ਬੂਲ ਦੇਹ ਜੜ ਸਮਸਰ ਬਿਰੈ।
ਆਤਮ ਲਿੰਗ ਦੇਹ ਪਰਕਾਸ਼ੈ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਸੁਪਨਾ ਭਾਸੈ॥ ੨੮॥

ਸੋਣ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਾਂ ਸੋਜ 'ਤੇ ਪਵੇ, ਸਬੂਲ ਦੇਹ ਜੜ ਵਾਂਗ ਹੋ ਕੇ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਆਤਮ ਲਿੰਗ ਦੇਹ ਭਾਵ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਭਾਸਦੇ ਹਨ॥੨੮॥

ਸੁਪਨੇ ਕੇਰ ਪਦਾਰਥ ਭਾਰੇ। ਅਰੁ ਸੁਪਨੇ ਪਰਕਾਸ਼ਹਿ ਸਾਰੇ।
ਜਬਿ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇ। ਤਬੈ ਅਭਾਵ ਲਿੰਗ ਤਨ ਹੋਇ॥ ੨੯॥

ਸੁਪਨੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਦਾਰਥ, ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋਇ, ਤਦ ਲਿੰਗ ਤਨ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨੯॥

ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸਰੂਪ। ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਲੇ ਬੁੱਧਿ ਅਨੂਪ।
ਰਿਦੇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਲਹਿ ਬਿਸਰਾਮ। ਤਬਿ ਲੋ ਸੁਖਪਤਿ ਹੈ ਸੁਖ ਧਾਮ॥ ੩੦॥

ਜੀਵਾਤਮਾ ਮਾਨੋ ਇੰਦਰ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਮਾਨੋ ਇੰਦਰਾਣੀ ਹੈ। ਹਿਰਦਾ ਮਾਨੋ ਘਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਵਿਸਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਤਕ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਰੂਪੀ ਸੁਖਪਤੀ ਹੈ॥੩੦॥

ਬਹੁਰ ਉਠਹਿ ਲੈਕੇ ਨਿਜ ਰਾਨੀ। ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਕਰਹਿ ਸਵਧਾਨੀ।
ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਜਬਿ ਪਾਇ। ਗਹੈ ਬਿਸੈ ਕੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ॥ ੩੧॥

ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥੩੧॥

ਲਹੈ ਸਥਿਰਤਾ ਲੋਚਨ ਦਾਏ। ਬੁੱਧਿ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਬਿਰ ਹੈ ਬਾਏ।
ਇੰਦ੍ਰਯ ਬਿਸੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਿ ਠਾਨੈ। ਸੁਪਨ ਸਖੋਪਤਿ ਤਬਿ ਦ੍ਰੈ ਹਾਨੈ॥ ੩੨॥

ਸੱਜੇ ਨੇਤਰ ਵਿਚ ਜੀਵਾਤਮਾ ਰੂਪ ਇੰਦਰ ਸਥਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਖੱਬੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਖੋਪਤੀ ਅਤੇ ਸੁਪਨ ਦੋਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ॥੩੨॥

ਯਾਂਤੇ ਮਿੱਥਯਾ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ। ਮਿੱਥਯਾ ਤੀਨ ਸਰੀਰ ਬਿਵਸਥਾ।
ਬਾਰੰਬਾਰ ਬਿਚਾਰਨ ਐਸੇ। 'ਮਨਨ' ਬਿਚਾਰ ਨਾਮ ਇਸ ਹੈਸੇ ॥ ੩੩ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿੱਥਿਆ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਹਨ, ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ, ਸੁਪਨ ਅਤੇ ਸਖੋਪਤੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਵੀ ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮੰਨਨ ਹੈ ॥੩੩॥

ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂ ਪੰਚ ਬਿਧਿ ਹੋਇ। ਇਕ ਪਰਮਾਨ, ਵਿਪਰਜੈ ਦੋਇ।
ਵਿਕਲਪ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ, ਜਾਨਿ। ਸੁਨਹੁ ਸਰੂਪ ਜੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਪ੍ਰਮਾਨ ॥ ੩੪ ॥

ਮਨ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਵਿਪਰਜੈ ਦੂਸਰੀ ਹੈ। ਵਿਕਲਪ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਾਣੋ। ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸੁਣੋ ॥੩੪॥

(ਪ੍ਰਮਾਣ) ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੈ ਜੋਇ। ਇੰਦ੍ਰਯ ਦ੍ਰਾਰਾ ਨਿਕਰੈ ਸੋਇ।
ਨਾਨਾ ਘਟ ਪਟ ਧਰੇ ਪਦਾਰਥ। ਤਿਨਹਿ ਜਾਨਿਬੋ ਹੋਇ ਜਥਾਰਥ ॥ ੩੫ ॥

ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੁਆਰੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਘਟ ਪਟ ਪਦਾਰਥ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਤਿਉਂ ਜਾਣ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ॥੩੫॥

(ਵਿਪਰਜੈ) ਦੁਤੀ 'ਵਿਪਰਜੈ' ਇਸ ਕੋ ਕਹੈ। ਰੱਜੂ ਪਰੀ ਸਰਪ ਤਿਸ ਲਹੈ।
(ਵਿਕਲਪ) ਬ੍ਰਿਤਿ 'ਵਿਕਲਪ' ਰੂਪ ਇਹ ਮਾਨ। ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਕੋ ਲੀਜੈ ਜਾਨਿ ॥੩੬॥

ਦੂਸਰੀ ਨੂੰ ਵਿਪਰਜੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਰੱਸੀ ਪਈ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਤੀਜੀ ਵਿਕਲਪ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਵਿਕਲਪ ਰੂਪ ਮੰਨ ਲਵੋ, ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੋ ॥੩੬॥

ਤਾਤਪਰਯ ਮਹਿ ਰਹੈ ਸੰਦੇਹਿ। ਨਿਹਚੈ ਭਯੋ ਨ ਲਖੀਅਹਿ ਏਹ।
(ਨਿੰਦ੍ਰਾ) ਅਭਾਵ ਗਯਾਨ ਕੋ ਆਸ੍ਰੈ ਬ੍ਰਿਤਿ। 'ਨਿੰਦ੍ਰਾ' ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਹਿ ਸਮਝਹੁ ਚਿਤ ॥੩੭॥

ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਣ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤਾਤਪਰੇ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਸੰਸਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਭਾਵ ਗਿਆਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਵੋ ॥੩੭॥

ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ ਸੁਪਨ ਜੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਭਾਵ। ਕਰਣ ਹਾਰ ਸੋ ਤਮੁ ਗੁਣ ਭਾਵ।
ਸੁਖਪਤਿ ਤਮੁ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਜੁ ਕਰੈ। ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਤਿਸ ਰਹੈ ॥ ੩੮ ॥

ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਸੁਪਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਭਾਵ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਤਮੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਕਰਕੇ ਤੇ ਸਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਤਮੇ ਗੁਣ ਭਾਵ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ॥੩੮॥

(ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ) ਪ੍ਰਥਮ ਸਮੇਂ ਕੁਛ ਅਨੁਭਵ ਕੀਨ। ਅਪਰ ਸਮੇਂ ਚਿਤਵੈ ਸਤ ਚੀਨ।
ਜਥਾ ਭਨੈ ਇਹ ਨਰ ਹੈ ਸੋਈ। ਪੂਰਬ ਪਿਖਯੋ ਥਾਵ ਕਿਸ ਜੋਈ ॥ ੩੯ ॥

ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਪਛਾਣ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰੇ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ ਇਹ ਆਦਮੀ ਉਹੋ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਡਿੱਠਾ ਸੀ ॥੩੯॥

ਜਿਸ ਕਰ ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੋਇ। ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਜਾਨੀਅਹਿ ਸੋਇ।
(ਸਥਿਤੀ) ਪੰਚ ਬ੍ਰਿਤਾਂ ਬਿਨ ਚਿਤ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਆਤਮ ਕੇ ਸਰੂਪ ਦਿਸ ਯਾਵੈ ॥੪੦॥

ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਾਣ ਲਵੋ। ਪੰਜਾਂ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਤੋਂ ਚਿੱਤ ਜਦੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦੌੜੇ ॥੪੦॥

ਮਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਬਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਹੋਇ। ਨਾਮ 'ਸਥਿਤੀ' ਬਖਾਨੈ ਸੋਇ।
ਅੱਭਯਾਸ ॥ ਇਸਥਿਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਤ ਪ੍ਰਯਾਸ। ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਲਖੋ ਅੱਭਯਾਸ ॥੪੧॥

ਮਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਦ ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸਥਿਤੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਥਿਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਜਾਣੇ। ਉਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਅਭਿਆਸ' ਸਮਝੋ ॥੪੧॥

ਸੋ ਅਭਯਾਸ ਹੈ ਦੋਇ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਏਕ 'ਅਲਪ' ਦੂਸਰ 'ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ' ਧਾਰਿ।
ਕਬਿ ਕਬਿ ਆਤਮ ਕੋ ਅੱਭਯਾਸੈ। ਇਹ ਤੋ 'ਅਲਪ' ਨਾਮ ਕਹੁ ਭਾਸੈ ॥੪੨॥

ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਲਪ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਲਪ ਅਭਿਆਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੪੨॥

ਸਾਦਰ, ਦੀਰਘ ਕਾਲ, ਨਿਰੰਤਰ। ਸੋ 'ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭੂਮਿ' ਰੂਪ ਲਖਿ ਅੰਤਰ।
(ਵੈਰਾਗ) ਮਿਟੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਸ਼ਿਯਨਿ ਤੇ ਜਬੈ। ਨਾਮ ਵਿਰਾਗ ਹੋਤਿ ਹਿਯ ਤਬੈ ॥੪੩॥

ਜਿਹੜਾ ਆਦਰ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪ ਸਮਝੋ। ਜਦ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਨਾਮ ਵਿਰਾਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੩॥

ਸੋ ਵੈਰਾਗ ਹੈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਕ 'ਯਤਮਾਨ' 'ਵਿਤ੍ਰੇਕ' ਬਿਚਾਰ।
'ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੈ' ਅਰੁ 'ਵਸੀਕਾਰ' ਕਹਿ। ਇਨ ਕੇ ਲੱਛਨ ਭਨੋਂ ਜਥਾ ਲਹਿ ॥੪੪॥

ਇਹ ਵਿਰਾਗ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ 'ਯਤਮਾਨ' ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵਿਤ੍ਰੇਕ' ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ। ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ 'ਇੰਦ੍ਰੈ' ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਨੂੰ 'ਵਸੀਕਾਰ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੱਛਣ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ ਹਾਂ ॥੪੪॥

(ਯਤਮਾਨ) ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਪਛਾਨਾ। ਸੰਤਨ ਸੇਵਾ ਰੁਚੀ ਮਹਾਨਾ।
ਸੌਤਿ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਾਉਂ। ਬੰਧਨ ਕਰਮ ਪਏ ਛੁਟਕਾਉਂ ॥੪੫॥

ਯਤਮਾਨ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਨ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੌਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਾ ਲਵਾਂ ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਵਾਂ ॥੪੫॥

ਇਸ ਕੋ ਯਤਿਮਾਨ ਮਨ ਜਾਨਿ। ਸੰਤਨ ਸੰਗਤ ਕੀਨ ਮਹਾਨ।
(ਵਿਤ੍ਰੇਕ) ਲਗਯੋ ਬਿਚਾਰਨ ਗੁਨ ਅਰੁ ਦੋਖ। ਦੋਖ ਤਜੋਂ, ਕਿਸ ਗੁਨ ਤੇ ਮੋਖ ? ॥੪੬॥

ਇਸ ਨੂੰ ਯਤਿਮਾਨ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣੋ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੋਖ ਵਿਚਾਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਦੋਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ ? ॥੪੬॥

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਬਿਰਧਾਵੈ। ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਆਦਿ ਘਟਾਵੈ।
ਇਹ ਵੈਰਾਗ 'ਵਿਤ੍ਰੇਕ' ਪਛਾਨ। (ਏਕ ਇੰਦ੍ਰੈ ਵੈਰਾਗ) ਇਕਇੰਦ੍ਰੈ ਕੋ ਸੁਨਿ ਦੈ ਕਾਨ ॥੪੭॥

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਅਤੇ ਮੋਹ ਆਦਿ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਵਿਤ੍ਰੇਕ ਪਛਾਣੋ। ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੈ ਨੂੰ ਕੰਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ॥੪੭॥

ਵਹਿਰ ਬਿਸੈ ਗੁਨ ਤਜਾਗਨ ਕੀਨ। ਮਨ ਮਹਿ ਤਨਕ ਹੋਇ ਲਿਵਲੀਨ।
(ਵਸੀਕਾਰ) ਵਸੀਕਾਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਇਸ ਬੇਰੇ। ਬਿਸੈ ਭੋਗ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਕੇਰੇ ॥੪੮॥

ਬਾਹਰੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਮਨ ਵਿਚ ਬੋਝੇ-ਬੋਝੇ ਹਾਲੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਇੰਦ੍ਰੇ ਵਿਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਸੀਕਾਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣੋ, ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗ ਹਨ ॥੪੮॥

ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਇਨ ਤੇ ਛੂਟਿ ਗਯੋ ਮਨ ਬੰਧ।
ਬਾਇਸ ਵਿਸ਼ਟਾ ਸਮ ਸਭਿ ਬਿਸੇ। ਬਮਨ ਸਰਸ ਨਹਿ ਭਾਵਤਿ ਜਿਸੇ ॥੪੯॥

ਸ਼ਬਦ, ਛੂਹ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਸੁਗੰਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦਾ ਬੰਧਨ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਿਖ ਸਮਾਨ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਲਟੀ ਸਮਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ॥੪੯॥

ਅਸ ਵੈਰਾਗ ਸੰਗ ਮਨ ਜੀਤ। ਗਹੇ ਸਥਿਰਤਾ ਆਤਮ ਨੀਤ।
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸੰਗ। ਤਮ ਅੱਗਿਆਨ ਸਕਲ ਦੇ ਭੰਗ ॥੫੦॥

ਐਸੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਤਮਾ ਸਦਾ ਸਥਿਰਤਾ ਫੜ ਲਵੇ। ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਹਨੇਰਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੫੦॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਸੰਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੭॥

ਅਧਿਆਇ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ- (ਨਿੱਧਯਾਸਨ) ਕਰਤਿ ਮਨਨ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿਨਿ ਪੁਨ ਨਿਧਯਾਸਨ ਹੋਤਿ।
ਰਾਤ ਦਿਨਸ ਅੱਭਯਾਸ ਤੇ ਪੁਨ ਸੱਖਯਾਤ ਉਦੋਤ ॥ ੧ ॥

ਚੰਗੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਮਨਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਨਿਧਯਾਸਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸਾਖਿਆਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਸੁਨਿਯਹਿ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਕੋ ਲੱਛਨ। ਜਿਮ ਭਾਖਤਿ ਹੈ ਸੰਤ ਬਿਚੱਛਨ।
ਦੇਹਾਦਿਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ ਜੋਇ। ਖੰਡੀ ਜਾਇ ਨ ਕਿਸ ਤੇ ਸੋਇ ॥ ੨ ॥

ਹੁਣ ਨਿਧਯਾਸਣ ਦਾ ਲੱਛਣ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੇਣ ਸੰਤ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦੇਹ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤੀਆਂ ਜੋ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਜੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਖਿੰਡੀ ਜਾਏ ॥੨॥

ਬ੍ਰਿਤਿ ਸਰੂਪ ਅੱਭਯਾਸਨ ਭਈ। ਕਿਸ ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤਿ ਨਹਿ ਜੁਈ।
ਮੋਹ ਆਦਿਕ ਜੋ ਅਖਿਲ ਵਿਕਾਰ। ਇਨ ਬਿਘਨਨਿ ਤੇ ਰਹਿ ਇਕ ਸਾਰ ॥੩॥

ਜੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਅਭਿਆਸਨ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੋਹ ਆਦਿਕ ਜਿਹੜੇ ਅਖਿਲ ਵਿਕਾਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਪੈਣ 'ਤੇ ਵੀ ਜੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਕਾਗਰ ਰਹੇ ॥੩॥

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਗੁਨ ਪਾਇ। ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਖੈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਾਗਤਿ ਜਾਇ।

ਅਲਖ ਲਖਨ ਕੇ ਹਿਤ ਅਨੁਰਾਗੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਲਖਯੋ ਤਿਸ ਤੇ ਹੁਇ ਤਯਾਗੀ ॥੪॥

ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪਾ ਕੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਮਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਅਨਾਤਮ ਸਮਝਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਿਆਗੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇ ॥੪॥

ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਇਕਤਾ ਕਰਨੀ। ਜਲ ਤਰੰਗ ਕੀ ਰੀਤੀ ਬਰਨੀ।

ਆਦਿ ਉਕਾਰ ਬਰਣ ਜੇ ਨਾਨਾ। ਮੱਸੂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਆਨਾ ॥ ੫ ॥

ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਸਮਝ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਾਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਕਾਰਜ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਵਾਂਗ ਇਕ ਰੂਪ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਉੜਾ ਆਦਿਕ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅੱਖਰ ਹਨ, ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਕਿ ਸਿਆਹੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥੫॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਉਠਿ ਜਬੈ। ਹੈ ਅਨਸੂਤ ਚਿੰਤਨ ਕੇ ਤਬੈ।

ਨਿਕਸੀ ਬਾਹਿਰ ਲੋਚਨ ਦੁਆਰੇ। ਗੇਯ ਪਦਾਰਥ ਆਗੇ ਸਾਰੇ ॥ ੬ ॥

ਜਦ ਅੰਤਹਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤੀ ਚੇਤਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਰਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀ, ਜਾਣਨ ਯੋਗ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅੱਗੇ ਧਰੇ ਹਨ ॥੬॥

ਤਦਾਕਾਰ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਇ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗਯਾਨ ਤਬਹਿ ਤਿਹ ਸੋਇ।

ਬ੍ਰਿਤ ਅਵਛਿੰਨ ਚਿਤ ਘਟ ਅਵਛਿੰਨ ਚਿਤ। ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਅਵਰਨ ਸੰਘਾਰ ਕਿਤ ॥ ੭ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਦ ਉਸ ਜਾਣਨ ਯੋਗ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਚੇਤਨ ਤੇ ਘੜਾ ਆਦਿ ਜਾਣਨ ਯੋਗ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਚੇਤਨ, ਦੋਹਾਂ ਚੇਤਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਪਰਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ॥੭॥

ਜਬਿ ਇਕਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ। ਬਿਖੈ ਅਨੇਕ ਗਯਾਨ ਲਹਿ ਸੋਇ।

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਗਯਾਤਾ ਗੇਯ ਰੁ ਗਯਾਨ। ਮਿਲਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਸਮਾਨ ॥ ੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਦੋਵੇਂ ਚੇਤਨ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉਹ ਜੀਵ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਤਾ ਗਿਆਨ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਜੋ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕ ਸਮਾਨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੮॥

ਜਥਾ ਤਾਲ ਮਹਿ ਨੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਕੂਲ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ ਕਰਿ ਚਾਲਾ।

ਕਯਾਰੀ ਰੂਪ ਬਨਹਿ ਸੋ ਜਾਇ। ਤੀਨਹੁ ਮਹਿ ਅਕਾਸ਼ ਇਕ ਭਾਇ ॥ ੯ ॥

ਜਿਵੇਂ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਡਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਕਿਆਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਆਰੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ (ਸਰੋਵਰ, ਆਡ ਅਤੇ ਕਿਆਰੀ) ਆਕਾਸ਼ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਹੈ ॥੯॥

ਤਾਲ, ਕੂਲ, ਕਯਾਰੀ ਮੈਂ ਨਭ ਹੈ। ਤਿਮ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁ ਲਭ ਹੈ।

ਬਯਾਪਕ ਹੈ ਅਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਯਾਇ। ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਸਭਿਨੀ ਥਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਸਰੋਵਰ, ਆਡ, ਕਿਆਰੀ ਵਿਚ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ। ਭਾਵ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਡ ਹੈ, ਘਟ ਪਟ ਆਦਿ ਕਿਆਰੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਜਾ ਕੇ ਜੋ ਆਕਾਰ ਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ, ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਇਕੋ ਹੈ ॥੧੦॥

ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਇਸ ਕੇਰ। ਅਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੁਹਨ ਬਡੇਰ।
ਅਹੰਬ੍ਰਿਤਾਦਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸ ਕੋਇ ਨ। ਆਤਮ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿਧ ਹੋਇ ਨ॥੧੧॥

ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਅਤੇ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਅਹੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥੧੧॥

ਅਹੰਬ੍ਰਿਤਾਦਿ ਜੁਗਤ ਚਿਤ ਹੋਇ। ਤਬਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ।
ਬਜਾਪਕ ਅਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਵ। ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਨਹੀਂ ਲਖਾਵ॥੧੨॥

ਚੇਤਨ ਜਦ ਅਹੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਭਾਵ ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਹਨ॥੧੨॥

ਵਾਸਤਵ ਆਤਮ ਤਤ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਵਿਕਾਰ।
ਅਹੰਅਹੰ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜੁ ਸਬੈ। ਹੋਇ ਸਬੰਧ ਤਦਾਤਮ ਜਬੈ॥ ੧੩॥

ਜੇ ਵਾਸਤਵ ਆਤਮ ਤੱਤ ਹੈ ਸੋ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਜਿਹੜਾ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਤੇ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਅਹੰ ਅਹੰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਜੋ ਸਮੁਦਾਇ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ॥੧੩॥

ਜਥਾ ਲੋਹੇ ਕੇ ਗੋਲੇ ਸੰਗ। ਅਗਨਿ ਤਦਾਤਮ ਹੁਇ ਇਕ ਰੰਗ।
ਪਾਇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਕੇ ਲੋਹਾ। ਤ੍ਰਿਣ ਆਦਕ ਕੇ ਦਾਹਿਤ ਓਹਾ॥੧੪॥

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦਾ ਜਦ ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਹਾ ਅੱਗ ਨਾਲ ਇਕ ਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਅੱਗ ਦੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਲੋਹਾ ਕੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਹੈ॥੧੪॥

ਆਤਮ ਅਹੰ ਸਬੰਧ ਕੋ ਪਾਇ। ਬਜਾਪਕ ਅਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਤਾਇ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਤਪ੍ਰਤੀ ਬਿਚਾਰੈ। ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਕੋ ਨੀਕੇ ਧਾਰੈ॥ ੧੫॥

ਆਤਮਾ ਅਹੰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪਾ ਕੇ ਵਿਆਪਕਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਨਾਮ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਤਪ੍ਰਤੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਤੇ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥੧੫॥

ਤੀਨ ਸਰੀਰਨਿ ਤੇ ਮੈਂ ਨਜਾਰੋ। ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਸਾਖੀ ਧਾਰੋ।
ਨਿੱਤ ਸੁੱਧ ਹੈ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ। ਇਕ ਰਸ ਅਚਲ ਅਨੰਦ ਅਨੂਪ॥ ੧੬॥

ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਸਰੀਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਾਖੀ ਹਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ। ਆਤਮਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਨਿੱਤ ਸੁੱਧ ਤੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਕ ਰਸ ਅਚਲ ਅਨੂਪਮ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ॥੧੬॥

ਇਸ ਬਿਧਿ 'ਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ' ਹੋਇ ਆਵੈ। ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਖੀਨ ਹੁਇ ਜਾਵੈ।
ਅਰੁ ਜਬਿ ਮਨਨ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਦ੍ਰਾਰਾ। ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਸੱਖਯਾਤ ਉਦਾਰਾ॥੧੭॥

ਇਸ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਖ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦ ਮਨਨ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਖਿਆਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੭॥

ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਭਈ। ਮੂਲ ਅਵਿੱਦਯਾ ਛੈ ਹੁਇ ਗਈ।
ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਹਾਂ ਪੁਨ ਰਹੈ। ਅਪਨ ਸਰੂਪ ਜਥਾਰਥ ਲਹੈ॥ ੧੮॥

ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੂਲ ਅਵਿਦਿਆ ਭਾਵ ਜੋ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵੱਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣਾ ਯਥਾਰਥ ਰੂਪ ਵੇਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥੧੮॥

ਉਰ ਸਿਮਰਣ ਆਤਮ ਵਿੱਗਯਾਨ। ਗਯਾਨ ਵਿੱਗਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਾਨ।

(ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਚਲੇ) ਖਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਿ ਲਹਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਤਿਨ ਤੇ ਭਈ ਅਵਿੱਦਯਾ ਨਾਸ਼॥੧੯॥

ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਨਿੱਧਿਆਸਣ ਨਾਲ ਆਤਮ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ॥੧੯॥

ਨੋਟ : ਮੂਲਾ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਅਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ ਤੁਲਾ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਖ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਅਪਨ ਮੋਹ ਕਾਰਜ ਕਹੁ ਕਰਿਬੇ। ਨਹੀਂ ਅਵਿੱਦਯਾ ਸਰਮਥ ਧਰਿਬੇ।

ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਖਟ ਸੁਨਿ ਚਿਤ ਲਾਇ। ਜਿਸ ਤੇ ਸੰਸੇ ਸਭਿ ਬਿਨਸਾਇ॥੨੦॥

ਮੋਹ ਆਦਿਕ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਵਿੱਦਿਆ ਸਮਰਥਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ, ਉਹ ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ॥੨੦॥

(੧. ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ) ਬੇਦ ਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਸੁਨਿ ਕਰਿ। ਮਹਾਂਵਾਕ ਤੇ ਨਿਰਨੈ ਉਰ ਧਰਿ।

'ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਇਹੀ ਇਕ ਜਾਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਨਿਰਨੈ ਠਾਨਿ॥੨੧॥

ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ। ਵੇਦ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥੨੧॥

(੨. ਅਨੁਮਾਨ) ਦੂਸਰ ਜੋ ਅਨੁਮਾਨ ਕਹਿਤ ਹੈ। ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਵਸਤੁ ਲਹਿਤ ਹੈ।

ਮਨ ਚੱਖਯਾਦਿ ਸੁਤੇ ਜੜ ਜੋਇ। ਜਿਸਤੇ ਗਯਾਨ ਪਾਇ ਸਭਿ ਕੋਇ॥੨੨॥

ਦੂਸਰਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਮਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਧੁੰਦੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਨੇਤਰ ਮਨ ਆਦਿ ਜੋ ਸੁੱਤੇ ਜੜ ਹਨ, ਜਿਸ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ॥੨੨॥

ਸੋ ਆਤਮ ਹੈ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ। ਸਾਖੀ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਗਾਇ।

ਨਿਤ ਸੁਧ ਸੌਤਿ ਜੁ ਪਰਮਾਨੰਦ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਲੰਦ॥੨੩॥

ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਵੇਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਫੁਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾ ਆਤਮਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸਾਖੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਨਿੱਤ ਹੈ, ਸੁੱਧ ਹੈ, ਸਤਿ ਹੈ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਡਾ ਸੁਣਿਆ ਸੀ॥੨੩॥

ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ। ਜਿਸ ਤੇ ਲਖਿਤਿ ਇੰਦ੍ਰੈ ਸੰਬੰਧ।

ਸੋ ਆਤਮ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕੋਇ। ਇਮ ਜਥਿ ਸਮਝ ਬਿਲੋਕਨ ਹੋਇ॥੨੪॥

ਆਵਾਜ਼, ਛੂਹ, ਰੂਪ, ਸਵਾਦ, ਸੁਗੰਧ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਆਤਮਾ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਦ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ॥੨੪॥

ਇਸ ਕੋ ਨਾਮ ਜਾਨ ਅਨੁਮਾਨ। (੩. ਉਪਮਾਨ) ਸ੍ਰਵਣ ਉਪਰੰਤ ਮਨਨਿ ਇਸ ਜਾਨ।

ਸੌਤਿ, ਨਿਰੰਸ, ਅਨੰਤ, ਅਖੰਡ। ਵਹਿਰੰਤਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ॥੨੫॥

ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਣੋ। ਤੀਸਰਾ ਉਪਮਾਨ ਹੈ, ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਨ ਜਾਣੋ। ਇਹ ਸੱਤਿ, ਅੰਸ ਰਹਿਤ, ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹੈ॥੨੫॥

ਬਯਾਪਕ ਹੈ ਅਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਜਾਈਂ। ਘਟ ਮਟ ਮਹਿੰ ਲਖੀਏ ਸਭਿ ਥਾਈਂ।

ਇਹ 'ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ' ਲਖੀਜੈ। ਜਹਿੰ ਦੂਸਰ ਕੀ ਸਮ ਜਾਨੀਜੈ॥ ੨੬॥

ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗ ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਘਟ ਮਟ ਸਭ ਥਾਈਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣੋ ਭਾਵ ਜਿਥੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇਈਏ, ਉਸ ਵਾਂਗ ਜਾਣੋ॥੨੬॥

(੪.ਅਰਥਾਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ) ਇਹ ਨਰ ਦੀਖਤ ਪੀਨ ਮਹਾਨ। ਦਿਨ ਮਹਿੰ ਭੋਜਨ ਕਰੈ ਨ ਖਾਨ।

ਇਸ ਤੇ ਲਖੀਯਤਿ ਨਿਸ ਮੈਂ ਖਾਇ। ਦੇਹ ਪੀਨਤਾ ਦੇਤਿ ਜਨਾਇ॥ ੨੭॥

ਚੋਥਾ ਅਰਥਾਪਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਬੜਾ ਮੋਟਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਏ, ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਖਾਵੇ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਮੋਟੇਪਣ ਨੂੰ ਜਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮੋਟਾਪੇ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ॥੨੭॥

ਜੋ ਇਹ ਰਾਤ ਅਹਾਰ ਨ ਖਾਇ। ਨਹਿ ਸਰੀਰ ਮੋਟਾ ਹੁਇ ਜਾਇ।

ਯਾਂਤੇ ਨਿਸ ਮਹਿੰ ਭੋਜਨ ਖਾਯੋ। ਯਹਿ ਨਿਸਚੈ ਨਿਰਨੈ ਠਹਿਰਾਯੋ॥ ੨੮॥

ਜੇ ਇਹ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਾ ਖਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਸਰੀਰ ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਬਾਰੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦੇ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਮੋਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੨੮॥

ਤਿਮ ਆਤਮ ਕੇ ਵਿਖੈ ਵਿਚਾਰੈ। ਜਾਗ੍ਰਤਿ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੈ।

ਜਿਸ ਆਤਮ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਜਾਹਿੰ। ਸੁਖਪਤਿ ਆਦਿ ਅਭਾਵ ਜਿ ਆਹਿੰ॥ ੨੯॥

ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਜਿਸ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸੁਖੋਪਤੀ ਦੇ ਅਭਾਵ ਆਦਿ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਸੋ ਆਤਮ ਹੀ ਕਰਿ ਸਿੱਧ ਹੋਇ। ਸਿੱਧ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਪਰ ਨ ਕੋਇ।

ਜੇ ਕਰਿ ਹੈ ਨ ਆਤਮਾ ਪਰੈ। ਆਦਿ ਅਭਾਵ ਸਿੱਧ ਕਿਮ ਕਰੈ?॥ ੩੦॥

ਉਹ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਧ ਕਰਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸੁਖੋਪਤੀ ਤੇ ਅਭਾਵ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਤਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਅਭਾਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸਿੱਧ ਕਰੇ?॥੩੦॥

ਕਾਰਜ ਜਿਸ ਕੋ ਜਗਤ ਪ੍ਰਤੱਛ। 'ਅਰਥਾਪਤਿ' ਵਿਖੈ ਇਮ ਲੱਛ।

(੫. ਅਈਤੇਜਕ ਪ੍ਰਮਾਣ) ਕਹਯੋ ਕਿਸੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰੁ ਵਿਖੈ। ਯੱਖਯ ਬਸਤਿ ਹੈ, ਕਿਸ ਨਹਿੰ ਪਿਖੈ॥ ੩੧॥

ਜਿਸ ਆਤਮਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, 'ਅਰਥਾਪਤੀ' ਵਿਚ ਇਹ ਲੱਛਣ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਅਈਤੇਜਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਹੇਠਾਂ ਯਕਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਨਹੀਂ॥੩੧॥

ਜਾਨਯੋਂ ਜਾਇ ਨ ਕਿਯ ਅਨੁਮਾਨ। ਨਹਿੰ ਕਿਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਹਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ।

ਪਰੰਪਰਾ ਸੁਨਿਬੇ ਮਹਿੰ ਆਵੈ। 'ਅਈਤੇਜਕ ਪਰਮਾਣ' ਕਹਾਵੈ॥ ੩੨॥

ਨਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਪਰੰਪਰਾ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਅਈਤੇਜਕ ਪਰਮਾਣ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੩੨॥

ਤਿਮ ਆਤਮ ਇਹ ਕਹੈਂ ਸਨਾਤਨ। ਪਰੰਪਰਾ ਸਭਿ ਕਥੈਂ ਪੁਰਾਤਨ।
ਸੌਤਿ ਪਰਾਤਮ ਈਸ਼ੁਰ ਜੋਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਅਹੈ ਆਤਮਾ ਸੋਇ॥ ੩੩॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਨਾਤਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸਭ ਪੁਰਾਤਨ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੌਤ ਪ੍ਰਾਤਮ ਜਿਹੜਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਸਭ ਦੀ ਇਹੋ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ॥੩੩॥

(੬. ਪ੍ਰਤੱਖ) ਅਬਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੁਨਿ ਨੀਕੇ ਉਰ ਧਰਿ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨਿਕਲ ਕਰਿ।
ਇੰਦ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ। ਸਾਥ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਭਾਸੈ॥ ੩੪॥

ਹੁਣ ਛੇਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਪ੍ਰਤੱਖ' ਬਾਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਇੰਦਰਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਆ, ਜਦ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਤਦ ਵੀ ਚੇਤਨ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ॥੩੪॥

ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਬਿਬੈ ਪ੍ਰਤੱਛ। ਅਸਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਆਤਮ ਲੱਛ।
ਇਹ ਤੀਨਹੁੰ ਜਿਤ ਕਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੈਂ। ਇਨ ਬਿਹੀਨ ਕਿਛੁ ਕਿਤ ਨ ਜਨਾਵੈ॥ ੩੫॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੱਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਸਤੀ, ਭਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ, ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਆਤਮਾ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ। ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ॥੩੫॥

ਅਸਤੀ ਹੈ ਸੁ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚੁ। ਚਿਤ ਭਾਂਤੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਉਬਾਚੁ।
ਪਾਇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਿਯ ਆਨੰਦ। ਇਮ ਤੀਨਹੁੰ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤੰਦ॥ ੩੬॥

ਅਸਤੀ, ਭਾਂਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੱਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਅਸਤੀ ਤੇ ਸੱਤ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪਦ ਅਰਥ ਹੈ ਸੱਤ, ਚਿਤ ਤੇ ਭਾਂਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼', ਅਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਇਕੋ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰੀ ਵਸਤੂ ਪਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿੰਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ॥੩੬॥

(ਤਿੰਨ ਭੇਦ) ਨਿਰਾਵੈਵ ਬ੍ਰਹਮ ਭਲੇ ਪਛਾਨੈ। ਤੀਨੋ ਭੇਦ ਤਿਸੀ ਤੇ ਹਾਨੈ।
ਇਕ ਤਰੁ ਤੇ ਜਿਮ ਹੈ ਤਰੁ ਆਨ। ਭੇਦ 'ਸਜਾਤੀ' ਲੀਜੈ ਜਾਨ॥ ੩੭॥

ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਅੰਗ ਰਹਿਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤਿੰਨੋ ਭੇਦ ਉਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ ਸੁਗਤੀ, ਸਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ, ਤਿੰਨਾਂ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਿੱਛ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਜਾਤੀ ਭੇਦ ਜਾਣ ਲਵੋ॥੩੭॥

ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਦੂਸਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਂਹੀ। ਭੇਦ ਸਜਾਤੀ ਤੇ ਹੁਇ ਕਾਂਹੀ।
ਇਕ ਤਰੁ ਪਾਥਰ ਦੂਸਰ ਲਹਜੈ। ਭੇਦ 'ਵਿਜਾਤੀ' ਹੈ ਇਮ ਕਹਜੈ॥ ੩੮॥

ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਭੇਦ ਸਜਾਤੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਕ ਬ੍ਰਿੱਛ ਹੈ, ਇਕ ਪੱਥਰ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਜਾਤੀ ਭੇਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਪਾਸ। ਯਾਂਤੇ ਭੇਦ ਬਿਜਾਤੀ ਨਾਸ਼।
ਤਰੁ ਕੇ ਹੈਂ ਸਕੰਧ ਅਰੁ ਸ਼ਾਖਾ। ਭੇਦ 'ਸੁਗਤਿ' ਦਲ ਆਦਿਕ ਭਾਖਾ॥ ੩੯॥

ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਹੋਰ ਉਸ ਪਾਸ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿਜਾਤੀ ਦਾ ਭੇਦ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬ੍ਰਿੱਛ ਦੇ ਡਾਲ, ਟਾਹਣੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿਕ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਗਤਿ ਭੇਦ ਕਿਹਾ ਹੈ॥੩੯॥

ਇਹ ਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਗੀ। ਲਖਯੋ ਅਭੇਦ ਆਤਮਾ ਜਾਂਗੀ।

ਇਕ ਅਖੰਡ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ। ਬੁਧਿ ਸੂਖਮ ਤੇ ਲਖਯੋ ਅਨੂਪ ॥ ੪੦ ॥

ਇਹ ਭੇਦ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਜਾਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਾ ਇਕ ਹੈ, ਅਖੰਡ ਹੈ ਸੱਚਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਠ ਉਪਨਿਖਦ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਾ ਸਭ ਭੂਤਾਂ ਵਿਚ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੂਖਮ ਦਰਸ਼ੀ ਹਨ ॥੪੦॥

ਮਿਲਯੋ ਅਨੰਦ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮਹਿ ਸੋਈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਸੰਕਟ ਖੋਈ।

ਖਸਟ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਕਰ ਜਿਸ ਆਪਤਿ। ਭਈ ਆਤਮਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ॥੪੧॥

ਉਹ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਸੰਕਟ ਗਵਾ ਲਵੇਗਾ। ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸੁੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ॥੪੧॥

ਤਿਸੈ ਅਵਿੱਦਯਾ ਉਪਜੇ ਨਾਂਹਿ। ਨਾਸ਼ ਭਈ ਤੇ ਨਹਿ ਉਪਜਾਹਿ।

ਅਜਾ ਅਵਿੱਦਯਾ ਤਾਂਤੇ ਨਾਇ। ਬਿਨਸੀ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਪੁਨ ਪਾਇ ॥ ੪੨ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਅਵਿਦਿਆ ਉਪਜਦੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਫਿਰ ਉਪਜਦੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਅਜਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਇਕ ਵਾਰ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ' ॥੪੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਅਠਤਾਲੀਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੮॥

ਅਧਿਆਇ ਉਣੰਝਵਾਂ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼

ਦੋਹਰਾ- 'ਬਿਸੈ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਕੋ ਭਯੋ ਕਹਯੋ ਅਬਿਸੈ ਸਰੂਪ'।

ਇਹ ਸੰਸੈ ਬੁਝਨਿ ਕਰਯੋ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗਾਥ ਅਨੂਪ ॥ ੧ ॥

"ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋ ਗਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਜੋ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।" ਅਨੂਪਮ ਗਾਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੰਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੈ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਸੰਕਾ ਕਰੀ ਖਾਲਸੇ ਜਬੈ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਬੋਲਯੋ ਸੁਭ ਤਬੈ।

'ਵਿਧਿ ਮੁਖ ਸਿਖ ਜਨਾਇਬੇ ਹੇਤ। ਕਹਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਿਸੈ ਸੰਕੇਤ ॥ ੨ ॥

ਜਦ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸੰਕਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੁਭ ਬਚਨ ਕਹੇ, "ਵਿਧੀ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥੨॥

ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਰਿ ਨਿਖਿਧ ਪਛਾਨ। ਤੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕੋ ਬਿਸਯ ਨ ਜਾਨ।

ਜਿਮ ਨਹਿ ਬਿਸੈ ਸੁਨਹੁ ਦੇ ਸ੍ਰੋਨ। ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕਹੀਐ ਤੋਨ ॥ ੩ ॥

ਨਿਖੇਧੀ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਨੇਤ ਨੇਤ ਕਰਕੇ ਜੇ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈਏ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਜਾਣੇ। ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਛ ਨਹਿੰ ਸੋਇ। ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਨ ਅਬਿਸ਼ਯੈ ਹੋਇ।
ਚਿੰਨ੍ਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਕੋਇ ਨ ਅਹੈ। ਜਥਾ ਧੂਮ ਤੇ ਪਾਵਕ ਲਹੈ॥ ੪॥

ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਅਵਿਸ਼ਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਧੂੰਏਂ ਤੋਂ ਅੱਗ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ॥੪॥

ਨਹਿੰ ਅਨੁਮਾਨ ਬਿਸ਼ੈ ਇਮ ਜਾਨਿ। ਅੱਦ੍ਰੈ ਏਕ ਆਤਮਾ ਮਾਨਿ।
ਚੇਤਨ ਸਮ ਚੇਤਨ ਨਹਿੰ ਕੋਇ। ਬਿਸ਼ੈ 'ਉਪਮਾਨ' ਨ ਯਾਂਤੇ ਹੋਇ॥ ੫॥

ਅਨੁਮਾਨ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਆਤਮਾ ਹੀ ਅਦ੍ਰੈ ਮੰਨੋ, ਉਸ ਚੇਤਨ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਕੇ ਉਪਮਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੫॥

ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਭੇਦ ਨ ਅਹੈ। 'ਅਰਥਾਪੱਤਿ' ਬਿਸ਼ੈ ਨਹਿੰ ਲਹੈ।
ਮਨ ਬਾਨੀ ਕੋ ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਜੋਇ। ਸ਼ਬਦ 'ਅਈਤੇਜਕ' ਬਿਸ਼ੈ ਨ ਹੋਇ॥ ੬॥

ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਆਦਿ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਅਰਥਾਪਤੀ' ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣ ਲਵੋ, ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਨ, ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਅਈਤੇਜਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵੀ ਉਹ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥੬॥

ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਨਹਿੰ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਫਿੰਨ। ਏਕ ਆਤਮਾ ਅਨੰਦ ਅਭਿੰਨ।
ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਐਸੋ ਕਿਤ ਲਹੋ। ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਜਿਹ, ਕਹੋ॥ ੭॥

ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ 'ਤੇ ਉਹ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਕ ਅਭਿੰਨ ਆਤਮਾ ਅਨੰਦ ਹੈ। ਐਸਾ ਦੇਸ਼ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕਿ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾ ਹੋਵੇ॥੭॥

ਸਕਲ ਦੇਸ਼ ਮਹਿੰ ਪੂਰਨ ਪਿਖੀਏ। ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨ ਯਾਂਤੇ ਲਖੀਏ।
ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਅਰੁ ਬ੍ਰਤਮਾਨ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਏਕ ਸਮਾਨ॥ ੮॥

ਸਭ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਿਪੂਰਣ ਵੇਖੋ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨਾ ਸਮਝੋ। ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ, ਬ੍ਰਹਮਾਤਮਾ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੈ॥੮॥

ਵਾਧ ਨ ਘਾਟ, ਜਨਮ ਨਹਿੰ ਨਾਸ਼। ਇਕਰਸ ਸਦਾ ਰਹਜੋ ਸੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
ਯਾਂਤੇ ਕਾਲ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨ ਕੋਇ। ਅੱਕ੍ਰੈ, ਅਚਲ ਕੂਟ ਸਮ ਸੋਇ॥ ੯॥

ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪਰਬਤ ਵਾਂਗ ਅੱਚਲ ਹੈ॥੯॥

ਸਰਬ ਆਤਮਾ ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਬਾਸਾ। ਸਰਬਾਧਾਰ ਸਮਸਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ।
ਯਾਂਤੇ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨ ਕੋਈ। ਤੀਨਹੁੰ ਤੇ ਪਰਫਿੰਨ ਨ ਹੋਈ॥ ੧੦॥

ਸਾਰੀਆਂ ਆਤਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਹੈ, ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਸਤੂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਫੇਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਦੇ ਭੇਤ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ॥੧੦॥

ਦੋਹਰਾ- ਆਸ਼ੈ ਵਿਖੈ ਅੱਗਯਾਨ ਕੋ ਹੋਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਏਕ।

ਸੁਨੀਅਹਿ ਜੁਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੇ, ਕੀਜੈ ਬਹੁਰ ਬਿਬੇਕ ॥ ੧੧ ॥

ਅਦੁੱਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਹਿਤ ਸੁਣੋ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ॥੧੧॥

ਦੋਹਰਾ- ਜਿਮ ਕੋਸ਼ਟ ਕੇ ਬੀਚ ਅੰਧੇਰਾ। ਛਾਦਨ ਕੀਨਸ ਪਰੈ ਨ ਹੇਰਾ।

ਕੋਸ਼ਠ ਕਰਜੋ ਵਿਖੈ ਤਮ ਹੋਇ। ਦਿਖਿਬੇ ਮਹਿ ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਸੋਇ ॥੧੨ ॥

ਜਿਵੇਂ ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਨੇ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕੋਠਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕੋਠੇ ਨੂੰ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕੋਠੇ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਖਲੋਤਿਆਂ ਕੋਠਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ॥੧੨॥

ਅਰੁ ਕੋਸ਼ਟ ਹੀ ਆਸ਼ੈ ਤਮ ਕੋ। ਇਮ ਹੀ ਜਾਨੋ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ।

ਤਿਸ ਤੇ ਹੀ ਉਪਜਯੋ ਅੱਗਯਾਨ। ਯਾਂਤੇ ਅਹੈ ਆਸਰੋ ਜਾਨ ॥ ੧੩ ॥

ਅਤੇ ਕੋਠਾ ਹੀ ਹਨੇਰੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਜਾਣੋ। ਉਸ ਤੋਂ ਹੀ ਅਗਿਆਨ ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ॥੧੩॥

ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਲਖਨ ਦੇਤਿ ਨਹਿ ਸੋਇ। ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਇ।

ਦੈ ਸ਼ਕਤੀ ਧਾਰਤਿ ਅੱਗਯਾਨ। ਇਕ ਆਵਰਨ, ਵਿਖੇਪੈ ਆਨ ॥ ੧੪ ॥

ਉਹੀ ਅਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣ ਦਿੰਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਅਗਿਆਨ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ, ਇਕ ਆਵਰਨ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਵਿਖੇਪ ਹੈ ॥੧੪॥

(ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤੀ) ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਜੋ ਆਛਾਦਨ ਜਾਂਹਿ। ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਕਿਮ ਨਾਂਹਿ।

ਇਹ ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤਿ ਦ੍ਰਿੜ ਅਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਭਏ ਜੀਵ ਜਗ ਬਹੈ ॥੧੫ ॥

ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਢੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਆਵਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦ੍ਰਿੜ ਹੈ, ਜਿਸ ਆਵਰਨ ਦੇ ਹੋਇਆਂ ਜੀਵ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੁਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੧੫॥

(ਵਿਖੇਪ ਸ਼ਕਤੀ) ਪੁਨ ਨਾਨੱਤ੍ਰ ਦਿਖਾਵਨ ਕਰੇ। ਗਜ, ਬਾਜੀ, ਬਨ, ਗਨ ਤਰੁ ਹਰੇ।

ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਖੇਪ ਇਹੀ ਤਿਸ ਮਾਂਹਿ। ਏਕ ਰੂਪ ਕਿਮ ਜਾਨਤਿ ਨਾਂਹਿ ॥੧੬ ॥

ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਿੰਨਤਾ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਥੀ, ਘੋੜੇ, ਜੰਗਲ, ਹਰੇ ਖਿਛ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਹੋ ਵਿਖੇਪ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਇਕ ਰੂਪ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ॥੧੬॥

ਸੂਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ। ਜਬਿ ਹੋਇਓ ਸੱਖਯਾਤ ਉਦਾਰਾ।

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਛੋਰਿ। ਬਿਰੀ ਬਿੱਤਿ ਚਲਿ ਤੁਰੀਆ ਓਰ ॥੧੭ ॥

ਕੰਠ, ਮਨਨ, ਨਿਧਾਸਣ ਦੁਆਰਾ, ਜਦ ਬਹੁਤ ਸਾਖਿਆਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿੱਤੀ ਤੁਰੀਆ ਵੱਲ ਚਲ ਕੇ ਅਸਥਿਤ ਹੋਈ ॥੧੭॥

ਅਨੰਦਾਤਮ ਮਹਿ ਬਿਰਤਾ ਭਈ। ਜਿਤਕਿਤ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਗਈ।

ਦੋਨਹੁ ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿਤ ਅੱਗਯਾਨ। ਗੁਰੂ ਬਾਕ ਤੇ ਕੀਯਸਿ ਹਾਨ ॥੧੮ ॥

ਅਨੰਦਾਤਮ ਵਿਚ ਸਥਿਰਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਈ। ਅਗਿਆਨ ਦੋਵਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ॥੧੮॥

ਜੀਵ ਈਸ਼ ਨਦਿ ਵਾਹਾ ਰੂਪ। ਪਰੇ ਬੀਚ ਭੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਨੂਪ।
ਜਹਿਤੀ ਤੇ ਨ ਏਕਤਾ ਬਨੇ। ਗੰਗ ਘੋਖ ਇਕ ਤਜਿਬੋ ਭਨੇ ॥ ੧੯ ॥

ਜੀਵ ਈਸ਼ ਨਦੀ ਦਾ ਵਹਿਣ ਰੂਪ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਅਨੂਪਮ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਹ 'ਸਮਝ' ਏਕਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਕਹੀਏ ਕਿ ਗੰਗਾ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੈ ਤਾਂ ਗੰਗਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ, ਉਸ ਵਿਚ ਘਰ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਘਰ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੰਗਾ ਪਦ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਨਾਰਾ ਪਦ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ ਹੈ ॥੧੯॥

ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੋਨਹੁੰ ਪਰਹਰੇ। ਤਬਿ ਇਕਤਾ ਕਹੁ ਕਿਸ ਕੀ ਕਰੇ।
ਤਬਾ ਅਜਹਿਤੀ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨ ਮੈਂ। ਇਹ ਭੀ ਬਨਹਿ ਨ, ਸੁਨਹੁੰ ਸੁਵਣ ਮੈਂ ॥੨੦॥

ਜਿਵੇਂ ਜਦ ਕਹੀਏ ਕਿ ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਇਕ ਪਦ ਛੱਡ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਇਕੋ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕਰਾਂਗੇ? ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ ਹੈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਭਾਵ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ ॥੨੦॥

ਜੀਵ ਈਸ਼ ਦੋਨਹੁੰ ਕੇ ਰਾਖੇ। ਔਰ ਗ੍ਰਹਨ ਕਿਹ ਕਰਨ ਭਿਲਾਖੇ।
ਅਰਥ ਨ ਸਿੱਧ ਦੁਹਨਿ ਤੇ ਹੋਵਾ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰਨਿ ਤ੍ਰਿਤੀ ਪਖ ਜੋਵਾ ॥੨੧॥

ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਾਲ ਦੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਏਥੇ ਘੋੜਾ ਪਦ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਲ ਰੰਗ ਤਾਂ ਦੋੜਦਾ ਨਹੀਂ, ਲਾਲ ਘੋੜਾ ਦੋੜਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਾਕ ਅਰਥ ਨਾਲ ਕੁਝ ਹੋਰ ਰਲਾਉਣਾ ਪਵੇ। ਜਹਿਤੀ ਅਜਹਿਤੀ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤੀਸਰਾ ਪੱਖ ਵੇਖਿਆ ॥੨੧॥

ਲਛਣਾਂ ਦੋਨ ਮਿਲਾਇ ਬਿਚਾਰਾ। 'ਭਾਗ ਤਯਾਗ' ਤਿਹ ਨਾਮ ਉਚਾਰਾ।
ਇਕਤਾ ਕਰਨ ਅਰਥ ਭਾ ਸਿੱਧ। ਸ੍ਰੋਤਾ ਸੁਨਹੁੰ ਕਹਯੋ ਜਿਮ ਬਿੱਧ ॥੨੨॥

ਦੋਵਾਂ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਭਾਗ ਤਿਆਗ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ। ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਏਕਤਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਨ ਸੁਣੋ, ਜਿਵੇਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਜੀਵ ਵਾਚਯ ਕਰਿ ਹੈ ਅਲਪੱਗਯ। ਈਸ਼ੁਰ ਵਾਚਯ ਅਹੈ ਸਰਬੱਗਯ।
ਜਨਮ ਮਰਣ ਉਰਮੀ ਤਨ ਦੋਇ। ਛੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਪ੍ਰਾਣਨਿ ਕੀ ਹੋਇ ॥੨੩॥

ਤੂੰ ਪਦ ਦਾ ਵਾਚ ਅਰਥ ਜੀਵ ਹੈ ਜੋ ਅਲਪੱਗ ਹੈ, ਤੱਤ ਪਦ ਦਾ ਵਾਚ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬੱਗ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੋ ਕਿ ਤੱਤ ਪਦ ਦਾ ਵਾਚ ਅਰਥ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬੱਗ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ, ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ, ਤ੍ਰੇਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਰਮੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛਿੱਕਾਂ ਵਿਚ ਸੰਜੁਗਿਤ ਹੈ ॥੨੩॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਨ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ। ਇਨ ਖਟ ਸਹਿਤ ਜੀਵ ਕੋ ਮਾਨ।
ਲੱਛਮੀ, ਗਯਾਨ, ਵਿਰਾਗ, ਉਦਾਰ। ਜਸ, ਐਸ਼ੁਰਜ, ਗੁਣ ਖਸ਼ਟ ਉਚਾਰ ॥੨੪॥

'ਤੱਤ ਰੁਮ ਅਸਿ' ਮਹਾਂਵਾਕ ਵਿਚ ਜੀਵ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਏਕਤਾ 'ਭਾਵ ਤਿਆਗ' ਲੱਛਣਾਂ ਦੁਆਰੇ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਹਰਖ ਸੋਗ ਮਨ ਦੀਆਂ ਉਰਮੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੇ ਸਹਿਤ ਸੰਜੁਗਿਤ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਛੇ ਗੁਣ ਸੰਪੂਰਣ ਹਨ, ਭਾਵ ਲੱਛਮੀ, ਗਿਆਨ, ਵਿਰਾਗ, ਉਦਾਰਤਾ, ਜੱਸ ਤੇ ਪਨ ਦੋਲਤ ਇਹ ਛੇ ਗੁਣ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੪॥

ਜੀਵਨ ਮਹਿੰ ਇਨ ਕੋ ਕਿਤ ਅੰਸ਼। ਈਸ਼ੁਰ ਬਿਖੈ ਖਸ਼ਟ ਸਰਬੰਸ।
ਯਾਂਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਵਨਿ, ਪਾਰਨਿ। ਨਾਸ਼ਨ ਕਰਨਿ ਈਸ਼ ਤ੍ਰੈ ਕਾਰਨ ॥ ੨੫ ॥

ਇਹ ਛੇ ਗੁਣ ਜਿਹੜੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਸੇ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰ ਈਸ਼ਵਰ ਵਿਚ ਛੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ, ਪਾਲਣਾ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਹਨ ॥੨੫॥

ਜੀਵ ਪ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ਦੁਖੀ ਗੁਣ ਹੀਨ। ਕਿਮ ਦੋਇਨਿ ਕੀ ਇਕਤਾ ਲੀਨਿ।
ਵਾਚਜ ਵਿਖੈ ਇਕਤਾ ਨਹਿੰ ਜੋਇ। ਲਖਣਾ ਕਰੇ ਲਖਜ ਮੈਂ ਹੋਇ ॥ ੨੬ ॥

ਜੀਵ ਪਰਾਧੀਨ ਹੈ, ਦੁੱਖੀ ਹੈ, ਗੁਣਹੀਨ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲਈ ਜਾਵੇ? (ਉੱਤਰ) ਵਾਚ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਦੁਖੀ, ਪ੍ਰਤੰਤ੍ਰ, ਅਲਪਤਾ, ਜੀਵ। ਤੀਨੋ ਤਜਿ ਪਾਛੈ ਜੋ ਥੀਵ।
ਸਰਬਗਤਾ, ਖਟ ਗੁਣ, ਸੁਖ ਈਸ਼। ਤੀਨੋ ਤਜਿ ਪਸ਼ਚਾਤਿ ਰਹੀਸ ॥ ੨੭ ॥

ਦੁੱਖੀ, ਪਰਾਧੀਨਤਾ, ਛੋਟਾਪਨ ਜੀਵ ਦੇ ਤਿੰਨੋ ਗੁਣ ਛੱਡ ਕੇ ਜੋ ਬਾਕੀ ਰਹੇ, ਭਾਵ ਸਰਬਗਤਾ, ਛੇ ਗੁਣ, ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਸੁਖ, ਤਿੰਨੋ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜੋ ਰਿਹਾ ॥੨੭॥

ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਦੁਹਨਿ ਮਹਿੰ ਰਹਜੋ। ਯਾਂਤੇ ਇਕਤਾ ਦੋਨਹੁੰ ਲਹਜੋ।
ਜਥਾ ਅਗਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਹੈ ਤੀਨ। ਦਾਹਕ, ਉਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਚੀਨ ॥ ੨੮ ॥

ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਇਹ ਰੂਪ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਬਾਕੀ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਹੋ ਗਈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਅਗਨੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਹਨ, ਸਾੜਨਾ, ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਚਾਨਣਾ ਸਮਝੋ ॥੨੮॥

ਤਿਸੀ ਅਗਨਿ ਕੇ ਤੀਨਹੁੰ ਰੂਪ। ਬਨ ਦੋਂ, ਦੀਪ, ਮਸਾਲ ਅਨੂਪ।
ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਤੀਨਹੁੰ ਰੂਪ ਮਝਾਰ। ਈਸ਼ ਜੀਵ ਤਿਮ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਚਾਰ ॥ ੨੯ ॥

ਤਿਸ ਅਗਨੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੀ ਰੂਪ ਹਨ, ਵਣ ਅਗਨੀ, ਦੀਵਾ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲ, ਤਿੰਨਾਂ ਅਗਨੀਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਭਾਵ ਸਾੜਨਾ, ਗਰਮੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਚਾਨਣ ਕਰਨਾ ਤਿੰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਜੀਵ, ਈਸ਼ਵਰ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਤਿੰਨੋ ਸਾਂਝੇ ਗੁਣ ਸਤ, ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪਤਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ॥੨੯॥

ਇਕ ਅਕਾਸ਼ ਤ੍ਰੈ ਭੇਦ ਬਨਾਏ। 'ਘਟ' 'ਮਟ', 'ਮਹਾਂਕਾਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਏ।
ਛੋਟੇ ਬਡ ਉਪਾਧਿ ਤੇ ਹੋਇ। ਨਾਸ਼ ਉਪਾਧਿ ਏਕ ਹੀ ਸੋਇ ॥ ੩੦ ॥

ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਘੜੇ ਵਿਚ ਦਾ, ਮਠ ਵਿਚ ਦਾ ਤੇ ਮਹਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਛੋਟਾ, ਵੱਡਾਪਨ ਭਾਵ ਘੜੇ ਦਾ ਆਕਾਸ਼, ਮਠ ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿ, ਘੜੇ ਤੇ ਮਠ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਉਪਾਧੀਆਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਆਕਾਸ਼ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੦॥

ਇਮ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਮੈਂ ਏਕ। ਰਹੈ, ਨ ਭਾਵਾਭਾਵ ਬਿਬੇਕ।
'ਤਤ੍ਰੰਮਸੀ' 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ'। ਇਕ ਰਸ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨ ਉਬਤੈ ਭਰਮ ॥ ੩੧ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਆਕਾਸ਼ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਤ੍ਰੰਮਸੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਲੱਖਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਸਫੁਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ ॥੩੧॥

ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠੀ ਤੇ ਗਜਾਨ। ਪਾਇ ਮਮੋਖੁ ਬੰਧਨ ਹਾਨ।

ਜੇ ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਲਹਿ ਕੋਇ। ਕਿਧੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪਠਿ ਆਪੇ ਹੋਇ ॥ ੩੨ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਪਾ ਕੇ ਬੰਧਨ ਨਾਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਤਿਨ ਕੀ ਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਹੀ। ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਬੋਲੇ ਸਹੀ।

ਗਜਾਨਵਾਨ ਕੀ ਬਨੈ ਨ ਰੀਸ। ਹੁਇ ਕੂੜਨਿ ਕੀ ਕੂਰੀ ਠੀਸ ॥ ੩੩ ॥

ਉਸ ਦੀ ਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਹੈ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੁਠੇ ਦੀ ਬੁਠੀ ਹੀ ਗੱਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੩੩॥

ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ ॥

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥

ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ ॥

ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ ॥ ੩ ॥ (ਅੰਗ ੪੬੩)

ਨਾਨਕ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਚਤੁਰ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਥੋੜੇ ਸਲਾਹੇ ਵਾਂਗ ਵੱਢੀ ਹੋਈ ਪੈਲੀ ਵਿਚ ਸੁੰਢੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁੰਢੇ ਛੱਡੇ ਸਲਾਹੇ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਦਨਸੀਬ ਫਲਦੇ ਅਤੇ ਫੁਲਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਨਿਰੀ ਰਾਖ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੩॥

ਚੋਪਈ- ਪਢੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨ ਬੈਠੇ ਗਜਾਨੀ। ਨਾਨਾ ਜੁਗਤਿਨਿ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨੀ।

ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਇ। ਤਨਹੰਤਾ ਨਹਿ ਛੁਟੀ ਬਲਾਇ ॥ ੩੪ ॥

ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਬਣ ਬੈਠੇ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਸੁਣਾ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਹ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥੩੪॥

ਤਿਨ ਮਹਿ ਸਾਰ ਨ ਪੱਯਤਿ ਕੈਸੇ। ਭਸਮ ਬੁਆੜ ਤਿਲਨਿ ਮਹਿ ਜੈਸੇ।

ਕਿਧੋਂ ਗਜਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾਚੀ ਰਹੀ। ਬਿਰਤਾ ਭਲੇ ਨ ਮਨ ਨੇ ਲਹੀ ॥ ੩੫ ॥

ਉਸ ਦੇਹ ਵਿਚ ਫਿਰ ਤੜ ਗਿਆਨ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਤਿਲਾਂ ਵਿਚ ਰਾਖ ਦਾ ਭਰਿਆ ਸਲਾਹੇ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਿਆਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੱਚੀ ਰਹੀ, ਮਨ ਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਥਿਰਤਾ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ॥੩੫॥

ਕਰਮਨਿ ਮਹਿ ਨਿਸੰਗ ਹੁਇ ਬਰਤਾ। ਬਹੈ ਸੁ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਸਰਿਤਾ।

ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਸਤਿਗੁਰ ਮਤ ਕੋ। ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਵ ਪਾਇ ਸਦਗਤਿ ਕੋ ॥ ੩੬ ॥

ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬੇਸ਼ਕ ਵਰਤਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਸੁਣੋ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ॥੩੬॥

ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੋ ਸਾਰ ਨਿਕਾਰਾ। ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰਾ।

ਸਕਲ ਮਤਨਿ ਸੋ ਮਿਲਯੋ ਪਛਾਨੋ। ਅਰ ਸਭਿ ਤੇ ਨਜਾਰੋ ਪਹਿਚਾਨੋ ॥ ੩੭ ॥

ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਕੱਢ ਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੱਤ ਸਾਰੇ ਮੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੱਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਪਹਿਚਾਣੇ ॥੩੭॥

ਜਾਤ ਸਿੰਘਲਾ ਅਰ ਜਗ ਲਾਜਾ। ਇਨ ਤੇ ਦੁਖਿ ਕੈ ਦਾਰਿਦ ਸਾਜਾ।
ਨਿਕਸਨਿ ਚਹਜੇ ਲੇਨਿ ਸੁਖ ਹੇਤ। ਤਜਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਬਨਜੇ ਸੁਚੇਤ ॥੩੮॥

ਜਾਤ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਲਾਜ ਰੂਪੀ ਸੰਗਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਦਲਿੱਦਰ ਦੀ ਸਾਜਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਚਾਹਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੮॥

ਕਬਿੱਤ-ਸਦਨ ਕੀ ਕਾਰ ਹੋਤਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਕਰਤਿ ਹਾਰ ਜਾਤਿ ਦੁਖੀ ਮਨ ਮੈਂ।
ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੁ ਪੰਥ ਕੀ ਬਡਾਈ ਆਯੋ ਖਾਲਸੇ ਮੈਂ, ਜੀਵਕਾ ਕੀ ਚਾਹ ਬਸਿ ਰਹੀ ਰੈਨ ਦਿਨ ਮੈਂ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੋ ਪਾਨ ਕੀਨ ਗੁਰਬਾਨੀ ਰਿਦੇ ਭੀਨ, ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਲੀਨ, ਭਯੋ ਬੀਰ ਧੀਰ ਰਨ ਮੈਂ।
ਇਸ ਲੋਕ ਬਿਖੈ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿਨਿ ਕੋ ਸਾਦਰ ਸੋ ਜਾਤਿ ਹੈ ਪੁਲੋਕ ਸੁਰਗਨਿ ਮੈਂ ॥੩੯॥

ਘਰ ਦਾ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਹਾਰ ਗਿਆ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਸੁਣ ਕੇ, ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਦੇ ਜੀਵਕਾ ਦੀ ਚਾਹ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵੱਸਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ, ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਰਖਾਇਆ ਤੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਬੜੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਜਾਵੇਗਾ ॥੩੯॥

ਚੋਪਈ- ਦਸਹੁ ਗੁਰਨਿ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ। ਬਿਬਧ ਬਿਧਿਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤਰੇ।
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਸੇਵਾ। ਕਰੇ ਰਿਝਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥੪੦॥

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣੀ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਵੇ ॥੪੦॥

ਕੈ ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਾਇ। ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ।
ਯਾਂਤੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਕਰੇ। ਜਗ ਸੰਕਟ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੁ ਤਰੇ ॥੪੧॥

ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਭੋਜਨ ਛਕਾਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਗਤ ਦੇ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਉਹ ਸਿੱਖ ਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੪੧॥

ਕਿਧੋਂ ਰਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਤੀਰ। ਖੜਗ, ਤੁਪਕ, ਕੈ ਧਰਿ ਧਨੁ ਤੀਰ।
ਲਰਹਿ ਜੁੱਧ ਮਹਿ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਹਤੇ। ਗੁਰਨਿ ਰਿਝਾਵੈ ਲੈ ਕਰਿ ਫਤੇ ॥੪੨॥

ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹੇ, ਤਲਵਾਰ, ਬੰਦੂਕ ਅਤੇ ਧਨੁ ਬਣ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤੇ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਤੇ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ॥੪੨॥

ਕਿਧੋਂ ਜੰਗ ਮਹਿ ਤਜਿ ਕੈ ਪ੍ਰਾਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਆਗੈ ਬਹੁ ਬਲਿ ਠਾਨਿ।
ਕਿਧੋਂ ਭਵਿੱਖਤ ਮਹਿ ਗੁਰ ਹੇਤ। ਲਰਹਿ ਮਰਹਿ ਮਾਰਹਿ ਰਣਖੇਤ ॥੪੩॥

ਜਾਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਵੱਡਾ ਬਲ ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਵੇ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ, ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੜੇ ਮਰੇ ਅਤੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ॥੪੩॥

ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਗੁਰ ਸਦਗਤਿ ਦੈਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਣ ਸੰਕਟ ਨਹਿ ਪੈਹੈ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਾਰਨ ਗਨ ਜਾਨ। ਜਿਸ ਤੇ ਬੰਧਨ ਜਗ ਕੇ ਹਾਨ ॥ ੪੪ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦਾ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਈ ਕਾਰਨ ਜਾਣੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੪੪॥

ਗਿਆਨ ਦੇਨਿ ਕੀ ਗਤਿ ਹੈ ਜਥਾ। ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤਥਾ।
ਸੋ ਮੈਂ ਬਰਨੋਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਸਭਿ ਨਿਰਧਾਰ ॥ ੪੫ ॥

ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੈਂ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਸੁਣੋ ॥੪੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਉਟੰਭਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪੯॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਾਹਵਾਂ

ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਿਰਣੈ

ਦੋਹਰਾ- (ਇਸ਼ਨਾਨ:-) 'ਸਵਾ ਜਾਮ, ਕੈ ਜਾਮ ਨਿਸ ਖਟ ਘਟਿਕਾ ਕੈ ਚਾਰ।
ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨੈ ਸਿੱਖ ਤਨੁ ਸਰਿਤਾ ਸਰੁ ਬਰ ਬਾਰ ॥ ੧ ॥

'ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਜਾਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਛੇ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਿੱਖ ਨਦੀ ਜਾਂ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਸਾਫ ਜਲ ਵਿਚ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੇ ॥੧॥

ਦੋਹਰਾ- (ਨਾਮ:-) ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਲਾਗੈ। ਪਾਛਲ ਰਾਤਿ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਗੈ।
ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਠਿ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰੈ। ਗੁਨ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਅਵਗੁਨ ਗਨ ਟਾਰੈ ॥ ੨ ॥

ਫਿਰ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਵਗੁਣ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ ॥੨॥

ਦਿਨਸ ਚਢੇ ਕਾਰਜ ਜੋ ਕਰੈ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਮੁਖਿ ਤੇ ਉਰ ਧਰੈ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ ਬਿਸਾਰੈ। ਜਿਉਂ ਲੋਭੀ ਧਨ ਮਹਿ ਮਨ ਧਾਰੈ ॥ ੩ ॥

ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਕਰੇ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਅਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰੇ, ਜਿਵੇਂ ਲੋਭੀ ਧਨ ਵਿਚ ਮਨ ਧਾਰਦਾ ਹੈ ॥੩॥

ਲਿਵ ਲਗ ਜਾਇ ਪਕੇ ਅਭਿਆਸਾ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਨ ਹੰਤਾ ਨਾਸਾ।
ਸ੍ਰਵਣ ਗਿਆਨ ਮਹਿ ਪੁਨ ਲਗ ਜਾਇ। ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਸ ਭਾਇ ॥ ੪ ॥

ਲਿਵ ਲੱਗਣ ਦਾ ਫਿਰ ਅਭਿਆਸ ਪੱਕ ਜਾਵੇਗਾ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕੰਨ ਫਿਰ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇਗਾ ॥੪॥

ਕਰ ਨਿਰਣੈ ਮਨ ਦੇ ਕਰਿ ਸੁਨੇ। ਤਜਹਿ ਨ ਤਬਿ ਸਿਮਰਨ ਨਿਤ ਭਨੇ।

ਮਨਨ ਕਰਹਿ ਪੁਨ ਜੁਗਤਿ ਅਨੇਕ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਕੇਰ ਬਿਬੇਕ ॥ ੫ ॥

ਨਿਰਣੈ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੇ ਕੇ ਸੁਣੇ, ਤਦ ਸਿਮਰਨ ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ, ਨਿੱਤ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਅਨੇਕਾਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮਨਨ ਕਰੇ। ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ॥੫॥

ਤਬਿ ਭੀ ਨਿਤ ਸਿਮਰਹਿ ਸਤਿਨਾਮ। ਨਹਿ ਤਜਾਗਹਿ ਜਾਨਹਿ ਸੁਖ ਧਾਮ।

ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਚੜੀ ਨਿਧਿਆਸਨ ਜਾਇ। ਅਨੰਦ ਆਤਮਾ ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਇ ॥ ੬ ॥

ਤਦ ਵੀ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਨਿਤ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ, ਛੱਡੇ ਨਹੀਂ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਜਾਣੇ। ਫਿਰ ਚੜੀ ਬ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਨਿਧਿਆਸਨ ਵਿਚ ਜਾਵੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਟਿਕਾਵੇ ॥੬॥

ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤੈ ਬਿਹੈ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।

ਤਬਿ ਭੀ ਨਾਂਹਿਨ ਨਾਮ ਬਿਸਾਰਹੁ। ਰਿਦੈ ਬਿਖੈ ਕੈ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰਹੁ ॥ ੭ ॥

ਤਦ ਸਜਾਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਦ ਵੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ ॥੭॥

ਪੁਨ ਸੱਖਯਾਤਕਾਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਤਬਿ ਇਕ ਹੁਇ ਆਪੇ ਮਿਟ ਜਾਇ।

ਜਬ ਲਗ ਆਪਾ ਜਾਨਹਿ ਨਜਾਰਾ। ਨਹਿ ਅਭੇਦਤਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੮ ॥

ਫਿਰ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਆਪਾ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤੱਕ ਆਪੇ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਅਭੇਦਤਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥੮॥

ਤਬਿ ਲੋ ਸੱਤਿਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਵੈ। ਨਾਨਾ ਬਿਘਨ ਹੋਨਿ ਨਹਿ ਪਾਵੈ।

ਸੁਭ ਗੁਨ ਸ੍ਰਵਨ ਮਨਨ ਨਿੱਧਿਆਸ। ਇਹ ਫੁਲਵਾੜੀ ਰਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੯ ॥

ਤਦ ਤਕ ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਾਵੇ, ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਘਨ ਹਨ ਉਹ ਫਿਰ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਮਨਨ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚਿੱਤ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਫੁਲਵਾੜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ ॥੯॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਆਦਿ ਬਿਕਾਰੋ। ਇਹ ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿਨਿ ਹਜ਼ਾਰੋਂ।

ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਹਰਿ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਇਨਹੁ ਬਿਨਾਸੈ ਬਿਨਾ ਅਵਾਰੀ ॥ ੧੦ ॥

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਵਿਕਾਰ ਹਨ, ਇਹ ਮ੍ਰਿਗ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਤਿਨਾਮ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿ ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ ॥੧੦॥

ਨਿੱਧਿਆਸਨ ਲਗ ਚਹੈ ਸਹਾਇ। ਰਬੀ, ਮਹਾਰਬਿ ਹੈ ਜਿਸ ਭਾਇ।

ਹੈ ਅਤਿਰਬੀ ਗਿਆਨ ਸੱਖਯਾਤ। ਸਗਰੇ ਬਿਘਨ ਕਰਤਿ ਹੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ॥ ੧੧ ॥

ਚਿੱਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਾ ਕੇ ਫਿਰ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਬੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਬੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਖਿਆਤ ਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ, ਉਹ ਅਤਿਰਬੀ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੧੧॥

ਚਾਹ ਸਹਾਯਕ ਕੀ ਨਹਿ ਧਰੈ। ਜੁਤਿ ਅੱਗਿਆਨ ਬਿਕਾਰਨ ਹਰੈ।

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਹੁ ਤਬਿ ਲੋ। ਸੁਰਤਿ ਨ ਮਿਲਹਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ ਜਬਿ ਲੋ ॥ ੧੨ ॥

ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਚਾਹਤ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਅਗਿਆਨ ਸਹਿਤ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ। ਤਦ ਤੱਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੇ, ਜਦ ਤੱਕ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ॥੧੨॥

ਜਿਮ ਨਦ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਹਿੰ ਮਿਲੇ। ਏਕ ਰੂਪ ਨਹਿੰ ਹੋਵਤਿ ਭਲੇ।
ਤਬਿ ਲੋ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਰਹਹੁ ਸਲਾਹਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਨਿਸ ਦਿਨ॥੧੩॥

ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਉਹ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਤਦ ਤੱਕ ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਸਲਾਹੁੰਦੇ ਰਹੋ॥੧੩॥

ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਤਿ ਪਹਿਚਾਨ। ਸੂਖਮ ਮਤਿ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਠਾਨਿ।
ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵਨ ਲਗ ਨੀਕੇ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹਿ ਵਿਚ ਜੀਕੇ॥ ੧੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੱਤ ਪਹਿਚਾਣੋ, ਸੂਖਮ ਮੱਤ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਚਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ॥੧੪॥

ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਬਿ ਤਜਾਰੈ। ਸਾਖਿਯਾਤ ਲਗ ਉਰ ਅਨੁਰਾਰੈ।
ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹ ਮਝਾਰ। ਇਹ ਆਸੈ ਗੁਰ ਕੀਨ ਉਚਾਰ॥ ੧੫॥

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਛੱਡੋ, ਸਾਖਿਆਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਤੱਕ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ। ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਲਾਹੁਣ ਬਾਰੇ ਆਸ਼ੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ॥੧੫॥

ਸਾਖਿਆਤ ਪਰ ਤੁਕ ਜਹਿੰ ਬਨੀ। ਤਹਾਂ ਭਗਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਭਨੀ।
'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'॥ ੧੬॥

ਸਾਖਿਆਤ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੀ ਤੁਕ ਬਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਭਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਜੋ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਚੰਗਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਹੈ। ਹੇ ਸਰੂਪ ਰਹਿਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ ਹੈ"॥੧੬॥

ਸੂਵਨ ਮਨਨ ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਪਾਛੇ। ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣਾ ਪੁਨ ਮਾਨਹਿ ਆਛੇ।
ਸਾਖਿਯਾਤ ਕੀ ਤੁਕ ਕੇ ਨੇਰੇ। ਚਾਰ ਹੀ ਥਾਨ ਕਹੀ ਚਹੁ ਬੇਰੇ॥ ੧੭॥

ਚਿੱਤ ਬਿਤੀ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣੇ ਅਤੇ ਮੰਨੇ, ਫਿਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨੇ। ਸਾਖਿਆਤ ਦੀ ਤੁਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚਾਰ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕਹੀ ਹੈ॥੧੭॥

ਸ੍ਰੀਤਿ ਮਹਿੰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਜਿਮ ਚਾਰ। ਤਿਮ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿੰ ਚਾਰ ਉਚਾਰ।
ਮਿਲਜੋ ਭਗਤਿ ਸੋ ਗਯਾਨ ਬਖਾਨਾ। ਕਲ ਮਹਿੰ ਕੇਵਲ ਨਹਿੰ ਸੁਭ ਜਾਨਾ॥੧੮॥

ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰ ਮਹਾਂਵਾਕ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਗਿਆਨ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਹੀ ਸੁਭ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ॥੧੮॥

ਸੁਭ ਗਤਿ ਤੋ ਕੋਈ ਨਰ ਪਾਵੈ। ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਬਿਗਰ ਬਹੁ ਜਾਵੈ।
ਯਾਂਤੇ ਰੁਖੇ ਗਯਾਨ ਨ ਭਨਜੋ। ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਕਹਜੋ ਭਗਤਿ ਕੇ ਸਨਜੋ॥ ੧੯॥

ਸੁਭ ਗਤੀ ਤਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵਿਗਾੜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੁੱਖਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਿਹਾ ਹੈ॥੧੯॥

ਅਹੰਬੁਹਮਾਸਮਿ ਵਹਿਰ ਨ ਗਾਵੇ। ਇਹ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹਿਯਰੇ ਬਿਖੈ ਟਿਕਾਵੇ।
ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਦਾਸ ਉਚਾਰਹੁ। ਸੰਤਨ ਬਿਖੈ ਭਾਉ ਕੋ ਧਾਰਹੁ ॥ ੨੦ ॥

ਅਹੰਬੁਹਮਾਸਮਿ ਬਾਹਰ ਨਾ ਗਾਵੇ, ਇਸ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾਵੇ। ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਦਾਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥੨੦॥

ਜਿਉਂ ਕਿਉਂ ਸ਼ਕਤਿ ਮਹਿਤ ਕੋ ਧਰਹੁ। ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਛਿਮਾ ਅਜਰ ਕੋ ਜਰਹੁ।
ਉਰ ਮਹਿ ਨਭ ਅੰਗੁਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਨ। ਜੀਵਾਤਮ ਕੋ ਬਾਸ ਪਛਾਨ ॥ ੨੧ ॥

ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਵੱਡੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰੋ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਖਿਮਾ ਅਤੇ ਨਾ ਜਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਰੋ। ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗੂਠੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਉਥੇ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦਾ ਵਾਸਾ ਪਛਾਣੋ ॥੨੧॥

ਬੁਧਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਤਿ ਭਾ ਬ੍ਰਹਮ। ਜੜ ਚੇਤਨ ਮਿਲ ਭੇ ਇਕ ਧਰਮ।
ਮਨ ਸਾਧਨ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨ ਕੋ। ਅਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਹਿ ਧਰਨ ਕੋ ॥ ੨੨ ॥

ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅਕਸ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੜ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਚੇਤਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਧਰਮ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜੀਵ ਲਈ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਨ ਹੈ। ਮਨ ਚੰਚਲਤਾ ਨੂੰ ਅਤੀ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਰਵਿ ਕੇ ਅੱਗੁ ਤਿਰਵਰਾ ਜੈਸੇ। ਮਨ ਸਰੂਪ ਸੂਖਮ ਲਖਿ ਤੈਸੇ।
ਇੰਦ੍ਰੈ-ਗਜਾਨ ਉਪਾਵਨ ਹਾਰੇ। ਮਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨ ਅਪਰ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥

ਸੂਰਜ ਅੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਚਮਕਦੇ ਕਿਣਕੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਧੁੱਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੋਰੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਸਰੂਪ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਖਮ ਸਮਝੋ, ਇੰਦਰੇ ਗਿਆਨ ਉਪਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਮਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਨਾ ਵਿਚਾਰੋ ॥੨੩॥

ਤੁਚ ਕੇ ਸੰਗ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਇ ਮਨ। ਪੰਚਹੁ ਗਜਾਨ ਉਪਾਵਨ ਤਤਛਿਨ।
ਸੁਖਪਤਿ ਮਹਿ ਇਕ ਨਾਰਿ ਮਝਾਰੇ। ਨਹਿ ਸਪਰਸ਼ ਤੁਚ ਸੋਂ ਤਬਿ ਧਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥

ਜਦ ਮਨ ਦਾ ਖਲੜੀ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਂ ਹੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖੇਪਤੀ ਵਿਚ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਮਨ ਖਲੜੀ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ॥੨੪॥

ਲਪਟਯੋ ਰਹਿਤਿ ਨਾਰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਬਹਿ ਗਜਾਨ ਕੀ ਨਾਂਹੀ।
ਜਾਗ੍ਰਿਤਿ ਮਹਿ ਸਪਰਸ਼ ਤੁਚ ਹੋਇ। ਗਜਾਨ ਪਾਇ ਸਭਿ ਕੋ ਤਬਿ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥

ਉਹ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਲਿਪਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਹਰਲੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਸਮੇਂ ਖਲੜੀ ਨਾਲ ਜਦ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੨੫॥

ਸੋਮੇ ਭਾਗ ਚੀਰਿਯੇ ਬਾਰ। ਅਸ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਹੈ ਇਕ ਨਾਰਿ।
ਸੁਪਨਾਵਸਥਾ ਤਿਸ ਮਹਿ ਪਾਵੈ। ਬਿਰ ਨਾਰੀ ਮਹਿ ਸਕਲ ਬਨਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥

ਉਹ ਨਾੜੀ ਏਨੀ ਸੂਖਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਵਾਲ ਨੂੰ ਚੀਰੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਨਾੜੀ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਸੁਪਨਾਵਸਥਾ ਉਸ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਾੜੀ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸਭ ਕੁਝ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਸਭ ਛਿਤ, ਸਿੰਧੁ, ਧਰਾਧਰ ਭਾਰੇ। ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਗਗਨ, ਗਨ ਤਾਰੇ।
ਸ਼ਕਤਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰਚਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਸੂਖਮ ਬਿਖੈ ਬੁਲ ਇਮ ਜੋਇ ॥ ੨੭ ॥

ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਪਰਬਤ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤਾਰੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਰਚਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਇਸ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਖਮ ਵਿਚ ਅਸਥੂਲ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨੭॥

ਜਿਮ ਸੁਪਨਾ ਜੀਵਾਤਮ ਕੇਰਾ। ਜੋ ਚਾਹੈ ਰਚਿ ਲੇਤਿ ਬਡੇਰਾ।

ਤਿਮ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਸੁਪਨਾ ਅਹੈ। ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੇਤਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲਹੈ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਵੇਂ ਜੀਵਾਤਮ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਚਾਹੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੱਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੈ ॥੨੮॥

ਇਸ ਜਗ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਜੀਵ ਦੁਖਾਰੇ। ਬਸਿ ਅੱਗਯਾਨ ਬੰਧ ਮਹਿੰ ਭਾਰੇ।

ਅਤਿ ਸੰਕਟਿ ਤੇ ਤਨ ਕੋ ਤਜੈ। ਅਘ ਤੇ ਦੂਤ ਸਾਸਨਾ ਸਜੈ ॥ ੨੯ ॥

ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਦੁੱਖੀ ਹਨ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਭਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਤੀ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜੀਵ ਜਮ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਨਾਨਾ ਨਰਕਨਿ ਕਸ਼ਟ ਭੁਗਾਵੈ। ਅਘ ਫਲ ਭੁਗੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਾਵੈ।

ਤਿਮ ਹੀ ਨਾਨਾ ਸੁਖ ਕੋ ਦੇਤਿ। ਕਰਤਿ ਪੁੰਨ ਜੋ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ ॥ ੩੦ ॥

ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਕਢਵਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੩੦॥

ਪਾਪੀ ਪੁੰਨੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਇ। ਚੰਦਅੰਸ ਮਹਿੰ ਪੁਨ ਮਿਲ ਜਾਇ।

ਤਿਨ ਦੁਰਾ ਅੰਨਨ ਮਾਹਿੰ ਆਵੈ। ਚਾਕੀ ਮੂਸਲ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੩੧ ॥

ਪਾਪੀ ਪੁੰਨੀ ਜੀਵ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਫਿਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਕਿਰਣ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਦੁਰਾ ਫਿਰ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚੱਕੀ ਅਤੇ ਮੂਸਲ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਅਗਨੀ ਬਿਖੈ ਪਕਾਵਤਿ ਫੇਰ। ਭੋਗਹਿ ਨਾਨਾ ਕਸ਼ਟ ਬਡੇਰ।

ਪੁਨ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੇ ਦਾੜਨਿ ਮਾਹਿੰ। ਚਿਥਿ ਬਹੁ ਭਾਂਤਨਿ ਤੇ ਦੁਖ ਪਾਹਿ ॥ ੩੨ ॥

ਫਿਰ ਅਗਨੀ ਵਿਚ ਪਕਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਸ਼ਟ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦਾੜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਉਦਰ ਬਿਖੈ ਜਠਰਾਗਨਿ ਤੇਜ। ਤਹਿੰ ਸੰਕਟ ਲਹਿ ਅਸਨ ਅਮੇਜ।

ਪੁਨ ਰਸ ਸੰਗ ਨਸਾ ਮਹਿੰ ਬਸੈ। ਤਨ ਕੋ ਰੁਧਰ ਹੋਤਿ ਦੁਖ ਗ੍ਰਸੈ ॥ ੩੩ ॥

ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭੋਜਨ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਸਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਲਈ ਖੂਨ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੁਖ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੩੩॥

ਬਹੁਰ ਸ਼੍ਰੋਨ ਤੇ ਆਮਿਖ ਬਨੈ। ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚਿ ਬਡ ਸੰਕਟ ਸਨੈ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਨ ਮੇਦ ਮਝਾਰਾ। ਤਾਂਹਿ ਬਸਹਿ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਦੁਖਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥

ਫਿਰ ਖੂਨ ਅਤੇ ਮਾਸ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੰਕਟਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਫਿਰ ਮਿਠ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਸਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਅਸਥੀ ਮਹਿੰ ਮੁਸ਼ਕਲਤਾ ਪਾਇ। ਇਮ ਹੀ ਸਪਤ ਧਾਤ ਮਹਿੰ ਜਾਇ।

ਪੁਨ ਬੀਰਜ ਕੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸੰਗ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੇ ਉਪਜਾਇ ਅਨੰਗ॥ ੩੫॥

ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਬੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ੀਬਤਾਂ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇੰਝ ਹੀ ਸੱਤਾਂ ਧਾਤਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਤ ਧਾਤਾਂ ਹਨ, ਰਕਤ, ਰੋਮ, ਨਾੜੀ, ਖਲੜੀ, ਹੱਡੀਆਂ, ਮਿਝ (ਚਰਬੀ) ਅਤੇ ਵੀਰਜ। ਫਿਰ ਵੀਰਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੩੫॥

ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕੋ ਪਾਇ। ਨਿਕਸ ਲਿੰਗ ਤੇ ਭਗ ਮਹਿੰ ਜਾਇ।

ਰਜ ਕੋ ਰੁਧਰ ਬੀਰਜ ਲਪਟੰਤਿ। ਗੁਲਕਾ ਸਮ ਗ੍ਰਭ ਥਲ ਥਿਰਿਯੰਤਿ॥ ੩੬॥

ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪਾ ਕੇ, ਲਿੰਗ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਯੋਨੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜ ਦੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਜਦ ਵੀਰਜ ਨਾਲ ਲਪਟਿਆ ਤਾਂ ਗਰਭਾਸ਼ ਵਿਚ ਟਿੱਕ ਕੇ ਗੋਲ ਮੋਲ ਜਿਹਾ ਬਣਦਾ ਹੈ॥੩੬॥

ਤਹਿੰ ਨੋ ਮਾਸ ਬਾਸ ਕੋ ਪਾਇ। ਦੁਖ ਭੋਗੈ ਬਨਿ ਸਿਰ ਤਰਵਾਇ।

ਮਿਲਯੋ ਰਹੈ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਗ। ਬਨਹਿ ਬ੍ਰਧਹਿ ਕਾਇਆਂ ਸਰਬੰਗ॥ ੩੭॥

ਉਥੇ ਨੋ ਮਹੀਨੇ ਵਸੋਬਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਰਹਿ ਕੇ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ਮਲ ਮੂਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਗੋਲੇ ਦੇ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਬਣਦੇ ਵਧਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਬਣਦਾ ਹੈ॥੩੭॥

ਕਸ਼ਟ ਗਰਭ ਕੇ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਇ। ਜਿਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਰੁਮੰਚ ਹੈ ਆਇ।

ਭਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਸਤਿ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਬਾਹਰ ਕੋ ਆਵੈ॥ ੩੮॥

ਗਰਭ ਦੇ ਕਸ਼ਟ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਗ ਦੁਆਰਾ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ॥੩੮॥

ਦੁਾਰ ਤੰਗ ਤਨ ਥੂਲ ਬਡੇਰਾ। ਜੰਤੀ ਸਮ ਖੈਚਿਯ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।

ਆਪ ਦੁਖੀ, ਜਨਨੀ ਦੁਖ ਦੇਤਿ। ਨਿਕਸਤਿ ਗਿਰਤਾ ਹੋਤਿ ਅਚੇਤ॥ ੩੯॥

ਦੁਾਰ ਤੰਗ ਹੈ ਤਨ ਸਥੂਲ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੁਨਿਆਰਾ ਤਾਰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਾਂਗ ਖਿੱਚਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੩੯॥

ਜਥਾ ਬਿਰਣ ਤੇ ਪਰਹਿ ਸੁ ਕੀਰਾ। ਤਿਮ ਬਾਹਰ ਭਾ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪੀਰਾ।

ਕਿਤਿਕ ਸਮੇ ਮਹਿੰ ਚੇਤਨ ਹੋਇ। ਸੁਧ ਕੋ ਪਾਇ ਉਠਤਿ ਹੈ ਰੋਇ॥ ੪੦॥

ਜਿਵੇਂ ਫੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਕੀੜਾ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਪੀੜ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਸ਼ ਪਾ ਕੇ ਰੋ ਪੈਂਦਾ ਹੈ॥੪੦॥

ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਮਹਿੰ ਦੁਖ ਘਨੇ। ਰਾਵ ਰੰਕ ਕੇ ਇਹ ਸਭਿ ਬਨੇ।

ਸਗਰੇ ਗਰਭ ਬਿਖੈ ਪਰਿਆਵੈ। ਬਾਲ ਮੂੜ ਰੋਦਨ ਤਪਤਾਵੈ॥ ੪੧॥

ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਕੰਗਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਖ ਸਹਿਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਚਾ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੋਂਦਾ ਹੈ॥੪੧॥

ਕਸ਼ਟ ਹੋਤਿ ਨਹਿੰ ਜਾਤਿ ਬਤਾਯੋ। ਸਦਾ ਅਸੁਚਿ ਡਹਿਕਤਿ ਡਰਪਾਯੋ।

ਰਹੈ ਅਸ਼ਕਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਹਿੰ ਹੋਇ। ਜਾਚਹਿ ਚੰਦ ਕਹਾਂ ਦੇ ਕੋਇ॥ ੪੨॥

ਏਨਾਂ ਕਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਦਾ ਮੈਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਬਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਰਹਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੰਦ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਵੇਗਾ॥੪੨॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੰਕਟ ਗਨ ਪਾਇ। ਭਯੋ ਤਰੁਨ ਤਰੁਨੀ ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਬਧੇ ਬਿਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਕਰਿ ਬੰਧ ਅਖਾਰਾ॥ ੪੩॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸੰਕਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੁਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੁਆਨਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਵਧਦੇ ਹਨ। ਸੱਜਣ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਥਾਪ ਕੇ ਯੁੱਧ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਮਚਾਉਂਦਾ ਹੈ॥੪੩॥

ਚਹਯੋ ਪਦਾਰਥ ਹਾਥ ਨ ਆਇ। ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਨਹਿ ਖੁਸ ਜਾਇ।

ਜਿਤ ਕਿਤ ਧਨ ਕੋ ਲੈਬੇ ਹੇਤ। ਜਤਨ ਕਰਤਿ ਬਲ ਬੁੱਧਿ ਸਮੇਤ॥ ੪੪॥

ਜੇ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੜਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਸਤੂ ਖੁੱਸ ਨਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਧਨ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ, ਬਲ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਸਮੇਤ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ॥੪੪॥

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਨਿ ਲਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਾਂਹੀ। ਬੋਲੈ ਕੂਰ, ਨ ਧਰਮ ਰਖਾਹੀ।

ਭਯੋ ਬੁੱਧਿ ਨਿਰਬਲ ਤਨ ਰਹਿਯੋ। ਜੀਰਣ ਅਧਿਕ ਜਰਜਰੀ ਲਹਿਯੋ॥ ੪੫॥

ਰੱਜਵਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਬਿਆਦਾ ਬਿਧ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਰੀਰ ਖੀਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ॥੪੫॥

ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਬਜਾਧਿ ਹੁਇ ਬਿੰਦ। ਅਪਮਾਨਤ ਪਰਵਾਰ ਬਿਲੰਦ।

ਸੰਕਟ ਅਧਿਕ ਪਾਇ ਮਰਿ ਰਹੈ। ਜੀਵ ਗਤੀ ਜਿਮ, ਕਯਾ ਕਰਿ ਕਹੈ॥ ੪੬॥

ਖਾਂਸੀ ਆਦਿ ਬਿਆਦ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਦਾ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾ ਕੇ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੀਵ ਦੀ ਦੁੱਖ ਭਰੀ ਗਤੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ॥੪੬॥

ਲੇਸ਼ ਮਾਤ੍ਰੁ ਦੁਖ ਬਰਨਨ ਕਰੇ। ਸਰਬ ਜਿ ਕਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਭਰੇ।

ਜਨਮ ਕਰੋਰਹੁ ਧਰਿ ਧਰਿ ਮਰਿਯੋ। ਕਿਸੀ ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਖੈ ਨਹਿ ਬਿਰਿਯੋ॥ ੪੭॥

ਬਹੁਤ ਥੋੜੇ ਦੁੱਖ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਭਰ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਨਮ ਕਰੋੜਾਂ ਧਰ-ਧਰ ਕੇ ਮਰਿਆ, ਕਿਸੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਸਦਾ ਲਈ ਨਾ ਟਿਕਿਆ॥੪੭॥

ਜਨਮ ਅਸੰਖ ਭਵਿੱਖਤਿ ਲਹੈ। ਦੁਖ ਸੁਖ ਕੂਰ ਭੋਗ ਮਰਿ ਰਹੈ।

ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ। ਕੋਇ ਨ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰੇ॥ ੪੮॥

ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਵੀ ਅਸੰਖਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ। ਕੂੜੇ ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਭੋਗ ਕੇ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪੈਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦ-ਖਲਾਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ॥੪੮॥

ਭੂਰ ਭਾਗ ਤੇ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਲਹਿ। ਬਨਹਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਰਹਿ।

ਤਨ ਕਰਿ ਮਨ ਕਰਿ ਧਨ ਕਰਿ ਸੇਵਾ। ਛਲ ਬਿਨ ਹੈ ਰਿਝਾਇ ਗੁਰਦੇਵਾ॥ ੪੯॥

ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਤਨ, ਮਨ ਅਤੇ ਧਨ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤੇ ਛਲ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ॥੪੯॥

ਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵੈ ਮਨ ਤੇ। ਸੇਵਾ ਕਰਹਿ ਸਰਬ ਹੀ ਤਨ ਤੇ।
ਤੇ ਇਸ ਕੋ ਹੋਵਤਿ ਛੁਟਕਾਰਾ। ਕਰਮ ਬੰਧ ਤਜਿ ਬਨਹਿ ਸੁਖਾਰਾ ॥ ੫੦ ॥

ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕਮਾਈ ਕਰੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਤਨ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਤਦ ਇਸ ਦੇਹੀ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਖੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥੫੦॥

ਨਾਂਹਿ ਤ ਵਹਯੋ ਫਿਰਤਿ ਬਿਲਪਾਵਤਿ। ਜਗ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਤਿ।
ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਯੋ। ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸੇ ਧਰਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ ॥ ੫੧ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵਿਰਲਾਪ ਕਰਦਾ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭੌਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਜਗਤ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਤਰ ਕੇ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।" ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ॥੫੧॥

ਪੰਜਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫੦॥

ਅਧਿਆਇ ਇਕਵੰਝਵਾਂ

ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ

ਦੋਹਰਾ- ਅਥਿ ਆਗੇ ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ਕਵਿ ਜਿ ਰਹੈ ਗੁਰ ਪਾਸ।
ਸੁਜਸ ਕਬਿੱਤਨ ਮਹਿ ਕਰਯੋ ਲੇਤਿ ਭਏ ਧਨ ਰਾਸ ॥ ੧ ॥

ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ੋਭਾ ਜੱਸ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਧਨ ਅਰਥੀ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ਪਾਯੋ। ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਗੁਰਦੇਵ ਰਿਝਾਯੋ।
ਅਪਰ ਪਦਾਰਥ ਜਿਨ ਕਿਨਿ ਚਾਹਾ। ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਲੀਨਸ ਪਾਹਾ ॥ ੨ ॥

ਉਹ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਾਹਿਆ, ਉਹ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ॥੨॥

ਮਹਾਂ ਉਦਾਰ ਮੁਕਤਿ ਲੋ ਦੇਤਿ। ਚਹੁਦਿਸ਼ ਤੇ ਕਵਿ ਤਜਾਗਿ ਨਿਕੇਤ।
ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕੀਨਸਿ ਬਾਸਾ। ਸੁਤ ਬਿਤ ਆਦਿ ਪਾਇ ਸੁਖ ਰਾਸਾ ॥ ੩ ॥

ਮਹਾਂ ਉਦਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਕਤੀ ਤੱਕ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਆਦਿ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਰਾਸ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ॥੩॥

ਜੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੁਕਤਿ ਹੀ ਦਈ। ਕਿਤਿਕ ਸੰਪਦਾ ਅਰੁ ਗਤਿ ਲਈ।
ਚਾਰਹੁ ਚੱਕਨਿ ਗੁਰ ਜਸ ਫੈਲਾ। ਮਨਹੁ ਚੰਦ ਉੱਜਲ ਬਿਨ ਮੈਲਾ ॥ ੪ ॥

ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਕਈਆਂ ਨੇ ਧਨ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੋਵੇਂ ਲਏ। ਚਾਰੇ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਫੈਲਿਆ ਸੀ, ਮਾਨੋ ਚੰਦ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉੱਜਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ॥੪॥

ਕੇਤਿਕ ਕਵੀਯਨਿ ਕੇਰ ਕਬਿੱਤ। ਲਿਖੋਂ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੇ ਹਿਤ ਮਿੱਤ॥

ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਹੇਤ ਰਿਝਾਵਨਿ। ਅਰ ਪ੍ਰਭੁ ਲੋਗਨਿ ਜਿਨ ਮਨ ਪਾਵਨ॥੫॥

ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ, ਹੇ ਮਿੱਤਰ! ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਏਥੇ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹਨ॥੫॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੀ ਬਰ ਕਥਾ। ਕਥੋਂ ਜਥਾਮਤਿ ਸੁਨੀਯਹਿ ਤਥਾ।

ਅਦਭੁਤਿ ਕਰੇ ਚਰਿਤ ਗੁਨ ਖਾਨੀ। ਕਹੇ ਜਿਨਹੁੰ ਭਈ ਪਾਵਨ ਬਾਨੀ॥੬॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਥਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਸੁਣੋ। ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਦੱਭੁਤ ਚਰਿੱਤਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋਈ ਹੈ॥੬॥

ਗੁਰ ਕੀ ਦਾਤ ਬੀਰਤਾ ਭਾਰੀ। ਬੀਚ ਕਬਿੱਤਨਿ ਜਥਾ ਉਚਾਰੀ।

ਅਥਿ ਸੋ ਲਿਖੋਂ ਕਵਿਨਿ ਕਹਿ ਜੈਸੀ। ਸੁਨਹੁੰ ਖਾਲਸਾ ! ਉਪਮਾ ਤੈਸੀ॥੭॥

ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਭਾਰੀ ਬੀਰਤਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਵੀਆਂ ਵਰਗਾ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ, ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੈਸਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਸੁਣੋ॥੭॥

ਕਬਿੱਤ-ਅਵਧ ਅਨਾਏ ਕਹਾਂ, ਤਿਲਕ ਬਨਾਏ ਕਹਾਂ, ਦ੍ਰਾਕਾ ਛਪਾਏ ਕਹਾਂ ਤਨ ਤਾਈਯਤਿ ਹੈ ?।

ਕੋਵਿਦ ਕਹਾਏ ਕਹਾਂ, ਬੇਨੀ ਕੇ ਮੁੰਡਾਏ ਕਹਾਂ, ਕਾਸ਼ੀ ਕੇ ਬਸਾਏ ਕਹਾਂ ਲਾਹਾ ਲਖੀਯਤਿ ਹੈ ?।

ਮੋਹਨ ਮਨਾਏ ਕਹਾਂ, ਭੂਪਤਿ ਰਿਝਾਏ ਕਹਾਂ, ਕਹਾਂ ਹੰਸਰਾਮ ਜੋ ਧਰਾ ਮੈਂ ਧਾਈਯਤਿ ਹੈ ?।

ਚਾਰਹੂੰ ਬਰਨ ਤਾਂਕੇ ਹਰਨਿ ਕਲੇਸ਼ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚਰਨ ਮੁਕਤਿ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ॥੮॥

ਅਯੁੱਧਿਆ ਜਾ ਕੇ ਸਰਜੂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਲ ਕੀ, ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਤਿਲਕ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ, ਦਵਾਰਕਾ ਛਾਪੇ ਲਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਤੇ ਤਨ ਤਪਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ, ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ, ਬੇਦੀ ਨੂੰ ਮੁੰਡਵਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ, ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਵਸਣ ਨਾਲ ਕੀ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ? ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਨਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਕੀ, ਹੰਸ ਰਾਮ ਕੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਦੌੜਨ 'ਤੇ ਕੀ ? ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ ਫਿਰਨ, ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੀ ਲਾਭ ? ਚਾਰੇ ਵਰਨਾਂ ਦੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਚਰਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥੮॥

ਜਹਾਂ ਦਿਨਕਰ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦਿਨਮਾਨ ਨਾਂਹੀ, ਜਹਾਂ ਨ ਦਿਲੇਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਛਾਈਯਤਿ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਨ ਕਲਾਨਿਧੀ ਕੀ ਕਲਾ ਕੀ ਕਿਰਨ ਏਕ, ਜਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗ ਰਾਜਨ ਕੇ ਬਰ ਧਾਈਯਤਿ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਸੁਰਪਤਿ ਕੀ ਨ ਗਤਿ, ਰਤਿਪੌਤਿ ਕੀ ਨ ਮਤਿ, ਕਹਾਂ ਧੌਲਪਤਿ ਹੂੰ ਮੈਂ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ।

ਜਹਾਂ ਸੂਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਨੀ ਨ ਸ਼੍ਰੋਨ ਸੁਪਨੇ ਹੂੰ ਤਹਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਜਸ ਗਾਈਯਤਿ ਹੈ॥੯॥

ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਵਾਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਹੀਂ ਛਾਇਆ ਹੈ; ਜਿੱਥੇ ਕਲਾਨਿਧੀ ਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਇਕ ਕਿਰਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਦੌੜਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਇੰਦਰ ਦੀ ਕੋਈ ਗਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਾਮਦੇਵ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਜਿੱਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਮੱਤ ਕਿੱਥੋਂ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਜਿੱਥੇ ਸੂਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ, ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੯॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ- ਕੌਣ ਬਨਾਰਸੀ ਬਾਸ ਕਰੈ ਜਹਿੰ ਬਾਸਕ ਨਾਗ ਹੀਯੇ ਮੈਂ ਲਸੈ।
 ਔਧ ਕੋ ਔਸਰ ਨਾਥ ਭਇਓ ਰਘੁਨਾਥ ਕੇ ਪਾਇ ਨ ਪਾਪ ਨਸੈ।
 ਕਰਿ ਮੁੰਡਨ ਕੋ ਨਸਿਤਾਸਿਤ ਮੇਂ ਜਹਿੰ ਦੇਖਿ ਕੈ ਲੋਕ ਰੁ ਦੇਵ ਹਸੈ।
 ਇਮ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦ ਜਗੇ, ਕਿਨ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਦਰਸੈ ? ॥੧੦॥

ਕੌਣ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵਾਸਾ ਕਰੇ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਬਾਸਕ ਨਾਗ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਲਿਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਪਤੀ ਰਘੁਨਾਥ ਜੀ ਹੋਏ, ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਉਥੇ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਅਯੁੱਧਿਆ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੁਣ ਪਾਪ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਕਿਉਂ ਸਿਰ ਮੁੰਨਾਵੇ, ਜਿਸ ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਮਖੌਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਏਥੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਕਰੇ ? ॥੧੦॥

ਕਬਿੱਤ-ਚਾਰੋਂ ਚੱਕ ਸੇਵੈਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹਾਰੇ ਪਾਇ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੈ ਆਜ ਤੂੰ ਹੀ ਦੂਜੇ ਕਰਤਾਰ ਹੈਂ।
 ਪਬਲ ਪ੍ਰਚੰਡ ਖੰਡ ਖੰਡ ਮਹਿਮੰਡਲ ਮਹਿ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ, ਜਾਂਕੇ ਸਾਚੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੈ।
 ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਦਾਨ ਬਾਨ ਜਾਂਕੀ, ਹੰਸਰਾਮ ਕਹੈ, ਪਰਮ ਧਰਮ ਦੇਖੈ ਬਿਬਧ ਬਿਚਾਰ ਹੈ।
 ਪਰਮ ਉਦਾਰ, ਪਰ ਪੀਰ ਕੋ ਹਰਨਹਾਰ, ਕੌਣ ਜਾਨੈ ਕਉਨੈ ਭਾਂਤਿ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ਹੈ ॥੧੧॥

ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਚਾਰੇ ਚੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਜਾਣਨ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੂੰ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਕਰਤਾਰ ਹੈਂ। ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਖੰਡਾਂ-ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਲਮ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ; ਆਪ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਤੇ ਸੱਚੇ ਕਰਤਾਰ ਵਲੋਂ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੈ ਭਾਵ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਮੁਰਾਦਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਮ ਧਰਮ ਤੇ ਦੈਵੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ। ਪਰਮ ਉਦਾਰ, ਪੀੜਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕੌਣ ਜਾਣੇ ਕਿਸ ਭਾਂਤ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਐਸੇ ਕਠਨ ਸਮੇਂ, ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਅਧਰਮੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਏ ॥੧੧॥

ਅਥ ਸਿਕਾਰ ਬਰਨੰਨ ॥

ਕਬਿੱਤ-ਬੇਸ਼ ਬੇਸਰਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਗਿਰੇ ਕੁਹਨ ਕੇ ਘਰ ਹੈਂ।
 ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਬਰ ਬਾਜਨ ਬਰ ਨ ਧਰੈਂ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਛੁਟੇ ਬਹਿਰੀ ਕੇ ਬਰ ਹੈਂ।
 ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਚਾਰਾ ਚੁਗਤਿ ਨ ਚੱਕ੍ਰਵਾਕ, ਜਾਂਕੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਸ਼ਾਰਦੂਲ ਸੁਰਤ ਰਹੈ।
 ਸਗਰੇ ਜਹਾਨ ਕੇ ਬਿਹੰਗ ਜਿਨ ਭੰਗ ਕੀਨੇ, ਕੋਪ ਸੁਨਿ ਆਵਤਿ ਕੁਲੰਗ ਪਾਇ ਤਰ ਹੈਂ ॥੧੨॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬੇਸਰਾ ਹੈ (ਬਾਜ਼ ਵਰਗਾ ਸਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ) ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਭੈ ਨਾਲ ਕੂਹੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਡਿੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਜ਼ ਵੀ ਬਲ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦੇ ਤੇ ਬਹਿਰੀਆਂ ਦੇ ਬਲ ਛੁੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਚਕਵੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੀ ਸੁਰਤ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੇ ਪੰਛੀ ਜਿਸ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਕ੍ਰੋਧ ਸੁਣ ਕੇ ਕੁਲੰਗ (ਕੁੰਜ) ਪੰਛੀ ਆਪੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਗਰੁਰ ਗਰੁਰ ਤਜਯੋ, ਬਾਜ਼ ਸਭਿ ਬਾਜ਼ ਆਏ, ਸ਼ੇਰਾਵਰ ਜੁਰ੍ਹਾ ਜਾਨਿ ਜ਼ੇਰ ਆਨ ਹੈਂ ਭਏ।
 ਹਾਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਬੇਸਰਾ ਸਿਧਾਯੋ ਮਾਨੋ ਛੁਟਯੋ ਲਖਿ ਲਾਖਨ ਬਿਹੰਗ ਲੀਨ ਹੈ ਗਏ।

ਚਰਨ ਚਪੇਟ, ਚਿੰਚ ਚੋਭਤੇ ਚਿਮਿਟਚਪਿ ਮਾਰਯੋ ਕੁਲਮੁਰਗ, ਕਲੋਲ ਜੀਅ ਮੈਂ ਭਏ।
ਤਾਂਹੀ ਖਿਨ ਤੀਖੇ ਤੇਜ ਤਰਲ ਤੁਰੰਗ ਕੇਤੇ। ਮੋਜਸੋਂ ਮੰਗਾਇ ਮੋਲ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ! ਤੈਂ ਦਏ॥੧੩॥

ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਬਾਜ਼ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ ਹਨ। ਬੇਸਰੇ ਨੂੰ ਚੋਗਵਰ ਜਾਣ ਕੇ ਚੁਰੇ (ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਦਾ ਨਾਮ) ਵੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਛੋਟਾ ਬੇਸਰਾ ਛੁਟਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਪੰਛੀ ਉਸ ਨੂੰ ਛੁਟਿਆ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਸਰੇ ਨੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਚਪੇਟ ਮਾਰੀ, ਫਿਰ ਚੁੰਭ ਦੀ ਚੋਭ ਦਿੱਤੀ, ਫਿਰ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਚਪਟ ਕੇ ਕੁਲਮੁਰਗ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਛੋਟੀ ਨਾਲ ਕੀਮਤੀ ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਗਵਾਏ ਤੇ ਹੋ ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ ! ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਉਹ ਘੋੜੇ ਦਾਨ ਕੀਤੇ॥੧੩॥

ਸੈਲਹਿੰ ਦਬਤਿ, ਐਲ ਪਰਤਿ ਅਲੰਕ ਪਰਿ ਖੈਲ ਭੈਲ ਖਲਕ ਖਲਨ ਘਰ ਬਾਰ ਹੈ।
ਕਾਨਨ ਕੁਰੰਕ, ਬਾਚੇ ਮਦ ਕੇ ਮਤੰਗ, ਕਹੂੰ ਬਾਘਨ, ਬਿਹੰਗ, ਬ੍ਰਿਕ, ਬਾਨਰ ਕਹਾਂ ਰਹੈਂ।
ਝਾਂਖ, ਰੋਝ, ਰੀਛ, ਘਰ ਝਾਖਰ, ਬਰਾਹਨਿ ਕੇ, ਦਾਹਨਿ ਦਰਨ ਦੇਵਿ ਬਾਹਨ ਸੁ ਮਾਰ ਹੈ।
ਪਰਨ ਪੁਕਾਰ ਅਰਿ ਛੱਡੇ ਘਰ ਬਾਰ ਭਾਜੇ, ਸੇ ਤੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸਹਿਜ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ॥੧੪॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਹਾੜ ਦੱਬਦੇ ਹਨ, ਰੋਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਹਿਰਨ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ, ਸ਼ੇਰ, ਪੰਛੀ, ਬਾਘਆੜ ਤੇ ਬਾਂਦਰ ਬਚ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿਣ, ਭਾਵ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਝਾਂਖ, (ਚੀਤਲ ਹਿਰਨ), ਰੋਝ (ਨੀਲ ਗਾਏ), ਰੀਛ, ਬਾਰਾਂਸਿੰਗੇ ਤੇ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੂੰ ਕੰਦਾਂ ਵਿਚ ਲੱਭਦੇ ਤੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੈਰੀ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ; ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਹਿਜ ਭਾਣੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪਕ ਹੈ॥੧੪॥

ਸ੍ਰੀਯਾ-ਸਾਜ ਸਿੰਗਾਰ ਚਢੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਪੱਬਜਨ ਸਿੰਗ ਪਿਸਾਨ ਭਏ ਨਿਤ।
ਲੰਕ ਅਤੰਕ ਪੁਕਾਰ ਪਰੀ, ਪੁਰਿ ਸੰਕ ਬਿਭੀਖਨ ਰੰਕ ਭਯੋ ਤਿਤ।
ਟੂਟਿ ਫਨੀ ਫਨ, ਹੂਟਿਗੇ ਦਿੱਗਜ, ਧੀਰਜ ਧੋਲ ਕੀ ਜਾਇ ਰਹੀ ਕਿਤ।
ਕੱਛਪ ਕੋਲ ਬਿਹਾਲ ਭਏ ਸਭਿ, ਚਾਲ ਪਰੇ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੁੰ ਚਿਤ॥੧੫॥

ਸਾਜ ਸਿੰਗਾਰ ਸਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਨਿਤ ਪਿਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਭੈ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਪੈ ਗਈ, ਲੰਕਾ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਭਬੀਖਨ ਸੰਕਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦਿਲੋਂ ਰੰਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਭਾਵ ਕਾਇਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦਾ ਫਨ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਦਿਗਪਾਲ ਹਾਥੀ ਬੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਧੋਲ ਦਾ ਧੀਰਜ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਕੱਛੂ ਅਤੇ ਸੂਰ ਘਬਰਾ ਗਏ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਚਤੁਰੰਗਣੀ ਸੈਨਾ ਚਾਲੇ ਪਈ ਸੀ॥੧੫॥
ਦਾਨ ਕੇ ਕਬਿੱਤ-ਏਕ ਸੰਗ ਪਢੇ ਅਵੰਤਕਾ ਸੰਦੀਪਨ ਕੇ, ਸੋਈ ਸੁਧ ਆਈ ਤੋ ਬੁਲਾਇ ਬੂਝੀ ਬਾਮਾ ਮੈਂ।

ਪੁੰਗੀਫਲ ਹੋਤਿ ਤੋ ਅਸੀਸ ਦੇਤੋ ਨਾਥ ਜੀ ਕੋ, ਤੰਦੁਲ ਲੇ ਦੀਜੈ ਬਾਂਧ ਲੀਜੈ ਫਟੇ ਜਾਮਾ ਮੈਂ।
ਦੀਨ ਦੁਆਰ ਸੁਨਿਕੈ ਦਯਾਲ ਦਰਬਾਰ ਮਿਲ ਏਤੋ ਕੁਛ ਦੀਨੋ ਪਾਈ ਅਗਨਤ ਸਾਮਾ ਮੈਂ।
ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਮਾਨੇ, ਤਾਂਤੇ ਵਹੈ ਤੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਵਹੈ ਬਾਮਨ ਸੁਦਾਮਾ ਮੈਂ॥੧੬॥

ਸੁਦਾਮਾ ਨਾਮ ਦਾ ਕਵੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਸੁਦਾਮੇ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਜਾਣ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਵੰਤਕਾ ਨਾਮ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਸੰਦੀਪਨ ਨਾਮ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਪਾਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੁਦਾਮਾ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਜਦ ਯਾਦ ਆਈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੋਟਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਸਤੂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਭੋਟਾ ਅੱਗੇ ਧਰ ਕੇ ਅਸੀਸ ਦੇਂਦਾ। ਇਸਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਚਾਵਲ ਹੀ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਭੋਟਾ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਕ ਪਾਟੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਵੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਕਾ ਵਿਚ ਇਕ ਗਰੀਬ ਆਇਆ ਜਾਣ ਕੇ, ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਅੱਗੋਂ ਉਠ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਇੰਨਾ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪਾ ਲਈ। ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਖ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਓਹੋ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹੀ ਸੁਦਾਮਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਾਂ॥੧੬॥

ਕ੍ਰਿਗੁਨੰਦ ਦਾਨ ਦੀਨ, ਤਾਂਕੇ ਹੀ ਅੱਛਤ ਛੀਨ, ਜਾਚਤਿ ਫਿਰਤਿ ਦੀਨ ਦਿੱਜਨ ਕੋ ਗੋਤ ਹੈ।

ਰਾਮਚੰਦ ਅਨੰਦ ਸੰਦੋਹ ਅਸੁਮੇਧ ਬਿਖੈ ਪਾਯੋ ਦਾਨ, ਖਾਯੋ ਪੂਤ ਪੋਤੇ ਨਾਤੀ ਪੋਤ ਹੈ।

ਪੰਡ ਪੂਤ, ਸੂਰ ਸੁਤ, ਆਦਿ ਜੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀਨੋ ਜਿਨ ਦਾਨ ਪੁਨ ਛੀਨਤਾ ਉਦੋਤਿ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾਨ ਦੀਨੋ ਕੋ ਨ ਸਮ, ਦਿਨ ਦਿਨ ਦੂਨੋ ਦੂਨੋ ਚੋਨੋ ਚੋਨੋ ਹੋਤਿ ਹੈ॥੧੭॥

ਕ੍ਰਿਗੁ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਦਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਖੁਸ ਗਈ ਤੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਜਾਤ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗਦੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸੁਮੇਧ ਯੱਗ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜੋ ਦਾਨ ਪਾਇਆ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਾਂ, ਪੋਤ੍ਰਿਆਂ, ਪੜਪੋਤਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਖਾਧਾ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੁਕ ਗਿਆ। ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਵੀ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਦਾਨ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਨ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਦੂਣਾ ਚੋਣਾ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੧੭॥

ਅਰਥ ਅਰਾਕਵੈ ਦੈ ਨਾਬ ਦੈ ਰਕਾਬ ਵਾਰੇ, ਬਾਰੇ ਬਡੇ ਡੀਲ ਪੀਲ ਸੈਨਕ ਹੈਂ ਕੂਤ ਕੇ।

ਚਪਲਾ ਸੇ ਚਪਲ, ਚਲਾਕ ਚਹੂੰ ਪਾਇ ਪੂਰੇ, ਪੋਨਗੋਨ, ਪਲ ਕੋ ਸਕੇ ਨ ਦਿਨ ਦੂਤ ਕੇ।

ਮਨ ਕੇ ਹਰਨ, ਮਨ ਮੀਨ ਕੇ ਦਰਨ, ਜਿਨੈ ਚਾਹਨ ਕੀ ਚਾਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਨ ਕੇ ਪੂਤਿ ਕੇ।

ਬਖਸ਼ੇ ਤਿਹਾਰੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਐਸੇ ਹੈ ਬਿਰਥ ਹੈਂ, ਨ ਜਾਇ ਪਾਇ ਗਏ ਪੁਰਹੂਤ ਕੇ॥੧੮॥

ਹੇ ਨਾਬ! ਇਰਾਕ ਅਰਬ ਦੇ ਦੋ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ, ਨਾਯਾਬ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੇ, ਵੱਡੀ ਡੀਲ-ਡੋਲ ਵਾਲੇ, ਮਾਨੋ ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਹੋਣ, ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਚਲਾਕ ਹਨ, ਚਾਲ ਵਿਚ ਪੈਣ ਵਰਗੇ ਹਨ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਮਨ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਏਨੇ ਸੁੰਦਰ ਹਨ, ਮੱਛੀ ਦੇ ਮਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਏਨੇ ਚੰਚਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਘੋੜੇ ਐਸੇ ਘੋੜੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾ ਲਏ, ਉਹ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਇੰਦਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥੧੮॥

ਪਾਰਥ ਸਮਾਨ ਮਹਾਂਭਾਰਥ ਮਚਾਯੋ ਤਹਾਂ ਖਾਯੋ ਮਾਸਹਾਰਨੀ ਅਹਾਰ ਜੇਤੋ ਖਾਇਗੋ।

ਮੰਦਰ ਸੇ ਮੋਕਲ ਗਇੰਦਨਿ ਕੀ ਗਰਜਨਿ ਧੋਂਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਧਰਾਸੀਸ ਅਕੁਲਾਇਗੋ।

ਐਸੋ ਕੀਨੋ ਸਮਰ ਅਮਰ ਲੋਕ ਸੁਨਿਯਤਿ ਤੇਰੋ ਹੀ ਬਖਾਨ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੋ ਭੁਲਾਇਗੋ।

ਮਾਰਿਕੈ ਮਦਾਨ ਅਰਿ ਡਾਰੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਾਲ ਕਲਾ ਫੇਰ ਕੋਊ ਕਾਲਹਿ ਸੁਹਾਇਗੋ॥੧੯॥

ਅਰਜਨ ਸਮਾਨ ਯੁੱਧ ਮਚਾਇਆ, ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਇਲਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਮਾਸ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧਾ। ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਗਰਜ ਤੇ ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ ਧੁੰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜੇ ਘਬਰਾ ਗਏ। ਐਸਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦੇਵਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗਵਾਚ ਗਏ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੱਕ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟੇ ਹੋਏ ਵੈਰੀ ਐਸੇ ਹੁਣ ਮਰੇ ਹਨ ਕਿ ਕਾਲ ਹੀ ਆਪਣਾ ਚੱਕਰ ਫੇਰ ਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕੇ॥੧੯॥

ਮਹਾਂ ਬਾਹੁ ਬੀਰ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹਾਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬੈਰਿਨਿ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਨ ਬਨ ਬਿਚਰਤਿ ਹੈ।
ਗਹਿ ਕਰਵਾਰ ਕਾਢਿ ਕਾਟਿ ਕੈ ਦੁਜਨ ਦਲ ਜੋਗਿ ਜੁਰੇ ਜੋਗਨਿ ਜਮਾਤ ਬਿਹਰਤਿ ਹੈ।
ਸੈਹਬਿਨਿ ਹਨੇ ਰਿਪੁ ਹਾਥਨਿ ਕੇ ਘਾਇਨ ਤੇ ਰੁੱਧੁ ਧਾਰ ਐਸੀ ਬਹੀ ਆਸ ਨ ਧਰਤਿ ਹੈ।
ਆਗ ਲਾਗੇ ਧੂਮ ਭਏ ਘਰਨਿ ਅਕਾਰ ਸਮ ਮਾਨਹੁ ਝਰੋਖਨਿ ਝਰੋਪਿਨ ਕਰਤਿ ਹੈ ॥੨੦॥

ਹੇ ਮਹਾਂਬਾਹੁ, ਸੂਰਬੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡਾ ਡਰ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਲੁਕੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਕੱਢੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਲਿਆ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਸ ਖੁੱਤੇ ਸਿਰਾਂ ਲਈ ਸ਼ਿਵਜੀ ਅਤੇ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਜੁੜ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਸੈਹਬੀ ਬਰਫੀ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਚਖਮਾਂ ਤੋਂ ਐਸੀ ਲਹੂ ਧਾਰਾ ਵਹੀ ਕਿ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗਿਆਂ ਧੂੰਆਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਝਰੋਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਝੱਪ ਝੱਪ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਹੂ ਧਾਰਾ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ॥੨੦॥

ਦਿਸ਼ ਦਿਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਏਸ਼ ਦਿਗਪਾਲ ਕੇਤੇ ਆਜ ਕਰੇ ਕਾਲ ਕੇਤੇ ਗੁਨਹਿਗਹਤਿ ਹੈਂ।
ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਚੇ ਸੁਨੀਅਤਿ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਭੂ ਕੇ ਸਾਰਦਾ ਕਹਿਤਿ ਹੈ।
ਓਜਨ ਕੇ ਸੂਰ ਮਹਾਂ ਮੋਜਨ ਸੋਂ ਘੇਰ ਮਾਰ ਔਰ ਨ ਬਿਚਾਰ ਕੀਜੈ ਦਾਰਿਦ ਦਹਤਿ ਹੈਂ।
ਹਰਿ ਮਾਂਗੇ ਬਰ ਦੇਤਿ ਮਾਂਗ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਕਰਤਾਰ ਮਾਂਗੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰਹਤਿ ਹੈਂ ॥੨੧॥

ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਦਿਗਪਾਲ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਕਿੰਨੇ ਅੱਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ। ਆਪ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸ਼ਾਰਦਾ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਧਰਤੀ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ਨੇ ਹੈ। ਉਮੰਗ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਮੇ ਹੋ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਘੇਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੋ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਲਿੱਦਰ ਅਤੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਵਰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੰਗ ਜੋ ਮੰਗਿਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਨਾਲ ਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਜੋਨੈ ਦੇਸ਼ ਜੱਯਤਿ ਨਰੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਪਾਸ ਤਹਾਂ, ਠੌਰ ਠੌਰ ਤੁਮਰੋ ਹੀ ਜਸ ਗਾਈਯਤਿ ਹੈ।
ਪਾਇ ਗਹੇ ਤੇਰੇ ਪਾਇ ਗਹੇ ਪਾਈਯਤਿ, ਕਹੂੰ ਔਰ ਜਾਇ ਗਰਜਾਇ ਗਰੋ ਪਾਈਯਤਿ ਹੈ।
ਐਸੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਸੁਕਬਿ ਸ਼ਰੱਨ ਤਾਕੋ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਂਕੋ ਜੱਗ ਛਾਈਯਤਿ ਹੈ।
ਰਾਜੀ ਹੁਜੀਯਤਿ ਗਾਜੀਯਤਿ ਜਾਂਕੇ ਦਰਬਾਰ ਘਰ ਬਾਜੀ ਬਾਂਧ ਬਾਜੀ ਲੈਨਿ ਆਈਯਤਿ ਹੈ ॥੨੨॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਪਕੜ ਲਈਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਰਤਬਾ ਪਾ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਗਰਜਮੰਦ ਹੋਈਏ ਤਾਂ ਗਰਜ ਪਾਈਦੀ ਹੈ। ਹੇ ਕਵੀ ਜੀ ! ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਤੱਕੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਤ 'ਤੇ ਛਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਦ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਐਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਘੋੜਾ ਦਾਨ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਘੋੜਾ ਲੈਣ ਆ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ॥੨੨॥

ਸ਼੍ਰੀਯਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਖੰਗ ਗਹਯੋ ਅਰਿ ਫੋਜਨਿਕ ਇਭ ਸੈਲ ਬਿਭੈਲਹਿ।

ਸਾਂਗ ਸੰਭਾਰਿ ਦਈ ਗਜ ਸੀਸ, ਅਸੀਸ ਦਈ ਹਰਿ ਘੁਮਤਿ ਗੈਲਹਿ।

ਘਾਇਨ ਤੇ ਭਭਕੈ ਨਿਜ ਸ਼੍ਰੋਨ ਫੁਹਾਰਨਿ ਲੋ ਉਪਮਾ ਛਬਿ ਫੈਲਹਿ।

ਦੋ ਭੁਜ ਹੇਲ ਮਨੋ ਹਨਮਾਨ ਹਿਲਾਵਤਿ ਜਾਨਿ ਸੰਜੀਵਨਿ ਸੈਲਹਿ ॥੨੩॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਫੜੀ ਤਾਂ ਵੈਰੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪਹਾੜ ਵਰਗੇ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਜਦ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰਫੀ ਸੰਭਾਲੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚ ਖੋਭ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਹਾਥੀ ਨੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਮਾਨੋ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਪਿਆ। ਹਾਥੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚਖਮਾਂ ਤੋਂ ਲਹੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਟਿਆ ਕਿ ਫੁਹਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਰਗੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਫੈਲੀ। ਜਦ ਬਰਫੀ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਾ ਮਾਨੋ ਹਨੁਮਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਘੁਮਾ ਕੇ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਹਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਪਰਬਤ ਹੈ ਤੇ ਲਹੂ ਦਾ ਫੁਹਾਰਾ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਹੈ ॥੨੩॥

ਕਬਿੱਤ- ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਬਿਰਚ ਬਨੈਤਿ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਰਿ ਗਜ ਮਾਰਿ ਡਾਰੇ ਮਾਨੋ ਦਰਖਤ ਹੈਂ।

ਭੈਰੋਂ ਐ ਬਿਤਾਲ ਭੂਤ ਕਰਤਿ ਬਿਹਾਰ ਤਹਾਂ ਹਾਰ ਕਰਿਬੇ ਕੋ ਮੁਖੀਪੰਚ ਪਰਖਤਿ ਹੈ।

ਲਹੂ ਕੀਚ ਭਰੇ ਗਜ ਮੋਤੀ ਲੈ ਗਗਨ ਗੀਧ ਗਰਜੇ ਅਗਨ ਦੇਖੇ ਹਰ ਹਰਖਤਿ ਹੈ।

ਧੋਖੇ ਨ ਭਖਤਿ, ਛੂਟ ਧਰਨ ਲਖਤਿ ਮਨੋ ਬਿਬਰੇ ਹੈ ਬਾਦਰ ਨਖਤ ਬਰਖਤਿ ਹੈ ॥੨੪॥

ਅਜਾਨ ਬਾਹੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਥਿਆਰਬਧ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ, ਮਾਨੋ ਵੈਰੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਵਾਂਗ ਕੱਟੇ ਹਨ। ਭੈਰੋਂ, ਬੇਤਾਲ ਅਤੇ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਉਥੇ ਫਿਰ ਫਿਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਹਾਰ ਪ੍ਰੇਣ ਲਈ ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਿਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਦੇ ਹਨ। ਲਹੂ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਦੇ ਭਰੇ ਗਜ ਮੋਤੀ ਗਿਰਝਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਜਦ ਉੱਡਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਨ ਰੂਪ ਵੇਖ ਕੇ ਗੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗਿਰਝਾਂ ਗਜ ਮੋਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਖਾਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਧਰਤੀ ਵੱਲ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ, ਬਿਖਰੇ ਹੋਏ ਡਿੱਗਦੇ ਮੋਤੀ ਇੰਝ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਮਾਨੋ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰੇ ਬਰਸ ਰਹੇ ਹਨ ॥੨੪॥

ਫਪਯਛੰਦ- ਡੁੱਲਤਿ ਅਪਰ ਨਰੇਸ਼ ਪੱਤਿ ਹੱਥਹਿ ਜਿਮ ਹੱਲੈ।

ਸੂਖਤਿ ਸਾਇਰ ਸਲਲ, ਸੰਕ ਪੂਅ ਧਾਮ ਨ ਚੱਲੈ।

ਖਲਕ ਖੈਲ ਖਲਭਲਤਿ ਭੈਲ ਭਗਹਿ ਤਿਲੋਕ ਮਹਿ।

ਪਲਕ ਪੇਲ ਗਵਿ ਲੇਤਿ ਹੇਤ ਹੁੰਕਤਿ ਸੁ ਜੰਗ ਮਹਿ।

ਕਹਿ ਹੰਸਰਾਮ ਸਤਿ ਸਿਮਰਕੈ ਸਕਚ ਰਹਤਿ ਦਿਗਪਾਲ ਤਬਿ।

ਧਸਮਸਤਿ ਧਰਨ ਦਲ ਭਾਰ ਤੇ ਸੋ ਬਿਰਚਰਾਇੰ ਗੋਬਿੰਦ ਜਬਿ ॥੨੫॥

ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਫਿਰ ਇੰਝ ਡੋਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਹੱਥ ਫੜਿਆ ਪੱਤਾ ਹਵਾ ਨਾਲ ਹਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸੁਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧੂਅ ਦਾ ਅਚਲ ਘਰ ਸੰਕਾਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਡੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਖੜਬੜਾਹਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਉੱਠ ਭੱਜਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਤ੍ਰੈਲੋਕੀ ਤੇ ਭੈ ਡਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਲ੍ਹਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੰਗੂਰਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਪਲ ਵਿਚ ਮਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦਿਗਪਾਲ ਡਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਭਾਰ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਧੜਕਦੀ ਹੈ ॥੨੫॥

ਕਬਿੱਤ- ਬਾਜਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੇ ਦਿਸ਼ਾਨ ਭੂਪ ਭਹਿਰਤਿ, ਹਾਲਾਡੋਲ ਪਰਤਿ ਕੁਬੇਰ ਹੂੰ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ।

ਹੋਤਿ ਹੈ ਅਤੰਕ ਸੰਕ ਲੰਕ ਹੂੰ ਮੈਂ ਮਾਨੀਯਤਿ ਰੰਕ ਹੈ ਬਿਭੀਖਨ ਸੋ ਡੋਲਤਿ ਡਹਰ ਮੈਂ।

ਭੂਮੈਂ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸੋ ਭੂਪਤਿ ਕਹਿਤ ਠਾਂਢੇ ਭੂ ਮੈਂ ਹਮੈਂ ਰਾਖ ਜੋ ਤੁਹਾਰੇ ਆਵੈ ਧਰ ਮੈਂ।

ਅਰਿਨਿ ਕੀ ਰਾਨੀ ਬਿਲਲਾਨੀ ਚਹੈ ਪਾਨੀ ਤੇਵੈ ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਮਾਲ ਲੈ ਨਿਚੋਵਤੀ ਅਧਰ ਮੈਂ ॥੨੬॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰੇ ਦੇ ਵੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੁਬੇਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਲਚਲੀ ਮੱਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਡਰ ਕਿ ਲੰਕਾ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਭੈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਥੀਖਣ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਡੋਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ 'ਤੇ ਖੜੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਧਰਤੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਰੱਖ ਲੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਜੋ ਆਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਖਣਾ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਣੀਆਂ ਭੈ ਨਾਲ ਵਿਲਕਦੀਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਸੁਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਹੋਠਾਂ 'ਤੇ ਨਚੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ॥੨੬॥

ਸ਼ੋਭਾ ਹੂੰ ਕੇ ਸਾਗਰ ਨਵਲ ਨੇਹ ਨਾਗਰ ਹੈਂ, ਬਲਿ ਭੀਮ ਸਮ, ਸ਼ੀਲ ਕਹਾਂ ਲੋ ਗਿਨਾਈਏ।
 ਭੂਮ ਕੇ ਬਿਭੂਖਨ, ਜੁ ਦੂਖਨ ਕੇ ਦੂਖਨ ਸਮੂਹ ਸੁਖ ਹੂੰ ਕੇ ਮੁਖ ਦੇਖੇ ਤੇ ਅਘਾਈਏ।
 ਹਿੰਮਤ ਨਿਧਾਨ, ਆਨ ਦਾਨ ਕੋ ਬਖਾਨੇ ? ਜਾਨੇ ਆਲਮ ਤਮਾਮ ਜਾਮ ਆਠੋਂ ਗੁਨ ਗਾਈਏ।
 ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ! ਭੋਜ ਕੀ ਸੀ ਮੋਜ ਤੇਰੇ ਰੋਜ ਰੋਜ ਪਾਈਏ ॥੨੭॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ! ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ ਫੈਲ ਛੁਬੀਲੇ ਹੋ। ਭਗਤਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬੁੱਢਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਭੀਮ ਵਰਗਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬਲ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੀਲ ਸੁਭਾਵ ਦੀ ਸੁਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸਿੰਗਾਰ ਹੋ, ਦੇਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਮਤ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਣ ਵਰਣਨ ਕਰੇ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਜਹਾਨ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਈਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਰਾਜੇ ਭੋਜ ਵਰਗੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜੋ ਰਾਜੇ ਭੋਜ ਵਲੋਂ ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰ 'ਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਈਦੀ ਹੈ ॥੨੭॥

ਸ਼ੀਲ ਰਸ ਸਾਇਰ, ਰਜੀਲੋ ਰਣ ਰੰਗ ਧੀਰ, ਜੰਗ ਜੁਰੇ ਜੈਤਵਾਰ ਕਰਨੀ ਕੁਬੇਰ ਕੀ।
 ਕਹੈ ਕਬਿ ਕੋਨ, ਤੇਜ ਤਰਨਿਲੋ ਤਪੇ ਤੁਅੰਗ ਪਾਰਾਵਾਰ ਲਗਿ ਫੈਲੀ ਜੀਤ ਸਮਸ਼ੇਰ ਕੀ।
 ਕਰ ਰਣ ਰੋਸ ਖਲ ਖੰਡਨਿ ਕਟਕ ਕੂਟ, ਦੁੱਜਨ ਦਰੇਰ ਜਗ ਜੀਤ ਜਿਮੀ ਜ਼ੇਰ ਕੀ।
 ਤੇਗ ਤ੍ਰਾਸ ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੁ ਤੇਰੋ ਜਸ ਜਗਰ ਮਗਰ ਭਏ ਸ਼ੋਭਾ ਗਈ ਮੇਰੁ ਕੀ ॥੨੮॥

ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦੇ ਆਪ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, ਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਆਪ ਰਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਧੀਰ ਹੋ, ਇਤਨੇ ਜੰਗ ਆ ਪਏ ਤੇ ਸਦਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇ ਯੁੱਧ ਤੇ ਦਾਨ ਵਿਚ ਕੁਬੇਰ ਵਰਗੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਹੜਾ ਕਵੀ ਆਪ ਦੇ ਤੇਜ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਉਪਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਤੱਕ ਤਪ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਸਮੁੰਦਰ ਤੱਕ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫਤਹਿ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਮਚੇ ਵਿਚ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖੇਟੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡ ਸੁੱਟਿਆ। ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰੜ ਕੇ ਜਗ ਜਿੱਤ ਕੇ ਧਰਤੀ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹੇ ਸੱਚੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡੀ ਤੇਗ ਦਾ ਡਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਜੱਸ ਦੋਵੇਂ ਏਨੇ ਜਗਮਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਣ ਸੁਮੇਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ॥੨੮॥

ਦੁੰਦਭੀ ਧੁੰਕਾਰੇ ਬਾਜੇ ਮਾਨੋ ਜਲਧਰ ਗਾਜੇ, ਰਾਜਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਭਯ ਭਾਨੁ ਛਿਪੇ ਜਾਤਿ ਹੈਂ।
 ਹਾਥਿਨਿ ਕੇ ਹਲਕਾ ਹਜ਼ਾਰਨਿ, ਗਨੇ ਕੋ ਹਯ, ਜਟਤਿ ਜਵਾਹਰ ਜੋ ਜਗਮਗ ਗਾਤ ਹੈਂ।
 ਕੋਰ ਸਾਜੇ ਜੋਰ ਕਰ ਨਾਲਨ ਕੋ ਸ਼ੋਰ ਸੁਨੋ ਸੰਕਤਿ ਸੁਰੇਸ਼ ਔ ਨਰੇਸ਼ ਬਿਲਖਾਤਿ ਹੈਂ।
 ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਹਿਤ ਬਿਰਾਜੇ ਜਿਨ ਭਾਜੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਮਾਂਗੇ ਕਵਿਰਾਜ ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ॥੨੯॥

ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਵਾਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੁੰਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਬੱਦਲ ਗੱਜਦੇ ਹਨ, ਝੰਡਿਆਂ ਦੇ ਫਰਫਰਾਉਣ ਨਾਲ ਡਰ ਕੇ ਸੂਰਜ ਛੁਪੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਗ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਨ, ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਕੋਣ ਗਿਣਤੀ ਕਰੇ ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਜੁੜ ਕੇ ਜਦੋਂ

ਚਲਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਅਲਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਥਵੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਇੰਦਰ ਡਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੰਸ ਰਾਮ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਸਰੋਸੇ ਨਰੋਸੇ! ਟਿਕੇ ਰਹੋ ਨੱਸੇ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਵੱਜ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਦਾਨ ਲੈ ਕੇ ਕਵੀ ਰਾਜ ਘੋੜਿਆਂ ਹਾਥੀਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਸਾਧਨ ਕੇ ਸਿੱਧ ਸ਼ਰਣਾਗਤ, ਸਮਰ ਸਿੰਧੁ, ਸੁਧਾਧਰ ਸੁੰਦਰ ਸਰਸ ਪਦ ਪਾਯੋ ਹੈ।
ਕੁਲ ਕੇ ਕਲਸ, ਕਵਿ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਕਾਮਤਰੁ, ਕੋਪ ਕੀਏ ਕਾਲ, ਕਵੀਯਨਿ ਗੁਨ ਗਾਯੋ ਹੈ।
ਦੇਵਨਿ ਮੈਂ, ਦਾਨਵ ਮੈਂ, ਮਾਨਵ, ਮੁਨਿਨਿਹੂੰ ਮੈਂ ਜਾਂਕੋ ਜਸ ਜਾਹਰ ਜਹਾਨ ਚਲਿ ਆਯੋ ਹੈ।
ਤੇਗ ਸਾਚੇ ਦੇਗ ਸਾਚੇ ਸੂਰਮਾ ਸ਼ਰਨ ਸਾਚੇ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਾਯੋ ਹੈ॥੩੦॥

ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਸਾਧਕਾਂ ਦੀ ਆਪ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਿੱਧੀ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਹੋ, ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਭਾਵ ਆਪ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਿਸ਼ਕਲੰਕ ਹੈ। ਕੁਲ ਦੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਹੋ, ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋ, ਗੁੱਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕਾਲ ਰੂਪ ਹੋ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ, ਦੈਤਾਂ ਵਿਚ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿਚ, ਮੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਆਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਤੇਗ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਦੇਗ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਸੱਚੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹੋ॥੩੦॥

ਕਬਿੱਤ-ਬੇਦਿਨ ਮਹਿੰ ਸ਼ਾਮ ਸੁਨੋ, ਸਿੰਧੁ ਮਰਜਾਦਾ, ਮੇਰੁ ਮੰਡਲ ਮਹੀ ਮੈਂ, ਗੁਰਿਆਈ ਗੁਨ ਗਾਏ ਹੋ।
ਸ਼ਰਮ ਕੇ ਸਾਗਰ, ਸਪੂਤਨਿ ਕੇ ਸਿਰਮੋਰ, ਸੁੰਦਰ ਸੁਧਾਧਰ ਸੇ ਸੁੰਦਰ ਗਨਾਏ ਹੋ।
ਰਚਨ ਮੇਂ ਦਾਨ ਬਾਨਿ ਬਾਨੀ ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਸੀ, ਬਿਦਤ ਬਿਨਯ ਬਡੇ ਬੰਸ ਚਲਿ ਆਏ ਹੋ।
ਤੇਜ ਕੇ ਤਰਨਿ ਤਰਵਾਰ ਕੇ ਪਰਸਰਾਮ ਗੁਰਨਿ ਮਹਿੰ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕਹਾਏ ਹੋ॥੩੧॥

ਵੇਦਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮ, ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ, ਪ੍ਰਥਵੀ ਦੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਸੁਮੇਰ, ਅਸੀਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਗਾਏ ਗਏ ਹੋ। ਭਾਵ ਗਿਆਨ, ਮਰਯਾਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮਤਾ ਤੇ ਅਚੱਲ ਉੱਚਤਾ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅਧਿਕ ਹੋ। ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਸਾਗਰ ਹੋ, ਸਪੂਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਹੋ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸੋਹਣੇ ਗਿਣੇ ਗਏ ਹੋ। ਬਾਣੀ ਰਚਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਰਦਾ ਹੋ ਤੇ ਦਾਨੀ ਹਰੀ ਚੰਦ ਵਾਂਗ ਹੋ ਤੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਰਾਮ ਹੋ। ਵੱਡੇ ਵੰਸ਼ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਚਲੇ ਆਏ ਹੋ, ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਨਿੰਮਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਤੇਜ ਦੇ ਸੂਰਜ ਹੋ, ਪਰਸ ਰਾਮ ਜਿਵੇਂ ਕੁਹਾੜੇ ਦੇ ਧਨੀ ਸਨ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਤੇਗ ਦੇ ਧਨੀ ਹੋ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਹਾਏ ਹੋ॥੩੧॥

ਸੁੰਦਰ ਅਨੰਗ, ਕਿਧੋਂ ਚਪਲ ਕੁਰੰਗ ਸਮ, ਗਰੁਰ ਕੇ ਸੰਗ ਚਲਿ ਆਗੇ ਹੀ ਕੇ ਚੇਤ ਹੈਂ।
ਪਵਨ ਕੇ ਪਾਛੇ ਕਰਿ, ਮਨ ਕੇ ਗਵਨ ਹਰਿ, ਦੋਰ ਮੈਂ ਪਲਕ ਮਾਂਹਿ ਫਾਂਧ ਜਾਹਿ ਸੇਤ ਹੈਂ।
ਰਵਿ ਰਬ ਚਢਤਿ ਉਤਰ ਜਾਤਿ ਯਾਂਹੀ ਲੀਏ ਮੇਰੇ ਏਕ ਏ ਅਨੇਕ ਸਾਜਨ ਸਮੇਤ ਹੈਂ।
ਐਸੇ ਬਾਜੀ ਦੇਖੀਐ ਨਾਂ ਕਹੂੰ ਤੀਨ ਭਵਨ ਮੈਂ ਕਵਿਨਿ ਕੇ ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇਤਿ ਹੈਂ॥੩੨॥

ਕਾਮ ਵਰਗੇ ਸੁੰਦਰ, ਹਿਰਨ ਵਰਗੇ ਚੰਚਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਹਨ, ਗਰੁੜ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਚਲੇ ਤਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਂਦਾ ਹੀ ਵੇਖੇਗਾ। ਘੋੜੇ ਪੋਣ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਦੋੜ ਵਿਚ ਪੁਲ ਨੂੰ ਪਲ ਵਿਚ ਟੱਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਰਜ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਰੱਥ 'ਤੇ ਦਿਨੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਰਾਤੀਂ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਐਸੇ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇਕੋ ਰੱਥ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਐਸੇ ਰੱਥ ਸਾਜਾਂ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ। ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਘੋੜੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ, ਜੈਸੇ ਘੋੜੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥੩੨॥

ਸ੍ਰੈਯਾ-ਹੂਰਨਿ ਕੋ ਨਰ ਸੂਰ ਮਿਲੇ ਬਰ, ਚੋਸਠ ਜੋਗਨਿ ਸੈਨ ਅਘਾਈ।
 ਦੇਤਿ ਅਸੀਸ ਸਬੈ ਮਿਲਿ ਜੰਬੁਕ, ਗੀਧਨਿ ਤੇ ਰਣਭੂਮ ਸੁਹਾਈ।
 ਛਾਡਿ ਸੁਹਾਗ ਲੀਏ ਬਿਧਵਾ ਇਕ ਬੈਰਨ ਕੀ ਤਿਯ ਕੋ ਦੁਖਤਾਈ।
 ਖੱਗ ਗਹੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇਹਰਿ ਨਾਰਦ ਕੇ ਘਰ ਹੋਤਿ ਵਧਾਈ ॥੩੩॥

ਹੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਮੇ ਮਰਦ ਵਰ ਮਿਲ ਗਏ, ਚੌਹਠ ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਗਿੱਦੜ ਮਿਲ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਿਰਝਾਂ ਨਾਲ ਰਣਭੂਮੀ ਸੁਹਾ ਗਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਾਗ ਛੱਡਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਵਿਧਵਾਪਣ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ ਪਕੜਦਿਆਂ ਨਾਰਦ ਦੇ ਘਰ ਵਧਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਕਲਹਾ ਹੈ ॥੩੩॥

ਕਬਿੱਤ-ਆਵਤਿ ਨ ਤੀਰ ਤੀਰ, ਮਾਨ ਨ ਕਮਾਨ ਕਰੇ, ਗੋਲਨ ਕੀ ਗੂੰਦ ਦੂੰਦ ਬੂੰਦ ਮਨੋ ਬਾਰ ਹੈ।
 ਛੀਨ ਬਰਛੀਨ ਲੇਯ, ਸੈਹਥੀ ਹੈ ਕੋ ਟਿਕ, ਕਟਾਰਨ ਕੋ ਬੀਰ ਅਤਿ ਬੈਠੀ ਬਰਦਾਰ ਹੈ।
 ਛੁਰੀ ਨ ਛੁਹਤਿ, ਗੁਰਜਨ ਹੁੰਕੀ ਗੁਰਜ ਨ, ਬਰ ਤਬਰਨਿ ਕੋ ਨਿਵਾਰਤਿ ਨਿਹਾਰ ਹੈ।
 ਸੈਨਾ ਅਰਿ ਘਾ ਕੀਏ, ਕਹਾਂ ਕਹੂੰ ਸੁਹਾ ਕੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਰ ਐਸੀ ਬਾਂਕੀ ਤਰਵਾਰ ਹੈ ॥੩੪॥

ਤੀਰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕਮਾਨ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਮਾਨੋ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਹਨ। ਬਰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਸੈਹਥੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਕੀ ਟਿਕਾਓ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵੱਡੇ ਵੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝਪਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਛੁਰੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਛੁੰਦੀ, ਗੁਰਜਾਂ ਦੀ ਵੀ ਏਥੇ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਚੰਗੇ ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰ੍ਹਾਂ ਸੁਟਦੀ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਐਸੀ ਬਾਂਕੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸਫਾਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹੋਰ ਉਪਮਾ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਐਸੀ ਬਾਂਕੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈ ॥੩੪॥

ਨਿਕਸਤਿ ਮਜਾਨ ਤੈ ਹੀ ਛਟਾ ਘਨ ਮਜਾਨ ਤੈ ਹੀ, ਕਾਲ ਜੀਹ ਲਹਿ ਲਹਿ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹਲਿ ਹਲਿ।
 ਲਾਰੈ ਅਰਿ ਗਰ ਗੇਰੈ ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਸਿਰ, ਧਰਤਿ ਨ ਧੀਰ ਚਾਰੋਂ ਚਕਿ ਪਰੈ ਚਲਿ ਚਲਿ।
 ਕੋਨ ਰਹੈ ਠਾਂਢੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ! ਆਪ ਆਗੇ ਜਲ ਥਲ ਉਥਲ ਪਥਲ ਹੋਇ ਥਲਿ ਥਲਿ।
 ਭਾਜੈ ਬਿਨ ਦੇਰ, ਨੇਰ ਕਰੈਂ ਨ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਹੇਰਿ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਤੇਰੀ ਪਲ ਪਲ ॥੩੫॥

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਮਾਨੋ ਕਾਲ ਦੀ ਜੀਭ ਹਲ ਹਲ ਕੇ ਲਹਿ ਲਹਿ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਲਵਾਰ ਜਦ ਵੈਰੀ ਦੇ ਗਲੇ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਧੜ ਤੋਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਡੇਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਫਿਰ ਪੀਰਜ ਨਹੀਂ ਧਾਰਦਾ, ਚਾਰੇ ਚੱਕਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਵੈਰੀ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੌਣ ਖੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਲ ਦੇ ਥਾਂ ਉਲਟ ਕੇ ਥਲ ਹੋ ਗਏ, ਜੋ ਥਲ ਸਨ ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਥਲ ਹੋ ਗਏ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੈਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਰਤ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਜਦ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ੇਰ ਵਰਗੀ ਲਿਸਕਦੀ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੫॥

ਪੰਜਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਇਕਵੀਂਤਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫੧॥



ਅਧਿਆਇ ਬਵੰਝਵਾਂ

ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਬਿੱਤ

ਦੌਹਰਾ- ਬਾਵਨ ਕਵੀ ਹਜ਼ੂਰ ਗੁਰ ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਹੀ ਪਾਸ।

ਆਵੈਂ ਜਾਹਿ ਅਨੇਕ ਹੀ, ਕਹਿ ਜਸ, ਲੇਂ ਧਨ ਰਾਸ॥ ੧॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਸਦਾ ਬਵੰਝਾ ਕਵੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜੱਸ ਕਹਿ ਕੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੈਂਦੇ ਸਨ॥੧॥

ਤਿਨ ਕਵੀਅਨਿ ਬਾਨੀ ਰਚੀ ਲਿਖਿ ਕਾਗਦ ਤੁਲਵਾਇ।

ਨੋ ਮਣ ਹੋਏ ਤੋਲ ਮਹਿ ਸੂਖਮ ਲਿਖਤ ਲਿਖਾਇ॥ ੨॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਤੁਲਵਾਇਆ ਤਾਂ ਬਰੀਕ ਲਿਖਤ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਨੌਂ ਮਣ ਭਾਰ ਹੋਇਆ॥੨॥

'ਵਿਦਯਾਧਰ' ਤਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤ।

ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ ਰਖਿ ਰਖਿ ਨੋ ਰਸ ਰੀਤਿ॥ ੩॥

ਬੜੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਮ 'ਵਿਦਿਆਧਰ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਨੌਂ ਰਸਾਂ ਦੀ ਰੀਤੀ ਰੱਖ ਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਰਚੀ ਗਈ॥੩॥

ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਗੁਰ ਸੰਗ ਬਡ ਰਹਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋ ਬੀਚ।

ਨਿਕਸੇ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਤਜਯੋ ਲੁਟਯੋ ਪੁਨ ਮਿਲਿ ਨੀਚ॥ ੪॥

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤਾਂ ਨੀਚਾਂ ਨੇ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ ਲੁੱਟ ਲਿਆ॥੪॥

ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ ਪੱਤ੍ਰੇ ਹੁਤੇ ਲੁਟਯੋ ਸੁ ਗ੍ਰੰਥ ਬਖੇਰ।

ਇਕ ਬਲ ਰਹਯੋ ਨ, ਇਮ ਗਯੋ ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਲਯੋ ਨ ਫੇਰ॥ ੫॥

ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਲੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਖਰ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਕ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆ ਕਿ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ॥੫॥

ਬਾਹਠ ਪੱਤ੍ਰੇ ਕਹੂੰ ਤੇ ਰਹੇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹਿ।

ਤਿਨ ਤੇ ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਇਹੁ ਗੁਰ ਜਸੁ ਬਰਨਯੋ ਜਾਂਹਿ॥ ੬॥

ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਬਾਹਠ ਪੱਤਰੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਠ ਪੱਤਰਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੱਸ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੬॥

ਕਿਤਿਕ ਲਿਖੇਂ ਆਗੇ ਅਵਰ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਚਿਤ ਲਾਇ।

ਗੁਰ ਜਸ ਤੇ ਉਚਟਹੁ ਨਹੀਂ ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇ॥ ੭॥

ਹੁਣ ਕੁਝ ਕਬਿੱਤ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਂਗਾ, ਹੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਨ ! ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਦੇ ਸੁਣਦਿਆਂ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਜਿਹੜਾ ਜੱਸ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥੭॥

ਕਬਿੱਤ-ਅਨੰਦ ਦਾ ਵਾਜਾ ਨਿਤ ਵੱਜਦਾ ਅਨੰਦਪੁਰਿ, ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸੁਪਿ ਭੁੱਲਦੀ ਏ ਨਰਨਾਹ ਦੀ।
ਭੇ ਭਯਾ ਬਿਭੀਛਣੇ ਨੂੰ ਲੰਕਾਗੜ ਵੱਸਣੇ ਦਾ, ਫੇਰ ਅਸਵਾਰੀ ਆਵਦੀ ਏ ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਦੀ।
ਬਲ ਛਡ ਬਲਿ ਜਾਇ ਛਪਿਆ ਪਤਾਲ ਬਿਚ, ਫਤੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜੈਂਦੇ ਦੁਾਰ ਦਰਗਾਹ ਦੀ।
ਸਵਣ ਨ ਦੇਂਦੀ ਸੁਖ ਦੁੱਜਣਾ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਨੋਬਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ॥੮॥

ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਨਿਤ ਅਨੰਦ ਦਾ ਵਾਜਾ ਵੱਜਦਾ ਸੀ, ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਭਬੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਗੜ ਵਸਣ ਦਾ ਭੈ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂ ਬਾਹੂ ਜੀ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਫੇਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਗਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਮਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੇਣ ਨਾ ਆ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਬਲ ਰਾਜਾ ਬਲ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਜਾ ਛੁਪਿਆ, ਦਰਗਾਹ ਦੀ ਮਿਲੀ ਫਤਹਿ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਵਾਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਣਜੀਤ ਨਗਾਰਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵੱਜਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਸੋਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ॥੮॥

ਉਪਰ ਨਰੇਸ਼ ਹੂੰ ਕੀ, ਹੋਹਿ ਸੁਭ ਬੇਸ਼ ਹੂੰ ਕੀ, ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਹੂੰ ਕੀ ਭਰੀ ਆਨ ਧਾਮਰੀ।
ਬੁਨੀ ਕਾਰੀਗਰ ਭਾਰੀ, ਕਰੀ ਖੂਬ ਗੁਲਕਾਰੀ, ਪਹਿਰੇਂ ਭਿਖਾਰੀ, ਮੋਲ ਪਾਵੈਂ ਲਾਖ ਦਾਮਰੀ।
ਸੀਤ ਹੂੰਕੋ ਜੀਤ ਲੇਤਿ, ਐਸੀ ਸੋਭਾ ਦੇਹ ਦੇਤਿ ਮੰਗਲ ਸੁਕਬਿ ਜਯੋਂ ਕਨੱਯਾ ਜੀ ਕੋ ਕਾਮਰੀ।
ਸ਼ਯਾਮ, ਸੇਤ, ਪੀਰੀ, ਲਾਲ, ਜ਼ਰਦ, ਸਬਜ਼ ਰੰਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਐਸੀ ਦੇਤਿ ਮੋਜ ਪਾਮਰੀ॥੯॥

ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਾਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਪਹਿਣਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਉਪਰ ਲਏ ਹੋਏ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਸੇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘਰ ਵਿਚ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਉਪਰ ਚੰਗੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਠੰਢ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਠੰਢ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੰਦੇ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਦਭੁਤ ਸੋਭਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਕੰਬਲੀ ਹੋਵੇ। ਕਾਲੇ, ਚਿੱਟੇ, ਪੀਲੇ, ਲਾਲ, ਜ਼ਰਦ, ਹਰੇ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਸੇ ਸੁੰਦਰ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਆਪਣੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ॥੯॥

ਚਢਤਿ ਹੀ ਬਾਜੀ ਚਢਯੋ ਗਾਢੇ ਗਾਢ ਚਾਹਬੇ ਕੋ, ਦਾਹਿਬੇ ਕੋ ਦੁੱਖ ਰੀਝੈ ਬਰ ਜਯੋਂ ਭਵਾਨੀ ਕੋ।
ਆਵਤਿ ਹੀ ਦਾਢੀ ਛਾਤੀ ਦਾਢੀ ਛਿਤ ਪਾਲਨਿ ਕੀ ਰਜ ਕੇ ਕਰੱਯਾ ਉਨ ਹੀ ਕੀ ਰਜਧਾਨੀ ਕੋ।
ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਰਥ ਜਿਉਂ ਭਾਰਥ ਕੋ ਜੀਤ ਲੇਤਿ ਬਸੁਧਾ ਬਿਰਾਨੀ ਕੋ।
ਪਾਗ ਹੂੰ ਕੋ ਬਾਂਧਬੋ ਕਛੁਕ ਦਿਨ ਪਾਛੇ ਸੀਖਯੋ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁ ਸੀਖਯੋ ਸਿੰਘ ਬਾਂਧਬੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਕੋ॥੧੦॥

ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਸਿੰਘ ਭਾਰੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਧਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਗਤ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਲਈ ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰੀਝਦਾ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਦਾੜੀ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਸਾੜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੂੰ ਧੂੜ-ਧੂੜ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਜੰਗ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਬੱਚਾ, ਕੁਝ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਸਿੱਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਰਪਾਨ ਬੰਨ੍ਹਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ॥੧੦॥

ਜਾਚੇ ਪੂ ਪਾਯੋ ਹੈ ਅਮਰਪਦ ਸੁਰਲੋਕ, ਨਾਮਾ ਜੂ ਕੇ ਜਾਚੇ ਦੀਓ ਦੇਹੁਰਾ ਫਿਰਾਇ ਜੀ।
ਬਿਪਦਾ ਮੈਂ ਲੰਕਾ ਦੀਨੀ ਜਾਚੇ ਤੇ ਬਿਭੀਖਨ ਕੋ, ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ ਜਾਚੋਂ ਮੰਗਲ ਸੁਨਾਇ ਜੀ।
ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਨਗਨ ਹੋਤਿ ਜਾਚਯੋ ਸਭਾ ਮਾਂਹਿ ਠਾਂਢੇ, ਅੰਬਰ ਲੋ ਅੰਬਰ ਮਹੀ ਪੈ ਰਹੇ ਛਾਇ ਜੀ।
ਐਸੇ ਦਾਨ ਦੈਬੋ ਕੋਨ ਕੋਊ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਔਰ ਕਉ ਨ ਜਾਚੀਏ ਬਿਨਾਂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ ॥੧੧॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੇ ਪੂ ਭਗਤ ਨੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਅਮਰ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ਤੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਮੰਗਣ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਫਸੇ ਭਥੀਖਣ ਨੂੰ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਇਹ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਦਾ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੰਗਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਹਾਂ। ਦਰੋਪਦੀ ਨਗਨ ਹੋ ਚਲੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸਭਾ ਵਿਚ ਖੜੀ ਹੋ ਕੇ ਮੰਗਿਆ, ਆਪ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਕੱਪੜੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਅਕਾਸ਼ ਤੱਕ ਛਾ ਗਏ। ਐਸਾ ਦਾਨ ਕੋਣ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਨਾ ਮੰਗੀਏ ॥੧੧॥

ਅਸੁਰ ਬਿਦਾਰਿਬੋ ਕੋ ਸੁਰਪਤਿ ਪਾਰਿਬੋ ਕੋ, ਭਗਤ ਉਧਾਰਿਬੋ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਜਰੀ ਹੈ।
ਅਰਿ ਦਲ ਭੰਜਿਬੋ ਕੋ, ਗਾੜ੍ਹੇ ਗੜ੍ਹ ਗੰਜਿਬੋ ਕੋ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸੰਜਿਬੋ ਕੋ ਮਹਾਂ ਸੁਖ ਭਰੀ ਹੈ।
ਕਰਤਿ ਕਲੋਲ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਕਰ ਮਾਂਹਿ ਚੱਕ੍ਰ ਸਾਥ ਹੂੰ ਤੇ ਮਾਰਿਬੋ ਕੀ ਬਿਧਿ ਪਰੀ ਹੈ।
ਫਤੇ ਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਯਹਿ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹੂੰ ਕੀ ਤਬਿ ਹੁਤੀ ਗਦਾ ਅਬਿ ਸ਼ਜਮ ਰੰਗ ਛਰੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜੀ ਇਹ ਛੜੀ ਦੈਂਤਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਇੰਦਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਬੂਟੀ ਹੈ। ਵੈਰੀ ਦਲ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਪੱਕੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋੜਨ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੁਖਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਮਹਾਂ ਚੱਕਰ ਕਲੋਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਛੜੀ ਹੈ। (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਵੀ ਦੇਬੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ) ਇਹ ਛਤਹਿ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਇਹ ਗਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਛੜੀ ਹੈ ॥੧੨॥

ਕੁੰਜ ਕੁੰਜ ਗਲਿਨਿ ਬਜਾਈ ਬਨ ਬਾਂਸਰੀ ਸੀ ਉਨਹੀ ਕੇ ਸੰਗ ਸੋਈ ਸਾਰਦਾ ਕਹਤਿ ਹੈ।
ਜਮਨਾ ਕੇ ਤਟ ਬੰਸੀ ਬਟ ਕੇ ਨਿਕਟ ਸੋਈ ਤਟ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਆਨਿ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰਤਿ ਹੈ।
ਦੇਖੋ ਭੂਪ ਭੂਪਨਿ ਕੇ ਭੂਮ ਕੇ ਭਗਤ ਲੋਗੋ, ਭਾਗ ਯਾ ਛਰੀ ਕੇ ਮੋ ਸੋਂ ਕਹਿਬੋ ਬਨਤਿ ਹੈਂ।
ਕਾਨ੍ਹ ਹੂੰ ਕੈ ਔਤਰਯੋ ਤੋ ਮੁੱਖ ਹੀ ਰਹਤਿ ਲਾਗੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਹੂੰ ਔਤਰਯੋ ਤੋ ਟਾਥ ਹੀ ਰਹਿਤ ਹੈ ॥੧੩॥

ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ ਦੀ ਕੁੰਜ ਕੁੰਜ ਤੇ ਗਲੀ ਗਲੀ ਵਿਚ ਬਾਂਸਰੀ ਵਜਾਈ ਸੀ, ਸਾਰਦਾ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੋ ਬਾਂਸਰੀ ਹੀ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਂਸਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੋ ਤਟ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿਹੜਾ ਬਾਂਸਰੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹੋ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਕੇ ਸਾਹਿਬੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜੇ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਭਗਤ ਜਨੋ, ਵੇਖੋ ਇਸ ਛੜੀ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣੇ ਹੀ ਬਣੇ ਹਨ। ਕਾਨ੍ਹ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਬਾਂਸਰੀ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਛੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ॥੧੩॥

ਕਬਿੱਤ-ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ ਆਨਿ ਲੀਨਿ ਆਪ, ਜਾਂਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮਨ ਚਿਤਵੈ ਸੋ ਪਾਈਏ।
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸੀ, ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਨਾਮ ਜਾਂਕੇ ਜਗ, ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰ ਸੋਈ ਦਿਖਰਾਈਏ।
ਨੋਮੇ ਗੁਰ ਨੰਦ ਜਗ ਬੰਦ, ਤੇਗ ਤਯਾਗ ਪੂਰੇ ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ ਕਹਿ ਮੰਗਲ ਸੁਥਾਈਏ।
ਆਨੰਦ ਕੋ ਦਾਤਾ ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ, ਚਾਹੈ ਜੋ ਅਨੰਦ ਤੋ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਈਏ ॥੧੪॥

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜੋ ਵੀ ਮਨ ਚਿਤਵੀਏ, ਉਹ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ। ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਗ ਵਿਚ ਅਥਿਨਾਸ਼ੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ ਬੰਦਨ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਤਿਆਗਣ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਹਨ। ਮੰਗਲ ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਥੇ ਮੰਗਲ ਹੀ ਮੰਗਲ ਹੈ, ਏਥੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖ-ਸਾਂਦ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦ ਦੇ ਦਾਤਾ ਹਨ, ਜੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਓ ॥੧੪ ॥

ਕਬਿੱਤ-ਦਿੱਜਨ ਕੇ ਦਲ, ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਜਮਾਤ ਦ੍ਰਾਰ, ਬੰਦੀ ਜਨ ਕਿਤਕ ਹੈਂ, ਜਗਤ ਮੈਂ ਜਾਂਹਿ ਕੀ।

ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਲੇਤਿ ਦੇਤਿ ਲੱਛਨ ਕੋ ਲੱਛ ਰੋਜ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸੁਧਿ ਭੂਲ ਜਾਤਿ ਸੁਰਨਾਹਿ ਕੀ।

ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਾਨ ਮਾਲਮ ਜਹਾਨ ਭਯੋ, ਭਿੱਛਕ ਕੀਏ ਹੈਂ ਭੂਪ, ਪਰਵਾਹ ਨ ਕਾਹਿ ਕੀ।

ਬਲਿ, ਬੈਨ, ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਨ ਭੋਜ ਹੂੰ ਮੈਂ ਮੋਜ ਐਸੀ ਜਾਂਕੀ ਏਕ ਮੋਜ ਨਵ ਰੋਜ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੀ ॥੧੫ ॥

ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਸਦੇ ਦਵਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਦਲ, ਜੋਗੀ ਜੰਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਜੱਸ ਗਾਇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਸਦੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਦਾਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਇੰਦਰ ਵੀ ਹੋਸ਼ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਾਨ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੰਗਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਬਲਿ, ਬੈਨ, ਬਿੱਕ੍ਰਮ ਤੇ ਭੋਜ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਵਰ੍ਹੇ-ਗੰਢ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ 'ਤੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਉਹੋ ਜੇਹੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰੋਜ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੧੫ ॥

ਕਬਿੱਤ-ਰਾਵਨ ਤੇ ਛੀਨਿ ਦਈ ਬਖਸ਼ ਬਿਭੀਖਣ ਕੋ, ਬਾਵਨ ਹੈ ਬਾਂਧਯੋ ਬਲਿ ਜਬਿ ਤੁਮ ਚਾਹੀ ਹੈ।

ਕਬਿ ਚਾਰਮੁਖ ਰਚਯੋ ਬੰਭ ਬੀਚ ਨਰਸਿੰਘ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜੂ ਕੀ ਪੈਜ ਪੂਰਨ ਨਿਬਾਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਬਿੰਦ ਗਾਇ ਚਾਹੋ ਤੁਮ ਸੋਈ ਕਰੋ, ਬੁਝਿ ਦੇਖੋ ਬੇਦ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਉਗਾਹੀ ਹੈ।

ਔਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਭਿ ਲੋਗਨਿ ਕੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂ ਪਰ ਸਾਚੀ ਤੇਰੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਰਾਵਣ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ ਰਾਜ ਭਥੀਖਣ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਫਿਰ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਬਾਵਨ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬਲ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕਦ ਨਰਸਿੰਘ ਰਚਿਆ ਸੀ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਪੂਰਨ ਪੈਜ ਨਿਬਾਹੀ ਸੀ (ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਵਰ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਾ ਮਰਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਰਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ) ਵੇਦ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ, ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹੋਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸੱਚੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਹੈ ॥੧੬ ॥

ਕਬਿੱਤ-ਭਾਵੈਂ ਜਾਇ ਤੀਰਥ ਭ੍ਰਮਤਿ ਸੇਤੁ ਬੰਦ ਹੂੰ ਲੋ, ਭਾਵੈਂ ਜਾਇ ਕੰਦਰਾ ਮੈਂ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਈਏ।

ਭਾਵੈਂ ਦੇਹਿ ਦ੍ਰਾਰਕਾ ਦਗਧ ਕਰੇ ਛਾਪੇ ਲਾਇ ਭਾਵੈਂ ਕਾਸ਼ੀ ਮਾਂਹਿ ਜਾਇ ਜੁੱਗ ਲੋ ਬਸਾਈਏ।

ਭਾਵੈਂ ਪੂਜੇ ਦੇਹੁਰੇ ਦਿਵਾਲੈ ਸਭਿ ਜੱਗ ਹੂੰਕੇ, ਭਾਵੈਂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਭੇਖ ਮੈਂ ਫਿਰਾਈਏ।

ਜੋ ਤੂੰ ਚਾਹੋਂ ਮਨਸਾ ਕੋ ਮੰਗਲ ਤੁਰਤ ਫਲ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਕ ਮੋਜ ਹੂੰ ਮੈਂ ਪਾਈਏ ॥੧੭ ॥

ਭਾਵੈਂ ਜਾ ਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰੇ, ਭਾਵੈਂ ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੈਂ ਕੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕੰਦ ਮੂਲ ਖਾਓ, ਭਾਵੈਂ ਦਵਾਰਕਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਛਾਪੇ ਲੁਆ ਕੇ ਦੇਹ ਸਾੜ ਲਵੋ, ਭਾਵੈਂ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਜੁੱਗ ਤਕ ਵਾਸਾ

ਕਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਦਿਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੋ, ਭਾਵੇਂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਫਿਰੋ। ਹੇ ਮੰਗਲ ਕਵੀ ! ਜੇ ਤੂੰ ਮਨ-ਭਾਉਂਦਾ ਫਲ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੭॥

ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਾਰ ਪਾਰ, ਵਿਚ ਮਹੀ ਮੰਡਲ ਦੇ, ਜੈਂਦਾ ਜਸ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਸੱਭੇ ਲੋਕ ਗਾਂਵਦੇ।
ਸੇਂਵਦੇ ਭਿਖਾਰੀ ਸੇਈ ਹੋਂਦੇ ਨੀ ਹਜ਼ਾਰੀ ਹੁਣ, ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਪਢਿਕੇ ਕਬਿੱਤ ਨੀ ਸੁਨਾਂਵਦੇ।
ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਬਰਨ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਜੈਂਦੇ ਦ੍ਰਾਰ 'ਮੰਗਲ ਸੁ ਕਬਿ' ਮਨ ਇੱਛਾ ਫਲ ਪਾਂਵਦੇ।
ਵੇਖੀਂ ਬਲ ਵਾਂਗੂੰ ਕੋਈ ਫਲੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਇਕ ਲੈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਲੇਵਣੇ ਨੂੰ ਆਂਵਦੇ ॥੧੮॥

ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੱਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਆਰ ਪਾਰ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਭਿਖਾਰੀ ਸੇਂਵਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਵੀ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਚਾਰੇ ਵਰਨ ਤੇ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦ੍ਰਾਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਹੇ ਮੰਗਲ ! ਉਹ ਕਵੀ ਮਨ-ਇੱਛਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਵੇਖੀਂ ਮਤਾਂ ਕੋਈ ਦਾਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਰਾਜੇ ਬਲ ਵਾਂਗ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਲ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਮੰਗਤਾ ਇਕ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਇਕ ਲੈ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਇਕ ਲੈਣ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਮੰਗਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ॥੧੮॥

ਤੋ ਸੋ ਬੈਰ ਬਾਂਧਿ ਬੈਰੀ ਧੀਰ ਨ ਧਰਤਿ ਕਹੂੰ, ਧੌਸਾ ਕੀ ਪੁੰਕਾਰ ਧਰਾਧਰ ਧਸਕੌਤਿ ਹੈਂ।
ਦਲ ਕੇ ਚਲਤਿ ਮਹਿੰ ਹਾਲਤਿ ਹਲਤਿ ਕੌਲ, ਕੂਰਮ ਕਹੱਲ, ਫਨੀਫਨਿ ਨ ਸਕੌਤਿ ਹੈਂ।
ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੇਰੇ ਭਯਭੀਤ ਭਾਰੀ ਭੂਪ ਸਸਕੌਤਿ ਹੈਂ।
ਹੋਤਿ ਭੂਮਚਾਲ, ਦਿਗਪਾਲ ਪਾਇਮਾਲ ਹੋਤਿ, ਹਲਕੇ ਹਹੱਲ ਹਾਥੀ ਮਾਥੇ ਮਸਕੌਤਿ ਹੈਂ ॥੧੯॥

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵੈਰੀ, ਕਦੀ ਵੀ ਧੀਰਜ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ, ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੁੰਕਾਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਵੀ ਕੰਬਦੇ ਹਨ। ਫੌਜ ਦੇ ਤੁਰਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਸੂਰ ਤੇ ਕਛੂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਹਿਲਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦੇ ਫਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਤੁਹਾਡਾ ਭੈ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਰੀ ਰਾਜੇ ਸਹਿਕਦੇ ਹਨ। ਭੂਚਾਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਿਗਪਾਲ ਦੁੱਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਵ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਓਹੀ ਦਿਗਪਾਲ ਡਰੇ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਅੱਗੇ ਮੱਥੇ ਰਗੜਦੇ ਹਨ ॥੧੯॥

ਕਬਿੱਤ-ਮਹਾਂਬਾਹੁ ਬੀਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਹਾਰੇ ਰੋਸ ਬੈਰਿਨਿ ਕੀ ਬਧੂ ਬਨ ਬਨ ਬਿਲਖਾਨੀ ਹੈਂ।
ਕਰੋ ਨ ਗਵਨ ਭੂਲ ਭਵਨ ਕੇ ਭੀਤਰ ਤੇ ਚਢਤੀ ਪਹਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਅਕੁਲਾਨੀ ਹੈਂ।
ਸੁੰਦਰ ਸਰੋਜਮੁਖੀ ਦੁਖੀ ਭਈ ਭੁੱਖ ਪਯਾਸ, ਪਤਿਨਿ ਸੋਂ ਖੀਝੇਂ ਕਹੇਂ ਮੋਤਨ ਮਹਿੰ ਪਾਨੀ ਹੈਂ।
ਚੰਦ ਸੀ ਚਕੋਰ ਜਾਨੈਂ, ਬਿੰਬ ਸੇ ਸੁਆ ਕੈ ਮਾਨੈਂ, ਕੋਕਲ ਸੀ ਕਾਕ, ਨਾਗ ਮੋਰਨ ਕੀ ਮਾਨੀ ਹੈਂ ॥੨੦॥

ਹੇ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ! ਤੁਹਾਡੇ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖੀ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਇਆ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਘਬਰਾ ਉਠਣਗੀਆਂ। ਸੁੰਦਰ ਕੰਵਲ ਮੁਖੀ, ਭੁੱਖ ਪਿਆਸ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਖਿੱਝਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਮੋਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਚਕੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੜੇ ਨੂੰ ਚੰਦ ਪਿਆ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੋਤਾ ਹੋਠਾਂ ਨੂੰ ਕੁੰਦਰੂ ਫਲ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਇਲ ਤੇ ਮੋਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ ਨਾਗਨੀਆਂ ਸਮਝ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੁੰਦਰ ਹਨ ॥੨੦॥

ਜਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਪਰਿ ਪੂਰਨ ਪੁਹਿਮ ਪਰਿ ਸੋਊ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੋ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ ਹੈਂ।
ਜਿਨੈ ਚਾਹ ਚੱਕ੍ਰਵੈ ਚਕਿਤ ਹੋਤਿ ਹੰਸਰਾਮ ਤੇਊ ਤੇਰੇ ਚਾਹਿਬੇ ਕੇ ਧਾਰਤਿ ਧਿਆਨ ਹੈਂ।
ਜਿਨ ਕੋ ਬਿਜਯ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਰ ਦੇਖੀਯਤਿ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੁਨੇ ਜਾਹਰ ਜਹਾਨ ਹੈਂ।
ਜਿਨ ਕੋ ਨ ਦਰਬਾਰ ਪਾਯਤਿ ਮਹੀਨਿਕ ਲੋ। ਤੇਊ ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇਖੇ ਦਰਵਾਨ ਹੈਂ ॥੨੧॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ, ਉਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਿਖੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ, ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਚੱਕ੍ਰਵਤੀ ਰਾਜੇ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਧਿਆਨ ਧਾਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਫਤਹਿ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਵੇਖੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇਜ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ, ਉਹ ਰਾਜੇ ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਦਰਬਾਨ ਵਜੋਂ ਵੇਖੇ ਹਨ ॥੨੧॥

ਕਬਿੱਤ-ਕਰਨ ਸੇ ਦਾਤਾ ਹੋ, ਬਿਧਾਤਾ ਮਹੀ ਮੰਡਲ ਕੇ, ਬੈਰੀ ਕੇ ਬਿਹੰਡਨਿ, ਪ੍ਰਚੰਡ ਭੂਅ ਭਾਰ ਕੋ।
ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਨ ਸੇ ਪੁਰਾਨਨ ਮੇਂ ਗਾਈਯਤਿ ਸਾਚੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਅਧਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਕੋ।
ਜੋਨ ਤੇਰੀ ਕੀਰਤਿ ਜਗਾਤੋ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਕੈ ਕੈ, ਪਸਰੇ ਉਜਾਰੋ ਪਰਸਤਿ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੋ।
ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਬੰਸ ਚਲਿ ਆਈ ਹੰਸਰਾਮ ਸਦਾ : ਗੁਨੀ ਸੋਂ ਉਦਾਰ, ਤੋਰਾਦਾਰ ਤਰਵਾਰ ਕੋ ॥੨੨॥

ਕਰਨੀ ਵਜੋਂ ਦਾਤਾ ਹੋ, ਧਰਤੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਹੋ, ਵੈਰੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੋ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਂ ਤੇਜਸਵੀ ਹੋ। ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਰਖ ਕਰਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ। ਹੇ ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੇ ਆਸਰਾ ਹੋ। ਜੰਬੂਦੀਪ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੀਵੇ ਬਣਾ-ਬਣਾ ਕੇ ਜਗਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਚਾਂਦਨੀ ਹੋ ਕੇ ਸਤਾਂ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਆਪਣਾ ਉਜਾਲਾ ਪਸਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇ ਹੰਸ ਰਾਮ ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣੀਆਂ ਨਾਲ ਸਦਾ ਉਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬੰਦੂਕ ਵਾਲੇ ਹੋ ਕੇ ਟਕਰਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਕਬਿੱਤ-ਸਤਿਜੁਗ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਗਟ ਪਰਸਰਾਮ ਹੈ ਕੈ ਛੇਕ ਛਾਡੇ ਛੱਤ੍ਰੀ ਕਰ ਕਾਹੂੰ ਅੱਤ੍ਰ ਨਾ ਧਰਯੋ।
ਤ੍ਰੇਤੈ ਰਘੁਨਾਥ ਹੈ ਕੇ ਰਾਵਨ ਸਨਾਥ ਕੀਨੋ ਗੀਧਨ ਖੁਵਾਯੋ ਮਾਸ ਲੰਕਪਤਿ ਜੋ ਲਰਯੋ।
ਦ੍ਰਾਪਰ ਕਨ੍ਹਾਈ ਬਨਿ ਬਾਂਸਰੀ ਬਜਾਈ ਸੁਨਿ ਸੁਰਿ ਮੁਨਿ ਨਰ ਕਾਹੂੰ ਧੀਰ ਨ ਤਬੈ ਕਰਯੋ।
ਕਲਜੁਗ ਤਾਰਿਬੇ ਕੋ ਸਾਧਨ ਕੇ ਪਾਰਿਬੇ ਕੋ, ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈ ਅਵਤਰਯੋ ॥੨੩॥

ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬਲ ਪਰਸਰਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਖੱਤਰੀਆਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਖੱਤਰੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਕੇ ਨਾ ਆਇਆ। ਤ੍ਰੇਤੈ ਵਿਚ ਰਾਮਚੰਦਰ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਲੰਕਾਪਤੀ ਰਾਵਣ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਮਾਸ ਗਿਧਾਂ ਨੂੰ ਖੁਵਾਇਆ। ਦ੍ਰਾਪਰ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਣ ਬਾਂਸਰੀ ਵਜਾਈ ਤਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਵਤੇ, ਮੁਨੀ, ਮਨੁੱਖ ਆਦਿ ਆਪਣਾ ਧੀਰਜ ਖੋਹ ਬੈਠੇ ਭਾਵ ਬਾਂਸਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਤੇ ਮੋਹਤ ਹੋ ਗਏ। ਕਲਜੁਗ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ॥੨੩॥

ਸ਼੍ਰੇਯਾ- ਗੌਰਿ ਦੁਰਾਵਤਿ ਗੌਦ ਗਨੇਸ਼ਹਿ ਅੰਗ ਬਿਭੂਤ ਮਹੇਸ਼ ਮਲੈ ਨਿਤ।
ਸ਼ੋਰ ਪਰੇ ਦਿਗਪਾਲਨ ਕੈ ਭੁਵਪਾਲਨ ਕੇ ਮਨ ਮਾਂਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਤ।
ਦ੍ਰਾਰ ਮੁੰਦੇ ਪੁਰਿ ਸੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੇ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਖਜਾਲ ਹੀ ਖੰਗ ਗਹੇ ਇਤਿ।
ਹਾਥੀ ਨ ਸਾਥੀ ਸੰਭਾਰ ਸਕੈ ਕੋਊ ਚਾਲ ਪਰੇ ਚਤੁਰੰਗ ਚਮੁੰ ਚਿਤ ॥੨੪॥

ਪਾਰਬਤੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਗਨੇਸ਼ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸਦਾ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੁਆਹ ਮਲਦਾ ਹੈ। ਦਿਗਪਾਲਾਂ ਜਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਨਿਤ ਸ਼ੇਰ ਮੱਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਡੋਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਵੈਰੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਲਵਾਰ ਫੜਨ ਦਾ ਖਿਆਲ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਚਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਹਾਥੀ, ਰੱਥ, ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਾਥੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਚਤੁਰੰਗਨੀ ਸੈਨਾ ਉਠ ਭੱਜਦੀ ਹੈ॥੨੪॥

ਛਪਯ- ਬਨ ਟੁਟਤਿ, ਗਿਰ ਫਟਤਿ, ਛੁਟਤਿ ਧੀਰਜ ਸੁ ਧਰਨ ਤਨ।
ਦਿੱਗਜ ਦਿਗ ਕਲਮਲਤਿ, ਹਲਤਿ ਤਨ ਸ਼ੇਖਨਾਗ ਮਨ।
ਉਡਿਯ ਰੇਨ ਹਯ ਖੁਰਨਿ ਸੂਰ ਬਰ ਕਹੂੰ ਲੁੱਕ ਗਿਯ।
ਬਿਭੀਛਨ ਭਹਿਰਤਿ ਮੂੰਦਿ ਗੜ ਦ੍ਰਾਰ ਦੁਰਤਿ ਭਯ।
ਕਰ ਗਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਜਬਿ ਸਲੋਹ ਪੱਖਰ ਸਜਤਿ।
ਕਲਮਲਤਿ ਹਰਤਿ ਪੁਰ ਚੱਕਵੈ ਸੁਘਰਨ ਛਾਡ ਘਰ ਤੇ ਭਜਤਿ॥੨੫॥

ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਿਛ ਟੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਪਹਾੜ ਫਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧੀਰਜ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦਿਗਪਾਲ ਹਾਥੀ ਕਲਮਲਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਹੇਠ ਪਾਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖਨਾਗ ਦਾ ਮਨ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਨਾਲ ਐਸੀ ਮਿੱਟੀ ਉੱਡਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸੂਰਜ ਵੀ ਮਾਨੋ ਕਿਤੇ ਲੁਕ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਬਿਭੀਛਨ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਲੰਕਾ ਦੇ ਗੜ ਦਾ ਦੁਆਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਡਰ ਕਰਕੇ ਲੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਫੜ ਕੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਸਜਦੇ ਹਨ। ਚੱਕਵਰਤੀ ਇਹ ਸਮਝ ਕੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹੁਣ ਖੋਹ ਲੈਣਗੇ, ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡ ਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਉਠ ਭੱਜਦੇ ਹਨ॥੨੫॥

ਕਬਿੱਤ- ਸਤਿਜੁਗ ਬਾਵਨ ਸਰੂਪ ਹੈ ਨ ਉਪਜਤਿ, 'ਬਲਿ' ਕਰ ਜੱਗਯ ਸੁਰਪੁਰਿ ਦੈਂਤ ਬਾਸਤੇ।
ਭਨਤਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰੇਤੇ ਜੇ ਨ ਰਾਮਚੰਦ, ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਜ ਰਹੇ ਕੋਊ ਨਾ ਬਿਨਾਸਤੇ।
ਦ੍ਰਾਪੁਰਿ ਮੈਂ ਸ਼ਜਾਮ ਘਨ ਹੋਤੇ ਨ ਕਰਤਿ ਕੋਨ, ਦੋਖੀਨ ਕੋ ਦੁਖ, ਸੁਖ ਸੰਤਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ?।
ਤੈਸੇ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਾਹਿੰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਵਤਿ ਨ, ਕੋਨ ਹਿੰਦਵਾਨੋ ਰਾਖਿ ਧ੍ਰਮ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ॥੨੬॥

ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਬਾਵਨ ਸਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਲ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜੱਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੈਂਤ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸਦੇ। ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿਚ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਰਾਵਣ ਦਾ ਸਦਾ ਰਾਜ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ ਰਾਖਸ਼ ਕਦੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਵਿਚ ਜੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਕੋਣ ਦੁਖੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕੋਣ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ? ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਰੱਖ ਕੇ ਧਰਮ ਦਾ ਕੋਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ॥੨੬॥

ਛਾਇ ਜਾਤੀ ਏਕਤਾ, ਅਨੇਕਤਾ ਬਿਲਾਇ ਜਾਤੀ, ਹੋਵਤੀ ਕੁਚੀਲਤਾ ਕਿਤਾਬਨਿ ਕੁਰਾਨ ਕੀ।
ਪਾਪ ਹੀ ਪ੍ਰਪੱਕ ਜਾਤੇ, ਧਰਮ ਧਸੱਕ ਜਾਤੇ, ਬਰਨ ਗਰੱਕ ਜਾਤੇ ਸਹਿਤ ਬਿਧਾਨ ਕੀ।
ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਹੋਤੇ, ਰੀਤਿ ਮਿਟ ਜਾਤੀ ਕਥਾ ਬੇਦਨਿ ਪੁਰਾਨ ਕੀ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਵਨ ਪਰਮ ਸੂਰ, ਮੂਰਤਿ ਨ ਹੋਤੀ ਜਉਪੈ ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਕੀ॥੨੭॥

ਏਕਤਾ ਛਾ ਜਾਂਦੀ, ਅਨੇਕਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਸਾਰੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ। ਪਾਪ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਧਰਮ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਵਿਧੀਆਂ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਵਰਣ ਭੁੱਬ ਜਾਂਦੇ। ਹੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇਵਤੇ,

ਦੇਹਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਵੇਦਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਦੀ ਗੀਤੀ ਮਿੱਟ ਜਾਂਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਮ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜੇ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਹੁੰਦੀ॥੨੭॥

ਰਾਮ ਛੋੜ੍ਹ ਬੰਧ ਪਰ, ਰਾਮ ਦਾਸਕੰਧ ਪਰ, ਰਾਮ ਜਰਾਸਿੰਧ ਪਰ, ਤ੍ਰੈਜਯੋਂ ਨਰ ਸਿੰਘ ਹੈਂ।
ਰੁੱਦ੍ਰ ਜਿਉਂ ਮਾਰ ਪਰ, ਬੈਨਤੇਯ ਮਾਰ ਪਰ, ਪੋਨ ਦੀਪਮਾਰ ਪਰ, ਮਾਰ ਪਰ ਸਿੰਘ ਹੈ।
ਸੂਰ ਤਮ ਬਿੰਦ ਪਰ, ਸੂਰਰਣ ਦੁੰਦ ਪਰ, ਸੂਰਦਿੱਤੀ ਨੰਦ ਪਰ, ਦੂਜੇ ਨਰਸਿੰਘ ਹੈ।
ਕਾਲ ਸਰਬੰਸ ਪਰ, ਦਾਵ ਬਨ ਬੰਸ ਪਰ, ਤਯੋਂ ਮਲੇਛ ਬੰਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੈਂ॥੨੮॥

ਜਿਵੇਂ ਪਰਸ ਰਾਮ ਖੱਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਬਲਰਾਮ ਜਰਾਸਿੰਧ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨਰਾਂ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਨਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਾਮ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਹਨ, ਗਰੁੜ ਸੱਪਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਹਵਾ ਜਿਵੇਂ ਦੀਪਮਾਲਾ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਸ਼ੇਰ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਸੂਰਬੀਰ ਦੁੰਦ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਵ੍ਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਜਿਵੇਂ ਹਰਨਕੱਸ਼ਅਪ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਹਰਨਾਕਸ਼ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਕਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਦਾਵਾਨਲ ਅਗਨੀ ਜਿਵੇਂ ਬਾਂਸਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲੇਛਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਹਨ॥੨੮॥

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਸਹੁੰ ਸਰੂਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਮਹਾਨ।

ਕਹਤਿ ਜਥਾ ਮਤਿ ਜੇ ਸੁ ਕਵਿ ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ ਦੁਖ ਹਾਨਿ॥੨੯॥

ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਰੂਪਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਵੀ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੀ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥੨੯॥

ਸੀਪ ਨ ਸਿੰਧ ਉਲੀਚੀਏ, ਰਜ ਕਨ ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਹਿੰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੀ ਮਹਿਮਾਂ ਪਾਰ ਨ ਪਾਹਿ॥੩੦॥

ਸਿੱਪੀ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਭੱਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਧੂੜ ਦੇ ਕਣ ਗਿਣੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ॥੩੦॥

ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਖ ਪਰਲੋਕ ਜੇ ਸੁਭ ਗਨ ਸੁਨਿ ਲੇਂ ਧਾਰਿ।

ਤਿਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਿਤ ਗੁਰ ਕਥਾ ਮੈਂ ਬਰਨੀ ਬਿਸਤਾਰ॥੩੧॥

ਜੇ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਸੁਖ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਮੈਂ ਇਹ ਕਥਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ॥੩੧॥

ਮਹਿਖ, ਕੋਲ, ਖਰ, ਸ੍ਰਾਨ ਮਿਲਿ ਚਹੈਂ ਮਲਿਨ ਕਰਿ ਗੰਗ।

ਤਿਮ ਬਾਦੀ ਗੁਰ ਕਥਾ ਕੋ ਚਲੈ ਨ ਬਸ ਕੁਛ ਸੰਗ॥੩੨॥

ਮੱਝ, ਸੂਰ, ਗਧੇ, ਕੁੱਤੇ ਆਦਿ ਮਿਲ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਜਲ ਨੂੰ ਮੈਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੰਗਾ ਮੈਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਇਸ ਕਥਾ ਨੂੰ ਮਲੀਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚਲੇਗਾ॥੩੨॥

ਪਰ ਗੁਨ ਨਹੀਂ ਸਰਾਹਿਤੇ, ਅਪਨੇ ਮਹਿੰ ਗੁਨ ਨਾਹਿ।

ਇਹਾਂ ਤਪੇ ਚਿਤ ਦੁਖ ਲਹੈਂ। ਮਰਹਿੰ ਨਰਕ ਮਹਿੰ ਪਾਹਿੰ॥੩੩॥

ਜਿਹੜੇ ਪਰਾਏ ਗੁਣ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਏਥੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਤਪਾ ਕੇ ਦੁੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੩੩॥

ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਅਬਿ ਪੰਚਮੀ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕੀਨਿ।

ਗੁਰ ਜਸ ਕਵਿਨਿ ਕਬਿੱਤ ਇਹ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਲਿਖਿ ਦੀਨਿ ॥ ੩੪ ॥

ਹੁਣ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਜੱਸ ਵਾਲੇ ਕਬਿੱਤ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ॥੩੪॥

ਪਠਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਹੁ, ਹਰਹੁ, ਭਰਮ, ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ।

ਪਰਹੁ ਸੁਮਗ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁ, ਲਹਹੁ ਸੁਗਮ ਹੀ ਛੇਮ ॥ ੩੫ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਸੁਣੋ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰੋ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਰਗ ਵੜੋ, ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ॥੩੫॥

ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਮਮ ਬੰਦਨਾ ਸੁਨਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹਿ ਧਾਰਿ।

ਜਹਾਂ ਭੂਲ ਮੋਤੇ ਪਰੀ ਪਠੀਯਹਿ ਆਪ ਸੁਧਾਰਿ ॥ ੩੬ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾ ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾ ਧਾਰ ਕੇ ਸੁਣੋ। ਜਿੱਥੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ॥੩੬॥

ਗਿਰਾ ਕਰਨਿ ਅਪਨੀ ਸਫਲ ਜੁਗ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਹੇਤ।

ਗੁਰੂ ਕਥਾ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤਿ ॥ ੩੭ ॥

ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਸਫਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਥਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ॥੩੭॥

ਜੀਵਤਿ ਜਗ ਮਹਿ ਸੁਖ ਦੇਏ, ਬਾਂਛਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਨਿ।

ਰਿਦੈ ਭਰੋਸ ਪੁਲੋਕ ਕੋ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੮ ॥

ਜੀਉਂਦਿਆਂ ਜਗ ਵਿਚ ਸੁਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੁਲੋਕ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ ॥੩੮॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਬਵੰਭਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫੨॥

ਪੰਜਵੀਂ ਗੁੱਤ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ॥

☆☆☆

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਛੇਵੀਂ ਰੁੱਤ

ਅਧਿਆਇ ਪਹਿਲਾ

ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਮਸੰਦਾਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼

ਦੋਹਰਾ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਕੇ ਸਮ ਜਹਾਜ ਕੇ ਪਾਇ।
ਬਿਘਨ ਉਦੁਧਿ ਤੇ ਪਾਰਿ ਭਾ ਧਯਾਵਤਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਰਨ ਕੰਵਲਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਵਰਗੇ ਤਾਰਨਹਾਰ ਜਾਣ ਕੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵ ਧਿਆਨ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਘਨਾਂ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਭਾਵ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁਣ ਨੇੜੇ ਹੈ ॥੧॥

੧. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ-ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮੰਗਲ

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ, ਤ੍ਰਿਤੀ, ਚਤੁਰਥੇ ਰੂਪ।
ਪੰਚਮ, ਖਸ਼ਟਮ, ਸਪਤਮੇ, ਅਸ਼ਟਮ ਨਵਮ ਅਨੂਪ ॥ ੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਤੀਸਰੇ, ਚੌਥੇ ਰੂਪ, ਪੰਜਵੇਂ, ਛੇਵੇਂ, ਸੱਤਵੇਂ, ਅੱਠਵੇਂ ਤੇ ਅਨੂਪਮ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਗੁਰਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਸਮ ਪ੍ਰਭੂ ਜਗ ਤਾਰਨ ਅਵਤਾਰ।
ਕਥਾ ਆਪਣੀ ਆਪ ਹੀ ਰਚੀ ਸਹਿਤ ਬਿਸਤਾਰ ॥ ੩ ॥

ਦਸਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਜਗਤ ਦੇ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਤਾਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਆਪ ਹੀ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖਵਾ ਲਈ ਹੈ ॥੩॥

ਕਰਜੇ ਬਹਾਨੋ ਮੋਹਿ ਕਉ ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ।
ਕਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨਰ ਤਨ ਬਿਖੈ ਸੰਚਨ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪ ॥

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਮਾਣਾ ਦਾਸ ਜਾਣ ਕੇ ਇਕ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਹੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਗਣ! ਸੋਚੋ ਕਿ ਮੇਰੇ ਜੇਹੇ ਨਰ ਤਨ ਵਿਚ ਏਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੇ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਜੱਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕਾਂ ॥੪॥

ਸਭਿ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਕਰੀ ਹਲਤ ਬਿਖੈ ਸੁਖ ਦੀਨਿ।
ਰਿਦੈ ਭਰੋਸਾ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਕਸ਼ਟ ਸਭਿ ਛੀਨ ॥ ੫ ॥

ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਸ਼ਟ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਗੇ॥੫॥

ਇਮ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਮ ਸਿੰਘਨਿ ਕੱਲ੍ਹਜਾਨ।

ਉਮਗਯੋ ਉਰ ਅਨੁਰਾਗ ਜਿਨ ਦਏ ਅੱਗੂ ਗੁਰ ਪ੍ਰਾਨ॥੬॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਣ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਛਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ॥੬॥

ਪਠੇ ਦੂਤ ਗਿਰਪਤਿ ਨਿਜੇ ਸਾਚ ਕਿ ਝੂਠਿ ਸੁਨਾਇ।

ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੈਨਾ ਸਹਿਤ ਤਹਿ ਉਮਰਾਵ ਚਢਾਇ॥੭॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੂਤ ਸੱਚ ਜਾਂ ਝੂਠ ਸੁਣਾ ਕੇ ਭੇਜੇ ਸਨ, ਉਹ ਸਵਾ ਲੱਖ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਉਮਰਾਵ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ॥੭॥

ਚੋਪਈ- ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਚਢਿ ਆਯੋ। ਚਹੈ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ।

ਉਤਰੀ ਆਨਿ ਬਨੇਸਰ ਨਗਰੀ। ਤੁਰਕਨਿ ਚਮੁੰ ਸਨਧਬ ਸਗਰੀ॥੮॥

ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਮਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਬਨੇਸਰ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਗਏ, ਸਾਰੀ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਹਥਿਆਰਬੰਧ ਸੀ॥੮॥

ਇਤ ਗੁਰ ਘਰ ਤੇ ਹਟੇ ਮਸੰਦ। ਬੈਠ, ਧਨ ਸੰਗਤ ਤੇ ਬੰਦ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਮਸੰਦ ਨ ਮੇਰੇ। ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ ਇਹ ਰਾਛਸ ਹੇਰੇ'॥੯॥

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਮਸੰਦ ਹਟਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਸੰਗਤ ਪਾਸੋਂ ਧਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਮੇਰੇ ਮਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਰਾਖਸ਼ ਛੱਡੇ ਵੇਖੇ ਹਨ'॥੯॥

ਕਿਤਿਕ ਮਸੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਕਹਯੋ। 'ਕਰੀ ਏਕ ਨੇ, ਦੁਖ ਸਭਿ ਲਹਯੋ।

ਖਤਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਬਖਸ਼ਨ ਕਰੀਅਹਿ। ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਦਯਾ ਉਰ ਧਰੀਅਹਿ॥੧੦॥

ਕਈ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਕ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਸਭ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਗ਼ਲਤੀ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੋ, ਆਪਣੇ ਜਾਣ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਦਇਆ ਧਾਰਨ ਕਰੋ॥੧੦॥

ਅਬਿ ਤੇ ਜੋ ਸਿਖ ਕੇ ਘਰ ਜਾਇ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਦੇ ਸੋ ਹਮ ਲਯਾਇ।

ਸਗਰੇ ਮਾਰੇ ਏਕ ਪਿਛਾਰੀ। ਅਬਿ ਬਰਤਹਿ ਗੁਰ ਬਚ ਅਨੁਸਾਰੀ॥੧੧॥

ਹੁਣ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੇਗਾ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਲਿਆਵਾਂਗੇ। ਇਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸਾਰੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਚਲਾਂਗੇ'॥੧੧॥

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਸਿੱਖਿ ਸਿਦਕ ਕੋ ਹੁਇ ਨਿਰਧਾਰਾ।

ਕਾਲ ਕਲੂ ਕੋ, ਸੁਨੀਅਹਿ ਭਾਈ! ਦੁਸ਼ਤਰ ਜੇ ਸਿੱਖੀ ਨਿਬਹਾਈ॥੧੨॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਦਕ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੇ ਭਾਈ! ਸੁਣੋ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਨਿਬਾਹੁਣੀ ਔਖੀ ਹੈ॥੧੨॥

ਕੁਛ ਘਾਟਾ ਧਨ ਕੇ ਗੁਰ ਘਰ ਨਹਿ। ਬਿਨ ਬੋਲੇ ਨਹਿ ਗਮਨੋ ਸਿਖ ਗ੍ਰਿਹ।
ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਿਦਤ ਭਾ ਜਬੈ। ਬੰਦ ਮਸੰਦ ਹੋਤਿ ਭੇ ਤਬੈ॥ ੧੩॥

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਧਨ ਦਾ ਕੋਈ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਦੇ ਬੁਲਾਏ ਬਗੈਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।" ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਹੱਟ ਗਏ॥੧੩॥

ਦਾਰਿਦ ਭਯੋ, ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਪਾਵਹਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਢਿਗ ਨਿਤ ਚਲਿ ਆਵਹਿ।
ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵੈ। ਕਰੈ ਫਿਰਾਦ ਕਲੇਸ਼ ਬਤਾਵੈ॥ ੧੪॥

ਗਰੀਬ ਹੋ ਗਏ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਪਾਸ ਨਿਤ ਚਲ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਫਿਰਿਆਦ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਦੱਸਦੇ ਸਨ॥੧੪॥

'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ਜੀ! ਰੀਤਿ ਹਮੇਸ਼ਾ। ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਥੇ ਕਾਜ ਅਸੇਸ਼ਾ।
ਜਬਿ ਕੀ ਕਰੀ ਕਾਰ ਸਭਿ ਬੰਦ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਪਰਿਗੇ ਸਭਿ ਮੰਦ॥ ੧੫॥

'ਹੇ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰੀਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਜਦ ਦੀ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ ਭੇਟ ਦੇਣੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਮੱਠੇ ਪੈ ਗਏ ਹਨ॥੧੫॥

ਨਹੀਂ ਆਮਦਨ ਧਨ ਕੀ ਹੋਇ। ਦੇਨਿ ਲੇਨਿ ਪੁਨ ਕਿਮ ਕਰਿ ਹੋਇ?'।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਨਿਤ ਮਾਤਾ ਪਾਸ। ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਸੁ ਕਰੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥ ੧੬॥

ਧਨ ਦੀ ਕੋਈ ਆਮਦਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੇਣ ਲੈਣ ਫਿਰ ਕੋਈ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ?" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਦਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ, ਬਹੁਤ ਮਸੰਦ ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ॥੧੬॥

ਕਹੇ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਈ। ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਮੁਕਟ ਢਿਗ ਆਈ।
ਕਹਤਿ ਭਈ 'ਬੇਟਾ! ਸੁਨਿ ਅਬੈ। ਕਿਮ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਨਿਭੈ॥ ੧੭॥

ਇਕ ਦਿਨ ਕਈਆਂ ਦੇ ਕਹੇ ਉੱਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, "ਬੇਟਾ! ਹੁਣ ਸੁਣੋ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਿਵੇਂ ਨਿਭਣਗੇ॥੧੭॥

ਕਿਮ ਲੰਗਰ ਸਿੰਘਨਿ ਕੋ ਹੋਇ। ਬੰਦਿ ਕਾਰ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਜੋਇ।
ਸਿਰੇਪਾਉ ਲੇ ਸਿੱਖ ਬਡੇਰੇ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਜੇ ਕਾਜ ਘਨੇਰੇ॥ ੧੮॥

ਕਿਵੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚੱਲੇਗਾ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਡੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸਿਰੇਪੇ ਲੈ ਕੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਸਨ॥੧੮॥

ਕਮ ਨਿਰਬਾਹੁ ਬਿਨਾ ਧਨ ਆਏ। ਸਗਰੇ ਬਰਜਿ ਮਸੰਦ ਹਟਾਏ।
ਪਖ ਕੀ ਬਾਤ ਮਾਤ ਤੇ ਸੁਨੀ। ਗੁਰ ਕੇ ਰਿਦੇ ਭਈ ਰਿਸ ਘਨੀ॥ ੧੯॥

ਧਨ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਾਰੇ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਵਰਜ ਕੇ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸੁਣੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਕ੍ਰੋਧ ਭਰ ਗਿਆ॥੧੯॥

'ਖੱਤ੍ਰੀ ਨਈਯੜ ਉੱਜੜ ਧੀਏ! ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਧਰਹਿ ਅਧਿਕ ਅਧਿਕੀਏ।
ਪੂਰਬ ਦੋਇ ਲਾਖ ਲੇ ਦਰਬਾ। ਧਰਜੇ ਛਪਾਇ ਖਜ਼ਾਨੋ ਸਰਬਾ॥ ੨੦॥

ਅਰਥ ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ॥੨੦॥

ਨਹਿੰ ਲੰਗਰ ਸਿੱਖਨਿ ਤਿਸ ਮਾਂਹੀ। ਭਲੇ ਸੰਭਾਰ ਰਾਖੀਯਹਿ ਤਾਂਹੀ।

ਜੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਹੈਂ ਤੁਰਕ ਹਮਾਰੇ। ਭਾਗ ਤਿਨਹੁ ਕੇ ਤਾਂਹਿ ਮਝਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਅਰਥ ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੧॥

ਸਿੱਖੀ ਪਿਖੀ ਭਲੇ ਸਭਿ ਭਾਵਹੁ। ਸਿੱਖਹੁ ਲੂਟ ਕੂਟ ਤੁਮ ਖਾਵਹੁ।

ਭੂਖਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਵਾਰ। ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਅਹਾਰ ॥ ੨੨ ॥

ਅਰਥ ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੨੨॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਡਰ ਉਰ ਸਿੰਘਨਿ ਧਾਰਾ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਾ।

‘ਰਾਵਰਿ ਬਾਕ ਰਾਮ ਕੇ ਬਾਨਾ। ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਤਿ ਨਹੀਂ ਸਭਿ ਜਾਨਾ ॥ ੨੩ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, “ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਤਾਂ ਰਾਮ ਦੇ ਬਾਨ ਹਨ, ਇਹ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਨ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੨੩॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸਭਿ ਕੇ ਰਖਿ ਲੀਜੈ। ਭਲੇ ਬਾਕ ਸਭਿ ਕੇ ਕਹਿ ਦੀਜੈ।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰੀ। ‘ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਗ ਗੁਰ ਭਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥

ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖ ਲਵੋ ਤੇ ਭਲੇ ਬਚਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੋ।” ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, “ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਗੁਰੂ ਹੋਏ ਹਨ ॥੨੪॥

ਤਿਨਹੁ ਕਹੇ ਬਾਕਨ ਅਭਿਰਾਮੇ। ‘ਵਰਤੰਗਾ ਪਹਿਰੋਂ ਦਸ ਜਾਮੇ’।

ਭਾਣਾ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭਿ ਹੋਵੈ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕੋ ਖੋਵੈ? ॥ ੨੫ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹਨ, “ਦਸ ਜਾਮੇ ਹੀ ਪਹਿਣ ਕੇ ਵਰਤੰਗਾ”, ਏਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰਾ ਭਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਕੀਤੀ ਨੂੰ ਕੋਣ ਟਾਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ॥੨੫॥

ਸੁਨਿ ਮਾਤਾ ਤੂਸਨ ਹੁਇ ਰਹੀ। ਕਿਤਿਕ ਬਾਰ ਮਹਿੰ ਸੁਤ ਸਨ ਕਹੀ।

‘ਭਲੀ ਕਰਨਿ ਮਹਿੰ ਹੋਈ ਬੁਰੀ। ਸੁਨਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਿਰਦੇ ਰਿਸ ਧਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਚੁੱਪ ਰਹੇ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਭਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੁਣੋ ਪੁੱਤਰ ਤੁਸੀਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੨੬॥

ਦੇਨੋ ਥੋ ਬਰ ਦੀਨੋ ਸ੍ਰਾਪ। ਜਿਮ ਚੰਦਨ ਘਸਤੇ ਹੁਇ ਤਾਪ।

ਸੁਤ ਕੇ ਦਾਵਾ ਕਰਿ ਮੈਂ ਆਈ। ਬਖਸ਼ਹੁ ਦਿਹੁ ਸਭਿ ਕੋ ਬਡਿਆਈ ॥ ੨੭ ॥

ਦੇਵੇਂ ਵਰ ਸਨ, ਦੇਵੇਂ ਸਰਾਪ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਘਸਾਉਣ ਨਾਲ ਠੰਡ ਹੋਣੀ ਸੀ, ਪਰ ਹੋ ਜਾਏ ਗਰਮੀ। ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਵਡਿਆਈ ਬਖਸ਼ੋ ॥੨੭॥

ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਤੁਮਰੋ ਪਰਵਾਰੂ। ਕਹੀਯਹਿ ਜਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਖ ਭਾਰੂ।

ਗੁਰ ਬੋਲੇ, ‘ਸੁਨਿ ਮਾਤ! ਮਹਾਂ ਹਿਤ! ਕਰਹੁ ਖਾਲਸੇ ਕੋ ਤੁਮ ਸਾਬਿਤ ॥ ੨੮ ॥

ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੋ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਰੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।” ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, “ਹੇ ਮਹਾਨ ਹਿਤ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਜੀ! ਸੁਣੋ, ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰੋ ॥੨੮॥

ਰਹਿਤ ਕਹਿਤ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅਚਾਰੀ। ਬੀਚ ਖਾਲਸੇ ਜੋਤਿ ਹਮਾਰੀ।
ਭਲੇ, ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਸਭਿ ਕਰਿ ਹੈ। ਜਗਤ ਰਾਜ ਜਿਨਕੇ ਅਨੁਸਰਿ ਹੈ ॥੨੯॥

ਰਹਿਤ ਕਹਿਤ ਅਤੇ ਆਚਰਨ ਸਹਿਤ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਫ਼ੀ ਜੋਤ ਹੈ। ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਲਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਗਤ ਦਾ ਰਾਜ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਇਮ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਨਨੀ ਤਬਿ ਗਈ। ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਤਿ ਚਿਤ ਭਈ।
ਬੈਠੀ ਜਾਇ ਕਿਤਿਕ ਸਿਖ ਆਏ। ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਤਿਮ ਬਾਤ ਚਲਾਏ ॥੩੦॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਫਿਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਪਛਤਾਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਕਈ ਸਿੱਖ ਆਏ, ਜਿਵੇਂ ਬੀਤੀ ਸੀ, ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ॥੩੦॥

'ਕਠਨ ਸੁਭਾਵ' ਮਸੰਦਨਿ ਕਹਯੋ। 'ਜਿਨ ਕੇ ਮੋਹ ਲੇਸ ਨਹਿ ਲਹਯੋ।
ਕਰੈ ਬਚਨ ਸੋ ਜਾਤਿ ਨ ਖਾਲੀ। ਤਤਛਿਨ ਫਲੈ ਸੁਖ ਕਿ ਦੁਖ ਨਾਲੀ ॥੩੧॥

ਮਸੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਕਠੋਰ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਮੋਹ ਇਕ ਲੇਸ ਮਾਤਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤੁਰਤ ਦੁਖ ਸੁਖ ਨਾਲ ਪਰਫੁੱਲਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਬਿਪ੍ਰੈ ਕਹੈ, ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਸ ਮਾਂਹੀ? ਬੋਲੈ ਸਮੁਖ, ਅਧਿਕ ਡਰਪਾਹੀ।
ਕਹਿਬੇ ਕੋ ਤੁਮ ਉਚਿਤ ਬਿਸਾਲੇ। ਤਉ ਸ੍ਰਾਪ ਭਾ, ਰਿਸੇ ਕੁਢਾਲੇ ॥੩੨॥

ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕਹੇ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੈ? ਕੋਣ ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਲੇ, ਸਭ ਡਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੋ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਰਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਸਨ ॥੩੨॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਤਬਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਏ। 'ਅਲਪ ਬੈਸ ਤੇ ਜੇ ਜਿਦ ਪਾਏ।
ਇਕ ਦਿਨ ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਹੁ ਕਰੈ। ਛੀਟਨਿ ਦੇਤਿ ਪਰਸਪਰ ਭਿਰੈ ॥੩੩॥

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਣਾਇਆ, "ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਜਿਦ ਪੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਜਲ ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰ ਕੇ ਭੇੜ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੩॥

ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਆਇ। ਬਾਲਕ ਬਯ ਖੇਲੈ ਅਹਿਲਾਦ।
ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜੋਤਿ। ਬਹੁ ਮੋਲੇ ਕੰਕਨ ਕਰ ਹੋਤਿ ॥੩੪॥

ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਅਮ ਸਿੰਘ ਆਇ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮਲ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ, ਹੋਰ ਛੋਟੇ ਬਾਲਕ ਵੀ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਹੜੇ ਜੜਾਊ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੰਗਣ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ॥੩੪॥

ਜਲ ਮਹਿੰ ਏਕ ਕਟਕ ਗਿਰ ਪਰਯੋ। ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰਯੋ।
ਸੁਸ਼ਕ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਤਬਿ ਹੇਰਯੋ। ਦਾਸਨ ਕਹਯੋ ਕੜਾ ਜਲ ਗੇਰਯੋ ॥੩੫॥

ਜਲ ਵਿਚ ਇਕ ਕੜਾ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਸੁੱਕੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਣ ਲਏ ਤਦ ਵੇਖਿਆ, ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੜਾ ਜਲ ਵਿਚ ਡੇਰਿਆ ਹੈ" ॥੩੫॥

ਗਿਨਯੋ ਨ ਕੁਛ ਆਏ ਢਿਗ ਮੇਰੇ। ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ ਹਾਥ ਜਬਿ ਹੇਰੇ।
ਰਿਸ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਸਮੁਝਾਏ। ਸਭਿ ਕੋ ਲੇ ਸਲਿਤਾ ਢਿਗ ਆਏ ॥੩੬॥

ਗਿਨਯੋ ਨ ਕੁਛ ਆਏ ਢਿਗ ਮੇਰੇ। ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ ਹਾਥ ਜਬਿ ਹੇਰੇ। ਰਿਸ ਕਰਿ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਸਮੁਝਾਏ। ਸਭਿ ਕੋ ਲੇ ਸਲਿਤਾ ਢਿਗ ਆਏ ॥੩੬॥

ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ, ਹੱਥ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇਆ, ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ ॥੩੬॥

ਖੁਜਵਾਇਵ ਬਹੁ ਜਲ ਕੇ ਮਾਂਗੀ। ਦੇਖਿ ਰਹੇ ਪਾਯੋ ਕਿਤ ਨਾਂਗੀ।

ਮੈਂ ਕਰਿ ਕੋਪ ਕਹਯੋ ਢਿਗ ਤਹਾਂ। 'ਕਯੋਂ ਨ ਬਤਾਵਤ ਗੇਰਯੋ ਕਹਾਂ? ॥੩੭॥

ਜਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕੀਤੀ, ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਮੈਂ ਫਿਰ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕਿਹਾ, 'ਕਹਿ ਕੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਡੇਗਿਆ ਹੈ? ॥੩੭॥

ਦੁਰਲਭ ਵਸਤੁ ਦਰਬ ਬਹੁ ਕੇਰੀ। ਬਿਨ ਸੰਭਾਰ ਨੀਰ ਮਹਿ ਗੇਰੀ।

ਇਕ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਭਾਰ ਨ ਕਰੀ। ਦੂਜੇ ਅਬਿ ਤੂਸ਼ਨਿ ਮੁਖ ਧਰੀ ॥੩੮॥

ਦੁਰਲੱਭ ਵਸਤੂ, ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਸੀ, ਸੰਭਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੇਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਦੂਸਰਾ ਹੁਣ ਮੁਖ 'ਤੇ ਚੁਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੩੮॥

ਧਨ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਬਾਦਹਿ ਖੋਵਾ। ਕਹਾਂ ਬੁੱਧਿ ਤੁਮਰੀ ਕਹੁ ਹੋਵਾ?।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕਰਿ ਕੋਪ ਮਹਾਨਾ। ਧਾਰੀ ਮੋਨ ਰਿਸ ਕੈ ਸੁਨਿ ਕਾਨਾ ॥੩੯॥

ਵਿਸ਼ਾਲ ਧਨ ਨੂੰ ਫੜੂਲ ਵਿਚ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ?" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਚੁਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈ ॥੩੯॥

ਦੂਜੇ ਕੰਕਨ ਹਾਥ ਮਝਾਰਾ। ਸਭਿ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਤੁਰਤ ਉਤਾਰਾ।

ਕਰਿ ਬਲ ਬਾਹਨਿ ਦੂਰ ਬਗਾਯੋ। ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮਹਿ ਪਾਯੋ ॥੪੦॥

ਜਿਹੜਾ ਦੂਸਰਾ ਕੰਗਣ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਤੁਰਤ ਲਾਹ ਲਿਆ ਤੇ ਬਾਂਹ ਦੇ ਚੋਰ ਨਾਲ ਦੂਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥੪੦॥

ਸਕਲ ਬਿਲੋਕਤਿ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਏ। ਕਹਾਂ ਕੀਨਿ ਕਟ ਦੁਤੀ ਬਗਾਏ?।

ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨ ਤੇ ਜੇ ਬਨੇ। ਸੋ ਬਿਰਾਟਕਾ ਸਮ ਮਨ ਗਨੇ ॥੪੧॥

ਸਾਰੇ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੜਾ ਵੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਧਨ ਲਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਫੀ ਵਾਂਗ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਹੈ ॥੪੧॥

ਬਹੁ ਕਹਿ ਰਹੀ ਕਹਾਂ ਪੁਨ ਹੋਇ। ਕਟਕ ਜਰਾਉ ਦੋਇ ਸੁ ਖੋਇ।

ਘਨ ਮਲਾਹ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਾਰੇ। ਅਪਰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਜਲ ਮਹਿ ਬਾਰੇ ॥੪੨॥

ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਰਹੀ, ਫਿਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਜੜਾਉ ਕੜੇ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਬਹੁਤ ਮਲਾਹ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਏ, ਹੋਰ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਲ ਵਿਚ ਵਾੜਿਆ ॥੪੨॥

ਕਰੇ ਉਪਾਇ ਨ ਪਾਯੋ ਕੋਈ। ਅਲਪ ਬੈਸ ਮਹਿ ਅਸ ਬੁਧਿ ਜੋਈ।

ਸਦਾ ਸੁਭਾਉ ਰਹਯੋ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ। ਧਨ ਸੰਚਨਿ ਕੀ ਰਖੈਂ ਨ ਸੁਧਿ ਕੋ ॥੪੩॥

ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਲੱਭਾ, ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸੀ ਬੁੱਧੀ ਸੀ। ਸਦਾ ਐਸੀ ਵਿਧੀ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਵ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ॥੪੩॥

ਅਬਿ ਕਜਾ ਕੀਨਿ ਮਸੰਦ ਹਟਾਏ। 'ਲਾਖਹੁ' ਧਨ ਲਜਾਵਤਿ ਸਮੁਦਾਏ।

ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿੰ ਬਿਚਰੰਤੇ। ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਸਿੱਖਨਿ ਘਰਵੰਤੇ ॥ ੪੪ ॥

ਹੁਣ ਕੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮਸੰਦ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, "ਸਾਰੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਧਨ ਲਿਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਲੱਭ-ਲੱਭ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ॥੪੪ ॥

ਸਭਿ ਤੇ ਕਹਿ ਕਰਿ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼। ਆਨਹਿੰ ਧਨ ਕੋ ਸਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।

ਅਬਿ ਹਟਿ ਗਏ, ਕਹਾਂ ਧਨ ਐਹੇ ?। ਕਿਮ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਕਾਜ ਨਿਬੈ ਹੈ ॥੪੫ ॥

ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ, ਸਦਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਹਟ ਗਏ ਹਨ, ਕਿੱਥੋਂ ਧਨ ਆਵੇਗਾ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇਗਾ ॥੪੫ ॥

ਇਮ ਉਰ ਜਾਨਿ ਨਿਕਟ ਹੁਇ ਕਹਯੋ। ਇਸ ਤੇ ਸ਼੍ਰਾਪ ਦੁਖਦ ਹੀ ਲਹਯੋ।

ਕੁਸ਼ਲ ਕਰਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਰੇ। ਕਹਿ ਮੈਂ ਰਹੀ ਨ ਬਹੁਰ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਇਸ 'ਤੇ ਬੜਾ ਦੁਖਦਾਈ ਸਰਾਪ ਲਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਰੱਖੇ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਰਾਪ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ' ॥੪੬ ॥

ਮਿਲਿ ਮਸੰਦ ਮਾਤਾ ਕੇ ਸੰਗ। ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਜਾਨਯੋ 'ਬਨਯੋ ਕੁਢੰਗ'।

ਬਾਤ ਬਿਬਸ ਤੇ ਤੂਸ਼ਨਿ ਭਏ। ਸੰਧਯਾ ਭਈ ਤਰਨਿ ਅਸਤਏ ॥ ੪੭ ॥

ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹਿ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ 'ਉਲਟਾ ਢੰਗ ਬਣਿਆ ਹੈ।' ਵਸੋਂ ਬਾਹਰੀ ਗੱਲ ਹੋਣ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਸ਼ਾਮ ਹੋ ਗਈ, ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ॥੪੭ ॥

ਫੇਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੧ ॥

ਅਧਿਆਇ ਦੂਸਰਾ

ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਜੰਗ ਕਰਨ ਆਇਆ

ਦੌਰਾ- ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸੁਪਤਿ ਭੇ ਅਰਧਿ ਗਈ ਜਬਿ ਰਾਤਿ।

ਸਿੱਖ ਬਨੇਸਰ ਤੇ ਗਯੋ ਕਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਬਾਤ ॥ ੧ ॥

ਖਾ ਪੀ ਕੇ ਸੌਂ ਗਏ ਤੇ ਜਦ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਨੇਸਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਗਿਆ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਕਹੀ ॥੧ ॥

ਚੌਪਈ- ਚੋਕੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਖਰੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹਿਨ ਇਮ ਕਰੇ।

'ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਚਢਿ ਆਵਾ। ਡੇਰਾ ਜਬਹਿ ਬਨੇਸਰ ਪਾਵਾ ॥ ੨ ॥

ਚੋਕੀਦਾਰ ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਖੜੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਨੇਸਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ॥੨ ॥

ਮੈਂ ਤਬਿ ਸੁਨੀ ਲਰਨਿ ਕੋ ਚਲਯੋ। ਦਲ ਕੋ ਇਕ ਨਰ ਭੇਤੀ ਮਿਲਯੋ।

ਤਬਿ ਹੀ ਤਜਿ ਪੁਰਿ ਕੋ ਮੈਂ ਧਾਯੋ। ਬਡੇ ਬੇਗ ਤੇ ਇਤ ਲਗਿ ਆਯੋ ॥ ੩ ॥

ਮੈਂ ਤਦ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਲ ਦਾ ਇਕ ਭੇਤੀ ਮਨੁੱਖ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨਗਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ ॥੩॥

ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਕੋ ਦਿਹੁ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ। ਸਵਧਾਨੀ ਬਿਧਿ ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ।

ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਸਵਾ ਲਖ ਆਵਾ। ਮਹਿਦ ਜੰਗ ਕੋ ਸੰਗ ਬਨਾਵਾ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖਬਰ ਸੁਣਾ ਦੇਵੇ, ਤਾਂਕਿ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨ। ਸਵਾ ਲੱਖ ਮੁਗਲ ਤੇ ਪਠਾਣ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੰਗ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਅਡੰਬਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ॥੪॥

ਪਹੁੰਚਹਿ ਆਨਿ ਅਨੰਦ ਪੁਰਿ ਕਾਲੀ। ਸੁਧਿ ਦੈਬੇ ਹਿਤ ਆਇ ਉਤਾਲੀ।

ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨਾ। ਬੈਠੇ ਆਇ ਸੁ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨਾ ॥ ੫ ॥

ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਮੈਂ ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹਾਂ।" ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਾ ਸੀ ॥੫॥

ਅਖਿਲ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਤਬਹਿ ਅਲਾਯੋ।

ਸੈਨਾ ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਅਬਿ ਸਾਰੀ। ਅਹੈ ਪੰਚ ਸੈ ਲੇਹੁ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੬ ॥

ਅਖਿਲ ਖਾਲਸਾ ਜਦ ਚੱਲ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਤਦ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ 'ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ, ਇਹੋ ਪੰਜ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਲਵੋ ॥੬॥

ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਬਿੰਦ ਹੀ ਗਏ। ਆਇ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਰਣ ਕੇ ਭਏ।

ਸ਼ੌਰੂ ਪ੍ਰਬਲ ਸਵਾ ਲਖ ਆਯੋ। ਮੰਤ੍ਰ ਗਿਰੇਸ਼ਨਿ ਮਿਲੇ ਪਕਾਯੋ ॥ ੭ ॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਜੰਗ ਦੇ ਹੋਣ ਤੱਕ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਬਲ ਵੈਰੀ ਸਵਾ ਲੱਖ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੭॥

ਰਾਜਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁ ਆਵੈ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪੁੰਜ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਬਲਾਵੈ।

ਜੇ ਕਰਿ ਬਨੈ ਸੁਚੇਤੀ ਤੁਮ ਤੇ। ਲਰਨਿ ਹੇਤ ਸੋ ਭਨੀਯਹਿ ਹਮ ਤੇ ॥ ੮ ॥

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਆਵੇਗੀ, ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਚੇਤਤਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਰੋ ॥੮॥

ਸੁਨਤਿ ਖਾਲਸਾ ਅਖਿਲ ਉਚਾਰੇ। 'ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਆਪ ਹੋ ਸਾਰੇ'।

ਜਬਿ ਭੁਨਸਾਰ ਭਈ ਦਿਨ ਚਢਯੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਬਿਖੈ ਬੀਰ ਰਸ ਬਢਯੋ ॥ ੯ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਖਿਲ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, 'ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨ ਕਾਰਨਹਾਰੇ ਹੋ।' ਜਦ ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ॥੯॥

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਜ ਤੁਰੰਗ ਸੰਭਾਲੇ। ਜ਼ੀਨ ਸਭਿਨਿ ਹੀ ਤਤਛਿਨ ਡਾਲੇ।

ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤ ਤੁਰਕ ਦਲ ਆਏ। ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜੇ ਪੁਰਿ ਸੁਨਿ ਪਾਏ ॥ ੧੦ ॥

ਸ਼ਸਤਰ ਵਸਤਰ ਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘੋੜੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ, ਸਾਰੇ ਘੋੜਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਦ ਤੁਰਕ ਦਲ ਆਏ ਤਾਂ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਸੁਣ ਲਵੇ ॥੧੦॥

ਭਈ ਜੰਗ ਕੀ ਤਜਾਰੀ ਜਬੈ। ਮੇਮੂ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਇਕ ਤਬੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਚਾਕਰ ਬਡ ਜੋਧਾ। ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਲਖਿ ਕੈ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥੧੧॥

ਜਦ ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਗਈ ਤਦ ਮੇਮੂ ਖਾਂ ਇਕ ਪਠਾਣ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜੋਧਾ ਸੀ, ਜੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਮਝ ਕੇ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ॥੧੧॥

ਪੁਭੁ ਕੇ ਪਾਸ ਆਇ ਕਰਿ ਭਾਖਾ। 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਜਿਸ ਹਿਤ ਤੁਮ ਰਾਖਾ।

ਸੈ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਡੇਰਾ ਦੀਨਾ। ਸਭਿ ਕੋ ਜਮਾਦਾਰ ਮੁਝ ਕੀਨਾ ॥੧੨॥

ਪੁਭੂ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, 'ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਸੋ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਮਾਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ॥੧੨॥

ਨਿਮਕ ਆਪ ਕੋ ਖਾਇ ਵਿਸ਼ੇਖਹੁ। ਤਿਹ ਬਹਾਦਰੀ ਕੋ ਅਬਿ ਦੇਖਹੁ।

ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਲਗੀਧਰ ਹੈ ਕੈ। ਇਕ ਕਮਾਨ ਕੋ ਬਖਸ਼ਨ ਕੈ ਕੈ ॥੧੩॥

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਮਕ ਖਾਧਾ ਹੈ, ਉਸ ਲੂਣ ਖਾਣ ਦੀ ਮੇਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਵੇਖੋ।' ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਕਮਾਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ॥੧੩॥

ਕਹਯੋ 'ਸ਼ਰੀਕ ਮਾਰਨੋ ਨੀਕੋ। ਸਨਮੁਖ ਆਇ ਕਰਤਿ ਹਣ ਹੀ ਕੋ।

ਦੁਤੀਓ ਸੈਦ ਬੇਗ ਉਮਰਾਉ। ਡੇਰਾ ਪੂਰਬ ਦੀਨ ਲੁਟਾਉ ॥੧੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ਰੀਕ ਮਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਰੀਝ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੋ।" ਦੂਸਰਾ ਸੈਦ ਬੇਗ ਉਮਰਾਵ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਲੁਟਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ॥੧੪॥

ਸੈ ਭੀ ਆਨਿ ਖਰੋ ਜਬਿ ਭਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਪਿਖਿ ਲਯੋ।

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਬਿਖੈ ਸਿਖ ਭਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੰਗ ਮਿਲਿ ਮਗ ਲਯੋ ॥੧੫॥

ਉਹ ਵੀ ਜਦ ਆ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੇਖ ਲਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਕੇ ਉਸ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ॥੧੫॥

ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰ ਆਯੁਧ। ਭਯੋ ਸੁਚੇਤ ਸੁ ਕਰਨਿ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ।

ਅਪਨੋ ਸਿੱਖ ਜਾਨ ਹਿਤ ਕਰਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਨਿਜ ਕਰ ਧਰਯੋ ॥੧੬॥

ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤਰ ਬਖਸ਼ੇ, ਉਹ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਣ ਕੇ ਹਿਤ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਧਰਿਆ ॥੧੬॥

ਦੋਨਹੁਂ ਬਡੇ ਬੀਰ ਤਬਿ ਗਏ। ਨਿਕਸੇ ਸਿੰਘ ਸੰਗ ਸਭਿ ਲਏ।

ਕਲਗੀ ਝੁਲਤਿ ਆਪ ਅਰੂਢੇ। ਕੋ ਨਹਿ ਲਖਹਿ ਜਿਨਹੁ ਗੁਨ ਗੂਢੇ ॥੧੭॥

ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸੂਰਬੀਰ ਤਦ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਕਲਗੀ ਝੁਲਦਿਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਨ ॥੧੭॥

ਸਮੁਖ ਰਿਪੁਨਿ ਕੇ ਜਬਿ ਥਿਰ ਭਏ। ਰਾਜੇ ਤੁਰਕ ਸਕਲ ਮਿਲਿ ਗਏ।

ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਸਿੰਘਨ ਤਿਨ ਓਰਾ। ਗੁਰ ਸਨ ਕਹਯੋ 'ਖਰਚ ਰਣ ਬੋਰਾ' ॥੧੮॥

ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦ ਖੜੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਤੁਰਕ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਗਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਯੁੱਧ ਦਾ ਖਰਚ ਬੋੜਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਾਡੀ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀ ਹੈ" ॥੧੮॥

ਪ੍ਰਭੁ ਬੋਲੇ 'ਦ੍ਰਿਗ ਮੁੰਦਨ ਕਰੋ। ਖਰਚ ਲਰਾਈ ਪਿਖਿ ਹਿਤ ਧਰੋ।

ਗੁਰ ਕੇ ਕਹੇ ਮੁੰਦ ਦ੍ਰਿਗ ਲੀਨਿ। ਰਚਨਾ ਬਡੀ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੧੯ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਲੜਾਈ ਲਈ ਸੈਨਾ ਹਿਤ ਧਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ।" ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸੈਨਾ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਰਚਨਾ ਵੇਖੀ ॥੧੯॥

ਲਾਖਹੁ ਹੀ ਦਲ ਚਢੇ ਨਿਹਾਰੇ। ਅਨਿਕ ਰੀਤ ਕੇ ਅਯੁਧ ਧਾਰੇ।

ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਚਢਿ ਰਹੇ। ਧਨੁਖ, ਤੁਪਕ, ਅਸਿ ਢਾਲਨਿ ਗਹੇ ॥੨੦॥

ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਦਲ ਵੇਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਕਈ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਧਨੁੱਖ, ਬੰਦੂਕਾਂ ਅਤੇ ਢਾਲਾਂ ਫੜੀਆਂ ਸਨ ॥੨੦॥

ਪੈਦਲ ਕੇਤਿਕ ਹੈਂ ਸਵਧਾਨੇ। ਹੇਤ ਜੰਗ ਕੇ ਰਿਸ ਉਰ ਠਾਨੇ।

ਧੂਲ ਰੇਤ ਬਾਰੂਦ ਦਿਖਾਈ। ਗੁਲਕਾਂ ਜੇ ਪਾਥਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੧ ॥

ਕਈ ਪੈਦਲ ਵੀ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਧੂੜ ਤੇ ਰੇਤ ਬਾਰੂਦ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਸੀ। ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ ਗੋਲੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਸੇ ॥੨੧॥

ਤਰਕਸ਼ ਤੀਰ ਪਰੇ ਦਿਸਿ ਆਵੈਂ। ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਅਬਿ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ।

ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦੇ। ਚਹਤਿ ਜੰਗ ਦੋਨੋ ਕਰ ਬੰਦੇ ॥ ੨੨ ॥

ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਭੱਬੇ ਪਏ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਜੰਗ ਮਚਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਵੇਖ-ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੨੨॥

ਮਸਤਕ ਟੇਕਿ ਚਮਕ ਕਰ ਪੜੇ। ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸਾਥ ਸਮੁਖਿ ਹੁਇ ਲੜੇ।

ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ਘਨ ਬਨਿ ਕੈ ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖਾਏ ॥ ੨੩ ॥

ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਰੋਹ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਪੈ ਗਏ, ਵੈਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੇ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਚਲਾਏ, ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਮੀਂਹ ਵਾਂਗ ਵਰਖਾ ਕੀਤੀ ॥੨੩॥

ਇਕ ਰੋੜੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਸੇ। ਦੇਖਹਿ ਜੰਗ ਪਰਯੋ ਬਡ ਜੈਸੇ।

ਏਕ ਏਕ ਸਿਖ ਪਰ ਪਿਖਿ ਧਾਏ। ਸੋ ਸੋ ਤੁਰਕ, ਹੰਕਾਰਤਿ ਆਏ ॥ ੨੪ ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਕ ਉੱਚੇ ਟਿਲੇ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੀ ਜੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਪਈ ਸੀ। ਇਕ-ਇਕ ਸਿੱਖ ਉਤੇ ਸੋ-ਸੋ ਤੁਰਕ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਏ ॥੨੪॥

ਤੁਪਕ, ਤੀਰ, ਤਰਵਾਰ, ਕਟਾਰੀ। ਮਚੀ ਮਾਰ ਭੀਮਾ ਇਕ ਸਾਰੀ।

ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰੈਂ ਘਾਇ ਕੋ ਖੈ ਕੈ। ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਸੰਗ ਲਿਪਤਿ ਤਨ ਹੈ ਕੈ ॥ ੨੫ ॥

ਬੰਦੂਕ, ਤੀਰ, ਤਲਵਾਰ, ਕਟਾਰ ਦੀ ਭਿਆਨਕ ਮਾਰ ਮੱਚ ਉੱਠੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ-ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ-ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥੨੫॥

ਕਬਿੱਤ-ਰਣ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਸੂਰਮਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਧਾਯੋ ਕਰਿ ਹੇਲ ਕੋ।
ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਔਰ ਭਾਈ ਟੇਕ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਬਾਜੀ ਦੀਨ ਪੇਲ ਕੋ।
ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਰੁ ਹੈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਰੋਰ ਬਡ ਮੇਲਿ ਕੋ।
'ਮਾਰ ਮਾਰ' ਕਹੈ, ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਗੇਰੈ ਸਿੰਘ, ਵਧਤਿ ਅਗੇਰੈ, ਪੈ ਪਿਛੇਰੈ ਜਿਮ ਖੇਲ ਕੋ॥੨੬॥

ਰਣ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਟੇਕ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਘੋੜੇ ਦਬਾ ਕੇ ਲੈ ਚਲੇ। ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਰੋਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਆ ਮਿਲੇ। 'ਮਾਰ ਲਵੋ, ਮਾਰ ਲਵੋ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਡੇਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਨ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਚੀ ਆਦਿ ਖੇਡ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ॥੨੬॥

ਦੌਹਰਾ- ਸੈਦਬੇਗ ਗਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਕੋ ਵਧਯੋ ਅੱਗੂ ਰਣ ਮਾਂਹਿ।
ਹਰੀਚੰਦ ਗਿਰਪਤੀ ਕੋ ਮੀਆਂ ਸੰਗਯਾ ਜਾਂਹਿ॥ ੨੭॥

ਸੈਦ ਬੇਗ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਕੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ, ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੀਆਂ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ॥੨੭॥

ਚੌਪਈ- ਪਟੇਬਾਜ ਦੋਨੋ ਬਡ ਜੋਧੇ। ਭਯੋ ਭੇੜ ਸਨਮੁਖ ਉਰ ਕੋਧੇ।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਦੋਨਹੁੰ ਕਰ ਧਾਰੀ। ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕ ਘਾਤ ਬਿਸਤਾਰੀ॥੨੮॥

ਪਟੇਬਾਜ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਯੋਧੇ ਹਨ, ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਭੇੜ ਹੋਇਆ। ਤਲਵਾਰ ਢਾਲ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੮॥

ਬਾਮ, ਦਾਹਨੇ, ਪਾਛੇ, ਆਗੇ। ਵਿਚਰਤਿ ਦਾਵ ਕਰਨਿ ਬਹੁ ਲਾਗੇ।
ਸਤਿਗੁਰ ਆਦਿਕ ਪਿਖਹਿੰ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਦੋਨਹੁੰ ਜੈ ਚਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਨਾਸ਼ਾ॥੨੯॥

ਖੱਬੇ ਸੱਜੇ, ਪਿੱਛੇ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਵ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਦਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਦੇ ਸਨ, ਦੋਵੇਂ ਜੈ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ॥੨੯॥

ਏਕ ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਦੁਤੀ ਬਚਾਵੈ। ਆਡਹਿੰ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਵੈਂ।
ਦਾਵ ਅਨਿਕ ਕਰਿ ਜੁੱਧ ਮਚਾਯੋ। ਕਟਹਿੰ ਅੰਗ ਨਹਿੰ ਥਾਉਂ ਛੁਟਾਯੋ॥੩੦॥

ਇਕ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਬਚਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਢਾਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਦਾ ਵ ਲਾ ਕੇ ਯੁੱਧ ਮਚਾਇਆ, ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡਦੇ॥੩੦॥

ਸੈਦਬੇਗ ਤਬਿ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਹਰੀਚੰਦ ਗਹਿ ਸਿਪਰ ਸਹਾਰਾ।
ਘਾਵ ਬਚਾਇ ਸੁ ਆਪ ਚਲਾਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਨੇ ਅੰਗ ਬਚਾਯੋ॥ ੩੧॥

ਸੈਦਬੇਗ ਨੇ ਫਿਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਢਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਜ਼ਖਮ ਬਚਾ ਕੇ ਆਪ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ ਸੈਦ ਬੇਗ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਗ ਬਚਾਇਆ॥੩੧॥

ਹਰੀਚੰਦ ਕੈ ਹਨਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ। ਕਟਯੋ ਅੰਗ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨਠਿ ਹਾਨਾ।
ਪਿਖਯੋ ਲਰਾਈ ਮੈਂ ਜਬਿ ਮਾਰਯੋ। ਦੀਨਬੇਗ ਤਬਿ ਆਨ ਵੰਗਾਰਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮਾਰੀ ਤੇ ਅੰਗ ਕੱਟ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੀਨ ਬੇਗ ਨੇ ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਵੰਗਾਰਿਆ ॥੩੨॥

ਫੇਰਤਿ ਸੈਫ ਆਨ ਕਰਿ ਭਿਰਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਸੋਂ ਸਨਮੁਖ ਅਰਯੋ।
ਦੋਇ ਘਟੀ ਲਗ ਕੀਨ ਸੰਗ੍ਰਾਮਾ। ਦੇਖਤਿ ਬਹੁ ਨਰ ਭਾ ਅਭਿਰਾਮਾ ॥ ੩੩ ॥

ਤਲਵਾਰ ਫੇਰਦਾ ਆ ਕੇ ਭਿੜ ਪਿਆ ਤੇ ਸੈਦ ਬੇਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅੜਿਆ। ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਤੱਕ ਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਜੰਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੩॥

ਦੀਨਬੇਗ ਤਬਿ ਸੈਫ ਚਲਾਈ। ਸੈਦਬੇਗ ਕੇ ਅੰਗ ਲਗਾਈ।
ਗਿਰਯੋ ਜੁੱਧ ਮਹਿੰ 'ਗੁਰ ਗੁਰ' ਸਿਮਰਤਿ। ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਚਿਤ ਹਰਖਤਿ ॥ ੩੪ ॥

ਦੀਨ ਬੇਗ ਨੇ ਫਿਰ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਈ ਤੇ ਸੈਦ ਬੇਗ ਦੇ ਅੰਗ ਨੂੰ ਲਾਈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਸਿਮਰਦਾ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ॥੩੪॥

ਮਹਾਂ ਕੰਤੂਹਲ ਸਭਿ ਨੈ ਹੇਰਾ। ਸੁਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਤਿਲ ਕੀਨਿ ਬਸੇਰਾ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜਬੈ। ਅਪਨੇ ਲੋਕ ਬਾਸ ਦਿਯ ਤਬੈ ॥ ੩੫ ॥

ਮਹਾਨ ਅਸਚਰਜ ਤਮਾਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ, ਸਵਰਗ ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਉਸ ਜਾ ਬਸੇਰਾ ਕੀਤਾ। ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਤਦ ਆਪਣੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਸਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੫॥

ਅਪਰ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਲਰਤਿ ਜੁਝਾਰੇ। ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਜਨੁ ਗਿਰੇ ਮੁਨਾਰੇ।
ਹਤਹਿੰ ਸ਼ਹੀਦ ਬੀਰ ਰਸ ਮਾਤੇ। ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਗਿਰਹਿ ਪ੍ਰਿਥੀ ਰੰਗ ਰਾਤੇ ॥ ੩੬ ॥

ਹੋਰ ਜੁਝਾਰੂ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤੁਰਕ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੁਨਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਡਿੱਗੇ ਪਏ ਸਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰਬੀਰ ਰਸ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਲਹੂ ਡਿੱਗਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਗਈ ਸੀ ॥੩੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਚਯੋ ਘਮਸਾਨ। ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਭਈ ਮਹਾਂਨ।
ਬਾਇਸੁ ਜੰਬੁਕ ਕੰਕ ਕਰਾਲੇ। ਕੂਕਤਿ ਆਮਿਖ ਖਾਇੰ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੩੭ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਭਿਆਨਕ ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ ਹੋ ਗਈ। ਕਾਂ, ਗਿੱਦੜ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀਆਂ ਇੱਲਾਂ ਮਾਸ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਵਿਕਰਾਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੂਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ॥੩੭॥

ਛਾਤੀ ਮੂੰਡ ਫੂਟੈਂ ਲਗਿ ਗੋਰੀ। ਪਰਯੋ ਜੋਰ ਭਾਰੀ ਜੁਗ ਓਰੀ।
ਹਲਾਹਲ ਬਡ ਭਯੋ ਕੁਲਾਹਲ। ਲਰਤਿ ਬੀਰ ਰਣ ਰੰਗ ਚਲਾਚਲ ॥ ੩੮ ॥

ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗ-ਲੱਗ ਪਾਟ ਰਹੇ ਸਨ, ਦੋਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਭਾਰੀ ਜੋਰ ਪਿਆ। ਵੱਡਾ ਹੱਲਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੁਰਲਾਹਟ ਮੱਚ ਗਈ, ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧ-ਵਧ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਪਾਛੇ ਪਾਉਂ ਨਹੀਂ ਕਿਨ ਡਾਰੇ। ਲਰਤੇ ਆਪਸ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਚਾਰੇ।
ਕਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦਲ ਪੰਚ ਸੈ ਹੋਵਾ। ਕਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਲਾਖਹੁ ਭਟ ਜੋਵਾ ॥ ੩੯ ॥

ਕੋਈ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਧਰਦਾ, ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵੰਗਾਰਦੇ ਸਨ। ਕਿੱਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੰਜ ਸੇ ਦਾ ਦਲ, ਕਿੱਥੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥੩੯॥

ਬਿਚਰੈਂ ਬੀਰ ਕਿਕਾਨ ਕੁਦਾਵੈਂ। ਵਧਹਿ ਅੱਗੂ ਤੋਮਰ ਭਰਮਾਵੈਂ।

ਬਿਸਮੇ ਤੁਰਕ ਮਾਰ ਜਬਿ ਪਰੀ। ਅੰਧ ਧੁੰਧ ਉਡਿ ਰਜ ਨਭ ਭਰੀ॥੪੦॥

ਸੂਰਬੀਰ ਵਿਚਰਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਨੇਚੇ ਘੁੰਮਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਜਦ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਪੂੜ ਉੱਡ-ਉੱਡ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਾ ਗਈ ਕਿ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ॥੪੦॥

ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲ। ਮਾਰਨ ਮਰਨੋ ਮਚਯੋ ਕਰਾਲ।

ਜੁੱਧ ਖੇਤ ਜੋਧਨ ਤੇ ਛਾਯੋ। ਮਹਾਂ ਸਾਰ ਸੋਂ ਸਾਰ ਬਜਾਯੋ॥੪੧॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਥੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠੇ, ਵਿਕਰਾਲ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਮੱਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜੁੱਧ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਯੋਧੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਲੋਹੇ ਨਾਲ ਲੋਹਾ ਮਹਾਨ ਖੜਕਿਆ॥੪੧॥

ਛੇਵੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੨॥

ਅਧਿਆਇ ਤੀਸਰਾ

ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਹੋ ਗਿਆ

ਦੌਹਰਾ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਣ ਮਚ ਰਹਯੋ ਮੇਮੁਖਾਨ ਪਠਾਨ।

ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਫਿਰਤਿ ਹੈ ਤਾਨਹਿ ਬਾਨ ਕਮਾਨ॥੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁੱਧ ਮੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਮੈਮੁ ਖਾਨ ਪਠਾਣ ਬਹੁਤ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਾਨ ਵਿਚ ਬਾਨ ਧਰ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਹਯ ਕੁਦਾਇ ਚਪਲਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ। ਇਤ ਉਤਿ ਬਿਚਰਤਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸੰਘਾਰਹਿ।

ਕਰਿ ਬਹਾਦਰੀ ਗੁਰ ਦਿਖਰਾਵਹਿ। ਰਿਪੁ ਕੋ ਖਾਪਤਿ ਆਪ ਬਚਾਵਹਿ॥੨॥

ਘੋੜਾ ਭਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਚੰਚਲ ਕਰਕੇ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਫਿਰ ਕੇ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਸੀ। ਬਹਾਦਰੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦਾ ਸੀ॥੨॥

ਸੈਦਖਾਨ ਜਿਸ ਢਿਗ ਸਰਦਾਰੀ। ਜਿਸਕੇ ਸਕਲ ਸੈਨ ਅਨੁਸਾਰੀ।

ਤਿਸਕੇ ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਬਿਸਾਲਾ। ਉਪਜਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਆਨਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥੩॥

ਸੈਦਖਾਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ ਸਰਦਾਰੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ॥੩॥

ਸੁਜਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੁਨਤੋ ਰਹਯੋ। ਨਹੀਂ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਕਬਿ ਲਹਯੋ।

ਗੁਨੀ, ਉਦਾਰ, ਚਤੁਰ, ਤਨ ਰੂਰੇ। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗੁਨ ਗਨ ਕਰਿ ਪੂਰੇ॥੪॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕੀਤੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਣੀ ਹਨ, ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਉਦਾਰ ਹਨ, ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਚਤੁਰ ਹਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰੇ ਹਨ॥੪॥

ਜਨੁ ਜਗ ਕੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਜੋਰੀ। ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਬਟੋਰੀ।

ਸੁਮਤਿ ਬਿਚਾਰ ਚਾਰ ਚਤੁਰਾਈ। ਮੂਰਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਏਕ ਬਨਾਈ॥ ੫॥

ਮਾਨੋ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਗਤ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਜੋੜ-ਜੋੜ ਕੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੱਤ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਚਤੁਰਾਈ ਹੈ॥੫॥

ਮਨਹੁੰ ਦਿਖਾਵਨ ਨਿਜ ਨਿਪੁਨਾਈ। ਗੁਰ ਤਨ ਰਚਿ ਤਿਸ ਕੀਰਤਿ ਪਾਈ।

ਪਦਮ ਪੱਤ੍ਰ ਆਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਡੋਰੇ। ਖੰਜਨ ਮਨ ਰੰਜਨ ਚਿਤ ਚੋਰੇ॥ ੬॥

ਮਾਨੋ ਨਿਜੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਤਨ ਰੱਚ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕੀਰਤੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਕੰਵਲ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਡੋਰੇ ਹਨ। ਮਮੋਲੇ ਵਰਗੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣੇ ਨੈਣ ਹਨ॥੬॥

ਰੁਚਿਰ ਬਿਲੋਚਨ ਭਲੇ ਬਨਾਏ। ਮੀਨ ਪਲਟ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਪਾਏ।

ਮੁਖਮੰਡਲ ਕਜਾ ਬਪੁਰਾ ਚੰਦ। ਬਹੁ ਦੋਸ਼ਨਿ ਤੇ ਦੀਸਤਿ ਮੰਦ॥ ੭॥

ਸੁੰਦਰ ਨੈਣ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਮੱਛੀ ਦੀ ਪਲਟ ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਪਾਏ ਹਨ। ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚੰਦ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਕੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬਹੁਤ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਮੰਦ-ਮੰਦ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਲੰਕਤ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ॥੭॥

ਸਦਾ ਪੁਛੁੱਲਤਿ, ਅੰਕ ਨ ਕੋਈ। ਕਮਲ ਕਹਹੁ ਕਿਮ ਸਮਤਾ ਹੋਈ।

ਕੋਨ ਕੋਨ ਗੁਨ ਬਰਨੋਂ ਅਬੈ। ਸੁਜਸ ਕਹਤਿ ਜੋ ਘਰ ਘਰ ਸਬੈ॥ ੮॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਉਪਰ ਕੋਈ ਦਾਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਦਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਵਲ ਦੱਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਵੇਂ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂ, ਸਾਰੇ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥੮॥

ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਜਗ ਜਾਹਰ। ਸਕਲਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸਖ ਠਾਹਰ।

ਸੈਦ ਖਾਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ। ਚਾਹਤਿ ਪਿਖਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਮਨ ਕੋ॥ ੯॥

ਕਾਮਲ ਕਰਾਮਾਤ ਜਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ ਤੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹਨ। ਸੈਦਖਾਨ ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ॥੯॥

ਨਹਿੰ ਇਤਫਾਕ ਬਨਯੋ ਕਬਿ ਕੋਈ। ਜਿਸ ਤੈ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਈ।

ਚਢਯੋ ਮੁਹਿੰਮ ਅਨੰਦਤਿ ਆਯੋ। ਅਵਸਰ ਏਹੁ ਖੁਦਾਇ ਬਨਾਯੋ॥ ੧੦॥

ਪਰ ਕਦੀ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜੇ ਆਨੰਦ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਮੌਕਾ ਖੁਦਾ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਸੀ॥੧੦॥

ਦਰਸ਼ਨ ਹੁਹਿ ਹੈਂ ਜੰਗ ਬਹਾਨੇ। ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦ੍ਰਿੜ ਅਸ ਠਾਨੇ।

ਦਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੋਨਹੁੰ ਭਏ। ਦੇਖਨਿ ਕੀ ਇੱਛਾ ਉਰ ਲਏ॥ ੧੧॥

ਜੰਗ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਐਸਾ ਦ੍ਰਿੜ ਮਨੋਰਥ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਵਾਂ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ॥੧੧॥

ਤੁਰਕਿਨ ਤੇ ਚਿਤ ਤਾਸ ਧਰੰਤਾ। 'ਬਿਦਤ ਮਿਲੋਂ' ਇਮ ਨਹੀਂ ਚਹੰਤਾ।

'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਸਨਮੁਖ ਆਵੈ'। ਰਣ ਹਿਤ ਕਰਿਨਿ, ਦਰਸ ਦਿਖਰਾਵੈ॥੧੨॥

ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਪਾਸੋਂ ਡਰ ਮੰਨਦਾ ਸੀ, 'ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਾਂ', ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦਾ।
"ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ, ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ॥੧੨॥

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੀਰਨ ਪੀਰ। ਉਰ ਕੀ ਲਖਹਿੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਧੀਰ।

ਤੇ ਅਹਿ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਕੁਦਾਵਹਿੰ। ਕਲਗੀ ਝੂਲਤ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਹਿੰ॥੧੩॥

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਪੀਰ ਹਨ। ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਆਸਰਾ ਹਨ ਤੇ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ
ਚੰਚਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕੁਦਵਾਉਣ ਤੇ ਕਲਗੀ ਝੂਲਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ॥੧੩॥

ਅਤਿ ਉਤਿਕੰਠਾ ਲਖਿ ਚਿਤ ਮੇਰੀ। ਏਕ ਬਾਰ ਇਤ ਪਾਵਹਿੰ ਫੇਰੀ।

ਮਨ ਕੇ ਇਮ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵੈ। ਵਹਿਰ ਡਰਤਿ ਨਹਿੰ ਕਛੁ ਅਲਾਵੈ॥੧੪॥

ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਇਕ ਵਾਰ ਏਧਰ ਫੇਰਾ ਪਾਉਣ। ਸੈਦੇ ਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ
ਕੀਤਾ, ਡਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ॥੧੪॥

ਜਾਨੈ ਤੁਰਕ ਤਰਕ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਹਜੋ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿੰ ਬਹੁ ਬਿਸਤਰੈਂ।

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨਵਰੰਗ ਢਿਗ ਕਹੈਂ। ਮੋ ਕਹੁ ਮਹਾਂ ਨਿਲਾਯਕ ਲਹੈਂ॥੧੫॥

ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਤੁਰਕ ਤਰਕ ਕਰਨਗੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਿਆ ਫੈਲੇਗੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੌਰੰਗੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ
ਕਹਿਣਗੇ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਮਹਾਨ ਨਿਲਾਇਕ ਸਮਝਣਗੇ"॥੧੫॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਮਨ ਗਟੀ ਗਨੰਤਾ। ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਅਤਿਸੈ ਅਕੁਲੰਤਾ।

ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸਿ ਹੋਯੋ। ਬਿਹਬਲ ਭਯੋ ਚਹੈ ਗੁਰ ਜੋਯੋ॥੧੬॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀਆਂ ਗਿਣਦਾ ਸੀ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬੜਾ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੱਡੇ
ਭਾਗ ਜਾਗ ਪਏ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ
ਸੀ॥੧੬॥

ਮਹਾਂ ਭਾਵਨਾ ਉਰ ਬਿਰਧਾਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀ।

ਸਹਿ ਨ ਸਕੇ ਬਿਹੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੇਰਾ। ਰੋੜੀ ਪਰ ਤੇ ਉਠਿ ਬਿਨ ਦੇਰਾ॥੧੭॥

ਮਹਾਨ ਭਾਵਨਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਧੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਬਿਹੁ ਨੂੰ
ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਉੱਚੀ ਟੀਸੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਦੇ ਉੱਠ ਪਏ॥੧੭॥

ਹੈ ਸੁਚੇਤ ਤਬਿ ਹੀ ਕਟ ਕਸੀ। ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਜੋ ਹੈਂ ਬਸੀ।

ਧਨੁਖ ਬਾਨ ਨਿਜ ਪਾਨ ਸੰਭਾਰਾ। ਭਏ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਅਸਵਾਰਾ॥੧੮॥

ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਫਿਰ ਕਮਰਕੱਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਧਨੁੱਖ ਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ
ਵਿਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤੇ ਘੋੜੇ 'ਤੇ ਅਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ॥੧੮॥

ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਹਯ ਚਪਲਾਏ। ਤਤਫਿਨ ਖਾਨ ਅੱਗੂ ਕੋ ਆਏ।

ਕਹਯੋ 'ਖਾਨ ਜੀ ! ਬਨ ਸਵਧਾਨਾ। ਤਜਿ ਆਲਸ ਹੁਇ ਆਯੁਧ ਪਾਨਾ॥੧੯॥

ਫਿਰ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੱਚਲ ਕੀਤਾ ਤੇ ਤੁਰਤ ਖਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਤੇ ਕਿਹਾ, "ਖਾਨ ਜੀ! ਸਾਵਧਾਨ ਬਣ ਜਾਵੋ, ਆਲਸ ਛੱਡ ਦੇਵੋ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਪਹਿਣ ਲਵੋ॥੧੯॥

ਖਬਰਦਾਰ ਹੁਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਹੁ। ਸਹਹੁ ਵਾਰ ਕੈ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ।
ਸੈਦਖਾਨ ਵਿਚ ਸੈਨ ਤਮਾਮੁ। ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਝੁਕਿ ਕੀਨਿ ਸਲਾਮੁ॥ ੨੦॥

ਖਬਰਦਾਰ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਸਤਰ ਸੰਭਾਲੋ, ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਸਹੋ ਜਾਂ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਕਰੋ।" ਸੈਦਖਾਨ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤਾ॥੨੦॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੂਰਜ ਕੋ ਦਰਸਾਏ। ਕਮਲ ਬਿਲੋਚਨ ਜੁਗ ਬਿਕਸਾਏ।
ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਗਦਗਦ ਬਾਨੀ। ਆਨੰਦਤਿ ਚਿਤ ਤਉ ਬਖਾਨੀ॥ ੨੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸੈਦੇ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਕੰਵਲ ਰੂਪੀ ਨੈਣ ਖਿੜ ਗਏ। ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਗਦਗਦ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਧਾਰ ਕੇ ਬੋਲਿਆ॥੨੧॥

ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਖੁਦਾਇਤ ਬਜਿਨਸਿ ਬੰਦਹ। ਬਜਿਨਸ ਖੁਦਾਇ ਮੁਰੀਦ ਜ਼ਿੰਦਹ।
ਨਹਿੰ ਸਮਤਾ ਮੋਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਰਵਿ ਖੱਦਯੋਤ ਜਥਾ ਕਿਮ ਪਾਵੈ॥ ੨੨॥

'ਇਹ ਬੰਦਾ ਖੁਦਾ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੇ ਹੂ-ਬਹੂ ਹਾਂ, ਇੰਨ ਬਿੰਨ ਤੇ ਹੂ-ਬਹੂ ਇਹ ਖੁਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੁਗਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ'॥੨੨॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਨ ਜੀ! ਬਾਕ ਹਮਾਰਾ।
ਚਾਕਰ ਰਹਿਬੋ ਡੇਰੇ ਦਾਰੀ। ਜੰਗ ਜੀਤਿਬੋ ਪਾਕੰ ਦਾਰੀ॥ ੨੩॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫਿਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਹੇ ਖਾਨ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਸੁਣੋ, ਸ਼ਾਹੀ ਨੌਕਰ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਫੌਜ ਦਾ ਡੇਰਾ ਰੱਖਣਾ, ਜੰਗ ਜਿੱਤਣੇ ਤੇ ਫਿਰ ਅਲੱਗ ਰਹਿਣਾ! ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੋ, ਨਿਹਕਰਮ ਦੀ ਜੁਗਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ'॥੨੩॥

ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਤਜਿ ਦਿਯੋ ਤੁਰੰਗਮ। ਛੋਰਿ ਦਿਯੋ ਸਭਿ ਅਪਨੋ ਸੰਗਮ।
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਮ ਪਕਰੇ ਆਇ। ਉਪਰ ਰਾਖਯੋ ਸੀਸ ਟਿਕਾਇ॥ ੨੪॥

ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਸੈਦੇ ਖਾਨ ਨੇ ਘੋੜਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਵਲਾਂ ਵਰਗੇ ਚਰਨ ਆ ਫੜੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਟਿਕਾ ਦਿੱਤਾ॥੨੪॥

ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਕੇ ਅੱਸੂ ਚਾਲੇ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਦ ਸਮ ਪਦਮ ਪਖਾਲੇ।
ਮਾਰਨ ਮਰਿਬੋ ਕੋ ਜਹਿੰ ਬੈਰ। ਤਹਿੰ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲੀਨ ਬਡ ਬੈਰ॥ ੨੫॥

ਫਿਰ ਅਤੀ ਅਨੰਦ ਭਰੇ ਹੰਝੂ ਵਹਿ ਤੁਰੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕੰਵਲ ਵਰਗੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਦਾ ਵੈਰ ਸੀ, ਉਥੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ॥੨੫॥

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋ। ਜਾਗ ਉਠਯੋ ਅੰਕੂਰ ਸੁ ਉਰ ਕੋ।
ਕਿਸੂ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਪਾਇ ਤੁਰਕ ਤਨ। ਤੱਦਪਿ ਲਾਗੀ ਰਹੀ ਲਗਨ ਮਨ॥ ੨੬॥

ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਉਹ ਅੰਕੂਰ ਜਾਗ ਪਏ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਤੁਰਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਮਨ ਵਿਚ ਲਗਨ ਲੱਗੀ ਰਹੀ॥੨੬॥

ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਜਤ ਕੇ ਗੁਰ ਗਜਾਤੇ। ਕਰਮ ਸੁਭਾਸੁਭ ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਤੇ।
ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਲਹਜੇ। ਕਲੁਖ ਪੁੰਜ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਭਿ ਦਹਜੇ ॥੨੭॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹਨ, ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਗਏ। ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ ॥੨੭॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਧਰਿ ਸਿਰ ਹਾਥਾ। ਤਤਛਿਨ ਸੇਵਕ ਕੀਨਿ ਸਨਾਥਾ।
ਸਹਿਤ ਕੁਟੰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਤਜਾਗਾ। ਰਿਦੇ ਤੀਬ੍ਰ ਤਰਿ ਭਯੋ ਵਿਰਾਗਾ ॥੨੮॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਰਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਸੈਦੇ ਖਾਨ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਧਰਿਆ, ਤੁਰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੇਵਕ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਬੜੇ ਚੋਰ ਦਾ ਵਿਰਾਗ ਭਰ ਗਿਆ ॥੨੮॥

ਸਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਸਭਿ ਦਲ ਛੋਰਾ। ਹੁਇ ਫਕੀਰ ਗਮਨਯੋ ਬਨ ਓਰਾ।
ਕਿਹ ਸੋਂ ਮਿਲਯੋ ਨ ਦੀਖਯੋ ਫੋਰ। ਗਯੋ ਸੁ ਗਯੋ ਗੁਰਨਿ ਮੁਦ ਹੇਰਿ ॥੨੯॥

ਸਸਤਰ, ਘੋੜਾ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਸੈਨਿਕ ਦਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਕੀਰ ਬਣ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਿਆ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਿਰ ਕਿਤੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ॥੨੯॥

ਜਗਤ ਅਸਾਰ ਕੂਰ ਸਭਿ ਜਾਨਾ। ਸਾਚ ਆਤਮਾ ਸਾਰ ਪਛਾਨਾ।
ਦੁਬਿਧਾ ਮਿਟੀ ਗਜਾਨ ਕਹੁ ਪਾਯੋ। ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਖ ਮਨ ਮੂਲ ਮਿਟਾਯੋ ॥੩੦॥

ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਾਰ ਰਹਿਤ ਭਾਵ ਫੋਗ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਜਾਣਿਆ 'ਤੇ ਸੱਚੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਸਾਰ ਪਛਾਣਿਆ। ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਨਾਲ ਦੁਬਿਧਾ ਮਿੱਟ ਗਈ, ਪ੍ਰੇਮ ਦ੍ਰੈਖ ਦਾ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਮੂਲ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੦॥

ਨਾਨਾ ਭੇਦ ਸਰਬ ਨਿਰਵਾਰੇ। ਹੇਰਯੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸਤਾਰੇ।
ਕੋਸ਼ਠ ਤਿਮਰ ਬਿਖੈ ਕੋ ਰੋਕਾ। ਨਿਕਸਤਿ ਜਥਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਬਿਲੋਕਾ ॥੩੧॥

ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੀ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਦੇਰ ਤੋਂ ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹਨੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਆ ਗਿਆ ॥੩੧॥

ਤਨ ਹੰਤਾ ਮਹਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨ ਆਈ। 'ਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ' ਕੀ ਲਿਵਲਾਈ।
ਜਿਸ ਮੁਖ ਭਯੋ ਤਿਤਹਿ ਚਲਿ ਗਯੋ। ਪਰਮ ਹੰਸ ਅਵਸਥਾ ਬਯੋ ॥੩੨॥

ਦੇਹ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਆਈ ਤੇ 'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹਾਂ' ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਹੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪਰਮ ਹੰਸ ਅਵਸਥਾ ਪਾਈ ॥੩੨॥

ਏਕ ਬਾਰ ਸੰਕਲਪ ਬਿਲਾਏ। ਨਿਸ਼ਚਲ ਭਯੋ ਨ ਬਹੁਰ ਉਠਾਏ।
ਦੇਹਿ ਪਾਤ ਕਿਤ ਹੂੰ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਤਤਛਿਨ ਹੀ ਭਯੋ ॥੩੩॥

ਇਕ ਬਾਰ ਸੰਕਲਪ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਏ। ਮਾਨੋ ਦੇਹ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਤੁਰਤ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੩॥

ਮੂਲ ਅਹੰਤਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ। ਸੋ ਮਿਟਿ ਗਈ ਨ ਫੇਰ ਧਰਨਿ ਕੀ।
ਇਵ ਦੋ ਦਲ ਅਵਿਲੋਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ। ਬਿਸਮਾਨੇ ਗੁਰ ਕੇਰ ਬਿਲਾਸਾ ॥ ੩੪ ॥

ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹੰਕਾਰ ਮਿਟ ਗਿਆ ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਦਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਲਾਸ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ॥੩੪॥

ਇਹ ਕਯਾ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ। ਸੈਦਖਾਨ ਕਿਤ ਗਯੋ ਪਲਾਈ।
ਕੈ ਕਾਮਣ ਗੁਰ ਕੀਨਸ ਕੋਈ। ਬਡ ਸਰਦਾਰੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸੋਈ ॥ ੩੫ ॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਇਹ ਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੁਝ ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਸੈਦਖਾਨ ਕਿਧਰ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਟੂਟਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਵੱਡੀ ਸਰਦਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ' ॥੩੫॥

ਸਭਿ ਧਨ ਧਾਮ ਪੁੱਤ੍ਰੁ ਅਰੁ ਦਾਰਾ। ਲਰਤਿ ਹੁਤੋ ਤਜਿ ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰਾ ?।
ਸਗਰੀ ਸੈਨ ਚਢੀ ਜਿਹ ਪਾਛੇ। ਤਜਿ ਐਸ਼ਰਜ ਕਹਾਂ ਸੋ ਗਾਛੇ ॥ ੩੬ ॥

ਸਭ ਧਨ, ਘਰ, ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸਤਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਲੜਦਾ-ਲੜਦਾ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਾਰਾ ਧਨ ਦੌਲਤ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ' ॥੩੬॥

ਤੁਰਕਨਿ ਮਹਿ ਜੇਤੇ ਉਮਰਾਉ। ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨਿ ਲਖਯੋ ਨ ਕਾਉ।
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਦੋਰਿ ਆਪ ਮਹਿ ਮਿਲੇ। ਸੈਦਖਾਨ ਕੀ ਬਾਤਨਿ ਭਿਲੇ ॥ ੩੭ ॥

ਤੁਰਕਾਂ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਉਮਰਾਵ ਸਨ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸੈਦਖਾਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਿਲੇ ॥੩੭॥

ਸੰਘਰ ਹੋਤਿ ਸਿੰਘ ਲਰਿ ਰਹੇ। ਚਮੂ ਬਿਸਾਲੀ ਕਿਮ ਜੈ ਲਹੈ।
ਛੁਟਹਿ ਤੀਰ ਬਰ ਬੀਰਨਿ ਗੋਰੀ। ਛਾਤੀ ਮੂੰਡ ਅੰਗ ਦੋ ਫੋਰੀ ॥ ੩੮ ॥

ਯੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਿੰਘ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਫੌਜ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਤੀਰ ਚਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ੇਸਟ ਸੂਰਬੀਰ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਛਾਤੀ, ਸਿਰ ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਾੜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਇਕ ਦਿਸ਼ਿ ਰਾਜੇ ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ। ਹੇਲਾ ਘਾਲਿ ਪਰੇ ਸਮੁਦਾਈ।
ਦਿਸ਼ ਦੂਸਰ ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਬਿਸਾਲੇ। ਹਾਲ ਹੂਲ ਕਰਿ ਹੇਲ ਸੁ ਘਾਲੇ ॥ ੩੯ ॥

ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਾਜੇ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਪੈ ਗਏ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤੁਰਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਹਾਲ ਹੂਲ ਕਰਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩੯॥

ਬਿਰੇ ਨ ਪੈਰ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰੇ। ਲਰਤਿ ਘਨੇ ਅਰੁ ਹਟਤਿ ਪਿਛੇਰੇ।
ਤਜਿ ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ ਰਿਪੁ ਸ਼ਮਣੀ। ਜੈ ਚਾਹਤਿ ਤੁਰਕਨਿ ਗਨ ਦਮਣੀ ॥ ੪੦ ॥

ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲੱਗਦੇ, ਲੜਦਿਆਂ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਪਿਛਾਂਹ ਹੱਟ ਗਏ ਸਨ। ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੱਡਦੇ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥੪੦॥

ਭਿੜੈ ਭੇੜ ਕਬਹੂੰ ਬਿਰ ਰਹੈ। ਲਾਖਹੁ ਸ਼ਤ੍ਰੁਨਿ ਕੋ ਕਿਮ ਸਹੈ ?।
ਸੇਲੇ ਸਾਂਗ ਤਮਾਚੇ ਹਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਕਹਿ ਫਤੇ ॥ ੪੧ ॥

ਕਦੀ ਭੇੜ ਭਿੜਦੇ ਸਨ, ਕਦੀ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਲੱਖਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ? ਨੇਜ਼ੇ ਬਰਫੇ ਅਤੇ ਪਸਤੋਲ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥੪੧॥

ਫੇਰੀਂ ਰੁੱਤ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੩॥

ਅਧਿਆਇ ਚੌਥਾ

ਰਮਜ਼ਾਨ ਮਾਰਿਆ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਖਬਰ

ਦੋਹਰਾ-ਸੈਦਖਾਨ ਲਹਿ ਗਜਾਨ ਕੋ ਜਬ ਗਮਨਜੋਂ ਰਣ ਥਾਨ।

ਸਨਮੁਖ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਭਯੋ ਖਾਨ ਰਮਜ਼ਾਨ ॥ ੧ ॥

ਸੈਦ ਖਾਨ ਜਦ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਫੇਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਤੀਰ ਚਲਾਵਹਿ। ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਆਪ ਬਚਾਵਹਿ।

ਇਤ ਉਤ ਗੁਰ ਕੇ ਸ਼ੁਕਤਿ ਜਾਤੇ। ਨਿਫਲ ਭਯੋ ਕੋ ਲਗਜੋ ਨ ਗਾਤੇ ॥੨॥

ਘੋੜੇ ਫੇਰ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਰਮਜ਼ਾਨ ਵਲੋਂ ਛੱਡੇ ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਸ਼ੁਕਦੇ ਹੋਏ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਨਿਸ਼ਫਲ ਗਏ, ਕੋਈ ਵੀ ਤੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾ ਲੱਗਾ ॥੨॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਿਖਿ ਚਤੁਰਾਈ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਹਯ ਚਪਲਾਈ।

ਇਕ ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਜੋ। ਜੇਹ ਬਿਖੈ ਧਰਿ ਖਰ ਸੰਚਾਰਜੋ ॥੩॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਵੇਖ ਕੇ, ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੰਚਲ ਕਰਕੇ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੱਥੇ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਤੀਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਧਰ ਕੇ ਤੀਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਿਆ ॥੩॥

ਤਾਨ ਕਾਨ ਲੋ ਬਾਨ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਤਤਛਿਨ ਤਰੈ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਡਾਰਾ।

ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਤੁਰਕ ਤਰਾਸੇ। ਇਕ ਸਰ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਬਿਨਾਸੇ ॥੪॥

ਚਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕੰਨਾਂ ਤੱਕ ਖਿੱਚ ਕੇ ਤੀਰ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਤੁਰਤ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੁਰਕ ਡਰ ਗਏ ਕਿ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਹੀ ਰਮਜ਼ਾਨ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੪॥

ਸਿੰਘਨਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਹੇਲਾ ਡਾਰਜੋ। ਭਜਜੋ ਖਾਲਸਾ ਧੀਰਜ ਹਾਰਜੋ।

ਲਾਖਹੁ ਤੁਰਕ ਕਹਾਂ ਲਗ ਲਰੈਂ। ਗੁਰੂ ਆਸਰੇ ਬਿਨ ਕਜੋਂ ਬਿਰੈਂ ॥੫॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ, ਖਾਲਸਾ ਧੀਰਜ ਹਾਰ ਕੇ ਭੱਜ ਉੱਠਿਆ, ਲੱਖਾਂ ਤੁਰਕ ਹਨ, ਕਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਲੜੀਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਖਲੋਈਏ ॥੫॥

ਭਾਜਤ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਲਗ ਆਏ। ਲੂਟਨਿ ਲਗਜੋ ਵਸਤੁ ਸਮੁਦਾਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਧਨ ਜਹਾਂ। ਲੂਟ ਲੀਨ ਕੁਛ ਪਹੁਚੇ ਤਹਾਂ ॥੬॥

ਭੱਜ ਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੱਕ ਆਏ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਲੁੱਟਣ ਲੱਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਧਨ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਕੁਝ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹ ਧਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ॥੬॥

ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਕਰੈਂ। ਤਉ ਗੁਰੂ ਤੇ ਉਰ ਬਹੁ ਡਰੈਂ।
ਲੇ ਲੇ ਵਸਤੁ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁਇੰ ਜਾਹਰ। ਨਹੀਂ ਜਨਾਇੰ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਬਾਹਿਰ॥ ੭ ॥

ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਲੁੱਟ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਵਸਤਾਂ ਲੈ-ਲੈ ਜਾਹਰਾ ਤੋਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ॥੭॥

ਕੁਛਕ ਲੁੱਟ ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਮੁਰੇ। ਜੀਤ ਪਾਇ ਕਰਿ ਨਿਕਟ ਨ ਥਿਰੇ।
ਡਰਤਿ ਦੂਰ ਹੁਇ ਡੇਰਾ ਘਾਲਾ। ਕੁਛ ਅਰਾਮ ਕਰਿ ਨਿਸ ਪਨ ਚਾਲਾ॥ ੮ ॥

ਕੁਝ ਲੁੱਟ ਕੇ ਤੁਰਤ ਮੁੜ ਪਏ, ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨੇੜੇ ਨਾ ਖੜੇ ਹੋਏ। ਡਰਦਿਆਂ ਦੂਰ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਕੁਝ ਆਰਾਮ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚਲ ਪਏ॥੮॥

ਅਧਿਕ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਮਗ ਚਲਿ ਆਏ। ਪੁਰਿ ਸਿਰੁੰਦ ਠਹਿਰੇ ਦਿਢ ਥਾਏ।
ਕਿਤ ਕਿਤ ਕੋ ਭਾਜਤਿ ਸਿਖ ਗਏ। ਰਣ ਪਾਛੇ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਅਏ॥ ੯ ॥

ਬੜੀ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿਚ ਚੱਲ ਕੇ ਆਏ ਤੇ ਸਿਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਥਾਂ 'ਤੇ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਸਿੱਖ ਭੱਜ ਭੱਜ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ॥੯॥

ਪਸ਼ਚਾਤਮ ਕਰਤਿ ਮੁਰਝਾਏ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ।
'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਪ੍ਰਥਮ ਜੀਤ ਕਰਿਵਾਈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ! ਪੁਨ ਦਏ ਹਰਾਈ॥ ੧੦ ॥

ਪਛਤਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਮੁਰਝਾ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਿੱਤ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੧੦॥

ਅਬਿ ਭੀ ਬਚਨ ਆਪ ਕੋ ਹੋਇ। ਮਿਲਹਿੰ ਪਹੁੰਚਿ ਜਿਸ ਬਲ ਰਿਪੁ ਹੋਇ।
ਪਲਟਾ ਲੇਹਿੰ ਲੁੱਟ ਜਿਨ ਕਰੀ। ਮਾਰਹਿੰ ਲਰਹਿੰ ਪਾਇ ਫਲ ਅਰੀ॥ ੧੧ ॥

ਹੁਣ ਵੀ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਮਿਲ ਕੇ ਪਹੁੰਚੀਏ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਵੈਰੀ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਬਦਲਾ ਲਈਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਲੜ ਕੇ ਮਾਰਾਂਗੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਦਾ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ"॥੧੧॥

ਸਕਲ ਖਾਲਸਾ ਜਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ।
'ਸਿੱਖਹੁ ਸੁਨਹੁ ਸੁਛੰਦ ਨ ਹਮ ਹੈਂ। ਜਿਮ ਅਧੀਨ ਹਮਰੇ ਸਭਿ ਤੁਮ ਹੈਂ॥ ੧੨ ॥

ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਜਦ ਚੱਲ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਾਇਆ, "ਸਿੱਖੋ! ਸੁਣੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੋ॥੧੨॥

ਤਿਮ ਹਮ ਬਸਿ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਚਲੰਤੇ। ਈਸੁਰ ਕੀ ਆਇਸੁ ਬਰਤੰਤੇ।
ਜਿਸ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮਹਿੰ ਸਭਿ ਰਹੈਂ। ਰਿਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਡਰ ਕੋ ਲਹੈਂ॥ ੧੩ ॥

ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਚੱਲਦੇ ਹਾਂ, ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਡਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ॥੧੩॥

ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੀ ਜਸ ਕਰੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ। ਰਚਨਾ ਜਗ ਕੀ ਤੇ ਜੋ ਆਦਾ।

ਤਿਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਹਿ, ਨਿਜ ਰੋਕੈ। ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਠਯੋ ਸਲੋਕੈ ॥੧੪॥

ਜਿਸ ਜਿਸ ਦੀ ਜਿਵੇਂ ਮਰਯਾਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਾਂ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਿਆ ॥੧੪॥

ਸਲੋਕ ਮ: ੧॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਇੰਦੁ ਫਿਰੈ ਸਿਰ ਭਾਰਿ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਦੁਆਰੁ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ ॥ ਕੋਹ ਕਰੋੜੀ ਚਲਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਸਿਧ ਬੁਧ ਸੁਰ ਨਾਥ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਭਾਣੇ ਆਕਾਸ ॥

ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਪੂਰ ॥

ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ ॥ (ਅੰਗ ੪੬੪)

ਤੇਜ ਹਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਹਵਾਵਾਂ ਸਦਾ ਸਵਾਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਵੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਹੀ ਲੱਖਾਂ ਦਰਿਆ ਵੱਗਦੇ ਹਨ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਅੱਗ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦਾ ਡਰ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਬੋਝ ਹੇਠਾਂ ਲਤਾੜੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਬੱਦਲ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਰਾਜ ਉਸ ਦੇ ਬੂਹੇ 'ਤੇ ਖੜਾ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਹੈ। ਉਹ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਮੀਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਓੜਕ ਦੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਅੰਦਰ ਹਨ ਕਰਾਮਾਤੀ ਬੰਦੇ, ਬੁੱਧ, ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਯੋਗੀ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਅੰਦਰ ਅਸਮਾਨ ਤਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਅੰਦਰ ਹਨ ਯੋਧੇ ਅਤੇ ਪਰਮ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮੇ। ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਡਰ ਵਿਚ ਪੂਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਆਮੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਡਰ ਦੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਲਿਖਤਾਖਾਰ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹੇ ਨਾਨਕ ! ਸੱਚਾ ਸਰੂਪ ਰਹਿਤ ਸੁਆਮੀ ਹੀ ਨਿਡਰ ਹੈ।

ਓਪਈ- ਇਹ ਸਲੋਕ ਸਭਿ ਪਠਯੋ ਸੁਨਾਯੋ। ਤਉ ਪੰਥ ਕੋ ਮਨ ਮੁਰਝਾਯੋ।

'ਬਿਜੈ ਲਈ ਗਨ ਤੁਰਕ ਸਿਧਾਰੇ। ਗੁਰੁ ਅਲੰਬ ਸਿੰਘ ਗਨ ਹਾਰੇ ॥੧੫॥

ਇਹ ਸਲੋਕ ਸਭ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਮਨ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, 'ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਿੰਘ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਸਰੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਨ' ॥੧੫॥

ਇਮ ਲਖਿ ਗੁਰ ਸੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੇ। 'ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਦਿਲੀ ਲਗਿ ਹਾਨੇ'।

ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਭਏ। ਏਕ ਜਾਮਨੀ ਮਹਿ ਥਿਤ ਲਏ ॥੧੬॥

ਇੰਝ ਸਮਝ ਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਮਾਰੀਏ' ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਇਕ ਰਾਤ ਰਹਿ ਕੇ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ ॥੧੬॥

ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਬਜਵਾਇ ਨਗਾਰਾ। ਚਢਯੋ ਬਹੁਰ ਸਿੰਘਨਿ ਦਲ ਸਾਰਾ।

ਕਰਤਿ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਮਿਲੇ ਸੁ ਧਾਈ। ਜਾਂਹਿ ਰਿਪੁਨਿ ਦਲ ਮਗ ਚਲਿ ਜਾਈ ॥੧੭॥

ਸਵੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਨਗਾਰਾ ਵਜਵਾਇਆ, ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਬੜੀ ਸੀਘਰਤਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਜਾ ਮਿਲੇ, ਜਿੱਥੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਦਲ ਰਾਹੋ-ਰਾਹ ਚਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੧੭॥

ਪਰੇ ਧਾੜਵੀ ਸਮ ਹੁਇ ਤਬੈ। ਮਿਲਜੈ ਸੱਤ੍ਰੂ ਮਾਰਨ ਕਿਯ ਸਬੈ।
ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰਿ ਦੀਨਿ ਘਨੇਰੇ। ਪਲਟਾ ਲੀਨ ਕੀਨ ਜਿਨ ਨੇਰੇ॥ ੧੮॥

ਫਿਰ ਧਾੜਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਪੈ ਗਏ, ਸਾਰਾ ਵੈਰੀ ਦਲ ਮਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਬਦਲਾ ਲਿਆ॥੧੮॥

ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਲੀਨ ਬਿਹੀਰ। ਰੋਰਾ ਪਰਜੇ ਚਲੇ ਭਯ ਭੀਰ।
ਬਿਸਮਤਿ ਭਏ ਨ ਜਾਨੇ ਜਾਈ। ਕਿਤ ਤੇ ਮਿਲੇ ਬੀਰ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੧੯॥

ਸਾਰੀ ਵਹੀਰ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਲਿਆ, ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਤੁਰਕ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਂਗ ਚਲ ਪਏ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਕੁਝ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ, ਏਨੇ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਮਿਲੇ॥੧੯॥

ਆਪ ਆਪ ਕੇ ਪੰਥ ਪਧਾਰੇ। ਮਿਲੇ ਤੁਰਕ ਸੋ ਸਿੰਘਨਿ ਮਾਰੇ।
ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਬੀਤਜੋ ਮਗ ਜਾਤੇ। ਔਚਕ ਪਰੇ ਬਿੰਦੁ ਰਿਪੁ ਘਾਤੇ॥ ੨੦॥

ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਰਾਹੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਤੁਰਕ ਮਿਲੇ ਉਹ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਲਏ। ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਬਹੁਤ ਡਰਦਿਆਂ ਬੀਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਅਚਾਨਕ ਪੈ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ॥੨੦॥

ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਪਰਸਪਰ ਹੋਈ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਭਾਜੇ ਸਭਿ ਕੋਈ।
ਲਾਖਹੁ ਲਸਕਰ ਬਿਚਲਯੋ ਭਾਜਾ। ਪੀਛੇ ਰਹਯੋ ਸੁ ਲੁਟਯੋ ਸਮਾਜਾ॥ ੨੧॥

ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਵੇਖ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਲਸਕਰ ਭੱਜਦਾ ਆਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਪਿੱਛੇ ਰਿਹਾ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਢੇ-ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ॥੨੧॥

ਫਤੇ ਲੀਨਿ ਅਰੁ ਲੂਟ ਘਨੇਰੀ। ਪਲਟਾ ਲੀਨ ਹਟੇ ਤਿਸ ਬੇਰੀ।
ਪੰਥ ਬਚਾਇ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਬੁਲਾਏ॥ ੨੨॥

ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਢੇ-ਸਾਮਾਨ ਲੁੱਟਿਆ, ਬਦਲਾ ਲੈ ਕੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ॥੨੨॥

ਮੁਦਿਤ ਹੋਇ ਦਰਸਨ ਸਭਿ ਕਰਜੋ। ਸੱਤ੍ਰੂ ਹਨਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਚਰਜੋ।
ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਾਇ ਬਖਾਨਾ। 'ਸਿੰਘਨਿ ਕਾਜ, ਹਤਨ ਤੁਰਕਾਨਾ॥ ੨੩॥

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤੇ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਹੈ॥੨੩॥

ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਜਜੋਂ ਅਧਿਕੈ ਹੈ। ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਤੁਰਕ ਨਾਸ ਕੋ ਪੈਰੈ।
ਲੇਹਿੰ ਬੈਰ ਕੋ ਬਦਲਾ ਐਸੇ। ਰਹੈ ਨਗਾਰਬੰਦ ਨਹਿੰ ਜੈਸੇ॥ ੨੪॥

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਵਧੇਗਾ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣਗੇ ਕਿ ਵੈਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ"॥੨੪॥

ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਿੰਘਨਿ ਬਰ ਦੀਨੋ। 'ਰਾਜ ਤੇਜ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੀਨੋ।
ਇਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰ ਢਿਗ ਇਮ ਭਯੋ। ਕਿਤਿਕ ਲੁਟਾਇ ਲੂਟਿ ਪੁਨ ਲਯੋ॥ ੨੫॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਤੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।" ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਧਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲੁਟਵਾਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਵਿਰ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ॥੨੫॥

ਉਤ ਗਤਿ ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੀ ਸੁਨੀਅਹਿ। ਭਾਜੇ ਹੁਇ ਬਿਹਾਲ ਭਟ ਹਨੀਅਹਿ।

ਸ਼ਾਹੁ ਨੁਰੰਗੇ ਨਿਕਟਿ ਪੁਕਾਰੇ। ਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਸਿੰਘਨਿ ਹਮ ਮਾਰੇ ॥ ੨੬ ॥

ਓਧਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸੁਣੇ, ਬੁਰੇ ਹਾਲੀ ਭੱਜਦੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੌਰੰਗੇ ਪਾਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ, "ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ ॥੨੬॥

ਜੋ ਉਮਰਾਵ ਗਯੋ ਬਨ ਬੀਰ। ਦੇਖਤਿ ਗੁਰ ਕੱ ਭਯੋ ਫਕੀਰ।

ਜਾਨਜੋਂ ਗਯੋ ਨ ਕਿਤ ਕੋ ਗਯੋ। ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਮਹਿ ਅਚਰਜ ਭਯੋ ॥ ੨੭ ॥

ਜਿਹੜਾ ਉਮਰਾਵ ਸੂਰਬੀਰ ਬਣ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਫਕੀਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਧਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਅਸਚਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥੨੭॥

ਬਡੋ ਬਹਾਦਰ ਜੋ ਰਮਜ਼ਾਨ। ਮਾਰਿ ਦੀਨ ਤਜਿ ਕੈ ਇਕ ਬਾਨ।

ਅਲਪ ਚਮ੍ਹੂ ਕੁਛ ਗੁਰ ਕੈ ਸੰਗ। ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ ॥ ੨੮ ॥

ਜਿਹੜਾ ਰਮਜ਼ਾਨ ਵੱਡਾ ਬਹਾਦਰ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਬਾਣ ਛੱਡ ਕੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕਰ-ਕਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ॥੨੮॥

ਆਵਤਿ ਲੂਟ ਲੀਨ ਧਨ ਸਾਰਾ। ਮਗ ਮਹਿ ਲਸਕਰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਮਾਰਾ।

ਸੁਨਤਿ ਨੁਰੰਗਾ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਯੋ। ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਤ ਮੈਂ ਰੋਰ ਮਚਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥

ਆਉਂਦਿਆਂ ਸਾਰ ਧਨ ਲੁੱਟ ਲਿਆ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਰੰਗਾ ਬਹੁਤ ਪਛੁਤਾਇਆ, ਮੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰੋਲਾ ਮੱਚਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਰੇ। ਗੁਰ ਬਡਿਆਈ ਕੋ ਨਹਿ ਜਰੇ।

ਸਿਰ ਕੋ ਧੁਨਿ ਧੁਨਿ ਮਨ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਕਹਾਂ ਕਰੈ ਕੁਛ ਬਸ ਨ ਬਸਾਵੈ ॥ ੩੦ ॥

ਕਰਾਮਾਤ ਬਾਰੇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਸੜਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਜਰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿਰ ਨੂੰ ਧੁਨ-ਧੁਨ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਵੀ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੱਲਦਾ ॥੩੦॥

ਇਨ ਕੇ ਪਿਤਾ ਸੰਗ ਮੈਂ ਅਰਜੋ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਕਰਜੋ।

ਅਬਿ ਇਹ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜੋਰ ਜਨਾਵੈ। ਗਹੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨ ਕਜੋਂ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ੩੧ ॥

"ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅੜਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਣ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚੋਰ ਜਤਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜੇ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਬਣ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ" ॥੩੧॥

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਬਿਚਾਰ ਬਹੁ ਬਾਤੀ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਬਿਤਈ ਰਾਤੀ।

ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਮੇਂ ਨਿਜ ਸਭਾ ਲਗਾਈ। ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਜਾਨੇ ਲੀਨ ਬੁਲਾਈ ॥ ੩੨ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚਾਰਦਾ ਸੀ, ਮਸਾਂ-ਮਸਾਂ ਰਾਤ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਸਵੇਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਭਾ ਲਾਈ, ਸਿਆਣੇ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ॥੩੨॥

ਕਾਜੀ ਬ੍ਰਿੰਦ ਮੋਲਵੀ ਆਏ। ਦੀਨ ਸ਼ਰਾ ਕੇ ਹਠੀ ਸੁਨਾਏ।
ਜਬਿ ਸਭਿ ਬੈਠੇ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਜੇ ਭਗੋਲ ਆਏ ਰਣਹਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥

ਬਹੁਤ ਕਾਜੀ ਅਤੇ ਮੋਲਵੀ ਆਏ, ਦੀਨ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਹਠੀ ਸੁਣ ਕੇ ਆਏ। ਜਦ ਸਭ ਬੈਠ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਜੇ ਕੋਈ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਭਗੋਲਾ ਹੋ ਕੇ ਆਵੇ ॥ ੩੩ ॥

ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਨਿ ਕਹੈ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਕੈਸਾ ਪਿਖਯੋ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੰਗ।
ਆਨਿ ਖਰੇ ਜਬਿ ਪਏ ਅਗਾਰੀ। ਹਿਤ ਬੁਝਨ ਕੇ ਸ਼ਾਹ ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਓ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਂਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੈਸਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ?" ਜਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਕੇ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੁੱਛਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ॥ ੩੪ ॥

'ਹਿੰਦੂਗਰਦੀ ਕਹਾਂ ਮਚਾਈ? ਚਮੁੰ ਕਿਤਿਕ ਨਿਜ ਸੰਗ ਮਿਲਾਈ?
ਕੈਸਾ ਪਿਖਯੋ ਬਹਾਦਰ ਬੀਰ? ਫੈਸਲ ਬੰਦਾ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਪੀਰ?' ॥ ੩੫ ॥

'ਹਿੰਦੂ ਨੇ ਕੀ ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਮਚਾਇਆ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਈ ਹੈ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਬੀਰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਕੈਸਾ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ, ਕੈਸਾ ਪੀਰ ਤੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਹੈ?' ॥ ੩੫ ॥

ਸੁਨਤਿ ਅਹਿਦੀਏ ਕਰਜੋ ਉਚਾਰ। 'ਇਕ ਤੇ ਲਾਖ, ਖਰਚ ਬਿਸੀਆਰ।
ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਜਾਨਹੁ ਐਨ ਹੁਸ਼ੀਆਰ। ਸੁੰਦਰ, ਉਮਰ ਸੁ ਬਰਖੁਰਦਾਰ' ॥ ੩੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਹਿਦੀਏ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਇਕ ਦੀ ਥਾਂ ਲੱਖ ਖਰਚਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖਰਚ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਖੀ ਹੈ। ਸਭ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਹੁਸ਼ੀਆਰ ਜਾਣੇ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ" ॥ ੩੬ ॥

ਬੋਲਯੋ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹ ਮਨ ਬਾਦਮ। 'ਮੁਰਦਮ ਆਖਰੀ ਬਹਿ ਨਿਸ਼ਾਦਮ।
ਬਡ ਸਰਦਾਰ ਸੁ ਸ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ। ਖਾਵੰਦ ਖਲਕ ਬੰਦਿਬੇ ਪੀਰ ॥ ੩੭ ॥

ਖੋਟੇ ਮਨ ਵਾਲਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਆਖਰ ਤੁਸੀਂ ਮੁਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾਸ਼ਾਦ ਹੋ। ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਸਰਦਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿੰਦਾ ਪੀਰ ਹਾਂ, ਖਲਕਤ ਦਾ ਖਾਵੰਦ ਤੇ ਪੀਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬੰਦਨਾ ਯੋਗ ਹਾਂ ॥ ੩੭ ॥

ਹਿੰਦੂ ਤਰੀਫ ਬੈਰ ਖਵਾਇ। ਖਾਰਜ ਕਰਦਮ ਮਜਬ ਹਵਾਇ।
ਇਮ ਕਹਿ ਕੈ ਸੁਲਗਤਿ ਜਿਸ ਛਾਤੀ। ਬੋਲਯੋ ਬਹੁਰ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬਾਤੀ ॥ ੩੮ ॥

ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਤੇ ਸ਼ੇਰ-ਖਵਾਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਮਜਬੂਬ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਜਿਸ ਦੀ ਛਾਤੀ ਸੁਲਗਦੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਭਾ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ॥ ੩੮ ॥

'ਕਰੀਏ ਕਹਾਂ ਬਰੋਬਰ ਨਹੀਂ। ਮਜਬ ਮਬੂਬ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਲਹੀਂ।
ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਸਜਾਨੈ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈ। 'ਜੇਤੀ ਮਤਿ ਜੇਤਿਕ ਚਿਤ ਜਾਨੈ' ॥ ੩੯ ॥

"ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ, ਨਾ ਤਾਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੇਰੇ ਮਜਬੂਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ।" ਸਾਰੇ ਸਿਆਣੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜੈਸੀ ਮੱਤ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਜਾਣਦਾ ਹੈ" ॥ ੩੯ ॥

ਪੀਛੇ ਕਾਜੀ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਜਉ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰ ਸੋ ਹੁਸ਼ੀਆਰ।
ਕਰੋ ਮੁਹੱਬਤਿ ਸਾਥ ਬੁਲਾਵਨ। ਦੇਖਹੁ ਰੂਪ ਸੁਨਹੁ ਬਚ ਭਾਵਨ ॥ ੪੦ ॥

ਪੀਛੇ ਕਾਜੀ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ। 'ਜਉ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰ ਸੋ ਹੁਸ਼ੀਆਰ। ਕਰੋ ਮੁਹੱਬਤਿ ਸਾਥ ਬੁਲਾਵਨ। ਦੇਖਹੁ ਰੂਪ ਸੁਨਹੁ ਬਚ ਭਾਵਨ ॥ ੪੦ ॥

ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਵਾਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, "ਜੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਬੁਲਵਾ ਲਵੋ, ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖੋ ਤੇ ਮਨ-ਭਾਉਂਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣੋ ॥੪੦॥

ਪਰਖ ਲੇਹੁ ਜੇਤਿਕ ਸੇ ਹੋਇ। ਜਿਹ ਤਰੀਫ ਕਰਤਾ ਸਭਿ ਕੋਇ।

ਸੁਨਤਿ ਸਭਾ ਸਦ ਅਰੁ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ। ਬੁਧਿ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਕਰਤਿ ਸਰਾਹੁ ॥੪੧॥

ਪਰਖ ਲਵੋ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੀ ਉਹ ਹੋਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸਭਾ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ॥੪੧॥

'ਆਛੀ ਕਹੀ, ਬਨਹਿ ਇਸ ਰੀਤਿ। ਕਰਹਿ ਬੁਲਾਵਨ ਜਿਮ ਹੁਇ ਮੀਤ।

ਸੁਮਤਿ ਖੂਬ ਕਾਜ਼ੀ ਇਹੁ ਭਾਖੀ। ਲਿਖਹੁ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਆਇਸੁ ਆਖੀ ॥੪੨॥

"ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈਏ, ਜਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ੇਸਟ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਲਿਖੋ" ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ॥੪੨॥

'ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਇਕ ਹੀ ਕੀ ਹੋਇ। ਉਰ ਅੰਤਰ ਨੀਕੇ ਲਿਹੁ ਜੋਇ।

ਪਰਵਾਨਾ ਹੇਰਤਿ ਹੀ ਆਵਹੁ। ਹਮ ਤੁਮ ਮਜਬ ਏਕ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ ॥੪੩॥

"ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਇਕ ਦੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਵੋ। ਪਰਵਾਨਾ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਆਵੇ, ਸਾਡਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮਜ਼ਹਬ ਇਕ ਸਾਮਾਨ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਵਾਹਿਦ ਹਾਂ, ਇਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਦੋਵੇਂ ਬੁੱਤਪ੍ਰਸਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ॥੪੩॥

ਨਾਂਹਿ ਤ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਹੁੰਗਾ ਤਹਾਂ। ਕਰਿ ਬਹਾਦਰੀ ਬੈਠਯੋ ਜਹਾਂ।

ਅਜਮਤ ਜਿਤਿਕ ਫਕੀਰੀ ਕੇਰ। ਬਿਚ ਜਹਾਨ ਤੇ ਜੈਹੈ ਫੇਰ ॥੪੪॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਾਂਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਬਹਾਦਰੀ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਅਜਮਤ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਫਕੀਰੀ ਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚੋਂ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ॥੪੪॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਬਡੇ ਲਘੁ ਅਹੈ। ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਘਰ ਮਹਿ ਜਿਮ ਰਹੈ।

ਤੈਸੇ ਤੁਮ ਭੀ ਰਹਿਬੋ ਕਰੀਅਹਿ। ਨਹਿ ਬਿਰੋਧ ਕਿਮ ਉਰ ਮਹਿ ਧਰੀਅਹਿ ॥੪੫॥

ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਛੋਟੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੋ" ॥੪੫॥

ਬਡ ਹੰਕਾਰ ਹਕੀਕਤ ਔਰ। ਜਿਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੋ ਹੁਇ ਤੋਰ।

ਪਰਵਾਨੇ ਮਹਿ ਬਹੁ ਲਿਖਵਾਈ। 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹਮ ਦਰਗਾਹਿ ਤੇ ਪਾਈ ॥੪੬॥

ਵੱਡੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿਤ ਦਾ ਤੌਰ ਤਰੀਕਾ ਸੀ। ਪਰਵਾਨੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਵਾਇਆ, "ਅਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਯੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪਾਈ ਹੈ ॥੪੬॥

ਪਤਿਸ਼ਾਹਤਿ ਕੀ ਕਿਯ ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਪਰਵਦਗਾਰ ਕਲਾ ਜਗਦੀਸ਼।

ਦੇ ਪਰਵਾਨਾ ਪਠੇ ਵਕੀਲ। ਕਰਿ ਤਰੀਦ 'ਜਾਵਹੁ ਬਿਨ ਢੀਲ ॥੪੭॥

ਜਗਦੀਸ਼ ਪਰਵਦਗਾਰ ਦੀ ਕਲਾ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਪਰਵਾਨਾ ਦੇ ਕੇ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਜਲਦੀ ਜਾਵੋ" ॥੪੭॥

ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਕੇ ਢਿਗ ਆਏ। ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਹਜ਼ੂਰ ਬੁਲਾਏ।
ਸਭਿ ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਨਯੋ ਜਬਿ ਕਾਨ। ਉੱਤਰ ਲਿਖਵਾਯਹੁ ਤਬਿ ਜਾਨ ॥੪੮॥

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਸਭਾ ਲਾ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਜਦ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣ ਕੇ ਉੱਤਰ ਲਿਖਵਾਇਆ ॥੪੮॥

‘ਜਿਸ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੋਹੀ। ਤਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਭੇਜਯੋ ਮੋਹੀ।
ਨਜਾਉਂ ਕਰਨ ਕੇ ਹੇਤ ਪਠਾਯੋ। ਬਿਸਰ ਗਯੋ ਤੈਂ ਦੰਭ ਕਮਾਯੋ ॥ ੪੯ ॥

‘ਜਿਸ ਪਾਸੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਲਈ ਹੈ, ਉਸੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਵਿਸਰ ਗਿਆ ਹੈਂ ਤੇ ਪਖੰਡ ਕਮਾਉਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਹੈ ॥੪੯॥

ਯਾਂਤੇ ਕਿਮ ਤੁਝ ਸੰਗ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਜੋ ਹਿੰਦੁਨਿ ਸੰਗ ਬਾਦ ਉਠਾਵੈ।
ਖਲਕਤ ਨਹਿੰ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਜਾਨੀ। ਚਾਹਤਿ ਕਰੀ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ ॥ ੫੦ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਭਗੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਖਲਕਤ ਨੂੰ ਖੁਦਾ ਦੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੫੦॥

ਰੁਖਸਦ ਤਬਿ ਵਕੀਲ ਕੋ ਕੀਨ। ਖਿਲਤ ਦਰਬ ਜੁਤਿ ਤਿਨ ਕੋ ਦੀਨ।
ਗਏ ਜਾਇ ਅਵਰੰਗ ਸੁਨਾਯੋ। ਨਹਿੰ ਆਵਤਿ ਲਖਿ ਅਧਿਕ ਰਿਸਾਯੋ ॥ ੫੧ ॥

ਫਿਰ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਕੇ ਰੁਖਸਤ ਕੀਤਾ। ਧਨ ਸਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਲਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਵਕੀਲ ਨੌਰੰਗੇ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ॥੫੧॥

ਇਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੁਰੰਗੇ ਕੇਰਾ। ਸੁਨਹੁੰ ਗਿਰੇਸੁਨਿ ਜਥਾ ਬਖੇਰਾ।
ਲੂਟਿ ਕੂਟਿ ਕਰਿ ਸਦਾ ਲਰਾਈ। ਕਰਤਿ ਸਿੰਘ ਬਿਚਰਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੫੨ ॥

ਏਨਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਾਂ ਨੁਰੰਗੇ ਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੋ ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗੜਾ ਖੜਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਦਾ ਲੜਾਈ ਕਰਦੇ ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ ॥੫੨॥

ਇਸ ਰਣ ਕੋ ਸੁਨਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼। ਮਿਲਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਭਏ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਹਿੰ ਬਿਚਰਨਿ ਗਿਰ ਲਏ ॥ ੫੩ ॥

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਸ ਯੁੱਧ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਹਾੜਾਂ 'ਤੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥੫੩॥

ਛੇਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੪॥

ਅਧਿਆਇ ਪੰਜਵਾਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਨੌਰੰਗੇ ਅੱਗੇ ਫ਼ਰਿਆਦ

ਦੌਹਰਾ- ਦੇਖੋ ਬਡੇ ਕਸੂਤ ਕੇ ਗੁਰ ਕੀ ਜਬਰੀ ਬਾਤ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਮਿਟਤਿ ਨਹਿੰ ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਅਵਦਾਤ ॥ ੧ ॥

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਕਸੂਤੀ ਕੁੜਿੱਕੀ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਜਾਣਿਆ, ਇਹ ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇਰਾ। ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰੇ, ਬਹੁ ਬਲ ਹੇਰਾ।
ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਰਣ ਪ੍ਰਿਯ ਅਹੈ। ਸਦਾ ਜੰਗ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਰਹੈ ॥ ੨ ॥

ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਿੰਡ ਉਜਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬਲ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸੂਰਮਾ ਯੁੱਧ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨॥

ਭਯੋ ਬਿਬਸ ਕੁਛ ਜਤਨ ਨ ਜਾਨਯੋ। ਹੋਨਿ ਪੁਕਾਰੂ ਮਿਲ ਮਤਿ ਠਾਨਯੋ।
ਸਭਿ ਰਾਜਨ ਨੀਕੀ ਮਨ ਮਾਨੀ। ਲੇ ਕਰਿ ਧਨ ਗਨ ਤਜਾਰੀ ਠਾਨੀ ॥ ੩ ॥

ਵੱਡਾ ਬੇਵਸ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਦੁਬਾਰਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਜਾਣ ਕੇ ਮੰਨ ਲਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੩॥

ਦੌਹਰਾ- ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਆ ਲੀਨਿ ਹੰਫੂਰੀ ਨਾਲ।
ਕਰੇ ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਕੋ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਉਤਾਲ ॥ ੪ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਨੇ ਹੰਫੂਰੀਏ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਕਰਦੇ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ॥੪॥

ਚੌਪਈ- ਦੇ ਕਰਿ ਭੇਟ ਬਹੁਤ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਇ ਸਲਾਮ ਬਖਾਨਾ।
ਮਿਲ ਸੂਬੇ ਸੰਗ ਅਰਜ਼ ਗੁਜਾਰੀ। 'ਇਕ ਹਜ਼ਰਤ ਹੈ ! ਓਟ ਹਮਾਰੀ ॥ ੫ ॥

ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭੇਟ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ। ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, 'ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੀ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ॥੫॥

ਬਹੁ ਸੰਮਤਿ ਬੀਤੇ ਚਢਿ ਗਯੋ। ਅਪਨੇ ਬਾਨ ਤੁਮੇ ਕਰਿ ਦਿਯੋ।
ਯਾਤੇ ਹਮਰੇ ਹੋ ਰਖਵਾਰੇ। ਚੋਰ ਜੁਲਮ ਜੋ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ੬ ॥

ਬਹੁਤ ਸਾਲ ਬੀਤੇ ਹਨ ਜਦ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਿਠਾ ਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਚੋਰ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਹੋ ॥੬॥

ਆਗੇ ਤੁਮਹੁ ਹਿਮਾਯਤਿ ਕਰੀ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨਾ ਬਲਿ ਭਰੀ।
ਪਠਿ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਨ ਹਮਾਰਾ। ਮਚਯੋ ਜੁੱਧ ਦਾਰੁਨ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥ ੭ ॥

ਅੱਗੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬਲਵਾਨ ਸੈਨਾ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਭੇਜ ਕੇ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਮਚਿਆ ਸੀ ॥੭॥

ਪੁਨ ਸਿਰੁੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਗਯੋ। ਲਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਸਰਿਤਾ ਤਟ ਲਯੋ।
ਸੁਨਿ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ ਸਮੁਝਾਏ। 'ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟ ਗਮਨਹੁ ਬਨਿ ਆਏ ॥ ੮ ॥

ਫਿਰ ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਗਿਆ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਲਈ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ॥੮॥

ਮੈਂ ਲਿਖਿ ਪਠਹੁੰ ਸਕਲ ਅਹਿਵਾਲ। ਜੁਲਮੀ ਤੁਮ ਪਰ ਹੋਤਿ ਕਮਾਲ।
ਤਹਿੰ ਤੇ ਹੁਕਮ ਲੇਹੁ ਬਹੁ ਦਲ ਕੋ। ਲਰਹੁ ਬਹੁਰ ਹੇਰਹੁ ਰਿਪੁ ਬਲ ਕੋ ॥ ੯ ॥

ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਕਮਾਲ ਦੇ ਜੁਲਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਵੱਡੇ ਲਸਕਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਯੁੱਧ ਕਰੋ ਤੇ ਵੈਰੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਵੇਖੋ ॥੯॥

ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਜਾਨਿ ਸਭਿ ਰਾਜੇ। ਮਿਲੇ ਸ਼ਾਹ ਬਿਨ ਬਨੈ ਨ ਕਾਜੇ।
ਸੂਬੇ ਤੇ ਅਹਿਵਾਲ ਲਿਖਾਯੋ। ਨਿਜ ਪਹੁੰਚਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥

ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਨੇਕ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਏ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਗੈਰ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ। ਸੂਬੇ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰਾ ਅਹਿਵਾਲ ਲਿਖਵਾਇਆ ਤੇ ਉਸ ਅਹਿਵਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ॥੧੦॥

ਦੁਰਗ ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਬਡ ਜਹਾਂ। ਲਰਤਿ ਨੁਰੰਗਾ ਬਾਸਯੋ ਤਹਾਂ।
ਨੋਮੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸਾਥ। ਕਰੀ ਅਵੱਗਯਾ ਦਿੱਲੀ ਨਾਥ ॥ ੧੧ ॥

ਜਿੱਥੇ ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਨੌਰੰਗਾ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ॥੧੧॥

ਤਬਿ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਸਨ ਪੁਰਿ ਪਾਯੋ। ਮਿਸ ਮੁਹਿੰਮ ਲੇ ਦੱਖਣ ਧਾਯੋ।
ਹਠੀ ਬਿਲੰਦ ਮੂੜ ਚਵਗੱਤਾ। ਗੁਰ ਸਨ ਦ੍ਰੈਖੀ ਮਹਾਂ ਕੁਪੱਤਾ ॥ ੧੨ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਸੇਬਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਿਆ ਤੇ ਜੰਗ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੋਗੱਤਾ ਨੌਰੰਗਾ ਵੱਡਾ ਹਠੀ ਅਤੇ ਮੂਰਖ ਸੀ। ਵੱਡਾ ਕੁਪੱਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਦ੍ਰੈਖ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ॥੧੨॥

ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਚੜਿ ਕਰਿ ਗਿਰਨਾਥ। ਗਮਨੇ ਤਬਿ ਬਡ ਤੂਰਨ ਸਾਥ।
ਕਰੇ ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਹਮੇਸ਼ੂ। ਉਲੰਘੇ ਪੰਥ ਅਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੧੩ ॥

ਫਿਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੜੀ ਛੇਤੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੂਚ ਦਰ ਕੂਚ ਕਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੈਂਡਾ ਲੰਘ ਗਏ ॥੧੩॥

ਪਹੁੰਚਿ ਤਹਾਂ ਡੇਰਾ ਨਿਜ ਘਾਲਾ। ਮਿਲਿ ਉਮਰਾਵਨਿ ਕਹਿ ਅਹਿਵਾਲਾ।
ਰਿਸ਼ਵਤਿ ਦੇ ਧਨ ਵਸਤੁ ਅਛੇਰੀ। 'ਆਇ ਪੁਕਾਰੂ ਸੁਧਿ ਦਿਹੁ ਮੇਰੀ ॥ ੧੪ ॥

ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਡੇਰੇ ਨਿਜ ਘਾਲਾ। ਮਿਲ ਕੇ ਉਮਰਾਵਨ ਕਹਿ ਅਹਿਵਾਲਾ।
ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਧਨ ਵਸਤੂ ਅਛੇਰੀ। 'ਆਇ ਪੁਕਾਰੂ ਸੁਧਿ ਦਿਹੁ ਮੇਰੀ ॥੧੪॥

ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਮਰਾਵ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਣਾਇਆ। ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਧਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, "ਅਸੀਂ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦੇਵੋ" ॥੧੪॥

ਬਹੁ ਉਮਰਾਵਨਿ ਸ਼ਾਹ ਜਨਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧੂਮ ਉਠਾਈ।

ਰਾਜੇ ਬਡੇ ਖੇਦ ਕੋ ਪਾਇ। ਕਰਨਿ ਪੁਕਾਰ ਇਹਾਂ ਲਗ ਆਇ ॥ ੧੫ ॥

ਬਹੁਤ ਉਮਰਾਵਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ, "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਆਏ ਹਨ" ॥੧੫॥

ਸੁਨਿਕੈ ਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕੀਨੇ। ਗਏ ਨਿਕਟਿ ਭੇਟਾ ਗਨ ਦੀਨੇ।

ਠਾਂਢੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਰਹੇ। ਬੂਝੇ ਸਭਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਤਬਿ ਕਹੇ ॥ ੧੬ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਬਹੁਤ ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਰਾਜੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ॥੧੬॥

ਦੇਸ਼ ਨ ਬਸਨ ਦੇਤਿ ਦਲ ਕੀਨੋ। ਗੁਰੂ ਨਿਡਰ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਚੀਨੋ।

ਸਦਾ ਜੰਗ ਕੇ ਸੰਗ ਸਨੇਹੂ। ਹਮ ਸਨ ਠਾਨਤਿ ਬੈਰ ਅਛੇਹੂ ॥ ੧੭ ॥

"ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਡਰ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਸਦਾ ਯੁੱਧ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ" ॥੧੭॥

ਸੁਨਿ ਅਵਰੰਗੇ ਬੂਝਯੋ ਫੇਰ। ਕਯੋਂ ਤੁਮ ਸੰਗ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੈਰ।

ਸੈਨਾ ਦੀਰਘ ਪ੍ਰਥਮ ਪਠਾਈ। ਤਉ ਨ ਤੁਮਰੀ ਰਾਰ ਮਿਟਾਈ ॥ ੧੮ ॥

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵੈਰ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਹਾਡਾ ਝਗੜਾ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ" ॥੧੮॥

ਗੁਰ ਓਗ ਰਾਜ ਦੇਸ਼ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀਂ। ਕਹਾਂ ਦੇਤਿ ਲਸਕਰ ਰਖਿ ਪਾਹੀਂ।

ਜਥਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਛੋਰ ਤੇ ਸਾਰੋ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਮੋਹਿ ਸਮੀਪ ਉਚਾਰੋ ॥ ੧੯ ॥

ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਰਾਜ ਦੇਸ਼ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਸਕਰ ਕੋਣ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਹੈ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸੁਣਾਓ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ" ॥੧੯॥

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ। ਜਿਮ ਬੀਤੀ ਨਿਜ ਸੰਗ ਕਹਾਨੀ।

ਗੁਰ ਕੋ ਪਿਤਾ ਮੋਲ ਲੇ ਬਾਨ। ਤਹਾਂ ਬਸਾਵਨਿ ਕਰਿ ਨਰ ਆਨ ॥ ੨੦ ॥

ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਿਹਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਬੀਤੀ ਸੀ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਥੋਂ ਕੁਝ ਸਥਾਨ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ" ॥੨੦॥

ਪੁਰਿ ਬਸਾਇ ਪੂਰਬ ਚਲਿ ਗਏ। ਉਤ ਹੀ ਪਟਣੇ ਇਹ ਜਨਮਏ।

ਸੋ ਤੋ ਸੁਰਗਬਾਸ ਜਬਿ ਭਏ। ਬਯ ਲਘੁ ਮਹਿੰ ਇਤ ਕੋ ਗੁਰ ਅਏ ॥ ੨੧ ॥

ਨਗਰ ਵਸਾ ਕੇ ਉਹ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ, ਓਧਰ ਹੀ ਪਟਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਜਦ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਏਧਰ ਨੂੰ ਆ ਗਏ ॥੨੧॥

ਬਸ ਕਰਿ ਕੁਛ ਤਨ ਸੁਰਤਿ ਸੰਭਾਰੀ। ਰਾਖੇ ਚਾਕਰ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ।
ਗੁਮਨਿ ਮਹਿ ਅਖੇਰ ਕੋ ਜਾਇੰ। ਖੇਤੀ ਦੇਤਿ ਉਜਾਰ ਸੁ ਥਾਇੰ ॥ ੨੨ ॥

ਜਦ ਏਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕੁਝ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਸਸਤਰਧਾਰੀ ਨੌਕਰ ਰੱਖ ਲਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਉਜਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੨੨॥

ਤਬਿ ਹਮ ਨੇ ਮਿਲਿ ਦੀਨਸਿ ਚੋਰ। ਗਮਨਜੋਂ ਸ਼ਾਰਮੋਰ ਕੀ ਓਰ।
ਤਹਿੰ ਭੀ ਪਹੁੰਚੇ ਧੂਮ ਉਠਾਈ। ਰਾਮਰਾਇ ਕੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੨੩ ॥

ਤਦ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਾਉਂਟੇ ਵਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਧੂਮ ਮਚਾਈ। ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ॥੨੩॥

ਹੁਤੇ ਮਸੰਦ ਮਾਰ ਸਭਿ ਦੀਨੇ। ਰਾਜਨ ਸੰਗ ਬਖੇਰਾ ਕੀਨੇ।
ਹਰੀ ਚੰਦ ਦੀਰਘ ਧਨੁ ਧਾਰੀ। ਤਹਾਂ ਜੰਗ ਕਰਿ ਲੀਨਸਿ ਮਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਹੜੇ ਮਸੰਦ ਸਨ, ਉਹ ਸਭ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਵੱਡਾ ਧਨਵਾਨ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਲਿਆ ॥੨੪॥

ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਦਏ ਭਜਾਈ। ਜਮਨਾ ਤਟ ਨਿਜ ਪੁਰੀ ਬਸਾਈ।
ਕਿਤਿਕ ਸਮਾਂ ਬਸਿ ਤਹਾਂ ਬਸਾਯੋ। ਪੁਨ ਔਚਕ ਆਨੰਦ ਪੁਰਿ ਆਯੋ ॥ ੨੫ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਭੱਜਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਪਣਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਸੋਬਾ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਗਏ ॥੨੫॥

ਤਹਿੰ ਹੁਇ ਬਿਰ ਪੂਜਨ ਕਰਿ ਕਾਲੀ। ਭੀਮਾ ਕੀਨੀ ਬਿਦਤ ਕਪਾਲੀ।
ਲੇ ਬਰ ਰਚਯੋ ਪੰਥ ਇਕ ਭਾਰੀ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ ਬਿਧਿ ਨਜਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥

ਉਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਕਾਲੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਉਥੇ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਵਰ ਲੈ ਕੇ ਭਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ॥੨੬॥

ਨੋਟ : ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦੇਵੀ ਪਾਸੋਂ ਵਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਟੀਕ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਜਿਲਦ ਦਾ ਮੁਖ ਬੰਦ।

ਹਮ ਜਬਿ ਗਏ ਨਿਕਟ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਸਭਿ ਕੋ ਸਿੱਖਿਯਾ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੀ।
ਤੁਮ ਭੀ ਸਿੰਘ ਬਨੋ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ। ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਸਕਲ ਬਿਰਧਾਵਹੁ ॥ ੨੭ ॥

ਅਸੀਂ ਜਦ ਇਕ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਿੰਘ ਬਣ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵੋ, ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਸਾਰਾ ਵਧਾਵੋ ॥੨੭॥

ਦਿੱਲੀਨਾਥ ਸਾਥ ਹਮ ਦ੍ਰੈਸ਼। ਤਿਹ ਸੰਗ ਕਰੀਅਹਿ ਜੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।
ਲੇਉਂ ਪਿਤਾ ਕਾ ਬੈਰ ਮਹਾਨਾ। ਕਰੋਂ ਖਪਾਵਨ ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਵੈਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੰਗ ਕਰੀਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵੈਰ ਲਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੨੮॥

ਰਾਵਰਿ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜਬਿ ਲਯੋ। ਸੁਨਿ ਹਮ ਸਕਲ ਤ੍ਰਾਸ ਮਨ ਅਯੋ।
ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਬਿ ਨਾਂਹਨਿ ਮਾਨੇ। ਹਜ਼ਰਤਿ ਕੋ ਨਿਜ ਖਾਵੰਦ ਜਾਨੇ ॥੨੯॥

ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਡਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜਵਾਬ ਦੇ ਕੇ ਨਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮਾਲਕ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ॥੨੯॥

ਚੜ੍ਹ ਕਰਿ ਗਏ ਆਪਨੇ ਡੇਰੇ। ਹਮ ਤੇ ਪੀਛੇ ਸਿੰਘ ਘਨੇਰੇ।
ਚਾਰਹੁੰ ਬਰਨ ਕਰੇ ਇਕ ਥਾਇੰ। ਇਕਠੇ ਭੋਜਨ ਸਭਿਨਿ ਖੁਵਾਇ ॥੩੦॥

ਅਸੀਂ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਿਆਂ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਥੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਚਾਰੇ ਵਰਣ ਇਕ ਥਾਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਖਵਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੩੦॥

ਤਿਨ ਸੌਂ ਕਹੈ ਗਹੈ ਹੱਥਜਾਰੰ। ਸਦਾ ਜੁੱਧ ਸਨ ਧਰੀਅਹਿ ਪਜਾਰੰ।
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਆਦਿਕ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਤੁਮ ਕੋ ਸਕਲ ਭਰੈਗੇ ਹਾਲਾ ॥੩੧॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਥਿਆਰ ਛੱਡੋ, ਸਦਾ ਜੁੱਧ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ, ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲੀਆ ਭਰਨਗੇ ॥੩੧॥

ਸਭਾ ਮਲੇਛਨਿ ਛਿੱਪ੍ਰ ਉਠਾਵਹਿੰ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਗਨ ਤੁਰਕ ਖਪਾਵਹਿੰ।
ਪਿਤਾ ਮਾਤ ਅਸਿਧੁਜ ਅਸਿਕਾਲੀ। ਪੰਥ ਸਹਾਇਕ ਨਿਤ ਰਖਵਾਲੀ ॥੩੨॥

ਮੈਂ ਮਲੇਛਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਚੁੱਕ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਲੇਛਾਂ ਨੂੰ ਖਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਝੰਡੇ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਰੂਪ ਭਗੋਤੀ ਸਾਡੀ ਮਾਤ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਪੰਥ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਕੇ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰਨਗੇ ॥੩੨॥

ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਰਣ ਇਹ ਉਪਦੇਸੁ। ਦੇਤਿ ਤਿਨੈ ਉਤਸਾਹ ਵਿਸ਼ੇਸੁ।
ਪ੍ਰਥਮ ਸੈਂਕਰੇ ਸਿੰਘ ਭਏ ਹੈਂ। ਅਬੈ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਸਿੰਘ ਥਏ ਹੈਂ ॥੩੩॥

ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਤਸਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿੰਘ ਹੋਏ ਸਨ, ਹੁਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ॥੩੩॥

ਸੋ ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਯੁਧ ਕਰ ਧਰਿ ਕੈ। ਸੈਲ ਦੇਸੁ ਲੂਟਤਿ ਨਿਤ ਬਰਿ ਕੈ।
ਹਮ ਬਹੁ ਛਿਮਾ ਕਰਤਿ ਹੀ ਰਹੇ। ਮਿਟਤਿ ਨਹੀਂ ਕਿਮ, ਜਬਿ ਉਰ ਲਹੇ ॥੩੪॥

ਉਹ ਸਿੰਘ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਨਿੱਤ ਲੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਉਹ ਹੱਟਦੇ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੩੪॥

ਦਿੱਲੀ ਬਿਖੈ ਆਨਿ ਹਮ ਕਹਯੋ। ਤੁਮ ਢਿਗ ਸੁਧਿ ਪਠਿਕੈ ਸਭਿ ਲਹਯੋ।
ਦੈ ਉਮਰਾਵ ਗਏ ਚਢਿ ਜਬੈ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲਸਕਰ ਲੇ ਸਬੈ ॥੩੫॥

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਖਖਬਰ ਭੇਜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਦੋ ਉਮਰਾਵ ਜਦ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਲਸਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਲਿਆ ਸੀ ॥੩੫॥

ਪਠਿ ਉਪਰਾਲੋ ਕੀਨ ਹਮਾਰਾ। ਮਚਯੋ ਜੁੱਧ ਦਾਰੁਨ ਤਿਸ ਬਾਰਾ।
ਪੈਂਡ ਖਾਨ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ। ਭਯੋ ਜੰਗ ਦੈ ਹਤੇ ਖਤੰਗ ॥੩੬॥

ਸੈਨਾ ਭੇਜ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਮੱਚਿਆ ਸੀ। ਯੁੱਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਨੇ ਦੋ ਤੀਰ ਛੱਡੇ ॥੩੬॥

ਨਿਫਲ ਖਾਨ ਕੇ ਸਰ ਚੈ ਗਏ। ਗੁਰ ਇਕ ਮਾਰਯੋ ਹਯ ਉਬਲਏ।
ਸੈਫ ਸੰਗ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਉਤਾਰਾ। ਦੀਨਬੇਗ ਘਾਇਲ ਦੁਖਿ ਭਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥

ਪਰ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਫਲ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਤੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸਦਾ ਘੋੜਾ ਉਲਟਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਫਿਰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਦੀਨ ਬੇਗ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ॥੩੭॥

ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਗ੍ਰਾਮ ਲਗਿ ਆਏ। ਮਾਰਤਿ ਮਰਤਿ ਪਠਾਨ ਪਲਾਏ।
ਜੇ ਕਰਿ ਲਸਕਰਿ ਸ਼ਾਹ ਪਲਾਯੋ। ਸਿੰਘਨਿ ਦਲ ਪੀਛੇ ਤਿਨ ਧਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥

ਖਿਦਰਾਬਾਦ ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਆਏ, ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਪਠਾਣ ਭੱਜਾ ਦਿੱਤੇ। ਜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਸਕਰ ਹੀ ਭੱਜ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੌੜੇ ॥੩੮॥

ਹਮ ਰਾਜਨਿ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਹਾਂ। ਲਰ ਕਰਿ ਸਨਮੁਖ ਠਹਿਰਹਿ ਤਹਾਂ।
ਪੀਛੇ ਤੇ ਪੁਨ ਧੂਮ ਉਠਾਈ। ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ ॥ ੩੯ ॥

ਸਾਡੇ ਫਿਰ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਠਹਿਰੀਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਧੂਮ ਮਚਾਈ, ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰੋ-ਮਾਰ ਮੱਚਾ ਦਿੱਤੀ ॥੩੯॥

ਸਕਲ ਸੈਲਪਤਿ ਤਬਹਿ ਬਟੋਰੇ। ਮੈਂ ਤਬਿ ਕਹਯੋ ਸੁਨਹੁੰ ਮਤਿ ਭੋਰੇ।
ਦਲ ਵਧਤੋ ਨਿਤ ਸਿੰਘਨਿ ਕੇਰਾ। ਜਿਨਹੁੰ ਇਰਾਦਾ ਧਰਯੋ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪੦ ॥

ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਫਿਰ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, ਹੇ ਭੋਲੀ ਮੱਤ ਵਾਲਿਓ! ਸੁਣੋ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਲ ਨਿੱਤ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਡਾ ਇਰਾਦਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥੪੦॥

ਰਾਜ ਲੇਨਿ ਕੀ ਉਰ ਮਹਿੰ ਇੱਛਾ। ਕਯੋ ਬੈਠੇ, ਤੁਮ ਕਰਤਿ ਨ ਪਿੱਛਾ।
ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸਮੁਝਾਇ ਹਕਾਰੇ। ਮਿਲੇ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਦਲ ਬਡ ਭਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥

ਰਾਜ ਲੈਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਭਾਰੀ ਦਲ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ॥੪੧॥

ਬਾਈ ਧਾਰਨਿ ਕੀ ਠਕੁਰਾਈ। ਕੀਨ ਇਕੱਤ੍ਰ ਚਮੁੰ ਸਮੁਦਾਈ।
ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਰਣ ਬਡ ਕਰਯੋ। ਬੀਰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੁ ਮਰਯੋ ॥ ੪੨ ॥

ਬਾਈ ਧਾਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਆ ਕੇ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ, ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਸੂਰਬੀਰ ਉਥੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ॥੪੨॥

ਘਾਇਲ ਸੁਭਟਨਿ ਗਿਨਤੀ ਨਾਂਹਿ। ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਰਣ ਕੇ ਮਾਂਹਿ।
ਬਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਗਿਰੇਸੁਨਿ ਰਹੀ। ਨਹੀਂ ਪਰਾਜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਲਹੀ ॥ ੪੩ ॥

ਜ਼ਖਮੀ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿੱਤੇ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ ॥੪੩॥

ਲਰੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਖਰਚਯੋ ਦਰਬਾ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਾਰਿ ਪਰੇ ਜਬਿ ਸਰਬਾ।

ਆਨ ਧੇਨੁ ਕੀ ਦੀਨ ਨਿਕਾਰਾ। ਨਿਕਸਯੋ ਗੁਰੂ ਬਜਾਇ ਨਗਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥

ਕਈ ਦਿਨ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖਰਚ ਕੀਤਾ, ਬਹੁਤ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਜਦ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਸਮ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਗਾਰਾ ਵਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ ॥੪੪ ॥

ਜੰਗ ਬਿਸਾਲ ਡਾਲਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਘੇਰ ਲੀਨਿ ਮਿਲਿ ਜਾਲਾ।

ਲਿਖਯੋ ਆਪ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਬੈ। ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਚਢਿ ਤਬੈ ॥ ੪੫ ॥

ਫਿਰ ਤੁਰਤ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਜਦ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਿਆ ਤਦ ਸਿਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ॥੪੫ ॥

ਮਿਲੀ ਆਨਿ ਕਰਿ ਸੈਨ ਮਹਾਂਨੀ। ਲਰਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸਨ ਬਨਿ ਧਨੁਪਾਨੀ।

ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਤੱਦ੍ਰਵ ਕੇ ਪਾਰ। ਗਮਨਯੋ ਜਾਇ ਬਿਰਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰ ॥ ੪੬ ॥

ਮਹਾਨ ਸੈਨਾ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਪਈ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਵੱਡੇ ਧਨੁੱਖਧਾਰੀ ਬਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪਾਰ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਵਾਰ ਉਥੇ ਟਿਕ ਗਏ ॥੪੬ ॥

ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵਨ ਕਰੇ। ਸਕਲ ਗਏ ਦਲ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰੇ।

ਪੁਨ ਔਚਕ ਚੜਿ ਕਰਿ ਤਤਕਾਲਾ। ਹੁਤੋ ਗ੍ਰਾਮ ਕਲਮੋਟ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੭ ॥

ਕਈ ਦਿਨ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਅਚਾਨਕ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਕਲਮੋਟ ਨਾਮ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪਿੰਡ ਸੀ ॥੪੭ ॥

ਲੂਟ ਕੂਟ ਕਰਿ ਸਕਲ ਉਜਾਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਮਾਨਵ ਦੀਨਸਿ ਮਾਰੀ।

ਆਨਿ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਹਿੰ ਤਬਿ ਬਰਯੋ। ਉਧਮ ਅਧਿਕ ਉਠਾਵਨਿ ਕਰਯੋ ॥ ੪੮ ॥

ਉਸ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਕੇ ਸਾਰੇ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਆ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਉਧਮ ਮਚਾਇਆ ॥੪੮ ॥

ਦੈ ਉਮਰਾਵ ਪੰਥ ਮਹਿੰ ਆਵਤਿ। ਲਰਯੋ ਤਿਨਹੁੰ ਸੋਂ ਬੈਰ ਬਧਾਵਤਿ।

ਏਕ ਪਠਯੋ ਗੁਰ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਗਯੋ। ਸੈਦਬੇਗ ਤਿਨ ਢਿਗ ਬਿਤ ਭਯੋ ॥ ੪੯ ॥

ਦੇ ਉਮਰਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਆ ਗਏ, ਉਹ ਵੈਰ ਵਧਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜੇ। ਇਕ ਭੋਜਿਆ ਹੋਇਆ ਉਮਰਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਸੈਦਾ ਬੇਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ॥੪੯ ॥

ਬਹੁਰ ਸਵਾ ਲਖ ਸੈਨਾ ਸੰਗ। ਦਿਵਸ ਅਲਪ ਭੇ ਮਾਚਯੋ ਜੰਗ।

ਸਭਿ ਰਾਜੇ ਮਿਲਿਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲ। ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲ ॥ ੫੦ ॥

ਫਿਰ ਸਵਾ ਲੱਖ ਸੈਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੜੇ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਜੰਗ ਮੱਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ॥੫੦ ॥

ਗੁਰੂ ਆਪ ਰਣ ਮਹਿੰ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਸੈਦਖਾਨ ਦੇਖਤਿ ਬਿਕੁਲਾਯੋ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਛੋਰਿ ਪਾਇਨਿ ਪਰ ਪਰਯੋ। ਨਿਕਸਿ ਗਯੋ ਕਿਹ ਨਹੀਂ ਨਿਹਰਯੋ ॥ ੫੧ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਆਏ, ਸੈਦਖਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਸਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਗਿਆ, ਫਿਰ ਉਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਾ ਠਹਿਰਿਆ ॥੫੧॥

ਹਮਹੁੰ ਜੰਗ ਕਰਿ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ। ਹਨਜੋਂ ਖਾਨ ਰਮਜ਼ਾਨ ਤਹਾਂ ਹੀ।
ਲਸਕਰ ਹਟਿ ਆਯੋ ਪੁਨ ਉਰੇ। ਹੁਇ ਬਟਪਾਰ ਸਿੰਘ ਤਬਿ ਪਰੇ ॥ ੫੨ ॥

ਅਸੀਂ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਲਸਕਰ ਹੱਟ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਲੁਟੇਰੇ ਬਣ ਕੇ ਲੁੱਟਣ ਆ ਪਏ ॥੫੨॥

ਨਾਸ਼ ਹਜ਼ਾਰਹੁੰ ਕੋ ਕਰਿ ਦੀਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਮ ਬਲ ਪੀਨਿ।
ਹਮ ਹੁਇ ਦੁਖੀ ਪੁਕਾਰੂ ਆਏ। ਹਤਹੁ, ਗਹਹੁ, ਦਲ ਪਠਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੫੩ ॥

ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੁਰਕ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦੁੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ, ਵੱਡਾ ਦਲ ਭੇਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ ਜਾਂ ਫੜੋ ॥੫੩॥

ਛੇਵੀਂ ਕੁੱਤ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੫॥

ਅਧਿਆਇ ਛੇਵਾਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਸੂਬਿਆਂ ਅੱਗੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ

ਦੋਹਰਾ- ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ ਕੈ ਭਨਜੋ ਸਕਲ ਅਹਿਵਾਲ।

'ਤੁਮ ਮਾਲਿਕ ਹਮਰੇ ਸਦਾ ਕਰਹੁ ਆਪ ਪ੍ਰੀਤਪਾਲ ॥ ੧ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰਾ ਅਹਿਵਾਲ ਸੁਣਾਇਆ, "ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਦਾ ਸਾਡੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪੁਰ ਬੈਸਾ। ਹੁਕਮ ਚਲਾਵੈ ਸੁਰਪਤਿ ਜੈਸਾ।

ਅਬਿ ਤਿਸ ਤੇ ਕੀਜੈ ਰਖਵਾਰੀ। ਨਤੁ ਦੈ ਹੈ ਗਿਰ ਦੂਨ ਉਜਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਇੰਦਰ ਵਾਂਗ ਹੁਕਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸਾਰਾ ਰਖਵਾਲੀ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾੜ ਦੇਣਗੇ ॥੨॥

ਰਾਜ ਅਕਾਰਥ ਹਮਰੋ ਕਰਜੋ। ਲੁੱਟ ਕੂਟ ਬਿਨ ਦੁਤਿਯ ਨ ਧਰਜੋ।

ਲਰਿਕੈ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਹਮ ਹਾਰੇ। ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਸਭਿ ਇਤਹੁੰ ਪਧਾਰੇ ॥ ੩ ॥

ਸਾਡਾ ਰਾਜ ਅਕਾਰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਲੁੱਟ ਕੁੱਟ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਦੂਸਰਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੜਦੇ ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਲਾਚਾਰ ਹੋ ਕੇ ਏਧਰ ਆਏ ਹਾਂ ॥੩॥

ਅਬਿ ਲਸਕਰ ਜੇ ਪਠਹੁ ਬਡੇਰਾ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰੇ ਸਾਜ ਘਨੇਰਾ।

ਅਲਪ ਚਮ੍ਰੁ ਤੇ ਕਾਜ ਨ ਸਰੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੂ ਨਹਿੰ ਧਰੈ ॥ ੪ ॥

ਹੁਣ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਾ ਲਸਕਰ ਭੇਜੋ, ਤੋਪਾਂ ਜੰਬੂਰੇ ਵੱਡਾ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਭੇਜੋ। ਥੋੜੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨਗੇ॥੪॥

ਗਹਿ ਲੀਜੈ ਕੈ ਰਣ ਮਹਿ ਮਾਰੋ। ਤੇ ਅਪਨੋ ਸਭਿ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੋ।

ਸੁਨਿ ਨੁਰੰਗ ਮਨ ਭਯੋ ਹਿਰਾਨਾ। ਜਿਸ ਨੇ ਏਵ ਕਰਨ ਕੇ ਠਾਨਾ॥ ੫॥

ਫੜ ਲਵੇ ਜਾਂ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸੁਧਾਰੋ।" ਨੌਰੰਗਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥੫॥

ਸੋ ਬੋਰਨਿ ਤੇ ਕਿਮ ਸਧਿ ਆਵੈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਜਿਸੈ ਮਨ ਭਾਵੈ।

ਪੈਂਡਖਾਨ ਬਾਨਨਿ ਸੋ ਘਾਯੋ। ਲਰਿਕੈ ਖਾਨ ਵਜੀਦ ਪਲਾਯੋ॥ ੬॥

ਉਹ ਬੋਝਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਂਡੇ ਖਾਨ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਨੂੰ ਭੱਜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ॥੬॥

ਸੈਦਬੇਗ ਅਰੁ ਸੈਦੇਖਾਨ। ਬਨੇ ਮੁਰੀਦ ਪੀਰ ਕੋ ਮਾਨਿ।

ਸਵਾ ਲਾਖ ਸੈਨਾ ਭਜਿ ਆਈ। ਅਧਿਕ ਸਮਾਜ ਲੁਟਾਇ ਬਿਹਾਈ॥ ੭॥

ਸੈਦਬੇਗ ਅਤੇ ਸੈਦੇਖਾਨ, ਪੀਰ ਮੰਨ ਕੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣੇ ਹਨ। ਸਵਾ ਲੱਖ ਸੈਨਾ ਭੱਜ ਆਈ, ਬਹੁਤ ਸਾਜੋ-ਸਾਮਾਨ ਲੁਟਾ ਕੇ ਦੌੜ ਗਈ॥੭॥

ਅਸ ਨਹਿ ਹੋਇ ਫਤੂਰ ਉਠਾਵੈ। ਦਿੱਲੀ ਲਗਿ ਲਰਿਤੋ ਚਲਿ ਆਵੈ।

ਫਿਰਹਿ ਮੁਲਖ ਹੈ ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰਾ। ਪਠੇ ਵਕੀਲ ਨ ਆਇ ਹਕਾਰਾ॥ ੮॥

ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਫਤੂਰ ਚੱਕ ਲਵੇ, ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਲੜਦਾ ਚੱਲ ਕੇ ਆ ਜਾਵੇ। ਮੁਲਕ ਅਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਫਿਰੇ। ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਕੀਲ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਬੁਲਾਉਣ ਨਾਲ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ॥੮॥

ਪੰਥ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਨਰ ਨਿਤ ਬਨੈ। ਆਯੁਧ ਧਰਿ ਧਰਿ ਰਣ ਮਹਿ ਹਨੈ।

ਕਹਯੋ ਕੋਪ ਕਰਿਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ। 'ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਮਹਿ ਚਮੁੰ ਬਿਸਾਲਾ॥ ੯॥

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨਿਤ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ-ਧਾਰ ਕੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਨੌਰੰਗਾ ਬੋਲਿਆ, "ਜਿਹੜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੈਨਾ ਹੈ॥੯॥

ਸੋ ਸਭਿ ਰਾਜਨਿ ਕੇ ਸੰਗ ਹੋਇ। ਕਰਹਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਰ ਢੋਇ।

ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਦਲ ਜੋਰਿ। ਸੋਪਿ ਚਢੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰ॥ ੧੦॥

ਉਹ ਸਾਰੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ। ਸਿਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ ਵੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਜੋੜ ਕੇ, ਆਪ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੇ॥੧੦॥

ਉਤ ਲਵਪੁਰਿ ਦਿਸ਼ ਦਲ ਜਹਿ ਕਹਾਂ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਮਹਾਂ।

ਗੁਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਸਭਿ ਕਰੈ ਚੜ੍ਹਾਈ। ਅਟਕ ਪ੍ਰਯੰਤ ਚਮੁੰ ਸਮੁਦਾਈ॥ ੧੧॥

ਓਧਰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਪਾਸ ਵੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਲਸਕਰ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਨ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਵੇ। ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਭ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ, ਅਖੀਰ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਾ ਪਵੇ"॥੧੧॥

ਜਬਿ ਅਵਰੰਗ ਇਮ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰੁ ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ।

ਭੀਮਚੰਦ ਕਰਿ ਹਰਖ ਮਹਾਨਾ। ਖਰੋ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਤਿ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥

ਜਦ ਨੌਰੰਗੇ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ।
ਤਦ ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ॥੧੨॥

‘ਜਬਿ ਗਮਨਹਿਗੀ ਚਮ੍ਹੁ ਬਿਸਾਲਾ। ਹਮ ਭਿ ਦੇਸ਼ ਨਰ ਜੋਰਹਿੰ ਜਾਲਾ।

ਏਕ ਬਾਰ ਸਗਰੇ ਬਲ ਕਰਿ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਕੋ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਰਿ ਹੈਂ ॥ ੧੩ ॥

‘ਜਦ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੈਨਾ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਜੋੜ ਕੇ ਵਹੀਰ ਇਕੱਠੀ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਰੇ
ਬਲ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ ਤੇ ਵੈਰੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵਾਂਗੇ ॥੧੩॥

ਜੇ ਨ ਕਰਤਿ ਰਾਵਰਿ ਉਪਰਾਲਾ। ਹਮਰੇ ਸਾਥ ਲਰਤਿ ਚਿਰਕਾਲਾ।

ਵਧਤਿ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਦਲ ਬਡ ਕਰਤਿ। ਪੁਨ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਮ ਸਨ ਭੀ ਲਰਤਿ ॥੧੪ ॥

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਉਪਰਾਲਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲੜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤੀ
ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡਾ ਦਲ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ॥੧੪॥

ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਤੇ ਆਪ ਬਿਚਾਰਹੁ। ਅਹੈ ਅਲਪ ਰਿਪੁ ਗਹਹੁ ਕਿ ਮਾਰਹੁ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰਿਦੈ ਤਪਹਿ ਚਵਗੱਤਾ। ਰਾਜ ਮਾਨ ਤੇ ਬਹੁ ਮਦਮੱਤਾ ॥ ੧੫ ॥

ਏਸੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਵੈਰੀ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਫੜੋ ਜਾਂ ਮਾਰੋ।’ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚੋਗੱਤਾ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ
ਬੜਾ ਤਪਿਆ, ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਹੰਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ॥੧੫॥

ਪੈਂਡਖਾਨ ਕੋ ਮਰਿਬੋ ਸੁਨਜੋਂ। ਦੀਨਬੇਗ ਘਾਇਲ ਤਨ ਭਨਜੋਂ।

ਪਾਇ ਦੇਸ਼ ਮਹਿੰ ਦੁੰਦ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਕਿਯ ਕਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥

ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਦੇ ਮਰਨ ਬਾਰੇ ਜਦ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਦੀਨ ਬੇਗ ਦੇ ਤਨ ਨੂੰ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਡਾ
ਝਗੜਾ ਖੜਾ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਲ ਹੈ ॥੧੬॥

ਕੁਪਜੋ ਅਧਿਕ ਆਇਸੁ ਤਬਿ ਦੀਨਿ। ਅਬਿ ਚਢਿ ਜਾਉ ਗਿਰੇਂਦ੍ਰ ਪ੍ਰਬੀਨ!

ਲਸਕਰ ਬਡੋ ਬਟੋਰਨਿ ਕਰੋ। ਹੈ ਇਕ ਤਾਨ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਲਰੋ ॥ ੧੭ ॥

ਨੌਰੰਗਾ ਬਹੁਤ ਚਿਆਦਾ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ, ‘ਹੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਓ! ਹੁਣ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਵੋ। ਵੱਡਾ
ਲਸਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰੋ ਤੇ ਇਕ-ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲੜੋ ॥੧੭॥

ਸਭਿ ਪਰਬਤ ਕੇ ਰਾਜੇ ਮਿਲੋ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਲ ਕੋ ਰਣ ਰਿਪੁ ਭਿਲੋ।

ਸਭਿ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਫੌਜ ਚਢਾਵਹੁ। ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੋ ਗਹਿ ਲਜਾਵਹੁ ॥੧੮ ॥

ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮਿਲੋ ਤੇ ਬਲ ਧਾਰ-ਧਾਰ ਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰੋ। ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਚੜ੍ਹਾਵੋ, ਜਿਵੇਂ
ਕਿਵੇਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆਵੋ ॥੧੮॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਪੱਤ੍ਰੁ ਪਠਾਏ। ਤੂਰਨ ਗਨ ਕਾਸਦ ਤਬਿ ਧਾਏ।

ਭਾਮ ਚੰਦ ਕੋ ਦੈ ਸਿਰੁਪਾਉ। ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਤੇ ਕੀਨ ਬਿਦਾਉ ॥ ੧੯ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੇ, ਤੁਰਤ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਚੱਲ ਪਏ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਤੋਂ ਵਿਦਾਅ ਕੀਤਾ ॥੧੯॥

ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮੈ ਚਲਿ ਆਯੋ। ਆਨੰਦਤਿ ਚਿਤ ਡੇਰਾ ਪਾਯੋ।
ਸੂਬੇ ਸੰਗ ਮਿਲਜੋ ਧਨ ਦੈ ਕੈ। ਸ਼ਾਹੁ ਮਿਲਨਿ ਬਿਰਤਾਂਤ ਬਤੈ ਕੈ ॥ ੨੦ ॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਤੇ ਅਨੰਦਤ ਹੋ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ। ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਣਾਇਆ ॥੨੦॥

ਸਕਲ ਹਕੀਕਤਿ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਈ। 'ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਆਇਸੁ ਇਮ ਆਈ।
ਗਿਰ ਕੀ ਸੈਨਾ ਅਖਿਲ ਬਟੋਰੋ। ਭ੍ਰਾਤਾ ਬੰਧੁ ਸਮੂਹ ਨਿਹੋਰੋ ॥ ੨੧ ॥

ਸਾਰੀ ਹਕੀਕਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਮਝਾਈ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਆਗਿਆ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਈ ਹੈ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਅਖਿਲ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰੋ, ਭਾਈਬੰਦ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਓ ॥੨੧॥

ਸੀਰੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ ਲੈ ਜਾਵੋ। ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਚਢਾਵੋ।
ਇਮ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇ ਦਲ ਚਢੈਂ। ਤੋ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਤੇ ਗੁਰ ਕਢੈਂ ॥ ੨੨ ॥

ਸਿਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਜਾਵੋ ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਵੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ॥੨੨॥

ਨਤੁ ਥੋਰੋ ਦਲ ਜੇ ਚਢਿ ਜਾਵੈ। ਮਾਰਤਿ ਲਰਤਿ ਤੁਫੰਗ ਬਜਾਵੈ।
ਦਿਢ ਕਾਇਮ ਆਨੰਦੁਰਿ ਰਾਖੈ। ਅਰਜੋ ਰਹੈ ਸਭਿ ਸੋ ਮਨ ਮਾਖੈ ॥ ੨੩ ॥

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਲ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨਗੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰਖਣਗੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੁੱਸਾ ਕਰਕੇ ਅੜੇ ਰਹਿਣਗੇ ॥੨੩॥

ਸੁਪਨੇ ਮਹਿੰ ਭੀ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਜਿਨ ਕੇ। ਕੇਹਰਿ ਸਮਤਾ ਪਾਈਅਹਿ ਤਿਨ ਕੇ।
ਬੋਰੇ ਘਨੇ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨਹਿੰ ਗਿਨੈ। ਸਨਮੁਖ ਪਹੁੰਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਹਨੈ ॥ ੨੪ ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਡਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਪਾਈ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ ਹਨ, ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥੨੪॥

ਤਿਸੀ ਹੇਤੁ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਘਨੇ। ਪਹੁੰਚ ਲਰੈਂ, ਪਕਰੈਂ, ਕੈ ਹਨੇਂ।
ਸੁਨਿ ਸੂਬੇ ਗਿਰਪਤਿ ਤੇ ਸਬੈ। ਸਭਿ ਕਾਰਨ ਕੋ ਬੁਝਜੋ ਤਬੈ ॥ ੨੫ ॥

ਉਸ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡਾ ਲਸ਼ਕਰ ਭੇਜਣਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਲੜੇ, ਫੜੇ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦੇਵੇ।" ਸੂਬੇ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਤਦ ਪੁੱਛਿਆ ॥੨੫॥

'ਕੌਨ ਜਾਤ ਕੇ ਭਟ ਤਿਹ ਪਾਸਾ? ਜਿਸਤੇ ਅਸ ਤੁਮ ਤ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ।
ਗਿਨਤੀ ਬਿਖੈ ਚਮ੍ਹੁ ਕਹੁ ਕੇਤੀ?। ਲਰਹਿ ਨਿਕਸਿ ਤੁਮ ਭਾਖਹੁ ਤੇਤੀ ॥ ੨੬ ॥

"ਉਸ ਪਾਸ ਕਿਹੜੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਡਰਦੇ ਹੋ। ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਲੜੇਗੀ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ॥੨੬॥

ਆਪ ਗੁਰੂ ਕਾ ਆਯੁਧ ਧਾਰੈ? ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਿ ਬਹੁ ਨਰ ਮਾਰੈ?।

ਕੈਸੇ ਦੁਰਗ ਮਵਾਸੀ ਪਾਏ। ਕੌਨ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਏ? ॥ ੨੭ ॥

ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਹ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ? ਪਨਾਹ ਵਾਸਤੇ ਕੈਸੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾਏ ਹਨ, ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਹ ਰਾਜੇ ਹਨ? ॥੨੭॥

ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਤਿਸ ਕਰਜੋ ਬਤਾਵਹੁ। ਕਿਮ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਬਹੁ ਠਹਿਰਾਵਹੁ?।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਭੀਮਚੰਦ ਕਰ ਬੰਦਿ। ਭਾਖਯੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੮ ॥

ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਜਿਹੜਾ ਸਾਢੇ-ਸਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ, ਕਿਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹੋ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਾਇਆ ॥੨੮॥

ਪਟਣੇ ਨਗਰ ਜਨਮ ਗੁਰ ਪਾਏ। ਪੂਰਬ ਤੇ ਪੂਰਬ ਇਤ ਆਏ।

ਆਪਨ ਸਥਾਨ ਜਾਨ ਕਰਿ ਬਾਸੇ। ਬਾਲਕ ਬਯ ਮਹਿੰ ਬਲ ਨਹਿੰ ਭਾਸੇ ॥ ੨੯ ॥

“ਪਟਣੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਏਥੇ ਆਏ ਹਨ। ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਜਾਣ ਕੇ ਵੱਸਦੇ ਹਨ, ਬਾਲਕ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਾਸਦਾ ॥੨੯॥

ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੁਭਾਵ ਪਿਤਾ ਇਨ ਕੇਰੋ। ਮਾਨੈ ਗੁਰ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਘਨੇਰੋ।

ਤਿਨ ਕੇ ਸਮ ਇਨ ਕੋ ਹਮ ਜਾਨਾ। ਦੀਨ ਬਸਨ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਬਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਦੀਨ ਬਣ ਕੇ ਵਸਣਗੇ ॥੩੦॥

ਸੰਗਤਿ ਆਇ ਪੁੰਜ ਹੀ ਜਾਤੀ। ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਤੀ।

ਕੇਤਕਿ ਸੰਮਤਿ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਯੋ। ਤਰੁਨਾਪਨ ਜਬ ਤਨ ਮਹਿੰ ਆਯੋ ॥ ੩੧ ॥

ਸੰਗਤ ਬਹੁਤ ਜਾਤਾਂ ਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਹਾਰ ਅਰਪਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲ ਬਤੀਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਦ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਜਵਾਨੀ ਆਈ ਹੈ ॥੩੧॥

ਹਮ ਸੋਂ ਕਰਨ ਸ਼ੁੱਠਤਾ ਲਾਗਯੋ। ਆਯੁਧ ਵਿੱਦਯਾ ਮਹਿੰ ਅਨੁਰਾਗਯੋ।

ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਤਬੈ ਨਿਕਾਸਾ। ਆਨ ਕਰਯੋ ਜਮਨਾ ਤਟ ਬਾਸਾ ॥ ੩੨ ॥

ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ, ਸ਼ਸਤਰ ਵਿੱਦਿਆ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਢਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆ ਕੇ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ॥੩੨॥

ਤਹਿੰ ਭੀ ਦੁੰਦ ਮਚਾਯੋ ਐਸੇ। ਦਾਰੁਣ ਯੁੱਧ ਮਚਯੋ ਤਬਿ ਤੈਸੋ।

ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਕਰੀ ਲਰਾਈ। ਗ੍ਰਾਮ ਦਾਮਲੇ ਖਾਨ ਖਪਾਈ ॥ ੩੩ ॥

ਉਥੇ ਵੀ ਐਸਾ ਝਗੜਾ ਮਚਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਯੁੱਧ ਮੱਚ ਉੱਠਿਆ। ਫਤੇਹਿ ਸ਼ਾਹ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਦਾਮਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਠਾਣ ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਨਿਮਕ-ਹਰਾਮ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤਾ ॥੩੩॥

ਪੁਨ ਕੇਤਕਿ ਸੰਮਤਿ ਮਹਿੰ ਆਯੋ। ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਆਨਿ ਬਸਾਯੋ।

ਕਰਨ ਲਗਯੋ ਦੇਵੀ ਕੀ ਪੂਜਾ। ਤਜਯੋ ਸਰਬ ਹੀ ਕਾਰਜ ਦੂਜਾ ॥ ੩੪ ॥

ਫਿਰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਮੁੜ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੂਸਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ॥੩੪॥

ਬਿਦਤ ਕਰੀ ਜਗਦੰਬਾ ਜਬੈ। ਬਡ ਉਤਪਾਤ ਰਚਯੋ ਇਕ ਤਬੈ।
ਖੰਡੈ ਕੀ ਪਾਹੁਲ ਕੋ ਦੇਤਿ। ਮਾਨਵ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਬ੍ਰਿੰਦ ਸੁ ਲੇਤਿ॥ ੩੫॥

ਜਦ ਜਗਦੰਬਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਆਫ਼ਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਨੁੱਖ ਮਿਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਛਕਦੇ ਹਨ॥੩੫॥

ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ ਮੈਂ ਇਹ ਕੀਨਾ। ਨਜਾਰੋ ਹਿਦੁ ਤੁਰਕ ਤੇ ਚੀਨਾ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਾਥ ਤਿਨ ਕੇ ਗਹਿਵਾਵੈ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜਾਵੈ॥ ੩੬॥

ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾ ਜਾਣਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜਾਏ ਹਨ ਤੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ॥੩੬॥

ਕਹੈ ਤੁਰਕ ਸੋਂ ਬੈਰ ਕਰੀਜੈ। ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਸਭਿ ਲੀਜੈ।
ਦਿਜ ਖੱਤ੍ਰੀ ਅਰੁ ਬੈਸ਼ ਸੂਦ੍ਰ ਗਨ। ਇਕ ਬਲ ਸਭਿਨਿ ਅਚਾਵਤਿ ਹੈ ਭਨਿ॥ ੩੭॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰੋ, ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਸਾਰੇ ਲੈ ਲਵੋ। ਖੱਤਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਵੈਸ਼, ਸੂਦਰ ਆਦਿ ਜਿਹੜੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਭੇਜਨ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹਨ॥੩੭॥

ਪੂਰਬਲੀ ਮਿਰਜਾਦ ਤਿਆਗੀ। ਸਿਰ ਪਰ ਕੇਸ਼, ਕਾਛ ਅਨੁਰਾਗੀ।
ਏਕ ਬਾਰ ਹਮ ਕੋ ਬੁਲਵਾਏ। ਕੇਤਿਕ ਗਿਰਪਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ॥ ੩੮॥

ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਕੇਸ਼ ਤੇ ਤੇੜ ਕੱਛ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਵਾਇਆ ਸੀ। ਕਈ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸਨ॥੩੮॥

ਕਹਯੋ ਖਾਲਸਾ ਤੁਮ ਹੁਇ ਜਾਵੈ। ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਸਭਿ ਪਾਵੈ।
ਚਵਗੱਤੇ ਆਦਿਕ ਮਹਿਪਾਲਾ। ਸਗਰੇ ਦੇਹਿ ਤੁਮਹਿ ਕਹੁ ਹਾਲਾ॥ ੩੯॥

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਹੋ ਜਾਵੋ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ। ਚੋਗੱਤਾ ਆਦਿਕ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਾਲਾ ਭਰਨਗੇ॥੩੯॥

ਅਵਰੰਗ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ। ਛੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੀਅਹਿ।
ਦਿੱਲੀਨਾਥ ਹਤਯੋ ਪਿਤ ਮੇਰਾ। ਸੋ ਬਲਿ ਕਰਿ ਲੈਹੋਂ ਬਡ ਬੈਰਾ॥ ੪੦॥

ਨੌਰੰਗੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੀਏ ਤੇ ਛੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੱਡਾ ਬਲ ਧਾਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੈਰ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਈਏ॥੪੦॥

ਇਤਿਕ ਇਰਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਯੋ। ਸ਼ਾਹੁ ਨਾਮ ਤੇ ਮਨ ਬਹੁ ਡਰਯੋ।
ਹਮ ਤੋ ਸੁਨਤਿ ਸਦਨ ਉਠਿ ਗਏ। ਪੀਛੇ ਚਾਰ ਬਰਨ ਸਿਖ ਭਏ॥ ੪੧॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਬਹੁਤ ਡਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਚਾਰ ਵਰਣ ਸਿੱਖ ਹੋ ਗਏ॥੪੧॥

ਸੋ ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਬੈਰ ਬਧਾਯੋ। ਲਰਹਿ ਤੁਮਾਰੇ ਸੰਗ ਰਿਸਾਯੋ।
ਯਾਂਤੇ ਆਪ ਜਾਨੀਅਹਿ ਨੀਕੇ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਹੈਂ ਸੁਭਟ ਤਿਸੀ ਕੇ ॥੪੨॥

ਉਹ ਵੈਰ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ ॥੪੨॥

ਮਾਰਨ ਮਰਨਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿੰ ਕਰੈਂ। ਬੋਰ ਬਹੁਤ ਕੀ ਕਾਨ ਨ ਧਰੈਂ।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ ਤਿਹ ਪੰਥਾ। ਮੈਂ ਸਮੁਝਾਇ ਕਹੀ ਸਭਿ ਸੰਥਾ ॥੪੩॥

ਜਿੱਥੇ ਮਰਨ ਮਾਰਨ ਕਹਿ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਬੋਝਿਆਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀ ਕਾਨ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਉਹ ਪੰਥ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸਮਝਾ ਕੇ ਕਹੀ ਹੈ ॥੪੩॥

ਹਮ ਸੋਂ ਬੈਰ ਬੋਰ ਹੀ ਅਹੈ। ਸੋ ਵਿਰੋਧ ਦਿੱਲੀ ਸਨ ਕਹੈ।
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਸ਼ ਫਤੂਰ ਉਠਾਵੈ। ਲੂਟਹਿ ਕੂਟਹਿ ਬਸਨ ਨ ਪਾਵੈ ॥੪੪॥

ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬੋਝਾ ਹੀ ਵੈਰ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਵਿਰੋਧ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਤਾਪ੍ਰਤੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫਤੂਰ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਲੁੱਟਦੇ ਕੂਟਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਸਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥੪੪॥

ਸ਼ਾਹੁ ਸਾਥ ਕਯੋਂ ਕਰਹੁ ਨ ਜੰਗ। ਯਾਂਤੇ ਬੈਰ ਪਰਯੋ ਹਮ ਸੰਗ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਟਿਕਨ ਦੇਤਿ ਕਿਸ ਨਾਂਹੀ। ਖੇਤੀ ਹੈ ਨ ਖੇਤ ਕੇ ਮਾਂਹੀ ॥੪੫॥

ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ" ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਖੇਤੀ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥੪੫॥

ਅਬਿ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ। ਚਲਿ ਆਏ ਸਭਿ ਸ਼ਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ।
ਗੜ ਅਨੰਦ ਕੋ ਦੇਹੁ ਛੁਟਾਈ। ਸੰਕਟ ਸਗਰੋ ਤਬਿ ਮਿਟਿ ਜਾਈ ॥੪੬॥

ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ, ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਛੁਡਵਾ ਦੇਵੋ, ਤਦ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਮਿੱਟ ਜਾਣਗੇ ॥੪੬॥

ਛੇਵੀਂ ਕੁੰਤ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੬॥

ਅਧਿਆਇ ਸਤਵਾਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ

'ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਦੁਰਗ ਬਿਸਾਲ ਨ ਕੋਇ।
ਚਮ੍ਰੁ ਸਿੰਘ ਕਬਿ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਬਿ ਘਰ ਗਮਨੈਂ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥

'ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੀ ਉਹ ਘਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੧॥

ਚੋਪਈ- ਆਪ ਗੁਰੂ ਧਨ ਵਿੱਦਯਾ ਪੰਡਿਤ। ਗਜ਼ਬ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਬਾਨਨਿ ਛੰਡਿਤ।

ਪੈਂਡਖਾਨ ਸੇ ਜਿਨਹਿ ਖਪਾਏ। ਤੀਰ ਅਨੂਪਮ ਬਿੰਦ ਚਲਾਏ ॥ ੨ ॥

ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਧਨੁੱਖ ਵਿੱਦਿਆ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹਨ, ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿਚ ਗਜ਼ਬ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੈਂਡਖਾਨ ਵਰਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਬਹੁਤ ਅਨੂਪਮ ਤੀਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ॥੨॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਈ ਪਰ ਥਿਰਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਬਿਦਤਯੋ।

ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਹੋਵਾ। ਮਤਿ ਸੰਤਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਵਾ ॥ ੩ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੱਤ ਸੰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਪਤਾ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ॥੩॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਤਿਨ ਨੰਦਾ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸੋ ਬੀਰ ਬਿਲੰਦਾ।

ਹਜ਼ਰਤਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੇ ਸੰਗ। ਹਤਿ ਉਮਰਾਵ ਕਰੇ ਵਡ ਜੰਗ ॥ ੪ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਉਹ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਮਰਾਵ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਵੱਡੇ ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਸਨ ॥੪॥

ਤਿਸ ਕੋ ਪੋਤ੍ਰ ਬਿਲੰਦ ਬਹਾਦਰ। ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।

ਤਿਨਹੁੰ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤਹਿ ਮੋਲ ਸੁ ਲੀਨੀ। ਆਨੰਦ ਪੁਰਾ ਬਸਾਵਨ ਕੀਨੀ ॥ ੫ ॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਵੱਡਾ ਬਹਾਦਰ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸੰਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਚਮੀਨ ਮੁੱਲ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਸਾਇਆ ਹੈ ॥੫॥

ਇਹ ਸਭਿ ਭੇਵ ਆਪ ਸੋਂ ਕਹਯੋ। ਕਰਹੁ ਕਾਜ ਜੈਸੇ ਚਿਤ ਚਹਯੋ।

ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਯੋਂ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਜਾਨਯੋਂ ਸੂਬੇ ਤਬਿ ਭਲਿ ਭਾਂਤ ॥ ੬ ॥

ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਚਾਹਤ ਹੈ।" ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਤੋਂ ਐਸਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸੁਣਿਆ ਤਾਂ ਸੂਬੇ ਨੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣ ਲਿਆ ॥੬॥

ਕਹਯੋ 'ਨਿਪਤਿ ! ਲੇ ਕਰਿ ਦਲ ਜਾਵਹੁ। ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਘੇਰਹੁ ਜੰਗ ਮਚਾਵਹੁ।

ਦੋਨੋ ਸੂਬੇ ਹੁਇ ਤਮ ਸਾਥ। ਲਾਖਹੁੰ ਸੈਨ ਤੁਫੰਗੀਂ ਹਾਥ ॥ ੭ ॥

ਤੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਰਾਜਾ ! ਫੌਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵੋ, ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰ ਕੇ ਜੰਗ ਮਚਾਵੋ। ਦੋਵੇਂ ਸੂਬੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ, ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਜਾਵੋ" ॥੭॥

ਇਮ ਕਹਿ ਪੱਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਤਤਕਾਲੇ। ਪੁਰਿ ਸਿਰੁੰਦ ਲਵਪੁਰ ਕੋ ਚਾਲੇ।

'ਸਗਰੀ ਚਮੁੰ ਲੇਹੁ ਨਿਜ ਸੰਗ। ਕਰਹੁ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਗੁਰ ਸੋਂ ਜੰਗ ॥ ੮ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਰਤ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੂਤ ਸਿਰਹੰਦ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ। "ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰੋ ॥੮॥

ਮਿਲਹਿ ਤ ਮੇਲ ਲੇਹੁ ਸਨਮਾਨਹੁ। ਹਜ਼ਰਤਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗੁਰ ਆਨਹੁ।

ਨਤੁ ਗਿਰਪਤਿਨਿ ਸਾਥ ਲਿਹੁ ਸਾਰੇ। ਲਰਹਿ ਅਰਹਿ ਰਣ ਮਹਿ ਲਿਹੁ ਮਾਰੇ ॥ ੯ ॥

ਜੇ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਮੇਲ ਲਵੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਲਿਆਵੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਠਾਲ ਲਵੋ। ਜੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਅੜ ਕੇ ਲੜਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵੋ' ॥੯॥

ਜਹਿੰ ਜਹਿੰ ਧਾਵਨ ਕਰੇ ਪਠਾਵਨਿ। 'ਚਢਹੁ ਨ ਬਿਲਮਹੁ ਅਪਨੇ ਥਾਵਨਿ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਯੋ। ਭੀਮਚੰਦ ਹੁਇ ਤਯਾਰ ਅਲਾਯੋ ॥੧੦॥

ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਹਲਕਾਰੇ ਭੇਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, 'ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰੋ ਤੇ ਦੇਰ ਨਾ ਲਾਵੋ।' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ॥੧੦॥

'ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਹਿਸਾਇ। ਕਰਤਿ ਰਹੋ ਸਭ ਰੀਤਿ ਸਹਾਇ।

ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਘਿਘਿਆਇ ਘਨੇਰਾ। ਸੂਬੇ ਤੇ ਰੁਖਸਦ ਤਿਹ ਬੇਰਾ ॥੧੧॥

'ਨਿਤਪ੍ਰੀਤਿ ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ੀਘਰ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੋ।' ਫਿਰ ਸਲਾਮ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਘਿਘਿਆਇਆ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਲਾਮ ਕਰਕੇ ਰੁਖਸਤ ਹੋਇਆ ॥੧੧॥

ਮਜਲ ਬਡੀ ਕਰਿ ਤੂਰਨ ਧਾਯੋ। ਦੇਸ਼ ਕਲੂਰ ਆਪਣੇ ਆਯੋ।

ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਸੈਲਪਤੀ ਸਮੁਦਾਏ। ਲਿਖੇ ਪੱਤ੍ਰ ਪਰਧਾਨ ਪਠਾਏ ॥੧੨॥

ਵੱਡੀ ਮੰਜਲ ਤੈਅ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੂਰਤ ਚੱਲ ਪਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਹਿਲੂਰ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ॥੧੨॥

ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ ਕਹਯੋ। ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮਨ ਲਹਯੋ।

ਭਏ ਤਯਾਰ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਲ ਜੋਰੇ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਮਹਿੰ ਜੇਤਿਕ ਧਰ ਜੋਰੇ ॥੧੩॥

ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ, ਛੋਟਿਆਂ ਵੱਡਿਆਂ ਸਭ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆ। ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਦਲ ਜੋੜ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾ ਬਲ ਸੀ ॥੧੩॥

ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਤ ਮਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਜੋਈ। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਢੋਈ।

ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਦੁਰਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ। ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਪਠੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ॥੧੪॥

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਲਸਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੁਕ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖ ਘੱਲੀ ਤੇ ਖਬਰ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਭੇਜੀ ॥੧੪॥

'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤਮ ਸੰਮੂਥ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਸਭਿਨਿ ਰਿਦੇ ਕੀ ਜਾਨਹੁ ਬਾਤੀ।

ਵਹਿਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਕਯੋ ਨ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਕੇ ਮਾਲਕਿ ਪਹਿਚਾਨਹੁ ॥੧੫॥

'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਰੱਥ ਹੋ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗੱਲ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਫਿਰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ, ਘਟ-ਘਟ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਪਹਿਚਾਣਦੇ ਹੋ ॥੧੫॥

ਤੁਮ ਸੇਵਾ ਅਰੁ ਅਪਨਿ ਭਲੇ ਹਿਤ। ਪਾਤੀ ਲਿਖੀ ਸੁਨੀ ਜਿਮ ਭੀ ਇਤ।

ਰਾਜਨਿ ਤੁਮ ਪਰ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ। 'ਹਮ ਪਰ ਗੁਰੂ ਬਲੀ ਪਰਿ ਭਾਰਾ' ॥੧੬॥

ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਏਥੇ ਸੁਣੀ ਹੈ। ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਸਾਡੇ ਉੱਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਡੇ ਭਾਰੀ ਬਲੀ ਪਏ ਹਨ' ॥੧੬॥

ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਿ ਅਵਰੰਗੁ ਜੁ ਲਿਖਯੋ। ਤਿਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪਠਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਲਖਯੋ।

ਦੁਇ ਸੂਬੇ ਪਰ ਹੁਕਮ ਪਠਾਯੋ। ਸੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਦਿੱਲੀ ਪੁਰਿ ਆਯੋ ॥ ੧੭ ॥

ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੌਰੰਗੋ ਨੂੰ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮ ਦਿੱਲੀ ਚੱਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ॥੧੭॥

ਇਨ ਸੂਬੇ ਲਖਿ ਹਜ਼ਰਤ ਆਸ਼ੇ। ਦੋਨਹੁੰ ਪਰ ਸੋ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ।

ਲਵਪੁਰਿ ਅਰੁ ਸਿਰੰਦ ਬਡ ਲਸ਼ਕਰ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਆਇ ਹੈ ਤੁਮ ਪਰ ॥੧੮ ॥

ਇਸ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ, ਦੋਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਸਿਰਹੰਦ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਲਸ਼ਕਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ॥੧੮॥

ਰਣ ਕੇ ਛੁਪਤਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਆਵੈਂ। ਹਯ ਗਜ ਸਾਥ ਚੌਪ ਤੇ ਧਾਵੈਂ।

ਮਿਜਮਾਨੀ ਬਹੁ ਇਨਕੇ ਹੇਤ। ਕਰੀਅਹਿ ਤਜਾਰੀ ਬਨਹੁ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧੯ ॥

ਯੁੱਧ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਤੁਰਕ ਬਹੁਤ ਆਉਣਗੇ, ਹਾਥੀਆਂ, ਘੋੜਿਆਂ ਉਪਰ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬੜੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾਚਾਰੀ ਵਾਸਤੇ, ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਸੁਚੇਤ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਕਰੋ ॥੧੯॥

ਸਿਪਰ ਪਾਤਰਾਂ ਆਗੇ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਕੜਛੇ ਪੁੰਜ ਖੜਗ ਕਰ ਧਰਿ ਧਰਿ।

ਗੁਲਕਾਂ ਸ਼ੱਕਰਪਾਰੇ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਕਰਹਿੰ ਪਰੋਸਨਿ ਸੁਭਤ ਬਿਲੰਦ ॥ ੨੦ ॥

ਦਾਲਾਂ ਰੂਪੀ ਪੱਤਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰ ਕਰ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕੜਛੇ ਧਰ ਧਰ, ਗੋਲੀਆਂ ਸ਼ਕਰਪਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਰੋਸਣਾ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ ॥੨੦॥

ਚੱਕ੍ਰ ਜਲੇਬ, ਸੁਹਾਰੀ ਖਪਰੇ। ਬੁੰਦੀ ਅਣੀ ਤੀਰ ਗਨ ਅਪਰੇ।

ਤੋਪ ਜੰਬੂਰ ਜੰਜੈਲਨਿ ਗੋਰੇ। ਮੋਦਕ ਦੇਹੁ ਚਹਤਿ ਨਹਿੰ ਬੋਰੇ ॥ ੨੧ ॥

ਚੱਕਰ ਜਲੇਬ, ਪੂੜੀਆਂ ਚੌੜੀ ਮੁਖੀ ਵਾਲੇ ਤੀਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ ਬੁੰਦੀ ਰੂਪ ਹੋਣ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਿਆਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਲੱਭੂ ਹੋਣ, ਉਹ ਥੋੜੇ ਨਾ ਦੇਣੇ, ਜਿੰਨੇ ਚਾਹੁਣ ਓਨੇ ਹੀ ਪਰੋਸ ਦੇਣੇ ॥੨੧॥

ਪ੍ਰੋਸਣ ਹਾਰ ਬੀਰ ਗਨ ਧੀਰ। ਕਰਹੁ ਇਕੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਭੂ ਇਨ ਭੀਰੁ।

ਇਮ ਲਿਖਿ ਧਾਵਨ ਹਾਥ ਪਠਾਈ। ਤੂਰਨ ਹੀ ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਆਈ ॥ ੨੨ ॥

ਪ੍ਰੋਸਣ ਵਾਸਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਧੀਰਜਵਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਹਨ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਇਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਭ ਇਕੱਠੇ ਕਰੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖ ਕੇ ਚਿੱਠੀ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਭੇਜੀ ਜਿਹੜਾ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ॥੨੨॥

‘ਦਿੱਲੀ ਸੰਗਤਿ ਬੰਦਤਿ ਸਬੈ’। ਇਮ ਕਹਿ ਅੱਗੂ ਧਰੀ ਗੁਰ ਤਬੈ।

ਕਰ ਮਹਿੰ ਲੇ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਬਾਚੀ। ਦਈ ਸੁਨਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਸਾਚੀ ॥ ੨੩ ॥

‘ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੰਦਨਾ ਭੇਜੀ ਹੈ’ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਿੱਠੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਵੇਖੀ ਤੇ ਸੱਚੀ ਚਿੱਠੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ॥੨੩॥

‘ਗੁਰ ਸੰਗਤ ਕੋ ਧੰਨ’ ਬਖਾਨਾ। ‘ਸੁਨਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਕਾਜ ਮਹਾਨਾ।

ਹੁਇ ਹੈ ਅਬਿ ਘਮੰਡ ਬਲਵੰਡਾ। ਸੰਘਰ ਕਰੋ ਬਿਲੰਦ ਪ੍ਰਚੰਡਾ ॥ ੨੪ ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ", "ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਘਮਸਾਣ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰੋ॥੨੪॥

ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਕੁਛ ਨਾਹਿਨ ਆਛੀ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖਦ ਬਡ ਬਾਛੀ।

ਦੀਨ ਮਜਬ ਕੋ ਜੁੱਧ ਬਿਸਾਲਾ। ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਡਿਭਾਗੀ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੨੫॥

ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਯੁੱਧ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥੨੫॥

ਨਿਊਭੈ ਜੰਗ ਮਹਿੰ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੋ। ਸਨਮੁਖ ਥਿਰੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਗਨ ਮਾਰੋ।

ਮਹਾਂ ਸੁਜਸੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹੁ। ਲੇਨਿ ਪਰਮਪਦ ਕੋ ਮਗ ਜੋਵਹੁ॥੨੬॥

ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਓ, ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਮਹਾਨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਲੈਣ ਦਾ ਮਾਰਗ ਜਾਣੋ॥੨੬॥

ਸੰਮਤਿ ਘਨੇ ਤਪਹਿ ਤਪ ਭਾਰੇ। ਬਰਖਾ ਸੀਤ ਰੁ ਉਸਨ ਸਹਾਰੇ।

ਸੰਕਟ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਝਾਲੇ। ਸਭਿ ਜਗ ਸੁਖ ਤੇ ਬਨਹਿ ਨਿਰਾਲੇ॥੨੭॥

ਕਈ ਸਾਲ ਤੱਕ ਤਪਦਾ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰੋ, ਵਰਖਾ, ਠੰਡ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਸਹਾਰੋ, ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੇ ਸੰਕਟ ਝੱਲੋ, ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੇ ਸੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਵੋ॥੨੭॥

ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਪਦ ਜੋਇ। ਕਰਹਿ ਜਤਨ ਜੋਗੀ ਚਹਿ ਸੋਇ।

ਰਣ ਮਹਿੰ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇ ਸੋ ਪਾਵਹੁ। ਏਕ ਪਲਕ ਮਹਿੰ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ॥੨੮॥

ਏਨਾ ਕੁਝ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਦੁਰਲੱਭ ਪਦਵੀ ਹੈ, ਜੋਗੀ ਯਤਨ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਦਵੀ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਤ ਪਾਵੇ ਤੇ ਇਕ ਪਲਕ ਵਿਚ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਧਾਵੇ॥੨੮॥

ਜੋ ਅਬਿ ਲਰਹਿ ਮਰਹਿ ਸਹਿਕਾਮੀ। ਸੋ ਤੁਰਨ ਹੁਇ ਸੁਰਪੁਰਿਗਾਮੀ।

ਤਹਿੰ ਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਚਿਤ ਚਹੈ। ਆਦਿ ਅਪਸਰਾਂ ਜੇਤਿਕ ਅਹੈ॥੨੯॥

ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਲੜੇ ਮਰੇਗਾ ਉਹ ਤੁਰਤ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਚਿੱਤ ਚਾਹਿਆ ਸੁਖ ਭੋਗੇਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਅਪੱਸਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੁਖ ਹਨ॥੨੯॥

ਪੁਨ ਅਵਨੀ ਪਰ ਹੈ ਹੈ ਰਾਜੇ। ਸਭਿ ਸੁਖ ਭੋਗੈ ਵਧਹਿ ਸਮਾਜੇ।

ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਰ ਕਮਾਇ। ਮਿਲਹਿ ਆਨਿ ਮੁਝ ਆਨੰਦ ਪਾਇ॥੩੦॥

ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ ਫਿਰ ਉਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਹੋਣਗੇ, ਸਭ ਸੁਖ ਭੋਗਣਗੇ ਤੇ ਧਨ ਦੌਲਤ ਵਧੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਵੀ ਕਮਾਏਗਾ, ਉਹ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ॥੩੦॥

ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਜੰਗ ਮਝਾਰਾ। ਮਾਰਹਿ ਮਰਹਿ ਗਹਹਿ ਹੱਬਯਾਰਾ।

ਸੋ ਮਮ ਸੰਗ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹੈ। ਪਦ ਜੋਗਿਨਿ ਜੋ ਦੁਰਲਭ ਅਹੈ॥੩੧॥

ਜਿਹੜਾ ਜੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਕੇ ਮਰੇ ਮਾਰੇਗਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਪਦਵੀ ਜਿਹੜੀ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ॥੩੧॥

ਆਗੇ ਲਾਖਹੁ ਛੱਤ੍ਰੀ ਭਏ। ਰਣ ਮਹਿ ਮਰੇ ਸੁਰਗ ਸਭਿ ਗਏ।

ਛਪੀ ਨਹੀਂ ਇਹ ਜਗ ਮਹਿ ਕਥਾ। ਜੋਧੇ ਕੋ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜਥਾ ॥ ੩੨ ॥

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਖੱਤਰੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਣਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰ ਕੇ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕਥਾ ਜਗ ਵਿਚ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੋਧੇ ਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੩੨॥

ਪੁਨ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ ਸਹਾਈ। ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਬਿਖੈ ਜਹਿ ਜਾਈ।

ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਸ੍ਰਾਮੀ। ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਸੰਘਰਕਾਮੀ ॥ ੩੩ ॥

ਫਿਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਹਾਂ, ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਉਗੇ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਖਾਲਸਾ ਜੰਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ॥੩੩॥

ਦੀਪਮਾਲ ਕੋ ਆਯੋ ਮੇਲਾ। ਸੰਗਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਭਈ ਸਕੇਲਾ।

ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹਿਤ ਧਾਏ। ਵਸਤੁ ਅਕੋਰ ਦਰਬ ਗਨ ਲਜਾਏ ॥ ੩੪ ॥

ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਫਿਰ ਮੇਲਾ ਆਇਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ। ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਵਸਤਾਂ, ਉਪਹਾਰ ਅਤੇ ਧਨ ਬਹੁਤ ਲਿਆਏ ॥੩੪॥

ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਕੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ਼ਿ ਡੇਰੇ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰ ਘਨੇਰੇ।

ਤੁੰਗ ਦਮਦਮੇ ਪਰ ਗੁਰ ਬਿਰੇ। ਆਇ ਸਰਬ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ॥ ੩੫ ॥

ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਚੇ ਦਮਦਮੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ॥੩੫॥

ਚਾਮਰੁ ਚਾਰ ਚਲਾਚਲ ਹੋਵਤਿ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਢੁਰਤੋ ਸਭਿ ਜੋਵਤਿ।

ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪਰ ਕੁੰਡਲ ਡੋਲ। ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਰਿਗ ਜੁਗ ਉਪਮ ਅਤੋਲ ॥ ੩੬ ॥

ਸੁੰਦਰ ਚੋਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਚੋਰ ਦੇ ਫਿਰਨ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਤੇ ਕੁੰਡਲ ਡੋਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੁੰਦਰ ਦੋਵਾਂ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਅਡੋਲ ਉਪਮਾ ਸੀ ॥੩੬॥

ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਹੇਰਤਿ। ਬੈਠ ਖਰੇ ਸਭਿਨਿ ਦਿਸ਼ਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ।

ਕਰਤਿ ਖਰੋ ਅਰਦਾਸ ਅਗਾਰੀ। ਕੋਸ਼ਪ ਕਰਤਿ ਅਕੋਰ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੩੭ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਬੈਠੇ ਖੜੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਫੇਰਦੇ ਸਨ। ਅਰਦਾਸੀਏ ਅੱਗੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਉਪਹਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ॥੩੭॥

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਜੋ ਹੱਥਯਾਰ ਧਰੈ ਨਿਜ ਪਾਨਾ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਸੋ ਰਹੈ। ਮਿਲਹਿ ਚਾਕਰੀ ਜੇ ਧਨ ਚਹੈ ॥ ੩੮ ॥

ਫਿਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, "ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਧਾਰਨ ਕਰੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜਾ ਰਹੇ, ਜੇ ਧਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ॥੩੮॥

ਰਣ ਤੁਰਕਨਿ ਸਨ ਪਰੈ ਹਮਾਰਾ। ਜੋਧਾ ਰਹੈ ਲੇਹਿ ਹੱਥਯਾਰਾ।

ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਿਨ ਰਹਿਬੋ ਚਿਤ ਧਰੇ। ਤਿਨਕੋ ਚਿਹਰੇ ਲੇਖਨਿ ਕਰੇ ॥ ੩੯ ॥

ਸਾਡਾ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋਧੇ ਹਥਿਆਰ ਲੈ ਕੇ ਰਹਿਣ।" ਸੁਣ ਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਫੜਨਾ ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਹੁਲੀਏ ਲਿਖ ਲਏ॥੩੬॥

ਜਿਨ ਕੇ ਢਿਗ ਆਯੁਧ ਤਬਿ ਨਾਂਹੀ। ਬਖਸ਼ੇ ਦਰਬਾਰਹੁੰ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ।
ਤੀਰ ਤੀਰ ਜੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਸਾਲੇ। ਮਾਝੇ ਆਦਿ ਸਿੰਘ ਜਹਿੰ ਜਾਲੇ॥ ੪੦ ॥

ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ। ਨੇੜੇ ਨੇੜੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦੇਸ਼ ਸਨ, ਮਾਝੇ ਆਦਿ ਜਿੱਥੋਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਨ॥੪੦॥

ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਭਿ ਪਰ ਗਯੋ। ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਆਇ ਮੇਲ ਗਨ ਕਯੋ।
ਰਹੇ ਹਜ਼ੂਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਸਿੰਘ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਿਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਮ੍ਰਿਗ ਸਿੰਘ॥ ੪੧ ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਾਰਿਆਂ ਪਾਸ ਪੁੱਜਾ, ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਮਿਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ, ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਵੈਰੀ ਰੂਪੀ ਹਿਰਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਭਾਰੂ ਸਨ॥੪੧॥

ਸੰਗਤਿ ਅਪਰ ਲਿਏ ਸਿਰੁਪਾਇ। ਗਮਨੇ ਘਰ ਰਜਾਇ ਗੁਰ ਪਾਇ।
ਪੁਰਿਆਨੰਦ ਮਹਿੰ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲੇ। ਭਈ ਭੀਰ ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਿਤ ਜਾਲੇ॥੪੨ ॥

ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਿਰੋਪੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੂਰਬੀਰ ਸਥਿਤ ਹੋ ਗਏ॥੪੨॥

ਗੁਲਕਾਂ ਅਨਿਕ ਘਰੈਂ ਸੁਨਿਆਰੇ। ਬਿੰਦੁ ਬਰੂਦ ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਤਜਾਰੇ।
ਤੋਮਰ ਸੇਲੇ ਸਾਂਗ ਘਰੰਤੇ। ਬਾਨ ਬਨਾਇ ਬਨਾਇ ਧਰੰਤੇ॥ ੪੩ ॥

ਅਨੇਕਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸੁਨਿਆਰੇ ਘੜ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬਰੂਦ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨੇੜੇ, ਸੇਲੇ ਅਤੇ ਸਾਂਗ ਘੜ ਘੜ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਤੀਰ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ॥੪੩॥

ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਸਮੂਹ ਤਮਾਚੇ। ਲੇ ਲੇ ਬਖਸ਼ਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਚੇ।
ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਤਜਾਰੀ ਸੰਘਰ ਕੇਰੀ। ਕਲਗੀਧਰ ਇਮ ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੀ॥ ੪੪ ॥

ਕਠੋਰ ਧਨੁੱਖ ਬਾਣ ਅਤੇ ਪਸਤੋਲ, ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਯੁੱਧ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੱਡੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ॥੪੪॥

ਚਾਕਰ ਅਪਰ ਹਿੰਦੂ ਕੈ ਤੁਰਕਾ। ਆਵਤਿ ਰਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਜਸ ਗੁਰ ਕਾ।
ਰਾਖਹਿੰ ਤਿਸੈ ਲਿਖੈ ਦਰਮਾਹਾ। ਇਮ ਬਹੁ ਭੀਰ ਅਨੰਦਪੁਰਿ ਮਾਂਹਾ॥ ੪੫ ॥

ਹੋਰ ਨੌਕਰ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਤੁਰਕ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੱਸ ਸੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਮਿੱਥ ਕੇ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਹੋ ਗਈ॥੪੫॥

ਫੇਰੀਂ ਗੁੱਤ ਦਾ ਸਤਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ॥੭॥

☆☆☆

ਅਧਿਆਇ ਅਠਵਾਂ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਚੜਾਈ

ਦੋਹਰਾ- ਭੀਮਚੰਦ ਸੈਲੇਂਦ ਕੁਪਿ ਗਿਰਪਤਿ ਲਏ ਹਕਾਰਿ।

ਪੂਰਬ ਆਇ ਹੰਫੂਰੀਆ ਨਿਜ ਸੈਨਾ ਕਰਿ ਤਯਾਰ॥ ੧॥

ਭੀਮ ਚੰਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹੋਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਹੰਫੂਰੀਆ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਇਆ॥੧॥

ਚੌਪਈ- ਚਢ੍ਹੜੇ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਤਹਿ ਆਯੋ। ਸੋ ਅਨੀਕਨੀ ਅਪਨੀ ਲਯਾਯੋ।

ਬੀਰਸਿੰਘ ਜਸੁਪਾਲੀ ਆਇ। ਨਾਲੇ ਗੜੀਏ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੨॥

ਫਿਰ ਘਮੰਡ ਚੰਦ ਵੀ ਚੜਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਸੁਪਾਲੀ ਆਇਆ। ਨਾਲ ਗੜੀਏ ਵੀ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ॥੨॥

ਕੁੱਲੂ ਅਰੁ ਕੈਠਲ ਠਕੁਰਾਈ। ਮੰਡਸਪਤੀ ਸੈਨ ਚਢਿ ਆਈ।

ਜੰਮੂ ਨੂਰਪੁਰੇ ਤੇ ਧਾਏ। ਨਗਰ ਹਰੀਪੁਰ ਚਮੁੰ ਬਨਾਏ॥ ੩॥

ਕੁੱਲੂ ਅਤੇ ਕੈਠਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਮੰਡੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਸਮੇਤ ਚੜਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ। ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਨੂਰਪੁਰੀਏ ਵੀ ਧਾ ਕੇ ਆਏ। ਨਗਰ ਹਰੀਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ॥੩॥

ਚੰਬਿਆਲ ਗਨ ਆਇ ਮਦੂਣੀ। ਸ਼ਾਹ ਅਨੀ ਤੇ ਚੌਪ ਸੁ ਦੂਣੀ।

ਗੁਲੀਏਰ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਮਝਾਰੇ। ਚਢਿ ਧਾਈ ਸੈਨਾ ਬਲ ਭਾਰੇ॥ ੪॥

ਚੰਬਿਆਲ ਅਤੇ ਮਦੂਣੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੀ ਆਏ। ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਦੇ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਣਾ ਚਾਅ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਲੀਏਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਭਾਰੀ ਬਲ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈ॥੪॥

ਪੁਰਿ ਬਿਸ਼ਹਿਰ ਕੇ ਸੁਭਟਿ ਭਟੰਤ। ਬਿਝੜ ਵਾਲੀਏ ਚੜੇ ਤੁਰੰਤ।

ਚੰਦੇਸੁਰ ਅਰੁ ਘਨੇ ਦੜੋਲ। ਮਿਲਿ ਡਢਵਾਲੀ ਬੰਧਿ ਬੰਧਿ ਟੋਲ॥ ੫॥

ਰਾਮਪੁਰ ਬੁਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਅਤੇ ਬਿਝੜ ਵਾਲੀਏ ਸੂਰਬੀਰ ਵੀ ਤੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਚੰਦੇਸੁਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੜੋਲ ਮਿਲ ਕੇ ਟੋਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਏ॥੫॥

ਗੁਜਰ ਰੰਘੜ ਬਿੰਦ ਗਵਾਰ। ਮਿਲੀ ਚਮੁੰ ਅਰੁ ਪ੍ਰਜਾ ਪਹਾਰ।

ਦੂਰ ਦੂਰ ਲਗਿ ਡੇਰੇ ਡਾਰੇ। ਗਨ ਸਦੂਰ ਪੈਦਲ ਬਿਸਤਾਰੇ॥ ੬॥

ਗੁਜਰ, ਰੰਘੜ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਗਵਾਰ ਵੀ, ਪਹਾੜੀ ਪਰਜਾ ਸਹਿਤ ਆ ਮਿਲੇ। ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਬਹੁਤ ਪੈਦਲ ਅਤੇ ਘੋੜ ਸਵਾਰ ਸੈਨਕ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਏ॥੬॥

ਉਤ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਚਢਯੋ। ਲਰਿਬੇ ਹਿਤ ਉਤਸਾਹ ਜਿ ਬਧਯੋ।

ਦੁੰਦਭਿ ਪੁੰਜ ਬਜਤਿ ਜਿਸ ਮਹੀਆ। ਬਰਣ ਬਰਣ ਕੀ ਧੁਜ ਕਰ ਗਹੀਆ॥ ੭॥

ਉਧਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੀ ਲਸਕਰ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਧਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨਗਾਰੇ ਅਤੇ ਵੱਲ ਵੱਜ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੰਗ-ਬਰੰਗੇ ਝੰਡੇ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ॥੭॥

ਮਜਲ ਕਰਤਿ ਮਗ ਉਲੰਘਤਿ ਧਾਏ। ਪੁਰਿ ਸਿਰੰਦ ਮੈਂ ਸਭਿ ਦਲ ਆਏ।

ਡੇਰਾ ਕਰਜੋ ਹੇਤ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਤਹਾਂ ਵਜੀਦਖਾਨ ਕੇ ਧਾਮੁ॥ ੮॥

ਮੰਜਲਾਂ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਾਰਾ ਪੈਂਡਾ ਲੰਘ ਆਏ ਤੇ ਸਿਰਹੰਦ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਦਲ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਵਿਸਰਾਮ ਵਾਸਤੇ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਥੇ ਵਜੀਦ ਖਾਨ ਦੇ ਘਰ ਚਲੇ ਗਏ॥੮॥

ਸਭਿ ਸੋਂ ਮਿਲਜੋ ਸੇਵ ਨਿਬਹਾਈ। ਆਪ ਚਢਨ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ।

ਬਿੰਦ ਬਰੂਦ ਸੁ ਗੁਲਕਾਂ ਦੀਨਿ। ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਿ॥ ੯॥

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤੇ ਸਭ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਵਾਈ। ਬਹੁਤ ਬਰੂਦ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਤੋਪਾਂ 'ਤੇ ਜੰਬੂਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ॥੯॥

ਘਨੀ ਤੁਰੰਗਨਿ ਚਮੁੰ ਕਰਾਲਾ। ਪੈਦਲ ਬਿੰਦ ਤਜਾਰ ਤਤਕਾਲਾ।

ਜੰਗ ਸਮਾਜ ਕਰਜੋ ਬਡ ਭਾਰੀ। ਮਿਲਜੋ ਤਮਾਮ ਜੁ ਲਸਕਰ ਤਜਾਰੀ॥ ੧੦॥

ਵਿਕਰਾਲ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਵੱਡੀ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਵੀ ਤੁਰਤ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ। ਜੰਗ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰੀ ਸਮਾਜ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ, ਭਾਰੀ ਲਸਕਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲ ਗਿਆ॥੧੦॥

ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤ ਕੇ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ। ਸੁਨਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਜੀਨਨਿ ਡਾਰੇ।

ਤਹਿੰ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਨਿ ਬਾਤ। ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਸਕਲ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ॥ ੧੧॥

ਸਵੇਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਨਗਾਰੇ ਵੱਜ ਉਠੇ, ਨਗਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਘੋੜਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਠੀਆਂ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਸਿਰਹੰਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ॥੧੧॥

ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਨ ਕੇ ਰਾਜਾ! ਦੰਡਹੁ ਦੁਸ਼ਟ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ!।

ਭੀਮਚੰਦ ਮੂਰਖ ਕਹਿਲੂਰੀ। ਫਿਰਜੋ ਪੁਕਾਰ ਕਰਤਿ ਇਛ ਪੂਰੀ॥ ੧੨॥

'ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜੇ, ਹੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ਼! ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਵੋ। ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਆ ਵੱਡਾ ਮੂਰਖ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੁਕਾਰ ਕਰਦਾ ਫਿਰਿਆ ਹੈ॥੧੨॥

ਦੱਖਣ ਗਮਨਜੋ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ। ਲਿਏ ਲਰਨ ਕੋ ਬਿੰਦ ਮਹੀਪ।

ਅਵਰੰਗ ਰਿਸਜੋ ਪਠਜੋ ਬਡ ਲਸਕਰ। ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਧਾਏ ਚਿਤ ਰਿਸ ਧਰਿ॥ ੧੩॥

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਬਹੁਤ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਲਏ ਹਨ। ਨੌਰੰਗੋ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੱਡਾ ਲਸਕਰ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰ ਕੇ ਆਈ ਹੈ॥੧੩॥

ਅਬਿ ਸਿਰੰਦ ਮਹਿੰ ਘਾਲਜੋ ਡੇਰਾ। ਇਤ ਤੇ ਲੀਨ ਬਟੋਰ ਬਡੇਰਾ।

ਤੋਪ, ਰਹਿਕਲੇ, ਪੁੰਜ ਧਮਾਕੇ। ਚਲਤਿ ਜਮੂਰੇ ਧਰਾ ਧਮਾਕੇ॥ ੧੪॥

ਹੁਣ ਸਿਰਹੰਦ ਵਿਚ ਸਾਰਿਆਂ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਏਥੋਂ ਵੀ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤੋਪਾਂ, ਰਹਿਕਲੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਗੋਲੇ ਲਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਧਮਕਦੀ ਹੈ॥੧੪॥

ਆਪ ਵਜੀਦਖਾਨ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ। ਰਾਵਰਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਚਹਿ ਭਾਰੀ।
ਪਹੁਚੇ ਹੀ ਸਮਝਹੁ ਨਿਜ ਪਾਸ। ਆਪ ਭਿ ਕਰਿ ਲਿਹੁ ਲਰਨਿ ਪ੍ਰਯਾਸ ॥੧੫॥

ਵਜੀਦਖਾਨ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਣ ਹੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਪ ਜੀ ਵੀ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਵੋ ॥੧੫॥

ਇਤ ਤੁਰਕਾਨੇ ਕੋ ਸਭਿ ਜੋਰ। ਲਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਆਯਹੁ ਤੁਮ ਓਰ।
ਇਤਜਾਦਿਕ ਲਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਅਰਜੀ। ਕਰੀ ਪਠਾਵਨ ਢਿਗ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ॥੧੬॥

ਏਧਰ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਜੋਰ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ! ਇਹ ਸਮਝੋ ਇਹ ਸਾਰਾ ਦਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਗਤ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਲਿਖੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ॥੧੬॥

ਸਰੇ ਦਿਵਾਨ ਪਢੀ, ਸੁਨਿ ਕਰਿਕੈ। 'ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਉਮਡੀ ਇਤਿ ਚਰਿਕੈ।
ਸੁਨਿ ਕਲਗੀਧਰ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਸਾਲੇ। ਸਭਿ ਮਹਿੰ ਕਹੀ ਗਿਰਾ ਇਸ ਢਾਲੇ ॥੧੭॥

ਦਿਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੁਣ ਕੇ, "ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਏਧਰ ਉਮਡੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।" ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ॥੧੭॥

'ਮੈਂ ਤੁਰਕਾਨਾ ਸਕਲ ਖਪਾਵੈਂ। ਰਾਜ ਤੇਜ ਜਗ ਬਿਖੇ ਉਠਾਵੈਂ।
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੂਰੇ ਮਾਰਨਿ ਕਰੋਂ। ਓਜ ਬਿਸਾਲ ਸਰਬ ਪਰਹਰੋਂ ॥ ੧੮ ॥

"ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਖਪਾ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਤੇਜ ਜਗ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚੁਕ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਝੂਠੇ ਕਰ ਕਰ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ ॥੧੮॥

ਹਤਹੁ ਖਾਲਸਾ! ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਗਹਿ ਗਹਿ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਅਪਨਿ ਰਿਪੁ ਲਹਿ।
ਕਰਤਿ ਹੁਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ ਬਿਧਿ ਬਾਤੀ। ਇਤਨੇ ਮਹਿੰ ਆਯਹੁ ਕਰ ਪਾਤੀ ॥੧੯॥

ਹੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਸ਼ਸਤਰ ਫੜ ਫੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੋ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਸਮਝੋ।" ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਏਨੇ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ॥੧੯॥

'ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿ ਚਰਨ ਨਿਹੋਰੇ।
ਲਿਖੀ ਪੌਤ੍ਰਕਾ ਪਠਿ ਅਹਿਵਾਲ। ਜਾਨ ਲੀਜੀਐ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲ!' ॥੨੦॥

"ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਬੰਦਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਜੀ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਾਣ ਲਵੋ" ॥੨੦॥

ਲੇ ਕਰਿ ਹਾਥ ਗਿਰੰਥੀ ਬਾਚੀ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਚੀ।
'ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਸੂਬਾ ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ ॥੨੧॥

ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਗਿਰੰਥੀ ਨੇ ਵੇਖੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ। "ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਵੱਡਾ ਬਲਵਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਸੂਬੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ॥੨੧॥

ਨਿਕਟ ਦੂਰ ਕੀ ਚਮ੍ਰੁ ਬਟੋਰੀ। ਆਯੋ ਚਹਤਿ ਆਪ ਕੀ ਓਰੀ।
ਛੋਟੀ ਵਡੀ ਤੋਪ ਸੰਗ ਲੀਨਿ। ਕੂਚ ਆਜ ਪੁਰਿ ਤੇ ਕਰਿ ਦੀਨਿ ॥੨੨॥

ਨੇੜੇ ਦੂਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵੱਲ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਗਰ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ' ॥੨੨॥

ਸੁਨੀ ਸਭਾ ਮਹਿੰ ਹਰਖੇ ਸਿੰਘ। ਮ੍ਰਿਗਨ ਆਮਦਨ ਤੇ ਜਿਮ ਸਿੰਘ।

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਹੁ ਤਕਰਾਈ। ਦਏ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਭਟਨਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥੨੩॥

ਸਭਾ ਵਿਚ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਜਿਵੇਂ ਹਿਰਨਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ੇਰ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਕਰਾਈ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਦਿੱਤੇ ॥੨੩॥

ਰਿਦੇ ਬੀਰ ਰਸ ਸਭਿ ਕੇ ਜਾਗਾ। ਕਹੈਂ ਪਰਸਪਰ 'ਹਮ ਬਡਭਾਗਾ।

ਜੀਤਹਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਸੁਖ ਜਸ ਪਾਵਹਿ। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਯੋਂ ਹਮ ਭਾਵਹਿ ॥੨੪॥

ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਂ, ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਜਗ ਵਿਚ ਜੱਸ ਅਤੇ ਸੁਖ ਪਾਵਾਂਗੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਾਂਗੇ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਵੇਗਾ ॥੨੪॥

ਜੇ ਗੁਰ ਹਿਤ ਅਬਿ ਤਜਹਿ ਸਰੀਰ। ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਧਰਹਿ ਰਣ ਬੀਰ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਸਹਾਇ। ਬਿਰਹਿ ਉਚ ਪਦਵੀ ਕੋ ਪਾਈ ॥੨੫॥

ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਹੁਣ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਦੀ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਡੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਾ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਟਿਕ ਜਾਵਾਂਗੇ' ॥੨੫॥

ਕੇਚਿਤ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖ ਮਹਾਨੇ। ਕੀਨੇ ਅਪਨ ਕੇਸਰੀ ਬਾਨੇ।

ਕਿਨਹੁ ਤਿਲੋਨਾ ਅਰੁਨ ਸਰੀਰ। ਜੂਝਨਿ ਜੰਗ ਧਰੇ ਤਨ ਚੀਰ ॥੨੬॥

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਦਿਲ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸਰੀ ਬਾਣੇ ਪਹਿਣ ਲਏ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੁਰਮਈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਲਾਲ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬਾਣੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ॥੨੬॥

'ਚਾਰ ਦਿਵਸ ਕਜਾ ਜਗ ਮਹਿੰ ਜੀਵਨ। ਕਜੋਂ ਨ ਲੇਹਿ ਪਦ ਆਨੰਦ ਬੀਵਨ।

ਪਿਖਹੁ ਮਹਾਭਾਰਥ ਕੇ ਰਾਜੇ। ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਰਗ ਲਰੇ ਕੁਲ ਲਾਜੇ ॥੨੭॥

"ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਇਸ ਜਗ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਨੰਦਮਈ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਵੇਖੋ, ਸਵਰਗਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਕੁਲ ਦੀ ਲਾਜ ਵਾਸਤੇ ਲੜੇ ॥੨੭॥

ਨਿਰਸੰਸੈ ਸੁਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰੇ।

ਕਹਾਂ ਜਗਤਿ ਸੁਖ ਦੈ ਦਿਨ ਕੇਰਾ। ਨਿਸ਼ਚੈ ਮਰਨਿ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਰਾ ॥੨੮॥

ਸੰਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਗਤ ਦਾ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਕੀ ਹੈ, ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਮਰਨਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ ॥੨੮॥

ਪਰਿ ਕਰਿ ਮੰਚ ਪ੍ਰਾਣ ਕੋ ਤਜਾਗਨ। ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ ਤਿਹ ਬਡ ਭਾਗਨ।

ਰੁਕਹਿ ਕੰਠ ਕਫ ਦੇ ਦੁਖ ਪਾਵੈ। ਤਜੈ ਮੂਤ੍ਰ ਮਲ ਨਹੀਂ ਨਹਾਵੈ ॥੨੯॥

ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣਾ ਕੋਈ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਮਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਫ ਨਾਲ ਗਲਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਲ ਮੂਤਰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥੨੯॥

ਬਜਾਧ ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿ ਤਨ ਉਪਜਾਇ। ਬਰਖਨ, ਮਾਸਨ ਦਿਨ ਦੁਖ ਪਾਇ।

ਅਤਿ ਸੰਕਟ ਤੇ ਛੁਟਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ। ਨਿਸਚੈ ਬਨੈ ਦੇਹਿ ਕੀ ਹਾਨ ॥ ੩੦ ॥

ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਲਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ, ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੜੇ ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ॥੩੦॥

ਯਾਂਤੇ ਜੰਗ ਬੀਰਤਾ ਕਰਿਕੈ। ਦੇਹ ਛਿਨਕ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕਰਿਕੈ।

ਅਟਲ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦੈ ਪਾਇ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਸਮਾਇ ॥ ੩੧ ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਬੀਰਤਾ ਸਹਿਤ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਛਿਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਇਦਾ ਹੈ ॥੩੧॥

ਮੁਕਤਿ ਲੇਹਿ ਜੋਧਾ ਨਿਸਕਾਮੀ। ਬਾਂਛਤਿ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਹਿਕਾਮੀ।

ਇਹ ਤੇ ਸਦਾਬਰਤ ਗੁਰ ਲਾਯੋ। ਲਰੇ ਜੰਗ, ਤਿਨ ਨਿਸਚੈ ਪਾਯੋ ॥ ੩੨ ॥

ਨਿਸਕਾਮੀ ਯੋਧੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਹਿਕਾਮੀ ਯੋਧੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗਿਆ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਦਾਬਰਤ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਜੰਗ ਲੜੇਗਾ, ਉਹ ਨਿਸਚੈ ਰੂਪ ਸਵਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ॥੩੨॥

ਬਡੇ ਭਾਗ ਤੇ ਨਰ ਤਨ ਹੋਵਾ। ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰ ਜੋਵਾ।

ਪੁਨ ਅਧਿਕਾਇ ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਹਿੰ ਨਿਜ ਮਨ ਭੀਨਾ ॥ ੩੩ ॥

ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਇਹ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਨ ਭਿੱਜਾ ਹੈ ॥੩੩॥

ਅਸ ਪਦ ਪਾਇ ਖੋਇ ਨਹਿੰ ਦੈ ਹੈ। ਕਜੇ ਨ ਸਫਲ ਗੁਰ ਢਿਗ ਕਰਿ ਲੈ ਹੈ।

ਦਸ ਦਿਨ ਅਪਰ ਜੀਏ ਕਜਾ ਹੋਇ। ਐਸੇ ਲਾਭ ਤਜੈ ਨਹਿੰ ਕੋਇ ॥ ੩੪ ॥

ਐਸੀ ਪਦਵੀ ਪਾ ਕੇ ਫਿਰ ਗਵਾ ਨਾ ਲਈਏ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਸਫਲ ਕਰ ਲਈਏ। ਦਸ ਦਿਨ ਹੋਰ ਜੀਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਐਸਾ ਲਾਭ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ॥੩੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਕੇ ਮਾਹਿੰ। ਕਹੈ ਖਾਲਸਾ, ਸੁਨਹਿੰ ਉਮਾਹਿ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਨ ਕੀ ਤਜਾਰੀ ਸਭਿ ਕਰੈ। ਕਰਨਿ ਖੜਗ ਖਰ ਸਾਨੈ ਧਰੈ ॥ ੩੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬੜੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਸੁਣਦਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਨ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੫॥

ਤੀਛਨ ਬਾਢ ਲਾਇ ਕਰਿ ਰਾਖੇ। ਰਿਪੁ ਕੇ ਅੰਗ ਹਤਨਿ ਅਭਿਲਾਖੇ।

ਤੇੜੇ ਆਦਿਕ ਤਜਾਰ ਤੁਫੰਗ। ਤੀਰਨ ਖਰ ਤੇ ਭਰਹਿੰ ਨਿਖੰਗ ॥ ੩੬ ॥

ਧਾਰਾਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਸਨ, ਵੈਰੀ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਸੀ। ਤੇੜੇ ਆਦਿ ਬੰਦੂਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਤਿੱਖੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਭੌਂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ ॥੩੬॥

ਖਰ ਤੋਮਰ ਕੀ ਅਨੀ ਕਰੰਤੇ। ਸੇਲੇ ਭਾਲੇ ਚੱਕ੍ਰ ਧਰੰਤੇ।

ਬਿਛੁਏ, ਪੇਸ਼ਕਬਜ਼, ਜਮਧਰ ਧਰਿ। ਅਲਪ ਤਮਾਂਚੇ ਤਜਿਬੇ ਭਰਿ ਭਰਿ ॥੩੭॥

ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਛੋਟੇ ਪਸਤੋਲ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਿਛੁਏ, ਪੇਸ਼ਕਬਜ਼ ਅਤੇ ਕਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥੩੭॥

ਸੁੰਦਰ ਸਿਪਰਨਿ ਧਰੈਂ ਬਨਾਇ। ਗਮਨੈਂ ਬਾਹਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਗਾਇ।

ਐਂਚਹਿੰ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਸ ਜ਼ੋਰ। ਤਜਾਗਹਿੰ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਜ਼ੋਰਿ ॥੩੮॥

ਸੁੰਦਰ ਢਾਲਾਂ ਬਣਾ ਬਣਾ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਹਰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਖਤ ਧਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਦੇ ਸਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਤੀਰ ਸਾਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ॥੩੮॥

ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਨ ਕਿਤਿਕ ਮੰਗਵਾਇ। ਨਿਜ ਦੁਰਗਨਿ ਮਹਿੰ ਰਖਿ ਸਮੁਦਾਇ।

ਤੇਲ ਘ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਲੇ ਧਰੈਂ। ਬਾਂਛਤਿ ਵਸਤੁ ਬਟੋਰਨਿ ਕਰੈਂ ॥੩੯॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਈ ਅਨਾਜ ਮੰਗਵਾਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਰਖਵਾ ਲਏ। ਤੇਲ, ਘ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ ॥੩੯॥

ਬਹੁ ਬਿਜੀਆ ਆਛੀ ਮੰਗਵਾਇ। ਰਾਖੇ ਵਹਿਰ ਕੁੱਪ ਬੰਧਵਾਇ।

ਤਥਾ ਅਫੀਮ ਖਰਚ ਕੋ ਜਾਨੇ। ਕੀਨ ਅਨਾਵਨ ਸੁਭਟਨਿ ਖਾਨੇ ॥੪੦॥

ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਵਾਦ ਗੁੱਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ॥੪੦॥

ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤਿਕ ਰਣ ਤਜਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਧਰਤਿ ਸੁਧਾਰੀ।

ਲਗਹਿ ਦਿਵਾਨ ਖਾਲਸੇ ਕੇਰਾ। ਲਰਨ ਹੇਤੁ ਢਿਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਰਾ ॥੪੧॥

ਇਸ ਤੋਂ ਆਦਿ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਯੁੱਧ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਫਿਰ ਦਿਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ॥੪੧॥

ਉਪਦੇਸ਼ਤਿ ਰਣ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਹਿ। ਲਹੋ ਸੁਜਸੁ ਪਾਵਨ ਕੋ ਮਹਿ ਮਹਿੰ।

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਨਿਜ ਲਹਿ ਲਹਿ। ਕਰਹੁ ਬਿਨਾਸ ਆਯੁਧਨਿ ਗਹਿ ਗਹਿ ॥੪੨॥

ਯੁੱਧ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, "ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਜੱਸ ਲਵੋ। ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੈਰੀ ਸਮਝੋ ਤੇ ਹਥਿਆਰ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ ਕਰ ਦੇਵੋ ॥੪੨॥

ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਧੀਰਜ ਬਹੁ ਧਰਿ ਧਰਿ। ਉਰ ਉਤਸਾਹੁ ਆਪਨੇ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਅਪਨਿ ਅਪਨਿ ਮੁਰਚਨਿ ਪਰ ਬਿਰਿ ਬਿਰਿ। ਨਿਕਟ ਬਿਲੋਕਹੁ ਮਾਰਹੁ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ॥੪੩॥

ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਧੀਰਜ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਵੱਡਾ ਉਤਸਾਹ ਭਰ ਕੇ ਯੁੱਧ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੋਰਚਿਆਂ 'ਤੇ ਸਥਿਰ ਰਹੋ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਨੇੜੇ ਵੇਖੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਫਿਰ ਕੇ ਮਾਰੋ ॥੪੩॥

ਹੇਲਾ ਝਾਲ ਅਰਿਨਿ ਸੋਂ ਅਰਿ ਅਰਿ। ਪਿਖਹਿੰ ਤੁਮਹਿੰ ਭਾਗਹਿਗੋ ਡਰਿ ਡਰਿ।

ਘਣੀ ਮਾਰ ਕਰੀਯਹਿ ਰਣ ਲਰਿ ਲਰਿ। ਜਿਸ ਤੇ ਭੈ ਧਰਿ ਕੰਪੈਂ ਥਰ ਥਰ ॥੪੪॥

ਵੈਰੀ ਦਾ ਅੜ ਅੜ ਕੇ ਹੱਲਾ ਖੌਲੇ, ਵੈਰੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ। ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਲੜਾਈ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀ ਮਾਰ ਮਾਰੋ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭੈ ਧਾਰ ਕੇ ਵੈਰੀ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ' ॥੪੪॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਰਿਬੇ ਹੁਇ ਤਯਾਰ। ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ 'ਮੰਡਹਿ ਰਾਰ'।
ਧੰਨ ਖਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚਾ। ਰਸ ਉਤਸਾਹ ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਰਾਚਾ ॥ ੪੫ ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰ ਲੜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਹੁਣ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੀਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਦਾ ਧੰਨ ਖਾਲਸਾ ਹੈ। ਉਤਸਾਹ ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ॥੪੫॥

ਆਪ ਅਲਪ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮੁਦਾਈ। ਸਭਿ ਜਗ ਕੇ ਭਟ ਕੀਨਿ ਚਢਾਈ।
ਤਉ ਅਨੰਦਤਿ, ਨਹਿ ਦੁਚਿਤਾਈ। ਸਾਵਧਾਨ ਭੇ ਹੋਤਿ ਲਰਾਈ ॥ ੪੬ ॥

ਆਪ ਥੋੜੇ ਸਨ, ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਬਹੁਤ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਜਗ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਨੇ ਚੜਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਅਨੰਦਚਿੱਤ ਸਨ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ॥੪੬॥

ਫੌਜੀ ਰੁੱਤ ਦਾ ਅਠਵਾਂ ਅਧਿਆਇ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥੮॥

ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (ਭਾਗ ੨) ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜਿਲਦ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ॥
